Na Alangaia Falu ana Baea 'i Baegu

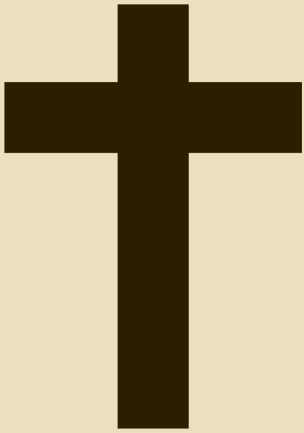

The New Testament in the Baeggu language of the Solomon Islands

Na Alangaia Falu 'ana Baea 'i Baegu
The New Testament in the Baeggu language of the Solomon Islands
Niu Testament long langguis Baegu

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Baegu (Baeggu)

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023
6c9f5b54-40e4-515c-9ffc-f424e1ec7c96

Contents

INT 1
Matiu 3
Maak 74
Luk 118
Dion 194
'Aks 247
Rom 312
1 Koren 343
2 Koren 375
Geleisia 394
'Efesas 405
Filibae 415
Kolose 423
1 Tesalonaeka 430
2 Tesalonaeka 437
1 Timotii 441
2 Timotii 450
Taetas 456
Filimon 460
Hibrus 462
Demes 484
1 Bita 492
2 Bita 500
1 Dion 505
2 Dion 512
3 Dion 514
Diud 516
Na Faatai lae 519
Diksinari 548

Si Baea Sulia Na Alangaia Falu Nee

Lao buka nee 'ana Matiu 24:35, sa Disas 'e bae 'urii, “Na doo loki tiifau lao salo loo fai lao fera ne 'i saegano kera da kai sui gwada. Aia, ma na bae laku nia 'afitai ka sui.” Na kekeda laa nee sulia bae lana God 'e mamana ma ka 'initoa ka talua na kekeda lae ki sui. Nia 'e bobola fainia kolu ka teemainia 'ana si kada ki sui guu, uri kolu ka saitoma diana ai. 2 Timotii 3:16 ka bae lau gu 'urii, “God ne falea na Kekeda laa Abu ki sui. Ma na Kekeda laa Abu ki da diana fua toolangaidoo lae, ma na 'olosi lana si doo garo ki, ma ka faatainia tooa 'o'olo.” Iuka, God 'e falea bae lana fuakolu uri kolu ka saitoma diana 'ana birangaa nia, uri kolu ka lea mamana suli nia.

Na bae lana God 'e nii lao roo ununua Diu ki, Na Alangaia Kwali ma na Faarongoa Diane. Na Alangaia Kwali, da kedaa 'ana baea Hibru, na baea kera toaa Diu ki. Lao Alangaia Kwali ne da bae sulia safali lana molaagali, na safali lana kwalafaa Diu ki ma si doo neki fuli fuada ki lelea mai ka dao 'ana faitalanga fa ngali baki (400) sui sa Disas ka futa. Na Alangaia Falu nee, kera da kedaa 'ana baea Grik ma daka bae sulia sa Disas ma na safali lana konia manata mamane (siosi).

Tai fa ngali tau naa 'i buri, kera daka kekeda naa sulia si Alangaia Falu nee 'ana baea Grik. Ma tai wane kera daka toolangainia ma daka kedaa 'ana tai baea 'e'ete ki lau. Sui, faitalanga fa ngali 'i burina bae sa Disas 'e too naa lao molaagali, kera daka bulasia 'ana baea Latin. Na Latin na baea kera toaa Katolik ki. Nia lea mai 'uri nai lelea na kristin ki ka nao dasi saitomana naa baea Grik bae da kedaa mai Alangaia Falu nee ai. Na toa saitoma doo ki lao Katolik sios da manata toi 'ada sae sa na kekeda laa Grik ne da kedaa 'ana Alangaia Falu nee ai nia abu ma ka lalifuu ma na kwaini kekeda laa fua otona wane ni foa ki gwana.

Ma sui, lelea mai 'e dao 'ana 1900 A.D., tai wane ki kera daka dao toi na kekeda laa Grik ne da kekeda ai 'ana si kada bae sa Disas 'e too 'ua gwana lao molaagali. Na kekeda laa nai 'e bae sulia rao lae ki, na skul lae ki, ma si doo neki toae ki da ilia 'afa sato ki sui gwana. Na toae ki sui gwana ne da suai na kekeda laa nai kera daka kwele 'asia naa, suli na kekeda laa nai Grik 'e 'uria lau guu na baea nee lao Alangaia Falu nee. Ma kera daka suai na baea nai 'i Grik lao Alangaia Falu nee 'e nao si 'afitai guu fua saitoma lana lae. Na baea nai nia ka mala gwana baea ne toae ki da bae ai 'ana si kada ki sui guu. Na toa ne da kedaa mai Alangaia Falu nee 'i nao da kedaa gwada 'ana baea walude, suli da dooria uri toae ki sui gwana daka saitomana malutana Bae lana God.

Si kada kameli meli kedaa buka nee 'ana baea 'i Baeguu, kameli meli kekeda ka lea lau gu sulia kekeda laa nai da ilia mai 'i nao. Kameli meli dooria 'asia naa toae ki sui gwana 'ana Baeguu daka saitomana bae lana God. Nia ne meli ka kedaa 'ana baea ne nao si 'afitai ma 'ana baea ne toae ki sui gwana kera da saitomana. 'I lao buka nee, kameli nao meli si kedaa guu tasi baea ne otona wane ma keni waro ki gwana da saitomana. Kameli meli kedaa Baebol nee fua toaa nee 'i kada nee ma fua toaa neki nao dasi futa 'ua mai.

Kameli meli dooria uri malutana si baea neki lao Alangaia Falu nee 'ana Baeguu ma na malutana si baea neki lao Alangaia Falu nee 'ana baea 'i Grik daru ka bobola sui guu. Nia ne adea ma kameli meli ka lea 'ua guu sulia malutana baea 'i Grik. Kameli nao meli si alua gwameli tii si mae baea 'ana Baeguu fua tii si mae baea 'ana Grik. 'Ana kada 'oro kameli meli kedaa roo si mae baea ki ma nao ta olu si mae baea ki 'ana Baeguu uri ka bae folaa sulia

malutana tii si baea gwana 'ana baea 'i Grik. Na ununua nee lao Alangaia Falu nee 'e lea sulia toaa da too tau mai faasi kolu. Na mauria kera ma na birangaa kera nia 'e'ete 'asia naa faasi kolu. Nia ne adea kolu ka nao kolu si saitomana doo neki da kedaa 'ana baea 'i Grik. Si kada kameli meli bulasia mai si Alangaia Falu nee 'ana baea 'i Baeguu, kameli meli nanisia lao buka 'oro ki uri meli ka dao toi malutana mamana si baee ki. Sui kameli meli ka nanisia lau guu si baea diane ki 'ana Baeguu ne bobola fainia ka faa folaalia malutana si baea nai ki. Ma 'ana tai si kada, kameli meli ka bulasia tai si doo ki faasia baea Grik uri ka lea 'o'olo sulia baea 'i Baeguu. Kameli meli bulasia malutana si mae baee ki, nao lau too tii si baea nai ki gwana. Nia ne adea tai si kada na kekeda laa neki lao buka nee ka tio 'e'ete lau gwana faasia kekeda laa neki 'ana Ingglis. Ma sui boroi 'ana, na malutana mae baea fifii neki lao buka nee 'e bobola gwana fai Ingglis. Kameli meli dooria uri na kekeda laa nee ka waluda uri toae ki daka saitomana. Ma uri na Bae lana God ka fungulia mamana lao mangoda ki ma na mauria kera toae ki sui gwana 'ana Baeguu mala lau guu ne nia fungulia mangona ma na mauri lana toaa Kristin baki 'i nao 'ana si kada bae kera da teemainia Alangaia Falu nee 'ana baea Grik.

Kameli meli tangoa 'asia naa God uria ne 'e fili kameli uri meli ka ilia si raoa nee fuakolu. Ma meli ka foosia God uri na Baebol nee 'ana baea Baeguu ka 'adomia toae ki sui gwana uri daka saitoma mamana 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes, ma uri kera daka lea 'ada 'i burina. Na foa laa kameli fuamolu toaa liliosaua God 'ana Baeguu ne, alu God 'ana 'initoae, ma na rigitae, ma na folaa laa ne totoo firi 'afitai ka sui, nia too 'ana fai kamolu sui.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Matiu

Sa Matiu ta waa 'ana akwala ma roo waa kwairooi baki sa Disas. Sa Matiu 'e kedaa mai buka nee fuana kwalafaa nia 'i Diu. 'Ita 'uana mai lao Alangaia kwali, na brofet ki daka bae na mai sulia God kai falea mai tii waa kwai faamauri ne kera 'ailia 'ana Kraes, ma ta ruana sata 'ana Mesaea. 'I seeri na Diu ki kera daka kwaimaakwalii na maasia waa nai. Sui boroi 'ana si kada sa Disas nia dao naa, kera daka manata 'ada 'urii, "Nia nao lau na Kraes bae ne, na Mesaea bae ne." 'Uri nai na Faarisii ki, na Sadiusii ki, ma na toa gwaungai kera toaa Diu ki daka ote kera 'ana sa Disas. Kera da kwaifii 'ada sa na Kraes nai lea nia dao, nia ka dao mai fai ramoa baite uri firu lae fai malimae kera ki ma 'inito lae fuada kera toaa Diu. Kera dasi fiia lau gwada sa nia na Kraes nai ka mae 'ana 'airarafolo 'uri bae nia ilia. Iuka sa Matiu nia kedaa buka nee, nia dooria uri ka 'adomi kera toaa nia uri daka lio filoa sa Disas nia na Kraes ma na waa 'inito mamana kera, nia dao naa. 'Ana si kada 'oro ki lao buka nee, sa Matiu nia bae ka fuutoi si baea ki faasia lao kekeda laa Abu ki 'ua 'i nao ne da bae sulia na Kraes. Ma nia ka faatainia ne si baea nai ki da fuli mamana sui naa 'ana si kada sa Disas nia dao mai ka too lao fera ne 'i ano.

Na 'Inifuui Ununue Ki Lao Buka Nee:

Kada sa Disas nia futa 1:1—2:23
Kada sui fatai sa Disas kafi ilia raoa nia 3:1—4:11
Kada sa Disas safali rao naa 'i Galilii 4:12—18:35
Kada sa Disas safali rao naa 'i Diudia 19:1—20:34
Wiiki 'isi nia sa Disas lao fera 'i Durusalem 21:1—25:64
Kada sa Disas nia mae 26:1—27:66
Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea 28:1-20

Na isufutaa suli sa Disas na Kraes
(Luk 3:23-38)

1 Na isufutaa sulia sa Disas na Kraes nia lea 'urii mai. Nia na waa 'e futa lao
kwalafaa sa Defet na waa 'inito bae lao kwalafaa sa 'Abraham.
2 Na isufutaa nee, 'e safali 'ana sa 'Abraham.
Sa 'Abraham nia kwalafia sa 'Aesak,
sa 'Aesak ka kwalafia sa Diakab,
sa Diakab ka kwalafia sa Diuda fai toolana ki.
3 Sa Diuda ka adea ni Tama ka kwalafia sa Beres fai sa Sira.
Sa Beres ka kwalafia sa Hesron,
sa Hesron ka kwalafia sa Ram.
4 Sa Ram ka kwalafia sa 'Aminadab,
sa 'Aminadab ka kwalafia sa Naason,
sa Naason ka kwalafia sa Salamon.
5 Ma sa Salamon ka adea ni Reehab ka kwalafia sa Boas.
Sa Boas ka adea ni Rut ka kwalafia sa 'Obet.
Sa 'Obet ka kwalafia sa Deesii.
6 Sa Deesii ka kwalafia guu waa 'inito bae sa Defet.
Sa Defet ka adea 'initai sa 'Iuraea 'e mae faasia, ka kwalafia gu sa Solomon.
7 Sa Solomon ka kwalafia sa Rihoboam,
sa Rihoboam ka kwalafia sa 'Abida,
sa 'Abida ka kwalafia sa 'Asa.
8 Sa 'Asa ka kwalafia sa Diosafat,

sa Diosafat ka kwalafia sa Dioram,
sa Dioram ka kwalafia sa Iusaea.
9 Sa Iusaea ka Kwalafia sa Diotam,
sa Diotam ka kwalafia sa 'Ehas,
sa 'Ehas ka Kwalafia sa Hesikaea.
10 Sa Hesikaea ka kwalafia sa Manase,
sa Manase ka kwalafia sa 'Emon,
sa 'Emon ka kwalafia sa Diosaea.
11 Sa Diosaea ka kwalafia sa Diokonaea fai toolana ki.
Sa Diokonaea, nia futa sui guu omea 'i Babilon dao ka laua toaa 'Israel ka ngali kera naa uri fera 'i Babilon.
12 'I burina kera da ngalia toaa 'i 'Israel lea daka too naa 'i Babilon,
sa Diokonaea kafi kwalafia sa Sialtiel.
Ma sa Sialtiel ka kwalafia sa Serababel.
13 Sa Serababel ka kwalafia sa 'Abiud,
sa 'Abiud ka kwalafia sa 'Elaeakim,
sa 'Elaeakim ka kwalafia sa 'Aso.
14 Sa 'Aso ka kwalafia sa Sadok,
sa Sadok ka kwalafia sa 'Akim,
sa 'Akim ka kwalafia sa 'Eliud.
15 Sa 'Eliud ka kwalafia sa 'Eliesa,
sa 'Eliesa ka kwalafia sa Matan,
sa Matan ka kwalafia sa Diakab.
16 Sa Diakab ka kwalafia gu sa Diosef arai ni Meri gaa sa Disas waa ne da 'ailia 'ana Kraes, na waa fifilia nia God.
17 'Ita 'ana sa 'Abraham lea mai ka dao 'ana sa Defet na waa 'inito bae, nia too 'ana tii taafuli uni wane ma fai uni wane sarenga ki. Ka 'ita 'ana sa Defet waa 'inito nai lea mai ka dao 'ana kada omea 'i Babilon dao ka alasia fera 'i 'Israel ka lau kera uri 'i Babilon, ka too lau guu 'ana tii taafuli uni wane ma fai uni wane sarenga ki. Ma ka 'ita 'i seeri lea mai ka dao 'ana futa lana sa Disas na Kraes, nia ka too lau guu 'ana tii taafuli uni wane ma ta fai uni wane sarenga ki.

Disas na Kraes, nia futa (Luk 2:1-7)

18 Kada sa Disas Kraes nia futa na fuli lana mai 'e 'urii: Ni Meri gaa nia sa Disas, kera alufaafia sui naa fua sa Diosef. Ma si kada keerua nao daru si too kwaimani 'ua guu, ni Meri ka toomatafana naa nia kulua 'ana wele 'ana mamanaa Anoedoo Abu
19 Ma sa Diosef na waa ne da alufaafi ni Meri fuana, nia ka manata uri sa ka lukasia ni Meri. Ma sui nia, nia waa ade lana 'o'olo, nia ka dooria uri sa kai lukasi aroaro gwana 'ani Meri uri ka nao si faa nonisusualaa lau nia wela keni.
20 Ma sui ta, si kada sa Diosef 'e manata 'ua gwana sulia ili lana si doo nai, nia ka maleubole ka suana 'ensel God dao ka bae 'urii fuana, “Wala Diosef 'ae, 'oe waa nee 'ana kwalafaa sa Defet nee, nao 'osi mau lau 'ana ade lana ni Meri. Suli na mamanaa Anoedoo Abu 'ana ne adea nia ka kulua nee.
21 Ni Meri tara nia kai kwalafia tii wela wane ne. Aia, 'oe tara 'oko faa sataa wela nai sa Disas, suli tara nia kai faamauria toaa nia ki faasia abulo ta'aa lae kera ki.”
22 Si doo nai ki sui guu daka fuli naa 'uri nai. Ma 'i seeri si baea nia God ne brofet nia ki God 'i nao da faarongo ai ka mamana naa, ne bae 'urii,

23 “Totoo tii keni saari kai kulua kai kwalafia tii wela wane ne dai 'ailia 'ana
sa 'Imanuel.” ✡ Toolangainia, “God nii fai kolu.”
24 Aia si kada sa Diosef 'e maleu ka ada, nia ka ili na 'ana suli si doo nai
'ensel nia God 'e faarongo nia ki ai. Nia ka adea naa ni Meri.
25 Sui boroi 'ana, keeru nao daru si tio kwaimani guu lelea ka dao fatai 'i
burina naa ni Meri nia kwalafia fa wela wane nia nai ka sui naa. Sa Diosef
ka 'ailia naa wela nai 'ana sa Disas.

2

Dao lana toa saitoma doo fasi bali tae lana sato

1 Aia, 'i burina guu sa Disas nia futa lao maefera 'i Betlehem lao Diudia
brofens, 'ana si kada sa Herod nia 'inito fuada, toa saitoma doo nai fasi bali
tae lana sato daka dao lao maefera baita nai 'i Durusalem.
2 Kera daka ledi 'urii, “Nee wala, ma waa 'inito kera bae toaa nee Diu ki
bae nia futa sui naa 'e nii fai? Kameli, meli too mai bali tae lana sato meli ka
suana sui naa fa bubulu ne faatainia futa lana. Kameli ne kameli lea mai uri
meli ka faabaitaa nia 'ameli.”
3 Si kada sa Herod 'e rongoa si baea nai, na manata lana ka isifufuli 'asia
naa. Ma na toaa nai lao fera 'i Durusalem boroi na manata lada ka 'uri nai
lau gu fai nia.
4 Nia sa Herod ka 'ailia na mai waa baita ni foa ki fai waa toolangaidoo ki
'ana taki uri daka koni ma daka bae kwaimani fai nia, ma nia ka ledi fifii naa
'ani kera uri daka saea 'i fai gu ne da saea mai na Kraes totoo kai futa ai.
5 Toa baita nai daka faarongo nia daka 'urii, “Kera da saea mai na Kraes
totoo kai futa lao maefera 'i Betlehem lao Diudia brofens. Suli si baea brofet
'e kedaa mai kada 'i nao 'e bae 'urii sulia,
6 “'O Betlehem ai nee lao brofens 'i Diudia 'ae, ni 'oe nao lau ta kula mala
nia gwana matangana maefera gwaungai neki 'i Diuda ne, suli totoo
tii waa 'inito nia kai sakatafa mai faasi 'oe uri 'inito lae fua toaa nau
'Israel.' ” ✡
7 Sui guu, sa Herod ka kwaiodui 'ua guu uri toa dao nai mai faasia bali tae
lana sato, uri kera daka bae kwaimani agwa 'ada fai nia ma nia ka tala rongo
'isi guu faasi kera 'ana si kada ne kera safali suana mai fa bubulu nai ai.
8 'Uri nai sui guu, nia ka odu kera daka lea naa uri 'i Betlehem. Nia ka bae
'urii fuada, “Lea kau, molu ka nani 'initoa mai uri wela nai. Lea molu dao
tona naa molu ka faarongo nau mai, uri nau lau guu lea kau ku faabaita nia
'akua.”
9-10 Sa Herod nia bae 'uri nai fuada sui guu, kera daka lea naa. Si kada kera
dao sulia taale, kera daka suana lau gwada fa bubulu bae kera safali suana
mai bali tae lana sato. Ma ni kera daka ele 'asia naa si kada nai kera suana
lau fa bubulu nai. Fa bubulu nai kera suana kau 'i mamangaa ka talai kera
naa lelea daka dau guu 'ana si kula nai sa Disas nia nii ai.
11 Kera daka ruu na kau lao luma nai seeri, ma daka suana naa wela nai fai
gaa nia ni Meri 'i seeri. Kera daka booruru daka faa'initoaa naa wela nai, ma
daka tasaa naa wai kera ki uri daka falea si falea kera ki fuana ne liu lada
baita tasa. Kera falea gool, doo sasuna moko diana tasa ki ma na waiwai
moko diana tasa ki fuana.*
12 Sui si kada kera oli naa uri fera kera, kera daka lea na 'ada 'ana ta
taala 'e'ete faasia tala bae kera lea kau ai, suli God nia faarongo kera lao
maleubolee kera nao dasi oli uri dao lae lau siana sa Herod.

✡ **1:23** 7:14 ✡ **2:6** Maekaa 5:2 * **2:11** Gool, insense, ma mira.

Tafi lae uria 'i 'Isib

13 'I burina naa waa nai ki da oli 'i fera kera, na 'ensel nia God ka faatai
fuana sa Diosef lao maleubolea ka bae 'urii, “Diosef 'ae, 'oe tatae 'oko ngalia
na wela nee fai nia gaa nia molu ka tafi 'amolu uri 'i 'Isib. Molu too mai 'i
seeri lelea ka dao fatai 'ana si kada nau ku saea fuamolu uri oli lae mai. Suli
sa Herod nia nani burina wela nee uri ka saungia 'ana.”
14 Sa Diosef nia tatae ka talaia ni Meri fai wela nia kera daka lea naa lao
rodo 'ua guu uri maefera 'i 'Isib.
15 Kera daka too mai 'i seeri lelea sa Herod ka mae naa, ma si doo nai ka
fuli ka adea bae lana God ne brofet ki kedaa mai 'i nao ka mamana naa. Ne
nia bae 'urii, “Nau ku 'ailia mai wela nau faasia 'i 'Isib.” ✡
16 Ma si kada sa Herod na waa 'inito bae 'e saitomana ne toa bae faasia bali
tae lana sato da suke nia, nia ka rakesasu 'asia naa. 'I seeri nia ka saea daka
koni omee naa uri daka saungi tiifau 'ana wela wane ki ne kera dafi futa lao
maefera 'i Betlehem ma lao maefera nai ki kakalia sui guu. Nia ka falea si
baea fifii fuada uri kera daka saungia tiifau 'ana wela wane neki too 'ana
roo fa ngali ki ka oli toli mai sui guu, uri ka ladea si kada bae waa baki bali
tae lana sato kera safa suana fa bubulu bae ai ka lea mai.
17 'I seeri guu na toaa nai lao fera 'i Betlehem daka angisia naa wela kera
nai ki da mae nai. Ma na angi laa nai ka dao toi naa doo bae brofet Dioromaea
nia saea 'uana mai 'i nao. Bae nia 'urii,
18 “Tii si lingee doo ne talo mai faasia 'i Ramaa, na gwela angiangia baite.
Ni Reesel ne nia angisia naa wela nia ki.
Nia 'e angi daka gwafe tona boroi ka 'afitai naa, suli bara wela nia tiifau da
mae naa.” ✡

Na olia mai faasia 'i 'Isib

19 Ma 'i burina sa Herod 'e mae naa, na 'ensel nia God ka faatai lau fuana
sa Diosef 'i lao maleubolee lao fera 'i 'Isib.
20 Nia ka bae 'urii, “Diosef 'ae, tatae 'oko talaia ni Meri fai wela nia nee molu
ka oli naa uri 'Israel. Toaa bae da sasi uria saungi lana wela nee, kera da mae
naa.”
21 Sui sa Diosef tatae ka talaia ni Meri fai wela nia ma daka oli naa uri
'Israel.
22 Ma sui, si kada sa Diosef 'e rongoa sa 'Akelas nia talana maa nia sa Herod
ma ka 'inito fua bali lolofaa 'i Diudia, nia ka mau lau gwana 'ana too lae 'i
seeri. Na 'ensel ka saea lau fuana 'i lao maleubolea uri daka tasa uri lao bali
lolofaa 'i Galilii.
23 Si doo nai ne adea ma kera lea daka too mai 'i Naasaret lao bali lolofaa 'i
Galilii. Si kada si ade laa nai nia fuli, si baea brofet ki da bae mai sulia 'i nao
ka mamana naa. Ne bae 'urii, “Kera dai saea 'ana waa 'i Naasaret.”

3

Sa Dion saea fua toae ki kera daka ade akau maasia dao lana mai na Kraes (Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Dion 1:19-28)

1 Totoo 'ana si kada nai ki lelea ka tau naa, sa Dion waa ni faasiuabu nai
nia ka dao na mai. Ma nia ka safalia toolangaidoo naa lao fera kwasi nai lao
bali lolofaa 'i Diudia. Nia ka bae 'urii,
2 “Molu bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki, suli na 'initoaa
God* nia nii karangi kamolu naa.”

✡ **2:15** Hosia 11:1 ✡ **2:18** Diutoronomii 31:15 * **3:2** Na 'initoaa nia God, ma na 'initoaa 'i salo na roo 'ai laa 'e'ete ki fua tii doo guu.

3 Sa Dion nai na bae brofet 'Aesaea 'e bae mai suli nia ka bae 'urii,
“Totoo tii waa kai 'ai 'i lao fera kwasi.
Ma nia kai bae 'urii, ‘Na Aofia kai dao mai!
Molu 'olosia taale fuana!’ ”
4 Sa Dion, si ofi nia na ifuna kamel gwana, ma si kanifolo nia 'i salafana si
'unga buluka gwana. Si fanga ni 'ani lana nia fa siko ki gwana ma ka kuufia
gwana wewedue kwasi.†
5 Na toaa 'oro faasia 'i Durusalem da lea kau siana, ma toae ki lau guu fasia
lao bali lolofaa nai 'i Diudia ma faasia maefere 'e'ete nai ki sui guu karangia
kafo 'i Diodan da lea lau gu kau.
6 Toaa nai ki daka bae folaa ne kera lukasia abulo ta'aa laa kera ki, ma sa
Dion ka faasiuabu kera naa lao kafo nai 'i Diodan.
7 Ma si kada sa Dion 'e suana toa Faarisii ma toa Sadiusii 'oro nai da lea lau
gu kau siana, nia ka bae 'urii fuada, “Kamolu na kalena baekwe 'i tolo neki
mone! Kamolu nao molu si bulasi manataa guu. Tii ne saea molu ka sasi uri
tafi lae faasia na kwakwaea nia God fuamolu, ne lea sa molu siuabu ma molu
ka tala faasia?
8 Molu ilia si doo ne nia faatainia kamolu molu bulasi manataa faasia na
abulo ta'aa laa kamolu ki taari!
9 Too 'amolu faasia manata lae 'urii 'i lao liomolu, “'O kameli nee toa meli
futa 'ua gu mai lao kwalafaa sa 'Abraham ne. 'Afitai tara God nia ka kwae
kameli!’ Ku saea 'o'olo gu fuamolu, nao si 'afitai guu fua God uri nia ka tafoa
ta kwalafaa fua sa 'Abraham faasia maefau neki boroi 'ana!
10 'I tari'ina nee, God nia kwaimaakwali sui naa 'ana kwakwaea. Nia ka
mala na bae ta wane nia dau naa 'ana batau 'aena 'ai uri taba lana. Na 'ai
neki sui guu nao dasi fungu 'ana ta fuaedoo diana, nia kai taba tiifau 'ani
kera ma kai 'ui 'anida lao ere.
11 “Nau ku faasiuabu kamolu 'ana kafo uri faatai lana ne kamolu molu
bulasi manataa naa. Ma tii waa ne nia kai dao mai buriku, nia fatai ne kai
faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu ma 'ana ere. Na waa nai nia 'initoa ka
talu nau, ma na luke lana sadol nia ki boroi 'ana nau nao kwasi tala'ana.
12 Tasi doo lau, na waa nai nia ade akau sui naa uri sangita lana wane sui
guu. Nia kai ade mala bae ta wane nia 'efoa 'e'eforana miga wiiti ki faasia
tadidoe ki. Nia kai taingainia migadoe ki lao luma ni taingai laa nia, ma nia
kai suungia tadidoe ki 'i lao era ne sasaru 'afitai ka mae.”

Sa Disas nia 'e siuabu
(Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 'Ana si kada nai guu, sa Disas nia ka lea na mai faasia bali lolofaa 'i Galilii
uri lea lae siana sa Dion suli kafo 'i Diodan uri sa Dion ka faasiuabu nia.
14 Sui, sa Dion nia ka manata kwaimangosi uri ili lana si doo nai 'ani nia
ka bae 'ana 'urii, “Nia bobola fai nia sa 'oe ne 'oko faasiuabu nau. Ma sui 'oko
lea lau 'amu mai siaku uri nau kwai faasiuabu 'oe nee!”
15 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, “Alu nia fuli 'ana 'urii nai. Nia diana fua
koro ka fulia doo ki sui guu ka lea suli doori lana God.” Sa Dion ka ala na
faafia.
16 Ma 'ana si kada sa Disas nia siuabu sui ka tatae gu mai faasia lao kafo, 'i
salo ka 'ifi na mai ma nia ka liotona naa Anoedoo Abu God 'e sifo mai ilingia
ta fa bole ka dau na faafi nia.
17 Ma tii si lingeewane nai ka talo mai faasia 'i salo ka bae 'urii, “Nia naa ne
'Alakwa nau ne ku liosau 'ani nia. Na manata laku 'e ele 'asia naa suli nia.”

† **3:4** Si ofi ma si fanga nai ki gwana ne bobola fai dao lae toi ki lao fera kwasi. 'Ilaeja na brofet 'ana kada 'i nao nia ofi gwana 'uri nai 2 King ki 1:8; Matiu 17:11-13.

4

Saetan 'e ilitona sa Disas
(Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Sui na Anoedoo Abu ka talaia naa sa Disas uria lao fera kwasi nai uri
Saetan ka ilitona.
2 Ma sa Disas ka fiolo mae naa 'i burina nia abufanga mai suli faitaafuli fa
dani ma faitaafuli fa rodo ki.
3 'Uri nai, sa Saetan ka lea mai dao siana ka bae 'urii, “Lea sa 'oe na 'Alakwa
nia God mamana, 'oko saea fasi fua maefau neki uri daka lia 'ana fange ki
wala.”
4 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Na kekeda laa Abu nia saea sui naa, ‘Na wane,
nao lau otona fange gwana ne nia mauri ai. Si baea neki sui guu God nia saea
'ana ne nia mauri ai.’ ” ✡
5 Sui sa Saetan ka talaia sa Disas ka lea lau uria na Beukaua nai 'i
Durusalem. Nia ka faa uua sa Disas 'ana si kula fane tasa nai 'i langi.
6 Ka bae 'urii fuana, “Lea sa 'oe na 'Alakwa nia God mamana, 'oko lofo toli
fasi uri fubaa 'i saegano wala. Na kekeda laa Abu 'e saea sui naa ka 'urii, ‘Tara
God nia kai odua mai 'ensel nia ki siamu ma kera dai sako 'oe ma na 'aemu
'afitai ka toea guu ta maefau.’ ” ✡
7 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Na kekeda laa Abu nia saea sui naa ka bae lau
guu 'urii, ‘Abu nao 'osi ilitona God 'oe.’ ” ✡
8 Sui sa Saetan ka talaia sa Disas ka lea lau uria gwauna fa uo fane nai 'i
langi ka faatainia 'initoaa neki sui guu lao molaagali fai nia kwanga lada ki
tiifau fuana sa Disas ka suai ki.
9 Sa Saetan ka bae 'urii, “Doo nau ki sui gu nai. Lea sa 'oe 'o booruru 'i
maana 'aeku 'ana faabaita laku, nau kwai fale tiifau 'ana doo nai ki sui guu
fuamu.”
10 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Wala Saetan 'ae, 'otolangai 'oe 'o lea 'amu
faasi nau! Na kekeda laa Abu nia saea sui naa ka 'urii, ‘Molu faabaitaa God
na Aofia kamolu ka sui naa, ma molu ka rao fuana taifili nia guu.’ ” ✡
11 Nia dao gu 'i seeri, sa Saetan ka lea na 'ana faasia sa Disas. Ma na 'ensel
ki naa daka lea mai daka 'adomia sa Disas.

Sa Disas safali falebaea ki naa
(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Si kada sa Disas nia rongoa ne kera alua sa Dion ka nii na lao lookafo,
nia ka oli kau uria bali lolofaa 'i Galilii.
13 Nia ka 'idu ka too 'e'ete naa faasia maefera bae 'i Naasaret. Nia lea ka too
naa 'i Kabaneam maefera nai 'e nii gwana 'i ninimana 'osi 'i Galilii. Na bali
fera nai nia bali da fale fuana fiiwane sa Sebulun fai fiiwane sa Naftalii.
14 Si 'idu laa nai sa Disas 'idu kau uri seeri, nia lea sulia doo brofet 'Aesaea
'e kekeda 'uana mai sulia ne bae 'urii,
15 “Na toaa lao bali fera kera fiiwane sa Sebulun fai fiiwane sa Naftalii ki ne
da nii kwaimani lau gu fai nia 'osi 'i Galilii, ma na fera nai 'i bali suu
lana sato 'ana kafo 'i Diodan, lao bali lolofaa nai toaa nao lau Diu ki da
too ai;
16 toaa nai kera da too lao rorodoa lae 'i seeri, kera da suana naa tii folaa laa
baita.
Ma na folaa laa nai nia kwalisitafa naa faafia toaa ne kera too lao rorodoa
laa 'ana maea.” ✡

✡ **4:4** Diutoronomii 8:4 ✡ **4:6** Sam 91:11 ✡ **4:7** Diutoronomii 6:16 ✡ **4:10** Diutoronomii 6:13
✡ **4:16** 'Aesaea 9:1,2

17 Safali gu 'ana si kada nai, sa Disas ka faatalongai naa 'urii, “Molu bulasi
manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki, suli na 'initoaa God nia nii karangi
kamolu naa!”

Sa Disas 'ailia fai waa ni dee lae ki
(Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Si kada sa Disas nia 'iia kau 'osi nai 'i Galilii, nia ka suana roo waisaasina
nai ki sa Saemon (ne da 'ailia lau gu 'ana sa Bita) fai nia sa 'Andru. Keerua
daru dee 'adarua 'ana furai keerua lao 'osi nai, suli keerua na roo waa ni dee
lae ki 'ua guu.
19 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Muru lea mai buriku uri nau ku
toolangainia dee lae siamuru uri dee lana wane fuaku.”
20 'I seeri 'ua guu, keerua daru ka faasia na furai keerua ki ka tio naa, daru
ka lea na 'adarua burina sa Disas.
21 Sui sa Disas fai keerua daka lea na kau nia ka suana ta roo waisaasina
lau guu, sa Demes fai nia sa Dion keerua roo 'alakwa sa Sebedii ki. Keerua
too gwadarua 'i seeri fai nia maa keeru sa Sebedii lao baru kera nai. Kera da
taia 'ada furai kera nai ki 'uri nai sa Disas ka 'aili keerua na mai.
22 Ma 'i seeri 'ua guu, keerua daru ka faasia na 'adarua baru fai nia maa
keerua, daru ka lea na 'adarua burina sa Disas.

Sa Disas liu kwailiu naa fai raoa nia
(Luk 6:17-19)

23 Sa Disas nia ka lea naa 'ana maefera ki lao bali lolofaa nai 'i Galilii, ma
ka toolangaidoo naa fua toae ki lao beu ni ofu kera toaa Diu ki. Ma nia ka
falebaea naa sulia na faarongoa diana nee sulia 'initoaa God, ma ka guraa
naa mataia 'e'ete ki sui gwana ne saungia wane ki.
24 Na faarongo lae suli nia ka talofia naa maefere ki sui guu lao bali lolofaa
nai 'i Siria. Ma daka ngalia na mai toaa 'oro ne mataia 'e'ete ki sui gwana
ne saungi kera ki siana. Na toaa ne da matai baita 'ana nonifiia, ma toaa ne
anoedoo ta'aa ki fungulida, ma na toaa ne mataia 'ana uoro saungi kera ki,
ma toaa ne 'aeda mae ki, kera daka lea na mai siana. Ma sa Disas ka gura
kera tiifau.
25 Ma na toaa 'oro 'asia naa lau guu faasia bali lolofaa 'i Galilii, faasia fera
baita 'i Durusalem, faasia lao bali lolofaa nai 'i Diudia ma 'i Dikabolis, ma na
toaa da lea ki mai faasia bali tae lana sato 'ana kafo 'i Diodan; kera daka lea
naa burina sa Disas 'ana si kada nai.

5

Na toolangaidoo laa sa Disas ki
(Luk 6:20-23)

1 Sa Disas nia suana konia baita nai, nia ka raa 'i gwauna fa labusua nai ka
gooru 'i saegano. Na toa kwairooi nia ki kera daka koni kali nia,
2 ma nia ka safali toolangaidoo naa fuada. Nia ka bae na 'urii,
3 “'E diana tasa fua toaa ne da lio saitomana kera kwai 'atoi 'ana God, suli na
'initoaa God nia doo fua toaa nai.
4 'E diana tasa fua toaa ne da liodila, suli God nia kai gwafe kera.
5 'E diana tasa fua toaa ne da abulo tu'uu, suli God nia kai falea ano nee tiifau
fuada.
6 'E diana tasa fua toaa ne da fiolo mae ma daka maeli kuu uria 'o'oloe, suli
God kai adea manata lada ka toli.
7 'E diana tasa fua toaa ne da kwai'ofei, suli God nia kai 'ofe kera.
8 'E diana tasa fua toaa ne lioda sasaolia, suli kera da kai suana God.

9 'E diana tasa fua toaa ne da saungainia aroaroe matangana toae, suli God
nia kai 'aili kera 'ana wela nia ki.
10 'E diana tasa fua toaa ne wane susubutai kera faafia 'o'oloe, suli na 'initoaa
God nia doo fua toaa nai."
11 "'E diana tasa fuamolu si kada wane ki da susubutai kamolu ma daka bae
ta'aa fuamolu, ma daka suke 'ana doo ta'aa 'oro faafi kamolu suli ne kamolu
toa kwairooi nau.
12 Ele molu ka noni sasala 'amolu, suli kwaiaraa kamolu 'i salo nia baita
tasa. Na brofet ki 'ana kada 'i nao, toae ki susubutai kera lau gu mai 'uri nai."

Na solo fai na kwesu
(Maak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Kamolu molu mala 'ana tasi solo uri fale
lana dianae fuana toae lao fera ne 'i ano. Ma sui ta, na solo lelea na mamasia
lana 'e nao'ana naa faasia, nia 'afitai naa ka mamasia lau. Ma lea nia 'uri nai
naa, nia 'afitai ka diana lau fua ili lana 'ana tasi doo lau. Nia doo gwana uri
'ui lae ai ma dali lana naa.
14 "Kamolu molu mala 'ana ta kwesu uri kwesu folaa lae fua toae lao fera
ne 'i ano. Nia 'ana ta maefera baita ne nii gwauna tafa uo 'i langi, nia 'afitai
ka agwa.
15 Na wane 'afitai ka faasaru kwesu ma sui ka saufinia gwana 'i farana ta
tiu. Si kada nia faasarua kwesu sui, nia ngalia ka faagoorua 'i langi uri ka
tala folaa fua toae ki sui guu lao lume.
16 Talafana lau guu ni kamolu nai. Molu alua kwesu kamolu ki daka tala
folaa fua toae ki sui, uri kera daka liotoi 'ada doo diana neki molu ilia ma
daka tangoa 'ada Maa kamolu God 'i salo.

Taki sa Mosis fai na kekeda lana brofet ki

17 "Nao molu si manata toi sa nau ku lea mai uri ku faasuia taki sa Mosis
ma na toolangaidooa kera brofet ki. Nau kwasi lea mai uri faasui lada 'uri
nai. Nau ku lea mai uri ku faafonosia doo neki da bae ki mai sulia uri ka fono.
18 Si doo mamane ku saea fuamolu nia 'urii, lelea na salo loo fai nia fera ne
'i saegano daka sui boroi 'ada, tasi baea tu'uu 'isi boroi 'ana lao taki sa Mosis
nia 'afitai ka tatala lelea na doo neki sui guu nia bae sulia ki tara da kai fuli
lelea tasi doo si ore guu.
19 Doo ne adea guu, tii ne nia 'oia si baea fifii tu'uu boroi 'ana lao taki ma
ka talaia lau guu tai wane uri 'oi lana si baea nai, 'i lao 'initoaa God tara God
nia mala siofaa wane nai. Aia, ma tii ne nia ade sulia si baea fifii nai ma ka
talaia lau guu tai wane fua ade lae sulia, 'i lao 'initoaa God tara God nia kai
faa'initoaa wane nai.
20 Aia nau ku faarongo kamolu, lelea sa na 'o'oloa kamolu nia ka nao si
'e'ete guu faasia na 'o'oloa kera toa toolangaidoo nee 'ana taki ma na Faarisii
neki, nia 'afitai tasa fuamolu uri molu ka ruu lao 'initoaa God.

Rakesasue fai sauwanee

21 "Kamolu molu rongo sui naa si baea bae fuana kokoo kolu ki mai 'ana
kada 'i nao bae nia 'urii, 'Abu 'osi sauwane. Tii ne nia sauwane, tara kera da
kai keto nia uri fale lana kwakwaea fuana.' ✡
22 Aia, ma 'i tari'ina si doo ku saea naa fuamolu nia 'urii; tii ne nia
rakesasuia toolana, tara kera da kai keto nia uri fale lana kwakwaea fuana.
Tii ne nia bae ta'aa fuana toolana ma ka saea, "Oe doo gwauoea nee,' tara
da kai ngali nia lao koot baite 'ana fera nee.* Ma nao tii ne nia bae ta'aa

✡ **5:21** 'Eksades 20:13; Diutoronomii 5:17 * **5:22** Kaonsol.

fuana toolana ma ka 'urii, ‘'Oe doo garo nee,’ nia naofia kwakwaea lao era bae sasaru ka lelea firi.
23 Doo ne adea guu, lea 'oe ngali mai afuafua 'oe ka dao 'i maana fuliera abu God, ma 'oko manata toi tasi doo ne 'oe ilia mai ka garo fua toolamu,
24 'oko faasia afuafua 'oe nai 'i maana fuliera abu ka too fasi 'ana, oli 'oko 'olosia fasi 'amua si doo nai fai toolamu uri muru ka 'ado kwaimani lau. Sui fatai, 'oe oli mai 'ofi falea afuafua 'oe talea God.
25 “Lea ta wane nia ngali 'oe naa fua lao koot, 'oe 'oko 'ali'ali uri 'olosi lana si doo nai nia ngali 'oe faafia uri ka 'o'olo. Ili 'uri nai 'ua guu 'ana si kada nao muru si dao 'ua lao koot. Suli lea nia ka fale 'oe naa 'i 'abana koot, tara koot nia kai falea naa kwakwaea ne 'oe kai ngalia, lea sui ka fale 'oe naa 'i 'abana toa da kai dau 'oe uri alu lamu lao lookafo.
26 Suli lea nia 'uri nai, nau ku sae mamana ai fuamolu, tara nia 'afitai tasa naa fua 'oko oli lau mai 'i maa faasia lao lookafo. Tara 'oko too na 'uri nai lelea 'oko falea guu si malefo 'isi dangalu 'ana kwakwaea 'oe.

Kaubare lae

27 “Kamolu molu rongoa sui naa bae da saea mai fuana kokoo kolu ki kada 'i nao ma daka bae 'urii, ‘Abu 'osi kaubarea araie fai 'afee.’ ✡
28 Ma sui tari'ina si doo ku saea fuamolu nia 'urii, waa ne bubungia wela keni fai nia si lioewane ni garo lana lae, nia garoa sui naa 'i liona.
29 Nia ne, lelea na maamu 'i bali aolo 'oe 'e talai 'oe uri lao abulo ta'aa lae, 'oko keoa 'oko 'ui boroi 'amu ai faasi 'oe. 'Ui lae 'ana si kula tu'uu gwana 'i nonimu 'uri nai, ade boroi nia taa diana gwana fuamu. Si doo ne ta'aa ka tasa fatai ne lea God nia 'ui tiifau 'ani 'oe 'i lao era saruladoa bae.
30 Ma lelea na 'aba aolo 'oe 'e talai 'oe uri lao abulo ta'aa lae, 'oko sigimuusia 'oko 'ui boroi 'amu ai faasi 'oe. 'Ui lae 'ana si kula tu'uu gwana 'i nonimu 'uri nai, ade boroi nia taa diana gwana fuamu. Si doo ne ta'aa ka tasa fatai ne lea God nia 'ui tiifau 'ani 'oe 'i lao era saruladoa bae.

Lukasi lana 'initai
(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “Kamolu molu rongoa sui naa bae da saea mai fuana kokoo kolu ki kada 'i nao ma daka bae 'urii, ‘Lelea waa lukasia 'afe nia, waa nai ka faa kau beba ni kwailukasi lae fuana 'afe nia.’ ✡
32 Ma sui tari'ina, si doo nau ku saea fuamolu nia 'urii, nao 'osi lukasia lau 'afe 'oe. Na waa ne nia lukasia 'afe nia faafia 'atona gwana doe ma ka nao uri maana ne 'initai nia ooe fai ta waa 'e'ete, waa nai nia falea 'afe nia fua ooe lae. Ma na waa ne adea 'initai nai da lukasia naa, waa nai lau guu nia ooe naa.

Bae saimamana lae

33 “Ka 'uri nai lau guu, kamolu molu rongoa sui naa bae da saea mai fuana kokoo kolu ki 'ana kada 'i nao ma daka bae 'urii, ‘Lea 'oe alangai 'oko tofe naa 'ana satana God, nao lea 'osi 'oia naa alangaia 'oe nai.’✡
34 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku saea fuamolu nia 'urii, abu nao 'osi tofe 'ana ta doo lau. Nao 'osi tofe 'ana fera 'i salo, suli nia na doo ni goorua nia God 'ana 'inito lae.
35 Ma 'osi tofe 'ana fera ne 'i saegano, suli God nia 'inito fuai. Ma 'osi tofe 'ana satana maefera nee 'i Durusalem, suli nia na maefera baita nia Waa 'inito tasa nee.

✡ **5:27** 'Eksades 20:14; Diutoronomii 5:18 ✡ **5:31** Diutoronomii 24:1 ✡ **5:33** Namba ki 30:2

36 Ma nao 'osi tofe 'ana gwaumu. Suli 'oe 'afitai 'oko tala'ana saungai lana
tasi ifu kwakwaoa ma nao tasi ifu boboraa 'ana gwaumu.
37 Lea 'oe 'o alangai, 'oko bae gwamu 'urii, 'Iuka, nau tara kwai ilia si doo
nai.' Ma lea nia nao guu, 'oko bae gwamu 'urii, 'Nao, nau tara nao kwasi ilia
guu.' Ma lea 'oe saea lau tasi doo 'e'ete lau fai nia, si doo nai nia lea na mai
faasia sa Saetan."

Duu lana ta'aa lae 'ana ta'aa lae
(Luk 6:29-30)

38 "Kamolu molu rongoa sui naa bae da saea mai fua kokoo kolu ki kada 'i
nao ma daka bae 'urii, 'Wane ne nia dikwea tii bali maa gwana, tii bali maa
'ani nia gwana daka dikwea. Ma na wane ne nia 'oia tii gwa lifo gwana 'ana
wane, tii gwa lifo 'ani nia lau guu da kai 'oia.' ✡
39 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku saea fuamolu nia 'urii, nao 'osi sasi uri
duu lana si doo ne ta wane ta'aa nia ilia ka ta'aa fuamu. Lea ta wane nia
fidali 'oe 'ana bali aolo 'i babalimu, 'oko faolomainia fuana ka fidali 'oe lau
guu 'i bali mauli.
40 Ma lea ta wane nia ka ngali 'oe lao koot ma ka ngalia naa si maku tu'uu
'oe ni ofi lae salafamu, 'oko faolomainia fuana ka ngalia lau guu maku baita
'oe fuana.
41 Lea ta wane nia suumai 'oe fua ngali lana 'okodoo nia sulia ta tii si kada
tala, 'oko ngalia 'okodoo nia 'oko lea lau kau sulia ta ruana kada tala.
42 Si doo ne wane nia gani 'oe uria, 'oko faa fuana. Wane ne nia dooria kai
ngali fasi 'ana si doo 'i satamu sulia si kada tasi kada gwana, 'oko faa fuana
ka ngali fasi 'ana, nao 'osi luia.

Liosau 'ana malimae 'oe
(Luk 6:27-28,32-36)

43 "Kamolu molu rongoa sui naa bae da saea mai fua kokoo kolu ki kada
'i nao ma daka bae 'urii, ''O liosau 'ana wane 'i fera kamu, 'oko susubutainia
malimae 'oe.'
44 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku saea fuamolu nia 'urii, 'o liosau 'ana
malimae 'oe ki ma 'oko foa fuana toaa ne da ade ta'aa ki fuamolu.
45 'O ili 'uri nai uri 'oko usulia lau guu na Maa 'oe 'i salo. Suli nia 'e
saungainia sato loo ka sato diana fuana toaa diane ki ma na toaa ta'ae ki ka
bobola guu. Nia ka faa lau gu mai ute fua 'adomi lana toaa ade 'o'olo ki ma
na toaa ade garo ki ka bobola guu.
46 Lea sae 'oe liosau gwamu 'ana wane ne nia liosau 'ani 'oe, tara God nia
'afitai ka kwaiarangai 'oe uria. Suli na toaa neki da kai konia malefo 'ana
takisi, kera ne da too 'ana kwaini liosaua 'uri nai!
47 Ma lea sae 'oe ade diana gwamu fuana otona toaa kwaimani 'oe ki, tara
'afitai 'oko 'e'ete guu. Suli na toaa neki nao dasi saitomana God, kera ne da
ade 'uri nai!
48 Doo ne adea guu, molu ade diana ka 'uria guu na Maa kamolu 'i salo ne
nia ade diana tiifau."

6

Toolangaidoo laa sulia fale kwai'adomi lae

1 Sa Disas nia ka bae 'urii, "Molu ka fiia, ade lea molu ka ilia gwamolu doo
diane ki uri wane ka suamolu ma ka tango kamolu fai nia. Lelea kamolu ili

✡ **5:38** 'Eksades 21:24; Diutoronomii 19:19; Leftikas 24:20

'uri nai, tara nia 'afitai naa molu ka ngalia lau ta kwaiaraa faasia Maa kamolu God 'i salo.
2 Doo ne adea guu, lea 'oe ilia si doo diane uri ka 'adomia toaa siofaa ki, nao 'osi faatalongainia lau uri daka tango 'oe gu fai nia. Nao 'osi ade mala 'ana doo ne toaa kwaisukei ki da ilia lao beu ni ofu lae ki ma sulia tala baite ki uri toae ka tangoda fai nia. Si doo mamane ku faarongo kamolu ai nia 'urii, God nia tara 'afitai ka kwaiarangai kera lau toaa nai da ade 'uri nai, suli na tango laa ne toae ki da ilia 'ani kera nia talafana naa kwaiaraa kera da ngalia sui naa.
3 Aia ma ni 'oe, si kada 'oe ilia si doo diane fua 'adomi lana ta wane siofaa, na toaa kwai karangi tasa 'oe ki boroi nao 'osi faarongo kera lau ai uri tango lamu lae fai nia.
4 'O agwatainia fale kwai'adomia 'oe ki. 'I seeri, na Maa 'oe God waa ne suana doo diana nai ki 'oe ilia ka saufini gwana ki, nia kai kwaiarangai 'oe."

Toolangaidoo laa sulia foa lae (Luk 11:2-4)

5 Sa Disas ka bae 'urii, "Si kada 'oe foa, nao 'osi mala lau 'ana toaa kwaisukei ki. Ne si kada kera foa, kera daka dooria 'asia naa uu faatai lae lao beu ni ofu lae ki ma sulia taala baite ki uri toae ki daka suada fai nia ma daka faa'inito kera. Si doo mamane nau ku saea fuamolu nia 'urii, God nia tara 'afitai ka kwaiarangai kera lau toaa nai da ade 'uri nai, suli na faa'inito laa ne toae ki da ilia 'ani kera nia talafana kwaiaraa kera ne da ngali sui naa.
6 Si kada 'oe foa, lea 'oko too banitai 'amua 'ana kada lume tai 'oe 'oko fonoki suusi 'oe. 'O too 'i seeri 'oko foa agwa 'amua talea Maa 'oe God. 'I seeri na Maa 'oe nai, ne nia suana doo ki sui guu tara nia kai kwaiarangai 'oe.
7 "Si kada 'oe foa, nao 'osi takomainia lau baee 'oro sui gwana mala 'ana ade laa ne toaa neki da ulafusia God da ilia ki. Ne kera foa 'ada ki ma daka takomainia baea 'oro mamana guu lao foa laa kera ki ma daka foa ka tau 'asia naa. Doo nai ki kera saea ki, kera boroi da ulafusia ki lau gwada. Kera manata lada 'ana saea sa foa tikwa laa kera nai ne tara nia adea God ka ilia doo ne kera gania ki.
8 Nao 'osi ili mala 'ani kera, suli Maa 'oe God 'i salo nia saitomana sui na kau 'i nao na doo ne 'oe 'atoia sui fatai 'ofi gani nia uria.
9 "Aia, si kada kamolu foa, molu ka foa 'urii,
'Maa kameli 'i salo,
Alu toae ki sui daka sae'inito 'ada 'ana satamu ne abu.
10 Lea mai 'oko 'inito naa 'ana doo ki sui guu.
Alu toae ki sui guu daka ade 'ada sulia doori lamu lao fera ne 'i ano mala lau guu da ilia lao fera 'i salo.
11 Fale mai si fanga kameli uri tari'ina ka bobola fai nia.
12 'Oko manata luke kameli faasia garo laa kameli ki, suli meli manata lukea lau guu toaa da ilia doo garo ki fuameli.
13 'Osi lukasi kameli lau fua ilitooe ka linge kameli.
Tafalangai kameli kau faasia 'abana waa ta'aa bae.'
14 "Lea 'oe manata lukea abulo ta'aa laa nia ta wane ilia fuamu, Maa 'oe 'i salo nia kai manata lukea lau guu abulo ta'aa laa 'oe ki.
15 Ma lea 'oe nao 'osi manata lukea gu abulo ta'aa laa nia ta wane ilia fuamu, Maa 'oe 'i salo boroi nia nao si manata lukea lau guu abulo ta'aa laa 'oe ki."

Toolangaidoo laa sulia abufanga lae

16 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Si kada 'oe abufanga, nao 'osi ade lau mala
'ana toaa kwaisukei ki, ne kera abufanga ma daka alubili mala 'ana toaa da
too 'ana liodila lae. Kera da ili 'uri nai uri wane ka liotoi ma ka tango kera
ne da abufanga. Si doo mamane nau ku saea fuamolu nia 'urii, God tara nia
'afitai ka kwaiarangai kera lau, suli na tango laa ne toae ki da ilia 'ani kera
nai nia talafana kwaiaraa kera naa ne da ngalia sui naa.
17 Aia ma ni 'oe, si kada 'o abufanga, 'oko taufia maamu ka falu ma 'oko
komua 'amua ifumu mala ne 'oe 'ita 'oko ilia 'ua guu,
18 uri nao ta wane si lio saitomana lau ne 'oe abufanga. Taifilia guu Maa
'oe God 'i salo ne nia saitomana si doo diana ne 'oe ilia ka saufini gwana, ma
nia ne kai kwaiarangai 'oe, sui boroi 'ana nao 'osi suana 'ana maamu.”

Toolangaidoo laa sulia taingai lana ogogonia ki (Luk 12:33-36; 16:13)

19 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Nao 'osi taingainia ogogonia 'oe ki lao fera ne
'i ano kula ne 'aide kai saketoa doo ki ai, ma doo ki too ai da kai fura ma na
wane ki daka 'oia mae ki ma daka belia doo ki ai.
20 'O taingainia 'amua ogogonia 'oe ki lao fera 'i salo, kula ne 'aide nao si
saketoa doo ki ai, ma na doo ki daka tio ai nao dasi fura, ma na wane ki ka
nao dasi 'oia mae ki ma dasi belia doo ki ai.
21 Suli si kula ne 'oe taingainia ogogonia 'oe ai, nia ne tara na liomu 'e nii
ai.
22 “Na maana wane, nia na kwesu uri tala folaa lae fua noniwane. Lea na
maamu ki da diana gwada, na kwesu nia God nia tala folaa fuana nonimu
tiifau.
23 Aia ma lea na maamu ki da ta'aa, ni 'oe 'o too gwamu lao rorodoa lae
suli maamu nia ta'aa. 'Oko fiia ade lea 'oko lukasia na kwesu nia God ma na
mauria 'oe nia ka rorodoa ta'aa 'isi naa.”
24 “Nia 'afitai tasa uri sae ta tii wane gwana ka rao fua roo wane baita 'e'ete
ki sui. Lea nia liosau 'ana ta wane baita 'ana roo wane nai ki, tara nia kai
lukasia ruana wane baita. Ma nao lea nia ka rao fuana ta tii wane baita 'ani
keerua, tara nia kai lukasia ta ruana wane baita. Talafamolu lau gu nai, ne
'afitai molu ka rao sui gwamolu fua God ma fuana malefo.”

Toolangaidooa sulia na manata 'abarua lae sulia dongana tooe 'ana noni (Luk 12:22-31)

25 “Nia 'uri nai, nau ku saea fuamolu, nao molu si manata sala sulia 'i fai
ne si fanga ne molu kai 'ani ma si kafo ne molu kai kuufia kai lea mai faasia.
Nao molu si manata sala sulia 'i fai ne tara si maku ne molu kai ofi ai kai lea
mai faasia. Na mauria kamolu ki da 'initoa ka talua fange, ma na nonimolu
ki ne da 'initoa ka talua si maku ni ofi lae.
26 'O manata fasi 'amua sulia saaro loki 'i mamangaa. Kera nao dasi oofia
guu tai ola ma ka nao dasi konia guu tai fanga ne maua uri lao tai luma ni
alu fanga lae ki. Sui boroi 'ana, na Maa kamolu God 'i salo nia ka saare kera
ki. Aia, ni kamolu naa ne God nia suamolu ka 'initoa talua saaro loki.
27 Na manata 'abarua lae sulia doo nai ki nia 'afitai ka adea ta wane 'amolu
uri mauri lana ka lea tikwa lau.
28 “Tee ne adea 'oko manata 'abarua 'asia naa sulia si maku uri ofi lae ai?
'O suana fasi 'amua na tae lana lalano taka diana loko ki lao gano. Kera nao
dasi raoa ki guu, ma ka nao dasi tai maku ki guu fuada 'i tala'ada.
29 Sui boroi 'ana, nau ku faarongo kamolu, na kwanga lana takada ki 'e
diana tasa ka talua maku kwanga baki waa 'inito bae sa Solomon kai ofi ki
ai 'ana kada 'i nao.

30 God nia suasuli diana 'uri nai 'ana lalano taka diana loko ki lao gano sui
boroi 'ana mauri lada ki nao si tau guu. Loko da too 'i tari'ina sui 'i bobongi
mai daka 'ui 'ani kera lao ere ka sarufi kera lau gwana. 'I seeri nia faatainia
ne God nia kai suasuli diana 'ani kamolu ka tasa 'ani kera, suli ne God nia
suamolu ka 'initoa talu kera fatai! Uri tee ne fiitooa 'oe 'ani nia ka tu'uu 'asia
guu?
31 "Doo ne adea guu, nao 'osi manata sala sulia doo nai ki ma 'oko 'urii, 'Tee
naa ne tara nau ku 'ani rowaa? Tee naa ne tara nau ku kuufia rowaa?' Ma
nao, 'Tee naa ne tara nau ku ofi ai rowaa?'
32 Nao 'osi ade 'uri nai, suli na toaa ne kera nao lau toaa nia ki God, kera
'ana ne daka tola sulia doo nai ki. Ma ni 'oe ka nao lau, suli na Maa 'oe God 'i
salo nia saitomana sui naa 'oe kwai 'atoi 'ana doo nai ki.
33 Si doo totolenao ne, 'oe nani 'amua burina 'initoaa nia God ma na 'o'oloa
nia. 'Oe ade 'uri nai sui, tara nia 'ana ne kai falea mai doo ki sui guu ne 'oe
kwai 'atoi ai lao mauria 'oe.
34 Doo ne adea guu, nao 'osi manata 'oroa sulia si doo ne 'oe kai kwai 'atoi
ai 'afa dani ne nii 'ua kau. Alua si doo uri fa dani ne nii 'ua kau 'e too 'ana
maasia fa dani nai 'ua guu. Nao 'osi 'abaa lau mai uri manata 'oroa lae lau
sulia fai nia si doo 'i tari'ina ki. Suli fa dani ki sui guu da too sui naa 'ana si
doo uri manata lae sulia ki ai."

7

Toolangaidooa sulia keto lana kau ta wane (Luk 6:37-38,41-42)

1 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Nao 'osi keto ta'aa 'ana ta wane kau ade lea
God ka keto 'oe faafia.
2 Suli na keto laa ne 'oe ketoa 'ana ta wane kau, nia lau gu ne God kai keto
'oe ai. Ma na taki tee ne 'oe ketoa ta wane kau sulia, taki nai lau gu ne God
nia kai keto 'oe sulia.
3 Nao 'osi roo gwamu 'ana sae lana toolamu faafia kasi garo laa tu'uu lao
mauria nia ne mala gwana tasi lolo tu'uu 'asia guu ne nii lao maana, ma 'oko
lio ekwa gwamu 'ana 'olosi lana na garo laa baita tasa ne nii lao mauria 'oe
mala 'ana gaafana ta kada 'ai 'anafuli ne nii lao maamu!
4 Ma 'i seeri 'oko bae 'amua 'urii fuana, 'Alamatainia nau ku 'olosia kau si
garo laa nai lao mauria 'oe waa nau.' Aia ma sui ni 'oe, ka nao si 'oga 'oe guu
uri 'olosi lana garo laa talingai neki lao mauria 'oe!
5 'Oe waa suke 'urii! 'O 'olosia fasi 'amua garo laa neki lao mauria 'oe ne
mala 'ana ta kada 'ai 'anafuli lao maamu uri mauria 'oe ka 'o'olo, sui fatai 'oe
'ofi 'olosia si garo laa lao mauria nia ta wane kau.
6 "Nao 'osi falea doo abu ki fuana giri ki, ma ka nao 'osi 'ui 'ana si laungi
'oe 'i naofana boso ki, fasi ade lea kera daka dali saketoa gwada ma daka
toriabulo fatai mai ma dafi 'ale 'oe uri ta'aa lae."*

Toolangaidooa sulia gani lana God (Luk 11:9-13)

7 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "'O gania God uri nia ka falea doo ne 'oe gania
siana. 'O nani burina doo ne 'oe kwai 'atoi sia God uri 'oko dao toi. 'O kikidi
kau uri nia ka 'ifi fuamu.
8 Ade 'uri nai taari, suli toaa neki sui guu da gania God, kera da ngali doo
neki da gani nia ki uria. Ma na toaa neki sui guu da nani burina doo ne kera

* **7:6** Disas bae 'uri nai uri ka faatainia ne tai toaa ki nao kera si dooria ala lae faafia si faarongoa diana nee.

kwai 'atoi ki ai sia God, kera da dao toi doo nai ki. Ma na toaa neki sui guu da kikidi, God nia 'ifi fuada.
9 “Kamolu toaa neki sui guu molu too 'ana wele ki, tii 'amolu ne lea sae na wela 'oe nia gania fange siamu ma 'oko falea 'amua na maefau fuana?
10 Ma nao tii 'amolu ne lea sae na wela 'oe nia gania sakwari siamu ma 'oko falea 'amua na baekwa 'a'ale fuana? Si doo nai, 'oe 'afitai 'oko ilia 'ana wela 'oe!
11 Sui kamolu toaa abulo ta'aa nee boroi ne molu saitomana fale lana si doo diane ki fua wela kamolu ki. Aia, na Maa kamolu God 'i salo ne nia talu kamolu 'ana fale lana doo diane ki fua toaa ne da gani nia ki uria.
12 “Aia, si doo diana ne 'oe dooria uri wane ki daka ilia fuamu, nia lau gu ne 'oko ilia fuana wane ki. Si baea nai naa ne dau faafia doo 'oro neki taki sa Mosis ma na bae lana brofet ki da bae sui gu mai sulia.”

Maesakaa susukafia ma na maesakaa reba (Luk 13:24)

13 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “'O ruu 'amua 'ana maesakaa susukafia nee, suli na maesakaa ma na taala reba nee nia lea uri lao maea totoo firi. Na 'ii lana tala reba nee nia walude 'asia naa ma na toaa 'oro 'asia naa daka 'iia naa.
14 Aia, na maesakaa ma na tala susukafia nee nia 'ana ne lea uri lao mauria firi ma na toaa neki kera dao toi kera nao dasi 'oro guu.”

Fiia na brofet kwaisukei ki (Luk 6:43-44)

15 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Molu ka fiia na brofet kwaisukei ki da lea mai mala 'ana tai giri kwasi kwaisaungi ki, ne suana lada kau 'i sara kera na toaa diane ki mala 'ana sifsif diane ki. Ma sui ta, lao manata lada ki ne kera na giri kwasi ki 'o'olo guu uri saketo lamolu lae.
16 Na birangada ki ne tara kamolu molu kai lio saitomada ai lea sae kera toaa diane ki. Nia mala lau guu na fufuana 'ai ne wane nia kai lio saitomana 'ana 'ai lea sae nia na 'ai diane. Suli na wane nia 'afitai ka ngedaa fufuana greib faasia maa sarana ta 'oko bubulo. Ma nia 'afitai ka ngedaa fufuana fig faasia maa sarana ta 'ai bubulo gwana.
17 Na 'ai diane nia fungu lau guu 'ana fufuaedoo diane, ma na 'ai bubulo nia ka fungu lau guu 'ana fuaedoo bubulo.
18 Na 'ai diane 'afitai nia ka fungu 'ana fufuaedoo bubulo, ma na 'ai bubulo nia 'afitai ka fungu lau guu 'ana fuaedoo diane.
19 Na 'ai neki sui guu nao dasi fungu ki 'ana fuaedoo diane, tara da kai tabada sui guu 'i saegano, lea sui da kai 'ui sui guu 'anida lao ere.
20 Aia nia 'uri nai, na birangana brofet neki ne tara kamolu molu kai lio saitomada ai lea sae kera na brofet diane ki mamana.”

Fa dani 'ana fale lana kwakwaea (Luk 13:25-27; 6:47-49)

21 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Nao lau toaa neki sui guu da bae 'urii fuaku, ‘Aofia 'ae, Aofia,’ ne da kai ruu lao 'initoaa God. Na toaa ne da ilia lau 'ada doori lana Maa nau 'i salo ne da kai ruu lao 'initoaa nai.
22 Totoo nia dao 'afa dani 'ana keto lana toaa lao molaagali, na 'oro lana wane kera da kai bae 'urii fuaku, ‘Aofia 'ae, kameli toaa bae meli faarongo talo mai 'ana bae lana God 'ana satamu ne! Kameli toaa bae meli taria anoedoo ta'aa ki ma meli ka ilia doo kwaibalatana 'oro ki mai 'ana satamu ne!’

23 Ma sui boroi 'ana, nau tara kwai bae gwaku 'urii fuada, ‘Nau kwasi
sasaitomamolu 'ua gu mai. Molu 'otolangai kamolu fasi nau, kamolu toaa
ilidoo ta'aa nee!’
24 “Doo ne adea guu, na wane ne nia rongoa bae laku neki ma ka ade sulia,
nia mala 'ana ta wane liona too ne nia tolea luma nia fafona fau lalifuu.
25 Ne ta uta baita ka 'aru ma ta igwamela baita ka liu, ma ta koburu baita
ka too, ma ka ngeotainia boroi luma nai ma nia ka ngilo ka too gwana suli ne
da tolea fafona fau lalifuu.
26 “Aia, ma na wane ne nia rongoa boroi bae laku neki ma ka nao si ade gu
sulia, nia mala 'ana ta wane oewanea ne nia tolea gwana luma nia lao one
kukusuu.
27 Ne na uta baite nia 'aru, ma na igwamela baite nia liu, ma na koburu
baite ka too, ma ka toea luma nai ma nia ka okosia ma ka lau tiifau ai.”
28 'Ana si kada sa Disas nia toolangaidoo 'uri nai lelea ka sui naa, toaa nai
ki da fafurongo nia daka kwele 'asia naa
29 suli ne da lio saitomana sa Disas nia toolangaidoo 'ana rigitaa nia God.
Ma nao nia si rongokwaisulii lau 'ana saitomadooa kera toaa toolangaidoo
ki 'ana taki, ne da toolangaidoo gwada 'ana rigitaa kera ki tala'ada.

8

Sa Disas nia guraa tii wane rao ne nia matai
(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Si kada sa Disas nia koso na mai faasia gwauna si labusua nai, na konia
baita nai daka lea na mai burina.
2 'I seeri tii waa nai na furo 'ani nia ka lea mai ka booruru 'i maa 'aena sa
Disas ka bae 'urii, “Aofia 'ae, lea sae 'oe ala gwamu faafia 'oko gura nau fasi
wala.”
3 Sa Disas nia fale 'aba kau ka dau tona nonina sa wala nai ka bae 'urii,
“Iuka, nau ku ala faafia. Alu nonimu nia diana 'ana.” 'Ana si kada nai 'ua
guu, sa wala nai 'ali'ali nonina ka diana naa ma na furo nai ka sigi na faasi
nia.
4 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nao 'osi faarongoa ta wane 'ana si doo nai
nau ku ilia fuamu nai. Si doo 'oe lea kau 'oko ilia fasi 'amua ne 'o faatainia
nonimu siana wane ni foa nia God ma 'oko saea nia ka iro diana 'ana nonimu.
Burina si doo nai sui 'oko falea na fale laa bae taki sa Mosis saea uri na wane
ni foa ka lio faamamanea ma ka 'aitainia fuana toae ne nonimu nia diana
mamana naa.” 'Uri nai sui sa Disas ka odua sa wala nai ka lea na 'ana.

Sa Disas nia guraa na wane ni rao nia tii waa baita 'ana omee
(Luk 7:1-10)

5 Si kada sa Disas nia dao lao maefera 'i Kabaneam, ta tii waa baita nai
lao omee kera fera 'i Rom nia lea mai ka dao siana sa Disas. Nia ka gania
kwai'adomie siana sa Disas
6 ka bae 'urii, “Aofia 'ae, na wane ni rao nau nia nonina fii nia ka matai
baita 'asia naa ka tio gwana mai luma kani.”
7 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Tara nau ku lea kau ku gura nia.”
8 Sa wala nai ka bae 'urii fuana sa Disas, “Wala Aofia 'ae, nau nao kwasi
bobola fai nia sae ni 'oe waa baita 'urii lea mai 'oko ruu fatai 'i luma nau. 'O
saea boroi 'amua mai tasi baea fuana wane ni rao nau uri faa 'akwaa lana.
Lelea 'oe 'oko ade 'uri nai boroi 'amua tara nia ka 'akwaa gwana.
9 Nau ku saitomana 'oe 'o tala'ana ili lana si doo nai, suli ni nau tala 'aku
ku rao lau guu farana rigitaa kera waa baita nau ki. Ma ni nau lau guu, nau
ku too 'ana rigitaa fuana wane ni firu ki ne nau ku lio suli kera ki. Suli lea si

kada nau ku bae 'urii fua ta wane 'ani kera, "'Oe lea ilia fasi si doo 'urii,' nia lea ka ilia naa. Ma nao lelea nau ku bae 'urii fua ta wane 'ani kera, "'Oe lea fasi mai seki,' nia ka lea na mai 'afitai ka nao. Ma nao lea nau ku 'ai uri ta wane ni rao 'aku ma ku 'urii, "'Oe ilia fasi si doo 'urii,' nia ka ilia naa 'afitai ka nao."

10 Si kada sa Disas nia rongoa bae lana sa wala nai 'uri nai, nia ka kwele 'asia naa. Nia ka bae 'urii fuana konia nai da lea mai burina nai, "Ku faarongo mamana 'ani kamolu, lao fera 'i 'Israel, na kwaini manata mamana laa nao kwasi suai 'ua ai ne sa wala nee too ai nee.

11 Nau ku faarongo kamolu, totoo boroi tara na toaa 'oro ne nao lau toaa Diu ki kera da kai lea mai fasi bali fera neki sui guu lao molaagali uri gooru kwaimani lae fai nia kokoo kolu ki mai sa 'Abraham, sa 'Aesak, ma sa Diakab 'ana fanga kwaimanie lao 'initoaa God.

12 Ma 'ana si kada nai tara 'oro lana toaa Diu ki ne fulingana sae kera ne da kai too lao 'initoaa nai, God nia kai tari kera 'i sara uri lao kula 'ana rorodoa lae. Ma kera da kai too 'i seeri 'ana angia ma didilifoe."

13 Sui sa Disas abulo ka bae 'urii fuana waa baita nai, "'Oe oli 'amu kau. Nau ku ilia naa si doo bae 'oe gani nau uria, suli ne 'oe 'o manata mamana 'ani nau kwai ilia fuamu." 'Ana si kada sato nai 'ua guu na wane matai bae nia ka 'akwaa naa.

Si Kada Sa Disas nia guraa toaa 'oro da matai Ki (Maak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Aia, tii si kada sa Disas nia lea mai ka dao luma sa Bita, nia ka suana 'initai fungo sa Bita nia matai baita nonina ka balubalu 'asia naa ka too gwana.

15 Sa Disas nia ka dau tona 'abana 'initai nai ma 'asi kada nai 'ua guu nonina ka gwari 'ua guu. Nia 'akwaa 'uri nai nia tatae ka rao fanga naa fua sa Disas fai kera.

16 Lelea kau nia dao 'i saulafi, toaa nai ki daka ngalia mai toaa 'oro ne anoedoo ta'aa ki nii ada ki kera daka ngalida mai siana sa Disas. Sa Disas nia ka bae ka taria anoedoo ta'aa nai ki faasida. Ma nia ka gura tiifau lau guu 'ana toaa da matai ki.

17 Si ade laa nai nia ka faamamanea naa si baea ne brofet 'Aesaea nia kedaa mai kada 'i nao, ne bae 'urii, "Nia ngalia naa mataia kolu ki, ma ka 'okoa naa makesoa kolu ki faasi kolu."✡

Lea lae burina sa Disas na doo 'afitai (Luk 9:57-62)

18 Si kada sa Disas nia suana toaa 'oro nai da koni mai kali nia, nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, "Kolu toofolo fasi uri bali 'osi loko."

19 'I seeri, tii waa ni toolangaidoo nai 'ana taki ka lea mai ka dao siana sa Disas ka bae 'urii, "Waa ni toolangaidoo 'ae, nau ku dooria kwai lea naku fai 'oe uri mamalana kula boroi 'ana 'oe kai lea uria."

20 Sa Disas nia rongoa bae lana sa wala nai, nia ka bae 'urii fuana, "Na giri kwasi ki da too 'ana foloa kera ki ni too lae ma na saaro ki 'i mamangaa daka too lau gu 'ana nui kera ki ni too lae. Nau 'Alakwa nia wane, nau nao 'aku ta beu ni too."

21 Ta wane 'ana toa kwairooi nia ki sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Aofia 'ae, alu nau lea ku 'abarutainia fasi 'aku maa nau uri lelea nia mae nau ku saufini nia. Lea sui fatai nau kwafi oli mai uri ku lea naku fai 'oe."

✡ **8:17** 'Aesaea 53:4

22 Sa Disas nia luua sa wala nai ka bae 'urii fuana, "'O lea na mai buriku,
'oko luka 'ana toaa nai ki nao dasi too 'ua 'ana maurie nai daka saufini kera
na kau tala'ada."

Sa Disas nia ngatafia koburu ma na nanafo
(Maak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 'Uri nai sui, sa Disas ma na toa kwairooi nia ki daka tae lao baru nai daka
lea naa.
24 Ma si kada kera lea kau nao si tau 'asia guu, na koburu nai ka toe kera
naa ma na nanafo baita 'asia naa ka kwaea naa baru nai fai kera ma 'i seeri
na baru nai ka karangi kuruu naa. Aia, ma sa Disas ka maleu 'ana lao baru.
25 Na toa kwairooi nia ki sa Disas kera daka faa ada nia daka bae 'urii,
"Wala Aofia 'ae! 'O faamauri kolu wala, ma kolu kai mae naa ne!"
26 Nia ka bae 'urii fuada, "Nee rowaa, kamolu toaa ne fiitooa kamolu ki
tu'uu 'asia guu, molu mau lau gu fai nia uri tee nee?" Nia bae 'uri nai fuada
sui nia tatae ka ngatafia naa koburu ma na nanafo nai uri daru ka aroaro
naa. 'Ana si kada nai 'ua guu, na koburu ma na nanafo nai daru ka enoeno
naa.
27 Na toa kwairooi nia nai ki daka kwele 'asia naa. Ma daka bae 'urii, "Sa
wala nee na kwaini wane tee nee rowane? Tee ne koburu ma na nanafo neki
boroi ma daka ade gwada suli nia nee!"

Sa Disas nia taria anoedoo ta'ae ki faasia roo wane nai ki
(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Aia si kada sa Disas nia lea kau ka dao 'i bali 'osi loko 'ana maefera 'i
Gadara, nia ka todaa roo wane nai ki na anoedoo ta'ae ki da burosi keerua.
Keerua, daru too mai lao likwafau nai ki ni alu wane lae ki. Keerua daru
susuala 'asia ki naa ma ka adea wane ki boroi nao dasi 'idu karangia naa
kula nai keeru nii ai nai.
29 Si kada roo wane nai ki daru lio saitomana kau sa Disas, keerua daru ka
akwa baita daru ka bae 'urii, "'Alakwa God 'ae, na tee ne 'oe dooria ili lana
'ani kameli nee? 'Oe alamia 'o lea na mai uri faanonifii lameli lae 'ana taue
'oto ne sui fatai kafi dao 'ana si kada bae 'ana nonifiie fuameli?"
30 Aia na tii ferae boso ne kera da fanga karangi gwada 'i seeri.
31 'I seeri na anoedoo ta'aa nai ki daka radi 'aena sa Disas daka bae 'urii,
"Kameli dooria 'oko odu kameli 'amua uri lao boso loko ki."
32 Sa Disas ka bae 'urii fuana anoedoo ta'aa nai ki, "Molu lea kau wala!"
Anoedoo ta'aa nai ki da lea kau daka ruufia naa boso nai ki. 'I seeri na ferae
boso nai tiifau da tafi kau daka 'asi kera toli sulia 'oba 'afitai nai uri lao 'osi
nai. Ma kera daka kuu daka mae tiifau naa.
33 Na toaa nai ki da sangonia boso nai ki daka lae 'ali'ali naa uri lao maefera
nai 'i seeri. Kera lae kau dao daka unu na sulia doo nai ki tiifau ma na doo
nai 'e fuli 'ana roo wane nai ki anoedoo ta'ae ki burosi keeru mai nai.
34 'I seeri, na toaa nai sui guu lao maefera nai daka lae tiifau mai uri suana
lana sa Disas. Kera lae mai dao, daka odua naa sa Disas uri ka lea 'ana fasi
bali fera kera nai.

9

Sa Disas nia guraa tii waa 'afumae kwaea
(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Aia, sa Disas nia raa lao tii baru nai fai nia toa kwairooi nia ki kera daka
toofolo lau gu mai 'ana 'osi Galilii oli mai daka dao naa 'ana maefera baita 'i
Kabaneam si kula bae sa Disas nia too ai.

2 'I seeri na wane ki daka ngalia mai tii waa nai nia tio funu naa lao ifitai
nai lea mai daka dao fai nia siana sa Disas uri ka guraa. Si kada sa Disas nia
lio saitomana faamamane laa kera toa nai, nia ka bae 'urii fuana sa wala nai
da ngali nia mai nai, “Waa nau 'ae, nao 'osi manata sala guu. Nau ku manata
lukea naa abulo ta'aa laa 'oe ki tiifau.”
3 'Ana si kada nai 'ua guu, na toa toolangaidoo ki 'ana taki daka bae 'urii,
“God taifili nia gu bae tala'ana manata luke lana abulo ta'aa lae ki. Ma sui, sa
wala nee nia faabolatainia naa fai God nai!”
4 'I seeri sa Disas nia ka bae fuana toa nai suli ne nia filoa gwana lioda ki,
nia ka 'urii, “Kamolu, na manata lamolu nia garo ne molu ka manata ta'aa
fuaku faafia si doo nai!
5 “Si baea tee 'ana roo si baea 'urii ki ne nia walude 'asia guu uri sae lana
fua sa wala nee? Bae lae 'urii fuana, ‘Nau ku manata lukea naa abulo ta'aa
laa 'oe ki’, ma nao bae lae 'urii, ‘Tatae 'i langi 'o fali 'oko lea 'amua’?
6 Aia, uri kamolu molu ka lio saitomana ne nau 'Alakwa nia wane ku too
'ana rigitaa uri manata luke lana abulo ta'aa lae ki lao ano nee, nia ne.”
Sa Disas oli ka bae na 'urii fuana sa wala nai 'afumae kwaea nai, “'O tatae
'i langi, 'oko ngalia ifitai 'oe 'oko lea 'amua fera kamu.”
7 Ma sa wala nai 'e tatae 'i langi ka fali lae ka lea gwana 'i fera kera.
8 Si kada na konia nai da suana si doo nai fuli 'uri nai, kera daka kwele tasa
ma daka mau. Ma kera daka tangoa God suli nia 'e faa mai rigitaa nia ka nii
na 'ana toae.

Sa Disas 'ailia sa Matiu uria lea lae burina (Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Aia, sa Disas nia faasia 'i seeri nia lea gu kau nia ka liu siana tii waa nai
satana sa Matiu, ne nia gooru gwana lao kasi babala tu'uu nai ni too lae ai
uri koni lana malefo 'ana takis faasia toae ki. Sa Disas ka bae na 'urii fuana,
“Lea na mai buriku.” Sa Matiu nia tatae gu ka lea na 'ana fai nia sa Disas.
10 Tii si kada 'i buri naa, sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera lea kau
daka fanga 'i luma nia sa Matiu. 'I seeri, tai toa 'oro ki lau guu 'ana koni
lana malefo 'ana takis ma tai toaa abulo ta'aa 'oro ki lau guu kera daka fanga
kwaimani sui guu fai nia sa Disas ma toa kwairooi nia ki.
11 Ma si kada na Faarisii ki da suana sa Disas ma na toa kwairooi nia ki da
fanga kwaimani fai toaa nai 'uri nai, kera daka bae 'urii fuana toa kwairooi
nia ki, “Nia nao si too uri na waa toolangaidoo kamolu ka fanga kwaimani
'urii fai nia toaa abulo ta'aa nee.”
12 Sa Disas nia rongoa ne kera da bae 'uri nai, nia ka bae 'urii, “Toaa da too
diana ki gwada nao dasi kwai 'atoi guu 'ana ta dokta. Toaa da matai ki lau
'ana ne da kwai 'atoi 'ana dokta.
13 Molu manata fasi sulia malutana si baea bae lao kekeda laa Abu bae
nia 'urii, ‘Na kwai'ofei lae 'ana ne nau ku dooria 'asia naa ka talua afuafua
kamolu ki.’ ✡ Nau nao kwasi lea mai uri 'ai lae uri toaa da 'o'olo. Na toaa
abulo ta'aa ki lau 'ana ne nau ku lea mai uri 'ai lae uri kera uri daka bulasi
manataa.”

Si ledi laa sulia tee ne adea toa kwairooi nia ki sa Disas nao dasi abufanga (Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Sui lau guu, toa kwairooi nia ki sa Dion waa faasiuabu bae da lea mai
daka dao siana sa Disas daka bae 'urii, “Ni kameli ma na Faarisii ki lau guu
meli kai abufanga ki. Ma sui 'utaa ne toa kwairooi 'oe ki ka nao dasi abufanga
guu?”

✡ **9:13** Hosia 6:6

15 Sa Disas nia luu kera ka bae 'urii, “Na wane kwaimani nia ki fungao
'afitai daka liodila 'ana si kada ne fungao nia too gwana siada. Sui boroi 'ana,
tara nao si tau guu kera da kai talaia naa fungao faasia toa kwaimani nia ki.
'Ana si kada nai fatai ne kera da kai liodila ma da kai abufanga ai. Doo ne
adea guu, nia 'afitai uri toa kwairooi nau ki daka abufanga 'ana si kada ne
nau ku too 'ua gwaku siada.”
16 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Nao si bobola uri daka ngalia si sii maku
falu ma daka taia faafia si sufu laa 'ana si maku kwali. Lelea da ade 'uri nai
ai, tara si kada kera taufia maku nai ma si maku falu nai ka lugu, tara sii
maku falu nai kai muusia si maku kwali nai ma si sufu laa nai kai baita kai
'idu lau.
17 “Na waen falu boroi nao si diana lau guu uri daka ongia lao kufidoo
kwali. Lelea da ade 'uri nai, tara si kada na waen falu nai nia ngingisula nia
kai bosea kufidoo nai. Si kada na kufidoo nai nia bose ma ka foga, na waen
falu nai ka kisitai naa ma na kufidoo kwali nai daka 'ui na 'ada ai. Na waen
falu daka ongia lau guu lao kufidoo falu uri na kufidoo nai ma na waen nai
daru ka tio diana sui guu.”

Sa Disas nia guraa roo wela keni ki (Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Sa Disas nia bae 'ua gwana 'uri nai ki fuana toa kwairooi nia ki sa Dion,
tii waa gwaungai nai fuana toaa Diu ki nia lea mai ka dao lau guu. Sa wala
nai ka booruru maa 'aena sa Disas ka bae 'urii, “Na saari nau nia mae gwana
'i 'urii. Sui boroi 'ana, nau ku dooria 'oe lea mai 'oko alu 'aba faafi nia uri ka
mauri 'ana.”
19 Sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera daka lea na fai nia sa wala nai.
20 Si kada kera da lea kau 'uri nai, tii wela keni nai nia too mai lao
'o'ogangaa baita 'ana toimaa laa keni ki sulia tii taafuli fa ngali ma roo fa
ngali sarenga ki, nia fali mai burina sa Disas ka samo toi tatagwarana maku
tikwa nia sa Disas.
21 Na wela keni nai nia manata 'urii, “Nau, saku samo toi tatagwarana
boroi 'ana maku loko sa Disas, nau ku 'akwaa naa wala.”
22 Aia, si kada nia samo toi tatagwarana maku nai sa Disas, sa Disas nia
toriabulo mai ka suana naa wela keni nai. Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Saari
nau 'ae, nao 'osi mau. 'Oe 'akwaa naa 'i nunufana manata mamana laa 'oe
'ani nau.” 'Ana si kada nai 'ua guu na 'o'ogangaa nia nai ka sui naa faasi nia.
23 Aia, si kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki da ruu kau luma nia waa
gwaungai nai, kera da suana toa nai ni ufi 'au lae nonina maee ma na toaa
'oro nai ki da koni mai daka too ni liodila laa 'ana maea nai 'i seeri ma daka
angi alifii 'asia naa.
24 Sa Disas ka bae 'urii fuana toaa nai, “Kamolu toaa nee sui guu molu ruu
fasi 'amolu 'i maa. Wela keni nee nao si mae gu ne. Nia maleu gwana.” Si
kada toaa nai da rongo sa Disas nia bae 'uri nai, kera daka waela lau gwada
'ani nia.
25 Si kada sa Disas nia odua toaa nai 'i maa sui, nia oli ka ruu 'i luma ka rao
uri 'abana wela keni nai. 'I seeri na wela keni nai ka sulatatae naa.
26 Burina si doo nai sa Disas ilia nai, na ununua sulia ka talofia naa bali
lolofaa nai tiifau.

Sa Disas guraa roo waa maada rodo ki

27 Aia, si kada sa Disas nia lea kau faasia luma nai, ta roo waa maada rodo
nai ki daru ka lea lau gu kau burina. Keeru daru 'ai kau fuana sa Disas daru
ka bae 'urii, “Wane na fuli sa Defet 'ae, 'o manatai kaaria mai!”

28 Sa Disas nia ruu ka nii na 'i luma ma na roo waa maarodo nai ki daru
ka ruu lau gu kau 'i luma burina. Sa Disas ka ledi 'urii 'ani keerua, “Nee roo
waa, kamuru muru manata mamana 'ani nau ne nau ku tala'ana gura lana
maa muru ki?”
Keerua daru luu nia daru ka bae 'urii, “Iuka Aofia, kaaria miri manata
mamana ai.”
29 'I seeri sa Disas ka samo toi maa daru ki ka bae 'urii, “Si doo nai nia fuli
naa 'ani kamuru mala nai kamuru manata mamana ai nai.”
30 'I seeri maa daru ki ka 'ifi daru ka lilio naa. Sui sa Disas ka lui fifii ai uri
nao daru si faarongo lau ta wane 'ana si doo nai.
31 Sui, si kada keerua daru ruu kau 'i maa, keeru daru ka bae na 'adarua
sulia sa Disas siana mamalana gwana wane ne keerua dao tona ki lao bali
lolofaa nai.

Sa Disas guraa tii waa faka'ato nai

32 Aia, si kada roo waa baki daru ruu kau 'i maa, tai wane ki daka ngali lau
gu mai ta waa nai siana sa Disas. Na waa nai na anoedoo ta'ae 'e burosi nia
ma na fakana ka 'ato.
33 Sa Disas ka taria anoedoo ta'aa nai faasia wane nai ma na waa nai ka bae
lau gwana. Ma na toaa ne kera koni 'ana si kada nai, kera daka kwele 'asia
naa ma daka bae 'urii, “Etana guu kolu suai si doo 'urii nai lao fera kolu nee
'i 'Israel ne rowaa!”
34 Ma sui, na Faarisii ki daka bae buri 'ana sa Disas daka 'urii 'ada, “Na waa
'inito nia anoedoo ta'aa ki gwana loko ne falea rigitaa nee fuana sa wala nee
uri tari lana anoedoo ta'aa neki nee.”

Sa Disas, nia manatainia 'asia naa toaa Diu

35 Si kada sa Disas nia liu 'ana maefera baita ki ma maefera tu'uu ki sui guu,
nia toolangaidoo lao beu ni ofu laa ki. Nia ka faatalongainia si faarongoa
diana nee sulia 'initoaa nia God. Nia ka guraa toaa na mataia 'e'ete kwailiu
ki sui gwana saungi kera ki.
36 Sa Disas nia suana toaa nai ki nia ka manatai kera 'asia naa, suli ne da
makeso ma ka nao dasi tala'ana 'adomi lada ki 'i tala 'ada. Kera da mala
gwada na sifsif neki nao ta wane si sua gu sulida ki.
37 'I seeri sa Disas ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, “Na toaa neki da
mala 'ana ta fanga bae nia maua naa ma na wane fua koni lana ki ka nao dasi
'oro.
38 Nia 'uri nai, molu gania God suli ne nia waa baita 'ana fanga nai, uri nia
ka odua mai toaa ni koni doo ki fua lao raku nia.”

10

Sa Disas, nia filia akwala ma roo 'aboosol nia ki
(Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Sa Disas nia 'ailia akwala ma roo waa kwairooi nia ki uri daka lea mai
siana uri nia ka falea mamanaa uri tari lana anoedoo ta'aa ki, ma uri gura
lana mataia 'e'ete 'oro ki sui gwana 'i 'abada.
2 Na satada ki akwala ma roo 'aboosol nai ki ne: sa Saemon (ne da 'ailia lau
guu 'ana sa Bita), fai toolana sa 'Andru, sa Demes ma sa Dion roo 'alakwa nia
ki sa Sebedii.
3 Sa Filib, sa Baatolomiu, sa Toomas, sa Matiu waa fua koni lana malefo
'ana takisi, sa Demes 'alakwa nia sa 'Alfias, sa Tadeas,
4 sa Saemon (waa 'ana toaa baki Diu bae da dooria tari lana toaa Rom
faasia lao fera 'i 'Israel), ma sa Diudas 'Iskariot waa bae 'olea sa Disas fuana
malimae.

Sa Disas nia odua akwala ma roo 'aboosol ki daka lea
(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Na akwala ma roo 'aboosol sarenga nai ki, sa Disas nia fale kera daka lea
naa ma ka bae 'urii fuada, “Kamolu nao molu si lea siana toaa 'i sara ki ne
kera nao lau Diu ki. Ma ka nao molu si lea lau guu 'ana maefera kera ki toaa
Samaria.
6 Molu lea 'amolu siana toaa 'Israel ki ne da ilingia sifsif ne nia nao'ana naa.
7 Lea kau molu faatalongai fuada molu ka bae 'urii, ‘Na 'initoaa God nia nii
karangi kamolu naa!’
8 Molu lea molu ka guraa toaa matai ki ma molu ka taea toaa mae ki
faasia maea. Molu guraa toaa ne furo nia saungi kera ki ma molu ka taria
anoedoo ta'ae ki faasia wane. Suli ne God nia fale tatakwai gwana 'ana doo
ki fuamolu, kamolu boroi molu ka fale tatakwai lau guu 'ana doo ki fua wane
ki.
9-10 Na wane ne nia rao, tara kera da suasuli diana 'ani nia. Doo ne adea
guu kamolu lea kau nao molu si manata sala lau uri sae sa molu ka dau fatai
faafia tasi malefo fai kamolu. Nao molu si ngali wai, nao molu si ngali roo si
maku, nao molu si ngali roo butu, ma ka nao molu si dau lau guu 'ana kubau.
11 “Lea kau lea molu dao 'ana ta maefera baita ma nao 'ana ta maefera
boroi, molu ka lio uria wane ne dooria kai talai kamolu uri luma nia. Si kada
kamolu molu too 'i seeri siana, molu ka too ngado 'ana tii si kula lelea ka dao
lau guu 'ana si kada molu faasia maefera nai molu ka lea lau.
12 Si kada kamolu molu dao 'i luma nai, molu ka bae 'urii fuana toaa 'i luma
nai, ‘Ade dianaa nia God ma na aroaroa nia ka nii 'ana fai kamolu lao luma
nee!’
13 Lelea na wane nai nia wane ne dooria kai talai kamolu uri luma nia, na
ade dianaa nai molu saea tara nia kai too fai kera. Ma lelea ka nao guu, na
ade dianaa nai tara nia ka oli lau gwana fuamolu.
14 Aia, lea 'ana ta maefera kamolu molu dao ai, ma nao 'ana ta luma ne
kamolu molu dao ai ma na toaa nai ka nao dasi talai kamolu guu 'i luma kera,
ma daka ote kera guu 'ana rongo lana si baea nai molu bae sulia, molu ka lea
faasia kula nai. Ma kada kamolu lea faasia, molu ka tafusia si lolo faasia
'aemolu ki 'i seeri uri ka mala 'u'uirodoe fuada ne God kai kwae kera, faafia
ne kera ote kera 'ana rongo lana bae lana God.
15 Aia nau ku saea doo mamana fuamolu, totoo fa dani nai God kai falea
kwakwaea fua toaa 'ana maefera ne 'i saegano, na kwakwaea ne nia kai faa
fuana toaa nai ki kai baita tasa ka talua kwakwaea ne God kai faa fuana toaa
abulo ta'aa baki lao roo maefera baki 'i Sodom fai nia 'i Gomora.”

Sa Disas nia bae fifii 'ana 'aboosol nia ki
(Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Molu rongo fasi, nau ku fale kamolu na kau fua
lao 'afitaie nai ma molu mala naa 'ana sifsif ki da lea matangana giri kwasi
ki. Nia 'uri nai, molu lilio diana mala 'ana loi, ma molu ka ade marabibi lau
guu mala 'ana bole.
17 Molu ka fiia waa ki, suli kera kai fale kamolu 'i 'abana toaa 'ana bae ofua
ki uri kwae lamolu lao beu ni ofu laa kera ki.
18 Kera kai ili uri nai 'amolu faafia ne molu kwairooi 'ani nau. Ma kada kera
ili 'uri nai, molu ka faarongo 'ana faarongoa diana nee fua waa gwaungai ki
ma waa 'inito ki ma fua toaa nao lau Diu ki.
19 Kada kera karo kamolu, nao molu si manata 'a'abo sulia tee ne molu kai
saea ma nao tara molu kai bae 'utaa sulia doo ki, sulia God 'ana ne kai falea
fuamolu si doo ne molu kai saea 'ana si kada 'uri nai.

20 Tara nao kamolu si bae lau taifili kamolu. Na Anoedoo Abu nia Maa
kamolu 'i salo ne kai faabae kamolu.
21 "Wane 'oro ki da kai falea toolada ki ne da manata mamana 'ani nau fua
saumaeli lada, ma na wane 'oro ma ai 'oro ki da kai ade lau gu 'uri nai 'ana
wela kera ki ne da manata mamana 'ani nau, ma na wela 'oro ki lau guu da
kai ade 'uri nai 'ana maa kera ki fai gaa kera ki ne da manata mamana 'ani
nau.
22 Toaa 'oro ki da kai susubutai kamolu, suli kamolu toaa nau.
23 Lea wane 'ana tii maefera kera ade ta'aa fuamolu, molu ka tafi, molu
ka lea 'ali'ali 'amolu faasia maefera nai, ma molu ka lea lau 'amolu uria ta
maefera 'e'ete. Nau ku saea fuamolu, tara maefera neki 'i 'Israel boroi nao
molu si faasuia 'ua guu raoa kamolu ki ai, nau na 'Alakwa nia wane, ku dao
na mai.
24 "Aia, na waa ni rongo doo gwana, nia nao si baita talua waa ni
toolangaidoo nia. Ma na waa ni rao nao si baita talua na waa 'inito nia.
25 Nia bobola 'ua gu fai nia uri wane rongo doo ka usulia waa ni toolan-
gaidoo nia, ma uri daka ilia lau gu si doo ne da ilia mai 'ana waa gwaungai
'ana waa ni rao nia. Nau waa gwaungai kamolu, lelea kera da 'aili nau naa
'ana sa Saetan* waa gwaungai kera anoedoo ta'aa ki, ni kamolu toaa nau ki,
tara kera da kai 'aili kamolu 'ana satae doo ta'aa ka tasa fatai."

Molu ka maungia God
(Luk 12:2-9)

26 Sa Disas ka bae lau fuana toa kwairooi nia ki ka 'urii, "Nao molu si
maungi kera, suli doo neki sui guu da saufinia ki tara God nia kai faatai folaa
'anida. Ma na doo agwa ki sui guu tara God nia kai bae folaa sulia.
27 Ma si doo ne nau ku sae agwa ai fuamolu ki 'i lao rodo, molu ka sae folaa
ai lao dani. Ma doo ne nau ku fuuarotainia fuamolu, molu kai bae folaa ai
fuana wane ki sui.
28 Ma nao molu si maungia waa neki da saungia nonidoo ma nao dasi
saungia guu mangoedoo. Molu kai maungia lau 'amolu God, sulia nia ne
bobola fai nia na saungi lana na mangoedoo ma na nonidoo lao era sasaru
si mae.
29 Ma na saaro tu'uu 'isi ki boroi, 'afitai fua tafa saaro 'ada ka 'asia 'i saegano
lea na Maa kamolu 'i salo 'e nao si faolomainia guu.
30 Aia, ma kamolu boroi, na ifu 'ana gwaumolu ki, God nia saitoma tiifau
gwai.
31 Doo ne adea guu, nao molu si mau suli God nia suamolu wane kamolu
molu 'initoa 'i maana ka talua saaro tu'uu nai ki!
32 "Ma sa tii ne nia bae folaa naofana wane lao ano nee ne nia ta wane 'ana
toaa nau ki, tara nau boroi kwai bae folaa lau gu suli nia siana Maa nau 'i
salo.
33 Ma sa tii ne nia tofe nau 'i naofana wane lao ano nee, tara nau boroi kwai
tofe nia lau guu siana Maa nau 'i salo."

Toli lae nunufana faamamane lana sa Disas
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nao kamolu si manata toi lau sae nau ku lea
mai fai na arororaroe fuana fera ne 'i saegano. Nao nau kusi ngalia lau mai
aroaroe. Nau ku lea mai uri sa tii ne nao si faamamane nau, nia kai firu fai
nia na wane nau ki.

---

* **10:25** Belsibul nia ta sata lau guu 'ana sa Saetan.

35-36 Toaa ki lao 'aebara nia wane gwana ne kera malimae nia ki. Suli wela
wane asasa ki, kera kai firu fai nia maa kera ki. Ma na wela keni saari ki,
kera kai firu fai nia gaa kera ki. Aia, na ai 'afe ki boroi, kera kai firu lau gu fai
nia fungo keni kera ki.
37 "Ma sa tii gwana ne nia liosau 'ana maa nia, ma nao gaa nia ka talu nau,
nia nao si tala'ana nia ka waa ni kwairooi nau. Ma sa tii gwana ne 'e liosau
'ana wela nia ki ka talu nau, nia nao si tala 'ana nia ka waa ni kwairooi nau.
38 Nia 'afitai 'asia naa fua ta wane uri ka kwairooi mamana 'ani nau lea
nia nao si noni maabe guu uri lea lae buriku sui boroi 'ana ta nonifiia ka dao
tona, ma nao daka saungi nia ka mae 'ana 'airarafolo.
39 Ma tii gwana ne nao si lea 'i buriku suli nia dooria ka ili 'ana suli doori
lana 'i tala'ana, nia kai tala fasia mauria firi. Aia, ma tii gwana ne nao si ili
suli dooria lana 'i tala'ana, ma ka noni maabe uri maeli lana lea lae 'i buriku,
nia kai too 'ana mauria firi.

Kwaiaraa ki
(Maak 9:41)

40 "Ma sa tii gwana ne nia talai kamolu 'i luma nia, nia talai nau lau guu 'i
luma nia. Ma tii gwana ne talai nau 'i luma nia, nia talaia lau gu God ne fale
nau mai 'i luma nia.
41 Ma tii gwana ne nia talaia waa ne nia brofet 'i luma nia, nia kai ngalia
lau gu kwaiaraa ne dai faa fua brofet ki. Ma tii gwana ne nia talaia waa ne
nia 'o'olo 'i luma nia, nia kai ngalia lau gu kwaiaraa ne dai faa fua waa 'o'olo
ki.
42 Ma si doo mamana nau ku saea fuamolu 'e 'urii, tii gwana ne nia faa ta
maekafo gwagwari boroi 'ana fua ta waa 'ana toaa ne kera toaa kwairooi nau
ki, nia kai ngalia lau guu kwaiaraa uria, 'afitai ka nao."

11

Sa Dion waa faasiuabu fai nia na Kraes
(Luk 7:18-35)

1 Kada sa Disas 'e bae fuana akwala roo waa kwairooi nia ki sui, nia ka lea
naa uri faatalongai lana si faarongoa diana nee ma toolangaidoo lae sulia,
fuana toaa 'ana maefera kakalida ki lao bali lolofaa 'i Galilii.
2 'Ana kada nai, sa Dion waa ni faasiuabu nia too 'i lao lookafo, nia ka rongo
sulia raoa sa Disas Kraes nia ilia ki, ma sa Dion ka falea tai waa 'ana waa
kwairooi nia ki daka lea siana sa Disas.
3 Ma kera ka ledia, daka bae 'urii, "'Oe faarongo kameli mai. 'Uri nai ma
'oe naa ne na Kraes ne sa Dion saea kai dao mai, ma nao kameli kai maasia
lau 'amelia ta waa lau?"
4 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Kamolu oli 'amolu kau, molu ka
faarongoa sa Dion 'ana doo ne kamolu rongoa ma molu ka suai ki nee.
5 Na toaa maarodo ki, kera da lilio lau. Ma toaa 'aeda mae ki, kera da fali
lau. Ma toaa furo saketoda ki, nonida maafo lau. Ma toaa alinga boko ki,
kera da rongo doo lau. Ma toaa kera mae ki naa boroi, kera da mauri lau.
Ma na Faarongo laa Diana bae ne, nau ku bae na sulia fuana toaa neana ki.
6 'E diana tasa fuana sa tii ne nao si manata ruarua suli nau."
7 Kada na waa kwairooi sa Dion ki kera oli naa, sa Disas ka bae sulia sa Dion
fuana figua nai, ka 'urii, "'Ana si kada bae kamolu molu lea uria fafurongo
lana sa Dion lao fera kwasi, nia kwaini wane tee bae molu suai 'ani nia? Nia
wane manata ruarua mala gwana ta 'aba rade makubea ne gelogelo kwailiu
lao 'ufu'ufu? Nia nao lau waa ta 'uri nai!

8 'Uri nai, ma tee ne kamolu lea uri suai lae? Ta waa ne nia ofi 'ana maku
ne foli lana baita? Nao! Sulia waa ne kera ofi 'uri nai ki, kera too 'ana beu
waa 'inito ki.
9 Kamolu faarongo nau mai. Tee ne kamolu lea kau uri suai lae? Ta brofet?
Iuka! Nia ta brofet mamana lau guu! Ma nia talua fatai na brofet 'i nao ki sui
guu.
10 Sa Dion naa bae kera kekeda sulia lao kekeda laa Abu 'ana kada God nia
bae sulia na Kraes ka 'urii, ''O rongo fasi, nau kwai falea kau na wane ni ngali
baea nau 'i nao 'amu, fasi uri nia kai ade akau 'ana wane ki fuamu.'
11 "Si doo mamana nau ku saea fuamolu nia 'urii, sa Dion wane faasiuabu
bae nia 'initoa ka talua wane ki sui lao fera ne 'i ano. Ma sui ta, na wane mala
nia gwana lao 'initoa God, nia 'initoa ka talua lau sa Dion.*
12 Aia, na 'initoaa God na wane ta'aa ki da alasia ma daka sasi uri lau lana
'ita 'ua mai 'ana si kada sa Dion nia safalia faarongo 'ana si faarongoa diana
nee lelea mai ka dao 'i tari'ina.
13 Na taki sa Mosis ki, ma na brofet ki sui guu lelea mai ka dao 'ana kada sa
Dion, kera bae daka toolangaidoo sulia dao lana mai na Kraes.
14 Kera saea sa 'Ilaeja na brofet kai oli lau mai 'i nao 'ana Kraes. Ma nia
diana fuana kamolu ka faamamanea ne sa Dion talafana sa 'Ilaeja naa ne.
15 'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."
16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Nau kwai faabolatainia fuamolu
na too lamolu toaa 'i tari'ina, kamolu ilingia na wela tu'uu ki ne kera koni
'i maana usie 'ana roo konie ki. Ma daka 'ai kwailiu fuada,
17 'Kameli ufi 'au, ma kamolu ka nao si wae guu sulia. Ma kameli ka nguulia
nguu 'ana maea ki fuamolu, ma ka nao molu si liodila guu.'
18 Kada sa Dion waa ni faasiuabu nia dao mai, nia abufanga, ma ka nao si
kuufia ta waen, kera ka saea sae nia too 'ana anoedoo ta'aa.
19 Sui, si kada nau na 'Alakwa nia Wane ku dao mai ma ku fanga ma ku kuu
kwaimani fai nia wane ki, kamolu molu ka bae lau guu 'urii, 'Suana 'amolua
na wane fanga baita ma ka kuu waen baita nee wala! Sa wala nee nia ruana
kera gwana toaa ni koni malefo lae 'ana takisi ma tai toaa abulo ta'aa ki lau
gu ne!' Sui boroi 'ana, toaa ne kera ade sulia na liotooa God, kera faatainia
ne God nia mamana."

Maefera baita nao dasi faamamanea sa Disas ki (Luk 10:13-15)

20 Burina sa Disas bae 'uri nai ka sui, nia ka safali bae talea naa maefera
bae nia ilia mai doo kwaibalatana 'oro baki ai, sulia toaa 'ana maefera nai ki
kera nao dasi bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki.
21 Sa Disas ka bae 'urii, "Na ta'aa laa baita tasa fuamolu toaa nee 'ana
maefera 'i Koresin. Ma kamolu toaa 'i Betsaeda ka 'uri nai lau guu. Sulia
kamolu si faamamanea doo kwaibalatana 'oro baki nau ku ilia fuamolu. Nau
lea saku ilia mai doo kwaibalatana nai ki 'i Taea fai nia 'i Saedon,† na toaa nai
ki kera daka toobili ma daka kakano 'ana fue, uri ka faatainia kera bulasi
manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki.
22 Doo mamane ne nau ku saea fuamolu, 'afa sato God kai kwaea toaa 'ana
fera ne 'i saegano, na kwakwaea kamolu kai talua toaa 'i Taea fai Saedon ki.
23 "Aia, kamolu na toaa 'i Kabaneam, kamolu kwaifii sae sa God kai tafo
kamolu uria 'i langi. Sui ma, nia kai 'ui lau 'ana 'ani kamolu 'i lao kilu 'ana

* **11:11** Sa Disas saea doo ne nao ta raoa si talingai ka talua talongai lana ne na Kraes kai dao lukatai mai. Na raoa ne bae sa Dion ilia. † **11:21** Na roo toaa baita neki, kera talo fai nia ta'aa laa kera ki.

nonifiia. Sulia na doo kwaibalatana bae nau ku ilia 'i fera kamolu ki, lea saku ilia mai 'i Sodom, 'uri nai tara toaa 'i Sodom ki kera da bulasi manataa naa, ma God nao si faafunuia toaa kera ki.
24 Nia ne, nau ku saea fuamolu, 'afa dani nai God kai kwaea toaa 'ana fera ne 'i saegano, na kwakwaea kamolu kai talua toaa 'i Sodom."

Lea mai molu ka momola
(Luk 10:21-22)

25 'Ana kada nai, sa Disas 'e foa ka bae 'urii, "Maa 'ae, 'oe 'o gwaungai 'ana doo ki sui guu 'i langi ma 'i saegano lau guu. Nau ku tango 'oe, sulia 'o faatainia 'initoaa 'oe fuana toaa ne kera uria wela tu'uu ki, ma 'oko saufinia doo neki faasia toaa kera tangoda sulia kera saitoma doo, ma kera ka lio filoa doo 'oro ki.
26 Iuka Maa 'ae, na doo nai ki nia 'uri nai naa sulia na kwaidooria 'oe 'uana mai 'i nao."
27 Ma sa Disas ka bae 'urii 'i naofana konia nai, "Maa nau nia alua doo ki sui guu 'i 'abaku. Ma nao ta wane lau si saitomaku guu, taifilia gu Maa nau ne nia saitomaku nau 'Alakwa nia. Ma ka nao ta wane lau si saitomana Maa nau, taifili nau 'Alakwa nia gu ne ku saitomana Maa nau. Ma taifilia guu toaa ne nau 'Alakwa nia ku fili kera uri ku faatainia Maa nau siada, kera gwana ne da saitomana Maa nau.
28 "Na toolangaidooa ne toa toolangaidoo ki 'ana taki sa Mosis da falea fuamolu nia adea molu ka ngali kulua 'asia molu ka laeororo 'i farana. Molu lea mai siaku, uri nau kwai ngalia faasia kamolu.
29 Molu too farana si baea nau ki ma molu ka ngalia toolangaidooa nau ki fuamolu, suli ni nau birangaku 'e salasala ma ka walude, ma kamolu kai dao tona momola lae fua mangomolu.
30 Sulia na kwaitalai laa nau fuamolu, nia walude fua lea lae sulia."

12

Sa Disas, nia 'inito 'ana Sabat
(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 'Ana tii fa dani sabat nai, sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera lea daka liu lao tii ola nai 'ana wiiti.* Ma 'i seeri, na toa kwairooi nia ki kera daka fiolo 'asia naa ma daka falia fungidoe ki, ma daka dau 'ana 'ani lana kau.
2 Ma 'i seeri tai wane 'ana Faarisii ki daka suada. Ma daka ngatafia sa Disas daka bae 'urii, "'Oe nao 'osi suai gwamu nee? Si doo ne toa kwairooi 'oe ki da ilia nee nia 'oia si baea nia taki bae nia luia nao dasi rao 'ana fa dani Sabat!"
3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Kamolu alamia nao molu si teemainia gu Buka Abu sulia si doo bae sa Defet fai nia ruana nia ki da ilia kada 'i nao 'ana si kada bae kera da fiolo mae 'asia naa bae 'oto?
4 'Ana si kada bae, sa Defet nia ruu lao raa'ai nia God ma na waa foa ni gwau ka ngalia mai beret bae da kai alu 'e'ete ki ai talea God ma ka fale fua sa Defet. Ma 'i seeri sa Defet nia ngalia beret bae ka tolingia fua nia fai nia ruana nia ki daka 'ania. Ma sui na beret nai, taifilia guu waa foa ki bae nia walude fuada uri 'ani lana. Sa Defet kera da ade 'uri nai, sui boroi 'ana kera nao dasi garo 'i naofana God." ✡
5 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuana Faarisii nai ki, "Ma alamia kamolu nao molu si teemainia gu lao Buka Abu sulia na waa ni foa ki ne kera da kai rao

---

* **12:1** Na wiiti na doo da kai saungainia flaoa fua beret faasia fufuana ki. ✡ **12:4** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9

lao beukaua nia God 'afa dani Sabat ki sui gu 'oto? Kera waa ni foa ki da ade
'uri nai, sui boroi 'ana kera nao dasi garo gu 'i naofana God.
6 Aia ni nau ku sae mamana ai fuamolu, tii doo ne baita ka talua fatai na
Beukaua nai God ne nii na 'i seki siamolu.
7 Na bae lana God nia bae 'urii, ‘Nau ku dooria 'asia naa uri molu ka
faatainia kwai'ofeie fuana wane ki. Nao lau na afuafue ki ne nau ku dooria.’
✡ Si baea nai lea sae kamolu molu saitoma diana 'ana si doo nai nia saea nai,
kamolu 'afitai molu ka sae garo lana guu toa kwairooi nau neki ne kera nao
dasi ilia guu tasi doo ne garo 'i naofana God nee.
8 Aia, ni nau 'Alakwa nia Wane, nau naa ne ku 'inito fua dani sabat.”

Sa Disas nia guraa tii waa
(Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Ma si kada sa Disas nia lea na kau faasia 'i seeri, nia lea kau ka ruu lao
beu ni ofu laa kera.
10 Ma tii waa nai 'abana mae nia nii lau gu lao beu ni ofu laa nai. Ma 'i seeri,
tai wane ki daka ledia sa Disas daka 'urii, “Nee wala, ma nia mola gwana uri
daka guraa ta wane ne nia matai 'ana fa dani Sabat?” Kera da ledi nia 'uri
nai, uri sae nia ka saea tasi doo ne 'oia bae lana taki sulia sabat uri kera daka
keto nia faafia.
11 'I seeri, sa Disas nia luu kera lau guu ka 'urii, “Molu faarongo nau fasi.
Lea sa 'oe ta wane, na sifsif 'oe nia 'asia lao kilu 'afa dani Sabat, 'oe 'oko
ekwatainia ka tio gwana lao kilu nai? Nia 'afitai 'asia naa uri sae 'oko ade
gwamu 'uri nai 'ana sifsif 'oe.
12 Ma sui, na wane ne God nia suana ka 'initoa tasa talua na sifsif. Doo ne
adea guu, nia nao si garo guu fuana ili lana si doo ne diana uri 'adomi lana
wane 'afa dani Sabat.”
13 'I seeri guu sa Disas ka bae na 'urii fuana wane 'abana mae nai, “'O tagaa
kau 'abamu.” Na waa nai ka tagaa na 'abana. Ma 'ana si kada nai 'ua guu bali
'aba mae nai ka mauri lau gwana mala 'ana ruana bali 'aba nia nai 'e diana
nai.
14 Na Faarisii ki da suai gu si doo nai, kera daka ruu na 'ada 'i maa fasi lao
beu ni ofu laa nai. Ma kera lea daka bae ofu naa uri alu tii manataa lae uria
saumaeli lana sa Disas.
15 Si kada sa Disas nia rongoa ne kera da alaofu sui naa uri saungi lana, nia
ka lea na faasia si kula nai. Na toaa 'oro nai ki daka lea naa burina sa Disas,
ma nia ka guraa toaa 'oro ne da matai ki 'ani kera ma kera daka 'akwaa tiifau.
16 Sa Disas nia ka bae kwailuii fuada uri kera nao dasi faarongoa lau ta
wane 'ani nia sa tii nai.
17 Si kada si doo nai nia fuli 'uri nai, nia ka faamamanea naa si baea nia
God ne brofet 'Aesaea nia saea 'uana mai kada 'i nao ka 'urii:
18 “Suana fasi na wane rao nau nee. Nau ne ku filia uri ili lana raoa nau.
Nau ku liosau 'ani nia ma ku ele suli nia ka tasa.
Ma ni nau kwai falea Anoedoo Abu nau faafi nia,
ma ni nia kai bae folaa sulia 'o'oloe fuana toaa nao lau Diu ki.
19 Nia tara nao si firufiru ma si akwa rakesasu fua wane ki, ma ka 'afitai uri
daka rongo bae baita lana matangana toae ki.
20 Nia nao si lukatainia toaa neana ma toaa makeso ki.
Nia kai ade 'uri nai lelea ka dao gu 'ana si kada nia kai faatainia 'o'oloa ne kai
'etengaa fere ki sui guu.
21 Sa wala nai ne toaa nao lau Diu ki kera da kai alua manata ngado laa kera
'ani nia.” ✡

✡ **12:7** Hosia 6:6 ✡ **12:21** 'Aesaea 42:1-4

Sa Disas nia rigita talua tasa sa Saetan (Maak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Sui lau guu, tai wane kera daka ngalia mai tii wane nai siana sa Disas uri gura lana lau guu. Wane nai, anoedoo ta'ae nii 'ani nia 'e adea maana ka rodo ma fakana ka 'ato lau guu. Sa Disas guraa sa wala nai, ma nia ka lilio ma ka bae lau gwana.
23 Na konia nai da suai 'uri nai daka kwele 'asia naa ma daka ledi kera kwailiu 'urii, "Alamia sa wala nee nia na waa fifilia nia bae God gwana ne? Bae da saea mai totoo nia kai futa lao kwalafaa sa Defet?"
24 Si kada tai toa 'ana Faarisii ki da rongoa si doo nai, kera daka bae 'urii, "Sa wala nee nia taria na anoedoo ta'ae ki 'ana rigitaa nia sa Belsibul[†] na akalo gwaungai kera bae akalo ki ne!"
25 Sa Disas nia saitomana gwana manata lada ki, nia ka bae 'urii fuada, "Lea na toaa 'ana tii fera guu, ma nao 'ana tii maefera baita guu, ma nao 'ana tii bara wela guu da toli ma daka firu 'i matangada tiidoe gwana, na tooa nai nia 'asia.
26 Na 'initoaa nia sa Saetan nia 'uri nai lau guu. Lea sa Saetan nia firu fai nia toaa nia lau gwana 'i tala'ana, tara na 'initoaa nia ka 'asia naa.
27 "Aia, ma lea sae nau ku taria gwaku anoedoo ta'aa ki 'ana rigitaa nia sa Saetan, sui 'uri nai sa tii 'ana ne falea rigita lae fuana toaa kamolu ki ne daka taria anoedoo ta'aa ki? Sa Saetan ma nao sa tii? Doo ne faatainia guu ni kamolu molu garo nai!
28 "Na rigitaa nia Anoedoo Abu God 'ana ne nau ku taria anoedoo ta'ae ki ai nee. 'I seeri nia faatainia naa ne 'initoaa nia God nia safali rao naa 'i matangamolu 'i tari'ina.
29 "'Afitai ta wane lea ka ruufia gwana luma nia ta ramo uri ngali lana doo diana nia ki faasi nia lea nao si kania guu 'abana ramo nai. Aia ma lea ta ramo na tetede lana ka talua lau tetedea nia ramo nai, nia saitomana ka kania gwana 'abana ramo nai lea sui nia lea ka ngalia gwana doo nia nai ki faasi nia. 'I seeri na wane ne nia taria anoedoo ta'aa nee 'urii, na tetedea nia 'e talua sa Saetan.
30 "Tii ne nao si lea kwaimani fai nau, nia malimae 'ani nau. Ma tii ne nao si rao kwai'adomi fai nau, nia waa fua rao kwaisuusi lae fuaku.
31-32 Doo ne adea guu, nau ku saea fuamolu, abulo ta'aa lae ki sui guu ma si doo ta'aa neki sui guu wane kai saea ki, God saitomana kai manata lukea gwana. Tii ne nia saea tasi doo ta'aa fuaku nau 'Alakwa nia Wane, God saitomana kai manata lukea gwana. Ma sui ta, tii ne nia saea si baea ta'ae talea Anoedoo Abu, tara 'afitai God ka manata luke nia 'i lao molaagali ai nee, ma nao lao molaagali ai ne nii 'ua mai boroi."

'Ai fai nia fuana (Luk 6:43-45)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na diana lana 'ai ne kera dao toi 'ana fufuaedoo ne nia fungu ai. Na 'ai diane ne nia ka fungu 'ana fufuaedoo diane ki. Ma na 'ai ta'ae, nia ka fungu lau guu 'ana fufuaedoo ta'ae ki. Na wane boroi nia 'uri nai lau guu. Sulia na doo diane ki lea mai faasia na wane diane ki, ma doo ta'aa ki ka lea lau gu mai faasia na wane ta'aa.
34 Ma kamolu mala guu 'amolu kalena na baekwe 'i tolo ki! Ma 'afitai tasa kamolu ka saea ta doo ka diana, sulia na manata laa kamolu ki nia ta'ae. Tee ne nia too mai lao manata lana wane, nia ne 'e sakatafa mai nia ka saea.

[†] **12:24** Belsibul nia ruana ta sata 'ana sa Saetan lau guu.

35 Na wane ne diana, na bae lana boroi 'e diana lau guu. Ma na wane ne
ta'aa, na bae lana boroi 'e ta'aa lau guu.
36 “Nau ku saea fuamolu, 'afa sato ne God nia kai falea kwakwaea fua
molaagali, wane ki tiifau naa kera da kai bae suli kera 'i maana God sulia
na bae ata laa ne kera da ilia ki sui guu.
37 'I seeri na bae lamu wane nia kai talai 'oe fua lao dianae, ma na bae lamu
lau guu nia kai talai 'oe fua lao kwakwaee.”

Faarisii ki kera dooria sa Disas kai ilia fasi tasi doo kwaibalatana (Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Sui tai wane toolangaidoo ki 'ana taki ma tai Faarisii, kera lea mai siana
sa Disas, kera ka bae 'urii fuana, “Waa toolangaidoo 'ae, kameli dooria 'asia
naa 'oe 'o ilia fasi tasi doo kwaibalatana, uri ka faatainia mamanaa God ne
fale 'oe mai.”
39 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Kamolu toaa nee 'i tari'ina kamolu na toaa
ta'ae ma na toaa abu faamamane. Kamolu molu dooria gwamolu sua lana
doo kwaibalatana ki faatai lana mamanaa God, ma sui boroi nia kai 'afitai
fuamolu uria sua lana. Kamolu kai suai guu 'amolu na doo kwaibalatana
bae nia fuli 'ana sa Dionaa brofet kada 'i nao.
40 Sa Dionaa bae too lao rakena gwaasasu sulia olu maedani ma olu fa rodo
ki. Aia, ma nau, na 'Alakwa nia Wane, nau kwai 'uri nai lau guu. Nau kwai
too lao saegano sulia olu maedani ma olu fa rodo ki lau guu.
41 Ma 'ana kada God kwaea toaa ki sui, na toaa 'i Ninifaa, kera kai tatae uri
kera ka bae sulia na garoa kamolu ki. Kera ili 'uri nai, sulia kera da bulasi
manataa faasia garoa kera ki kada sa Dionaa bae fuada. Ma tii waa talingai
ka talua sa Dionaa nia nii na fai kamolu. Ma sui ka 'uri nai boroi, nao kamolu
si bulasi manataa guu faasia na abulo ta'aa laa kamolu ki.
42 Ma kada nai God kai kwaea toaa ki, na ai 'inito bae 'i Siba, nia kai tatae
lau guu uri bae lae sulia na garoa kamolu. Na wela keni nee nia ilia 'uri
nai, sulia nia lea mai faasia toaa nia ne tau 'asia naa uri rongo lana liotooa
sa Solomon na waa 'inito. Ma tii wane talingai ka talua sa Solomon nia too
gwana fai kamolu. Sui ka 'uri nai boroi 'ana, nao kamolu si dooria guu rongo
lana.”

Oli lana mai anoedoo ta'aa (Luk 11:24-26)

43 Sa Disas ka bae 'urii lau, “Kada kera taria anoedoo ta'aa nia ka lea faasia
ta wane, nia ka kali lao fera kwasi, ma ka nani uria ta kula uri nia kai too lau
ai. Ma lea nia nani ma ka nao naa,
44 nia kai manata 'urii, ‘Nau ku oli 'aku uria na wane bae nau ku too mai
'ani nia 'i nao sui ku lea mai faasia.’ 'Ana kada nia oli mai ka dao, nia ka liotoi
wane bae nia tagisia ma ka 'olosia naa mauri lana tiifau.
45 Kada nia liotoi ne nia 'uri nai, nia ka oli ma ka talaia lau mai ta fiu
anoedoo ne ta'aa ka tasa talu nia, kera ka lea mai, ma kera ka too lau 'ana
wane bae. 'Ana kada nai, na toolana wane bae 'e ta'aa kafi talua lau 'i nao.
Ma nia ka 'uri nai lau guu fuamolu toaa abu faamamane neki 'i tari'ina.”

Toa mamana sa Disas, kera roo sulia God (Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 'Ana kada sa Disas nia bae 'ua fuana toae ki, gaa nia fai nia toolana ki
kera ka dao daka uu gwada 'i maa. Ma kera ka bae mai uri nia uri kera ka
bae fai nia.
47 Ma tii wane 'ana wane nai ki ka bae 'urii fuana sa Disas, “Gaa 'oe fai nia
toolamu ki, kera dao daka uu gwada mai 'i maa, ma daka doori bae fai 'oe.”

48 Sa Disas luuda ka 'urii, “Nau ku saea fasi sa tii fai kera ne gaa nau ma na
toolaku ki.”
49 'Ana kada nai, sa Disas 'e susuia toa kwairooi nia ki, ma ka bae 'urii,
“Molu liotoi fasi. Kera ne kera mala naa gaa nau ki ma toolaku ki ne.
50 Sulia sa tii ne ilia kwaidooria nia Maa nau 'i salo, nia ne toolaku ki, fai
nia waiwane nau ki, ma gaa nau ki.”

13

Na tarifulaa sulia wane fasia migana wiiti
(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 'Ana tii fa dani nai gwana, sa Disas nia ruu 'i maa fasi lao luma nai da nii
lao na, nia ka lea kau ka gooru 'i saegano uri toolangaidoo lae 'i ninimana
'osi bae.
2 Ma na konia baita tasa nai daka koni kali nia. 'I seeri nia ka raa lao tii
baru nai, ma na konia nai daka uu kau 'i sara sulia malitikwa nai.
3 Nia ka bae fuana konia nai sulia doo 'oro 'ana tarifula lae ki, ka bae 'urii,
“Tii wane nia lea ka afusia migana wiiti lao ola nia nai.
4 Ma si kada nia afusia migana wiiti nai, tai miga wiiti daka 'asia sulia taala
ni liu lao ole ma na saaro ki daka lofo mai daka 'ani tiifau gwada ai.
5 Ma tai miga wiiti daka 'asia 'i otofana fau ki kula si saegano 'e rauraua
gwana ai. Kera daka tae 'ali'ali gwada lao si saegano rauraua nai.
6 Ma si kada na sato nia tae mai ka satofida kera daka kuku lau gu 'ada, suli
lalida ki nao dasi sifo dasi lea tau guu.
7 Tai miga wiiti ki lau daka 'asia 'i matangana migana lalano kwakware ki,
ma si kada lalano nai ki da tae mai daka buru na faafia wiiti nai.
8 Ma tai miga wiiti ki daka 'asia naa 'i lao si saegano diane, ne kera daka
tae ma daka alua fange. Tai wiiti daka fungu 'ana tii talanga fuaedoo ki, tai
doo daka fungu 'ana ono taafuli fuaedoo ki, ma tai doo lau daka fungu 'ana
olu taafuli fuaedoo ki.”
9 Ma sa Disas ka faasuia bae lana ka 'urii, “'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu,
'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai.”

Doo ne adea sa Disas ka tarifula 'ana doo ki si kada nia bae fuana konie
(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Na toa kwairooi nia ki da lea mai siana daka ledi 'urii 'ani nia, “Nee wala?
Tee ne adea lea 'oe bae fuana konia neki ma 'oko tarifula ki sui guu?”
11 Sa Disas nia luu kera ka bae 'urii, “Ni kamolu 'ana ne God nia faatainia
sui naa malutana 'initoaa God fuamolu. Aia ma na toaa nee sui gwana ne
kera nao lau toaa kwairooi nau ki, nau nao kwasi faatainia doo nai ki fuada.
12 Tii ne saitomadooa nia tu'uu gwana 'ana malutana 'initoaa ne 'i salo, God
tara nia kai faafonosia uri waa nai ka too lau 'ana saitomadooa baita tasa
'ana malutana 'initoaa ne 'i salo. Ma tii ne nia nao si dooria guu saitomadooa
nai, kasi saitomadooa ne nia ka too boroi ai sulia 'initoaa ne 'i salo, God nia
kai ngalia faasia wane nai.
13 Doo ne adea nau ku tarifula sulia doo ki fuada nia 'urii: Sui boroi 'ana
kera daka liotoi doo ki, kera nao dasi lio saitomana guu. Ma sui boroi 'ana
kera daka rongoa baea laku, kera nao dasi saitomana guu.
14 Si baea nia God ne brofet 'Aesaea nia saea mai 'ana kada 'i nao nia fuli
mamana naa 'ana toaa nee, bae nia bae 'urii,
‘Kamolu tara molu ka fafurongoa boroi bae laku 'ana kada 'oro tara lelea nao
molu si saitomana guu doo ne ku saea ki.

Ma ni kamolu 'ana kada 'oro tara molu ka bubungia boroi doo neki ku ilida
ki tara lelea nao molu si lio saitomana ki guu.
15 Suli na liomolu ki da sadi naa ma na alingamolu ki daka 'afitai naa uri
rongo lana doo ki.
Lea sae nao si 'uri nai, na maa molu ki ka folaa, ma na alingamolu ki daka
'ifi ma ni kamolu molu ka saitomana bae laku lao manata lamolu ma
molu ka abulo mai tale nau, ma ni nau ku gura kamolu.' " ✡

16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "Aia ni kamolu, na maa molu ki da diana tasa suli da lio saitomana na raoa ne nau ku ilia, ma na alingamolu ki daka diana tasa suli da rongo saitomana doo neki nau ku bae sulia ki.
17 Si doo mamane nau ku faarongo kamolu ai nia 'urii, na brofet 'oro ki ma na wane 'o'olo 'oro ki 'ana kada 'i nao, kera dooria 'asia naa suana lana doo neki kamolu suai ki tari'ina, ma sui ka nao kera dasi suai gu. Kera daka dooria 'asia naa rongo saitoma lana doo neki kamolu saitomana ki 'i tari'ina, ma sui ka nao kera dasi rongo saitomana guu.

Sa Disas 'inifitaa malutana tarifulaa sulia waa afusidoo (Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 "Molu gwalinge fasi sulia si tarifulaa sulia waa bae nia afusia migana wiiti.
19 Si kada ne wane nia rongoa si faarongoa sulia 'initoaa God, ma ka nao si filoa, sa Saetan 'e lea mai ka laua lau gwana bae lana God faasia waa nai 'e rongoa. Si doo nai ka ilingia na miga wiiti baki da 'asida sulia taale lao ole, ma saaro ki kera ka 'anida.
20 Ma na miga wiiti neki da 'asia 'i lao si saegano 'e faula, kera ilingia na waa ne rongoa bae lana God, ma ka ngalia 'ana ele lae.
21 Sui ma, bae lana God ka nao si lalifuu guu lao mauri lana. Nia ka faamamane guu sulia si kada tu'uu. Sui, kada ilitooe ma 'afitaie ki dao tona guu faafia ne nia faamamanea bae lana God, nia ka nao si faamamanea naa.
22 Ma na waa ne nia ilingia miga wiiti neki kera 'asida 'i matangana 'oko kwakware ki. Nia rongoa na bae lana God, sui boroi ma nia ka manata sala 'ana sulia doo ki 'ana mauria nia, ma nia ka manata baita 'ana malefo. Ma doo nai ki, ka ilingia na 'oko kwakware ki da nuku faafia na bae lana God lao mauri lana. Nia nao si tatala guu lao mauri lana ka ilingia na wiiti ne nao si fungu guu 'ana ta fuaedoo.
23 Ma ta waa lau ne nia ilingia na miga wiiti neki da 'asida 'i lao si saegano diane. Nia rongoa bae lana God, ma ka malingainia, ma ka faatainia tooa 'o'olo ka ilingia wiiti neki da fungu 'ana fuaedoo ki. Tai wiiti ka fungu 'ana tii talange fungii doo, ma tai wiiti na ono akwala fungii doo, ma tai wiiti lau olu akwala fungii doo."

Tarifulaa sulia na wiiti kwasi nia tae dolaa wiiti diane

24 Sa Disas ka saea lau tii tarifulaa fuada ka 'urii, "Na rao lana 'Initoaa God nia ilingia si kada tii wane nai nia afusia migana wiiti lao ola nia.
25 Lao rodo si kada wane ki sui da maleu 'ada, na malimae nia 'e lea mai ka afusia lau guu migana lalano ta'ae ki matangana miga doo diana nai ki, sui nia ka lea na 'ana faasia.
26 Aia, si kada na wiiti nai ki da tae mai lelea daka safali taka naa, kera daka suana migana lalano ta'aa nai ki da tae lau gu fai kera.

✡ **13:15** 'Aesaea 6:9-10

27 Na wane ni rao nia ki, kera daka lea mai dao siana daka ledi 'urii 'ani
nia, ‘Nee waa baita kani, 'oe 'o fasia na miga doo diana ki bae. Ma sui 'utaa
ne lalano kwasi ki daka tae lau gu fai kera loko?’
28 Nia 'e luu kera ka 'urii, ‘Na malimae naa na ilia si doo nai na!’ Na wane
ni rao nia ki daka ledi 'urii, “'Oe dooria uri lea meli ka kwaia lalano ta'aa loko
ki faasi kera?’
29 Nia ka 'urii, ‘Nao. Too 'ada ade lea molu ka kwaia lalano kwasi loko ki
ma molu ka kwaia lau guu wiiti ki fai kera.
30 Alu kera tae kwaimani gwada 'uri nai lelea ka dao 'ana si kada ni koni
doo lae. Tara dao 'ana si kada nai fatai nau kwafi saea fua toaa nau ki ni koni
doo lae uri kera lea daka kwaia fasi 'ada na lalano kwasi ki 'i nao ma daka
kania ifidoe ki sui ngali kau daka suungida naa lao ere. Ade 'uri nai sui fatai
kera dafi falia wiiti ki ma dafi ngalida fua lao babala nau ni alu fanga lae.’ ”

'Initoaa God nia safali tu'uu ma sui totoo nia kai 'etengaa molaagali (Maak 4:30-32; Luk 13:18-21)

31 Sui sa Disas ka unu lau sulia tii si tarifula laa ka 'urii, “Na rao lana 'Initoaa
God nia mala 'ana tii wane nai nia fasia migana doo nai da saea 'ana mastad
lao ola nia. Doo nai migana tu'uu 'isi.
32 Ma sui boroi 'ana miga doo nai ka tu'uu 'isi talua miga doo ki sui guu, si
kada nia tae mai, nia ka tae mala 'ana ta 'ai ma ka baita lelea ka talua sui guu
doo ki 'i lao ola nai. Ma si kada nia baita ka sarala, na saaro ki boroi kera lea
mai daka saungainia nui kera ki 'i sarana.”
33 Sui sa Disas ka bae lau 'ana ta tarifulaa ka 'urii, “Na 'initoaa God nia
ilingia na isi tu'uu fuana faabose lana kumu 'ana flaoa, ne ta wela keni nia
ngalia, ka dolaa fai nia flaoa baita nai ma ka bose lelea ka 'ogaa sui naa kumu
nai.”
34 Sa Disas nia tarifula sui guu si kada nia bae sulia doo ki fuana konia nai.
35 Nia ili 'uri nai uri ka faamamanea na bae lana God ne brofet nia kedaa
ka 'urii,
“Nau kwai bae 'ana tarifula lae ki fuana toae ki,
ma kwai bae folaa sulia doo da tio agwa ki 'uana mai 'ita mai kada nau ku
fulia molaagali ai.” ✡

Sa Disas, nia 'inifitaa tarifulaa sulia lalano ta'aa bae

36 Sui sa Disas ka faasia konia nai 'i seeri, nia lea ka ruu lao tii luma nai. 'I
seeri na toa kwairooi nia ki da lea kau siana daka bae 'urii, “'O 'inifitaa fasi
na malutana tarifulaa bae sulia lalano ta'aa bae lao ola bae fuameli wala.”
37 Nia luuda ka bae 'urii, “Sa wala bae nia fasia na miga doo diana baki, nia
toolangainia ni nau gwana bae, nau 'Alakwa nia wane.
38 Ma na ola bae, nia naa ne fera ne 'i saegano. Na miga doo diana baki, nia
naa ne toaa ne da nii lao 'initoaa God. Ma na lalano bae, nia naa ne toaa neki
da roo sulia sa Saetan.
39 Ma na malimae bae nia fasia lalano bae, nia naa ne sa Saetan. Ma kada
ni koni dooa bae, nia naa ne 'isi lana fera ne 'i saegano. Na toaa ni koni doo
bae, nia naa ne 'ensel ki.
40 Kada bae wane ni rao ki da konia lalano uri daka suungia lao ere ai, nia
naa ne 'ana 'isi lana fera ne 'i saegano.
41 Nau kwai odua 'ensel ki, uri kera ka lafua toaa neki sui guu da ilia doo
ta'aa ki, ma toaa ne kera talai garo 'ana toae ki faasia lao 'initoaa nau.
42 Ma kera daka 'ui 'ani kera 'i lao ere, kula ne kera kai too ai 'ana angia ma
didi didilifoe.

✡ **13:35** Sam 78:2

43 Ma na toaa ne da ilia kwaidooria nia God daka too faatai tiifau lao
'initoaa maa kera God ka mala gu 'ana sato loo. 'Oe waa ne 'o too 'ana
alingamu, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."

Na tarifulaa sulia waa dao toi tii ogogania nai

44 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na 'initoaa God nia ilingia na ogogania nai da
saufinia lao tii ola nai, ma tii waa nai ka dao toi. Si kada sa wala nai nia dao
toi, nia ngalia ka saufinia lau gwana. Sui nia ka ele 'asia naa, ka lea ka faafoli
tiifau 'ana 'okodoo nia tiifau, sui ka folia naa ola nai uri ka ngalia naa malefo
baita nai.
45 "Na 'initoaa God nia ilingia lau guu tii wane nai ni foli lae 'ana kekefe
diane ki ne nia nani uri usi lana na kekefe diane ne liu lana baita tasa.
46 Kada nia dao tona tii kekefe liu lana baita tasa nai, nia ka lea ka faafoli
'ana doo nia ki tiifau sui oli ka folia naa na kekefe diana tasa nai fuana.
47 "Na 'initoaa God nia ilingia lau guu na furai da ala ai ma daka 'abaa mai
fai sakwari 'e'ete ki sui gwana.
48 Si kada furai nai fungu 'ana sakwari, na toaa ne da dee ki daka 'abaa na
mai 'i sara. Sui kera gooru daka konia naa sakwari diane ki fua lao kukudu
ki ma daka 'ui naa 'ana sakwari ta'ae ki faasia.
49 Talafana lau guu 'ana 'isi lana fera ne 'i ano nai. Na 'ensel ki kera dai lea
mai, ma dai sangitaa toaa ta'ae ki uri daka too 'e'ete faasia toaa diane ki.
50 Na toaa ta'ae ki, kera da kai 'ui 'anida lao ere si kula 'ana angie ma didi
dididilifoe."
51 Sui sa Disas ka ledi kera ka bae 'urii, "Kamolu molu saitomana naa
malutana doo nai ki?" Kera da olisi nia daka 'urii, "Iuka."
52 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Na toa toolangaidoo neki 'ana taki ne
kera da saitomana sui naa malutana taki ma sui daka saitomana lau guu
malutana toolangaidooa 'ana 'initoaa God, kera da 'uria na wane gwaungai
'ana ta lume ne nia too 'ana doo diana 'oro lao luma nia. Ne nia saitomana ka
tasaa sui gwana mai doo diana nia ki 'ana kada 'i nao ma na doo falu diana
nia ki lau guu."

Toaa 'i Naasaret da susubutainia sa Disas
(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Sa Disas nia bae 'ana tarifulaa nai ki lelea sui, nia ka faasia 'i seeri ka lea
naa.
54 Nia oli mai dao 'ana maefera nia bae 'i Naasaret, nia ka lea naa lao
beu ni ofu laa kera nai uri ka toolangaidoo fuana toaa nai. Ma na toaa nai
daka kwele 'asia naa, ma daka bae 'urii, "Na rigitaa sa tii ne adea nia ka
toolangaidoo 'ana bae lana God 'urii fai nia ili lana doo kwaibalatana neki?
55 Kolu saitomana gwakolu sa wala nee bae, nia na 'alakwa sa Diosef
gwana ne, na waa ni saungai doo bae, ma gaa nia gu ne ni Meri. Na toolana
ki ne sa Demes, sa Diosef, sa Saemon, ma sa Diudas.
56 Ma na waiwane nia ki, kera too gwada fai kolu 'i seki. 'Urifita ne nia ka
liotoo ka tasa 'asia naa 'urii?"
57 Ma 'ana kada nai, kera daka susubutainia naa sa Disas.

Sui sa Disas ka bae 'urii fuada, "Na brofet nia 'afitai fuana wanefuta nia ki
fai nia na wane 'ana maefera nia ki, kera daka sae'inito 'ani nia."
58 Ma sa Disas ka nao si ilia guu tai doo kwaibalatana 'oro lao maefera nia,
sulia na toaa nia ki da ote kera doori faamamane nia.

14

Kada kera saungia sa Dion waa faasiuabu
(Maak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 'Ana tasi kada 'ana kada nai ki lau guu, sa Herod 'Antibas na waa
gwaungai nai fua lolofaa 'i Galilii nia rongo sulia doo 'e fuli ki lao raoa nia
sa Disas.
2 Nia ka bae 'urii fuana toaa da rao kwaimani fai kera ki, “Wane ne, nia
alamia sa Dion waa faasiuabu bae 'oto ne nia mauri lau nee? Nia ne ka ilia
lau na doo kwaibalatana neki nee!”
3-4 'Ana kada sa Dion nia mauri 'ua, sa Herod ne adea ni Herodias na 'afe sa
Filib toolana sa Herod lau gwana. Ma sa Dion ka ngatafia sa Herod ka 'urii,
“Na taki God nao si ala faafia uri 'oki adea 'afe toolamu 'urii.” Nia ne sa Herod
ka falea tai wane uri kera daka daua sa Dion, daka kania, ma daka alu nia lao
lookafo. Sa Herod nia ade 'uri nai sulia doori lana ni Herodias.
5 'Ana kada sa Dion too lao lookafo, sa Herod 'e dooria 'asia naa saungi lana,
ma sui ka mau lau gwana 'ana toae ki, sulia kera faamamanea sa Dion nia ta
waa 'ana brofet ki.
6 Sui 'ana tii fa dani, sa Herod ka saungainia tii fafangaa baita fuana
manata toi lae fa dani nia futa ai. Lao fafangaa nai, na saari ni Herodias nia
lea mai ka wae fuana sa Herod fai nia toa kwaimani nia ki uri daka bubungia
'ada. Kada sa Herod nia liotona saari nai wae, nia ka ele 'asia naa sulia.
7 Ma nia 'e bae alangai 'afitai sui na mai fuana saari nai ka 'urii, “Nau kwai
falea ta tee boroi 'ana ne 'oe gani nau uria.”
8 Aia, gaa nia saari nai 'e saea sui na mai fua saari nia ka 'urii, “'O gani,
'oko bae 'urii, ‘Nau ku dooria 'oko faa mai gwauna sa Dion waa faasiuabu
bae fuaku 'ana kada nai 'ua guu. 'Oko alua mai fafona ta labenga.’ ” Ma na
saari nia ka ili na sulia.
9 Ma kada sa Herod 'e rongoa si doo nai, nia ka liodila tasa. Sui boroi ma
nia ka ilia naa, sulia nia saea sui naa, ma toa kwaimani nia ki boroi daka
rongoa sui naa.
10 Ma nia ka odua wane ni rao nia ki daka lea naa lao lookafo daka
sigimuusia na mai gwauna sa Dion waa faasiuabu bae.
11 Ma daka ngalia na mai gwauna sa Dion daka alua mai lao labenge daka
faa na fuana saari ni Herodias. Ma na saari nai ka ngalia dao ka faa na fua
gaa nia.
12 Kada na toa kwairooi sa Dion ki kera rongoa si doo nai, kera lea mai
daka ngalia nonina lea daka saufinia naa lao kilu gwau. Sui, kera ka lea daka
faarongoa sa Disas 'ana doo ne fuli nai.

Sa Disas nia sangonia na lima tooni wane
(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Dion 6:1-14)

13 'Ana si kada sa Disas nia rongoa si doo nai fuli 'ana sa Dion nai, nia fai
nia toa kwairooi nia ki da tae aroaro lao baru daka lea faasia 'i seeri uria tii
si kula gwau nai taifili kera. Ma sui, na toaa 'oro nai ki daka rongo alinga ai
ne sa Disas nia lea nai, kera daka faasia 'i seeri ma daka nani lau gu kau 'i
burina.
14 Sa Disas, si kada nia lea kau ka koso 'i bali loko, nia ka suana konia baita
nai da nii na 'i seeri. Sa Disas nia ka manatai kera nia ka guraa naa toaa matai
ki nii 'ani kera.
15 Nia ade 'uri nai lelea kau dao 'i saulafi, na toa kwairooi nia ki daka lea
mai dao siana daka bae 'urii, “Si kula nee nia gwau ka nao si too karangia

guu tai maefera ma ka karangi kai rodo naa 'urii, 'oe odua konia nee da oli 'ua 'ada 'ana si kada nai uri kera lea daka foli fanga 'ada ki 'ana tai maefera."
16 Sa Disas nia luu kera ka 'urii, "Doo sae kera daka lea fatai nao na. Kamolu ne molu sangoni kera."
17 Kera da luu nia daka 'urii, "Na lima kafa beret fai nia roo ka gwa sakwari gu ne nii siameli nee."
18 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ngalia mai doo nai ki seki."
19 Sui nia ka saea fuana konia nai uri daka gooru ngado 'i saegano fafo kiras nai. Sa Disas nia ka rao uri lima kafa beret baki ma roo ka gwa sakwari baki, nia ka lio 'alaa 'i langi ka bae tangoa God. Nia ka nii tu'uu 'afa beret baki sui ka falea fuana toa kwairooi nia ki daka tolingia naa fuana toaa nai ki.
20 Na toaa nai ki tiifau daka fanga lelea daka abusu gwada fasi fanga nai. Sui na toa kwairooi nia ki kera daka konia naa oretana fanga nai fua lao tii taafuli kukudu ma roo kukudu sarenga ki lelea daka fungu sui guu.
21 Na konia nai da 'ani fanga nai, na wane ki gwana, kera 'ada lima tooni wane. Na keni ki ma na wela tu'uu ki, nao dasi idu gu 'ani kera.

Sa Disas nia talau fafona kafo (Maak 6:45-52; Dion 6:15-21)

22 Ma 'i burina si doo nai, sa Disas nia ka odua toa kwairooi nia ki kera ka eta na 'i nao uria ta bali 'ana 'osi nai lao baru. Ma nia ka 'aruburi kau uri ka odua konia nai daka lea 'ada.
23 'I burina konia nai da oli ki sui naa, nia taifili nia ka raa gwauna tii fa toloa nai uri ka foa 'ana 'i seeri. Ma 'afa saulafia nai nia ka too gwana taifili nia 'i seeri.
24 'Ana tii si kada nai gwana, na baru bae fai nia toa kwairooi nia ki 'e lea ka nii tau naa faasia 'i sara, ma na nanafo ka kwaea naa sulia nia naofia koburu.
25 Lelea dao 'i 'uubongi karangi dani naa, sa Disas nia talau kau fafona kafo ka lea na kau siana toa kwairooi nia ki.
26 Kada kera suana nia talau mai 'i fafona kafo, kera ka mau 'asia naa. Ma kera ka 'ai daka 'urii, "Toa nee 'ae, ma tii anoedoo loko!" Ma kera ka mau daka ararai guu.
27 'I seeri sa Disas 'ali'ali ka bae 'urii kau fuada, "Nao molu si mau. Nau gwana ne."
28 Ma sa Bita 'e luua ka 'urii, "Aofia 'ae, lea 'oe mamana naa na, 'oko saea mai nau ku talau fafo kafo ku lea kau siamu."
29 Sa Disas ka bae 'urii, "Lea mai."
'I seeri sa Bita 'e koso faasia kaa baru nai ka talau fafona kafo ka safali lea na kau siana sa Disas.
30 Ma sui kada nia liotoi koburu nai baita, nia ka mau lau gwana ka safali kuruu naa 'i lao kafo. Ma nia ka 'ai ka 'urii, "Aofia, faamauri nau!"
31 Ma 'ali'ali guu sa Disas ka fale 'aba na kau uri nia, ka dau 'ana 'abana, ma ka bae 'urii, "Na fiitooa 'oe nia tu'uu 'asia naa. Ma uri tee ne 'oko manata sala 'ani nau?"
32 Ma 'ana kada keeru raa naa 'i lao baru, na koburu ka aroaro naa.
33 'Uri nai guu toa ne kera nii 'i lao baru, kera daka faa'inito nia daka 'urii, "'Oe naa ne 'Alakwa nia God mamana!"

Kada sa Disas nia guraa toaa matai ki (Maak 15:1-9)

34 Kera daka toofolo lao 'osi lea kau daka koso 'ana tii maefera kera saea 'ana Genesaret.

35 Ma na toaa 'ana maefera nai ki, kera ka lio saitomana sa Disas. Ma kera
ka faarongoa lau tai maefera ki 'ana sa Disas, uri toaa ki, kera daka talaia mai
toaa matai kera ki siana. Ma kera ka ngalia na mai toaa matai 'oro siana.
36 Ma toae ki daka ledia sa Disas uri ka faolomainia toaa kera ki ne da matai
uri kera ka samo tona 'ada tatagwarana maku nia. Ma 'i seeri, toae ki sui
gwana ne kera samo tona maku nia, kera daka 'akwaa naa.

15

Disas fuutoi toolangaidoo laa kokoo kera ki
(Maak 7:1-13)

1 Sui tai Faarisii fai nia toa toolangaidoo ki 'ana taki, kera ka lea mai faasia
'i Durusalem siana sa Disas fua ledi lana.
2 Kera ka bae 'urii, "'Utaa ne toa kwairooi 'oe ki ka nao dasi taufia gu
'abada ki uri ka lea sulia birangaa ne kokoo kolu ki mai nao da toolangainia
fuakolu?"
3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Kamolu mone, 'utaa ne molu ka ili 'amolu
sulia birangaa kamolu 'ana fera kamolu ma molu si ili sulia si baea fifii God?
4 God bae 'urii, "O sae'inito 'ana maa 'oe fai gaa 'oe.' Ma 'Tii ne nia surafia
maa nia ma nao gaa nia, kera dai saungia ka mae.' ✡
5 Ma sui, kamolu ka toolangaidoo garo 'amolu 'urii, tii ne nia too 'ana tai
doo ni 'adomi lana 'ana maa nia fai gaa nia, ma sui ka bae 'ana 'urii, 'Nau
kwai falea naku doo baki fua God.'
6 Kamolu ka saea sa nia diana gwana uri ka nao si 'adomia lau gaa nia
fai maa nia sulia 'e alangainia sui na 'ana fua God. Ma lea nia 'uri nai, na
toolangaidoo laa ne kamolu alua, nia ka faatu'uua naa bae lana God nai.
7 Ma kamolu ka saea sa kamolu roo sulia God, ma nao nia si mamana gu.
Si baea sa 'Aesaea nia saea suli kamolu 'e kwaea funua naa, kada nia bae ka
'urii,
8 'Na toaa neki kera faabaita nau gwada 'ana bae lada, sui ma manata lada
ka nii tau gwana faasi nau.
9 Kera tako gwada 'ana foosilaku, sulia kera toolangaidoo 'ada sulia taki kera
ki tala 'ada, ma daka saea 'ada sae taki God ki naa nai!' " ✡

Sulia na fange
(Maak 7:14-23)

10 Sui sa Disas ka 'ailia mai konia nai siana, ka bae 'urii fuada, "Molu
fafurongo molu ka saitoma diana fasi 'ana si doo 'urii.
11 Nao lau ta doo ne wane 'ani 'i ngiduna ne nia 'e faasua nia. Nao! Si baea
ta'aa ne lea mai fasi ngiduiwane lau 'ana ne nia faasuaa mauri lana wane."
12 Sui na toa kwairooi sa Disas ki, kera ka lea mai siana, daka bae 'urii
fuana, "Na doo bae 'o saea ki, na Faarisii ki da rongoa, na manata lada ka
nao si diana sulia wala."
13 Sui sa Disas nia luu kera ka bae 'urii, "God kai kwaifakutuna toolan-
gaidooa ne nao si lea mai faasia nia, ma ka 'uria wane 'e kwaia doo ta'aa
ne tae kwaimani fai doo fasi lana ki.
14 Nao molu si manata lau suli Faarisii ki. Sulia kera toa da 'uria gwada
na waa maarodo da talaia lau gwada waa maarodo ki na. Ma molu ka
saitomana lau guu, lea ta waa maarodo 'e talaia lau guu ta waa maarodo,
keerua kai 'asi keeru sui guu lao kilu."
15 Ma sa Bita ka bae 'urii fua sa Disas, "'O 'inifitaa fasi mai si tarifulaa bae
'oe saea sulia doo ne kai faasuaa wane 'i maana God."

✡ **15:4** 'Eksades 20:12; Diutoronomii 5:16 ✡ **15:9** 'Aesaea 29:13

16 Sa Disas nia luua ka bae 'urii, “Kamolu toa kwairooi nau nee boroi nao
molu si saitoma diana lau guu 'ana doo neki nee!
17 'Utaa ne nao molu si saitomana gu doo neki? Iuka, na doo ne wane 'ani
ka koso toli lao ruruuna nia kai lea lau gwana mai faasia lao nonina.
18 Ma si baea ta'aa ne nia 'ita mai lao liona wane, nia lau 'ana ne kai faasuaa
na mauri lana wane.
19 Ma si manata laa ta'aa neki dai tae mai faasia lao liona wane ne 'urii:
sauwanee, kaubaree, ooe, sukee, belie, fai ununua ta'ae.
20 Doo nai ki 'ana ne ilia waa ka sua 'i maana God. Ma na tau 'aba lae uri
fanga lae lelea ta waa nao si ilia boroi, waa nai 'afitai ka sua guu 'i maana
God.”

Sa Disas nia guraa tii wela keni nao lau ai Diu (Maak 7:24-30)

21 Sui sa Disas nia faasia 'i seeri, nia ka lea naa uria na bali lolofaa loo 'i
Taea fai nia 'i Saedon.
22 Ma tii wela keni ne nao lau Diu lao maefera 'i Keenan ka lea mai siana,
ma ka 'ai 'urii, “Aofia 'ae, 'oe waa na futa 'ana kwalafaa sa Defet, 'o manatai
nau mai! Na anoedoo ta'aa nia 'adosia saari nau ka nonifii 'asia naa.”
23 Sa Disas ka nao si luua guu 'ana tasi baea. Ma toa kwairooi nia ki kera
daka lea mai siana sa Disas, daka bae 'urii, “Odua 'initai nee lea 'ana fasi nia
alu ade lae gwana 'urii buri kolu wala!”
24 Sa Disas ka bae fuana wela keni nai ka 'urii, “Toaa Diu nee ne da ilingia
sifsif da nao'ada ki naa, kera 'ana ne God nia fale nau mai siada.”
25 Sui na wela keni nai ka lea mai, ma ka booruru naa 'ana 'i maa 'aena ka
'urii, “Wala Aofia, 'o 'adomi nau mai!”
26 Sa Disas 'e luua ka 'urii, “Nia nao si 'o'olo fua daka ngali lana fanga wele
ki, ma daka 'ui 'ada ai fua giri ki.”
27 Na wela keni nai ka 'urii, “Iuka. Sui boroi ma giri ki lea doo daka 'ani
gwada orongana fange ne 'asia fasi tebol waa da saareda ki.”
28 Sui sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Wala wela keni nee 'ae, na faamamane
lamu 'ani nau nia baita tasa! Nau ku falea naa doo ne 'oe gania fuamu.” 'Ana
kada nai 'ua guu, saari nia ka 'akwaa naa.

Sa Disas guraa toaa matai 'oro

29 Kada sa Disas nia lea mai faasia bali nai, nia ka oli mai sulia taala nai 'e
'iia mai ninimana 'osi baita 'i Galilii. Ma nia ka raa gwauna tii labusua, ma
ka gooru 'i saegano.
30 Ma si kada nai, toaa 'oro 'asia naa daka koni mai siana. Ma kera daka
ngalia lau guu mai toaa 'oro matai ki, tai wane 'aeda mae ma 'abada lau guu,
tai wane maada ka rodo, ma tai wane fakada ka 'ato. Kera daka aluda ki 'i
maa 'aena sa Disas, ma nia ka gurada, kera ka 'akwaa tiifau.
31 Ma na toa nai ki ne kera koni mai daka suai doo nai ki kera daka kwele
'asia naa 'ana wane fakada 'ato ki, ma daka bae naa. Ma wane 'aeda mae ma
'abada mae ki daka diana naa. Ma toaa ne nao dasi fali diana ki, kera daka
fali diana naa. Ma na wane ne maada rodo ki, kera daka lilio naa. Ma kera
daka tangoa God ne 'i 'Israel, sulia kera suana doo nai ki.

Sa Disas nia sangonia faitoonii wane (Maak 8:1-10)

32 Sui sa Disas ka 'ailia mai na toa kwairooi nia ki siana, ka bae 'urii fuada,
“Nau ku manatainia 'asia naa toaa neki, sulia kera too mai fai kolu ta olu fa
dani ka sui naa, ma ka nao nada tasi fanga. Ma nau nao kusi dooria olitai

lada uri fera kera ki 'ana kada kera fiolo 'urii, ade lea ta waa ada ka makeso maana ka lelea ma daka 'asia kera suli taale."

33 Na toa kwairooi nia ki da olisi nia daka bae 'urii fuana, "Lao gano tau 'urii, kolu ka dao toi 'utaa na 'akolu 'ana tasi fanga ka bobola fai kera nee wala?"

34 Ma sa Disas ka ledi kera ka 'urii, "Fita fa beret ki ne kamolu too ai?"

Toa kwairooi nia ki da olisi nia daka bae 'urii, "Fiu fa doo ki guu, fai nia ta bara kaa sakwari tu'uu gwana."

35 Kada nai, sa Disas ka saea naa fua toae ki daka gooru 'i saegano.

36 Sui, nia ka ngalia fiu fa beret baki fai nia kaa sakwari baki, ka tangoa God faafia. Sui nia ka niia, ka falea naa fua toa kwairooi nia ki, kera ka tolingia naa fuana toaa nai ki.

37 Ma toaa nai ki sui guu kera daka fanga lelea daka abusu naa. Burina fanga lae sui, na toa kwairooi ki kera daka taungia fiu kukudu baita ki 'ana orongana fanga ne ore.

38 Toaa ne kera 'ania fanga nai, kera faitoonii wane ki. Nao kera dasi idumia guu na keni ki fai nia wela tu'uu ki.

39 Aia, ma burina kera fanga ka sui naa, sa Disas kafi olitai kera uri 'i fera kera ki. Ma nia fai nia na toa kwairooi nia ki, kera ka koso kau daka raa lao baru, kera daka lea naa uria maefera satana 'i Magadan.

16

Na wane ki da ilitona sa Disas (Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Tai Faarisii ma tai Sadiusii kera da lea mai siana sa Disas uri daka ilitona 'ada, ma kera daka saea uri nia ka ilia tasi doo kwaibalatana uri ka faatai folaa ai ne God ne fale nia mai.

2 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii fuada, "Kamolu, si kada molu suana lao salo nia 'a'abua 'i saulafi, molu ka saea faanoe kai sato diana.

3 Sui, si kada molu suana lao salo nia 'a'abua ma ka rorodoa 'i 'uubongi, molu ka saea fa sato nai tara ute kai 'aru. Kamolu molu saitomana 'asia naa mamalafooa nia doo nai ki lao mamangaa, ma sui, lio saitoma lana doo neki God ilia nee ne nao gu 'ani kamolu.

4 Kamolu toaa ta'aa ma abu faamamane nee 'i tari'ina, molu dooria 'asia naa sua lana fafaataie. Sui ma nau gu ne 'afitai ku ilia guu ta doo kwaibalatana fuamolu. Si doo kwaibalatana bae nia fuli 'ana brofet Dionaa kada 'i nao, nia gu ne nau kwai ilia fuamolu."

Burina sa Disas sae si doo nai sui, nia ka lea naa 'ana faasi kera.

Si baea fifii sulia Faarisii ki fai nia Sadiusii ki (Maak 8:14-21)

5 'Ana kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera toofolo uria na bali 'osi loko, na toa kwairooi nia ki nao dasi too 'ana ta beret, sulia kera manata buro 'ana ngali lana kau fai kera.

6 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ka fiia kwaini isi kera nee Faarisii ki fai nia Sadiusii ki."

7 Si kada toa kwairooi nia ki da rongo si baea nai, daka bae na 'ada 'i safitada taifili kera, sulia kera kwaifiia 'ada sae sa Disas nia bae sulia beret mamane. Kera daka bae 'urii, "Alamia sa Disas nia bae 'uri nai, sulia ne nao kolu si ngali mai ta beret fai kolu 'oto ne?"

8 Ma sa Disas nia saitomana gwana manata lana toa kwairooi nia ki, 'uri
nai nia ka bae 'urii, “Na manata mamana laa kamolu 'e tu'uu 'asia guu, 'utaa
ne molu ka bae 'asia naa suli beret nai?
9 Kamolu doo nao molu si saitomaku 'ua gu nee? Ma kamolu manata buro
na 'amolu 'ana lima fa beret baki nau ku saarea 'ana lima tooni wane baki,
ma molu ka taungia kukudu 'oro baki ka fungu 'ana fanga bae ore ki 'oto nee?
10 Alamia molu manata buro lau guu 'ana fiu fa beret baki nau ku saarea
'ana faitooni wane baki fai nia kukudu 'oro baki molu taungia ka fungu 'ana
fanga bae ore 'oto nee?
11 'Utaa ne nao molu si saitomana tee ki ne nau ku bae ki sulia? Nao lau na
beret ne nau ku bae sulia. Doo ne nau ku saea 'aku ne molu ka fiia si lio kera
nee Faarisii ki fai nia Sadiusii ki, ne mala rao lana isi lao kumu 'ana beret.”
12 Burina nia bae 'uri nai sui, na toa kwairooi ki kera dafi saitomana tee ne
sa Disas nia bae sulia. Nia bae lau 'ana sulia na toolangaidoo laa Faarisii ki
fai nia Sadiusii ki.

Sa Bita 'e Bae folaa sulia sa Disas nia na Kraes (Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Kada sa Disas nia dao 'ana bali lolofaa 'i Sisaria Filibae, nia ka ledia naa
toa kwairooi nia ki ka 'urii, “'Urii ma wane ki kera saea nau, 'Alakwa nia
wane, nau sa tii nee?”
14 Kera luu nia daka bae 'urii, “Tai wane kera saea 'oe sa Dion waa
faasiuabu bae ne 'oe mauri lau nee, ma tai wane kera saea 'oe sa 'Ilaeja ne
'oe oli lau mai nee. Ma tai wane lau kera daka saea 'oe sa Dioromaea, ma nao
ta waa 'ana brofet baki 'i nao ne.”
15 Sui sa Disas ka ledi kera lau ka 'urii, “Ma sui kamolu mone, molu saea
nau sa tii nee?”
16 Sa Saemon Bita 'e luu nia ka 'urii, “Ni 'oe na Kraes bae naa ne. 'Oe naa
bae God fili 'oe uri faamauri lana toaa nia ki, ma ni 'oe naa ne 'Alakwa nia
God mauri firi.”
17 Sa Disas ka bae na 'urii fuana, “'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'e
diana tasa fuamu. Suli nao lau wane gwana ne nia faatainia doo nai fuamu.
Maa nau 'i salo ne nia faatainia fuamu nai.
18 Nau ku saea fuamu, ni 'oe sa Bita, ma ni nau kwai fulia na konia manata
mamana nau 'i fafona maefau nai, ma na rigita lana maea tara nia nao si
bobola fai nia siitasa lae faafia.
19 Nau kwai falea rigitaa fuamu mala 'ana ta kii fuana 'initoaa God. Uri ta
tee ne 'oe luia lao ano nee, si doo nai, God boroi nia luia lau guu 'i salo. Ma ta
tee ne 'oe faolomainia lao ano nee, si doo nai, God boroi nia faolomainia lau
guu 'i salo.”
20 Sui sa Disas ka bae tetede fua toa kwairooi nia ki uri kera ka nao dasi
faarongoa lau ta wane ne nia na Kraes.

Etana si kada sa Disas bae toi mai mae lana (Maak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

21 'Ita 'i seeri ka lea naa, sa Disas nia safali ka bae folaa naa fua toa kwairooi
nia ki. Nia ka bae 'urii, “Nau kwai lea naa uri Durusalem nai. Na toa
gwaungai ki ma na waa baita ni foa ki, ma na toa toolangaidoo ki 'ana taki,
totoo kau kera dai faafii nau ma dai saumaeli nau. Ma sui 'ana oluna fa dani
nau ku mae, God kai tatae nau lau gwana faasia maea.”
22 Ma sa Bita ka talaia kau, ka ngatafi nia ka 'urii, “Aofia 'ae, God ka liliua
kau si doo nai faasi 'oe! Ma doo nai ka too 'ana fasi fuli lae fuamu!”

23 Ma sa Disas 'e toriabulo ka bae 'urii fua sa Bita, “Saetan, 'o oli 'amu 'i buriku! 'Oe sasi uri suusilaku ne, sulia na manata lamu nai doo nia wane gwana nai, nao lau faasia God.”
24 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, “Lea ta waa nia dooria kai lea mai 'i buriku, nia ka manata buro naa 'ani nia 'i tala'ana, ka noni maabe naa fua liu lae lao fii lae ki, talafana 'airarafolo nia ne nia ngalia uri mae lae 'i fafona.
25 Waa ne dau ngasi 'ana faafia mauria nia, mauria nia kai funu, ma waa ne luka dangatai 'ana mauria nia fuaku, nia kai todaa mauria.
26 Lea waa ka too boroi 'ana doo 'oro lao fera ne 'i saegano, ma nia ka mae gwana, doo nai ki si falea gu ta dianaa fuana. Nao ta waa si tala 'ana foli lana mauria firi 'ana malefo.
27 Nau ku saea doo neki 'urii sulia nau, na 'Alakwa nia wane, nau kwai dao mai fai nia 'ensel nau ki, fai nia 'initoaa Maa nau, ma nau kwai falea na kwaiara ma kwakwaea fua toaa ki sui guu faafia si doo neki sui guu kera ilia.
28 Doo mamane ku saea fuamolu 'e 'urii, tai wane 'amolu ne molu uu 'i seki molu kai mauri 'ua gwamolu kada nau 'Alakwa nia wane kwai dao mai fai nia 'initoaa nau.”

17

Sa Disas nia faatainia rigitaa nia fai nia rara lana
(Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 'E dao 'ana onona fa dani 'i buri, sa Disas ka talaia sa Bita fai nia roo waisaasina baki, sa Demes fai nia sa Dion. Ma kera daka lea taifili kera fai nia uri 'i gwauna tii fa uo fane nai.
2 Dao 'i seeri, kera daka suana maana sa Disas 'e tatala naa. Ma na maana ka waasinasina 'asia naa ilingia sato loo, ma na maku nia ki lau guu ka kwakwaosarea 'asia naa.
3 Ma na olu waa kwairooi nai ki, kera daka suana sa Mosis fai nia sa 'Ilaeja keeru bae 'adaru fai nia sa Disas.
4 Ma sa Bita ka bae 'urii kau fua sa Disas, “Aofia 'ae, nia diana 'asia naa ne kolu nii na 'i seki. Lea 'oe dooria, nau ku saungainia ta olu babala, ta doo fuamu, ta doo fua sa Mosis, ma ta doo fua sa 'Ilaeja.”
5 Ma 'ana kada sa Bita nia bae 'ua gwana 'uri nai, si dasa kwakwaosarea 'asia naa dao ka koko na faafi kera, ma kera daka rongo tii si lingee baea nia talo mai faasia lao si dasa nai, ka 'urii, “Na wela liosaua nau ne. Nau ku ele 'asia naa suli nia. Kamolu ka rongo suli nia!”
6 Ma kada ne toa kwairooi nia ki da rongoa si lingee baea nai, kera daka mau 'asia naa, ma kera daka tio na faafi maada 'i saegano.
7 Ma sa Disas ka dao siada ka dau toda, ka bae 'urii, “Molu tatae 'amolu. Nao molu si mau.”
8 Ma kada kera lio kau, nao dasi suana naa ta waa lau, taifilia gwana sa Disas.
9 Ma si kada kera koso na mai fasi gwauna fa uo nai, sa Disas ka bae fifii fuada ka 'urii, “Nao molu si faarongoa ta waa 'ana doo nai ki kamolu suai nai. Too 'ana 'uri nai lelea ka dao fatai kada God kai tae nau, na 'Alakwa nia wane, faasia maea.”
10 Olu waa kwairooi nia ki daka ledi nia 'urii, “'Utaa ne waa toolangaidoo ki 'ana taki kera daka saea sa 'Ilaeja kai dao fasi mai nao sui fatai waa fifilia God kafi dao mai?”
11 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Nia mamana. Sa 'Ilaeja bae nia kai dao fasi mai nao uri ka saea fuana toae ki daka kwaimaakwalii.

12 Aia, nau ku saea fuamolu, sa 'Ilaeja nia dao sui naa. Ma sui toae ki ka
nao dasi lio saitomana guu. Nia ne kera daka ilia gwada doo ta'aa ki 'ani nia
sulia doori lada. Ma kera kai ili lau guu 'uri nai 'ani nau."
13 'Ana kada olu waa kwairooi nai ki kera rongo, kera dafi saitomana ne sa
Disas bae gwana sulia sa Dion waa ni faasiuabu fuada.

Sa Disas nia taria na anoedoo fasi tii waa
(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Si kada sa Disas fai olu waa kwairooi nia nai ki kera koso mai daka dao
naa siana konia baita nai 'aena uo nai, tii waa ka lea mai ka booruru 'i maa
'aena sa Disas. Waa nai ka bae 'urii,
15 "Aofia 'ae, 'oe manatainia mai 'alakwa nau nee, suli na uoro ne saungia.
Na mataia nee ilia nia ka oewanea, ma kada 'oro nia ka 'asi nia lao ere, ma
lao kafo.
16 Nau ku ngalia mai siana toa kwairooi 'oe ki, ma sui daka gura nia boroi
nia nao si 'akwaa guu."
17 Sa Disas ka bae 'urii fuada sui gwana, "'Oo, ni kamolu toaa abu faama-
mane ma toaa ade garo nee 'i tari'ina lau rowaa 'ae. Kamolu manata lamolu
nia sadi 'asia naa wala! Nau ku too mai fai kamolu ka tau naa ma karangi
kwai faasi kamolu naa. Fulingana sa molu ka faamamane nau naa ne, ma
sui ka nao guu." Sui nia ka bae 'urii fuana waa nai, "'O ngali mai wela 'oe 'i
seki."
18 Ma sa Disas ka ngatafia anoedoo ta'aa nai ka lea naa fasi wela nai. Ma
na wela nai ka 'akwaa 'ana kada nai 'ua guu.
19 Sui, kada kera taifili kera naa, na toa kwairooi sa Disas ki daka ledi nia,
daka 'urii, "'Utaa ne ka 'afitai fuameli uri tari lana anoedoo ta'aa bae wala?"
20-21 Sa Disas luu kera ka bae 'urii, "Faamamane laa kamolu 'e nao si baita
nai ka 'uri nai. Ma sui nau ku faarongo kamolu, lelea faamamane laa kamolu
'ana God ka tu'uu 'isi boroi 'ana mala 'ana migana mastad, kamolu tala'ana
molu ilia gwamolu doo 'afitai tasa ki. Lea nia 'uri nai, fa uo loko boroi,
kamolu ka 'idua gwamolu faasia fulina 'ana bae lamolu. Ma lelea kamolu
faamamanea rigitaa God, nao ta doo kasi 'afitai fuamolu uri ili lana."*

Ruana si kada sa Disas bae kekerofana mae lana
(Maak 9:30-32; Luk 9:43-45)

22 Ma kada toa kwairooi nia ki kera koni 'i Galilii, sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Nau, na 'Alakwa Nia Wane, kera kai fale nau 'i 'abana malimae nau ki,
23 uri daka saumaeli nau. Ma sui 'ana oluna fa dani, God kai tatae nau lau
gwana fasi maea." Ma kada toa kwairooi ki da rongo sa Disas nia bae 'uri
nai, kera daka liodila 'asia naa.

Kada sa Disas folia takis fuana Beukaua God

24 Kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera da dao 'i Kabaneam, na
toa kera koni malefo 'ana takisi fuana beukaua God ki, kera lea mai siana sa
Bita, daka 'urii fuana, "Nee wala, ma waa toolangaidoo kamolu nia folia lau
guu takis nee 'ana beukaua God, ma nao, nao guu?"
25 Ma sa Bita luu kera ka 'urii, "Iuka, nia folia lau guu ne."
Ma kada sa Bita 'e ruu mai luma, sa Disas 'e ledia 'ua guu 'i nao ka 'urii,
"Saemon 'ae, 'oe 'o manata 'utaa? Toa ne da 'inito faafia fera ne 'i saegano lea
doo wela kera ki daka folia takis, ma nao doo fua toaa 'e'ete ki 'ana?"
26 Sa Bita 'e luu nia ka 'urii, "Doo fua toaa 'e'ete ki lau gwana."

---

* **17:20-21** Tai kekeda laa 'ua 'ana sa Matiu, kera ladoa lau fees 21, "Taifilia foa lae fai nia abu fafangaa guu ne nia bobola fai nia tari lana na anoedoo ta'aa 'urii ki, ma nao lau ta doo."

Ma sa Disas ka 'urii, “Nia 'uri nai, na wela kera ki nao dasi falea lau takisi nee. Nia ne, talafana lau gu ni nau nai, sulia nau bobola fai nia nao kwasi folia lau takisi nee 'ana beukaua Maa nau.
27 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, nao si diana uri kolu ka adea manata lada ka ta'aa fuakolu. 'Oe lea 'oko dee mai lao 'osi loko. 'Oko lio lao fakana fa sakwari ne 'oe eta deea totoonao uri 'oko suana malefo ne nii laona, ne nia bobola naa uri koro ka folia 'ana takisi koro ki fua tii fa ngali lalau. Ngalia malefo nai, 'oko faa fuada.”

18

Sa tii ne baita?
(Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)
1 'Ana kada nai, na toa kwairooi sa Disas ki kera lea mai siana, daka ledi nia daka 'urii, “Nee wala, ma sa tii ne nia 'inito tasa lao 'initoaa God?”
2 'I seeri sa Disas ka 'ailia mai tii kaa wela tu'uu nai siana ka saea fuana ka uu 'i seeri matangada sui guu.
3 Sa Disas ka bae 'urii, “Si doo mamane ku saea fuamolu nia 'urii, kamolu molu bulasi manataa ma molu ka faatu'uu kamolu 'i tala'amolu mala 'ana wela tu'uu ki taari molu ka bobola fai nia ruu lae lao 'initoaa God.
4 Tii ne nia faatu'uu nia 'i tala'ana ka 'uria na wela tu'uu nee, nia taari nia 'initoa tasa lao 'initoaa God.
5 Tii ne nia gwalea ta wela tu'uu 'uri nee sulia ne wela nai nia faamamane nau, wane nai nia gwale nau lau guu.

Sa Disas nia falea si baea 'ana kwaifamaue ki
(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)
6 “Tii ne nia ilia tasi doo ne adea ta wela 'ana wela tu'uu neki da manata mamana 'ani nau ma wela nai ka lukasia manata mamana laa nia 'ani nau, nia diana fua daka kani kulua ta maefau baita tasa 'i luana ma lea daka kulufauna lao tofungana asi kwasi.
7 Nia ta'aa ka tasa fua toaa nee lao fera ne 'i ano ne kera talaia toae ki uri lao abulo ta'aa lae. Na birangaa 'ana kwaitalai lae uri lao abulo ta'aa lae nia 'afitai ka nao lau, sui boroi 'ana ma nia ta'aa ka tasa fua wane ne nia talaia toae ki uri lao abulo ta'aa laa nai.
8 “Lea sa ta bali 'aba 'amu ma nao sa ta bali 'ae 'amu nia talai 'oe uri lao abulo ta'aa lae, 'o sigimuusia 'oko 'ui 'amu ai. Nia diana ka tasa uri 'oko ruu lao maurie fai nia ta tii bali 'aba ma nao ta tii bali 'ae boroi 'ana. Nia ta'aa ka tasa ne lea sa na roo bali 'aba 'oe ki ma nao na roo bali 'ae 'oe ki daka tio lalau sui boroi 'ada ma daka 'ui nada 'ani 'oe fai kera lao era bae nia saru ka lelea firi.
9 Ma lea sa ta bali maa 'amu nia ka talai 'oe uri lao abulo ta'aa lae, 'o keoa 'oko 'ui 'amu ai. Nia diana ka tasa uri 'oko ruu lao maurie fai nia tii bali maa boroi 'ana. Nia ta'aa ka tasa ne lea sa na roo bali maa 'oe ki daka tio lalau sui boroi 'ada ma daka 'ui nada 'ani 'oe fai kera lao era bae nia saru ka lelea firi.”

Na sifsif 'e nao'ana
(Luk 15:3-7)
10-11 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, “Nao molu si liofaafia gwamolu wela tu'uu neki, sulia na 'ensel kera ki da faarongoa Maa nau 'i salo 'ana doo ne kamolu ilia ki 'ani kera.
12 “Ma lelea ta waa nia too 'ana tii talangee sifsif, ma ta tii doo ada ka lea ka nao'ana, 'oe kwaifii sae tee ne waa nai kai ilia? Nia kai faasia sikwa taafuli sifsif ma sikwa sifsif ki daka too ni fanga laa 'ada gwau labusua ki, nia ka lea ka nani fasi 'ana uria tii sifsif ne nao'ana nai.

13 Kada nia lelea kau ka dao tona, nia ka ele 'asia naa talua ele laa nia sulia
sifsif baki kera too ngado ki gwada.
14 Talafana lau guu na Maa kamolu 'i salo nai, sulia nao nia si dooria sae ta
kaa wela 'ana wela neki ka nao'ana."

Garo lana ta waa kau

15 Sa Disas ka bae 'urii fuana na toa kwairooi nia ki, "Lea na toolamu ilia ta
garoa fuamu, 'oko lea 'oko faarongoa nia ka 'olosia garoa nia 'i matangamuru
taifili kamuru. Lea nia ka rongo sulia bae lamu, 'oko oli fainia muru ka too
kwaimani lau gwamuru.
16 Ma lea nia ka nao si rongo sulia bae lamu, 'oko 'ailia mai ta tii wane ma
nao ta roo wane lau fai 'oe, suli doo 'uri nai ki ta roo wane ma nao ta olu wane
na mone daka faamamanea uri ka ngado. Na kekeda laa abu nia bae 'urii, 'Ta
roo wane ma nao ta olu wane na mone uri daka faamamanea na bae lana.'
17 Lea nia nao si rongo gu sulia tee ne kera saea, 'oko talaia uri muru ka
baelia 'i naofana konia nia God. Ma lea nia ka nao si rongo lau guu sulia bae
lana konia nia God, 'oko liotona naa nia waa nao si saitomana 'ua guu God
ma nao ta waa 'ana waa abulo ta'aa neki 'ana koni malefo lae ki 'ana takisi
nia gafman.
18 "Doo mamana nau ku saea fuamolu nia 'urii, si doo ne kamolu molu luia
lao ano nee, God boroi nia luia lau guu 'i salo. Ma si doo ne kamolu molu
faolomainia lao ano nee, God boroi nia faolomainia lau guu 'i salo.
19 "Tasi doo lau guu nau ku saea fuamolu nia 'urii, lea ta roo wane 'ani
kamolu lao ano nee daru gania God uri tasi doo ma daru ka kwai ala faafi ai,
Maa nau 'i salo nia kai falea fuadaru 'afitai ka nao.
20 Suli 'i fai ne ta roo wane ma nao ta olu wane da manata mamana 'ani
nau da koni kwaimani 'ana ta kula, nau kwai nii fai kera."

Tarifulaa sulia manata luke lana garoa kera wane ki

21 Sa Bita nia lea mai ka ledi 'urii 'ana sa Disas, "Aofia 'ae, fita si kada ki
fatai ne nau kwai manata lukea toolaku sulia? Lelea ka dao fatai 'ana fiu si
kada ki?"
22 Ma sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Nau ku saea fuamu, nao lau fiu si kada ki.
Fiu taafuli si kada ma fiu si kada bae.
23 Doo ne adea guu 'initoaa God ka mala 'ana waa 'inito bae dooria kai
'olosia ngali langaa wane rao nia ki siana nai.
24 Aia, etana wane rao ne nia dao mai nia ngali lalanga 'ana bobola fai nia
molee malefo.
25 Ma na wane rao nai ka nao si bobola naa fai nia duu lana ngali langaa
nia, ma na waa 'inito nai ka saea naa kera dai faafoli 'ani nia, fai nia 'afe nia,
ma wela nia ki, ma 'okona doo nia ki tiifau uri duu lana ngali langaa nia nai.
26 "Ma na wane rao nai ka lea mai ka booruru naa 'i maa 'aena waa 'inito
nai, ma ka kwai amasi ka 'urii, ''Oe mamarato fasi 'amu fai nau, uri nau ku
duua na malefo 'oe nai ki tiifau.'
27 Ma na waa 'inito nai ka manatainia 'asia naa ka manata luke nia na 'ana
fai ngali langaa nia. Ma ka saea nao nia si duua boroi 'ana ka faolomainia ka
lea na 'ana.
28 "Aia, kada wane rao nai 'e ruu kau 'i maa, nia ka dao tona naa ta wane
rao lau guu. Waa nai 'e ngali langa 'ana kaa seleni tu'uu 'asia guu siana. Nia
ka daua sa wala nai ka safali 'ini na 'i luana, ka bae 'urii, ''O duua 'ua malefo
nau baki 'oe ngali lalanga ai!'
29 "Ma waa rao nai ka booruru, ka kwai amasi fuana ka 'urii, ''Oe mama-
rato fasi 'amu fai nau, uri ku duua malefo 'oe ki tiifau fuamu.'

30 “Sui boroi nia ka ote nia guu, ma ka ngali nia ka alu nia lao lookafo, uri
ka too lelea nia ka duua guu ngali langaa nia.
31 Ma kada tai wane rao kera suai si doo nai, kera daka kwaimanatai 'asia
naa, daka lea siana waa 'inito bae daka faarongoa 'ana doo ki sui guu.
32 “Na waa 'inito nai ka 'ailia mai waa rao bae 'i nao ka bae 'urii fuana, ‘'Oe
na waa ade lamu ta'aa 'asia na 'ua nee! Nau ku manata lukea na ngali langaa
'oe ki tiifau, sulia 'oe 'o kwai amasi fuaku uri nau ku ilia fuamu.
33 Bobola fainia sa 'oko manatainia lau guu wane rao ne muru rao
kwaimani nee, mala bae ku ilia lau guu fuamu.’
34 Ma na waa 'inito nai ka rakesasu 'asia naa, ma ka falea naa kwakwae lae
fuana ka alu nia lao lookafo, uri ka too lelea nia ka duua guu malefo nai sui
guu nia ngali lalanga ai.”
35 Ma sa Disas ka faasuia si tarifulaa nai ka 'urii, “Talafana lau guu doo
ne Maa nau 'i salo kai ilia 'ani kamolu nai, lea nao molu si manata lukea
toolamolu ki.”

19

Si baea sulia na lukasi lana na 'afe
(Maak 10:1-12)

1 Kada sa Disas bae mai lelea ka sui, nia ka lea na kau faasia bali lolofaa
'i Galilii, ka lea na kau lao bali lolofaa 'i Diudia, ka ulu folosia kafo 'i Diodan
uri bali loko ai.
2 Ma na toaa 'oro 'asia naa daka lea naa 'i burina, ma sa Disas ka guraa toaa
'oro 'ana bali nai ne da matai ki ma kera daka 'akwaa sui guu.
3 Ma tai Faarisii daka lea lau gu mai uri na ilitoo lana gwada sa Disas. Ma
daka ledia, daka 'urii, “Nia 'o'olo gwana 'ana taki sa Mosis uri waa ka lukasia
'afe nia fua mamalana gwana si doo ne nia dooria?”
4 Sa Disas luuda ka 'urii, “Nee rowaa, kamolu nao molu si teemainia guu
lao kekeda laa Abu? Na kekeda laa Abu nia bae 'urii, ‘'Ana safali laa mai, God
nia saungainia wela wane fai nia wela keni.’
5 Ma na kekeda laa Abu ka bae lau guu 'urii, ‘Fafona si doo nai, wane kai
faasia maa nia fai gaa nia, ka 'ado fai nia 'afe nia, ma keeru ka tiidooa naa.’
6 Nao lau roo doo 'e'ete ki, na tiidoe naa. Doo ne adea guu, doo ne God nia
kani faafia sui naa, nao ta waa si lukea lau.”
7 Ma na Faarisii ki daka ledi nia lau daka bae 'urii, “Si baea fifii sa Mosis
falea mai nia saea na wane saitomana ka lukasia gwana 'afe nia, lea nia
kedaa leta fua lukasi lana 'afe nia ma ka fale sui naa 'i 'abana 'afe nia. Sui
'utaa ne 'oko saea doo nai abu?”
8 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Sa Mosis nia faolomainia fuamolu toaa Diu
ki uri lukasi lana 'afe kamolu ki sulia manatamolu nia sadi 'asia naa. Sui ma
'i nao mai kada God nia saungainia wane fai keni, nao nia si 'uri nai.
9 Ma nau ku saea fuamolu, lea ta wane 'e lukasia 'afe nia ma sui 'afe nia ka
nao si kaubare guu ma wane nai ka adea lau ta keni 'e'ete, sa wala nai nia
kaubarea naa.”
10 Burina sa Disas nia bae 'uri nai fuada tiifau, toa kwairooi nia ki daka bae
'urii fuana, “Ma lea nia 'afitai 'asia naa fua waa arai fai nia 'afe nia 'uri nai,
nia diana fua kera daka too boroi 'ada fasi arai lae ma 'afe lae.”
11 Ma sa Disas ka 'urii fuada, “Wane 'oro ki nao dasi saitoma diana 'ana si
doo mamana nai sulia arai lae. Ma sui boroi bara wane guu ne God falea
liotoo lae fuada uri kera daka filoa toolangaidoo laa nai.
12 Nau ku saea si doo nai sulia tai wane nao dasi arai, sulia safali 'ana kada
kera futa mai doo ki nao si 'o'olo lao nonida, nia ne ilia nao kera dasi bobola

fai nia arai lae. Ma tai wane nao dasi arai sulia na wane ki gwana ne da saungai buri 'ana nonida ma ka nao kera dasi bobola fai nia arai lae. Ma tai wane nao kera dasi arai uri kera ka rao tii bali naa fua God. Ma na wane ne kera tala'ana kera ka arai, alu kera da lea 'ada sulia na toolangaidoo laa nee sulia arai lae."

Sa Disas falea dianaa fua wela tu'uu ki
(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Ma 'i burina si doo nai, tai wane daka ngalia mai wela tu'uu ki siana sa Disas, uri nia ka alu 'aba faafida, ma ka foa faafida. Ma na toa kwairooi nia ki daka ngatafida.
14 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu faolomainia wela tu'uu neki da lea 'ada mai siaku, nao molu si luida lau. Suli na 'initoaa God na doo nia 'ana toaa ne da faatu'uu kera 'i tala'ada mala 'ana wela tu'uu."
15 Sui sa Disas ka alu 'aba faafia wela tu'uu nai ki, ka faadiana kera. Sui, ka lea naa 'ana.

Si baea sulia na suadooe
(Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 'Ana tii si kada, tii waa daraa 'e lea mai siana sa Disas, ka ledi 'urii, "Wala waa toolangaidoo 'ae, tasi tee diana gu ne nau kwai ilia uri ku too 'ana mauria firi?"
17 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Utaa ne 'oko ledi nau uria doo diane ki wala? Taifilia God gu ne diana. Lea 'oe dooria 'oko too 'ana mauria firi, 'oko ade sulia taki ki."
18 Ma sa wala nai ka ledia lau sa Disas ka 'urii, "Taki tee ki nai wala?"
Sa Disas ka olisi nia ka 'urii, "'Osi sauwane, 'osi kaubare, 'osi belia si doo ta waa, ma 'osi suke faafia wane ki.
19 Ma 'oko sae'inito 'ana maa 'oe fai gaa 'oe. 'Oko liosau 'ana ta wane kau ka ilingia lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe tala'amu."
20 Sui sa wala nai ka bae 'urii fua sa Disas, "Doo ku ilia sui ki naa nai. Tee lau ne nao kwasi ilia 'ua?"
21 Ma sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Lea 'oe dooria 'oko too 'o'olo tiifau, lea kau 'oko faafoli 'ana doo 'oe ki tiifau, ngalia malefo nai, 'oko falea fuana toaa neana ki, sui 'oko too na 'amu 'ana suadooa 'i salo. Sui fatai 'ofi lea mai buriku."
22 Ma kada wane daraa nai 'e rongoa doo nai ki, na manatana ka 'asia naa, ma nia ka lea na 'ana, sulia nia wane suadoo 'asia naa.
23 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, "Nau ku saea fuamolu, nia 'afitai tasa fua wane suadoo kera daka ruu 'i lao 'initoaa God.
24 Ma nau ku saea lau guu fuamolu, nia 'afitai tasa fua kamel ka ruu sulia maekwadaa tu'uu 'aena 'ogile. Nia 'afitai ka tasa lau fua ta wane suadoo ka ruu lao 'initoaa God."
25 Aia, ma kada toa kwairooi nia ki kera rongoa doo nai ki, kera daka kwele 'asia naa, daka bae 'urii, "Ma lea nia 'afitai lelea ka 'uri nai naa fua waa suadoo, sii sa tii naa ne tala'ana ka mauri nai rowaa?"
26 Sa Disas abulo ka lio kau fuana toa kwairooi nia ki ka bae 'urii, "Na wane 'ana ne nia 'afitai fua 'ana mauria firi, ma God nao nia si 'afitai guu fuana. Na doo ki sui guu nia walude gwana 'ana God."
27 'Ana kada nai, sa Bita ka ledia sa Disas ka 'urii, "Ma kameli mone 'utaa? Suli kameli meli faasia sui na mai suadooa kameli baki tiifau, ma meli ka lea na mai burimu. 'Uri nai tee ne God kai faa fuameli?"
28 Ma sa Disas 'e luua fuada ka 'urii, "Ku faarongo 'isi 'ani kamolu, kada God kai saungai falu 'ana doo ki sui guu, nau, na 'Alakwa Nia Wane, kwai

gooru 'ana fuligoorua ni 'inito laa nau uri didi lana toae ki sui. 'Ana kada nai, kamolu akwala ma roo waa kwairooi nau neki, molu kai gooru kwaimani fai nau 'ana didi lana akwala ma roo kwalafaa neki 'Israel.
29 Aia, ma waa ne faasia luma nia, ma toolana ki, ma waiwane nia ki, ma maa nia fai nia gaa nia, ma wela nia ki, ma nao saegano nia, sulia nia lea 'i buriku, na waa nai nia kai todaa doo 'oro diana ka talua lau doo baki nia too ki ai 'i nao. Ma nia kai too lau guu 'ana mauria firi.
30 Ma toaa 'oro ne kera 'inito 'i tari'ina, kera dai siofaa, ma toaa 'oro ne kera da siofaa 'i tari'ina, kera dai 'inito."

20

Na tarifulaa sulia toa da lea daka rao ki

1 Sa Disas ka bae lau 'urii fua toa kwairooi nia ki, "Na 'initoaa God nia ilingia tii waa baita nia lea 'i 'uubongi abu uri laefi lana wane ki uri rao lae lao ola nia.
2 Nia alangai kai foli kera 'ana malefo ne bobola fai nia tii fa dani guu, sui ka odu kera daka lea naa uri rao lae 'ana ola nia.
3 "Dao sikwana si kada sato 'i 'uubongi, nia ka lea lau guu, ka suana tai waa ne kera da uu tatakwai ki gwada maa usie, ka nao dasi ilia guu tasi doo.
4 Ma nia ka bae 'urii fuada, 'Molu lea mai molu rao 'ana ola nau, ma nau kwai foli kamolu 'ana malefo fua si raoa nai.'
5 Kera daka lea naa.

"Dao tofungana sato, fai nia lao oluna kada sato, nia ka lea lau, ka ilia lau guu 'uri bae.
6 Ma dao 'ana limana kada sato saulafi, nia ka lea ka dao tona tai waa lau guu ne kera uu tatakwai ki gwada maa usie. Ma nia ka ledi kera ka 'urii, "Utaa ne molu ka uu tatakwai gwamolu 'i seki sulia fa sato laulau nee, ma nao molu si ilia guu tasi doo nee?'
7 "Kera olisi nia daka 'urii, 'Tee nao ta waa si odu kameli guu uri rao lae.'

"Ma nia ka bae 'urii fuada, 'Molu lea mai molu rao 'ana ola nau.'
8 "Dao kada sato 'e suu naa, waa nai 'ana ola nai ka bae 'urii fua waa ne nia alu ka lio sulia toa rao nai, "Ailia mai toa rao bae 'oko foli kera naa. 'O safali folia fasi toa bae nau ku ngali 'isi mai 'ani kera, lelea 'oko 'isia 'ana toa bae da safali rao 'i nao.'
9 "Na toa bae da rao 'isi 'i saulafi naa kera dao mai, nia ka foli kera sui guu 'ana malefo ne bobola fai nia rao lae 'ana tii maedani nai.
10 Ma kada toa bae nia safali ngali kera mai 'i nao kera dao, kera daka kwaifii 'ada sae sa nia kai foli kera ka taa 'idu lau. Sui ma kera sui guu daka ngali ka bobola sui guu 'ana malefo ne bobola fai tii maedani.
11 Ma kada kera ngalia kera daka bae buri naa 'ana waa bae 'ana ola daka 'urii,
12 'Na toa ne 'oe talaida mai 'isi nee, kera rao gwada sulia si kada sato kukuru, ma sui 'oko folida ka bobola lau guu fai kameli toa ne meli rao baita 'asia na mai sulia fa sato laulau nee, ma sato ka sato fifii 'asia naa 'ani kameli fai nia.'
13 "Ma nia ka luua ta tii waa 'ani kera ka 'urii, 'Wala 'ae, nau kwasi ili ta'aa gu fuamu. 'Oe bae 'o ala faafia mai rao lae uri si malefo bobola fai nia tii maedani.
14 Ngalia kau fofolia 'oe, 'oko lea na 'amu. Nau 'ana ne ku dooria foli lana toa ne nau ku laefi kera 'i 'isi ka uria lau guu ne ku foli kamolu.

15 Ma nau ku too 'ana rigitaa fuana ili lana tee ne nau ku dooria kwai ilia
'aku 'ana si malefo nau 'i tala 'aku. 'Utaa ne 'oko 'ugali nau, sulia ne nau ku
faadiana 'ana toa loko?' "
16 Ma sa Disas 'isia bae lana ka 'urii, "Doo ne adea guu, na toa da 'isi ki kera
dai eta 'i nao, ma toa da eta 'i nao dai 'isi lau."

Oluna si kada sa Disas bae kekerofana mae lana
(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Si kada sa Disas nia lea naa uria 'i Durusalem, nia ka talaia toa kwairooi
nia ki ka bae fuada taifili kera ka 'urii,
18 "Molu fafurongo fasi ku faarongo kamolu. Kolu lea na kau uria 'i
Durusalem nai. Nau, 'Alakwa Nia Wane, tii waa kai fale nau 'i 'abana waa
baita ni foa ki fai nia waa toolangaidoo ki 'ana taki, uri kera daka kwai ala
faafi uri saungi laku.
19 Ma kera dai fale nau 'i 'abana toa nao lau Diu ki, uri kera daka 'onionga
'ani nau ma daka kwae nau ma daka foto faafi nau ku mae 'ana 'airarafolo.
Ma sui dao oluna fa dani, God kai tae nau lau gwana fasi maea."

Tii 'initai lea mai ka ledi talana roo 'alakwa nia ki
(Maak 10:35-45)

20 Burina doo nai ki, 'afe sa Sebedii fai nia roo 'alakwa nia ki, sa Demes fai
nia sa Dion, kera daka dao mai uri bae lae fai nia sa Disas. 'Initai nai lea mai
ka booruru 'i maa 'aena sa Disas ka ledi talana roo wela nia ki.
21 Ma sa Disas ka ledia 'initai nai ka 'urii, "Tee ne 'o dooria?"
Nia ka bae 'urii, "Nau ku dooria 'oko faolomainia roo 'alakwa nau neki, uri
daru ka gooru kwaimani fai 'oe lao 'initoaa 'oe, ta waa 'i bali aolo 'amu, ma
ta waa 'i bali mauli 'amu."
22 'Ana kada nai, sa Disas ka bae 'urii fuana roo waa nai ki, "Doo ne
kamuru gania nai, kamuru nao si saitomana gu malutana. Kamuru tala 'ana
gwamuru liu lae lao nonifiia ne nau kwailiu 'i laona?"
Ma keeru ka bae 'urii, "Iuka, kaari miri tala'ana gwamiri."
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuadaru, "Nia mamana, na nonifiia nai kai dao
toomuru. Sui ta, si doo nai uri ta waa 'amuru ka gooru 'ana 'i bali aolo 'ani
nau, ma ta waa 'i bali mauli 'ani nau mala ne muru dooria nai, nao lau nau
ne kwai faa. Maa nau 'ana ne kai faa fuana tii kera ne nia filida fuai."
24 Kada na akwala waa kwairooi baki kera rongoa si doo nai, kera daka
rakesasu naa 'ana roo waisaasina nai ki.
25 Nia ne, sa Disas ka 'aili kera tiifau mai siana, ka bae 'urii, "Kamolu
saitomana na waa 'inito kera neki toaa nao lau Diu ki, kera da 'inito ma daka
suumainia toaa kera ki fua ili lana doori lada.
26 Sui ta, ni kamolu nao molu si ilia lau si doo nai 'i malutamolu. Lea ta waa
'amolu nia dooria ka kwaitalai fuamolu, nia na waa ni rao kamolu gwana.
27 Ma lea ta waa 'amolu nia dooria kai 'inito, waa nai nia waa ni rao
tatakwai nia toae sui gwana.
28 Nia mala lau guu ni nau, na 'Alakwa Nia Wane, ne nao kusi lea lau mai
uri daka rao fuaku. Nau ku lea lau 'aku mai uri ku rao fuana toae ki sui guu,
ma ku falea mauri laku uri oli lae mai fai nia toaa 'oro ki sui."

Sa Disas guraa roo waa maada 'e rodo ki
(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Ma kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki da faasia maefera 'i Diorikoo,
toaa 'oro 'asia naa daka lea 'i burida.
30 Ma na roo waa maada rodo ki keeru gooru ninimana taale. Ma kada
keeru rongo sa Disas lea mai sulia taala nai, keeru ka 'ai naa daru ka 'urii,
"Aofia 'ae, 'oe waa 'ana kwalafaa sa Defet, 'o manatai kaari mai!"

31 Ma konia baita nai daka ngatafi keerua daka 'urii, “Muru taaro 'amuru
wala!” Sui boroi ma kada kera bae 'uri nai, keeru kafi 'a'ai baita tasa fatai
'urii, “Aofia 'ae, 'oe waa 'ana kwalafaa sa Defet, 'o manatai kaaria mai.”
32 Ma kada sa Disas rongo keeru 'ai mai 'uri nai, nia ka uu ngado naa, ka
'aili keeru na mai, ka ledi keeru 'urii, “Tee ne kamuru dooria nau kwai ilia
fuamuru?”
33 Keeru luu nia daru 'urii fuana, “Kaaria dooria 'oko 'ifingia maa miri uri
kaari ka lilio.”
34 'Uri nai, sa Disas ka manatai keerua ka dau tona maa daru. Ma si kada
nai 'ua guu maa daru ka lilio naa daru ka lea naa fai sa Disas.

21

Wane 'oro ki tangoa sa Disas
(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Dion 12:12-19)

1 Si kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera da lea karangia na kau
'i Durusalem, kera dao fasi kau maefera 'i Betfeis, 'i gwauna uo 'i 'Olif. Dao
kera too 'i seeri, sa Disas ka odua ta roo wane 'ana toa kwairooi nia ki uri
daru ka lae kau 'i nao,
2 nia ka bae 'urii fuadaru, “Muru lea fasi kau 'i nao uri maefera loko. Tara
kamuru lea kau dao ai muru kai suana tii dongki kera kania ka uu gwana fai
nia kalena siana. Lea muru ka lukea, muru ka talaida mai siaku.
3 Ma lea ta waa ledi kamuru, muru ka bae 'urii fuana, ‘Na Aofia ne dooria.’
'Uri nai tara nia 'ali'ali ka faolomaida fuamuru.”
4 Si doo nai nia fuli uri ka faamamanea si baea bae brofet nia saea mai
kada 'i nao ka 'urii,
5 “Molu saea fua toaa 'i Durusalem molu ka bae 'urii,
‘Suana fasi,
Na waa 'inito kamolu, 'e dao na siamolu.
Nia faatu'uu nia, ka lea gwana mai fafona dongki.
'E lea mai fafona dongki kafi baita.’ ” ✡
6 Ma roo waa kwairooi nai ki daru ka ili na suli bae lana sa Disas daru ka
eta na 'i nao.
7 Keeru ka talaia na mai dongki nai fai nia kalena. Dao kera daka
samatainia naa maku kera ki 'i sulina kaledoo nai, sui sa Disas ka raa ka
gooru na 'i fafona.
8 Na konia baita nai daka samatainia naa maku kera ki sulia taala nai, ma
tai toaa daka sikilia mai sarana baibai daka samatainia naa sulia taale.
9 Na figua baita nai kera eta 'i nao 'ana sa Disas, ma toaa da 'isi kau 'i burina,
kera ka suungi daka bae 'urii,
“Tango laa fuana wela nee 'ana kwalafaa sa Defet!
Ma dianaa fuana sa wala nee ne nia lea mai fai nia rigitaa God! ✡
Tangoa God 'i langi!”
10 Ma kada sa Disas nia dao lao fera 'i Durusalem, na fera nai ka ngalun-
galua baita, ma toaa nai daka ledi 'urii, “Nee rowaa, ma sa tii nee?”
11 Ma toaa nai lao konia nai daka 'urii, “Sa Disas na brofet bae ne. Waa bae
faasia maefera 'i Naasaret lao bali lolofaa 'i Galilii.”

Sa Disas ngatafia toaa da maladalafaa beukaua God
(Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Dion 2:13-22)

12 Kada sa Disas lea mai ka dao lao beukaua God, nia ka taria toaa ne kera
usi 'ada 'i seeri ki. Ma nia ka kefusia na gwegwele ni usi laa kera ki toaa da

✡ **21:5** Sakaraea 9:9 ✡ **21:9** Sam 118:26

tatala ki 'ana malefo, ma ka kefusia gwegwele ni gooru laa kera ki toaa da faafoli 'ana bole ki.
13 Ma sa Disas ka bae 'urii fua toaa nai ki, “Na bae lana God lao kekeda laa Abu nia bae 'urii, ‘Na Beu nau, na beu foa.’ Sui ma molu ka talana ka alu naa beu kera toaa ni beli ki.”
14 'Ana kada nai, toaa maarodo, ma toaa 'aemae ki kera lea lau gu mai siana sa Disas lao Beukaua nai, ma nia ka gurada tiifau.
15 Aia, na waa baita ni foa ki, fai na waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera da suana doo diana nai ki sa Disas nia ilia ma daka rongoa wela tu'uu nai ki da suungi daka saea, “Tango laa fua wela nee 'ana kwalafaa sa Defet!” 'I seeri, kera daka rakesasu 'asia naa.
16 Ma na waa baita ni foa ki fai na waa toolangaidoo nai ki, kera daka bae 'urii fua sa Disas, “'Oe nao 'osi rongo gu doo ne wela neki da ilia nee?”
Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii, “Iuka, nau ku rongo gwaku na. Sui ma kamolu mone nao molu si teemainia guu doo bae kekeda laa Abu sae bae? Nia bae 'urii bae, ‘'Oe 'o toolangainia tango lae fua wela tu'uu ki ma wela neki da susu 'ua gwada uri kera daka tango 'oe 'ada.’ ” ✡
17 'Uri nai sui, sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki, kera daka lea naa faasia 'i Durusalem, daka lea uri Betanii daka tio na mai seeri 'afa rodo nai.

Sa Disas agia na 'ai fig (Maak 11:12-14,20-24)

18 Dao 'i 'uubongi naa, kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera da oli na mai uria 'i Durusalem, sa Disas ka fiolo.
19 Ma nia ka suana kau tii 'ai fig nai uu 'i ninimana taale nia ka fali kau 'i 'aena. Sui ma ka suai nao gu ta fuaedoo ai, otona gwana 'abana. Ma nia ka bae 'urii fuana 'ai fig nai, “'Ita tari'ina ka oli 'alaa 'osi fungu lau ata fuaedoo.” 'Ana si kada nai 'ua guu kera daka suana 'ai nai ka kuku naa.
20 Kada toa kwairooi ki da suai doo nai, kera daka kwele 'asia naa, daka ledi 'urii, “Tee ne adea 'ai bae ka mae 'ali'ali gwana nee?”
21 Ma sa Disas luuda ka 'urii, “Nau ku saea fuamolu, lea kamolu faa-mamane ma ka nao molu si manata ruarua, kamolu tala'ana molu ka ilia gwamolu si doo ne talua lau doo ne ku ilia 'ana 'ai fig ne. Lea molu saea fua fa uo ne, ‘'Oe 'idu 'amu kau lao asi fubae,’ tara nia ka ilia gwana.
22 Lea molu faamamanea God, nia kai ilia doo ne kamolu gania siana.”

Na rigitaa nia sa Disas (Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Aia, si kada sa Disas nia ruu kau lao lalo baita bae 'ana beukaua God fua toolangaidoo lae fua toae ki, na waa baita ni foa ki ma tai toa gwaungai kera Diu ki lau guu, kera daka lea mai siana. Kera dao tona daka ledi nia 'urii, “Nee wala, 'oe too 'ana rigitaa tee ne 'oko ilia doo neki nee? Ma tii ne faa rigitaa nee fuamu?”
24 Sa Disas nia luu kera ka 'urii, “Iuka, nau ku ledi kamolu fasi uria tii si doo. Lea molu ka luua mai ka too fatai, nau tara kufi faarongo kamolu 'ana rigitaa ne nau ku too ai uri ili lana doo neki.
25 Iuka, kamolu saea fasi fuaku, na rigitaa ne sa Dion nia too ai fua faasiuabu lae, nia lea mai fasi 'i fai? 'E lea mai fasi God ma nao 'e lea mai fasi wane gwana?”
Ma kera daka safali olisusuu 'i matangada kwailiu daka 'urii, “Tee ne kolu kai saea? Lea kolu luu nia ma kolu ka 'urii, ‘Nia lea mai fasi God,’ nia kai bae 'urii na, ‘Sui 'utaa ne nao molu si faamamanea sa Dion?’

✡ **21:16** Sam 8:2

26 Ma lea kolu ka bae 'urii, ‘Nia lea mai fasi wane gwana,’ toaa neki daka
rakesasui kolu na.” Kera da mau, sulia na toae ki kera faamamanea sa Dion
nia na brofet.
27 'Uri nai kera olisi nia daka 'urii gwada, “Kameli ulafusia sa tii ne falea
rigita fua sa Dion ka faasiuabua toae ki.”
Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Iuka, lea nia 'uri nai, nao nau kusi saea lau
guu fuamolu sa tii ne falea rigitaa ne fuaku nai.”

Tarifulaa sulia na roo waisaasina ki

28 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, “Molu manata fasi sulia tii si ununua
'e 'urii. Tii waa nia too 'ana roo wela wane ki. Ma nia lea ka bae 'urii fuana
wela 'i nao, ‘Alakwa nau 'ae, lea 'oko rao fasi lao ola kolu bae 'i tari'ina.’
29 “Na wela nai 'e luua maa nia ka bae 'urii, ‘Nau tara nao kwasi lea guu.’
Ma sui nia ka talana manata lana ka lea lau gwana 'i ole.
30 Arai nai ka lea lau gu siana wela 'i buri, ka saea lau guu tii si baea bae
fuana. Ma wela nai ka luu nia ka 'urii, ‘Diana 'asia naa, nau kwai lea.’ Ma sui,
nia ka nao si lea guu.
31 “'Uri nai ma sa tii 'adaru ne ilia si doo bae maa keeru 'e dooria?”
Ma kera da luu nia daka 'urii, “Na wela bae 'i nao.”
Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, na
toa ni koni lana malefo 'ana takis, ma wela keni olodola ki, kera dai ruu lao
'initoaa God 'i nao 'ani kamolu.
32 Suli sa Dion waa faasiuabu bae nia dao ka faatainia 'o'oloa nia God
siamolu uri molu ka ade sulia, ma sui ka nao molu si faamamane nia guu.
Ma sui, na toaa ta'aa baki 'ana koni lana malefo 'ana takis ma na 'aini wela
keni olodola baki, kera 'ana daka faamamane nia. Burina molu suana doo
nai ka sui naa boroi, kamolu nao molu si faamamanea guu sa Dion, ma ka
nao molu si bulasi manataa guu.”

Na tarifulaa sulia toa rao ta'aa ki (Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Molu fafurongoa lau tii si tarifulaa 'e
'urii. Tii waa 'e fasia tii ola greib nai. Ma nia ka sakali kalia, ma ka 'elia tii
kilu fua dali ngisi lana fuaedoe ki ai uri saungai lana waen, ka saungainia tii
kaa beu ni folo lae siai. 'Uri nai sui, nia ka alua ola nia 'i 'abana toa kera rao
'i laona. 'Uri nai, nia ka lea na 'ana uria ta maefera tau.
34 Ma kada na ola nai nia maua, nia ka odua waa rao nia ki daka lea mai
siana toa ne kera lio sulia na ola nia, fasi uri kera ka faa mai ta bali 'ana doo
ne kera falia ki sui naa.
35 “Ma toa nai ki da lio sulia ola nai, kera daka daua waa rao baki, daka ka
kwaea tai waa, ma ruana waa kera daka saungia ka mae naa, ma oluna waa
kera ka 'uifauna.
36 Sui nia ka falea lau tai waa rao 'oro ka talua lau 'i nao daka lea lau. Ma
na toa ne kera lio sulia na ola nai, kera ka ili 'uri nai lau guu ada.
37 Ma 'isi lana, nia ka falea naa tii fa wela 'autani nia fuada. Ma nia ka
manata 'urii, ‘Kera kai sae'inito 'ana 'alakwa nau ne.’
38 “Sui 'ana kada ne toa nai ki kera suana wela nia, kera ka bae kwaimani
naa fuada tala'ada daka 'urii, ‘Nia naa ne wela nia waa ne 'inito 'ana ola nee.
Kolu saungia ka mae 'ana, uri kolu ka ngalia 'akolu na doo nia neki tiifau.’
39 Ma daka dau nia naa, ma kera ka 'ui 'ani nia 'i maa fasi lao ola nai, ma
kera daka saungia ka mae naa.
40 “'Uri nai kada ne waa ne 'inito 'ana ola nai nia dao mai, tee ne nia kai ilia
'ana toa ne kera lio sulia ola nai?”

41 Ma kera luu nia daka 'urii, “Nia kai saumaeli kera, ma kai falea lau ola
nai fuana waa 'e'ete ki naa uri daka faa 'okodoo 'i satana 'ana koni dooa nai.”
42 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nia mamana kamolu teemainia na
kekeda laa Abu bae nia bae 'urii,
‘Na fau bae waa saungai luma ki kera ote kera ai, nia naa ne fau 'initoe ni
faangado lana lume.
God ne ilia si doo nai, ma sua lana ka diana 'asia naa.’ ✡
43 “Doo ne adea guu nau ku saea fuamolu, na 'initoaa nia God kera da kai
lafua faasi kamolu ma da kai falea 'ada fuana toaa da ade sulia ki bae lana
God.
44 Ma waa ne nia 'asia fafona fau nai, nia kai maga. Ma waa ne fau nai kai
'asia faafia, nia kai meme tiifau.”
45 Ma kada ne waa baita ni foa ki ma Faarisii ki, kera rongoa tarifulaa nai,
kera da lio saitomana sa Disas nia bae gwana suli kera.
46 Nia ne adea kera ka dooria kera daka dau nia. Sui ma daka mau, sulia
ne toaa 'oro ne kera koni 'ana kada nai, kera faamamanea sa Disas nia na
brofet.

22

Sa Disas faabolatainia fai nia tii waa 'inito
(Luk 14:15-24)

1 Sa Disas 'e bae lau 'ana tarifulaa ki fua toa gwaungai ki ka bae 'urii,
2 “Na 'initoaa God nia ilingia tii waa 'inito 'e saungainia fafangaa 'ana arai
lana 'alakwa nia.
3 Nia odua toa ni rao nia ki daka lea uria toaa neki nia laefida mai fua
fafangaa nai, uri daka lea na mai. Ma sui kera daka ote kera lea gu mai.
4 “Sui na waa 'inito nai ka odua lau tai waa ni rao ka bae 'urii fuada,
‘Kamolu lea molu ka faarongoa toaa ne nau ku laefida ki, na fafangaa ne
ku saungainia 'e kwaimaakwalii sui naa. Nau ku saungia sui naa buluka
baita nau ki ma na buluka diana kafi baita nau ki, ma na doo ki tiifau daka
kwaimaakwalii sui naa. Saea kera lea na mai 'ana fafangaa nau nee.’
5 “Sui boroi 'ana kera daka lea 'e'ete ki 'ada ma ka nao dasi ade guu sulia
bae lana. Ta waa, nia lea rao 'ana lao ola nia, ma ta waa ka lea rao 'ana 'ana
sitoa nia.
6 Ma tai wane daka daua waa ni rao nai ki, daka kwaeda ma daka saumaeli
kera naa.
7 Waa 'inito nai ka rakesasu 'asia naa, ma ka odua kau toa 'oro ni omee nia
ki kera lea daka saungia naa waa nai ki da saungia waa ni rao nia ki. Ma
daka suungia naa maefera kera toa nai 'ana ere.
8 “Sui nia ka bae 'urii fua waa ni rao nia ki, ‘Na fafangaa nee 'e kwaimaak-
walii sui naa, sui ma toaa bae ku laefida ki ne nao dasi tala'ana naa uri daka
lea mai 'ana fafangaa nee.
9 Molu lea kau sulia taala baite ki, molu ka faarongoa tii gwana ne molu
dao tona, kera daka lea mai 'ana fafangaa nee.’
10 Na waa ni rao ki daka lea naa sulia taala baite ki. Ma daka konia na mai
mamalana gwana wane ne kera dao toda ki, ne kera sui gwana toaa diane
ma toaa ta'ae ki. Ma daka koni mai fua lao luma nai 'ana faalua nai lelea ka
fungu 'alamaa guu.
11 “Na waa 'inito nai nia lea mai ka dao naa ma ka iroa naa toaa nai kera
dao ki mai. Si kada nia ade 'uri nai, nia ka suana tii waa nai nao si ofi gu mai
'ana maku nai fua faalua nai.

✡ **21:42** Sam 118:22-23

12 Na waa 'inito nai ka bae na 'urii fuana, ‘Nee wala, ma sa tii ne faolomai
'oe 'oko ruu mai seki ne 'oe nao 'osi ofi gu mai 'ana maku fua faalua nee 'urii?’
Sa wala nai ka ulafusia naa si doo kai saea.
13 “Na waa 'inito nai ka bae na 'urii fua waa ni rao nia ki, ‘Lae molu karoa
'abana fai 'aena ki, lea sui ngalia kau molu ka 'ui 'ani nia lao rorodoa laa
fubae 'i maa. Tara nia kai too 'i seeri lao angie ma na didilifoe.’ ”
14 Sa Disas ka bae na 'urii, “God nia 'ailia mai toaa 'oro, ma sui ta bara waa
gwana 'ani kera ne nia filida ki.”

Sa Disas luua ledi laa sulia foli lana takis (Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Na Faarisii ki kera daka alu tii manataa naa uria kefusi lana sa Disas 'ana
tasi doo ne nia saea.
16 Ma daka falea toa kwairooi kera ki fai nia tai waa ne kera dooria
kwalafaa sa Herod ka 'inito kera ka lea naa siana sa Disas. Kera daka bae
'urii, “Waa toolangaidoo 'ae, kameli saitomana doo 'oe saea ki, doo mamane
ki sui naa. 'Oe toolangaidoo lau guu sulia mamanaa ma kwaidooria God 'ua
guu fua wane. Ma 'oe 'osi 'ado guu fai ta waa 'ana ta tee ne kera manata sulia.
Ma nao 'oe 'osi manata kwaifa'ogai guu 'ana manata lana wane.
17 Iuka, 'oe saea fasi mai fuameli! 'Uri nai na taki kia, nia luia na fale lana
malefo 'ana takisi fuana waa gwaungai 'i Rom? 'Uri nai nia bobola fai nia
kameli kai falea takis bae ma nao, 'e nao?”
18 Ma sa Disas ka saitomana naa na kwai'olofia ta'aa kera, ma ka bae 'urii,
“Kamolu toa kwaisukei neki, tee ne adea molu ka sasi uria kefusi laku?
19 Molu faatainia fasi na malefo ne kamolu kai folia 'ana takis na.” Ma kera
ka ngalia mai tii fa seleni nai daka faatainia fuana.
20 Ma nia ka ledi kera ka 'urii, “Na nunu sa tii ne, fai nia satana sa tii ne?”
21 Kera luu nia daka bae 'urii, “Na nununa fai nia na satana waa 'inito 'i
Rom na.”
Ma sa Disas ka bae 'urii, “Si doo nia ki waa 'inito 'i Rom molu ka faa 'amolua
fuana, ma si doo nia God ki molu ka faa 'amolua fua God.”
22 Ma kada kera rongo naa si olisi baea laa nai ka diana 'uri nai, kera ka
kwele 'asia naa, ma daka lea na 'ada faasi nia.

Na ledi laa sulia tataea fasi maea (Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 'Afa dani nai lau guu, na waa Sadiusii ki kera da lea mai siana sa Disas.
(Na Sadiusii ki kera saea waa mae naa nao kera kasi tatae lau faasia na
maea.)
24 Ma kera ka ledia sa Disas, daka bae 'urii, “Wala waa toolangaidoo, sa
Mosis nia kedaa na taki fuaka ka bae 'urii, ‘Lea ta waa nia mae, ma na 'afe
nia ka mauri 'ua, ma sui nao nia si too 'ana ta wela, na toolana ka adea lau
gwa 'oru nai, uri keeru ka too 'ana ta wela uri ka ladofulina sa wala nai 'e
mae.’
25 Tii bara waisaasina 'i seki 'ani kolu toaa Diu, kera too 'ana fiu waisaasina
ki. Ma na ulunao 'e adea tii saari. Aia, ma 'ana kada keeru dasi too 'ua 'ana
ta wela, waa nai ka mae naa 'ana.
26 Na ruana waa ka adea lau na wela keni nai. Aia, ma nao keeru si too 'ua
guu 'ana ta wela, arai nai ka mae lau gwana. Oluna waa ka adea lau, ma ka
mae lau guu. Nia ade 'uri nai lelea fiu waisaasina nai ki, kera mae ka sui guu.
27 Burina bara waisaasina nai kera mae tiifau, wela keni nai boroi ka mae
lau guu.

28 Aia, ma wela keni nai nia 'afe mai 'ana fiu waisaasina nai ki sui guu. Lea
'uri nai, kada toae ki da tatae faasia maea, sa tii 'ana fiu waisaasina nai ne
arai mamana nia 'initai nai?"
29 Sa Disas ka olisi kera ka 'urii, "Kamolu garo nai, sulia kamolu nao si
saitomana kekeda laa Abu ki fai nia rigitaa God.
30 Sulia, kada ne toaa mae ki kera kai tatae lau uri mauria, kera mala naa
'ada na 'ensel ki 'i salo ne nao dasi ade keni ma dasi arai naa.
31 "Iuka, nau ku toolangaidoo siamolu sulia na tataea faasia maea. Nau ku
saitomana kamolu teemai sulia doo bae God saea 'uana mai ka 'urii,
32 'Nau na God sa 'Abraham, ma God sa 'Aesak, ma God sa Diakab.' Na
toolangai lana 'urii, waa nai ki ne kera mae naa, God nia saea nia God kera
'ua, sulia kera mauri lau daka too kwaimani fai nia."
33 Ma 'ana kada ne toaa 'oro nai kera koni kalia sa Disas, kera rongoa si doo
nai, kera daka kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa nia.

Si baea fifii baita ka tasa
(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 'Ana kada ne Faarisii ki kera rongoa sa Disas nia faataaroa Sadiusii ki
'ana olisi lada, kera daka koni na mai siana.
35 Ma tii waa ada ne nia waa toolangaidoo 'ana taki ki, nia ka ili uria kefusi
lana sa Disas ka ledi 'urii 'ani nia,
36 "Wala waa toolangaidoo 'ae, si baea fifii tee gu ne baita ka talua si baea
fifii ki sui guu."
37 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, " 'O liosau 'ana Aofia na God 'oe, 'ana manata
lamu tiifau, ma na mangomu tiifau, ma na liomu tiifau.'
38 Si baea fifii 'i nao gu nai, ne nia baita tasa ka talua si baea fifii ki sui.
39 Ma ruana si baea fifii ne talua si baea fifii ki sui ne 'urii, 'O liosau 'ana ta
wane kau ka mala lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe 'i tala'amu.'
40 Si baea ki sui naa lao taki sa Mosis, ma lao toolangaidoo laa faasia brofet
ki, roo si baea fifii kera uu sui naa 'i fafona nai."

Sa Disas nia waa fulina sa Defet ma nia Aofia sa Defet
(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 'Ana kada tai Faarisii kera koni kalia sa Disas, nia ledi kera ka 'urii,
42 "Na Kraes, waa ne God nia filia fua faamauri lana toae ki, kamolu saea
sa nia futa 'ana sa tii nee?"
Kera daka olisi 'urii 'ani nia, "Na Kraes totoo kai futa 'i fulina sa Defet."
43 Sui sa Disas ka ledi kera lau, "Lea nia futa gwana 'i fulina sa Defet, sui
'utaa ne Anoedoo Abu 'e faabaea sa Defet ma nia ka bae 'urii,
44 'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe too 'amu bali aolo aku 'ana gwaungai lae fai nau, lelea ka dao kada nau
kwai alua malimae 'oe ki farana 'initoaa 'oe.' ✡
45 "Sa Defet 'ana tala'ana ne saea na Kraes na 'Aofia' nia. Doo ne adea, na
Kraes nao lau taifilia ta waa gwana 'i fulina sa Defet. Nia na Aofia sa Defet
lau guu."
46 Ma nao ta waa ada si bobola naa fai olisi lana 'ana tasi baea. Safali 'afa
dani nai, kera daka mau na 'ada 'ana sa Disas ka nao dasi tala'ana naa ledi
lana lau.

23

Si baea sulia Faarisii ki ma waa ni toolangaidoo ki 'ana taki
(Maak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

✡ **22:44** Sam 110:1

1 Sa Disas nia bae 'urii fua konia nai fai toa kwairooi nia ki,
2 “Na waa toolangaidoo ki 'ana taki ma na Faarisii ki, kera da too 'ana
rigitaa mala 'ana bae sa Mosis nia too ai fua toolangaidoo lae sulia taki.
3 Nia 'uri nai, molu roo suli kera ma molu ka ili sulia doo neki sui guu da
saea fuamolu. Ma sui boroi 'ana, kamolu nao molu si lea sulia abulo lada ki.
Suli kera nao dasi ili gu suli doo neki kera da saea ki.
4 Kera da konia mai baea fifii 'oro lau ne 'afitai tasa lau uri ili lae sulia fua
toae ki ma ka mala naa ta 'okodoo ne kulu 'asia naa. Ma sui kera ka nao dasi
noni maabe guu uri 'adomi lana toae ki 'ana ili lae suli baea fifii nai ki.
5 “Si doo ki sui guu, kera da ilia gwada uri toae ki daka suada fai nia ma
daka saea kera waa diane ki. Kera da saungainia kufidoo reba ki uri foodara
lae ki ai, ma daka taia maku tatagwarana tikwa ki.
6 Kera da doori gooru sui guu 'ana kula fua waa 'initoe ki 'ana kada
fafangaa ki, ma 'ana kula fua waa baite lao beu ni ofu lae ki.
7 Kera da dooria 'asia naa uri waa ki daka saea si baea ni faa'inito lada ki
ai 'i maana usie ki. Kera daka dooria toae ki daka bae 'urii fuada, ‘Nee wala
waa ni toolangaidoo nau!’
8 “Kamolu gu ne, nao molu si faolomainia fua waa ki uri daka bae 'urii
fuamolu, ‘Waa ni toolangaidoo nau 'ae, nau ku ade sulia bae lamu,’ suli nau
tii waa ni toolangaidoo kamolu nai naa ne. Kamolu sui guu nee, kamolu na
bara waisaasina 'ana konia nee kera faamamane ki.
9 Ma nao molu si faa'initoaa ta waa ni toolangaidoo lae lao fera ne 'i
saegano 'ana bae lae 'urii, ‘Maa kameli.’ Nia 'uri nai, suli kamolu molu ka
faa'initoaa guu tii Maa kamolu ne nii 'i salo.
10 Ma nao si diana fua ta waa gwana ka bae 'urii fuamolu, ‘Waa baita nau,’
suli tii waa baita gu ne molu too ai, ma nia naa ne nau na Kraes, na waa ne
God fili nau uri faamauri lana toae ki sui.
11 Na waa ne baita fuamolu, nia na waa ni rao kamolu sui.
12 Waa ne faa'inito nia 'i tala'ana, God kai faasiofa nia. Ma tii gwana ne nia
faasiofa nia 'i tala'ana, God kai faa'inito nia.”

Sa Disas suusida fasi ta'aa lae kera toa gwaungai Diu ki (Maak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13-14 Sa Disas ka bae 'urii, “Kai ta'aa ka tasa fuamolu waa toolangaidoo ki
'ana taki ma kamolu Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa suke nee. Suli kamolu,
molu fonoki suusia 'initoaa God fasi toae ki. Kamolu nao molu si ruu gu lao
'initoaa God, ma sui molu ka kwaisuusi lau guu fua toaa ne kera da sasi uri
ruu lae 'ada 'i laona.*
15 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu waa toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu
Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa suke nee. Suli kamolu, molu angasi 'asia
naa 'ana liufi lana faanoe sui gwana lao asi ma lao tolo, uri talai lana mai ta
tii fa waa boroi 'ana uri sae nia ka ade suli taki sa Mosis. Ma sui, si kada waa
nai ade gu suli si doo nai molu saea, kamolu molu kafi ade akau fatai 'ani nia
uri lea kwaimani lae fai kamolu uri lao kwakwaea baita tasa lao ere. Ma na
kwakwaea tara nia kai talu kamolu tiifau.

* **23:13-14** Fees 14 nao kasi too lao 'oro lana kekeda laa 'ua sa Matiu, “Nia ta'aa fuamolu na toolangaidoo 'ana taki ki ma kamolu na Faarisii ki ne molu ilia na doo ki fasi uri wane ki kera ka sae kamolu na wane diana ki. Boroi ma God ka kwae kamolu, sulia molu fa ta'aa 'ana gwa 'oru ki ma molu kai laua na luma kera ki fuamolu. Sui boroi 'ana kamolu ka 'uri nai, kamolu ka ilia foa lae tikwa ki, fasi uri na wane ki kera ka saea kamolu na wane God ki. Sulia molu ilia 'uri nai, na kwakwaea kamolu ki ka baita ka tasa.”

16 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu, kamolu toaa maarodo ne molu talaia toae.
Suli kamolu molu toolangaidoo fua toae molu 'urii, ‘Waa ne alangai ka tofe
'ana Beukaua loo lea nia ka 'oia boroi 'ana alangaia nia ka nao gu ta doo ai.
Waa ne tofe lau 'ana 'ana gool loo lao Beukaua loo ne abu 'asia naa uri nia ka
'oia lau alangaia nai.’
17 Kamolu toa maaboko nee, molu oewanea 'asia naa. Doo ai tee 'ana
roo doo nai ki ne nia 'initoa ka tasa 'ani keerua sui, na gool loo ma nao na
Beukaua loo? Na Beukaua loo lau 'ana lo 'e adea na gool nai ka abu, suli na
gool nai 'e nii lao beukaua abu.
18 Kamolu molu ka saea lau guu, ‘Waa ne alangai ka tofe 'ana fuliera abu
loo lea nia ka 'oia boroi 'ana alangaia nia, ka nao gu ta doo ai. Waa ne tofe
lau 'ana 'ana doo ne dai afuafu ai lao fuliera abu loo ne abu 'asia naa uri nia
ka 'oia lau alangaia nia.’
19 Kamolu toa nee na maa molu 'e boboko. Doo ai tee 'ana roo doo nai ki ne
nia 'initoa ka tasa 'ani keerua sui, na fuliera abu loo ma nao na doo nai dai
afuafu ai laona? Na fuliera abu loo lau 'ana lo 'e adea na doo nai da afuafu
ai laona ka abu, suli 'e nii lao fuliera abu.
20 Doo ne adea guu, waa ne tofe 'ana fuliera abu loo, nia tofe ai fai doo loki
sui guu 'i laona.
21 Ma waa ne tofe 'ana Beukaua loo, nia tofe lau guu 'ana God waa loo 'e nii
lao beu loo.
22 Ma waa ne tofe 'ana fera 'i salo, nia tofe naa 'ana fulifulia God ma 'ana
God waa ne nii 'i salo.
23 “Tara kai ta'aa ka tasa fuamolu waa toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu
Faarisii ki, kamolu toa suke nee. Kamolu molu fale diana 'asia naa 'ana
tangafulu kamolu fua God 'ana doo tu'uu moko diana neki molu fasia ki uri
alu lae fai fange ka moko diana.† Ma sui, molu ka lio ekwa gwamolu 'ana
baea talingai neki lao taki, ne na ade 'o'olo lae, ma na kwai'ofei lae, ma na
mamana lae fua God. Molu ili fasi suli si baea talingai neki lao taki, ma ka
nao molu si lio ekwa lau guu 'ana si baea tu'uu neki 'i laona.
24 Kamolu toa ni kwaitalai ne maa molu 'e boboko. Kamolu molu mala
gwamolu waa 'e kaua fa lango tu'uu fasi lao maekafo nia ma sui ka 'akaluaa
'ana kamel doo baita nee. Suli kamolu molu 'ini 'amolua fai ade lae suli si
baea tu'uu ki lao taki, molu ka lio ekwa gwamolua 'ana baea talingai neki
lao taki.
25 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu toa ni toolangaidoo ki 'ana taki ma Faarisii ki,
kamolu toa suke nee. Suli kamolu ade mala wane nia taufia gwana 'i sulina
taedoo ni fanga lae ma 'i laona ka buu gwana 'ana bili ta'ae ki. Kamolu molu
ngalia mamalana gwana si doo kera wane ki. Ma na birangaa nai ka 'inito
na faafi kamolu.
26 Kamolu na Faarisii maarodo neki, molu tagisia fasi 'amolua si doo 'i lao
liomolu ki ka falu 'i nao sui fatai si doo 'i sara ki. 'I seeri na toae ki daka suana
abulo lamolu 'i sara ne nia falu lau guu mala 'ana taedoo ni fanga ne falu sui
guu 'i laona fai sulina.
27 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu waa ni toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu
na Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa suke nee. Suli kamolu molu 'uria kilu
gwau da rabu kwakwaoa ada ki ma sua lada kau 'i sara ka diana 'asia naa.
Ma sui ta 'i laoda mai ne, 'e fungu 'ana 'okina waa mae ma doo faamamagu
ki sui naa.

† **23:23** Mint, Dili, ma Kumin.

28 Talafana gu ni kamolu nai, suli kamolu molu ilia doo ki uri toae ki daka
suamolu kau fai nia 'i sara ma daka saea kamolu waa 'o'olo ki. Ma sui ta, lao
liomolu ki da fungu 'ana sukee ma na garo lae sui naa.
29-30 "Kai ta'aa ka tasa fuamolu toa ni toolangaidoo ki 'ana taki, ma kamolu
na Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa suke nee. Suli kamolu molu saungainia
ma molu ka laungia likwafau ki fua brofet baki fai nia toaa 'o'olo baki 'ana
kada 'i nao. Ma kamolu molu ka bae lau gu 'urii, 'Kameli lea sa meli ka too
boroi mai si kada bae kokoo kameli ki da too ai, 'afitai gu meli ka 'ado fai kera
'ana saungi lana brofet ki.'
31 Na bae lamolu nai molu saea kera na kokoo kamolu ki, nia faatai folaa
ai ni kamolu toaa 'ana kwalafaa kera toaa nai da saumaelia brofet 'i nao ki.
32 Nia 'uri nai, alu molu 'isia na 'amolua raoa bae kokoo kamolu ki da
safalia mai 'ana kada 'i nao!
33 Kamolu loi neki ma na kwalafaa nee baekwa 'a'ale ki! Tara molu ka tala
'utaa faasia kwakwaea 'ana ere ne naofi kamolu naa nee? Nia 'afitai naa!
34 Doo ne adea nau ku falea kau brofet ki ma wane liotoo ki ma toa fua
toolangaidoo lae ki 'ana taki siamolu nai. Tai waa 'ani kera, tara kamolu
molu kai saumaeli kera ma molu kai foto faafi kera ki 'ana 'airarafolo. Ta
bali 'ada, tara kamolu molu kai kwae kera lao beu ni ofu laa kamolu ki ma
molu ka nani burida 'ana maefere ki sui gwana.
35 Nia 'uri nai, tara na mae lana toaa 'o'olo saungi lada nai sui guu lao
molaagali kai tio faafi kamolu. Nia safali 'ua gu mai 'ana mae lana sa 'Ebol,
lelea mai ka dao 'ana mae lana sa Sakaraea 'alakwa sa Barakaea, bae kamolu
saungia ka mae 'i matangana Beukaua loo fai na fuliera abu loo ni afuafu
lae.‡
36 Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu, God nia kai duua mae lana toaa
nai sui guu fuamolu toaa ne abulo lamolu 'uri nai nee."

Sa Disas nia liodila uria fera 'i Durusalem
(Luk 13:34-35)

37 Sa Disas 'e lio kau uri fera baita nai 'i Durusalem, nia ka bae 'urii, "'Oo
toaa nee 'i Durusalem 'ae! Kamolu molu 'uifauna brofet baki God nia fale
kera mai siamolu ma daka mae naa. 'Ana kada 'oro, nau ku dooria 'asia naa
uri ku koni kamolu mai siaku uri ku kokofi kamolu mala 'ana ta karai keni
ne kokofia kalena ki fara kukubana. Ma sui ka nao molu si dooria guu.
38 Ma 'i tari'ina, God nia lea na faasia Beukaua kamolu nee.
39 Nau ku faarongo 'isi 'ani kamolu, tara nao molu si suaku lau lelea ka dao
'ana si kada ne molu kai suungi ma molu ka bae 'urii suli nau, "'E diana tasa
fua sa wala nee God fale nia mai nee!' "

24

Sa Disas nia saea na malimae kai saketoa Beukaua God
(Maak 13:1-27; Luk 21:5-28)

1 Si kada sa Disas bae 'uri nai lelea ka sui naa, nia ka lea na kau fasi beukaua
bae, na toa kwairooi nia ki kera tae mai daka bae 'urii fuana, "'O suana fasi
'amua na saungia neki 'ana beukaua nee wala! Sua lada diana 'asia naa!"
2 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Iuka. Kamolu suana saungaia neki sui gu
nee? Bobongi Beukaua nee kai atoli tiifau lelea nao tasi aba fau boroi si tio
guu fafo ruana si doo."

‡ **23:35** Sa 'Ebol na wane 'o'olo eta na 'i nao ne kera saungia lao Alangaia Kwali 'Ua. Ma sa Sakaraea na wane 'o'olo 'isi ne kera saungia lau guu lao na Alangaia Kwali 'Ua.

3 Si kada sa Disas 'e gooru 'ana gwauna fa uo 'i 'Olif, na toa kwairooi nia ki
da lea mai daka too kwaimani 'ada fai nia taifili kera. Ma kera daka ledia sa
Disas daka 'urii, "'I anita ne doo nai ki 'oe saea fuameli nai ka fuli? Ma tee ki
gu ne dai fuli uri ka faatainia si kada 'oe oli mai, fai nia si kada na fera ne 'i
saegano kai sui naa?"

4 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Molu ka fiia, ade lea ta waa ka suke kamolu.
5 Suli waa 'oro dai dao mai 'ana sataku uri suke lamolu lae ma kera dai bae
'urii, 'Nau na Kraes bae gu ne!' Ma si kada kera da ili 'uri nai, na toaa 'oro ne
kera da kai faamamanea suke laa kera nai.
6 Ma ta doo lau guu, kamolu molu kai rongoa tabusu lana firue ki karangi
kamolu, ma na ununua suli firue ki 'ana bali fera tau ki dai liu. Nia ka 'uri
nai boroi 'ana, kamolu nao molu si mau lau 'ana doo nai ki. Doo da kai fuli
ki naa nai, 'afitai ka nao lau. Ma sui boroi 'ana, na 'isi lana fera ne 'i saegano
nia nao 'ua nai.
7 Totoo na fere ki kera da kai alasi kera kwailiu. Ma na uni fioloe ki da kai
liu, ma na anuanu ki da kai 'igia 'ana bali fera 'e'ete ki sui.
8 Na doo nai ki na safali lana 'ua gwana 'afitaia ki nai, mala 'ana fiiwela lae
si kada safali lana 'ua gwana kau ma baita lana ka nii 'ua mai.

9 "Tasi doo ne kai fuli lau guu mai ne toaa 'ana maefera 'e'ete ki sui gwana
lao fera ne 'i saegano dai susubutai kamolu, faafia ne kamolu toaa nau. Ma
kera dai dau kamolu, ma dai fale kamolu 'i 'abana malimae kamolu ki uri
kwae lamolu ma saumaeli lamolu naa.
10 Ma toaa 'oro ne kera manata mamana 'ani nau, kera dai kakasa 'ana
manata mamana laa kera. Ma toae ki kera dai malimae 'ani kera kwailiu.
Ma kera dai falea toaa God ki 'i 'abana malimae ki.
11 Ma 'ana si kada nai, na brofet 'oro ni suke lae dai dao mai, ma kera da kai
sukea toaa 'oro ma daka talai 'e'ete na 'ani kera 'ana lea lae sulia toolangaidoo
laa garo ki.
12 Ma kera dai ilia doo garo 'oro tasa. Ma nunufana doo nai ki, na liosaua
kera toaa 'oro nia kai gwagwari lau gwana.
13 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, lea sa tii ne nia ngado 'ana tooa nia fua God
lelea ka dao 'isi lana doo nai ki, God kai faamauri nia.
14 Ma si faarongoa diana nee suli 'initoaa God, kera dai faarongo talo ai lao
fera ne 'i saegano sui gwana fua toae ki sui. Burina fatai si doo nai 'e fuli, nia
kafi dao 'ana 'isi lana fera ne 'i saegano.

15 "Ma ni kamolu molu kai suana doo sua bae tara kera da kai faa uua lao
lalo abu loo. Ma na doo nai ka faasuaa beu abu nia God, ma God ka lukasia
naa beu nia. Doo nai brofet Daniel nia bae mai sulia 'ana kada 'i nao." (Si
baea fua tii ne nia teemai, nia 'urii: 'Oko saitoma diana 'ana malutana doo
nai.)
16 "Lelea molu suai naa doo nai 'e fuli, tii ne 'oe too lao bali lolofaa 'i Diudia
'oko tafi 'ali'ali naa uri agwa lae suli uo loki.
17 Ma tii ne nii kau 'i maa 'ana luma nia, nia 'ali'ali ka tafi naa. Ma nao nia
oli si ruu lau kau 'i luma, uri dora lae lau 'ana sasi lae fai ngali lana tasi doo
ne nii mai luma.
18 Ma tii ne nia nii 'ua mai lao ola nia, nao nia si oli lau mai luma uri maku
nia ki ade ka faadora nia.
19 Doo ki dai ta'aa ka tasa 'ana si kada nai fua keni faasusu ki ma ai da kulua
ki, suli kera dao toi kai 'afitai tasa uri tafi 'ali'ali lae.
20 Molu foa uri ka nao molu si tafi lau 'ana si kada uni gwagwarie ma nao
'afa sato Sabat.

21 Suli na ta'aa laa nai kai talua ta'aa laa ki sui ne toaa lao fera ne 'i saegano
da saitomana ki mai, 'ita kada God saungainia doo ki sui ma ka lea mai ka
dao 'i tari'ina. Ma ka nao tasi ta'aa laa lau 'i buri ne kai 'uria lau si doo nai.
22 Ma lea God nao si faa kurusia si kada nai 'ana ta'aa laa nai, nia kai 'afitai
tasa uri ta waa kai mauri ai. Ma sui uri ka diana fua toaa ne God fili kera ki
sui naa, nia kai faa kurusia gwana si kada nai.
23 "Tasi doo lau guu 'ana si kada nai ki nii 'ua mai, lea ta waa bae 'urii
fuamolu, 'Lea molu suana 'amolua na Kraes bae gu ne nii agwa gwana 'i luma
nee,' ma nao ka bae 'urii, 'Nia 'e nii gwana lao fera kwasi loko,' kamolu nao
molu si faamamanea.
24 Suli na Kraes susuke ma na brofet susuke ki kera da kai dao mai ma da
kai ilia fafaataia talingai ki ma doo kwaibalatana ki. Ma kera dai bae 'urii,
'Nau na Kraes bae naa ne,' ma nao daka bae 'urii, 'Nau ta brofet lau gu ne.'
'Uri nai guu kera daka sasi naa uri talai garo lae 'ana toaa ne God fili kera ki
sui naa, ma sui boroi ka 'afitai naa fuada.
25 Kamolu rongo nai, doo nai ki nao dasi fuli 'ua mai ma sui boroi 'ana nau
ku faarongo kamolu na kau 'ana taue, uri molu ka saitoma diana ai.
26-27 "Si kada ni nau na 'Alakwa Nia Wane, kwai dao mai, toae ki sui guu
kera dai suaku. Nia kai mala si kada kamolu suana kwakwange binabina 'i
lofona salo loo ma ka folaa tiifau 'ita bali tae lana sato lea ka dao bali suu lana
sato. Aia, lea tai waa kera da bae 'urii fuamolu, 'Na Kraes bae 'e nii gwana lao
fera kwasi loko,' too 'amolu fasi lea lae 'i seeri. Ma lea tai waa daka bae 'urii
fuamolu, 'Na Kraes bae ne agwa gwana 'i seki nee,' nao molu si faamamanea
tasi baea 'uri nai ki.
28 "Na oli laku mai 'afitai ka agwa fasi ta waa. Nia kai mala bae lea si kula
na doo mae 'e nii ai, na 'asungaa ki daka koni faafia 'i seeri, 'afitai ka agwa.

Sa Disas bae sulia oli lana mai
(Maak 13:24-31; Luk 21:25-33)

29 "'I burina fatai kada ne nonifiia nai ki da sui,
'God kai suusia sato fai nia madame, uri nao keeru si tala folaa lau.
Ma God kai ilia bubulu ki kera kai 'asida faasia mamangaa.
Ma God kai ilia na doo loki langi 'i mamangaa, kera kai lea garo fasi fulida.'
30 "'Ana si kada nai guu, si mamalafooa nau Wela nia Wane, ka sakatafa
faatai naa 'i lofona salo. Ma 'ana si kada nai lau guu, na toae ki tiifau lao fera
ne 'i saegano kera dai angi, sulia da suaku nau ku dao mai fafona dasa loo 'i
mamangaa, maku dao mai lao rigita lae fai nia kwanga laa baita.
31 Ma na 'ensel ki kera kai ufia bungu kai angi baita uri koni lana toaa nau
ki ne ku filida sui naa. 'Ana kada nai, nau kwai odua mai 'ensel nau ki, uri
kera kai konia mai toaa nau ki tiifau faasia na fera neki tiifau lao fera ne 'i
saegano."
32 'I seeri guu, sa Disas ka bae na sulia tii tarifulaa ka 'urii, "Molu manata
fasi sulia na 'ai fig ki, kada lea molu suana sarana nia fufurua, tama si kada
nia uni sato 'e karangi dao naa nai.
33 Talafana lau guu, kada kamolu suana nonifiia nai ki dao na mai, tama
kamolu saitomana oli laku mai nia karangi naa nai.
34 Ku faarongo 'isi 'ani kamolu, na unita wane nee 'i tari'ina kera dai mauri
'ua gwada doo nai ki ka fuli.
35 Na doo loki tiifau lao salo loo fai nia lao fera ne 'i saegano kera dai sui
gwada. Sui ma bae laku nia 'afitai ka sui.

Fa sato fai nia si kada sato sa Disas kai dao ai
(Maak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

36 "Nao ta waa si saitomana fa sato ma nao si kada sato nau kwai dao ai.
Na 'ensel ki ka nao dasi saitomana, ma ni nau, na 'Alakwa Nia Wane boroi,
nao kwasi saitomana lau guu si kada nai. God na Maa taifili nia gu ne nia
saitomana.
37 Si kada nau kwai oli mai nia kai mala lau guu si doo bae fuli lao fa sato
bae sa Noa.
38 Si kada bae sui guu igwa baita bae ka dao naa, na toae ki kera fanga ni
elea ma daka kuu gwaulilinge 'ada. Kera daka falekeni ma daka folikeni ki
'ada lelea ka dao guu 'afa sato bae sa Noa nia raa lao baru baita nia bae.
39 Ma kera daka ulafusia gwada saea sa tasi doo kai fuli, ma daka ade 'uri
nai lelea ka dao gu 'ana kada ne igwa baita bae dao ka lau kera naa. Talafana
lau guu si doo kai fuli kada nau kwai oli mai nai.
40 'Ana kada nai, lelea ta roo waa daru ka rao kwaimani boroi 'i lao tii ola,
ta waa nau kwai ngalia, ta ruana waa kwai faasia ka too gwana.
41 Ma lelea ta roo wela keni daru ka rao fanga kwaimani boroi 'ana tii si
kula, ta wela keni nau kwai ngalia, ta ruana ai nau kwai faasia ka too gwana.
42 Too molu ka kwaimaakwalii ma molu ka lilio diana, sulia kamolu
ulafusia fa sato tee ne nau, na 'Alakwa nia wane, nau kwai dao ai.
43 Molu ka manata toi si doo 'urii, lelea na wane 'ana lume 'e saitomana
gwana si kada ne waa bebeli kai dao uri beli lae, nia kai lilio diana ma 'afitai
ka ekwatainia waa nai ka belia 'okodoo nia 'i luma.
44 Doo ne adea guu, kamolu lau guu molu kwaimaakwali diana, sulia ni
nau, 'Alakwa nia wane kwai dao mai 'ana si kada ne nao molu si fiia kwai
dao ai."

Tarifulaa sulia roo waa rao ki
(Luk 12:41-48)

45 "Kamolu nee, molu mala 'ana waa ni rao ne liotoo ma ka rao noni maabe.
Na waa ni rao ne liotoo ma ka rao noni maabe, na waa baita nia kai alu nia
uri lio lae suli toaa ni rao ki lao luma nia, uri ka sangoni kera 'ana si kada
kera ni fanga lae ki.
46 Aia, ma lelea na waa baita nai 'e dao mai ma ka suana nia ka ilia naa doo
nai ki, nia ka diana 'asia naa fuana.
47 Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu, na waa baita nai tara nia kai alu
sa wala nai ka lio sulia doo nia ki tiifau.
48 "Sui ma, lea sa nia ta waa ni rao ta'aa gwana, nia ka manata gwana 'urii,
'Na waa baita nau, dao lana mai 'e tau 'ua.'
49 'I seeri nia ka safali kwae maana gwana toa ni rao nai ki ma ka lea ka
kuu 'ana fai toa da kuu lilinge ki.
50 Ma na waa baita nia nai ka dao naa 'afa dani sa wala nai 'e nao si fiia lau
gwana ma ka nao si kwaimaakwali guu maasia.
51 Na waa baita nia nai kai falea kwakwaea ta'aa ka tasa fua sa wala nai,
ma kai odu nia naa uri lea ka too fai nia toa kwaisukei ki ma kera dai too na
'ada 'ana angia ma didi didilifoe."

25

Tarifulaa sulia tii akwala saari

1 Sa Disas ka bae lau 'urii, "'Ana si kada nai nau kwai dao mai, na 'initoaa
God kai mala 'ana taafuli keni saarii da ngalia laet kera ki daka lea lao rodo
maasia fungao falu, uri fanga kwaimani lae fai nia 'ana lumaa nia.

2 Ta lima saarii daka liotoo, ma ta lima ai ka nao dasi liotoo.
3 Na saari nai ki nao dasi liotoo nai, kera da ngali naa laet kera ki, ma sui
ta nao dasi ngali guu tasi gwai fai kera uri ongi lana lau laet ki si kada kera
gwau.
4 Ma saari liotoo nai ki 'ana ne kera da ngali gwai lao kwade doe ki uri ongi
lana laet ki.
5 Ma na fungao nai ka nao si dao 'ali'ali guu, ma na saari nai ki daka totoo
maada ka mamaleua tiifau, kera daka maleu naa.
6 “Ma totoo lao tofungana rodo naa, waa ki daka 'aitainia naa dao lana
fungao nai ma dafi bae 'urii, ‘Na fungao bae ne karangi dao naa nee! Molu
lea na mai uri molu ka toda 'ani nia!’
7 Na taafuli keni nai tiifau kera daka ada mai ma daka sulatatae naa uri
rarau lana laet kera ki.
8 'I seeri, na ai nai ki nao dasi liotoo nai daka bae na kau 'uri fua ai liotoo
nai ki, ‘Rowane 'ae, kameli mone ta laet kameli baki da gwau naa. Molu faa
fasi mai tasi gwai fuameli, uri meli ka ongia lao laet kameli ki.’
9 “Na ai liotoo nai ki da luuda daka 'urii, “Ee nao, si gwai ne meli too ki ai
nee 'e nao si tala 'akolu sui ne. Molu lea kau sia toaa da faafoli 'ana gwai ki,
molu ka usi gwai na kau 'amolu.’
10 Ma si kada nai kera da lea gu uri foli gwai lae, na fungao nai ka dao naa.
Ma na saari nai ki kera da ade akau nai, kera daka lea na fai nia 'ana fanga
kwaimania nai 'ana lumaa nai. Sui na maa nai 'ana luma nai ka fonoki naa
suusi kera.
11 “'Uri nai sui, na saari baki kera dora kau bae daka lea kau lelea daka dao
lau guu. Ma daka 'urii, ‘Waa baite kani 'ae! 'O 'ifingia kau mae uri kameli ka
ruu lau gu kau!’
12 Sui ma fungao nai ka luuda ka bae na kau 'urii fuada, ‘Ku faarongo
mamana 'ani kamolu, nau ku ulafusi kamolu.’ ”
13 Sa Disas ka bae 'urii, “Ade lana guu ne kamolu molu ka lilio diana ma
molu ka fofolo diana nai, suli kamolu ulafusia fa sato nai ma nao si kada
sato nai nau kwai dao ai.”

Na tarifulaa suli dao lana mai tii waa 'inito (Luk 19:11-27)

14 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fua toa kwairooi nia ki, “Na 'initoaa God nia
kai mala lau guu tii waa nai kai lea 'ana kai tau nai, ma ka 'ailia mai toa ni
rao nia ki siana, ma ka alua si malefo nia ki 'abada uri daka ili raoa ai fuana.
15 Ma nia ka falea lima tooni malefo ki fua ta tii waa. Ma ta waa, nia ka
falea roo tooni malefo ki fuana. Ma ta waa lau, nia ka falea tii tooni malefo
ki fuana. Fale laa nai ki nia fale, da lea lau gu suli si bobola laa ne nia suana
waa nai ki da bobola fai nia daka rao 'ana si malefo nai ki ai. Nia ade 'uri nai
sui, nia ka lea naa 'ana lea laa nia nai.
16 'I seeri, na waa ne ngalia lima tooni malefo nai ki, nia ka rao naa 'ana
malefo nai. Ma nia ka todaa lau mai ta lima tooni malefo faafia.
17 Ma na waa nai 'e ngalia roo tooni malefo nai ki, nia ka rao lau guu. Ma
nia ka todaa lau gu mai ta roo tooni malefo faafia si malefo nai da faa fuana
ka rao ai.
18 Sui ma waa nai 'e ngali tii tooni malefo nai gu ne, nia lea kau ma ka 'eli
faafia malefo nai lao kilu lao saegano, ma ka saufinia si malefo na waa baita
nia ka tio gwana 'uri nai.
19 “Ma burina naa si kada 'e tau, na waa baita kera nai ka oli mai ka dao
naa. Ma nia ka dooria naa sua lana malefo nia nai ki toa nai ki kera da rao
mai ai.

20 'I seeri, na waa nai 'e ngalia lima tooni malefo nai ki, ka dao na mai fai
nia ta lima tooni malefo lau faafia, ma ka bae 'urii, ‘Arai baite 'ae, 'oe 'o falea
lima tooni malefo ki fuaku. 'O suai fasi nee, nau ku todaa lau mai ta lima
tooni malefo faafia.’
21 “Ma na waa baita nai 'e luua ka 'urii, ‘Waa ni rao mamana diana nau. 'Oe
'o ilia si raoa nai ka diana 'asia naa. Nau ku alu 'oe naa uri 'oko lio lau suli
doo 'oro ki, suli 'oe ili diana mai 'ana si raoa nao si 'oro ki boroi 'ana. Lea mai
'oko ele kwaimani 'amua fai nau.’
22 “Ma na waa nai 'e ngalia roo tooni malefo nai ki ka dao lau gu mai. Ma
nia ka bae 'urii, ‘Arai baite 'ae, 'oe 'o falea roo tooni malefo ki fuaku. 'O suai
fasi nee, nau ku todaa lau mai ta roo tooni malefo faafia.’
23 “Ma na waa baita nai 'e luua ka 'urii, ‘Waa ni rao mamana diana nau. 'Oe
'o ilia si raoa nai ka diana 'asia naa. Nau ku alu 'oe naa uri 'oko lio lau suli
doo 'oro ki, suli 'oe ili diana mai 'ana si raoa nao si 'oro ki boroi 'ana. Lea mai
'oko ele kwaimani 'amua fai nau.’
24 “Sui, na waa nai 'e ngalia tii tooni malefo nai, ka dao na mai. Nia ka fofo
naa ma ka bae na 'urii, ‘Waa baite 'ae, nau ku saitomana 'ua gu ne 'oe na waa
susuala nao 'osi obi ata waa. Ta doo nao 'osi fasia boroi 'oe saitomana 'oko
falia gwamu, ma ta fanga ne nao 'osi tala alu boroi, 'oe saitomana 'oko konia
gwamu.
25 Nia ne adea nau ku mau lau gwaku, ma ku lea kau ku saufinia gwaku
malefo 'oe lao saegano. 'Oe suai nee, malefo 'oe bae ne tio gwana doo 'oe.’
26 “Ma na waa baita nia nai 'e luua ka 'urii, “'Oe na waa rao lamu siofaa
'urii. 'Oe saea 'o saitomana sui naa ni nau waa ku falia ki gwaku fanga nao
kusi fasia, ma ku koni doo gwaku lao rakui fanga 'ana alu doo lana ta waa
'e'ete lau gwana nai, nee?
27 Lea 'oe manata 'uri nai, tee ne adea nao 'osi alua 'amu mai seleni nau nai
lao banga, uri si kada ku dao naa, nau ku oli fai malefo nau fai nia tai malefo
lau kera todaa mai faafia?’
28 “Sui waa baita nai ka bae na kau 'urii fuana waa ni rao nia ki, ‘Molu
ngali malefo loko fasi sa wala loko, molu ka faa 'amolu fua sa wala nee too
'ana taafuli tooni malefo neki.
29 Suli na toaa nee sui guu kera da todaa mai si doe, nau kwai fale 'ada kai
'oro lau, ma kera dai too lau 'ana doo 'oro ki. Ma tii gwana ne nia nao si todaa
gu mai tasi doo, tasi doo ne nia ka too boroi ai, nau kwai lafua gwaku faasi
nia.
30 Ma na waa ni rao ta'aa loko, kamolu ngali nia molu ka 'ui 'ani nia 'i maa
lao rorodoa laa loko, si kula fua angie ma didi lifo lae lelea firi.’ ”
31 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana toa kwairooi nia ki, “Si kada ni nau, na
'Alakwa Nia Wane, kwai dao fai nia 'initoaa nau ma 'aini 'ensel ki daka dao
kwaimani mai fai nau, nau kwai gooru lao fuligoorua ni taloa nau.
32 Ma toaa 'ana fere ki sui guu kera dai koni mai siaku. Ma nau kwai efaa
bali toae ki dai too 'e'ete ki lau gwada, mala 'ana ta waa ni sua lae suli sifsif
ki kada nia efaa sifsif ki daka too 'e'ete 'ada faasia nanigot ki.
33 Ma nau kwai efaa bali 'ana toaa nai ma kera dai too 'e'ete lau gwada
taifili kera 'i bali aolo 'ani nau mala 'ana sifsif nai ki kera efaa daka too 'e'ete
ki. Ma ta bali 'ani kera daka mala 'ana nanigot nai ki, kera dai too 'e'ete lau
gwada 'i bali mauli 'ani nau.
34 “Si kada nau na Waa 'inito ku ili 'uri nai sui, nau kwai bae 'urii fua toaa
nai 'i bali aolo 'ani nau, ‘Kamolu molu lea mai, suli ni kamolu toaa nee na
Maa nau 'e ele suli kamolu. Molu ruu 'amolua mai lao 'Initoa nia, ne nia ade
akau mai ai fuamolu 'ita 'ua kada nia saungainia fera ne 'i saegano.

35 Suli si kada bae ku fiolo mae, kamolu bae molu sangoni nau. Ma si kada
bae ku maeli kuu, kamolu bae molu faa si kafo fuaku. Ma sui boroi 'ana nau
na waa 'e'ete lau gwana bae ku dao mai siamolu, kamolu bae molu gwale
nau molu saare nau 'i luma kamolu ki.
36 Ma si kada bae ku siofaa uri si maku ni ofi, kamolu bae molu faaofi nau.
Ma si kada bae ku matai, kamolu bae molu suasuli nau. Ma si kada bae ku
too lao lookafo, kamolu bae lea mai molu ka maa toku.'
37 "Sui na toaa 'o'olo nai kera da luua daka 'urii, 'Nee wala Aofia, ma anita
nai kameli suamu 'oe fiolo mae ai ma meli ka sangoni 'oe nai? 'I anita nai 'oe
maeli kuu ai, ma meli ka faa si kafo fuamu nai?
38 Ma 'i anita nai 'oe na waa 'e'ete lau gwana 'o dao siameli ai, ma meli ka
gwale 'oe meli ka saare 'oe 'i luma kameli ki, ma nao si kada tee nai 'oe siofaa
uri si maku ai, ma meli ka faaofi 'oe nai?
39 Ma si kada tee nai kameli suamu 'o matai ai, ma nao 'oko too lao lookafo
ai, ma meli ka lea kau meli ka maa tomu nai?'
40 "'Ma nau kwai luu kera kwai 'urii, 'Ku faarongo mamana 'ani kamolu, si
kada kamolu ilia mai tasi doo 'uri nai fua ta waa mala nia boroi 'ana 'ana toa
kwairooi nau ki, kamolu ilia na mai fuaku nai.'
41 "Sui nau kwai bae 'urii fuada na wane ne kera too 'i bali mauli aku,
'Kamolu lea tau 'amolu kau faasi nau. God kai kwae kamolu. Ma kamolu
kai lea lao na ere ne totoo firi, ne God nia ade akau ai fuana sa Saetan ma na
'ensel ta'aa nia ki.
42 Sulia nau ku fiolo, ma kamolu si falea guu ta fanga fuaku. Ma kada nau
ku maeli kuu, nao kamolu kasi falea guu ta kafo fuaku.
43 Ma kada nau ku dao mai, kamolu kasi goni nau guu fuana luma kamolu
ki. Ma kada ka nao 'akua tasi maku, nao kamolu si faaofi nau guu. Ma kada
nau ku matai ma ku too 'i lao lookafo, nao kamolu si lio guu suli nau.'
44 "'Ma kera da luua daka 'urii, 'Wala Aofia 'ae, kada tee ne kameli suamu
'oe fiolo mae ai, ma nao 'oko maeli kuu, ma nao ni 'oe na waa 'e'ete lau gwana
'o dao siameli, ma nao 'oko siofaa uri si maku ni ofi, ma nao 'oko matai, ma
nao 'oko too lao lookafo, ma kameli ka nao meli si 'adomi 'oe guu?'
45 "'Ma nau kwai luu kera ma kwai bae 'urii, 'Ku faarongo mamana 'ani
kamolu. Tasi tee ne kamolu nao molu si ilia mai uri ka 'adomia ta waa
malania 'ana toaa kwairooi nau ki, nia talafana naa kamolu nao si ilia fuaku.'
46 "'Uri nai sui kera daka lea naa uri lao kwakwaea totoo firi, ma na toaa
'o'olo ki kera daka lea naa uri lao mauria firi."

26

Toa gwaungai Diu ki da 'olea sa Disas uri saungi lana
(Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Dion 11:45-53)

1 Si kada sa Disas nia toolangaidoo lelea ka sui naa, nia ka bae 'urii fuana
toa kwairooi nia ki,
2 "'Kamolu saitomana, na Fangatasae kai liu naa 'i faafone bae. Ma otofana
si kada nai gu ne kera dai fale nau, na 'Alakwa Nia Wane, fua malimae nau
ki, uri daka foto faafi nau naa 'ana 'airarafolo."
3 Ma 'ana si kada nai lau guu, na waa baita ni foa ki fai nia toa gwaungai
Diu ki kera da ofu naa 'i beu nia sa Kaeafas na waa foa ni gwau.
4 Ma kera dai 'olea naa si kada kera dai dau agwa 'ana sa Disas ai uri daka
saungi nia naa.
5 Ma kera daka alu tii manataa naa ma daka bae 'urii, "Nao kolu si dau nia
lau lao fa dani neki 'ana fafangaa nee, ade lea konia nee daka firu lau gwada
fai kolu."

Tii wela keni nia 'iki 'ana gwai moko diana tasa lao gwau sa Disas
(Maak 14:3-9; Dion 12:1-8)

6 Si kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera dao 'i Betanii ma daka too
'ada luma sa Saemon na waa nai furo saungi nia mai 'i nao,
7 tii wela keni nai 'e lea mai ka dao siana. Ma na wela keni nai ka ngali mai
tii bii gwai liu lana baita tasa* nai lao kufidoo nai da 'ailia 'ana 'Alabasta. Ma
wela keni nai ka 'iki 'ana gwai nai lao gwau sa Disas kada sa Disas kai fanga
'ua gwana.
8 Ma si kada na toa kwairooi nia ki da suai, na rakeda ka sasu daka ledi
'ada 'urii, "Na wela keni nee 'e saketoa gwana gwai diana nee uri tee nee?
9 Na gwai nee lea sa daka faafoli ai, malefo baite ne dai ngali uri maana,
uri daka faa malefo nai ka 'adomia toaa siofaa ki!"
10 Sa Disas 'e filoa gwana si doo nai kera bae sulia, ma nia ka bae 'urii fuada,
"Tee ne adea molu ka bae 'uri nai suli wela keni ne, ma molu ka faa noni
susuala nia nai? Si doo diana tasa ne nia ilia fuaku nee.
11 Na toaa siofaa neki kera da too gwada fai kamolu suli kudu. Aia, ma ni
nau ne kwai too fai kamolu si tau naa.
12 Si kada nai wela keni nee nia 'ikia gwai nai faafi nau, nia ade akau na
kau 'ani nau maasia fa dani nau ku mae ma kera daka alu nau naa lao kilu
gwau nai.
13 Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu, 'i fai gwana lao fera ne 'i saegano
ne kera dai faataloa si Faarongoa Diana nee ai, si doo ne wela keni nee ilia
nai kera dai unu lau gu sulia ai, uri daka manata tona wela keni nee."

Sa Diudas nia ala faafia naa foli lae 'ana sa Disas fua malimae ki
(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Buri si doo nai, tii waa 'ana akwala ma roo waa kwairooi baki sa Disas
ne satana sa Diudas 'Iskariot, ka lea naa siana waa baita ni foa ki.
15 Ma sa Diudas ka ledi 'urii 'ani kera, "Lea sa nau ku faafoli 'ana sa Disas
fuamolu nai, ta fita doo ne molu kai faa fuaku?" Ma kera daka idumia mai
olu taafuli fa seleni, ngali mai daka faa na fuana.
16 Safali gu 'i seeri, sa Diudas ka lilio naa uri si kada tee ne bobola fai nia
uri lea nia 'olea ma nia ka alu mamana naa 'ana sa Disas 'i 'abada.

Fanga 'isi laa Sa Disas 'ana Fangatasae
(Maak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Dion 13:21-30)

17 Aia, 'afa dani totoonao guu 'ana fafangaa loko da 'ailia 'ana Fafangaa
'ana Beret nao Isi ai, na toa kwairooi sa Disas ki da lea mai siana, daka ledi
'urii 'ani nia, "'I fai ne 'oe dooria meli kai ade akau 'ana fange ki ai uri 'oko
fanga 'ana Fangatasae nee?"
18 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu lea kau siana tii waa nai nii lao
fera baita loo molu ka bae 'urii fuana, 'Waa toolangaidoo kameli 'e bae 'urii,
Si kada nau 'e dao karangi naa nai. Toa kwairooi nau ki fai nau meli kai fanga
kwaimani 'ameli 'ana Fangatasae nee 'i luma kamu.' "
19 'I seeri, na toa kwairooi ki kera daka lea naa, ma daka bae na 'uri bae sa
Disas nia saea kau fuada. Kera daka ade akau naa 'ana fanga kera ki uri ka
maasia naa Fangatasae nai.
20 Dao 'i saulafi, sa Disas ka too naa 'i seeri 'ana fanga kwaimania nai fai
nia akwala ma roo waa kwairooi nia ki.

* **26:7** Na kufidoo liu lana baita nai kera 'ailia 'ana 'Alabasta, kera saungainia 'ana fau mamagara.

21 Ma si kada kera fanga naa, sa Disas ka bae 'urii fuada, “Ku faarongo
mamana 'ani kamolu, tii waa 'ani kamolu nia kai fale nau naa 'i 'abana
malimae ki.”
22 Si kada na toa kwairooi ki da rongo si baea nai, kera daka liodila tasa.
Ma kera tiifau daka safali ledia naa sa Disas. Ta waa 'e ledi nia sui ta waa lau
guu, ma daka 'urii naa, “Nee wala Aofia, ma tii gu nai? Nau mone 'e nao!” Ma
kera sui guu daka bae 'uri nai fuana.
23 Sui sa Disas ka 'urii, “Ta waa 'ani kamolu ne kai kurumainia si beret nia
lao titiu nee fai nau, nia gwana ne waa nai kai fale nau fua malimae ki nai.
24 Nau, na 'Alakwa Nia Wane, nau kwai mae guu mala doo bae na kekeda
laa Abu 'e saea sui na mai 'i nao. Ma sui ta, nia kai ta'aa ka tasa fua waa ne
kai fale nau 'i 'abana malimae ki. Nia diana lea sae waa nai ka nao si futa 'ua
guu, suli na kwakwaea ne kai dao tona 'e ta'aa ka tasa.”
25 'Ana si kada nai guu, sa Diudas waa nai gu kai falea sa Disas fua malimae
ki, nia ka bae na 'urii, “Waa toolangaidoo 'ae, ma ade sae nau gwana nai?”
Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “'Oe 'ana tala'amu nai 'o tala saea nai.”

Na fanga laa nia Aofia 'ana alangaia falu
(Maak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Koren 11:23-25)

26 Si kada kera dau fanga 'ada 'uri nai, sa Disas 'e rao uri beret nai 'e dau
ai ka tangoa God, sui ka niia ka falea fua toa kwairooi nia ki, sui ka bae 'urii,
“Molu ngali molu ka 'ani, na noniku naa ne.”
27 Sui nia 'e ngali na titiu waen nai ka dau ai ka tangoa God, sui ka falea
fuada ka bae 'urii, “Kamolu tiifau, molu kuufia.
28 Na 'abuku naa ne 'ana alangaia falu nee, si 'abu ne kai igwa uri God ka
manata lukea abulo ta'aa laa kera toaa 'oro ki sui.
29 Ku faarongo kamolu, nau tara kwasi kuufia lau waen nee lelea ka dao
fatai 'afa dani nau ku kuufia na waen falu fai kamolu lao 'initoaa nia Maa
nau.”
30 'I seeri kera daka nguulia tii fa nguu lelea ka sui naa, kera daka lea na
kau uri fa uo nai kera saea 'ana 'Olif.

Sa Disas faarongo sui na kau ai 'i nao sa Bita kai tofe faafi nia
(Maak 14:27-31; Luk 22:31-34; Dion 13:36-38)

31 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, “Lao fa rodo ne 'i tari'ina, si doo ne kera
dai ilia 'ani nau kai tagalangai kamolu molu kai tafi tiifau faasi nau. Suli bae
lana God lao kekeda laa Abu 'e saea sui na mai ka 'urii, ‘Nau kwai kwaea waa
ni folo kera sifsif ki, ma sifsif nia ki dai tagalo tiifau.’
32 Sui boroi 'ana si doo nai kai fuli, 'i burina nau ku tatae fasi maea, nau
kwai tasa lea kwai too maasi kamolu 'i Galilii.”
33 Ma sa Bita 'e luua sa Disas ka bae 'urii, “Nau gu ne 'afitai ku tafi gu faasi
'oe, lelea sae toa nee daka tafi tiifau boroi faasi 'oe!”
34 Ma sa Disas ka bae 'urii fua sa Bita, “Nau ku faarongo mamana 'ani 'oe,
ni 'oe gu ne 'oki tofe nau saea nao 'osi saitomaku 'ana olu si kada fatai sui
karai kafi 'ai 'i 'ofaidani lao fa rodo ne 'i tari'ina.”
35 Ma sa Bita 'e luu nia ka 'urii, “Nau lelea sae ku mae boroi fai 'oe, 'afitai
'asia naa ku tofe 'oe guu!”
Ma ni kera toa kwairooi ki daka bae sui gwada 'uri nai.

Sa Disas 'e foa 'i Getsamani
(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Sui sa Disas ka lea fai nia toa kwairooi nia ki uri si kula nai da saea 'i
Getsamani, ma nia ka bae 'urii fuada, “Molu gooru 'amolu 'i seki maasi nau,
si kada nau ku lea kwai foa 'aku 'i lobaa.”

37 Nia ka talaia sa Bita fai nia roo 'alakwa sa Sebedii ki daka lea fai nia. Ma
nia ka safali liodila baita ma manata lana ka isifufuli 'asia naa.
38 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Nau ku liodila baita 'asia naa ma kwai maelia
guu. Molu too 'amolu 'i seki, molu ka lilio diana lau gu fai nau.”
39 Nia taa 'idu tu'uu gu kau faasi kera 'uri nai, nia ka boooruru naa lelea
maana ka too toi gu saegano. Nia ka foa 'urii, “Maa 'ae, lelea sae nia ka
walude gwana, 'oko liliua kau 'amu fii laa nee faasi nau. Sui ta, suli doori
lamu 'ana, nao lau suli doori laku.”
40 Sui sa Disas 'e oli mai 'e dao sia olu waa kwairooi nia baki, ka suada kera
maleu naa. Nia ka bae 'urii fua sa Bita, “Wala Bita, 'utaa ne nao molu si taa
ada mone 'amolu fai nau suli ta tii si kada kukuru boroi 'ana?
41 Molu ada fasi molu ka lilio diana 'ana foa lae, uri ilitooe ka nao si siitasa
faafi kamolu. Suli na manata lamolu 'e dooria gwana doo diane ki, ma sui ta
nonimolu ne makeso 'asia naa.”
42 Sa Disas 'e faasi kera 'ana ruana si kada ka lea ka foa lau. Nia foa ka bae
'urii, “Maa 'ae, lelea sae nao si walude naa uri liliu lana fii laa nee faasi nau
ma nau kwailiu na 'i laona, alamatainia ka fuli 'ana suli doori lamu.”
43 Si kada nia oli mai ka dao lau gu sia olu waa kwairooi nia baki, nia ka
suada kera da maleu gwada suli maada mamaleua ka ta'aa 'asia naa.
44 'Uri nai, sa Disas ka faasi kera ka lea ka foa lau gwana 'ana oluna si kada.
Nia foa ka saea lau gu tii si doo bae.
45 Sui nia ka oli lau gu mai sia toa kwairooi nia baki. Nia ka bae 'urii fuada,
“Kamolu molu maleu molu ka momola 'ua gwamolu nee? Molu suai fasi nee,
nia karangi dao gu asi kada bae nai, bae kera dai fale nau, 'Alakwa Nia Wane,
'i 'abana toaa abulo ta'aa ki.
46 Molu tatae kolu ka lea 'akolu. Waa bae uri fale laku fua malimae ki ne
dao naa nee.”

Sa Disas, kera dau nia naa
(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Dion 18:3-12)

47 Si kada sa Disas 'e bae 'ua gwana 'uri nai, sa Diudas nia waa bae gwana
'ana akwala roo waa kwairooi baki sa Disas, ka dao naa. Sa Diudas nia dao
fai toa 'oro nai kera dau raunga sui gu mai uri firu lae. Na toaa nai, na waa
baita ni foa ki fai nia toa gwaungai ki ne fale kera daka lea mai fai sa Diudas.
48 Aia, sa Diudas nia faarongoa sui na mai toaa nai 'ana si mamalafooa ne
kera dai lio uria 'ana waa ne da lea mai uri nia. Nia bae 'urii mai fuada, “Lea
waa nai nau ku nonoia tama, nia waa nai kamolu dooria naa nai.”†
49 'Uri nai, sa Diudas 'ali'ali ka lea na kau sia sa Disas dao ka bae na 'urii
fuana, “Aroaroe kau fuamu waa toolangaidoo!” Sui nia ka nonoia naa sa
Disas.
50 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Wala, ili 'ali'ali naa 'ana doo ne 'oe lea
mai uria.”
'Uri nai guu, toa nai kera fali mai daka ngiria naa sa Disas ma daka dau nia
naa.
51 Ma 'i seeri tii waa nai 'ana waa kwairooi sa Disas ki 'e aoa 'ila ni firu nia
nai ka kwaea naa 'ana waa ni rao nia waa foa ni gwau. Ma ka kwae muusia
naa bali alinga aolo nia sa wala nai.
52 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Oli fai 'ila ni firu 'oe 'oko alu tio 'ana
fulina, suli waa neki sui gu da firu 'ana 'ila ni firu, dai mae lau guu 'ana 'ila
ni firu.

† **26:48** Lea na birangaa ai Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae fuana na toolangaidoo faasia na waa kwairooi nia.

53 'Oe manata toi 'amu sae nia 'afitai fuaku uri gani lana Maa nau, uri faa
lana mai 'ensel ki ne dai 'oro ka talua na taafuli omee ma roo omee sarenga
ki 'oto ne?
54 Ma sui ta, lea sae nau ku 'ai uri 'ensel ki uri daka 'adomi nau 'uri nai, tara
si baea bae lao Kekeda laa Abu suli na Kraes ne nia kai nonifii, tara ka fuli
'ana 'utaa?"
55 Si kada nai sa Disas ka bae na 'urii fuana konia nai, "Nee rowaa, kamolu
kwaifii sae sa nau ta waa ku talai garo 'ana toae uri taga lae 'ana fere 'oto ne?
Nia ne molu ka dao mai uri nau fai 'ile ni firu ma kile ki uri dau laku? Fa sato
ki sui guu, nau ku gooru ku toolangaidoo gwaku mai fuamolu ka tau naa lao
lalo 'ana Beukaua loko, ma sui ka nao molu si dau nau gu mai.
56 Ma sui ta, doo neki sui guu da fuli na 'uri, uri si baea bae na Kekeda laa
Abu ki fai nia na brofet kada 'i nao ki da saea mai ka fuli naa ne."
'I seeri guu na toa kwairooi sa Disas ki da lukasi nia daka tafi tiifau na faasi
nia.

Kera saea sa Disas nia garo naa
(Maak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Dion 18:13-14,19-24)

57 Toa nai da daua kau sa Disas daka talai nia naa uri beu sa Kaeafas waa
foa ni gwau. Ma na toa toolangaidoo ki 'ana taki fai tai toa gwaungai ki lau
guu, kera da ofu kwaimani naa 'i seeri.
58 Sa Bita nia ka safa 'isi tau gwana kau 'i buri lelea kau ka dao lau guu lao
lalo nai noni beu waa foa ni gwau. Nia ka too 'ana siana waa ni folo lae ki uri
ka suai 'ana tee ne kera dai ilia 'ana sa Disas.
59 Ma na waa baita ni foa ki, fai na ofuofua nai 'ana waa baite ki sui naa
kera daka alu tii manataa sui naa. Ne kera daka nani naa uri tasi baea ni
maeli lana uri daka suke ai faafia sa Disas ma daka saungi nia ka mae naa.
60 Toa 'oro ki daka lea mai daka suke, ma sui ka nao dasi dao toi guu tasi
baea mala nai kera dooria. Totoo 'i buri naa, na roo waa suke nai ki daru ka
bae 'urii,
61 "Sa wala nee, na waa 'urii gwana nee ma sui si doo nia saea ka 'asia
naa bae nia 'urii, 'Nau tala'ana ku okosia beukaua God sui ku saungainia lau
gwaku lao olu fa dani ki guu.' "
62 'I seeri, na waa foa ni gwau 'e tatae uu ka bae na 'urii fua sa Disas, "Nee,
'oe nao 'osi saea gu tasi doo 'ana luu lana baea 'oro nai ki da saea suli 'oe nai?"
63 'Uri nai boroi, sa Disas ka nao si bae guu. Na waa foa ni gwau nai ka bae
lau 'urii fuana, "Nau ku saea fuamu, 'oe tofe fasi 'ana God mauri nee, ne si
doo ne 'oe kai saea mai fuameli 'e mamana tiifau: Faarongo kameli fasi, na
Kraes bae na 'Alakwa nia God, nia naa ne ni 'oe ma nao?"
64 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "Iuka, nia naa nai 'oe saea nai. Ma sui ta,
ku faarongo kamolu tiifau, kamolu totoo molu kai suaku 'Alakwa Nia Wane,
kwai gooru 'ana 'inito lae 'i bali aolo nia God 'ana rigitaa, ma nau kwai dao
mai lao dasa loo 'i lofona salo."
65 'I seeri guu na waa foa ni gwau nai rakena 'e ngengeela, 'e liu ka tala
karia gwana maku tikwa nia nai, ma ka bae na 'urii, "Tee lau ne kolu maasia
ta waa uri ka saea lau suli sa wala nee sae uri kolu kafi faamamane? Kolu
tala rongo sui naa nai ne nia faabolatainia fai God nai!
66 Kamolu manata 'utaa?"
Kera da luu nia daka 'urii, "Si doo uri nia ka maelia naa ne."
67 'I seeri kera daka ngisufi nia naa usi maana, ma daka kwae nia naa. Ma
tai waa daka fidali nia naa, daka bae na 'urii,
68 "Nee Kraes, saea fasi mai tii nai fidali 'oe kau nai?"

Sa Bita nia tofe faafi sa Disas
(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Dion 18:15-18,25-27)

69 Si kada sa Bita nia gooru 'ana lao lalo nai, tii wela keni nai 'ana keni rao nai ki 'i seeri 'e lea mai ka bae 'urii fuana, "'Oo! Ma doo ni 'oe ta waa lau gu 'ana waa baki da too mai fai sa Disas waa loko 'i Galilii ta nee na!"
70 Sa Bita nia ka tofe ni maea 'i maada sui gwana ka 'urii, "Nau ku ulafusia doo ne 'oe bae sulia nai wala."
71 Sui, si kada sa Bita 'e lea kau ka nii karangia naa maesakaa nai ni ruu lae ai, ta ruana wela keni rao nai ka suana lau guu. Saari nai ka bae 'urii fua toaa da nii seeri ki, "Sa wala nee, doo nia ta waa lau guu 'ana waa baki da too kwaimani mai fai sa Disas waa loko 'i Naasaret nee na!"
72 Sa Bita ka tofe lau gu 'i seeri ka bae 'urii, "Nau dodoloa mai 'ana doo abu ki ku saitomana sa wala nai."
73 Nao si tau gwana 'i burina nia bae 'uri nai, na toaa ne da uu ki 'i seeri kera lea mai daka bae lau gu 'urii fua sa Bita, "Doo mamane naa ta nee na. Doo 'oe ta waa lau guu 'ana waa baki 'ua nee. Tee bae lamu rongo toi lae 'uri kera lau gu nee. Bae lamu 'ua gu ne faatai folaa ai!"
74 'I seeri sa Bita nia ka tala agi nia 'ana ka 'urii, "Lea nau ku suke gwaku, alu God kwae nau 'ana faafia. Suli na waa nee waa ku ulafusia ne!"
Si kada nai 'ua guu, karai ka 'ai naa 'i 'ofaidani.
75 'I seeri sa Bita ka manata toi naa si baea sa Disas 'e saea 'ua mai fuana ma ka bae 'urii, "'Oe tara 'o tofe faafi nau lao fa rodo 'i tari'ina 'ana olu si kada sui fatai karai kafi 'ai 'ofaidani." Si kada sa Bita 'e manata toi si doo nai, nia 'e ruu kau 'i maa ka angi baita ka igigele guu.

27

Kera talaia naa sa Disas sia sa Baelat
(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Dion 18:28-32)

1 Lao 'uubongi maakafukafua 'ua guu, na waa baita ni foa nai ki tiifau fai nia toa gwaungai ki, kera da alakwaifaafi sui naa uri saumaeli lana sa Disas.
2 Kera daka kani nia sui daka talaia naa sia sa Baelat waa nai lio suli bali lolofaa nai.

Sa Diudas nia mae
('Aks 1:18-19)

3 Si kada sa Diudas, waa nai 'e falea sa Disas 'i 'abana malimae ki, nia suai kera alu fua mae lana naa sa Disas, nia ka manata oli lau. Ma nia ka olitainia lau gwana olu finita seleni baki fua waa baita ni foa ki ma toa gwaungai ki. Ma ka bae 'urii fuada,
4 "Nau gu ne ku abulo ta'aa naa, suli tee ne ku falea gwaku waa 'o'olo nee fua malimae ki uri daka saungi nia."
Kera luu nia daka bae 'urii, "Bali nai, 'oe naa ne 'abarua ai. Kameli doo meli si bae lau gwameli sulia nai."
5 Ma sa Diudas ka 'ui gwana kau 'ana malefo nai ki lao beukaua loo, sui ka lea na 'ana. 'I seeri, nia lea kau ka tala lio nia ka mae naa.
6 Ma na waa baita ni foa ki daka gweea seleni nai ki sui daka bae 'urii, "Malefo nee nia abu 'ana taki kolu uri alu lae lao wai malefo nee 'ana beukaua nee. Suli na malefo nee, na malefo dai sauwane uria ne."
7 Kera daka alaofu naa uri daka ngali malefo nai daka folia 'ana tii si gano siana tii waa ni saungai sosoben lae 'ana saegano. Si gano nai, kera daka alu naa uri kula ni saufini wane lae fua toaa 'i sara ki ne nao lau toaa Diu ki.
8 Si doo nai gu ne adea daka 'ailia satana si gano nai lelea mai ka dao tari'ina 'i Ano 'Abu.

9 'I seeri guu, si doo bae brofet Dioromaea 'e bae 'uabaa na mai sulia 'ana
kada 'i nao ka fuli naa. Bae nia bae 'urii, “Kera da ngalia olu taafuli fa seleni
ki, na malefo nai toaa 'Israel da kwaa ai uri foli lana 'ana wane,
10 kera daka folia 'ana si gano siana waa ni saungai sosoben lae 'ana
saegano, uri ka lea suli si doo God nia saea fuaku.”

Sa Baelat nia didia naa sa Disas
(Maak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Dion 18:33—19:16)

11 Aia ma sa Disas, nia ka uu gwana 'i maana sa Baelat waa nai lio suli bali
lolofaa nai. Ma sa wala nai ka ledi 'urii naa 'ana sa Disas, “Nee wala, ma ni
'oe naa ne waa 'inito kera toaa nee Diu?”
Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Iuka, nia naa nai 'oe saea nai.”
12 Si kada na waa baita ni foa nai ki ma na toa gwaungai nai ki da saea sa
Disas nia garo naa, nia nao si olisi kera guu.
13 'I seeri sa Baelat ka bae 'urii fuana, “'Oe nao si rongo guu doo 'oro ne da
saea 'oe garo ai nee?”
14 Ma sui boroi, sa Disas ka nao si olisia guu ta tii si doo ai. 'Uri nai sa Baelat
ka kwele 'asia naa 'ani nia.
15 Aia, tii si birangaa sa Baelat kai ilia walude 'ana si kada 'ana Fangatasae
ne 'ifingi lana ta waa Diu ne toae dooria uri ka ruu 'ana 'i maa fasi lao lookafo.
16 'Ana si kada nai, tii waa toaa nai ki sui da saitomana da alu ka nii lao
lookafo. Satana waa nai sa Baarabas.
17 Doo ne adea guu, si kada nai konia nai 'e koni mai, sa Baelat ka ledi
kera. Nia ka 'urii, “Waa tee 'ani keerua ne kamolu dooria nau kwai lukea
mai fuamolu, sa Baarabas, ma nao sa Disas ne kera 'ailia 'ana Kraes?”
18 Nia bae 'uri nai, suli 'e saitomana gwana na waa gwaungai ki da talaia
mai sa Disas siana suli manata lada ta'aa sia sa Disas.
19 Si kada sa Baelat 'e gooru naa 'ana kula ni gooru lae uri kwae lana
kwautoe ki, 'afe nia 'e falebaea mai ka dao siana ka 'urii, “Nao 'osi ili tasi
doo 'ana sa wala nena, suli nau ku dao toi tii 'afitai laa baita 'i tari'ina burina
maleubole laa ku maleubolea suli nia.”
20 Ma sui, waa baita ni foa ki ma toa gwaungai ki kera daka bae alingana
'ada konia nai uri daka saea sa Baarabas ka too 'ana nao dasi saungi nia lau.
Sa Disas 'ana ne da saea uri daka saumaeli nia boroi 'ada.
21 Ma sa Baelat ka ledia lau konia nai ka 'urii, “Sa tii 'ana roo waa neki ne
kamolu dooria nau kwai lukea mai fuamolu?”
Kera daka bae 'urii fuana, “Sa Baarabas!”
22 Sa Baelat ka bae 'urii, “Ma tee ne nau kwai ilia 'ana sa Disas, ne kera saea
'ana Kraes?”
Kera tiifau naa daka bae 'urii, “'O foto faafia 'ana 'airarafolo.”
23 Sa Baelat ka bae lau 'urii, “Tee ne nia ilia ka garo, uri nau ku ade 'uri nai
'ani nia?”
Ma sui, kera daka 'ai baita 'ada kau daka 'urii, “'O foto faafia 'ana
'airarafolo wala.”
24 Ma si kada sa Baelat 'e suai ne nia bae boroi ka nao si liu naa ma na firu
lae boroi ka safali naa, nia ngali kafo ka taufia 'abana 'i maana konia nai
sui gwana ka bae 'urii, “Nau ku taufia 'abaku uri ka faatainia ne mae lana sa
wala nee nao si tio faafi nau nai. Ni kamolu naa nai nia tio kau faafi kamolu.”
25 Na konia nai sui guu kera luu nia daka 'urii, “Alu mae lana too 'ana faafi
kameli fai wela kameli ki mai buri.”
26 'I seeri, sa Baelat ka saea daka 'ifingia naa sa Baarabas fuada. Aia ma sa
Disas, sa Baelat ka saea daka kwaea fasi 'ada, sui sa Baelat ka falea naa sa
Disas fuada uri daka foto faafia 'ana 'airarafolo.

Na toa ni omee ki da 'oitona sa Disas
(Maak 15:16-20; Dion 19:2-3)

27 'I seeri toa ni omee sa Baelat ki daka talaia na kau sa Disas lao beu sa
Baelat, ma na omee nai tiifau ka koni kali sa Disas.
28 Ma kera daka lukea maku nia ki sui daka faa ruufi nia 'ana maku baita
'a'abua nai.
29 Sui kera daka 'e'erea na 'e'ere 'oko konala nai sui ngali daka felengainia
naa 'i gwauna. Kera daka falea saga 'ai nai nia ka dau ai 'ana 'aba aolo nia
uri sua lana ka mala ta waa 'inito, sui kera daka booruru 'i naofana. Ma kera
daka 'onionga 'ani nia, daka bae 'urii, "Ele 'asia naa fuamu, 'oe waa 'inito kera
toaa Diu!"
30 Kera daka ngisufi nia, sui daka lafua si 'ai bae fasi lao 'abana daka kwae
ai lao gwauna.
31 Si kada kera 'onionga 'ani nia 'uri nai sui, kera daka lukea lau gwada
maku bae faasi nia. Sui kera daka faa ruufi nia lau gwada 'ana maku nia ki.
'I seeri kera daka talaia na kau uri foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo.

Kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo
(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Dion 19:17-27)

32 Si kada kera lea na kau 'uri nai, kera daka dao tona tii waa nai fasi fera
'i Saerin, ne satana sa Saemon. Ma kera daka suumainia naa fua sa Saemon
uri ka tamaa 'airarafolo nai sa Disas.
33 Kera lea kau daka dao naa 'ana si kula nai satana 'i Golgota. (Toolangai
lana, "Si kula nia gwa lelete").
34 Kera dao 'i seeri daka faa waen nai da dolalia fai ta doo 'afae* nai fua sa
Disas uri ka kuufia. Ma sa Disas 'e mea toi sui ka ote nia kuufia guu.
35 Si kada kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo ka sui naa, kera daka
saso 'ana tii doo mala dais nai uri daka tolingia maku nia ki fuada kwailiu.
36 Ma kera daka gooru gwada 'i seeri 'ana folo lae kali sa Disas.
37 Si doo nai da saea kera da saungi sa Disas faafia, da kedaa sui daka alu 'i
langi gwauna 'airarafolo nai otofana gwau sa Disas. Si kekeda laa nai 'e bae
'urii, "SA DISAS NAA NE, NA WAA 'INITO BAE TOAA DIU."
38 Ta roo waa beli ki, kera da foto faafi keerua 'ana 'airarafolo ki daka nii
kwaimani lau guu fai 'airarafolo sa Disas. Ta doo 'i bali aolo, ma ta ruana doo
'i bali mauli.
39 Toaa ne da liu 'i seeri ki da bae malawelaa sa Disas, da tatainia gwauda
ki daka 'urii,
40 "'Oe waa bae 'o saea 'oe kai okosia beukaua loo sui 'oko saungainia lau
gwamu suli olu fa dani ki gu nai, aia ma 'o faamauri 'oe fasi tala'amu! Lea 'oe
'Alakwa God mamana guu, 'oko koso mai fasi 'airarafolo nena!"

41 Na waa baita ni foa ki, na waa toolangaidoo ki 'ana taki ma na toa
gwaungai ki kera boroi da ili 'uri nai sui gwada 'ani nia.
42 Ma daka bae 'urii, "Nia waa bae faamauria toaa 'e'ete 'oro bae nai, ma
sui tee ne adea ka nao si faamauri nia 'i tala'ana nai? Nia waa 'inito kera bae
toaa Diu ki nai! Aia, alu nia koso fasi mai saegano fasi 'airarafolo loko uri
kolu ka manata mamana 'ani nia!
43 Nia waa bae saea nia fiitona God nai. Aia lea God doori nia, alu God
faamauri nia fasi 'ana si kada nai! Suli nia waa bae kai bae 'urii na, 'Nau naa
ne 'Alakwa nia God!' "

* **27:34** *Doo 'afae:* Nia ta kuinini ne kera dolaa fai nia waen fuana faagwari lana fii lae.

44 Na roo waa abulo ta'aa nai ki da foto faafi keerua lau guu 'ana 'airarafolo
ki 'i seeri fai sa Disas nai, keerua boroi daru ka saea lau guu si baea ta'aa 'oro
ki fuana sa Disas 'uri nai.

Sa Disas nia mae
(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Dion 19:28-30)
45 Rodo ka rodo faafia faano nai tiifau 'ita 'i tofungana sato ka lea sulia olu
kada sato ki.
46 Dao 'ana oluna kada sato, sa Disas 'e 'ai baita ka bae 'urii, *"'Ilae, 'Ilae,*
lema sabaktani." Nia toolangainia, "God nau 'ae, God nau 'ae, tee ne adea
'oko ekwatai nau naa?"
47 Si kada tai waa 'ana waa nai ki da uu 'i seeri da rongo, kera daka bae
'urii, "Nia 'ai uri sa 'Ilaeja nai."
48 Ta tii waa ada 'e lae kau asi kada nai 'ua guu ka ngali mai doo mala si
lumulumu nai. Nia ka kurumainia lao waen lifoo nai sui ka usufia gwauna
saga 'ai nai ka faa 'alaa kau ai uri sa Disas ka notofia.
49 Toa nai sui gwana daka bae 'urii fua sa wala nai, "Too 'ana, nao 'osi ade
lau 'uri nai 'ani nia. Alu kolu lio 'akolu fuana, ade lea sa 'Ilaeja ka dao uri
faamauri lana."
50 Ma sa Disas ka 'ai baita lau, sui guu mangona ka liu naa.
51 'Ana si kada nai 'ua guu, na maku baita bae taru folosia tofungana
beukaua loko, 'e kari 'ana roo bali maku ki, 'ita mai 'i gwauna lelea mai ka
sui 'i 'aena. Na anuanu ka 'igi, ma na fau ki ka maga.
52 Na likwafau ni alu wane ki daka 'ifi, ma toaa 'oro nia God ki ne kera mae
'ua naa daka mauri daka tatae lau.
53 Ma kera daka ruu 'i maa fasi lao likwafau kera ki, ma burina sa Disas
'e tatae fasi maea ka sui naa, kera daka dao lao maefera baita abu loo 'i
Durusalem daka liu faatai ma toaa 'oro ki daka suada.
54 Si kada tii waa ni omee nai 'e gwaungai 'ana tii talangee wane ni firu lae
nai, fai nia toa ni firu lae ki lau guu ne kera too ni folo laa 'i seeri kera da
suana anuanu nai ma daka suana doo 'oro nai ki da fuli nai, kera daka mau
'asia naa. Ma kera daka 'ai baita daka bae 'urii, "Nia mamana 'asia naa, nia
'Alakwa God naa bae!"
55 Na wela keni 'oro ki da nii seeri, ne kera gooru tau kau daka bubu gwada
kau. Kera ai da lea kwaimani ki mai fai sa Disas 'ita mai Galilii ka lea mai uri
ili lana si raoe ki 'adomi nia.
56 Ta ai 'ada ne ni Meri ai fasi maefera 'i Magdala, ni Meri ai bae gaa sa
Demes fai nia sa Diosef, na 'initai 'afe sa Sebedii fai tai ai lau.

Kera saufinia naa sa Disas
(Maak 15:42-47; Luk 23:50-56; Dion 19:38-42)
57 Si kada faanoe karangi rodo naa, tii waa suadoo nai fasi maefera 'i
'Arimatea 'e lea mai ka dao. Waa nai satana sa Diosef, ta waa lau guu 'ana
toaa kwairooi sa Disas.
58 Nia lea ka ledia sa Baelat uri ka tagi suli noni sa Disas. Sa Baelat ka saea
naa fua toa nia ki kera lea daka faa na fuana.
59 Sa Diosef 'e ngalia noni sa Disas lea ka 'afua 'ana 'aba maku kwakwaoa
falu nai,
60 sui nia ngali ka alua naa lao likwafau falu nia nai da garua lao ilifau nai.
Nia 'e taraa mai 'aba fau baita nai ka fonokia 'ana maana likwafau baita nai,
sui ka lea na 'ana faasia.
61 Ni Meri ai bae fasi 'i Magdala ma ta ruana Meri bae lau, keerua daru ka
gooru gwadaru 'i maana likwafau nai.

62 Fa dani 'i burina, ne fa dani Sabat naa, na waa baita ni foa ki, fai Faarisii
ki kera lea daka dao sia sa Baelat.
63 Ma kera daka bae 'urii fuana, “Waa baite kani 'ae, kameli meli manata
toi si kada bae sa wala bae mauri 'ua, doo nia na waa ni suke bae 'ua guu, nia
bae ka 'urii, ‘Burina olu fa dani, nau kwai tatae fasi maea!’
64 Doo ne adea guu, 'o saea fasi fua toa 'oe ki uri kera daka folo diana
kali likwafau loko lelea ka dao guu 'ana oluna fa dani. Lelea nao, tara toa
kwairooi nia ki sa wala bae kera dai ngali agwa 'ana nonina ma dai saufinia.
Sui kera dai sukea toae ki dai saea sa Disas nia tatae naa fasi maea. Ma lea
kera ili si doo nai, nia kai ta'aa ka talua fatai suke laa nai sa wala nai ilia mai
'ana toae ki 'i nao.”
65 Ma sa Baelat ka 'urii fuada, “Aia lea nia 'uri nai, kamolu 'ua guu molu kai
talaia kau bali 'ana omee nau nee, molu ka folo diana 'ua guu kalia likwafau
nai, 'ana tasi ade laa ne molu saitomana molu kai ilia nia ka lau.”
66 Nia 'uri nai guu, kera lea daka folo diana naa kali likwafau nai uri ka
lau. Kera daka alua naa tii si mamalafooa ni lio lae uria lea ta waa ka 'idua,
'ana sabi 'ana likwafau nai. Ma kera daka alua waa ni folo lae ki daka folo
lau guu kalia.

28

Kada Sa Disas nia tatae fasi maea
(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Dion 20:1-10)

1 'I burina naa fa dani Sabat, 'i 'uubongi maakafukafua 'afa sato totoonao
'ana wiiki, ni Meri ai bae fasi Magdala, ma ta Meri ai bae lau guu, keerua
daru ka lea naa uri maatoi lae likwafau bae.
2 'I seeri tii anuanu nai ka 'igi baita 'asia naa, suli tii 'ensel God nia koso mai
fasi 'i salo. Ma nia ka lea kau ka 'idua naa reba fau bae fasi maana likwafau
bae ma ka gooru 'ana 'i fafona.
3 'Ensel nai sua lana 'e mala kwesu lana kwakwange ma na maku nia ki
sua lada ka kwakwaosarea.
4 Na waa baki ni folo lae, kera da suana daka mau 'asia naa 'ani nia daka
lelebe daka mala naa waa mae ki.
5 Na 'ensel nai ka bae 'urii fua roo ai baki, “Nao muru si mau lau. Nau ku
saitomana kamuru muru nanisia sa Disas waa bae kera da foto faafi nia 'ana
'airarafolo ne.
6 Nia nao si nii naa 'i seki. Nia 'e tatae naa fasi maea, doo bae nia saea 'ua
gu fuamolu. Muru lea mai muru suana kula bae nia tio ai.
7 Aia, kamuru muru lea 'ali'ali naa, muru ka faarongoa toa kwairooi nia ki.
Muru bae 'urii fuada, ‘Sa Disas nia tatae naa fasi maea ma ka lea ka maasi
kamolu naa 'i Galilii. 'I seeri naa ne molu kai suana ai.’ Nau ku faarongo
kamuru sui naa nai, muru ka manata toi si doo nai.”
8 'Uri nai guu, roo ai nai ki daru ka oli 'ali'ali na mai fasi likwafau nai.
Keerua daru ka mau 'asia naa ma sui boroi 'ana, keerua daru ka ele 'asia
naa lau guu. Keerua daru ka lae 'ali'ali naa uri faarongo lana toa kwairooi
nai ki sa Disas.
9 Keerua daru tona lau gwadarua, sa Disas 'e dao todaru ka bae na kau 'urii
fuadaru, “Sato diana kau roo ai!” Ma keerua daru tola mai suli nia daru ka
ngiria na 'aena ki ma daru ka faabaita nia naa.
10 'I seeri sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Nao muru si mau lau. Muru lea
muru ka faarongoa naa toolaku ki, uri kera daka lea na kau uri Galilii. 'I
seeri naa ne kera dai suaku ai.”

Na suke laa waa gwaungai ki da suke ai

11 Si kada nai roo ai nai ki daru oli mai ma daru ka nii na suli taale, tai
waa 'ana toa ni folo nai ki kera daka lea naa uri lao maefera baita nai 'i
Durusalem. Kera da dao 'i seeri daka faarongoa naa waa baita ni foa ki ma
waa gwaungai ki 'ana doo nai ki sui guu kera da suai kau.
12 Si kada na waa baita ni foa ki fai toa gwaungai ki da bae ofu ma daka
kwai ala faafi naa fua si doo nai, kera daka falea tii si malefo baita fuana toa
fofolo nai ki.
13 Kada toa baite nai ki da falea malefo nai fua waa da folo ki, kera daka
bae 'urii, “Lea kau molu ka faarongoa toae ki sui guu molu ka 'urii, ‘Na toa
kwairooi baki sa Disas kera da lea mai daka ngali agwa 'ana nonina lao rodo
kada meli maleu.’ ”
14 Toa gwaungai nai ki, kera daka bae lau guu 'urii fua toa folo bae, “Lea
sa Baelat nia ka rongo boroi si doo nai, ni kameli naa ne meli kai 'olosia kau
siana. Nao molu si 'oga lau ai, sulia kameli naa ne meli kai 'olosia kau, uri ka
nao manata lana si ta'aa lau siamolu.”
15 Na toa ni folo nai da ngali malefo nai, kera daka ilia naa si doo nai waa
baita nai ki saea fuada nai. Ma na ununua nai ka talo 'i matangana toaa Diu
ki lelea mai ka dao gu 'i tari'ina.

Sa Disas dao faatai sia toa kwairooi nia ki
(Maak 16:14-18; Luk 24:36-49; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)

16 'I seeri na akwala ma tii waa sarenga ni kwairooi baki sa Disas ki kera
daka lea naa uri tii fa uo 'i Galilii, si kula nai sa Disas 'e saea sui na mai fuada
uri daka lea uria.
17 Si kada kera suana sa Disas, kera daka faabaita nia naa. Sui boroi 'ana,
tai waa ki 'ani kera daka manata ruarua gwada suli nia.
18 'Uri nai sa Disas ka lea karangi mai siada ka bae 'urii, “God nia fale tiifau
naa 'ana rigitaa 'i salo ki ma rigitaa lao fera ne 'i saegano ki fuaku.
19 Nia 'uri nai, kamolu molu lea siana 'aebara ki sui guu lao molaagali molu
ka talai kera mai uri daka kwairooi 'ada 'ani nau. Molu faasiuabu kera 'ana
satana Maa, ma na Wela, ma na Anoedoo Abu.
20 Ma molu ka toolangaidoo siada uri kera daka ade suli doo baki sui guu
nau ku toolangainia siamolu. Ma ni nau kwai nii kwaimani fai kamolu 'ana
si kada ki sui guu lelea ka dao 'ana sui lana fera ne 'i saegano.”

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Maak

Sa Maak nao lau ta waa 'ana waa kwairooi baki sa Disas 'ua guu 'i nao, sui boroi 'ana ni nia waa rao kwaimani mai fainia sa Bita (1 Bita 5:13). Doo nai ne adea nia ka saitoma diana 'ana Faarongoa Diana nee siana sa Bita 'ua guu. Aia, sa Maak nia kedaa buka nee fua toaa ne kera too lao fera 'i Rom, ne kera nao lau toaa Diu ki.

Buka nee 'e bae suli birangana sa Disas fainia toolangaidoo laa nia ki. Sa Maak, nia unu suli doo kwaibalatana baki sa Disas fulida ki. Ma na doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas nia ilida 'ana rigitaa God, ma daka faatainia lau guu sa Disas na 'Alakwa nia God 'e lea mai uri faamauri lana toae ki sui guu lao fera ne 'i saegano. Doo kwaibalatana nai ki sa Disas fulia 'ana rigitaa God, tai doo ai da susuia sui gu kau na kau na mae lana sa Disas fainia tatae lana fasi maea. Ka 'uri nai boroi 'ana, toaa Diu ki kera manata toi 'ua gwada lelea na Kraes 'e dao mai, nia kai taga 'ana 'initoaa 'i Rom faasi kera ma kai 'inito fuada ka lelea firi naa. Na Faarisii fainia Sadiusii ki, ma toa gwaungai Diu ki lau guu, kera susubutainia sa Disas suli nao kera si doori faamamane lana ne God fale nia mai.

Sa Maak nia kedaa na Faarongoa Diana nee otofana si kada toa gwaungai 'i Rom ki da dau 'ana faanonifii lana toaa faamamane ki. 'Uri nai sa Maak, nia ka dooria lau guu bae fifii lae fua tii gwana ne kai teemainia kekeda laa nee suli si Faarongoa Diana nee. Uri wane nai ka dau ngasi 'ana faamamane lana nia 'ana rigitaa sa Disas fua gura lana toaa matai ki, faatofatoo lana toaa anoedoo ta'aa ki faagwauoe kera ki, ma fua siitasa lae 'ana maea. Sa Maak, ka dooria lau guu kai faatainia siada malutana mauria falu, ne nia na mauria 'ana fiitooa ma ka nao si walude lau.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Kada sui fatai sa Disas kafi safalia raoa nia 1:1-13
Kada sa Disas ilia raoa nia 'i Galilii 1:14—9:50
Kada sa Disas faasia 'i Galilii ka lea naa uri 'i Durusalem 10:1-52
Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 11:1—13:37
Kada sa Disas 'e mae 14:1—15:47
Kada sa Disas 'e tatae lau faasia maea 16:1-20

Sa Dion saea toae ki kera daka ade akau maasia dao lana Kraes
(Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Dion 1:19-28)

1 Na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes na 'Alakwa God, na safali
lana mai 'e 'urii:
2 Nia safali mai mala bae sa 'Aesaea na brofet nia kedaa mai si baea God 'e
saea fua Kraes* ma ka bae 'urii,
"Nau kwai odua kau waa ni ngali baea nau kai lea kau 'i nao 'ani 'oe, uri nia
dao ka ade akau 'ana toae ki fuamu.
3 Tii waa nia 'ai laona fera kwasi fuana toae ki.
Nia ka bae 'urii, 'Na Aofia nia kai dao mai!
Molu 'olosia taale ki fuana!' " ✡

---

* **1:2** Kraes na satae doo da 'ailia 'ana waa God filia ka lea mai uri faamauri lana toaa God ki. ✡ **1:3** Malakai 3:1; 'Aesaea 40:3

4-6 'Uri nai guu, sa Dion nia ka dao naa laona fera kwasi nai. Nia 'e ofi
gwana 'ana maku da saungainia 'ana ifuna kamel, ka kania gwana straf 'ana
'ungana buluka, ka 'ania gwana siko ki ma na wewedua kwasi ki.†
Ma nia ka faasiuabua toae ki, ka bae 'urii fuada, "Molu bulasi manataa,
molu ka siuabu uria God ka manata lukea abulo ta'aa laa kamolu ki." Ma
toaa 'oro 'asia naa daka lea mai uri rongo lana bae lana sa Dion. Toaa
nai ki kera lea mai faasia bali lolofaa 'i Diudia, ma faasia maefera baita 'i
Durusalem. Kera ka faarongo folaa 'ana abulo ta'aa laa kera ki, ma nia ka
faasiuabu kera lao kafo 'i Diodan.
7 Ma sa Dion ka bae lau gu 'urii fuana toaa nai ki, "Tii waa nia kai dao mai
buriku, ne nia 'e tetede tasa ka talu nau fatai, ma nau boroi ka nao kwasi
bobola fainia uri ku 'agwaoro ku lukea sadol nia.
8 Tasi doo lau guu, nau ku faasiuabu kamolu gwaku 'ana kafo, ma sui waa
nai mone nia kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu 'ua guu."

Sa Dion 'e faasiuabua sa Disas
(Matiu 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 Nao si tau lau guu buri doo nai ki, sa Disas 'e too mai 'i Naasaret lao bali
lolofaa 'i Galilii lea mai ka dao naa. Ma sa Dion ka faasiuabu nia naa lao kafo
nai 'i Diodan.
10 Ma si kada sa Disas nia tatae mai fasi lao kafo, nia lio 'alaa ka suana salo
loo nia 'ifi. Ma na Anoedoo Abu ka koso mai mala 'ana fa bole ka dau na faafi
sa Disas.
11 Ma tii si lingee doo 'e talo mai fasi 'i salo ka bae 'urii, "'Oe 'alakwa nau
naa ne 'oe tii fa wela 'autania nau ne ku liosau 'ani 'oe. Manata laku 'e ele
'asia naa suli 'oe."
12 Ma 'ali'ali 'ua guu buri sa Disas nia siuabu, na Anoedoo Abu ka talai naa
sa Disas uri lao fera kwasi nai.
13 Ma nia ka too 'i seeri suli faitaafuli fa dani, ma sa Saetan ka ilitona. Na
doo kwasi da too 'ana fai'ae ki, kera ni lau guu 'i seeri, ma sui boroi 'ana 'ensel
ki kera lea mai daka 'adomi nia.

Sa Disas, nia filia fai waa kwairooi nia ki
(Matiu 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

14 'I burina kera daua naa sa Dion uri alu lana laona lookafo, sa Disas ka
oli na mai lao bali lolofaa nai 'i Galilii, ma nia ka faarongo talo naa sulia na
faarongoa diana God.
15 Ma nia ka bae 'urii, "Nia dao naa 'ana si kada bae kera bae mai sulia ne.
'Initoaa God 'e nii karangi na siana toae ki. Molu bulasi manataa fasi abulo
ta'aa laa kamolu ki, molu ka faamamanea na faarongoa diana nee."
16 Kada sa Disas 'e 'iia 'osi 'i Galilii, nia ka suana sa Saemon fainia toolana
sa 'Andru. Keerua roo waa ni dee lae ki. Keeru daru dee 'adarua 'ana furai
keeru laona 'osi nai.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, "Muru lea mai fai nau uri nau ku
toolangainia dee lae siamuru, uri muru ka deea mai wane ki fuaku."
18 Ma kada nai 'ua guu, keeru ka faasia furai keeru nai ka tio na 'i seeri,
daru ka lea na 'adaru fainia.
19 Sui, sa Disas nia taa lea tu'uu lau gu kau, ka suana lau guu sa Demes
fainia sa Dion, roo 'alakwa sa Sebedii ki. Keeru too gwadaru laona kaa baru
nai, ma daru ka roo 'adaru 'ana kaura lana furai keerua. 20 Ma si kada sa

† **1:4-6** Na ofi ma na fanga 'uri nai ki gwana ne, nia walude uri dao lae toi laona fera kwasi nai. Sa
'Ilaeja na brofet mai 'i nao 'e ofi 'uri nai lau gu. 2 King ki 1:8; Matiu 17:11-13.

Disas 'e suadaru, nia ka 'aili keeru lau guu. Keeru daru ka faasia maa keeru sa Sebedii lao gwa baru nai fainia na toa ni rao ki, ma ni keeru daru ka lea na 'adaru fai sa Disas.

Sa Disas too 'ana rigitaa fua tari lana anoedoo ta'aa ki (Luk 4:31-37)

21 Sa Disas fainia waa kwairooi nia ki, kera dao 'ana maefera 'i Kabaneam. Ma dao 'afa dani Sabati nai, sa Disas nia ka lea naa laona beu ni ofu laa nai, ka toolangaidoo naa fua toaa 'oro 'i seeri ki.
22 Si kada kera rongoa doo nai ki nia bae sulia lelea ka sui, kera daka kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa nia, suli kera da saitomana sa Disas nia toolangaidoo fainia rigitaa God. Nao si 'uria lau toa saitoma doo kera ki 'ana taki sa Mosis, ne da toolangaidoo gwada fainia saitoma doo lana wane ma rigitaa kera 'i tala 'ada.
23 Ma si kada nai, tii waa nai anoedoo ta'aa burosia, 'e nii lau gu lao beu ni ofu laa nai. Ma waa nai ka akwa baita ka bae 'urii,
24 "Disas 'ae! 'Oe na waa 'i Naasaret! Tee ne 'oi ilia 'ameli nee wala? Alamia 'oe dooria naa faafunui lameli lae 'oto nee! Nau ku saitomamu gwaku, 'oe na Waa Abu God ne!"
25 Sa Disas ka ngatafia na anoedoo ta'aa nai ka 'urii, "'Oe taaro 'amu wala, 'o ruu mai maa fasi sa wala nena!"
26 Ma na anoedoo ta'aa nai ka ilia sa wala nai ka akwa baita, ka lelebe baita, sui na anoedoo ta'aa nai ka lea na fasi sa wala nai.
27 Ma toaa nai da koni 'i seeri ki, daka kwele 'asia naa, daka ledi kera kwailiu daka 'urii, "Rowane 'ae, ma tee naa ne 'urii? Ma toolangaidoo laa falu 'ana nee! Sa wala nee nia bae fainia rigitaa totoo 'ana! Tee ne nia odua anoedoo ta'aa ki, ma daka roo gu suli bae lana nee!"
28 'I seeri guu, 'ali'ali faarongo lae suli sa Disas ka talo naa laona bali lolofaa nai 'i Galilii.

Sa Disas, nia guraa toaa matai 'oro (Matiu 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Si kada sa Disas fainia sa Demes ma sa Dion, kera faasia beu ni ofu laa nai, kera daka lea 'i luma kera sa Saemon fainia sa 'Andru.
30 Kada sa Disas 'e dao naa 'i luma nai, kera daka faarongo nia, ne 'initai fungo sa Saemon nia 'e matai 'ana 'a'ako lae, ka tio gwana 'i luma.
31 Sa Disas lea ka dao siana 'initai nai ka dau 'i 'abana, ka tataea. Ma na 'a'ako laa nai ka sui na faasia, ma 'initai nai lea ka rao fanga na 'ana fuada.
32 Ma dao kada sato 'e suu naa 'i saulafia 'afa dani nai, 'ana sui lana fa dani sabat, toaa nai ki daka ngalia mai toaa 'oro da matai ki, ma toaa 'oro anoedoo ta'aa ki ruufida ki ma daka lea na mai siana sa Disas.
33 Ma toaa nai 'ana maefera nai daka koni tiifau na mai maana luma nai.
34 Ma sa Disas ka guraa toaa 'oro matai nai fasi mataia 'e'ete 'oro kera ki sui gwana. Ma nia ka taria lau guu anoedoo ta'aa 'oro. Sui nia ka saea fua anoedoo ta'aa nai ki nao dasi bae lau, suli kera saitomana sui naa ne nia 'Alakwa nia God.

Sa Disas, nia toolangaidoo laona bali lolofaa 'i Galilii (Luk 4:42-44)

35 Sa Disas nia ada 'ua lao 'uubongi rorodoa, ka faasia luma nai nia too ai ka lea naa uria tii si kula banitai nai, ka foa 'ana 'i seeri.
36 Ma sa Saemon fainia waa kwaimani nia ki kera daka nani na uri nia.
37 Ma kada kera dao tona naa, kera daka bae 'urii fuana, "Toae ki sui gwana da nanisi 'oe ne wala."

38 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'ana 'urii, “Kolu lea 'akolu lau uri tai maefera
'e'ete 'ana bali karangi loko ki gwana, uri nau ku toolangaidoo lau, suli si raoa
ne nau ku lea mai uri ili lana.”
39 'Uri nai, sa Disas ka lea 'ana maefera ki sui gwana laona bali lolofaa 'i
Galilii, ma ka faatalongainia bae lana God laona beu ni ofu laa kera ki, ma
ka taria anoedoo ta'aa ki faasia toae ki.

Doo kwaibalatana sa Disas fulia ki da konia mai toae ki siana
(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 'Uri nai, tii waa furoa nai lau guu ka lea mai siana sa Disas ka booruru 'i
'aena, ka amasia ka 'urii, “Lea sa 'oe ala gwamu faafia, 'oko gura nau fasi uri
ku 'akwaa 'aku.”
41 Sa Disas 'e manatainia 'asia naa sa wala nai, ka fale 'aba kau ka dau tona
ka bae 'urii, “Nau ku ala gwaku faafia. Nau ku faa 'akwaa 'oe uri nonimu ka
falu 'ana!”
42 'Ana si kada nai 'ua guu, furo bae ka sigi na faasia ma nonina ka maafo
tiifau naa.
43 Sa Disas ka bae fifii fua sa wala nai ka 'urii,
44 “Nao 'osi faarongoa 'ua ta waa 'ana si doo nai ku ilia fuamu nai. Si doo
'oe ilia 'amu ne, lea kau 'oko faatainia nonimu siana waa ni foa uri ka iroa,
ma 'oko faa afuafua ni koo lana talea God fuamu 'i 'abada, 'uri bae taki sa
Mosis saea mai fua ili lana. 'I seeri, na waa ni foa ki daka faamamanea ne
nonimu 'e maafo naa.” Sa Disas ka odua sa wala nai ka lea 'ua guu 'asi kada
nai.
45 Ma sui, si kada sa wala nai 'e lea kau, nia ka ununu na 'ana suli si doo nai
fuli 'ani nia siana toae ki sui gwana. Ma si ununua nai sa wala nai ka adea
toaa 'oro 'asia naa daka lea mai sia sa Disas ma ka kwaisuusi 'ani nia si ruu
gu kau lao maefere nai ki. 'Uri nai, nia ka too ki gwana kau 'i sara ma toae ki
daka lea gwada kau siana ki.

2

Sa Disas, 'e too 'ana rigitaa fua manata luke lana abulo ta'aa lae ki
(Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Ma 'i burina ta bara fa dani 'e sui, sa Disas ka oli lau mai uria 'i Kabaneam.
Ma kera daka faarongolado ai saea nia too gwana 'i luma nai nia 'ita dao kai
too ki ai 'ana maefera nai.
2 'Uri nai, toaa 'oro nai ki kera daka koni lau gu mai siana sa Disas, daka
koni lelea lao luma nai ka fungu naa ma 'i maa boroi ka fungu naa lau guu.
Ma sa Disas ka faarongo kera naa 'ana bae lana God.
3 Ma si kada nai lau guu, ta fai waa nai ki daka ngalia mai tii waa 'afumae
kwaea nai daka dao lau gu fainia.
4 Kera daka ilitoi ngali lana kau sa wala nai siana sa Disas ka 'afitai, suli
konia baita nai kwaisuusi fuada. 'Uri nai guu, kera lea daka raa 'i fafo lume
fainia sa wala nai. Kera daka tafangia tii malekwadaa baita 'i fafona luma
nai daka kosolangainia kau fainia doo nai nia tio fafona nai, ka koso kau uri
saegano siana sa Disas.
5 Ma si kada sa Disas nia lio filoa faamamane laa kera, nia ka bae 'urii fua
waa 'afumae kwaea nai, “Wala 'alakwa nau, nau ku manata lukea abulo ta'aa
laa 'oe ki.”
6 Ma si kada nai lau guu, tai waa ni toolangaidoo ki 'ana taki, kera da nii
lau guu 'i seeri. Ma kera daka manata 'urii,

7 “Si doo 'e abu 'asia naa ne sa wala nee saea nai. Na wane gwana 'uri nia,
'e 'afitai ka faorana manata luke lana abulo ta'aa lae ki. God taifilia gu ne kai
manata lukea abulo ta'aa lae ki. Nia faabolatainia naa fai God nai!”
8 Ma sui, sa Disas ka saitomana 'ali'ali 'ua guu 'ana manata lada nai, nia ka
bae 'urii fuada, “'E nao si diana fua kamolu ka manata ta'aa 'uri nai suli si
doo nai.
9 Tee gu ne walude gwana fua sae lana fua sa wala nee? Bae lae 'urii fuana,
‘Abulo ta'aa laa 'oe ki nau ku manata lukea naa,’ ma nao bae lae 'urii fuana,
‘Tatae 'oko ngalia ifitai 'oe, 'oko fali 'oko lea 'amua?’
10 Nau kwai guraa sa wala nee uri ka faatainia siamolu ne nau 'Alakwa nia
Wane, ku too 'ana rigitaa fua manata luke lana abulo ta'aa lae ki seki lao ano
nee.”
'Uri nai guu nia ka bae na 'urii fua sa wala nai 'afumae kwaea nai,
11 “Nau ku saea fuamu, 'o tatae 'oko ngalia ifitai 'oe, 'oko lea 'amu 'i luma
kamu.”
12 Ma sa wala nai ka tatae, 'ali'ali ka ngalia ifitai nia, daka suana sui gwada
nia lea na 'ana. Ma kera daka kwele 'asia naa, daka sae'inito 'ana God, ma
daka bae 'urii, “Doo nao kolu si suai ki 'ua mai ne rowaa!”

Sa Disas, nia 'ailia sa Lifae
(Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Sa Disas ka oli lau ninimana 'osi bae 'i Galilii. Ma toaa 'oro nai ki daka
koni lau gu mai siana, ma nia ka safali toolangaidoo siada.
14 Ma si kada nia 'iia kau ninimana 'osi nai, nia ka suana sa Lifae, na
'alakwa sa 'Alfias. Sa Lifae, nia too 'ana 'i seeri lao si beu tu'uu ni foli takisi laa
nai, suli nia rao 'i seeri. Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O lea mai buriku.”
Ma sa Lifae ka tatae, ma ka lea na 'ana fainia.

Faarisii ki susubutainia sa Disas fafo fanga kwaimani lae fainia toaa abulo ta'aa ki

15 Ma si kada sa Disas fainia toa kwairooi nia ki da fanga 'i luma sa Lifae,
toaa ni koni lana malefo 'ana takisi ki fainia tai toaa abulo ta'aa 'oro ki lau
guu, kera da fanga kwaimani 'i seeri fainia. Toaa 'e'ete 'oro ne da kwairooi
naa fainia sa Disas 'ana si kada nai.
16 Tai Faarisii* ki ni toolangaidoo lae 'ana taki sa Mosis, kera daka suana
naa sa Disas nia fanga kwaimani fainia toa abulo ta'aa nai ki fainia toa ni
koni lana malefo 'ana takisi ki. 'Uri nai guu, Faarisii ki daka bae 'urii fua toa
kwairooi sa Disas ki, “Nia nao si too fua nia ka fanga kwaimani fainia toaa
da abulo ta'aa 'urii ki ne.”
17 Ma kada sa Disas nia rongoa si doo nai, nia ka bae 'urii fuada, “Waa ne
too diana gwana doo nao si kwai 'atoi guu 'ana waa ni kwai gurai lae ne. Waa
ne matai ne nia kwai 'atoi 'ana waa ni kwai gurai lae uri ka gura nia. Nau nao
kwasi lea lau mai uri toaa da 'o'olo naa ne. Toaa abulo ta'aa ki lau 'ana ne nau
ku lea mai uri kera.”

Si ledi laa suli abufanga lae
(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 'Ana tii si kada, tai toa kwairooi sa Dion waa ni faasiuabu fainia toa
kwairooi Faarisii ki, kera da too ni abufanga laa 'ada. Ma tai waa daka lea
mai daka bae 'urii fua sa Disas, “Toa kwairooi sa Dion ki fainia toa kwairooi
Faarisii ki, kera da abufanga 'ada. Nia nao si too fua toa kwairooi 'oe ki ka
nao dasi abufanga gu 'urii.”

---

* **2:16** Ta fiiwane 'ana Diu ki ne kera manata baita suli roo lae suli taki sa Mosis nia kedaa fainia lau guu toolangaidoo laa kera ki tala'ada.

19 Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii, “Nia nao si walude fua ruana nia ki
fungao daka abufanga gwada 'ana si kada ne nia 'e too kwaimani gwana fai
kera 'ana lumae, ma kera daka too ni ele lae 'ada fainia.
20 Sui ta, nia kai dao 'ana tii fa sato ne totoo kera kai talaia naa fungao nai
faasia ruana nia nai ki ai. Ma 'ana si kada nai kera kai talaia fungao faasi
kera ai ne kera kai abufanga. Doo ne adea guu, nia nao si bobola fainia toa
kwairooi nau ki kera daka abufanga kada ne nau ku too 'ua gwaku fai kera
nee.”
21 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, “Wane ki 'afitai daka ngalia siina maku falu
uri tai lana faafia si malesufua 'ana maku kwali naa. Lelea kera ade 'uri nai,
tara si kada kera taufia sii maku falu nai ma ka lugu, nia kai lafu lau gwana
fasi malesufua nai. Aia, ma si malesufua nai kai reba ka talua lau fua 'i nao.
22 Ka 'uri nai lau guu, wane ki 'afitai daka ongia waen falu fua laona
kufidoo kwali. Lelea kera ade 'uri nai, tara si kada na waen falu nai 'e bila
ma ka ngingisula mai, nia kai fogea kufidoo kwali nai. Ma na waen nai ka
kistai ma na kufidoo nai boroi ka ta'aa naa. Doo ne adea guu, na waen falu
daka ongia lau guu laona kufidoo falu.”

Sa Disas too 'ana rigitaa fua 'inito lae faafia na Sabat (Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 'Ana tii fa dani Sabat, sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, kera lea suli
taala nai 'e liu laona ola wiiti nai. Kada kera liu laona ola nai, toa kwairooi
nia ki kera daka falia fungi wiiti ki daka dau 'ana 'ani lana kau.
24 Ma na Faarisii ki daka liotoi, ma daka bae 'urii fua sa Disas, “Nee wala,
ma tee ne adea toa 'oe nee daka ilia si doo 'e abu 'afa dani Sabat nee? Kamolu
'oia naa taki sa Mosis ne, molu ka falia wiiti nee 'ana Sabat nee!”
25-26 Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii, “Kamolu teemainia Buka Abu, molu
ka liotoi gwamolu si doo bae sa Defet nia ilia otofana si kada sa 'Abiata nia foa
ni gwau. Sa Defet fainia toa bae kera lea kwaimani bae, kera fiolo 'asia naa,
ka nao naa tasi fanga 'ada. Ma nia ka ruu lao beu God, ma waa foa ni gwau
bae ka faa mai beret bae abutai lana talea God fuana. Ma sa Defet fainia toa
nia nai ki liu daka 'ania. Na taki kolu 'e saea fua taifilia gu waa ni foa ki ne
nia mola fua daka 'ania beret nai. Ma sui boroi ka nao kolu si liotoi gu laona
Buka Abu ne God nia ka 'abe kera faafia si doo nai.” ✡
27 Sui sa Disas ka bae lau gu 'urii fuana Faarisii ki, “God nia faa mai fa dani
ni momola lae uri ka 'adomia wane. Ka nao nia si faa lau mai fa dani nai uri
kulufi lana wane ka laeororo 'i farana.
28 Suli ni nau 'Alakwa nia Wane, nau ku too 'ana rigitaa fua sae lana doo ni
ili lana 'ana Sabat.”

3

Faarisii ki da bae ofu uri saumaeli lana sa Disas (Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Tii si kada lau guu, sa Disas nia lea kau lao beu ni ofu laa nai, ma tii waa
'abana mae ka nii lau gu 'i seeri.
2 Faarisii ki kera daka nii lau gu 'i seeri, ma kera daka folo gwada uria ade
lea sa Disas ka guraa sa wala nai 'afa dani Sabat nai. Lelea sa Disas nia ili 'uri
nai naa, kera daka bae lao maana fai 'oi lana taki God sulia fa dani Sabat.
3 Ma sa Disas ka bae 'urii fua waa 'abana mae nai, “Tatae, lea mai 'oko uu
'i seeki maana toaa nee tiifau.”

✡ **2:25-26** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9

4 Sui sa Disas ka ledia Faarisii ki ka 'urii, “Tee ne taki kolu 'e faolomainia
fua kolu ka ilia 'afa dani Sabat? Fua ili lana doo diane ki, ma nao ili lana doo
ta'aa ki? Fua faamauri lana wane, ma nao saumaeli lana wane?”
Ma sui kera ka nao dasi saea guu tasi doo.
5 Sa Disas ka lio rakesasu fuada kwailiu ma manata lana ka 'asia siada, suli
lioda 'e sadi ka nao dasi manatainia guu waa 'abana mae nai. Sui, nia ka bae
'urii fua sa wala nai, “Tagaa kau 'abamu.” Ma nia ka tagaa 'abana, ma 'i seeri
na 'abana ka diana lau gwana.
6 'Uri nai guu Faarisii ki kera daka ruu kau 'i maa, ma daka bae ofu na fainia
toa sa Herod* ki, ma kera daka manata naa uri tasi ade laa tee ne kera kai ilia
uri saumaeli lana sa Disas.

Toaa 'oro da lea mai siana sa Disas

7-8 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, kera faasia konia nai, daka lea na
kau uria maana 'osi 'i Galilii. Ma na toaa 'oro nai ki daka lea lau guu 'i burida.
Toaa nai da lea ki mai fasi bali lolofaa 'i Galilii fainia 'i Diudia ma 'Idumea,
ma bali lolofaa 'i tae lana sato 'ana bali loo mai 'ana kafo 'i Diodan. Ma ta bali
kera daka lea mai fasi maefera baita 'i Durusalem. Ta bali lau guu daka lea
mai fasi maefere ki karangia fakali 'i Taea fainia maefera baita 'i Saedon. Na
toaa 'oro nai, da lea mai siana sa Disas, suli kera da rongoa mai doo baita 'oro
ne nia ilia ki.
9 Na konia nai ka baita 'asia naa, lelea sa Disas ka saea naa fuana toa
kwairooi nia ki uri daka ade akau 'ana ta kaa baru fuana, uri konia nai ka
nao si bebesi nia 'asia naa.
10 Nia 'e guraa sui na mai toaa 'oro ki. Doo ne adea guu, toaa 'oro matai nai
daka suumai kera mai siana uri daka samo toi nonina uri kera daka 'akwaa.
11 Ma toaa ne anoedoo ta'aa ki burosi kera ki, lelea kera suana boroi kau
sa Disas, kera daka 'asi kera daka booruru na 'i saegano 'i maana, daka 'ai na
kau 'urii fuana, “'Oe naa ne 'Alakwa nia God!”
12 Sui boroi, sa Disas nia ka luia anoedoo ta'aa nai ki, nao kera dasi
faarongoa lau ta waa suli nia.

Sa Disas nia filia akwala ma roo waa kwairooi nia ki
(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Sui, sa Disas ka raa gwauna fa uo nai, ka 'ailia kau toa nai fua rao lae
fainia. Kera daka lea na kau siana,
14 nia ka filia naa akwala ma roo waa nai ki. Nia ka 'aili kera naa 'ana
'aboosol ki. Ma nia ka bae 'urii fuada, “Nau ku fili kamolu uri molu ka too
kwaimani fai nau, ma nau ku odu kamolu fua toolangai lana bae lana God
fua toae ki.
15 Ma ni kamolu, molu kai too 'ana rigitaa fua tari lana anoedoo ta'aa ki.”
16 Iuka, na satana akwala ma roo waa nai ki nia filida ne: sa Saemon (sa
Disas faasatanaa 'ana sa Bita),
17 sa Demes fainia sa Dion roo 'alakwa sa Sebedii ki (ne sa Disas nia
'aili keeru 'ana “Boneges ki” toolangainia waa da 'ali'ali uri rakesasue mala
kwakwange ki).
18 Sa 'Andru, sa Filib, sa Baatolomiu, sa Matiu, sa Toomas, sa Demes
'alakwa sa 'Alfias, sa Tadeas, sa Saemon (ta waa 'ana toaa Diu bae kera dooria
tari lana toaa 'i Rom fasi 'Israel).
19 Ma sa Diudas 'Iskariot waa bae lelea kau ka 'olamae lana sa Disas fua
malimae.

---

* **3:6** *Fikui wane sa Herod:* Nia tai toa Diu ki ne kera dooria sa Herod fainia wane nia kera kai baita fuada.

Rigitaa sa Disas fafo Saetan
(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Sui, sa Disas oli mai ka dao lau guu laona luma bae nia kai dao walude
ki ai bae. Ma toaa nai ki daka koni ka 'oro lau gu mai, lelea sa Disas fainia toa
kwairooi nia ki ka nao dasi too na 'ana tasi kada fua fanga lae boroi.
21 Ma kada toolana ki da rongo nia 'uri nai, kera daka lea kau siana uri oli
lae mai fainia uri 'i fera, suli kera rongoa da bae 'urii suli nia, "Nia oewanea
'asia naa wala."
22 Ma tai waa toolangaidoo 'ana taki sa Mosis ne da lea mai fasi 'i Du-
rusalem daka bae 'urii, "Sa Disas nia taria gwana anoedoo ta'aa ki 'ana
rigitaa Saetan, na anoedoo gwaungai kera anoedoo ta'aa ki ne."†
23 'Uri nai, sa Disas ka 'ailia mai toae ki ka bae 'urii fuada 'ana tarifula lae,
"Sa Saetan nia 'afitai ka taria lau anoedoo ta'aa ki fasi waa nia ki tala'ana.
24 Nia talafana bae, lea toaa lao ta tii maefera baita gwana kera alasi kera
daka firu lau gwada 'i tala 'ada, maefera nai kai tagabola 'afitai ka too lau.
25 Ma lelea ta bara waiwelana da firu lau gwada 'i tala'ada, bara waiwelana
nai kai tagabola 'afitai ka too lau.
26 Talafana guu doo ne kai fuli fua sa Saetan nai, lelea nia taria anoedoo
ta'aa ki. Na tooa nia kai 'asia ma rigitaa nia kai sui."
27 Sui, sa Disas ka bae lau guu suli tii tarifulaa, ka 'urii, "Waa ne lea kau ka
ruufia beu nia fa ramo ma ka daua, ka kani faafi nia sui ka ngalia 'okodoo
nia ki tiifau faasi nia, nia ne 'e tetede ka talua fa ramo nai. Suli, lelea nia nao
si tetede guu, nia 'afitai ka ilia si doo nai 'ana waa ramo nai. Talafana lau gu
doo ne fuli 'ana tari lana anoedoo ta'aa ki nai. Waa ne taria anoedoo ta'aa ki,
nia ne rigitaa ka talua sa Saetan.
28 "Si doo mamana nau ku saea fuamolu 'e 'urii, na abulo ta'aa lae ki ma
bae ta'aa lae ki sui gwana talea God ne wane 'e ilia, God kai manata lukea
gwana.
29 Aia, ma bae ta'aa lae talea Anoedoo Abu gu ne God nia 'afitai ka manata
lukea, suli nia ne si abulo ta'aa laa ne totoo si sui."
30 Sa Disas nia bae 'uri nai, suli na waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera saea
naa nia 'e too 'ana anoedoo ta'ae.

Toa mamana sa Disas ki kera ade suli God
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ma 'i burina doo nai ki, gaa nia fai toolana sa Disas ki, kera daka dao naa.
Ma daka uu gwada kau 'i maa, daka kwaiodui kau uri sa Disas.
32 Na toaa 'oro 'asia naa ne kera koni kalia sa Disas. Ma kera daka bae kau
'uri fuana, "Gaa 'oe fai toolamu ki kera da nii maa. Kera da nani uri 'oe."
33 Sa Disas 'e ledi kera ka 'urii, "Tii kera ne gaa mamana nau ki fai toolaku
ki mamana?"
34 'I seeri nia ka lio kau uri toaa 'oro nai da koni kali nia ka bae 'urii, "Gaa
mamana nau ki fai toolaku ki mamana gu ne!
35 Suli, tii gwana ne nia ilia doori lana God, nia 'ana ne toolaku, ma
waiwane nau, ma gaa nau."

4

Na tarifulaa suli waa afusia migana doo ni fasi lana ki lao ola nia
(Matiu 13:1-9; Luk 8:19-21)

1 'Ana tii si kada lau gu sa Disas nia toolangaidoo 'i ninimana 'osi 'i Galilii,
ma toaa 'oro nai ki daka koni lau gu mai siana. Nia ka raa ka gooru mai laona

† **3:22** Ta sata lau guu 'ana sa Saetan ne sa Belsibul.

kaa baru nai sui daka 'idu tu'uu kau ai 'i matakwa, ma na konia nai kera daka uu kau 'i sara.
2 Ma sa Disas ka toolangainia doo 'oro ki 'ana tarifulaa ki fuada ma ka bae 'urii,
3 "Molu fafurongo fasi! Totoo ta tii waa nia lea ka afusia migana wiiti laona ola nia.
4 Ma si kada nia afusia migana wiiti nai, tai miga doo daka 'asi kera naa suli taale lao ole. Ma na saaro ki kera daka lofo mai daka 'ani tiifau 'anida.
5 Ma tai miga doo daka 'asida lao si kula 'e faula, ne si saegano 'e nao si ububua guu. Ma kera daka bulao 'ali'ali gwada, suli si saegano nai 'e nao si ububua.
6 Ma kada sato 'e tae mai ka satofia wiiti ne tagwasu ki, kera daka kuku lau gwada, suli lalida nao si koso si lea tau guu.
7 Ma tai miga doo lau kera daka 'asida 'i matangana lalano kwakware ki, ma lalano nai ki daka nuku na 'ada faafida, ma kera ka nao dasi fungu naa.
8 Aia ma tai miga doo lau, kera daka 'asida laona si saegano diane. Ma kera daka bulao daka tae diana, ma daka fungu diana. Tai doo, kera daka fungu 'ana olu taafuli fungidoo ki, ma tai doo daka fungu 'ana ono taafuli fungidoo ki, ma tai doo lau kera daka fungu 'ana tii talanga fungidoo ki fatai."
9 Ma 'ana 'isi lana ununua nai sa Disas ka bae 'urii, "'Oe waa ne 'o too gu 'amu 'ana alingamu uri rongo lana doo ki, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."

Si doo ne adea sa Disas ka bae 'ana tarifulaa ki (Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Si kada sa Disas nia safa too 'ana taifilia fasi konia bae, na akwala ma roo waa kwairooi nia baki fainia toaa nai da too kwaimani ki lau gu fainia, da lea mai daka dao siana. Ma kera daka ledia uri nia ka faarongo folaa 'ana malutana tarifulaa baki siada.
11 Ma nia 'e luu kera ka bae 'urii, "'Ana kada 'i nao, God nao si faatai folaa gu mai 'ana 'inito laa tee ne nia kai ilia fua toaa nia ki. Ma sui 'i tari'ina, nia ka faatai folaa naa 'ana doo nai ki siamolu. Ma sui boroi 'ana, na toaa neki sui gwana 'i sara nia nao si ade gu 'uri nai fuada. Na toaa neki sui gwana 'i sara, nau kwai bae gwaku 'ana tarifulaa ki fuada,
12 uri
'Kera daka lilio, ma daka lilio boroi, 'afitai kera daka liotoi guu si doo ne God nia ilia fuada.
Ma kera daka gwalinge, ma daka gwalinge boroi, 'afitai kera daka filoa guu si doo ne God 'e faarongo kera ai.
Suli ade lea kera liotoi, ma daka filoa, ma daka bulasi mai talea God, ma nia ka manata lukea abulo ta'aa laa kera ki.' " ✡

Sa Disas 'inifitaa tarifulaa sulia waa afusia migana doo ni fasi lana ki lao ola nia (Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 'Uri nai sa Disas ka ledi 'urii ada, "Kamolu, nao molu si filoa guu malutana tarifulaa nee nai? Lelea nao molu si filoa guu malutana tarifulaa nee 'urii, ma nia 'afitai uri molu ka filoa malutana tarifulaa ki nai!
14 Na waa bae nia afusia miga doo baki lao ole, nia talafana waa ni afusi lana bae lana God naa bae.
15 Ma na toaa neki kera da rongoa bae lana God, kera mala 'ada si kada miga doo ni fasi lana ki da 'asida suli taale lao ole. Suli si kada kera da rongoa

✡ **4:12** 'Aesaea 6:9-10

'ua gu si baea nai, sa Saetan nia lea mai ka laua lau gwana bae lana God faasi kera.
16 Ma ta bali toaa lau guu kera daka mala gwada si kada tai miga wiiti da 'asida laona si kula 'e faula. Si kada kera da rongoa bae lana God, kera 'ali'ali daka ngalia, ma daka noni sasala 'asia na sulia.
17 Ma sui ta, bae lana God 'e nao si lea koso guu laona mauri lada. Nia ne fiitooa kera ki ka mauri gwana sulia si kada kukuru. Ma si kada kera dao toi 'afitaie ma nonifiie ki faafia si faarongoa diana nai, kera 'ali'ali daka luka na 'ada 'ana bae lana God.
18 Ma ta bali 'ana toae lau guu, kera daka mala 'ada si kada miga wiiti ki da 'asida 'i matangana lalano kwakware ki. Kera da rongoa guu bae lana God,
19 ma sui manata lada ka 'abarua 'ana sulia doo ki lao tooa kera ki ma suli malefo. Ma doo nai ki ka mala 'ana lalano kwakware ki ne da buru faafia bae lana God lao mangoda ma ka nao dasi tatala guu, ma daka ulu'atoa gwada.
20 Ma ta bali 'ana toae lau guu kera daka mala 'ana si kada miga wiiti ki da 'asida laona si saegano diane. Kera da rongoa bae lana God daka roo na sulia, ma kera daka faatainia tooa 'o'olo, daka mala 'ana si kada wiiti nia fungu diana. Ne tai wiiti 'ani kera daka fungu 'ana olu taafuli fungidoo ki, ma tai doo, ono taafuli fungidoo ki, ma tai doo lau, tii talanga fungidoo ki."

Toolangai lana malutana 'initoaa God (Luk 8:16-18)

21 'Uri nai guu sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Na laet, lea kera dao fainia, 'afitai daka saufinia lau farana ta kufidoo ma nao farana ifitai. Kera dai faagoorungainia ka tio folaa naa fulina 'i langi.
22 Doo ne adea guu, doo neki da tio saufini ki totoo dai tio folaa, ma doo tio agwa ki totoo dai tio faatai.
23 'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu uri rongo lana doo ki, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."
24 Ma sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Molu ka manata diana suli doo ne molu rongoa ki. God kai fale tatakwai 'ana liotoo lae fuamolu, lelea kamolu roo sulia na doo neki nau ku toolangainida siamolu.
25 Waa ne dao toi sui naa tasi folaa laa tu'uu suli 'initoaa God, God kai lado gwauna lau fuana. Aia, ma waa ne nao si roo sulia na doo neki nau ku toolangainida siana, sui boroi 'ana ta kasi folaa laa tu'uu suli 'initoaa God ne nia too ai, God kai olitainia gwana faasia."

Tarifulaa suli miga doo da fasia too lea ka maua

26 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, "Na 'initoaa God nia rao mala migana doo ni fasi lana ki ne tii waa 'e afusia lao ola nia.
27 Si kada burina nia afusia ka sui, nia maleu ki 'ana 'afa rodo ki ma lelea dani mai nia lea ka liliu lau gwana. Nia ka nao si filoa lau gwana malutana na migana doo nai ki da bulao daka tae mai 'utaa. Ma sui boroi 'ana kera daka tala tae gwada 'i tala'ada.
28 Na saegano 'ana ne falea mauria fua migana doo nai ki lelea daka baita, ma daka fungu 'ana fungidoo ki. Na 'initodoe ki kera safali tae fasi mai 'i nao, sui guu na 'abada ki. Sui guu, na takadoe ki daka olongai. Sui guu, daka fufuala naa. Ma ka lea na 'uri nai suli, lelea daka maua.
29 Ma si kada fungina doo nai ki kera maua guu, sa wala nai 'ali'ali lea ka sikilia naa fungidoe ki, suli 'e dao naa 'ana si kada da maua fua daka falia ki."

'Initoaa God, safali lana tu'uu gwana, sui boroi totoo kai 'etengaa faanoe (Matiu 13:31-32,34; Luk 13:18-19)

30 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Tii si doo kolu kai saea 'e rao lau guu mala
rao lana 'initoaa God, ma nao tii si tarifulaa uri kolu ka faabolatainia lau guu
sulia rao lana 'initoaa God, nau kwai unu kau sulia.
31 Nia 'e rao 'ana mala migana mastad. Migana mastad 'e tu'uu 'isi ka talua
migana doo ni fasi lana ki ne waa ki fasia lao saegano.
32 Sui boroi 'ana, kada kera da fasia miga doo nai, nia ka tae lelea ka alua
'ai baita ne talua sui guu doo neki da fasia ka tae ki lao ole. Ma na sarana
ki daka baita, daka bobola fainia lea doo saaro 'i mamangaa ki boroi daka
saungainia gwada na 'oikakada kera ki gwauna.”
33 Sa Disas ka bae fuana toaa nai 'ana tarifulaa 'oro ki 'uri nai lau guu 'ana
sae lana doo neki bobola fainia kera daka saitomana ki.
34 Ma nia ka bae sui gu fuada 'ana tarifulaa ki. Ma sui, si kada nia fai toa
kwairooi nia ki da too 'ada taifili kera, nia ka bae folaa gwana sulia doo nai
ki fuada tasi doo si ore naa.

Sa Disas nia too 'ana rigitaa talua koburu
(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Nia saulafia naa 'ana fa dani nai, sa Disas nia ka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, “Kolu toofolo 'akolu uria bali 'osi lobae.”
36 Kera daka faasia na konia nai 'i seeri, ma daka lea na fainia sa Disas lao
baru nai. Tai baru ki lau guu da dau gwada 'i seeri.
37 Ma na koburu baita nai ka tatae, na nanafo ka magara fua lao baru nai,
ma karangi kai kuruu naa.
38 Ma sa Disas, nia tio ka boogwau 'ana bilo nai ka maleu gwana 'i burina
kau baru nai. Ma na toa kwairooi nia ki daka faa adaa, ma kera daka bae
'urii, “Aofia 'ae, 'oe doo nao si 'oga 'oe gu 'ua nee wala. Kolu karangi mae ne!”
39 Ma sa Disas ka tatae, ma ka ngatafia na koburu nai ka 'urii, “'O enoeno
'amu!” Ma nia ka bae lau gu 'urii fuana nanafo nai, “'O enoeno 'amu!” 'Uri
nai guu, na koburu nai ka enoeno naa, ma ka folaa naa fua lao 'osi nai.
40 Ma nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, “Tee ne adea molu ka mau?
Nau ku liotoi na fiitooa kamolu 'ani nau 'e tu'uu gwana.”
41 Ma kera daka mau ka ta'aa naa, ma daka ledi kera kwailiu daka 'urii,
“Waa tee naa nee rowane? Tee na koburu fainia nanafo nee boroi ma daka
ade gwada sulia bae lana!”

5

Sa Disas nia guraa tii waa anoedoo ta'aa burosia
(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, da toofolo 'ana 'osi 'i Galilii, daka dao
'ana bali 'osi 'ana lolofaa 'i Gerasa.
2 Ma si kada sa Disas nia koso fasi baru, tii waa nai anoedoo ta'aa 'e burosia
ma ka too mai lao likwafau ni alu wane mae lae ki ka lea mai siana.
3 Waa nai, 'e too gwana lao likwafau nai ki, ka nao ta waa ne bobola fainia
ka kani nia 'ana ta seni ngasi boroi.
4 'Ana kada 'oro, kera da kani faafia boroi 'abana fainia 'aena ki 'ana seni
ngasi ki, nia ka muusida gwana. Ma ka muusia gwana seni da kania 'ana
'aena ki. Ma ka nao ta waa si bobola na fai dau lana.
5 Ma nia ka dau gwana 'ana liu lae matangana likwafau ni alu wane mae
nai ki ma 'obaraoa nai ki, ma ka dau gwana 'ana furi maala lae 'ana nonina
'i tala'ana ma kokoo tikwa lae uri rodo ma dani.
6 Ma si kada nia dao tau gwana mai ka suana mai sa Disas, nia lae 'ali'ali
mai dao ka booruru naa 'i maa 'aena.

7-8 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe anoedoo ta'aa nee, 'o lea 'amu fasi sa
wala nee."
Nia ka kokoo baita ka bae 'urii, "Disas, 'Alakwa nia God ne baita 'ana doo
ki sui. Tee ne 'oe doori ilia 'ani nau? Nau ku amasi 'oe 'ana satana God, nao
'osi falea lau kwakwaea fuaku!"
9 Sui sa Disas ka ledia ka 'urii, "Satamu sa tii?"
Ma nia luua ka 'urii, "Sa Omea baita, suli meli 'oro 'asia naa."
10 Ma na anoedoo ta'aa nai ka radi kali sa Disas fua nao si odu nia lau fasi
bali lolofaa nai.
11 Ma na ferae boso fualangaa nai da fanga gwada babarana 'obaraoa nai
'i seeri 'ana si kada nai lau guu.
12 Ma na anoedoo ta'aa nai ki, daka radi kali sa Disas daka 'urii, "'O odu
kameli 'amu uri lao boso loko ki."
13 Ma sa Disas ka faolomainida, ma na anoedoo ta'aa nai ki daka lea 'i maa
fasi waa nai, ma daka lea laona talae boso nai sui guu. Ma na ferae boso nai,
na roo tooni boso ki fatai, kera daka lae 'ali'ali naa suli 'obaraoa nai daka lofo
lao 'osi nai, ma daka kuu daka mae naa.
14 Toaa ne da sangonia boso nai ki, kera daka lae 'ali'ali naa uri fera ma lao
si bali lolofaa nai sui gwana uri faarongo lae 'ana si doo nai. Ma na toaa 'oro
nai ki daka lea na mai uri suai lae doo nai 'e fuli nai.
15 Ma si kada kera dao daka suana sa Disas, kera daka suana lau gu waa bae
anoedoo ta'aa 'oro baki da burosia mai 'e nii gwana 'i seeri, ma ka manataa
ka ofi naa. Ma na toaa nai daka mau lau gwada, ma daka kwele 'asia naa.
16 Ma na toaa ne kera suana si doo nai 'e fuli mai, kera daka unu sulia waa
nai anoedoo ta'aa burosia mai nai fua toaa nai ki. Ma kera daka unu lau gu
sulia si doo ne fuli 'ana boso nai ki.
17 Ma burina, toaa nai daka odua sa Disas uri ka lea 'ana fasi bali lolofaa
nai.
18 Ma kada sa Disas nia raa naa laona baru, na waa bae anoedoo ta'aa baki
da burosia bae, ka radi kali naa sa Disas uri ka lea na 'ana fainia.
19 Ma sui sa Disas ka nao si faolomainia, ma ka bae 'ana 'urii fuana, "'Oe oli
siana toaa 'oe 'i fera kamu, 'oko faarongo kera tiifau 'ana si doo diana neki
God nia ilia mai fuamu, ne nia 'e faatainia na kwai'ofeia baita nia fuamu."
20 Ma sa wala nai ka oli 'i fera kera, ka faarongoa toae ki sui gwana 'ana
bali lolofaa nai 'i Dikabolis 'ana doo baita nai sa Disas ilia fuana. Ma na toaa
nai ki daka kwele 'asia naa.

Sa Disas 'e rigita talua mataia fainia maea (Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Sa Disas nia toofolo uria ta bali 'osi lau. Ma si kada nia dao 'ana bali nai,
toaa 'oro nai daka koni na mai kali nia.
22 Ma tii waa ne dao lau guu laona konia nai, satana sa Daeras. Sa Daeras,
nia na waa gwaungai 'ana beu ni ofu laa kera 'i seeri. Ma si kada 'e dao ka
suana sa Disas, nia ka booruru 'i maana 'aena,
23 ka amasia ka bae 'urii, "Kaa saari nau 'e nao si diana naa ka tio na uri
mae lana. 'Oe lea fasi mai, 'oko alu 'aba faafia, uri ka 'akwaa ma ka mauri
'ana."
24 Sa Disas ka lea na fainia. Ma na konia baita nai kera daka lea lau gu 'i
burina, ma daka 'oro daka kwaisangirii guu.
25 Ma 'uri nai, tii 'initai nai 'abusure saungi nia mai suli tii taafuli fa ngali
ma roo fa ngali sarenga ki ka sui naa, ka nii lau guu 'i seeri.

26 Nia 'e nonifii 'asia naa ma ka faafunuia sui na mai malefo nia ki fua waa
kwai gurai 'oro, ma sui too lana ka nao si diana guu, ma doo nai ka ta'aa ka
tetede na faafi nia.
27 Ma si kada nia rongoa da bae suli sa Disas, nia ka kali mai 'i burina lao
'oroa nai, ka samo toi si kula 'ana maku tikwa nia nai.
28 Manata lana wela keni nai 'e 'urii, "Nau saku samo toi boroi 'aku maku
nia loko, nau ku 'akwaa naa ne."
29 Ma si kada nia samo toi maku sa Disas, 'ali'ali 'ua guu na 'abusura nai ka
lalanga naa. Ma nia ka toomatafana mataia nia 'e sui naa.
30 Ma si kada nai 'ua guu, sa Disas ka toomatafana lau guu tetedea nia
fua guraa lana mataia ki 'e lea kau faasi nia. Ma nia ka abulo ka ledi 'urii
matangana konia nai, "Tii bae samo tona kau maku nau?"
31 Na toa kwairooi nia ki da luu nia daka 'urii, "Tee 'oe liotoi gwamu toaa
'oro ne da beresi 'oe nee! Doo 'o ledi boroi suli waa ne samotomu ma 'afitai
'oko dao tona naa ne!"
32 Sui boroi sa Disas ka lio kwailiu gwana uri sua lana tii bae dau tona kau.
33 Aia, ma wela keni bae nia 'e saitomana si doo bae fuli 'ani nia, ma nia ka
mau lau gwana ma ka fali lelebe mai ka booruru naa 'i maa 'aena sa Disas.
Ma nia ka faarongoa naa 'ana si doo nai nia ilia nai.
34 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Wela keni nee 'ae, ni 'oe 'o 'akwaa naa
nai, suli na faamamane laa 'oe. Manata lamu ka enoeno 'ana, oli 'oko lea
'amu. Ma 'oko 'akwaa naa ka oli 'alaa fasi mataia 'oe nee."
35 Ma kada sa Disas nia bae 'ua gwana 'uri nai, tai waa da too mai luma sa
Daeras, daka dao lau gu mai, ma kera daka bae 'urii fua sa Daeras, "Saari 'oe
nia mae na mai. Nao 'osi faa 'abaruaa gwamu waa ni toolangaidoo."
36 Ma sa Disas ka faia si baea nai toa nai da saea, nia ka bae 'ana 'urii fua
sa Daeras, "Nao 'osi mau lau. 'O faamamane nau 'amu."
37 Ma sa Disas ka talaia guu taifilia sa Bita, sa Demes, ma sa Dion daka lea
fainia. Ma ka nao si faolomainia ta waa lau kau uri lea lae fainia.
38 Si kada kera dao 'i luma sa Daeras, sa Disas ka rongoa gwela angiangia
ma na alifeo laa baita tasa nai.
39 Ma nia ka ruu kau, ka bae 'urii fuada, "Tee ne adea molu angi molu ka
isisigwau na 'urii? Wela nee nao si mae lau ne, nia 'e maleu gwana ne."
40 Ma kera daka waela 'ada 'ana sa Disas. Sui sa Disas ka odua toaa nai
tiifau daka lea na 'i maa, ma nia ka talaia kau maa nia fai gaa nia wela keni
nai, ma na toa kwairooi nia ki daka lea kwaimani lau gu kau fainia 'i luma,
kula wela keni nai 'e nii ai.
41 Ma nia ka rao 'uri 'abana wela keni nai, ma ka bae 'urii fuana, *"Talita
kom!" Toolangai lana 'urii, "Kaa saari nee 'ae, ku saea fuamu, 'o tatae 'i langi!"*
42 Ma 'ana si kada nai 'ua guu kaa wela keni nai ka tatae ka uu, ma ka fali
na kau. Na wela keni nai 'e baita ka dao naa 'ana tii taafuli fa ngali ma roo fa
ngali sarenga ki. Ma toaa nai ki daka kwele 'asia naa 'ana doo nai.
43 Ma sui, sa Disas ka lui fifii ai, uri nao kera dasi faarongoa lau ta waa 'ana
si doo nai. Sui, sa Disas ka saea naa kera daka faa 'ana tasi fanga ka 'ani.

6

Na toaa 'i Naasaret da susubutainia sa Disas
(Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki kera faasia 'i seeri, daka lea lau uri
maefera nia bae 'ua guu 'i Naasaret.

2 Kera too lelea ka dao naa 'afa dani Sabat, nia ka safali toolangaidoo naa
laona beu ni ofu laa kera nai. Ma toaa 'oro nai da fafurongo nia, kera daka
kwele 'asia naa 'ani nia. Ma daka ledi 'urii, "Rigitaa sa tii faa fatai 'ana fua sa
wala nee ne nia toolangaidoo ai ma ka ilia 'ana doo kwaibalatana neki nee?
3 Sa wala nee, waa bae kolu saitoma diana gwakolu 'ani nia ne. Tee sa nia
kaa waa bae ni saungai luma gwana nee! Gaa nia gu ne ni Meri nee. Ma
nia toolana sa Demes, ma sa Diosef, ma sa Diudas, ma sa Saemon gwana ne.
Waiwane nia ki gu ne kolu too kwaimani gwakolu 'i seki nee!" Si manata laa
nai 'e adea kera daka ote kera manata fifii gu 'ani nia.
4 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Na waa ne brofet, toaa 'ana maefera 'e'ete
neki da sae'inito 'ani nia lelea ka sui, taifilia toaa 'ana maefera nia tala'ana
gu ne 'afitai daka manata fifii gu 'ani nia."
5 Ma ka nao si bobola na fua sa Disas uri ka ilia lau tai doo kwaibalatana
'oro 'i seeri. Si doo nia ilia gwana ne nia alu 'aba faafia ta bara waa 'ana toaa
da matai ki ma nia ka faa 'akwaa kera.
6 Ma nia ka kwele 'asia naa 'ani kera ne nao dasi manata faamamane.

Sa Disas nia odua 'aboosol ki (Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

'Uri nai sa Disas nia ka lea 'ana maefera ki kakalia 'i seeri, ma ka toolan-
gaidoo fuana wane ki.
7 Nia ka 'ai uria na akwala ma roo wane 'ana waa kwairooi nia ki siana,
ma nia ka falea naa rigitaa fuada uri tari lana na anoedoo ta'aa ki, ma ka
odu kera tiifau daka lea too roo waa.
8 Ma sa Disas ka bae fifii fuada ka 'urii, "Nao kamolu si ngalia ta doo fai
kamolu 'ana leaa nee, taifilia fa kubau guu ne molu kai dau ai. Ma ka nao
molu si ngali fanga lau, ma ta wai, ma ta malefo.
9 Molu ka ruufia na sadol ki, sui ta nao molu si ngali roo si maku lau.
10 Ma lea ta waa nia talai kamolu 'i luma nia, molu ka too fainia lelea ka
dao 'ana kada kamolu faasia luma nai.
11 Ma lea kamolu dao 'ana ta maefera, ma na toaa 'i seeri ka nao dasi talai
kamolu 'i fera, ma kera dasi dooria guu rongo lamolu, molu ka lea 'amolu
faasida. Ma molu ka usua lolo 'ana saegano fasi 'aemolu uri 'u'uirodo lae
fuada ne God kai kwae kera, suli kera ote kera 'ana rongo lana bae lana God."
12 Ma kera daka lea, ma daka faatalongainia naa faarongoa diana nee
fuana toae ki uri daka bulasi manataa.
13 Ma kera daka taria naa anoedoo ta'aa 'oro ki, ma daka gwaia naa toaa
matai 'oro ki 'ana gwai 'ana gura lada.

Na mae lana sa Dion waa ni faasiuabu (Matiu 14:1-12; Luk 9:7-9)

14 Iuka, sa Herod na waa 'inito, nia 'e rongoa ununua 'oro sulia sa Disas
ne nia toolangaidoo ma ka guraa toaa 'oro. Ma sa Disas, satana ka talo lao
maefera nai ki sui guu. Ma toae ki daka saea, "'Oo sa Dion waa ni faasiuabu
bae loko nia tatae lau fasi maea, ma ka ilia naa doo kwaibalatana 'oro ki!"
15 Ma tai toaa ki daka bae lau gu 'urii, "Sa 'Ilaeja naa loko!"
Ma tai toaa ki lau kera daka bae 'ada 'urii, "Nia ta brofet loko, mala brofet
baki mai nao!"
16 Si kada sa Herod nia rongoa doo nai ki toae ki da saea sulia sa Disas, nia
ka bae 'urii, "Sa Dion waa bae ku siki muusia sui na gwauna, nia 'ua ne tatae
lau faasia maea nai!"
17-20 Sa Herod nia adea lau gwana ni Herodias, na baraa nia, na 'afe sa Filib.
Ma sa Dion ka bae 'urii fua sa Herod, "Na taki God nia luia 'oe 'osi adea 'afe

toolamu." 'Uri nai, ni Herodias liona ka ta'aa 'asia naa fua sa Dion, ka dooria saungi lana lae, sui boroi ma ka 'afitai, suli sa Herod nia saitomana sa Dion nia na waa 'o'olo, ma waa abu. Ma sa Herod nia ka maungia lau gwana sa Dion, ma ka suasuli nia ka too gwana. Sulia sa Herod tala'ana 'ua gu ne nia odua waa ki 'i nao, uri dau lana sa Dion ma kera daka alu nia ka too 'ana laona lookafo fasi ni Herodias. Sa Herod, nia doori fafurongoa bae lana sa Dion, ma sui ka manata ruarua lau gwana.

21 'Uri nai guu, ni Herodias ka dao tona naa tii si kada diana nia fua saungi lana sa Dion. 'Ana fa dani ni futa nia sa Herod nia ka saungainia fafangaa fuana toa baita nia ki 'ana omee, ma toa gwaungai ki ne kera too 'i laona bali lolofaa 'i Galilii.

22 Ma kada ne, saari ni Herodias nia ruu mai ma ka wae, sa Herod fainia na toaa nia ki ne kera fanga kwaimani, kera daka ele 'asia naa sulia. Ma sa Herod ka bae 'urii fuana saari nai, "Tasi tee gwana ne 'oe gani nau uria lao 'initoaa nee, nau kwai falea fuamu."

23 Ma nia ka bae alangai ka bae 'urii, "Tasi tee ne 'oe 'o gania siaku, sui boroi 'ana lea sa ta bali 'ana 'initoaa nee, nau kwai falea fuamu."

24 Ma na saari nai ka ruu kau 'i maa ka lea naa siana gaa nia, ka ledia ka 'urii, "Ta tee ne 'oe dooria nau kwai gania?"

Ma gaa nia ka luua ka 'urii, "'O gania mai gwauna sa Dion waa ni faasiuabu bae."

25 Ma na saari nai ka oli 'ali'ali siana sa Herod, ma ka gani ka 'urii, "Nau ku dooria 'oe falea mai na gwauna sa Dion waa ni faasiuabu fuaku 'i fafona ta reba doo 'asi kada nai 'ua guu."

26 Ma sa Herod liona ka dila 'asia naa sulia si doo nai. Sui boroi 'ana, suli na bae alangaia nia ilia naa 'i maana toae, nia 'afitai ka luia naa faasia.

27 Ma nia ka odua tii waa ni fofolo fua ngali lana mai gwauna sa Dion. Ma na waa nai ka lea 'i laona lookafo, ma ka sigimuusia naa luana sa Dion,

28 ka ngalia mai gwauna 'i fafona reba doo tiutiua, ka falea naa fuana saari nai. Ma nia ka ngali ka falea naa fuana gaa nia.

29 Ma kada ne waa kwairooi sa Dion ki kera rongoa si doo nai, kera lea mai daka ngalia naa nonina, lea daka saufinia naa.

Sa Disas nia saarea lima tooni wane ki (Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Dion 6:1-14)

30 Na 'aboosol ki kera daka oli na mai, ma daka koni tiifau mai siana sa Disas, ma kera daka faarongoa 'ana doo neki kera ilia ki mai, ma doo neki kera toolangaidoo sulia ki mai.

31 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, kera daka 'abarua 'asia naa, suli toaa 'oro nai ki kera dao ma daka oli naa uri kula nai kera too ai. Ma sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, ka nao dasi too naa 'ana ta kada fua fanga lae boroi. Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu lea mai kolu lea 'akolu uria tasi kula banitai, uri kolu ka momola fasi 'akolu."

32 Ma kera daka lea naa taifili kera 'ana baru uria si kula aroaro nai.

33 Ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa 'oro ki faasia na maefere ki tiifau kera ka lio saitomada gwada, ma daka fita naa 'i nao 'ani kera, ma daka eta dao 'ada 'i seeri.

34 Ma kada sa Disas nia koso faasia na baru, nia ka liotoi na konia baita nai, ma nia ka manatai kera 'asia naa, suli kera ilingia naa sifsif ki ne nao ta waa ni sua lae sulida. Ma nia ka toolangainia naa si doo 'e 'oro siada.

35 Ma si kada na sato nia tio folo naa, waa kwairooi nia ki kera daka lea mai siana, ma daka bae 'urii, "Kula nee nao ta waa si too gu ai ne, ma sato boroi ka tio folo naa.

36 'Oe odua toaa nee kera lea daka foli fanga 'ada 'ana maefera loko ki."
37 Boroi ma nia luu kera ka 'urii, "Kamolu gu ne molu kai fale 'ada tasi fanga."
Ma kera daka ledi 'urii 'ani nia, "'Uri nai ma 'oe 'o dooria kameli kai falea mai malefo 'oro ki* fuana foli lana beret uri kai bobola fainia saare lana figue nee?"
38 Ma sa Disas ka ledi kera ka bae 'urii, "Ta fita fa beret ne kamolu too ai? Lea kau molu suai fasi."
Ma kada kera da suai sui, kera daka bae 'urii, "Na lima fa beret fai roo gwa sakwari ki gu ne."
39 'Uri nai sa Disas ka saea fuana waa kwairooi nia ki uri kera ka saea fuana toae ki daka gooru 'i saegano 'ana 'aebara ki 'i fafona gras mamarakwaa nai.
40 Ma kera ka gooru 'i saegano 'ana talangee wane ki ma tai 'aebara na lima akwala ki.
41 Ma sa Disas ka ngalia na lima fa beret nai ki ma roo gwa sakwari nai ki, ma ka lio 'alaa uria 'i langi, ma ka tangoa God. Ma nia ka niia fa beret nai ki, ma ka falea fuana waa kwairooi nia ki, fasi uri kera ka tolingia fuana toaa nai. Ma nia ka tolingia lau guu na roo gwa sakwari nai ki fuada.
42 Ma na toaa 'oro nai ki kera daka fanga, ma daka abusu tiifau naa.
43 'Uri guu, na toa kwairooi nia ki kera daka konia naa orengana beret ma na sakwari nai ki, ma kera daka faafungua tii taafuli kukudu ma roo kukudu sarenga ki.
44 Na lima tooni wane ki ne kera fanga.†

Sa Disas nia talau fafona kafo (Matiu 14:22-33; Dion 6:15-21)

45 Ma 'i burina si doo nai, sa Disas nia ka odua toa kwairooi nia ki kera daka eta na 'i nao uria ta bali 'ana 'osi nai laona baru uria maefera 'i Betsaeda. Ma nia ka 'aruburi uri ka olitainia konia nai ma ka alualu 'ani kera.
46 Ma 'i burina nia alualu 'ani kera ka sui, nia ka lea naa 'i gwauna tii fa uo nai uri ka foa 'ana.
47 Ma 'i saulafi rodo naa, na baru bae lea ka nii naa laona tofungana gwa 'osi bae, ma sa Disas ka too 'ua gwana kau taifilia 'i sara.
48 Ma nia ka liotoi na toa kwairooi nia ki, kera ulafu 'asia naa 'ana faluta lae, suli kera naofia naa koburu. Ma 'ana si kada rodo 'i 'uubongi, sa Disas ka talau fafona kafo ka lea na kau siada. Si kada nia lea kau karangi kai talu kera naa,
49 kera daka suana nia talau kau fafona kafo, kera daka saea nia ta akalo. Ma kera daka akwa baita,
50 suli kera da mau 'asia naa si kada kera liotoi nia talau kau fafona kafo.
Ma sa Disas nia 'e 'ali'ali ma ka bae kau fuada ka 'urii, "Nau gwana ne! Nao molu si mau lau."
51 'Uri nai guu, nia ka raa 'i laona baru fai kera, ma na koburu ka aroaro naa. Ma kera daka kwele 'asia naa,
52 suli nao kera dasi saitomana filo lana rigitaa sa Disas nia too ai fua saare lana lima tooni wane baki 'ana lima fa beret ki guu. Suli manata lada 'e sadi ka nao dasi filoa doo ne kera liotoi.

Sa Disas nia guraa na toaa matai ki (Matiu 14:34-36)

---

* **6:37** *Malefo 'oro:* Na 'oro lana malefo ne nia bobola fainia fofolia tii wane fuana kwalu madame ki.
† **6:44** Kera dasi idumia guu 'initai ki fainia wele ki ne kera fanga lau guu laona figue nee.

53 Kera da toofolo 'ana 'osi nai, daka koso 'ana bali fera 'i Genesaret, ma
kera daka gwalua na baru 'i seeri.
54 Ma si kada kera faasia na baru, na toaa 'i seeri ki, kera 'ali'ali daka lio
saitomana sa Disas.
55 Ma na toae ki kera daka fita lao matangana bali fera nai, ma kera daka
ngalia mai na toaa matai ki 'i fafona gwegele ki uri kula ki ne kera rongoa sa
Disas nia kai nii ki ai.
56 Ma maefere ki tiifau ne sa Disas nia lea uria, na toae ki kera da ngalia
mai na toaa matai ki uria lao usie ki, ma kera daka ledia sa Disas uri wane
matai ki kera daka samo tona tatagwarana maku tikwa nia. Ma na toaa neki
tiifau kera samo tona, kera daka 'akwaa.

7

Na birangana toa Faarisii ki
(Matiu 15:1-9)

1 Na Faarisii ki ma tai waa toolangaidoo 'ana taki ki, kera da lea mai faasia
'i Durusalem, ma daka koni kalia sa Disas.
2 Ma kera daka liotoi tai waa 'ana waa kwairooi nia ki nao dasi taufia guu
'abada 'i nao, sui fatai kera dafi fanga. Nao kera dasi taufia gu 'abada 'uria
ne birangaa ne Faarisii ki kera da saea fuana toaa Diu ki kera kai ili sulia.*
3 Aia, na Diu ki ma na Faarisii ki lau guu, kera ili suli birangaa ne kokoo
kera ki mai 'i nao da toolangaidoo mai sulia. Nia 'afitai kera daka fanga 'ua
lea nao kera dasi taufia 'abada sulia birangaa ni tau 'aba lae.
4 Ma kada kera oli mai fasi maa usie ki, kera 'afitai daka fanga 'ua lea kera
nao dasi tau 'aba 'ua suli birangaa kera ki. Kera daka ade suli birangaa 'oro
kera ki 'uri nai 'ana taufi lana kwade doo ni fanga ki, ma na tini ki, ma na tiu
ki.
5 'Uri nai, na Faarisii ki ma na toa toolangaidoo ki 'ana taki, kera daka ledia
sa Disas daka 'urii, "'Urifita ne waa kwairooi 'oe ki ka nao dasi roo gu suli na
toolangaidoo laa ne kokoo kera ki 'i nao da alua mai fuaka, ma ka nao dasi
tau 'aba guu sui dafi fanga?"
6 Ma nia 'e luu kera ka bae 'urii, "Sa 'Aesaea nia bae mamana kada bae nia
bae suli kamolu. Kamolu na toaa susuke nee, mala bae nia kedaa ka 'urii,
'God nia saea, na toaa nee, kera faabaita nau gwada 'ana bae lada, ma sui
manatada ka nii tau 'ana faasi nau.
7 Kera tako foosilaku gwada, suli kera da toolangaidoo 'ada suli taki kera ki
tala'ada!' ✡
8 "Kamolu molu lukasia si baea fifii God ki daka too 'ada, molu ka roo
'amolu suli toolangaidoo laa wane gwana."
9 Ma sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, "Kamolu saitoma diana 'asia naa
'ana bulasi garo lae 'ana si bae fifii God ki, uri molu ka roo 'amolu suli
birangaa kamolu ki mai.
10 Suli sa Mosis nia bae ka 'urii bae, "'O faa'initoaa maa 'oe, fai gaa 'oe.' Ma
'Waa ne surafia maa nia ma nao gaa nia, daka saungia ka mae 'ana.'
11 Ma sui, kamolu ka toolangaidoo garo 'amolu 'urii, molu ka saea lelea
waa ka too boroi 'ana si doo uri ka 'adomia 'ana maa nia fai gaa nia, lelea nia
bae 'ana 'urii sulia, 'Si doo nee, nau kwai faa naku fua God.'
12 Kamolu ka saea 'amolu 'e diana gwana fua nia ka nao si 'adomia lau maa
nia fai gaa nia, suli 'e alangai kai faa lau 'ana fua God.

---

* **7:2** Wane Diu ki too 'ana taki ki ne kera ka eta taufia fasi na 'abada sui fatai kera dafi fanga. ✡ **7:7** 'Aesaea 29:13

13 Si ade laa nai kamolu ilia nai, kamolu molu tafoa 'amolu birangaa
kamolu mai, aia bae lana God, molu ka taga na 'amolu ai. Ma molu ka ilia
lau guu tai doo ta'aa 'oro uri nai ki."

Si doo ne ilia wane ka sua 'i maana God
(Matiu 15:10-20)

14 Sui lau guu, sa Disas ka 'ailia mai konia nai siana ka bae 'urii fuada,
"Molu fafurongo nau mai, molu ka saitomana fasi.
15-16 Si doo ne 'ita kau 'i sara ma wane ka 'ani ka lea kau fua lao ruruuna,
nia 'afitai ka faasuaa wane. Si doo ne 'ita mai lao liona wane lau 'ana ne kai
faasua nia."
17 Ma si kada sa Disas 'e faasia konia nai, ka ruu kau 'i luma nai, na toa
kwairooi nia ki kera daka ledia uri nia ka 'inifitaa malutana si baea nai
fuada.
18 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nee rowaa, kamolu nao molu si saitomana
gu malutana si doo nai? Tee molu suai gwamolu nai, si doo ne wane 'ani ka
lea kau fua lao ruruuna 'e 'afitai ka faasua nia 'i maana God,
19 suli fange 'e nao si lea uri lao liona wane. Nia 'e lea lau 'ana fua lao rakena
wane, sui oli ka lea lau gwana 'i sara fasi lao noniwane." Kada sa Disas bae
'uri nai, si baea nai ka toolangainia, fange sui gwana na doo abu fua 'ani lana.
20 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, "Si doo ne wane 'e ilia ka ta'aa ma ka saea ka
garo, nia ne kai faasua nia.
21 Suli si manata laa ta'ae ki kera tatae mai fasi lao liona wane, ma nia ka
ooe, nia ka beli, ka sauwane, nia ka ooe,
22 nia ka ogalolomi, ka susuala, ka suke, ka nao si noni susuala fai ooe lae,
ka 'uga, ka naunau, ka suke faafia wane ki, ma nia ka oewanea.
23 Doo 'oro ta'aa 'uri nai ki ne da lea mai fasi lao liona wane, ma daka
faasuaa wane."

Mamana lana raoa sa Disas nia eta 'adomia fasi wane Diu ki
(Matiu 15:21-28)

24 Sui guu, sa Disas ka lea naa faasia na kula nai, ma ka lea uria na bali
fera 'i Taea. Ma nia ka ruu 'i laona tii luma, suli nao nia si dooria ta wane kai
saitomana ne nia too 'i seeri, sui boroi 'ana nia 'afitai fua nia ka agwa.
25 Ma tii wela keni ka rongoa ne sa Disas nia dao, ma nia ka lea 'ali'ali mai,
ka booruru 'i maa 'aena sa Disas.
26 Ma wela keni nai, nia na ai 'i sara lau gwana faasia bali lolofaa 'i Fonisia
laona maefera 'i Siria, ma nia nao lau wela keni Diu, ma na saari nia na
anoedoo ta'aa nia burosia. 'Uri nai, nia ka amasia sa Disas uri kai taria na
anoedoo ta'aa nai faasia na saari nia.
27 Ma sa Disas ka bae sulia na Diu ki ne kera mala 'ana wele ki ka 'urii,†
"Kameli, meli sangonia fasi 'ameli wele ki 'i nao ne. Suli nia 'e nao si diana
uri meli ka 'ui 'ameli 'ana fanga kera wele ki fua giri ki."
28 Ma na wela keni nai nia luua ka 'urii, "Aofia 'ae, na giri ki boroi, lea
orongana si fanga wele ki 'asia kera saitomana daka 'ani gwada."
29 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe oli 'amu 'i fera kamu. Na anoedoo
ta'aa bae, nia lea naa faasia na saari 'oe. Suli si luu laa nai nia faatainia 'oe 'o
faamamane."
30 Ma nia ka oli 'i fera, ma ka liotoi na saari nia bae 'e maleu gwana 'i laona
ifitai. Ma na anoedoo ta'aa bae ka lea mamana naa faasia.

Sa Disas nia guraa tii waa alingana boko ma fakana ka 'ato

† **7:27** Sa Disas nia bae 'ana tarifulaa 'i seeki suli mamana lana raoe nia ne nia eta 'adomia fasi wane Diu ki.

31 Sui sa Disas nia ka faasia naa bali lolofaa 'i Taea, ka lea kau ka liu 'i
Saedon, ma bali toaa 'i Dikabolis, ma ka koso naa kau fafona na 'osi 'i Galilii.
32 Ma wane ki 'i seeri, kera ka ngalia mai tii wane ne alingana boko ma na
fakana ka 'ato siana sa Disas, ma kera ka amasia sa Disas fasi uri nia kai alua
na 'abana 'i fafona na wane nai.
33 Ma sa Disas ka talai nia na kau fasi konia nai, ma daru ka lea uria tii si
kula taifili keerua, ma nia ka kusu 'ana kakauna lao alingana sa wala nai.
Ma ka ngisufia kakauna, sui ka kanoa 'ana meana sa wala nai.
34 Sui, nia ka lio 'alaa kau 'i langi, ka 'asimango baita, ka bae 'urii fuana,
"'*Efata!*" Toolangainia, "'Ifi naa!"
35 Ma 'ana si kada nai, na fakana ka alube, nia ka safali bae folaa naa.
36 'Uri nai, sa Disas ka luia kera nao dasi faarongoa lau 'ana toae ki. Sui
boroi 'ana nia ka lui fifii ai, kera daka unu lado na 'ada suli sa Disas ne nia
guraa na waa nai ka lea naa 'ana.
37 Ma na toaa neki kera rongoa, daka kwele 'asia naa, ma kera daka bae
'urii, "Rowane 'ae! Sa wala nee ilia doo neki ka diana 'asia naa wala! Tee
waa bae alingana boko boroi nia 'ifingia alingana ka rongo doo naa ma ka
'ifingia ngiduna ka bae naa nee!"

8

Sa Disas nia sangonia faitooni wane ki
(Matiu 15:32-39)

1 Nao si tau guu 'i burina doo nai ki, tii konia baita ka koni mai. Ma kada
nai nao naa ta fanga 'ada, sa Disas ka saea mai waa kwairooi nia ki, ma ka
bae 'urii,
2 "Nau ku manatainia lau gwaku toaa nee, suli kera da too mai fai nau olu
fa dani ki ka sui naa, ma ka nao na 'ada tasi fanga.
3 Ma lea kera fiolo gwada 'urii, ma nau ku olitai kera 'i fera, kera ka 'asi
kera suli taale ne, suli ta bali 'ada na fera kera ki 'e nii tau."
4 Ma na toa kwairooi nia ki kera daka ledi 'urii, "'I fai ne kolu kai dao toi ta
fanga ai uri ka bobola fainia saare lana toaa 'oro 'urii lao fera kwasi nee, si
kula nao gu tai fera ai nee?"
5 Ma sa Disas ka ledi kera ka 'urii, "Fita fa beret ne kamolu too ai?"
Ma kera luu nia daka 'urii, "Fiu fa beret ki."
6 Ma sa Disas ka saea fua figue nai kera daka gooru 'ada 'i saegano. 'Uri nai
guu, nia ka ngalia na fiu fa beret baki, ka tangoa God faafia, sui ka niia ka faa
fua waa kwairooi nia ki, kera daka tolingia naa fua figua nai.
7 Ma kera daka too lau guu 'ana bara gwa sakwari tu'uu. Ma sa Disas nia
ka falea lau guu tango laa fua God, sui ka saea fua waa kwairooi nia ki daka
tolingia naa fua toaa nai.
8 Ma kera daka fanga lelea daka abusu tiifau. Ma 'i burina, na toa kwairooi
nia ki kera daka konia naa orongana fanga ne nia ore fua lao fiu kukudu ki
lelea ka fungu.
9 Ma na konia nai, nia bobola fainia ta faitooni wane ki. Sui sa Disas ka
olitai kera naa uri fera kera ki.
10 Sui nia fainia toa kwairooi nia ki, kera 'ali'ali daka raa naa laona gwa
baru nai, ma daka lea naa uria na bali lolofaa 'i Dalamanuta.

Na Faarisii ki kera gania sa Disas uri ka ilia ta doo kwaibalatana
(Matiu 16:1-4)

11 Ma tai Faarisii ki da lea mai, daka olisusuu fai sa Disas, ma daka doori
ilitona. Nia ne kera daka saea nia ka ilia fasi ta doo kwaibalatana, uri ka
faatainia ne God falea mamanaa fuana.
12 'Uri nai sa Disas nia ka mango baita, ma ka bae 'urii, “Tee ne adea na uni
wane abu faamamane nee ka doori suana lae ta doo kwaibalatana rowane?
Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, nau 'afitai ku faatainia guu ta doo
kwaibalatana fuada.”

Na Faarisii ki fainia sa Herod nao dasi faamamanea sa Disas na Kraes (Matiu 16:5-12)

13 Ma nia ka faasida, ka raa lau gwana 'i laona gwa baru nai, ma ka faafolo
naa uri ta bali 'osi.
14 Kada kera nii naa laona 'osi, na toa kwairooi nia ki kera daka manata
buro mai 'ana ngali lana mai tai fa beret lau. Tii fa beret guu ne nii siada
laona baru.
15 Ma sa Disas ka kwaifamanatai ka 'urii, “Molu fii kamolu fasi ade lea molu
ka too 'ana isi nee Faarisii ki ma sa Herod da too ai nee.”
16 Ma kera daka bae 'i malutada kwailiu daka 'urii, “Alamia nao kolu si
ngali mai tai fa beret lau 'oto ne nia ka sae si doo nai.”
17 Ma kada sa Disas nia saitomana ne kera ulafusia ne nia bae 'ana suli na
toolangaidoo ta'aa laa kera Faarisii ki ma sa Herod, nia ka bae 'urii fuada,
“'Urifita ne kamolu ka bae 'amolu suli ne nao kamolu si ngali mai tai fa beret
lau? Kamolu nao molu si filoa 'ua guu si doo nai nau ku saea fuamolu nai?
Manatamolu fofonola 'ua nee?
18 Kamolu nee molu gwalinge boroi molu si rongo filoa guu, ma molu ka
lilio boroi molu si lio filoa guu si doo 'oro ne nau ku ilia ki mai.
19 Si kada bae nau ku niia lima fa beret baki fua lima tooni wane bae, fita
kukudu ki bae kamolu konia orongana fanga bae ore fuai lelea ka fungu
bae?”
Kera da luua daka 'urii, “Tii taafuli doo ma roo doo sarenga ki bae.”
20 Sa Disas ka ledi lau gu 'urii, “Ma sui si kada bae nau ku niia fiu fa beret
baki fua faitooni wane baki mone, fita kukudu ki 'ana bae kamolu konia
orongana fanga fua laona lelea ka fungu?”
Kera daka luua lau guu, daka 'urii, “Na fiu doo ki.”
21 Nia ka ledi lau 'urii, “Sui tee ne adea ka nao molu si filoa guu si doo nai
nau ku bae sulia nai?”

Sa Disas nia guraa tii waa maana rodo

22 Kera da lea kau da dao 'i Betsaeda, tai toaa ki daka talaia mai tii waa nai
maana rodo, daka ledia sa Disas uri nia ka dau tona.
23 Ma sa Disas ka dau 'i 'abana waa nai ka talaia kau 'uri sara fasi lao
maefera nai. Sa Disas ka ngisufia maana waa nai sui, nia ka dau faafia
maana sa wala nai, ka leditona ka 'urii, “'Oe liotoi ta doo?”
24 'Uri nai guu, sa wala nai ka lio 'alaa ka bae 'urii, “Nau ku suana wane ki,
sua lada mala 'ai ki ma daka fali daka lea ki.”
25 'Uri nai sa Disas ka alu lau 'abana faafia maana sa wala nai. Ma sa wala
nai ka lilio mamana naa, ma ka lio saitomana naa doo ki tiifau.
26 Ma sa Disas ka odu nia na kau 'i luma nia, ma ka bae 'urii fuana, “Too
'amu nao 'osi lea 'ua kau lao fera loko na.”

Sa Bita nia bae folaa 'ana sa Disas (Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, kera da lea naa uri maefera nai ki karangia maefera 'i Sisaria Filibae. Si kada kera da dao suli taale, nia ka ledia toa kwairooi nia ki ka 'urii, “Nee, toae ki kera sae nau 'ana sa tii?”
28 Ma kera luu nia daka 'urii, “Tai waa kera saea sa 'oe sa Dion waa ni faasiuabu bae gwana ne 'oe mauri lau gwamu nee. Ma tai waa daka saea sa 'oe sa 'Ilaeja ne 'oe oli lau mai nee. Ma tai waa lau guu kera daka saea lau 'ada sae 'oe ta waa 'ana brofet baki 'i nao gwana ne.”
29 Ma sa Disas ka ledi lau ka 'urii, “Ma sui kamolu mone, molu saea sa nau sa tii nee?”
Sa Bita 'e luu nia ka 'urii, “'Oe na Kraes bae naa ne.”
30 Ma sa Disas ka luia nao kera dasi faarongoa lau ta waa suli nia.

Sa Disas bae kekerofana na mae lana
(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Sui sa Disas nia safali toolangaidoo fuada ka saea naa, “Ni nia 'Alakwa Nia Wane, kai liu laona nonifii laa 'oro ki. Ma na ulunao ki, ma na waa baita ni foa ki, ma toa toolangaidoo ki 'ana taki, kera ne dai falea nonifii lae fuana ma daka saumaeli nia. Sui boroi 'ana dao 'ana oluna fa dani, nia kai tatae lau gwana fasi maea.”
32 Si kada nia bae folaa suli si doo nai ki 'uri nai, sa Bita ka talaia daru ka lea kau 'ana si kula taifili keerua, nia ka ngatafia naa sa Disas.
33 Ma si kada nai sa Disas nia abulo 'e lio kau uri toa kwairooi nia ki, ka ngatafia naa sa Bita ka bae 'urii, “Saetan, 'otolangai 'oe 'i buriku wala. 'Oe nao 'osi too guu 'ana manata lana God. Manata lana wane gwana ne 'oe too ai.”
34 'Uri nai sui guu nia ka 'ailia mai konia nai fainia toa kwairooi nia ki siana, ka bae 'urii fuada sui guu, “Lea ta waa nia dooria kai lea mai 'i buriku, nia ka manata buro naa 'ani nia 'i tala'ana, ka noni maabe naa fua liu lae laona fii lae ki, talafana 'airarafolo nia ne ngalia uri mae lae 'i fafona.
35 Ma waa ne dau ngasi 'ana faafia mauria nia, mauria nia kai funu, ma waa ne luka dangatai 'ana mauria nia fuaku fai na Faarongoa Diana nau nee, nia kai todaa mauria firi.
36 Lea waa ka too boroi 'ana doo 'oro laona fera ne 'i saegano, ma nia ka mae gwana, doo nai ki si falea gu ta dianaa fuana.
37 Nao ta waa si tala 'ana foli lana mauria firi 'ana malefo.
38 Ma lea ta waa nia noni susuala 'ani nau fainia bae laku 'i seki lao fera ne 'i saegano, ni nau 'Alakwa nia Wane kwai noni susuala lau gu 'ani nia 'ana kada ku dao mai fainia rara laa Maa nau fai nau, ma fainia talae 'ensel abu nia.”

9

1 'Uri nai guu, sa Disas ka bae lau ka 'urii, “Nau ku saea naa fuamolu, tai wane 'amolu 'i seeki lau guu, kera nao dasi mae lelea kera kai liotoi God kai 'inito faafia toaa nia ki 'ana rigitaa.”

Sa Disas nia faatainia rigitaa nia ma kwanga lana
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 'I burina ono fa dani ki sui, sa Disas ka talaia sa Bita, sa Demes, ma sa Dion, ma kera daka raa uria gwauna tii fa uo fane nai, ma kera daka too taifili kera 'i seeri. Ma 'ana kada kera lio kau, kera daka liotoi sa Disas nia tatala,
3 ma na maku nia ka kwakwaosarea guu. Ma ka kwakwaoa ka talua naa ta maku kwakwaoa ne ta waa laona fera ne 'i saegano nia taufi diana ai.

4 Ma na olu waa kwairooi nai ki kera daka liotoi sa 'Ilaeja fai sa Mosis,
sakatafa folaa mai siada, ma keerua daru ka bae fainia sa Disas.
5 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana sa Disas, “Wala Waa ni toolangaidoo 'ae, nia
diana 'asia naa fua kolu ka too 'akolu 'i seeki. Alu kameli saungainia fasi olu
babale ki, ta doo fuamu, ta doo fua sa Mosis, ma ta doo fua sa 'Ilaeja.”
6 Sa Bita nia bae 'uri nai, suli nia nao si saitomana naa ta doo ne nia kai
saea, suli kera da mau 'asia naa.
7 Ma tii gwa dasa ka sifo ka koko na faafi kera. Ma tii lingee doo ka talo mai
faasia laona gwa dasa nai ma ka bae 'urii, “Na 'alakwa muutaia nau ne nau
ku liosau 'asia naa 'ani nia ne. Molu fafurongo uri nia!”
8 Ma kera daka lio 'ali'ali kali kera, ma ka nao dasi liotoi naa ta waa fai kera,
taifilia guu sa Disas.
9 Si kada kera sifo na mai faasia fa uo nai, sa Disas ka luia nao dasi faarongo
ai ka 'urii, “Nao molu si faarongoa lau ta wane 'ana doo nai molu suai nai.
Too 'ana lelea ka dao guu 'ana si kada ne nau, na 'Alakwa nia Wane, kwai
tatae faasia maea.”
10 Ma kera daka ade suli bae lana nai, ma kera daka bae 'i malutada
kwailiu, ma daka 'urii, “Si manatae doo 'utaa ne nia saea nai toa nee, ‘Nau
kwai tatae faasia maea?’ ”
11 Ma kera daka ledi nia, daka 'urii, “'Urifita ne toa toolangaidoo 'ana taki
kera daka saea sa 'Ilaeja ne kai eta dao fasi mai?” ✡
12 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Doo mamane na, sa 'Ilaeja ne eta dao
mai nao, uri nia ka ade akau 'ana doo ki sui. Ma sui tee ne adea na kekeda
laa Abu ka saea ka 'urii, na 'Alakwa Nia Wane nia kai nonifii tasa ma kera da
kai susubutainia?
13 Nau ku faarongo kamolu, sa 'Ilaeja nia dao sui naa, ma toae ki kera da
ilia naa doo 'oro ta'aa neki kera dooria ili lana 'ani nia, 'uri ne kekeda laa Abu
nia bae mai sulia.” *

Sa Disas nia guraa tii wela anoedoo ta'aa burosia (Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Ma si kada kera dao siana tai toa kwairooi nai ki lau guu, kera daka liotoi
konia baita nai da koni kali kera naa. Ma tai waa toolangaidoo ki 'ana taki
kera daka olisusuu fai kera.
15 Ma si kada ne toaa nai sui guu kera suana sa Disas, kera daka kwele 'asia
naa, ma daka fita kau daka talai ni noni sasala laa mai 'ani nia.
16 Ma sa Disas ka ledia waa kwairooi nia ki ka 'urii, “Tee ne molu olisusuu
fai kera faafia?”
17 Ma ta tii waa lao figua nai, nia luua ka 'urii, “Waa toolangaidoo 'ae, nau
ku ngali mai kaa 'alakwa nau siamu ne. Na anoedoo ta'aa nia burosia, ma ka
nao si bae naa.
18 Ma kada na anoedoo ta'aa nai 'e dao 'ani nia, nia ka namutainia gu 'i
saegano. Ma na fakana ka ngingisula nia ka didi lifo, ma nonina ka gaga'ai
tiifau naa. Ma nau ku gania toa kwairooi 'oe ki uri kera daka taria na
anoedoo ta'aa nee faasia sui boroi nia ka 'afitai gwana fuada.”
19 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Kamolu toaa abu faamamane nee, nau ku
noni'ela naa 'ana abu faamamane laa kamolu nee wala. Nau ku too ka tau
na mai fai kamolu, bobola fainia sae kamolu molu ka faamamane nau naa.
Ngali mai wela na siaku.”
20 Ma kera daka ngalia kau wela nai siana sa Disas.

✡ **9:11** Malakai 4:5 * **9:13** Maak 1:1-8 Dion Siuabu.

Ma kada na anoedoo ta'aa nai 'e suana sa Disas, nia ka 'ui 'ana wela nai 'i saegano ka lautai naa, ma fakana ka ngingisula tiifau naa.
21 Ma sa Disas ka ledia maa nia wela nai ka 'urii, “Fita si kada ne doo nee ade 'urii sui na mai 'ana wela nee wala?”
Ma nia ka luua ka 'urii, “Doo nee safali ade 'urii 'ua gu mai 'ani nia kada 'e tu'uu.
22 Si kada 'oro nia 'ui 'ani nia laona ere ma laona kafo ma nia sae kai mae ki naa. Ma lea 'oe bobola gwamu fai ili lana, 'oko manatai kaari mai 'oko 'adomi kaari fasi.”
23 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Nia nao lau ne lea nau ku bobola fainia ne. Kaa 'urii, si doo ki sui guu kai walude gwana fua sa tii ne nia manata mamana 'ani nau.”
24 Ma 'uri nai guu maa nia wela nai ka bae baita ka 'urii, “Nau ku faamamane 'oe! 'Adomi nau mai, uri faamamana laa nau ka rigita!”
25 Ma si kada sa Disas 'e suana na konia nai kera fita mai uri 'i seeri, nia ka bae 'urii fuana anoedoo ta'aa nai, “'Oe na anoedoo ta'aa nee 'o guutaa alingana wela nee, ma 'oko faafaka'atoa fakana wela nee, nau ku odu 'oe, 'o ruu mai maa. Nao oli 'osi 'adosia lau wela nee!”
26 Ma na anoedoo ta'aa nai ka lebetainia naa wela nai ma nia ka maman-uarai, ma ka ruu na mai maa faasia. Ma na wela nai na sua lana ka mala sae nia mae naa. Ma toaa 'oro nai ki daka bae 'urii, “Nia mae naa ne.”
27 Sui boroi, sa Disas ka dau 'ana 'abana wela nai ka taea, ma nia ka tatae naa.
28 Ma si kada sa Disas nia ruu kau 'i luma, toa kwairooi nia ki kera daka ledi nia kada kera too 'ada taifili kera daka 'urii, “'Utaa bae ka 'afitai fuameli uri tari lana anoedoo ta'aa bae wala?”
29 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Na foa lae guu taifilia ne bobola fainia tari lana anoedoo ta'aa ki 'uri bae.”

Sa Disas ruana 'e bae kekerofana mae lana
(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Si kada nai, sa Disas fai toa kwairooi nia ki kera faasia 'i seeri daka tasa naa uri bali lolofaa 'i Galilii. Ma sa Disas ka nao si dooria ne ta waa kai saitomana kula ne kera too 'ana,
31 suli nia toolangaidoo 'ana siana toa kwairooi nia ki. Nia ka 'urii, “Nau, na 'Alakwa nia Wane, kera kai fale nau fuana malimae nau ki, ma kera kai saumaeli nau. Ma 'ana oluna fa dani, nau kwai tatae lau faasia maea.”
32 Sui boroi waa kwairooi sa Disas ki ka nao dasi saitomana guu doo nai nia saea, ma kera daka mau lau gwada 'ana ledi lana.

Waa tee ne waa gwaungai
(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kera lea mai daka dao naa 'ana maefere 'i Kabaneam. Si kada kera da dao 'i luma, sa Disas ka ledia toa kwairooi nia ki ka 'urii, “Na tee bae kamolu olisusuu mai faafia suli taale?”
34 Sui kera nao dasi bae guu, suli kera olisusuu mai faafia sa tii ada ne kai gwaungai fuada.
35 Ma sa Disas ka gooru 'i saegano, ka 'aili kera mai na akwala ma roo waa kwairooi nia baki siana, ma ka bae 'urii, “Lea sa tii ne gwaungai, nia ka alu nia 'i 'isi dangalu naa, ma ka waa ni rao gwana fua toae ki sui naa.”
36 Sui sa Disas ka talaia mai tii kaa wela, ka faa uua 'i matangada. Nia ka ofea mai wela nai, ka bae 'urii fuada,

37 “Lea sa tii ne gonia ta wela tu'uu 'urii 'ana sataku, nia goni nau lau guu.
Ma lea sa tii ne nia goni nau, nao nia si goni nau gwana taifili nau, nia gonia
lau guu God ne fale nau mai.”

Waa ne ilia lau gu doo diane ki nia waa kolu na
(Luk 9:49-50)

38 Sa Dion nia bae 'urii fua sa Disas, “Wala waa toolangaidoo 'ae, kameli
meli suana tii waa nia taria na anoedoo ta'aa ki 'ana satamu. 'Uri nai meli ka
luia nia nao si ilia lau, suli nia nao lau ta waa fai kolu.”
39 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Nao molu si luia lau, suli waa ne ilia si doo
kwaibalatana 'ana sataku, nia nao si ili gu tasi doo ne ta'aa fuaku.
40 Wane ne nao si malimae 'ani kolu, nia na wane kolu.
41 Si doo mamana ku saea fuamolu ne 'urii, lea ta waa 'e faa si kafo
fuamolu, suli kamolu na waa nau ki, nia kai ngalia kwaiaraa nia uria 'afitai
ka nao.

Sa Disas, nia kwaifamantai sulia ta'aa lae ki
(Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 “Tii ne nia ilia tasi doo ne adea ta wela 'ana wela tu'uu neki da manata
mamana 'ani nau ma wela nai ka lukasia manata mamana laa nia 'ani nau,
nia diana fua daka kani kulua ta maefau baita tasa 'i luana wane nai lea daka
kulufauna laona asi kwasi.
43-44 Lea sa ta bali 'aba 'amu nia talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o sigimuusia
'amu. Nia diana tasa uri 'oko ruu laona maurie fainia ta tii bali 'aba boroi
'ana. Nia ka ta'aa tasa ne lea sa na roo bali 'aba 'oe ki daka tio lalau sui boroi
'ada ma daka 'ui nada 'ani 'oe fainida laona era bae nia saru lelea si mae.
45-46 Ma lea sa ta bali 'ae 'amu nia talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o sigimuusia
'amu. Nia diana tasa uri 'oko fali tii bali 'ae boroi ma 'oko ruu laona 'initoaa
nia God. Nia ta'aa ka tasa ne lea sa 'oko fali roo bali 'ae boroi 'amu ma daka
'ui nada 'ani 'oe laona era bae.
47 Ma lea sa ta bali maa 'amu nia talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o keoa 'amu.
Nia diana tasa uri 'oko lio tii bali maa boroi 'amu ma 'oko ruu laona 'initoaa
nia God. Nia ta'aa tasa ne lea sa 'oko lio roo bali maa boroi 'amu ma daka 'ua
nada 'ani 'oe laona era bae.
48 Si kula nai, na wawaa neki da nii ai 'afitai daka mae ma na era nai lau
guu nia saru ai lelea si mae.
49 “Na toae ki sui guu tara da kiki asi kera 'ana ere mala 'ana kiki asi lana
fange.
50 “Na asi nia doo diane boroi 'ana, lelea na mamasia lana nia sui na faasia,
nia 'afitai tasa lau daka ilia ta doo ai uri nia ka mamasia lau.
“Doo ne adea guu, molu kikiasina manata lana toae ki uri daka ele mala lau
guu 'ana asi ne nia falea mamasia lae fua laona fange. Molu ka too kwaimani
diana lau guu 'ana aroaroe 'i matangamolu kwailiu.”

10

Sa Disas, nia toolangaidoo suli lukasi lana 'initai
(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)

1 Sui, sa Disas ka faasia 'i Kabaneam ka lea na kau uri bali lolofaa 'i Diudia
ma ka ulufolo na kau 'ana kafo 'i Diodan. Konia baki daka lea lau gu mai
siana, ma nia ka toolangaidoo na fuada, mala nia 'ita ka ilia na mai.
2 Tai Faarisii ki kera lea mai siana sa Disas daka ilitona uri daka faagaro
nia 'ada, ma kera daka ledi 'urii, “Nee wala, na taki sa Mosis nia faolomainia
gwana fua wane ka lukasia 'afe nia?”

3 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Si baea fifii tee bae sa Mosis nia saea
fuamolu suli si doo nai?”
4 Ma kera daka bae 'urii, “Sa Mosis nia faolomainia wane uri ka kedaa 'aba
beba ni kwailukasi lae, sui kafi lukasia 'afe nia kafi odua kafi lea naa.”
5 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Sa Mosis nia kedaa na taki nai fuamolu suli na
manata lamolu 'e sadi.
6 Sui ma, 'ana safali laa mai kada God nia saungainia doo ki sui guu, ‘Nia
saungainia wane fai keni.’
7 ‘Uri si doo nai guu, wane ka faasia maa nia fainia gaa nia, ka rarau fainia
'afe nia,
8 ma keeru roo doo ki daru ka tii doo naa.’ Keeru ka nao lau ta roo doo
'e'ete, na tii doo guu.
9 Doo ne adea guu, si doo ne God nia kani faafia ka sui naa, nao ta waa si
lukea naa.”
10 Ma kada sa Disas fainia toa kwairooi nia ki kera oli kau dao 'i luma, kera
daka ledia uri malutana si doo nai.
11 Ma nia 'e luu kera ka 'urii, “Ta waa boroi 'ana ne nia lukasia 'afe nia, ma
ka adea lau 'ana ta 'initai 'e'ete, nia ooe naa faafia 'afe nia nai.
12 Ma ka 'uri nai lau guu, lea ta 'initai nia lukasia arai nia, ma ka 'afe lau
'ana ta waa 'e'ete, nia ooe naa faafia arai nia.”

Sa Disas, nia faadianaa wela tu'uu ki (Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Toae ki kera ngalia mai kaala wela tu'uu ki siana sa Disas, uri nia ka dau
toda ma ka faadianaa fuada. Sui ma toa kwairooi nia ki kera daka ngatafi
kera.
14 Ma kada sa Disas nia liotoi si doo nai, nia rakena ka sasu ka bae 'urii
fuada, “Molu faolomainia kaala wela tu'uu ki da lea mai siaku, nao molu si
suusi kera lau. Suli sa tii ne nia faamamane mala 'ana wela tu'uu ki, nia ne
bobola fainia 'initoaa God.
15 Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, lea ta waa nao si faamamane
mala kaa wela tu'uu, nia 'afitai 'asia naa nia ka ruu laona 'initoaa God.”
16 Ma sa Disas ka 'olia wela tu'uu nai ki, ma ka alu 'abana faafi kera ka
faadiana kera.

Tii waa ni toolangaidoo nia ledia sa Disas (Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Si kada sa Disas nia safali lea gu kau uri ka lea naa, tii waa 'e fita mai
ka booruru naa 'i maa 'aena. Sa wala nai ka ledia sa Disas ka 'urii, “Waa
toolangaidoo diana 'ae, si tee gu ne nau kwai ilia uri nau ku too 'ana mauria
firi?”
18 Ma sa Disas luua ka 'urii, “'Oe 'utaa ne 'oko sae nau waa diane? God
taifilia naa ne nia diana, nao naa ta waa lau.
19 'Oe saitomana gwamu si baea fifii baki bae, nee? Si bae fifii ki bae 'urii,
‘Nao 'osi sauwane, nao 'osi ooe, nao 'osi beli, nao 'osi suke faafi ta wane, nao
'osi sukea ta waa, ma 'oko sae'inito 'ana maa 'oe fai gaa 'oe.’ ”✡
20 Ma sa wala nai ka bae 'urii, “Waa toolangaidoo 'ae, 'ita 'ua mai 'ana kada
ku tu'uu, nau ku roo mai suli taki nai ki tiifau.”
21 'Uri nai guu, sa Disas ka lio 'uri nia 'ana liosaue, ka bae 'urii fuana, “Tii
si doo gu ne nao 'ua. 'Oe lea kau, 'oko faafoli 'ana 'okona doo 'oe ki tiifau, sui
'oko ngalia malefo nai 'oko falea fua toaa siofaa ki. Aia, ma ni 'oe 'oko too
'amu 'ana totodaa 'i salo. Sui guu, 'oko lea na mai buriku.”

✡ **10:19** 'Eksades 20:12-20; Diutoronomii 5:16-20

22 Ma si kada sa wala nai nia rongoa doo nai ki 'uri nai, nia maana ka 'asia.
Ma nia ka lea na 'ana kau fai manata 'asia lae, suli nia waa totodaa nia baita
'asia naa.
23 Sui sa Disas ka lio kau 'uri toa kwairooi nia ki, ka bae 'urii, “Nia 'afitai
'asia naa fua waa todadoo baita ki kera daka ruu laona 'initoaa God.”
24 Ma toa kwairooi nia ki kera daka kwele 'asia naa 'ana si baea nai ki. Sui
sa Disas ka bae 'ana 'urii fuada, “Wela nau ki, nia 'afitai 'asia naa uri ruu lae
laona 'initoaa God.
25 Nia 'afitai 'asia naa uri ta kamel ka ruu 'ae 'ogile. Nia 'e 'afitai ka talua
lau uri ta waa todadoo ka ruu laona 'initoaa God.”
26 'Uri nai toa kwairooi nia ki kera daka kwele 'asia naa, suli kera manata
toi saea sa na todadoo lae dianaa 'e lea mai faasia God. Ma kera daka ledi
kwailiu 'ani kera, kera daka 'urii, “'Uri nai tama doo nia 'afitai 'asia naa fua
ta waa ka dao toi mauria firi nai rowane?”
27 Ma sa Disas ka bubungi kera ka bae 'urii, “Wane 'ana ne nia 'afitai fuana
uri dao toi lae mauria firi, God nia nao. God, nao tasi doo si 'afitai guu fuana.”
28 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, “Kameli meli faasia mai doo ki sui naa uri
meli ka lea 'i burimu!”
29 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, “Iuka, nau ku saea fuamolu, lea ta waa ne
faasia na luma nia, ma nao toolana ki, ma nao waiwane nia ki, ma nao maa
nia, ma nao gaa nia, ma nao wela nia ki, ma nao gano nia ki, fuaku ma fua
Faarongoa Diana nee,
30 nia kai too 'ana doo nai ki ka talua ka tasa lau*. Lao fa sato 'i tari'ina, nia
kai too 'ana lume, ma toolana ki, ma waiwane nia ki, ma gaa nia ki, ma wele
nia ki, ma gano nia ki, ma fai nonifiia ki lau guu. Ma 'ana si kada ne nia 'ua,
nia kai too 'ana mauria firi.
31 Sui ta, toaa ne kera nii 'i nao ki, kera kai 'isi, ma toaa ne kera 'isi ki, kera
kai nii 'i nao.”

Oluna si kada sa Disas nia bae kekerofana mae lana
(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Sa Disas nia eta 'i nao 'ana toa kwairooi nia ki, kera daka lea naa uri
Durusalem. Ma toa kwairooi nia ki kera daka kwele 'asia naa, ma toaa nai
da lea lau guu 'i burida, kera daka mau 'asia naa. Ma sa Disas ka talaia na
akwala ma roo waa kwairooi nia ki kera daka 'idu tau fasi konia nai, sui nia
ka faarongo kera 'ana si doo ki ne kai fuli fuana.
33 Ma nia ka bae 'urii, “Molu fafurongo fasi, suli kolu lea 'alaa na uri 'i
Durusalem nai! Ma kera dai 'olemaelaku naa, nau 'Alakwa nia Wane, uri
daka fale nau fua waa baita ni foa ki ma waa toolangaidoo ki 'ana taki. Ma
kera dai sae garo laku uri saungi laku, ma dai fale nau naa fuana toaa nao
lau Diu ki.
34 Ma na toaa nai ki kera dai 'onionga 'ani nau, ma dai ngisufi nau, ma dai
kwae nau, ma dai saumaeli nau naa. Ma sui 'ana oluna fa dani, nau kwai
tatae lau gwaku fasi maea.”

Sa Demes fainia sa Dion daru ledia sa Disas
(Matiu 20:20-28)

35 Sui, sa Demes fai sa Dion, roo 'alakwa sa Sebedii ki keerua daru ka lea
mai siana sa Disas, daru ka bae 'urii fuana, “Wala waa toolangaidoo 'ae, tii si
doo ne kaaria dooria miri ka gania siamu uri 'oko faa fuamiri.”
36 Ma sa Disas ka ledi 'urii 'ani keerua, “Tee ne kamuru dooria nau kwai
faa fuamuru?”

* **10:30** Talanga si kada ki lau.

37 Ma keerua daru luua daru ka 'urii, “Kaaria dooria miri kai gooru 'ana
'inito kwaimani lae fai 'oe lao 'initoaa 'oe, ta waa 'i bali aolo 'oe ta waa 'i bali
mauli 'oe.”
38 Ma sui sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Na doo ne kamuru gania siaku nai,
kamuru nao muru si filoa guu. Kamuru bobola boroi fai liu lae lao nonifii laa
ne nau kwailiu 'i liona?”
39 Ma keerua daru luua daru ka 'urii, “Kaaria bobola gwaari fainia.”
Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Iuka nia mamana, kamuru kai liu lau gu
lao nonifii laa ne nau kwailiu 'i laona.
40 Sui ta, na fili lana ta waa uri ka gooru fai nau 'i bali aolo nau, ma nao 'i
bali mauli nau gu ne, nao lau ni nau ne kwai ilia. Si kula nai ki da too 'ua gu
maasia toa ne da 'olofaorada mai fuai.”
41 Ma si kada na akwala waa kwairooi nia nai ki kera rongoa si doo nai,
kera daka rakesasu 'ana sa Demes fai sa Dion.
42 Ma sa Disas nia ka koni kera ka bae 'urii fuada, “Kamolu saitomana na
waa gwaungai ki ne kera gwaungai fua toaa nao lau Diu ki, kera da too 'ana
rigitaa ma daka suumainia 'asia naa toae fua ili lana doori lada ki.
43 Sui ma, ni kamolu gu ne nao molu si ili lau 'uri nai 'i matangamolu. Lea
ta waa 'amolu nia dooria kai baita fuamolu, waa nai nia waa ni rao kamolu
gwana.
44 Ma lea sa tii 'amolu nia dooria kai 'inito, nia na waa ni rao tatakwai lae
gwana fuamolu tiifau.
45 Suli nau, na 'Alakwa nia Wane, nau nao kusi lea mai uri toae ka rao
fuaku. Nau ku lea lau 'aku mai uri ku rao fua toae ki sui gwana, ma ku falea
mauria nau fua faamauri lana toaa 'oro.”

Sa Disas nia guraa tii waa maarodo
(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Sui, sa Disas fai toa kwairooi nia ki kera da lea mai daka dao 'ana
maefere 'i Diorikoo. Ma si kada kera da faasia Diorikoo fai konia baita nai,
kera dao tona tii waa maarodo nai satana sa Baatimias ('alakwa sa Timias)
ne gooru gwana suli tala nai uri gani doo lae sia toae.
47 Ma si kada nia rongo sulia sa Disas na waa bae fasi Naasaret nai, nia ka
'ai na kau 'urii, “Disas, 'oe waa nena fulina Defet, 'o manatai nau mai!”
48 Ma toaa nai ki daka ngatafi nia, daka saea nia ka taaro 'ana. Sui boroi ma
nia kafi 'ai baita tasa fatai ma ka 'urii, “Waa nena fulina sa Defet, 'o manatai
nau mai!”
49 Ma sa Disas ka uu ngado na 'i seeri ka bae 'urii, “Molu 'ailia nia lea mai.”
Ma kera daka 'ailia mai sa Baatimias daka 'urii, “Manatamu ka ele 'ana.
'Oko tatae mai. Nia 'aili 'oe uri 'oko lea siana.”
50 'Uri nai guu nia ka luka 'ana maku baita nia nai ka tio naa, ka sulatatae
'i langi ka lea na siana sa Disas.
51 Ma sa Disas ka ledia ka 'urii, “Tee ne 'oe dooria nau kwai ilia fuamu
wala?”
Ma na waa maarodo nai ka 'urii, “'Oe waa toolangaidoo, nau ku dooria
maaku ka 'ifi ku lilio.”
52 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Oli 'oko lea 'amua, na faamamane laa 'oe
'e ilia maamu ka lilio naa.”
Ma 'ali'ali 'ua guu maana sa wala nai ka lilio naa. Ma nia ka lea naa fai sa
Disas fai kera suli taala nai.

11

Sa Disas, nia dao lao maefera baita 'i Durusalem
(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Dion 12:12-19)

1 Si kada sa Disas fai toa kwairooi nia ki kera da dao karangia fera baite
'i Durusalem, kera dao 'ana fera 'i Betfeis ma 'i Betanii, gwauna fa uo kera
saea 'ana 'i 'Olif. 'Uri nai guu, nia ka odua ta roo waa 'ana waa kwairooi nia
ki, keerua daru ka eta na 'i nao.
2 Ma nia ka bae 'urii fuadaru, "Muru lea kau 'ana maefera loko, na muru
naofia kau na. Kada muru dao kau 'i seeri, tara muru kai liotoi tii dongki
kera kania ka uu gwana 'i seeri ne nao si ngali 'ua gu ta waa. 'Uri nai muru
ka lukea muru ka talaia mai uri seeki.
3 Lea ta waa nia ledi kamuru ka 'urii, "'Utaa ne muru ka lukea dongki nee?'
Muru ka bae 'urii fuana, 'Na Aofia nia dooria uri ka lea ai, sui ka olitai 'ali'ali
lau guu mai ai.' "
4 Ma keeru daru ka lea, ma daru ka liotoi tii kaa dongki kera kania ka uu
gwana ninimana taale 'i maana tii luma. Ma kada keerua lukea naa,
5 tai waa da uu 'i seeri ki daka ledi keerua daka 'urii, "Tee ne kamuru lukea
dongki nee uria?"
6 Ma keeru daru ka luu kera ilingia bae sa Disas nia saea mai fuadaru, ma
kera daka faolomainia na fuadaru.
7 Ma keeru daru ka talaia mai na dongki nai siana sa Disas, ma daru ka
ngalia maku keerua ki daru ka regwataa 'i fafona, ma sa Disas ka raa ka
gooru faafia.
8 Na toaa 'oro nai ki kera daka samatainia maku tikwa kera ki lau guu
sulia taale, ma bali 'ana toaa kera daka sikilia mai uluna baibai ki, ma daka
samatainia naa suli taale. Kera da ilia si doo nai uri faabaita lana sa Disas.
9 Ma toaa nai sui guu da lea fainia, ta bali daka eta 'i nao, ma ta bali daka
'isi kau, kera daka suungi daka bae 'urii,
"Tangoa God!
Ma dianaa fuana sa wala nee ne nia lea mai fainia rigitaa God!
10 Ma dianaa fuana 'initoaa nia sa wala ne kai dao mai, ne mala 'initoaa bae
kokoo kolu sa Defet!
Tangoa God 'i salo liu!"
11 Sa Disas nia ruu laona fera 'i Durusalem, ka lea naa uri laona Beukaua
God. 'Uri nai, nia ka lio kwailiu, ma ka liotoi doo ki tiifau. Sui boroi ma
faanoe kai rodo naa, nia ka tasa lau gwana uri maefera 'i Betanii fainia
akwala ma roo waa kwairooi nia ki.

Sa Disas, nia agia na fig nai
(Matiu 21:18-19)

12 Tio dani kera oli mai fasi Betanii, sa Disas ka fiolo.
13 Ma nia lio kau, ma ka liotoi tii 'ai ululua nai kera 'ailia 'ana fig. Nia ka
lea karangia kau uri ka liotoi ta fuaedoo 'i gwauna. Ma sui, kada nia dao 'i
'aena, nia ka liotoi gwana otona 'abana nao gu fuaedoo, suli kada na fig ki da
ulu'atoa.
14 Ma sa Disas ka bae 'urii fua fig nai, "Ta waa si 'ani lau ta fuaedoo faasi
'oe ka oli 'alaa!" Ma toa kwairooi nia ki kera ka rongoa si doo nai.

Sa Disas, nia ruu lao Beukaua God
(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Dion 2:13-22)

15 Si kada kera dao naa 'i Durusalem, sa Disas ka ruu na laona Beukaua
God. 'Uri nai, nia ka taria naa toaa sui guu ne kera foli ma daka faafoli 'ana

doo ni afuafu lae ki.* Ma nia ka kefusia gwegele kera ki toaa nai ki da tatala
'ana malefo ki. Ma nia ka kefusia lau guu doo ni goorua kera ki toaa ne kera
foli 'ana fao ki.
16 Ma nia ka luia nao ta waa si ngalia mai ta doo uri faafoli lae ai fua laona
Beukaua God.
17 Ma nia ka toolangaidoo fua toae ki ka bae 'urii, "God nia saea laona
kekeda laa Abu ka 'urii, 'Na beu nau, kera saea 'ana beu ni foa lae fua toaa ki
sui lao fera ne 'i saegano.' Ma sui molu ka bulasia molu ka alua 'amolu 'ana
kula ni too kera toaa bebeli ki."
18 Na waa baita ni foa ki fainia waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera rongoa
si doo nai daka safali nani naa uri tasi doo dai ilia uri saumaeli lana sa Disas.
Ma sui daka mau lau gwada 'ani nia, suli na konia nai kera da kwele 'asia naa
'ana toolangaidoo laa nia.
19 Nia saulafia naa, sa Disas fai toa kwairooi nia ki, kera daka oli lau gwada
faasia 'i Durusalem.

Fafaataia 'ana fig
(Matiu 21:20-22)

20 Tio dani 'uubongi kera oli lau gu kau suli taale, kera daka liotoi fig bae 'e
kuku ka 'ako naa, safali gu mai lao kutuna ka raa mai.
21 Ma sa Bita ka manata toi naa si baea bae sa Disas nia saea fua 'ai nai, ma
ka bae 'urii fuana sa Disas, "Waa toolangaidoo 'ae, liotoi fasi fig bae 'oe 'o agia
ne nia mae naa!"
22 Ma sa Disas nia luua ka 'urii, "Molu manata mamana 'ana God.
23 Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, lea kamolu molu bae 'urii fua
fa uo loko, "'Oe 'idu kau 'oko 'asi 'oe na kau lao asi bue,' molu ka manata
mamana ma ka nao molu si manata sala lao liomolu, si doo nai kai fuli. God
kai ilia gwana fuamolu.
24 Doo ne adea guu nau ku saea fuamolu nai, kada molu foa, ma molu ka
gani uri tasi doo, molu ka manata mamana mala 'ana sae kamolu ngalia naa,
ma God kai falea gwana doo ne kamolu gani uria.
25-26 Iuka, kada kamolu foa, molu ka manata lukea ta'aa laa kera waa ki
fuamolu, 'uri ne Maa kamolu 'i salo nia manata lukea lau guu abulo ta'aa laa
kamolu ki."

Da ledi 'alaa 'ana rigitaa sa Disas
(Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Sa Disas fai waa kwairooi nia ki, kera oli mai daka dao lau gu 'i
Durusalem. Ma si kada sa Disas 'e ruu lao Beukaua God, na waa baita ni foa
ki, ma waa toolangaidoo ki 'ana taki, ma waa gwaungai ki, kera daka lea mai
siana.
28 Ma daka ledi 'urii 'ani nia, "Nee wala, na rigitaa tee ne 'oe too ai ma 'oko
ilia doo neki? Ma sa tii ne faa rigitaa nee fuamu uri ili lana doo neki?"
29 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Iuka, nau boroi ku ledi kamolu lau gu uri
tii si doo. Lea kamolu luu nau, nau kufi faarongo kamolu 'ana rigitaa ne nau
ku too ai fua ili lana doo neki.
30 Aia, kamolu saea fasi fuaku, na rigitaa ne sa Dion nia too ai uri faasiuabu
lae nia lea mai fasi God, ma nao nia lea mai fasi wane gwana?"
31 Ma kera daka bae suli si doo nai matangada uri dao lae toi si doo dau
saea, ma daka 'urii, "Tee ne kolu kai saea? Lea sa kolu olisi nia ma kolu ka

* **11:15** Toaa da tatala 'ana malefo ki kera dai kaubarea malefo kera toae ki.

bae 'urii, ‘Faasia God,’ nia kai bae 'urii na, “Utaa ne molu si faamamanea sa Dion?’
32 Ma lea kolu bae lau guu 'urii, ‘Nia lea gwana mai faasia wane 'ana fera ne 'i saegano.’ ” Kera daka mau lau gwada 'ana toaa ki, suli na toaa nai sui guu kera da saitomana sa Dion nia na brofet mamana.
33 Nia ne, kera luua sa Disas ma daka bae 'urii, “Kameli ulafusia!”
Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nau boroi nao kwasi faarongo kamolu lau guu 'ana rigitaa nee nau ku ilia 'ana doo neki.”

12

Na tarifulaa suli waa 'e faa ola nia ka tio 'abana tai waa
(Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Sui, sa Disas ka safali bae fua toa gwaungai kera toaa Diu 'ana tarifulaa ki. Ma nia ka bae 'urii, “Tii waa nia fasia ola greib nia lelea ka sui naa. Nia ka 'uia sulufau kalia, ka 'elia tii fauongi ni dali ngisi lana greib ki 'i laona fua ngilo lana waen, ma ka saungainia tii labu ni folo lae 'ana ola nia nai. Sui nia ka alu ola nai 'i 'abana tai waa uri daka suasulia ne kera da kwai ala faafi uri fale lana bali fanga nia waa naisata 'ana ole kada 'e maua. Nia ade 'uri nai sui, nia ka lea naa 'ana fera tau. 2 Totoo 'e dao si kada ola greib nai 'e maua, nia ka falea tii waa ni rao 'ana ka lea mai sia toa bae lao raoa nia, uri ka ngali kau bali fanga naisata 'ani nia waa 'ana doo.
3 Ma si kada waa nai dao, toa nai daka daua daka karoa. Ma kera daka kwae nia, sui daka olitainia ka oli tatakwai gwana.
4 Sui, na waa nai 'ana ola ka odua lau gu mai ta waa lau. Toa bae liu daka diu gwauna sa wala nai ma daka ilia naa doo 'oro faa noni susuala 'ani nia.
5 Waa nai 'ana ola ka odua mai ta waa lau guu. Ma toa bae kera daka saungia sa wala nai ka mae naa. Waa nai 'ana ola, nia odua lau mai waa 'oro nia ni rao ki ma sui, toa bae daka kwaeta'aa 'ana ta bali ada, ma tai doo kera saungida daka mae naa.
6 Ade 'uri nai lelea tii fa waa 'isi naa ka too fua odu lana mai. Na waa 'isi nai 'e too, nia na 'alakwa nia waa 'ana ola nai 'ua guu. Ma nia ka liosau 'asia naa 'ana 'alakwa nia nai. Sui boroi 'ana, nia ka odua na mai, ma ka manata 'urii, ‘Wela nau nee 'ua gu taari kera daka sae'inito 'ani nia.’
7 Ma sui boroi 'ana, toa bae kera daka bae 'ada fuada kwailiu daka 'urii, ‘Na wela bae kai ngali fulingana gu maa nia ne! Lea mai kolu saungia ka mae 'ana, uri kolu ka ngali 'akolu doo neki maa nia kai faa fuana nee!’
8 Ma kera daka saungia wela nai ka mae, ma daka ngalia doo mae naa daka 'ui ai sara fasi laona ola nai.”
9 'I seeri sa Disas ka ledia toa gwaungai bae ka 'urii, “Tee ne na waa 'inito nai 'ana ola nia kai ilia 'ana toa nai? Nia kai lea mai kai saumaelia toa nai da ala faafia sua lae suli ola nai, sui nia ka alua lau ola nai 'i 'abana toaa 'e'ete ki naa, uri daka sua lau sulia fuana.
10 Talafana lau gu si doo bae molu teemai sulia lao buka abu nai, bae 'e bae 'urii,

‘Si fau bae toa ni saungai luma ki da 'ui gwada ai, nia 'ana ne si fau 'initoa ni
faangasi lana fatai lume.

11 God ne ilia si doo nai ka 'uri nai, ma kolu ka suai ka diana 'asia naa.’ ” ✡
12 'I seeri guu, na toa gwaungai nai toaa Diu ki, kera daka nani naa uri tasi ade laa uri daka daua sa Disas, suli kera da filoa naa sa Disas 'e falea si tarifula

✡ **12:11** Sam 118:22-23

laa nai suli kera. Ma sui, kera daka mau lau gwada 'ana konia nai, daka faasi nia daka lea na 'ada.

Si baea suli foli lana takisi fua waa 'inito 'i Rom
(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Totoo lau guu toa gwaungai nai ki daka odua mai tai Faarisii fainia tai waa 'ana toaa sa Herod ki, daka lea mai daka ledia naa sa Disas uri kefusi lana 'ana tasi doo nia kai saea.
14 Iuka. Kera daka dao na siana, ma daka bae 'urii, “Waa toolangaidoo 'ae, kameli saitomana si doo ne 'oe saea ki, si doo mamana ki sui guu. 'Oe 'o toolangaidoo fua toae ki 'ana mamanaa God ka lea 'ua gu suli doori lana. Ma ka nao 'osi 'ado guu fainia ta waa, 'ana manata laa 'i tala'ana. Ma ka nao 'osi mamaura guu 'ana manata lana ta waa 'inito boroi 'ana. Aia, 'oe faarongo kameli fasi. Nia 'o'olo gwana 'ana taki God, uri meli ka folia takis nee fua waa 'inito nee 'ana fera 'i Rom, ma nao 'utaa? Nia 'o'olo gwana fua kameli ka faa, ma nao 'e nao?”
15 Ma sui, sa Disas ka filoa gwana sukea kera nai, nia olisi kera ka 'urii, “Tee ne adea molu ka sasi uri kefusi laku? Ngali fasi mai tafa seleni ku suai fasi.”
16 Ma kera daka ngalia mai tii fa seleni fuana, nia ka ledi kera ka 'urii, “Nunu sa tii ne nii 'afa seleni nee, ma satana sa tii ne nii ai nee?”
Kera luua, daka 'urii, “Waa 'inito nee fera 'i Rom na.”
17 Sa Disas ka bae 'urii, “Lea kau, si doo naisata 'ana waa 'inito 'i Rom ki molu faa 'amolu fua waa 'inito 'i Rom, si doo naisata 'ana God molu ka faa 'amolu fua God.”
Ma kera daka kwele 'asia naa 'ani nia.

Na baea suli tatae lae fasi maea
(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Sui, toa Sadiusii ki daka lea lau gu mai siana sa Disas. Na Sadiusii ki da saea lelea wane 'e mae naa 'afitai sae totoo nia ka tatae lau faasia maea.
19 Ma kera daka ledia sa Disas daka bae 'urii, “Waa toolangaidoo 'ae, sa Mosis kedaa na taki fuakolu ka bae mai 'urii bae, ‘Lelea waa 'e mae fasi 'afe nia, ma ka nao si welaa guu, na toolana 'ua guu waa nai ka adea lau 'initai nai uri ka kwalafia ta wela ka talana sa wala nai 'e mae.’
20 Aia, totoo tii bara waisaasina nai kera 'ada fiu waa ki fatai. Na waa 'i nao 'e adea tii wela keni nai, sui ka nao si welaa guu, nia ka mae gwana.
21 'Uri nai, waa 'i burina ka adea lau wela keni nai, ma ka nao si welaa lau guu, nia ka mae lau gwana. Oluna waa ka 'uri nai lau guu.
22 Ma ka lea na 'uri nai suli fiu waisaasina nai ki kera mae lelea ka sui guu ka nao ta waa ada si welaa guu. Ma burina kera da mae tiifau naa, wela keni nai ka mae lau guu.
23 Ma sui 'uri nai, totoo 'e dao 'afa dani God 'e tataea toaa da mae ki fasi maea, na 'initai nai na 'afe sa tii guu nai 'ana bara waisaasina nai. Kera sui gu bae da adea wela keni nai!”
24 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Kamolu molu ulafusia malutana Kekeda laa abu ki fainia tetedea God nai molu ka manata garo suli si doo nai ka 'uri nai.
25 Suli, si kada waa ki da tatae naa fasi maea, kera da 'uria na 'ada 'ensel loki 'i salo nai, ne nao dasi arai ma dasi 'afe naa.
26 Iuka, nau ku toolangaidoo fuamolu suli tatae laa fasi maea. Nau ku saitomana kamolu teemainia naa si baea bae sa Mosis 'e saea suli na era bae saru 'ana kaa 'ai tu'uu bae. Si kada bae, God 'e bae 'urii fua sa Mosis, ‘Nau

naa ne God ne sa 'Abraham 'e foosia, ma God ne sa 'Aesak 'e foosia, ma God ne sa Diakab 'e foosia.'
27 Toolangai lana si baea nai 'e 'urii, toa nai ki kera mae naa, sui boroi God 'e faatainia kera da foosi nia 'ua gwada, ma daka kwaimani 'ua gwada fainia. Kamolu manata lamolu 'e garo suli si doo nai!"

Si baea fifii 'inito tasa
(Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Ma tii waa ni toolangaidoo lae 'ana taki sa Mosis, 'e lea mai ka fafurongoa olisuuu laa nai fai sa Disas. Nia 'e rongoa sa Disas 'e olisi diana 'ana si ledi laa nai Sadiusii ki da ledi nia ai, nia ka ledi 'urii 'ana sa Disas, "Si baea fifii tee gu ne 'inito ka talua sui naa si baea fifii ki lao taki sa Mosis?"
29 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, "Si baea fifii ne 'inito ka talua sui naa si baea fifii ki ne 'urii, 'Toaa Diu ki, molu rongo fasi! God na Aofia kia nee, nia taifili nia gu ne God.
30 'O liosau 'ana God na Aofia kia 'ana liomu tiifau, ma 'ana mangomu tiifau, ma 'ana manata lamu tiifau, ma 'ana tetedea 'oe tiifau.
31 'O liosau 'ana ta wane kau ka mala lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe tala'amu.' Nao tasi baea fifii si 'initoa si talua roo si baea fifii nai ki."
32 Ma waa ni toolangaidoo nai 'ana taki sa Mosis ka bae 'urii fua sa Disas, "Waa ni toolangaidoo 'ae, 'oe olisi diana 'asia naa 'ana si ledi laa nai. Doo mamane naa nai 'oe saea God nee taifilia naa ne nia God ma ka nao naa ta God 'e'ete lau.
33 Ma waa ka liosau 'ana God 'ana mangona tiifau, ma 'ana liona tiifau, ma 'ana tetede lana tiifau. 'Oko saea, waa ka liosau 'ana waa ki mala ne nia 'e liosau 'ani nia 'i tala'ana, ma si doo nai ka 'initoa ka talua faledoo lae ki sui naa ma afuafu lae ki sui naa fua God."
34 Sa Disas 'e lio saitomana filodoo laa sa wala nai nia ka bae 'urii fuana, "'Oe nii karangia naa 'initoaa God nai."

Ma safali 'i seeri ka lea naa, nao ta waa si bobola lau fainia ka ledia sa Disas 'ana ta ledi laa lau.

Sa Disas nia waa lao kwalafaa sa Defet, ma na Aofia sa Defet
(Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Si kada sa Disas 'e toolangaidoo laona Beukaua God, nia ka ledi 'urii, "Tee ne adea waa ni toolangaidoo ki 'ana taki sa Mosis daka saea na Kraes nee nia na waa 'e futa gwana lao kwalafaa sa Defet?
36 Na Anoedoo Abu bae nia faabaea sa Defet ka bae 'urii,
'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'O gooru ngado 'amu 'i bali aolo nau 'ana 'initoae, lelea ka dao si kada nau
kwai ilia malimae 'oe ki 'oko 'inito faafi kera.' ✡
37 "Sa Defet 'e tala 'ailia Kraes 'ana 'Aofia' nia. Doo ne adea guu, na Kraes nia nao lau otona gwana waa 'e futa gwana kau 'i buri lao kwalafaa sa Defet. Nia na Aofia sa Defet lau guu."

Na konia baita nai, kera daka ele 'asia naa si kada kera fafurongoa bae lana sa Disas.

Sa Disas, nia bae 'u'ufa sulia toa ni toolangaidoo ki
(Matiu 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Ma si kada sa Disas toolangaidoo, nia ka bae 'urii, "Molu ka fiia toa ni toolangaidoo neki suli taki sa Mosis. Na liu kwailiu lae fainia maku kwanga

✡ **12:36** Sam 110:1

diana tikwa neki maa usie ki, kera da ilia ka diana 'asia naa uri waa ki daka tango kera fainia.
39 Ma lelea doo, si kada 'ana fafangaa ki ma lao beu ni ofu lae ki kera daka dooria 'ua guu gooru lae 'ana kula ni goorua kera waa 'inito ki.
40 Ni kera 'ua gu ne toaa ni beli lana luma kera ai 'oru ki. Ma sui, kera daka foa 'ana foa laa tikwa ki 'asia naa uri waa ki ka tango kera fainia. Kera toaa 'uri nai ki ne God kai falea kwakwaea ne ta'aa 'isi lau fuada."

Fale laa nia tii gwa 'oru malania
(Luk 21:1-4)

41 Sa Disas nia gooru karangia na kufidoo ni alu malefo lae, laona Beukaua God. Nia ka bubungia kada toae ki da falea malefo kera ki fua koni lana fua beukaua nai. Ma ka suana toaa 'oro suadoo da falea malefo baita ki.
42 Sui lelea, nia ka suana tii gwa 'oru siofaa nai nia lea mai ka falea naa roo kaa miga malefo tu'uu nai ki.
43 Ma 'uri nai, sa Disas ka 'ailia mai toa kwairooi nia ki siana, ka bae 'urii fuada, "Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, gwa 'oru malania nee 'ana ne nia falea malefo ne baita ka talua malefo neki toaa neki sui guu da faa ki.
44 Suli toaa neki kera suadoo ki nee, kera fale gwada si orongadoe 'ana suadooa kera ki ne. Aia, gwa 'oru malania nee, nia fale tiifau naa 'ana malefo ne nia too ai, fua lao kufidoo loko ni faledoo."

13

Si kada na 'afitaia baita kai dao
(Matiu 24:1-14; Luk 21:5-19)

1 Si kada sa Disas 'e ruu 'i maa ka lea na kau fasi Beukaua bae, tii waa 'ana toa kwairooi nia ki ka bae 'urii fuana, "Waa ni toolangaidoo 'ae, 'o suana fasi 'amu gaafana fau baita neki fainia saungaia diana neki 'ana Beukaua nee wala!"
2 Ma sa Disas ka luua ka 'urii, "Aia, 'oe suana beu baita saungai lana neki 'ana Beukaua nee nai? Totoo tii si kada nii 'ua kau, na talae fau neki sui guu dai atoli daka tagabola lelea ka sui, tasi fau boroi si gooru guu fafona ruana si doo 'ani kera."
3 Aia, si kada sa Disas 'e gooru 'ana gwauna fa uo 'i 'Olif 'i bali loko lau guu 'ana Beukaua nai, sa Bita, sa Demes, sa Dion, ma sa 'Andru kera daka ledi aroaro 'ani nia daka 'urii,
4 "'O faarongo kameli fasi wala. 'I angita gu ne doo nai ki 'oe saea nai kai fuli ai? Ma na tee gu ne lelea meli suai 'e fuli ma kameli ka saitomana si kada nia naa doo nai ki uri ka fuli ai?"
5 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ka fiia ade lea ta waa ka suke kamolu ma ka talai garo 'ani kamolu.
6 Suli tee, na waa 'oro ne kera kai dao mai 'ana sataku ma kera dai bae 'urii, 'Nau na Kraes bae naa ne!' 'Uri nai guu ma kera daka talai garo naa 'ana toaa 'oro nai.
7 Tasi doo lau, si kada kamolu rongo na omee ki da firu, ma nao molu ka rongo ununua 'oro sulia na omee nai ki, nao molu si mau lau. Na doo 'uri nai ki 'afitai ka nao lau, kera kai dao gu mai. Ma sui boroi 'ana, ade sae 'oko kwaifii 'amu sae sa sui lana doo ki naa nai. Nao 'ua nai.
8 Totoo bobongi ta fera 'e tatae ka firu gwana fainia ta ruana fera, ma ta waa 'inito fainia toaa nia da tatae lea daka alasia gwada ta ruana waa 'inito fainia toaa nia. Na anuanu lau guu kai liu 'ana bali fera 'e'ete ki sui, ma na

uni fioloa ki kai liu 'ana kula 'oro. Fuli lana doo nai ki 'e mala gwana ta keni faafuta si kada nia kafi safali fiiwela guu.

9 "Molu ka folo diana lau guu, suli kera kai fale kamolu fua lao 'abana toa rao 'i fera ki. Toae ki kera kai dau kamolu, daka ngali kamolu naa fua kwae lamolu. Kera kai nangasi kamolu 'i lao beu ni ofu lae ki, suli kamolu faamamane nau. Ma kera kai talai kamolu kau 'i maana waa 'inito ki fua didi lamolu lae. Ma 'i seeri kamolu kai faarongo kera 'ani nau.

10 Ma ni kamolu molu kai bae fasi 'amolua sulia na Faarongoa Diana nee fua toae ki sui lao fera ne 'i saegano.

11 Si kada tee gwana kera dau kamolu, ma daka talai kamolu uri didi lamolu lae, nao molu si manata isifufuli lau suli si doo ne molu kai saea. Si baea ne Anoedoo Abu nia falea fuamolu 'ana si kada nai, nia naa ne molu kai saea. Suli na Anoedoo Abu 'ana ne kai bae, nao lau ni kamolu.

12 Totoo kau na waa ki dai falea gwada toolada ki fua saungi lada, ma na waa ni maa lae ki, kera dai ili 'uri nai lau guu 'ana wela kera ki. Ma na wele ki, kera dai ade faasia bae lana maa kera ki fainia gaa kera ki. Ma kera kai falea maa fai gaa kera ki fua saumaeli lada.

13 Toae ki sui gwana kera kai susubutai kamolu suli ne kamolu toaa nau. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, waa ne faamamane nau ka ngado lelea ka dao 'ana sui lana doo nai ki sui guu, God kai faamauri nia.

Si baea suli Beukaua bae
(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Totoo lelea molu ka suana naa na doo sua bae kera dao daka faa uua naa laona lalo abu nee kula nao si bobola na uri ka uu ai, ma God ka lukasia naa beu nia." ('Oe waa ni teemai lae 'oko filo diana 'ana doo nai.) "Ma lelea nia 'uri nai naa, toaa nee lao bali lolofaa nee 'i Diudia molu ka tafi na uri fa toloa ki.

15 Ma 'ana si kada nai, tii ne 'oe 'o too mai 'i fafo lume, 'oko tafi namu. Nao 'osi dora lau 'ana sasi lae fai ruu lae mai luma kamu uri koni lana 'okodoo 'oe ki.

16 Ma tii ne 'oe nii 'ua mai lao ole 'ana si kada nai, 'oko tafi na 'amu. Lelea maku baita 'oe ka nii boroi kau 'i luma kamu, nao 'osi oli lau mai uria, ka faadora 'oe.

17 Ma si kada nai nia kai ta'aa 'isi fuada ai kulua ki fai ai faasusu ki, suli kai 'a'atola fuada uri tafi 'ali'ali lae.

18 Molu foa uri God ka nao si faolomainia uri fuli lae lau guu otofana si kada 'ana ute ma ka gwagwari'olaa.

19 Suli na 'afitaia nai kai ta'aa 'isi ka talua lau 'afitaia ki sui ne wane lao fera ne 'i saegano da saitomana ki, 'ita mai si kada God saungainia molaagali ka dao 'i tari'ina. Ma 'ita 'i tari'ina ka lea 'alaa naa, ta 'afitaia boroi nao si 'uria naa.

20 Lelea sae God ka nao si 'oikukuru 'ana si kada 'afitai nai, 'afitai ta waa ka mauri lau. Ma sui, uri nunufana gwana toaa fifilia nia ki, nia kai 'oikukuru 'ana si kada 'afitai nai.

21 "Iuka, lea ta waa bae 'urii fuamolu, 'Lea mai suana 'amolu, na Kraes bae gu ne,' ma nao ka bae 'urii, 'Lea molu suana 'amolu, nia nii 'i lobaa,' nao molu si faamamanea.

22 Suli na brofet suke ki kera kai dao mai, ma kera kai ilia fafaataia ki ma doo ni kwele lae ki ai, uri sae lelea walude gwana ma kera daka talai garo 'ada 'ana toaa fifilia nia God, ma sui ka 'afitai.

23 Molu ka folo diana! Nau ku faarongo kamolu na kau 'ana doo ki 'ana taue nai.

Dao lana lau mai na 'Alakwa nia Wane
(Matiu 24:29-35; Luk 21:25-33)

24 “Ma si kada ne 'afitaia nai 'e sui,
‘God kai koko faafia maana sato fainia madama loo, ma keeru ka nao si tala
folaa.
25 Ma God kai taga 'ana bubulu loki, ma kera da kai 'asi kera fasi mamangaa.
Ma nia kai tagabola 'ana doo loki lao salo, ma kera da kai tio garo fasi fulida
ki.’ ✡
26 “Nia dao fatai 'i seeri, toae ki dafi suaku nau na 'Alakwa nia Wane, kufi
dao faatai mai fainia rigitaa ma na rara laa baita tasa 'i fafona barobaro loo.
27 Ma nau kwai falea 'aini 'ensel nau fua laona fera ne 'i saegano tiifau, fua
koni lana mai toaa fifilia nia ki God.”

Doo neki sa Disas saea totoo dai fuli, kera dai fuli lelea ka sui tiifau guu

28 Sa Disas ka saea tii si baea 'ana tarifula lae ka 'urii, “Molu manata fasi
suli na 'ai nee na fig. Na fig, lelea kamolu suana nia 'e fufurua naa, kamolu
saitomana uni sato nia karangi dao naa.
29 Talafana lau guu, lelea kamolu suana 'afitaia ta'aa 'isi 'oro nai ki kera
dao naa, kamolu saitomana dao laku mai nia karangi naa.
30 Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, uni wane nee 'i tari'ina kera dai
mauri 'ua gwada, si doo nai ki sui gu ka fuli.
31 Salo loo fainia saegano nee totoo dai sui gwada. Aia, ma si baea ku saea
ki 'afitai daka sui kaaroa naa.

Nao ta waa si saitomana si kada sa Disas kai dao ai
(Matiu 24:36-44)

32 “Nao ta waa si saitomana fa sato ma si kada ne nau kwai dao ai. Na 'ensel
'i salo ki nao dasi saitomana, ma ni nau 'Alakwa nia Wane boroi, nao kusi
saitomana lau guu. God na Maa taifili nia gu ne saitomana.
33 Molu folo diana ma molu ka kwaimaasi, suli kamolu ulafusia si kada tee
ne nia kai dao.
34 Na dao laku mai nia kai mala tii waa kada 'e faasia luma nia ka lea 'ana
fera tau. Ma nia ka alua 'okona doo nia 'i 'abana waa ni rao nia ki. Nia tolingia
si raoe ki fuada sui guu. Sui nia ka saea fua waa ni sua lae suli maesakaa, uri
ka folo diana.
35 Doo ne adea guu, molu fiia, suli kamolu nao si saitomana si kada tee ne
waa 'ana luma kai dao. Nia kai dao mai 'i saulafi nee, ma nao lao tofungana
rodo nee, ma nao 'i 'ofaidani nee, ma nao 'i 'uubongi dani folaa naa.
36 Ma lelea sae kamolu tona boroi nia ka dao 'ali'ali naa, tii maleu lae ne
nao molu si ilia ade nia ka dao tomolu fainia.
37 Si doo ku saea fuamolu, ma fua toae ki sui gwana naa ne 'urii: Molu folo!”

14

Waa baita ni foa ki da 'olo saufini 'ana mae lana sa Disas
(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Dion 11:45-53)

1 Roo fa sato naa ne tio, sui ka dao 'ana Fangatasae,* ma na Fafangaa ni 'ani
lana beret nao isi ai. Ma na waa baita ni foa ki, fainia waa toolangaidoo ki
'ana taki, kera daka alu tii manataa sui naa, fua dau agwa lae 'ana sa Disas
ma saungi lana uri ka mae naa.

✡ **13:25** 'Aesaea 13:10; 34:4; 'Isikel 13:7; Dioel 2:10,31; 3:15

* **14:1** Fafangaa ne Diu ki ilia fuana manata lae tona kada kokoo kera ki mai 'i nao lea faasia 'Isib.

2 Sui, kera daka bae 'urii, “Nao kolu si dau nia lau noni Fafangaa nee, ade
lea toaa nee daka firu lau gwada fai kolu.”

Tii wela keni 'e waiwaia ifuna sa Disas 'i luma sa Saemon 'i Betanii
(Matiu 26:6-13; Dion 12:1-8)

3 Si kada sa Disas 'e nii 'i Betanii, ma ka fanga 'ana luma kera sa Saemon,
waa nai furo 'e saungia 'i nao sui sa Disas ka guraa, tii wela keni nai ka lea
mai ka dao. Na wela keni nai 'e ngali mai tii bii waiwai moko diana nai 'ana
kafona naad taifilia naa ma liu lana ka baita tasa,† ma ka nii mai lao kufi
'alabasta iriroa diana nai.‡ Dao nia ka 'ifingia bii waiwai nai, ka kistainia
naa waiwai moko diana nai lao gwauna sa Disas.

4 'I seeri, bali 'ana toaa ne da suai si doo nai, daka bae rakesasu daka 'urii
fuada kwailiu, “Nia saketoa gwana waiwai moko diana loko nai rowaa!

5 Doo lea sae nia faafoli ai ma ka ngali malefo baita§ 'asia naa uri maana
loko. Lea 'uri nai mone, nia ka falea malefo nai fua 'adomi lana toaa siofaa
ki na.” Ma kera daka ngatafia naa wela keni nai.

6 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Alu too 'ana nia ilia 'ana na! Nao molu si bae
tona lau 'uri nai. Si doo diane ne nia ilia na fuaku nee.

7 Na toaa siofaa ki da too siamolu ka lelea firi gwana. Ma lelea tasi kada
boroi molu doori 'adomi lada, molu ka ilia gwamolu. Ma ni nau, tara ku too
fai kamolu si tau guu.

8 Ni wala nee, si doo nia bobola fainia ka ilia fuaku naa ne nia ilia sui naa
nai. Nia kistainia waiwai moko diana nee 'i noniku uri ka ade akau na 'ana
noniku maasia alu laku lao kilu gwau ne, uri lelea ku mae boroi nia ilia sui
na 'ani nau.

9 Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, 'ana si kula ki sui gwana ne kera
dai bae sulia na Faarongoa Diana nee ai lao fera ne 'i saegano, si doo ne ni
wala nee ilia fuaku kera dai bae lau guu sulia 'i seeri, uri manata toi lae.”

Sa Diudas 'e ala faafi fale lana sa Disas 'i 'abana malimae ki
(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Sui sa Diudas 'Iskariot, na waa bae 'ana akwala ma roo waa ni kwairooi
baki sa Disas, ka lea naa siana waa baita ni foa ki. Ma nia ka bae na 'urii
fuada, “Nau kwai falea sa Disas fuamolu.”

11 Ma kera daka ele 'asia naa suli doo nai nia saea, ma daka alangai naa uri
faa lana si malefo fuana uri si doo nai. Ma sa Diudas ka safali nani naa uri
tasi kada diana fua nia ka falea sa Disas fuada.

Na Fangatasae 'e safali
(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Dion 13:21-30)

12 'Afa dani totoonao 'ana Fafangaa bae ni 'ani lana beret nao isi ai, ma
otofana lau guu si kada bae fua saungi lana kale sifsif bae 'ana Fangatasae,
toa kwairooi baki sa Disas daka ledi nia. Ma daka 'urii, “'I fai ne 'oe
dooria kameli lea meli kai kwaimaakwali 'ana doo ki ai uri 'oko fanga 'ana
Fangatasae ne ai?”

13 Sa Disas ka bae 'urii fua ta roo waa ada, “Muru lea fasi kau 'i nao lao fera
loko 'i Durusalem. Tara muru dao tona tii waa nia ngalia tii kufidoo fungu
'ana kafo. Kada kamuru dao tona 'uri nai, muru ka lea na 'i burina

† **14:3** Na waiwai ne moko ufiufi diana ne kera saea 'ana Naad. ‡ **14:3** Na kufidoo ne kwanga tasa ne kera saea 'ana 'alabasta na fau ne magamaga tasa. § **14:5** *Malefo baita:* Folia 'ana malefo bobola fainia fofolia 'ana tii fa ngali.

14 uri luma ne nia dao ka ruu 'i laona. Muru ka bae na 'urii fua waa nai
'ana luma, 'Na waa toolangaidoo 'e ledi mai uri kadaluma tee bae nia fainia
waa kwairooi nia ki dai fanga ai 'ana 'ani lana Fangatasae.'
15 Ma tara waa nai kai faatainia tii kadaluma 'i langi, kula doo ki sui naa
nii ai. 'Uri nai guu, muru ka raodoo na fuakolu 'i seeri."
16 Na roo waa kwairooi nai ki daru ka lea naa lao fera 'i Durusalem. Ma
keeru daru ka liotoi doo ki fuli ka 'uria 'ua gu doo nai sa Disas saea ki kau
fuadaru. Ma keeru ka raodoo na fuada maasia Fangatasae.
17 Ma 'i saulafi gu mai, sa Disas ka dao na mai fainia akwala ma roo waa
sarenga ni kwairooi nia ki.
18 Ma si kada kera dau 'ana fanga lae 'ada, sa Disas ka bae na 'urii, "Si doo
mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, tii waa 'amolu nia kai fale nau 'i 'abana
malimae ki. Waa nai 'e fanga kwaimani gwana fai nau 'i seki."
19 Ma 'uri nai guu toa kwairooi nai sa Disas ki daka safali liodila naa, ma
daka ledi too tii waa naa 'ana sa Disas daka 'urii, "Ade sae nau gwana 'oto nai
wala?"
20 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Ta waa 'amolu akwala ma roo waa sarenga
ni kwairooi nau neki naa nai, ma nia waa nai 'e kurumainia lau guu si beret
nia laona kufidoo ni fanga nee fai nau 'i seki nai.
21 Ma ni nau 'Alakwa nia Wane, nau kwai mae naa uri si baea bae suli
nau lao kekeda laa Abu ka mamana naa. Ma sui ta, na waa nai kai fale nau,
'Alakwa nia Wane, 'i 'abana malimae gu ne kai ta'aa ka tasa fuana! Ma lelea
sae waa nai ka nao si futa 'ua gu mai mone, ka diana."

Na fanga saulafi laa nia Aofia
(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Koren 11:23-25)

22 Ma si kada nai kera fanga naa, sa Disas ka samo mai uri fa beret nai ka
tangoa God, sui ka niia naa. 'Uri nai sui nia ka faa kau fua toa kwairooi nia
ki, ka bae 'urii, "Ngalia molu ka 'ania. Noniku naa ne."
23 Sui lau guu, nia ka samo mai uri mae waen ni kuufi lana nai ka tangoa
God, sui ka faa kau fuada. Ma kera sui guu daka kuu ai.
24 Nia ka bae 'urii, "Na 'abuku naa ne, ne igwa fua toaa 'oro ki sui, ma ka
igwa uri faangasi lana alangaia God.✡
25 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, tara nau
kusi kuufia lau waen nee lelea ka dao naa 'afa dani nau kwai kuufia lau lao
'initoaa God."
26 Kera daka nguulia tii fa nguu 'i seeri lelea ka sui, kera daka lea naa uri
fa uo bae 'i 'Olif.*

Sa Bita kai tofea sa Disas
(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Dion 13:36-38)

27 Sa Disas 'e bae lau gu fuada ka 'urii, "Kamolu tara molu kai tafi faasi nau
ka sui guu. Suli na kekeda laa Abu 'e saea sui naa ka 'urii,
'Nau kwai kwaea waa ni sua lae suli sifsif ki, ma sifsif ki kera kai tagala
kwailiu.' ✡
28 "Sui boroi 'ana ka 'uri nai, 'i burina nau kwai tatae fasi maea, nau kwai
lea 'i nao kwai maasi kamolu 'i Galilii."
29 Ma sa Bita 'e luu nia ka 'urii, "Lelea toa nee daka tafi tiifau boroi 'ada
faasi 'oe, nau gu ne 'afitai 'asia naa ku tafi faasi 'oe!"

✡ **14:24** Dioromaea 31:31 * **14:26** *Uo 'i 'Olif:* Na uo ne, na 'ai ne kera saea 'ana 'Olif ki 'oro 'asia naa
'ana. ✡ **14:27** Sakaraea 13:7

30 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nau ku saea fuamu waa nau. Lao fa rodo
ne 'i tari'ina 'ua gu ne, ni 'oe tara 'oko tofe nau 'ana olu si kada fatai, sui karai
ruana kafi 'ai.”
31 Ma sa Bita ka bae susuala ka 'urii, “Nau lelea daka saumaeli nau boroi
fai 'oe, 'afitai nau ku tofe 'oe wala!”
Ma ni kera daka saea sui guu tii si doo nai.

Sa Disas 'e foa 'i Getsamani
(Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 'Uri nai sui, sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, daka lea naa uri tii si kula
satana 'i Getsamani. Dao 'i seeri, sa Disas ka bae 'urii fuada, “Kamolu too
'amolu 'i seki. Nau kwai foa 'akua nai.”
33 Sui nia ka talaia sa Bita, sa Demes, ma sa Dion daka lea fainia. Ma na
liodila lae fainia isifufuli lae baita 'asia naa ka toli na faafi nia.
34 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Nau, na liodila lae fainia isifufuli laa baita
'asia naa 'e toli faafi nau. Kamolu too 'i seki, molu ka folo.”
35 Nia lea kau nao si tau 'asia gu faasi kera, ka booruru na 'i saegano. Nia
ka foa naa uri sae lea 'e walude gwana, nia ka nao si liu lau laona fii laa baita
nai.
36 Ma nia ka foa ka bae 'urii, “Maa 'ae, 'oe nao tasi doo si 'afitai fuamu. 'Idua
'amu fii laa nee faasi nau wala, uri nao kusi liu lau 'i laona. Sui boroi 'ana,
doo ki ka fuli 'ana suli doori lamu. Nao lau suli doori laku.”
37 Sui nia oli mai 'e dao siana olu waa kwairooi nia baki, kera daka maleu
'ada. Ma nia ka bae 'urii fua sa Bita, “Saemon 'ae, 'utaa ne 'oko maleu gwamu
wala? Bobola fainia sae ta tii si kada rodo tu'uu boroi 'oko folo mone 'amu
ai.”
38 Sui nia ka bae 'urii fuada, “Kamolu folo 'ana foa lae, uri ka nao molu si
'asi kamolu lau laona ilitooe. Na mangoewane 'e dooria gwana si doo diane,
ma sui ta noniwane ne makeso 'asia naa.”
39 'Uri nai sui, nia ka faasi kera, lea ka foa lau gwana, ka saea lau guu tii si
baea bae.
40 Sui nia oli mai ka dao lau gu siada. Ma kera daka maleu 'ua gwada, suli
maada ki mamaleua 'asia naa. Kera daka ulafusia naa sae lana ta doo fuana.
41 Oluna si kada nia oli mai ka dao lau gu siada, nia ka bae 'urii fuada,
“Kamolu too molu ka maleu na 'amolua 'ua nee? Nia bobola na nai. Si kada
bae dao gu nai. Suai fasi, nau 'Alakwa nia Wane, kera fale nau naa 'i 'abana
toa ta'aa ki nai.
42 Molu tatae kolu lea naa. Waa bae fua fale laku 'i 'abana malimae ki ne
dao naa nee!”

Kera daua naa sa Disas
(Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Dion 18:3-12)

43 Si kada sa Disas kai bae gwana 'uri nai, sa Diudas, waa bae gwana 'ana
akwala ma roo waa kwairooi nia ki, ka dao na mai fainia toa 'oro nai. Na
waa baita ni foa ki, waa toolangaidoo ki, ma waa gwaungai ki ne fale kera
daka lea mai. Ma toa nai daka dao sui gu mai fainia 'ile ki ma kile ni firu ki
'abada.
44 Ma sa Diudas, waa nai kai fale sa Disas fuada, ka faarongo kera sui na
mai 'ana si mamalafooa ni lio lae uria, ka bae mai 'urii fuada, “Lelea waa
molu suai nau ku nonoia,[†] waa nai kamolu dooria naa nai. Kada molu suai
'uri nai, molu ka dau nia molu ka talaia naa.”

[†] **14:44** Lea na birangaa 'ana Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae 'ana na toolangaidoo faasia na waa kwairooi nia. Nia bobola fainia na waa kwairooi ka bae diana na toolangaidoo nia 'ana nonoi lana 'abana.

45 Aia, kada kera dao guu, sa Diudas ka fali kau sia sa Disas ka bae na 'urii,
“Nee Waa Toolangaidoo!” Ma ka nonoia naa.
46 Toa bae daka daua na sa Disas, ma daka karo nia naa.
47 Ma si kada nai guu, tii waa 'ana waa da uu karangi 'i seeri ki, 'e lafua 'ila
nia ka kwaea naa 'ana waa 'e rao fua waa foa ni gwau, ka siki muusia guu
alingana sa wala nai.
48 Sa Disas ka ledi 'urii 'ana toa bae, “Nee rowaa, nau ta waa ku talai garo
'ana toae fua taga lae 'ana fera nee 'oto ne? Nia ne molu ka lae mai uri dau
laku 'urii fainia 'ile ki ma kile ni firu ki nee?
49 Nau tee bae saku toolangaidoo mai fuamolu ka tau naa lao Beukaua
loko, ma sui ka nao molu si dau nau guu. Ma sui ta, si doo ne kamolu ilia
nee nia fuli 'ana 'urii, uri si baea bae lao kekeda laa Abu ka mamana.”
50 'Uri nai guu, toa kwairooi nia bae tiifau kera daka tafi na faasi nia.
51 Ma tii fa waa kafi daraa nai 'e kwairooi mai 'ana sa Disas 'e nii lau gu 'i
seeri, ka ofi gwana 'ana si maku folo. Aia, si kada kera daua guu sa Disas 'uri
nai,
52 sa wala nai tona 'e tafi guu si maku nia ka luke, nia ka tafi dadara na 'ana
faasia.

Sa Disas nia uu naa 'i naofana toa gwaungai ki
(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Dion 18:13-14,19-24)

53 Kera ka talaia naa sa Disas uri beu nia waa foa ni gwau. Ma waa baita
ni foa ki, toa gwaungai ki fainia toa toolangaidoo ki 'ana taki, kera daka koni
sui na 'i seeri.
54 Ma sa Bita nia 'isi tau kau 'i buri lelea kau ka ruu lau guu laona lalo nai
'ana beu nai waa foa ni gwau. Nia gwagwari ka sara 'ana noni era nai 'i seeri
fainia toa da fofolo ki.
55 Na waa baita ni foa nai ki fai na gwaungaia ki tiifau naa, kera daka sasi
naa uri dao lae tona tasi doo ne sa Disas ilia ka garo uri kera daka saumaeli
nia na faafia, ma sui ka nao guu.
56 Ma toa 'oro kera daka ilitoi suke lae faafia sa Disas, ma sui doo da saea
ki ka nao si tio guu 'ana tii tio laa.
57 Sui tai waa kera tatae lau guu, daka tako 'ana si ununua nai daka bae
'urii,
58 “Kameli, si doo meli rongo nia tala saea 'e 'urii, ‘Nau kwai okosia
Beukaua nee wane gwana saungainia nee, sui nau kwai saungainia ta
Beukaua lau guu, ne nao lau doo wane gwana saungainia, lao ta olu fa sato
gwana.’ ”
59 Ma sui kera boroi, si tala baea nai da tatae mai fainia ka 'oroa lau guu ka
nao si alu lau guu tii si doo.
60 Ma na waa foa ni gwau nai tatae ka uu naa 'i maana konia nai ka ledia
sa Disas ka 'urii, “Nee wala, 'oe nao 'osi too gu 'ana tasi doo ni sae lana suli
doo nai ki da saea suli 'oe nai?”
61 Ma sui sa Disas ka taaro gwana, ka nao si luua guu. Na waa foa ni gwau
nai ka ledia lau ka 'urii, “Nee wala, 'oe nee na Kraes bae 'Alakwa nia God naa
nee?”
62 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, “Iuka, nau naa ne. Ma ni 'oe nee tara
'oe suaku, 'Alakwa nia Wane, si kada nau kwai gooru 'i bali aolo nia God ne
rigita tasa, uri 'inito lae, ma si kada nau kwai dao mai lao tofungana dasa loo
ki mamangaa.”

63 Na waa foa ni gwau nai, rakena ngengeela liu ka karia gwana maku
tikwa bae nia ofi ai. Nia ka bae na 'urii, “Tee lau ne kolu sasi fai talai lana
mai waa ki uri bae lae lau suli sa wala nee?
64 Tee kamolu rongo gwamolu nia tala faabolatainia fai God nai! Kamolu
manata 'utaa?”
Ma kera sui guu konia nai daka saea nia garo naa, ma ka bobola na fainia
daka saungia ka mae naa.
65 Ma tai waa 'ada daka safalia naa ngisufi lana sa Disas. Kera daka karo
suusia maana ma daka fidali nia naa. Ma daka bae na 'urii fuana, “'O bae ni
brofet laa fasi mai fuameli!” Ma toa ni fofolo nai daka talaia kau daka dau
na 'ana kwae lana.

Sa Bita 'e tofea naa sa Disas
(Matiu 26:69-75; Luk 22:56-62; Dion 18:15-18,25-27)

66 Si kada sa Bita 'e nii gwana lao lalo fuu 'i saegano, ta tii saari 'ana saari
nai ki da rao lao luma waa foa ni gwau ka liu kau siana.
67 Ma si kada 'e suana sa Bita 'e sara 'ana noni ere, nia ka bubu ngasi 'ani
nia ka bae 'urii, “'Oe waa bae 'o kwairooi lau gu mai fai sa Disas waa loko 'i
Naasaret nee!”
68 Ma sa Bita ka tofe ka bae 'urii, “Nau ku ulafusia waa nai. Dodoloa guu
ku saitomana doo ne 'oe bae sulia nai.” Nia bae 'uri nai sui, nia ka ruu kau
ka 'iia naa tafaa nai 'ana maesakaa nai lea na uri maa.
69 Ma si kada na saari bae 'e suana lau gu 'i seeri, nia ka bae 'urii fua toa da
uu 'i seeri ki, “Sa wala nee ta waa lau gu 'ada ne!”
70 Ma sa Bita ruana ka tofe lau guu 'i seeri.
Ma nao si tau lau gu, toa nai da uu karangi lau gu 'i seeri daka bae 'urii fua
sa Bita, “Nia mamana 'asia naa, 'oe ta waa lau gu 'ada ne! Tee 'oe waa fasi
bali lolofaa loo 'i Galilii lau gu nee.”
71 Sui sa Bita ka tofe ni maea ka 'urii, “Nau dodoloa mai 'ana God ku suke
kamolu ne! Nau ku ulafusia waa ne molu kai bae sulia nee!”
72 Si kada nai 'ua guu, karai ruana ka 'ai naa. Ma sa Bita ka manata toi si
baea bae sa Disas 'e saea mai fuana ka 'urii bae, “Tara 'oe 'amu olu fa tofe
laku sui fatai karai ruana kafi 'ai.” Ma si kada sa Bita 'e manata toi si doo nai,
nia ka angi lelea ka igigele guu.

15

Kera talaia naa sa Disas siana sa Baelat
(Matiu 27:1-2,11-16; Luk 23:1-5,13-25; Dion 18:28—19:16)

1 'I 'uubongi maakafukafua, na gwaungaia baki tiifau, 'ana waa baita ni
foa ki, waa gwaungai ki, ma waa ni toolangaidoo ki 'ana taki, kera daka alu
tii manataa sui naa suli si doo dai ilia 'ana sa Disas. Sa Disas, kera da karoa
sui daka talaia na kau uri fale lana 'i 'abana sa Baelat.
2 Sa Baelat ka ledi na 'urii 'ani nia, “Nee wala, 'oe naa ne waa 'inito kera
toaa nee Diu?”
Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Iuka, ma nia naa na 'oe saea nai.”
3 Na waa baita ni foa ki daka saea naa sa Disas nia fulia mai si garo laa 'oro.
4 Ma sa Baelat ka ledia lau ka 'urii, “Nee wala, 'oe tara tee ne 'oko saea suli
doo 'oro nai ki da saea 'oe ilia ka garo nai?”
5 Sa Disas ka nao si bae guu, ma sa Baelat ka kwele lau gwana.
6 Aia, si doo lea toae gania sa Baelat ma nia kai ilia walude otofana kada
'ana Fangatasae nai ne, luke lana ta waa 'ana waa da too lao lookafo ki.

7 Tii waa nai satana sa Baarabas ne nii lao lookafo otofana si kada nai. Waa
nai nia waa sauwane suli 'e nii lao omee nai kera da firu uri taga lae 'ana
'initoaa 'i Rom.
8 'Uri nai na konia baita nai daka ledia naa sa Baelat uri ka lukea mai ta tii
waa fasi lao lookafo uri ka lea suli si birangaa nai.
9 Ma sa Baelat ka ledi kera ka 'urii, “Aia, kamolu dooria nau ku lukea kau
waa 'inito nee toaa Diu ki fuamolu nai?”
10 Sa Baelat nia bae 'uri nai suli 'e saitomana gwana kera waa baita ni foa
ki da talaia mai sa Disas siana, suli manata lada ta'aa fua sa Disas.
11 Ma sui boroi 'ana, waa baita ni foa ki kera daka bae alingana naa toaa
nai, uri daka ledia sa Baelat uri luke lana mai sa Baarabas fuada.
12 Ma sa Baelat ka ledi 'urii lau 'ana figua nai, “Sui ma tee 'ana ne nau kwai
ilia 'ana waa ne kamolu saea 'ana waa 'inito Diu ki nee?”
13 Ma kera daka 'ai daka 'urii, “Foto faafi nia 'ana 'airarafolo!”
14 Sa Baelat ka ledi kera lau ka 'urii, “Tee ne nia ilia ka garo?”
Ma kera daka 'ai baita tasa lau, daka 'urii, “Foto faafi nia 'ana 'airarafolo!”
15 Ma sa Baelat ka lukea naa sa Baarabas fuada, suli 'e dooria kai faaelea
manata lana toaa nai. Sui, sa Baelat ka falea naa sa Disas uri daka nangasia,
ma uri daka foto faafi nia naa 'ana 'airarafolo.

Toa ni omee ki da faa malaoewanea sa Disas
(Matiu 27:27-31; Dion 19:2-3)

16 Na toa ni omee ki kera daka talaia na kau sa Disas laona lalo nai 'ana
luma baita sa Baelat, ma kera daka karumainia mai toa ni omee nai ki tiifau.
17 Kera daka faa ruufia naa sa Disas 'ana maku gogosala tikwa nai, sui daka
'e'erea tii 'eeregwaua 'ana 'oko kwakware daka alu 'i gwauna.
18 Sui kera daka 'onionga 'ada 'ani nia daka saea kera faabaita nia daka bae
'ada 'urii, “Ele 'asia naa fuamu, 'oe waa 'inito kera toaa Diu!”
19 Sui daka kidia gwauna 'ana si 'ai, daka ngisufi nia, daka booruru 'i maa
'aena daka 'onionga 'ada 'ani nia daka saea kera faa'inito nia.
20 Si kada kera da saso gwada 'ani nia 'uri nai lelea ka sui naa, kera daka
tangasua lau gwada maku gogosala tikwa bae faasi nia. Sui daka faa ruufia
lau gwada 'ana maku nia ki 'ua guu. 'Uri nai sui, kera daka talaia naa uri foto
lae faafi nia 'ana 'airarafolo.

Kada kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo
(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Dion 19:17-27)

21 Ma si kada kera da lea kau suli taale, kera daka dao tona tii waa nai
satana sa Saemon fasi maefera 'i Saerin. Sa Saemon nia maa sa 'Aleksanda
fai sa Rufus. Sa Saemon 'e too mai 'ana ta kula ka lea mai uri Durusalem ka
liu lau gwana siada 'i seeri. Ma na toa ni omee nai ki daka suumainia naa uri
nia ka ngali 'airarafolo sa Disas faasi nia.
22 Kera daka talaia na kau sa Disas uri tii si kula satana 'i Golgota, toolangai
lana, “Kula 'ana Lelete.”
23 Ma kera daka faa waen nai da dolaa fai suluna doo nai satana na “Miira,”
fua faagwari lana fii lae, ma sui sa Disas ka nao si kuufia guu.
24 Sui kera daka foto na faafi nia 'ana 'airarafolo. Ma kera daka tolingia
maku nia ki fuada kwailiu. Ma kera daka saso 'ana tii doo mala dais nai uri
daka tolingia maku nia ki fuada kwailiu.
25 Dao 'ana sikwana kada sato 'i 'uubongi, kera daka foto na faafi nia 'ana
'airarafolo.

26 Ma kera daka kedaa tii si kekeda laa daka alu 'i gwauna 'airarafolo nai
uri ka faatainia doo ne kera da keto nia fainia. Si kekeda laa nai ka bae 'urii,
“Sa wala nee nia na waa 'inito kera toaa Diu.”
27-28 Ma kera daka foto faafia roo waa da beli ki 'ana ta roo 'airarafolo ki 'i
seeri fainia sa Disas. Ta 'airarafolo ne ta waa taru ai ka nii bali aolo, ta doo
bali mauli.
29 Ma na toaa da liu ki suli taala nai, kera da suana doo nai daka tataigwau
ma daka saea doo ta'aa ki fua sa Disas, ma daka bae 'urii, “Wala 'ae! 'Oe bae
'o saea okosi lana Beukaua loko, ma sui 'oko saungainia gwamu suli olu fa
sato ki bae!
30 'O faamauri 'oe fasi tala'amu wala! 'Oe koso, 'amu fasi 'airarafolo nai!”
31 Ma na waa baita ni foa ki fainia waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera daka
saea lau guu tii si doo nai. Ma kera daka bae 'onionga 'ada 'ana sa Disas, daka
bae 'ada 'urii fuada kwailiu, “Toaa 'e'ete ki gwana bae nia faamauri kera ki,
sui ma faamauri lana 'i tala'ana, nia nao si bobola gu fai ili lana!
32 Aia, alu nia Kraes, na Waa 'inito kera toaa Diu, nia koso 'ana faasia
'airarafolo loko uri kolu ka faamamane nia!”
Ma roo waa baki da foto faafi keerua lau guu 'ana 'airarafolo ki fai sa Disas,
daru ka saea lau gu doo ta'aa 'oro ki fua sa Disas.

Kada sa Disas mae naa
(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Dion 19:28-30)

33 Na rorodoa lae ka dau na faafia fera nai tiifau, 'ita lao tofungana sato
lelea ka dao lao oluna kada sato 'i saulafi naa.
34 Dao lao oluna kada sato 'i saulafi naa, sa Disas nia ka 'ai baita ka bae 'urii,
“Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Toolangainia, “God nau 'ae, God nau 'ae, 'utaa
ne 'oko lukasi nau naa?”
35 Si kada toaa da uu 'i seeri ki da rongo nia bae 'uri nai, kera daka bae 'ada
'urii, “'O, nia 'ai uri sa 'Ilaeja nai!”
36 'Uri nai guu, tii waa 'ada ka lae kau ka taufia mai tii sii doo lumulumua
nai laona waen lifoo nai, sui ka alua gwauna saga 'ai nai ka faa kau uri
maa ngiduna sa Disas uri nia ka notofia. Sui waa nai ka bae 'urii, “Kolu lio
'akolu fuana, alamia tara sa 'Ilaeja kai lea mai uri tangasu lana 'i saegano fasi
'airarafolo loko 'oto loko!”
37 Sui, sa Disas ka 'ai baita naa, sui na mangona ka liu naa.
38 Ma na maku baita bae kera daurangainia ka suusia kau kada kula abu
nai laona Beukaua bae, nia ka kari 'ita mai gwauna 'i langi lelea mai ka dao
gu 'i saegano.
39 Ma tii waa baita ni omee nia ka uu gwana 'i seeri karangia 'airarafolo
nai sa Disas nii ai. Si kada nia rongoa 'ai lana nai sa Disas, ma ka bubungia
kwai mae laa nai nia mae ai, nia ka bae 'urii, “'E mamana 'asia naa, sa wala
nee, nia 'Alakwa God mamana naa ne!”
40 Na bara wela keni bae daka uu tau gwada kau 'i seeri, daka bubungia
gwada kau doo nai ki da fuli nai. Tai ai 'ani kera naa ne, ni Meri ai fasi
maefera 'i Magdala, ni Meri gaa sa Diosis fainia sa Demes waa kafi baita bae
gwana, ma ni Salome.
41 Bara wela keni nai da lea kwaimani lau gu mai fai sa Disas, 'ita mai Galilii
ka lea mai, ma daka 'abaru mai 'ana sa Disas. Ma tai wela keni 'oro lau guu
ne kera lea kwaimani mai fainia uri Durusalem, daka nii lau gu 'i seeri.

Kada kera alua sa Disas lao kilu gwau
(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Dion 19:38-42)

42-43 Dao naa 'i saulafi, sa Diosef waa nai fasi maefera 'i 'Arimatea, nia ka
lea mai ka dao. Sa Diosef nia ta waa gwaungai lau guu 'ana toaa ne da too
'ana tii si manatae doo uri kwaimaakwali lae maasia 'initoaa God. Nia ka lea
noniraa kau siana sa Baelat ka gani nia uri nonina sa Disas, suli fa dani nai
fa dani 'ana ade akau lae maasia Sabat.
44 Ma si kada nia faarongoa sa Baelat ne sa Disas 'e mae naa, sa Baelat ka
kwele lau gwana. 'Uri nai, nia ka 'ailia mai waa baita ni omee nai, ka ledia
uri ka dao toi diana ai lea sa Disas nia mae mamana naa.
45 Ma si kada sa Baelat 'e rongo 'isi ai siana waa baita ni omee nai, ne sa
Disas 'e mae mamana naa, nia ka faolomainia sa Diosef uri ka ngalia nonina
sa Disas.
46 'Uri nai, sa Diosef ka folia tai maku kwakwaoa ki sui ka lafua mai nonina
sa Disas 'i saegano, ka 'afua naa 'ana maku nai ki, sui nia ngali ka alua naa
laona likwafau baita garu lana nai. Sui sa Diosef ka gelua mai reba fau baita
nai ka bilakia naa 'ana likwafau nai.
47 Ma ni Meri ai nai fasi Magdala fainia ruana Meri nai gaa sa Diosis,
keerua daru ka suai gwadarua si kula nai kera da saufinia sa Disas ai.

16

Sa Disas, nia tatae fasi maea
(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Dion 20:1-10)

1 'I burina naa Sabat, ni Meri ai nai fasi Magdala, ni Meri nai gaa sa Demes
ma ni Salome, kera lea daka folia naa doo moko diana ki fua alu lana faafia
nonina sa Disas.
2 Aia, 'i 'uubongi maakafukafua 'afa sato totoonao 'ana wiiki si kada na sato
'e nao si tae 'ua mai, kera daka lea naa uri maana likwafau ni alu wane bae.
3 Si kada kera lea kau, kera daka ledi kera kwailiu daka bae 'urii, “Tii naa
ne tara ka 'idua reba fau bae fasi maana likwafau loko nee?”
4 Ma sui, si kada kera dao daka lilio 'alaa kau, kera daka suana reba fau
talingai bae da gelua ka tio 'e'ete na kau fasi maana likwafau bae.
5 Ma si kada kera da ruu kau lao likwafau baita nai, kera daka suana tii
waa kafi baita nai 'e ruufia maku kwakwaoa nai, ma ka gooru gwana 'i bali
aolo lao likwafau nai. Ma kera daka mau 'asia naa.
6 Ma nia ka bae 'urii, “Nao molu si mau lau. Nau ku saitomana kamolu
molu nani gwamolu uri sa Disas waa bae 'i Naasaret, bae kera foto faafi nia
'ana 'airarafolo na. Nia 'e tatae naa faasia maea, ka nao si nii na 'i seeki bae!
Molu suai 'amolu si kula bae kera alu nia ka tio gu ai ne!
7 Molu lea naa sia sa Bita fai toa kwairooi nia baki, molu ka bae 'urii fuada,
‘Sa Disas nia lea na kau 'i nao uri ka maakwali kamolu 'i Galilii. Tara kamolu
kai suana 'i seeri, 'uri bae nia saea mai fuamolu bae.’ ”
8 Ma na bara wela keni nai da tona daka lelebe daka ruu na 'i maa, ma daka
tafi na fasi likwafau ni alu wane nai. Kera ka nao dasi faarongoa lau ta waa,
suli da mau 'asia naa.

Si kada sa Disas lea faatai mai ni Meri bae fasi 'i Magdala ka suana
(Matiu 28:9-10; Dion 20:11-18)

9 Si kada nai sa Disas 'e tatae fasi maea, 'i 'uubongi maakafukafua 'afa sato
totoonao bae 'ana wiiki, ni Meri nai fasi Magdala 'ana ne sa Disas safali dao
faatai mai ma nia ka suana. Ni Meri nai fasi Magdala, sa Disas 'e taria mai
fiu anoedoo ta'aa ki faasi nia 'i nao.
10 Ma ni Meri nai lea ka dao siana toa kwairooi baki sa Disas 'ana si kada
nai kera da too 'ua gwada 'ana liodila lae 'i burina ma angisi lana sa Disas.
Ma ni Meri lea ka faarongo kera.

11 Ma si kada nai, kera daka rongo sulia sa Disas 'e tatae naa faasi maea ma
ni Meri ka suana sui na mai. Sui boroi 'ana, kera nao dasi faamamanea guu.

Si kada sa Disas lea faatai mai roo waa kwairooi nia ki daru ka suana
(Matiu 28:16-20; Luk 24:13-49; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)
12 Sui, 'i burina lau guu, sa Disas ka dao faatai mai sia ta roo waa 'ana toa
kwairooi nia baki daru ka suana lau guu. Ma keerua daru ka lio lalafusi nia
'ana si kada keerua daru lea kau suli tala nai ma daru ka dao tona.
13 Roo waa nai ki keerua oli mai dao daru ka faarongo ai siana toa kwairooi
nai ki tiifau. Sui boroi 'ana kera nao dasi faamamanea guu.

Si kada sa Disas lea faatai mai akwala ma tii waa sarenga kwairooi nia ki daka suana
14 Sui, 'i burina lau guu, sa Disas ka dao faatai mai siana akwala ma tii waa
sarenga kwairooi nia ki, kada kera fanga 'ada. Ma nia ka ngatafi kera faafia
abu faamamane laa kera nai, nia ilia ma manata lada ka sadi, ma ka nao dasi
faamamanea bae lana toaa baki da suana mai burina nia tatae naa faasia
maea.
15 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Molu lea 'ana kule ki sui guu lao fera ne 'i
saegano molu ka faarongo talo 'ana Faarongoa Diana nee fua toae neki sui
guu.
16 Ma tii boroi 'ana ne nia 'e faamamanea ma ka siuabu, God kai faamauri
nia. Ma tii boroi 'ana nia nao si faamamanea na Faarongoa Diana nai, God
kai falea kwakwaea fuana.
17 Ma na toaa ne kera faamamanea na Faarongoa Diana nai, kera da kai
fulia doo kwaibalatana 'urii ki: Kera da kai taria anoedoo ta'aa ki 'ana sataku,
ma ni kera da kai bae 'ana baea falu ki.
18 Ma kera da tala'ana da kai rao gwada uri baekwa 'a'ale ki, ma si kada
kera kuufia boroi doo bubulo ki, nia si bulo maeli kera guu. Kera dai alua
'abada faafia toaa matai ki, ma kera daka 'akwaa.”

Sa Disas, nia raa na uri salo
(Luk 24:50-53; 'Aks 1:9-11)
19 Si kada sa Disas na Aofia nia bae fai kera lelea ka sui nia raa ka lea naa
uri fera 'i salo, ma ka gooru naa 'i bali aolo nia God 'ana 'initoaa.
20 Sui guu, toa kwairooi nia baki kera lea daka faarongo tatalo naa 'ana
Faarongoa Diana bae 'ana kula ki sui gwana. Ma na Aofia ka rao na fai kera,
ma ka faatainia naa mamana lana bae lana 'ana kada doo kwaibalatana ki
fuli.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Luk

Sa Luk, nia na dokta. Nia ka saitoma diana 'ana keda lana buka diana ki. Nia nao lau waa 'ana akwala ma roo waa kwairooi totoonao baki sa Disas Kraes talaida kada nia too lao molaagali, ma ka nao lau waa Diu.

Kada nia nao si kedaa 'ua buka nee, nia kai lea kwaimani ki fai 'aboosol Bol. Nia lea ka dao ki mai Durusalem uri sua lana kula bae sa Disas nia ilia raoa nia ki ai lao molaagali. Burina leaa nai ki, nia kafi kedaa buka nee. Nia lau gu ne kedaa buka 'ana ilidooe ki ka bae sulia doo neki waa kwairooi nia sa Disas ki da ilia mai.

Buka nee, sa Luk nia kedaa fua tii waa gwaungai ne satana sa Tiofilas. Sui boroi 'ana nia ka kedaa buka nee fua waa gwaungai nai gu 'ana, na bae laa neki sa Luk nia kedaa ki kera doo lau gu fua toaa nao lau Diu ki.

Sa Luk 'e kedaa buka nee uri ka faatainia na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas, ne nia doo mamana tasa. Ma nia ka dooria lau guu uri kai faatai folaa 'ania, ne sa Disas nia lea mai fua faamauri lana toaa ki sui gu 'ana lao molaagali. Sa Luk nia ka faatainia lau guu, ne sa Disas nia sae'inito 'ana wela keni ki, ma ka dooria 'adomi lana toaa ta'aa ki, ma toaa siofaa ki.

Na 'Inifuui Ununue Ki Lao Buka Nee:

Futa lana ma baita 'alaa lana sa Dion Waa ni Faasiuabu fainia sa Disas 1:5—2:52
Kada sa Disas nia safalia raoa nia 3:1—4:13
Kada sa Disas ili raoa 'i Galilii 4:14—9:50
Kada sa Disas dao naa 'i Durusalem 9:51—19:2
Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 19:28—21:38
Kada sa Disas nia mae 22:1—23:56
Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea 24:1-53

1 'O Tiofilas 'ae, na waa 'oro ki da kedaa sui na mai ununua sulia doo neki
sui guu sa Disas nia ilida ki mai 'i malutameli.
2 Kera da kekeda sulia doo nai ki da rongo faasia waa da tala soi mai doo
nai ki kada kera fuli, toa nai ki da tala rongo mai doo ki, kera unu sulia doo
nai ki fuameli.
3 Nia ne adea ku faarongo 'oe kau Tiofilas, 'oe waa 'inito kani. Nau ku
manata toi 'e diana, fua nau 'i tala 'aku ku kekeda lau guu sulia doo nai ki
fuamu. Nau ku doori alu aoloa kau 'ana ununua nee fuamu, sulia nau tala
'aku ku filo diana ai. Doo ne adea ku filo diana ai, sulia nau ku fafurongo
diana mai sulia ununua nai, 'ita 'ana safali lana lelea mai ka dao 'ana sui
lana.
4 Nau ku kekeda sulia doo nai ki fuamu, uri 'oko tala saitomana 'amu
mamana lana doo nai ki sui guu kera toolangainia mai siamu.

Na 'ensel 'e faarongo 'ana futa lana sa Dion waa ni faasiuabu

5 'Ana kada sa Herod nia 'inito fua bali lolofaa 'i Diudia, tii waa ni foa ne
satana sa Sakaraea nia too lau guu 'ana kada nai. Sa Sakaraea nia waa ni foa
fulingana arai ni foa ne satana sa 'Abida. Na 'afe sa Sakaraea, ni 'Elisabeti,
nia wela keni lau guu fasi kwalafaa sa 'Aaron, arai ni foa ni gwau bae toolana
sa Mosis.

6 Na roo maakwaina nai ki, keeru abulo 'o'olo 'i maana God, sulia nao daru si ilia tasi doo si garo 'ana ade lae sulia taki Aofia ki ma si baea fifii nia ki tiifau.
7 Sui ta, ni 'Elisabeti ne nia 'aba'ato ma keeru ka nao daru si welaa guu. Ma ka ta'aa ka fafonaa lau, keeru sui guu daru waro naa.

8 Totoo tii fa dani, arai sa Sakaraea, nia kai rao 'ana fua God lao Beukaua bae, sulia nia na waa ni foa. Nia fai waa ni foa neki da rao kwaimani ki, si kada nai si kada kera naa fua rao lae 'i seeri.
9 Kera da rao gu kau 'uri nai, daka nenee naa mala 'ana ne 'ita daka ilia na mai lao foaa kera ki, fua dao lae tona sa tii ada ne kai ruu kau lao kadabeu lalo 'i lao Beukaua nai. Kada da ili 'uri nai guu, na nenee laa nai ka 'asia naa faafia arai sa Sakaraea uri nia ka ruu kau lao kadabeu lalo nai, uri suungi lana doo moko diana ki 'i laona.
10 Si kada ne nia roo 'ana suungi lana doo moko diana nai, na konia baita ne kera koni kau 'i maa, daka too 'ana foa laa.
11 Ma 'ana si kada nai guu, na 'ensel nia God ka sakatafa faatai mai ka uu gu 'ana 'i bali aolo 'ana fuliere nai ni suungi lana doo moko diana ki ai.

12 Kada sa Sakaraea, 'e suana 'ensel nai, nia 'e tona baita ka mau 'asia naa.
13 Sui boroi 'ana, na 'ensel nai ka bae 'urii fuana, “Sakaraea, nao 'osi mau lau! God nia rongoa naa foa laa 'oe. 'Afe 'oe ni 'Elisabeti nia kai kulua kai kwalafia tii wela wane. 'Oe 'oko 'ailia wela nai, satana sa Dion.
14 Kada wela nai 'e futa, ni 'oe 'oi ele 'oki noni sasala tasa, ma toaa 'oro kera kai ele lau guu suli nia,
15 sulia na wela nai nia na wela 'initoa nia God. Wela nai kai abu 'ana kuufi lana waen, ma nao ta kafo ne kai faa gwaulilinge nia. Ma kada nia nao si futa 'ua boroi mai, na Anoedoo Abu ka funguli nia 'ua guu.
16 Nia naa ne kai olitainia mai toaa 'oro 'i 'Israel uri oli lae mai talea God kera.
17 Ma nia naa ne kai dao mai 'i nao sui fatai Aofia kafi dao mai. Ma nia kai ili raoa lao mamanaa bae brofet 'Ilaeja nia totoo ai 'i nao. Nia kai bulasia manata lana waa ni maa lae ki fua kera oli daka liosau lau 'ana wela kera ki. Ma fua nia ka bulasia manata lana toaa ade faasia ki fua kera oli daka fafurongoa lau si baea manata faasia toaa abulo 'o'olo ki. Ma fua nia ka ade akau 'ana toaa ne kera kai kwaimaakwali maasia dao lana mai Aofia.”
18 Sa Sakaraea, nia ka bae 'urii fua na 'ensel nai, “Nau ku ulafusia 'asia naa sae uri si doo nai lelea ka mamana wala, sulia nau ku waro naa, ma na 'afe nau boroi, nia waro naa!”
19 Na 'ensel nai, 'e luu nia ka bae 'urii, “Wala 'ae, nau sa Gebrel naa ne, nau waa 'ita ku too na fai God ne. Ma nia naa ne odu nau mai fua faarongo lamu asi faarongoa diana nee.
20 Ma lea 'oe 'osi faamamanea guu na doo neki ku faarongo 'oe ai nee, ne totoo dai fuli na mone asi kada ne da gwalua fuai, tama fakamu nia kai 'ato nai. Ka nao 'osi bae tafa guu lelea ka dao naa asi kada doo neki kai fuli ai.”

21 Toaa nai ki daka maasia gu 'ada sa Sakaraea, ma daka too lelea kera ka kwaikolai naa 'ana doo ne adea nia too mai ka tau 'asia naa lao Beukaua loko.
22 Kada nia ruu mai maa ka lea mai ka dao siada, na fakana 'e 'ato ka nao si bae tafa naa fuada. Ma kera ka manata toi 'ada sae sa nia 'e suana mai ta faataia lao kadabeu lalo loko, ne ka adea nia nao si bae tafa naa, ma toka kwaikaru ka faatai 'aba ki na 'ana fuada.
23 Aia, nia ka dao naa asi kada fua nia fai toa ne kera rao kwaimani ki lao Beukaua bae fua kera ka faasuia raoe ai, nia ka oli na kau 'i luma kera.

24 'I burina si doo nai 'e fuli, nia fai 'afe nia ni 'Elisabeti keeru ka too lelea
guu, 'afe nia ka safali kulua naa. Ma ni 'Elisabeti ka too banitai gu 'ana 'i luma
keerua sulia lima madama ki.
25 Ma too nia ka bae 'urii, “Si doo God nia ilia fuaku sulia nia manata toku
ne. Ne nia 'e taga 'ana noni susuala laa baita bae nau ku too mai laona 'i
maana konia nau, bae nau ku 'aba'ato!”

Na 'ensel nia faarongo 'ana futa lana sa Disas

26 Aia, kera too kau lea ka dao naa 'ana onona madama ni 'Elisabeti nia 'e
kulua sulia, God ka odua 'ensel Gebrel ka lea lau gu mai uri kasi maefera nai
'i Naasaret, ne nii lao bali lolofaa 'i Galilii.
27 Sa Gebrel nia ngalia mai si faarongoa fua tii wela keni saarii da ala'ato
'ani nia 'i seeri ne kera alufaafia fua tii waa da 'ailia 'ana sa Diosef. Sa Diosef
nia futa 'ana kwalafaa sa Defet na waa 'inito bae. Na wela keni saari nai
satana ni Meri.
28 Na 'ensel nai 'e dao ka bae 'urii fuana, “Sato diana kau fuamu wala, God
nia 'ofe 'oe ma ka nii fai 'oe!”
29 Kada ni Meri 'e rongoa na 'ensel 'e bae 'uri nai, nia manata lana ka tona
ka nanisia naa malutana si baea nai.
30 Na 'ensel ka bae 'urii fuana, “Meri 'ae, nao 'osi mau lau, sulia God nia 'ofe
'oe.
31 Ni 'oe, 'oki kulua 'oko kwalafia tii wela wane. 'Oko 'ailia satana wela nai
'ana sa Disas.
32 Wela nai nia kai 'inito, ne kera kai saea nia 'alakwa God na gwautasaliu.
Ma God kai faa'inito nia mala koko nia sa Defet.
33 Na wela nee kai 'inito ladoa totoo si sui fua toaa Diu, kwalafaa sa
Diakab!”
34 Ni Meri nia ka bae 'urii fuana 'ensel nai, “Nau na wela keni saarii
sakwadoloa nee, si doo ne 'oe saea nai, tara nau ku kulua 'utaa gu 'aku 'ana
wele nai?”
35 Na 'ensel 'e olisi nia, ka bae lau 'urii, “Na Anoedoo Abu 'ana ne nia kai
sifoli 'oe, ma na rigita lana God ne 'inito tasa, nia 'ana ne kai nunufi 'oe. Doo
nai ne adea ma kera kai 'ailia wela abu nee 'ana 'Alakwa God.
36 'O liotoi fasi too lamu ni 'Elisabeti bae da saea nia 'aba'ato, ma ka waro
naa ka 'afitai naa fua kwala wela lae. Nia loko 'e iana naa 'ana wela wane ka
ladea naa onona madame nia nai.
37 Si doo nai 'e fuli gu 'ana uri ka faatainia ne dodolofia tasi doo ka 'afitai
kaaroa 'ana God fua ili lana.”
38 Ni Meri ka bae na 'urii, “Ni nau na wela keni rao nia God naa ne. Alu doo
nai ki 'oe faarongo nau ai ki sui guu, da fuli nada 'ani nau ilingia ne 'oe saea
nai.” Kada ni Meri nia bae 'uri nai sui guu, na 'ensel nai ka lea na 'ana faasi
nia.

Ni Meri, nia lea dao tona ni 'Elisabeti

39 'Ana kada nai burina ni Meri nia rongo sulia si faarongoa nai 'e sui, nia
tatae, 'ali'ali ka lea naa uri tii kasi maefera nai lao tolo nai ki 'ana bali lolofaa
'i Diudia.
40 Kada nia lea kau ka dao 'i maefera nai, nia ka ruu 'i luma kera sa
Sakaraea, ka bae diana kau tale ni 'Elisabeti.
41 Ma si kada ni 'Elisabeti nia rongoa fatai na bae lana ni Meri, na wela
nai ni 'Elisabeti 'e kulua ai nai, 'e tona ka agara 'ua guu lao rakena. Ma na
Anoedoo Abu ka fungulia naa ni 'Elisabeti,
42 ma nia ka bae baita ka bae na 'urii, “'Oo Meri wela keni nee 'ae, diana
tasa 'asia naa fuamu ka talua keni na fere ki sui, ma ka diana 'asia naa lau
guu fuana wela nee 'oe kulua ai ruruumu.

43 Si doo 'e baita tasa ka nao kusi bobola fainia, ne ni 'oe na gaa nia Aofia
nau 'o lea mai 'oko tala dao toku gu 'urii!
44 Suli nau, si kada bae ku rongoa kau lingemu 'o bae mai tale nau, na wela
nee 'i ruruuku boroi 'e ele ka 'igi baita guu.
45 'E diana tasa fuamu wela keni nee, sulia ni 'oe 'o faamamanea si baea
God totoo kai fuli mala ne kera faarongo 'oe ai."

Ni Meri, nia silia God

46 Ni Meri ka bae lau 'urii,
"'I lao mauria nau tiifau, nau ku sili sulia God,
47 ma 'i lao mangoku sui naa, nau ku ele suli God nia faamauri nau.
48 Nia 'e manata toku ai ni rao nia, boroi 'ana nau gwa ai mala nia gwana.
Suai fasi nai, 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, toae ki sui da kai saea nau ai 'e
diana tasa 'asia naa fuaku,
49 suli God nia ilia doo talingai ki fuaku 'ana rigitaa nia.
Na satana 'e abu.
50 Nia 'e 'ofea toae ki sui guu ne kera sae'inito 'ani nia, ta unitae wane nao si
ore.
51 'I lao ilidooa nia ki, nia 'e faatainia tetedea nia ka tagalangainia toaa ne
kera manata naunau ki.
52 Nia 'e faakosoa mai waa 'inito ni maungi lada ki 'i saegano faasi 'initoaa
kera ki, ma ka tafoa mai waa mala kera ki 'i langi daka 'inito.
53 Nia 'e sangonia toaa fiolo mae ki 'ana doo diana ki,
ka olitainia kau toaa suadoo ki daka oli gu 'ada fai otona sae 'aba ki.
54-55 Nia 'e 'adomi kolu mai toaa 'Israel ki ne kolu toaa ni rao nia,
sulia 'e manata toi alangaia* nia fua kokoo kia ki mai 'i nao, 'uri bae nia saea
kai faatainia kwai'ofeia nia fua sa 'Abraham fai kwalafaa nia ki ka
lelea firi."
56 Aia, ni Meri nia too kwaimani fai ni 'Elisabeti sulia bobola fainia ta olu
madama lau sui nia kafi oli na 'i fera kera.

Na futa lana sa Dion waa ni faasiuabu

57 Ni 'Elisabeti nia too kau lelea ka dao 'ana si kada nia naa fua faafuta lae,
nia ka faafutaa na wela wane.
58 Toaafuta ma toaa kwaimani nia ki daka ele 'asia naa kada kera rongoa
doo diana nai God 'e ilia fuana.
59 Kada wela nai 'e dao naa 'ana kwaluna maedani nia, kera daka lea na
mai uri daka 'iri'unga 'ani nia sulia doo na taki kera toaa Diuda ki saea, ma
kera daka dooria faasata lana 'ana satana maa nia sa Sakaraea.
60 Ma sui, gaa nia ka nao si ala faafia, ka bae 'ana 'urii fuada, "Nao molu si
'aili nia lau 'ana satana maa nia, nao! Molu 'aili nia 'amolu 'ana sa Dion!"
61 Toaa nai ki tiifau kera luu nia daka 'urii, "Nee wala, nao ta waa 'ana
kwalafaa kamuru dasi 'aili nia 'ua gu mai 'ana satae doo nai!"
62 'I seeri kera ka kwaikaru 'ana 'abada fua maa nia wela nai, arai sa
Sakaraea, kera ka leditona uri satae doo ne nia dooria daka 'ailia 'ana wela
nai.
63 Guu nia kwaikaru fuada, ka gani kera uri daka faa kau ta reba doo ni
kekeda lae 'i fafona uri nia ka kekeda ai. Kada nia kekeda, nia ka faarongo
'urii, "Na wela nee, satana sa Dion." Toaa nai ki tiifau kera daka kwele 'asia
naa.
64 Ma asi kada nai guu, na faka sa Sakaraea 'e alube nia ka bae tafa naa.
Nia ka tangoa na 'ana God.

* **1:54-55** *bae alangaie:* God nia alangai fua sa 'Abraham 'ana Dionisis 17:7.

65 Ma na toaa nai ki tiifau kera koni mai 'i seeri, kera da kwele daka mae
'ada. Ma 'i seeri na faarongo lae sulia doo nai ki ka talofia maefera nai ki
tiifau lao tolo 'i seeri, 'ana bali lolofaa 'i Diudia sui guu.
66 Ma na toae ki sui guu ne da rongoa doo nai ki, kera ka manata sulida
daka bae 'urii, “Na wela nee mone bobongi nia baita, nia nao lau ta waa
mamala wela ne rowaa!” Kera bae 'uri nai, sulia kera saitomana na tetedea
God 'e nii fai nia.

Sa Sakaraea nia silia God

67 Na Anoedoo Abu ka faabaea sa Sakaraea maa sa Dion, nia ka silia God
ka bae 'urii,
68 “Kolu tangoa God na Aofia kolu nee toaa Diu ki kolu foosia.
Nia 'e lea mai fua 'adomi laka toaa nia ki, ma ka faamauri kia.
69 Nia 'e falea mai waa tetede ni kwai faamauri kia, ne futa mai 'ana kwalafaa
waa 'inito kia sa Defet, na waa rao nia God,
70 'uri bae nia bae 'ana brofet abu nia ki 'i nao ka alangainia sui na mai.
71 Nia 'e alangai uri kai faamauri kia faasia malimae kia ki, ma kai tafalangai
kia faasia toaa neki manata lada ta'aa fuaka.
72 Nia 'e alangai fua kokoo kia ki mai 'i nao, nia kai faatainia kwai'ofeia nia
fuaka, ma kai manata toi na alangaia abu nia fai kera.
73 Na alangaia abu nia fua kokoo kia sa 'Abraham 'ana kada 'i nao, ne nia kai
lafutai kia faasia 'abana malimae kia ki,
74 fasi uri kolu ka rao fuana ma kolu si mau lau 'ana malimae kolu ki,
75 ma uri kolu ka too 'o'olo na 'akolu 'i maana ka lelea firi.”
76 Sa Sakaraea nia oli ka bae 'urii fua 'alakwa nia sa Dion,
“Ni 'oe na wela nau, toae ki dai 'aili 'oe 'ana brofet nia God ne 'inito ka talua
doo ki sui.
'Oe 'o eta dao mai 'i nao 'ana Aofia nee, fasi uri 'oko faarongoa toae ki kera ka
ade akau 'ana too lada maasi nia.
77 Ni 'oe 'oko faarongoa toaa nia ki, ne God kera nee kai faamauri kera kada
nia manata lukea ade garoa kera ki.
78 God ne 'inito ka tasa nia kwai'ofei tasa. Ma fafona kwai'ofeia nia, nia kai
faa mai na Waa Kwai Faamauri. Na waa nai, dao lana mai kai mala
'ana sato loo nia afuraga mai 'aena salo ka tala faafi kia,
79 uri ka faa folaalia manata lana toaa kera too lao rorodoa lae 'ana maee. Ma
ka kwesu folaa tala 'ae kolu uri fali lae lao aroaroa 'ana too kwaimani
lae fai God.”
80 Sa Dion na wela nai, nia ka baita ka lea 'alaa, ma na manata lana ka rafo.
Kada nia baita naa, nia ka too gu 'ana lao fera kwasi, lelea ka dao 'ana kada
nia fua saka faatai lae ai 'i maana toaa nia 'Israel.

2

Sa Disas, nia futa
(Matiu 1:18-25)

1 Aia, 'i burina na sa Dion 'e futa nao si tau guu, na waa gwaungai nai 'ana
'initoaa baita 'i Rom ne satana sa Ogastas, nia alua tii si baea fifii fua toae ki
sui guu lao 'initoaa nia. Si baea fifii nai 'e saea toae ki sui guu kera kai oli uri
maefera 'i 'aena fera kera ki fua keda sata lae ai.
2 Ma na keda sata lae nai gu ne etana guu keda sata lae kera 'i otofana kada
sa Kuirinias nia 'inito fua Siria brofens.
3 'I seeri guu, toae ki tiifau kera ka lea naa fua keda sata lae 'i 'aena fera
kera ki 'ua guu.

4 Aia, ma sa Diosef nia lau guu 'e lea kau faasi maefera 'i Naasaret lao bali
lolofaa 'i Galilii, ka lea na kau uri bali lolofaa 'i Diudia. Nia lea kau uri 'i
Betlehem, na maefera sa Defet na waa 'inito kera. Nia 'e lea kau 'i seeri sulia
nia na waa 'e too 'i fuli sa Defet.
5 Sa Diosef nia lea kau fua keda sata kwaimani lae fai ni Meri, na wela keni
nai kera alufaafia fuana, ma ka kulua naa 'ana wela 'ana kada nai.
6 Ma asi kada keeru dao daru ka too guu 'i Betlehem, ni Meri ka fiiwela naa
uri faafuta lae.
7 Ma kada nia faafutaa na ulunao nia nai sui, nia ka 'afua naa 'ana maku
ki, sui ka egwalaa wela tio 'ana lao kwade doo buluka ki ni fanga, sulia 'e nao
naa tasi kula ni too lau 'ana ta luma lao maefera nai ne tala'ana keeru ka foli
talana fua too lae ai asi kada nai.

'Ensel ki da faatalongainia futa lana sa Disas

8 Ma na toa ne da suasulia sifsif ki, kera too karangia gu 'ada maefera nai.
Kera too dai sua 'ada sulia sifsif kera ki 'i lao fa rodo nai.
9 Ma 'i seeri tii 'ensel nia God ka sakatafa faatai mai kera ka suana, ma na
kwesu talingai nia ka rara na faafi kera ma daka mau 'asia naa.
10 Ma na 'ensel nai ka bae 'urii fuada, "Nao molu si mau, sulia ni nau
ku ngalia mai si faarongoa diana fua molu 'i tari'ina. Si faarongoa nee kai
faaelea manata lana toae ki sui guu.
11 Lao fa sato ne 'i tari'ina, na Waa Kwai faamauri kamolu nia futa naa lao
maefera nee sa Defet. Nia na Kraes*, na Aofia.
12 Ma na fafaataia nia fua molu ka lio saitomana, nia 'urii: Kamolu kai
suana tii wela kafi futa ne kera 'afua 'ana maku ki, ma nia kai tio 'ana lao
kwade doo buluka ki ni fanga."
13 Aia kera tona boroi daka suana naa molee 'ensel faasia 'i salo ki, ne da
koni na fai 'ensel bae, ma daka tangoa God daka dau nada 'ana bae lae 'urii,
14 "Tangoa tasa God ne nii talua doo ki sui!
Ma na aroaroe ka nii 'ana fai toaa ne God nia ele sulia kera, lao fera ne 'i
saegano."
15 Too buri 'ensel nai ki da oli naa uri 'i salo, na waa nai ki ni sua lae sulia
sifsif ki daka bae 'ada 'urii, "Rowane 'ae, ma lea kolu dao fasi lao fera loko
'i Betlehem, uri kolu ka suana fasi doo ne fuli mai 'i tari'ina, ma God ka
faarongo kolu ai nee."
16 Aia, kera daka lea 'ali'ali naa. Da lea kau dao daka suana naa ni Meri fai
sa Diosef, ma wela bibiu nai ne tio 'ana lao kwade doo buluka ki ni fanga.
17 Ma kada kera dao daka suana sui, kera lea daka unu na sulia si baea baki
'ensel 'e faarongo kera mai ai sulia wela bae.
18 Ma na toaa nai kera rongoa ununua nai ki sui guu, daka kwele 'asia naa.
19 Ma ni Meri ka safa manata tu'uu na 'ana sulia doo nai ki, ka taingainia
ka tio gu 'ana lao manata lana.
20 'I seeri, na waa nai ki ni suasulia sifsif ki daka oli naa. Kera daka tangoa
God faafi doo nai ki sui guu da rongoa ki nai, sulia da suai doo nai ki da fuli
ka lea 'o'olo guu sulia doo ne da rongo 'ensel nia saea mai.
21 Dao kwaluna fa dani wela nai, kera ka 'iri'unga 'ani nia, ma daru ka
faasata nia naa 'ana sa Disas. Na satae doo nai, na 'ensel nia faarongoa sui
na mai 'ani Meri 'ana kada nia nao si kulua 'ua.

Sa Disas, kera ngali nia kau uri Beu

* **2:11** Kraes na malutana, na waa ne God 'e filia, na Mesaea.

22 Sa Diosef fai ni Meri keeru too lelea keeru ka faasuia naa si kada keeru
fua faafaalu lae burina kwala wela lae, ilingia doo ne taki sa Mosis saea fua
ili lana.† 'I seeri, keeru daru ngalia wele daru ka lea 'alaa na uri Durusalem
fua faa lana wela nai fuana God,
23 ilingia bae na kekeda lae lao taki nia God nia saea ma ka bae 'urii, “Na
doo wane neki da kwalafi maa faalu ai, kera kai efaa ka too 'e'ete naa fua
God.”
24 Keeru ka lea lau gu 'i seeri uri fale lana falee ni faafaalu lae fua God, ne
kera kai falea roo fa fao ki, ma nao roo fa bole ki fua ka lea sulia doo ne taki
nia God 'e saea uri fale lana.
25 Ma 'ana kada nai, tii waa satana sa Simion nia too lau guu 'i Durusalem.
Nia waa birangana 'e diana, ma ka foosia firi God, ma ka too kwaimaakwali
gu 'ana uri sua lana kada ne God kai faamauria toaa nia 'Israel ki. Na
Anoedoo Abu nia ka nii fai sa Simion,
26 ma ka faatai fuana, ne nia kai mauri gu 'ana lelea nia ka tala suana guu
Kraes bae 'ana maana 'i tala'ana.
27 Ma na Anoedoo Abu ka talaia sa Simion ka lea uri lao Beukaua loko. 'E
lea kau 'e dao ka suana naa sa Diosef fai ni Meri ne daru ngalia mai sa Disas
uri ilidoo lae 'ani nia lao Beukaua mala 'ana doo ne taki ki saea.
28 'Uri nai guu, sa Simion ka ngalia wele ka 'olia naa 'i ruruuna, ka tangoa
God ka bae 'urii,
29 “God 'ae. Doo bae 'oe alangainia fuaku nia mamana naa. Tari'ina lea sae
'oko faolomai nau boroi 'amu uri ku lea naku lao aroaroa 'oe, nia ka
diana gu 'ana.
30 Na waa bae 'oe alangainia kai lea mai uri faamauri lana toae ki sui, nia ne
dao naa ma nau ku tala suana naa 'ana maaku.
31 Sa wala nee, ni 'oe 'o ade akau sui na mai 'ani nia 'i maana toaa ki sui daka
suana naa.
32 Ma nia kai faatai 'oe sia toaa nao lau Diu ki ka mala 'ana kwesu saru folaa
diana, ma nia kai falea 'initoae fua meli toaa 'oe 'Israel.”
33 Kada na maa nia fai gaa nia wela nai, daru fafurongo sulia doo nai ki sa
Simioni 'e saea sulia wela keerua lelea ka sui, keeru daru ka kwele 'asia naa.
34 Sui sa Simion ka saea lau guu si baea diana ki fuadaru. Nia ka bae 'urii
fua ni Meri, na gaa nia wele, “Na wela nee, God nia filia 'ua gu mai uri nia
ka mala 'ana fafaataia fua toaa 'oro 'i 'Israel. Uri tii ne nia faamamanea wela
nee, mauri lana kai diana tasa, ma tii ne nao si faamamane nia, mauri lana
kai ta'aa 'asia naa. Ma na wela nee naa ne kai faatainia God sia toaa ki sui gu
'ana, sui boroi 'ana ma 'oro lana wane ma keni kera kai susubutainia.
35 Ma kera kai ade 'uri nai 'ani nia, uri ka faatai folaa 'ana si lio agwa
kera wane ma keni. Ni 'oe na gaa nia wela nee, liodilae baite kai dao tomu.
Liodilae nai kai mala ta 'ile ne 'ala ne kai toe 'oe, ma kai fii 'oe ka ufi 'oe guu.”
36 Tii gwa ai 'oru satana ni 'Ana, 'e nii lau guu nonina Beukaua loko otofana
si kada nai. Ni 'Ana, nia na brofet keni ne too mai ka tau naa, ka waro naa.
Ni nia saari sa Fanuel, na waa 'ana fiiwane sa 'Asa. Ni 'Ana 'e 'afe ka too
kwaimani fai arai nia sulia fiu fa ngali ki sui arai nia ka mae lau gu 'ana,
37 nia ka 'oru ka too lelea ka dao naa 'ana kwalu taafuli fa ngali ma fai fa
ngali sarenga ki. Ma nia ka nanai gu 'ana lao Beukaua loko 'ana abufanga
lae ma foa lae sulia fa sato ma fa rodo.

† **2:22** *Leftikas 12:6-8* 'I burina wela keni 'i Diu nia kwala wela, kera saea nia 'e sua. 'Uri nai nia ka too 'i luma nia sulia olu taafuli dani fono fai olu fa dani sarenga ki 'i burina 'iri'unga lana wele ka sui fatai, nia kafi falea afuafua fuana God.

38 Nia 'e lea kau ka todaa lau guu sa Diosef fai ni Meri lao Beukaua nai. Nia
ka falea tango laa nia talea God ma ka faarongo talo sulia wela nai siana toae
ki sui guu ne da maakwalia si kada God kai faamauria toaa 'i Durusalem.
39 Kada sa Diosef fai ni Meri daru faasui tiifau naa 'ana ilidooe ki sulia taki
nia ki God, keeru daru ka oli na mai uri bali lolofaa 'i Galilii uria lao maefera
keeru 'i Naasaret.
40 Ma na 'alakwa keeru nia ka baita 'alaa naa, ka rigita naa, ka too 'ana
liotooe, ma na dianaa God ka nii na fai nia.

Sa Disas, kera faasi nia mai lao Beukaua 'i Durusalem

41 'Afa ngali ki sui guu, maa nia fai gaa nia sa Disas, daru kai lea 'ana
Fangatasae bae kai liu 'i Durusalem.
42 Kada sa Disas nia baita ka dao naa 'ana taafuli fa ngali ma roo fa ngali
sarenga ki, nia fai keeru da lea kwaimani sui guu 'ana maoma nai, 'uria ne
'ita kera ka ilia naa.
43 Kera lea kau daka totoo mai 'ana ade dooa nai lelea 'i burina ade dooe 'e
toli ka sui naa, sa Diosef fai ni Meri na maa nia fai gaa nia sa Disas, daru ka
oli na mai fera. Aia, ma sa Disas loko nia 'e too 'ua gu 'ana mai 'i Durusalem.
Ni keeru nao daru si saitomana lau gu 'adaru loko nia too 'ua gu 'ana mai.
44 Daru kwaifii 'adaru sae sa nia oli na mai fai na figue ne da oli ki mai.
Keeru ka oli mai sulia fa sato lalau loko lelea ka dao naa 'i saulafi, daru kafi
nanisi nia. 'I seeri daru ka ledia naa ote toaafuta ki ma toaa kwaimani keeru
ki.
45 Ma sui boroi 'ana nia ka nao si nii gu fai kera. Guu keeru daru ka oli lau
uri Durusalem fua nani lae mai uri nia 'i seeri.
46 Lea burina olu fa sato 'e sui naa, keeru dafi dao tona lao Beukaua bae,
kada nia gooru 'ana 'i matangana toaa saitoma doo ni toolangaidoo ki. Nia
too kai fafurongo kera 'ana ma too kai ledi kera ki 'ana.
47 Na toaa ne kera waa kwairooi nia ki, kera da kwele 'asia naa 'ana
filodooe nia ma 'ana olisi lae nia ki 'ana ledi laa kera ki.
48 Ma kada sa Diosef fai ni Meri daru suana 'uri nai, keeru boroi daru ka
kwele 'asia naa 'ani nia. 'I seeri, gaa nia ka bae 'urii fuana, "'Alakwa nau 'ae,
doo 'o ilia na 'amu 'ani kaaria uri tee nai? Ni kaaria maa 'oe fai nau mone
miri nani mai uri 'oe, miri ka kwaifii naa sae sa ta doo ta'aa nia fuli naa 'ani
'oe wala!"
49 'I seeri sa Disas 'e luu keeru ka bae 'urii, "Kamuru dau na 'amuru 'ana
nani lae uri nau lao faano nee sui gu 'ana uri tee nee? Kamuru saitomana gu
'amuru bae nau kwai too 'aku lao beu nia Maa nau!"
50 Kada nia bae 'uri nai, keeru ka ulafusia lau gu 'adaru si manata lae ne
nia fuutoi ka bae 'uri nai fuadaru.
51 'I seeri sa Disas ka oli kwaimani na fai keeru uri lao maefera kera 'i
Naasaret. Ma dao kera too kwaimani, nia ka ade gu 'ana sulia bae ladaru.
Ma na gaa nia ka taingainia na 'ana si baee nai ki sui guu nia saeda ki nai lao
manata lana.
52 Sa Disas ka baita 'alaa naa 'ana noni, ma 'ana liotooe, ma na God fai wane
ka ele 'asia naa sulia nia.

3

Sa Dion Waa ni faasiuabu, nia faarongo talo sulia Kraes
(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Dion 1:19-28)

1-2 Si baea nia God 'e dao sia sa Dion 'alakwa sa Sakaraea lao fera kwasi
loko. 'Ana kada nai, sa Taebirias nia gwaungai 'ana fera baita 'i Rom tiifau
ka dao naa 'ana taafuli fa ngali ma lima fa ngali sarenga nia ki. Aia, ma

sa Bontias Baelat nia ka 'inito fua bali lolofaa 'i Diudia, sa Herod ka 'inito fua bali lolofaa 'i Galilii, sa Filib toolana sa Herod lau guu, ka 'inito fua roo brofens neki 'Iturea fai Trakonaetis, sa Lisanias ka 'inito fua 'Abilini brofens.
Aia, ma sa 'Anas fai sa Kaeafas daru ka foa ni gwau fua fera 'i Durusalem.
3 Ma 'i seeri, sa Dion ka liufia lao bali fera nai tiifau ninimana kafo 'i
Diodan, ka faarongoa toae ki ka 'urii, “Kamolu molu ka bulasi manataa
tiifau faasia abulo ta'aa laa kamolu ki uri daka faasiuabu kamolu uri God
ka manata luke kamolu faasia abulo ta'aa laa kamolu ki.”
4 'I seeri guu, si baee ne sa 'Aesaea na waa brofet, 'e kekeda ka saea mai 'i
nao, ka mamana naa, ne nia bae 'urii, ✡
“Tii waa, nia 'ai fua toae ki lao fera kwasi ka bae 'urii,
‘Molu kwaia taale fua Aofia kai dao mai!
Molu 'olosi diana 'ana taale nai maasi nia!
5 Molu anomia kula kilukilue ki,
molu ka 'eli neneba 'ana kula 'obarusua ki ma labusue ki fai gwa tolo ki.
Molu ka 'olosia taale 'e'eo ki, molu ka saungai dodoloa 'ana kula kwarua ki.
6 Na toae ki tiifau kera dai suana God nia 'e faamauri kera.’ ”
7 Sa Dion ka bae 'urii fuana toaa 'oro ne da lea ki mai siana uri daka siuabu
ki 'ada, “Kamolu na birangamolu 'e ilingia birangana baekwa 'i tolo ka sui
naa! Sa tii gu 'ana ne saea fuamolu, sae sa lea nao molu si luka boroi 'ana
abulo ta'aa laa kamolu ki lea molu siuabu naa molu ka tala gu 'amolu faasia
kwakwaea nee God 'e 'ita ka alua ka tio naa?
8 Kaa nia diana, kamolu lea kau molu ka too 'ana tooe ne nia faatainia
kamolu abulo ka sui naa faasia abulo ta'aa lae kamolu ki! Ka nao molu si
manata lau 'urii, ‘Kameli nee na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham 'ua gu ne!
Nia 'afitai fua God ka kwae kameli!’ Tasi doo lau guu nau ku faarongo diana
'ani kamolu ai 'e 'urii, lea sae God 'e dooria kai ngalia tai maefau 'ana maefau
nee 'i seki fua saungai lada 'ana kwalafaa falu sa 'Abraham, nia nao si 'afitai
guu fuana uri ili lana!
9 'Ana kada nai boroi 'ana nai, God nia kwaimaakwalii sui naa fua fale lana
kwakwaee nai, mala 'ana ta waa bae nia dau 'ana batau ka kwaimaakwalii
sui naa uri taba lana 'ai. Ma 'ai neki sui guu kera nao dasi fungu nia kai
tabada 'i saegano.”
10 'Uri nai guu na konia nai ki daka ledi sa Dion daka 'urii, “Nee wala, ma
tee ne meli kai ilia uri ka faatainia ne kameli abulo ka sui naa faasia abulo
ta'aa lae kameli ki?”
11 Nia luuda ka bae 'urii, “Lea 'oe too 'ana roo si ofi, 'oko falea ruana kula
fua ai siofaa ne nao gu 'ana tasi ofi. Ma lea 'oe too asi fange, 'oko faa 'ana ai
ne fiolo mae gu 'ana.”
12 'I seeri, na toaa nai da kai konia malefo 'ana takis ki, kera da lea lau gu
mai uri sa Dion ka faasiuabu kera, dao daka ledi 'urii 'ani nia, “Wala waa ni
toolangaidoo 'ae, ma kameli mone? Tee ne meli kai ilia uri ka faatainia ne
kameli meli lukasia naa abulo ta'aa laa kameli ki?”
13 Sa Dion nia luuda lau guu ka bae 'urii, “Lea kau molu ka konia gu 'amolu
malefo 'o'olo nee 'ua guu 'ana takis. Nao molu si gani si 'idu lau 'i fafona.”
14 Sui lau guu tai toaa ni omee ki ne kera lea lau gu mai uri siuabu lae, dao
daka ledia lau guu sa Dion daka 'urii, “Ma kameli mone? Tee ne kameli kai
ilia uri ka faatainia ne meli luka naa 'ana abulo ta'aa laa kameli ki?”
Sa Dion 'e luu kera ka bae 'urii, “Lea kau nao molu si sasi naunau lau 'ana
ngali lana si doo ta waa, ka nao molu si suke gu 'amolu faafi waa ki uri ngali
lana si doo kera ki. Manatamolu ka toli 'ana fai si fofolia kamolu ki.”

✡ **3:4** 'Aesaea 40:3-5

15 Na toaa nai ki sui guu kera da maasia gu 'ada dao lana mai na Kraes
nai kai dao mai uri faamauri lana toaa nia ki. 'Uri nai kera ka manata 'urii,
“Alamia sa Dion na Kraes bae na 'oto nee?”
16 'Uri nai guu sa Dion ka bae na 'urii fuada, “Nau nee, na kafo gu 'ana ne
nau ku faasiuabu kamolu ai; ma na waa ne nia kai dao mai buriku nee nia
'inito tasa ka talu nau fatai ma na butu nia ki boroi, nau kusi alamia guu luke
lada fasi 'aena. Ni nia waa nai ne kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu
ma 'ana ere.
17 Ma nia kai dao mai fua sangita lana toae ki tiifau, mala waa ni san-
gitadoo ne kai sangitaa saena wiiti fasi 'e'eforana doe 'i fafona kwaitao ni
sangitadooa nia. Ma ka konia migana dooe ka taingai 'e'ete ai lao beu ni
taingai fanga laa nia, sui ma kafi ngalia 'e'eforana doe fua suungi lana lao
ere ne saru ka totoo firi si mae.”
18 Sa Dion ka faarongoa konia nai ki 'ana si baea ni kwaiarei 'oro ki uri
kera ka abulo faasia si birangaa kera ki, ma ka faarongo kera naa 'ana si
faarongoa diana nee.
19 Nia ka ngatafia sa Herod waa ne 'inito fua brofens nai, sulia nia sa Herod
'e adea lau gu 'ana baraa nia ni Herodias na 'afe nia sa Filib, na toolana lau
gu 'ana. Ma sa Herod nia ka ilia tai doo ta'aa 'oro ki lau.
20 Ma ka fafonaa lau doo neki nia ilia ka ta'aa, nia saea fua toa ni rao nia ki
kera daka alua sa Dion lao lookafo.

Sa Disas, kera faasiuabu nia
(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

21 'Ana kada bae sa Dion nao si nii 'ua lao lookafo, nia faasiuabua toaa 'oro,
ma ka faasiuabua lau guu sa Disas. Kada sa Disas nia lea mai, ma sa Dion ka
faasiuabu nia, sa Disas ka foa. Kada nia foa 'uri nai, salo ka 'ifi,
22 ma na Anoedoo Abu nia ka koso mai faafi nia mala 'ana tafa bole. Ma
tii si lingee baea ka talo mai faasia 'i langi ka 'urii, “'Oe 'alakwa nau naa ne
'oe tii fa wela 'autania nau ne ku liosau 'ani 'oe. Manata laku 'e ele 'asia naa
sulia 'oe.”✡

Isifutae sulia kwalafaa ne lea mai lea ka dao 'ana sa Disas
(Matiu 1:1-17)

23 Kada sa Disas nia safalia raoa nia, nia 'e baita mai ka dao naa 'ana olu
akwala fa ngali fono ki. Ma toae ki sui gu 'ana kera ka manata 'ada sae sa nia
na 'alakwa sa Diosef gu 'ana.
Ma sui sa Diosef nia na 'alakwa sa Hilae 'ana ne.
24 Sa Hilae 'alakwa sa Matat,
sa Matat 'alakwa sa Lifae,
sa Lifae 'alakwa sa Melkae,
sa Melkae 'alakwa sa Danae,
sa Danae 'alakwa sa Diosef.
25 Sa Diosef 'alakwa sa Matataeas,
sa Matataeas 'alakwa sa 'Emos,
sa 'Emos 'alakwa sa Neham,
sa Neham 'alakwa sa 'Eslae,
sa 'Eslae 'alakwa sa Nagai.
26 Sa Nagai 'alakwa sa Meata,
sa Meata 'alakwa sa Matataeas,
sa Matataeas 'alakwa sa Semein,
sa Semein 'alakwa sa Diosek,

✡ **3:22** Dionisis 22:2; Sam 2:7; 'Aesaea 42:1

sa Diosek 'alakwa sa Dioda.
27 Sa Dioda 'alakwa sa Dioanan,
sa Dioanan 'alakwa sa Risa,
sa Risa 'alakwa sa Serababel,
sa Serababel 'alakwa sa Sialtiel,
sa Sialtiel 'alakwa sa Nirae.
28 Sa Nirae 'alakwa sa Melkae,
sa Melkae 'alakwa sa 'Adae,
sa 'Adae 'alakwa sa Kosam,
sa Kosam 'alakwa sa 'Elmadam,
sa 'Elmadam 'alakwa sa 'Ere.
29 Sa 'Ere 'alakwa sa Diosua,
sa Diosua 'alakwa sa 'Eliesa,
sa 'Eliesa 'alakwa sa Diorim,
sa Diorim 'alakwa sa Matat,
sa Matat 'alakwa sa Lifae.
30 Sa Lifae 'alakwa sa Simion,
sa Simion 'alakwa sa Diuda,
sa Diuda 'alakwa sa Diosef,
sa Diosef 'alakwa sa Dionam,
sa Dionam 'alakwa sa 'Elaeakim.
31 Sa 'Elaeakim 'alakwa sa Milia,
sa Milia 'alakwa sa Mena,
sa Mena 'alakwa sa Matata,
sa Matata 'alakwa sa Neetan,
sa Neetan wela sa Defet waa 'inito bae 'Israel.
32 Sa Defet 'alakwa sa Deesii,
sa Deesii 'alakwa sa 'Obet,
sa 'Obet 'alakwa sa Boas,
sa Boas 'alakwa sa Salamon,
sa Salamon 'alakwa sa Naason.
33 Sa Naason 'alakwa sa 'Aminadab,
sa 'Aminadab 'alakwa sa 'Adamin,
sa 'Adamin 'alakwa sa 'Arani,
sa 'Arani 'alakwa sa Hesron,
sa Hesron 'alakwa sa Beres,
sa Beres 'alakwa sa Diuda.
34 Sa Diuda 'alakwa sa Diakab,
sa Diakab 'alakwa sa 'Aesak,
sa 'Aesak 'alakwa sa 'Abraham,
sa 'Abraham 'alakwa sa Tira,
sa Tira 'alakwa sa Naho.
35 Sa Naho 'alakwa sa Sirag,
sa Sirag 'alakwa sa Riu,
sa Riu 'alakwa sa Beleg,
sa Beleg 'alakwa sa 'Eba,
sa 'Eba 'alakwa sa Sela.
36 Sa Sela 'alakwa sa Keenan,
sa Keenan 'alakwa sa 'Afaksad,
sa 'Afaksad 'alakwa sa Sem,
sa Sem 'alakwa sa Noa,
sa Noa 'alakwa sa Lameki.
37 Sa Lameki 'alakwa sa Metusalaa,
sa Metusalaa 'alakwa sa 'Enok,
sa 'Enok 'alakwa sa Dioret,

sa Dioret 'alakwa sa Mahelalel,
sa Mahelalel 'alakwa sa Keenan.
38 Sa Keenan 'alakwa sa 'Enos,
sa 'Enos 'alakwa sa Seti,
sa Seti 'alakwa sa 'Adam,
sa 'Adam 'alakwa nia God.

4

Saetan nia ilitona sa Disas
(Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)

1 Sa Disas, kada nia faasia kafo 'i Diodan burina 'e siuabu ka sui, nia fungu 'ana Anoedoo Abu. Ma Anoedoo Abu ka talai nia 'i lao fera kwasi.
2 Saetan ka ilitona 'i seeri sulia faitaafuli fa dani ki. Ma sa Disas ka nao si 'ani tasi fanga sulia fa dani nai ki, ma ka fiolo mae.
3 Ma Saetan ka bae 'urii fuana, “Lea sae ni 'oe na 'Alakwa mamana nia God, 'oko saea maefau nee nia lia 'ana tafa beret ni 'ani lana.”
4 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, “Na Kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, ‘Na wane nia 'afitai ka mauri 'ana otona fange gwana.’ ”
5 Sui Saetan 'e talaia daru ka raa 'i gwauna gwa toloa 'e fane 'asia naa. Too 'i seeri asi kada kukuru nai, Saetan ka faatainia kwalu 'initoaa 'e'ete neki tiifau lao molaagali fua sa Disas,
6 ka bae 'urii fuana, “Nau mone lea ku dooria, nau kwai falea gu 'aku 'okona 'initoaa neki fai kwanga lada tiifau fuamu. Ma tii gu 'ana ne nau ku dooria kwai faa doo neki 'i 'abana, nau kwai ilia gu 'aku, sulia kera na doo nau ki naa da faa fuaku.
7 Ma lelea sae 'oe 'o booruru 'i saegano ma 'oko faabaita nau naa 'i seki, 'okona doo neki, doo 'oe ki sui naa nau kwai fale tiifau nai fuamu.”
8 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, “Na kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, ‘Ni kamolu, molu ka faabaitaa na Aofia na God kamolu. Ni nia taifili nia guu molu ka faabaita nia ma molu ade doo fuana.’ ”
9 Sui, Saetan ka talai sa Disas ka lea uri maefera baita loo 'i Durusalem, lea dao daru ka uu 'i langi gwauna fatai duu 'ana Beukaua loo, nia ka bae 'urii fua sa Disas, “Lea sa nia mamana ni 'oe na 'Alakwa nia God, 'oko too 'i seki 'oko lofo uri fubaa dao 'i saegano,
10 sulia na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
‘God nia kai saea fua 'ensel nia ki uri daka suasulia 'oe,
11 ma kera da kai sako 'oe gwada, uri 'aemu ka nao si too toi ta maefau.’ ”✡
12 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, “Na kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, ‘'Oe nao 'osi ilitona na God 'oe!’ ”*
13 Saetan 'e ilitona sa Disas 'ana doo nai ki sui, dao seeri nia ka lea na 'ana faasia sa Disas maasi tasi kada lau.

Sa Disas, nia safali rao naa
(Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)

14 Dao seeri, sa Disas ka oli mai lao tetedee Anoedoo Abu uri bali lolofaa 'i Galilii. Ma faarongo lae sulia nia, ka talofia sui gu 'ana lao lolofaa nai.
15 Nia 'e toolangaidoo 'i lao beu ni ofu lae kera ki, ma na toae ki sui guu daka sae diana 'asia na 'ani nia.

✡ **4:4** Diutoronomii 8:3 ✡ **4:8** Diutoronomii 6:13 ✡ **4:11** Sam 91:11,12 ✡ **4:12** Diutoronomii 6:16 * **4:12** *ma nao:* 'E nao ta wane si odua God fasi ka ilia ta si doo ni kwele lae ai fasi ka faatainia God 'e lio suli nia.

Toaa 'ana fera 'i Naasaret da susubutai sa Disas (Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)

16 Nia lea mai ka dao naa lao maefera bae 'i Naasaret, kula bae nia too ai
lelea ka baita. Ma 'ana tii fa dani sabati, nia ka lea kau 'ana ofu kwaimani lae
uri foa lae 'i lao beu ni ofu lae kera 'i seeri, mala 'ana doo ne 'ita nia ka ilia
naa. Aia, 'ana kada 'ana ofufua nai, nia tatae ka uu uri teemai lana kekeda
laa abu.
17 Kera daka ngalia mai buka bae brofet 'Aesaea 'e kedaa, daka faa fuana
uri ka teemainia. Nia ngalia ka fuea naa, ka fue toi si kula nai sa 'Aesaea nia
kedaa si baea 'urii ki ai,
18 "Na Anoedoo nia God 'e dau na faafi nau sulia 'e fili nau,
uri ku faarongo 'ana si Faarongoa Diane nee fua toaa da siofaa ki.
Ma nia ka fale nau mai uri ku faarongo 'ana alube lae fua toaa da kani ki,
ma too sakwadoloa lae fua toaa da mala siofaa ada ki,
ma lilio folaa lae fua toaa ne maada rodo ki,
19 ma uri faarongo lae, ne si kada nia Aofia uri faamauri lana toaa nia ki, nia
'e dao na ai."✡
20 Sa Disas 'e teemainia si baea nai ki sui, nia ka fonoa buka nai oli ka faa
lau gu 'ana fua waa ne suasulia doo ki 'i lao beu ni ofu lae kera nai. Disas oli
ka gooru ngado naa uri toolangaidoo lae. 'I seeri guu, na toaa nai ki sui gu
'ana lao beu ni ofu lae nai daka bubu tetee sui gu 'ada 'ani nia.
21 Nia ka bae na 'urii fuada, "Doo ne da kekeda mai sulia nee, nia ne fuli
naa 'i tari'ina kada nai gu 'ana nau ku teemai kau sulia molu ka rongo nai."
22 'I seeri, na konia nai tiifau kera ka sae diana 'asia naa 'ani nia, ma daka
kwele lau gu 'ada 'ana doo diana nai ki sui guu nia bae sulia fuada, ma sui
daka bae 'ada 'urii, "Nia na 'alakwa bae sa Diosef gu 'ana ne, ma sui nia saea
sa nia fatai ne da kekeda mai sulia nia nee!"
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Nau ku saitomana gu 'aku, si baea 'urii
na kamolu manata toi sae lana fuaku, "Oo, ma 'oe waa kwai gurai bae naa
ne, aia ma 'oe gura 'oe fasi tala 'amu!' Tasi baea kamolu manata toi lau gu
uri sae lana fuaku 'e 'urii, 'Doo kwaibalatana 'oro ne kameli rongo kau 'oe
'o ilia ki mai lao maefera loko 'i Kabaneam. Aia, ma 'oe ilida fasi 'i seki lao
maefera 'oe nee 'ua guu!' "
24 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Nau ku faarongo kamolu 'o'olo guu,
na brofet doo na toaa nia ki 'ua guu 'i fera kera 'afitai manata lada ka ele gu
sulia nia ne!
25 Nau ku faarongo mamana guu 'ani kamolu. 'Ana kada sui toli kada bae
brofet 'Ilaeja 'e rao 'ua lao fera nee 'Israel, na uni sato baita nia liu sulia olu
fa ngali fai ono madame baki, ma uni fioloa ni maeli lana bae 'e liutainia fera
neki tiifau. 'Ana kada nai, 'oro lana wela keni 'oru da too gu 'ada lao fera nee
'Israel.
26 Ma sui God ka nao si odua guu sa 'Ilaeja fua ka lea uri ta luma 'ana luma
kera ki. Ma gwa keni 'oru nia too na mai 'ana 'i Sarefata bali loo mai Saedon
ka nao lau ai Diu bae God 'e odua sa 'Ilaeja lea ka dao luma nia.
27 Ta ununua lau sulia kada sui toli nia 'urii, 'ana kada 'i nao kada brofet
'Ilaesa nia rao 'ua lao fera nee 'Israel, 'oro lana toaa furo saungi kera ki da
too gu 'ada lao fera nee, ma sui sa 'Ilaesa ka nao si guraa guu ta waa ma nao
ta ai ada. Sa Neemani na waa bali fera 'i Siria ma nao lau waa Diu 'ana bali
fera 'i Siria, nia 'ana bae sa 'Ilaesa 'e gura nia."

✡ **4:19** 'Aesaea 61:1-2

28 Aia, na figue bae da ofu lao beu ni ofufue bae, da rongoa doo nai ki, na
rakeda ka ngengeela naa, sulia da rongoa sa Disas 'e unu sulia ne God nia
'adomia 'ana toaa nao lau toaa Diu ki, ma ni kera toaa 'Israel 'ua guu ka nao.
29 'I seeri guu, kera daka taria na sa Disas fasi lao maefera nai. Daka tobi
nia daka tari nia naa uri gwau 'o'oiro nai fera nai nii gwauna, uri daka dau
nia daka 'ui 'ani nia 'i seeri.
30 Ma sui nia 'e kwai dolali kwailiu gu 'ana fai 'oroe nai ka nao 'ana gu 'ana
'i matangada ka dila 'ani nia ka lea gu 'ana faasi kera.

Waa anoedoo ta'aa ki tauwela nia
(Maak 1:21-28)

31 Sa Disas ka lea naa uri Kabaneam na maefera 'e nii lao bali lolofaa 'i
Galilii. Ma nia ka toolangaidoo fua konia nai 'i seeri 'ana fa dani Sabati lau
guu.
32 Ma na konia nai ka kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo lana, sulia nia 'e
bae 'ana tetedee nia God.
33 Ma tii waa ne anoedoo ta'aa burosi nia 'e nii lau gu fai kera lao konia nai
lao beu ni ofu laa nai. Ma sa wala nai ka dau 'ana kokoo baita lae ma ka bae
'urii,
34 "Disas 'ae, 'oe waa nena 'i Naasaret, nau ku saitomana gu 'aku 'oe na Waa
Abu nia God na! Sui 'oe tee ne 'o doori ili lana 'ani kameli? 'Oe alamia 'o lea
na mai fua tauwela lameli 'oto ne?"
35 Sa Disas ka ngatafia anoedoo ta'aa nai, ka bae 'urii, "'Oe 'o taaro 'amu, ma
'oko lea 'amu faasi sa wala nena!" Guu na anoedoo ta'aa nai ka ilia sa wala
nai ka 'asia naa 'i saegano, sui ka lea na faasia. Na figue nai sui guu daka suai
gu 'ada, ma sa wala nai ka nao si maala guu.
36 Na toaa ne kera koni 'i seeri nai daka kwele, daka ledi kera ki nada 'urii,
"'Ee, ma nia bae 'utaa na 'ana bae wala? Ma tee na anoedoo ta'aa baki boroi
ma nia saea kera lea 'ada fasi waa ki, ma daka tafi nada!"
37 Ma 'uri nai guu, na ununua sulia sa Disas ka talofia naa maefera nai ki
sui gu 'ana kalia 'i Kabaneam.

Sa Disas, nia guraa toaa 'oro ki
(Matiu 8:14-17; Maak 1:29-34)

38 'Uri nai sui, sa Disas ka lea lau gu 'ana faasia na beu ni ofu laa nai, ka lea
na kau luma sa Saemon. Nia dao 'i luma, ka suana 'initai fungo sa Saemon
nia matai baita 'ana 'a'ako lae. Ma kera daka saea fua sa Disas uri ka guraa.
39 Sa Disas nia ka ala faafia ledi laa kera, ka lea ka uu naa 'i ninimana ifitai
ne 'initai nai 'e tio ai, ka bae susuala fua 'a'ako lae nai uri ka lea 'ana faasi
'initai nai. 'I seeri guu, 'initai nai, nonina ka gwagwari naa ka 'akwaa naa.
Nia too diana 'uri nai guu, nia ka rao fanga fuada sui naa sa Disas fai kera.
40 Sui lau guu, 'i saulafi naa kada sato nia suu naa, toaa ki sui gu 'ana 'i seeri
daka ngalia na mai mamalana gu 'ana wane ma keni ne mamalana gu 'ana
mataia 'e saungi kera ki siana sa Disas. Nia ka fale 'aba faafida, ma ka gura
kera tiifau.
41 'Ana kada nai, wane ma keni 'oro mamana gu ne anoedoo ta'aa ki da tafi
faasi kera ma daka bae 'urii, "Ni 'oe naa ne 'Alakwa mamana nia God!"
Sui sa Disas ka luia anoedoo ta'aa nai ki nao kera dasi bae, sulia kera
saitomana naa ne nia na Kraes.

Disas 'e lea ni faarongo lae lao fera 'Israel
(Maak 1:35-39)

42 'I 'uubongi abu 'ua guu, sa Disas 'e faasia maefera baite nai 'i Kabaneam,
ka lea naa uri tii si kula agwa 'i seeri, uri ka too aroaro 'ana ai taifili nia. Sui

boroi ma konia bae daka nani lau kau 'ada burina lelea daka dao tona lau guu, ma daka saea fuana uri nao si lea lau faasi kera.
43 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “God nia fale nau mai uri faarongo lae 'ana si faarongoa diana sulia 'initoaa nia God. Nia ne adea ma nau kwai lea naa uri faarongo lae ai fua toae ki lao bali toaa 'e'ete loko ki lau guu. Raoa nai ne God nia fale nau ku lea mai uri ili lana nee.”
44 Disas ka liu naa 'ana maefere ki sui gu 'ana lao fera kera toaa Diu 'ana faarongo talo lae 'ana si faarongoa diana ma ka bae 'i lao beu ni ofu laa kera ki.

5

Sa Disas, nia filia waa kwairooi nia ki
(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)

1 Tii fa dani, sa Disas nia uu 'i ninimana 'osi baita 'i Galilii ka toolangaidoo, toaa 'oro mamana guu da koni kali nia uri rongo lana bae lana God daka kwaisangirii guu.
2 Nia ka lio kau ka suana roo baru nai ki waa ni dee lae ki da faasida gu 'ada 'i maana malitikwa nai kada da taufia ada furai kera ki.
3 Ma sa Disas ka lea kau ka raa 'i lao baru sa Saemon, ka saea fuana ka usungai tu'uu kau ai uri matakwa. Sui sa Disas ka gooru mai 'i lao baru nai, ka toolangaidoo naa fua konia nai.
4 Ma kada nia toolangaidoo fua konia nai lelea ka sui naa, nia ka bae 'urii fua sa Saemon fai tai waa lau lao baru nai, “Molu usungainia kau baru nee ka lea tau kau uri lao matakwa koso loko, sui molu ka dingalua naa furai kamolu ki uri alasi lana sakwari ki.”
5 Sui sa Saemon olisi nia ka bae 'urii fuana, “'Oo waa ni toolangaidoo 'ae, kameli mone, meli ilitoi mai dee lae sulia fa rodo lalau bae sui kau, ta kaa sakwari boroi dodoloa meli ka deea guu. Sui boroi 'ana, nau kwai dingalua furai sulia ne 'oe saea naa.”
6 Ma kada kera dingalua kau furai nai ki, kera daka alasia sakwari 'e 'oro mamana guu, lelea furai ki boroi ka sali muu naa.
7 Kera ka karumainia na mai toa kwaimani kera ni dee lae ki 'i lao ta baru lau guu lao 'osi nai, uri kera ka lea mai uri kwai'adomi lae 'ana kwai lana sakwari nai ki fai kera.
Toa kwaimani nai ki dao kera ka kwai'adomi naa 'ana koni lana sakwari nai ki fua lao roo baru nai ki lelea daka karangi kuruu naa.
8 Ma kada sa Saemon Bita 'e suai si doo nai 'e fuli, nia ka booruru 'i maa 'aena sa Disas, ka bae na 'urii, “'O Aofia 'ae, lea tau 'amu kau faasi nau, sulia nau waa ku abulo ta'aa.”
9 Sa Saemon fai toa kwaimani nia ki, daka kwele 'asia naa 'ana sakwari 'oro ne kera deea nai.
10 Ma sa Demes fai sa Dion, roo 'alakwa sa Sebedii ki ne daru lea kwaimani fai sa Saemon, keeru lau guu daru kwele lau gu 'ana doo nai. Ma sa Disas ka bae 'urii fua sa Saemon, “Nao 'osi mau lau Saemon. 'Ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, 'oe 'oi deea lau na 'amu wane fua faamamane lana God, nao lau sakwari 'urii.”
11 Ma 'ana si kada kera lea kau daka dao 'i sara, kera faasia iole nai sulia one fai 'okona doe ki tiifau ka tio nada 'i seeri, daka lea nada fai sa Disas.

Sa Disas, nia guraa waa furo 'ani nia
(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)

12 Tii fa dani, kada sa Disas 'e nii 'ana lao tii maefera baita 'ana bali fera nai,
tii waa na furo 'e saungia, ne too 'i seeri 'e suana sa Disas. Nia ka lea mai dao
ka booruru ka tio na fafo maana 'i saegano 'ae sa Disas, ka bae kwai amasi
fuana ka 'urii, "'Oo Aofia 'ae, lea sae 'o ala gu 'amu faafia, nau ku dooria 'asia
naa 'oko gura nau uri noniku ka falu 'ana."
13 'I seeri, sa Disas 'e fale 'aba kau ka dau tona nonina, ka bae 'urii, "Diana
'asia naa, nau ku ala faafia. Alu nonimu 'e falu 'ana." Ma tona nia lio boroi
ka suai furo bae 'e sui naa fasi nonina 'i seeri 'ua guu.
14 'Uri nai sui, sa Disas ka saea fua waa nai uri ka oli na 'ana ma ka bae 'urii
fuana, "'Oe oli kau, na faarongo lana ta waa 'ana doo neki, 'e nao 'osi ilia 'ua.
Na faatai lana 'ana nonimu sia waa ni foa, uri ka lio filoa ne 'oe 'akwaa naa,
nia 'ana ne 'o lea kau 'oko ilia. Ma 'oko falea afuafua bae taki nia sa Mosis
saea, uri toae ka faamamanea ne 'oe 'akwaa ma nonimu ka falu naa."
15 Ma sui boroi 'ana sa Disas ka luia faarongo talo lae 'ana doo nai ki, na
ununue sulia nia 'e talofia sui naa kula 'oro nai ki. Ma toaa 'oro ki kera ka lea
na mai fua fafurongo lana toolangaidooa nia ki, ma fua nia ka guraa mataie
kera ki.
16 Sa Disas nia kai lea walude faasi kera uri si kada kula gwau ki, uri ka
aroaro fuana, nia ka foa ki 'ana ai.

Sa Disas, nia guraa waa 'afumae kwaea
(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

17 Tii fa dani lau guu, sa Disas 'e toolangaidoo 'ana fua konia nai 'ana tii
si kula nai. Kada nia toolangaidoo 'ana 'uri nai, na Faarisii ki fai na waa
toolangaidoo lae 'ana taki sa Mosis, kera da gooru kwaimani lau guu fai
konia nai 'i seeri. Kera da lea mai fasi maefera ki sui gu 'ana lao bali lolofaa
'i Galilii fai bali lolofaa 'i Diudia, ma faasia lau guu na maefera baita loo 'i
Durusalem. Ma 'ana kada nai, na mamanaa God ka sifo faafia sa Disas fua
gura lana toaa matai ki.
18 Lio boroi, waa nai ki daka tamaa mai tii waa bae 'afumae kwaea 'ana
gwegwele daka dao na fai nia. Kera ka sasi kalia ruu lae fai nia 'ana mae uri
beu, uri daka egwalaa 'i 'aena sa Disas fua gura lana, ka 'afitai.
19 Sulia na 'oroa nai 'e kwaisuusi ma kera ka dao toi ka 'afitai uri ruu lae kau
fainia 'ana mae, kera ka oli daka raa fai nia uri fafo beu. Ma daka sufungia
fafo beu nai daka faakosolangainia fai gwegwele da ngali nia mai ai ka koso
mai ka too naa 'i saegano sia sa Disas.
20 Ma kada nia 'e suana faamamana laa nai kera too ai, nia ka bae 'urii fua
waa 'aena mae nai, "Wala, nau ku manata lukea naa ade garoa 'oe ki."
21 'I seeri, na waa toolangaidoo baki fai Faarisii baki, kera suai daka 'ugalia
naa sa Disas daka bae 'urii, "Nee wala, ma nia sa tii fatai nee uri ka ili si doo
nai? Nia faabolatainia naa fai God nai! Doo 'e abu wane gwana 'uri nia si ilia
nai! God taifilia naa ne nia tala'ana manata luke lana ade garoa ki 'uri nai!"
22 Sa Disas 'e filoa gu 'ana doo ne kera da bae sulia. Nia ka ledi kera ka 'urii,
"Nee? Uri tee ne molu ka leditoi si doo bae nau ku ilia kau bae?"*
23 Guu nia ka bae 'urii fuada, "Nau lea ku bae gu 'aku 'urii fua sa wala nee,
'Nau ku manata lukea naa ade garoa 'oe ki,' tara 'afitai molu ka lio balafana
guu ne nau ku too 'ana rigitae fua manata luke lana ade garoa ki sui. Ma lea
nau ku bae 'urii fuana "O tatae 'i langi, 'oko tala fali 'oko lea naa,' taari molu
lio balafana."

* **5:22** Nia 'e filoa gu 'ana kera da faamamanea taifilia naa God 'e bobola fai gura lana mataia toaa ki.

24 Guu nia ka bae na 'urii fua waa 'aena mae nai, “Uri molu ka lio filoa ni
nau 'Alakwa nia Wane, ku too 'ana rigitae fua manata luke lana abulo ta'aa
lae ki, nau ku saea fuamu, 'o tatae 'i langi 'oko ngalia ifitai 'oe nee 'oko oli
'amu fera kamu.”
25 Ma tona 'i seeri, na konia nai da lio boroi waa bae 'e tatae ka uu naa, sui
ka ngalia ifitai bae nia tio mai fafona ka lea na 'ana 'i fera, ma ka tangoa na
'ana God.
26 Ma na konia nai tiifau kera daka kwele 'asia naa daka mau ma daka
tangoa God. Ma daka bae 'urii, “Doo ni kwele lae ki nai ne kolu suai na mai
tari'ina nee rowane.”

Sa Disas, nia 'ailia sa Lifae
(Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17)

27 Burina si doo nai, sa Disas ka lea na kau 'ana ta bali 'e'ete fasi seeri, guu
ka suana tii waa ni koni lana malefo 'ana takisi, ne satana sa Lifae, kada nia
gooru kai rao 'ana lao kasi beu ni takisi lae 'i seeri. Sa Disas ka bae 'urii fuana,
“'O lea mai buriku.”
28 Sa Lifae 'e tatae 'i seeri, ka faasia doo nia ki tiifau ka tio naa, ka lea na
'ana fai sa Disas.
29 Da lea kau da dao 'i luma kera sa Lifae, nia ka rao 'ana tii fanga lae baita
fua sa Disas. Toaa 'oro ni koni lana malefo 'ana takisi ma tai toaa 'oro ni ilidoo
garo ki lau guu, da fanga kwaimani fai sa Disas 'i seeri.
30 'Uri nai guu, na Faarisii ki fai Waa toolangaidoo 'ana taki ki daka 'uga
naa. Ma daka bae 'urii fua waa kwairooi nia sa Disas ki, “Nia nao si bobola
uria 'oko fanga kwaimani 'amu fai toaa ni koni lana malefo 'ana takisi nee
ma toaa abulo ta'aa 'e'ete neki lau guu 'urii.”
31 Sa Disas nia luu kera ka bae 'urii, “Toaa da too diana ki gu 'ada, nao dasi
kwai 'atoi guu 'ana waa ni kwai gurai lae. Toaa matai ki 'ana ne da kwai 'atoi
'ana waa ni kwai gurai lae.
32 Nau ku lea lau 'aku mai uria 'aili lana toaa abulo ta'aa ki uria daka
lukasia abulo ta'aa laa kera ki ne, nao lau toaa da 'o'olo ki gu 'ada.”

Si ledi laa sulia toa kwairooi sa Disas nao dasi abufanga
(Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)

33 Tai waa da bae 'urii fua sa Disas, “'Ana kada 'oro ki, toaa kwairooi nia sa
Dion ki kera da foa daka abufanga, ma toaa kwairooi kera Faarisii ki boroi
da ade lau gu 'uri nai. Sui 'utaa ne toaa kwairooi 'oe ki daka fanga gu 'ada ma
lea ka nao dasi ili gu 'uri nai?”
34 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, “Toaa ne da too ni elea 'ada fai fungao
noni fanga kwaimania 'ana lumae, nia nao si bobola fua molu ka suumai
kera fua abufanga lae kada ne fungao too kwaimani 'ua gu 'ana fai kera.
35 Si kada uri talai lana kau fungao fasi toa kwaimani nia ki doo kai dao
mai na. 'Ana kada nai fatai ne toa kwaimani nia ki dai liodila 'i burina ai ma
dafi abufanga. Doo ne adea ma ka nao si bobola gu fua toaa kwairooi nau ki
daka abufanga 'ua nai. Suli tee ne nau ku too kwaimani 'ua gu 'aku fai kera
nee.”
36 Sa Disas nia bae 'uri nai sui ka falea lau tii si baea ni tarifula lae fuada ka
bae 'urii, “Doo nai talafana bae sae 'oe 'iria si 'aba maku falu ngalia 'oko taia
lau maana si 'aba maku kwali nai. Lea 'oe ade 'uri nai, tara 'oe 'o saketoa lau
gu 'amu maku falu nai, ma si kula falu nai 'o taia boroi maa si maku kwali ka
nao si kwaialami lau guu.
37 Na waen falu boroi nao si diana lau guu uri daka ongia lao kufidoo kwali.
Lea da ade 'uri nai, tara si kada na waen falu nai nia ngingisula nia kai bosea

kufidoo nai. Si kada na kufidoo nai nia bose ma ka foga, na waen falu nai ka
kisitai naa ma na kufidoo kwali nai daka 'ui nada ai.
38 Na waen falu daka ongia lau guu lao kufidoo falu uri na kufidoo nai ma
na waen nai daru ka tio diana sui guu.
39 "Waa ne kuufia waen kwali nee ka too na sulia, 'afitai ka dooria lau kuufi
lana waen falu nee, suli 'e manata 'urii, 'Na waen totoonao nee 'ana ne kuufi
lana mamasia ka tasa.' "

6

Sa Disas, nia 'inito 'ana Sabati
(Matiu 12:1-14; Maak 2:23–3:6)

1 'Ana tii fa dani 'ana Sabati, sa Disas fai toa kwairooi nia ki, kera lea kau
daka liu folo lao olee wiiti nai. Ma tai waa 'ana waa kwairooi nia ki daka
falia kau tai fufungi doo 'ana fungina wiiti nai lao ole. Kera daka dau 'ana
dalodalofi lana fungidoe ki lao lofo 'abada ki, ma daka dau 'ana 'ani lana kau
sulia taale.
2 Ma 'i seeri na Faarisii ki daka suai naa, daka bae na 'urii, "Doo nai kamolu
ilia nai, nia 'oia naa taki bae sa Mosis alua mai nai! Tee kamolu rao naa
nai, molu ka falia fufungina wiiti nai ki, doo bae 'e abu uri ili lana 'afa dani
Sabati!"
3 Sa Disas luu kera ka bae 'urii, "Kamolu molu teemainia buka abu molu
ka saitomana gu 'amolu ununua bae sulia sa Defet fai kera, fa dani bae kera
lea kau lelea daka fiolo mae bae.
4 Bae nia ruu 'i lao raa'ai bae God ma ka gania waa ni foa uri beret abu bae.
Ma waa ni foa ka faa mai beret bae fua sa Defet, doo bae abutai lana talea
God. Ma sa Defet ngalia ka tolingia gu 'ana fuada daka 'ani naa, doo bae abu
'asia naa fua ta waa tatakwai 'oko 'ania, ma otona guu waa ni foa ne nia mola
uri 'ani lana! Ma sui God ka nao si keto nia gu uria bae!"✡
5 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau, na 'Alakwa nia Wane, nau naa ne ku 'inito
'ana Sabati uri ili lana doe ai."
6 'Ana tafa dani Sabati lau guu, sa Disas nia lea kau lao beu ni ofu lae ka
toolangaidoo fuana konia 'i seeri. Ma tii waa bali 'aba aolo nia mae, ka nii
lau gu matangana konia nai.
7 Ma tai waa toolangaidoo 'ana taki ki ma Faarisii ki lau guu kera nii lao
konia nai. Ma too daka bubungia naa sa Disas, uri lea nia guraa naa waa nai
'afa dani Sabati, kera daka kwaali nia na faafia.
8 Ma sui sa Disas 'e saitomana gu 'ana manata lada. 'Uri nai, nia ka bae 'urii
fua waa 'abana mae nai, "Tatae 'amua 'i langi, lea mai 'oko uu 'i see maana
konia nee." Ma waa nai ka tatae 'i langi ka lea ka uu na 'i seeri.
9 Sa Disas ka bae lau 'urii fua Faarisii ki fai waa toolangaidoo 'ana taki ki,
"Nau ku ledi tomolu fasi. Tee gu ne taki kia 'e faolomainia kolu ka ilia 'afa
dani Sabati? Nia faolomai kolu uri fuli lana dianaa, ma nao fua fuli lana ta'aa
lae? Ma nao nia faolomai kolu uri faamauri lana wane, ma nao fua saumaeli
lana?"
10 Sa Disas nia bae 'uri nai sui ka bubungi kera kwailiu sui guu. Sui ka abulo
ka bae na 'urii fua waa 'abana mae nai, "Tagaa kau 'abamu." Nia tagaa kau
'abana 'uri nai guu, 'abana ka diana naa.
11 Kada na toa nai da suai 'uri nai guu, rakeda sasu ka ta'aa naa. Daka safali
bae ofu naa sulia tasi doo tee ne dai adea 'ana sa Disas.

✡ **6:4** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9

Sa Disas, nia filia toa ni odu lada nia ki
(Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

12 'Ana tasi kada lau guu 'ana kada nai ki, sa Disas nia lea ka raa gwauna
uo nai ki 'i langi ka foa 'ana 'i seeri. Ma nia ka foa sulia fa rodo lalau nai lelea
faanoe ka dani.
13 Dani 'uubongi, nia ka 'ailia waa kwairooi nia ki ma ka fili kera naa. Nia
fili kera 'ada akwala ma roo waa sarenga ki, ma ka 'ailida 'ana 'aboosol ki.
14 Na satada ne: sa Saemon bae sa Disas 'aili nia lau guu 'ana sa Bita, ma sa
'Andru toolana sa Saemon, sa Demes, sa Dion, sa Filib, sa Baatolomiu,
15 sa Matiu, sa Toomas, sa Demes 'alakwa sa 'Alfias, sa Saemon waa 'ana
toa bae da doori tari lana toaa Rom fasi 'Israel bae,
16 sa Diudas 'alakwa sa Demes, ma sa Diudas 'Iskariot na waa labulili bae.

Sa Disas, nia toolangaidoo ma ka guraa toae ki
(Matiu 4:23-25)

17 Sa Disas ka koso na mai fai waa kwairooi nia ki fasi gwauna uo nai. Kera
'ada akwala ma roo waa sarenga. Kera koso mai dao lao otefoloa nai daka
dao tona ta bali ada lau guu ne da nii lao konia baita nai da lea mai burina.
Nia ka uu na 'i seeri lao otefolo nai. Toaa 'oro ne da koni nai, kera lea ki mai
fasi kula 'e'ete 'oro ki sui gu 'ana, mala bali lolofaa 'i Diudia, fai maefera baita
loo 'i Durusalem. Ma bali ada ka lea tau ki mai fasi fera tau loki sulia asi loo
'alaa 'i Taea fai 'i Saedon.
18 Kera lea mai da fafurongoa bae lana sa Disas, ma fua nia ka guraa mataia
kera ki. Toaa ne anoedoo ta'aa ki faagaro kera, da lea lau gu mai uri nia ka
'adomi kera.
19 Ma na konia nai sui guu daka sasi uri dau lae tona noni sa Disas, sulia na
tetedea nai 'e lea mai faasi nia ka gura kera sui guu.

Si baea ki sulia diana lae fai ta'aa lae
(Matiu 5:1-12)

20 Kada sa Disas 'e abulo ka lio kau uri waa kwairooi nia ki, nia ka bae 'urii,
"'E diana tasa fuamolu toaa ne molu siofaa, sulia 'initoaa God na doo kamolu.
21 'E diana tasa fuamolu toaa ne molu fiolo mae tari'ina, sulia kamolu kai
fanga abusu.
'E diana tasa fuamolu toaa ne molu angi 'i tari'ina, sulia kamolu kai waela
molu ka igigele guu.
22 'E diana tasa fuamolu kada kera suamolu ka ta'aa daka susubutai kamolu,
daka bae kwakwala fuamolu, ma daka faa ta'aalia satamolu molu roo
suli nau na 'Alakwa nia Wane.
23 Ele, noni sasala molu ka wae sasaka kada da ili 'uri nai ki 'amolu, sulia
kwaiaraa kamolu ne nii fera loo 'i salo 'e baita tasa. Toaa ne da ili 'uri
nai 'amolu, na kokoo kera ki kada 'i nao da ili 'uri nai lau gu mai 'ana
toaa brofet ki.
24 Aia, ma toaa ne molu suadoo baita 'asia naa 'i tari'ina, kwaimanatai sulia
nia kai ta'aa fuamolu. Kaa suadooa ne faadianaa manatamolu ne
molu ngalia sui na 'amolu nai.
25 Toaa ne molu fanga abusu ki na 'amolu 'i tari'ina, kai ta'aa 'asia naa
fuamolu sulia kamolu kai fiolo mae.
Toaa ne molu waela'idi ki 'amolu 'i tari'ina, kai ta'aa 'asia naa fuamolu, sulia
kamolu kai angi baita.
26 Ta'aa ka tasa fuamolu kada ne toaa ki da tango kamolu, sulia na brofet
suke baki 'i nao da tango kera lau gu mai 'uri nai."

Si baea sulia liosau lae 'ana malimae
(Matiu 5:38-48; 7:12)

27 Sa Disas nia toolangaidoo ka bae lau gu 'urii, “Aia ma ni nau, na bae laku
fua molu toaa ne molu fafurongoa bae laku nai 'e 'urii guu. Molu liosau 'ana
toaa ne da susubutai kamolu ma na malimae kamolu ki, molu ka ilia doo
diana ki fuada.
28 Molu gania God ka 'oilaketainia toaa ne da saketo kamolu ma daka agi
kamolu uri mae lae ki.
29 Lea waa 'e fidalia babalimu, 'oko bulasia ruana bali 'oko faolomainia uri
nia ka fidalia lau guu. Lea ta waa 'e ngalia na 'ana si maku baite 'oe ni ofi, 'oko
faolomainia lau guu si maku tu'uu 'oe 'i fara fuana.
30 Tii gu 'ana ne gani 'oe uri si doe, 'oko faa fuana, nao 'osi luia doe ki. Ma
nao 'osi gani nia lau uri ka oli fainia fuamu.
31 Doo ne 'oe dooria waa ki daka ilia fuamu, nia lau gu ne 'oe ilia fuada.
32 “Lea kamolu molu liosau gwamolu 'ana toaa kwaimani kamolu ki, nia
'afitai fua molu ka ngalia ta kwaiaraa uri maana. Sulia na toaa abulo ta'aa
neki boroi nee, ili lada ki naa ne 'uri nai. Da liosau gu 'ada 'ana toaa
kwaimani kera ki.
33 Ma lea kamolu ka nao molu si 'e'ete guu faasi kera, ne molu liosau
gu 'amolu 'ana toaa kwaimani kamolu ki, nia 'afitai fua molu ka ngalia ta
kwaiaraa uri maana. Sulia na toaa abulo ta'aa neki boroi nee, ili lada ki naa
ne 'uri nai.
34 Ma lea kamolu molu faa gu 'amolu 'ana toaa ne molu manata ngado 'ani
kera dai faa lau gu mai 'amolu, nia 'afitai fua kamolu ka ngalia ta kwaiaraa
uri maana. Sulia na toaa abulo ta'aa neki boroi nee, ili lada ki naa ne 'uri nai.
Da faa gu 'ada 'ana toaa ne da manata ngado 'ani kera dai faa lau gu mai ada.
35 Aia ma ni kamolu, molu ka liosau 'ana malimae kamolu ki, molu ka ade
diana fuada. Molu ka faa 'ana toae ki, nao lau sulia ne molu manata ngado
'ani kera dai faa lau gu mai 'amolu. Lea kamolu ade 'uri nai, kamolu kai
ngalia kwaiaraa baita uri maana. Ma molu kai usulia mamana guu God, ne
nia baita ka talua doo ki sui. Suli God nia waa ade diana fua toae ki sui, ka lea
boroi 'ana ta waa ne nao si sae diana lana guu doo neki God 'e ilia ki fuana.
36 Kamolu ka 'ofea waa ki ka ilingia ne God nia 'ofe kamolu.

Si baea ni fii lana sulia susui lana abulo ta'aa lae ta waa kau
(Matiu 7:1-5)

37 “Kamolu nao molu si ketoa ta waa kau, uri God lau guu ka nao si keto
kamolu. Ma ka nao molu si alua ta kwakwaea faafi ta waa kau, uri God lau
guu ka nao si alua ta kwakwaea fuamolu. Molu manata lukea waa ki, uri
God lau guu ka manata luke kamolu.
38 Molu ka fale 'ana waa ki, suli God lau guu nia fale diana 'amolu. God
kai tolingi diana tasa 'ani kamolu 'ana doo diane ki, ma kamolu kai taungia
'ana wai kamolu ki lelea ka sata guu, ka fungu 'alamaa ka 'asia guu 'i sara.
Lea kamolu molu fale diana 'ana waa ki, God lau guu nia kai faledoo diana
fuamolu.”

Na ade lana toaa kwairooi ki

39 Sa Disas nia ka saea lau gu tii si baea ni tarifula lae fuada ka bae 'urii,
“Nia 'afitai fua ta waa maana rodo ka talaia lau gu ta waa maana rodo. Lea
nia ade 'uri nai tara keeru sui guu kai 'asi keeru 'i lao kilu.
40 Aia, na waa kwairooi lae gu 'ana, nia nao si talua waa ni toolangaidooa
nia. Sui ta, lea waa ni kwairooi 'e filoa sui naa doo neki da tooa ki siana, nia
ka usulia lau gu 'ana waa ni toolangaidooa nia.

41 “'Oe, na abulo ta'aa laa talingai 'e nii gu 'ana lao mauria 'oe, ma sui 'oko
ngatafia 'amu waa ne nia ilia gu 'ana kasi abulo ta'aa laa tu'uu. Talafana bae
sae 'oe 'o sasi 'amu fai kau lana si lolo tu'uu 'asia guu fasi lao maana toolamu
nai, mani 'oe 'oko too 'amua fai gaafana si tofi 'ai talingai nai lao maamu 'osi
bae gu sulia. Ade laa 'uri nai ka nao.
42 Nao 'osi bae gu 'amu 'urii fua toolamu, ‘'Oe too 'amu fasi ili lana doo garo
ki wala.’ Ma sui 'oe 'oko dau gu 'amu 'ana ili lana doo garo baita ki 'asia naa,
ka nao si 'oga 'oe guu. 'Oe waa suke 'ua nee. 'O lea 'oko 'olosia fasi 'amu abulo
ta'aa lae talingai 'oe nai ki, sui 'o too aoloa fatai ta 'ofi 'olosia kasi abulo ta'aa
lae tu'uu toolamu.”

'Ai ma na fufuana
(Matiu 7:16-20; 12:33-35)

43 Sa Disas ka saea lau gu tii si baea ni tarifula lae fuada ka bae 'urii, “Na
'ai ni 'anie nia 'afitai ka fungu 'ana fuaedoo bubulo. Ma na 'ai bubulo boroi
nia 'afitai ka fungu 'ana fuaedoo diana.
44 'Ai ne diana ma nao ta 'ai ne bubulo boroi, na fuana naa ne kolu kai filoa
ai. Na 'oko kwakware ma ka kwasi neki, kera 'afitai fua ta waa ka ngedaa lau
ta fuaedoo diana faasida.
45 Talafana lau guu, na waa diana ka ilia lau gu doo diana ki ne tae mai fasi
dianae lao liona, ma na waa ta'aa ka ilia lau gu doo ta'aa ki fasi ta'aa lae ne
'ita mai lao liona. Si doo ne fungulia mai lao lioewane, nia naa ne waa kai
sae tafa ai.”

Toa kwairooi mamana sa Disas ki
(Matiu 7:24-27)

46 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Kamolu, si kada molu bae tale nau molu
ka bae 'ua gu 'urii, ‘'O Aofia 'ae,’ ma sui dodolofia guu molu ka ade sulia doo
ne ku saea ki fua molu!
47 Tii gu 'ana ne lea mai siaku uri fafurongo lana doo ne ku saea, ma ka ade
sulia bae laku, si doo kui faabolatainia sulia 'e tio.
48 Nia 'e 'uria ta waa bae saungai luma, ma ka 'elia luma nai ka boongai
fafona fau lalifuu nai. Bae ute dao ka 'arungi toi, ma kafo igwa ka liu toi ma
sui boroi 'ana luma nai ka ngilo ka too gu 'ana, sulia kera saungai diana ai ka
tio ngado fafona fau lalifuu.
49 Tii gu 'ana ne nia fafurongoa bae laku, ma ka nao si ade gu sulia, nia
talafana waa ne saungai luma gwana fafona one, ma ka nao si boongai
lalifuu. Ma kada kafo nia igwa ka liu 'ana luma nai, nia ka ifu ma ka okosi
tiifau.”

7

Sa Disas, nia guraa tii gwa waa ni rao
(Matiu 8:5-13)

1 Burina sa Disas nia falebaea fua konia nai sui, nia lea ka dao lao maefera
baita 'i Kabaneam.
2 Aia, tii waa baita ni omee kera toaa Rom ki 'i seeri, nia too 'ana tii gwa
waa ni rao, ma nia ka liosau 'asia naa 'ana gwa waa ni rao nia nai. Ma sui
gwa waa ni rao nai ka matai baita karangi kai mae naa.
3 Kada waa baita ni omee nai 'e rongo alinga 'ana dao lana kau sa Disas,
nia ka odua mai waa baita kera toaa Diuda ki, ka saea kera lea mai daka
faarongoa sa Disas uri lea ka guraa gwa waa ni rao nia nai.

4 Kera lae mai da dao tona sa Disas, daka bae kwai amasi fuana, daka 'urii,
“Sa wala nee, nia bobola naa uri 'oko guraa gwa waa ni rao nia.
5 Sulia nia waa 'e liosau 'ani kameli toaa Diu ki ne, ma ka saungainia lau
guu beu ni ofu laa kameli nee.”
6 Sa Disas ka lea na kau fai kera. Lelea kau 'e dao karangia naa luma nia
waa baita nai, daka suana sa wala nai odua lau mai tai waa kwaimani 'ana,
uri toda lana sa Disas sulia taale. Waa nai ki daka faarongoa sa Disas 'ana
bae lana waa baita nai, ne nia 'urii, “Wala arai 'ae, nao 'osi ulafu boroi 'amu
'ana lea lae mai. Sulia nau kusi faorana guu sae 'oko lea mai 'oko ruu 'i luma
kani.
7 Ma nau boroi kusi bobola lau guu fai lea lae mai uri todalamu. 'O saea
boroi 'amua mai si baea fua gwa waa ni rao nau nee, uri nia ka 'akwaa 'ana.
8 Nau ku saitomana 'uri nai, sulia nia 'uri nau lau guu, ne lea waa baita
nau odu nau uri ili lana doe, nau ku ilia naa. Ma ni nau boroi ku 'inito lau gu
faafia waa ni rao ki, ne dau ilia lau guu si doo kui saea fuada uri ili lana. Lea
nau ku bae 'urii fua ta waa ada, ‘'Oe lae ilia fasi doo 'urii,’ nia lea ka ilia naa.
Ma nao lea ku bae 'urii fua ta waa lau, ‘Lae fasi mai see,’ nia ka lea na mai.
Ma nao sae lea ku bae 'urii fua gwa waa ni rao nau nee, ‘'Oe lae ilia fasi doo
'urii,’ nia ka ilia naa, 'afitai ka nao lau.”
9 Kada sa Disas nia rongoa si baea nai sa wala nai saea, nia ka kwele lau
gu 'ana ai. Sui nia abulo ka lio fua konia baita nai da lea mai burina, ka bae
'urii fuada, “Ku faarongo kamolu, na kwai fiitooa ne sa wala ne too ai nee,
doo dodolofia ta waa boroi lao fera nee 'i 'Israel ku suai 'ua 'ani nia ne!”
10 Aia, toa bae da laefia mai sa Disas uria gura lana gwa waa ni rao bae, da
oli kau dao 'i luma daka suana gwa waa nai nia 'akwaa naa.

Sa Disas, nia faamauria waa mae

11 Nao si tau 'asia guu 'i burina si doo nai, sa Disas nia ka lea naa uria
maefera baita nai 'i Nein. Na waa kwairooi nia ki fai tii leaa baita daka lea
lau gu kau fai nia.
12 Kada nia lea kau ka dao maa maesakaa 'ana maefera baita nai, nia lio
kau ka suana toaa nai da ngalia mai tii waa mae nai daka ruu na mai fainia
uri maa. Na waa mae nai, nia tii fa wela wane saimamana nia guu gwa 'oruai
nai 'i seeri. Ma toaa 'oro ki ne da too lao maefera baita nai daka lea kwaimani
sui mai fai 'initai 'oru nai ma daka ngalia mai 'alakwa nia ne mae nai.
13 Kada na Aofia 'e suana gwa 'oru nai, nia ka manatainia 'asia naa, ka bae
'urii fuana, “Nao 'osi angi lau.”
14 Kada nia bae 'uri nai, nia fali kau ka dau tona naa gwegele nai fai waa
mae nai. Ma na toa nai da ngali mai sa wala nai daka uu ngado fasi 'ada 'i
seeri ma sa Disas ka bae 'urii talea waa nai, “'Oe waa daraa nee, nau ku saea
fuamu, 'o tatae 'amua!”
15 Ma waa mae nai sulatatae ka gooru ka bae 'ua guu 'i seeri. Ma sa Disas
ka odua ka lea na kau sia gaa nia.
16 Ma toaa nai ki sui guu da suai doo nai fuli, daka kwele 'asia naa ma
daka mau lau gu 'ada. Ma daka bae 'urii 'ana faabaita lana God, “Tii brofet
talingaia ne tatae naa fasi matangameli nee rowaa! Ma God naa ne lea mai
ka 'adomi kolu toaa nia nee!”
17 Ma ununue sulia sa Disas, ka talofia sui naa lao bali lolofaa 'i Diudia fai
maefera kakalia ki lau guu.

Sa Dion waa ni faasiuabu 'e ledi sulia sa Disas (Matiu 11:2-19)

18 Na waa kwairooi sa Dion ki da unu sulia ilidoo lana sa Disas ki siana sa
Dion. 'Uri nai sa Dion ka 'ailia mai ta roo waa 'ani kera siana.
19 Nia ka odua roo waa nai ki daru ka lea naa sia sa Disas na Aofia, uri daru
ka leditona daru ka bae 'urii, “Nia sae 'oe naa 'oto ne Kraes bae meli maasia
mai dao lamu, ma nao waa nai nii 'ua mai uri meli ka maasia 'ameli?”
20 Aia, kada roo waa nai ki lea kau daru ka dao naa siana sa Disas, keeru
daru ka bae 'urii, “Sa Dion Waa ni Faasiuabu ne odu kaaria mai uri miri ka
ledi tomu 'urii, ‘Nia sae 'oe naa 'oto ne Kraes bae meli maasia mai dao lamu,
ma nao waa nai nii 'ua mai, uri meli ka maasia 'ameli?’ ”
21 'Ana kada nai roo waa nai ki dao ai sia sa Disas, sa Disas guraa mataia
'e'ete 'oro ki sui gu 'ana faasia toaa 'oro ki ma ka taria lau guu anoedoo ta'aa
ki faasia toaa 'oro ai. Nia ka 'ifingia lau gu maana waa maarodo ki daka lilio
'ana si kada nai.
22 'Uri nai guu, sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Muru oli 'amuru kau lea dao,
muru ka faarongoa sa Dion 'ana doo neki sui guu kamuru tala rongoa ma
muru ka tala suai gu kau nee. Kamuru, muru tala suai gu ne toaa maarodo
ki kera lilio lau, ma toaa 'aemae ki kera ka fali lau, ma toaa furoa ki kera ka
diana lau, ma toaa alinga boko ki alingada ka 'ifi lau nee. Ma toaa mae ki
boroi kera daka mauri lau gu 'ada, ma toaa siofaa ki kera ka rongoa naa si
faarongoa diana nee ku bae sulia.
23 'E diana tasa fuana toaa neki nao dasi ote kera 'ani nau faafia doo neki
ku ilia nee.”
24 'I burina roo waa kwairooi sa Dion ki daru oli naa, sa Disas ka bae na
sulia sa Dion fua konia nai ka ledi 'urii 'ani kera, “Kada bae kamolu lea kau
molu ka fafurongoa bae lana sa Dion lao fera kwasi loko, tee bae kamolu lea
kau uri suai lae? Kamolu lea kau uri suai lae nia waa fiitooa nia 'igi'igi gu
'ana mala ta 'aba rade bae koburu saulia ka gelo kwailiu bae, ma nao 'utaa?
Nia nao lau ta waa manata lana 'uri nai bae!
25 Ma nao kamolu suana nia ta waa fua ofi lae 'ana si maku kwanga ki ne
liu lada maadiua ki bae, ma nao 'utaa? Nia nao lau gu ta waa 'uri nai bae. Na
waa suadoo ki 'ana ne dai ofi asi maku 'uri nai ki, ma dai too lao beu diana
tasa neki 'ua guu fua waa 'inito ki!
26 Ma lea nia nao lau waa 'uri nai, tee 'ana bae molu lea kau uri suai lae?
Ma nao nia na brofet 'oto? Iuka, tee mone! Nia na brofet mamane 'ua gu bae!
Ma nia ka 'initoa ka talua lau brofet baki sui gu mai 'i nao.
27 Tee sa Dion naa bae da kekeda mai sulia lao kekeda laa Abu ki, bae God
nia bae 'urii suli nia, ‘Suai fasi, nau kwai falea kau na waa ni faarongo nau
kai eta dao kau 'i nao 'ani 'oe, uria ka ade akau 'ana tooe maasi 'oe.’ ”
28 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Ku faarongo kamolu, sa Dion nia
'initoa ka talua sui naa toaa ne da futa lao molaagali. Sui boroi 'ana, ta waa
mala nia boroi 'ana ne God 'inito 'ani nia, waa nai kai 'initoa ka talua lau sa
Dion.”*
29 Aia, na toaa 'oro nai ki sui guu da fafurongoa bae lana sa Disas nai, ka
lea boroi 'ana waa ni koni lana malefo 'ana takisi ki, kera saitomana ne taala
nia God taifilia gu ne 'o'olo ma ka mamana. Ma kera daka lukasia abulo ta'aa
laa kera ki ma sa Dion ka faasiuabu kera sui guu.
30 Ma Faarisii ki fai waa ni toolangaidoo lae 'ana taki ki, daka ote kera guu
lea sulia taala nai 'ana luka lae 'ana abulo ta'aa laa kera ki uri sa Dion ka
faasiuabu kera.

---

* **7:28** Sa Disas saea doo nai nao ta raoa si talingai si talua talongai lana na Kraes ne kai dao mai. Na raoa nai bae sa Dion ilia.

31 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Kamolu saitomana doo ne kwai faabo-
latai kamolu toaa abu faamamane nee 'i tari'ina fainia? Kamolu molu mala
'ana kaala wela tu'uu
32 da gooru 'i maana usie ma ta bali ada ka bae 'urii kau fua ruana ta bali,
‘Kamolu nee, meli ka ufi 'au boroi uri elee fuamolu, molu ka ote kamolu ni
wae guu! Ma sui meli ka sili'aeweo ki boroi 'ana liodila lae fua molu, ka nao
molu si doori liodila guu!’
33 Nia 'uri nai, kada sa Dion Waa ni Faasiuabu lae 'e dao mai ka ili raoa, nia
ka abufanga, ka abu si kuufia waen. Aia 'i seeri, kamolu ka saea nia waa 'e
too 'ana anoedoo ta'aa.
34 Aia, ma sui kada nau 'Alakwa Nia Wane, ku dao mai nao kusi abufanga
ma kusi abu guu 'ana kuufi lana waen. 'I seeri, kamolu ka bae 'amolu 'urii,
‘Suana fasi 'amolu waa fangaoe ma kuuoe loko wala! Nia na ruana kera toaa
neki ni koni malefo lae 'ana takis fai toaa ilidoo garo neki naa loko!’
35 Sui boroi 'ana ta, toaa ne da roo lau 'ada sulia manataa lae nia God ne da
faatainia nia mamana.”†

Sa Disas, nia fanga 'ana luma kera sa Saemon na Faarisii

36 Tii waa 'ana Faarisii ki satana sa Saemon nia kwailaefi mai uri sa Disas
lea ka fanga 'i luma kera. Sa Disas lea kau dao 'i luma nai, nia gooru ka gege
kau daka fanga naa.
37 Aia, da fanga gu 'ada 'uri nai lio boroi, tii wela keni too lau gu 'ana
maefera nai ka dao lau gu kau. Wela keni nai 'e rongo alinga 'ana sa Disas kai
lea kau uri fanga lae 'i luma nia Faarisii nai. 'Uri nai, ni wala nai ka ngalia
mai tii bii waiwai fungu 'alamaa nai moko lana diana 'asia naa, ka lea mai
fainia ka dao.
38 Nia ruu mai luma lea ka uu 'i buri sa Disas karangia 'aena. Nia ka angi
'i seeri, na kafona maana ka gwinifia naa 'aena sa Disas. Ma nia liu ka usua
naa kafona maana fasi 'aena sa Disas 'ana ifuna 'i tala'ana. Nia ka nonoia
lau guu 'aena sa Disas ki, ma ka kistainia naa waiwai moko diana nai fua
fafo 'aena ki, ka gwaia ki nai.
39 Kada Faarisii ne 'ailia kau sa Disas uri fanga lae luma kera 'e suai, nia
ka manata 'urii, “Sa wala nee, lea sae nia ta brofet mamana nee, doo nia ka
filoa gu 'ana kwaini ai 'urii ne. Na wela keni abulo lana ta'aa 'asia naa ne too
kai dau tona nonina nee, ma sui ka nao si filoa guu!”
40 Sui ma sa Disas ka luua na 'ana sa Saemon ma ka bae 'urii, “Nau ku
dooria sae lana tii si doo fuamu, 'oe sa Saemon.”
Sa Saemon ka 'urii, “Tee ne 'oe dooria sae lana fuaku wala waa ni
toolangaidoo?”
41 Sa Disas ka bae na 'urii fuana, “Totoo ta, roo waa nai ki lea daru ka ngali
langa 'ana malefo ki sia tii waa ni falelanga laa nai. Ta waa ka ngali langa
'ana lima talangia ki, aia ma ta ruana waa ka ngali langa 'ana lima akwala ki
guu.
42 Totoo lelea, keeru sui guu daru si bobola naa fai duu lana malefo kera
nai ki. 'I seeri, na waa bae falelanga 'ana malefo baki fuadaru ka manatai
keeru na 'ana ka saea tio boroi 'ana duu lana ki. 'Uri nai, tii guu 'ana roo waa
nai ki ne bobola fainia kai liosau baita ka tasa 'ana waa ni falelanga laa nai,
ka talu keeru sui?”

† **7:35** Fees 33-35 'E faatainia sae sa toaa ki da ote kera ade sulia na faarongo laa nia sa Dion sulia na kwakwaea, ma nao na faarongo laa nia sa Disas sulia na noni sasala lae.

43 Sa Saemon 'e luua ka bae 'urii, “Na waa bae ngali langaa nia baita ka talu
keeru sui naa na, ma sui waa ni falelangaa bae ka manata luke nia gu 'ana.”
Ma sa Disas ka 'urii, “Tee mone, 'oe saea ka too naa nai wala.”
44 Sui, sa Disas abulo ka lio kau uri wela keni bae ka bae lau gu 'urii fua
sa Saemon, “'Oe suana wela keni nee. Kada ne ku dao mai lao luma 'oe nee,
'oe nao 'osi faa gu tasi kafo uri taufi lana 'aeku ai.‡ Aia ma ni wala nee, nia
ne taufia na 'ana 'aeku 'ana si kafo 'i maana, ma ka usua na 'ana 'aeku 'ana
ifuna 'i tala'ana.
45 'Oe nao 'osi nonoi nau guu 'ana iagori lae suli nau ne ku dao mai luma
kamu. Aia ma ni wala nee, 'ita bae nau ku dao mai nia nonoia 'aeku ka nao
si luka 'ua mone 'ana ai nai.
46 Ma 'oe nao 'osi kanoa gu gwauku 'ana ta waiwai. Aia, ma ni wala nee nia
gwaia na 'ana 'aeku ki 'ana waiwai moko diana nee.
47 Nia 'uri nai nau ku faarongo 'oe, na abulo ta'aa laa 'oro neki wela keni
nee nia ilia ki mai, God 'e manata lukea naa faasi nia, ma ka adea nia ka
suaku ka diana 'asia naa. Ma sui ta, waa ne nau ku manata lukea faasia si
abulo ta'aa laa tu'uu gu 'ana, nia suaku si diana 'asia guu.”
48 Sui sa Disas ka bae na 'urii fua wela keni nai, “Nau ku manata lukea
abulo ta'aa laa 'oe ki.”
49 Kada nai, toaa nai da fanga kwaimani lau gu fai sa Disas daka rakesasui
nia naa, daka bae 'urii 'i matangada kwailiu, “Ma sa wala nee sa tii 'ana nee?
Ma tee abulo ta'aa lae ki boroi nia ka manata lukea gu 'ana nee!”
50 Sa Disas ka bae 'urii lau fua wela keni nai, “Manatamu ka enoeno 'ana,
oli 'oko lea 'amua. God nia faamauri 'oe naa, sulia 'oe faamamane nau.”

8

Tai wela keni ne da lea kwaimani ki fai sa Disas

1 'I burina ki lau guu, sa Disas ka lea naa uri maefera baita ki ma maefera
tu'uu ki sui gu 'ana uri faarongo lae 'ana faarongoa diana sulia 'initoaa God.
Ma na akwala ma roo waa sarenga nia baki daka lea kwaimani lau gu fai nia.
2 Na wela keni baki sa Disas taria anoedoo ta'aa ki faasi kera ma tai ai bae
nia guraa tai mataia 'e'ete ki lau faasi kera, da lea kwaimani lau gu fai nia.
Ai nai ki ne: ni Meri faasia maefera 'i Magdala bae sa Disas taria fiu anoedoo
ta'aa baki faasia,
3 ni Dioana, 'afe sa Kusa waa baita kera bae toaa da rao lao beu sa Herod
waa 'inito, ni Susana, ma tai ai 'oro lau gu 'uri nai. Wela keni nai ki da falea
si malefo faasia suadooa kera ki tala'ada, fua ka 'adomia sa Disas fai waa
kwairooi nia ki.

Ununua 'ana tarifula lae sulia waa afusia migana wiiti (Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

4 Kada toaa da lea ki mai fasi maefera baita nai ki sui gu 'ana da koni sia sa
Disas, nia ka unu sulia tii si tarifulaa ka 'urii,
5 “Totoo tii waa nai lea ka fasia naa ola wiiti nia. Kada nia afutaa migana
wiiti nia ki, tai miga doo ka 'asia lao taale ni liu lae lao ole. 'Uri nai, waa ki

‡ **7:44** 'Ana fa dani 'initoe ki, na toaa Diu ki dai ili sulia na birangaa kera toaa Grik ki, ma toaa Rom ki, uri gooru ororo lae 'ana bali mauli, kera ka kwaisobongi 'ana susuu na 'aba mauli, ma kera ka fanga 'ana 'aba aolo. Nia ne ka walude fuana wela keni nee ka taufia 'aena. Kada kera ruu mai 'i luma, kera ka falea kafo fuana toaa dao ki mai uri taufi lana 'aeda, sulia toaa kera da ruufia tae sadol ki 'i 'aeda adea 'aeda ka rafurafua 'asia naa. Toda lana toaa dao ki mai boroi, kera nonoia babalida, ma daka kisitainia 'olif moko diana ki fafona gwauda 'ana fa dani 'initoe ki.

liu daka dalia gu 'ada, ma tai doo ai na saaro lolofo ki 'i mamangaa koso mai daka 'ani lau gu 'ada.
6 Aia, tai miga doo daka 'asia gu 'ada lao si saegano 'e faula, daka bulao mai daka tae guu sulia si kada kukuru, sui 'ali'ali daka kuku lau gu 'ada, sulia si saegano nai 'e lalangafikoa.
7 Ma tai miga doo daka 'asia gu 'ada matangana lalano kwakware ki, ma lalano nai ka buru na 'ana ki faafida.
8 Ma sui, tai miga doo lau daka 'asia fafona si saegano diane, ma daka tae diana daka fungu naa 'ana fuaedoo 'oro ki."
Sa Disas 'e faasuia si ununua nai 'i seeri, ka bae 'urii, "'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu uri rongo lana doo ki, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."

Doo ne adea sa Disas ka tarifula kada kai falebaea ki
(Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

9 Aia, waa kwairooi sa Disas ki da ledi nia uri ka 'inifitaa malutana si tarifulaa nai fuada.
10 Nia luu kera ka bae 'urii, "Kada 'i nao God nao si faatai folaa 'ua 'ana dongana 'initoaa nia fua toaa 'i nao. Ma sui 'i tari'ina God nia faatai folaa naa 'ana dongana 'initoaa nai fuamolu waa kwairooi nau ki. Ma toaa neki sui gu 'ana, na tarifulaa neki naa ne kwai unu sulia fuada kada kwai falebaea sulia dongana 'initoaa nai. Uria kera ka bubungia boroi doo neki da fuli ki ka nao dasi liofiloda guu, ma daka fafurongo boroi nao dasi rongo filoa guu si doo ne God ilia ki nee."

Sa Disas, nia 'inifitaa tarifula laa bae fuana waa kwairooi nia ki
(Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

11 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na malutana tarifulaa bae nia 'urii bae: Na migana wiiti ni fasi lana baki, kera talafana si baea nia God.
12 Ma miga doo baki da 'asida lao taala ni liua lao ole, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma sui Saetan lea mai ka taga lau gu 'ana ai fasi lao manata lada uri ka nao dasi faamamanea lau God ade ka faamauri kera.
13 Ma na migana wiiti bae da 'asia lao si saegano 'e faula, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma kera 'ali'ali daka ala faafia daka ele nada sulia ma sui ka nao si lalisusu 'ua guu lao mauria kera ki. Ma kera ka faamamanea guu sulia si kada kukuru. Ma si kada kera dao toi 'afitaia ki faafia, kera daka luka lau gu 'ada ai.
14 Na miga doo baki da 'asia 'i matangana lalano kwakware baki, kera talafana toae ki kada da rongoa si baea nia God, sui da oli kau na manata lada ka isifufuli lau gu 'ana sulia doo 'e'ete 'oro lao molaagali, mala 'ana malefo ma elelea sala. Ma doo nai ki ka adea mauria kera ki ka nao si rafo uri fungu lae 'ana ta fuaedoo fua God.
15 Aia, na miga doo baki da 'asia lao si saegano diana, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma daka dau ngasi faafia fai manata dianaa ma manata mamanaa lao lioda. Ma daka noni maabe daka susuu ta'aa na fainia lelea daka dao toi guu dianaa 'oro ka tasa 'i gwauna."

Rongo lana si baea God, ma ade lae sulia
(Maak 4:21-25)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Doo nao toae ki si ilia ne faasaru lana kwesu ma sui lea daka agwaa 'ada fara ta tiu ma nao fara ifitai. Doo dai ilia 'ada ne faasaru lana kwesu sui daka urungaa ka uu 'i langi, uri ka saru folaa fua toaa da ruu ki mai luma daka suai.

17 “Nau ku bae 'uri nai sulia totoo tafa dani, doo tio saufini neki dai alu faatai ai, ma doo agwa neki dai too folaa fua toae ki daka suai.
18 “Nia 'uri nai, kamolu molu ka fafurongo diana 'ua guu uria si baea nee sulia 'initoaa God, sulia waa ne susuu ka dau fafo 'ana ta kaa kula tu'uu boroi 'ana si baea mamana neki ku faarongo kamolu ai, God kai faa 'ana ka 'idu lau 'i fafona. Ma waa ne nao si dau fafo guu 'ana ta kula ai, ta kaa saitomadooa ne nia kwaifii 'ana sae sa nia too boroi ai, God kai tagalangainia lau gu 'ana faasia.”

Waa ade sulia bae lana God, nia na toolana sa Disas
(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)

19 'Ana kada nai guu, gaa nia fai saasina sa Disas ki daka dao na mai. Kera daka doori bae fai nia, sui ma ka 'afitai fuada uri lea karangi lana mai, sulia toaa 'oro 'asia naa da koni kalia sa Disas 'i seeri.
20 Ma tii waa lao konia nai ka bae 'urii fuana, “Gaa 'oe fai saasimu ki loko da dao daka nii gu 'ada mai maa, ma daka doori bae fai 'oe.”
21 Sa Disas abulo ka bae 'urii fua konia nai tiifau, “Toaa ne kera rongoa si baea nia God ma daka ade sulia, kera 'ana ne gaa nau ki ma toolaku ki.”

Sa Disas too 'ana tetedea fua faa enoeno lana koburu fai nanafo
(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)

22 Tii si kada, sa Disas fai waa kwairooi nia ki da tae lao tii baru nai nia ka bae 'urii fuada, “Kolu toofolo naa uri bali 'osi loko nai.” Nia bae 'uri nai sui, kera ka lea na kau.
23 Ma kera lea kau 'uri nai lelea guu sa Disas 'asi nia tio ka maleu na 'ana. Kada nia maleu 'ana, tii mae taba'elo nai ka tae lao 'osi talingai nai ma koburu ka too naa. Ma baru kera nai ka fungu 'ana kafo lelea karangi kera da kai kuruu naa.
24 'I seeri, waa kwairooi nia ki lea daka faa ada nia daka bae 'urii, “Arai nee 'ae, ma kolu kai funu naa ne wala!”
Sui sa Disas nia tatae ka ngatafia koburu nai fai nanafo nai, ma kera daka ade na suli nia ma 'i seeri lao 'osi nai ka aroaro naa.
25 Sui sa Disas liu ka ledia waa kwairooi nia ki ka bae 'urii fuada, “Nee rowaa, ma tee ne adea ka nao molu si faamamane nau 'amolu?”
Ma kera daka kwele daka mau 'asia naa, ma daka bae 'urii, “Toa nee 'ae, ma waa ai tee nee? Tee koburu ma nanafo nee boroi daka ade nada sulia bae lana nee!”

Sa Disas, nia taria anoedoo ta'aa fasi tii waa
(Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)

26 Sui sa Disas fai waa kwairooi nia ki daka faafolo lau kau daka dao naa 'ana bali fera nai 'i Gerasa, ne too ai daka liofolo lau gu kau uri Galilii 'ana bali 'osi loko 'ana 'osi nai.
27 Kada sa Disas dao ka koso 'i sara, nia ka todaa naa tii waa fasi maefera nai 'i seeri, ne anoedoo ta'aa ki da burosi nia ka tau na mai, ma nia ka too dadara ki gu 'ana. Ma waa nai ka nao si tio guu 'i fera, ka tio ki gu 'ana lao faaluma ni alu wane ki.
28-29 'Ana kada 'oro, toaa nia ki da daua daka kania 'abana fai 'aena ki daka alua waa ka lio suli nia. Ma sui boroi 'ana, nia ka muusia gu 'ana seni ma 'oko ngasi neki da kani nia ai. Ma anoedoo ta'aa nai ka laetainia ka liufia gu 'ana lao fera kwasi ki.
Aia, kada nia suana sa Disas 'e dao mai 'uri nai, nia ka kokoo baita, ka 'asi nia ka booruru naa 'i saegano maa 'aena sa Disas, ka bae 'urii, “'Oo Disas, 'oe 'alakwa nia God ne 'initoa ka tasa. Tee naa ne 'oi ilia 'ani nau nee? Nau ku

ledi 'oe, nao 'osi falea 'ua nonifiia baite fuaku." Sa Disas ka bae 'urii fuana,
"'Oe na anoedoo ta'aa nee, 'otolangai 'oe lea 'amu fasi sa wala nee."

30 Sa Disas ka ledi 'urii 'ani nia, "Satamu sa tii nee?"

Nia luua ka bae 'urii, "Sataku sa omee baite." Nia bae 'uri nai, sulia waa nai nia too 'ana anoedoo ta'aa 'oro 'asia naa.

31 Na anoedoo ta'aa nai ki daka ledia sa Disas uri ka nao si odu kera lau fua lao kilu liu 'ana kwakwaea.

32 Ma kada nai lau guu, tii ferae boso nai kai 'eli gu 'ana sulia si raofaia nai. 'I seeri, anoedoo ta'aa nai ki, kera daka ledia naa sa Disas uri nia ka odu kera 'ana fua lao boso nai ki. Sa Disas ka kwaifaolomai fuada.

33 Na anoedoo ta'aa baki da lea gu kau fasi sa wala bae, daka ruufia naa ferae boso bae tiifau. Aia, na ferae boso bae tiifau kera tii fa gwasule laa daka liutoli tiifau sulia 'oba 'afitai bae daka lofo tiifau lao 'osi koso fubae, daka kuu daka mae tiifau.

34 Toaa ni sangoni boso nai ki daka suai doo nai fuli 'uri nai, kera tiifau daka tafi naa uri lao maefera baite nai. Lea kau dao daka faarongo talo naa sulia doo nai fua toae ki lao maefera nai ma 'ana kasi maefera tu'uu ki kalia 'i seeri.

35 Toaa nai ki da rongoa si doo nai, kera ka lea na mai uri kula nai si doo nai fuli kau ai fua lio 'isi lae ai. Ma kada da lea mai dao seeri sia sa Disas, daka suana waa nai anoedoo ta'aa nai ki lea faasi nia nai, 'e manata naa ka ofi ka gooru ngado too kai fafurongoa 'ana sa Disas ma kera daka mau lau gu 'ada.

36 Ma toaa ne da tala suana mai sa wala nai nia too 'ana anoedoo ta'aa ki ma daka tala suana sa Disas taria anoedoo ta'aa nai ki faasi nia, kera unu sulia fuli lana doo nai ki siana toaa ne da koni mai 'i seeri.

37 Sui guu, toaa nai ki sui gu 'ana bali lolofaa nai Gerasa daka odua naa sa Disas uri ka lea 'ana fasi seeri, sulia da mau 'asia naa 'ana doo nai 'e fuli nai. Sa Disas ka raa lao baru daka oli lau gu 'ada uri bali loko 'ana 'osi.

38 Kada nai kera tatae dau lea naa, waa nai na anoedoo ta'aa ki lea na faasia nai, nia lea mai ka radi na kalia sa Disas uri ka lea na 'ana fai nia.

Sui ma sa Disas ka faaolitai nia ka bae 'urii fuana,

39 "'Oe oli 'amu sia toaa 'oe fera kamu. Lea kau dao 'oko faarongo kera 'ana doo talingai ne God nia ilia fuamu nai." Sa wala nai ka oli naa 'i fera kera, ka lea kau dao ka ununu na sulia doo nai ki sa Disas ilia fuana nai.

Sa Disas, nia guraa wela keni 'abusure saungia fai ka tataea saari sa Daeras (Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

40 Kada sa Disas oli mai ka dao 'i bali 'osi nee, konia baita bae daka maasi nia ma daka ele 'asia naa uri sua lana ne nia dao mai.

41 Tii waa baita ni sua lae sulia beu ni ofu laa kera toaa Diu ki seeri, ne satana sa Daeras, nia lea mai ka dao sia sa Disas. Nia dao ka booruru maa 'aena sa Disas, ka bae fifii naa fuana sa Disas uri ka lea fainia 'i luma kera,

42 sulia tii kafa wela keni saimamana nia nai 'e matai baita 'asia naa ka tio naa uri mae lana. Wela keni nai 'e baita ka dao guu 'ana taafuli fa ngali ma roo fa ngali sarenga ki.

Ma kada sa Disas tatae ka lea kau fai nia, toaa 'oro nai sui gu 'ana daka kwalengai kera lau gu kau fai nia.

43 Aia 'i seeri lau guu, tii wela keni na 'abusure saungi nia mai sulia taafuli fa ngali ma roo fa ngali sarenga ki, 'e nii lau gu lao konia nai. Na wela keni nai 'e tauwelaa sui na mai suadooa nia ki tiifau fua waa ni gura mataia ki, sui boroi nao mataia nai si sui guu faasi nia.

44 'Afa dani nai, wela keni nai 'e fali mai burina sa Disas ka samo toi kau
tatagwarana maku sa Disas. 'Uri nai, na 'abu nai 'ana 'abusure nai ka lalanga
naa faasi nia asi kada nai 'ua guu.
45 Sa Disas ka ledi 'urii, “Tii 'amolu bae dau toku kau bae?”
Toaa nai ki sui gu 'ana daka saea kera nao.
Sa Bita ka bae 'urii fua sa Disas, “Wala arai, na konia baita nee gu 'ana ne
beresi 'oe nai!”
46 Sui boroi sa Disas ka bae 'urii, “Nao, waa bae dau toku kau, nau ku
saitomana ku guraa na kau wane 'ana mamanaa nau bae.”
47 Kada wela keni bae 'e saitomana naa ne sa Disas 'e filoa gu 'ana doo ne
fuli 'ani nia, nia ka mau 'asia naa ka lelebe mai ka dao na siana sa Disas
ka booruru naa maa 'aena. Ma kada konia nai da bubu tetee 'ani nia, nia
ka faarongo naa 'i maada sui guu 'ana doo ne adea nia ka samo toi kau
tatagwarana maku sa Disas. Ma ka faarongo kera lau guu ne nia samo tona
maku sa Disas ma nia ka 'akwaa 'ali'ali 'i seeri.
48 Ma sa Disas ka bae 'urii fua wela keni nai, “'Oe wela keni nee, God nia faa
'akwaa 'oe naa, sulia 'oe faamamana nau. Oli 'oko lea 'amu, nao 'osi manata
'oroa lau.”
49 Kada sa Disas kai bae gu 'ana 'uri nai, waa 'e too mai luma sa Daeras ka
lae mai uri nia ka dao naa. Waa nai ka bae 'urii fua sa Daeras, “Saari 'oe bae,
nia nao'ana na mai. 'Oe nao 'osi faa 'abaruaa lau waa ni toolangaidoo.”
50 Sa Disas 'e rongo alinga 'ana faarongo laa nai, ka bae 'urii fua sa Daeras,
“Nao 'osi mau, 'o faamamane nau 'amu tari'ina saari 'oe nia kai 'akwaa na.”
51 Kada sa Disas fai kera da lea kau daka dao naa maa luma kera sa Daeras,
sa Disas ka luia kera sui guu daka too 'ada 'i maa, nia fai sa Bita, sa Dion, sa
Demes, fainia maa nia fai gaa nia wela keni nai gu 'ana daka ruu kau 'i luma.
52 Toaa nai sui guu da angi baita daka isisigwau guu asi kada nai. Sa Disas
ka bae 'urii fuada, “Nao molu si angi lau 'urii, sulia wela keni nee nia nao si
mae, nia maleu gu 'ana ne!”
53 Kera da rongo si doo nai sa Disas saea, daka waelsi nia 'ada sulia da
saitomana 'e mamana 'ua guu ne wela keni nai 'e mae naa.
54 Sa Disas 'e fali kau ka rao uri 'abana wela keni fuu ka 'ai naa, ka bae 'urii,
“'Oe wela keni nee, 'o tatae 'amua!”
55 'I seeri, wela keni nai mangona ka alatafa lau, ka tatae ka gooru naa. Sa
Disas ka saea fuada lea daka fale tasi fanga nia ka 'ani.
56 Na maa nia fai gaa nia wela keni nai, daru suai si doo nai daru ka kwele
daru ka mae. Sui, sa Disas ka luia nao dasi unu sulia doo nai ki sia ta waa.

9

Sa Disas nia falea 'aboosol nia ki daka lea 'ana raoe
(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

1 Sa Disas nia 'ailia mai tii akwala ma roo 'aboosol nia ki siana, ka falea
tetedea fai 'initoaa fuada uri siitasa lae 'ana anoedoo ta'ae ki ma mataie ki.
2 Nia ka fale kera uria faatalongai lana 'initoaa God, ma uria gura lana toaa
matai.
3 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Nao molu si lada fainia ngali lana doo 'oro 'ana
leaa nee. Nao molu si dau 'abarua 'ana tafa kubau, ma ka nao molu si tarufia
wai. Nao molu si lada fai ngali fanga lae ma ngali malefo lae. Ka nao molu si
manata 'abarua 'ana ngali lana roo si maku ni ofi lae.
4 Lea molu lea kau dao 'ana maefere ma daka gwale kamolu kau 'i luma,
molu ka too ngado 'amolu 'ana luma nai, lelea ka dao lau gu 'ana kada
kamolu uri lea lae kau 'ana ta maefera lau.

5 Aia, ma lea molu dao 'ana maefere ma daka sualangai kamolu, molu ka
lea 'amolu faasia maefera nai. Kada molu lea na kau, molu ka tafusia lolona
saegano 'ana maefera nai faasia 'aemolu, sui molu ka lea na 'amolu. Si ade
laa nai nia na fafaataia fuana toaa nai, ne kera nao dasi too lau 'ana ta fofo
laa uri ka suusi kera faasia na kwakwaea God fuada maana ne kera noni'ela
'ana rongo lana bae lana."
6 Akwala ma roo waa nai ki da tatae daka lea naa, ma da liu daka
faatalongainia naa si faarongoa diana sulia God 'ana maefera nai ki sui gu
'ana, ma daka guraa naa toaa matai ki.

Kada sa Herod, nia rongoa faarongoa sulia sa Disas
(Matiu 14:1-12; Maak 6:14-29)

7 Aia, sa 'Antibas Herod waa ne 'inito fua bali lolofaa 'i Galilii, 'e rongoa
faarongoa ki sulia doo 'oro ne sa Disas ilida ki lao lolofaa nai lelea ma nia ka
manata 'oroa 'asia naa sulia. Nia 'e rongoa da unu sulia saea sa Dion waa ni
faasiuabu bae 'e mae naa ne mauri lau ma ka ilidoo ki nai.
8 Tai toaa daka saea sa 'Ilaeja brofet bae 'ana kada 'i nao 'ua ne mauri lau
ka ilia doo nai ki. Tai toaa lau daka saea sa nia ta waa lau gwana 'ana brofet
baki 'ua 'i nao ne mauri lau ma ka ilia doo nai ki.
9 Sa Herod ka bae 'urii, "Sa Dion nai tee bae ku saea daka siki muusia luana
daka ngalia na kau gwauna! Ma sui sa tii lau 'ana ne ilia doo nai ki ma toaa
nee daka unu sulia nee?" 'Uri nai guu, sa Herod ka sasi naa uri ka suana sa
Disas.

Sa Disas, nia sangonia lima tooni wane
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Dion 6:1-14)

10 Aia, kada na akwala ma roo 'aboosol nia baki da oli mai daka dao naa,
kera daka ununu siana sa Disas sulia raoa ne kera lea daka ilia ki mai. Ma sa
Disas ka talai kera fasi 'oroa ne da koni seeri, daka lea na kau taifili kera uri
lao maefera nai 'i Betsaeda.
11 Sui boroi 'ana, 'oroa nai da rongo alinga ai ne sa Disas 'e nii seeri, kera
daka lea kau 'i burina daka dao lau gu kau. Sa Disas ka ele gu 'ana sulia dao
lada kau, ma ka bae na fuada sulia 'initoaa nia God, ma nia ka guraa lau guu
toaa matai ki.
12 Lelea kau 'e dao 'i saulafi kada sato karangi suu naa, na akwala ma roo
'aboosol baki da lea mai siana dao daka bae 'urii, "'Oe odua konia nee da oli
na 'ada uri daka nani fanga 'ada ma daka dao toi ta si kula ni maleu lae. Kolu
too gu 'akolu 'ana kula gwau, kula nao ta waa si too gu ai ne!"
13 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kaa nao, kamolu gu ne molu lea kau molu
ka sangoni kera."
Ni kera da olisi nia daka bae 'urii, "Kameli, na lima fa beret fai roo kaa
sakwari gu ne meli too ai. Lelea meli lea kau meli ka foli fanga lau fuada
taari! Lelea nao, doo 'uri nai gu 'ana 'afitai ka bobola fainia konia baita nee."
14 Konia nee 'oro ka dao 'ana lima tooni wane.*
Sa Disas ka bae 'urii fua waa kwairooi nia ki, "Lea kau molu ka saea fuada
kera daka gooru 'i saegano ma daka koni too lima akwala ki."
15 Waa kwairooi nia ki kera lea daka ilia na si doo nai nia sae nai, ma toaa
nai ki tiifau daka gooru na 'i saegano.
16 Sui sa Disas 'e dau 'ana lima fa beret nai ki fai roo kaa sakwari nai ki
lao lofo 'abana, ka lio 'alaa uri salo ka bae tangoa God. Nia ka niia naa fa

* **9:14** Kera nao dasi idumia guu wela keni ki fainia kaala wela tu'uu ki ne kera bali 'ana konia nai da fanga lau gu nai.

beret baki ma kaa sakwari baki, sui ka falea naa 'i 'abana waa kwairooi nia ki, daka tolingia naa fua konia nai.
17 Ma na konia nai daka fanga lelea daka abusu tiifau, ma bali 'ana fanga ka tio. Waa kwairooi sa Disas ki, daka konia fanga ne ore ki daka taungia 'ana tii taafuli kukudu ma roo kukudu sarenga ki.

Sa Disas, nia ledia waa kwairooi nia ki uria manata lada suli nia
(Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)

18 Tii si kada sa Disas foa 'ana taifilia ma waa kwairooi nia ki lea mai daka dao siana, nia ka ledi 'urii 'ani kera, “Nee wala, kamolu rongoa toaa neki da saea nau sa tii nee?”
19 Kera luu nia daka bae 'urii, “Tai waa da saea ni 'oe sa Dion Waa ni Faasiuabu laa bae ne 'o oli lau mai nee. Ma tai toaa daka saea lau 'ada ni 'oe sa 'Ilaeja 'ana ne 'o oli lau mai nee. Ma tai toaa ki lau daka saea ni 'oe ta waa lau gu 'ana brofet baki mai nao ne 'oe mauri lau gwamu nee.”
20 Sui sa Disas ka ledi lau 'urii 'ani kera, “Ma sui kamolu mone, molu saea nau sa tii nee?”
Sa Bita 'e luua ka bae gu 'urii, “'Oe na Kraes bae gu ne wala, na waa fifilia bae God 'ua guu!”

Sa Disas, nia bae kekerofana mae lana
(Matiu 16:20-28; Maak 8:30–9:1)

21 Sa Disas nia ka bae fifii 'ana waa kwairooi nia ki ka luia nao kera dasi faarongo 'ua ai sia ta waa.
22 Nia ka bae 'urii fuada, “Nau, na 'Alakwa nia Wane, kwailiu lao fii laa baita 'oro. Na waa baita gwaungai neki ma waa baita ni foa neki, ma waa toolangaidoo neki 'ana taki ki, kera dai susubutai nau ma dai saumaeli nau. Nau kwai mae, sui lao oluna fa dani burina ku mae, God kai tafo nau lau gu 'ana faasia maea.”
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada sui guu, “Lea ta waa nia dooria kai lea mai 'i buriku, nia ka manata buro naa 'ani nia 'i tala'ana, ka noni maabe naa fua liu lae lao fii lae ki 'afa sato ki sui guu, talafana 'airarafolo nia ne ngalia uria mae lae 'i fafona.
24 Waa ne dau ngasi faafia mauria nia, mauria nia kai nao'ana. Ma waa ne luka tiifau mai 'ana mauria nia fuaku, mauria nia kai tio tari.
25 Ta waa ka totoo boroi 'ana diana lana molaagali nee tiifau, lea nia 'i tala'ana 'e funu, dodoloa nia ka firi lau 'ana ta tii si doo ai.
26 Ma waa ne noni susuala 'ani nau ma ka noni susuala 'ana si baea nau ki, nau na 'Alakwa nia Wane, kwai noni susuala lau gu 'ani nia kada ku dao mai fainia rara laa Maa nau fai nau, ma fainia talae 'ensel abu nia.
27 Aia nau ku faarongo mamana guu 'ani kamolu, bali 'amolu toaa ne molu uu 'i seki nee, tara molu kai mauri 'ua gu 'amolu molu ka suana naa God kai 'inito 'ana toaa nia ki.”

Sa Disas, nia faatainia waasinasina lana ma rara lana
(Matiu 17:1-8; Maak 9:2-8)

28 Bobola fainia kwaluna fa dani guu burina sa Disas bae sulia doo baki, nia ka talaia naa sa Bita, sa Dion, ma sa Demes, kera daka raa uri foa lae gwauna uo nai 'i seeri.
29 Aia, kada sa Disas nia foa 'ana 'i seeri, na maana ka tatala, ma na maku nia ki ka kwakwaosiererea ma ka waasinasina 'asia naa.
30 Ma tona boroi kera suana roo waa baki, sa Mosis fai sa 'Ilaeja dao daru ka bae kwaimani naa fainia sa Disas.

31 Keeru daru sakatafa mai fainia rara laa nai daru ka bae na sulia lea lana
faasia molaagali ne kai ali'afu Durusalem.
32 Aia, sa Bita fai roo waa baki da uu kwaimani fai nia, maada mamaleua
ka legwesi kera daka maleu naa. Kada kera ada naa, kera daka suana sa
Disas nia waasinasina 'asia naa, ma nia ka suana gu 'ana roo waa baki daru
uu kwaimani fainia.
33 Kada nai roo waa nai ki daru safali lea naa fasi sa Disas, sa Bita ka bae
'urii fua sa Disas, "Wala arai 'ae, nia diana 'asia naa ne kolu nii na 'i see.
Kameli kai tolea olu babale ki seki ne, babala fuamu, babala fua sa Mosis,
ma oluna doo fua sa 'Ilaeja." (Sa Bita, nia tona ka bae ata gu 'ana nai.)
34 Kada sa Bita bae gwana 'uri nai, na dasa dao ka koko na faafi kera. Na
olu waa kwairooi nai ki daka mau lau gwada kada dasa nai koko faafida.
35 Ma kera ka rongoa tii si lingeewane ka talo mai 'i lao dasa nai ka bae
'urii, "Sa Wala nena 'Alakwa nau na, na Waa fifilia nau 'ua guu. Kamolu too
molu ka rongo sulia bae lana!"
36 'I burina si lingeewane nai bae mai 'uri nai, kera lio kau daka suana sa
Disas 'e uu na taifilia. Sui kera daka taarongainia si doo nai ki da suai nai, ka
nao dasi faarongoa lau ta waa ai 'ana kada nai.

Sa Disas, nia taria anoedoo ta'aa faasia tii waa kafi baita (Matiu 17:14-18; Maak 9:14-27)

37 'Afa dani 'i burina guu si doo nai fuli, sa Disas fainia olu waa kwairooi
nia ki daka koso na mai fasi gwauna uo nai kula nai sa Disas tatala ai. Ma
toaa 'oro nai lea mai daka dao siana sa Disas.
38 Ma tii waa faasia lao konia nai ka 'ai ka bae mai 'urii, "Waa ni faa
toolamai 'ae, nau ku dooria 'oko taria anoedoo ta'aa nee fasi 'alakwa nau
nee, sulia nia tii fa 'alakwa 'autania nau nai naa ne.
39 Na anoedoo ta'aa nee lea kada nia olofia wela nee, nia ka 'asi nia 'i
saegano ka 'oto'otorai talingai ka ararai baita ma fakana ka ngingisula tiifau.
Ma doo nai ka tauwela nia 'asia naa, ma kada 'e ade 'uri nai 'ani nia, 'e 'afitai
ka sui 'ali'ali faasi nia.
40 Nau ku leditona mai waa kwairooi 'oe ki uria daka taria anoedoo ta'aa
nee faasi nia ma sui ka nao dasi ilia guu."
41 Sa Disas ka bae 'urii, "Kamolu toaa nee, kamolu abu faamamane ma
kamolu toaa ta'ae. Nau kwai too fai kamolu ka nao si tau kamolu na 'ana
ne. Sae bobola fainia dao 'uri nai, molu ka faamamane nau naa nai, ma sui
ka nao. Talaia mai 'alakwa 'oe seki!"
42 Kada wela nai kai lea 'ua gu 'ana mai sia sa Disas, na anoedoo ta'aa nai
dao ka olofia lau guu. Ma nia ka 'asia naa 'i saegano, ka lebelebe naa. Sa
Disas ka ngatafia anoedoo ta'aa nai, ma nia ka sigi faasia wela nai. Nia ka
too diana naa, sa Disas ka odua ka oli na kau sia maa nia.
43 Ma konia nai daka kwele 'asia naa 'ana tetedea baita nia God.

Ruana si kada sa Disas nia bae kekerofana mae lana (Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Kada konia nai da kwele 'ua gu 'ada 'ana doo nai ki sui guu sa Disas ilida,
nia abulo ka bae lau 'urii fuana waa kwairooi nia ki,
44 "Nao kamolu si manata buro 'ana doo neki ku saea ki fuamolu nee. Nau
'Alakwa nia Wane, totoo dai fale nau 'i 'abana malimae nau ki."
45 Ma sui boroi 'ana sa Disas ka bae 'uri nai, waa kwairooi nia ki da ulafusia
'ua gu 'ada si doo ne nia bae kekerofana nai. God 'e saufinia faasi kera, ma
kera daka mau lau gu 'ada 'ana ledi lana sa Disas uria si manataa nai.

Waa ne baita tasa fuana toae
(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

46 Waa kwairooi sa Disas ki totoo lea daka olisusuu 'i matangada faafia tii
ada ne kai baita fuada sui.
47 Sui ma sa Disas 'e saitomana gu 'ana doo ne nii lao manata lada, nia ka
'ailia mai tii kaa wela tu'uu nai ka lea mai, nia ka faa uua 'i matangada,
48 sui ka bae 'urii fuada, “Lelea 'oe gwalea mai kaa wela tu'uu 'urii sulia
ne 'oe faamamane nau, 'oe gwale nau lau guu. Ma lelea 'oe gwale nau, 'oe
gwalea lau guu God waa ne fale nau mai. Lelea 'oe faatu'uu 'oe 'i tala'amu 'i
matangamolu tiifau, tama 'oe ne 'o baita fuamolu tiifau.”

Waa nao si susubutai kamolu, nia waa fai kamolu
(Maak 9:38-40)

49 Sa Dion ka bae 'urii, “Wala arai 'ae, kameli suana tii waa nia taria lau
guu anoedoo ta'aa ki 'ana mamanaa 'oe, ma meli ka luia nao si ilia, sulia nia
nao lau waa 'ani kameli toa ne meli lea 'i burimu nee.”
50 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nao molu si luia, sulia waa nao si susubutai
kamolu, nia waa fai kamolu.”

Toaa 'i Samaria, da susubutainia sa Disas

51 Nia dao naa 'ana kada sa Disas karangi kai oli naa uri salo. 'I seeri, nia
ka manata fifii naa uri lea lae uri maefera baita 'i Durusalem.
52 Ma nia ka odua tai waa daka lea uri dao lae 'ana maefere ki 'i nao uri ade
akau lae 'ana doo ki sui nia kafi dao kau. Kera lea kau daka dao naa 'ana tii
maefera nai toaa Samaria ki.
53 Sui ma toaa nai daka luia nao nia si dao siada, sulia nia waa Diu ma ka
lea 'ana uria 'i Durusalem.
54 Ma kada roo waa kwairooi nai sa Disas ki, sa Demes fai sa Dion, daru
suana toaa nai da luia fera kera ki 'uri nai, keeru ka bae 'urii fuana sa Disas,
“Wala Aofia, kaari dooria miri kai gania God uri ka faa fakana mai ta era uri
ka sarufia toaa nee daka funu 'ada, ma nao 'utaa?”
55 Ma sui sa Disas abulo ka ngatafi keerua faafia.
56 Sui kera daka lea nada uri ta maefera lau.

Waa da manata uri lea lae fai sa Disas ki
(Matiu 8:19-22)

57 Kada kera lea naa sulia taale, tii waa ka bae 'urii fuana sa Disas, “Nau
kwai lea naku fai 'oe uria 'i fai boroi 'ana 'oe kai lea uria.”
58 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nia nao si walude ne wala! Na giri kwasi ki
da too 'ana kilu ni tio kera ki, ma saaro ki kera too lau guu 'ana 'oikakada ni
tio kera ki. Sui ma nau 'Alakwa nia Wane, ne nao gu 'aku ta kula ni too.”
59 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuana ta ruana waa, “'Oe lea mai buriku.”
Ma waa nai ka bae 'ana 'urii, “Wala Aofia 'ae, too 'amu nau lea kwai
saufinia fasi maa nau kada 'e mae, sui fatai oli mai kufi lea naku 'i burimu.”
60 Sa Disas 'e luua ka bae 'urii, “Lukasia toaa da mae ki da tala saufini kera
na kau 'i tala 'ada wala. 'Oe, 'oko lea naa uria faatalongai lana 'initoaa God.”
61 Aia, ta waa lau ka bae 'urii fuana sa Disas, “Wala Aofia 'ae, nau kui lea
naku burimu ne. Sui ta, 'oe maasi nau oli ku alualu fasi 'aku 'ana toaa nau 'i
fera.”
62 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Waa ne dooria kai lea 'i buriku ma sui ka
manata oliburi lau gu 'ana uri doo nia ki, nia nao si faorana God kai 'inito
fuana.”

10

Sa Disas, nia odua fiu akwala ma roo waa sarenga nia ki fuana rao lae

1 Aia, 'i burina gu 'ana doo nai ki sui, Aofia ka filia lau ta fiu akwala ma roo
waa sarenga ki, ka odu kera daka lea kau 'ana too roo waa 'i nao 'ani nia 'ana
maefere ki sui guu, ne nia dooria kai dao ki ai.
2 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Toaa bobola fainia daka faamamanea God ki
da 'oro mamana guu daka kwaimaasi gu 'ada mala 'ana ta raku suka sui naa
uria fori lana, sui ma toaa fuana talai lada mai siana God ka nao si 'oro guu.
Nia 'uri nai, kamolu gania God waa 'inito 'ana raoa nee, uria nia ka odua mai
toaa ni rao ki uria daka konia mai doo ne kwaimaasi naa lao raku nia.
3 Aia, molu lea naa nai. Nau ku fale kamolu, molu ka lea naa matangana
toaa 'oro ne birangada ta'aa 'ana saketodooe. Ma kamolu ka mala naa kale
sifsif da liu matangana giri kwasi 'ani doo ki, sulia kera kai dooria saketo
lamolu.
4 Nao kamolu si ngalia tasi malefo, ma nao wai, ma nao butu ki. Kamolu
lea 'initoa kau nao molu si dora 'ana bae lae fai waa molu dao toda ki sulia
taale.
5 Ta luma tee ne kamolu dao molu ka too ai, molu ka bae 'urii fua toaa 'i
luma nai, ‘Aroaroa God ka too 'ana fai kamolu toaa 'i luma nee.’
6 Lea ta waa fua aroaroa nai 'e nii seeri, aroaroa nai kai too 'ani nia. Ma lea
ka nao guu, aroaroa nai kai oli lau gu 'ana siamolu.
7 Kamolu ka too ngado 'amolu 'i lao luma nai molu too ai, nao kamolu si
liu kwailiu. Lea da faa si fanga ma nao si kafo fuamolu 'i seeri, molu ka 'ania
fanga nai, ma molu ka kuufia kafo nai, sulia na waa ni rao lae, nia 'o'olo gu
'ana uri kwaiarangai lana.

8 “Ma kada kamolu dao 'ana maefere ma daka gwale kamolu kau uri fera,
ta fanga tee ne da faa fuamolu, molu 'ania gu 'amolu.
9 Molu ka guraa toaa matai ki lao maefera nai, ma molu ka bae 'urii fuada,
“Initoaa God 'e nii karangi kamolu naa.’
10 Ma lea kamolu dao 'ana maefere ma nao dasi gwale kamolu gu uri fera,
molu ka 'iia taale ki ne liu lao fera nai, molu ka bae 'urii,
11 ‘Si saegano 'ana maefera kamolu nee boroi ne dora 'ana 'ae meli, meli
tagarangainia na kau fuamolu uri ka faatainia God kai kwae kamolu sulia
molu ote kamolu rongoa si baea nia. Sui boroi, molu ka manata toi, 'initoaa
God 'e nii karangi kamolu naa.’
12 Nau ku faarongo kamolu, totoo 'e dao 'afa dani God kai kwaea toaa lao
molaagali, nia kai kwaea toaa 'ana maefera nai ka talua fatai kwakwaea nia
fua toaa 'ana maefera abulo ta'aa bae 'i Sodom!”

Toaa 'ana maefera baite ki ne nao dasi faamamanea sa Disas (Matiu 11:20-24)

13 Sa Disas ka bae 'urii, “Kai ta'aa ka tasa fuamolu toaa 'ana maefera neki
'i Koresin fai 'i Betsaeda, sulia nao molu si faamamanea doo kwaibalatana
'oro baki ku ilia mai siamolu. Doo baki lea sae nau ku ilida mai siana toaa
ne kera nao lau Diu ki 'ana maefera abulo ta'aa loki 'i Taea fai Saedon,* 'uri
nai toaa 'ana fera nai ki daka kwaimanatai tasa daka ruufia mumui maku
bilia ki, ma daka kakano 'ana fue 'ana faatai lana kera kwaimanatai ma daka
lukasia abulo ta'aa laa kera ki nai.

* **10:13** Taea fai Saedon, na roo maetoaa da talo 'asia naa fai abulo ta'aa lae.

14 Ma sui ka nao molu si ili 'urii, lea nia dao 'afa dani God kai kwaea
molaagali, nia kai kwae kamolu kai ta'aa 'isi fatai talua kwakwaea nia fua
toaa 'ana bali fera nai ki 'i Taea fai Saedon.
15 Aia, kamolu toaa nee 'i Kabaneam molu manata ngado 'amolu sae God
kai tafo kamolu kai alu kamolu 'i langi. Sui ma nia kai 'uitoli na 'ani kamolu
lao kilu liu fubae 'ana nonifiie."
16 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana waa kwairooi nia ki, "Waa ne rongo sulia
bae lamolu, nia rongo sulia bae laku. Ma waa ne nao si ala faafi kamolu, nia
nao ala faafi nau. Ma waa ne nao si ala faafi nau, nia nao si ala faafia God
waa ne odu nau ku lea mai."
17 Nia bae 'uri nai sui, fiu akwala ma roo waa sarenga baki daka lea naa.
Lelea kada kera oli mai da dao naa, kera daka ele 'asia naa, daka bae 'urii,
"Wala Aofia 'ae, kameli suana anoedoo ta'aa ki boroi da roo sulia bae lameli
kada meli tari kera 'ana suukwaia 'oe!"
18 Sa Disas luu kera ka 'urii, "Nau ku suana kau tetedea Saetan 'e 'asia mai
faasi nia 'i lofona salo loo ka mala 'ana kwakwange binamaaru.
19 Molu rongo fasi ku faarongo kamolu. Nau ku faa na kau suukwaia
nau fuamolu nai, uri molu ka uri boroi faafia doo 'a'ale ki mala baekwe
ki fai fafari ki, kera ka nao si bobola guu fainia daka saungi kamolu. Ma
lea kamolu kai uri boroi faafia tetedea Saetan tiifau naa ne malimae 'ani
kamolu, nia ka nao si bobola guu fainia ka saungi kamolu.
20 Tasi doo lau 'e 'urii, kamolu nao molu si ele lau sulia gu 'ana anoedoo
ta'aa ki da ade sulia bae lamolu. Kaa molu ele lau 'amolu sulia ne satamolu
ki God 'e kedaa ka nii naa lao fera 'i salo."

Sa Disas nia ele ka bae tangoa God (Matiu 11:25-27; 13:16-17)

21 'Ana kada nai gu 'ana, Anoedoo Abu 'e faaelea sa Disas, sa Disas ka bae
'urii, "Maa 'ae, 'oe 'o 'inito fua salo loo ma molaagali nee. Nau ku tango 'oe
sulia 'oe saufinia doo neki faasia toaa filo ma toaa saitoma doo ki, sui ma 'oko
faatainida 'amu sia toaa mala wela tu'uu ki. Iuka Maa 'ae, si doo nai 'e fuli ka
lea 'ua guu sulia manata lamu 'uabaa na mai."
22 Sui sa Disas ka bae 'urii, "Maa nau 'e faa doo ki sui naa 'i 'abaku. Taifilia
Maa nau gu ne filo nau 'Alakwa nia, ta wane lau ka nao. Ma nau 'Alakwa nia
ni nau taifili nau gu ne ku filoa Maa nau ni nia. Ma tii gu 'ana ne nau kwai
faatainia maa nau siana, nia 'ana ne kai filoa maa nau."
23 Sui sa Disas abulo ka lio fuana waa kwairooi nia ki taifilida ka bae 'urii
fuada, "'E diana tasa fuamolu suli molu suana doo fualangaa neki tari'ina.
24 Ku faarongo kamolu, na brofet 'oro ma waa 'inito 'oro 'ana kada 'i nao
ki, kera dooria 'asia na mai sua lana doo ne kamolu suai 'i tari'ina, sui ma
ka 'afitai fuada. Ma kera daka dooria 'asia na mai rongo lana doo ne kamolu
rongoa 'i tari'ina, sui ma ka 'afitai fuada."

Ununua sulia waa ade diana fasi bali lolofaa Samaria

25 Totoo tii waa ni toolangaidoo 'ana taki ki ka lea mai ka dao naa siana sa
Disas uri ka ilitona 'ana, ka ledi 'urii 'ana sa Disas, "Waa ni toolangaidoo 'ae,
tee gu ne nau kwai ilia wala, uri ku too 'aku 'ana mauria firi?"
26 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, "Tee bae kekeda laa Abu ki saea? Tee ne
'oe saitomana 'ana doo ne kera bae sulia?"
27 Na waa nai luu nia ka bae 'urii, "'O liosau 'ana God 'oe 'i lao liomu tiifau,
ma 'i lao mangomu tiifau, ma fai tetedea 'oe tiifau, ma 'i lao manatamu tiifau.
Ma 'oko liosau 'ana ta wane kau ka mala lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe 'i
tala'amu."

28 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, “'Oe luua si ledi laa nai ka too naa nai. 'Oko
ili gu 'uri nai, uri 'oko mauri.”
29 Sui ma waa ni toolangaidoo nai, ka naunau 'ana fai 'o'oloa nia 'i tala'ana,
ka ledi 'urii lau 'ana sa Disas, “Nee wala, ma lea 'uri nai sa tii gu ne ta wane
kau, uri nau ku liosau 'aku 'ani nia?”
30 Sa Disas 'e filoa ne toaa Diu ki da mamagutainia toaa Samaria. 'I seeri
nia luua waa nai ka 'urii, “Totoo ta tii waa 'i Durusalem koso ka lea toli naa
uria maefera 'i Diorikoo. Ma waa beli ki daka sakalia sa wala nai sulia taale
daka kwae nia ka sali mae ka tio na 'i seeri, ma daka lau tiifau 'ana 'okodoo
nia lea si maku 'i salafana boroi si tio naa, sui tafi daka lea nada.
31 Otafana kada si doo nai fuli, tii waa ni foa ka koso toli lau gu kau sulia tii
taala nai. Kada nia lea kau ka suana sa wala nai 'e tio 'i seeri sulia taale, nia
ka kali ka liu tau 'ana faasia, tasa ka lea lau gu 'ana.
32 Tii waa 'ana waa dai rao kwai'adomi fai waa ni foa ki ka 'uri nai lau guu.
Kada nia lea kau ka liu lau gu 'i seeri ka suana sa wala nai, nia boroi ka kali
ka liu tau lau gu 'ana faasia, ka lea lau gu 'ana.
33 Aia, totoo na waa fasi 'i Samaria ta bali 'e'ete lau na 'ana ne lea lau gu kau
sulia taala nai. Ma kada nia lea kau ka suana sa wala nai, nia ka manatainia
'asia naa.
34 Nia ka lea kau siana, ka taufia maala nia ki ka kikia gwai ma waen
faafida, sui ka 'afuda. Sui nia ka kwaua sa wala nai uri fafona dongki nia,
ka ngalia ka lea na fainia. Lea kau ka faasi nia 'ana tii luma ni foli lae talana
uri tio lae ai ma ka suasuli nia 'i seeri.
35 Da tio dani, nia ka lafua roo miga malefo bobola fainia foli lana roo fa
dani ki, ka faa fuana waa ne suasulia luma nai, ka bae 'urii, “'Oe suasulia sa
wala nee. Ma lea 'oe faafunua tasi malefo 'i satamu uri 'adomi lana, kada
nau ku oli mai kui liu, nau kui duu tiifau ai fuamu.’ ”
36 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana waa ni toolangaidoo bae, “'Ana olu waa
nai ki, waa tee ne 'oe manata toi nia ilia si doo ne faatainia nia toolana sa
wala nai da saungia ma daka belia 'okodoo nia ki?”
37 Ma waa ni toolangaidoo nai 'ana taki ki ka 'urii, “Waa nai manatainia
nai na.”
Sa Disas olisi nia ka 'urii, “'Oe lea kau 'oko ili 'uri nai fua waa ki.”

Ni Maata fai ni Mere

38 Kada sa Disas fai waa kwairooi nia ki da lea naa uri Durusalem, kera
daka dao fasi 'ana tii maefera nai, ma tii wela keni nai satana ni Maata ka
gwale kera kau uria 'i luma nia.
39 Ma ni Meri toolana ni Maata, ka gooru karangia sa Disas na Aofia ka
fafurongoa na 'ana toolangaidooa nia.
40 Aia, ma ni Maata, manata lana ka 'abarua naa 'ana raodooa 'i luma ki
tiifau, ne nia ilia gu 'ana taifili nia. Ma nia ka lea mai siana sa Disas, ka bae
'urii fuana, “Wala Aofia, doo 'oe suai ka nao si 'oga 'oe guu ne nau ku ilia gu
'aku raoa neki sui guu taifili nau, ma toolaku nee ka faasi nau nao si 'adomi
nau gu 'urii? 'O saea fuana nia lea mai ka 'adomi nau!”
41 Aia, na Aofia 'e luua ka 'urii, “'Oo Maata 'ae, 'oe 'abaru 'asia naa 'ana
manata lae sulia doo 'oro ne.
42 Tii si doo gu ne 'initoa ka tasa nee. Si doo diana nai ne ni Meri 'e filia nee,
ne 'afitai ta waa ka ngalia lau faasi nia.”

11

Sa Disas, nia toolangaidoo sulia foa lae
(Matiu 6:9-13; 7:7-11)

1 'Ana tii fa dani, sa Disas nia foa 'ana tii si kula. Kada nia 'isia foa laa nia,
tii waa 'ana waa kwairooi nia ki dao ka bae na 'urii fuana, “Wala Aofia 'ae,
'oe toolangainia fasi foa lae siameli wala, mala bae sa Dion toolangainia mai
foa lae sia waa kwairooi nia ki.”
2 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Kada kamolu foa, molu ka bae 'urii,
‘Maa kameli 'ae,
alu toaa ki sui faa'initoaa 'ada satamu ne abu.
Lea mai 'oko 'inito 'ana mauria kera toaa ki sui.
3 'Oko falea mai fuameli si fanga bobola fai kameli 'afa sato ki sui guu.
4 'Oko manata lukea abulo ta'aa laa kameli ki, sulia meli manata lukea abulo
ta'aa laa kera toaa ilidoo ta'aa fuameli.
Nao 'osi ekwatai kameli fua ilitooa ka linge kameli.’ ”
5 Sui sa Disas ka unu sulia tii si ununua 'ana tarifulaa 'urii fuana waa
kwairooi nia ki, “Sae 'uri nai ta, ta waa 'amolu lea ka dao siana waa kwaimani
nia 'i luma kera lao tofungana rodo. Ma nia ka bae 'urii fuana, ‘Waa nau 'ae,
'oe faa fasi mai ta olu fa beret fuaku,
6 sulia tii waa kwaimani nau lau guu ne too tau mai 'e dao siaku, ma sui ka
nao kusi too 'ana tasi fanga uri faa lae fuana.’
7 Ma sui lea sae waa kwaimani nia nai 'i luma ka bae mai 'urii, ‘Nao 'osi
faanonifii nau lau! Kameli fonokia sui na mae, ma wela nau ki boroi da
maleu sui naa. Nia 'afitai naa uri nau ku tatae ku faa lau ta doo fuamu.’
8 Ku faarongo kamolu, sui boroi 'ana nunufana bali 'ana kwaimania
keerua, nia ka 'afitai naa fua sa wala nai ka faa lau ta doo fuana. Bali
nunufana 'ana ne nia radi kalia ka nao si lukasia naa, ne adea lelea ruana
nia nai ka tatae lau uri faa lana doo nai ki sui guu nia dooria nai.
9 Nia ne nau ku faarongo kamolu, molu gania God uri lelea molu ka ngalia
doo ne kamolu gania siana. Molu ka nanisia doo ne molu dooria siana God
uri lelea molu ka dao toi. Molu ka kikidi 'ana maa nia God uri lelea nia ka
'ifingia fuamolu.
10 Sulia nia 'urii, toaa ki sui guu ne kera gania God, kera ngalia doo da
gania. Ma toaa ki sui guu ne kera nanisia doo ne kera dooria siana God, kera
dao toi. Ma toaa ki sui guu ne kera kikidi 'ana maa nia God, nia 'ifingia fuada.
11 “Aia, tii 'amolu waa ni maa lae ki ne lea 'alakwa 'oe gani 'oe uria sakwari
doo diana nai, ma oli 'oko faa 'amu baekwa 'a'ale fuana?
12 Ma nao lea nia gani 'oe uria farake karai doo diana nai, ma oli 'oko faa
'amu fafari fuana? 'Oe 'afitai 'oko ili uri nai fuana 'alakwa 'oe, nee?
13 Kamolu toaa abulo ta'aa nee boroi ne molu saitomana faa lana doo diana
ki fuana wela kamolu ki. Ma tagi 'ana Maa kamolu 'i salo, ai nia 'o'olo kafi
talu kamolu fatai 'ana faa lana mai Anoedoo Abu fuana toaa ne kera gani
nia uria!”

Sa Disas fai Saetan
(Matiu 12:2-30; Maak 3:20-27)

14 'Ana tii si kada, sa Disas taria tii anoedoo ta'aa faasia tii waa fakana 'ato.
Ma kada anoedoo ta'aa nai 'e lea faasi nia, waa nai ka bae lau gu 'ana. Ma
toaa 'oro nai da koni 'i seeri daka kwele.

15 Ma sui tai waa 'ani kera daka bae 'ada 'urii, “Sa Disas nia taria gu 'ana
anoedoo ta'aa ki 'ana tetedea nia Saetan, na anoedoo ta'aa gwaungai kera
anoedoo ta'aa ki.”*
16 Ma ta bali 'ani kera daka doori ilitona 'ada sa Disas uri ka faatainia fasi
tasi doo kwaibalatana uri ka faatainia lea nia lea mamana mai fai tetedea
God.
17 Ma sa Disas 'e filoa gu 'ana manata lada, nia ka bae 'urii fuada, “Maefera
baita 'ana 'initoaa ne toli ma toaa 'i laona ki daka firu lau gu 'ada fai kera 'i
tala'ada, 'initoaa 'e okosi naa na. Ma bara waiwelana ne toli ma toaa 'i laona
ki daka firu lau gu 'ada fai kera 'i tala 'ada, bara waiwelana 'e okosi naa na.
18 Ma lea 'initoaa nia Saetan 'e toli ma toaa 'i laona ki daka firu lau gu 'ada
fai kera 'i tala 'ada, 'initoaa nia 'e okosi naa nai. Nau ku faarongo kamolu
'ana doo nai ki, sulia kamolu saea nau ku taria anoedoo ta'aa ki 'ana tetedea
nia Saetan.
19 Aia, kamolu saea naa nau ku taria anoedoo ta'aa ki 'ana tetedea Saetan.
Sui 'uri nai, ma tetedea tii 'ana ne waa kwairooi kamolu ki da taria anoedoo
ta'aa ki ai? Tetedea Saetan lau guu, ma nao sa tii? Lea nao lau 'ana tetedea
Saetan ne kera ilia ai, tama doo ne kamolu sae nau ai nia garo nai.
20 Na tetedea God lau 'ana ne nau ku taria anoedoo ta'aa ki ai. Lea nia 'uri
nai tama doo, nia faatainia 'initoaa God 'e nii karangi kamolu naa nai.”
21 Sui sa Disas ka unu lau sulia ta tii si tarifulaa ka 'urii, “Kada ta waa ramo
nia dau 'ana raunga ni omee nia ki ma ka folo diana 'ana suusia beu nia,
'afitai 'asia naa ta waa ka tala'ana ka belia 'okona doo nia ki.
22 Ma sui boroi 'ana, lea ta waa ramo ka talu nia lau 'e firu fai nia ma ka
siitasa faafi nia, waa ramo ka tasa nai kai laua gu 'ana raunga ni omee ne
waa ramo nai 'e fiitoi ki. Ma waa ramo ka tasa nai kai tolingia gu 'ana 'okodoo
waa ramo nai ki tiifau fuana ruana nia ki fainia.
23 “Waa ne nao si lea gu mai buriku, waa nai nia malimae nau. Ma waa
ne nao si kwai'adomi aku 'ana koni lana mai toae ki sia God, nia waa ni
tagalangai lada faasia God.”

Oli lana mai anoedoo ta'aa (Matiu 12:43-45)

24 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Kada kera taria anoedoo ta'aa ka lea faasia
waa, nia kai kali gwana lao fera kwasi, ka nani gwana uria tasi kula kai too
ai. Ma lea nia nani lelea ka nao si dao toi guu tasi kula, nia kai manata 'urii,
‘Nau ku oli 'aku uria waa bae ku too mai 'ani nia 'i nao sui kufi lea mai bae.’
25 Nia oli mai dao, ka suana waa bae tagisi nia ka 'olosia mauri lana tiifau
sui ka too gu 'ana.
26 Kada nia suana 'uri nai, nia oli kau ka talaia lau mai ta fiu anoedoo ne
ta'aa ka talu nia fatai, kera ka lea mai dao daka too 'ana waa bae. Ma kada
nai guu, na too lana waa nai 'e ta'aa ka talua fatai 'i nao mai.”

Na ele lae mamana

27 Kada sa Disas nia bae sulia doo nai ki fuada sui, tii wela keni lao konia
nai ka 'ai baita ka 'urii, “‘E diana tasa fuana ai ne kwalafi 'oe ma ka faasusufi
'oe mai.”
28 Sui ma sa Disas luua ka bae 'urii, “Kaa nao. 'E diana tasa fuana toaa ne
da rongoa si baea God ma daka ade sulia.”

Toaa da dooria sa Disas ka ilia tai doo kwaibalatana fuada (Matiu 12:38-42)

* **11:15** Satana sa Saetan lau gu ne sa Belsibul.

29 Ma kada ne toaa 'oro nai da koni kalia sa Disas, nia ka bae 'urii fuada,
“Kamolu toaa abu faamamane nee 'i tari'ina, birangamolu ta'aa. Kamolu
dooria molu ka suana ta fafaataia 'ana faatai lana tetedea God, sui boroi
ma God 'afitai ka faatainia lau ta fafaataia 'e'ete fuamolu. Tii fafaataia ne
kamolu kai suai naa ne fafaataia bae sulia sa Dionaa brofet bae kada 'i nao.†
30 Sa Dionaa, nia na fafaataia God fuana toa 'i Ninifaa ne God fale nia mai
fua daka suana. Nau 'Alakwa nia Wane, nau na fafaataia nia God fuamolu
toaa nee 'i tari'ina, ne God fale nau mai uri molu ka suaku.
31 Na ai 'inito kera bae fera 'i Siba kai tatae kwaimani fai kamolu toaa abu
faamamane nee 'i tari'ina, 'afa dani God kai kwaea fera nee 'i saegano, ma
nia kai faatainia ne ade lamolu 'e garo. Sulia, nia too tau 'asia na mai 'ana
ta bali molaagali, sui boroi ka lea gu 'ana mai uri fafurongo lana liotooa sa
Solomon. Ma sui ni nau, na waa ne ku 'initoa ka talua fatai sa Solomon ne ku
too gu 'aku fai kamolu 'i tari'ina, ma sui boroi nao molu si rongo gu suli nau.
32 Na toaa 'i Ninifaa boroi ka 'uri nai lau guu, kera dai tatae kwaimani fai
kamolu toaa nee, 'ana fa dani God kai kwaea fera nee 'i saegano, ma dai
faatainia ne ade lamolu 'e garo. Sulia kera da lukasi tiifau 'ana abulo ta'aa
laa kera ki, kada kera rongoa sa Dionaa 'e bae laalaa fuada. Ma sui ni nau,
na waa ne ku 'initoa ka talua fatai sa Dionaa ne ku too gu 'aku fai kamolu 'i
tari'ina, ma sui boroi nao molu si bulasi manataa guu.”

Na faa toolamaia sa Disas, 'e mala kwesu
(Matiu 5:15; 6:22-23)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Nao ta waa si faasarua kwesu sui ma ka
saufinia gu 'ana, ma nao ka agwaa gu 'ana farana ta kwade doo. Doo ne nia
ilia 'ana ne, nia ngalia ka alua 'ana kula ni alu lana kwesu ki ai, uria kada
waa ki da ruu mai luma daka suana folaa lae.
34 Lea nao 'osi suana folaa lae nee tama, maamu ne ta'aa ma 'oko too
gwamu lao rorodoa lae. Sulia lea maamu 'e diana, 'oe 'o nii na lao folaa laa
nee, sulia na maamu naa ne kai ngalia mai folaa laa nai fua lao nonimu.
35 Molu ka fii kamolu, ade lea molu ka lukasia folaa laa nau ne fuamolu ma
mauria kamolu ki ka rorodoa lau gu 'ana.
36 Lea nonimolu fungu 'ana folaa lae ma tasi kula boroi si rorodoa naa, doo
tara nia folaa diana gu na. Ma nia ka mala gu kwesu ne falea rara laa diana
fuamolu.”

Sa Disas, nia ngatafia Faarisii ki fai waa toolangaidoo ki
(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40)

37 Kada sa Disas 'e falebaea lelea ka sui, tii waa 'ana Faarisii ki lea mai ka
odu nia uri fanga lae 'i luma kera. Sa Disas ka lea kau fainia dao daka fanga
kwaimani naa.
38 Tii doo Faarisii nai 'e kwele 'asia na ai ne, sa Disas nao si taufia gu 'abana
sui fatai kera dafi fanga.
39 Ma sa Disas na Aofia ka bae 'urii fuana, “Kamolu Faarisii ki, molu
'abarua 'asia naa 'ana taufi lana gu 'amolu 'okisulina kwade belete ni fanga
ki ma banikeni ni kuu lae ki. Ma 'i lao mauria kamolu ki ne daka fungu gu
'ada 'ana ogalulumi lae ma garoe ki sui gu 'ana.
40 Kamolu oewanea 'asia naa ne! God nia saungainia doo ki, ka alua bali
'okisulina doo ki ka too, ma bali 'i laona doo ki ka too lau guu.
41 Aia, molu falea naa 'okodoo 'i lao belete ma banikeni ki fua toaa siofaa,
uri 'okona doo kamolu ki tiifau ka falu 'i maana God.

† **11:29** Liotoi Matiu 12:40.

42 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu Faarisii ki, sulia kamolu 'ini 'asia naa sulia
fale lana tangafulu 'ana kaala migana doo tu'uu ki boroi 'ana fuana God 'ana
fanga kamolu, ma sui ka nao si 'oga kamolu guu uri ade 'o'olo lae fua waa ki,
ma uri liosau lae 'ana God. Nia bobola fainia molu ka ilia doo nai ki ma molu
ka falea lau guu tangafulu kamolu ki fua God.
43 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu Faarisii ki, sulia kamolu dooria 'asia naa
gooru lae 'ana kula ni goorua kera waa baita ki, lao beu ni ofu laa kamolu
ki uri toae ka faa'inito kamolu. Ma molu ka dooria 'asia naa toae ka faa'inito
kamolu kada molu dao maana usie ki.
44 Kai ta'aa ka tasa fuamolu Faarisii ki. Kamolu, molu 'uria kwainaia ki bae
da tio agwa ma toae ki daka fali gu 'ada ai ka nao dasi saitomana guu wawaa
ki nii 'i laona.”
45 Tii waa ni toolangaidoo 'ana taki ki ka bae 'urii, “Wala waa ni toolan-
gaidoo 'ae, si doo ne 'oe saea nai, 'oe tauwela kameli 'oko faa noni susuala
kameli naa nai.”
46 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Kai ta'aa 'asia naa fuamolu toa ni toolangaidoo
lae 'ana taki ki, sulia kamolu saungainia taki 'afitai 'oro ki 'asia naa fuana
toae ki, ma ka 'afitai 'asia naa fuada uri ade lae sulia ki, ma kamolu ka nao
molu si taa 'adomi kera guu.
47 Kai ta'aa ka tasa fuamolu, sulia kamolu saungainia kwainaia kera brofet
ki sua lada ka kwanga 'asia naa, doo bae kokoo kamolu ki gu 'ana da
saungida.
48 Ade lamolu nai 'e faatainia kamolu 'ado lau gu fai kokoo kamolu ki 'ana
garoa ne kera ilida, sulia kokoo kamolu ki daka saungia brofet ki, kamolu ka
saungainia kwainaia kera ki.
49 Ma uri maana si doo nai, si baea manataa God nia saea 'e 'urii, ‘Nau kwai
falea kau brofet ki ma 'aboosol ki siada, ne kera kai faanonifiia bali ada ma
daka saumaeli kera.’
50 Uri maana si doo nai, God kai duua mae lana brofet nia ki sui guu ne
kera mae 'ita 'ua mai 'ana safali lana molaagali. Nia kai duua fuamolu toaa
nee 'i tari'ina.
51 Nia kai duu mae lana toaa nia nai, 'ita 'ana mae lana sa 'Ebol lelea mai ka
dao 'ana mae lana sa Sakaraea‡ bae kera saungia matangana fuliere ni kooe
fai kula abu bae 'i lao kadabeu lalo. Iuka doo mamane ne ku saea fuamolu
nee, God kai duu mae fuana toaa nee 'i tari'ina.
52 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu toa toolangaidoo lae 'ana taki ki, sulia kamolu
molu fai faafia si baea mamana nia God faasia toae. Kamolu 'i tala'amolu nao
molu si filia gu mai si baea nai, ma toaa ne da dooria saitoma lana boroi molu
ka suusi kera lau gu faasia.”
53 Ma kada sa Disas kai faasi kera guu, waa toolangaidoo 'ana taki ki fai
Faarisii ki, daka safali ngenge nia naa, daka ledia naa uri doo 'oro.
54 Ma daka sasi naa uria suke lana uri sae lelea nia ka saea ta doo garo 'ana
uri daka dau nia faafia.

12

Kwaifamanataia sulia ilidoo suke lae (Matiu 10:26-27)

1 'Ana si kada nai, tii konia talingai 'asia naa bobola fainia ta bara tooni
wane ne kera koni mai lelea daka kwaisangirii guu, da ofu mai uri fafurongo

‡ **11:51** Sa 'Abel na waa 'o'olo totoonao ne da saungia farana Alangaia kwali. Ma sa Sakaraea na waa 'o'olo 'isi ne da saungia lau guu farana Alangaia kwali.

lana sa Disas. Nia safali bae fasi 'urii fua waa kwairooi nia ki, “Molu ka fiia
manatae waa ta'aa kera nee Faarisii ki, ne kera toa kwaisukei mamana guu.
2 Na doo neki waa ki agwaa, totoo God kai alu faatai ai tasi doo si ore guu.
Ma doo neki waa ki saufinia ade toae ka saitomana, God kai alu faatai ai fua
toae ki sui daka saitomana tasi doo nao si ore guu.
3 Ma doo neki sui guu kamolu sae agwa ai lao rodo, toae ki sui dai rongo
folaa ai lao sato. Ma doo neki sui guu kamolu fuuarotainia ki 'i lumalalo,
kera dai sae folaa ai fuana toae ki sui guu.”

Maungia God taifilia guu
(Matiu 10:28-33; 12:32; 10:19-20)

4 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Nau ku faarongo kamolu waa kwaimani nau
ki, nao molu si maungia waa ne kai saumaeli kamolu gwana 'ana noniidoo,
ma sui ka nao si saumaelia guu mangomolu.
5 Aia, ma nau ku faatainia fuamolu, waa nee mone uri molu ka maungia
ne God. Sulia nia ne kai saumaeli kamolu 'ana noni, ma ka too lau guu 'ana
tetedea fuana 'ui lae 'ana mangomolu lao kula 'ana nonifii lae. Iuka, ku
faarongo kamolu lau, God taifilia guu ne molu ka maungia.
6 “Fa didiki neki kera tu'uu 'asia guu, lea lima fa doo boroi daka folia guu
'ana roo kaa miga malefo tu'uu 'isi ki. Sui boroi 'ana, ta tii fa doo ada boroi,
God 'afitai ka manata buro ai.
7 Na ifuna gwaumolu ki boroi, God saitoma tiifau gwana ai. Doo ne adea
ka nao molu si mau lau nai, sulia God nia manata fifii 'ani 'oe wane ka talua
didiki 'oro ki.”
8 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, “Nau ku faarongo kamolu lau guu, toaa ne da
faarongo folaa 'ani nau 'i maana waa 'ana molaagali ne kera waa kwairooi
nau ki, ni nau 'Alakwa nia Wane, kwai faarongo folaa lau guu 'ani kera 'i
maana 'ensel God ki.
9 Aia, ma waa ne tofe nau 'i maana waa 'ana molaagali, nau kwai tofe nia
lau guu 'i maana 'ensel God ki.
10 “Toaa ne da bae ta'aa fuaku 'Alakwa nia Wane, God kai manata luke kera
gu 'ana. Sui ma, toaa ne da bae ta'aa fua raoa nia Anoedoo Abu ne 'afitai naa
God ka manata luke kera.
11 “Aia, kada kera ngali kamolu uria didi lamolu lae lao beu ni ofu lae ki
ma 'i maana waa baita kera ki, nao molu si manata 'a'abo lau sulia doo ne
molu kai saea, ma nao olisi laa 'utaa ne molu kai ilia ada.
12 Sulia 'ana si kada 'uri nai, Anoedoo Abu ne kai toolamai kamolu 'ana doo
ne molu kai saea ki.”

Na tarifulaa sulia waa suadoo ma sui ka oewanea

13 Tii waa lao konia nai ka bae 'urii fuana sa Disas, “Wala waa ni toolan-
gaidoo 'ae, 'oe saea fua sao'aku uri ka tolingia suadooa ne maa kaaria faasia
fuamiri.”
14 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, “Wala nee 'ae, ma doo sa tii faolomainia
fuaku uri ili lana nai, uri ku saea ta doo sulia ma nao ku tolingia doo nai
ki 'i matangamuru?”
15 Nia ka bae 'urii fuada tiifau, “Molu ka fiia doori dooa ma ogalulumi lae
'ana doo ki, sulia na mauria mamana waa, nia nao lau malefo ma suadooa
nia ki.”
16 Sa Disas ka unu sulia tii si tarifulaa fuada ka 'urii, “Tii waa suadoo 'e too
'ana tii si gano diana, ma ka fasidoo 'i laona, ma ka falia diana lana aludooa
'oro nia ki 'i seeri.

17 Nia too ka manata 'ana sulia nia 'i tala'ana ka 'urii, ‘Nia sae tee lau ne
nau kwai ilia ro? Nau kusi too naa 'ana ta kula ne gwau lau fua taingai lana
doo nau ki ai.
18 'Oo iuka, nau kwai okosia babala nau nee, sui ku saungainia babala taa
baita lau. Lea sui, nau kwai konia mai fuana aludooa nau ki ma tai doo diana
'aku ki lau uri alu lana 'i laona.
19 Sui fatai ta nau kufi bae na 'aku 'urii fuaku 'i tala'aku nai: 'Oilakea baita
fuamu nai wala! 'Oe too na 'ana doo diana 'oro baki 'o dooria 'asia naa mai
sulia fa ngali 'e 'oro nai. 'O too aroaro na 'amua! 'Oko too ni fanga laa ma kuu
diana laa 'amua, 'oko ilia na 'amua doo baki 'oe dooria ki fua faaele lamu.’
20 Ma sui, God ka bae 'urii fuana, ‘'Oe waa oewanea ne! Fa rodo nee 'i
tari'ina gu ne 'oi mae 'i laona. Ma ni 'oe nao 'osi saitomana tii ne kai ngalia
'okona doo ne 'o taingainia mai fuamu 'i tala'amu.’ ”
21 Sa Disas ka faasuia toolangaidoo laa nai ka bae 'urii, “Too lana guu waa
ne kai konia gu 'ana suadooa 'ana molaagali fuana 'i tala'ana nai, ma ka
siofaa gwana 'ana doo God ki.”

Fiitona God
(Matiu 6:25-34)

22 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana waa kwairooi nia ki, “Nau ku faarongo
kamolu, nao molu si manata sala sulia tee ne molu kai 'ani, ma tee ne molu
kai ofi ai.
23 Sulia na mauri lana wane nia 'initoa ka talua fange, ma na nonina wane
nia 'initoa ka talua si maku ni ofi.
24 Manata fasi sulia saaro ki, kera nao dasi nonifii guu 'ana rao lae 'ana ole
ma koni lana fange, ka nao dasi tole babala guu uri alu fanga lae, ma God
gu 'ana ka saare kera. God kai saare kamolu 'afitai ka nao, sulia lao manata
lana, kamolu molu 'initoa ka talua saaro ki.
25 “Sui boroi 'ana molu ka manata sala sulia mauria kamolu ki, nia 'afitai
ka faatikwaa guu mauri lamolu.
26 Ma suli ne kamolu nao molu si tala'ana guu ili lana tasi doo uri ka
faatikwaa mauri lamolu ki, nao molu si manata sala guu sulia doo nai ki sui
gwana.
27 “Manata fasi sulia kaala lalano neki dai tae ki nee, kera nao dasi rao guu,
ma nao kera dasi saungai maku guu. Ma sui boroi nau ku faarongo kamolu,
maku baki Solomon na waa 'inito boroi kwanga lada sui naa, nao si dao gu
faafia kwanga lana takana lalano neki.
28 Kamolu na fiitooa kamolu 'e tu'uu 'asia gu wala. God kai falea si maku
ni ofi lae fuamolu, 'afitai ka nao. Sulia na lalano nai ki lao gano gu 'ana boroi
doo da mauri 'i tari'ina, sui bobongi daka kuku lau gu 'ada boroi God faaofi
diana 'ani kera nai.
29 “Nao molu si manata sala lau sulia tee ne molu kai 'ani, ma tee ne molu
kai kuufia.
30 Toaa ne da ulafusia God 'ana daka nani burina doo nai ki. Kamolu, God
Maa kamolu 'e saitomana gu 'ana kamolu 'atoia doo nai ki.
31 Si doo ne uri molu kai ilia 'amolu ne manata lae sulia 'initoaa nia God,
ma nia kai falea mai doo neki sui guu molu kwai 'atoi ki ai fuamolu.”

Kwaifamantaia sulia suadooa lao fera 'i salo
(Matiu 6:19-21)

32 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, “Kamolu toa nau, sui boroi 'ana molu ka
mala kale sifsif ki, nao molu si mau. Sulia God Maa kamolu, 'e manata ele
'asia naa uri faa lana 'initoaa nia fuamolu.

33 Molu foli 'ana 'okona doo kamolu ki, molu ka ngalia malefo nai molu ka faa fuana toaa siofaa ki. Molu ili 'uri nai, uri molu ka too 'ana wai ni todadooa ki ne totoo si fura fai suadooa lao fera 'i salo ne totoo si oli kukuru, ma kula ne waa beli ki 'afitai uria dao lae ai, ma 'aide nao si saketoa doo ki ai.
34 Sulia na kula ne 'oe alua suadooa 'oe ai, kula nai lau gu ne lao tofungana liomu naa 'e nii ai.

Toaa ni rao ki molu ka folo diana

35 "Molu kwaimaakwali naa maasia raoe. Kani ngasi 'ana maku kamolu ki, ma molu ka faasarua kwesu kamolu ki ka saru naa,
36 mala 'ana waa da kwaimaakwalii maasia waa baita kera ne lea 'ana fafangaa 'ana faalue ma ka oli mai kai dao naa. Kada nia dao ka kidikidi mai, kera 'ali'ali daka 'ifingia na mae fuana.
37 Ma toa ni rao nai ki waa baita kera nia dao ka toda kera da ada gu 'ada kada nia dao, kai diana tasa 'asia naa fuada. Nau ku faarongo 'o'olo gu 'ani kamolu, waa baita kera nai kai kani ngasi 'ana maku nia uri raoe, sui nia kai saea fuada sui guu daka gooru kwaimani fainia, uri nia ka sangoni kera.
38 Toa nai ki lea sa waa baita kera ka dao boroi 'ana mai lao tofungana rodo, ma nao 'i 'ofaidani, ma kai suada kera ada gu 'ada, kai diana tasa 'asia naa fuada!
39 "Si doo molu ka manata toi 'e 'urii, na waa 'ana luma lea nia saitomana gu 'ana si kada waa beli kai dao uri beli lae ma nia ka kwaimaakwali diana, waa beli nai 'afitai ka ruufia luma nia.
40 Talafana lau gu ni kamolu nai, molu kwaimaakwali diana maasi nau, na 'Alakwa nia Wane. Nau kwai dao mai kada kamolu nao si fiia kwai dao ai."

Ununua 'ana tarifulae sulia roo waa ni rao ki
(Matiu 24:45-51)

41 Sa Bita ka bae 'urii, "Wala Aofia 'ae. Na tarifulaa nai 'oe bae sulia nai, doo fuameli gu 'ana nee, ma nao doo fuana toae ki sui gu 'ana?"
42 Na Aofia 'e luua ka 'urii, "Kamolu, molu 'uria waa ni rao ne liotoo ma ade lana ka 'o'olo. Ma waa baita nia ka alu nia ka lio sulia toaa ni rao ki, ma ka alu nia fua sangoni lada 'ana kada kera ni fanga lae ki.
43 Kada waa baita nai 'e oli mai ka dao siana 'i luma nia, ma ka suana nia ili diana 'ana doo nai ki, kai diana tasa 'asia naa fuana!
44 Ma nau ku faarongo mamana guu 'ani kamolu, lea nia 'uri nai, waa baita nai kai alua nia kai lio sulia 'okona doo nia ki tiifau naa.
45 Aia, ma sui lea waa ni rao nai ka manata 'ana 'urii, 'Waa baita nau, dao lana mai tau 'ua,' ma ka safali kwae maana 'ana toaa ni rao ma wela keni ni rao nai ki, ma ka too ni fanga laa 'ana ma kuufi lana 'ana kafo lilinge ki lelea gwauna ka oewanea guu, nia kai ta'aa 'asia naa fuana.
46 Na waa baita nia kai dao 'afa sato nia nao si fiia ai, ma si kada nia nao si saitomana. Ma na waa baita nai, kai falea kwakwaea baita fuana, ka alu nia naa 'ana kula fua toaa abu faamamane ki.
47 "Na waa ni rao ne saitomana gu 'ana doo ne waa baita nia dooria kai ilia, ma sui ka nao si ade akau ma nao si ilia guu doo nai, kera kai falea kwakwaea baita fuana.
48 Aia, na waa ni rao ne ilia si doo ni kwae lana faafia ma sui ka nao si saitomana lau gwana si doo ne waa baita nia 'e dooria, waa nai kera da kai kwae sarafaia gwada 'ani nia.

"Waa ne God 'e faa doo baite ki fuana, God nia dooria waa nai ka faa lau guu si doo ne baita. Ma waa ne God 'e faa doo 'oro ka tasa ki lau fuana, God nia dooria waa nai ka faa lau guu doo ne 'oro ka tasa ki lau."

Toli lae faamamana lana sa Disas
(Matiu 10:34-36)

49 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Nau ku lea mai uri suungi lana molaagali, ma
ku dooria era nai ka saru naa 'i tari'ina!
50 Nau kwailiu 'i lao 'afitaia baita 'asia naa ne kai mala bae sa kera
faasiuabu nau. Ma nau kwai manata fii 'asia naa sulia lelea nia ka sui gu
faasi nau!
51 Kamolu kwaifii 'amolu sae nau ku lea mai uri fale lana aroaroe gu 'ana
lao molaagali nee? Nao ne! Nau ku lea mai uri toli lae ka toli 'i matangana
toae.
52 'Ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, ta lima ai daka too 'ana tii luma, kera dai tolingi
kera kwailiu, olu ai ta bali, ta roo ai ta bali.
53 Kera kai toli kwailiu 'i matangada, na maa ki dai toli faasia 'alakwa kera
ki, ma darae ki faasia maa kera ki. Gaa ki dai toli faasia saari kera ki, saarii ki
faasia gaa kera ki. 'Initai baita ki dai toli faasia keni fungao kera ki, ma keni
fungao ki faasia fungo ni keni kera ki.”

Toae ki ulafusia mamana lana raoa sa Disas ki
(Matiu 16:2-3)

54 Sa Disas nia bae lau fua konia baita nai ka 'urii, “Kamolu, lea molu suana
dasa 'e raa mai faasia bali suu lana sato ka dau, 'ali'ali molu ka saitomana 'ua
guu ne ute kai 'aru, ma ka 'aru mamana naa.
55 Ma lea molu suana lau gu koburu 'e dao mai fasi bali fuu, molu ka
saitomana lau guu na uni sato kai dao ma faanoe kai 'ako'ako, ma ka 'ako'ako
mamana naa.
56 Kamolu toaa suke nee, molu saitomana 'amolu liofilo lana doo 'uri nai
ki lofona salo loo ma fafona molaagali nee, ma sui molu ka ulafusia 'amolu
liofilo lana doo neki God ilia lao si kada 'i tari'ina.”

'Olosi 'oe 'oko 'o'olo 'i maana God
(Matiu 5:25-26)

57 Sa Disas nia bae ka 'urii lau, “'Utaa ne ka nao molu si filia 'amolu ili lana
doo 'o'olo ki?
58 Lea ta waa 'e ngali 'oe uri didi lamu lao kwauto, sui fatai muru kafi dao
lao kwautoe, 'oe 'oko 'olosia doo ki 'i matangamuru. Sulia lea nao 'osi ilia si
doo nai ma muru ka dao naa lao kwautoe, nia kai fale 'oe 'i 'abana waa ni
kwae lana kwauto, ma waa ni kwae lana kwauto kai fale 'oe naa 'abana waa
ni alu lamu lao lookafo.
59 Ma 'oe 'oko too na 'amu laona lookafo lelea 'oko falea guu si malefo 'isi
ne tio.”

13

Lukasia abulo ta'aa lae ma lea nao maee naa

1 'Ana kada nai lau guu, tai waa 'i seeri da faarongoa sa Disas ne sa Baelat
nia saumaelia tai toaa faasia bali lolofaa 'i Galilii, kada kera foosia 'ada God.
2 Ma sa Disas ka 'urii, “Ma uri tee gu nai? Sulia kera abulo ta'aa ka talu kera
sui naa toaa 'i Galilii ne daka saungi kera nai, ma nao 'utaa?
3 Nao! Aia ma nau ku faarongo kamolu, lea kamolu nao si luka guu 'ana
abulo ta'aa lae, kamolu tiifau molu kai maelia.
4 Molu ka manata toi lau guu na akwala ma kwalu waa baki na luma baita
bae 'asia faafida lao maefera 'i Saelom daka mae tiifau. Kamolu manata toi
sae maana kera da garo baita ka talua toaa 'ana fera 'i Durusalem sui naa ne
adea doo bae ka fuli 'ani kera bae?

5 Nao! Aia nau ku faarongo kamolu, lea kamolu nao si luka guu 'ana abulo
ta'aa lae, kamolu tiifau molu kai maelia."

Ununua 'ana tarifulae sulia na fig ne ulu'atoa

6 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada 'ana tarifulae, "Totoo tii waa nai ka fasia
tii 'ai da 'ailia 'ana fig 'i lao ola greib nia. Sui totoo lea ka dao naa 'ana kada
nia kai fungu, nia ka lea na mai uria sua lana fuaedoo ki gwauna, ma sui ka
nao si suana guu ta fuaedoo ai.
7 Nia ka bae 'urii fuana waa ni rao lao ola nia, "'Oe suai nee, olu fa ngali ne
ku maasia mai fig nee sulia uri sae ka fungu, ma sui ka nao kusi suai guu ta
fuaedoo 'i gwauna. Lea 'oko tabaa ka 'asia 'ana 'i saegano. Nao si diana fua
nia ka uu gu 'ana fua taulangai lana saegano nee 'urii!'
8 Sui ma waa ni rao nai 'e luua ka bae 'urii, 'Waa baita kani 'ae, 'oe
alamatainia 'ai ne ka too fasi 'ana sulia tii fa ngali nee lau. Nau kwai 'eli
kakaloa kakalia, ma kwai konia tatafu ki fua 'aena, uri saegano nee ka
wawarasia fuai.
9 Ma lea 'ai nee ka fungu 'afa ngali loo mai, nia ka diana 'asia naa. Ma lea
ka nao guu, 'oko tabaa boroi na 'amua.' "

Sa Disas, nia guraa tii wela keni 'afa dani Sabati

10 'Ana tii fa dani Sabati, sa Disas nia toolangaidoo 'i lao tii beu ni ofu lae
nai.
11 Ma tii wela keni 'e nii 'i seeri na anoedoo ta'aa 'e 'adosia. Nia sulina ka
buu ka matai mai sulia taafuli fa ngali ma kwalu fa ngali sarenga ki sui naa,
ka nao si tala'ana nia ka uu 'o'olo lau.
12 Aia, kada sa Disas suana, nia ka 'ailia mai siana ka bae 'urii fuana, "'Oe
'akwaa 'amua faasia mataia nee wala."
13 Nia ka alu kau 'abana fafona welakani nai, ma 'ana si kada nai 'ua guu
wela keni nai ka tatae ka sagaa naa sulina ka bae tangoa God.
14 Ma kada waa gwaungai 'ana beu ni ofu laa nai 'e suana sa Disas 'e ilia si
doo nai fuana wela keni nai 'afa dani Sabati, nia rakena ka sasu 'asia naa, ka
bae 'urii fuana toaa nai ki, "Ono fa dani gu bae kamolu too ai uri ili lana raoa
kamolu ki, ma uri molu ka lea mai daka gura kamolu ai. Nao lau 'afa dani
Sabati 'urii!"
15 Disas na Aofia ka luua ka bae 'urii, "Kamolu toaa ni suke nee! Kamolu,
molu rao ki gu 'amolu 'afa dani sabati 'ana kada molu kai lukea buluka ma
dongki kamolu ki uri talai lada 'afa dani sabati uri kula kafo ni ai.
16 Aia ma wela keni nee, nia ta ai 'ana kwalafaa kokoo kia sa 'Abraham lau
guu ne, sui ma Saetan ka kani 'urii mai faafia sulia taafuli fa ngali ma kwalu
fa ngali sarenga ki. Nia diana naa ne nau ku guraa 'urii boroi 'ana 'afa dani
sabati."
17 Kada sa Disas bae 'uri nai, na toa nai da malimae 'ana sa Disas daka 'ide
baita. Ma na toaa nai ki daka ele lau gu 'ada sulia doo kwaibalatana nai ki sa
Disas nia ilida.

Roo si ununua 'ana tarifulaa ki
(Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)

18 'I seeri sa Disas ka bae lau ka 'urii, "Kamolu kwaifii sae 'initoaa God
doo na tee nee? Kamolu saitomana doo ne kwai faabolatainia 'initoaa God
fainia?
19 Tee nia 'uria miga doo tu'uu nai gwana 'ana doo ne da 'ailia 'ana mastad,
ne tii waa nai 'e ngalia ka fasia lao ola nia. Sui ma nia ka tae lelea ka alua 'ai.
Ma lelea saaro ki boroi lea mai daka saungainia naa nui kera ki ni too fafo
sarana ki."

20 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Kamolu saitomana ta doo lau ne nau kwai
faabolatainia 'initoaa God fainia?
21 Tee nia 'uria lau guu kasi isi tu'uu nai gu 'ana, tii wela keni nai 'e ngalia
ma ka dolaa fai flaoa 'oro*, sui too lelea ma isi nai ka raa ka 'ogaa sui naa lao
kumu nai 'ana flaoa ma ka bose baita mamana naa.”

Toaa 'oro nao dasi mauri (Matiu 7:13-14,21-23)

22 Tii si kada, sa Disas 'e lea ni toolangaidoo laa 'ana maefera baita ki fai
maefera tu'uu ki sui gu 'ana ma ka lea ladoa naa uria 'i Durusalem.
23 Ma tii waa ka ledia ka 'urii, “Wala arai 'ae. 'Uri nai ta bara waa gu 'ana
ne God kai faamauri kera?”
Sa Disas luua ka 'urii,
24 “Nau ku faarongo kamolu, molu ka susuu ta'aa, uri molu ka ruu 'ana
maa ne susu ne lea uria fera 'i salo. Sulia toaa 'oro kera sasi uria ruu lae, sui
ma nia ka 'afitai 'asia naa fuada sulia na maa nai kai fono suusida.
25 Kada waa baita 'ana beu 'ana fera 'i salo 'e tatae, ma ka fonokia naa mae,
kamolu kai uu 'i maa molu kai kikidi mai buri mae molu kai bae 'urii, ‘Waa
baita kani 'ae, 'ifi kau uri kameli.’ Sui boroi 'ana ma nia kai olisi kamolu kai
bae 'urii, ‘Nau nao kusi saitomamolu, ka nao kusi saitomana kula ne molu
too mai ai.’
26 Sui kamolu kai bae 'urii fuana, ‘Kameli bae meli fanga kwaimani lau gu
mai fai 'oe, ma meli ka kuu kwaimani lau guu mai fai 'oe. 'Oe 'o toolangaidoo
lau gu mai 'i lao toaa kameli ki bae!’
27 Sui boroi 'ana ma nia ka bae 'urii, ‘Kamolu toaa nee fua ilidoo garo lae,
'otolangai kamolu, molu lea tau 'amolu kau faasi nau.’
28 “Ma 'i seeri kamolu kai liodila baita ma molu kai angi molu kai 'aladidil-
ifo 'ana faatai lana rakesasua kamolu, kada molu suana fatai sa 'Abraham,
sa 'Aesak, sa Diakab, ma 'aini brofet baki sui guu da too naa 'i lao 'initoaa nia
God, ma sui ni kamolu daka 'ui 'ani kamolu 'i sara!
29 Aia ma toae ki kera kai dao mai faasia tae lana sato, suu lana sato,
faasia gwauna faanoe, ma faasia 'aena faanoe. Ma kera daka koni 'ana fanga
kwaimania nai 'i lao 'initoaa nia God.
30 Sulia toaa da 'isiburi ki dai liu 'i nao, ma toaa da liu 'i nao ki dai 'isiburi.”

Sa Disas, nia liodila fua fera 'i Durusalem (Matiu 23:37-39)

31 'Ana kada nai, tai Faarisii da lea mai siana sa Disas daka bae 'urii fuana,
“'Oe tafi 'amu fasi seki, sulia sa Herod na waa gwaungai nee nia dooria kai
saungi 'oe naa ne!”
32 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Lea kau molu ka faarongoa giri kwasi† nai.
Molu saea fuana nau ku bae 'urii fuana, ‘Suai fasi nee, 'i tari'ina fainia 'i
bobongi gu 'ana ne nau kwai ilia 'akua raoa nau 'ana tari lana anoedoo ta'aa
ki ma gura lana toaa matai ki. Ma 'i fulee 'ana oluna fa dani lau gu 'ana ne
nau kwai faasuia raoa nau ki ai.
33 Sui boroi 'ana, nau ku tasa kwailiu na mone 'akua uria 'i Durusalem 'i
tari'ina, fai 'i bobongi, ma 'afa dani loo ki burina ki lau guu. Sulia na brofet
doo 'afitai daka saungia lau mai 'ana ta kula 'e'ete ne. 'I Durusalem na mone
'ana ne kera kai saungi nia ai.’ ”

---

* **13:21** Flaoa 'oro ne bobola fainia 21 Kilogram. † **13:32** Sa Disas nia 'e faabolatainia sa Herod sulia giri kwasi 'uri nai suli sa Herod nia 'inito gwana fua mange ma ka nao si too guu 'ana rigitaa baita.

34 Sa Disas ka bae lau 'urii, “'Oo toaa nee 'i Durusalem 'ae! Kamolu naa
bae molu 'uifauna brofet baki God eresi kera mai siamolu ki, ma molu ka
saumaelida naa. 'Ana kada 'oro nau ku dooria 'asia naa sae molu ka lea
mai siaku uri ku ofi kamolu, mala 'ana ta karai ne ofia kalena ki farana
kukubana, ma sui molu ka ote kamolu guu.
35 Ma sui 'i tari'ina, God kai lukasi kamolu naa. Nau ku faarongo kamolu,
'afitai molu ka suaku lau lelea ka dao naa kada kamolu kai bae na 'urii, “'E
diana tasa fuamu waa ne God fale 'oe mai 'oko dao nee!' ”✡

14

Sa Disas, nia guraa tii waa 'afa dani Sabati

1 'Ana tii fa dani Sabati, kada sa Disas 'e lea kau ka fanga 'ana luma tii waa
baita 'ana Faarisii ki, waa ki da bubu tu'uu suli nia uria sua lana lea nia ka
ilia tasi doo ni bae too lana fainia.
2 Aia, tii waa roo 'abana ki fai roo 'aena ki da ubu baita 'asia naa, 'e lea mai
siana sa Disas.
3 Ma sa Disas ka ledia Faarisii ki fai waa ni toolangaidoo lae 'ana taki ki ka
'urii, “Nia sae taki kia 'e faolomainia kolu kai guraa gu 'akolu waa matai 'ana
Sabati, ma nao nia luia?”
4 Ma sui ka nao kera dasi luu nia guu. Sa Disas ka dau tona waa matai nai
ma nia ka 'akwaa lau gu 'ana, sui ka odua ka oli na 'ana.
5 Sui sa Disas ka ledia lau toa baita nai ka 'urii, “Aia, lea sae 'oe ta waa
'alakwa 'oe ma nao ta buluka 'amu, nia 'asia lao kilu 'afa dani Sabati, 'oe lae
'oko 'abaa gu 'amu ai?”
6 Ka nao ta waa ada si bobola fainia ka olisi nia gu 'i seeri.
7 Aia, sa Disas ka suana toaa ne kera kwaiodui kau uri kera 'ana fafangaa
nai kera dao naa, ma daka filia sui guu kula ni gooru lae fuana waa 'initoe
ki. Ma nia ka falea tii si tarifulaa 'urii fuada,
8 “Kada ta waa nia kwaiodui kau uri 'oe 'oko lea mai 'ana fafangaa 'i luma
nia, dao nao 'osi gooru fasi 'amu 'ana kula ni gooru lae fuana waa 'initoe ki.
Sulia ade lea nia ka kwaiodui kau ma ta waa ne 'initoa ka talu 'oe fatai ka dao
mai 'isi,
9 ma waa ne kwaiodui kau fuamuru ka bae 'urii fuamu, “Oe 'idu 'amu fasi
seki, uri sa wala nee ka gooru ai.' Lea 'uri nai, 'oe 'oko 'ide 'asia naa nai, sulia
kera 'idu 'oe 'oko gooru naa 'i saegano kula fuana oena wane ki gu 'ana.
10 Aia, ma lea kera kwaiodui kau uri 'oe, dao 'oko gooru gu 'amu 'i saegano,
uria lea kada waa ne kwaiodui kau nia dao suai kafi bae 'urii fuamu, 'Wala
waa nau, 'oe 'idu mai 'oko gooru diana 'i langi.' 'Uri nai guu, ma nia ka
sae'inito na 'ani 'oe 'i maana konia nai sui guu 'ana fanga kwaimania nai.
11 Sulia waa ne faa'inito nia 'i tala'ana, God kai faatu'uu nia, ma waa ne
faatu'uu nia 'i tala'ana, God kai faa'inito nia.”
12 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana waa ne saungainia fafangaa nai, “Kada
'oe 'o saungainia ta fafangaa, nao 'osi kwaiodui uria toaa kwaimani 'oe ki
ma toolamu ki gu 'ana, ma nao sae waa suadoo neki molu too kwaimani ki
gu 'amolu. Ade lea kera daka ade doo ma daka kwaiodui lau gu mai uri 'oe,
ma daka duu langa lau gu 'ada fuamu 'ana doo baki 'oe ilida ki mai fuada.
13 Aia, lea 'oe 'o saungainia fafangaa, 'oko kwaiodui 'amu uria toaa siofaa
ki, toaa 'aeda ma 'abada ta'aa ki, ma toaa maarodo ki.
14 Ma lea 'oe ade 'uri nai, nia ka diana 'asia naa fuamu, sulia toaa nai ki
kera nao si tala'ana naa duu langa lae 'ana ta doo fuamu. Ni 'oe, kada God

✡ **13:35** Sam 118:26

kai tataea toaa 'o'olo ki faasia maea, 'ana kada nai fatai nia kafi duu langa fuamu.”

Ununua 'ana tarifulaa sulia fafangaa lao fera 'i salo
(Matiu 22:1-10)

15 Ma 'ana kada nai, tii waa 'ana toa ne kera too 'ana fafangaa, nia rongoa
tee ne sa Disas nia saea, nia ka bae 'urii, “'E diana tasa fuana toaa ne kera kai
fanga 'ana fafangaa 'i lao 'initoaa nia God.”
16 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Tii waa 'e saungainia fafangaa baita 'ana tii si
kada, ma ka kwaiodui uria toaa 'oro daka lea mai 'ana fafangaa nai.
17 Ma kada kera raodoo ka sui naa ma doo ki tiifau ka kwaimaakwalii naa,
nia ka odua waa ni rao nia ka lea naa uria talai lana mai toaa ne nia kwaiodui
kau uri kera daka lea mai. Uri nia ka bae 'urii fuada, ‘Kamolu lea na mai nai,
sulia doo ki kwaimaakwalii sui naa.’
18 Ma sui kera safali daka fofo naa, daka saea kera 'abarua sui gu 'ada 'ana
si doo kwaifa'ogai kera ki ma nao dasi lea gu mai. Ta waa 'e bae 'urii, ‘Nau
kufi usia guu tii si gano, ma ku dooria lea kui iroa fasi. Kwaimantai 'asia naa,
kusi lea gu kau.’
19 Ma ruana waa ka bae 'urii, ‘Nau kufi usia gu 'aku taafuli buluka nau,
ma ku dooria lea kui ilitoda fasi 'ana raoe. Kwaimantai 'asia naa, kusi lea gu
kau.’
20 Oluna waa ka bae 'urii, ‘Nau kufi arai guu, ka 'afitai 'asia naa fuaku uri
lea lae kau. Kwaimantai 'asia naa, kusi lea gu kau.’
21 Kada waa ni rao 'e oli mai dao ka faarongoa waa baita nia 'ana doo nai
ki, waa baita nia ka rakesasu 'asia naa, ka bae 'urii fuana waa ni rao nia, “Oe
'ali'ali 'oko lea lau sulia tala baita ki fai kasi taala tu'uu ki, 'oko talaia mai
toaa siofaa ki, toaa 'aemae ki ma toaa 'aba mae ki, toaa nonida mae ki, ma
toaa maarodo ki.’
22 Kada waa ni rao nai 'e oli mai ka dao naa, nia ka bae 'urii fuana waa
baita nia, ‘Waa baita kani 'ae, doo bae 'oe saea ki fuaku, nau ku ilida sui naa,
sui boroi 'ana ma kula ni gooru laa neki 'ana fafangaa 'oe nee da gwau 'ua ki
gu 'ada.’
23 Waa baita nai ka bae lau 'urii, “Oe lea lau sulia taala baita baki fai taala
tu'uu ki, 'oko radi 'aena lau mai tai toaa ne nii 'ua, uri luma nau nee ka fungu
guu.
24 Ku faarongo 'oe, nia 'afitai 'asia naa fua ta waa 'ana waa baki nau ku
kwaiodui kau uri kera 'i nao ka fanga 'ana fafangaa nau nee.’ ”

Na 'afitaia ne wane kai dao toi fafona raoa nee
(Matiu 10:37-38)

25 Tii si kada, konia baita nai da lea kwaimani fai sa Disas ma nia abulo ka
bae 'urii fuada,
26 “Lea waa dooria kai sule buriku ma sui ka nao si liosau 'ani nau si talua
gu maa nia, ma gaa nia, ma 'afe nia, ma wela nia ki, ma toolana ki, ma
waiwane nia ki, ma ni nia 'i tala'ana boroi, nia 'afitai 'asia naa fua nia ka
waa kwairooi nau.
27 Waa ne nao si ala guu faafia liu lae lao 'afitaia ki ma maeli lana sule lae
'i buriku, nia 'afitai 'asia naa fua nia ka waa kwairooi nau.
28 “Sulia ni kamolu sui guu, lea waa 'amolu dooria saungai lana ta luma ne
baita, nia ka gooru ngado ka manata fasi sulia fita si malefo ne kai bobola
fainia faasui lana luma nai ai.

29 Lea nia nao si ili 'uri nai ma 'i burina gwana nia saungainia boongado
lana luma nai ma malefo ka sui lau gwana, ma toae ki daka suana nao nia si
bobola naa fai faasui lana, kera daka 'oitona ma daka bae buri 'urii suli nia,
30 'Soi 'akolu sa wala nee 'e safalia gu faauu lana luma nee lea sui ka nao si
bobola naa fai faasui lana!'
31 "Ma waa 'inito ki boroi, lea ta waa 'inito kai tae kau fai tii taafuli tooni
waa ni omee nia ki uri firu lae fai ta waa 'inito 'ana ta fera, nia kai gooru
ngado ka manata fasi. Sulia ade lea omee nia nai 'ana tii taafuli tooni wane
ka nao si bobola fai firu lae fai omee nia waa 'inito 'e too 'ana roo taafuli tooni
wane ki.
32 Ma lea nia ka nao si bobola guu, nia ka odua ta waa 'ana ka lae uri ka
gani uria aroaroe 'i matangadaru, 'ana kada kera nii tau 'ua mai.
33 Talafamolu lau gu nai, molu manata diana fasi 'amolu sulia 'afitaia neki
sui guu kamolu kai liu 'i laona kada kamolu sule buriku, sulia waa ne nao si
lukasia doo nia ki tiifau 'i burina uri sule lae buriku, nia 'afitai 'asia naa fua
nia ka waa kwairooi nau."

Solo ne nao si mamasia
(Matiu 5:13; Maak 9:50)

34 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na solo na doo diane. Ma sui boroi 'ana, lea
mamasia lana 'e nao'ana na faasia, 'afitai naa 'oko ilia ka mamasia lau.
35 'E nao si diana naa fuana ili lana 'ana tasi doo lau. 'E nao si diana naa
fua lao saegano ma fua bai lana fai ta doo lau. 'E bobola gu 'ana fai daka 'ui
nada ai. 'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu uri rongo lana doo ki, 'o rongo doo
nai ki 'oko rongo diana ai."

15

Na sifsif 'e nao'ana
(Matiu 18:12-14)

1 'Ana tii si kada, waa ni koni lana malefo 'ana takisi ki ma tai toaa abulo
ta'aa lau, kera koni mai sia sa Disas uri fafurongo lana.
2 'I seeri, na Faarisii ki fai waa ni toolangaidoo 'ana taki ki, daka safali 'uga
naa daka 'urii, "Sa wala nee gonia mai 'aini toaa abulo ta'aa nee ka fanga
kwaimani na 'ana fai kera, 'o 'e nao si 'o'olo fua ili lana!"
3 'Uri nai, sa Disas ka unu sulia tii si tarifulaa fuada ka 'urii,
4 "Lea ta waa too 'ana tii talanga sifsif, ma ta tii doo ka nao'ana, nia kai
faasia sikwa taafuli ma sikwa doo neki da too ki, daka too ni fanga laa 'ada
'i seeri, ma nia ka lea ka nani naa burina tii doo ne nao'ana nai lelea ka dao
tona guu.
5 Ma si kada nia dao tona, nia ka ele 'asia naa ka tamaa,
6 ka oli na mai fainia. Lea mai 'e dao, ka 'ailia mai toaa da too kwai karangi
'ani nia ki ma ruana nia ki, daka koni na mai nia ka bae 'urii fuada, 'Nau ku
ele 'asia naa, sulia ku dao tona naa sifsif nau bae nao'ana. Nia ne kamolu ka
ele kwaimani 'amolu fai nau!' "
7 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau ku faarongo kamolu, na ele laa ne fuli
lao fera 'i salo faafia ta tii waa abulo ta'aa boroi lea nia luka 'ana abulo ta'aa
laa nia ki ma ka abulo talea God, nia 'e baita tasa ka talua lau ele lae sulia
sikwa akwala ma sikwa waa neki da 'o'olo ki."
8 Sa Disas ka bae lau 'ana ta tarifulaa ka 'urii, "Lea ta wela keni nia too 'ana
tii taafuli seleni ma ta tii fa doo ka nao'ana. Nia kai faasarua kwesu ma kai
salofia luma nia, uri nanisi tiifau lae ai uri fa seleni nai lelea nia ka suai guu.

9 Ma si kada nia suai naa, nia ka 'ailia toaa kwaimani nia ki, ma toaa kera too kwaimani ki ka bae 'urii fuada, ‘Nau ku ele 'asia naa sulia ku suai naa fa seleni nau bae 'e nao'ana. Nia ne kamolu ka ele kwaimani 'amolu fai nau!’ ”
10 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Nau ku faarongo kamolu, talafana lau guu si doo God fai 'ensel nia ki lao fera 'i salo da ilia nai. Kera da ele 'asia naa faafia lea ta tii waa abulo ta'aa boroi 'e luka 'ana garoa nia ki ma ka abulo talea God.”

Na wela wane 'e garo leaa

11 Sa Disas ka bae lau guu 'ana ta tarifulaa ka 'urii, “Tii waa nai fai roo 'alakwa nia ki kera too 'ada.
12 Totoo, waa nai 'i buri ka bae 'urii fuana maa keeru, ‘Maa 'ae, 'o faa na mai kula 'i sataku 'ana suadooa kolu fuaku.’ 'Uri nai, waa nai ka tolingia naa suadooa kera ka faa naa kula 'e naisata ki 'ana roo 'alakwa nia ki fuadaru.
13 Aia, 'i burina ta bara fa dani sui, waa bae 'i buri ka koni tiifau 'ana bali suadooa 'i satana, ka ngalia ka lea na 'ana bali fera tau. Nia lea kau dao seeri ka taulangai tiifau 'ana malefo nia ki 'ana tooa ni oewanea lae.
14 Ma kada nia 'e taulangainia malefo nia lelea ka sui atafu naa, na uni fioloa talingai 'asia naa ka liu lao bali nai ma nia ka nao si too naa 'ana tasi doo lau.
15 Nia ka lea uri ledi raoa lae siana tii waa 'ana fera nai, ma waa nai ka faa tii si raoa bilia fuana uri sua lae sulia boso nia ki.
16 Ma nia ka dooria naa 'ani lana duaa boso ki, sulia nao ta waa si faa naa tasi fanga fuana.
17 Sui totoo tii si kada manata lana 'i tala'ana ka oli ka manata 'urii, ‘Na toaa ni rao nia maa nau da 'oro, ma sui boroi 'ana kera fanga diana daka abusu ka sui guu. Ma nau ne ku fiolo kui mae naa nee!
18 Kaa diana ku oli 'aku siana maa nau. Ku lea kau dao siana ku bae 'urii naku fuana: 'O maa 'ae, nau ku ade garo 'asia naa 'i maana God, ma 'i maamu lau guu.
19 Nau nao kusi tala'ana naa 'oko saea lau nau 'alakwa 'oe. 'O suaku na 'amu mala waa ni rao 'oe gu 'ana.’
20 Nia ka sulatatae 'i seeri, ka oli na mai siana maa nia.
“Kada nia dao tau 'ua mai fasi 'i fera, maa nia 'e lio kau ka suana naa, ka manatainia 'asia naa 'alakwa nia. Ma nia ka lae 'ali'ali kau dao ka 'obia 'alakwa nia, ka nonoia naa.
21 Ma sui 'alakwa nia ka bae 'urii fuana, “'O maa 'ae, nau ku ade garo 'asia naa 'i maana God ma 'i maamu lau guu. Nau nao kusi tala'ana naa 'oko saea lau nau 'alakwa 'oe.’
22 Sui boroi 'ana maa nia ka 'ai naa uria na toaa ni rao nia ki ka 'urii, ‘Molu 'ali'ali kau lae molu ngalia mai na maku tikwa liu lana talingaia bae molu ka faa ruufi nia ai. Molu ka alua fa kokome ki 'abana fai butu ki 'aena.
23 Lea sui, lae molu ka saungia buluka kafi baita diana bae uri kolu ka fanga kwaimani kolu ka ele 'akolua.
24 Sulia 'alakwa nau nee, nia mala bae sae nia mae naa ma sui ka mauri lau ne. Ka nao'ana naa ma sui kolu ka suana lau.’ 'Uri nai guu, kera ka safalia naa ele lae ma fanga kwaimania nai.
25 “'Ana kada nai, waa ulunao nia bae 'e nii 'ua mai lao ole ka nao oli mai si dao 'ua. Ma kada nia oli mai ka dao karangia guu lume, nia ka rongoa naa angi lana 'au 'ana wae lae nonina fafangaa nai.
26 Nia ka 'ailia kau tii waa 'ana toaa ni rao nai ki, ka ledia uri tee ne kera waelia 'au ai.

27 Waa nai luua ka bae 'urii, ‘Na saasimu bae loko oli mai ka dao naa 'i
fera, ma maa 'oe ka saungia naa buluka kafi baita diana bae, sulia nia suana
saasimu 'e mauri gu 'ana oli mai ka dao lau.’
28 Ma sui, ulunao nai rakena ka sasu 'asia naa, ka ote nia naa 'ana ruu lae
mai luma. Maa nia ka ruu mai 'i maa, ka radi kalia naa uri ruu lae mai luma.
29 Nia ka luua maa nia ka bae 'urii, "Oe suai fasi 'amu nee, nau ku rao mai
fuamu mala ta gwa waa ni rao 'oe gu 'ana sulia fa ngali 'oro neki ma ku roo
mai sulia bae lamu. Ma sui ka nao 'osi faa guu ta kaa nanigot boroi 'ana
fuaku, uri nau fai toaa kwaimani nau ki meli ka fanga kwaimani ma meli
ka ele 'ameli ai!
30 Ma sui, na 'alakwa 'oe nee doo ne taulangainia sui naa suadooa 'oe fuana
wela keni olodola ki, kada nia oli mai ka dao 'i fera, 'oe 'oko saungia fatai
buluka kafi baita diana bae fuana!’
31 Maa nia ka luua ka 'urii, "Alakwa nau 'ae, 'oe naa ne too ngado siaku 'i
fera, ma doo nau neki tiifau doo 'oe ki gu 'ana ne.
32 Aia, ma saasimu si doo 'e bobola naa fai ili lana fuana loko meli ilia 'ana
ele lae sulia dao lana mai. Sulia nia mala bae sae nia 'e mae naa ma sui ka
mauri lau. Ma nia ka nao'ana naa, sui ma kolu ka suana lau.’ ”

16

Na waa rao kaubare doo

1 Sa Disas 'e unu sulia tii si tarifulaa fuana waa kwairooi nia ki ka bae 'urii,
“Totoo tii waa suadoo nai ka too 'ana waa ni suasuli lana suadooa nia. Ma
sui tai waa ki daka faarongo nia saea sa wala nai 'e rao ta'aa ka kaubarea gu
'ana suadooa nia ki waa suadoo nai.
2 Aia, 'uri nai waa suadoo nai ka 'ailia mai waa ni rao nia nai ka ledi 'urii
'ani nia, ‘Nee wala, ma nau ku rongoa waa ki da unutai 'oe siaku sulia tee
guu? Lae kau ngali mai buka 'oe sulia fita si malefo 'aku bae 'oe suasulia,
sulia 'oe nao 'osi baita 'ana suadooa nau.’
3 “Na waa ni rao ta'aa nai ka manata 'urii, ‘Na waa baita nau kai faasui nau
naa fasi rao lae nai. Nia 'uri nai ma nau tari'ina ku ade 'utaa ro, uri ku dao toi
lau tasi raoa falu? Nau kusi tetede naa fua 'eli kakaloa lae, ma nau ku noni
susuala lau guu 'ana gani lana doo ki sui gu 'ana siana waa ki.
4 'Oo iuka, nau ku manata toi naa si doo kui ilia fua waa ki kada lea waa
baita nau faasui nau fasi raoe, uri lea doo waa ki daka 'aili nau 'i luma kera
ki.’
5 “‘I seeri, nia ka 'ailia na mai toaa da ngali langa 'ana malefo waa baita ki
siana, ka ledi 'urii 'ana etana waa, ‘Fita doo bae 'oe ngali langa ai 'ana malefo
nia waa baita siaku bae?’
6 Nia luua ka 'urii, ‘Tii talanga bii* waiwai bae.’ Na waa ni rao kaubare doo
nai ka bae 'urii fuana, ‘Na 'aba beba sulia ngali langaa 'oe ne, ngalia kau 'oko
gooru ngado 'ali'ali 'oko kedaa na 'amua lima taafuli bii doo guu.’
7 Sui nia ka ledia lau guu ruana waa ka 'urii, ‘Ma 'oe mone, lae 'ali'ali doo
ne 'oe ngali langa ai?’ Nia luua ka 'urii, ‘Tii talanga wai flaoa bae.’ Nia ka
bae lau gu 'urii fuana, ‘Na 'aba beba sulia ngali langaa 'oe ne, ngalia kau 'oko
gooru ngado 'ali'ali 'oko kedaa na 'amua kwalu taafuli wai doo guu.’
8 'Uri nai guu, na waa baita nai ka tangoa na 'ana waa ni rao kaubare
doo nai uria saitomadooa ne nia too ai nai. Sulia toaa 'ana molaagali ki da
saitoma doo ka talua lau gu 'ana toaa 'ana kwesu folae.

* **16:6** Tii bii waiwai ilingia 40 lita.

9 “Nau ku faarongo kamolu, molu faa kau suadooa kamolu ki fuana 'adomi
lana toaa maadao ki. Uria lea kada malefo kamolu nia sui naa, God ka talai
kamolu uri lao fera 'i salo.
10 “Waa ne mamana 'ana sua lae sulia kaa suadooa tu'uu, suadooa baite
boroi nia kai mamana lau guu 'ana sua lae sulia. Ma waa ne nao si mamana
'ana sua lae sulia kaa suadooa tu'uu, suadooa baite boroi nia nao si mamana
lau guu 'ana sua lae sulia.
11 Talafana lau guu si doo nai, lea nao kamolu si sua diana sulia suadooa
'ana molaagali, suadooa mamana nee boroi 'afitai kamolu ka sua diana lau
guu sulia.
12 Ma lea nao kamolu si rao diana 'ana si doo nia waa 'e'ete, si doo fuamolu
'i tala'amolu boroi God nao si faa lau gu fuamolu.
13 “Tii waa ni rao guu nia 'afitai ka rao fuana roo waa baita 'e'ete ki sui 'ana
tii si kada. Lea nia ade 'uri nai, nia kai liosau 'ana ta waa baita, ma ta ruana
waa baita nia ka malimae na 'ani nia. Ta waa baita nia ka rao diana fuana,
ma ta ruana waa baita nia ka faiburi na 'ani nia. Talafana lau gu ni kamolu
nai, nia 'afitai uri kamolu ka rao fuana God, ma molu ka rao lau guu fuana
malefo 'ana tii si kada.”
14 Aia, kada Faarisii ki da rongoa si doo nai, kera daka 'oniongaa 'ada sa
Disas, sulia kera da suana malefo ka diana 'asia naa lao maada.
15 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Kamolu nee molu ilia gu 'amolu doo diana
neki uri toae ka suamolu ma daka tango kamolu fainia. Sui ma God 'e
saitomana gu 'ana liomolu. Sulia doo ne wane faa'initoaa 'ana, God nia
mamagutainia.”

Kwaifamantaia sulia taki sa Mosis
(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Na taki sa Mosis fai kekeda laa brofet ki,
da kwaitalai 'ana toae lelea mai ka labu gu 'ana dao lana sa Dion waa ni
faasiuabu. Safali 'i seeri ka lea na mai, si faarongoa diana sulia 'initoaa God
naa ne da bae sulia, ma toaa 'oro ki daka ele talingai sui gu 'ada sulia uri ruu
lae mai 'i lao 'initoaa nai.
17 Aia, na salo loo fai saegano nee boroi da taa walude gu 'ada uri sui lae,
ma taki sa Mosis, 'afitai tasa naa tasi orongadoo tu'uu boroi 'i laona totoo ka
sui.
18 “Waa ne lukasia 'afe nia ma ka adea lau ta ai 'e'ete, nia kaubarea araie
ma 'afee. Ma waa ne adea 'initai ne arai nia lukasia, nia 'e kaubarea araie
ma 'afee.”

Waa suadoo ma sa Lasaros

19 Sa Disas ka unu lau sulia tii si ununua ka 'urii, “Totoo tii waa suadoo tasa
nai 'e ofi sui gu 'ana maku waa 'initoe ki ne sua lada diana 'asia naa, ma ka
'ania sui guu fanga diana ki sulia kudu, nia ka too 'ana.
20 Ta ruana waa, satana sa Lasaros, na waa siofaa ka ulafu 'asia naa ma ka
kakamoa ta'aa 'isi. Nia kai tio ki gwana 'aena maesakae noni luma nia waa
suadoo nai.
21 Ma sa Lasaros ka dooria gu 'ana 'ani lana orongana fange ne kai 'asia ki
faasia tefolo ni fanga nia waa suadoo nai, ma na giri ki na 'ana dai dau 'ana
meeli lana saru nia ki.
22 Aia, too 'uri nai lelea sa Lasaros ka mae naa, na 'ensel ki lea mai daka
ngalia na kau sia sa 'Abraham lao fera 'i salo. Ma 'i seeri, waa suadoo nai ka
mae lau guu, kera daka saufinia naa.

23 Ma nia, ka lea ka too na 'ana kula kera toaa mae ki 'i lao fii lae ma liodilaa
baita. 'E too 'i seeri 'e lio 'alaa kau, ka suana naa sa 'Abraham 'e nii tau 'asia
na mai, ma ka suana sa Lasaros 'e too kwaimani na 'ana fainia.
24 Ma nia 'ai kau fua sa 'Abraham ka 'urii, "Oi kokoo nau 'Abraham 'ae, 'o
manatai nau 'amu mai. Odua sa Lasaros lae fasi mai ka kutungainia boroi
'ana maa fa kakau lao si kafo, ka alu ka 'udufia meaku uri ka taa gwagwaria
mone 'ana. Nau ku nonifii ta'aa 'asia naa lao era nee!'
25 Sui ma sa 'Abraham ka bae 'urii fuana, "Alakwa nau 'ae, 'o manata toi
fasi 'amu tooa 'oe 'ana kada bae sui naa, 'oe too 'ana doo diana 'oro ki 'asia
naa bae. Ma sa Lasaros, 'ana kada bae sui naa, nia too ta'aa gu 'ana. Sui ma 'i
tari'ina, nia too na 'ana elea 'i seki nai, ma ni 'oe 'oko too na 'amu 'ana liodilaa
ma nonifiia.
26 Ka fafonaa lau doo nai ki, God 'e alua sui naa tii kilu liu baita ka tasa
ladoa 'i matangakolu ka suusi kolu naa, ka 'afitai 'asia naa uri falifolo lae
kau 'i sena siamu, ma nao falifolo lae mai 'i seki siamiri.'
27 "Ma waa suadoo nai ka luua kau ka 'urii, 'Kokoo 'ae, nau ku amasi 'oe
naa. Odua sa Lasaros lea kau luma kera maa nau,
28 uri dao ka kwaifamanatai 'ana lima waa toolaku ki 'i fera, uri nao dasi
lea lau mai 'i seki lao nonifiia nee.'
29 Ma sui sa 'Abraham nia luua ka bae 'urii, 'Kera too gu 'ada 'ana kekeda
laa baki sui guu sa Mosis fai brofet ki siada 'i fera. Alu kera ade 'ada sulia doo
baki da saea ki.'
30 Ma nia ka bae 'urii, 'Kokoo 'Abraham 'ae, 'e nao. Ni kera, lea sae ta waa
ne mauri 'ua gu kau fasi maea 'e dao siada taari, ka adea kera daka luka 'ana
abulo ta'aa laa kera ki.'
31 Sa 'Abraham ka bae lau 'urii fuana, 'Lea kera nao dasi ade gu sulia
kekeda laa sa Mosis fai brofet ki, ta waa ka tatae boroi kau faasia maea ka
faarongo kera boroi, kera 'afitai guu daka faamamane nia.' "

17

Garoa ki
(Matiu 18:6-7,21-22; Maak 9:42)

1 Sa Disas ka bae 'urii fuana waa kwairooi nia ki, "Doo neki da kai talaia
wane uri abulo ta'aa lae, kera lea na mai uri wane 'afitai ka nao lau. Sui boroi
'ana ta, tara nia kai ta'aa kai tasa fua tii ne nia talaia wane uri abulo ta'aa lae!
2 Nia diana lea sa daka kani kulua ta maefau baita tasa 'i luana ma lea daka
kulufauna lao asi kwasi, fasi ade lea nia ka talaia ta wane 'ana wane malania
nau neki uri lukasi lana manata mamana laa nia 'ani nau.
3 Molu ka fiia!
"Lea na toolamu nia garo, 'oko ngatafia. Lea nia luka 'ana garo laa nia nai,
'oko manata luke nia.
4 Aia, ma lea nia ka ilia tasi doo ka garo fuamu 'ana fiu si kada ki lao fa sato
ma ka lea sui gu mai siamu 'ana si kada nai ki ma ka bae 'urii, 'Nau ku bulasi
manataa naa faasia garo laa nau ku ilia fuamu,' 'oko manata luke nia lau guu
'ana fiu si kada nai ki."
5 'I seeri na 'aboosol ki daka bae 'urii fuana Aofia, "Kameli dooria 'oko ilia
manata mamana laa kameli ka baita ka 'idu lau!"
6 Sa Disas ka bae 'urii, "Lea sae manata mamana laa 'oe nia tu'uu boroi 'ana
mala 'ana ta miga mastad tu'uu 'isi, lea sae 'oe bae 'urii fua ta 'ai baita boroi
'ana 'uri loko, "O kwaikutu 'amu fai lalimu ki sui guu fasi seki, 'oko lea kau
fubaa lao asi.' Tara nia kai ade gwana sulia bae lamu nai.
7 "Kamolu, lea sae ta wane 'amolu too 'ana ta wane ni rao ma nia lea ka
anobataa mai ola 'oe, ma nao ka lio mai sulia sifsif 'oe ki, sui ka oli mai ka

dao 'i fera. Si kada nai nia rao ka lede nia 'asia naa sui oli mai ka dao 'i luma
nai, tee ne 'oe kai saea fasi 'i nao fuana uri ili lana? Na fanga lae ne lea doo
'oe 'ali'ali 'oko 'aili nia fasi 'amu 'i nao uri nia ka ilia?
8 Nao! 'Oe bae lau 'amu 'urii fuana, ‘Lea kau 'o naare fanga fasi fuaku sui
lea 'oko ofi falu sui 'oko ngali mai fanga nau ki uri ku fanga aku. Burina 'oe
ilia doo nai ki sui fatai, 'oe 'ofi fanga ma 'ofi kuu 'amu.’
9 Tee ne adea na waa baita nai ka nao si tangoa gu wane ni rao nia? Suli na
wane ni rao nai nia ilia gwana si raoa ne da odu nia 'ua gu uria ma ka nao si
ilia gu tasi doo ne 'idu lau kau 'i fafona.
10 Talafamolu lau gu nai. Si kada molu ilia 'aini raoa nee sui guu God nia
odu kamolu uria lelea ka sui naa, molu ka bae gwamolu 'urii, ‘Kameli nao
guu tai wane 'initoa suli kameli toaa uri ili lana gwana si raoa neki God nia
odu kameli ki uria.’ ”

Sa Disas, nia guraa tii akwala furo saungi kera

11 Si kada sa Disas nia lea uria 'i Durusalem, nia lea ka liu matangana bali
lolofaa 'i Samaria fai lolofaa 'i Galilii.
12 Si kada nia dao 'ana tii maefera nai, tii akwala waa furo saungi kera ki
daka lea mai siana dao daka uu tau gwada mai,
13 daka 'a'ai mai daka 'urii, “Disas waa baita 'ae, 'o manatai kameli mai!”
14 Si kada sa Disas nia suada kau, nia ka bae 'urii fuada, “Lea kau molu
ka faatainia nonimolu siana waa ni foa God ki, uri daka faamamanea ne
nonimolu ki maafo ma ka falu naa.” Ma si kada kera lea na kau 'uri nai, na
furo nai ka sigi naa faasi kera tiifau.
15 Sui ta tii wane 'ani kera nia suana nonina nai dodoloa diana naa, nia ka
oli mai ka akwa baita 'ana tango lana God.
16 Ma nia ka 'asi nia ka tio fafo maana lao saegano 'i maa 'aena sa Disas ka
tango nia. Nia wane 'i Samaria lau gwana, nao lau wane Diu.
17 Sui sa Disas ka bae 'urii, “Kamolu tii akwala fono bae nau ku gura
kamolu. Ma ta sikwa waa lau da nii fai?
18 Nau nao kwasi suana ta wane 'ani kera si oli na mai uri tango lana God.
Taifilia wane Samaria nee lau gwana ne nia oli mai ka tangoa God nee!”
19 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Tatae, oli 'oko lea 'amua. God nia gura 'oe
naa suli 'oe manata mamana.”

Dao lana mai Wane Fifilia God
(Matiu 24:23-28,37-41)

20 Si kada Faarisii ki da ledia sa Disas uria si kada tee God kai 'inito fua toaa
nia ki ai, nia luu kera ka 'urii,
“Si kada God nia kai 'inito fua toaa nia ki, nao gu tai fafaataia uri ka faatai
gu uri molu ka lio filoa ai.
21 Ma ta waa boroi nao si bae gu 'urii, ‘Liotoi 'amolu 'initoaa bae God
gu ne!’ Ma nao ka 'urii, ‘Nia gu loko!’ Sulia 'initoaa God 'e nii gu 'ana 'i
matangamolu.”
22 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana waa kwairooi nia ki, “Si kada nau kui oli
mai, kamolu molu kai dooria sua lana fa dani nau, 'Alakwa nia Wane, ma sui
boroi nia kai 'afitai fuamolu uri suai lae.
23 Ma toae ki kera kai bae 'urii fuamolu, ‘Liotoi fasi, Kraes bae gu loko 'e nii
lobaa!’ Ma nao daka 'urii, ‘Liotoi fasi, nia ne nii gu 'ana nee!’ Kera daka ade
boroi 'ada 'uri nai, kamolu nao molu si roo suli kera uria nani kwailiu lae.
24 Sulia dao laku mai, 'Alakwa nia Wane, 'afitai ka agwa kaaroa lau ma kai
mala 'ana kwakwange binamaaru ma folaa lana ka 'etea lofona mamangaa
loo, ma toae ki daka suai sui gu 'ada.

25 Ma sui ta, 'i nao sui fatai doo nai kafi fuli, nau kwai nonifii fasi, ma toaa
nee 'i tari'ina kera dai susubutai nau fasi 'ada.
26 Si kada nau kui oli mai ai, nia kai 'uria lau guu si kada bae sa Noa.
27 Si kada bae sa Noa, na toae ki sui gu 'ana kera roo 'ada 'ana fanga lae ma
kuu lae, 'afee ma araie lelea ka dao guu 'afa dani sa Noa 'e raa lao faka bae,
ma kafo bae ka fungu ka olo faafi kera daka funu tiifau.
28 Nia kai 'uria lau guu si kada bae sa Lot. Si kada bae sa Lot, na toae ki sui
gu 'ana kera roo lau guu 'ana fanga lae ma kuu lae, daka folia doo ki ma daka
foli 'ana doo kera ki, daka fasi doo, daka saungai ma daka tole luma.
29 Ma sui, fa dani sa Lot 'e faasia fera 'i Sodom, na era bae fai erafau 'a'ako
bae ka 'asia faasia 'i langi ka sarufi kera daka funu tiifau.
30 Talafana lau guu si doo kai fuli 'afa dani nau kui oli mai kui dao faatai ai
nai.
31 "Ma 'afa dani nai si doo nai ki fuli, waa ne too mai 'i maa, nao si oli lau
mai luma uri ngali lana 'okodoo nia. Ma waa ne nii mai maa ole, nao si oli
lau mai fera uri 'okodoo nia.
32 Manata toi fasi doo bae fuli 'ana 'afe bae sa Lot.*
33 Waa ne sasi ngangata uri dau ngasi lae 'ana mauria nia lao molaagali,
nia kai mae. Aia, ma waa ne lukatainia kau mauria nia lao molaagali, nia
kai mauri.
34 Nau ku faarongo kamolu, 'afa rodo nai nau kui dao ai, lea ta roo waa
keeru tio 'ana tii ifitai, ta waa nau kui ngalia, ta ruana waa ka ore naa.
35-36 Ma lea ta roo wela keni keeru ka raodoo kwaimani, ta ai nau kui
ngalia, ta ai ka ore naa."
37 Ma 'i seeri, waa kwairooi sa Disas ki daka ledia daka 'urii, "Wala Aofia
'ae, doo nai ki lea doo daka fuli gu 'i fai nai?"
Sa Disas luu kera ka 'urii, "Dao laku mai nia 'afitai ka agwa fasi toae ki sui.
Nia kai mala gu doo mae ne lea tio 'afitai ka agwa. Sulia, lea na 'asungaa ki
da koni 'ana kule tama doo mae ne nii seeri."

18

Ununua sulia tii gwa 'oruai ma waa ni kwae lana kwautoe

1 Sa Disas nia unu sulia tii tarifulaa fuana waa kwairooi nia ki, uri ka
faatainia siada kera ka foa firi ma nao dasi lukasia.
2 Nia ka bae 'urii, "Totoo tii si kada waa nai fua kwae lana kwautoa ki ka
too 'ana lao maefera baita nai. Nia ka nao si faabaitaa gu God, ma ka nao si
sae'inito guu 'ana ta waa 'ana molaagali.
3 Ma tii gwa ai 'oru 'i lao maefera baita nai, ka 'aekwale nia mai sulia kudu
uri radi'ae lana lae ma ka bae 'urii fuana, 'Nau ku dooria 'oko 'olosia doo nau
ki ne malimae nau 'e kaubarea.'
4 Tasi kada tau ne gwa 'oru nai too kai ili 'uri nai sulia, ma sui boroi waa
nai ka nao si ala gu faafia ili lana si doo nai. Sui boroi 'ana lelea kau waa nai
ka manata lau 'urii 'i tala'ana, 'Nau, sui boroi 'ana nao kusi faabaitaa God fai
kusi sae'inito 'ana waa 'ana molaagali,
5 nau kui 'olosia fasi kwautoa nee fua gwa ai 'oru nee wala, sulia nia
'aekwale nau 'asia na mai sulia kudu ne!' "
6 Aia, sa Disas na Aofia ka bae 'urii, "Molu rongo fasi 'amolu si doo nai waa
ni kwae lana kwautoa nai saea nai, boroi 'ana nia waa ade lana ta'aa gu 'ana.
7 Waa nai ka noni'ela boroi lelea oli ka kwaea guu kwautoa nai fuana gwa
ai 'oru nai, sulia nia nao si luka 'ana radi lae kalia. Aia ma God, nia kai ilia

* **17:32** Nia dora 'ana liofaiburie uria 'i Sodom ma God ka kwaea nia ka mae naa. Dionisis 19:26

guu si doo ne toaa fifilia nia ki da angisia siana 'afa sato ma fa rodo, 'afitai ka nao. God 'afitai ka dora lau mai uria ili lana si doo ne 'o'olo fuada!
8 Nau ku faarongo kamolu, God kai 'ali'ali 'ua guu uri ili lana si doo ne 'o'olo fuada. Ma sui ta, kada nau 'Alakwa nia Wane, kwai oli mai kwai dao lau lao molaagali, alamia nau kwai suana toaa 'oro ki kera kai faamamane nau, ma nao ka nao guu?"

Roo waa da lea ki daka foa lao Beukaua loo

9 Sa Disas ka unu lau sulia si tarifulaa 'urii fuana toaa da fiitoda ki tala'ada ma daka sae 'o'olo lada 'i tala'ada ma daka mamagutainia toae ki. Nia ka 'urii,
10 "Totoo, tii roo waa nai ki daru ka lea 'adarua uri foa lae 'i lao Beukaua loo. Ta waa na Faarisii, ma ta ruana waa nia waa fua koni lana malefo 'ana takisi.
11 Aia, na Faarisii nai nia lea kau dao uu ka foa 'ana taifilia ka bae 'urii, 'God 'ae, nau ku tango 'oe nau waa nao kusi mala 'ana tai waa ne, ne da beli daka ooe ma daka ilia doo ta'aa 'oro ki, ma daka kaubarea 'afee ma araie. Nau nao kusi mala 'ana waa ta'aa loko ni koni lana malefo 'ana takisi.
12 Nau waa ku abufanga 'ana roo fa dani lao fa wiiki ki sui gu ne, ma ku falea tangafulu nau fuamu ta kada si nao guu.'
13 "Aia, ma waa ni koni lana malefo 'ana takisi nai, nia dao ka uu tau gu 'ana kau ka nao si lio 'alaa gu uri salo ka noni susuala ka gwautoli gu 'ana. Ma nia ka faatainia na oli kukuru laa nia, 'e fida 'i maa ruruuna ka bae 'urii, 'God 'ae, manatai nau mai waa ku abulo ta'aa 'urii!' "
14 Sui, sa Disas ka bae na 'urii, "Nau ku faarongo kamolu, waa abulo ta'aa nai 'ana ne God 'olosi nia ma koso ka lea na mai 'ana 'i luma kera, ma Faarisii nai ka nao guu. Sulia waa ne tafo nia tala'ana 'i langi God kai kosolangainia saegano, ma waa ne kosolangainia tala'ana 'i saegano, God kai tafo nia 'i langi."

Sa Disas, nia falea dianaa fua kaala wela ki
(Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

15 Tai toaa ki da ngalia mai kaala wela tu'uu ki siana sa Disas, uri ka samo toda ma ka falea dianaa fuada. Sui ma kada waa kwairooi nia ki kera suada, daka ngatafi kera.
16 Ma sui boroi 'ana sa Disas 'e 'ailia mai kaala wela nai ki siana, ka bae 'urii fuana waa kwairooi nia ki, "Alu kaala wela tu'uu neki kera da lea 'ada mai siaku, nao kamolu si suusi kera lau. Sulia 'initoaa God doo nia 'ana waa ne manata mamana 'ani nau ilingia wela tu'uu ki.
17 Nau ku faarongo kamolu, waa ne nao si faamamane nau mala wela tu'uu, nia 'afitai 'asia naa God ka 'inito 'ana mauria nia."

Kwaifamantaia sulia waa toolangaidoo
(Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

18 Tii waa gwaungai 'ana Diu ki, nia ledia sa Disas ka bae 'urii, "Waa diana ni toolangaidoo 'ae, si tee diana gu ne nau kui ilia uria ku too 'aku 'ana mauria firi?"
19 Sa Disas luua ka 'urii, "Tee ne adea 'oko saea nau waa diana? Taifilia God naa ne diana, nao lau ta waa.
20 'Oe 'o saitomana gu 'amu si baea fifii nia God bae nia 'urii, 'Nao 'osi sauwane, ka nao 'osi kaubarea araie ma 'afee, ka nao 'osi beli, ka nao 'osi suke faafi ta waa, ma 'oko sae'inito 'ana maa 'oe fai gaa 'oe.' "

21 Waa nai luua ka bae 'urii, “Nau, 'ita 'ua mai 'ana kada ku tu'uu, nau ku
ade mai sulia taki nai ki tiifau* lelea ka dao 'i tari'ina.”
22 Ma kada sa Disas rongoa nia ka bae 'urii fuana, “'Uri nai, tii si doo ne
nao 'osi ilia 'ua. 'O lea kau 'oko foli 'ana 'okodoo 'oe ki tiifau, sui 'oko ngalia
malefo ne 'oe todaa ai 'oko falea fuana toaa siofaa ki uri 'oko too 'amu 'ana
suadooa lao fera 'i salo. Sui 'oko lea na mai buriku.”
23 Kada waa nai 'e rongoa si baea nai, na liona ka kii 'asia naa, sulia nia
waa suadoo baita.
24 Ma kada sa Disas suana waa nai liona kii, nia ka bae 'urii, “Nia 'afitai tasa
fuana waa suadoo baita ki daka ruu lao 'initoaa God.
25 Nia 'afitai tasa fuana waa suadoo ka ruu lao 'initoaa God. 'E 'afitai ka
talua lau lea sae kamel ka sasi uri ruu lae 'ana malesufua maana 'ogile.”
26 Toaa nai da rongoa si baea nai, daka 'urii, “Nia 'afitai naa nai, uri ta waa
ka todaa mauria firi!”
27 Ma sui sa Disas luu kera ka 'urii, “Doo ne 'afitai tasa naa fuana waa 'ana
molaagali ka ilia, nia walude gu 'ana fua God ka ilia.”
28 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana sa Disas, “Kameli, meli lukasia naa suadooa
kameli ki tiifau uri meli ka lea na 'ameli burimu!”
29 Sa Disas ka bae 'urii, “Iuka. Nau ku faarongo kamolu, waa ne lukasia
luma nia, ma 'afe nia, ma toaa nia, ma maa nia ma gaa nia, ma wela nia ki,
'aengana 'initoaa God,
30 waa nai kai too 'ana doo 'oro diana lau kada nia too lao molaagali nee,
ma 'ana mauria firi 'i lao tooa falu ne nii 'ua mai.”

Oluna si kada sa Disas bae sulia mae lana sui fatai kafi fuli
(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

31 Ma kada sa Disas nia lea fainia waa kwairooi nia ki taifili kera, nia ka bae
'urii fuada, “Kolu lea kau 'i Durusalem uri kera ka ilia si doo baki na brofet
kada 'i nao ki da kedaa mai suli nau, na 'Alakwa nia Wane, ka fuli naa nai.
32 Bae, kera kai fale nau 'i 'abana toaa nao lau Diu ki, uri kera ka 'onionga
'ani nau, daka bae ta'aa fuaku, ma daka faa 'ide nau, ma daka ngisufi nau.
Ma daka kwae nau, ma daka saumaeli nau naa.
33 Ma lao oluna fa sato, nau kui mauri lau.”
34 Ka 'uri nai boroi, waa kwairooi ki nao kera dasi filoa guu doo nai sa Disas
saea fuada nai, sulia manata lada 'e sadi ka nao dasi saitomana.

Sa Disas guraa waa maana rodo
(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

35 Si kada sa Disas lea kau ka dao karangia maefera 'i Diorikoo, tii waa
maana rodo nai 'e gooru 'i ninimana taala nai uria gani doo lae 'ana toae
ki.
36 Ma 'ana kada nai guu nia ka rongoa konia nai 'e liu, nia ka ledi kau 'urii,
“Na tee ne 'uri nai?”
37 Kera luua daka bae 'urii, “Sa Disas waa bae fasi maefera 'i Naasaret ne
tasa ka liu naa nee.”
38 Ma waa maarodo nai ka 'ai na kau 'urii, “Wala Disas, 'oe waa bae fuli sa
Defet naa na, 'o manatai nau mai!”
39 'I seeri toaa nai da eta mai nao daka ngatafia naa uri nia ka too aroaro
'ana. Ma sui boroi nia fua kafi kokoo baita fatai nai, ma ka bae 'urii, “'Oe waa
bae fuli sa Defet naa na, 'o manata toi nau mai!”
40 Ma sa Disas ka uu ngado 'i seeri ka saea fuada lea daka talaia mai siana.
Kada nia lea mai ka dao karangi naa, sa Disas ka ledi 'urii 'ani nia,

* **18:21** Liotoi 'ana buka 'Eksades 20:12-16 lau guu 'ana buka Diutoronomii 5:16-20.

41 “Nee, tee ne 'oe dooria nau kui ilia fuamu?”
Ma waa maarodo nai ka bae 'urii, “Aofia 'ae, nau ku dooria maaku ka 'ifi uri ku lilio ne.”
42 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'Oe lilio 'amu wala, sulia ne 'oe faamamane nau.”
43 Tona 'i seeri, sa wala nai maana ka 'ifi ka lilio naa. Ma nia ka lea kwaimani naa fainia sa Disas, ka tangoa naa God. Ma konia nai boroi daka tangoa lau guu God kada kera suana doo nai fuli.

19

Ununua sulia sa Sakias

1 Sa Disas nia dao lao maefera 'i Diorikoo, ma kai tasa lau gu 'ana.
2 Ma tii waa satana sa Sakias ta waa baita lau guu 'ana toa ni koni lana malefo 'ana takisi 'e nii seeri, ne nia ta waa suadoo lau guu.
3 Nia 'e dooria ka suana 'ana sa Disas, ma sui ka 'afitai sulia nia waa kukuru 'asia naa ma konia baita nai ka suusi nia.
4 Ma nia ka lae 'ali'ali naa 'i nao 'ana konia nai, lae ka raa sulia 'ai nai da 'ailia 'ana Sikamoo, uria ka suana 'ana sa Disas sulia nia kai liu kau sulia taala nai.
5 Kada sa Disas lea kau ka liu seeri, nia lio 'alaa kau ka suana sa Sakias, ka bae 'urii fuana, “Wala Sakias, koso 'ali'ali mai, sulia 'i tari'ina nau kwai dao 'i luma kamu.”
6 Sa Sakias ka ele 'asia naa, ka koso 'ali'ali na mai. Nia ka talaia sa Disas ka lea naa uria 'i luma kera.
7 Na toaa nai tiifau da suana si doo nai, daka bae buri 'ani nia daka 'urii, “Sa Disas lea naa uria too kwaimani lae fainia waa abulo ta'aa bae nai rowaa.”
8 Aia, sa Sakias nia tatae ka bae 'urii fuana sa Disas na Aofia, “Aofia 'ae, nau gu ne kwai falea naku ta bali 'ana suadooa nau fuana toaa siofaa ki. Ma lea sae nau ku kwaalia waa ki daka faledoo 'aku ka talua naa kula kai dao ai, nau kwai duua doo kera ki ka dao 'ana fai fa 'idu laa 'i fafona liu lana si doo kera ki.”
9 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “'I tari'ina naa ne God kai faamauria toaa 'oe nee 'i luma 'oe, sulia kera da faamamanea God mala bae kokoo kia sa 'Abraham nia ilia kada 'i nao.
10 Nau, na 'Alakwa nia Wane, ku lea mai uria nani lae uria ma faamauri lana toaa ne kera nao'ada.”

Na tarifulaa sulia oli lana mai waa 'inito
(Matiu 25:14-30)

11 Na konia baita nai da rongoa sui naa doo neki sa Disas bae mai sulia. 'I seeri nia ka unu sulia tii si tarifulaa 'ana kada kera dao karangia naa 'i Durusalem. Nia unu sulia si tarifulaa nai uria ka 'olosia si manata laa kera too ai, ne kera kwaifii 'ada sae sa 'initoaa nia God kai sakatafa faatai gu 'ana 'i seeri.
12 'Uri nai, nia ka bae 'urii fuada, “Totoo tii waa 'initoa ka lea uria fera tau nai uria daka falea mai 'initoae fuana ma nia oli mai ka 'inito fua fera nia.
13 Ma sui fatai nia kafi lea, nia 'ailia mai tii akwala waa daka lea mai siana. Nia ka falea malefo ki fuada ka bae 'urii, ‘Molu ka rao 'ana malefo neki, uri molu ka todaa lau gu mai tai malefo faafida molu ka rao 'amolu 'uri nai lelea nau oli mai ku dao.’
14 Ma sui toa nia waa 'inito nai, daka rakesasu 'ani nia, daka odua tii waa ka lea 'i burina uri faarongo lana ai, ma daka saea kera da ote kera 'ana waa nai kai 'inito fuada.

15 “Aia, ka 'uri nai boroi 'ana, waa 'inito nai kera falea na mai 'initoaa fuana
nia ka oli na mai uri 'inito lae fuada. Kada nia oli mai ka dao, nia ka kwaiodui
naa uria toa bae nia falea malefo ki fuada uri rao lae ai uri ka lio filoa ta fita
si malefo ki lau ne kera todaa 'i maana malefo baki nia faa fuada.
16 Na waa rao totolenao 'e lea mai dao ka bae 'urii, ‘Waa baita kani 'ae, nau
ku rao 'ana malefo bae 'oe faa fuaku, ta tii taafuli malefo ne ku todaa lau mai
gwauna.’
17 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana, ‘'Oe na waa 'o rao diana nai. Ma fafona
ne 'oe mamana 'ana ili lana si doo tu'uu, nau kwai alu 'oe 'oko lio naa sulia
taafuli maefere ki nai.’
18 Ruana waa ni rao ka lea lau gu mai dao ka bae 'urii fuana waa 'inito,
‘Waa baita kani, nau ku rao 'ana malefo bae 'oe faa fuaku, ta lima malefo ne
ku todaa lau mai maana.’
19 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana, ‘'Oe, nau kwai alu 'oe 'oko lio naa sulia
lima maefere ki nai.’
20 Sui, oluna waa ni rao ka lea lau gu mai dao ka bae 'urii, ‘Waa baita kani,
malefo 'oe bae 'o faa fuaku ne tio diana gu 'ana doo 'oe, bae nau ku 'afulalo
ai 'ana 'aba maku ma ku sua diana mai sulia ka tio gu 'ana.
21 Doo ne adea, sulia ku mau lau gu 'aku 'ani 'oe waa susuala. Ne 'oe 'o
ilingia waa ne ngalia si doo ne ta waa lau gu 'ana 'e alua, ma ka konia si fanga
ne ta waa lau gu 'ana 'e rao talana.’
22 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana, ‘Waa rao ta'aa ne ni 'oe. Nau kwai falea
kwakwaea 'oe faafia si doo ne 'oe 'ua guu tala saea 'amu nai. 'Oe 'o saea ni
nau waa susuala, ma 'oko saea ni nau waa ku ngalia si doo ne ta waa lau gu
'ana 'e alua, ma si fanga ne ta waa lau gu 'ana 'e rao talana.
23 Nee wala, 'utaa ne kada 'oe manata 'uri nai ma nao 'osi ngalia malefo
nau nai 'osi alua 'amu lao banga, uria lelea dao kada nau ku oli mai dao ma
nau ku too 'ana tai malefo sarenga 'i maana?’
24 'Uri maana si ade laa nai, waa 'inito nai ka bae na 'urii fuana waa nai ki
da uu 'i seeri, ‘Molu ngalia malefo loko faasi nia, molu ka faa 'amolu fuana
waa loko kau 'e too 'ana taafuli malefo loko ki.’
25 Kera ka bae 'urii, ‘Waa baita kani 'ae, ma sui nia loko 'e too naa 'ana
taafuli malefo ki.’
26 Nia ka bae 'urii, ‘Nau ku faarongo kamolu, waa ne rao noni maabe ka too
'ana doe, kera kai fale fafonaa lau si doo ne nia too ai fuana. Ma waa noni'ela
ne nao si too 'ana tasi doo, lea sae ta doo diana ne nia ka too boroi ai, kera
kai ngalia faasi nia.
27 Aia, si doo fuana toa malimae nau baki bae kera ote kera 'ani nau uri
'inito lae fuada, kamolu talaida mai seki molu ka saungida nau ku tala lio
mae lada guu.’ ”

Kada manata lana toae ki faa'initoaa sa Disas
(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Dion 12:12-19)

28 Burina sa Disas bae 'uri nai ka sui, nia ka eta na 'i nao 'ani kera uria 'i
Durusalem.
29 Ma kada nia dao karangia si maetoaa 'i Betfeis fainia 'i Betanii karangia
kafa uo nai 'i 'Olif, nia ka odua ta roo waa 'ana waa ni kwairooi nia ki uria
daka lea kau 'i nao. Nia ka bae 'urii fuadaru,
30 “Kamuru lae fasi kau 'i nao 'ana maefera loko. Kada kamuru dao maa
taale ai, kamuru kai suana tii dongki ne kera kania ka uu gu 'ana 'i seeri, ne
nao si ngalia 'ua gu mai ta waa 'i fafona. Muru lukea 'oko faasia sui, muru ka
talaia mai 'i seeki.

31 Ma lea ta waa ka ledi kamuru ma ka 'urii, ‘Tee ne muru lukea dongki nee
uria?’ Muru ka bae 'urii fuana, ‘Na Aofia ne dooria.’ ”
32 Aia, roo waa nai ki daru ka lea naa, ma keeru ka suana doo ki da fuli ka
lea gu sulia doo nai ki sa Disas saea kau fuadaru.
33 Kada keeru lukea guu dongki nai, na toaa nai dongki kera nai daka ledi
keerua daka bae 'urii, “Tee ne kamuru lukea kale dongki nee uria?”
34 Keerua daru ka bae 'urii, “Na Aofia ne dooria.”
35 Sui keeru ka talaia na mai siana sa Disas. Dao keerua ka alua maku
keerua ki fafona dongki nai, sui daru ka tatae nia ka gooru naa 'i fafona.
36 Ma kada sa Disas nia lea kau 'ana dongki nai, toae ki daka samatainia
maku kera ki sulia taale, nia talau ka lea na 'i fafona.
37 Ma kada nia dao karangia 'i Durusalem 'ana kula ne taala nai koso toli
kau uria fa uo 'i 'Olif, na konia baita nai 'ana toaa kwairooi nia ki kera safali
daka suungi naa 'ana tango lana God fuana doo kwaibalatana neki kera
suana nia ilia ki mai.
38 Ma daka bae na 'urii,
“‘E diana tasa fuana Waa 'inito ne God 'ua guu tala fale nia mai nee!✡
Na aroaroa 'i malutaka fainia God.
Kolu ka bae tangoa 'akolu God kolu loo, ne nia 'e talua doo ki sui!”✡
39 Ma tai Faarisii daka nii lau guu 'i seeri, kera ka bae 'urii fuana sa Disas,
“Waa toolangaidoo 'ae, saea fuana waa kwairooi 'oe nena ki, kera taaro 'ada
wala.”
40 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku saea fuamolu, lea sa kera taaro
'ada, na fau neki gu ne kera dai suungi 'ana tango lana God.”

Sa Disas nia angisia fera 'i Durusalem

41 Kada sa Disas nia dao karangia naa 'i Durusalem, nia lio kau 'e suana
maefere baita loo, angia ka durufi nia naa, sulia liona 'e dila fuana toaa loo
'i lao fera loo.
42 Nia ka bae lau guu ka 'urii, “Kamolu nee, lea sae molu ka lio filoa mone
'amolu 'i tari'ina, si doo ne kai talaia waa uri lelea ka too 'ana aroaroe, ka
diana ne. Ma sui ka nao, ne kamolu maa molu rorodoa ka nao molu si suai
naa nee.
43 Si kada ne karangi kai dao na mai nee, si kada naa fuana malimae
kamolu ki uri dao kera ka alasia naa fera nee ne, ma kera kai suusi kamolu
'afitai molu ka ruu na 'i maa.
44 Ma kera kai taga 'ana fera kamolu ma toaa 'i laona ki tiifau. Kai tagabola
ta tii si fau boroi si too naa fafona ruana si doo 'ana fera kamolu nee. Kera
kai saketoa toaa kamolu ki, sulia kamolu ulafusia 'amolu dao lana mai God
siamolu fuana faamauri lamolu.”*

Sa Disas nia ruu lao Beukaua bae
(Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Dion 2:13-22)

45 Kada sa Disas nia ruu kau lao Beukaua bae, nia ka taria toaa kera usi ki
laona.
46 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Si baea God ne kera kedaa 'uana mai lao buka
abu, nia bae 'urii, ‘Na beu nau nee, na beu ni ofu ne.’ Ma sui kamolu ka
rokisia oli molu ka alua 'amolu 'ana beu kera toaa ni beli ki.”

✡ **19:38** Sam 118:26 ✡ **19:38** Sam 148:1 * **19:44** *kada God lea na mai fuana faamauri lamolu:* Na toaa Diu ki kera kwaimaasi maasia na kada God kai lea mai uria faamauri lada faasia malimae kera ki. Sui boroi kada sa Disas dao, 'oro lana toaa Diu da ote kera 'ana nia.

47 Ma 'afa dani ki sui gu 'ana, sa Disas nia toolangaidoo 'i lao Beukaua nai.
Ma toa baita ni foa ki, ma toa toolangaidoo 'ana taki ki, ma tai toa gwaungai
ki lau fuana toaa Diu ki, daka sasi uria saungi lana sa Disas ka mae 'ana.
48 Ma sui ka 'afitai uri ili lana tasi doo 'ani nia, sulia toae ki da roo 'ani nia
sulia fa dani ki sui guu 'ana uria fafurongo lana toolangaidoo laa nia.

20

Ledi laa sulia Suukwaia sa Disas too ai
(Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33)

1 Tii fa dani, sa Disas nia toolangaidoo fua toae ki 'i lao Beukaua bae, ma
nia ka faarongo kera 'ana si faarongoa diana bae. Na waa baita ni foa ki, ma
toa toolangaidoo 'ana taki ki, ma tai toa gwaungai ki lau guu, kera da lea mai
siana sa Disas.
2 Ma daka ledi 'urii 'ani nia, "'Oe na suukwaia tee ne 'o too ai ma 'oko ilia
doo neki nee wala? Sa tii gu ne faa suukwaia nai fuamu?"
3 Nia luu kera ka bae 'urii, "Aia, nau ku ledi kamolu fasi uria tii si doo.
4 Kamolu saea fasi mai, na rigitaa bae sa Dion too ai uri faasiuabu lae nia
lea mai fasi God, ma nao fasi wane gwana?"
5 Kera oli da ledi kera kwailiu 'i tala'ada daka 'urii, "Toa nee 'ae, tee gu ne
tara kolu kai saea fuana nai? Lea sa kolu luu nia kolu ka saea, 'E lea mai
faasia God,' nia ka 'urii nai, 'Sui tee ne adea nao molu si faamamanea sa
Dion?'
6 Ma lea sae kolu ka luu nia ma kolu ka 'urii 'akolu, 'Nia lea gu 'ana mai
faasia wane 'ana molaagali bae,' ma tara toaa neki ne kera kai 'uifau kolu
uri saumaeli lakolu naa, suli kera da faamamanea sa Dion na brofet lau gu
bae."
7 'Uri nai guu, kera luua sa Disas daka saea nada kera ulafusia tii ne
suukwaia nai lea mai faasia.
8 Ma Disas ka bae na 'ana 'urii fuada, "Nau boroi tara nao kusi faarongo
kamolu lau guu, tii ne falea suukwaia ne ku too ai ma ku ilidoo ki ai nee."

Tarifulaa sulia na toa ni rao ne garoe nii manata lada
(Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12)

9 Sui, sa Disas ka unu sulia tii si tarifulaa lau fuada ka 'urii, "Totoo tii si
kada, tii waa nai ka fasia ola greib nia nai sui ka alua 'i 'abana waa ki daka
suasulia. Nia ka lea 'ana maefera 'e nii tau mai. Nia kai too mai seeri ka tau
sui fatai oli mai kafi dao.
10 Nia too mai lelea dao guu 'ana kada ola nai 'e maua ai, nia ka odua na
mai tii waa ni rao nia ka lea na mai uria ngali lana tai fuae greib 'ana doo nia
nai ki lao ola nia. Ma sui kada waa ni rao nai 'e dao gu lao ola nai, na toa ni
rao nai ki da suasulia ola nai daka saungi nia naa lelea sui daka olitainia ka
oli tatakwai naa siana waa baita nia nai.
11 Waa baita nai ka odua lau gu mai ta ruana waa ni rao. Sui boroi 'ana toa
ni rao nai ki da suasulia ola nai, daka saungia lau guu, ma daka faa 'ide nia,
sui daka olitainia ka oli tatakwai lau guu.
12 'I seeri, waa baita nai ka odua lau gu mai oluna waa ni rao nia. Ma sui
boroi 'ana toa nai ki daka saumaala 'ani nia, sui daka tari nia naa uri sara
fasi lao ola nai.
13 Na waa baita nai ka manata na 'urii, 'Nia sae tee ne kui ilia lau rowaa?
'O ma nau 'ua ne kui odua naa 'alakwa nau 'ua guu, na wela liosaua nau nee
uria nia guu ka tala lea ka dao. Nia 'uri nai naa 'oto taari kera ka manata
'initoa 'ani nia?'

14 Kada toa ni rao bae da suasulia ola bae kera suana gu ta, da bae fatai
'urii fuada kwailiu na, 'Na 'alakwa nia sa wala bae mone ne. Wela nee naa
bae bobongi maa nia kai faa ola nee kai tio 'i 'abana. Kolu saungia 'e mae
'ana wala, uri kolu ka ngalia 'akolu ola nee fua kolu!'
15 Seeri, kera liu guu daka taria naa wela bae lelea daka saungia ka mae na
kau 'i sara fasi lao ola bae."
Sa Disas ka ledi gu 'urii 'ani kera,
16 "Tee nai waa baita nai 'ana ola nai kai ilia 'ana toa nai? Kada nia oli mai
ka dao, nia kai saungi tiifau 'ani kera, sui ka faa ola nai kai tio na 'ana 'i 'abana
toa 'e'ete ki lau."
Kada toaa nai ki da rongoa bae lana nai sa Disas, kera daka 'urii naa, "Si
doo nai 'e too 'ana fasi fuli lae!"
17 Sui sa Disas 'e bubu tetee ada ka bae 'urii, "Lea si doo nai 'e nao si fuli, sui
ma tee 'ana ne toolangai lana si baea bae lao kekeda laa Abu✡ bae nia 'urii,
'Na maefau ne waa saungai luma ki da noni'ela 'ada ai,
nia 'ana ne maefau 'initoe talua maefau ki sui guu, uria boongi lana lume.'
18 "Waa ne 'asi nia fafona maefau nai, waa nai kai maga ka baringisi guu.
Ma waa ne maefau nai kai 'asia faafia, maefau nai kai too meme nia."
19 Kada nia bae 'urii nai guu, waa baita ni foa lae ki fainia waa toolan-
gaidoo lae 'ana taki ki, daka lio saitomana naa ne sa Disas kai bae gwana
suli kera. Kera ka dooria naa dau lana sa Disas 'i seeri, sui ma daka mau lau
gu 'ada 'ana toaa nai.

Si ledi laa sulia takisi
(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)

20 Toa gwaungai ki daka bubu na sulia sa Disas uria sae lelea daka daua.
Ma daka folia naa waa ki uri uuarongai lana ma ledi lana lae uri suke lana
ki uri lelea sae nia ka saea tasi doo ni dau lana faafia uri kera ka fale nia kau
'i 'abana waa 'inito 'i Rom ne lio sulia bali lolofaa nai.
21 Kera ka bae 'urii fuana sa Disas, "Wala waa toolangaidoo 'ae, kameli
saitomana ni 'oe naa ne 'o toolangaidoo 'oko saea sui guu doo mamane ki.
Ma ni 'oe naa ne nao 'osi 'ado guu fainia waa ki 'ana ta tii bali gwana 'ana
manata lada ki. 'Oe, na toolangaidoo laa 'oe lea 'o'olo 'ua guu sulia mamanaa
ma kwaidooria God fuana toae ki sui.
22 "Aia, 'oe saea fasi mai fuameli, nia 'o'olo gu 'ana fua kameli ka fale takisi
fuana 'initoaa nee 'i Rom, ma nao 'e garo?"
23 Ma sa Disas ka lio filoa gu 'ana sukea kera nai, nia ka bae 'urii,
24 "Faatainia fasi mai tafa seleni 'ana doo nai molu too ai fuaku ku suai
fasi." Kera ka ngalia na mai tii fa seleni fuana, sui nia ka ledi 'urii 'ani kera,
"Aia, nununa sa tii ne nii 'afa seleni nee? Fai, satana sa tii ne nii ai nee?"
Kera luu nia daka 'urii, "Nununa waa baita loko 'i Rom naa na."
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nia 'uri nai, kamolu ngali si doo ne
naisata 'ana waa baita 'i Rom molu ka faa 'amolu fuana, ma si doo God ki
ngali molu ka faa 'amolu fuana God."
26 'Uri nai guu ka 'afitai naa fuada uri dao toi lae tasi doo ne kera kai dau
nia faafia 'i maana konia nai. Ma kera ka kwele 'asia naa 'ana si baea nai ki
sa Disas olisi kera ki ai, daka taaro dasi bae.

Si ledi laa sulia na tatae laa faasia maea
(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

✡ **20:17** Sam 118:22

27 Sui lau guu, tai Sadiusii ki kera daka lea lau gu mai siana sa Disas. Kera
Sadiusii ki nao dasi faamamanea waa ne mae naa, kai tatae lau faasia maea.
Kera ledia sa Disas daka bae 'urii,
28 "Wala waa toolangaidoo 'ae, sa Mosis si baea nia kedaa mai fuameli 'e
bae 'urii, 'Lea waa 'e mae faasia 'afe nia sui ma keeru ka nao si welaa guu,
ta wane 'ana toolana ki ka adea 'initai 'oru nai, uri ka saarea tai wela uri ka
didi fulina toolana nai 'e mae.'
29 "Aia, ma tii bara waisaasina ne kera 'ada fiu waa ki, kera totoo gu 'i see.
Na waa 'i nao 'e adea tii wela keni nai ka nao si welaa guu, nia ka mae.
30 "Saasina, waa 'i burina ka adea naa gwa 'oru nai, ma sui ka nao daru si
welaa guu sa wala nai ka mae lau guu faasia wela keni nai.
31 Sui saasina lau guu, oluna waa naa ka 'uri nai lau guu, ka mae lau guu.
Ka alu gu 'ana tii si doo nai ka lea na suli kera lelea fiu waisaasina nai ki daka
mamae ka sui guu faasia wela keni nai ka nao dasi welaa sui guu.
32 Burina fiu waisaasina nai ki da mae tiifau naa, wela keni nai boroi nia
ka mae naa.
33 Ma sui sae nia 'uri nai, lelea 'e dao 'afa dani bae God kai tataea toaa mae
ki tiifau faasia maea, na 'initai nai nia 'afe waa tee gu 'ana bara waisaasina
bae nai? Sulia kera fiu waisaasina nai ki sui guu bae da adea wela keni nai."
34 Sa Disas ka luu kera ka bae 'urii, "'I tari'ina ki 'ana ne wela wane ki ma
wela keni ki da arai ma daka 'afe ki ai nee.
35 Ma si kada ne nii 'ua mai, na toaa ne kera mae ma sui daka tatae lau
faasia maea, kera 'afitai daka arai ma daka 'afe lau,
36 suli da mala nada 'ensel nia ki God ne nao dasi mae naa. Kera na wela
nia ki God naa, suli God nia tatae kera faasia maea.
37 "Aia, ma si malutaa nee sulia toaa da mae ki naa totoo dai mauri lau, nia
doo mamane ne. Tee sa Mosis boroi nia faatainia lau guu mamana lana si
doo nai bae, kada nia bae ka fuutoi era meakwesu bae 'e suai sulia kaa 'ai
tu'uu bae. Nia 'e bae 'urii sulia God bae, 'God nia sa 'Abraham, ma God nia sa
'Aesak, ma God nia sa Diakab.' ✡
38 Na toolangai lana 'e 'urii nai: Tai toaa ne da mae ki naa da foosia gwada
God, suli kera da mauri naa fai God."
39 Ma tai waa 'ana toa toolangaidoo 'ana taki ki daka bae 'urii, "Waa
toolangaidoo 'ae, luu laa nai 'oe luua 'ana si baea nai nia diana 'asia naa nai."
40 Ma sui 'e 'uri nai guu, kera ka mau tiifau ta waa ada si leditona kaaroa
naa.

Sa Disas nia na Aofia sa Defet, sui boroi 'ana ka futa 'ana kwalafaa sa Defet (Matiu 22:41—23:36; Maak 12:35-40)

41 Sui sa Disas ka ledi 'ana 'urii 'ani kera, "Kamolu saitomana nia bobola
gu 'ana fua daka saea na Kraes nee nia futa gu 'ana mai 'isi 'ana kwalafaa sa
Defet?
42 Sulia sa Defet, nia tala bae 'ana 'urii lao Sam ki,
'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe gooru kwaimani 'amu fai nau 'i bali aolo nau,
43 'oko too 'amu 'uri nai lelea nau ku alua malimae 'oe ki daka too guu farana
'initoaa 'oe.' ✡
44 "Sa Defet nia saea Kraes nee na Aofia nia ne. Ma lea 'uri nai tama na
Kraes nee ka futa boroi 'ana mai 'isi 'ana kwalafaa sa Defet, nia na Aofia sa
Defet lau gu 'ana ne."
45 Kada toaa nai ki da fafurongo gwada, sa Disas ka bae 'urii fua waa
kwairooi nia ki,

✡ **20:37** 'Eksades 3:6 ✡ **20:43** Sam 110:1

46 “Molu ka fiia birangaa kera nee toa toolangaidoo nee 'ana taki, ne kera
dooria 'asia naa ofi lae 'ana maku liu lana baita ki uri suai lae. Ma daka
dooria 'asia naa sae toae ki daka sae'inito 'ani kera 'i maana usie ki. Ma daka
dooria 'asia naa gooru lae 'ana kula ni goorua kera waa 'initoe ki 'ua guu lao
beu ni ofu lae ki, ma noni fafangae ki.
47 Ma sui kera ne daka bebelia 'okona doo gwa 'oru siofaa neki ka atafu
naa. Kera daka suke ni abu lae gu 'ada 'ana foa tikwa lae ki. Kera toa nee, na
kwakwaea kera kai ta'aa 'isi kai talua kwakwaea toae ki sui guu!”

21

Sa Disas tangoa fale laa nia tii gwa 'oru siofaa
(Maak 12:41-44)

1 Sa Disas 'e too 'ana ka suana toaa 'oro suadoo nai da lea mai daka fale
malefo naa fuana Beukaua loo, ma too daka dangalua na kau falea kera ki
fua lao kufidoo nai ni ngali malefo lae.
2 Ma nia ka lio kau ka suana naa 'initai 'oru siofaa nai 'e lea mai dao ka faa
kau roo kaa miga malefo tu'uu 'isi nai ki.
3 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu, na falea
nee gwa 'oru siofaa nee nia faa, nia ne baita ka talua sui guu falea neki toaa
suadoo nee da faa.
4 Sulia toaa suadoo nee, malefo baita ki 'asia naa ne kera too ai ma sui daka
faa gu 'ada si kula tu'uu ai. Aia, ma gwa 'oruai siofaa nee, taingaia nia sui naa
ne nia faa tiifau nai nee.”

Sa Disas bae sulia na Beukaua loo, totoo dai saketoa
(Matiu 24:1-21; Maak 13:1-19)

5 Sui lau guu, tai waa 'ana waa kwairooi nia sa Disas ki too kera kai tangoa
'ada Beukaua loo, loo kera saungainia 'ana fau diane ki 'asia naa ma daka
lalaungia 'ana falea da faa ki mai fua God lelea sua lana ka diana 'asia naa,
sa Disas ka faarongo kera. Ka bae 'urii,
6 “Si kada ne kai dao mai, maefau diana neki sui guu kamolu suai nee, kera
kai atoli tiifau lelea nao ta tii si maefau boroi si tio guu fafona ruana tasi doo!”
7 Ma kera daka ledi nia, daka 'urii, “Waa toolangaidoo 'ae, 'i anita gu ne doo
nai ki kai fuli nai? Ma fafaataia tee gu ne kai faatainia si kada doo nai ki sui
guu dai fuli ai?”
8 Sa Disas ka 'urii, “Molu ka fiia ade ta waa ka talai garo 'ani kamolu. Sulia
toaa 'oro kera kai dao mai ne kera kai saea kera 'ana Kraes, ma kera kai bae
'urii, ‘Nau Kraes bae naa ne!’ Ma kera kai bae lau gu 'urii fuamolu, ‘Si kada
bae God nia 'olea naa ne dao nai nee!’ Nao molu si ade sulia doo nai ki kera
saea.
9 Kamolu nao molu si mau lau kada lea molu rongo sulia firua baite ki
matangana fera baite ki ma firua baite ki matangana toae fai gwaungaia 'ana
fera kera ki, sulia doo nai ki ne kai fuli fasi 'i nao. Sui boroi 'ana doo nai ki
daka fuli, na sui lana molaagali 'e nao si dao 'ua ai nai.”
10 Ma sa Disas ka faarongoa waa kwairooi nia ki ka 'urii, “Na fera baite ki
ma 'initoaa baite ki kera kai alasi kera kwailiu 'ana firue.
11 Na anuanu baite ki lau guu kai 'igia fera ki, na uni fioloa baite ki kai
dao mai, ma na unimataia baita tasa ki kai liu 'ana fera ki tiifau. Na doo
baita 'e'ete ni maungi lana ki kai fuli, ma na fafaataia baite ki dai suai 'ana
mamangaa loo.

12 “Ma sui fatai ma doo nai ki dafi fuli, kera kai dau kamolu daka ilimatai
kamolu. Kera kai talai kamolu fua lao beu ni ofu ki ma naofana toa gwaungai
ki uri didi lamolu lae ma alu lamolu 'i lao lookafo, sulia ne molu roo 'ani nau.
13 Si kada ne kera ade 'uri nai 'amolu, nia ka falea naa si kada diane
fuamolu uria bae lae sulia si Faarongoa Diana nee siada.
14 Ma kamolu si manata 'abarua lau uria ta tee ne molu luu kera ai.
15 Sulia nau kwai fale tiifau naa fuamolu na baea 'ana liotooa, ma nao ta
malimae 'amolu ne kai bae suli kamolu, ma nao dasi suusia naa doo neki
kamolu saea ki.
16 Na maa kamolu ki, ma gaa kamolu ki, ma na toolamolu ki, ma na
wanefuta kamolu ki, ma na ruana kamolu ki, kera kai fale kamolu fuana
toaa gwaungai ki. Ma tai waa 'amolu ki kera kai saungida.
17 Na toaa ki tiifau kera kai sualangai kamolu faafi nau.
18 Ka 'uri nai boroi 'ana, 'afitai ta tii si ifu tu'uu boroi 'ana gwaumolu si nao
'ana.
19 Molu ka uu ngasi 'ana faamamane laa kamolu ki, ma molu ka mauri firi.”
20 Ma sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Kada kamolu suai na waa ni omee
ki, kera ala kalia 'i Durusalem, molu ka saitomana kera kai tagalangainia na
toaa baita ne.
21 Ma 'ana kada nai, waa ne kera too 'i Diudia ki, kera kai tafi tiifau uria
gwauna fa uo ki. Ma waa ne kera too mai lao maefera baita ne, kera kai
tafi faasia. Ma na waa ne kera too ki mai sara nao kera si oli lau mai uri lao
maefera baita ne.
22 Sulia kada naa 'ana kwakwaea ne, fasi uri na tee ki bae kera kekeda sulia
'i lao kekeda laa Abu kai dao mamana na mai.
23 'Ana kada nai, kai ta'aa 'asia naa fuana wela keni ki ne kera iana, ma na
wela keni ne kera faa susufia kaa wela tu'uu ki, sulia ne nia 'afitai fuada uri
kera kai tafi. Ma na liodila lae baita lau guu kai toea waa 'ana maefera nee,
sulia God kai kwaea na toaa 'i seeri ki.
24 Tai waa ada kera dai saungida 'ana 'ile ni firu. Ma tai waa ada kera dai
dau da, ma kera kai kani faafida, ma daka ngali kera uria fera 'e'ete ki. Ma
na toaa nao lau Diu ki dai saketoa fera baita nee 'i Durusalem lelea ka dao
guu 'ana 'isi lana si kada kera toaa nai nao lau Diu ki.

Sa Disas bae sulia oli lana mai
(Matiu 24:29-35; Maak 13:24-31)

25 “Doo 'e'ete ki kai fuli 'ana sato, ma 'ana madame, ma 'ana bubulu ki. Ma
na waa 'ana maefera baita ki sui 'i lao molaagali, kera kai fiitala, ma kera kai
mau 'ana kuruu lana ma sulatatae lana asi.
26 Ma na waa ki kera kai maetabuamarakwa sulia kera mau ka tasa, kada
kera maasia na dao lana mai doo nai ki faafia molaagali nee tiifau. Sulia doo
lao mamangaa ki, kera kai lea garo.
27 'Uri nai fatai, nau, na 'Alakwa nia Wane, nau kufi dao faatai mai nai. Nau
kwai dao mai fainia na tetedea baita, ma na folaa lae baita 'i lao dase ki.
28 Ma kada na doo nai ki nia safali kai fuli, molu ka uu ma molu ka lio 'alaa,
sulia kada God kai faamauri kamolu, nia dao karangi naa mai.”
29 Sui sa Disas ka bae sulia na tarifulaa nee fuada ka 'urii, “Molu ka manata
fasi sulia 'ai ne kera saea 'ana fig fainia tai 'ai ki lau.
30 Kada kamolu suai na sarana nia fufurua, molu ka saitomana naa, kada
fuana uni sato nia karangi naa.
31 Ka 'uri nai lau guu, kada kamolu suai doo nai ki nia fuli, molu ka
saitomana naa ne kada fuana God kai gwaungai, nia dao karangi naa.

32 Ku faarongo kamolu, doo nai ki tiifau kai dao mai sui fatai waa ne kera
mauri 'i tari'ina ki, kera kafi mae.
33 Na mamangaa loo ma na molaagali ne kera kai sui, sui ma na bae laku
totoo nao si sui.
34 “Molu ka lilio diana. Nao kamolu si adea fafangaa baita ki, ma na kuu
lilinge lae ki, ma manata 'abarua lae ki 'ana mauria nee lao molaagali. Lea
kamolu ili 'uri nai, fa dani nai ka dao kai faatona kamolu ilingia ta 'aukwai.
35 Sulia fa dani nai kai dao mai faafia na toae ki tiifau 'i lao molaagali nee.
36 Molu ka lilio diana, ma molu ka foa 'ana kada ki sui guu, fasi uri molu
ka too 'ana tetedea 'ana mauria fua 'i lao doo nai ki ne kai fuli. Ma fasi uri
kamolu si 'ide lau kada kamolu kai uu 'i maaku, na 'Alakwa nia Wane.”
37 'Ana fa dani ki sui guu, sa Disas nia toolangaidoo fua toaa ki lao Beukaua
loo. Ma 'i saulafia ki nia ka lea uria gwauna fa uo 'i 'Olif.
38 Ma 'i 'uubongi maakafukafua ki, toaa 'oro ki dai lea mai lao Beukaua loo
uri rongo lana bae lana sa Disas.

22

Na waa ki 'olea fuana saungi lana sa Disas
(Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Dion 11:45-53)

1 Na Fangatasae, ne toaa Diu ki da 'ania beret ne nao ta isi ai, nia dao
karangi naa nai.
2 'Uri nai, waa baita ni foa ki, ma waa toolangaidoo 'ana taki ki, daka
manata naa uria sau agwa lae 'ana sa Disas, sulia kera maungia lau gu 'ada
toae ki.

Sa Diudas ka ala na faafia na fale lana sa Disas fua malimae nia ki
(Matiu 26:14-16; Maak 14:10-11)

3 Ma Saetan ka ruufia naa manata lana sa Diudas 'Iskariot, ta waa 'ana
akwala ma roo waa kwairooi bae sa Disas ki.
4 Seeri, sa Diudas ka lea naa siana waa baita ni foa ki, ma toa gwaungai ki
'ana waa neki kera lio sulia Beukaua loo, ma ka saea na fuada nia kai 'adomi
kera uri dau lana sa Disas.
5 Ma kera ka ele 'asia naa daka fale malefo naa fuana.
6 Sa Diudas ka kwai ala faafi fai kera, sui nia ka safali lio naa uria tasi kada
ne gwau uri ka falea sa Disas 'i 'abada.

Sa Disas, nia ade akau naa uria fafangaa ni Tasalae
(Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Dion 13:21-30)

7 'I seeri guu, ka dao naa 'afa dani 'ana fafangaa loko toaa Diu ki da 'ania
beret ne nao ta isi ai. Ma fa sato nai lau gu ne da saungia na wela sifsif nai ai
'ana ade akau lae fua Fangatasae.
8 Sa Disas ka odua naa sa Bita fainia sa Dion ka bae 'urii fuadaru, “Muru
lea kau 'i nao muru ka ade akau naa 'ana doo ki maasi kameli, uri kolu ka
fanga 'ana Fangatasae.”
9 Keeru ka ledi 'urii 'ana sa Disas, “'I fai gu ne 'oe dooria kaari kai ade akau
'ana doo nai ki ai?”
10 Sa Disas olisi keeru ka bae 'urii, “Kada muru dao kau lao maefera
baita loko, kamuru kai dao tona tii waa 'e tamaa kufidoo ni ngali kafo lae
gwau'abana. Sa wala nai naa ne muru kai lea 'i burina uria luma ne nia lea
ka ruu 'i laona.
11 Muru ka bae 'urii fuana waa ne luma nia nai, ‘Na waa toolangaidoo nia
ledi 'urii mai 'ani 'oe: Kadaluma fai ne nau fai waa kwairooi nau ki meli kai
'ania Fangatasae ai?’

12 Ma waa nai kai faatainia kadaluma 'i langi, kula ne nia ade akau sui na
ai, ma muru kai ade akau 'ana fanga ki 'i seeri."
13 'Uri nai, keeru ka lea naa, ma keeru ka dao tona doo ki tiifau ilingia naa
doo bae sa Disas nia saea fuadaru. Ma keeru ka ade akau naa 'ana fanga 'i
seeri.

Na fafangae na Aofia
(Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Koren 11:23-25)
14 Nia dao naa 'ana kada fuana 'ani lana na Fafangaa 'ana Tasalae, ma sa
Disas fainia 'aboosol nia ki, daka too naa 'ana kula ni fanga lae.
15 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nau ku dooria 'asia naa 'ani lana Fangatasae
nee fai kamolu, sui fatai nau kufi nonifii 'akua.
16 Ma nau ku saea fua molu, nia 'afitai nau ku 'ania lau Fangatasae nee fai
kamolu, lelea ka dao guu kada nia mamana 'i lao 'initoaa God."
17 Sui sa Disas ka ngalia na titiu, ma ka tangoa God. Sui nia ka bae 'urii
fuada, "Molu ka ngalia, ma molu ka 'ado kwaimani ai 'i sabitamolu.
18 Nau ku saea fuamolu, 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, nau kusi kuufia lau na
waen nee, lelea ka dao guu lao 'initoaa God."
19 Sui sa Disas ka ngalia na beret, ma ka tangoa God, sui nia ka niia, ma ka
falea fuada. Ma ka bae 'urii, "Na noniku naa ne nau ku falea fuamolu nee.
Molu 'ania ka lelea firi 'ana manata too laku lae."
20 'I burina kera fanga 'uri nai sui, nia ngalia lau guu titiui waen nai, ka
bae 'urii, "Na 'abuku naa ne, ne nia igwa uri kamolu. Nia naa ne faangasia
na alangaia falu.*
21 "Liotoi fasi! Na waa ne kai fale nau fuana malimae nau ki, nia too gu
'ana fai kamolu 'i seki lao fanga laa nee.
22 Sulia ni nau, na 'Alakwa nia Wane, nau kwai mae ilingia ne God nia
dooria fuaku. Sui boroi nia kai ta'aa 'asia naa fuana waa ne nia fale nau
fuana malimae nau ki!"
23 Ma daka safali ledi kwailiu naa 'ani kera ki 'i matangada uria sa tii ada
ne kai ilia si doo nai.

Na olisusuue sulia na 'initoaa
(Matiu 20:25-26; Maak 10:42-43)
24 Ma na waa kwairooi nia ki daka olisusuu 'i matangada kwailiu uri sa tii
ada ne nia kai 'inito fuada sui gu 'ana.
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kamolu saitomana na waa 'inito kera ki
toaa nao lau Diu ki da too 'ana rigitae ma daka suumainia 'asia naa toaa kera
ki fua ili lana doori lada ki. Ma daka dooria wane ki daka sae kera 'ana wane
gwaungai ki.
26 Sui ma ni kamolu gu ne nao molu si ilia lau si doo nai 'i matangamolu.
Waa ne baita fuamolu ka abulo tu'uu, ma waa ne kwaitalai fuamolu na waa
ni rao kamolu gwana.
27 'Uri nai, waa tee gu ne nia 'initoa? Waa ne gooru daka ngali fanga mai
fuana, ma nao waa ne rao fanga ma ka ngali fanga mai? Na waa ne gooru
daka ngali fanga mai fuana ne nia 'initoa. Sui boroi 'ana, nau ku faarongo
kamolu, nau waa ne ku nii matangamolu, nau na waa ni rao kamolu.
28 "Kamolu molu too kwaimani mai fai nau 'ana si kada 'ana ilitooa nau ki
tiifau.

---

* **22:20** *alangaia falu:* Na mae lana sa Disas ne 'e faamamanea na manata luke laa ne 'e alangainia 'i laona alangaia falu ne da kedaa 'i lao buka nia brofet Dioromaea 31:31.

29 Lea na Maa nau nia faa tiifau naa 'ana 'initoae fuaku, nau boroi kwai faa
lau guu 'initoae fuamolu,
30 uri molu ka fanga ma molu ka kuu kwaimani 'amolu fai nau lao 'initoaa
nau. Kamolu molu kai gooru kwaimani 'ana 'inito lae fai nau, ma molu kai
'inito fua taafuli fiiwane ma roo fiiwane sarenga neki 'Israel."

Sa Disas eta alangainia sa Bita kai tofe nia
(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Dion 13:36-38)

31 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana sa Bita, "Saemon Bita wala! 'Oe waa
kwairooi. God nia faolomainia naa Saetan, fasi uri kai ili uria kai tagalongai
kamolu tiifau faasi nau, ilingia waa ne nia rao 'i lao ole fuana 'egwe lana miga
doo diana ki faasia na tadidoo ta'ae ki.
32 Ka 'uri nai boroi 'ana wala Saemon, nau ku foa fuamu, fasi uri ne nao
'oe 'osi olifaiburi lau 'ana fiitooa 'oe. Ma 'ana kada 'oe manata oli lau mai uri
nau, 'oko faangasia toaa kwairooi nau."
33 Ma sa Bita nia luua ka 'urii, "Aofia 'ae, nau ku kwaimaakwalii sui guu
'akua uri lea lae fai 'oe 'i lao lookafo ma fuana maea lae fai 'oe!"
34 Ma sa Disas nia luua ka 'urii, "Bita wala, nau ku faarongo 'oe, 'i tari'ina
lao fa rodo nee, 'i nao 'ana karai kai angi, 'oko tofe nau olu si kada 'oko saea
'oe ulafusia nau."
35 Sui sa Disas ka ledi 'urii 'ana waa kwairooi nia ki, "'Uri nai ma kada bae
nau ku fale kamolu kau, ma nao kamolu kasi too 'ana ta malefo, ma nao ta
wai, ma nao ta tae butu, 'urii bae kamolu oli kukuru 'ana ta doo bae?"
Ma kera luua daka 'urii, "Nao guu."
36 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Sui boroi 'ana tari'ina, lea sa tii ne nia too 'ana
ta malefo ma nao ta wai, nia ka ngalia na mone 'ana. Ma sa tii ne nao kasi
too 'ana ta 'ile ni firu, nia ka foli 'ana maku baita nia, ma ka folia ta 'ile 'ana.†
37 Nau ku saea doo neki fuamolu, sulia na kekeda laa Abu bae nia bae suli
nau 'urii, 'Kera koni nia fainia waa ta'aa ki.'✡ Doo nai kai fuli naa fuaku, sulia
na kekeda laa ki sui guu suli nau kai fuli mamana naa."
38 Ma na waa kwairooi nia ki daka bae 'urii, "Aofia wala, suai fasi, kolu too
naa 'ana roo 'ile ni firu ki 'i see ne!"
Ma nia 'e luu kera ka 'urii, "Nia diana naa. Alu tio na 'ana bae lae suli doo
nai."

Sa Disas nia foa gwauna uo 'i 'Olif
(Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

39 Sa Disas fainia na waa kwairooi nia ki, kera faasia naa toaa baita nai, ma
daka lea naa uria fa uo kera 'ailia 'ana 'Olif, ilingia ne 'ita daka ilia mai.
40 Ma kada kera dao 'ana si kula nai, nia ka bae 'urii fuada, "Molu ka foa,
ade lea na ilitooe ki ka linge kamolu."
41 Sui sa Disas nia ka 'idu tu'uu gu 'ana kau faasi kera ka bobola fainia 'ui
lae 'ana si fau ka dao ai, nia ka booruru 'i saegano ka foa.
42 Nia ka bae 'urii, "Maa 'ae, lelea doori lamu naa ne, 'oko lafua 'amu
nonifiie ne faasia nau. Sui boroi 'ana, nao lau na kwaidooria nau, boroi ma
sulia kwaidooria 'oe lau 'ana."
43 Ma tii 'ensel faasia 'i langi nia dao mai, ma ka faarakea naa.
44 Ma liona ka fii 'asia naa, nia ka foa tetede lau. Ma na 'i'ide ne 'i nonina
'u'udu ka 'asia 'i saegano ka mala ta gwigwise 'abu.

† **22:36** Sa Disas saea doo neki fuana ka kwai faa manata tai 'ana waa kwairooi nia ki uri kera kai ade akau sulia ne kera kai dao tona malimae ki ne kai faanonifii. ✡ **22:37** 'Aesaea 53:12

45 Ma kada nia tatae faasia na foa lae, nia ka oli siana na waa kwairooi nia
ki. Kera maleu 'ada, sulia kera makeso tasa sulia kera liodila.
46 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "'Urifita ne kamolu ka maleu rowane?
Molu tatae, ma molu ka foa, ade lea na ilitooe ki ka linge kamolu."

Kada kera daua naa sa Disas
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Dion 18:3-11)

47 Kada manga sa Disas nia bae 'ua gu 'ana fai kera, tii figue baita daka dao
na mai. Ma tii waa 'ana waa kwairooi nia baki, ne satana sa Diudas, nia ne
talaida mai. Ma nia ka dao mai siana sa Disas, ma ka nonoia naa.‡
48 Sui boroi 'ana sa Disas ka bae 'urii fuana, "Wala Diudas 'ae, 'oe fale nau,
na 'Alakwa nia Wane, fuana malimae nau ki 'ana nonoi laku?"
49 Ma kada na waa kwairooi ki kera too fainia sa Disas, daka suai doo nai,
daka bae 'urii, "Wala Aofia! Alu kameli kumuli kera 'ana 'ile ni firue kameli
ki, ma nao 'utaa?"
50 Ma tii waa ada, ka kwaea tii waa ni rao nia waa foa ni gwau, ma ka kwae
muusia naa na bali alinga aolo nia.
51 Guu sa Disas ka bae 'urii, "Too na 'ana!" Ma nia ka samo tona alingana
waa nai, ma ka guraa naa alingana.
52 Sui sa Disas ka bae fuana waa baita ni foa ki, ma waa neki kera folo
suusia Beukaua loo, ma tai waa baite ki lau guu ne kera lea mai uri dau lana,
nia ka 'urii, "'Uri nai ma, nau ta waa garo nao nee, uri kamolu ka dau raunga
mai uri nau?
53 Nau ku too guu 'akua siamolu 'i lao Beukaua loo sulia fa dani 'oro ki, sui
boroi nao kamolu si sasi guu uria dau laku. Sui boroi 'ana si kada kamolu naa
ne, uri kamolu ka rao naa 'ana tetedea Saetan, na waa ne 'inito 'ana rorodoe."

Sa Bita nia tofea sa Disas
(Matiu 26:57-58,69-75; Maak 14:53-54,66-72; Dion 18:12-18,25-27)

54 Sui daka daua naa sa Disas, ma daka talaia naa 'i lao luma nia waa foa
ni gwau. Ma sa Bita ka 'isi tau lau gu 'ana kau 'i buri.
55 Ma kera 'ukunia tii era 'i tofungana kula ni too lae 'i lao labu 'ana luma
nai, ma sa Bita ka gooru lau guu fainia toaa ne kera too kakalia na ere nai.
56 Ma kada tii wela keni saari ni rao nai nia suana sa Bita ne gooru seeri
karangia era nai, nia ka lio filoa 'ua guu ka bae 'urii, "Na waa nee nia too lau
guu mai fainia sa Disas ne!"
57 Sui boroi sa Bita ka tofe ka 'urii, "Wala wela keni nee wala, nau kusi
saitomana na waa nai!"
58 Ma nao si tau lau guu 'i burina, tii waa ka suana sa Bita ka bae lau guu
'urii, "'Oe ta waa lau guu ada ne!"
Sui boroi sa Bita nia luua ka 'urii, "Wala 'ae, nau nao wala."
59 Ma nao si tau lau guu 'i burina, tii waa lau ka bae tetede ka 'urii, "Nia
mamana. Na waa ne nia too lau guu fainia sa Disas, sulia nia lau guu na waa
faasia 'i Galilii ne!"
60 Sui boroi sa Bita nia luua ka 'urii, "See wala nee, nau ku ulafusia doo na
'oe bae sulia nai wala!"
Ma kada nia bae gu 'ana 'uri nai, na karai ka 'ai naa.
61 Ma na Aofia ka abulo, ka lio 'o'olo na kau fuana sa Bita. Ma sa Bita ka
manata naa tona baea bae na Aofia nia saea fuana bae 'urii, "'I nao sui fatai
karai kafi 'ai, 'oe 'oko olu fa tofe laku 'oko saea 'o lalafusi nau."

‡ **22:47** Lea na birangaa 'ana Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae 'ana toolangaidoo lae faasia waa kwairooi nia. Nia bobola fainia na waa kwairooi ka bae diana 'ana toolangaidoo laa nia 'ana nonoi lana 'abana.

62 Ma sa Bita ka ruu na kau 'i maa, ma ka angi baita lea ka igigele guu, sulia
liona 'e dila 'asia naa.

Kera nangasia sa Disas
(Matiu 26:59-68; Maak 14:55-65; Dion 18:19-24)
63 Ma na waa ni firu ki ne kera folo kalia sa Disas, kera ka 'onionga 'ani nia,
ma daka nangasia.
64 Ma daka kani bokotaa na maana, ma daka ledia daka 'urii, "'Oe saea fasi
sa tii ne fidali 'oe nai?"
65 Ma daka saea baea ta'aa 'oro ki lau guu fuana.
66 Ma uri 'uubongi kada nia dani naa, na toa gwaungai kera toaa Diu ki, ma
na waa baita ni foa ki, ma na waa toolangaidoo 'ana taki ki, kera ka bae ofu
naa, ma daka talaia naa sa Disas siada.
67 Ma daka bae 'urii fuana, "'Oe faarongo kameli fasi wala. Nia sae 'oe naa
ne Kraes bae 'oi dao na mai fua faamauri lameli lae nee, ma nao ni 'oe nao?"
Nia 'e luu kera ka bae 'urii, "Lea sae ku faarongo kamolu boroi ai, 'afitai
molu ka faamamane nau gu ne.
68 Ma lea nau ku ledi kamolu uria tii si doo, nia 'afitai molu ka luua ne.
69 Sui boroi nia 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, nau, na 'Alakwa nia Wane, nau
kwai too 'i bali 'aba aolo nia God 'ana tetede tasa, ma nau kui 'inito fainia."
70 Ma kera tiifau guu daka ledia daka 'urii, "'Uri nai ma 'oe naa ne 'Alakwa
nia God?"
Ma nia luu kera ka 'urii, "Iuka, nia naa nai kamolu tala saea nai."
71 Ma daka bae 'urii, "Nao kolu si dooria naa tasi baea uri kolu ka
faamamane nia lau. Sulia kolu tala rongo naa nai, nia tala saea nia 'Alakwa
God!"

23

Sa Disas da talaia 'i naofana sa Baelat
(Matiu 27:1-2,11-14; Maak 15:1-5; Dion 18:28-38)
1 Ma na konia nai sui naa, kera tatae daka talaia naa sa Disas siana sa Baelat
fuana keto lana.
2 Ma daka safali naa fua feengi lana lae 'ana doo garo ki, ma daka bae 'urii,
"Kameli, meli dao tona sa wala nee nia bae alingana toaa kameli ki ka saea
fuada nao dasi fale naa malefo 'ana takisi lae fua waa baita 'i Rom, ma nia ka
saea sae nia naa ne na Kraes na waa ni taloa bae."
3 Ma sa Baelat ka ledia ka bae 'urii, "'Urii ma ni 'oe na waa 'inito kera bae
toaa Diu ki naa ne?"
Ma sa Disas ka luua 'urii "Nia naa ne 'oe saea nai."
4 Sui sa Baelat ka bae 'urii fuana na waa baita ni foa ki, ma fua figua nai
guu, "Nau kusi dao tona guu tasi doo ne garo 'ana sa wala nee uri daka
saungia faafia."
5 Ma daka bae tetede na mai daka 'urii, "Sui boroi 'ana lao bali lolofaa 'i
Diudia, sa wala nee nia saketoa naa toae 'ana toolangaidoo laa nia. Nia safali
'ua mai 'i Galilii lelea mai ka dao naa 'i seeki lau guu."
6 Ma kada sa Baelat nia rongoa doo nai, nia ka ledi kera ka 'urii, "'Uri nai
ma sa wala nee nia lea mai faasia 'i Galilii nee?"
7 Ma kada nia saitomana ne sa Disas nia lea mai faasia na kula ne sa Herod
nia 'inito, nia ka fale kau sa Disas siana sa Herod. Sulia sa Herod nia nii lau
guu 'i Durusalem 'ana kada nai.
8 Ma kada sa Herod nia suana sa Disas, nia ka ele 'asia naa, sulia nia rongoa
na baee ki suli nia, ma ka kwaimaasi ka tau naa uri sua lana. Ma nia ka
dooria naa sua lana sa Disas uri ili lana ta doo kwaibalatana.

9 Sa Herod nia ledia doo 'oro ki 'ani nia, boroi ma sa Disas nao si luua guu
'ana ta si doo.
10 Ma na waa baita ni foa ki, ma na waa toolangaidoo 'ana taki ki, kera uu
lau guu 'i seeri, ma daka bae tetede naa uri feengi lana sa Disas.
11 Ma sa Herod fainia na waa ni omee nia ki, daka 'onionga 'ada 'ana sa
Disas, ma daka bae ta'aa fuana. Ma daka faa ruufia 'ana tii maku tikwa diana,
ma daka oli lau fainia siana sa Baelat.
12 Ma nia 'ita 'ana fa dani nai, sa Herod ma sa Baelat keeru daru ka ofu
kwaimani naa. 'I nao keerua na roo malimae ki.

Kera doori uri sa Disas ka mae naa
(Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Dion 18:39–19:16)

13 Sa Baelat ka konia naa waa baita ni foa ki, ma waa gwaungai ki, ma na
toae ki.
14 Ma ka bae 'urii fuada, “Kamolu falea naa mai na waa ne siaku, molu ka
saea sae nia talai garo 'ana toae ki faasia na ade lae sulia gwaungaia 'i Rom.
Ma sui, nau ku ledia 'i maa molu, ma nao nau kusi dao guu tona tasi garoa
'ani nia mala ne kamolu feengi nia ai.
15 Ma sa Herod boroi si dao guu tona tasi garo laa 'ani nia. Nia ne ka
olitainia lau gu 'ana mai nee. Nia nao si ilia guu ta garoa uri ka maelia.
16 Nia ne, nau ku falea guu 'akua kau uri kera ka kwae nia, sui ku lukatainia
ka lea na 'ana.”
17 'Ana Fafangaa 'ana Tasalae, sa Baelat lea doo kai lukea tii waa faasia 'i
lao lookafo fuana toaa Diu ki, sulia birangaa kera ne 'uri nai naa.
18 Sui boroi 'ana kera sui naa da 'ai daka 'urii, “Molu saumaeli sa wala na!
Molu ka lukea 'amolu mai sa Baarabas fuameli!”
19 Sa Baarabas kera alua lao na lookafo, sulia nia safalia na omee baita 'i
lao maefera baita nai, ma nia na waa sauwane 'ua guu.
20 Sa Baelat nia dooria kai lukea sa Disas, ma nia ka ledia lau kau na figua
nai.
21 Sui boroi 'ana daka dau 'ada 'ana 'ai lae 'urii, “Molu saungia ka mae!
Molu ka foto faafia 'ana 'airarafolo!”
22 Ma sa Baelat ka bae 'urii lau fuada 'ana oluna si kada, “Sui boroi 'ana,
ma garoa tee ne nia ilia? Nau nao kusi dao toi guu ta doo ne nia ilia garo uri
ka maelia. Nia ne nau ku falea kau uri kera kai kwae nia gu 'ada, sui daka
lukea lau gu 'ada.”
23 Sui boroi 'ana ma kera daka dau naa 'ana akwa lae ma daka suumainia
naa uri foto faafi lana 'ana 'airarafolo. Ma na suungia nai ka linge nia naa.
24 Ma sa Baelat ka falea na kwakwaea ne kera susuu uria sulia gani laa
kera.
25 Ma nia ka lukea naa sa Baarabas na waa bae kera dooria, na waa bae
kera alua 'i lao lookafo faafia safali lana omee, ma sauwanee. Sui sa Baelat
ka falea sa Disas fuada, sulia kwaidooria kera.

Kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo
(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Dion 19:17-27)

26 Ma na waa ni omee ki, daka talaia sa Disas daka lea na kau fainia. Ma
kada kera lea kau, daka dao tona tii waa 'i sara ne satana sa Saemon, faasia
maefera baita 'i Saerin. Nia ruu mai lao labu 'i Durusalem faasia tii kula mai
'i maa. Ma daka alua naa 'airarafolo 'i gwauna 'abana, ma daka suumainia
uri nia ka ngalia 'i burina sa Disas.
27 Ma tii figua baita daka lea 'i burina. Ma tai wela keni 'i lao figua nai kera
angisi nia daka isisigwau.

28 Sa Disas nia abulo fuada ka bae 'urii, “Wela keni neki 'i Durusalem 'ae!
Nao kamolu si angisi nau lau. Molu kai angisi kamolu tala 'amolu, fai wela
kamolu ki.
29 Sulia nia kai dao 'ana fa dani ne toae ki kera kai bae 'urii, “'E diana tasa
fuana wela keni 'aba'ato ki, ma wela keni nao dasi kwala wela ki, ma nao
dasi faasusu ki!'
30 Ma kada nai na toae ki kera kai bae 'urii fuana fa uo ki, ‘Molu toli mai
faafi kameli.’ Ma daka bae 'urii fuana toloa ki, ‘Molu atoli mai faafi kameli.’
31 Sulia lelea kera dai ili 'uri nai aku, na waa ne nau ku 'o'olo, kera kai ilia
doo ne nia ta'aa ka tasa 'amolu toaa ne kamolu too 'ana ta'aa lae ki.”
32 Ma daka ngalia lau guu roo waa beli ki, fuana saungi ladaru fainia sa
Disas.
33 Ma kada kera dao 'ana kula ne kera saea 'ana “Gwau Lelete,” daka foto
faafia sa Disas 'ana na 'airarafolo. Ma na roo waa beli baki, daka foto faafi
keeru lau guu 'ana roo 'airarafolo ki, tii waa 'ana bali aolo nia sa Disas, ma ta
waa 'ana bali mauli 'ana.
34 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Maa, 'oe manata luke kera, sulia kera da
ulafusia gu 'ada doo ne kera ilia.”
Ma na waa ni omee ki kera daka saso 'ana tii doo mala dais nai uri daka
tolingia maku nia ki fuada kwailiu.
35 Na toaa ne kera uu 'i seeri ki daka dau gu 'ada 'ana bubu lae, ma na waa
gwaungai kera toaa Diu ki daka dau 'ana 'onionga lae 'ani nia daka bae 'urii,
“Nia bae faamauria naa toaa 'e'ete ki. Lea sae nia na Kraes ne God 'e filia mai,
ni ka faamauria nia fasi tala'ana.”
36 Ma na waa ni omee ki, daka 'onionga lau guu 'ani nia, daka lea kau siana,
ma daka falea waen lifoo fuana.
37 Ma daka bae 'urii, “Lea 'oe na waa 'inito toaa Diu ki, 'oko faamauri 'oe
tala 'amu!”
38 Ma daka kedaa naa si baea 'urii 'i gwauna 'airarafolo nia, “NI NIA NAA NE
NA WAA 'INITO KERA TOAA DIU KI.”
39 Ma ta waa 'ana roo waa baki da foto faafi keeru fai sa Disas, liu 'e bae
kwakwala ka bae 'urii, “'Oe naa bae 'o saea sa 'oe na Kraes. Aia, ma 'o
faamauri kolu fasi.”
40 Ma sui ruana waa bae ka ngatafia ka 'urii, “Nee wala, 'oe 'osi maungia
guu kwakwaea God nee? Kolu bobola guu, sulia kera falea guu tii kwakwaea
fua kolu.
41 Ma sui ni koro nee, na kwakwaea ne nia 'o'olo naa ne, sulia koro ngalia
naa uria doo ta'aa neki koro ilia ki. Aia, ma ni nia nao si ilia guu ta doo garo.”
42 Ma nia ka bae 'urii fuana sa Disas, “Disas 'ae, 'o manatai nau, kada 'oe oli
mai 'ana 'initoaa 'oe.”
43 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nau ku saea na doo mamane fuamu, 'i
tari'ina gu ne 'oe too na fai nau 'i salo.”

Na mae lana sa Disas
(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Dion 19:28-30)

44 Nia 'ita 'i tofungana sato, na sato ka rorodoa, ma bali fera nai tiifau ka
rodo, lelea ka dao 'ana oluna kada sato saulafia.
45 Ma na maku baita ne nia suusia na kula abu 'i lao na Beukaua loo ka kari
'ana roo bali doo ki.
46 Ma sa Disas nia ka 'ai baita ka 'urii, “Maa 'ae, nau ku falea na kau na
mangoku fuamu.” Nia 'e bae 'uri nai sui guu, ka mae naa.
47 Ma na waa baita 'ana omee nia suai doo nai, nia ka tangoa God ka 'urii,
“Nia mamana, nia na waa 'o'olo ne!”

48 Ma kada na waa nai ki kera koni, ma kera ka bubungia, kera suai mae
lana sa Disas ka sui, kera tiifau daka oli naa 'ada 'i fera kera ki. Ma daka
fidalia maa ruruuda fuana faatai lana na liodila lae kera ki.
49 Ma na toae ki tiifau ne kera saitomana sa Disas, fainia na wela keni ne
kera lea 'i burina faasia 'i Galilii ki, kera uu tau guu 'ada, ma daka suai gu
'ada doo nai ki tiifau.

Kera saufinia sa Disas
(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Dion 19:38-42)

50-51 Ma tii waa faasia maefera 'i 'Arimatea 'i lao bali lolofaa 'i Diudia, ne
satana sa Diosef, nia too lau guu 'i seeri. Ma nia na waa 'o'olo, ma na waa
diane, ma nia ka kwaimaasi lau guu uri sua lana God kai 'inito faafia toaa
nia ki. Ma sui boroi 'ana nia ta waa 'ana toaa gwaungai kera Diu ki, nia nao
si ala guu faafia doo ne kera saea, ma daka ilia 'ana sa Disas ki.
52 Nia ka lea siana sa Baelat, ma ka gani nia uria na nonina sa Disas.
53 Ma nia ka lafua naa nonina sa Disas, ma ka 'afua naa 'ana maku
kwakwaoe. Ma nia ka alua 'i lao tii likwafau falu ni aluwanee ne kera 'elia 'i
lao fau baita nai.
54 Ma fa dani nai na Faraedee. Fa sato fuana ade akau lae maasia Sabati fa
dani 'ana momola lae, nia karangi safali naa.
55 Na wela keni ne kera lea mai burina sa Disas faasia 'i Galilii ki, kera lea
lau guu fainia sa Diosef. Ma daka suai naa likwafau nai, ma daka suai naa
alu lana sa Disas 'i laona.
56 Sui daka oli na mai 'i fera, ma daka ade akau 'ana waiwai ki, ma na doo
moko diana ki fuana kano lana 'ana nonina sa Disas. Sui boroi 'ana fa dani
'ana Sabati, daka momola naa, mala na taki nia saea.

24

Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea
(Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Dion 20:1-10)

1 Aia, 'ana Sandee 'i 'uubongia maakafukafua, na bara wela keni bae kera
ngalia waiwai moko diana nai ki da ade akau ki mai ai daka lea naa uri
maana likwafau bae.
2 Lea kau dao daka suai kwainaia bae nia 'ifi naa, sulia na reba fau bae nao
si suusia naa maana kwainaia nai.
3 Ma kera ka ruu na kau, sui boroi ka nao dasi suai naa nonina sa Disas na
Aofia.
4 Ma kada kera manata 'ua gu 'ada sulia si doo nai, roo 'ensel ne kera ruufia
na maku waasinasina tasa nai ki, keeru ka sakatafa mai daru ka uu naa
siada.
5 Na wela keni nai ki daka mau 'asia naa daka gwautoli nada 'i saegano.
Sui boroi 'ana roo waa nai ki, keeru ka bae 'urii fuada, “Nee rowaa, 'utaa ne
molu ka lea lau mai uri nani lae uria waa mauri gwana 'i seki kula fua waa
mae ki 'ana?
6 Nia nao si nii na 'i seki ne, sulia nia 'e mauri lau gu 'ana. Kamolu manata
toi fasi, si doo bae nia faarongo ai siamolu tiifau 'ana kada bae nia too 'ua fai
kamolu 'i Galilii. Nia bae 'urii bae,
7 ‘Kera kai fale nau, 'Alakwa nia Wane, fuana toaa ta'aa ki, ma kera kai foto
faafi nau 'ana 'airarafolo, sui dao oluna maedani, nau kui tatae lau gu 'aku
faasi maea.’ ”
8 Sui guu bara wela keni nai daka manata toi naa si bae nia baki.
9 Guu kera daka oli naa faasia kwainaia bae, ma lea daka faarongoa naa
akwala ma tii waa kwairooi nia ki, ma tai waa lau ne kera dao toda.

10 Na ai neki da lea kau daka faarongoa 'aboosol nia ki, ne ni Meri faasia 'i
Magdala, keni Dioana, ni Meri gaa sa Demes, ma tai ai lau.
11 Ma sui boroi 'ana, na 'aboosol ki ka nao dasi faamamanea guu bae lana
wela keni nai ki. Suli da manata toi 'ada sae sa wela keni nai ki da bae ata
gwada.
12 Sui boroi 'ana sa Bita nia tatae, ma ka lae 'ali'ali naa uria maana
likwafau. Ma nia ka ororo kau, ma ka suai gu 'ana maku kwakwaoa baki
tio gu 'ada 'i seeri. Sui nia ka oli, ma ka kwele 'asia naa 'ana doo ne fuli nai.

Ta roo waa daru suana sa Disas kada nia mauri lau
(Maak 16:12-13)

13 'Ana fa dani nai, ta roo waa 'ana waa kwairooi sa Disas ki, keeru lea
uria na toaa 'i 'Imeas. Nia bobola fainia taafuli kada taale ma tii kada taale
sarenga faasia 'i Durusalem.
14 Ma keeru ka bae 'adarua sulia doo nai ki sui guu ne fuli.
15 Ma kada keeru bae 'adarua, sa Disas nia lea karangi keeru mai, ma ka
lea lau guu fai keeru.
16 Keeru ka suai guu 'adarua, boroi ma God nao si faolomainia fuadaru uri
keeru ka lio saitomana.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Tee ne kamuru bae mai sulia kada ne
kamuru lea mai nai?”
Ma keerua daru ka uu aroaro, ma na manata ladaru ka kii.
18 Ma tii waa 'adarua ne satana sa Kleopas, nia ka bae 'urii, “Nau ku manata
toi alamia 'oe guu ne 'o too boroi 'i Durusalem, ma 'oko ulafusia gu 'amu na
doo neki fuli lao fa dani nai ki mai.”
19 Ma sa Disas nia ledi kera ka 'urii, “Doo 'uri tee ki gu nai rowaa?”
Ma keeru olisi nia, daru ka 'urii, “Doo nai ki ne kera ilia 'ana sa Disas, waa
bae 'i Naasaret. Na waa nai, nia na brofet, na waa fuana bae lae na 'ana sulia
bae lana God, sulia God ma na wane kera saitomana na bae lana 'e mamana,
ma na rao lana ka baita 'asia naa.
20 Na waa baita ni foa kameli ki, ma na waa kwaitalaia ki, kera fale nia kau
fua saungi lana, ma daka foto faafia 'ana 'airarafolo.
21 Ma kameli ka manata 'amelia sulia sae nia naa ne kai lukea toaa 'i 'Israel
ki. Ma tari'ina na oluna fa dani naa 'i burina doo nai ki fuli ne.
22 Ma kameli meli ka kwele 'asia naa, sulia tai wela keni 'ana figua kameli,
da lea daka dao mai 'ana likwafau bae.
23 Ma sui ka nao dasi suana gu nonina. Ma daka oli mai, daka saea ne kera
suana 'ensel ki faarongo kera ne nia mauri lau.
24 Ma tai waa lau guu 'ana figua kameli, kera da lea lau guu maana
likwafau nai, ma daka dao tona nia mamana naa, mala bae wela keni nai
ki kera saea. Sui boroi ka nao dasi suai naa nonina sa Disas.”
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Kamuru oewanea 'asia naa! Ma na
manatamuru ka nao si 'ali'ali uri faamamane lana doo bae na brofet ki kera
saea 'ua mai 'i nao.
26 Na Kraes bae, nia kai nonifii fasi sui fatai nia kafi ruu lao 'initoaa nia.”
27 Ma sa Disas ka toolangaidoo fua keeru 'ana doo bae kera saea sulia na
Kraes 'i lao kekeda laa Abu ki. Nia safali 'ana kekeda laa sa Mosis ki ka lea
'ana kekeda laa brofet ki.
28 Ma kada kera dao karangia naa toaa ne kera lea uria, sa Disas ka ili mala
sae nia kai faasi keeru naa 'i seeri ka tasa na 'ana.
29 Ma keeru ka luia, daru ka bae 'urii, “'Oe too fasi 'amu mai fai kaari, sulia
nia saulafia naa ne, ma faanoe boroi kai rodo naa.” Ma nia ka lea naa fai
keerua.

30 Kada nia gooru naa fai keeru uri fanga lae, nia ka ngalia fa beret, ka
tangoa God, sui ka niia ka falea fuadaru.
31 Kada keeru suai doo nai, God ka faolomainia keeru kafi lio saitomana
naa, ma nia ka nao 'ana naa faasi keeru.
32 Ma keeru ka bae fuadaru kwailiu, daru ka 'urii, “Se! Kada bae nia bae
fai koro mai sulia taale, ma ka toolangaidoo fua koro 'ana kekeda laa Abu ki,
koro ele tasa bae.”
33 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, keeru sulatatae, daru ka oli lau gu 'adaru
uri 'i Durusalem. Ma keeru ka dao tona akwala ma tii waa kwairooi baki ne
kera koni guu 'ada, fainia tai waa lau.
34 Ma waa ki lao figua nai daka faarongo keeru 'urii, “Na Aofia nia mauri
lau, mamana naa! Nia dao faatai fuana sa Saemon!”
35 Ma keeru ka bae sulia na doo bae fuli sulia taale, ma sulia na kada keeru
lio saitomana kada nia niia fa beret bae.

Sa Disas faatainia tala'ana fuana waa kwairooi nia ki
(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)

36 Kada roo waa nai ki keeru bae gu 'adarua fuadaru 'ua, sa Disas nia ka
sakatafa ka uu naa 'i sabitada, ma ka bae 'urii fuada, “Na aroaroe kai too fai
kamolu.”
37 Ma daka tona, ma daka mau 'asia naa, sulia kera kwaifii sae kera suai ta
anoedoo.
38 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Tee ne molu mau ai? Nao molu si manata 'oroa!
39 Nau gu 'ana ne. Molu suai fasi roo 'aba nau neki fai roo 'ae nau
neki. Molu samo tona fasi mai noniku nee uri molu ka saitomana, sulia na
anoedoe nao si too 'ana 'oki fainia mariko, mala ne kamolu suai nau ku too
ai nee.”
40 Burina ne nia saea doo nai ki ka sui, nia ka faatainia naa fulina nila baki
'ana roo 'aba nia ki ma roo 'ae nia ki fuada.
41 Ma kera daka ele 'asia naa fainia 'ana kwele lae. Sui boroi 'ana, kera
ka manata ruarua guu 'ada, sulia nao kera dasi saitoma diana 'ua ai. Ma sa
Disas ka bae lau 'urii fuada, “Molu falea fasi mai tasi fanga fuaku.”
42 Ma daka falea tii gwa sakwari fuana.
43 Ma nia ngalia ka 'ania naa 'i naofada.
44 Sui nia ka bae lau 'urii fuada, “Doo neki nau ku saea mai fuamolu, kada
ne nau ku too 'ua mai fai kamolu. Doo nai ki sui guu kera kedaa suli nau lao
taki sa Mosis ma lao kekeda laa brofet ki, ma lao Sam ki, kera mamana naa.”

Sa Disas, nia tae naa uri salo
(Maak 16:19-20; 'Aks 1:9-11)

45 Sui sa Disas ka 'ifingia manata lada uri kera ka saitomana kekeda laa
Abu ki.
46 Nia ka bae 'urii fuada, “Kera kekeda mai suli nau, na Kraes, ne nau kwai
nonifii, ma sui lao oluna fa dani, nau kwai tatae lau faasia maea.
47 Ma 'ita 'i Durusalem lelea ka dao lao fere ki tiifau, kamolu kai bae sulia
na lukasi lana abulo ta'aa lae fai na manata luke lae 'ana sataku.
48 Ma kamolu naa ne molu ka faarongo 'ana doo nai ki.
49 Ma nau tala 'aku, nau kwai falea Anoedoo Abu fuamolu ne Maa nau 'ita
ka alangainia na mai. Ma molu ka kwaimaasi 'i Durusalem, lelea na tetedea
faasia 'i langi kai koso mai faafi kamolu.”
50 Sui nia ka talaida naa faasia 'i lao maefera baita nai, lelea daka dao 'ana
maefere 'i Betanii, ma nia ka tafoa naa 'abana 'i langi, ka faadiana kera naa.
51 Ma kada nia faadiana kera 'ua gu 'ana, nia ka faasi kera, ka tae naa uria
'i langi.

52 Ma kera daka faa'initoaa, sui daka oli na 'ada uri Durusalem fainia na
ele laa baita.
53 Ma 'ana kada 'oro ki kera daka too gu 'ada 'i lao Beukaua loo fuana tango
lana God.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Dion

Sa Dion na waa kwairooi bae sa Disas ne nia kedaa buka nee. Sa Dion 'e saea lea ta waa nia dooria kai suana God, nia ka liotoi diana 'ana birangana sa Disas. Sa Dion nia kedaa buka nee uri 'adomi lana toae ki uri faamamane lana sa Disas Kraes na 'Alakwa God uri kera daka too 'ana mauria firi. Laona buka nee, sa Disas saea nia tala'ana 'ana, "Nau Naa." Si satae doo nai, na satana God. God nia faatainia mai si satae doo nai fuana sa Mosis, 'ana si kada sa Mosis nia suana ere bae saru lao uluna 'ai baki, ma sui ka nao si sarufia guu tasi doo 'ana uluna 'ai nai ki. Ma si kada sa Disas bae 'urii, "Nau Naa," nia faatainia ni nia naa God. Lao bali buka nee 2:1—12:50, sa Dion nia bae sulia fiu si doo kwaibalatana sa Disas fulia ki. Fiu si doo kwaibalatana nai ki sui guu kera faatainia sa Disas nia na 'Alakwa God. Na doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas na Kraes, na waa bae God nia filia uri 'adomi lana toae ki sui, ma nia naa ne nia 'Alakwa God. Ma si doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas naa ne kai faa mai mauria firi fua wane.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Si kada sui fatai sa Disas kafi safalia raoa nia 1:1-51
Si kada sa Disas ilia naa raoa nia 2:1—12:50
Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 13:1—17:26
Si kada sa Disas nia mae 18:1—19:42
Sa Disas nia tatae naa faasia maea 20:1—21:25

Si Baea nia liaewane

1 'Ana sasafali laa 'ua mai, si Baea nia 'ita ka too naa, ma si Baea ka too kwaimani naa fai God, ma si Baea nia God.
2 Nia 'e too kwaimani naa fai God 'ana sasafali laa 'ua mai.
3 Ma na doo neki sui guu God nia saungainia, si Baea ne ilia ka fuli. Nao tasi doo 'ana doo neki God nia saungainia sui guu, ne si Baea nia 'e ore fasi fuli lana.
4 Na maurie 'ita mai 'ani nia. Ma na mauria nai nia na kwesu ne tala folaa tala doo God ki fuana wane 'ana fera ne 'i saegano.
5 Ma na kwesu nai ka tala folaa fua lao rorodoa lae, ma sui na rorodoa lae ka nao si liofilo nia gu mai.
6 God nia odua mai tii waa nai ka lea mai, ma waa nai satana sa Dion na waa ni faasiuabu.
7 Sa Dion nia lea mai uri faarongo lae sulia kwesu nai, uri toae ki sui guu daka rongoa ma daka manata mamana.
8 Sa Dion 'i tala'ana nia nao lau na kwesu nai. Nia na waa 'e lea lau 'ana mai uri faarongo tatalo lae sulia kwesu nai.
9 Na kwesu mamana nai mone, nia ne 'e dao na mai 'isi lao fera ne 'i saegano, uri ka tala folaa fua toae ki sui guu.
10 Ma sa wala nai si Baea 'e lea mai ka nii na lao fera ne 'i saegano. Nia ne fulia fera ne 'i saegano suli manata lana God. Ma sui boroi 'ana, wane lao fera ne 'i saegano ki nao kera dasi liofilo nia guu.
11 Nia ka dao mai siana toaa nia ki, ma sui boroi 'ana toaa nia ki nao kera dasi ala faafi nia guu.

12 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, toaa ki sui gwana ne kera da ala faafi nia,
ma daka manata mamana 'ani nia, nia 'e faolomai kera sui guu uri daka maa
'ana God. 'I seeri, kera sui guu na wela God ki naa.
13 Na futa laa nai kera futa 'ana God nai, God 'ana ne nia ilia ka fulia 'ani
kera. Nia nao lau doo sulia lioewane 'ana fera ne 'i saegano, ma ka nao lau
na futa lae 'ana gaa fai maa 'ana fera ne 'i saegano.
14 Si Baea, nia 'e liaewane ka too 'i matangakolu. Kameli meli ka suana
naa dianaa nia. Ma na dianaa nia nai, na dianaa nia taifili nia naa tii fa
'Alakwa nia naa God. Nia ka faatainia ade dianaa nia fai mamana laa nia
tiifau fuakolu.
15 Sa Dion waa ni faasiuabu nia bae mamana sulia si Baea, ma nia ka bae
'urii, “Na waa bae nau ku faarongo tatalo gu mai suli nia ne. Bae nau ku bae
'urii, ‘Tii waa kai dao mai buriku ne 'initoa tasa ka talu nau, suli nia 'e too
'uabaa na mai sui fatai nau kufi futa.’ ”
16 Nia faatainia dianaa baita tasa nia fuakolu, suli nia 'ofe kolu ma ka falea
doo diane ki tiifau naa fuakolu sui guu ka lelea firi.
17 Suli God nia falea mai na taki ka lea mai fuakolu 'i 'aba sa Mosis, aia ma
na ade dianaa nia fai mamanaa nia ka lea 'ana mai fuakolu 'i 'aba sa Disas
Kraes.
18 Nao ta waa si suana 'ua God. Taifilia guu fa 'Alakwa 'autania God ne
nia God 'ua guu, ma ka too kwaimani 'ua guu fai God, nia ne faatainia God
fuakolu.

Sa Dion waa faasiuabu nia saea fua toae daka ade akau maasia na Kraes (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Na toa gwaungai kera toaa Diu ki 'i Durusalem da odua mai waa ni foa ki
fai waa ni rao kwai'adomi lae fua waa ni foa ki, uri kera daka ledia sa Dion.
Ma daka 'urii, “Nee wala, ma 'oe tii gu nee?”
20 Ma sa Dion ka nao si agwaa lau faasi kera. Nia 'e bae folaa fuada ka 'urii,
“Nau nee nao lau na Kraes bae ne.”
21 Ma kera daka ledia lau daka 'urii, “Sui 'uri nai, ma 'oe sa tii mone 'ana
nee? 'Oe sa 'Ilaeja nee, ma nao 'oe sa tii nee?”
Nia 'e luu kera ka 'urii, “Sa 'Ilaeja boroi ka nao lau guu.”
Ma kera daka ledi lau gu 'urii, “Ma nao 'oe naa 'oto ne brofet bae meli
maasia mai?”
Sa Dion 'e luu kera ka 'urii, “Brofet nai boroi ka nao lau guu.”
22 Ma kera daka ledi 'isi na 'ani nia daka 'urii, “Nee wala, ma sui 'uri nai 'oe
sa tii mone 'ana nee? 'O faarongo kameli fasi, uri meli ka faarongoa toaa ne
da odu kameli mai. Tee ne 'oe saea suli 'oe fuameli?”
23 Sa Dion 'e luu kera 'ana si baea brofet 'Aesaea nia kedaa mai kada 'i nao
ka 'urii, “Nau na lingena wane ne 'ai fuana toae laona fera kwasi ma ka bae
'urii, ‘Na Aofia 'e karangi dao naa! Molu 'olosia taale ki fuana.’ ”✡
24 'I seeri toa nai da lea mai faasia na Faarisii ki daka ledia lau daka 'urii,
25 “Lea 'oe nao lau na Kraes, ma ka nao lau sa 'Ilaeja, ma nao sa ta brofet
mai 'i nao boroi ka nao lau guu, 'utaa ne 'oko faasiuabua 'amu toae ki?”
26 Sa Dion 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku faasiuabua toae ki 'ana kafo gwana.
Tii waa ne nia nii gwana 'i matangamolu, ma sui ka nao molu si saitomana
guu.
27 Waa nai 'e dao gwana mai buriku, ma sui boroi 'ana, ni nau na luke lana
sadol nia ki 'i 'aena boroi nao kusi bobola guu fai ili lana.”

✡ **1:23** 'Aesaea 40:3

28 Na doo nai ki tiifau da fuli 'ana maefera 'i Betanii ne nii bali kafo loko
'ana tae lana sato 'ana kafo 'i Diodan, kula nai sa Dion nia faasiuabua toae ki
ai.

Kale sifsif ni afuafua God

29 'Afa dani 'i burina guu, sa Dion ka suana kau sa Disas 'e lea na mai siana.
Sa Dion ka bae 'urii fua toaa nai, “Molu suana fasi loko, na waa bae nia
talafana kale sifsif God gu loko, uri ngali lana abulo ta'aa laa kera toae ki
sui guu lao fera ne 'i saegano.
30 Nia waa bae nau ku bae gu mai suli nia loko, bae nau ku bae 'urii, ‘Tii waa
kai dao mai buriku. Waa nai 'e 'initoa tasa ka talu nau, suli nia too 'uabaa na
mai sui fatai nau kufi futa.’
31 'I nao, nau kwasi saitomana lau gwaku ne sa wala nai naa ne Kraes bae.
Ma sui boroi 'ana, nau ku lea mai ku faasiuabua naa toae ki 'ana kafo uri toaa
nee 'Israel daka saitomana ne sa wala nai nia naa ne Kraes bae.”
32 Sa Dion ka bae lau 'urii, “Nau ku suana naa kada Anoedoo Abu 'e sifo
mai mala tafa bole fasi lao salo ma ka dau faafi nia.
33 'I nao, nau doo kwasi saitomana lau gwaku nai, sui ma God waa ne fale
nau ku lea mai uri faasiuabu lae 'ana kafo, nia ka bae 'urii fuaku, ‘Waa ne
'oe suana Anoedoo Abu nia sifo mai ka dau faafi nia nai, nia waa bae uri
faasiuabu lae 'ana Anoedoo Abu naa nai.’ ”
34 Ma sa Dion ka bae na 'urii, “Nau ku suana si doo nai 'e fuli naa. Doo ne
adea guu ma nau ku faarongo kamolu naa nai. Sa wala nee naa ne 'Alakwa
nia God.”

Toa kwairooi totolenao sa Disas ki

35 'Afa dani burina lau guu, sa Dion nia uu lau gu 'i seeri 'ana tii si kula nai
fainia ta roo waa 'ana toa kwairooi nia ki.
36 Si kada nia suana sa Disas 'e liu kau siada 'i seeri, nia ka bae 'urii, “Suana
fasi loko, na waa bae nia talafana kale Sifsif nia God gu loko!”
37 Si kada roo waa kwairooi nai ki da rongo nia bae 'uri nai, keerua sui guu
daru ka lea na 'adarua 'i burina sa Disas.
38 Sa Disas nia abulo 'e lio kau, ka suana keerua daru lea na mai burina.
Ma nia ka ledi keerua ka 'urii, “Nee roo waa, tee ne muru dooria?”
Ma keerua daru ka bae 'urii, “Wala Rabae,” (Rabae toolangainia, waa
toolangaidoo), “'Oe doo 'o too gwamu fai nee?”
39 Ma nia ka luu keerua ka bae 'urii, “Muru lea mai muru ka tala suai
'amuru.” Keerua daru ka lea na burina, ma daru ka suai naa kula nai nia
too ai. Ma keerua daru ka too mai fainia suli fa sato nai. Ma ka dao na kau
bobola fainia faina kada sato 'i saulafi.
40 Ruana waa 'ana roo waa kwairooi nai ki daru rongo doo nai sa Dion
saea suli sa Disas, ma daru ka lea fai sa Disas nai, nia ne sa 'Andru toolana sa
Saemon Bita.
41 'Uri nai guu, si doo sa 'Andru safali ilia gu 'i nao ne nia nani uri dao lae
tona na toolana nai sa Saemon Bita, ma faarongo lana lae 'urii, “Kaaria miri
dao tona naa Mesaea (toolangainia, Kraes) bae wala. Na waa bae God filia
uri 'adomi lana toae ki sui.”
42 'I seeri, sa 'Andru ka talaia na mai sa Saemon sia sa Disas.
Sa Disas 'e bubu tetee 'ana sa Saemon sui ka bae 'urii, “'Oe sa Saemon nee,
ne satana maa 'oe sa Dion lau guu, 'ita tari'ina ka oli 'alaa, kera da kai 'aili
'oe naa 'ana sa Kiifas.” Kiifas, na ruana sata da 'ailia 'ana sa Bita ma ka
toolangainia, “Fau”.

Sa Disas 'ailia sa Filib fai sa Nataniel uri lea lae burina

43 Sui 'afa dani burina lau guu, sa Disas ka manata toi naa lea lae uri bali
lolofaa 'i Galilii. Nia dao tona sa Filib, ka bae 'urii fuana, "'O lea mai buriku."
44 Aia, sa Filib nia waa lau gu mai fasi Betsaeda maefera nai sa 'Andru fai
sa Bita.
45 Sa Filib nia dao tona sa Nataniel, ka bae 'urii fua sa Nataniel, "Kameli
dao tona naa waa bae sa Mosis kekeda mai suli nia laona taki ma brofet ki
lau guu daka kekeda mai suli nia 'ana kada 'i nao. Nia na 'alakwa sa Diosef
bae 'i Naasaret gwana bae."
46 Ma sa Nataniel ka bae 'urii, "Fera bae dodolofia ka bobola fainia tasi doo
diana ka lea na mai faasia nai!"
Ma sa Filib 'e luu nia ka bae 'urii, "Aia lea mai tala suai 'amua."
47 Si kada sa Disas nia suana sa Nataniel 'e lea gu mai siana, sa Disas ka bae
na 'urii, "Sa wala nee nia waa Diu mamana naa ne, ne nao lau ta suke laa 'ani
nia!"
48 Sa Nataniel 'e luu nia ka 'urii, "'Oe saitoma 'urifita 'ani nau?"
Ma sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii fuana, "Nataniel 'ae, nau ku suamu
gwaku bae kada bae 'oe nii 'aena fig loko bae, sui fatai sa Filib kafi 'aili 'oe
mai."
49 Si kada sa Nataniel 'e rongo si doo nai, nia ka bae 'urii, "Waa toolan-
gaidoo 'ae, nia mamana, 'oe 'Alakwa God naa ne! 'Oe na waa 'inito kameli
toaa Diu naa ne!"
50 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe faamamane nau gwamu suli nau ku saea
ku suamu 'aena fig loko 'oto nai? Ku faarongo 'isi 'ani 'oe, si doo baita tasa ki
talua fatai si doo nai ne 'okoi suai."
51 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Ku faarongo 'isi 'ani kamolu, kamolu
kai suana salo nia 'ifi, ma molu kai suana lau guu na 'ensel God ki kera da kai
raa 'alaa, ma da kai koso toli mai faafi nau, na 'Alakwa nia Wane."

2

'Aena Faalua nai 'i Kena

1 'Ana ruana fa dani 'i burina sa Disas 'ailia roo waa baki uri lea lae fai nia,
tii faalua ka liu naa 'ana maefera nai 'i Kena lao bali lolofaa 'i Galilii. Na gaa
nia sa Disas 'e dao ka nii 'i seeri.
2 Kera daka kwaiodui kau uri sa Disas fai toa kwairooi nia ki kera dao daka
nii lau gu 'i seeri 'aena faalua nai.
3 Ma si kada na waen nai da kuufia 'aena faalua nai 'e sui, gaa nia sa Disas
ka bae 'urii fuana, "Na waen bae 'e sui, ma ka nao dasi too naa 'ana ta waen
lau!"
4 Ma sa Disas ka bae 'urii fua gaa nia, "Gaa 'ae, si kada nau 'e nao si dao 'ua
ai. Nao 'osi odu nau 'ua uri ili lana tasi doo."
5 'Uri nai, gaa nia ka bae na 'urii fua toa ni rao nai ki, "Molu ilia gwamolu
si doo ne nia kai saea fuamolu."
6 Aia, na ono kufidoo baita ni ngali kafo lae ki ne da saungainia 'ana fau
da nii 'i seeri 'ana si kada nai. Na kufidoo nai ki na kufidoo ni ngali kafo lae
ki uri tau 'aba lae sulia birangaa kera Diu ki. Baita lana kufidoo nai ki, tii
kufidoo bobola fainia daka ongia 75 lita, ma nao 115 lita 'ana kafo 'i laona.
7 Sui, sa Disas ka bae 'urii fua toaa ni rao nai ki, "Molu ongia fasi mai
kufidoo neki 'ana kafo." Kera lea daka ongia mai kufidoo nai ki lelea daka
fungu 'alamaa guu.
8 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Molu ongia tasi kafo 'ana kafo nai,
ngali kau molu ka faa fua waa ne baita 'ana raoa neki 'ana fafangaa nee."
Kera ngali daka faa na fuana.

9 Ma si kada waa baita nai 'ana rao lae ki 'e kuu toi kafo nai 'e tatala sui naa
'ana waen nai, nia ka ulafusia lau gwana 'i fai ne kera ngali mai waen nai
faasia. Ma sui toaa ni rao nai da ongia mai kafo nai daka saitomana gwada.
'I seeri, na waa baita nai ka 'ailia na mai fungao falu nai
10 ka bae 'urii fuana, “Nee wala, ma 'oe 'ua ne 'o onia 'amua mai waen diana
tasa nee lelea 'ofi ngali gu mai nee! Waa ki sui guu, na waen diane ne da safali
faa fasi 'i nao! Na waen lifoo ki gwana ne lea doo daka alua ka tio fasi 'ana
uri 'isi, kada ne toae ki da kuufia waen diane lelea ka sui naa. Ma ni 'oe, na
waen diana tasa nee 'oko onia 'amua mai uri 'isi 'urii!”
11 Etana gu si doo kwaibalatana ne sa Disas nia ilia 'i Kena lao lolofaa 'i
Galilii nai, ne faatainia rigitaa baita tasa ne nia too ai fua toa kwairooi nia ki
ma kera daka manata mamana naa 'ani nia.
12 Sui guu, sa Disas fai gaa nia ma toolana ki ma toa kwairooi nia ki, kera
daka lea naa uri maefera 'i Kabaneam. Ma kera lea daka too 'i seeri suli ta
bara fa dani.

Sa Disas taria toaa da usi lao Beukaua bae
(Matiu 21:12-13; Maak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Si kada 'e dao karangia naa Fangatasae toaa Diu ki, sa Disas ka lea naa 'i
Durusalem.
14 Ma nia ka suana toaa nai da usi 'ana 'okona doo ni afuafu lae ki ai laona
Beukaua bae. Kera da foli 'ana buluka ki, ma sifsif ki, ma na bole ki. Ma nia ka
suana toaa nai kera tatala 'ana malefo ki, kera daka too gwada sia gwegwela
kera nai ki ni usi lae.
15 'Uri nai, nia ka neelia tii neeli baita ni kwai nangasi lae ai, sui ka taria naa
'aini buluka nai ki, ma sifsif nai ki, ma doo nai ki tiifau faasia lao Beukaua
bae. Ma nia ka kefusia naa gwegwela kera ki toaa ni tatala lae 'ana malefo
ki, ma liu ka taga naa 'ana malefo kera ki.
16 Nia ka kwaetaria naa toaa ne kera foli 'ana bole ki. Ma nia ka bae na
'urii, “'Otolangai kamolu molu ngalia kau 'okona doo nee 'i maa! Nao molu
si rokisia Beu nia Maa nau 'ana beu ni usie!”
17 'I seeri na toa kwairooi nia ki daka manata toi si baea nai lao kekeda laa
abu nai 'e bae 'urii, “God 'ae, na liosaua nau fuana Beu 'oe, 'e 'a'ako mala 'ana
ta era laona lioku.”
18 Sui na toa gwaungai Diu ki kera daka ledia sa Disas daka 'urii, “Nee wala,
sa tii gu ne falea rigitaa fuamu uri ili lana doo neki nee? Lea God ne falea
rigitaa nee fuamu, 'oko ilia fasi tasi doo kwaibalatana uri meli ka suai ma
meli ka faamamane 'oe fainia!”
19 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Lea molu ka okosia boroi Beukaua nee, nau
kwai saungainia lau gwaku lao olu fa sato guu.”
20 Ma kera daka ledi nia lau daka 'urii, “'Oe waa 'o bobola boroi fai saungai
lana beukaua nee lao olu fa sato ki nee? Na beu nee mone, na faitaafuli fa
ngali ma ono fa ngali sarenga ki fatai ne da saungainia mai sulia!”
21 Ma sui ta, na Beukaua nai sa Disas nia bae sulia nai, na nonina 'i tala'ana
lau 'ana nai.
22 Toa kwairooi sa Disas ki kera totoo lea ka dao 'ana si kada bae God 'e
tataea sa Disas faasia maea naa, kera dafi manata toi si doo nai nia saea, ma
kera dafi faamamanea na Kekeda laa Abu ki fainia si baea nai ki sa Disas
saea nai.
23 Ma si kada nai sa Disas nia too 'i Durusalem 'ana Fangatasae nai, toaa
'oro da manata mamana 'ani nia suli da suai fafaataia kwaibalatana nai ki
nia fulia.

24 Sui ma, sa Disas nao si faamamane kera guu, suli nia saitomana gwana
lioda ki.
25 Nia saitomana sui naa liona wane, ka nao si bobola naa uri sae ta waa
ka faarongo nia fatai 'ana tasi doo sulia.

3

Sa Nikodimas dao siana sa Disas

1-2 Aia tii si kada, tii waa gwaungai toaa Diu ki, nia lea mai siana sa Disas.
Na waa nai satana sa Nikodimas, ma nia ta waa 'ana Faarisii ki lau guu. Nia
lea mai dao siana sa Disas lao rodo ka bae 'urii fuana, “Waa toolangaidoo 'ae,
kameli meli saitomana 'oe naa ne waa toolangaidoo ne God fale 'oe mai. Ma
na doo kwaibalatana neki 'oe fulia ki, nia 'afitai fua ta waa tatakwai gwana
ne God nao si nii gu fainia ka ilia ki.”
3 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, “Ku faarongo 'isi 'ani 'oe, tii ne nia nao si
futa faalu, nia 'afitai ka too lao 'initoaa God.”
4 Ma sa Nikodimas ka ledia sa Disas ka bae 'urii, “Nee wala, ma lea na waa
baite ka rafo naa, tara nia ka futa faalu lau 'utaa nai? Wane 'afitai 'asia naa
sae oli ka ruu lau lao ruruuna gaa nia ma ka futa faalu lau mai!”
5 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Ku faarongo 'isi 'ani 'oe, nia 'afitai 'asia naa
fua waa ka ruu lao 'initoaa nia God, lelea waa nao si futa faalu guu 'ana kafo
ma 'ana Anoedoo Abu.
6 Waa ne wane 'ana fera ne 'i saegano 'e kwalafia, nia na waa 'ana fera ne
'i saegano gwana. Ma na waa ne Anoedoo Abu nia God 'e falea mauria falu
fuana, nia ne waa 'ana fera 'i salo.
7 Nao 'osi kwele lau gwamu suli si doo nai nau ku saea ma ku bae 'urii
fuamu nai, ‘Molu futa faalu lau’.
8 Na rao lana Anoedoo Abu 'e mala 'ana rao lana koburu. Na koburu nia
liu 'ana suli doori lana, ma 'oko rongo gwamu kuruu lana. Sui boroi 'ana, 'oe
'afitai 'oko suana kula nia too ai ma kula nia lea uria. Talafana lau guu rao
lana Anoedoo Abu 'ana mauria nia wane nai. Sui boroi 'ana nia ka talana
mauria wane, 'oe 'afitai 'oko suana ili laa ne nia ilia ai.”
9 Sa Nikodimas ka ledia lau ka bae 'urii, “Wala 'ae, si doo nai tara ka fuli
'utaa gu nai?”
10 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “'Oe na waa ni toolangaidoo lae fua toaa nee
'Israel naa ne, ma sui ka nao 'osi filoa gu si doo nai!
11 Ku faarongo 'isi 'ani 'oe, kameli si doo ne meli tala suai mai ma meli ka
tala saitomana naa, nia ne meli saea ma meli ka bae 'ana faamamane lana
fuamolu nee, ma sui ka nao molu si doori faamamanea guu.
12 Na doo da fuli ki lao fera ne 'i saegano gwana nai ku bae sulia fuamolu
nai, ma sui ka nao molu si doori faamamanea guu. Nia 'uri nai, lea nau ku
faarongo kamolu 'ana dongana fera 'i salo, tara nia 'afitai 'asia naa fuamolu
uri molu ka doori faamamanea.
13 Nao ta waa 'e raa si too gu mai 'i salo uri nia ka faarongo kamolu lau guu
'ana dongana fera 'i salo. Ni nau 'Alakwa nia Wane, taifili nau gu ne ku sifo
mai fasi 'i salo.
14 “'Ana kada 'i nao, sa Mosis nia saungainia tii loi 'ana bras ka daurangainia 'i langi gwauna bae'ai lao fera kwasi. Talafana lau guu si doo totoo
kai fuli 'ani nau nai. Tara kera da kai daurangai nau 'Alakwa nia Wane 'i
langi,
15 uri tii gwana ne nia manata mamana 'ani nau, nia ka too 'ana mauria
firi.

16 God nia liosau 'asia naa 'ana wane laona fera ne 'i saegano, nia ka falea
mai tii fa 'Alakwa 'autania nia uri tii gwana ne manata mamana 'ani nia, nia
ka nao si funu. Nia 'e too naa 'ana mauria firi.
17 God, nia nao si falea mai 'Alakwa nia uri laona fera ne 'i saegano uri
kwae lana wane laona fera ne 'i saegano. God nia fale nia lau 'ana mai uri ka
faamauri kera.
18 “Waa ne manata mamana 'ana 'Alakwa nia God, God 'afitai ka fale
kwakwaea fuana. Aia ma waa ne nao si manata mamana 'ana 'Alakwa God,
waa nai 'ana ne maasia naa kwakwaea God fuana, suli nia nao si manata
mamana 'ana tii fa 'Alakwa 'autania nia God.
19 Doo ne adea ma God ka falea kwakwaea, nia 'urii ne. Na kwesu 'e dao
naa lao fera ne 'i saegano, ma sui wane ka dooria 'ana rorodoa lae ma ka ote
nia 'ana kwesu nai suli na abulo lana wane 'e ta'aa.
20 Suli waa ne nia ilia doo garo ki, nia ne ote nia lea mai siana kwesu, ade
lea kwesu ka faatai folaa 'ana garoa nia ki.
21 Aia ma waa ne nia ilia doo 'o'olo ki, nia 'ana ne lea mai siana kwesu, uri
kwesu ka faatai folaa 'ana ade lana ne lea sulia doori lana God.”

Sa Dion Waa Ni Faasiuabu 'e Faa'initoaa sa Disas

22 'I burina gwana si doo nai, sa Disas fainia toa kwairooi nia ki kera daka
lea naa uri bali lolofaa 'i Diudia. Ma kera daka too 'i seeri daka faasiuabua
naa toae ki.
23 Aia 'ana si kada nai, sa Dion 'e faasiuabua toae ki 'ana maefera nai 'i
'Aenon karangia 'i Saalim, kula kafo nia 'oro ai. Ma toaa nai kera daka dao
mai siana sa Dion ka lelea gwana uri nia ka faasiuabu kera.
24 Si kada kera nao dasi alua 'ua sa Dion laona lookafo nai.
25 Ma 'ana si kada nai, tai waa 'ana toa kwairooi sa Dion ki, kera daka
olisusuu fainia tii waa 'ana toa Diu ki sulia birangaa kera Diu ki 'ana faafaalu
lae 'ana kafo.
26 'Uri nai, waa kwairooi sa Dion ki kera daka lea siana sa Dion ma daka
bae 'urii, “Waa ni toolangaidoo 'ae, 'oe saitomana waa bae nia uu fai 'oe bali
lobae 'ana kafo 'i Diodan ma 'oko faarongoa toae ki suli nia? Kada nai, nia
faasiuabua naa toae ki nai, ma 'oro lana toaa bae sui naa daka lea tiifau na
kau siana!”
27 Ma sa Dion 'e luu kera ka 'urii, “Na wane, si doo God faa gwana fuana ne
nia too ai.
28 Kamolu sui guu molu rongo nau ku saea sui naa bae, nau nao lau na
Kraes bae, na waa fifilia bae God ne. Nau na waa ku lae mai 'i nao 'ani nia
uri ku faarongo tatalo 'ani nia 'ana ne.
29 Na Kraes bae, nia mala 'ana ta fungao 'ua guu waa ne nia arai ka too
'ana keni. Ma ni nau ku mala 'ana waa kwaimani nia fungao nai, ne ku noni
sasala 'ana si kada ku rongoa ne fungao nia dao naa fua arai laa nia. Ma ni
nau ku ele 'asia naa 'i tari'ina si kada ku suana toaa 'oro ki da lea naa burina
sa Disas.
30 Alu talo lana satana Kraes ka baita ka lea naa, ma na talo lana sataku ka
oli tu'uu na mai.
31 “Iuka, na Kraes nia lea mai faasia 'i salo ma ka 'inito tasa, suli na waa
ne nia lea mai faasia 'i salo, nia 'initoa ka tasa 'ana waa ki sui guu. Sa Dion
waa ni faasiuabu na waa lao fera ne 'i saegano gwana, ma nia ka bae lau guu
sulia si doo ki lao fera ne 'i saegano.
32 Na Kraes, nia bae sulia si doo ne nia tala suai ki mai ma ka tala rongo ki
mai 'i salo. Ma sui boroi 'ana, nao ta waa si dooria guu faamamane lana doo
ne nia saea ki.

33 Ma tii gwana ne nia faamamanea si doo ne na Kraes 'e saea ki, na waa
nai nia faatainia God 'e bae mamana.
34 Ma na Kraes nai ne God fale nia mai faasia 'i salo, ma nia ka faata-
longainia na baea mamane sulia God, suli God nia fale dangatai mai 'ana
Anoedoo Abu nia fua Kraes.
35 Ma God na Maa ka liosau 'asia naa 'ana 'Alakwa nia nai, ma ka alu nia ka
gwaungai faafia doo nia ki tiifau.
36 Tii gwana ne manata mamana 'ana 'Alakwa nia God, na mauria God 'e
nii 'ana waa nai. Ma tii gwana ne nia nao si ade suli 'Alakwa nia God, waa nai
'afitai ka dao toi mauri firi. Na rakesasua God 'ana ne dau faafia waa nai."

4

Wela keni 'i Samaria

1 Na Faarisii ki da rongo alinga ai saea sa Disas nia faasiuabua ma ka talaia
toaa 'oro 'asia naa ka talua lau toaa kwairooi sa Dion ki.
2 Ma sui sa Disas, nia nao lau ne faasiuabua toae ki, na toa kwairooi nia ki
'ana ne da ilia si raoa nai.
3 Si kada sa Disas 'e saitomana kera da manata 'uri nai fuana, nia fai toa
kwairooi nia ki kera daka faasia bali lolofaa nai 'i Diudia daka oli lau uri lao
bali lolofaa 'i Galilii.
4 Si kada kera da lea naa uri Galilii, kera tasa daka liu kau lao bali lolofaa
'i Samaria.
5 Ma kera daka dao 'ana maefera nai satana 'i Saekaa laona bali lolofaa nai
'i Samaria. Saekaa 'e nii gwana 'i ninimana si gano sa Diakab nia faa 'ua na
mai fua 'alakwa nia sa Diosef.
6 Ma na kilukafo nai sa Diakab 'elia ka nii lau guu 'i seeri. Sa Disas nia lea
kau lelea ka lede nia 'asia naa, nia ka gooru naa ninimana kilukafo nai. Ma
si kada nai, ka dao naa bobola fainia lao tofungana sato.
7 'I seeri tii wela keni Samaria nai ka dao maa kilukafo nai uri ufi kafo lae
'ana. Sa Disas ka gani kafo siana ka bae 'urii, "Ongia fasi mai tasi kafo nau
ku kuu fasi wala."
8 Nia bae 'uri nai suli toa kwairooi nia ki, kera da lea kau uri foli fanga lae
daka nii 'ua mai lao maefera nai 'i seeri.
9 Ma na wela keni nai 'e luua sa Disas ka 'urii, "'Oi, 'oe na waa Diu nee, 'utaa
ne 'oko gani kafo siaku nau ai Samaria?" Nia bae 'uri nai, suli toaa Diu ki da
mamagutainia 'asia naa toaa Samaria.
10 Ma sa Disas ka luu nia ka 'urii, "'Oe sa 'o saitomana mone na fale laa nia
God, ma sa 'oko saitomaku mone nau waa ne ku gani kafo siamu nee, doo 'oe
gani nau ne wala, uri nau ku falea kafo 'ana mauria fuamu."
11 Na wela keni nai ka bae 'urii fuana, "Nee wala, ma 'oe nao 'osi too guu
'ana ta kufidoo ni ongi kafo lae, ma na kilukafo loko lau guu 'e sifo 'asia naa.
Kafo 'ana mauria nai tara 'oe 'oko ngali gwamu mai fasi fai?
12 'Oe 'o manata toi ni 'oe 'oto ne 'o 'initoa ka talua kokoo kameli sa
Diakab waa ne falea kilukafo nee fuameli? Ni nia fai 'alakwa nia ki, ma na
manusaarea nia ki tiifau naa ne da kuu mai 'ana kilukafo nee 'i nao."
13 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Waa ne nia kuufia kafo nee 'oe ufia nee, nia kai
maeli kuu lau gwana.
14 Aia ma waa ne nia kuufia na kafo ne nau kwai falea fuana, nia 'afitai ka
maeli kuu lau. Suli na kafo nai ku falea fuana kai alua na busu 'ana mauria
firi, ne fulafula mai 'i laona mauria nia waa nai."

15 Ma na wela keni nai ka bae 'urii, “Waa baita kani 'ae, 'o faa mai kafo nai fuaku uri nao kwasi maeli kuu naa ma kwasi lea lau mai uri ngali kafo lae 'i seki.”
16 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Lea kau 'oko odua mai arai 'oe muru ka lea mai seki.”
17 Ma na wela keni nai ka bae 'urii, “Nau nao kwasi too 'ana ta arai.”
Sa Disas ka bae 'urii, “Doo mamane na 'oe saea nao 'amua ta arai.
18 Suli ni 'oe, na lima waa ne 'o too sui na mai 'aeda. Na waa ne 'oe too 'i 'aena boroi kada nai, nia nao lau arai 'oe. Doo nai 'oe saea fuaku nia mamana.”
19 Ma na wela keni nai ka luua ka 'urii, “Waa baita kani 'ae, nau kwafi saitomana guu ne 'oe na brofet nai.
20 Na kokoo kameli ki toaa 'i Samaria, kera da foosia mai God 'i gwauna fa uo nee 'ana kada 'i nao. Ma sui kamolu toaa Diu ki, molu ka saea sa kula fua foosi lana God 'ana ai ne 'i Durusalem.”
21 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Wela keni nee 'ae, 'o faamamanea 'amua si doo ne nau ku saea nee, 'ana si kada ne kolu kai dao ai, toae ki kera da kai foosia God na Maa 'ana kule ki sui gwana, nao lau otona gwana 'i gwauna fa uo nee ma nao sae 'i Durusalem.
22 Kamolu toaa 'i Samaria molu ulafusia lau gwamolua God ne molu foosia. Aia ma ni kameli toaa Diu ki meli saitomana God kameli ne meli foosia. Suli na taala ne God 'e kwaia uri faamauri lana toae ki sui guu ai, nia lea kau faasi kameli toaa Diu.
23 Aia, tii si kada ne karangi kai dao mai, ma ka safali dao naa nee! Si kada nai ne, toaa ne da foosi mamana 'ana God, na Anoedoo nia kai talai kera 'ana foosi lana God na Maa 'ana lea laa ne mamana. Na kwaini toaa 'uri nai ne God na Maa 'e dooria uri daka foosi nia.
24 God, nia na Anoedoo ma na toaa ne da foosi nia, na Anoedoo ka talai kera na mone 'ana foosi lana God ma daka ilia na mone sulia lea laa ne mamana.”
25 Ma na wela keni nai ka bae 'urii fuana, “Nau ku saitomana gwaku ne na Waa Fifilia God ne da 'ailia lau guu 'ana Kraes, nia kai dao mai. Ma si kada nia dao, nia ne kai faarongo kia 'ana doo ki sui guu.”
26 Sa Disas 'e luua ka 'urii, “Tee nau waa nai naa nee, ne kwai bae gwaku fai 'oe nee.”
27 'Ana si kada nai guu toa kwairooi nia sa Disas ki oli mai daka dao naa. Ma kera daka kwele lau gwada ne nia bae fai wela keni nai. Sui boroi 'ana nao ta waa ada si 'urii guu, “Tee bae 'o dooria siana?” Ma nao sae kera daka ledi 'urii, “'Utaa bae 'oko bae fai ai bae?”
28 'Uri nai, na wela keni bae ka faasia kufidoo ni ongi kafo nai ka tio gwana 'i seeri, nia ka oli na uri lao maefera baita nai. Lea kau dao, ka bae 'urii fuana toaa nai,
29 “Rowane 'ae, molu lea mai molu suana fasi na waa loko nia faarongo nau 'ana doo ku ilia ki tasi doo si tio naa loko! Alamia nia na Waa Filia bae God naa 'oto loko?”
30 Ma kera daka lea na mai siana sa Disas fasi lao maefera nai.
31 Otofana si kada nai gwana, na toa kwairooi nia sa Disas ki daka bae 'urii fuana, “Waa ni toolangaidoo 'ae, 'o 'ani fasi tasi fanga wala!”
32 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku too 'ana fanga nau ni 'ani lana ne kamolu molu ulafusia gwamolua.”
33 Na toa kwairooi nia ki kera daka ledi kera kwailiu daka 'urii 'ada, “Alamia ta waa ngali fanga mai fuana 'oto ne?”

34 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Na talafana si fanga nau ni 'ani lana naa
ne ili lae sulia doori lana God ne fale nau mai, ma faasui lana si raoa ne nia
odu nau mai uria.
35 Aia, si tarifulaa kamolu 'ana bae nia 'urii, ‘Fai madama ki fatai nii 'ua
sui kafi dao 'ana si kada raku 'e maua ai fua koni doo lae.’ Nau mone ku
faarongo kamolu, molu aoa maa molu molu ka suai fasi nee. Na raku 'e maua
ka kwaimaasi naa nee. Tee talafana fange maua naa ne toaa neki da lea na
mai nee.
36 Tii ne nia falia naa fungina doo ne maua ki naa nee fua lao mauria firi,
God kai falea fofolia nia. Nia 'uri nai, na waa fasidoo fai waa koni doo, keerua
sui guu daru kai ele kwaimani.
37 Si doo mamane bae na tarifulaa bae nia bae 'urii sulia, ‘Ta waa, na raoa
nia fua fasidoo lae naa, ma ta waa lau gwana, na raoa nia fua koni doo lae
naa, 'ana fali lana fungidoo ki kada kera maua naa.’
38 Nau ku fale kamolu kau uri lea molu ka falia naa fungidoo maua ki laona
ola ne kamolu nao molu si fasia gu mai nai. Suli tai waa lau gwana ne kera
da fasia mai, ma ni kamolu molu ka koni doo 'i gwauna si rao nonifii laa kera
ki mai.”
39 'I seeri, toaa 'oro laona bali lolofaa nai 'i Samaria, kera daka manata
mamana naa 'ana sa Disas, maana si baea nai wela keni nai 'e saea ka 'urii,
“Nia faarongo nau 'ana doo ku ilia ki mai tasi doo si tio naa!”
40 Ma si kada kera da dao siana sa Disas, kera daka radi kali nia uri ka too
fasi 'ana fai kera. Ma sa Disas ka too lau 'i seeri suli roo fa dani.
41 Toaa 'oro ki lau daka manata mamana 'ana sa Disas suli da rongoa doo
nia bae ki sulia.
42 Ma kera daka bae 'urii fua wela keni nai, “Kameli meli manata mamana
naa 'ana sa wala nee, sui ta nao lau otona gwana fafona si doo bae 'oe
saea fuameli. Meli manata mamana lau gu 'ani nia, fafona ne kameli meli
tala rongo guu bae lana, ma meli ka tala saitomana guu nia na Waa Kwai
faamauri fua toae ki sui guu lao fera ne 'i saegano.”
43 Burina sa Disas fainia toa kwairooi nia ki kera too 'ana maefera nai suli
roo fa dani ki sui, kera daka lea naa uri lao bali lolofaa 'i Galilii.
44 Sa Disas 'i tala'ana 'e bae mai 'urii fuada, “Na brofet, na toaa nia 'ua guu
'i fera nia nao kera dasi sae'inito gu 'ani nia.”
45 Ma sui boroi 'ana si kada sa Disas 'e oli mai ka dao naa 'i Galilii, na toaa
nai 'i Galilii daka ele 'asia naa suli nia, suli kera da lea daka too mai 'ana
Fangatasaa bae 'i Durusalem ma daka suana sui na mai doo nai ki sa Disas
ilia ki mai 'i seeri.

Sa Disas nia guraa wela nia tii waa baita

46 Sa Disas oli ka dao lau guu 'ana maefera bae 'i Kena lao bali lolofaa 'i
Galilii, kula bae nia rokitainia kafo bae ai oli ka alu waen. Ma tii waa 'inito
fasi maefera 'i Kabaneam, na 'alakwa nia ka matai baita 'asia naa.
47 Ma si kada waa nai 'e rongo sa Disas nia too mai Diudia ma oli mai ka
dao naa 'i Galilii, nia ka lea mai ka dao siana. Ma nia ka radi 'aena sa Disas
uri ka lea fainia uri 'i Kabaneam, uri ka guraa 'alakwa nia nai 'e matai ma
karangi kai mae naa.
48 Si ili laa nai gu ne adea ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Kamolu nee, molu
'ii uria lea sae molu ka suai fatai doo kwaibalatana ki ne molu kafi manata
mamana 'ani nau nee.”
49 Si kada sa Disas 'e bae 'uri nai, sa wala nai ka bae 'ana 'urii fua sa Disas,
“Waa baita kani 'ae, 'o lea na mai, ade lea 'alakwa nau ka mae.”

50 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana, “Oli 'amua kau, 'alakwa 'oe nia 'akwaa naa na.”
Ma sa wala nai ka faamamanea bae lana sa Disas, ma nia ka lea naa.
51 Si kada nia oli kau ka dao suli taale, nia ka dao tona waa ni rao nia ki, ne kera da lae mai burina uri faarongo lana, ma kera daka bae 'urii, “Arai nee 'ae, na 'alakwa 'oe nia mauri naa!”
52 Ma na waa 'inito nai ka ledi 'urii 'ani kera, “Kada sato tee ne 'alakwa nau nia 'akwaa ai?”
Kera luu nia daka bae 'urii, “Na 'a'ako laa bae nia sui gu faasi nia 'i rooki 'ana etana kada sato oli uri saulafi.”
53 Ma na maa nia wela nai ka saitomana naa si kada sato nai lau gu ne sa Disas nia bae mai 'urii fuana ai, “Na 'alakwa 'oe mauri gwana.” Ma na waa baita nai fai toaa nia ki sui guu 'i luma nia daka manata mamana 'ana sa Disas.
54 Burina sa Disas 'e oli mai fasi bali lolofaa 'i Diudia ka dao lao bali lolofaa 'i Galilii, ruana si doo kwaibalatana ne nia ilia gu nai.

5

Sa Disas guraa tii waa 'afa dani Sabat

1 'I burina si doo nai sui, tii fafangaa kera toaa Diu ki ka liu lau guu, ma sa Disas ka lea lau guu 'uri Durusalem.
2 Aia, tii maematakwa baita kera da saungainia 'e nii gwana karangia maesakaa nai sifsif ki 'i seeri lao maefera baita 'i Durusalem. Aia 'ana baea toaa Diu, maematakwa nai satana 'i Betsaeda. Na lima kada tafasusu tikwa ki lau guu ne kera da tolea ka nii 'i ninimana maematakwa nai.
3-4 Aia, ma toaa 'oro mamana guu ne kera da too 'ana mataia 'e'ete 'oro ki sui gwana ne kera nii lao tafasusu nai ki: Toaa nai ki kera toaa maada rodo ki, toaa 'abada mae ki ma toaa 'aeda mae ki.*
5 Ta tii waa 'ani kera 'i seeri, nia 'e ta'aa mai suli olu taafuli fa ngali ma kwalu fa ngali sarenga ki.
6 Sa Disas 'e suana waa nai 'e too gwana 'i seeri, nia ka saitomana sa wala nai nia matai mai ka tau 'asia naa. Sa Disas ka ledia sa wala nai ka 'urii, “Nee wala, 'oe 'o doori 'akwaa?”
7 Ma sa wala nai 'e matai nai ka luua sa Disas ka 'urii, “Waa baite kani 'ae, nau gu ne nao kwasi too naa 'ana ta waa uri ka ngali nau kau uri lao matakwa fuu 'ana si kada 'e gitogito ki. 'Ana si kada ki sui guu ne nau ku sasi fai lea lae uri lao matakwa fuu, ade 'uri nai ta waa ka liu lau gwana suusi nau ka koso 'ana lao kafo, ma nau ka nao guu.”
8 Sa Disas ka bae 'urii, “Tatae mai 'oko ngalia ifitai 'oe ni tio, fali 'oko lea 'amua.”
9 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, sa wala nai ka 'akwaa naa, ka tatae ka ngalia ifitai nia ka lea na 'ana.
Aia fa dani Sabat gwana nai si doo nai fuli ai.
10 Doo ne adea guu, toa gwaungai Diu ki, kera daka bae 'urii naa fua waa nai sa Disas guraa nai, “Nee wala, fa dani sabat doo bae abu dasi ili tasi raoa ai ne 'i tari'ina, ma sui 'oko ngali gwamu ifitai 'oe nee ai!”

* **5:3-4** 3-4. Tai kekeda laa 'ua kera ladoa fees nee, “Tai wane kera maasia kada kafo safalia gigito lae, 4 kera fiia guu ne na tii 'ensel God koso mai ma ka gitofia na kafo nai. Ma sa tii ne eta koso laona kafo burina ne nia gitogito nia kai 'akwaa, sui boroi 'ana ta mataia tee ne nia too 'ana.”

11 Sa wala nai ka bae 'ana 'urii fuada, “Tii waa ne gura nau ma ka saea nau
ku ngalia ifitai nau ma ku fali ku lea na 'aku.”
12 Kera daka ledia lau daka 'urii, “Waa nai sa tii nai, ne saea 'oko ilia si doo
nai?”
13 Ma sa wala nai ka ulafusia lau gwana tii nai gura nia nai, suli sa Disas
boroi 'e lea kwai dolali na 'ana lao konia nai.
14 Totoo si kada 'i buri naa, sa Disas kafi dao tona waa nai lao Beukaua bae
ma ka bae 'urii fuana, “'O fafurongo diana fasi ku faarongo 'oe, kada nee 'oe
too diana naa nai. Nao 'osi ili lau tasi doo garo, ade lea tasi doo ta'aa ka tasa
fatai kafi dao tomu.”
15 Sa wala nai 'e lea gu kau fasi lao Beukaua nai, liu ka faarongoa toa
gwaungai Diu ki ne sa Disas gwana ne gura nia nai.
16 Maana nai sa Disas 'e ilia si doo nai 'afa dani Sabat, toa gwaungai kera
Diu ki daka malimae naa 'ana sa Disas.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nau ku rao lau guu 'afa dani ki sui guu
mala 'ana Maa nau.”
18 Aia, ma si baea nai ki da adea toa gwaungai Diu ki daka manata fifii naa
uri saumaeli lana sa Disas, suli da saea nia 'oia si baea fifii suli Sabat. Ta
ruana si doo, nia saea nia maa 'ana God ma ka faabolatainia fai God.
19 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Ku faarongo mamana 'ani kamolu. Nau,
na 'Alakwa God, 'afitai ku ilia tasi doo 'i tala'aku. Si doo ne nau ku suana Maa
nau 'e ilia, nia lau gu ne nau ku ilia. Suli 'e 'urii, tasi tee gwana ne Maa nau 'e
ilia, nau ku ilia lau guu.
20 Suli Maa nau nia liosau 'ani nau, ka faatainia doo neki sui guu siaku ne
nia ilia ki. Ma nia kai faatainia lau guu siaku na raoa ne baita ka talua fatai
doo neki nee. Ma ni kamolu molu kai kwele tasa 'ana doo baita nai ki nau
kwai ilia ki.
21 Ni nau na 'Alakwa, nau kwai tataea toaa mae ki fasi maea ma kwai falea
mauria fuada, mala lau guu ne Maa nau 'e tataea toaa mae ki ma ka faamauri
kera. Ma ni nau kwai falea mauria fua tii gwana ne nau ku doori faa lae
fuana.
22 Tasi doo lau guu, Maa nau nia nao si fale kwakwaea fua ta waa, suli nia
fale sui naa rigitaa nai fuaku nau 'Alakwa nia, uri nau ku kwaea toaa ki sui.
23 Uri toae ki sui guu daka faa'inito nau fai Maa nau ka bobola guu. Waa
ne nao si faa'inito nau, nia nao si faa'initoaa lau gu Maa nau ne fale nau mai.
24 “Ku faarongo mamana 'ani kamolu. Waa ne nia rongo suli bae laku, ma
ka manata mamana 'ana God ne fale nau mai, nia ne too 'ana mauria firi.
Waa nai tara nao si liu lao kwakwaea, nao. Nia 'e tala fasi lao maea, ka dao
laona mauria firi.
25 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, 'ana si kada kolu kai dao ai, ne safali
na 'i tari'ina, na waa mae naa boroi nia kai rongoa lingeku, na 'Alakwa God.
Ma toaa ne kera da rongoa lingeku, kera da kai mauri.
26 Na maa nau, nia na gwaufutona mauria. Nia ka falea naa rigitaa fuaku
uri nau lau guu na gwaufutona mauria, sulia nau na 'Alakwa nia.
27 Ma na Maa nau ka falea naa rigitaa fuaku, uri nau ku falea kwakwaea
fua wane, suli nau na 'Alakwa nia Wane.
28 Ade molu ka kwele 'ana si doo nai, suli si kada kolu kai dao ai, na toaa
mae ki sui guu ne da tio naa lao kilu kera ki boroi, kera da kai rongoa lingeku
29 ma da kai ruu 'i maa fasi lao kilu ki. Toaa ne kera ilia mai doo diane ki,
kera da kai tatae daka lea uri lao maurie, ma toaa ne kera ilia mai doo ta'ae
ki, kera da kai tatae daka lea uri lao kwakwaea.

30 Nau 'afitai ku ili tasi doo suli lioku tala'aku. Nau ku falea kwakwaea ki
suli doo ku rongo Maa nau saea uri ku ilia. Nia ne adea na kwakwaea ne nau
ku falea ki ka lea 'o'olo, suli nau ku lea suli liona Maa nau waa ne fale nau
mai, ma ka nao lau suli lioku 'i tala'aku.
31 "Lea sae nau gwana taifili nau ne ku saea si doo nai suli nau, 'uri nai bae
laku ka nao si 'initoa guu.
32 Sui ma ta ruana waa ne bae suli nau 'e too lau guu. Ma nau ku saitoma
diana ai, na doo ne nia saea na doo mamane sui naa.
33 Aia, ni kamolu molu fale kau toa kamolu ki daka lea kau siana sa Dion
bae, ma nia ka faarongo kamolu 'ana doo mamana baki suli nau.
34 Nau ku fuutona sa Dion nao lau duungana nau ku nani uri ta waa 'ana
fera ne 'i saegano uri ka babasi nau. Nau ku saea lau 'aku 'uri nai uri kamolu
ka manata mamana ma God ka faamauri kamolu.
35 Ma sa Dion nia 'e mala 'ana tafa kwesu ne kwesu folaa, ma kamolu molu
ka ele suli si doo nia saea 'ana si kada kukuru.
36 Ni nau ku too 'ana doo talingai ki lau uri waa ka suai ka manata mamana
'ani nau. Doo nai ki kera talingaia ka talua fatai si baea sa Dion saea: Doo nai
naa ne raoa nee Maa nau fale nau mai uri ili lana, ne nau ku ilia naa nee lelea
ku faasuia guu. Nia ne faatainia Maa nau 'e fale nau ku lea mai.
37 Maa nau waa ne fale nau mai, nia 'e faamamane nau. Kamolu nao molu
si rongo 'ua lingena, ka nao molu si suana 'ua maana,
38 ka nao molu si dau 'ua faafia bae lana lao mauria kamolu ki, suli nao
molu si faamamane nau 'ua waa ne nia fale nau mai.
39 Kamolu mone molu teemai molu ka nani muusia naa lao kekeda laa Abu
ki, suli molu kwaifii 'amolua sae ade lae 'uri nai ne kamolu kai dao toi mauria
God ai. Na kekeda laa Abu nai ki da saea doo mamane suli nau.
40 Ma sui kamolu ka nao molu si dooria guu lea lae mai siaku uri nau ku
faa maurie fuamolu.
41 "Nau nao kwasi dooria guu uri sae ta waa 'ana fera ne 'i saegano ka tango
nau.
42 Ma nau ku saitomamolu gwaku, ne kamolu nao molu si liosau guu 'ana
God lao mauria kamolu ki.
43 Nau ku lea mai, Maa nau ne fale nau mai fai rigitaa nia. Sui ma kamolu
ka nao molu si ele gu suli nau. Aia, ma si kada ta waa gwana 'ani kamolu nia
dao mai fai rigitaa nia tala'ana, kamolu molu ka ele 'amolua suli nia.
44 'Uri nai, nia 'afitai uri molu ka manata mamana 'ani nau nai, suli kamolu
dooria 'amolua tango laa ne lea mai faasia wane 'ana fera ne 'i saegano, ma
ka nao molu si dooria guu ili lana doo diane ki uri God ka tango kamolu
fainia.
45 Nao molu si manata toi lau sae sa nau waa fua keto lamolu lae gwana 'i
naofana Maa nau. Sa Mosis 'ana ne keto kamolu. Nia waa bae kedaa na taki
ne kamolu faamamanea.
46 Lea kamolu faamamanea si doo na taki sa Mosis 'e saea, tama nia bobola
fai molu ka faamamane nau lau guu nai, suli nia 'e kekeda mai suli nau.
47 Aia, ma lea kamolu nao molu si faamamanea guu taki sa Mosis suli nau,
nia 'afitai 'asia naa molu ka faamamanea si doo ne nau ku saea fuamolu."

6

Sa Disas sangonia na lima tooni wane ki
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Si kada 'i burina lau guu si doo nai, sa Disas ka faafolo na kau uri bali
lobae tau 'ana 'osi Galilii ne da faasatanaa lau guu 'ana 'osi Taebirias.

2 Ma tii konia baita nai ka lea lau gu 'i burina, suli kera da suana mai doo
kwaibalatana ne nia fulia ki kada nia guraa mai toaa matai ki.
3 Dao bali loko nia ka raa gwauna kasi labusua nai 'i seeri ka gooru 'i
saegano fai toa kwairooi nia ki.
4 Na fafangaa 'ana Fangatasae toaa Diu ki 'e kwai karangi naa 'ana si kada
nai.
5 Sa Disas 'e lio kau ka suana konia baita nai da lea na mai siana. Nia ka bae
'urii fua sa Filib, “Nee wala, tara kolu ka foli fanga 'i fai uri kolu ka sangonia
'ana toaa nee?”
6 Nia 'e bae 'uri nai uri ka ilitona gwana sa Filib, suli 'e saitomana gwana si
doo kai ilia.
7 Ma sa Filib 'e luua ka 'urii, “Lea sa ta roo talanga malefo* boroi kolu ka
foli fanga ai, ka nao si bobola gu fai kera ne wala!”
8 Sa 'Andru ta waa 'ana toa kwairooi nai ki lau guu, ne nia toolana sa
Saemon Bita, nia ka bae kau 'urii,
9 “Tii kaa wela wane 'i seki mone, lima kafa beret tu'uu ki fainia roo kaa
sakwari tu'uu ki gu ne nia too ai. Ma sui ta, doo 'uri nai ka bobola fainia
konia baita nee nai?”
10 Sa Disas ka 'urii, “Molu saea fasi fua konia nee da gooru ngado 'i
saegano.” Si kula nai lao kiras sui gwana nai, ma 'uri nai guu toaa wane nai
daka gooru na 'i saegano. Kera da 'oro ka bobola fainia lima tooni wane.
11 Sui sa Disas ka dau 'ana kafa beret nai ki ka tangoa God, sui ka tolingida
naa fua toaa nai kera da gooru 'i seeri. Nia ka ili lau gu 'uri nai 'ana kaa
sakwari nai ki. Ma kera tiifau, daka fanga lelea daka tala abusu 'ada.
12 Si kada kera da abusu naa, nia ka bae 'urii fua toa kwairooi nia ki, “Molu
konia si fanga nai ki da ore nai, uri nao kolu si saketoa lau fange.”
13 Ma kera daka koni tiifau ai uri lao kukudu ki, lelea tii taafuli kukudu
ma roo kukudu sarenga ki ka fungu 'ana fange faasia lima kafa beret baki
gwana.
14 Ma si kada toaa nai da suai doo kwaibalatana nai sa Disas nia ilia, kera
daka bae 'urii, “Na brofet bae kai dao mai lao fera ne 'i saegano naa ne, nia
mamana naa ne!”
15 Sa Disas 'e saitomana naa nai kera da kai suumainia gwada 'i seeri uri
nia ka 'inito fuada, nia ka lea na faasi kera uri ka too 'ana tai nia suli walo
nai lau gu 'i seeri.

Sa Disas talau ka lea lao 'osi Galilii
(Matiu 14:22-33; Maak 6:45-52)

16 Si kada 'e dao na 'i saulafi, na toa kwairooi sa Disas ki kera daka koso naa
uri fafo 'osi bae.
17 Kera daka tae laona kaa baru nai daka lea na kau uri Kabaneam 'i bali
'osi lobae, ma faanoe ka rodo na faafi kera. Ma sa Disas ka nao si dao guu uri
ka lea kwaimani fai kera.
18 Tii koburu baita nai ka too ma nanafo ka tae naa.
19 Kada kera da faluta kau lelea ka dao bobola fainia lima kilomita ma nao
ta ono kilomita naa, kera lio kau daka suana sa Disas nia talau ka lea gwana
mai lao 'osi nai. Ma ka lea karangia na mai kaa baru nai fai kera. Ma kera
daka mau daka lelebe naa.
20 Sui boroi sa Disas ka bae kau 'urii fuada, “Nao molu si mau lau, tee nau
gwana ne!”

---

* **6:7** *Roo talange malefo:* Na 'oro lana malefo ne nia bobola fainia fofolia tii wane fuana kwalu madame ki.

21 'Uri nai fatai, kera dafi faolomainia kafi raa kau siada lao baru. Tona
boroi, kera daka olo lau gwada 'ana maefera nai kera lea kau uria nai.
22-23 Aia da too 'e dani naa, na konia baita bae da faasi kera mai 'i bali 'osi
loko bae, daka nani naa uri sa Disas 'i seeri kula bae nia falea tango lae talea
God fua fanga bae ma ka sangoni kera ai bae. Ma kera daka lio saitomana
mai tii baru gu ne too mai seeri ka lea mai rooki. Ma daka lio saitomana mai
ne sa Disas nao si lea gu mai fai toa kwairooi nia ki lao baru nai. Suli toa
kwairooi ki taifili kera gwana bae da lea mai. 'I seeri, tai baru faasia bali 'osi
nai 'i Taebirias daka lea lau gu mai uri kula nai sa Disas 'e nii ai nai.
24 'Uri nai guu, kada na konia nai nao dasi suana naa sa Disas ma toa
kwairooi nia ki 'i bali loko, kera tae daka lea lau gu mai lao baru nai ki, uri
seeri Kabaneam uri nani lae uri sa Disas.

Sa Disas na fanga ni maurie

25 Ma si kada kera dao tona 'i bali 'osi nai, kera daka ledi 'urii 'ani nia, “Waa
ni toolangaidoo 'ae, 'oe dao gwamu seki anita?”
26 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Ku faarongo mamana 'ani kamolu,
kamolu molu nani gwamolu buriku suli molu 'ani beret baki ma molu ka
abusu ne. Nao lau suli ne molu lio filoa doo kwaibalatana baki nau ku ilia ki.
27 Molu rao ulafu lae gwamolu uri fanga ne kai funu gwana nee ka nao.
Molu rao uri fanga nai ne mauria firi nii ai, ne nau na 'Alakwa nia Wane,
kwai falea fuamolu. God na Maa 'e faatai folaa 'ania, nia naa ne fale nau
mai.”
28 Sui kera daka ledi 'urii 'ani nia, “Nee wala, tara kameli meli ka ade 'utaa
ne uri meli ka ilia na raoa nai God nia dooria?”
29 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Na raoa nai God nia dooria nai gu ne,
manata mamana lae 'ana waa ne nia falea mai.”
30 Ma kera daka ledi lau gu 'urii 'ani nia, “Tara na doo kwaibalatana tee gu
ne 'oe kai fulia, uri kameli suai ma meli ka manata mamana 'ani 'oe? Tee ne
tara 'oe kai ilia?
31 Kameli toaa bae kokoo kameli ki da 'ania na mai beret bae fasi salo
‘Mana’ 'ana kada bae kera nii lao fera kwasi bae ne. Kera kekeda daka bae
mai 'urii sulia bae, ‘Sa Mosis nia falea na beret faasia 'i salo fuada kera daka
'ania.’ ”
32 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Ku faarongo mamana 'ani kamolu, nao lau sa
Mosis ne falea na beret faasia 'i salo fuamolu nai. Na Maa nau lau 'ana ne
falea na beret mamana faasia 'i salo fuamolu.
33 Na beret mamana ne God nia falea mai, nia 'ana ne sa wala ne koso mai
fasi salo ka falea mauria fuana toae ki sui guu lao fera ne 'i saegano nee.”
34 Ma kera daka bae 'urii fuana, “Waa baita kani 'ae, 'oe sangoni kameli na
'amua 'ana beret nai 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa naa.”
35 Sui sa Disas ka bae 'urii, “Ni nau na beret ni mauria. Tii gwana ne lea
mai siaku, nia 'afitai ka fiolo lau. Ma tii gwana ne manata mamana 'ani nau,
nia 'afitai ka maeli kuu lau.
36 Ma sui ta 'uri bae ku saea sui na fuamolu, kamolu suaku boroi 'amolu
nao molu si manata mamana gu 'ani nau.
37 Toaa neki sui guu na Maa nau 'e fale kera mai fuaku, kera da kai lea sui
gu mai siaku. Ma sa tii gwana ne nia lea mai siaku, nau 'afitai ku noni'ela 'ani
nia.
38 Suli nau nao kwasi koso mai fasi salo uri ili lae suli doori laku 'i tala 'aku.
Nau ku lea lau 'aku mai uri ili lae suli doori lana waa ne fale nau mai.

39 Ma si doo ne nia dooria fuaku naa ne, uri nau ku dau faafia toaa ne nia
fale kera fuaku lelea ka sui ta waa si funu guu, ma uri ku tatae kera fasi maea
'afa sato 'isi.
40 Suli na doori lana Maa nau, nia ne uri sa tii gwana ne nia lio saitomaku
ma ka manata mamana 'ani nau, waa nai kai too 'ana mauria firi. Ma nau
kwai tataea waa nai fasi maea 'afa sato 'isi."
41 Na toaa Diu ki da rongoa bae laa nai kera daka 'ugali nia, suli sa Disas 'e
bae 'urii, "Nau naa ne beret nai 'e koso mai fasi salo nai."
42 Ma kera daka bae 'urii 'i matangada kwailiu, "Sa wala nee, sa Disas na
'alakwa bae sa Diosef gwana ne. Tee waa kolu saitomana gwakolu maa nia
fai gaa nia nee. Ma 'utaa ne nia ka saea lau na 'ana sae nia koso mai fasi salo
'urii?"
43 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Nao molu si 'uga lau.
44 Na wane, lea Maa nau waa ne fale nau mai 'e talaia mai siaku taari nia
lea mai siaku, lea nao, 'afitai ka lea gu mai siaku. Ma nau kwai tataea waa
nai fasi maea 'afa sato 'isi.
45 Na kekeda laa kera brofet ki 'e bae 'urii, 'God nia toolangaidoo fua toae
ki sui guu.' Ma sa tii gwana ne God na Maa 'e toolangaidoo fuana ma nia ka
ade suli bae lana God na Maa, nia ne kai lea mai siaku.
46 Nao ta waa si suana 'ua God na Maa. Taifilia guu waa ne God fale nia
mai nee gu ne suana.
47 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, sa tii gwana ne nia manata mamana
'ani nau, nia kai too 'ana mauria firi.
48 Ni nau na beret ni mauria.
49 Na kokoo kamolu ki kada 'i nao kera da 'ania beret bae da 'ailia 'ana
'Mana' laona fera kwasi, sui kera daka mae gwada.
50 Na beret ne koso mai fasi salo lau 'ana ne, sa tii gwana ne nia 'ania, 'afitai
nia ka mae lau.
51 Nau naa ne beret ni mauria nee 'e koso mai fasi salo. Lea ta waa nia 'ania
beret nee, waa nai kai mauri ka lelea firi. Ma na beret nai naa ne fasioku, ne
nau kwai falea uri toae ki sui lao fera ne 'i saegano daka mauri nunufana."
52 'I seeri guu toaa Diu ki kera daka safali olisuuu naa 'i matangada
kwailiu, ma daka bae 'urii, "Sa wala nee kai fale 'utaa 'ana fasiona fuakolu
uri 'ani lana nee?"
53 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Ku faarongo mamana 'ani kamolu, lea
nao molu si 'ani guu fasioku, nau 'Alakwa nia Wane, ma ka nao molu si kuufia
guu 'abuku, 'afitai molu ka too 'ana maurie.
54 Sa tii gwana ne nia 'ania fasioku, ma ka kuufia 'abuku, nia kai too 'ana
mauria firi, ma nau kwai tatae nia fasi maea 'afa sato 'isi.
55 Suli fasioku naa ne fanga mamane ni 'ani lana, ma na 'abuku naa ne kafo
mamane ni kuufi lana.
56 Sa tii gwana ne nia 'ania fasioku, ma ka kuufia 'abuku, waa nai nia lado
'ani nau, ma nau ku lado 'ani nia.
57 Waa ne sangoni nia 'i tala'ana 'ani nau, waa nai kai mauri 'i nunufaku
ne ku mauri. Suli nau ku mauri nunufana Maa nau God waa ne fale nau mai
nia waa 'ana mauria.
58 Nau na beret ne ku koso mai fasi salo naa ne. Tii gwana ne 'ani nau na
beret nai, nia kai mauri ka totoo firi. Na kokoo kamolu ki kera da 'ania na
beret bae da 'ailia 'ana mana sui daka mae gwada."
59 Sa Disas 'e saea doo nai ki 'ana si kada nia toolangaidoo laona beu ni ofu
laa 'i Kabaneam.

60 Na 'oro lana toa kwairooi nia ki ne kera da rongo doo nai sa Disas 'e bae sulia nai, kera daka bae 'urii, “Si doo 'e 'afitai 'asia naa ne sa wala nee toolangaidoo sulia nee rowaa. Si doo 'afitai ta waa ka ala na faafia nai!”
61 Suli sa Disas 'e saitomana gwana ne toa kwairooi nia ki kera bae buri 'ani nia faafia si doo nai, nia ka ledi 'urii 'ani kera, “Nee, na bae laa nai adea manata lamolu ka ta'aa, ma nao 'utaa?
62 Ma sui lea sa ni nau na 'Alakwa nia Wane oli ku raa lau gwaku uri si kula bae nau ku too mai ai nao, nia ka 'utaa?
63 Na Anoedoo Abu ne nia falea maurie. Ma na tetedea wane 'ana fera ne 'i saegano nia nao si tala'ana ili lana si doo nai. Ma na baea nai ki nau ku saea fuamolu nai ne ilia molu ka too 'ana Anoedoo Abu ne falea maurie.
64 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, tai waa 'ani kamolu nao dasi manata mamana gu 'ani nau.” Nia 'uri nai, suli si kada sa Disas safali rao 'ua boroi mai fai kera, nia 'e saitomana sui naa toaa ne totoo boroi nao dasi manata mamana guu 'ani nia, ma waa ne totoo boroi kai fale nia guu fuana malimae ki.
65 Ma nia ka bae lau gu 'urii fuada, “Doo nai gu bae adea nau ku saea fuamolu 'afitai ta waa ka lea gwana mai tala'ana siaku lea Maa nau nao si faawaludea guu fua waa nai.”
66 Safali gu 'i seeri toa 'oro ki 'ana toaa kwairooi nia ki ne kera da lukasi nia ma ka nao dasi lea kwaimani na fai nia.
67 Sa Disas ka ledia naa akwala ma roo waa kwairooi nia baki ka 'urii, “Nee, kamolu lau guu molu doori oli na 'amolu faasi nau?”
68 Ma sa Saemon Bita 'e luua ka 'urii, “Wala Aofia, lea meli oli meli ka lea lau sia sa tii nai? 'Oe naa ne 'o too 'ana si baea ki 'ana mauria firi.
69 Kameli faamamanea ma meli ka saitomana ni 'oe naa ne Waa Abu ne God fale 'oe mai.”
70 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Nau ku fili kamolu akwala ma roo waa sarenga ki. Ma sui boroi 'ana, tara ta tii waa 'ani kamolu nia kai mala gwana anoedoo ta'ae.”
71 Si kada sa Disas 'e bae 'uri nai, nia 'e saitomana gwana waa nai gu ne sa Diudas 'alakwa sa Saemon 'Iskariot. Sa Diudas, sui boroi 'ana nia ta waa lau guu 'ana akwala ma roo waa ni kwairooi nia baki, nia kai falea sa Disas 'i 'abana malimae ki.

7

Sa Disas fainia toolana ki

1 Burina naa doo nai ki, sa Disas ka liu kwailiu 'ana maefera 'i Galilii ki. Nia nao si dooria 'ua lea lae uri 'i Diudia, suli toa gwaungai Diu ki kera doori saumaeli lana 'i seeri.
2 Ma tii fafangaa Diu ki ne kera saea 'ana “Fafangaa 'ana Babale ki” nia ka kwai karangi naa 'ana si kada nai.
3 Aia, na toolana sa Disas ki kera da lea mai siana daka bae 'urii fuana, “'O lea uri bali lolofaa 'i Diudia, uri 'oko faatainia lau tai doo kwaibalatana, uri toa kwairooi 'oe ki kera daka suai.
4 Suli lea waa nia dooria toae ki daka rongoa satana, nia 'afitai ka ili saufini gwana 'ana doo ki 'urii. Lea 'oko ili folaa 'ana doo neki 'oe ilia nee lao maana toae ki sui, uri daka liosaitomamu fainia.”
5 Toolana ki da bae 'uri nai fuana, suli kera boroi nao dasi manata mamana lau gu 'ani nia.
6 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nao si dao 'ua 'ana si kada nau uri lea lae. Ni kamolu 'ana ne lea mamalana si kada boroi molu ka lea gwamolu ai.

7 Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano kera nao dasi susubutai kamolu. Sui ma
ni nau, kera da susubutai nau ne, maana ne nau ku sae folaa ai fuada ne kera
da ilia si doo 'e ta'aa.
8 Molu lea 'amolua kau 'ana fafangaa loko. Nau tara ku too 'ua gwaku kau,
suli 'e nao si dao 'ua 'ana si kada nau uri lea lae."
9 Nia bae 'uri nai sui, nia ka too 'ua gwana kau 'ana bali lolofaa nai 'i Galilii.

Sa Disas lea 'ana fafangaa 'ana babale ki

10 Sa Disas 'e too lelea burina toolana ki da lea ka sui naa, nia ka lea lau
gwana kau burida 'i 'isi 'ana fafangaa nai. Nia lea boroi kau, nao nia si lea
faatai lau kau. 'E agwatainia lau gwana lea lana kau.
11 Ma 'i nonina fafangaa nai, na toa gwaungai Diu ki kera daka nani na uri
nia matangana konia nai. Ma daka kwailedii daka bae na 'urii, "Sa wala bae
nii fai?"
12 Ma toaa lao konia nai ki daka bae fuuaro na suli nia matangada kwailiu.
Tai waa ki daka bae suli nia daka 'urii, "Sa wala bae waa ade diana bae."
Ma tai waa ki lau daka 'urii, "Waa nai 'e sukea toaa 'oro 'asia naa daka lea
suli sukea nia nai."
13 Sui boroi 'ana kera daka manata 'uri nai ki, ta waa 'ana toaa nai ki si bae
tafa guu suli manata lana nai suli sa Disas, suli da mau lau gwada 'ana toa
gwaungai nai Diu ki.
14 Na fafangaa nai 'e liu ka dao naa 'ana faina fa dani, sa Disas kafi ruu kau
lao Beukaua bae ma kafi safali toolangaidoo.
15 Ma toa gwaungai nai ki kera daka kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa
nia. Ma daka 'urii, "Sa wala nee nao si too gu mai lao ta sukulu, ma sui ka
saitomana doo neki sui guu!"
16 Sa Disas 'e rongo kera bae 'uri nai, nia 'e luu kera ka bae 'urii, "Toolan-
gaidoo laa nau nee nao lau doo nau tala'aku ne. Doo 'e lea mai fasi God waa
ne fale nau mai ne.
17 Tii gwana ne nia dooria ili lae suli doori lana God, nia kai lio filoa lea na
toolangaidoo laa nau 'e lea mai faasia God, ma nao doo suli manata laku 'i
tala'aku gwana.
18 Lea waa 'e bae gwana suli si doo suli manata lana ki tala'ana tama nia
dooria gwana fua toae daka tango nia fainia nai. Aia, ma waa ne dooria toae
ki daka tangoa 'ada waa ne fale nia mai, nia 'ana ne waa 'ana mamana lae,
ne nia nao si suke."
19 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, "Sa Mosis 'e falea sui naa taki fuamolu, ma
sui nao ta waa 'amolu si ade gu sulia taki nai. Ma sui kamolu doori saumaeli
nau gwamolu uri tee?"
20 Ma toaa nai lao konia nai daka bae 'urii, "Na anoedoo ta'ae ne burosi 'oe
nee wala! Sa tii gwana ne dooria kai saumaeli 'oe nee?"
21 Sa Disas ka luu kera ka 'urii, "Nau, si kada ku ilia gwaku tii si doo
kwaibalatana nai gwana 'afa sato sabat, sui kamolu molu ka kwele 'asia naa
'ana si doo nai.
22 Ma sui, molu 'iri'unga 'ana wela wane ki, lea 'afa dani sabat boroi molu
ka ilia gwamolu si doo nai ai,
23 suli sa Mosis nia falea mai taki nai fuamolu. (Sui, nao lau sa Mosis ne
safalia mai. Kokoo kamolu ki lau 'ana ne da safalia mai.) Ma lea nia mola
gwana fua molu ka 'iri'unga 'ana wela wane ki 'afa dani Sabat, 'utaa ne molu
ka rakesasui nau faafi gura lana waa bae 'afa dani Sabat bae?
24 Nao molu si ketoa lau wane sulia si doo 'i sara ki gwana 'ani nia. Molu
keto 'o'olo 'ani nia."

Ledi lae ki suli sa Disas ade lea nia Kraes bae naa

25 Si kada nai, tai toaa 'ana toaa nai 'i Durusalem kera da ledi daka 'urii, “Sa
wala nee gwana bae toa gwaungai nee kera dooria daka saumaeli nia bae!
26 Tee nia gu ne bae gwana fua konia nee ma daka suana sui gwada nee!
Ma sui toa gwaungai nee kera nao dasi saea gu ta doo fuana! 'Uri nee toa
baita nee da saitomana ne sa wala nee na Kraes bae naa nee, ma nao 'e nao
guu?
27 Ma na Kraes bae doo lea nia dao mai ma 'afitai ta waa ka saitomana fera
ne nia lea mai faasia bae. Ma sa wala nee, kolu saitomana gwakolu maefera
ne nia lea mai faasia.”
28 Si kada nai, sa Disas 'e toolangaidoo 'ua gwana lao Beukaua bae nai,
ma nia ka 'ai baita ka 'urii, “Tee mone, kamolu molu saitomaku ma molu
ka saitomana kula ne ku lea mai faasia? Ma sui ta, nau nao kwasi lea mai
seki suli manata laku 'i tala'aku ne! Na waa ne nia fale nau mai, nia 'e bae
mamana. Kamolu nao molu si saitomana gu waa nai.
29 Ni nau 'ana ne ku saitomana waa nai, suli nau na waa faasi nia ma nia
ka fale nau ku lea mai.”
30 'Uri nai guu, na toa gwaungai nai ki daka dooria daka dau nia naa, ma
sui ka 'afitai, suli 'e nao 'ua si kada nia uri kera daka ili 'uri nai 'ani nia.
31 Ma ka 'uri nai boroi 'ana, toaa 'oro lao konia nai kera manata mamana
'ani nia. Kera daka bae 'urii suli nia, “Na Kraes, nia ka dao boroi mai, na doo
kwaibalatana ne nia kai ilia ki 'afitai ka talua lau kau doo neki sa wala nee
ilia ki mai.”
32 Na Faarisii ki fainia waa baita ni foa ki kera da rongo doo nai ki toaa nai
ki da fuuarotainia ki suli sa Disas. Ma kera daka odua na kau waa ni fofolo
ki 'ana Beukaua nai uri daka dau nia naa.
33 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Nau ku too kwaimani fai kamolu suli si kada
kukuru gwana sui nau kwai oli lau gwaku siana waa ne fale nau mai.
34 Kamolu kai nanisi nau ma sui kai 'afitai uri molu ka dao toku, suli 'e
'afitai molu ka dao 'ana kula ne nau kwai too ai.”
35 Ma na toa gwaungai nai ki Diu kera daka bae 'i matangada kwailiu daka
'urii, “'I fai gwana ne sa wala nee kai lea uria ma ka saea kolu 'afitai kolu ka
suana naa nee? Ma nao nia kai lea uri maefera neki toaa Grik ki, ne tai waa
'akolu kera nii ki lau gu mai ai, uri ka toolangaidoo fuada 'oto?
36 Ma nia ka saea lau guu kolu kai nanisi nia ma sui 'afitai kolu ka suana
lau, suli kolu si bobola fainia dao lae 'ana kula ne nia kai too ai. Aia, ma tee
ne malutana si baea nai nia saea nai?”

Na Anoedoo Abu nia mala kafo mauri

37 Aia, 'afa dani 'isi naa ne fa dani baita tasa 'ana fafangaa nai, sa Disas nia
uu ka bae baita fua konia nai. Nia ka bae 'urii, “Sa tii gwana ne nia maeli
kuu, nia ka lea mai siaku uri ka kuu 'ana.
38 Ma sa tii gwana ne nia manata mamana 'ani nau, nia kai mala doo bae
kekeda laa Abu nia bae 'urii sulia, ‘Na kafo mauri kai igwa mai fasi lao mauri
lana.’ ” ✡
39 Si baea nai sa Disas 'e saea, nia bae gwana suli Anoedoo Abu ne kai lea
mai fua lao tooa kera toaa ne da manata mamana 'ana sa Disas. Si kada nai
sa Disas saea si bae nai, God nao si falea 'ua mai na Anoedoo Abu fua toaa da
manata mamana ki, suli sa Disas nao si raa 'alaa 'ua uri lao 'initoaa nia.
40 Tai toaa 'ana konia nai kera da rongo bae lana nai sa Disas, kera daka
bae na 'urii, “Sa wala nee na brofet bae kolu maasia naa ne!”
41 Ma tai waa lau daka 'urii, “Na Kraes bae naa ne!”

✡ **7:38** 'Isikel 47:1; Sakaraea 14:8

Ma sui tai waa daka bae 'ada 'urii, “Na Kraes bae doo nao si lea lau mai fasi
bali lolofaa 'i Galilii 'urii bae!
42 Sulia na kekeda laa Abu nia saea na Kraes doo kai futa lau 'ana mai 'ana
kwalafaa sa Defet waa ni taloe ma lao maefera sa Defet 'i Betlehem 'ua gu
bae.”
43 Toaa nai sui guu, bae lada nao si tio guu 'ana tii si doo suli sa Disas.
44 Ta bali 'ana toaa nai, kera daka dooria naa daka daua sa Disas, ma sui
boroi ta waa si ili gu tasi doo 'ani nia.
45 Na toa fofolo baki ka nao dasi daua guu sa Disas, daka oli nada siana waa
baita ni foa ki ma Faarisii ki. Dao, na waa baita ni foa ki ma Faarisii ki, kera
daka ledi 'urii, “'Utaa ne ka nao molu si daua gu mai sa wala bae?”
46 Kera da luu kera daka 'urii, “Sa wala loko, nao ta waa bae lana si 'uri
nia.”
47 Na Faarisii ki daka bae 'urii fuada, “Kamolu alamia molu faamamanea
lau gwamolu na suke laa nia loko 'oto mone ne?
48 Kamolu suana ta waa 'ana toa gwaungai ki, ma nao ta waa 'ana Faarisii
ki ne faamamanea sa wala loko? 'E nao guu!
49 Na konia neki da ulafusia gwada taki sa Mosis, kera gwana ne da
faamamane nia. God nia kai kwae kera faafia si doo nai!”
50 Aia, 'i seeri sa Nikodimas na waa Faarisii bae lea ka dao siana sa Disas 'i
nao, nia ka bae 'urii fua Faarisii nai ki,
51 “Na taki kolu 'e saea kolu ka fafurongo diana fasi 'ana bae lana wane 'i
nao, uri kolu ka saitoma diana 'ana garo laa nia sui fatai kolu kafi ngali nia
mai uri fale lana kwakwaea fuana.”
52 Ma kera daka bae 'urii fua sa Nikodimas, “Lea 'uri nai, ma 'oe 'ua ne waa
fasi bali lolofaa 'i Galilii lau guu? 'O teemainia fasi kekeda laa Abu, uri 'oko
tala suai guu, ne na brofet nia 'afitai ka lea mai fasi Galilii!”

Na wela keni ooe

53 Na toaa nai ki tiifau kera daka oli naa uri luma kera ki.

8

1 Sa Disas ka lea 'alaa naa uri gwauna fa uo bae 'i 'Olif.*
2 Too tio dani 'i 'uubongi maakafukafua, nia oli mai ka dao lau guu lao
Beukaua bae. Ma na konia baita bae daka koni na kali nia. Ma nia ka gooru
'i saegano, ka toolangaidoo na fuada.
3 'Uri nai, toa ni toolangaidoo ki 'ana taki, ma na Faarisii ki daka talaia na
mai tii ai nai kera daua mai fai ooe lae. Kera da saea fua ai nai ka uu 'i maana
konia nai,
4 sui kera daka bae 'urii fua sa Disas, “Wala waa ni toolangaidoo, na wela
keni nee kameli daua mai fafo ooe lae ne.
5 Aia, ma na taki sa Mosis nia saea na ai ade 'urii, kera daka 'uifauna ka
mae naa. Ma tee ne 'oe saea suli ni wala nee?”
6 Kera saea si doo nai uri daka ilitona gwada sa Disas, uri sae daka dao toi
tasi doo nia ilia ka garo ma daka keto nia faafia.
Ma sui, sa Disas ka gooru ka ooro uri saegano, ma ka kekeda 'ana lao
saegano 'ana kakauna.
7 Ma kera daka ledi nia gwada lelea nia ka tatae, ma nia ka bae 'urii fuada,
“Alu waa 'amolua ne nao ta abulo ta'aa laa 'ani nia, 'e 'uia fasi wela keni nee
'ana maefau totoonao.”

* **8:1** Kera saea 'ana uo 'Olif, ne 'ai 'olif ki 'oro ai.

8 Sa Disas 'e bae 'uri nai sui, nia oli ka ooro kau ka kekeda lau gwana lao
saegano nai.
9 Kera da rongo si baea nai, daka lea too tii waa na faasi nia, safali fasi 'ana
waa 'i nao ki ka lea naa. Ma daka lelea faasi sa Disas lea taifili nia naa ka nii
seeri fai wela keni nai ne uu gwana.
10 Sa Disas 'e sagaa sulina ka ledi 'urii 'ana wela keni nai, “Nee wala wela
keni nee, toa bae kera nii na fai? Nao ta waa ada si keto 'oe gu nai, nee?”
11 Ma wela keni nai ka 'urii, “'E nao gu ne waa baita kani.”
Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nau boroi, nao kwasi fale gu ta kwae laa
fuamu. 'O lea kau, safali tari'ina ka oli 'alaa, nao 'osi ilia lau garo laa nai.”

Sa Disas nia mala kwesu saru folaa

12 Sa Disas 'e bae lau fuana toaa nai ka 'urii, “Nau naa ne mala 'ana kwesu
fua toaa lao fera ne 'i saegano. Tii ne nia lea buriku, nia 'afitai ka galo. Na
kwesu 'ana mauria lau 'ana ne waa nai kai too ai.”
13 Ma Faarisii ki daka bae 'urii fuana, “Si doo 'oe gwana tala saea suli 'oe
nai. Nia 'uri nai, bae lamu nai suli 'oe, 'e nao si mamana guu uri ta waa ka
faamamanea.”
14 Sa Disas ka bae 'urii, “Si baea nai, nau tai nau boroi 'ana ku saea suli
nau, nau ku bae mamana, suli ku saitomana sui gwaku si kula ne ku lea
mai faasia, ma si kula ne kwai lea kau uria. Kamolu 'ana ne nao molu si
saitomana si kula ne ku lea mai faasia, ma si kula ne kwai lea kau uria.
15 Kamolu, molu sae garo lana waa ki suli manata lae wane 'ana fera ne 'i
saegano ki gwana. Nau nao kwasi sae garo lana ta waa 'uri nai.
16 Sui boroi 'ana lea sae nau ku sae garo lana ta waa, nau ku ilia suli manata
lae wane 'o'olo. Suli nau nao kwasi sae garo lana ta waa suli manata laku
tala'aku. Nau ku uu kwaimani sui guu fai Maa nau waa ne fale nau mai.
17 Na taki kamolu bae 'ua gu ne saea, lea si doo ne ta roo waa da ala sui gu
faafia, si doo da faamamanea naa nai.
18 Nau ku bae suli nau 'i tala'aku, sui ruana waa ne bae suli nau ne Maa
nau waa ne fale nau mai.”
19 Sui, kera daka ledia sa Disas daka 'urii, “Nee wala, maa 'oe nai nii fai?”
Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii, “Kamolu nao molu si saitomaku guu, ma
na Maa nau boroi ka nao molu si saitomana guu. Lea sa molu ka saitomaku,
kamolu molu ka saitomana lau gu Maa nau.”
20 Sa Disas 'e saea doo nai ki kada nia toolangaidoo lao Beukaua bae, 'ana
bali beu nai kera kai ngali mai fale laa kera ki ma da kai aluda ai. Si kada nai,
nao ta waa si daua guu sa Disas, suli nao si dao 'ua 'ana si kada nia.

'Afitai molu ka lea uri kula ne nau ku lea uria

21 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Nau kwai lea naa, ma ni kamolu molu
kai nanisi nau. Ma ni kamolu molu kai mae gwamolu fainia abulo ta'aa
laa kamolu ki ne God nao si manata lukea guu. Kula ne nau kwai lea uria,
kamolu 'afitai molu ka lea uria.”
22 Ma na toa gwaungai nai Diu ki daka manata 'urii, “Sa wala nee bae 'urii
bae, ‘Kula ne nau kwai lea uria, kamolu 'afitai molu ka lea uria. Alamia sa
wala nee kai saungi nia tala'ana 'oto ne ka bae 'urii nee?’ ”
23 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, “Kamolu toaa fasi fera ne 'i saegano; nau
waa fasi fera loo 'i langi ne. Kamolu toaa fasi fera ne 'i saegano; ma nau ne
nao lau waa fasi fera ne 'i saegano.
24 Nau ku saea na mai fuamolu ne kamolu kai mae gwamolu fainia abulo
ta'aa laa kamolu ki ma God nao si manatalukeda guu. Lea kamolu rongo doo

nai ki ku saea suli ‘Nau Naa Ne[†]’, ma sui ka nao molu si manata mamana gu
'ani nau, tara kamolu kai mae mamana naa fainia abulo ta'aa laa kamolu ki.”
25 Sui kera ledia daka 'urii, “'Uri nai ma 'oe sa tii nee wala?”
Ma sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, “Ni nau, nia naa bae ku faarongo
kamolu ai 'ita kada ku safali toolangaidoo fuamolu lelea mai ka dao 'i
tari'ina.
26 Nau ku too 'ana doo 'oro 'asia naa ni sae lana suli kamolu ne kai faatainia
molu garo. Si doo ne waa ne fale nau mai 'e saea fuaku uri sae lana lau gwana
ne nau kwai saea fuamolu toaa lao fera ne 'i saegano. Nia waa 'ana mamana
lae.”
27 Ma kera daka ulafusia lau gwada ne nia too kai bae gwana fuada suli
Maa nia 'i salo.
28 Maana ne kera da ulafusi nia, sa Disas ka bae 'urii fuada, “Totoo si
kada kamolu kwau nau naa 'i langi, nau 'Alakwa nia Wane, ta molu kafi
saitomaku ‘Nau Naa Ne’. 'Ana si kada nai fatai ne kamolu kai lio filoa lau
guu ne nau kwasi ili tasi doo suli manata laku tala'aku, ma si doo ne Maa
nau toolangainia siaku, nia lau gwana ne ku saea ki fuamolu.
29 Na Maa nau ne nia fale nau mai, nia nii fai nau 'ana kada ki sui. Nia
'afitai ka ekwatai nau, suli nau ku ilia doori lana ka lelea firi.”
30 Ma toaa 'oro daka manata mamana 'ana sa Disas, 'ana si kada nai gwana
nia kai bae fuada nai.

Sa Disas fainia sa 'Abraham

31 Sui sa Disas ka bae 'urii fua toaa Diu nai ki da manata mamana 'ani nia,
“Lea kamolu ade suli toolangaidoo laa nau, kamolu toa kwairooi mamana
nau ki.
32 Ma lea nia 'uri nai, kamolu kai saitomana doo mamane ki suli God, ma
doo mamana nai ki suli God kai faasakwadola kamolu.”
33 Kera da luua sa Disas daka 'urii 'ada, “Kameli toaa 'ana kwalafaa sa
'Abraham nao meli si rao mala slef 'ua mai fua ta waa, 'uri 'oko saea fua meli,
meli ka sakwadoloa 'ameli!”
34 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Ku faarongo mamana 'ani kamolu. Toaa
neki sui guu kera da abulo ta'aa ka lelea gwana, kera ne da rao mala 'ana slef
ki fua abulo ta'aa lae ma ka nao dasi sakwadoloa guu.
35 Na slef nia nao lau na 'alakwa nia waa 'ua guu, ma nia ka too gwana fai
wane suli si kada kukuru. Ma na 'alakwa nia wane 'ana ne nia futa 'ua gu
'ana waa nai ma ka too kwaimani fainia ka lelea firi naa.
36 Doo ne adea guu, lea na 'Alakwa nia God 'ua guu 'e faasakwadola
kamolu, kamolu molu ka sakwadoloa mamana naa.
37 Nau ku saitomana ne kamolu toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham. Ma
sui boroi 'ana molu ka dooria gwamolu saumaeli laku, suli nao molu si
taingainia bae laku siamolu.
38 Nau ku faarongo kamolu 'ana doo ku rongo ki sia Maa nau, ma ni kamolu
molu ka ilia lau guu si doo molu rongoa ki sia maa kamolu.”
39 Kera da luua sa Disas daka 'urii, “Maa kameli naa ne sa 'Abraham!”
Sa Disas ka 'urii fuada, “Lea kamolu kwalafaa sa 'Abraham mamana, aia
molu ilia lau guu doo nia ilia ki mai.
40 Ma sui ni kamolu nee, nau ku saea doo mamane ki faasia God fuamolu,
sui molu ka dooria 'amolua saungi laku faafia. Sa 'Abraham nia nao si ilia
mai si doo nai.
41 Kamolu nee molu ilia naa si doo ne maa kamolu nia ilia ki ne.”

[†] **8:24** Na satae doo nee, “Nau Naa Ne,” bae God 'aili nia ai tala'ana bae. 'Aesea 41:4, 43:10-13,25, 46:4, 48:12 ma Diutoronomii 32:39.

Kera daka bae 'urii fuana, “Taifilia maa kameli nai naa ne God. Kameli nao lau wela ta waa 'e'ete lau gwana.”
42 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, “Lea God nia maa kamolu mamana, kamolu molu ka liosau 'ani nau waa ne God fale nau mai, suli nia ne fale nau mai ku nii seki. Nau nao kusi lea mai suli doori laku tala'aku. God ne fale nau mai.
43 Kamolu saitomana doo ne adea molu ka rongo boroi bae laku ma ka nao molu si saitomana guu? Kamolu ne nao molu si dooria guu rongo lana doo ku saea.
44 Aia, ma kamolu nee, na maa kamolu ne sa Saetan. Nia ne adea molu ka doori ili lana lau guu doo nia ilia ki. Sa Saetan nia na waa fua sauwane lae naa, suli nia 'ita ka ilia 'uana mai. Ma nia 'afitai ka too 'ana ta mamana laa. Si kada nia sukea wane, nia waa ade lana 'uri nai naa, suli nia waa fua sukee naa, ma na maa nia sukee sui naa.
45 Sui boroi 'ana, kamolu nao molu si dooria guu faamamane laku, suli nau ku faarongo kamolu 'ana doo mamane ki.
46 Ta waa 'amolu faatainia fasi si abulo ta'aa laa ne nau ku ilia, uri kolu ka suai! Tee nao gu nai! Aia, ma sui 'utaa ne kamolu nao molu si faamamane nau kada nau ku saea doo mamana ki fuamolu?
47 Na wane, lea nia waa God, nia ka rongo suli doo God nia saea. Ma kamolu nee, kamolu nao lau toaa God ne, nia ne adea ka nao molu si rongo suli doo nia saea.”
48 Sui, kera daka bae 'urii fua sa Disas, “Doo mamane bae kameli saea suli 'oe, ne 'oe waa Samaria ma 'oko too 'ana anoedoo ta'ae.”
49 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, “Nau nao kwasi too 'ana ta anoedoo ta'aa. Nau waa ku sae'inito 'ana Maa nau ne, ma ni kamolu 'ana ne nao molu si sae'inito gu 'ani nau.
50 Nau nao kwasi sasi ngangata guu uri tafo laku 'i langi tala'aku. Maa nau lau 'ana ne dooria daka tafo nau 'i langi, suli nia waa ni sae lana doo ne too suli si doo ki sui.
51 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, tii ne nia ade sulia bae laku, nia 'afitai ka mae.”
52 Sui kera luua sa Disas daka bae 'urii, “Kameli meli saitomana 'oe 'o too 'ana anoedoo ta'ae ne! Suli kokoo kani sa 'Abraham fainia brofet ki sui guu kera da mae naa. Ma sui 'oe 'oko saea lau 'amua lea waa ade sulia bae lamu, waa nai 'afitai ka mae!
53 Na kokoo kani sa 'Abraham waa 'initoe boroi 'e mae, ma na brofet talingai baki boroi da mae lau guu. 'Oe ne 'o 'initoa ka talua kokoo 'initoa kani sa 'Abraham ma nao? 'Oe waa ta waa si rongo 'oe gu ne 'urii nee!”
54 Sa Disas ka luu kera ka 'urii, “Lea sa nau gwana ku susuu fai tafo laku 'i langi tala'aku, ma doo ku sasi gwaku fainia fua mange. Ma sui Maa nau waa ne kamolu saea nia God kamolu, nia 'ana ne tala tafo nau 'i langi.
55 Kamolu nao molu si filoa Maa nau, nau 'ana ne ku filo nia. Lea sae nau ku tofe ne nao kwasi filo nia, 'uri nai tama nau ku suke lau guu mala 'ani kamolu nai. Sui ma nau ku filo nia ma ku ade suli bae lana.
56 Na kokoo kamolu sa 'Abraham nia ele 'asia na mai 'ana manata lae suli sua laku kada ku dao mai, nia suai sui na mai fa sato nai 'ana taue ma ka ele 'asia naa sulia.”
57 Ma kera daka bae lau 'urii fuana, “Ni 'oe nee, lima taafuli fa ngali ki boroi 'osi too 'ua gu sulia nee, ma sui 'oko saea fatai sa 'o suana mai sa 'Abraham nai!”
58 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, “Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu. ‘Nau Naa Ne’, sui fatai sa 'Abraham ka futa nau ku too naa.”

59 Si kada nai guu, kera daka gweefau na mai uri 'uimaeli lana, maana nia saea si doo nai. Ma sui, nia ka agwa faasi kera, ka lea na fasi lao Beukaua nai.

9

Sa Disas guraa tii waa maana rodo

1 Si kada sa Disas 'e lea kau suli taale, nia ka suana tii waa nai maana rodo gaa nia ka kwalafia na mai fainia.

2 Ma na toa kwairooi sa Disas ki daka ledi 'urii 'ana sa Disas, “Nee wala waa toolangaidoo, ma abulo ta'aa laa nia tii ne adea sa wala nee maana ka rodo ma gaa nia ka kwalafia 'ua gu mai fainia nee? Na abulo ta'aa laa nia 'i tala'ana, ma nao na abulo ta'aa lana maa nia fai gaa nia?”

3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Na maarodo laa nia nee sa wala nee, nia nao lau fafona tasi abulo ta'aa laa 'ana 'i tala'ana, ma nao maa nia fai gaa nia ne. Nia doo lau 'ana uri ka faatainia tetedea God uri molu ka suai ne.

4 Kolu lea kolu ilia naa raoa ne waa ne fale nau mai 'e saea fuaku nai, kada faanoe dani 'ua. Faanoe karangi rodo naa nai, ma lea nia rodo naa, 'afitai ta waa ka rao lau.

5 Si kada ne nau ku nii lao fera ne 'i saegano, nau naa ne kwesu fua toaa ki sui lao fera ne 'i saegano.”

6 Sa Disas nia bae 'uri nai sui, nia ka ngisu kau lao saegano sui ka gagia gegeo nai fainia ngisuna uri ka mamagoa, sui nia ka kanoa 'ana maana sa wala nai.

7 Sui nia sa Disas ka bae 'urii fuana sa wala nai, “'Oe lea kau 'oko taufia maamu lao matakwa loko 'i Saelom.” (Satae doo nai toolangainia, “Da odu nia kau.”) Ma sa wala nai 'e lea kau 'e taufia maana sui nia 'e oli mai, nia ka lilio naa.

8 Ma na toaa nia ki, ma na toaa ne kera suana nia gani doo gwana fuana ki 'i nao, kera daka ledi 'urii 'ani kera kwailiu, “Nia sae waa bae kai gooru ma kai gani doo gwana fuana ki bae, nia gwana nee?”

9 Tai toaa kera daka 'urii, “Ni nia naa ne.”

Ma tai toaa lau daka bae 'ada 'urii, “Nao lau nia ne, sua lana gwana 'uria sa wala bae nee.”

Ma sa wala nai tala'ana ka bae 'urii, “Nau naa ne.”

10 Ma kera daka ledia, “Nee wala, na maamu 'e 'ifi 'utaa gwana?”

11 Nia 'e luu kera ka 'urii, “Na waa nai satana sa Disas ne gagia mamago sui ka kanoa 'ana maaku. Ma ka saea nau ku lea ku taufia maaku lao matakwa loko 'i Saelom. 'Uri nai nau ku lea, ma si kada ku taufia guu maaku 'uri nai, maaku ka 'ifi naa.”

12 Ma kera daka ledi 'urii lau 'ani nia, “Na waa nai ka nii na 'i fai?”

Ma nia 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku ulafusia naa.”

13 Sui, kera daka talaia naa sa wala nai siana Faarisii ki.

14 Fa dani Sabat nai sa Disas gagia si mamago nai ka guraa 'ana maana sa wala nai ai.

15 Ma na Faarisii ki daka ledia lau sa wala nai daka 'urii, “Nia ade 'utaa gu 'ana maamu ne ka 'ifi naa nee?” Ma nia ka bae 'urii fuada, “Sa Disas nia kanoa maaku 'ana mamago nai, sui nau lea ku taufia maaku. 'Uri nai guu maaku ka 'ifi naa.”

16 Ma tai waa 'ana Faarisii nai ki daka bae 'urii, “Na waa nai 'e ilia si doo nai, nia nao lau waa God fale nia mai nai, suli nia 'oia si baea fifii ne saea nia abu dasi rao 'ana Sabat nai.”

Ma sui tai waa 'ani kera daka bae 'ada 'urii, “Ma lea sae nia ta waa abulo ta'aa gwana 'afitai ka ilia si doo kwaibalatana baita 'uri nai!” Ma 'i seeri manata lada ka nao si alu tii doo.
17 Faarisii da ade 'uri nai lelea oli daka ledia lau sa wala nai maana 'ifi naa nai, daka 'urii, “'Oe naa nai sa wala nai 'ifingia maamu nai. Aia, tee gu ne 'oe saea suli nia?”
Ma nia ka 'urii, “Sa wala nai gu ne, nia na brofet lau guu.”
18 Ma na toa gwaungai nai Diu ki, daka ote kera guu 'ana faamamane lana ne sa wala nai maana 'e rodo mai 'i nao. Ma kera daka saea fua maa nia fainia gaa nia sa wala nai uri daru ka lea mai siada.
19 Ma kera daka ledi 'urii 'ani keerua, “Nee wala, na wela nee na wela kamurua mamana nee? Kamurua muru saea wela nee futa boroi mai maana ka rodo 'ua guu, ma sui tee ne adea maana ka 'ifi lau gwana nee?”
20 Ma na maa nia fainia gaa nia, keerua luu kera daru ka 'urii, “Kaaria saitomana nia na wela kaaria naa ne. Miri ka saitomana lau guu ne nia futa boroi mai maana ka rodo 'ua guu.
21 Ma sui ta, tee ne adea maana ka 'ifi naa nee, kaaria boroi miri ulafusia lau gwamiri ne. Kamolu molu leditona fasi kau, suli nia waa baite naa ne. Nia bobola fai ka bae 'ana suli nia 'i tala'ana!”
22 Na maa nia fai gaa nia keerua bae 'uri nai sulia daru mau lau gwadaru 'ana toa gwaungai nai Diu ki. Suli kera saea ka talo naa, lea ta waa 'e saea sa Disas nia na Kraes, waa nai kera daka luia nao si ruu laona beu ni ofu laa kera nai.
23 Nia ne adea maa nia fainia gaa nia daru ka bae gwadaru 'urii, “Nia waa baite naa ne, molu tala leditona 'amolua kau!”
24 Sui kera daka 'ailia lau mai sa wala nai maana rodo mai 'i nao nai, daka bae 'urii fuana, “'O tofe fasi 'i maana God uri meli ka saea 'o bae mamana. Kameli meli saitomana sa wala na waa abulo ta'aa gwana na.”
25 Ma sa wala nai 'e lilio naa nai 'e luu kera ka 'urii, “Nau nao kwasi saitomana lau gwaku ne nia ta waa diana ma nao ta waa ta'aa gwana. Tii si doo ku saitomana naa ne maaku 'e rodo mai 'i nao, ma sui 'i tari'ina na maaku ka 'ifi naa nee.”
26 Kera daka ledi 'urii lau 'ani nia, “Nee wala, nia 'ifingi 'utaa gu 'ana maamu?”
27 Ma sa wala nai 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku saea sui na fuamolu bae, ma sui kamolu ka nao molu si doori rongo guu. Tee gwana ne molu doori rongo lau uria? Ma nao kamolu dooria uri kamolu toa kwairooi nia ki lau gu nee?”
28 Kera daka bae ta'aa fuana daka 'urii, “'Oe 'ana ne waa kwairooi nia wala. Kameli toa kwairooi sa Mosis ki lau 'ana ne.
29 Suli sa Mosis 'ana ne meli saitomana God bae mai fainia. Ma kaa waa 'uri nee, na maefera ne nia lea boroi mai faasia, kameli ulafusia!”
30 Ma sa wala nai 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku kwele 'asia naa ne molu saea kamolu ulafusia fera ne sa wala nee lea mai faasia. Ma sui nia naa ne 'ifingia maaku ka 'ifi nee.
31 Kolu sui guu kolu saitomana God nia 'afitai ka rongoa gani laa ne ta waa abulo ta'aa gwana gania siana. Waa God ki ne kera ilia doori lana God, kera 'ana ne God nia kai rongo kera.
32 Nao ta waa si rongo 'ua mai ta waa ne 'ifingia maana ta waa ne maana rodo ma gaa nia ka kwalafia 'ua gu mai fainia.
33 Sa wala nee waa God na mone 'ana fale nia mai ne, suli lea God nao si fale nia mai, nia 'afitai ka ilia si doo nai.”
34 Ma kera daka rakesasu 'asia naa, ma daka bae 'urii fuana, “Ni 'oe 'o futa 'ua gu mai laona abulo ta'aa lae bae. Tee gwana ne sae 'oe dooria 'oko

toolangainia siameli nee?" Ma kera daka tari nia naa fasi laona beu ni ofu laa kera nai.
35 Sa Disas 'e rongo ne kera da ili 'uri nai 'ana sa wala nai. Si kada sa Disas 'e dao tona sa wala nai sa Disas ka bae 'urii, "Ni 'oe 'o manata mamana naa 'ana 'Alakwa nia Wane?"
36 Ma sa wala nai 'e luua ka 'urii, "Nee waa baita kani 'ae, na waa nai sa tii gu nai? Ma 'oe faarongo nau uri nau ku manata mamana 'akua 'ani nia!"
37 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe suana naa ne, ma tee nia naa ne 'oe bae gwamu fainia nee."
38 Ma sa wala nai ka 'urii, "Aofia 'ae, nau ku manata mamana naa 'ani 'oe." Sa wala nai ka booruru 'i 'aena sa Disas ka faabaitaa naa.
39 Sa Disas ka bae 'urii, "Nau ku lea mai lao fera ne 'i saegano uri tolidoo lae ne. Tee uri toaa ne da maa bobono 'ana doo God ki, nau kwai 'ifingia maada ka 'ifi. Aia ma toaa ne da bae naunau saea kera filoa gwada doo God ki, kera da kai maa bobono daka too gwada."
40 Ma tai waa 'ana Faarisii nai ki da gooru fainia sa Disas 'i seeri, kera rongo sa Disas nia saea si doo nai kera daka ledi 'urii 'ani nia, "'Oe 'o manata toi 'amua ni kameli lau gu ne maa meli rodo nai?"
41 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Lea sa kamolu abulo ta'aa boroi ma fafona ne molu maa bobono gwamolu 'ana doo ki, kamolu ka nao molu si garo guu. Kamolu molu saea molu lio saitomana gwamolu, nia ne God nia kai kwae kamolu faafia."

10

Sa Disas talafana waa diane ni sua lae sulia sifsif

1 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Doo mamane ku saea fuamolu ne, na waa ne nao si ruu mai 'ana mae 'o'olo 'ana sakali sifsif ki, ma ka raa gwana mai 'ana ta kula 'e'ete 'ana sakali nai, nia na waa bebeli.
2 Ma na waa ne nia ruu mai 'ana mae 'o'olo 'ana baa, nia ne waa mamane ni sua lae suli sifsif ki.
3 Na waa ni sua lae sulia maesakaa 'ana sakali, nia kai 'ifingia maesakae fua waa ni sua lae sulia sifsif. 'I seeri, na waa nai ni sua lae suli sifsif ki, nia kafi ruu mai siada. Ma na sifsif nai ki daka rongo saitomana lingena. Nia ka 'ai satana sifsif nia nai ki si kada 'e talai kera kau 'i maa.
4 Ma si kada nia 'e talaia kau sifsif nia ki 'i maa, nia 'e liu 'i nao 'ani kera ma ni kera daka lea na 'i burina suli da rongo saitomana lingena.
5 Ma ni kera tara 'afitai daka lea buri waa 'e'ete. Si doo ne kera kai ilia 'ada ne tafi lae fasi waa 'e'ete, suli kera nao dasi rongo saitomana lingena."
6 Sa Disas 'e bae 'ana tarifula laa nee fuada, ma sui boroi kera nao dasi saitomana guu malingai lana.
7 Nia ne adea sa Disas ka bae lau 'urii, "Doo mamane ku saea fuamolu ne, nau naa ne talafana mae 'ana sakali sifsif ki.
8 Toaa neki sui guu da eta dao mai 'i nao 'ani nau, kera na waa bebeli ki ma na waa ni laudoo lae ki gwana, sui boroi 'ana na sifsif ki kera nao dasi rongo gu suli toaa nai.
9 Nau naa ne talafana mae 'ana sakali sifsif ki uri ruu lae ai. Tii gwana ne nia ruu mai 'ani nau, nau kwai faamauri nia. Nia kai ruu mai 'i lalo ma kai oli kau 'i maa, ma nia kai dao tona si fange fuana.
10 Na waa bebeli, nia lea gwana mai uri beli lae ma uri sauwane lae ma faafunui lana doo ki. Nau 'ana ne ku lea mai uri molu ka too 'ana maurie ali'afu 'i nunufaku.

11 “Nau naa ne talafana waa diana ni sua lae sulia sifsif ki. Ne nia suasulia
sifsif nia ki ma ka noni maabe uri mae lae suusi kera.
12 Ma na waa ne da foli nia lau gwada uri sua lae sulia sifsif tai waa ki, nia
nao lau waa 'e gwaungai 'ana sifsif nai ki. 'Uri nai, lea si kada nia suana giri
kwasi ki da lea mai, nia tara ka lukasia sifsif ki ma ka tafi lau gwana. Ma na
giri kwasi ki lea mai daka saungia sifsif ki, ma daka tagalangai kera kwailiu.
13 Na waa nai ka tafi naa, suli nia rao gwana uri si malefo da foli nia ai ma
ka nao si 'abarua guu 'ana sifsif nai ki.
14 Nau naa ne talafana waa diane ni sua lae sulia sifsif ki. Toaa nau ki ne
kera talafana sifsif nau ki, nau ku saitomada ma kera daka saitomaku,
15 ka mala lau gu ne Maa nau nia saitomaku, ma nau ku saitomana Maa
nau. Ma nau ku falea naa mauria nau fua sifsif nai ki.
16 Ma 'aku tai sifsif ki lau guu, ne kera nao dasi nii 'ua lao sakali nee. Nau
kwaitalai kera lau gu mai. Kera lau guu da kai rongo saitomana lingeku, ma
nau kwai too guu 'ana tii ferae sifsif ne kera too kwaimani lao tii baa, ma
daka too guu 'ana tii waa ni sua lae suli kera, ne ni nau naa.
17 “Na Maa nau 'e liosau 'ani nau, suli nau ku noni maabe uri mae lae uri
sui ku mauri lau gwaku.
18 Nao ta waa si saumaeli nau, suli nau 'ana ne ku tala faolomainia
mangoku ka liu sulia manata laku. Nau ku too 'ana rigitaa uri mae lae ma
tatae lae fasi maea. Si baea fifii nai, na Maa nau ne saea fuaku uri ku ili sulia.”
19 Ma si kada nai, toa Diu ki kera nao dasi alua lau guu tii si manata laa suli
doo nai ki sa Disas saea.
20 'Oro lada daka bae 'urii, “Sa wala nee oewanea ma ka too 'ana anoedoo
ta'ae. Nao molu si roo suli nia!”
21 Ma sui tai waa daka bae 'urii, “Na waa 'e too 'ana anoedoo ta'ae, 'afitai
nia ka bae 'uri nee sa wala nee ilia! Ma na waa ne too 'ana anoedoo ta'ae,
'afitai nia ka guraa waa maarodo ki 'uri ne sa wala nee ilia!”

Toae ki susubutainia sa Disas

22 Otofana si kada gwagwari'olaa nai, na toa Diu ki kera da koni mai 'i
Durusalem 'ana Fafangaa 'ana Faa Abu lana lau Beukaua nai.
23 Sa Disas 'e nii lau guu laona Beukaua nai, ma si kada nai nia 'e kali gwana
lao bali tafasusu nai sa Solomon.
24 Aia, si kada toaa nai ki da suana, kera daka koni na mai kali nia ma daka
ledi 'urii 'ani nia, “Kameli meli maasi 'oe mai ka tau naa nai. 'Oe faarongo
folaa na 'ani kameli! Nia sae 'oe naa ne na Kraes bae nee, ma nao 'e nao lau
ni 'oe?”
25 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku saea sui na mai fuamolu bae, ma sui
boroi ka nao molu si doori faamamane nau guu. Na raoa neki nau ku ilia ki
nee, na Maa nau ne saea fuaku uri ili lana ki, ma na raoa neki ne faatainia ni
nau waa tee nee.
26 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, kamolu nao molu si doori faamamanea
guu, suli kamolu nao lau sifsif nau ki.
27 Na sifsif nau ki, kera ne da rongo saitomana lingeku ma nau ku
saitomada, ma kera daka lea 'i buriku.
28 Nau ku falea mauria firi fuada, ma kera 'afitai daka funu. Nau ku dau
faafi kera, ma 'afitai ta waa ka lau kera faasi nau.
29 Na Maa nau waa ne fale kera fuaku, na rigitaa nia 'e talua doo ki sui guu.
Nia 'e dau faafi kera, ma ka 'afitai ta waa ka lau kera faasi nia.
30 Kaaria Maa nau fai nau, kaaria tiidoe guu.”
31 Si kada nai lau guu, na toaa nai daka koni fau na mai uri 'uifau lana sa
Disas uri saumaeli lana.

32 Ma sa Disas ka ledi 'urii 'ani kera, “Na raoa diana 'oro nai ki Maa nau saea nau ku ilia ki mai, kamolu suai sui naa nai. Si raoa tee guu 'ana raoa nai ki ne kamolu doori saumaeli laku faafia?”
33 Ma kera luua daka 'urii, “Kameli nao meli si doori 'uifau lamu guu fafo raoa diana nai ki. Kameli kai 'uifaumu lau 'ameli faafia ne 'oe bae ta'aa suli God ne. Suli ni 'oe na wane gwana, ma 'oko saea 'oe God!”
34 Sa Disas 'e luu kera lau ka 'urii, “Si baea nia God da kedaa mai ka nii lao taki kamolu 'e bae 'urii, ‘Nau ku saea sui naa, ni kamolu na god ki.’ ✡
35 God nia saea toaa nai nia falea bae lana fuada, kera na god ki, aia ma si baea nai ka abu ka nii lao taki ne 'afitai daka 'oia lau.
36 Ma lea si baea nai 'e 'o'olo ma ka abu, tama nau waa ne God fili nau mai ma ka fale nau mai fua lao fera ne 'i saegano, na bae laku nia 'o'olo ma ka abu lau guu. Sui 'utaa ne molu ka saea nau ku bae ta'aa suli God, si kada ku saea nau na 'Alakwa nia God?
37 Lea nao nau kwasi ilia na raoa neki Maa nau dooria kwai ilia, kamolu tara 'afitai molu ka manata mamana gu 'ani nau.
38 Sui ma nau ne ku ilia naa raoa ne Maa nau ilia lau guu. Nia 'uri, molu faamamanea mone 'amolua doo kwaibalatana neki nau ku ilia, lea nao molu si faamamanea boroi doo neki ku saea fuamolu. Ade 'uri nai ne uri molu ka saitoma diana 'ana si malutaa ne Maa nau 'e nii 'ani nau ma nau ku nii 'ana Maa nau.”
39 'I seeri, kera daka dooria dau lana lau gu sa Disas, ma sui nia ka agwa 'ana faasi kera.
40 Sui sa Disas oli kau ka ulu lau gwana 'ana kafo 'i Diodan uri bali loko, nia ka lea na kau uri kula bae sa Dion nia faasiuabua mai toae ki ai 'i nao. Nia ka too fasi 'ana 'i seeri.
41 Ma toaa 'oro nai ki daka lea mai daka dao siana sa Disas. Kera da bae lau gwada fuada ki tala'ada daka 'urii, “Sui boroi 'ana sa Dion ka nao si ilia gu mai ta doo kwaibalatana, si doo ne nia saea ki mai suli sa wala nee, nia mamana sui guu.”
42 Ma toaa 'oro 'i seeri ki daka manata mamana 'ana sa Disas.

11

Sa Lasaros 'e mae sui ka mauri lau gwana

1 Tii waa satana sa Lasaros nia matai. Nia waa 'i Betanii, na maefera keerua lau guu roo waisaasina baki ni Meri fai ni Maata.
2 Ni Meri ai nai bae 'e kistainia waiwai moko diana bae fua 'aena sa Disas na Aofia, ma ka kanoa 'ana ifuna 'i tala'ana.
3 Na mataia nai adea roo waisaasina nai ki keerua daru ka falebaea kau uri sa Disas daru ka 'urii, “Aofia 'ae, na waa kwaimani diana 'oe bae ne nia matai.”
4 Si kada sa Disas rongo si faarongoa nai, nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, “Na mataia nee ka saungi nia boroi 'ana tara nao si maelia gu ne. Tee nia doo gwana uri daka tafoa satana God faafia nee, ma 'uri daka lio saitomana rigitaa nau 'Alakwa nia God.”
5 Sa Disas nia liosau 'ana sa Lasaros fai roo waiwane nia ki ni Maata fai ni Meri.
6 Sui ta si kada nia rongo nai sa Lasaros nia matai, nia ka too lau kau 'ana kula nai nia nii ai suli roo fa dani.
7 Sui nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, “Kolu oli lau uria 'i Diudia.”

✡ **10:34** Sam 82:6

8 Ma sui toa kwairooi nia ki kera luua daka 'urii, “Waa toolangaidoo 'ae, nia nao si tau 'ua gu nai burina bae toaa Diu ki kera doori 'uifau lamu uri saumaeli lamu. Ma 'oe doori oli lau guu 'i seeri uri tee?”
9 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Wala 'ae fa sato 'e tau ka dao fatai 'ana taafuli kada sato ma roo kada sato sarenga ki. Lea waa 'e liu lao dani, nia 'afitai ka lakwadora, suli faanoe folaa gwana lao fera ne 'i saegano.
10 Si kada lea nia 'e galo lao rodo lau 'ana ne nia kai lakwadora, suli nia nao si too 'ana ta kwesu.”
11 Nia bae 'uri nai sui, nia ka bae lau 'urii, “Na waa kwaimani kolu sa Lasaros nia maleu naa. Sui boroi 'ana nau tara lea kwai faa ada nia.”
12 Na toa kwairooi nia ki kera luua daka 'urii, “Aofia 'ae, lea sae nia maleu gwana, 'oo ma nia kai 'akwaa lau gwana.”
13 Sa Disas talafana nia saea sa Lasaros nia mae naa nai, ma sui kera daka kwaifii gwada sae nia maleu mamana gwana.
14 'I seeri, sa Disas ka faarongo folaa na ai fuada ka 'urii, “Sa Lasaros nia mae naa bae.
15 Sui boroi 'ana uri ka diana fuamolu, nau ku manata ele gwaku ne nau nao kwasi too boroi fainia, uri kamolu ka manata mamana 'ani nau. Aia, kolu lea na siana nai.”
16 Sa Toomas (ne kera 'ailia lau guu 'ana 'Iu) ka bae 'urii fuada kera toa kwairooi ki, “Kolu lea 'akolu fainia waa toolangaidoo, uri kolu ka mae lau gu fainia!”
17 Sa Disas 'e dao ka rongo kera saea sa Lasaros 'e mae daka alua lao likwafau ka tio suli fai fa dani ki sui naa.
18 Na maefera 'i Betanii 'e nao si tau guu fasi Durusalem. Bobola gu fainia ta olu fa kilomita gwana uri lea lae kau uria.
19 Nia 'uri nai, na toaa 'oro fasi Durusalem kera daka lea kau uri gwafe lana ni Maata fai ni Meri 'ana si kada nai waiwane keerua nia mae nai.
20 Si kada ni Maata 'e rongo sa Disas nia dao na mai, nia ka lae na kau uri toda lae 'ani nia maa taale. Ma ni Meri ka too gwana kau 'i luma.
21 Ni Maata ka bae na 'urii fua sa Disas, “'Oo Aofia 'ae, lea sae 'o too gwamu 'i seki fera, na waiwane nau sa ka mae gu nao.
22 Sui boroi 'ana, nau ku saitomana sa 'i tari'ina boroi 'ana, God kai falea gwana ta tee ne 'oe kai gania siana.”
23 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Na waiwane 'oe, nia kai tatae lau gwana fasi maea.”
24 Ma ni Maata ka bae 'urii fua sa Disas, “Iuka, nau ku saitomana gwaku ne nia kai tatae lau gwana fasi maea 'afa dani 'isi si kada 'ana tatae laa fasi maea.”
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nau naa ne tatae laa fasi maea ma na maurie. Tii gwana ne nia manata mamana 'ani nau nia kai mauri lau gwana, sui boroi 'ana nia ka mae naa.
26 Ma tii gwana ne nia mauri 'ua gwana ma ka manata mamana 'ani nau, nia 'afitai ka mae. 'Oe 'o faamamanea si doo nai?”
27 Ma ni wala nai 'e luua ka 'urii, “Tee mone Aofia. Nau ku faamamanea ni 'oe na Kraes bae naa ne. Ni 'oe na 'Alakwa God bae da saea nia kai lea mai uri lao fera ne 'i saegano naa ne!”
28 Ni Maata 'e bae 'uri nai sui, nia ka oli na mai dao ka 'ailia toolana ni Meri ka lea kau siana uri ka faarongo tu'uu 'ani nia. Nia ka bae 'urii fuana, “Na waa toolangaidoo 'e dao naa, ma nia ledi uri 'oe.”
29 Si kada ni Meri 'e rongo si doo nai, nia ka tatae ka lea 'ali'ali na kau siana sa Disas.

30 Sa Disas nia nao si dao si sakatafa 'ua mai lao si maefera nai, suli 'e nii
'ua gwana mai 'ana si kula bae ni Maata 'e toda nia ai.
31 Toaa nai ki da lea mai daka nii luma sia ni Meri uri gwafe lana, kera
suana nia 'ali'ali tatae ka ruu kau 'i maa. Si kada kera suana 'uri nai, kera
daka ruu lau gu kau uri maa 'i burina. Kera kwaifii sa nia 'e lea uri maana
likwafau bae uri ka angi 'ana 'i seeri.
32 Si kada ni Meri 'e dao naa 'ana kula bae sa Disas nii 'ua mai ai, nia ka
suana naa. Nia ka booruru 'i maa 'aena sa Disas, ma ka bae 'urii, "Aofia 'ae,
lea sa 'oe too gwamu 'i seki fera, na waiwane nau saka mae gu 'urii nao."
33 Sa Disas 'e suana ni Meri nia angi, ma ka suana toaa nai da lea mai fainia
da angi sui gwada, nia liona ka dila 'asia naa.
34 Ma nia ka ledi kera ka 'urii, "Kamolu alu nia 'i fai?"
Kera daka luu nia daka 'urii, "Aofia 'ae, lea mai 'urii, uri 'oko tala suana."
35 Sa Disas ka angi.
36 Toaa nai Diu kera daka bae 'ada fuada kwailiu daka 'urii, "Kamolu suana
nai, na liosaua nia fua sa Lasaros 'e baita 'asia naa nai!"
37 Ma tai toaa daka bae 'urii, "Nia guraa mai toaa maada rodo ki. Ma sui
'utaa ne nia nao si luia sa Lasaros fasi mae lae?"
38 Sa Disas liona ka dila 'asia naa ma nia ka lea naa uri maana likwafau nai.
Na likwafau nai, na likwafau baita da 'elia ka tio naa, ma ka too 'ana aba fau
ni bilaki lae suusia maana.
39 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu 'idua fasi kau fau loko fasi maa
likwafau loko!"
Ni Maata waiwane nia sa wala nai 'e mae 'e luua sa Disas ka 'urii, "Aofia
'ae, nia doo 'e tio na mai lao likwafau nee suli fai fa dani ki ne. Tara dao 'uri
nai nia moko naa na wala!"
40 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe nao si rongo gu bae nau ku saea sui
na fuamu, bae lea 'o manata mamana 'ani nau tara 'oko suana dianaa God?"
41 'I seeri kera daka 'idua fau nai ka too 'e'ete na kau. Sui sa Disas 'e lio 'alaa
'i langi ka foa ka bae 'urii, "Maa 'ae, nau ku tango 'oe suli si doo ne ku gania
siamu, 'oe 'o rongo naa.
42 Nau ku saitomana sui naa ne 'oe rongo nau 'ana si kada ki sui guu. Sui
ta nau ku bae 'uri nai fuamu 'i tari'ina, uri toaa ne da uu 'i seki nee daka
faamamanea ne 'oe fale nau mai."
43 Nia bae 'uri nai sui, nia ka 'ai baita ka 'urii, "Lasaros, 'o ruu mai maa!"
44 Ma nia waa mae nai ka ruu gwana mai 'i maa, fai maku nai ki da kani
faafia 'ana 'abana ki ma 'aena ki, ma maku nai ki da 'afu suusia maana ki ai.
Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu lukea maku naki faasi nia sui molu ka
luka 'ani nia ka lea 'ana."

Da 'olea naa saungi lana sa Disas
(Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Maana gu si doo nai sa Disas ilia nai, toaa 'oro Diu ki kera daka lea mai
sia ni Meri ma daka suai ma daka manata mamana naa 'ana sa Disas.
46 Ma sui boroi 'ana, bali 'ani kera daka lea na siana Faarisii ki, ma daka
faarongo kera naa 'ana doo neki sa Disas nia ilia ki mai.
47 Sui, na Faarisii ki fai waa baita ni foa ki daka bae ofu lelea daka alu tii
si manata laa naa fai toaa ulu nao ki sui guu, kera daka bae 'urii, "Tee gu ne
kolu kai ilia 'ana sa wala nee? Suli doo kwaibalatana 'oro naa ne nia ilia mai.
48 Ma lea kolu lio ekwa gwakolu 'ana sa wala nee, nia ka ili gwana 'urii lelea
toaa nee sui guu ne kera kai faamamane nia. Ma tara na toa gwaungai 'i Rom
ki, kera da kai rakesasui kolu fainia. Ma lelea kera rakesasui kolu naa, tara
kera da kai taga 'ana Beukaua nee, ma da kai faafunuia fera kia nee ne!"

49 'I seeri ta waa 'ani kera lau guu ne satana sa Kaeafas na waa foa ni gwau
kera 'ana si kada nai nia ka bae 'urii, “Kamolu 'ua ne molu ulafusidoo 'asia
guu!
50 Bobola fainia sa molu ka saitomana sui naa, ne tii kaa waa gwana lea ka
mae boroi 'ana ka diana gwana ne, 'uri ka nao dasi faafunui tiifau lau 'ana
fera nee.”
51 Si baea nai sa Kaeafas nia saea nai, ka nao lau si baea suli manata lana
'i tala'ana gwana. Suli nia na waa foa ni gwau 'ana si kada nai, nia ne God ka
faatainia si manata laa nai 'i liona. Si baea nai totoo kai mamana suli si doo
ne kai fuli 'ana sa Disas, ne nia kai mae uri 'adomi lana toaa Diu ki.
52 Ka nao lau fua otona gwana toaa Diu ki. Nia mae fua toaa God ki sui
gwana ne kera tagabola sui gwada 'ana kula 'e'ete ki kwailiu uri kera daka
tiidooa.
53 Safali 'uri nai 'afa dani nai sa Kaeafas 'e saea si baea nai, kera daka 'olea
naa sa Disas uri lelea daka saungi nia.
54 Fafona si ade laa nai da ilia na 'ani nia, sa Disas ka nao si liu faatai naa
'ana bali lolofaa nai 'i Diudia. Nia fai toa kwairooi nia ki daka lea daka too
nada 'ana maefera nai satana 'Ifrem, ne nii karangia naa bali fera kwasi
baita nai.
55 Aia, nia dao karangia naa si kada bae 'ana Fangatasae bae toaa Diu ki nai.
Ma toaa 'oro daka lea na kau 'i Durusalem 'aena fafangaa nai uri faafaalu lae
maasia fafangaa nai.
56 Ma kera daka nani gwada uri sa Disas. Si kada kera da uu ki laona
lalo nai 'ana beukaua nai, kera daka ledi kera kwailiu ki gwada 'urii, “Nee,
kamolu manata 'utaa? Sa wala bae 'e nii boroi nonina fafangaa nee, ma nao
'e nao guu?”
57 Sui ka nao dasi saitoma diana boroi ai, na waa baita ni foa ki fainia
Faarisii ki, kera da faarongoa sui naa toae ki ma daka bae na 'urii, “Lea ta
waa 'e saitomana si kula ne sa Disas nii ai, nia ka faarongo kameli uri meli
ka dau nia naa.”

12

Ni Meri nia waiwaia 'aena sa Disas
(Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9)

1 Dao 'ana ono fa dani sui guu na fafangaa 'ana Fangatasae ka liu, sa Disas
fainia toa kwairooi nia ki daka oli lau gwada uri Betanii, na maefera bae sa
Disas nia tataea sa Lasaros ai faasi maea.
2 Kera daka rao fanga 'i seeri fua sa Disas. Sa Lasaros ka nii fai toaa nai da
'aili kera mai uri fanga kwaimani laa nai fainia sa Disas, ma ni Maata ka rao
fanga fuada.
3 Ma ni Meri ka ngali mai tii bii waiwai* moko diana nai ma liu lana ka
baita 'asia naa. Nia lea mai ka kistainia naa fafo 'aena sa Disas uri faa'inito
lana ai. Sui ni Meri liu ka usua 'ae sa Disas 'ana ifuna 'i tala'ana. Ma si kada
nai, na momokona waiwai nai ka moko ka 'etengaa guu lao luma nai.
4 Ma sui sa Diudas 'Iskariot, na waa 'ana toa kwairooi baki sa Disas bae nia
falea sa Disas fua malimae ki, nia ka nao si ala faafi si doo nai nia ka bae na
kau 'urii,
5 “Tee ne adea 'oe nao 'osi foli 'amua 'ana waiwai nee uri ta malefo uri fale
lana fua toaa siofaa ki nee? Na bii waiwai nai liu lana 'e mala gu fofolia nia
tii waa ni rao lao tii fa ngali laulau.”

* **12:3** Na bii waiwai nai kulu lana bobola fainia 327 gram. Kera da 'ailia doo moko diana nai 'ana Naad.

6 Sa Diudas 'e nao si saea lau si doo nai suli ne nia manata 'abarua 'ana
toaa siofaa ki. Nia 'e saea lau 'ana suli nia ta waa bebeli lau guu, ne nia kai
lio suli wai malefo kera. Ma si kada 'oro, nia 'e belia gwana malefo nai fuana
tala'ana.
7 'I seeri sa Disas ka bae 'urii, “Nao 'osi bae tona lau 'uri nai! Na waiwai nee
si doo ni wala nee 'e taingainia na mai uria ne, uri ka 'ikia 'i noniku fa dani
ku mae daka alu nau naa.
8 Na toaa siofaa nee kera da too siamolu ka lelea firi gwana. Sui ta, ni nau
ne nao kwasi too si tau guu fai kamolu.”

Kera doori saumaelia lau guu sa Lasaros

9 Toaa 'oro 'ana Diu ki si kada kera rongo ne sa Disas 'e nii gwana 'i Betanii,
kera daka lea na mai seeri. Nao lau otona gwana uri ne kera da doori sua
lana sa Disas. Kera lea mai uri sua lana lau guu sa Lasaros waa bae sa Disas
tatae nia fasi maea.
10 Ma 'i seeri guu na waa baita ni foa ki daka doori saumaelia lau guu sa
Lasaros,
11 suli toaa Diu nai ki si kada kera suana sa Lasaros nia tatae faasia maea,
'oro lada daka lukasia waa baita ni foa nai ki daka manata mamana lau na
'ada 'ana sa Disas.

Dao lana kau sa Disas lao fera 'i Durusalem lao birangana Waa 'inito (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Tio 'e dani, na konia nai da lea ki mai 'ana Fangatasae nai, daka rongo
sa Disas nia lea na mai uri Durusalem.
13 Kera lea daka ngalia mai ulu ulu nai 'ana sarana doo mala niu, daka
suungi daka lea na mai uri toda lana sa Disas ma daka bae 'urii,
“Tangoa God ka tasa!
'E diana tasa fua waa ne God fale nia ka lea mai 'ana satana nee! ✡
'E diana tasa fuana, nia na Waa 'inito fua 'Israel!”
14 Sa Disas ka raa ka gooru naa fafona dongki kafi baita nai. Si ade laa nai
ka fulingainia naa si baea lao kekeda laa Abu ne bae 'urii,
15 “Kamolu toaa 'i Durusalem, nao molu si mau lau! Suana fasi nee, na waa
'inito kamolu ne gooru fafona dongki kafi baita nee ka lea na mai nee.” ✡
16 Si kada nai toa kwairooi sa Disas ki da suana si doo nai fuli nai, kera nao
dasi saitomana 'ua. Totoo lea 'i buri naa kada sa Disas nia tatae fasi maea ka
oli naa uri salo, kera dafi filoa ne si kekeda laa Abu baki da bae gwada mai
suli sa Disas ma suli si doo nai da ilia mai 'ani nia nai.
17 Na toaa 'oro bae da koni fai sa Disas si kada bae nia 'ai uri sa Lasaros fasi
lao likwafau bae ma ka tatae nia fasi maea, kera dau 'ua gwada 'ana faarongo
tatalo lae suli si doo nai ki fua toae ki sui gwana.
18 Nia ne adea toaa 'oro nai ki daka lea mai uri toda lana sa Disas nai. Toaa
'oro, kera da lea mai uri toda lana sa Disas, suli kera da rongo ne sa Disas nia
ilia mai si doo kwaibalatana nai 'ana sa Lasaros.
19 'Uri nai guu, na Faarisii ki daka bae 'urii 'i matangada kwailiu, “Kamolu
suai nai, kolu ilitoi boroi ka nao naa nai! Tee molu liotoi konia nee sui naa
ne kera 'ado fai sa wala nee nee!”

Na waa Gris ki da nani uri sa Disas

20 Aia si kada nai, tai waa faasia 'i Gris mai, kera lea kwaimani lau gu kau
uri foa lae lao Fangatasaa nai 'i Durusalem.

✡ **12:13** Sam 118:26 ✡ **12:15** Sakaraea 9:9

21 Kera lea daka dao siana sa Filib, waa nai faasia 'i Betsaeda 'ana bali
lolofaa 'i Galilii, daka bae 'urii fuana, “Waa baita kani 'ae, kameli dooria meli
ka suana 'amelia sa Disas ne.”
22 Seeri sa Filib nia lea ka faarongoa sa 'Andru, sui keerua sa 'Andru lea
daru ka faarongoa naa sa Disas.
23 Sa Disas 'e luu keerua ka 'urii, “Si kada nau na 'Alakwa nia Wane, nia dao
naa uri God ka faatai folaa 'ana 'initoaa nau.
24 Si doo mamane ku saea fuamolu ne, na miga doo ni fasi lana, lelea nia
nao si 'asia laona saegano ma ka nao si mae guu, nia 'afitai ka bulao guu 'ana
tai doo lau. Lea nia 'asia lao saegano ma ka mae taari, nia ka bulao 'ana doo
'oro ki.
25 Talafana lau guu nai, lea waa 'e onia 'ana mauria nia uri ka lau 'ana, na
mauria nia kai funu gwana. Aia ma lea waa 'e nao si onia guu mauria nia lao
fera ne 'i saegano, waa nai kai too 'ana mauria firi.
26 Tii gwana ne dooria kai rao fuaku, nia ka lea mai buriku, uri nia waa ni
rao nau nai ka too lau guu 'ana si kula ne ku too ai. Na Maa nau, nia kai falea
kwaiaraa fua waa ne rao fuaku.
27 “Si kada nai, manata laku nia isifufuli naa. Ma nau ku ulafusia naa, tara
ku bae 'urii 'oto, ‘Maa 'ae, 'o lau nau 'amua kau faasia si kada sato nee 'ana
nonifiia.’ Nao, nau 'afitai ku foa 'uri nai suli si doo bae nau ku lea na mai uria
ne uri nonifii lae nee.
28 Maa 'ae, 'o tafoa 'amua satamu 'i langi!”
Sui tii si lingee doo nai ka talo mai faasia 'i salo ka bae 'urii, “Nau ku tafoa
naa sataku 'i langi, ma tara nau ruana kwai ilia lau.”
29 Na konia nai kera da uu 'i seeri, kera rongo si lingee doo nai daka saea
'ana kukurue. Ma sui bali ada ka bae 'urii, “Na 'ensel nai 'e bae mai fuana
nai!”
30 Sui sa Disas ka bae 'urii fuada, “Uri diana lae ka dao tomolu, nia nai si
lingee doo nai ka bae mai nai, nao lau fuaku.
31 Si kada nai naa si kada fua God ka falea na kwakwaea fua toae ki lao fera
ne 'i saegano nai. Si kada nai naa si kada fua God kai taria naa sa Saetan, na
waa gwaungai bae lao fera ne 'i saegano nai.
32 Ma ni nau si kada kera da kai tafo nau 'i langi fasi fafo saegano, nau kwai
'idua mai toae ki sui guu siaku.”
33 Sa Disas nia saea si baea nai uri ka faatainia kwai mae laa bae 'ana
'airarafolo bae nia totoo kai mae ai.
34 Na waa lao konia nai ki daka bae 'urii, “Kameli meli rongo na taki 'e saea,
na Kraes doo 'afitai lau ka mae ne. Sui 'utaa nai 'oko saea kera da kai tafoa
na 'Alakwa nia Wane 'i salafana 'airarafolo 'i langi nai? Ma na 'Alakwa nia
Wane nai sa tii gu nai?”
35 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nau naa ne talafana kwesu ne saru folaa. Si
kada kukuru 'asia gu ne kwesu nai kai too siamolu. Molu lea naa suli kwesu
nai si kada nia too 'ua, ma si kada na rodo si rodo 'ua faafi kamolu. Sulia waa
ne galo lao maerodo, nia 'afitai ka saitomana si kula ne nia lea uria.
36 Molu manata mamana naa 'ana kwesu nee si kada 'e too 'ua fai kamolu,
uri molu ka too mala toaa nia kwesu.”
Sa Disas 'e saea doo nai ki lelea sui, nia ka lea na faasi kera ka lea ka too
agwa na 'ana.

Toaa Diu ki nao dasi manata mamana gu 'ana sa Disas

37 Sui boroi 'ana sa Disas ka ilia doo kwaibalatana 'oro ki ma toaa Diu ki
daka suai, kera nao dasi manata mamana guu 'ani nia.

38 Si doo nai ka tio na 'uri nai, uri ka faamamanea si baea sa 'Aesaea na
brofet nia kedaa sui na mai 'i nao, ne bae 'urii,
“Aofia 'ae, kera nao dasi faamamanea guu si baea ne meli faarongo mai ai
siada,
ma ka nao dasi lio saitomana guu tetedea 'oe ne 'o faatainia mai fuada.” ✡
39 Sa 'Aesaea na brofet 'e bae mai sulia si doo ne adea kera daka nao dasi
faamamanea doo neki nee.
40 Laona kekeda laa Abu God 'e 'urii,
“Nau ku koko fone maada ka nao dasi suana si doo ne ku ilia fuada ki,
ma ku faasadia lioda ka nao dasi saitomana.
Ku ili 'uri nai 'ada uri kera daka nao dasi bulasi manataa lau mai tale nau uri
ku faamauri kera.”✡
41 Sa 'Aesaea 'e bae 'uri nai, suli nia lio mai ka suana sui naa 'initoaa sa
Disas, ma ka bae na mai sulia.
42 Sui boroi 'ana toaa Diu ki nao dasi manata mamana, 'oro lana wane 'ana
waa gwaungai kera ki da manata mamana 'ani nia. Sui ta nao dasi faarongo
gwai fua ta waa na, suli da mau lau gwada 'ana Faarisii ki, ade lea daka alu
kera 'i maa fasi lao beu ni ofu laa kera.
43 Kera toa gwaungai ki toa da dooria 'asia naa uri toae daka tango kera ma
daka saea doo diane ki suli kera. Si tango laa ne lea mai fasi God, kera nao
dasi manata fifii gu ai.
44 Sui sa Disas 'e 'ai baita ka bae 'urii, “Lea waa nia manata mamana 'ani
nau, nia manata mamana lau guu 'ana God waa ne fale nau mai, nao lau 'ani
nau taifili nau gwana.
45 Ma lea waa 'e suaku, nia ka suana lau guu waa ne fale nau mai.
46 Nau ku lea mai malutana toaa nee laona fera ne 'i saegano mala 'ana
kwesu ne tala folaa fuada lao maerodo, uri toaa ne kera manata mamana
'ani nau, kera ka nao dasi too gwada lao rorodoa lae.
47 Na waa ne rongo bae laku ka nao si ade gu sulia, nau nao kwasi kwae nia,
suli nau nao kwasi lea mai lao fera ne 'i saegano uri alu lana gwana wane lao
kwakwaea. Nau ku lea lau 'aku mai uri faamauri lana.
48 Waa ne nia ote nia 'ani nau, ma ka nao si doori ili suli toolangaidoo laa
nau, na doo uri alu lana waa nai lao kwakwaea 'e tio naa. Si baea nai guu
nau ku toolangainia nai ne kai alua waa nai lao kwakwaea 'afa dani 'isi.
49 Doo ne adea guu, nau nao kwasi bae gu suli tasi doo suli manata laku
tala'aku. Na Maa nau 'ana waa ne fale nau mai ne falea si baea fifii kwai
saea, fainia si sae laa kwai saea ai.
50 Nau ku saitomana si baea fifii nai kai talaia wane uri ka dao toi mauria
firi. Doo ne adea guu, tasi tee ne nau ku saea, nau ku saea gwaku si doo Maa
nau 'e saea fuaku uri ku faatalongainia.”

13

Sa Disas nia taufia 'aena toa kwairooi nia ki

1 Si kada nai guu sui na Fangatasae ka liu naa, sa Disas 'e saitomana si kada
nia 'e dao naa uri faasi lana fera ne 'i saegano ma oli lae naa sia Maa nia. Nia
'e liosau mai 'ana toa nia nai lao fera ne 'i saegano ka dao na 'uri nai, ma nia
ka liosau 'ana toa nia lelea ka dao 'ana mae lana.
2 'I seeri, sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, daka fanga kwaimani naa 'i
saulafi, ma sa Saetan ka alua naa si lio uri fale lana sa Disas 'i 'abana malimae
ki lao liona sa Diudas 'alakwa sa Saemon 'Iskariot.

✡ **12:38** 'Aesaea 53:1 ✡ **12:40** 'Aesaea 6:10

3 Sa Disas nia saitomana ne Maa nia 'e falea sui naa rigitaa ki 'i 'abana uri
'inito lae 'ana si doo ki sui. Ma nia ka saitomana ne God 'e fale nia mai, ma
nia kai oli na kau sia God.
4 'I seeri sa Disas ka tatae 'i langi fasi fanga lae, ka tangasua maku baita nai
nia ruufia. Sui nia ka ngalia taolo nai ka karofolo ai 'i salafana.
5 Sui nia ka kistainia kafo lao 'aitao baita nai, nia ka taufia naa 'aena toa
kwairooi nia ki, sui ka ngalia taolo nai salafana ka usua lau guu 'ana 'aeda
ki.
6 Ma si kada nia sa kai taufia guu 'aena sa Saemon Bita, sa Bita ka bae 'urii
fuana, “Nee wala Aofia, 'oe tara 'oko taufia lau gu 'aeku nee?”
7 Ma sa Disas ka luua ka 'urii, “Si kada nai, 'oe ulafusia 'ua gwamu si doo
ne nau ku ilia 'ani 'oe ne. Ma sui boroi 'ana, 'oe totoo kau 'okoi saitomana
malutana.”
8 Sa Bita ka bae 'urii, “Nau ku ote nau 'oko taufia 'aeku!”
Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, “Lea nau nao kwasi taufia 'aemu, ni 'oe nao lau
waa kwairooi nau.”
9 Sa Bita 'e luua ka 'urii, “'Ee nao Aofia, 'o taufia lau guu gwauku fai 'abaku.”
10 Sa Disas ka bae 'urii, “Waa ne taunoni sui naa, 'aena gwana ne nia kai
taufia, suli nonina 'e falu gwana. Kamolu molu falu gwamolua, ma sui ta
nao lau kamolu sui ne molu falu.”
11 Sa Disas 'e saea kera da falu si sui guu, suli nia saitomana sui naa waa ne
kai fale nia 'i 'abana malimae ki.
12 Si kada sa Disas nia taufia 'aeda ki lelea ka sui naa, nia ka ruufia lau
gwana maku nia. Sui nia oli ka gooru lau gwana fai kera. Nia ka ledi kera ka
'urii, “Nee, kamolu saitomana malutana si doo nai ku ilia fuamolu nai?
13 Si doo nai toolangai lana 'e 'urii: Kamolu ne molu saea nau na waa ni
toolangaidoo kamolu ma na Aofia kamolu, nia 'o'olo gwana nai. Nau na waa
ni toolangaidoo kamolu ma na Aofia kamolu naa ne.
14 Ma sui ta, nau na waa ni toolangaidoo kamolu ma na Aofia kamolu boroi
nai ku taufia gwaku 'aemolu ki nai. Doo ne adea guu, 'i matangamolu nee,
kamolu molu ka taufia 'aena toolamolu, ma toolamolu ki daka taufia lau gu
'aemolu.
15 Nau ku ilia si doo nai uri kamolu suai molu ka ilia lau guu, 'uri nai ku
ilia nai.
16 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, na waa ni rao 'e nao si 'initoa si talua
waa baita ne nia rao fuana. Ma na waa ne da odua gwada uri lae kau ka
faarongo, 'e nao si 'initoa si talua waa baita ne odu nia kau.
17 Kamolu molu saitomana naa doo neki ku toolangainia siamolu nai. Aia,
lea kamolu molu lea kau molu ka ilia naa, tara kamolu kai ele tasa.
18 “Nau nao kwasi saea lau ni kamolu sui guu. Nau ku saitomana gwaku
toa ne ku fili kera sui naa. Aia, ma waa ne kai 'ole nau boroi, nia kai ilia naa
uri si baea bae lao kekeda laa abu ka mamana naa, bae nia bae 'urii, ‘Na waa
ne miri fanga kwaimani gwaaria, nia naa ne malimae 'ani nau.’ ✡
19 Nau ku faarongo kamolu naa 'ana si doo nai 'ana taue 'ua guu, uri lea si
doo nai ka dao boroi mai, kamolu ka faamamanea naa ne ‘Nau Naa Ne’.
20 Si doo mamane ku saea fuamolu ne, tii gwana ne nia gwalea waa nau
ku falea mai, waa nai nia gwale nau lau guu. Ma tii gwana ne gwale nau, nia
gwalea lau guu waa ne nia fale nau mai.”

Si baea suli sa Diudas
(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)

✡ **13:18** Sam 41:9

21 Burina sa Disas nia saea si doo nai, na manata lana ka isifufuli, nia ka bae
folaa siada ka 'urii, “Ku faarongo mamana 'ani kamolu. Tii waa 'ani kamolu
nia 'olemaelaku naa.”
22 Si kada nai na toa kwairooi ki kera daka bubungi kera kwailiu, suli kera
nao dasi saitomana lau gwada sa tii ne sa Disas nia fuutona nai.
23 Si kada nai, ta waa 'ana toa kwairooi nia ki, waa bae nia liosau 'ani nia,
'e gooru karangia kau sa Disas.
24 Ma sa Saemon Bita ka kwaikaru kau fua sa wala nai, uri sa wala nai ka
ledia kau sa Disas uri tii 'ani kera nai nia fuutoi nai.
25 Na waa kwairooi bae sa Disas liosau 'ani nia bae ka fuuaro kau fua sa
Disas ka 'urii, “Nee wala Aofia, ma sa tii gu nai 'oe bae 'oko fuutoi nai?”
26 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Na waa nai ne tara nau kwai felengainia si
beret nee lao titiu 'ana sulu fuu sui kwai faa fuana ka 'ani. Waa ne 'o suana
tara ku ilia si doo nai 'ani nia, nia waa nai naa nai.” 'I seeri guu, sa Disas ka
felengainia naa si beret nai laona titiu sulu nai, sui ka faa kau fua sa Diudas
'alakwa nai sa Saemon 'Iskariot.
27 Sa Diudas 'e 'ani si beret nai sui, sa Saetan ka ruufi nia naa. Ma sa Disas
ka bae 'urii fuana, “'O ili 'ali'ali naa 'ana si doo bae 'o manata toi 'okoi ilia
bae.”
28 Sui ka nao ta waa 'ana toa kwairooi nai ki da fanga kwaimani nai si filoa
guu si doo ne adea nia ka bae 'uri nai fua sa Diudas.
29 Tai waa 'ani kera daka kwaifii 'ada sae sa Disas 'e saea si doo nai fua sa
Diudas uri lea ka foli lau mai tai fanga fuada fua fanga kwaimania nai, suli
sa Diudas ne lio suli wai malefo kera. Kera daka manata toi lea nao, alamia
sa Disas 'e dooria uri sa Diudas ka faa kau tasi malefo fua 'adomi lana toaa
siofaa ki ne ka bae 'uri nai fuana nai.
30 Burina 'ua guu sa Diudas 'e 'ani si beret nai, nia 'ali'ali ka ruu na kau 'i
maa. Ma 'i seeri faanoe ka rodo naa.

Molu liosau 'ani kamolu kwailiu

31 Si kada sa Diudas nia lea naa, sa Disas ka bae 'urii, “Si kada bae uri
faa'inito laku nau 'Alakwa nia Wane, nia ne dao naa nee. Ma si doo ne kai
fuli 'ani nau nia kai faa'initoaa lau guu God.
32 Lea si doo ne kai fuli 'ani nau 'e faa'initoaa God, 'i seeri God boroi nia
kai faa'inito nau lau guu 'ana si doo ne nia kai ilia. Ma God nia kai faa'inito
'ali'ali gwana 'ani nau, nao si tau lau.
33 Wela nau ki 'ae, nau kwai too fai kamolu si tau naa sui molu ka nanisi
nau. Nau kwai faarongo kamolu lau guu 'ana si doo bae ku faarongoa mai
'ana toa gwaungai kera toaa Diu ki bae nau ku 'urii, ‘Kamolu 'afitai molu ka
lea fai nau kula ne nau ku lea uria’
34 Si baea fifii falu nau ne ku falea fuamolu nia 'urii: Molu liosau 'ani
kamolu kwailiu ka 'uria lau guu ne nau ku liosau 'ani kamolu.
35 Lelea kamolu molu liosau 'uri nai 'ani kamolu kwailiu, toae ki sui guu
kera da kai lio saitomana ne kamolu na toa kwairooi nau.”

Sa Bita totoo kai tofea sa Disas
(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Sui sa Saemon Bita 'e ledia sa Disas ka 'urii, “Wala Aofia 'ae, 'i fai ne tara
'oe kai lea uria nai?”
Sa Disas 'e luua ka 'urii, “Si kula ne nau kwai lea uria, kamolu 'afitai molu
ka lea gu uria fai nau. Sui boroi 'ana tara tafa dani, kamolu kai lea lau gu kau
buriku.”

37 Sui sa Bita ka ledi lau 'urii, “Wala Aofia 'ae, tee ne adea ka 'afitai fuameli uri lea kwaimani lae na fai 'oe? Nau ta waa ku maasia gwaku mae lae fuamu ne wala.”
38 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, “Nee wala, 'oe bobola boroi fai mae lae fuaku nee? Si doo mamane ku saea mone fuamu 'e 'urii, 'oe tara 'o tofe nau 'ana olu si kada fatai sui karai kafi 'ai 'i 'ofaidani.”

14

Sa Disas talafana taale lea sia God na Maa

1 Sa Disas ka bae 'urii fua toa kwairooi nia ki, “Kamolu nao molu si manata isifufuli lau. Molu manata mamana 'ana God, ma molu ka manata mamana 'ani nau.
2 Si kadaluma 'oro mamana gu ne nii 'ana luma nia Maa nau. Lea sae si doo nai ka nao si mamana guu, nau 'afitai ku saea fuamolu. Nau kwai lea uri seeri, uri ku ade akau 'ana si kula fuamolu.
3 Ma si kada nau kwai lea kwai ade akau 'ana si kula fuamolu lelea ka sui, nau kwai oli lau gu mai uri ku talai kamolu lea molu ka too kwaimani fai nau, uri molu ka too lau gu fai nau 'ana si kula ne ku too ai.
4 Kamolu molu saitomana naa tala ne lea uri si kula ne nau ku lea uria nai.”
5 Ma sa Toomas ka bae 'urii, “Wala Aofia 'ae, kameli nao meli si saitomana gu kula ne 'oe 'o lea uria. Tara meli ka ili 'utaa uri meli ka saitomana taale?”
6 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, “Nau naa ne taale uri saitoma lana doo mamane ki suli God, ma uri dao lae laona maurie. 'Afitai 'asia naa ta waa ka lea 'e'ete lau 'ana faasi nau ma sae nia ka dao tona maa nau God.
7 Lea sae kamolu molu saitomaku 'ua gu mai bae doo molu saitomana lau guu Maa nau bae. Aia, 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, kamolu molu saitomana na Maa nau nai, ma molu ka suana naa.”
8 Ma sa Filib ka bae 'urii, “Wala Aofia 'ae, kameli tii si doo meli dooria naa ne 'oe faatainia fasi Maa 'oe fuameli uri meli ka suana guu.”
9 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, “Filib 'ae, nau ku too mai fai kamolu ka tau naa wala, ma sui 'oe nao 'osi saitomaku 'ua gu nee? Ma sa tii gwana ne nia suaku, nia suana naa Maa nau nai. Nia nao si bobola naa uri 'oko saea nau ku faatainia lau na Maa nau fuamolu!
10 'Oe 'o faamamanea naa ne nau ku nii 'ana Maa nau, ma na Maa nau ka nii na 'ani nau bae, ma nao 'e nao guu? Baea neki nau ku saea fuamolu ki, nao lau na bae laku 'i tala'aku ki ne. Na Maa nau ne nii 'ani nau, nia 'ana ne 'arutoku uri ili lana raoa nia ki.
11 Molu faamamanea 'amolu bae laku ne nau ku saea, nau ku nii 'ana Maa nau, ma na Maa nau ka nii 'ani nau; ma lea nao, molu ka faamamanea mone 'amolua na doo kwaibalatana neki nau ku ilida ki nee.
12 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, tii gwana ne nia manata mamana 'ani nau, nia kai ilia lau guu na raoa neki nau ku ilida ki nee, ma kai ilia tai doo kwaibalatana ne baita ka talua lau doo neki ku ilida ki nee, suli ne nau kwai lea naa siana Maa nau.
13 Nau kwai ilia ta tee gwana ne kamolu gani nau uria suli kamolu toa nau ki naa. Uri 'i seeri nau na 'Alakwa, ku tafoa satana Maa nau 'i langi.
14 Kamolu toa nau ki naa ne, ta tee gwana ne kamolu gani nau uria, nau kwai ilia fuamolu.”

Ele lae ma roo lae suli sa Disas

15 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Lea molu liosau 'ani nau, kamolu kai ade gu suli si baea fifii nau 'afitai ka nao.

16 Ma nau kwai gania Maa nau, ma nia kai falea mai ta waa mala lau guu
ni nau, ne nia Waa Kwai'adomi ne kai too kwaimani fai kamolu ka lelea firi
naa.
17 Ni nia na Anoedoo Abu ni faatai lana doo mamane ki sulia God. Aia, ma
na toaa ne nao kera dasi manata mamana ki, kera nao dasi ala faafi nia, suli
kera nao dasi suana ma ka nao dasi filo nia guu. Kamolu lau 'ana ne molu
filo nia suli nia 'e nii fai kamolu ma totoo nia kai too laona mauria kamolu
ki.
18 "Nau kwai lea naa, sui boroi 'ana nau 'afitai ku faasi kamolu ma molu ka
too ni inomae laa gwamolu. Nau kwai dao lau gwaku siamolu.
19 Tara nao si tau guu sui toaa ne kera nao dasi manata mamana ki kera
nao dasi suaku naa. Sui boroi 'ana, ni kamolu, molu kai suaku lau gwamolu.
Ni kamolu molu kai mauri, suli nau ku mauri.
20 Ma si kada nai nau kwai mauri lau gwaku ai, kamolu kai lio saitomana
ne nau ku nii na 'ana Maa nau, ma ni kamolu molu ka nii na 'ani nau, ma ni
nau ku nii na 'ani kamolu.
21 "Tii gwana ne nia too 'ana si baea fifii nau ki ma ka ade sulia, waa nai
'ana ne nia liosau 'ani nau. Ma waa ne liosau 'ani nau, Maa nau kai liosau
lau gu 'ani nia, ma nau boroi kwai liosau lau gu 'ana waa nai ma kwai faatai
nau 'i tala'aku fua waa nai uri ka saitoma diana 'ani nau."
22 Sa Diudas (nao lau sa 'Iskariot) ka ledia ka 'urii, "Aofia 'ae, 'utaa ne
kameli 'ana 'oe 'oko faatai 'oe 'i tala'amu fuameli, ma toaa abu faamamane
neki ka nao?"
23 Sa Disas 'e luua ka 'urii, "Lea waa 'e liosau 'ani nau, nia ka ade lau gu suli
doo ku toolangainia ki. Maa nau boroi ka liosau lau gu 'ana waa nai. Nia ka
lea na mai siana waa nai, ma kaaria sui guu miri ka too na 'aaria fai waa nai.
24 Ma tii ne nia nao si liosau 'ani nau, nia 'afitai ka ade suli doo ku
toolangainia ki. Doo neki kamolu rongo nau ku toolangainia siamolu nao
lau doo nau ki tala'aku ne, doo nia ki lau 'ana Maa nau waa ne fale nau mai
ne.
25 "Na doo neki sui guu, nau ku saea na kau fuamolu si kada ku too 'ua
gwaku fai kamolu.
26 Ma sui, na Waa kwai'adomi naa ne kai dao lau mai. Na waa nai, nia na
Anoedoo Abu ne Maa nau kai falea mai fuamolu nunufana gani laa nau, uri
nia ka toolangainia doo ki sui guu siamolu, ma ka olitainia mai doo baki sui
guu nau ku toolangainia fuamolu uri molu ka manata toi lau.
27 "Nau ku alua aroaroe ka too na siamolu. Na aroaroa nau nai ku falea
fuamolu nai. Nau nao kwasi fale mala 'ana fale laa ne wane 'ana fera ne 'i
saegano kai fale. Doo ne adea guu, nao molu si manata isifufuli nai, ma ka
nao molu si mau lau.
28 Kamolu rongo sui naa bae nau ku saea kwai lea faasi kamolu ma sui
kwai oli lau gu mai siamolu. Lea sa molu liosau 'ani nau, kamolu molu ka
ele gwamolu suli lea laku nee siana Maa nau, suli nia ne 'inito ka talu nau.
29 Nau ku faarongo kamolu naa 'ana doo neki 'ana taue sui fatai dafi fuli,
uri si kada doo nai ki da fuli, kamolu molu ka faamamanea.
30 Nau tara ku bae fai kamolu ka nao si tau guu, suli sa Saetan waa ne 'inito
'ana toaa 'ana fera ne 'i saegano nia lea na mai. Nia nao si 'inito fuaku.
31 Sui ta, nia diana fua toaa nee lao fera ne 'i saegano kera daka saitomana
'ada ne nau ku liosau 'ana Maa nau ma nau ku ili mamana 'ana si doo ne Maa
nau 'e saea fuaku kwai ilia.
"Aia, molu lea mai kolu lea na 'akolu."

15

Sa Disas talafana 'inito 'Oko 'ana Greib

1 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fua toa kwairooi nia ki, “Nau naa ne talafana
na 'inito 'oko mamane. Na Maa nau ka talafana waa ne nia suasuli 'ana ola
greib nia.
2 Nia ka sikilia saradoo neki 'ani nau ne nao dasi fungu guu. Aia, na
saradoo neki da fungu ki, nia 'e tagisida ka folaa uri dafi fungu diana fatai.
3 Ma ni kamolu nee, na baea neki nau ku toolangainia siamolu ne da tagisi
kamolu molu ka folaa naa.
4 Molu lado 'ani nau, uri nau ku lado 'ani kamolu. Na saradoo ne nao si
lado 'ana 'inito 'oko, nia 'afitai ka fungu 'i tala'ana. Nia 'e lado 'ana 'inito 'oko
nai taari. Talafana gu ni kamolu nai. Lea kamolu nao molu si lado 'ani nau,
kamolu 'i tala'amolu 'afitai molu ka ili tasi doo diana.
5 “Nau naa ne talafana 'inito 'oko nai 'ana greib, ma kamolu talafana
saradoe ki. Lea waa lado 'ani nau ma nau ku lado 'ani nia, waa nai ka fungu
'ana doo diana 'oro. Lea 'oe nao 'osi lado 'ani nau, 'afitai 'oko ilia guu tasi doo
diana.
6 Lea ta waa nao si lado 'ani nau, nia mala gwana ta saradoo ne kera sikilia
daka 'ui ai tio ka 'ako naa. Na saradoo 'uri nai ki ne kera ngalida lea daka 'ui
'ani kera lao ere ka sarufida naa.
7 Lea kamolu lado 'ani nau ma na bae laku ka tio ngado lao manata lamolu,
ta tee gwana ne kamolu dooria ma molu ka gania God uria, nia kai faa
fuamolu.
8 Na doo diana neki kamolu ilia ki ne adea toae ki daka faa'initoaa Maa
nau, ma ka faatainia fuada ne kamolu toa kwairooi nau ki.
9 Nau ku liosau naa 'ani kamolu mala ne Maa nau nia liosau 'ani nau. Molu
too ngado lao liosaua nau.
10 Lea kamolu ade suli si baea fifii nau ki, nia faatainia kamolu molu ngado
lao liosaua nau, mala lau guu ne nau ku ade suli si baea fifii Maa nau ki suli
ku ngado lao liosaua nia.
11 Nau ku saea si doo nai siamolu uri molu ka ele lau guu mala 'ani nau,
ma uri molu ka too 'ana ele laa ne laulau.
12 Si baea fifii nau fuamolu nia 'urii: Molu liosau 'ani kamolu kwailiu ka
mala lau guu ne nau ku liosau 'ani kamolu.
13 Na kwai liosaua ne waa 'e ilia fua ruana nia ma ka mae 'i fulingana, nia
ne nao ta liosaua boroi si 'uria.
14 Lea kamolu molu ilia si doo ne ku saea uri molu ka ilia, nia faatainia ni
kamolu ruana nau ki naa.
15 Nau nao kwasi 'aili kamolu naa 'ana toa ni rao nau ki gwana, suli na waa
ni rao gwana 'e nao si saitomana guu doo neki waa baita nia 'e ilia ki. Nau ku
'aili kamolu lau 'aku 'ana ruana nau ki naa ne, suli nau ku faarongo kamolu
naa 'ana doo neki sui guu nau ku rongo mai sia Maa nau.
16 Tasi doo lau, nao lau kamolu bae molu fili nau. Nau lau 'ana bae ku fili
kamolu, uri molu ka mala 'ua guu ta 'ai ne fungu diana 'ana fuaedoo ne tio
ladoa. 'I seeri guu, nunufana kamolu molu gani 'ana sataku, Maa nau nia kai
falea guu ta tee gwana ne kamolu gani nia uria.
17 Si baea fifii nau naa ne 'urii: Molu liosau 'ani kamolu kwailiu.

Toaa fera ne 'i saegano da susubutainia toaa sa Disas ki

18 “Lea toaa nee 'ana fera ne 'i saegano da susubutai kamolu, molu ka
manata toi ni nau ne kera susubutai nau fasi mai 'i nao.

19 Lea sa kamolu toaa 'ana fera ne 'i saegano mone, ni kera toaa 'ana fera
ne 'i saegano da kai liosau lau gu 'ani kamolu suli kamolu na doo kera ki 'ua
guu. Ma sui nau ku fili kamolu sui naa, uri molu ka 'e'ete naa fasi toaa 'ana
fera ne 'i saegano. Doo ne adea guu kera daka susubutai kamolu nai.
20 Molu manata toi fasi si baea baki nau ku saea mai fuamolu. Nau ku 'urii
bae, ‘Na waa ni rao lae ki, kera nao dasi 'initoa talua waa baita ne kera da
rao fuana.’ Ma lea toaa 'ana fera ne 'i saegano da susubutai nau naa waa ne
ku baita fuamolu, tara kamolu toaa ni rao nau ki boroi kera da kai susubutai
kamolu lau guu. Lea kera da ade mone mai suli bae laku, tara kamolu boroi
kera da kai ade lau gu suli bae lamolu.
21 Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano kera da kai susubutai kamolu, suli
kamolu toaa nau ma suli kera nao dasi saitomana God waa ne fale nau mai.
22 Lea sa nau nao kwasi dao mai lao fera ne 'i saegano ma ka nao kwasi
faarongo kera 'ua gu mone, kera ka nao dasi lio filoa guu abulo ta'aa laa kera
ki. Ma sui tari'ina, kera 'afitai daka fofo naa 'ana tasi doo lau suusi kera, suli
nau ku dao naa ma ku faarongo kera ka sui naa.
23 Tii gwana ne susubutai nau, nia susubutainia lau gu Maa nau.
24 Nau ku ilia mai doo ki matangada. Doo nai ki 'afitai ta waa lau ka bobola
fai ili lana ki. Lea sa nau ka nao kwasi ilia 'ua gu mai doo nai ki mone, kera
ka nao dasi lio filoa guu abulo ta'aa laa kera ki. Ma sui tari'ina, kera da suai
gwada doo kwaibalatana nai ki nau ku ilida ki mai. Ma sui boroi 'ana kera
daka susubutainia gwada Maa nau fai nau.
25 Sui ta si ade laa ne kera ilia nee, kera da ilia naa uri si baea bae mai laona
Taki ka mamana ne, bae 'e 'urii, ‘Kera da susubutai nau gwada fua mange.’
26 “Nau kwai odua mai Waa Ni Kwai'adomi siamolu. Nia na Anoedoo
Abu ni faatai lana doo mamane ki suli God. Nau kwai odua mai siamolu
faasia maa nau. Si kada nia 'e dao naa, nia kai saea doo mamane ki suli nau
fuamolu.
27 Kamolu lau gu ne molu kai saea doo mamane ki suli nau, suli kamolu
molu too kwaimani mai fai nau 'ita mai 'ana safali lana raoa nau nee.”

16

1 Sa Disas nia bae lau ka 'urii, “Nau ku faarongo kamolu 'ana doo neki uri
ka nao molu si lea 'e'ete lau.
2 Totoo kera da kai alu kamolu 'i sara fasi lao beu ni ofu lae. Mamana nai,
si kada ne lea mai, lea ta waa 'e saungi kamolu molu mae boroi, nia ka saea
gwana nia ilia si raoa nai fua God.
3 Kera da kai ilia doo nai ki 'ani kamolu, suli kera nao dasi saitomana Maa
nau, ma nao ni nau boroi.
4 Ka 'uri nai boroi 'ana, nau ku faarongo kamolu na kau 'ana si doo nai, uri
si kada nia ka dao boroi mai, kamolu molu ka manata toi naa ne nau ku saea
sui na kau fuamolu.”

Na raoa nia Anoedoo Abu

Sa Disas ka bae lau 'urii, “Nau nao kwasi saea mai doo neki fuamolu 'i nao,
suli nau ku too 'ua gwaku fai kamolu.
5 Sui tari'ina, nau kwai oli naa sia waa bae fale nau ku lea mai. Nau kwai
oli naa ne, sui boroi nao ta waa 'amolu si ledi gu 'urii 'ani nau, ‘Nee wala, 'oe
lea na fai nee?’
6 Tari'ina, kamolu molu rongo doo nai ki nau ku faarongo kamolu ai na
liomolu ka dila naa.
7 Sui boroi 'ana, nau ku faarongo mamana 'ani kamolu, didiana lana si doe
fuamolu ne nau kwai lea nee. Suli lea nau nao kwasi lea, na Waa Kwai'adomi

nia 'afitai ka lea mai siamolu. Lea nau ku lea taari nau ku odu nia ka lea mai siamolu.
8 Si kada nia dao naa, nia kai faatai folaa 'ana garo laa kera toaa 'ana fera ne 'i saegano suli abulo ta'aa lae, ma 'o'oloe, ma suli kwakwaea ne God kai falea mai.
9 'Ana bali 'ana abulo ta'aa lae, kera da garo suli kera nao dasi manata mamana 'ani nau.
10 'Ana bali 'ana 'o'oloe, kera da garo suli nau kwai oli sia Maa nau ma tara kamolu molu si suaku naa.
11 'Ana bali 'ana kwakwaea ne God kai falea mai, kera da garo suli God nia falea sui naa kwakwaea fua sa Saetan waa ne 'inito faafia toaa lao fera ne 'i saegano.

12 "Nau ku too 'ana doo 'oro 'asia naa ni sae lana 'ua fuamolu ne nao molu si tala'ana naa ngali lana lau.
13 Sui ta, si kada na Anoedoo Abu waa ne kai toolangaidoo siamolu suli doo mamane ki nia dao naa, nia kai talai kamolu suli doo mamane ki sui guu. Nia kai bae gwana suli si doo nia rongoa God saea ki fuana, nao lau si doo nia ki tala'ana. Ma nia kai bae suli si doo neki nao dasi fuli ki 'ua.
14 Ma nia kai ilia toae ki da kai faa'inito nau, suli nia kai ngalia bae laku kai faarongo kamolu ai.
15 Si doo neki sui guu da naisata 'ana Maa nau, si doo nau ki sui guu. Nia ne adea nau ku saea na Anoedoo Abu kai ngalia bae laku ma kai faarongo kamolu ai."

Liodilae kai rokitai 'ana noni sasala lae

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Si kada kukuru gwana sui ka nao molu si suaku naa, sui burina si kada kukuru gwana, molu ka suaku lau gwamolu."
17 'Uri nai tai waa 'ana toa kwairooi nia ki daka ledi kera kwailiu, daka 'urii, "Na tee nai toolangai lana si baea nai nia saea nai, 'Si kada kukuru gwana sui ka nao molu si suaku naa, sui burina si kada kukuru gwana, molu ka suaku lau gwamolu,' ma ka saea lau guu, 'Suli nau kwai lea naa sia Maa nau'?"
18 Ma toa kwairooi nia ki kera ledi kera kwailiu lau daka 'urii, "Tee nai nia toolangainia 'ana si baea nai, 'Si kada kukuru gwana'? Doo nai nia bae sulia kolu ulafusia nai."
19 Sui sa Disas 'e filoa kera dooria ledi lana nai, nia ka 'urii fuada, "Kamolu manata suli si doo bae nau ku saea 'oto nai, bae nau ku 'urii, 'Si kada kukuru gwana sui ka nao molu si suaku naa, sui burina si kada kukuru gwana, molu ka suaku lau gwamolu'?
20 Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu, ni kamolu molu kai angi baita 'asia naa, ma na toaa 'ana fera ne 'i saegano kera da kai ele. Kamolu molu kai liodila, ma sui ta na liodilaa kamolu nai kai rokitai uri ele lae.
21 Na keni saare wela 'e nonifii 'asia naa suli 'e dao naa 'ana si kada ni saare wela. Ma sui ta, si kada wela nia 'e futa sui naa, nia ka manata buro lau gwana 'ana nonifiia bae, suli nia ele 'asia naa ne wele 'e futa ka sui naa lao fera ne 'i saegano.
22 Talafana lau guu ni kamolu nai. Kamolu molu liodila 'i tari'ina, ma sui ta nau kwai suamolu lau gwaku ma kamolu molu kai ele. Na ele laa kamolu nai 'afitai naa ta waa ka ngalia lau faasi kamolu.
23 Tara dao 'ana si kada nai, kamolu boroi nao molu si gani nau naa uri tasi doo lau. Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu, ta tee ne kamolu gania sia Maa nau suli ni kamolu toa kwairooi nau ki, nia kai falea fuamolu.

24 Lelea mai ka dao 'i tari'ina nai, kamolu 'i tala'amolu nao molu si gania
'ua mai tasi doo sia Maa nau 'i nunufana sataku. Molu tala gania 'amolu Maa
nau, uri nia ka fale 'amolu ma manata lamolu ka ele mamana 'ana!"

Sa Disas nia siitasa naa faafia fera ne 'i saegano

25 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau ku bae mai 'ana tarifulae ki kada ku saea
mai doo neki fuamolu. Aia, ma si kada ne lea mai nau tara nao kwasi bae lau
'ana tarifulae ki 'uri nai, kaa kwai bae naa suli Maa nau fuamolu 'ana baea
'o'olo gwana.
26 Dao 'ana si kada nai, kamolu naa molu kai tala gania 'amolua God suli
kamolu toa kwairooi nau ki. Ku saea fuamolu, tara nau nao kwasi gania naa
doo ki fuamolu.
27 Nia kai tio na 'uri nai, suli Maa nau 'ana tala'ana ne nia liosau 'ani
kamolu suli molu liosau 'ani nau ma molu ka faamamanea ne Maa nau 'e
fale nau mai.
28 Nau ku too mai sia Maa nau ne ku lea mai lao fera ne 'i saegano. Tari'ina,
nau kwai faasia naa fera ne 'i saegano ma kwai oli naa siana Maa nau nai."
29 'I seeri na toa kwairooi nia ki daka bae 'urii fuana, "Ma 'oe 'o bae folaa
naa wala, ma ka nao 'osi bae naa 'ana tarifulae ki.
30 Tari'ina gu ne kameli meli kafi liotoi ne 'oe 'o saitomana doo ki sui guu,
ma ka nao si bobola gu uri ta waa lau ka ledi 'oe, suli 'oe filoa gwamu doo ne
nii lao manata lana waa ki. Doo ne adea meli ka faamamanea God nia fale
'oe mai nai."
31 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kamolu molu kafi manata faamamane
gu nai!
32 Sui tii si doo ne ku faarongo kamolu lau ai. Si kada ne lea mai, ne safali
dao naa nee, kamolu kai tagalo tiifau faasi nau. Tara kamolu kai tafi faasi
nau uri fera kamolu ki nunufana si doo ne kera da kai ilia 'ani nau. Sui boroi
'ana, nau nao kwasi too gu taifili nau, suli Maa nau ne nii fai nau.
33 Nau ku saea doo neki siamolu, uri molu ka too 'ana aroaroe lao kwaima-
nia kamolu fai nau. Kamolu kai dao tona 'afitaie lao fera ne 'i saegano. Sui
boroi 'ana, nao manata lamolu si ta'aa lau. Nau ku siitasa naa faafia fera ne
'i saegano."

17

Foa laa Sa Disas fua toaa manata mamana ki

1 Si kada sa Disas nia bae 'uri nai ka sui, nia ka lio 'alaa 'i langi ka 'urii, "Maa
'ae, nia dao naa 'ana si kada bae uri 'oko faa'inito nau 'Alakwa 'oe nai, uri nau
ku faa'inito 'oe lau guu.
2 Suli 'oe 'o falea sui naa rigitaa faafia toae ki sui guu fuaku uri nau ku falea
mauria firi fua toa nee sui guu 'oe faleda mai fuaku nee.
3 Na mauria firi nai naa ne: Kera da filo 'oe ni 'oe tii God mamana nai naa,
ma daka filo nau Disas Kraes, waa ne 'oe fale nau mai.
4 Nau ku tafoa naa satamu 'i langi lao fera ne 'i saegano ma ku faasuia naa
na raoa bae 'oe fale nau mai uri ili lana.
5 Maa 'ae, faa'inito nau naa 'i tari'ina uri ka mala lau guu bae 'oe faa'inito
nau kwaimani ai fai 'oe 'i nao sui fatai 'ofi saungainia molaagali.
6 "Nau ku bae folaa mai suli 'oe fua toa bae 'oe lafuda mai faasia fera ne 'i
saegano ma 'oko faleda fuaku. Ni kera na toa 'oe ki naa bae, bae 'oe faleda
mai fuaku ma kera daka ade na suli bae lamu.

7 'I tari'ina kera saitomana naa ne doo neki sui guu nau ku too ai, na doo
'oe ki sui gu 'o faleda fuaku.
8 Doo baki 'oe saea ki fuaku, nau ku saea fuada ka sui ki naa, ma kera daka
faamamanea naa. Kera da saitomana ka ngasi naa, ne 'oe fale nau ku lea mai
faasi 'oe. Ma kera daka faamamanea naa ni 'oe 'o fale nau mai.
9 "Nau ku foa fuada. Nao kusi foa lau fua toaa nee 'ana fera ne 'i saegano
sui gwana nai. Nau ku foa lau gu 'akua fua toa nee 'oe faleda sui ki naa fuaku
nai, suli kera toa 'oe naa.
10 Na toa nau neki sui guu kera toa 'oe ki gwana, ma toa 'oe neki sui guu,
kera toa nau ki gwana. Na toae ki da tafoa naa sataku 'i langi nunufana abulo
lana toa nau nee.
11 Nau tara kwai faasia fera ne 'i saegano, ma sui ta ni kera ne da nii 'ua
lao fera ne 'i saegano. 'Oo Maa Abu nau 'ae, 'oko sua diana 'amua suli kera
'ana rigitaa 'oe ne 'o falea fuaku uri kera daka alu tiidooe naa, mala lau guu
ne koro alu tiidoe.
12 Si kada nai nau ku too mai fai kera nai, nau ku sua mai suli kera 'ana
rigitaa bae 'oe faa fuaku. Nau ku sua mai suli kera lelea tii waa gu ne nia kai
funu naa, uri si baea bae na Kekeda laa Abu saea mai 'i nao ka mamana.
13 Nau kwai oli na kau siamu nai, ma sui boroi 'ana nau ku bae suli doo nai
ki fuada si kada ku nii 'ua kau lao fera ne 'i saegano. Ku faarongo kera 'ana
doo nai ki uri manata lada ka ele 'ana ele laa nau ne ali'afu.
14 Nau ku toolangainia naa bae lamu siada, sui ma toaa 'ana fera ne 'i
saegano ki daka susubutai kera, suli toa nau nee kera nao lau toa 'ana fera
ne 'i saegano ki naa. Kera 'uri nau lau guu, ne nau nao lau waa 'ana fera ne
'i saegano.
15 Nau kusi gani 'oe lau uri 'oko ngalida 'amua kau fasi lao fera ne 'i saegano
nai. Ku gani 'oe lau 'akua uri 'oko suasuli diana 'ani kera faasia Waa Ta'aa
bae.
16 Ni kera nao lau toa 'ana fera ne 'i saegano ki naa ne, mala lau guu ni nau
ne nao lau waa 'ana fera ne 'i saegano.
17 Na bae lamu naa ne doo mamane. Alu na baea mamana 'oe nai 'e talai
kera uri daka too 'e'ete na fuamu.
18 Nau ku fale kera uri lea daka toolangaidoo lau guu siana toae ki mala ne
'oe fale nau mai lao fera ne 'i saegano.
19 Nau ku alu nau 'i tala'aku ku too na uri 'adomi lada, uri kera lau guu daka
too nada fuamu.
20 "Aia, nau nao kusi foa gwaku fua toa nee taifili kera gwana. Nau ku foa
lau guu fua toaa ne totoo da kai manata mamana lau gu 'ani nau, si kada kera
rongo faarongo laa nee fasi toa nee.
21 Ma nau ku foa lau guu uri kera daka alu tiidoe guu, mala lau guu ne 'oe
ma ni nau koro tiidoe naa. 'Oko 'adomi kera uri daka alu tiidoe naa fai koro,
uri toaa lao fera ne 'i saegano daka faamamanea ne 'oe fale nau mai.
22 Nau ku faa'inito kera 'uri lau guu ne 'oe faa'inito nau, uri kera daka alu
tiidoe naa, mala lau guu ne koro alu gu tiidoe naa.
23 Si baea nai 'e toolangainia: Nau ku nii 'ani kera, ma 'oe 'oko nii 'ani nau.
'Oko 'adomi kera uri kera da alu tiidoe ka ali'afu guu, uri toaa 'ana fera ne 'i
saegano daka saitomana ne 'oe 'o fale nau mai ma 'oko liosau 'ana toa nee ka
mala lau guu ne 'oe 'o liosau 'ani nau.
24 "Maa 'ae, nau ku dooria toa ne 'oe faleda fuaku nee, daka too kwaimani
lau gu fai nau 'ana kula ne nau ku too ai, uri daka suana 'ada ne 'oe faa'inito

nau. 'Oe 'o faa'inito nau suli 'oe liosau 'ani nau sui fatai 'ofi saungainia molaagali.
25 Maa 'ae, 'oe waa ade 'o'olo tiifau. Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano ka nao dasi filo 'oe boroi, nau ne ku filo 'oe. Ma na toa nau nee lau gu kera saitomana ne 'oe 'o fale nau mai.
26 Nau ku faarongo kera sui naa suli 'oe. Ma tara nau kwai faarongo kera 'ua gwaku kau suli 'oe, uri na liosaua ne 'oe ilia fuaku ka nii 'ani kera ma uri nau ku nii 'ani kera."

18

Si kada kera daua sa Disas
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Si kada sa Disas nia bae 'uri nai ki lelea ka sui, nia ka lea na kau fai toa kwairooi nia ki. Ma kera daka ulufolo na kau 'ana kasi dede nai satana 'i Kidron. Ma daka lea na kau uri lao ububui 'ai nai 'i bali loko 'ana dede nai.
2 Ma sa Diudas, na waa nai 'e 'ole mae lana naa sa Disas nai, nia ka saitomana sui naa si kula nai. Suli si kada 'oro sa Disas fai kera toa kwairooi nia ki da kai lea walude ki gwada 'i seeri.
3 'Uri nai, sa Diudas 'e talaia waa nai ki 'ana omee fera 'i Rom fai tai waa ni folo lae ki ne waa baita ni foa ki ma Faarisii ki da odu kera mai, nia ka lea na mai fai kera uri lao ububui 'ai nai. Kera toa ne da lea mai nai, kera dau raunga mai ma daka kwesu daka lea na mai.
4 Sa Disas 'e saitomana sui naa si doo nai kera da kai ilia 'ani nia, nia ka fali kau ka ledi 'urii 'ani kera, "Tii ne molu nani uri nia?"
5 Kera da luu nia daka 'urii, "Meli nani mai uri sa Disas waa bae 'i Naasaret ne."
Sa Disas ka bae 'urii, "Tee nau naa nee."
Aia, sa Diudas na waa ne talai kera kau siana sa Disas nai, nia ka uu lau gu 'i seeri fai kera.
6 Si kada nai sa Disas ka bae 'urii, "Tee nau naa nee," na toa nai tona da dudu faiburi kau daka 'asi kera gu 'i saegano.
7 Sui sa Disas ruana ka ledi lau gu 'urii, "Tii ne molu nani uri nia nee?"
Kera daka bae lau gu 'urii, "Meli nani mai uri sa Disas waa bae 'i Naasaret."
8 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Tee nau naa nee, bae ku saea sui na fuamolu. Doo ne nau naa ne molu nani mai uri nau, aia, molu saea fua toa nee da lea 'ada fasi see."
9 Sa Disas nia bae 'uri nai uri si baea nia saea sui na mai suli kera ka mamana, ne nia bae mai 'urii, "Maa 'ae, toa bae 'oe faleda mai fuaku kera lau sui gwada, nao ta waa 'ani kera si funu guu."
10 Ma sa Saemon Bita nia too 'ana tii 'ila nai ni firu. Nia ka aoa 'ila nai ka kwae na kau ai, ma ka kwae muusia naa bali alingana aolo nia waa rao nai na waa foa ni gwau. Na waa rao nai satana sa Malakas.
11 Sa Disas ka bae 'urii fua sa Bita, "Oli fai 'ila na 'oko alu 'amua 'i fulina! Nee wala, ma nonifiia nee Maa nau 'ua guu nia dooria kwailiu 'i laona nee, nau 'afitai ku lea 'e'ete lau faasia!"

Kera talaia naa sa Disas siana sa 'Anas

12 Na toa ni folo nai ma toa ni omee nai ki, fainia toa gwaungai ki kera daka daua naa sa Disas 'i seeri. Ma kera daka kani faafi roo 'aba nia ki
13 sui daka talai nia na kau sia arai sa 'Anas, na fungo sa Kaeafas. Sa Kaeafas, nia na waa foa ni gwau 'afa ngali nai.

14 Sa Kaeafas, nia ne saea mai si baea fua toa gwaungai kera Diu ki ma ka
'urii, “Nia diana gwana fua ta tii waa gwana ka mae uri toaa 'oro nee daka
mauri.”

Sa Bita nia tofe faafi sa Disas
(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Sa Saemon Bita fainia ta tii waa kwairooi sa Disas lau guu, daru lea na
buri sa Disas ne da talaia daka lea naa. Ma ruana waa kwairooi nai, ka lea
kwaimani fai sa Disas fai kera lelea kau ka dao guu lao lalo nai maa beu waa
foa ni gwau, suli waa foa ni gwau nai 'e saitoma diana 'ana waa kwairooi nai.
16 Aia, ma sa Bita ka uu gwana kau 'i maa. Na waa kwairooi nai na waa foa
ni gwau 'e saitomana nai, nia oli ka ruu mai 'i maa ka bae fai wela keni nai 'e
lio suli mae. Sui, nia ka talaia sa Bita daru ruu sui na kau lao lalo nai.
17 Si kada sa Bita 'e ruu kau 'ana mae nai, na wela keni nai ka bae 'urii
fuana, “'Oe alamia ta waa lau gu 'ana toa kwairooi nia waa loko da talai mai
loko 'oto ne!”
Sa Bita 'e luua ka bae 'urii, “Nao, nau nao!”
18 Si kada nai faanoe gwagwari'olaa, ma na waa baita nai ki fainia toa ni
rao baki daka 'ukunia era nai ma kera daka uu kalia daka sara 'ada. Sa Bita
nia uu kwaimani fai kera ka sara lau gu noni era nai.

Na waa foa ni gwau 'e ledifetoa naa sa Disas
(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Na waa foa ni gwau nai ka ledifetoa naa sa Disas suli toa kwairooi nia ki
ma suli toolangaidoo laa nia.
20 Sa Disas ka luu 'urii 'ani nia, “Si kada ki sui guu, nau ku toolangaidoo
gwaku lao beu ni ofu laa kamolu ki, ma lao beukaua loko kula loko toaa Diu
ki sui naa da kai koni kwaimani ai. Nau nao kwasi agwatainia gu bae laku
suli doo neki.
21 Uri tee ne 'oko ledi 'urii 'ani nau? 'Oe leditona fasi kau toaa naki da rongo
mai doo nai ki nau ku bae mai sulia. Kera da saitomana gwada doo nai ki nau
ku saea mai fuada na, 'afitai ka nao.”
22 Si kada sa Disas bae gu 'uri nai, ta waa 'ana waa gwaungai nai ki 'i seeri
karangi nia ka fidali nia naa, ka bae 'urii, “Nee wala, 'oe olisi lamu gwana
'ana waa foa ni gwau nai?”
23 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Lea nau ku saea tasi doo ne garo, 'oko
faarongo nau. Ma lea nau ku saea gwaku doo mamane ki, ma 'oe fidali nau
uri tee nai?”
24 Sa 'Anas 'e ledi sa Disas 'uri nai sui, nia ka odua sa Disas ka lea naa sia
sa Kaeafas, na waa foa ni gwau nai. 'Abana sa Disas ki, kera kani 'ua gwada
faafida.

Sa Bita tofea lau sa Disas
(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Si kada sa Bita nia uu ka sara 'ana, kera daka ledi 'urii 'ani nia, “'Oe ta
waa lau gu 'ana waa kwairooi baki sa wala loko nee?”
Ma sa Bita ka tofe ka bae 'urii, “Nau nao!”
26 Ma tii waa 'ana waa rao nia waa foa ni gwau ka nii lau guu 'i seeri.
Sa wala nai, nia wanefuta nia waa ni rao bae sa Bita 'e kwae muusia kau
alingana. Sa wala nai ka bae 'urii, “Tee mone! Nau ku suamu na mai fai sa
wala loko lao ububui 'olif bae kada bae kera dau nia bae!”
27 Sa Bita ka tofe lau guu. Ma si kada nai 'ua guu na karai ka 'ai naa.

Kera talaia na kau sa Disas siana sa Baelat
(Matiu 27:1-2,11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Sui kera daka talaia na kau sa Disas fasi beu sa Kaeafas, daka lea na
kau fainia uri beu sa Baelat, na waa baita bae gafman Rom 'e alua ka lio suli
bali lolofaa nai. Si kada nai, nia dao naa 'i 'uubongi maakafukafua. Na toa
gwaungai nai Diu daka uu gwada kau 'i maa, suli da mau ade lea da ruu kau
lao beu nia waa baita nai nia nao lau waa Diu nai ma kera daka faasua kera
'i maana God. Kera dooria daka abu ada maasia 'ani lana Fangatasae nai.
29 'Uri nai, sa Baelat ka ruu kau siada 'i maa, ka ledi 'urii 'ani kera, "Tee ne
sa wala nee ilia ka garo ma molu ka dau nia mai faafia?"
30 Kera luua daka bae 'urii, "Lea sa wala nee nao si ilia guu tai doo garo,
kameli 'afitai meli ka talaia mai siamu 'urii ne."
31 Sa Baelat ka bae 'urii fuada, "Lea nia 'uri nai tama, molu talaia kau uri
molu ka fale na kau kwakwaea fuana fara taki kamolu nai."
Kera daka bae 'urii, "Ma sui kameli ne nao meli si too 'ana rigitaa uri fale
lana kwakwaea uri saumaeli lana ta wane nee."
32 Si doo nai 'e fuli uri si baea sa Disas nia saea sui na mai sulia kwai mae
laa* nai nia kai mae ai nai ka fuli.
33 'I seeri sa Baelat ka oli ka ruu lau 'i beu, ma nia ka 'ailia mai sa Disas siana
ka ledia naa. Ka 'urii, "Nee wala, ma 'oe naa ne waa 'inito kera toaa Diu?"
34 Ma sa Disas ka ledia kau ka 'urii, "Nee? 'Oe gwana tala'amu ne 'o manata
toi si doo nai 'oko ledia nai, ma nao tai waa lau gwana ne da faarongo 'oe suli
nau ma 'oko saea nai?"
35 Ma sa Baelat ka bae lau 'urii, "Nau nao lau ta waa Diu ne uri 'oko ledi 'uri
nai 'ani nau! Toaa 'oe fai waa baita ni foa ki 'ua gu ne kera da talai 'oe mai
siaku nee. Tee ne 'oe ilia mai ka garo?"
36 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Na 'initoaa nau nia nao lau 'initoaa 'e lea mai
fasi fera ne 'i saegano ne. Lea sae nia lea mai fasi fera ne 'i saegano mone,
doo toaa ni rao nau ki kera da firu mai suusi nau ma toaa nee Diu 'afitai daka
karo nau gu bae."
37 Ma sa Baelat ka ledia ka 'urii, "'Uri nai tama 'oe na waa 'inito ne! Nee?"
Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Doo mamane ne 'oe sae nau na waa 'inito nai.
Nia mamana nai, si doo ne ku lea mai lao fera ne 'i saegano uria ma ku futa
mai uria, nia naa ne uri faarongo mamana lae sulia si baea mamana nai.
Toae ki sui guu ne kera nii 'ana bali nia doo mamana nai, kera da fafurongoa
si doo ku saea daka ade sulia."
38 Sui sa Baelat ka ledia lau ka 'urii, "Nee wala, tee gu ne mamana lae?"

Kera saea sa Disas nia garo ka naofia naa mae lana
(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Ma sa Baelat nia ledi 'uri nai sui nia ka oli lau 'i maa siana toaa Diu bae.
Nia ka bae 'urii fuada, "Nau nao kusi dao toi guu tasi garo laa 'ana sa wala
nee.
39 Ma sui boroi 'ana ta, si birangaa kamolu naa ne uri nau ku saea daka
lukea kau ta waa fuamolu fasi lao lookafo otofana Fangatasae nee. Nia 'uri
nai, waa 'inito nee toaa Diu ne molu dooria daka lukea kau fuamolu?"
40 Ma kera daka 'ai baita tasa daka bae 'urii, "Nao! Sa wala nai ka nao!
Lukea 'amua mai sa Baarabas fuameli!" Sa Baarabas kera alu nia lao lookafo
faafia nia ta waa 'ana toaa da sasi uri taga lae 'ana gafman.

---

* **18:32** 'Ana birangaa kera toaa Diu ki kera da saungia waa 'oia taki 'ana 'uifau lada. Na birangaa kera toaa Rom, kera da saumaelia waa da 'oia taki 'ana foto lae faafida 'ana 'airarafolo.

19

1 'Uri nai guu sa Baelat ka falea naa sa Disas fua toaa ni omee nai ki ma ka saea kera daka nangasia naa sa Disas.

2 Kera daka 'e'erea tii 'eeregwaua 'ana 'oko konala nai sui daka silifainia naa 'i gwauna sa Disas. Sui kera daka faa ruufi nia naa 'ana maku gogosala nai mala 'ana waa 'inito.

3 Sui kera daka fali kau siana daka bae 'urii, “Diana tasa kau fuamu, 'oe waa 'inito kera toaa Diu!” Sui, kera daka fidali nia usi maana.

4 Sa Baelat ka tii fa ruu laa lau kau 'i maa ka bae 'uri fua toaa nai Diu, “Nau ku talaia mai sa wala nee fuamolu nai, uri molu ka saitomana ne nau nao kusi dao toi guu tasi doo ne nia ilia ka garo.”

5 Si kada sa Disas 'e ruu mai 'i maa, nia 'e ruufia na mai maku gogosala bae fua waa 'inito ki ma na doo ni 'eeregwaua konala bae lau gu 'i gwauna. Sa Baelat ka bae 'urii fua konia nai, “Molu suana nai, sa wala bae gu ne!”

6 Aia na waa baita ni foa nai ki, ma na waa ni folo lae nai ki kalia Beukaua bae, si kada kera suana, kera daka 'ai baita daka bae 'urii, “Saungi sa wala na ka mae 'ana! Foto faafi nia 'ana 'airarafolo!”

Sa Baelat ka bae 'urii, “Molu talai nia kau molu ka tala foto 'amolua faafi nia 'ana 'airarafolo. Ni nau gu ne nao kusi dao toi guu tasi doo ne nia ilia ka garo.”

7 Na toaa nai Diu kera daka bae 'urii fua sa Baelat, “Sa wala na 'e saea nia 'Alakwa God. Si doo taki kameli 'e luia nao ta waa gwana si saea naa nai. Nia waa uri mae lae naa na, suli nia saea si doo nai.”

8 Si kada sa Baelat nia rongo kera da bae 'uri nai, nia kafi mau kafi 'idu lau.

9 Sui nia oli ka ruu lau 'i beu ka ledia sa Disas ka 'urii, “Nee wala, doo 'oe waa fasi fai nee?”

Sa Disas ka nao si saea gu tasi doo.

10 'Uri nai sa Baelat ka ledi 'urii lau 'ani nia, “Nee, 'oe nao 'osi dooria guu bae lae fa nau? 'Oe nao 'osi saitomana guu, ne nau naa ne ku too 'ana tetedee uri ku saea daka foto faafi 'oe 'ana 'airarafolo, ma nao daka lukasi 'oe 'oko mauri 'amua?”

11 Sa Disas 'e luua ka bae 'urii, “Na tetedea nai, lea God nao si faa fuamu uri sae lana doe suli nau, 'oe 'afitai 'oko too ai. Doo ne adea guu, waa ne fale nau 'i 'abamu, nia fulia si abulo ta'aa laa baita 'asia naa.”

12 Safali 'i seeri, sa Baelat ka sasi lau gwana uri dao lae toi tasi ade laa uri nia ka saea daka lukea lau gwada sa Disas. Sui ma Toaa Diu ki, kera daka 'ai baita kau daka 'urii, “Lea 'o lukea sa wala na ka lea lau gwana, tama 'oe nao lau ruana nia waa 'inito loko 'i Rom nai. Suli lea ta waa 'e saea nia tala'ana 'e 'inito, nia waa 'e nao si kwaimani na fai waa 'inito 'i Rom nai.”

13 Si kada sa Baelat nia rongo si doo nai sui, nia ka talaia na mai sa Disas uri 'i maa. Sui sa Baelat ka gooru naa 'ana si kula nai fua gooru lae ai uri fale lana si baea 'isi suli doo ki. Si kula nai kera da 'ailia 'ana “Fau dedema”, aia 'ana bae laa kera toaa Diu, na “Gabata”.

14 Ma fa dani nai, nia fa dani 'ana ade akau lae maasia fa wiiki bae Fangatasae kai liu ai. Nia ka dao karangia naa tofungana sato 'ana si kada nai. Sa Baelat ka bae na 'urii fua toaa Diu nai, “Na waa 'inito kamolu bae ne!”

15 Na toaa Diu nai ki daka kokoo baita 'ada daka bae 'urii, “Ngali kau molu foto faafia ka mae 'ana, 'ana 'airarafolo wala!”

Sa Baelat ka ledi kera lau ka 'urii, “Nee, nia mamana kamolu dooria uri nau ku foto na faafia waa 'inito kamolu nee 'ana 'airarafolo nai?”

'I seeri na waa baita ni foa ki da luu nia daka bae 'urii, “Tii waa 'inito ne kameli too na ai ne waa 'inito 'i Rom. Nao lau ta waa 'inito 'e'ete lau!”

16 Lelea mai 'e dao gu 'i seeri, sa Baelat ka fale na kau sa Disas fuana toa ni
omee nai ki uri foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo.

Kera foto faafi sa Disas 'ana 'airarafolo
(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43)

'I seeri, na toa ni omee nai ki daka talaia na kau sa Disas.
17 Sa Disas ka ngalia 'airarafolo nia ni mae lae 'i fafona ka lea naa uri si
kula nai 'i gwai lelete. Ma kera daka 'ailia kula nai "'I Golgota" 'ana baea toaa
Diu.
18 Ma 'i seeri kera daka foto na faafia sa Disas 'ana 'airarafolo. Ma kera
daka foto faafia ta roo waa lau gu fainia, ta waa ka nii bali aolo ma ta waa ka
nii bali mauli nia. Sa Disas ka nii 'i lalo 'ana roo waa nai ki.
19 Sa Baelat ka kedaa mai tii si baea nai sui kera daka ngali mai daka alu
ngasi ai 'i gwauna 'airarafolo nai sa Disas nii ai. Si baea nai 'e 'urii, "SA DISAS
WAA 'I NAASARET, NA WAA 'INITO KERA TOAA DIU."
20 Waa 'oro ki 'ana toaa Diu kera da idumia si baea nai, suli si kula nai
da foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo ai 'e nii karangia gwana fera baita 'i
Durusalem. Ma kera daka kedaa lau gu si baea nai 'ana baea kera toaa Diu,
baea kera toaa 'i Rom, ma fainia baea kera toaa Grik.
21 Na waa baita ni foa ki kera nao dasi ele suli si bae laa nai, ma kera lea
daka saea fua sa Baelat. Kera daka bae 'urii, "'O kekeda nao 'osi saea lau 'Na
waa 'inito kera toaa Diu ki!' Kaa 'o saea 'amua, 'Ni nia lau gwana tala'ana bae
saea, nia waa 'inito kera toaa Diu ki.' "
22 Sui sa Baelat 'e luu kera ka bae 'urii, "Si baea ne nau ku kedaa sui naa,
tama nau ku kedaa sui naa nai, ade ta waa ka talana lau."
23 Si kada toa ni omee nai ki da foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo, kera da
ngalia maku nia ki daka tolingia 'ana fai si doo ki uri ka bobola fai kera fai
waa ki. Na maku nia nai 'i fara gwana ne tio. Maku nai, kera saungainia ka
tikwa ma ka nao gu ta tailado laa ai 'ita mai gwauna ka dao 'aena.
24 Na waa ni omee nai ki daka bae 'urii matangada kwailiu, "Nao kolu si
kari saketoa lau maku nee. Kolu ilia fasi tasi saso laa mala dais uria. Lelea
waa siitasa, waa nai ka ngali 'ana." Si doo nai 'e fuli uri si baea lao kekeda
laa abu ka mamana bae nia 'urii, "Kera tolingia naa maku nau ki fuada, ma
kera daka saso mala dais uri maku baita nau 'i fafo." Si doo toa ni omee nai
da ilia nai.
25 Gaa nia sa Disas fai toolana gaa sa Disas, ma ni Meri 'afe sa Klopas, fai ni
Meri ai bae 'i Magdala, kera da uu gwada 'aena 'airarafolo nai sa Disas mae
ai.
26 Sa Disas nia suana kau gaa nia 'i seeri, ma na waa kwairooi bae sa Disas
nia liosau 'ani nia boroi ka uu karangi lau gu 'i seeri. Sa Disas ka bae 'urii fua
gaa nia, "Gaa 'ae, na 'alakwa 'oe bae ne."
27 Sui, nia ka bae lau gu 'urii fua waa kwairooi nai, "Na gaa 'oe bae ne."
Safali 'i seeri na waa kwairooi nai 'e talaia gaa sa Disas ka too 'i luma kera ka
suasuli nia naa.

Sa Disas nia mae
(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Burina doo nai ki lau guu, sa Disas 'e saitomana sui naa ne raoa nia ki
sui naa, ma uri si doo Kekeda laa Abu✡ saea ka fuli, nia ka bae 'urii, "Nau ku
maeli kuu."
29 Na waen lifoo nai, kera da ongia lao kufidoe ka fungu ka uu gwana 'i
seeri. Kera daka ngalia si doo nai mala lumulumu daka kurumainia kau lao

✡ **19:28** Sam 69:22

waen nai sui daka alua gwauna saga 'ai nai da saea 'ana “Iisob,” sui kera daka falea kau uri maa ngiduna sa Disas.
30 Si kada sa Disas nia kuufia ka sui, nia ka bae 'urii, “Nia sui naa nai!” Nia bae 'uri nai sui guu, nia ka gwautoli na mangona ka liu naa.

Kera labua gagarona sa Disas 'ana sue

31 Fa dani nai fa dani ni ade akau lae naa, sui tio dani guu fa dani 'ana sabat naa. Fa sabat nai boroi, nia fa sabat 'initoa kera lau guu. Kera toaa Diu nai lea daka gania naa sa Baelat uri kera lea daka 'oia 'aena sa Disas fai roo waa baki uri daka mae 'ali'ali, ma daka tangasu kera naa fasi 'airarafolo baki, suli kera ote kera 'ana waa mae ki daka tio gwada 'ana 'airarafolo nai ki 'ana sabat.
32 'Uri nai guu toa ni omee nai ki kera lea daka safali 'oia naa 'aena ta waa 'ana roo waa baki da foto faafi keerua 'ana 'airarafolo ki fai sa Disas bae.
33 Ma sui, si kada kera dao naa siana 'airarafolo bae sa Disas nii ai, kera daka suana nia mae naa. 'Uri nai, kera daka nao dasi 'oia guu 'aena sa Disas.
34 Si doo tii waa 'ani kera nia 'e ilia lau 'ana ne nia liu fai sua nai ka labu ai 'i gagarona sa Disas. Ma na 'abu fainia kafo daru igwa mai faasia.
35 Nau waa ne ku tala suai na doo nai ki ne ku unu sulia nee. Nau ku unu sulia siamolu uri kamolu sui guu molu ka manata mamana lau guu. Doo nai nau ku saea nai nia mamana, ma nau ku saitomana ne nau ku bae mamana.
36 Doo nai ki da fuli 'uri nai uri si doo na kekeda laa Abu 'e saea mai ka mamana, bae nia bae 'urii, “Ta tii si 'oki boroi 'ani nia nao si moo'oi guu.” ✡
37 Ma ta bali kekeda laa Abu lau guu ka 'urii, “Waa ki da kai bubungia waa ne kera labua 'ana sue ka ruu lao nonina.” ✡

Kera saufinia naa sa Disas
(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Burina nia mae naa, sa Diosef waa nai faasia 'i 'Arimatea nia lea mai ka gania sa Baelat uri ka ngali kau nonina sa Disas. Sa Diosef, nia ta waa lau guu 'ana waa kwairooi sa Disas ki, sui ma nia ka agwa gwana mai, suli 'e mau lau gwana 'ana waa gwaungai kera Diu ki. 'Uri nai guu, sa Baelat ka faolomainia naa. Sa Diosef lea ka ngalia naa.
39 Sa Nikodimas waa bae nia lea mai siana sa Disas lao fa rodo bae, nia lau gu ne lea kwaimani kau fai sa Diosef. Ma nia sa Nikodimas, ka ngali mai bobola fainia 30 kilo 'ana doo moko diana ki 'asia naa uri alu lae fai nonina waa mae. Satana doo moko diana nai ki ne “Mira,” fai “'Alos.”
40 Roo waa nai ki, keerua daru ngalia nonina sa Disas ma daru ka 'afua naa 'ana 'aba maku kwakwaoa diana ki fainia doo moko diana baki. Keerua daru ili 'uri nai suli si birangaa Diu ki 'ana ade akau lae 'ana waa mae ki sui fatai dafi saufini kera.
41 Si kula bae kera da foto faafia sa Disas ai bae 'e nii ninimana tii ola 'ai. Ma tii likwafau falu ni alu wane lae ne kera nao dasi alu 'uabaa gu mai ta waa ai ka nii gwana lao ola 'ai nai.
42 Fa dani nai, fa dani Diu ki 'ana ade akau lae maasia Sabat nai. 'Uri nai keerua daru ka saufinia naa sa Disas 'i seeri lao likwafau falu nai, suli 'e nii karangi gwana.

20

Sa Disas nia tatae faasia maea
(Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12)

✡ **19:36** 'Eksades 12:46; Namba ki 9:12; Sam 34:20 ✡ **19:37** Sakaraea 12:10

1 'I 'uubongi maakafufua lao rorodoe 'ua gwana 'afa sato totoonao 'ana
wiiki, ni Meri bae faasia 'i Magdala nia ka lea naa uri maana likwafau ni alu
wane bae. Nia dao ka suana fau bae da fonokia 'ana maana likwafau bae,
nia abuli ka tio 'e'ete na kau.
2 'I seeri, ni wala nai ka lae 'ali'ali ka oli lau mai fera siana sa Saemon Bita
fainia na waa kwairooi bae sa Disas liosau 'ani nia bae. Ni wala nai ka bae
'urii fua roo waa ki, "Wala roo waa 'ae, na wane ki gu ne da ngalia naa nonina
Aofia kia bae faasi lao likwafau bae, ma kolu ka ulafusia naa si kula da alu
nia ai!"
3 'Uri nai guu, sa Bita fainia na waa kwairooi bae daru ka tatae daru ka lea
naa uri maa likwafau bae.
4 Ma keerua sui guu daru ka lae 'ali'ali naa, lelea na waa kwairooi nai ka
talua sa Bita lea kau ka dao na 'i nao maana likwafau nai.
5 Nia 'agwaoro kau ka bubungia 'abala maku kwakwaoa baki sui guu da
tio gwada, sui boroi nia nao si ruu gu kau lao likwafau nai.
6 Sui, sa Saemon Bita bae nia 'isi mai, nia lelea mai ka dao naa. Sa Bita ka
tasa kau ka ruu na lao likwafau nai. Nia ka suai naa 'abala maku kwakwaoa
baki.
7 Nia ka suai lau guu si 'aba maku bae kera da karoa 'ana gwauna sa Disas.
Si 'aba maku nai 'e lukuma ka tio 'e'ete lau gwana taifilia faasia 'abala maku
kwakwaoa baki.
8 Dao 'i seeri guu na waa kwairooi bae nia dao maana likwafau 'i nao, nia
ka ruu na kau. Nia ka suai doo nai ki ma nia ka faamamanea naa.
9 Ka 'uri nai boroi 'ana, keerua nao daru si filoa 'ua gwadaru bae na kekeda
laa Abu 'e saea sa Disas totoo kai tatae guu faasia maea.
10 'Uri nai sui guu, roo waa kwairooi nai ki daru ka oli na mai luma keerua
ki.

Ni Meri fasi Magdala nia suana sa Disas (Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11)

11 Ma ni Meri ka uu 'ua 'i maana likwafau, ma ka angi guu 'ana. Ma 'ana si
kada nia angi 'ana, nia 'agwaoro ka lio kau laona likwafau nai.
12 Ma nia ka suana roo 'ensel nai ki keerua ruufia maku kwakwaoa ki ma
daru ka gooru gwadaru 'ana si kula nai da egwalaa sa Disas ka tio ai 'i nao. Ta
'ensel ka gooru kula bae gwau sa Disas tio ai bae, ta doo 'ana kula bae 'aena
ki tio ai.
13 Keerua daru ledia ni Meri daru ka 'urii, "Nee, tee ne 'o angisia?"
Ni Meri 'e luu keerua ka 'urii, "Na Aofia nau bae ne kera ngalia kau nonina
faasia 'i seki, ma nau ku ulafusia naa kula da alu nia ai."
14 Nia 'e bae 'uri nai sui nia abulo 'e lio kau, ka suana sa Disas 'e uu gwana
'i seeri. Sui boroi 'ana nia ka ulafusi lau gwana ne nia sa Disas.
15 Sa Disas ka ledia ka 'urii, "Wela keni 'ae, 'utaa ne 'oko angi gwamu 'urii?
Ma tii ne 'oe nani uri nia?"
Ni Meri ka kwaifii 'ana sae sa waa nai gwana ne lio suli ola 'ai nai 'i seeri.
Nia ka 'urii fuana, "Waa baita kani 'ae, lea sa 'oe gwana ne 'o ngalia kau
nonina Aofia nau, nau ku dooria 'oko faarongo nau 'ana kula ne 'oe alua ai,
uri nau lea ku ngali 'akua."
16 Sui, sa Disas ka bae 'urii fuana, "Meri 'ae!"
Ni Meri toriabulo 'e lio kau ka lio saitomana naa. Nia ka bae na 'urii fuana,
"'Oi na Raboni bae!" "Raboni" toolangai lana na "Waa ni toolangaidoo" 'ana
baea kera toaa Diu.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Nao 'osi dau fifini faafi nau 'urii, suli nau
nao kwasi oli kwasi dao 'ua sia Maa nau ne. 'O oli kau dao siana toolaku ki,

'oko faarongo kera ne nau kwai oli naa siana Maa nau ne nia na Maa kera lau guu. Nia na God nau, ma na God kera lau guu."

18 Sui guu ni Meri nai faasia 'i Magdala ka oli naa. Nia ka faarongoa naa waa kwairooi ki ne nia suana naa na Aofia. Ma nia ka faarongo kera lau guu 'ana doo nai ki sa Disas nia saea mai fuana nai.

Na toa kwairooi ki da suana sa Disas
(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 'I saulafi naa 'ana tii fa sato totoonao bae gwana 'ana wiiki, na toa kwairooi baki kera da too kwaimani 'ada laona tii beu nai. Na maa nai ki 'ana beu nai boroi kera da fonokida daka alu loko ki ai, suli kera da mau 'ana toa gwaungai Diu ki. Ma sa Disas nia ka sakatafa faatai gwana 'i matangada. Ma ka bae 'urii, "Na aroaroe ka too na fai kamolu."

20 Nia bae 'uri nai sui, nia ka faatainia naa 'abana ki fai na gagarona fuada. Na toa kwairooi ki kera daka ele 'asia naa 'ana si kada nai kera da suana Aofia.

21 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Na aroaroe ka too na fai kamolu. Nau kwai fale kamolu molu kai lea, mala lau guu ne Maa nau nia fale nau mai."

22 Sa Disas nia ufi mango faafi kera ma ka bae 'urii, "Molu ngalia Anoedoo Abu.

23 Lea kamolu molu manata lukea abulo ta'aa laa ta waa, waa nai God boroi nia manata lukea lau guu abulo ta'aa laa nia ki. Ma waa ne kamolu nao molu si manata lukea abulo ta'aa laa nia ki, God boroi nao si manata luke nia lau guu."

Sa Toomas suana sa Disas

24 Aia sa Toomas ne kera 'ailia lau guu 'ana "'Iu" ta waa lau guu 'ana toa kwairooi baki sa Disas, nia nao si too 'ana si kada nai sa Disas dao siada nai.

25 Ma 'aini toa kwairooi nai ki kera daka faarongo nia daka bae 'urii, "Wala 'ae, kameli meli suana mai na Aofia!"

Nia ka bae 'ana 'urii fuada, "Lea nau ku tala suana guu fuli nila baki lao 'abana taari ku faamamanea. Fai, lea nau ku tala alu gu kakauku fuli nila baki ma ku dau toi guu 'i gagarona bae taari ku faamamanea. Lea nao, 'afitai guu nau ku faamamanea si doo nai."

26 'Ana fiuna fa dani 'i burina lau guu, na toa kwairooi baki kera da too fiku lau guu laona luma bae. Fua nai, sa Toomas 'e nii lau gu fai kera 'i seeri. Kera daka sabia lau gu mae ki. Sui sa Disas ka sakatafa folaa lau gu mai 'i matangada, ka bae lau gu 'urii, "Aroaroe ka too na fai kamolu."

27 Sui sa Disas ka bae 'urii fua sa Toomas, "Toomas 'ae, 'oe alua fasi kakaumu 'i seki lao 'abaku. 'O suana fasi 'abaku neki. Faa mai 'abamu 'oko silifainia fasi 'i seki gagaroku fulina mae maala bae. 'O manata mamana naa, nao 'osi manata ruarua lau!"

28 Ma sa Toomas 'e luua ka 'urii, "'Oe na Aofia nau, ma God nau!"

29 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe 'o suaku gwamu nai 'oko manata mamana nai. 'E diana tasa fua toaa ne nao dasi suaku boroi ma kera daka manata mamana 'ani nau."

30 Sa Disas nia ilia doo kwaibalatana 'oro ki lau ne toa kwairooi nia ki da suai, ne nao kusi kekeda gu sulia lao buka ne.

31 Ma sui boroi 'ana, doo neki nau ku kekeda sulida nee, nau ku kekeda sulida uri ka adea molu ka manata mamana 'ana sa Disas na Kraes, na 'Alakwa nia God. Ma si kada kamolu molu manata mamana 'uri nai, kamolu molu ka too 'ana mauria firi nunufana satana.

21

Sa Disas nia sakatafa faatai lau

1 Tii si kada lau gu kau 'i buri, sa Disas nia saka faatai lau fua toa kwairooi nia ki 'i ninimana 'osi 'i Galilii.* Na fuli lana 'e 'urii:
2 Toa ne kera da fiku kwaimani 'ana si kada nai ne, Sa Saemon Bita, sa Toomas ne kera 'ailia 'ana 'Iu, sa Nataniel nia waa faasia 'i Kena 'ana bali lolofaa 'i Galilii, na roo 'alakwa sa Sebedii ki, ma ta roo waa kwairooi lau.
3 Sa Saemon Bita nia bae 'urii fuana toa nai, "Nau lea ku dee 'akua nai."
Ma kera daka bae 'urii, "Kameli boroi meli doori lea lau guu fai 'oe." Kera lea daka taelia naa gwa baru nai. Sui boroi 'ana fa rodo nai kera da dee lelea ka nao dasi deea gu ta sakwari.
4 'I 'uubongi abu naa, sa Disas nia ka uu kau 'i sara ninimana 'osi nai. Ma sui toa kwairooi nia ki daka nao dasi lio saitomana lau gwada.
5 Sui sa Disas ka bae kau fuada ka 'urii, "Nee wala ruana fai kera, kamolu molu deea boroi ta sakwari?"
Kera da luu nia daka 'urii, "'E nao gu ne!"
6 Ma nia ka bae 'urii, "Molu dangalua furai 'i bali aolo 'ani kamolu. Tara kamolu kai deea sakwari ki na." Si kada kera da ili gu suli si doo nai, na furai nai ka fungu naa 'ana sakwari 'oro mamana guu lelea kera nao dasi bobola na fai 'aba lana furai nai uri lao baru.
7 Sui na waa kwairooi bae sa Disas liosau 'ani nia, ka bae 'urii fua sa Bita, "Na Aofia kia bae loko wala!" Si kada sa Saemon Bita nia rongo gu nai nia saea, "Na Aofia kia bae loko," nia lae ka ruufia na maku baita nia (suli nia lukea ka alu gwana kada nia rao 'ana) ka lofo na lao matakwe ka 'arango naa uri 'i sara.
8 Na toa kwairooi ki kera daka lea na kau 'i burina uri 'i sara 'ana baru nai. Ma kera daka taraa na mai furai nai fai sakwari 'oro ne lelea ka fungu gu ai uri sara, suli kera da nii karangia naa 'i sara nai, bobola gwana fainia ta tii talanga fa fale'ae laa kau.
9 Si kada kera koso na 'i sara, kera daka suana era nai 'e saru ka neneola naa fainia sakwari ki ma tai beret ki lau guu.
10 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ngali mai tai sakwari 'ana doo na molu deea ki nai."
11 Sa Saemon Bita 'e lea kau lao baru nai ka taraa na mai furai nai uri 'i sara. Na furai nai 'e fungu 'ana sakwari baita 'oro, 153 'ana sakwari, sui boroi na furai nai ka nao si muu guu.
12 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Lea mai, molu fanga 'amolua." Tii ledi lae 'urii 'ani nia, "'Oe sa tii ne wala?" Gu ne nao ta waa 'ani kera si ilia guu, suli da saitomana gwada ne nia Waa Baita kera sa Disas gwana nai.
13 Sa Disas lea mai ka ngali kau beret ka faa fua toa kwairooi nia ki. Sui ka ili lau gu 'uri nai 'ana sakwari ki.
14 Oluna si kada sa Disas nia saka faatai naa fua toa kwairooi nia ki naa nai, burina bae nia tatae faasia maea.

Sa Disas fainia sa Bita

15 Si kada kera fanga ka sui naa, sa Disas ka bae 'urii fua sa Saemon Bita, "'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'oe 'o liosau mamana 'ani nau ka talua liosaua kera toa nee fuaku?"
Sa Bita ka bae 'urii, "Tee mone Aofia. 'Oe 'o saitomana gwamu ne nau ku liosau 'ani 'oe."
Sa Disas ka bae 'urii fuana, "'O suasulia kale sifsif nau ki."

* **21:1** Taebirias ne ta sata lau guu fua 'osi 'i Galilii.

16 Sa Disas ruana ka bae lau gu 'urii, “'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'oe 'o liosau mamana 'ani nau?”
Sa Bita 'e luua ka 'urii, “Tee mone Aofia. 'Oe 'o saitomana gwamu ne nau ku liosau 'ani 'oe.”
Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O lio sulia na sifsif nau ki.”
17 Sa Disas oluna ka bae lau gu 'urii, “'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'oe 'o liosau mamana 'ani nau?”
Sa Bita manata lana ka 'asia naa, suli sa Disas oluna 'e ledi nia naa ka 'urii, “'Oe 'o liosau mamana 'ani nau?” Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, “Wala Aofia, 'oe naa ne 'o saitomana doo ki sui guu, ma 'oko saitomana ne nau ku liosau 'ani 'oe.”
Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O lio sulia sifsif nau ki.
18 Doo mamane nau ku saea fuamu 'e 'urii, kada ne 'oe 'ofi baita mai 'oe 'o tala ofi 'amua tala 'amu, ma 'oko tala lea 'amua tala 'amu 'ana kula ne 'o doori lea uria. Ma sui, lelea 'oe 'o waro naa, 'oe 'oko fale 'aba na kau uri daka dau 'abamu. Ma ta waa 'e'ete naa ne kai kania maku 'oe salafamu, ma ka talai 'oe kau uri kula ne nao 'osi doori lea gu uria.”
19 Sa Disas 'e saea si doo nai uri ka faatainia kwai maea ne sa Bita totoo kai mae ai. Ma nia kai tafoa satana God. Sui sa Disas ka bae 'urii fua sa Bita, “'O lea mai buriku.”
20 Sa Bita toriabulo 'e lio kau, nia ka suana waa kwairooi bae sa Disas liosau 'ani nia 'e lea na kau buri daru. Sa wala nai bae gooru karangia sa Disas 'ana kada bae kera fanga 'isi bae ma ka ledi 'urii 'ana sa Disas bae, “Wala Aofia 'ae, sa tii ne kai 'ole 'oe ma kai fale 'oe fuana malimae ki nai?”
21 Doo nai ne adea sa Bita 'e suana guu waa kwairooi nai ma ka ledi 'urii 'ana sa Disas, “Wala Aofia 'ae, ma sa wala nee mone 'utaa?”
22 Sa Disas 'e luua ka 'urii, “Lea sa nau ku dooria boroi sa wala nee ka mauri gwana lelea nau oli mai ku dao, nia nao lau doo 'oe uri 'oko bae 'amua sulia.” 'O lea 'amua mai buriku.
23 Fafona si baea nai guu, kera daka unutainia naa saea na waa kwairooi nai nao nia si mae guu. Ma sui, sa Disas nao si saea lau sae sa wala nai nia tara nao si mae lau bae. Nia bae lau 'ana 'urii bae, “Lea sa nau ku dooria boroi sa wala ne ka mauri gwana lelea nau oli mai ku dao, nia nao lau doo 'oe uri 'oko bae 'amua sulia.”

Baea 'isi ki naa

24 Na waa kwairooi bae ne kekeda nee, nia waa bae nia suai mai doo nai ki ma ka kekeda sulia nee. Kolu kolu saitomana nia bae mamana 'ana doo neki nia saea sulia sa Disas.
25 Tai doo 'oro ne sa Disas nia ilia ki lau guu, lea sa nau ku kekeda sulida ka sui guu, nau ku manata toi na molaagali nee tiifau boroi ka tu'uu nao si bobola fainia buka nai ki sui guu daka tio ai.

'Aks
Raoa Kera 'Aboosol Ki

Lao buka nee, sa Luk nia kekeda sulia raoa baki 'aboosol ki da ilia ki mai. Nia kekeda suli doo nai ki fua tii waa baita nai satana sa Tiofilas. Sa Luk lau gu bae kedaa mai buka loko da 'ailia 'ana, Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa sa Luk. Sa Luk nia kekeda sulia si doo ne fuli ki mai 'ana konia falu bae 'ana toaa manata mamana ki 'ana si kada burina naa sa Disas nia oli uri salo. Ma 'ana si kada nai, si kada toaa manata mamana ki 'ana God kera da 'oro naa ma daka safali naa 'ana liufi lana fera 'oro ki fainia si faarongoa diana bae sulia sa Disas Kraes. Ade 'uri nai lelea na toaa 'oro ki naa daka manata mamana 'ana God, ma na figua 'oro faalu ki naa daka tagwasu 'ana kula 'e'ete ki sui laona molaagali.

Sa Luk ka sasi uri faatai folaa lae ai ne toaa manata mamana ki, kera nao dasi dooria guu saketo lana 'initoaa 'i Rom, ma nao ade ta'aa lae fua ta waa ma ta ai. Ni kera da dooria lau 'ada uri toae ki sui daka rongo ma daka faamamanea na faarongoa diana nee sulia sa Disas Kraes.

Si doo talingai sa Luk bae sulia laona buka nee ne, si doo bae Anoedoo Abu nia ilia 'afa sato bae 'ana Bentikos. Bae na Anoedoo Abu 'e dao uri kwaitalai lae ma ka kwai'adomi fua toaa God ki 'ana si kada ki sui guu 'ana kula ki sui gwana ne nia saea daka lea uria. Tasi doo lau, sa Luk nia kekeda lau guu sulia tai si baea talingai ki ne 'aboosol ki da saea fua toae ki. Ma nia ka kekeda lau guu sulia na doo ne fuli ki fua toaa manata mamana ki 'ana kada nai 'ua mai. Nia ka faatai folaa 'ana doo nai ki fua kolu, ne God nia too 'ana tetedea baita tasa ma ka nao tasi doo si tala'ana suusi lana faarongoa diane nee.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Faarongoa diana nee nia talofia maefera baita 'i Durusalem 1:1—8:3
Faarongoa diana nee nia talofia laona lolofaa 'i Diudia fai Samaria 8:4—12:25
Etana lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 13:1—14:28
Na bae ofua gwaungaia ki 'ana sios 'e liu 'i Durusalem 15:1-35
Ruana lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 15:36—18:22
Oluna lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 18:23—21:16
Sa Bol kera talai nia naa uri Rom 21:17—28:31

Sa Luk nia kekeda lau fua waa baita kera nai sa Tiofilas

1 'O, Tiofilas 'ae! Lao buka totoonao nau bae, nau ku kekeda sulia doo baki
sui guu sa Disas nia ilida ki ma ka toolangainida ki.
2 Lelea mai ka dao guu 'afa sato bae God ngalia sa Disas uri salo. Sa Disas 'e
oli uri salo burina bae nia falea si baea fifii ki 'ana rigitaa Anoedoo Abu fua
'aboosol nia baki bae nia fili kera.
3 Sa Disas nia 'e faatainia lau 'i tala'ana fua 'aboosol nai ki. Ma nia ka ilia si
doo 'oro ki lau ne faatainia ne nia mauri lau gwana. Nia ka dao faatai ki lau
gu siada 'ana si kada 'oro ki laona faitaafuli fa dani ki, ma nia ka bae sulia
'initoaa God fuada.
4 Nia falea tii si baea fifii fua 'aboosol ki 'ana tii si kada nia fanga kwaimani
fai kera. Nia ka bae 'urii, “Nao molu si faasia ua 'i Durusalem. Molu too fasi
'amolua maasia na fale laa bae Maa nau alangainia mai bae. Alangaia nai
bae molu rongo nau ku bae mai sulia ki bae. Nia 'urii bae,

5 'Sa Dion nia faasiuabua mai toae ki 'ana kafo. Ma sui tara nao si tau guu
'i burina, God kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu.' "

Sa Disas tae uri salo

6 Si kada nai na 'aboosol ki da koni kwaimani lau fainia sa Disas, kera da
ledi nia. Ma daka bae 'urii, "Nee wala Aofia, tara 'oe taga naa 'ana 'initoaa
nee 'i Rom uri 'oko falea naa 'initoaa nee fuameli toaa 'Israel 'oto nai?"
7 Ma sa Disas ka luuda ka 'urii, "Nao lau doo kamolu uri molu ka saitomana
'amolu ne fa dani nai ma si kada nai fua doo nai ki dai fuli ai. Maa nau taifilia
'ana ne 'inito uri sae lana si kada fua doo nai ki dai fuli ai.
8 Aia ma ni kamolu molu kai too 'ana rigitaa 'i burina ne Anoedoo Abu kai
sifoli kamolu. Ma kamolu molu kai bae suli nau fua toae ki sui guu 'i seki
Durusalem, fainia 'i Diudia fai Samaria, ma ka lea na uri nai lelea ka faasuia
kula ki sui guu laona molaagali."
9 Nia 'e bae 'uri nai fuada sui guu, God ka ngali nia naa 'i langi. Ma si kada
kera bubu gwada kau suli nia, nia ka liu na laona dasa nai ka saufini nia ka
nao dasi suana naa.
10 Kera da sasi ngangata daka bubu 'alaa gwada 'uri nai uri sua lana tona
boroi, tii roo waa nai ki daru ofi mai 'ana maku kwakwaosarea nai ki dao
daru ka uu na siada.
11 Keerua ledi kera daru ka 'urii, "Kamolu toaa nee 'i Galilii, tee ne molu uu
'i seki ma molu ka bubungia na 'amolua lofona salo loo uria? Sa Disas waa
nai molu suana God ngali nia ka lea naa faasi kamolu uri salo nai, nia kai oli
lau gu mai. Kada nia oli mai, tara kamolu kai suana lau guu dao lana mai
mala nai molu suana lea lana kau nai uri salo."

Waa uri ka ngali fulingana sa Diudas

12 'Uri nai sui, na 'aboosol ki daka oli na mai faasia gwauna uo nai 'i 'Olif
uri 'i Durusalem. Too lao fera 'i Durusalem ka lea uri gwauna fa uo nai, na
kada taala nia bobola fainia tii kilomita.*
13 Si kada kera dao naa 'i Durusalem, kera daka raa kau lao kadaluma nai
kera too ai 'i langi. Na satana toaa nai ki ne: sa Bita, sa Dion, sa Demes, sa
'Andru, sa Filib, sa Toomas, sa Baatolomiu, sa Matiu, sa Demes 'alakwa sa
'Alfias, sa Saemon waa 'ana toa bae kera dooria taga lae 'ana 'initoaa 'i Rom
faasi kera 'i 'Israel, ma sa Diudas 'alakwa sa Demes.
14 Kera da koni kwaimani daka too 'ana tii si manata lae wane 'i seeri ma
daka too 'ana foa lae. Kera fai ai ki lau guu. Ni Meri gaa nia sa Disas fai waa
buri sa Disas ki.
15 Nao si tau guu 'i burina si kada nai, toaa manata mamana ki da 'oro ka
dao naa bobola fainia talangee wane ma roo akwala sarenga ki. 'I seeri sa
Bita 'e uu ka bae fuada sui guu.
16 Nia ka bae 'urii "Toafuta kera 'ae, si baea bae lao Kekeda laa Abu bae na
Anoedoo Abu 'e faabaea sa Defet ka saea 'ua naa sulia sa Diudas nia mamana
naa nai. Sa Diudas naa bae talaia toa bae lea mai daka daua sa Disas.
17 Sa Diudas nia ta waa naa 'ani kolu bae 'ana faatalongai lana faarongoa
diana nee."
18 (Sa Diudas bae nia ngalia si malefo uri maana si garoa bae nia ilia fua sa
Disas. Nia ka ngalia si malefo bae ka usia naa 'ana tii si gano. Ma si gano nai
gu bae nia mae ka tio tikwa rakena ka lua naa 'i laona bae.

* **1:12** Karangia tii kilomita kada tala nai taki kera toaa Diu ki 'e faolomainia fuada uri 'ii lana 'afa dani Sabat.

19 Si doo nai, si doo toaa nee 'i Durusalem sui naa da rongo naa nai. Nia
ne adea daka 'ailia si gano nai 'ana bae laa kera 'ana "'Akeldama." Toolangai
lana "Gano 'ana si 'Abu.")
20 Sa Bita ka bae lau gu 'urii, "Si baea bae lao kekeda laa Abu 'ana buka Sam
lau guu nia mamana naa 'i tari'ina. Nia bae 'urii bae, 'Alu luma nia sa wala
nai gwau 'ana, ka nao ta waa si too lau ai.' Ma ta kekeda laa lau guu ka bae
'urii, 'Alu ta waa talana lau 'ana kwaitalai lae.'
21-22 "Nia diana uri ta waa ka rao kwaimani lau fai kolu 'ana faatalongai
lana tatae lana sa Disas faasia maea. Nia 'uri nai, nia diana uri kolu ka filia
'ua gu ta waa 'ana toa baki da too kwaimani mai fai kolu si kada bae Aofia
kolu sa Disas nia too 'ua fai kolu 'ita mai 'ana si kada sa Dion nia faasiuabua
toae ki lelea mai ka dao gu 'afa sato bae God ngali nia naa faasi kolu uri salo."
23 'I seeri kera daka filia naa ta roo waa, sa Diosef waa nai da 'ailia lau guu
'ana sa Baasabas ma tai kada daka 'ailia lau guu 'ana sa Diastas. Fai ta ruana
waa sa Mataeas.
24 'Uri nai guu kera daka foa na 'urii, "Aofia 'ae, 'oe naa ne 'o saitomana
manata lana wane ki sui guu. Aia, 'o faatainia mai fua meli 'i tari'ina sa tii
'ana roo waa neki ne 'oe filia
25 uri ka rao kwaimani fai 'aboosol ki 'ana raoa nee talana sa Diudas bae
nia mae ka lea naa uri fulina 'ua guu."
26 Kera da foa 'uri nai sui daka ilia doo mala 'ini dais lae uri ka faatainia tii
'ana roo waa nai ki na dais nai kai 'asia bali nia. Ma si ade laa nai ka faatainia
naa sa Mataeas nia kai rao fai akwala 'aboosol ma tii 'aboosol sarenga baki.

2

Dao lana mai na Anoedoo Abu
1 'E dao guu 'afa dani Bentikos*, na toaa manata mamana bae daka koni
kwaimani naa 'ana tii si kula nai lao fera 'i Durusalem.
2 Tona boroi, kera daka rongo naa kuruu lana doo nai 'e mala ta mae
koburu talingai ne ufiufi ka koso na mai fasi lao salo loo ka sifolia naa luma
nai kera nii laona ka 'etengaa naa.
3 Ma kera daka suana doo nai ki mala meakwesu ki da tagala daka sifo
daka dau naa lao gwauda ki sui guu lao luma nai ta waa si ore.
4 Ma na Anoedoo Abu ka olofi kera tiifau naa, ma kera daka safali bae naa
'ana baea lana toaa 'e'ete ki naa fasi bae lada ki 'ua guu, suli na Anoedoo Abu
'e faabae kera.
5 'Afa dani nai, na toaa Diu ni faabaita lana God da lea mai daka nii sui naa
'i seeri Durusalem. Kera da lea ki mai fasi bali molaagali 'e'ete ki sui naa.
6 Si kada konia nai da rongo kuruu lana doo nai, kera daka koni tiifau mai
daka kwele 'asia naa, suli da rongo toa manata mamana nai ki da bae naa
'ana bae lada ki sui gwana.
7 Ma toaa nai ki daka bae na 'urii fuada kwailiu, "Na toa nee da bae naa
'ana bae lakolu baki ne! Ma sui kera toa bae fasi Galilii sui gwana ne!
8 Ma kera da ade 'utaa ne kolu ka rongo kera daka bae lau nada 'ana bae
laa kolu baki nee?
9 Nee rowaa, kamolu toaa nee; 'i Baatia, ma Midia, ma 'Elam, ma
Mesobotemia, ma Diudia, ma Kabadosia, ma Bontas, ma 'Eisia,
10 ma Frigia, ma Bamfilia, ma 'Isib, ma Libia karangia fera 'i Saerin, ma ta
bali 'akolu ne kamolu lea mai fasi 'i Rom. (Kamolu toaa Diu ki 'ua guu fai toaa
ne lea mai molu ka too naa suli birangaa toaa Diu ki.)

* **2:1** Fa sato baita kera Diu ki ne liu 'ana lima taafuli dani fono 'i burina Fangatasae.

11 Ma kolu toaa ne kolu lea mai fasi auaua 'i Krit, ma fasi fera 'i 'Arabia. Na
toa nee da bae 'ana bae lakolu ki 'ua guu daka faatalongainia doo ni kwele
lae ki ai ne God nia ilida ki mai, kolu ka tala rongo filoa gu ne!"
12 Ma kera daka kwele 'asia naa daka ulafusia doo dai saea. Kera daka ledi
kera kwailiu daka 'urii, "Rowane 'ae, ma tee naa ne 'urii?"
13 Tai waa kera daka 'onionga ai daka bae 'ada 'urii, "Kera da kuu baita
'asia naa 'ana waen ma gwauda ka rorodoa ne!"

Sa Bita nia faatalongai

14 Sui sa Bita 'e uu kwaimani fai akwala ma tii 'aboosol sarenga baki ka
bae baita fua konia nai ka 'urii, "Kamolu toaa nau Diu ma toaa nee lao fera
'i Durusalem tiifau, molu fafurongo fasi. Nau ku faarongo kamolu uri nao
molu si kwaikolai lau 'ana doo ne fuli nee.
15 Toa nee nao kera dasi kuu guu ma ka nao dasi oewanea guu mala doo ne
kamolu manata toi. Si kada nai 'i 'uubongi 'ana sikwana kada sato 'ua gwana
ne.
16 Na doo bae brofet Dioel 'e bae mai sulia 'ana kada 'i nao, nia ne fuli naa
nee. Nia bae 'urii bae,
17 'God 'e bae 'urii,
'Afa dani 'isi ki, nau kwai fale dangatai 'ana Anoedoo Abu nau fua toae ki sui
gwana.
Na 'alakwa kamolu ki, fai saari kamolu ki, kera dai faatalongainia bae laku.
Ma na toa dafi baita kamolu ki kera dai suana fafaataia ki, ma na toa waro
kamolu ki kera dai maleubolea na maleubolee ki.
18 'Ana si kada nai, nau kwai falea lau guu na Anoedoo Abu nau fua toaa
ni rao nau ki, wane ki fai keni ki sui guu, uri kera lau guu daka
faatalongainia bae laku.
19 Ma ni nau kwai ilia doo ni kwele lae ki ai laona kwalimangaa loo, ma nau
kwai faatainia faataia ki lao fera ne 'i saegano.
Ma nau kwai faatainia si 'abu ma na ere ma na gwelasasu baita lao fera ne 'i
saegano.
20 Na sato loo nia kai rorodoa, ma na madame nia kai 'a'abua,
lelea sui fatai fa dani nia Aofia 'ana unidianaa nia kafi dao mai.
21 Ma na waa ne nia 'ai fuana Aofia uri ka suufi nia, Aofia kai faamauri nia.' "✡
22 Sa Bita nia ka bae lau 'urii, "Kamolu toaa nee 'Israel, molu fafurongo
fasi ku faarongo kamolu! Sa Disas waa bae faasia 'i Naasaret, nia naa bae
God fale nia mai. Bae God faatai folaa mai ai 'ana doo kwaibalatana baki ni
kwele lae ki ai bae sa Disas nia ilida 'ana rigitaa God, ma kamolu molu ka
saitomana gwamolu da fuli naa 'i matangamolu.
23 God nia saitomana sui naa ma ka 'olofaorana sui naa uri totoo boroi
kera dai falea guu sa Disas 'i 'abamolu. Na toaa nao lau Diu ki daka 'ado
kwaimani fai kamolu molu ka saungia ka mae naa, bae molu foto faafi nia
'ana 'airarafolo.
24 Sui ka 'uri bae boroi 'ana, God ka tatae nia lau gwana fasi maea ma ka
lafu nia lau gwana fasi lao nonifiia ma na maea, suli maea 'e 'afitai ka dau
faafi sa Disas.
25 'Ana kada 'i nao mai, sa Defet nia bae 'urii sulia Disas,
'Nau ku suana mai God nia nii fai nau 'i bali aolo nau 'ana kada ki sui guu,
ma ka adea nau 'afitai ku maungia lau ta doo.
26 Uri maana si doo nai, mangoku 'e ele 'asia naa ma na ngiduku ka naru suli
'oe 'ana kada ki sui.

✡ **2:21** Dioel 2:28-32

Noniku lau guu kai too 'ana manata ngadoe,
27 suli 'oe 'afitai 'oko lukasi nau fua lao maea, ma nao sae 'oko faolomai nau
Waa Abu 'oe ku dura gwaku lao kilu.
28 'Oe 'o faatainia sui naa tala 'ana mauria fuaku.
'Oe tara 'o funguli nau 'ana ele lae uri ku ele 'i naofamu.' "✡
29 Sa Bita ka bae lau 'urii, "Toolaku ki 'ae, nau ku faarongo folaa 'ani
kamolu na kokoo kia sa Defet nia mae gwana, kera daka alu nia ma na
likwafau da alu nia ai boroi 'e nii gwana siakolu seki 'i tari'ina.
30 'Uri nai tama sa Defet nao si bae lau sulia nia tala 'ana nai kada nia saea
si doo nai. Sa Defet nia na brofet, ma nia ka saitomana gwana na alangaia
God fuana, ne God saea nia kai alua ta waa 'ana kwalafaa sa Defet uri 'inito
lae 'i fulina.
31 Sa Defet ka suana sui na mai doo ne God kai ilia, ma sa Defet ka bae sulia
na Kraes nia kai tatae faasia maea, ma God ka nao si lukasi nia fua laona kilu
ma nonina ka nao si dura.
32 Disas nee gu ne God tataea faasia maea, ma kameli sui guu meli ka suana
naa ma meli ka bae na sulia nee.
33 God nia faa'initoaa sa Disas ka 'inito fainia, ma ka falea na Anoedoo Abu
fuana 'uri bae nia alangainia bae. Ma 'i seeri, sa Disas ka fale dangatai na mai
'ana Anoedoo Abu ne kamolu molu rongoa ma molu ka suai naa 'i tari'ina
nee.
34 Sulia nao lau sa Defet ne tatae uria salo. Aia ma sa Defet ka bae lau gu
'urii,
'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe too 'amu bali aolo aku, 'ana 'inito lae fai nau,
35 maasia si kada nau kwai alu 'oe 'oko 'inito faafia malimae 'oe ki.'✡
36 "Doo nai gu ne adea nau ku dooria kamolu sui guu toaa 'Israel molu ka
saitoma diana 'ana si doo 'urii: Sa Disas waa ne nau ku bae sulia nee, bae
kamolu foto faafia 'ana 'airarafolo, nia ne God faa'inito nia ma nia na Aofia
ma na Kraes!"
37 Ma si kada kera rongo si doo nai na mangoda ka fuu, ma daka bae 'urii
fua sa Bita fai na 'aboosol ki, "Toafuta ki 'ae, tee naa ne tara meli ka ilia uri
God ka manata luke kameli nai?"
38 Sa Bita luu kera ka 'urii, "Kamolu sui guu, molu bulasi manataa faasia
abulo ta'aa laa kamolu ki uri meli ka faasiuabu kamolu. Molu ka manata
mamana 'ana sa Disas Kraes uri God ka manata lukea abulo ta'aa laa kamolu
ki, ma ka falea na Anoedoo Abu nia fuamolu.
39 Na alangaia bae 'ana Anoedoo Abu doo fuamolu fai wela kamolu ki lau
gu bae, fainia doo lau guu fua toaa ne kera too tau ki mai, ne God kia kai 'aili
kera lau gu mai."
40 Sa Bita nia ka saea lau tai si baea 'oro 'ana bae fifii lae ki fuada ka
'urii, "Molu ka sua diana suli kamolu faasia kwakwaea ne toaa ta'aa nee da
naofia!"
41 'I seeri na toaa nai kera da faamamanea na bae lana sa Bita, kera daka
siuabu naa. Ma 'afa dani nai, bobola fainia na olu tooni wane ne kera ruu
lau mai fai konia nai 'ana toaa manata mamana ki.
42 Ma 'afa dani ki sui guu, kera daka noni maabe naa uri fafurongo lana
toolangaidoo lana 'aboosol ki. Ma kera daka ade kwaimani 'ana doo ki sui
guu ma daka fanga kwaimani ma daka foa kwaimani ki naa.
43 Ma na 'aboosol ki daka ilia doo kwaibalatana 'oro ki ma doo 'oro ni kwele
lae ki ai, ma na toae ki sui guu daka kwele 'asia naa.

✡ **2:28** Sam 16:8-11 ✡ **2:35** Sam 110:1

44 Ma na toaa manata mamana ki kera daka too kwaimani ma daka sasi
diana 'ana si doo ki sui guu matangada kwailiu.
45 Ma toaa ne kera faafoli 'ana si gano kera ki ma tai si doo diana 'ada ki,
kera daka tolingia malefo kera ngali ki fuada kwailiu ka bobola fainia kwai
'atoia kera ki.
46 Ma kera daka koni 'afa dani ki sui guu laona Beukaua nai. Ma kera daka
fanga kwaimani 'i luma kera ki 'ana ele lae ma enoenoe laona mauri lada.
47 Ma kera daka tangoa God, ma na toae ki sui guu 'i Durusalem daka ele
lau gu fai kera. Ma 'afa dani ki sui guu na Aofia ka faamauria tai toaa ki lau
ma daka ruu mai fai toaa manata mamana nai.

3

Sa Bita fainia sa Dion daru guraa waa 'aena mae

1 'Ana tii fa dani 'ana oluna si kada sato 'i saulafi, sa Bita fainia sa Dion
keerua daru lea na kau uri foa lae lao Beukaua bae 'ana si kada kera ni foa
lae.
2 Ma tii waa, na 'aebara nia dai ngali nia kau 'afa dani ki sui guu daka
faagoorungainia 'i 'aena maesakaa nai da 'ailia 'ana "Maesakaa Kwanga",
nai dai ruu kau ai uri lao labu 'ana Beukaua nai. Na waa nai, waa 'aena mae
'ua gu mai si kada nia futa. Nia kai gooru ki 'i seeri uri gani doo lae siana toae
ki sui gwana ne kera ruu kau 'ana maesakaa nai.
3 Ma si kada sa wala nai 'e suana sa Bita fai sa Dion daru kai ruu gu kau,
nia ka gani keerua naa uri tafa seleni 'ana siadaru.
4 Sa Bita ka bubungi nia naa, ma sa Dion boroi ka 'uri nai lau guu. Ma sa
Bita ka bae 'urii fuana, "Sua miri fasi nee."
5 Waa nai 'e lio uri keerua, ka manata ngado naa sa daru dai faa 'ana tasi
doo.
6 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, "Nau nao kwasi too 'ana malefo. Si doo ne
nau ku too ai, nia 'ana ne kwai falea fuamu. Nau ku saea fuamu 'ana rigitaa
sa Disas Kraes na waa bae 'i Naasaret, 'o tatae 'i langi 'oko fali."
7 Sa Bita ka dau 'i 'aba aolo nia, ka tataea naa. Ma 'ali'ali 'asi kada nai ua
guu, 'aena sa wala nai ka tetede
8 ma nia ka lofo 'alaa, ma ka uu naa 'ana roo 'ae nia ki, ka safali fali na kau.
Nia ka ruu na kau fai keerua uri laona labu 'ana Beukaua bae. Ma nia ka fali
naa, ka lofo 'alaa ka tangoa na God.
9 Na konia nai daka suana sa wala nai si kada nia fali ma ka tangoa naa
God,
10 kera daka lio saitomana naa. Ne nia waa nai gwana kai gooru firi 'i 'aena
maesakaa nai da 'ailia 'ana "Maesakaa kwanga" nai 'ana Beukaua bae, ma
kai gani doo firi nai. Ma kera daka kwele 'asia naa 'ana si doo nai 'e fuli 'ana
sa wala nai.

Baea sa Bita saea laona Beukaua bae

11 Si kada sa wala nai 'e dau 'abe'abe 'ua gwana 'ana sa Bita fai sa Dion,
konia nai sui guu daka kwele 'asia naa ma daka lae tiifau mai siada lao bali
tafasusu nai da 'ailia 'ana "Tafasusu sa Solomon."
12 Si kada sa Bita 'e suai kera da ade 'uri nai, nia ka bae 'urii fuada, "Kamolu
toaa nee 'i 'Israel, tee ne adea molu ka kwele baita 'asia naa 'ana si doo nai?
Kamolu molu bubungi kaaria na molu mala bae sae tetedea kaaria 'ana tala
'aaria, ma nao sae nunufana abulo 'o'olo laa kaaria fua God tala 'aaria ne
miri guraa sa wala nee ai!

13 God ne sa 'Abraham, ma sa 'Aesak, ma sa Diakab, ma God ne kokoo kia
ki sui naa da foosia, nia ne tala tafoa 'ana satana waa ni rao nia sa Disas 'i
tari'ina nee. Kamolu bae molu tala noni'ela 'amolua 'ana sa Disas 'i naofana
sa Baelat si kada bae sae nia kai lukea mai sa Disas, ma sui molu ka falea
'amolua sa Disas uri daka saumaeli nia 'ada.
14 Kamolu molu noni'ela 'amolua 'ana sa Disas na waa abu ma waa 'o'olo
bae, ma sui molu ka radu 'aena 'amolua sa Baelat uri ka lukea mai na waa
sauwane bae mone fuamolu.
15 Ni kamolu molu saungia naa sa Disas bae, na waa ne nia gwaufutona
maurie naa. Sui God ka tatae nia naa faasia maea, ma kaaria miri ka suai
naa mamana lana si doo nai.
16 Sa wala nee 'aena 'e diana naa nee, kamolu molu suana molu ka lio
saitomana gwamolu ne. Nia 'e faamamanea tetedea sa Disas ne adea nia
ka tetede naa nee. Na rigitaa sa Disas fai na manata mamana lae 'ani nia ne
adea sa wala nee ka 'akwaa tiifau naa molu ka suana naa nee.
17 "Iuka nia mamana toafuta nau, nau ku saitomana na ulafusidoo lae ne
nia adea molu ka ilia si doo nai 'ana sa Disas, ma toa gwaungai kamolu ki
boroi kera daka ili lau gu 'uri nai 'ani nia.
18 Ma sui ta, God nia saea sui na mai 'i nao 'ana brofet ki ne totoo boroi na
Kraes nia kai nonifii. Ma si baea nai God saea mai, na fuli lana naa bae.
19 Nia 'uri nai, kamolu molu bulasi manataa naa faasia abulo ta'aa laa
kamolu ki molu ka abulo talea God, uri nia ka manata lukea abulo ta'aa laa
kamolu ki, ma ka falea mai elea fuamolu ne 'ita mai fasi God.
20 Ma uri nia ka falea mai sa Disas na Kraes fuamolu.
21 Nia kai too mai 'i salo lelea ka dao guu 'ana si kada God 'e faa faalua doo
ki sui, mala bae nia saea 'uana mai 'ana brofet abu nia ki.
22 Suli sa Mosis 'e bae mai 'urii sulia, 'God kolu nia kai tafoa tii brofet 'uri
nau lau guu fuamolu. Tara nia ta waa 'ani kamolu 'ua guu toaa Diu. Molu ka
ade suli si doo nia saea fuamolu.
23 Tii ne nao si ade suli si doo nia saea, waa nai God kai faia 'i sara faasia
matangana toaa nia ki uri ka funu naa.'
24 'Ita mai 'ana sa Samuel, ma ka lea mai 'ana brofet baki sui guu da
faarongo talo 'ana bae lana God, kera da faatalongainia sui guu si doo ne
fuli naa lao fa sato 'i tari'ina ki.
25 Na alangaia God bae na brofet ki da bae mai sulia 'ana kada 'i nao, na
doo fuamolu lau guu, ma molu ka 'ado lau guu 'ana doo God alangainia ki
fua kokoo kamolu ki. 'Uri bae nia 'e bae mai 'urii fua sa 'Abraham, 'Na wela
ne kai futa mai 'ana kwalafaa 'oe, nia kai faadianaa nau fua toae ki sui guu
lao molaagali.'
26 Nia ne, si kada God nia filia mai sa Disas waa ni rao nia ka lea mai
siamolu, nia fale nia fasi mai siamolu nao uri ka falea dianaa fuamolu, si
kada kamolu bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki."

4

Kera ketoa sa Bita fai sa Dion

1 Si kada sa Bita fai sa Dion daru bae 'ua gwadaru fua toaa nai, na waa ni
foa ki ma na toa da fofolo kalia Beukaua nai fai na Sadiusii ki lau guu daka
dao na siada.
2 Toa gwaungai nai manata lada ka ta'aa 'asia naa 'ana 'aboosol nai ki,
suli keerua daru toolangaidoo fua konia nai ma daru ka faatalongai sulia
sa Disas nia tatae naa fasi maea. Ma na tatae lana sa Disas faasia maea nia
faatainia ne wane ki sui gwana dai tatae faasia maea.

3 Kera daka daua naa sa Bita fai sa Dion, ma daka alu keerua naa laona
lookafo daru ka tio na seeri uri 'uubongi, suli nia saulafi rodo naa.
4 Ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa 'oro nai kera da rongoa baea nai keerua
daru bae sulia, kera daka manata mamana naa. Ma na toa da manata
mamana 'ana si kada nai gwana nia dao bobola fainia lima tooni wane naa.*
5 Sui tio 'e dani 'i burina guu, na waa gwaungai ki ma na waa toolangaidoo
ki 'ana taki da koni daka bae ofu naa lao fera 'i Durusalem.
6 Na ofu laa nai, sa 'Anas waa foa ni gwau ma sa Kaeafas ma sa Dion, ma
sa 'Aleksanda fainia tai toa ki lau 'ana 'aebara nia waa foa ni gwau ne da nii
laona.†
7 Ma kera daka 'ailia mai sa Bita fainia sa Dion uri bae lae 'i naofada tiifau,
ma daka safali ledi keerua naa. Daka 'urii, "Nee wala, mamanaa tee ne muru
guraa sa wala bae ai, ma sa tii ne falea rigitaa fuamuru uri ili lana si doo nai?"
8 'I seeri na Anoedoo Abu ka burosia naa sa Bita ma ka faabae nia ka bae
na 'urii fuada, "Ku faarongo kamolu toa 'inito ma toa gwaungai nee.
9 Kamolu molu ledi kaaria uri miri ka unu sulia si doo diana bae miri ilia
fua waa 'aena mae bae, ma rigitaa tee bae adea nia ka diana naa bae ne.
10 Aia, kaaria miri dooria kamolu ma na toaa nee 'i 'Israel sui naa molu
ka saitomana ne: Na rigitaa 'ana satana sa Disas Kraes waa bae 'i Naasaret
bae kamolu saungia ka mae 'ana 'airarafolo ma sui God ka tataea lau fasi
maea, nia ne faa 'akwaa sa wala nee ka 'akwaa, ne molu ka suana ka uu naa
'i naofamolu nee.
11 Sa Disas, nia bae na kekeda laa Abu 'e bae suli nia ka 'urii,
'Fau bae toa kamolu ki ni saungai luma lae da 'ui gwada ai ne,
ma sui nia fatai ne fau 'initoa tasa nai uri faangado lana lume.'
12 "Taifili nia naa ne bobola fainia faamauri lana toae ki sui, nao naa ta
waa lau lao fera ne 'i saegano uri kolu ka mauri nunufana."
13 'I seeri toa gwaungai nai ki daka kwele 'asia naa 'ana sa Bita fai sa Dion,
suli keerua nao daru si sukulu guu ma na roo kaa waa mala keerua ki gwana,
ma sui daru ka bae ma daru ka rakea 'asia naa. Ma kera daka lio saitomana
lau guu ne keerua roo waa daru too kwaimani lau gu mai fai sa Disas.
14 Ma kera 'afitai daka saea naa tasi doo, suli na waa bae keerua daru gura
nia bae 'e uu kwaimani lau gu fai kera 'i seeri.
15 'Uri nai kera daka odua sa Bita fai sa Dion ma sa wala nai daka ruu na
'ada 'i maa fasi lao bae ofua gwaungaia nai, uri kera waa baita nai ki daka
bae fasi 'ada taifili kera suli si doo kera dai ilia 'ana sa Bita fai sa Dion.
16 Kera daka 'urii, "Toa nee 'ae, tee ne kolu kai ilia 'ana roo waa neki? Na
toaa nee 'i Durusalem tiifau da saitomana sui gwada si doo kwaibalatana
talingai bae keerua daru ilia, ma kolu 'afitai kolu ka tofea naa ne.
17 Sui boroi 'ana, uri nao si doo nai si talo lau kau, kolu ka saea fuadaru uri
nao daru si bae lau sulia sa Disas fua toae ki."
18 Kera bae ofu 'uri nai sui daka 'ailia sa Bita fai sa Dion daru ka ruu
lau kau, daka bae fifii na fuadaru uri nao daru si bae lau sulia ma daru si
toolangaidoo lau sulia rigitaa sa Disas.
19 Ma sui sa Bita fai sa Dion daru ka luu kera daru ka bae 'urii, "Kamolu
molu manata fasi sulia si doo tee ne 'o'olo 'i maana God, ade lae suli kamolu
ma nao ade lae suli God?

---

* **4:4** Lima tooni wane ma nao kera dasi idumia guu keni ki fainia na wele ki ne kera faamamanea lau guu na faarongoa diana nai. † **4:6** Sa Kaeafas na waa foa ni gwau 'asi kada nai, fai fungo nia sa 'Anas waa ne foa ni gwau mai 'i nao 'ani nia.

20 Suli ni kaaria 'afitai miri ka too lau fasi bae lae suli doo ne miri suai ma
miri ka rongoa sui naa."
21 Toa baita nai daka bae fifii lau fuadaru, daka saea lelea keerua nao daru
si ade suli bae lada, kera daka ilia doe 'ani keerua. Kera da bae 'uri nai sui
daka odu keerua daru ka lea na 'adarua. Kera da dao toi ka 'afitai uri kwae
ladaru suli toaa nai sui guu da tangoa God faafia si doo nai 'e fuli nai.
22 Suli sa wala bae na 'aena mae bae nia talua naa faitaafuli fa ngali ki.

Foa laa kera toaa da manata mamana

23 Si kada kera lukea sa Bita ma sa Dion ka sui naa, keerua daru ka oli naa
siana figua kera bae. Dao kau keerua daru ka faarongo naa 'ana doo nai ki
waa baita ni foa ki fai toa gwaungai ki da saea mai fuadaru.
24 Si kada kera rongo doo nai ki, kera daka foa kwaimani sui talea God daka
bae 'urii, "God 'ae, ni 'oe ne 'o 'inito faafia doo ki sui ma 'oko saungainia salo
loo fainia ano nee ma na asi, ma na doo mauri neki sui guu 'i laoda ki.
25 Ni 'oe bae 'o falea Anoedoo Abu 'oe ka faabaea kokoo kameli sa Defet na
waa ni rao 'oe, ma nia ka bae 'urii,
'Na toaa nao lau Diu ki, da rakesasui nau, ma na toae ki daka fairafo gwada
'ana manata toi lae doo ta'ae ki fuaku.
26 Na waa 'inito lao fera ne 'i saegano ki ma na toa gwaungai ki da koni sui
naa uri alasi lana God,
ma na Kraes na waa fifilia nia.'
27 "Si doo nai 'e mamana naa, suli sa Herod 'Antibas fai sa Bontias Baelat
keerua daru bae kwai ala faafi mai fai toaa 'Israel ma toaa nao lau Diu ki lao
maefera baita nee. Ma kera daka 'ole kwaimani 'ana mae lana sa Disas, na
waa abu 'oe ni rao bae 'o fili nia.
28 Kera da ili kwaimani 'ana si doo bae ma ka fulia naa si doo 'oe saea 'ua
na mai 'i nao fai rigitaa 'oe totoo kai fuli 'uri nai.
29 Ma 'i tari'ina God 'ae, 'o suana fasi mai bae fifii laa neki kera ilia mai nee.
'Oko fale 'amua mai tetedea 'oe fuameli toaa ni rao 'oe, uri meli ka rakea uri
bae lae suli bae lamu.
30 'Oko faatainia mai tetedea 'oe fua gura lana toae ki, ma uri ili lana doo
kwaibalatana ni kwele lae ki ai 'ana rigitaa waa ni rao 'oe sa Disas."
31 Si kada kera foa ka sui naa, si kula nai kera koni ai daka foa nai ka 'igi'igi
naa. Ma na Anoedoo Abu ka burosi kera sui guu, ma kera daka bae noniraa
naa suli bae lana God.

Toaa manata mamana ki da 'ado kwailiu 'ana totodaa kera ki

32 Na toaa manata mamana ki sui guu da too naa 'ana tii si lio ma tii si
manata laa. Kera sui guu, nao ta waa ma ta ai si saea naa doo neki naisata
'ani nia, na doo nia 'i tala'ana ki gwana. Kera 'ado kwaimani sui naa 'ana si
doo 'i satada ki 'i matangada kwailiu.
33 Na 'aboosol ki daka lado gwauna naa faarongo lae sulia tatae lana sa
Disas na Aofia ma na ade dianaa nia ka nii fai kera sui guu laona raoa nai.
34 Ka nao ta waa ma ta ai 'ani kera si oli kukuru guu 'ana tasi doo lao tooa
nia. Si kada kera foli 'ana gano ma nao luma kera ki, kera daka ngalia mai
malefo ne kera todaa ki,
35 daka faa 'i 'abana 'aboosol ki. Na 'aboosol ki daka ngalia malefo nai ki
daka tolingia fua figua ki ka lea sulia kwai 'atoie kera ki sui guu.
36 Ta tii waa ne satana sa Diosef. Nia waa 'ana kwalafaa sa Lifae ma sui ka
futa 'i Saebras. 'Aboosol ki da 'aili nia 'ana sa Baanabas (toolangai lana, Waa
ni Kwaigwafei),

37 ne nia 'e foli 'ana si gano 'i satana ma ka ngalia malefo nai 'e todaa ka faa
'i 'abana 'aboosol ki.

5

Sa 'Ananaeas fai 'afe nia ni Safaera

1 'Ana si kada nai, tii waa satana sa 'Ananaeas fai 'afe nia ni Safaera, daru
foli lau guu 'ana tii si gano 'i satadaru.
2 Sa 'Ananaeas 'e ngalia bali 'ana malefo nai daru todaa suli si gano nai ka
alua ka tio gwana siadaru. Nia ka ngalia ta bali gwana 'ana malefo nai ka
faa naa 'i 'abana 'aboosol ki, ka saea malefo nai sui naa nai. Si doo nai nia
ilia nai, 'afe nia 'e saitomana sui naa.
3 'I seeri sa Bita ka ledi 'urii 'ani nia, "Nee wala 'Ananaeas, 'utaa ne 'oko
faolomainia sa Saetan ka talai 'oe uri suke lana Anoedoo Abu doo ne 'o dau
gwamu mai faafia bali 'ana malefo nee kamuru todaa uri maana si gano bae?
4 Si gano bae, si kada nao kamuru si foli 'ua ai si gano kamurua 'ua gu bae.
Ma si malefo nai kamuru ngali uri maana si gano nai boroi burina muru foli
ai, si malefo kamuru lau gu nai. Kamuru naa ne muru too 'ana rigitaa uri ili
lana si doo muru dooria 'ana doo kamuru nai ki. Sui tee ne adea muru ka
manata toi lau suke lae 'uri nai lao liomuru? Kamuru muru sukea God nai!
Nao lau wane gwana ne muru sukea nai!"
5 Si kada sa 'Ananaeas 'e rongo si baea nai, nia ka 'asi nia ka mae 'ua gu 'i
seeri. Na toaa nai sui guu da rongo si doo nai, kera daka mau 'asia naa.
6 Na waa daraa nai ki daka lea mai daka 'afua naa sa 'Ananaeas ne mae
naa. Ma daka ngali nia kau daka saufinia naa.
7 Bobola gu fainia oluna si kada sato 'i burina, na 'afe nia sa 'Ananaeas ka
ruu lau gu mai 'i luma siana sa Bita, ma sui ka nao si saitomana lau gwana si
doo nai fuli 'ana arai nia.
8 Ma sa Bita ka ledi 'urii 'ani nia "'O faarongo nau fasi mai, na malefo bae
sui naa nee, bae arai 'oe fai 'oe muru ngalia uri si gano bae?"
Nia luua ka 'urii, "Iuka, nia sui naa na!"
9 'I seeri sa Bita ka bae 'urii na fuana, "Kamuru muru ade 'utaa ne muru
ka sukea Anoedoo Abu nia God nee? Suana fasi loko! Toa bae da saufinia
mai arai 'oe loko da uu naa 'aena mae. Tara kera dai ngali 'oe lau gu kau uri
saufini lamu ne."
10 Na 'initai nai ka 'asi nia lau guu 'i seeri siana sa Bita, ka mae naa. Ma na
ote daraa bae da ruu mai daka suana nia mae naa, daka ngali nia na kau uri
maa, sui daka lea daka saufinia ka tio lau guu ninimana arai nia.
11 Na maua baita 'asia naa ka durufia figua nia God tiifau ma na toae ki sui
gwana ne kera da rongo sulia si doo nai.
12 Na 'aboosol ki daka ilia doo kwaibalatana 'oro ni kwele lae ki ai 'i
matangana toaa nai. Ma na toaa manata mamana ki sui guu, daka koni lao
Beukaua bae lao si bali beu kera 'ailia 'ana Tafasusu sa Solomon.
13 Toaa nao dasi manata mamana ki daka mau lau gwada 'ana lea lae mai
uri 'ado lae fai toaa manata mamana ki, sui boroi 'ana toae ki sui gwana daka
sae'inito 'ana toaa manata mamana.
14 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, toaa 'oro 'asia naa daka manata mamana 'ana
Aofia, ma daka lea mai daka 'ado na fai konia baita nai 'ana toaa manata
mamana ki.
15 Nunufana doo nai ki 'aboosol ki ilia, na toaa nai ki daka ngalia mai waa
matai ki daka aluda fainia doo ni tio kera ki sulia taale ki, uri sa Bita 'e liu
kau nununa boroi 'ana 'e liu faafi kera, kera daka 'akwaa naa.

16 Ma na toaa 'oro daka lea mai fasi kasi maefere ki sui gwana kalia
'i Durusalem, ma kera daka ngalia mai toaa kera ki da matai fainia waa
anoedoo ta'aa ki tauwela kera ki ma 'aboosol ki daka gurada. Ma kera tiifau
daka 'akwaa lau gwada ki.

Kera faanonifiia naa 'aboosol ki

17 'I seeri na waa foa ni gwau nai, fainia 'aini waa ni foa nia ki 'ana toaa
kera Sadiusii ki, na lioda ka ta'aa naa fua 'aboosol ki.
18 Ma kera daka daua 'aboosol ki daka alu kera naa lao lookafo.
19 Ma sui, lao fa rodo nai na 'ensel nia God ka 'ifingia mae ki 'ana lookafo
nai, ka talaia 'aboosol ki daka ruu lau gwada 'i maa.
20 Na 'ensel ka bae 'urii fuada, "Molu lea na kau uri Beukaua loko molu ka
faarongoa toae ki 'ana si baea sulia na mauria falu nee."
21 'I 'uubongi dani folaa naa, kera 'aboosol ki daka ruu na kau lao lalo baki
'ana Beukaua bae, mala doo bae 'ensel tala saea mai fuada. Kera daka safali
toolangaidoo naa siana toae ki 'i seeri.

Si kada na waa foa ni gwau nai fainia 'aini waa ni foa nia ki kera dao, kera
daka 'ailia bae ofua gwaungaia bae uri daka koni ma daka bae ofu naa. Ma
kera daka kwaiodui uri daka talaia mai 'aboosol ki siada fasi lao lookafo bae.
22 Ma sui, si kada waa ni omee ki da lea kau dao laona lookafo bae, ka nao
dasi suada naa 'i seeri. 'Uri nai, kera daka oli mai lea dao daka faarongo ai.
23 Daka bae 'urii, "Kameli meli dao kau maana lookafo loko, meli ka suana
waa ni fofolo ki da uu gwada suusia mae ki, ma na mae ki boroi daka bilaki
ngasi ki gwada. Ma sui, si kada kameli meli 'ifingia mae ki meli ka ruu kau,
kameli nao meli si suana guu ta 'aboosol 'i laona lookafo!"
24 Si kada na waa baita ni foa ki, ma na waa gwaungai nai 'ana waa ni fofolo
ki 'ana Beukaua nai da rongo si doo nai, kera daka kwaikolai naa 'ana tee ne
adea ka 'uri nai.
25 'I seeri tii waa 'e ruu mai ka bae 'urii fuada, "Molu rongo fasi ku faarongo
kamolu! Na waa baki molu aluda mai laona lookafo, kera loko da uu naa
laona lalo loko 'ana Beukaua bae ma daka toolangaidoo naa fua toae!"
26 Na waa gwaungai bae 'ana waa fofolo ki fai toa nia ki, kera daka lea naa,
lea dao daka olitainia mai 'aboosol ki fasi kula nai kera da toolangaidoo ai.
Kera nao dasi suumaida lau mai ma dasi kwaeda lau uri olitai lada mai, suli
da mau lau gwada ade toae ki daka 'uifauda faafia.

27 Kera oli mai fai 'aboosol ki dao daka saea kera daka uu naa 'i naofana
Bae Ofua Gwaungaia nai sui naa, uri na waa foa ni gwau ka didi kera naa.
Waa foa ni gwau ka bae 'urii fuada,
28 "Kameli meli lui 'afitai ai nao molu si toolangaidoo lau sulia sa wala nee
sa Disas bae. Ma sui boroi 'ana kamolu molu ka toolangaidoo gwamolu fua
toaa nee 'ana fera nee 'i Durusalem sui naa. Ma molu ka suumainia naa saea
kameli naa ne meli saungia sa Disas ka mae!"
29 Sa Bita fainia 'aboosol ki daka luu kera daka bae 'urii, "Kameli, si doo God
dooria 'ana ne meli kai ade sulia. Nao lau si doo ne wane gwana 'e dooria.
30 Sa Disas, kamolu molu saungi nia ka mae 'ana 'airarafolo, ma sui na God
ne kokoo kia ki da foosia ka tatae nia fasi maea.
31 God ka tafoa naa sa Disas uri bali aolo nia si kula 'ana 'initoae, suli sa
Disas na wela ni taloa nia God ma na waa ni kwai faamauri. Nia ka too 'i
seeri uri toaa Diu ki daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki ma
God ka manata luke kera.

32 Kameli meli bae 'ana faamamane lana doo nai ki ne. Na Anoedoo Abu
ne God fale nia mai fua toaa ade suli nia, nia lau guu 'e bae 'ana faamamane
lana doo nai ki."
33 Si kada toa gwaungai nai da rongo si baea nai, kera rakeda ka sasu 'asia
naa. Ma daka dooria naa saumaeli lana 'aboosol ki 'i seeri.
34 Ma sui, tii waa nai 'ana Faarisii ki ne nia waa ni toolangaidoo 'ana taki,
ne satana sa Gamaliel ne nii lau gu lao ofuofua nai. Waa nai, waa toae ki sui
gwana suana ka diana ma daka sae'inito 'ani nia. Nia tatae uu lao Bae Ofua
Gwaungai nai ka saea fuada kera daka olitainia kau 'aboosol ki daka too fasi
'ada mai suli si kada tu'uu gwana.
35 Sui sa Gamaliel ka bae 'urii fua toa gwaungai ki, "Kamolu toa nau nee
'Israel, molu manata diana fasi sulia si doo nai molu doori ilia 'ana toa nee
nai.
36 Suli 'e nao si tau gu bae, sa Teodas 'e sakatafa mai ka saea nia tii fa keafa
naa. Ma bobola fai ta faitalangee wane daka oli na 'i bali nia. Sui ka nao si
tau guu ma daka saungi nia ka mae, ma na toa kwairooi nia baki daka tagalo
kwailiu ma na raoa bae nia sasi fainia ka sui lau gwana.
37 Sui totoo lau guu 'i burina bae, sa Diudas na waa bae 'i Galilii ka sakatafa
lau gu mai otofana si kada bae 'ana keda sata laa bae 'ana toae ki tiifau. Ma
'i seeri na toaa 'oro daka liu lau guu 'i burina sa Diudas uri sasi lae uri taga
lae 'ana 'initoaa 'i Rom. Sui, omee 'i Rom daka saungi nia ka mae ma na toaa
bae da lea 'i burina daka tagalo sui lau gwada.
38 Doo ne adea guu, si doo ne toa nee da ilia nee, nau ku bae gwaku 'urii
ai fuamolu; nao molu si ili lau tasi doo ta'aa 'ani kera, alu too 'ada. Molu ka
lukasi kera daka lea 'ada. Lelea si doo ne kera dooria ili lana nee na doori
lana wane gwana, doo tara lelea kau ka naofuli lau gwana ne.
39 Ma lea nia doori lana God 'ana, tara 'afitai molu ka bobola naa fai suusi
lana toa nee ne. Fai ade sae God 'ana ne kamolu molu firu fainia nee nai."
'I seeri, toa gwaungai nai ki da ofu kwaimani nai daka ade na suli bae lana
sa Gamaliel.
40 Si baea nai sa Gamaliel saea 'e adea kera daka 'ailia lau mai 'aboosol ki
daka oli lau mai siada. Si kada kera dao naa, toa gwaungai nai ki daka saea
fua waa ni fofolo ki daka nangasia 'aboosol ki lea sui daka luia nao kera dasi
bae lau sulia sa Disas. Sui, daka lukasi kera daka lea na 'ada.
41 Si kada na 'aboosol ki da faasia Bae Ofua Gwaungai nai ma kera daka oli
kau, na manata lada 'e ele 'asia naa, suli God nia ala faafi kera uri nonifii lae
'ana faarongo lana toae ki 'ana satana sa Disas.
42 Na 'aboosol ki daka faatalongai ma daka toolangaidoo naa sulia na
faarongoa diana nee sulia sa Disas nia na Kraes, lao Beukaua bae fainia 'i
luma ki sui guu 'afa dani ki sui gwana.

6

Kera filia fiu waa ni kwai'adomi lae ki

1 'Ana si kada nai, toaa manata mamana ki kera da 'oro daka 'oro naa. 'Uri
nai, na toaa Diu nai da bae 'ana baea 'i Gris kera da 'ugalia toaa Diu nai da
bae 'ua guu 'ana baea kera Diu ki. Kera da 'uga suli kera nao dasi 'adomia
gwa 'oru kera ki ka bobola lau guu fainia 'oru Diu ne da bae 'ana baea Diu
'ana fange ma na malefo ne kera tolingia 'ana fa dani ki sui guu.
2 Nia 'uri nai guu, na akwala ma roo 'aboosol sarenga baki daka 'ailia naa
toaa manata mamana ki sui guu uri daka ofu ma daka bae kwaimani. Kera
'aboosol ki daka bae 'urii fuada sui guu, "Rowane 'ae, nia nao si 'o'olo ne

kameli meli ka 'abarua gwameli 'ana tolingi lana fange fai malefo fuakolu 'urii, ma meli ka faiburi na 'ameli 'ana toolangai lana bae lana God fua toae.
3 Toafuta kera 'ae, si doo diane gu ne molu filia fasi ta fiu waa 'ani kamolu 'ua guu fua ili lana si raoa nai. Waa nai ki ne molu saitomana Anoedoo Abu nia 'inito 'ana mauria kera ki ma kera daka manataa. Lea 'uri nai, tara kameli meli ka faa si raoa nai 'ana tolingi lana doo ki ka tio 'i 'abada.
4 Aia, ni kameli meli ka manata tii bali 'ameli suli foa lae ma toolangai lana bae lana God fua toae."
5 Si bae laa nai 'aboosol ki da saea nai 'e adea manata lana toaa nai sui naa ka ele. Kera daka filia naa sa Stifin waa manata mamana laa nia baita tasa ma na Anoedoo Abu ka 'inito 'ani nia. Ma kera daka filia naa sa Filib, sa Brokoras, sa Nikano, sa Taemon, sa Bamenas, ma sa Nikolas waa nai nao lau waa Diu. Nia waa 'ana maefera 'i 'Antiok ma sui ka lea mai ka too na 'ana suli toolangaidoo laa kera Diu ki.
6 Kera da filia toa nai sui, kera daka talai kera na mai siana 'aboosol ki. Na 'aboosol ki daka alu 'aba faafi kera ma daka foa faafia naa toa nai.
7 'Uri nai guu, na bae lana God ka talofia sui naa lao fera 'i Durusalem. Ma na konia nai 'ani kera toaa kwairooi sa Disas ki 'i Durusalem kera daka 'oro mai ka 'ali'ali 'asia naa. Na waa 'oro mamana guu 'ana toa ni foa nai ki, kera daka manata mamana naa 'ana sa Disas.

Kera daua naa sa Stifin

8 Aia ma sa Stifin, nia na waa ade diana lana 'e baita ma na tetedea baita God ka nii fainia. Nia ka fulia doo baita ni kwele lae ki ai ma na faataia baita ki 'i matangana toaa nai ki.
9 'I seeri toaa nai 'ana beu ni ofu laa nai da 'ailia 'ana "Beu ni ofu laa toaa sakwadoloa" kera daka rakesasuia naa sa Stifin. Na 'aebara nai, kera na 'aebara Diu ki ma daka lea mai faasia maefera 'i Saerin ma 'i 'Aleksandria. Ta bali ada daka lea mai faasia bali lolofaa nai ki 'i Silisia ma 'i 'Eisia. Kera daka safali olisusuu naa fai sa Stifin.
10 Sui kera daka bae boroi ka nao dasi bobola gu fainia liotooa nai Anoedoo Abu 'e falea ka nii 'ana sa Stifin.
11 Kera lea daka fale malefo agwa fua waa ki uri kera lea mai daka bae 'urii, "Kameli meli rongo sa wala nee nia bae tauwelaa sa Mosis fai God ka ta'aa naa."
12 Toa nai ki daka bae boorae naa toae ki, ma na toa gwaungai ki ma na toa toolangaidoo ki 'ana taki. 'I seeri kera lea daka daua naa sa Stifin ma daka talaia naa uri lao Bae Ofua Gwaungai nai 'ana fere.
13 Kera daka talaia lau gu mai waa ni suke laa nai ki uri daka suke faafia sa Stifin. Ma kera daka bae 'urii, "Sa wala nee si kada ki sui guu nia nao si sae'inito guu 'ana Beukaua nee ma na taki sa Mosis lau guu.
14 Kameli meli tala rongo guu ne nia saea sa Disas waa nee 'i Naasaret nee nia kai okosia Beukaua nee. Nia ka saea lau guu nia kai talana birangaa baki sa Mosis faa fuakolu 'ana tai doo 'e'ete ki naa."
15 'I seeri na toa nai ki sui naa lao bae ofua gwaungaia nai daka bubungia naa sa Stifin. Ma kera daka suana maana sa Stifin 'e waasinasina mala 'ana maana 'ensel.

7

Sa Stifin 'e bae suli nia 'i tala'ana naofana Bae Ofua gwaungai 'ana fere

1 'I seeri na waa foa ni gwau nai 'e ledia sa Stifin ka bae 'urii, "Nee wala, doo mamane ki boroi ne da ngali 'oe mai faafia lao bae ofua nee, nee?"

2 Sa Stifin nia luua ka bae 'urii fuada sui guu, “Toafuta ma maka nau ki fai
kera, kamolu fafurongo fasi ku faarongo kamolu! Na God 'ana kwanga lae
ma taloe nia dao faatai mai siana kokoo kia sa 'Abraham si kada nia too 'ua
mai 'i Mesobotemia sui fatai lea mai kafi too 'i Haran.
3 God ka bae 'urii fua sa 'Abraham, “'O lukasia fiiwane 'oe fai fera 'oe daka
too 'ada, 'oko lea uri tii fera nai nau kwai faatainia fuamu.’✡
4 'I seeri sa 'Abraham ka faasia fera nia nai 'i Kaldia ka too, nia ka lea naa
uri 'i Haran. Sa 'Abraham lea dao ka too 'i Haran lelea maa nia ka mae naa 'i
seeri. Burina nai maa nia 'e mae, God ka odu nia na mai uri fera ne kamolu
too laona 'i tari'ina nee.
5 God ka nao si faa gu ta bali 'ana fera nee fua sa 'Abraham. 'E nao tasi kula
tu'uu boroi ai God si faa gu fua sa 'Abraham 'ana kada nai mai. God mone
alangai fua sa 'Abraham ka saea totoo nia fai kwalafaa nia 'i buri kera dai
ngalia fera nee fuada. Na alangaia nai 'e lea fua sa 'Abraham 'ana kada nia
'aba'ato ka nao gu 'ana ta wela.
6 God 'e bae mai fuana ka 'urii, ‘Na kwalafaa 'oe ki 'ana si kada nii 'ua kau,
totoo kera dai lea dai too lao fera toaa 'e'ete lau gwana, ma kera dai too gwada
doo ni odufeto lada ki fua raoe tatakwai ma ade ta'aa lae 'ani kera sulia fai
talange fa ngali ki.
7 Ka 'uri nai boroi 'ana, nau kwai falea kwakwaea fua toaa nai da fale
'afitaia fua kwalafaa 'oe nai ki. Ma na kwalafaa 'oe nai ki, kera dai lea lau
gwada fasi fera 'e'ete nai. Ma kera dai oli lau gwada mai uri too lae lao fera
kera 'ua guu ma kera dai too ai 'ana foosilaku ka lelea firi.’✡

8 “'I seeri, God 'e alangai fua sa 'Abraham ka saea fua kera daka 'iri'unga
'ana wela wane kera ki sui guu 'ana kwalafaa nia uri ka faatainia kera alaofu
fai God.✡ 'Uri nai guu, si kada sa 'Aesak 'e futa, nia ka too lelea ka dao 'ana
kwaluna maedani nia, sa 'Abraham ka 'iri'unga naa 'ani nia. Sa 'Aesak ka
'iri'unga 'ana 'alakwa nia sa Diakab, sa Diakab ka 'iri'unga 'ana akwala nia
ma roo waa sarenga baki da futa 'ani nia, bae kolu Diu ki kolu kokoo 'ani
kera, ma ka lea na mai 'uri nai sulia.

9 “Sa Diosef, nia ta waa 'ana kokoo kolu nai ki da futa 'ana sa Diakab. Sui
toolana nai ki manata lada ka ta'aa fuana, kera daka foli 'ani nia siana waa 'i
'Isib ki. Tii waa suadoo nai ka folia naa sa Diosef uri ka too 'ana gwa waa ni
rao nia. Sui ka 'uri nai boroi 'ana, God ka nii gwana fai sa Diosef
10 lelea nia ka lafua sa Diosef fasi lao ta'aa laa ne dao tona ki sui guu. God
ka falea liotooe fua sa Diosef, ma ka ilia manata lana sa Fero na waa 'inito
nai 'ana fera 'i 'Isib ka diana fua sa Diosef. Ma sa Fero ka alu sa Diosef ka lio
naa sulia fera nai fainia totodaa 'ana fera nai tiifau.
11 Ma otofana si kada nai na uni fioloa baita 'asia naa ka liu lao fera 'i 'Isib
fainia 'i Keenan* sui guu. Ma uni fioloa nai ka falea 'afitai laa baita fua toae
ki sui gwana, ma ka falea 'afitaia baita 'asia naa fua kokoo kolu ki uri dao toi
lae si fange.
12 Sui, sa Diakab ka rongo alinga 'ana fange tio gwana lao fera 'i 'Isib. Nia
ka odua wela nia ki (na kokoo kia nai ki) uri kera lea daka dao fasi mai 'i seeri.
13 Ruana fa lea laa kera lea kau daka dao 'i 'Isib, sa Diosef ka faatai folaa
naa 'ani nia 'i tala'ana siana sao'ana ki. Ma sa Fero boroi, nia kafi saitomana
lau gwana ne sa Diosef fai sao'ana ki kera na bara waisaasina mai fasi fera 'i
Keenan.

✡ **7:3** Dionisis 12:1 ✡ **7:7** 'Eksades 3:12 ✡ **7:8** Dionisis 17:10-14 * **7:11** 'I Keenan na sata 'ua fua bali fera 'i 'Israel. Liotoi lau guu fees: 4, 5, 7, ma 11.

14 Burina sa Diosef nia ili 'uri nai fua sao'ana ki, nia ka kwaiodui mai uri
maa nia sa Diakab uri ka talaia wela nia ki sui naa daka lea kau uri 'i 'Isib.
Nia fai wela nia ki sui naa, kera 'ada fiu akwala ma lima ai sarenga ki.
15 Sa Diakab ka lea na kau uri 'i 'Isib fai wela nia ki sui naa. Kera daka too
mai seeri lelea unita wane nai ka mae na mai seeri.
16 Kera daka mae boroi mai seeri, kera daka oli mai fai kera daka alu kera
lau guu 'i Sekem lao likwafau ni alu wane nai sa 'Abraham 'e usia 'ua naa
siana fiiwane sa 'Amoro lao fera 'i Keenan.
17 "Lelea mai ka dao kwai karangi naa 'ana si kada fua alangaia bae God
nia ilia fua sa 'Abraham ka fuli naa, na toaa kolu 'ana kada 'i nao ne kera too
'i 'Isib kera daka 'oro daka 'oro 'asia naa.
18 Ma sui, na waa 'inito falu naa nia ka 'inito lau fua fera 'i 'Isib. Ma na waa
nai ka nao si lio saitomana naa sa Diosef fainia doo baita baki nia ilia ki mai
fua fera nai.
19 'I seeri na waa 'inito falu nai ka faanonifiia naa kokoo kia ki. Nia ka
ngatafi kera 'asia naa ma ka suumai kera naa uri rao baita lae. Nia ka saea
fuada kera daka 'ui 'ana wela bibiu kera ki 'i maa fasi lao lume ki uri too daka
mae 'ada.
20 Sa Mosis nia ka futa 'i otofana si kada nai ma na sua lana ka diana 'asia
naa. Gaa nia fai maa nia daru ka saare nia guu suli olu madama.
21 Si kada gaa nia fai maa nia sa Mosis daru ngali nia daru ka alu 'i maa fasi
lao luma keerua, na saari sa Fero na waa 'inito nai 'e lea ka ngalia wela nai
ka saarea na 'ana mala wela nia 'ua guu.
22 Sa Mosis ka too siana saari nia waa 'inito nai lelea ka sukulu lao sukulu
'i 'Isib ki. Ma nia ka ngalia naa liotooa fuu sui naa lao fera 'i 'Isib, ma ka too
'ana rigitaa fua bae lae ma ilidoo lae.
23 "Si kada sa Mosis nia baita ka dao naa 'ana faitaafuli fa ngali ki, nia ka
dooria naa lea kai dao fasi siana toaa Diu nai.
24 Si kada nia lea ka dao siada, nia ka suana tii waa 'Isib 'e ili ta'aa 'asia naa
fua tii waa 'ana toaa nia nai. Sa Mosis lea ka 'adomia naa sa wala nai. Nia
ka saumaelia naa waa nai 'i 'Isib uri maana nia ade 'uri nai 'ana waafuta nia
nai.
25 Sa Mosis manata lana 'ana sae sa toaa nia da lio saitomana naa ne God
fili nia mai uri ka talai kera faasia 'afitaia kera nai ki 'i 'Isib. Ma sui ka nao
guu.
26 Nia tio 'e dani 'e lea kau, lelea nia ka dao tona roo waa Diu nai ki sui
gwana daru firu lau guu. Nia ka sasi uri suusi ladaru fasi firu lae. Nia ka bae
'urii, 'Wala roo waa 'ae, kamuru nee roo waisaasina ki gwana ne. Bobola
fainia sae nao kamuru si firu lau 'urii.'
27 Sui ma waa nai 'e ade ta'aa fua toolana nai ka suia kau sa Mosis ka bae
'urii fuana, "Oe nee waa nao ta waa si alu 'oe guu uri 'oko 'olosi kaaria 'urii
ne!
28 'Oe dooria 'oko saumaeli nau lau guu mala bae 'oe saungia sa wala bae
'i 'Isib ka mae 'i rooki 'oto ne?'
29 Si kada sa Mosis nia rongo si doo nai, nia ka tafi naa fasi 'i 'Isib ka lea na
uri Midia. Nia ka too mai 'i seeri lea nia ka arai na 'i seeri. Totoo 'afe nia ka
kwalafia roo wela wane ki.
30 "Sa Mosis ka too lelea faitaafuli fa ngali ka sui naa. 'I seeri, na 'ensel ka
faatai fuana lao meakwesu 'ana era nai 'e sarufia kaa 'ai tu'uu nai karangia
toloa bae 'i Saenae lao fera kwasi bae.
31 Si kada sa Mosis 'e suana doo nai, nia ka tona ai. Nia ka lea karangi kau
uri iro lana doo nai. Ma nia ka rongo lingena God 'e bae mai 'urii fuana,

32 ‘Nau na God bae kokoo 'oe ki sa 'Abraham, ma sa 'Aesak, ma sa Diakab
da foosia naa ne.’ ✡ Ma sa Mosis ka mau ka lelebe guu, ma ka mau tasa 'ana
lilio lae kau.
33 Sui, God ka bae 'urii fuana, ‘Lukea 'amu kau tae butu 'oe na fasi 'aemu,
suli si kula na 'oe uu ai na si kula 'e abu.
34 Nau ku suai naa 'afitaia ta'aa nai ki kera da falea fua toaa nau lao fera 'i
'Isib. Nau ku rongo naa angi laa kera ki. Nia ne adea nau ku koso mai uri ku
lafu kera faasia ta'aa laa nai ki. 'O lea mai uri nau ku fale 'oe 'oko oli lau uri
'i 'Isib.’
35 “Nia sa Mosis gu bae toaa nia 'Israel ki da ote kera mai 'ani nia ma daka
bae 'urii fuana bae, “'Oe nee waa nao ta waa si alu 'oe guu uri 'oko 'olosi
kameli ne!’ Nia gu nai God fale mai 'ensel ka faatai fuana 'ana era nai sarufia
kaa 'ai tu'uu nai. Ma 'ana si kada nai gu ne God 'e saea fuana uri ka gwaungai
fua toaa nia ki 'Israel ma fua talai lada naa fasi lao ta'aa laa nai kera nii laona
ki.
36 Sui sa Mosis ka talaia naa toaa nai Diu ma kera daka faasia fera 'i 'Isib.
Sa Mosis ka fulia doo ni kwele lae ki ai ma na fafaataia kwaibalatana ki lao
fera 'i 'Isib. Ma ka fulia si doo bae fuli 'ana asi bae da 'ailia 'ana ‘Asi 'A'abue’,
ma ka fulia tai doo ki lau 'ana si kada bae kera da liu laona fera kwasi bae
suli faitaafuli fa ngali baki.
37 Nia sa Mosis gu bae nia bae 'urii fua toaa 'Israel, ‘God kai fale lau gu mai
tii brofet fua 'adomi lamolu lae, mala lau gu ne nia fale nau mai uri 'adomi
lamolu lae nee. Ma na brofet nai, tara nia ta waa 'ua guu 'ana kwalafaa
kamolu.’ ✡
38 Sa Mosis nia 'e too kwaimani fai toaa 'Israel laona fera kwasi bae. Ma na
'ensel ka bae fuana gwauna toloa bae 'i Saenae. Ma sa Mosis ka ngalia mai si
faarongoa ni mauria bae fuakolu.
39 “Sui boroi 'ana, kokoo kia baki daka ote kera guu 'ana ade lae sulia bae
lana sa Mosis. Kera daka ade faasia gwada, ma daka dooria 'ada oli lae lau
uri 'Isib.
40 Si kada bae sa Mosis 'e lea ka nii mai gwauna toloa bae, kera daka bae
'ada 'urii fua sa 'Aaron, “'O saungainia fasi mai tai nunuidoo ni foosi lana ki
fuameli wala, uri kera daka talai kameli. Tee sa Mosis, waa bae talai kameli
mai fasi 'Isib ne kolu ulafusia naa doo ne ade nia naa gwauna toloa loo!’
41 Si kada bae kera da saungainia gu nunuidoo bae mala 'ana ta buluka ai
nai, ma daka foosia naa. Ma kera daka afuafu naa talea, ma daka wae maana
naa nunuidoo nai da tala saungainia gwada, uri faa'inito lana.
42 Uri maana gu si doo nai kera ilia nai, God ka abulo 'e'ete na faasi kera.
Nia ka lukasi kera naa ma daka foosia naa sato fai madame ma na bubulu
loki lao salo. Si doo nai ka lea na suli si doo na brofet ki da kekeda sulia daka
bae mai 'urii,

‘Kamolu toaa 'Israel, na afuafua kamolu ki mai ma na fale laa kamolu ki mai
lao faitaafuli fa ngali ki lao fera kwasi, nao lau nau ne molu ilida ki
fuaku.
43 Kamolu molu tolea raa'ai talana sa Molek ma molu ka dau 'afa bubulu
talana sa Reefan, na roo nunuidoo nai ki molu saungainida uri foosi
lada ki nai.
Uri maana si doo nai guu kamolu ilia nai, nau kwai tari kamolu naa fasi lao
fera 'i 'Israel lea molu ka too na kau lao fera 'i Babilon.’ ✡

✡ **7:32** 'Eksades 3:1-10 ✡ **7:37** Diutoronomii 18:15,18 ✡ **7:43** 'Emos 5:25-27

44 “Na kokoo kia baki da ngali Raa'ai bae 'ana Alangaia God daka liu gwada
fainia laona fera kwasi bae. Na Raa'ai bae, kera saungainia 'ua guu suli
saungaia ne God faatainia mai fua sa Mosis.
45 Na kokoo kia ki kera daka too naa 'ana Raa'ai nai fai kera. Ma lelea mai
ka dao 'ana si kada bae sa Diosua 'e talai kera daka alasia ma daka ngalia
naa fera bae fasi toaa bae God tari kera faasia, kera daka ngalia Raa'ai bae
fai kera daka ruu na fainia lao fera nai. Na Raa'ai bae ka tio 'i seeri lelea ka
dao guu 'ana si kada bae sa Defet nia 'inito naa fua fera 'i 'Israel.
46 Sa Defet ka dao toi God 'e ade diana fuana. Nia ka gania God uri ka
faolomainia fuana nia ka tolea ta beu fua God ka too 'i laona. God nai naa
ne sa Diakab 'e foosia.
47 Ma sui, sa Solomon lau 'ana bae tolea beu nai fua God.
48 “Sui ta, God waa ne 'inito 'ana doo ki sui guu, nia 'afitai ka too 'ana beu
ne wane gwana saungainia. Brofet 'Aesaea nia kedaa mai bae lana God ka
bae 'urii,
49 ‘Na salo loo na doo ni goorua nau, na ano nee na doo ni momolangai lana
'aeku ai.
'Oe 'o tala'ana tole lana ta beu ne bobola fai nau?
Ma nao, 'oe tala'ana saungai lana ta kula ni momola lae ne bobola fai nau?
50 Doo ki sui guu nau gwana ne ku saungainida.’ ”✡
51 Sui sa Stifin ka bae na 'urii fuada, “Kamolu toaa aburongo nee, molu
faasadia 'asia naa liomolu fasi ade lae suli bae lana God. Kamolu lea nao
molu si ade guu suli liona Anoedoo Abu. Doo bae kokoo kamolu ki da ilia lau
gu mai kada 'i nao, nia lau gu ne molu ilia nee!
52 Na kokoo kamolu ki 'ana kada 'i nao kera da faanonifiia 'aini brofet ki
nao ta brofet si ore guu. Ma kera daka saumaelia toa nai da faarongo talo
'ua ki na mai 'ana dao lana mai na Kraes na waa 'o'olo nai. Ma 'i tari'ina
nee, kamolu naa bae molu falea na Kraes nai fua malimae nia ki ma molu ka
saungia ka mae naa.
53 Ni kamolu gu bae molu ili si doo nai. Kamolu toaa nai naa ne, bae na
'ensel ki da falea mai taki God fuamolu, ma sui ka nao molu si ade gu mai
sulia!”

Kera 'uifauna sa Stifin ka mae naa

54 Si kada toa gwaungai nai da rongo si doo nai sa Stifin saea, kera rakeda
ka ngengeela 'asia naa fuana kera daka 'alangingiri daka didi lifo guu.
55 Ma 'ana si kada nai, na Anoedoo Abu 'e burosia sa Stifin nia ka lio 'alaa
kau ka suana naa rara lana God 'i lofona salo, ma ka suana lau guu sa Disas
nia uu naa 'i bali aolo 'ana God uri 'inito lae.
56 Ma sa Stifin ka bae 'urii, “Kamolu rongo? Nau ku suana kau fera 'i salo 'e
'ifi naa loo, ma ku suana lau gu kau Wela nia Wane 'e uu naa 'i bali aolo nia
God!”
57 Si kada nai na toa gwaungai nai ki da rongo si doo nai sa Stifin saea, kera
daka koko fafo alingada ki ma dafi kokoo baita tasa fatai faafi nia. Ma kera
daka lae kau daka kukuru na faafi nia.
58 Kera daka taraa sa Stifin daka liu na fainia uri sara fasi laona fera baite
nai. Ma kera daka safali naa 'ana 'uifau lana uri saungi lana. 'Ana si kada
nai lau guu, toa nai da 'uifauna sa Stifin nai, kera ngali maku kera ki daka
alu siana waa kafi daraa nai satana sa Sol ka uu 'ana siai kada kera 'abarua
'ana si doo nai.

✡ **7:50** 'Aesaea 66:1

59 Si kada nai kera 'uifauna sa Stifin, nia ka foa ka bae 'urii, “Disas Aofia
nau, ngali kau mangoku.”
60 'I seeri nia ka booruru 'i saegano, ka bae baita ka 'urii, “Aofia! Manata
lukea 'amua abulo ta'aa laa kera nee!” Nia saea si baea nai sui guu, mangona
ka liu naa.

8

Sa Sol nia nani buri toaa manata mamana ki uri saungi lada

1-2 Sa Sol 'e nii lau gu 'i seeri ma ka ala gwana faafia mae lana sa Stifin. 'I
seeri na toa da foosia God ki daka ngalia sa Stifin daka saufinia naa ma daka
too 'ana liodila laa baita 'i burina. Sui 'afa dani nai 'ua guu, na ilimataia baita
'asia naa ka safali dao tona naa figua nia God lao fera 'i Durusalem. Ma kera
daka tagalo tiifau naa fua lao lolofaa nai ki Diudia ma 'i Samaria, lelea otona
'aboosol ki naa daka too.
3 Sa Sol nia ka dooria naa kai nani burida ma kai saungia figua nia God.
Nia ka nanisi daranini naa 'ana luma kera ki ma ka daua naa wane ma keni
ma ka tara kera naa uri lao lookafo.

Si Faarongoa diana bae 'e talofia lao lolofaa 'i Samaria

4 Toaa baki da tafi daka tagalo kwailiu sui gwada bae kera dao boroi 'ana
fere daka faatalongainia naa si baea sulia Faarongoa Diana nee sulia sa
Disas.
5 Ta waa gu ne sa Filib, ne nia lea kau ka too na 'ana tii maefera baita nai
lao lolofaa 'i Samaria. Ma nia ka faarongo talo naa 'i seeri sulia na Kraes.
6 Si kada toaa nai 'i seeri da rongo doo nai ki sa Filib nia bae sulia ma daka
suai doo kwaibalatana nai ki nia fulia ki, kera daka fafurongo diana naa uri
doo nai ki nia saea ki.
7 Kera da suai na waa ki da ararai guu kada anoedoo ta'ae ki da tafi faasi
kera ki. Ma daka suai guu wane ma keni ne nonida makeso ki ma toaa ne da
ango ki naa ma sui kera daka diana lau gwada.
8 Ma 'i seeri na toaa nai 'ana maefera baita nai daka ele 'asia naa sulia.
9 Aia, tii waa 'e nii seeri laona fera nai ne satana sa Saemon. Nia na waa ni
ili akalo lae ma ka ili akalo mai ka tau naa ma toaa nai 'i Samaria daka kwele
'asia naa 'ana doo 'oro talingai nia ilia ki mai. Nia ka bae ngalangala suli nia
'i tala'ana ka saea nia naa ne 'initoa ka talua waa ki sui guu.
10 Na toaa nai sui guu 'ana fera nai, wane ma keni 'initoe ki ma na waa mala
kera ki ma ai mala kera ki sui gwana kera daka saea nia too 'ana tetedea baita
faasia God ma daka 'aili nia 'ana “Sa tetedea baita.”
11 Kera daka lea na burina sa wala nai suli nia 'e ilia doo talingai ni kwele
lae ki ai 'ana ili akalo laa nia ka tau na mai.
12 Sui boroi 'ana, si kada kera da rongo sa Filib nia bae sulia na Faarongoa
Diana nee sulia 'initoaa God ma sulia sa Disas Kraes, kera daka manata
mamana, daka siuabu. Wane ki ma keni ki lau guu.
13 'I seeri, sa Saemon boroi ka manata mamana ka siuabu lau guu. Nia ka
lea kwaimani naa fai sa Filib 'ana kula nai ki nia lea uria, ma sa Saemon ka
kwele 'asia naa 'ana doo ni kwele lae ki ai ne fuli si kada nia lea kwaimani
fai sa Filib.
14 Si kada 'aboosol ki da too 'i Durusalem daka rongo mai toaa 'i Samaria
da ade na suli bae lana God, kera daka odua sa Bita fai sa Dion daru ka lea
mai siada.
15 Si kada keerua dao siada, keerua daru ka foa faafia toaa manata
mamana nai ki uri daka ngali 'ada Anoedoo Abu.

16 Suli toaa nai, kera da siuabu sui naa talana sa Disas na Aofia, ma sui ta,
na Anoedoo Abu ne nao si sifolia 'ua gu ta ai 'ani kera.
17 'I seeri guu sa Bita ma sa Dion daru ka alu 'abada faafi kera, ma kera
daka ngalia naa Anoedoo Abu.
18 Si kada nai sa Saemon 'e suai na roo 'aboosol nai ki daru alu 'aba faafia
toaa nai ma na Anoedoo Abu ka sifoli kera, nia 'e ngalia malefo ka faa fua sa
Bita ma sa Dion
19 ka bae 'urii, "Ngali 'amurua malefo nee. Muru ka faa mai rigita laa nai
fuaku, uri lea nau ku alu 'aba boroi faafia waa ki, na Anoedoo Abu ka sifoli
kera lau gu 'uri nai."
20 Sa Bita 'e luu nia ta 'e bae 'urii na, "Alu malefo 'oe nai fai ni 'oe muru funu
sui na 'amurua! Uri maana nai gu ne 'oe manata toi sae fale laa tatakwai nia
God fuaka, na doo uri foli lana 'ana malefo.
21 'Oe nao lau ta waa 'o nii laona raoa nee fai kameli ne, suli na manata
lamu 'e nao si 'o'olo 'i maana God.
22 'O bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa 'oe ki, 'oko foosia Aofia uri nia
ka manata luke 'oe faasia si manata laa nai 'i manata lamu.
23 Suli nau ku suamu na kwaidooria ta'ae 'e baita 'asia naa 'ani 'oe ma na
abulo ta'aa lae ka 'inito lau gu faafi 'oe."
24 'I seeri sa Saemon 'e luua sa Bita ma sa Dion ka bae 'urii, "Muru foosia
kau Aofia fuaku, uri doo nai ki muru saea nai ka nao si dao toku lau."
25 Sa Bita ma sa Dion keerua daru faarongo talo mai 'ana doo ne keerua
saitomana ki sulia sa Disas, ma daru ka bae mai sulia bae lana Aofia. Kada
keerua daru ili 'uri nai sui, keerua daru ka oli naa uri 'i Durusalem. Keerua
daru ka lea ni faarongo talo laa na kau sulia na Faarongoa Diana nee fua toae
ki lao lolofaa nai 'i Samaria 'ana maefera 'oro ne keerua liu ki kau ai.

Sa Filib fainia tii waa nai 'ana waa baita 'i Itiobia ki

26 Too lelea lau guu tii 'ensel nai Aofia 'e dao ka bae 'urii fua sa Filib, "'O
koso 'oko lea toli fasi uri lao taala fuu too 'i Durusalem ka lea kau ka liu lao
fera kwasi loko ma ka lea na kau uri bali fera fuu 'i Gasa."
27-28 'I seeri, sa Filib tatae ka lea naa. Nia lea kau suli taala nai, nia ka dao
tona naa tii waa nai Itiobia. Sa wala nai, nia na waa baita ni lio lae suli wai
malefo nia keni 'initoa nai 'e 'inito fua fera 'i Itiobia. Na waa nai na waa da
'irilatona. Sa wala nai 'e too kau 'ana foa lae 'i Durusalem ka oli na kau uri
fera kera, ka lea kau 'ana trela nia nai hos 'e taraa kau fainia. Si kada nia
gooru 'ana lao trela nai ma too ka lea naa, nia 'e fuea buka bae brofet 'Aesaea
kedaa ka too ni teemai lana 'ana.
29 'I seeri na Anoedoo Abu ka bae 'urii fua sa Filib, "Idu kau 'oko fali
karangia guu na trela loko nia gooru 'i laona loko."
30 Sa Filib 'e lae 'ali'ali kau ka fali karangia naa trela nai. 'Uri nai guu, sa
Filib ka rongo naa sa wala nai 'e teemainia 'ana buka bae brofet 'Aesaea 'e
kedaa. Sa Filib ka ledia naa ka 'urii, "Nee wala, 'oe saitomana doo nai 'o
teemai sulia nai?"
31 Na waa baita nai fasi fera 'i Itiobia 'e luua sa Filib ka 'urii, "Wala nee
'ae, ni nau tara ku saitoma 'utaa gwaku ai doo ne ta waa si toolangainia
gu fuaku?" Sui sa wala nai ka saea fua sa Filib ka raa na kau uri ka gooru
kwaimani fai nia lao trela nai.
32 Si kula bae na waa baita bae nia teemainia lao kekeda laa Abu bae nia
bae 'urii,
"Sa wala nai, kera da talai nia uri saungi lana ka mala ta sifsif da talaia uri
saungi lana naa;

nia ka taaro gwana mala ta kale sifsif ne taaro gwana kada kera sufia ifuna faasia.
33 Kera daka faa 'ide nia, ma daka falea kwakwaea fuana nia waa 'o'olo.
Kera saungi nia ka mae, ka nao naa talisibara laa suli kwalafaa nia." ✡
34 Na waa baita nai ka ledia naa sa Filib. Nia ka 'urii, "Nee wala, 'o faarongo nau fasi mai. Ma sa tii gu ne brofet nee bae sulia nee? Na brofet nee nia bae gwana suli nia 'i tala'ana nee ma nao, nia bae suli ta waa 'e'ete lau gwana?"
35 'I seeri sa Filib ka safali bae naa. Sa Filib nia safali bae sulia si kula nai sa wala nai teemainia lao Kekeda Laa Abu ma ka bae ka lea naa sulia na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas.
36-37 Keerua daru ka lea na suli tala nai, lelea kau daru ka liu naa 'ana kasi kafo nai. Na waa baita nai ka bae 'urii fua sa Filib, "Nee wala, tii kafo gu ne nee. Nau ku doori siuabu naa, nao tee lau ne nii 'ua ka suusi nau faasia?"*
38 Na waa baita nai ka saea daka uu ngado fasi 'ada 'ana hos nai 'i seeri. Sui, sa Filib ma na waa 'iri lana nai daru ka koso sui guu lao kafo nai ma sa Filib ka faasiuabu nia naa.
39 Si kada keerua daru raa mai fasi laona kafo nai, na Anoedoo Abu nia God liu ka laua naa sa Filib fasi seeri. Na waa baita nai ka nao si suana naa sa Filib. Sui boroi 'ana nia ka lea na 'ana uri fera kera ma na elea ka sifoli nia naa suli tala nai.
40 Ma sa Filib ka sakatafa fatai na kau 'i 'Asotas. Nia ka 'ita 'i seeri ka faarongo talo 'ana Faarongoa Diana nee 'ana maefere nai ki sui guu lelea ka dao 'i Sisaria.

9

Sa Sol nia olitaimanataa ka manata mamana

1 'Ana si kada nai, sa Sol nia dau 'ua gwana 'ana bae fifii lae sulia saungi lana toaa manata mamana 'ana Aofia. Nia ka lea ka dao siana waa foa ni gwau nai.
2 Nia ka gania uri ka kwaifaolomai fuana uri nia lea ka ruufia beu ni ofu lae ki lao maefera baita 'i Damaskas. Lea nia ka dao tona ta waa ma ta ai 'ana toaa nai da lea suli Tala nai 'ana Aofia, nia ka daua waa nai ka talaia mai uri Durusalem uri daka alua laona lookafo.
3 Aia nia ka lea na kau lelea ka dao karangia naa 'i Damaskas, nia 'e tona boroi na kwesu nai fasi 'i salo ka laabata na faafi nia ma si kula nai kali nia ka folaa tiifau.
4 Nia tona ka 'asia naa 'i saegano ka rongo si baea nai 'e bae mai 'urii fuana, "Sol, Sol! 'Oe ilimatai nau uri tee?"
5 Sa Sol ka ledi 'urii, "Aofia 'ae, ma 'oe sa tii nai?"
Nia luua sa Sol ka bae 'urii, "Nau sa Disas naa ne, waa ne 'oe nani buriku uri ilimatai laku nee.
6 'O tatae 'i langi 'oko lea na kau lao maefera baita loko kada nai 'ua guu. Tara 'oe dao lokosee tii waa kai faarongo 'oe 'ana si doo ne 'oe 'oi ilia naa."
7 Waa nai ki da lea kwaimani kau fai sa Sol nai, da taaro dasi bae naa. Kera da rongo gwada bae laa nai ma sui ka nao dasi suana gu ta waa.
8 'I seeri sa Sol 'e sulatatae mai nia sae kwakwasia maana ka nao si lilio naa. 'Uri nai guu kera daka dau 'i 'abana daka talai nia na kau uri Damaskas.

✡ **8:33** 'Aesaea 53:7,8 * **8:36-37** Tai kekeda laa kwali 'ana 'Aks nao dasi ladoa fees 37, Ma sa Filib ka bae 'urii fuana, "'Oe 'o saitomana 'oko siu abu guu 'amua, lea 'oe 'o faamamanea sa Disas lao mauri lamu tiifau." Nia luua ka 'urii, "Iuka, nau ku faamamanea sa Disas Kraes nia ne 'Alakwa God."

9 Sa Sol na maana 'e rodo ka nao si liotoi ta tii si doo suli olu fa dani. Nia ka
nao si 'ani gu tasi fanga ka nao si kuufia gu tasi kafo.
10 Aia tii waa ne satana sa 'Ananaeas nia too 'i Damaskas. Nia ta waa lau
guu ne manata mamana 'ana sa Disas. 'Uri nai, na Aofia ka 'aili nia laona tii
si fafaataia ka bae 'urii fuana, "Wala 'Ananaeas 'ae!"
Sa 'Ananaeas 'e luua ka 'urii, "Aofia 'ae, na tee?"
11 Na Aofia ka bae 'urii fuana, "'O tatae 'oko lea fasi luma kera sa Diudas.
Luma nai loko 'e nii suli si tala loko da 'ailia 'ana 'Si Tala 'O'olo'. Kada 'o dao 'i
luma nai 'oko ledi fasi uri tii waa satana sa Sol. Nia waa 'i Tasis 'ana nai, ma
sui ka dao lau gwana ka nii seeri. Sa wala nai 'e too 'i seeri ka foa ki 'ana mai
12 lelea nia ka suana tii fafaataia. Laona fafaataia nai ne, nia suana tii waa
satana sa 'Ananaeas 'e dao ka fale 'aba faafi nia, uri maana nai 'e rodo ka ta'aa
naa nai ka diana lau gwana."
13 'I seeri sa 'Ananaeas 'e luu nia ka 'urii, "Aofia 'ae, nau ku rongo mai si
faarongoa 'oro suli sa wala nai. Kera da saea nia waa 'e ilia doo ta'aa 'oro ki
'asia naa 'ana toaa 'oe ki lao fera 'i Durusalem nai.
14 Nia lea na mai seki Damaskas farana si baea kera waa baita ni foa ki nai,
uri ka karoa toaa ne kera foa satamu nee."
15 Aofia ka bae 'ana 'urii fua sa 'Ananaeas, "'O lea 'amua kau! Sa wala nai
nau ku fili nia sui naa bae uri nia na doo nau ni rao lae fuaku naa. Nia ne kai
faarongo talo suli nau fuana toaa nao lau Diu ki fai waa 'inito kera ki ma fua
toaa 'Israel ki lau guu.
16 Ni nau kwai faatainia na nonifii laa baita ne nia kai liu 'i laona fai raoa
nai 'ana faatalongai lana sataku."
17 'Uri nai sui, sa 'Ananaeas ka lea naa. Nia 'e lea kau dao 'e ruu laona luma
nai, ka alu 'aba naa faafi sa Sol ma ka bae 'urii, "Sol! Wala toolaku 'ae, sa
Disas na Aofia ne odu nau ku lea mai siamu. Nia lau gu ne faatai mai fuamu
suli taale 'ana lea lamu mai uri seki. Nau, nia odu nau mai siamu uri maamu
ka lilio lau gwana ne, ma uri 'oko too 'ana Anoedoo Abu."
18 Tona boroi 'i seeri, si doo mala si 'eeforadoe doo nai ka 'asia na kau fasi
maana sa Sol, ma na maana ka folaa ka lilio lau gwana. Nia 'e sulatatae 'i
langi ka lea ka siuabu naa.
19 Nia ka fanga lau gwana, ma burina nia fanga ka sui, nonina ka tetede
lau gwana.

Sa Sol nia faarongo talo naa sulia faarongoa diana nee lao fera 'i Damaskas

Sa Sol ka too lau siana toaa manata mamana ki 'i seeri Damaskas suli ta
bara maedani.
20 Nia ka nao si mamatakere lau, nia 'ali'ali ka falebaea ki naa lao beu ni
ofu laa kera ki ma ka bae na sulia sa Disas ne nia 'Alakwa God.
21 Toaa nai ki sui guu da rongo doo nai nia bae sulia daka kwele lau gwada
ma daka bae 'urii, "Tee sae sa wala nee lau gu bae nia tatae fai fualangaa bae
lao fera fuu 'i Durusalem, fua faafunui lana toaa ne da manata mamana 'ana
sa Disas! Nia lea lau gu mai seki uri karo lana toaa manata mamana nee ne,
uri ka talai kera kau siana waa baita ni foa ki!"
22 Ma God ka nii fai sa Sol ma na bae lana ka too 'ana rigitaa baita. Nia 'e bae
ka faatainia 'ua guu si baea laona kekeda laa Abu ki mai 'i nao sulia sa Disas
na Kraes, ma ka faataaroa naa toaa Diu nai lao maefera baita 'i Damaskas.
23 Burina tai fa dani 'oro 'e sui,* toaa nai Diu kera daka kwai ala faafi naa
uri saumaeli lana sa Sol.

* **9:23** Tai toa fiia kada manga 'oro neki bobola fainia ta roo fa ngali ma nao olu fa ngali 'uri nai. Liotoi Geleisia 1:17,18.

24 Sui ma, sa Sol ka rongo alinga gwana 'ana si lio kera nai. Kera daka uu
arongainia naa maana maesakaa nai ki 'ana fera baita nai 'ana rodo ma dani,
uri lea nia liu seeri ki kera daka saungia ka mae naa.
25 Sui 'ana tii fa rodo, na toa da lea buri toolangaidoo laa sa Sol ki kera
daka taungi nia laona tii wai sui daka faakosoa uri saegano suli si malesufua
salafana labu nai.

Sa Sol 'e oli mai ka dao 'i Durusalem

26 Si kada sa Sol 'e oli mai ka dao 'i Durusalem, nia ka sasi uri ofu kwaimani
lae fai toaa manata mamana ki. Sui kera daka mau lau gwada 'ani nia suli
nao dasi faamamanea 'ua ne nia waa lea naa buri sa Disas.
27 Sui boroi 'ana, sa Baanabas ka talai nia lea daru ka dao siana 'aboosol ki.
Sa Baanabas ka faarongo kera lau guu ne sa Sol 'e dao tona mai Aofia, ma na
Aofia ka bae fuana suli tala nai lea uri Damaskas. Sa Baanabas ka unu lau
gu sulia ne sa Sol nia bae rakea mai sulia sa Disas fua toaa lao maefera baita
'i Damaskas.
28 'Uri nai guu, sa Sol ka too kwaimani naa fai kera ma ka liu sakwadoloa
naa lao fera 'i Durusalem 'ana bae rakea lae sulia satana Aofia.
29 Nia ka falebaea ki ma ka olisusuu ki fai toaa Diu ki ne da bae 'ana bae
laa 'i Gris. Ma kera daka sasi uri saumaeli lana sa Sol.
30 Si kada toafuta nia ki bali God da rongo alinga ai, kera daka talaia sa Sol
daka lea uri fafo asi uri 'i Sisaria. Dao 'i seeri kera daka fale nia ka lea naa
uri Tasis.
31 'Uri nai guu, na lolofaa nai ki 'i Diudia, ma 'i Galilii, ma 'i Samaria daka
aroaro lau gwada fua figua nia God. Na Anoedoo Abu ka faatetede kera ma
ka faanonisasala kera naa. Kera da 'oro daka 'oro naa, ma daka too naa 'ana
sae'inito lae 'ana God lao tooa kera ki.

Si kada sa Bita lea ka dao 'i Lida ma 'i Dioba

32 Si kada sa Bita 'e liufia laona fera nai sui, nia lea ka dao tona toaa God
'ana kula da saea 'i Lida.
33 Kada nia dao seeri, nia ka dao tona tii waa satana sa 'Aeneas. Na waa nai
na 'afumae kwaea ka nao si fali suli kwalu fa ngali ki sui naa.
34 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, "'Aeneas 'ae, sa Disas Kraes nia gura 'oe nai.
Tatae 'i langi 'oko lukumia 'amua ifitai 'oe." Si kada nai 'ua guu, sa 'Aeneas ka
tatae naa 'i langi.
35 Na toaa nai da too 'i Lida ma 'i Saron nai da suana doo nai, kera sui guu
daka manata mamana naa 'ana Aofia.
36 'I Dioba lau guu na tii ai nai 'e nii ai, satana ni Tobita ('ana baea Grik,
kera 'aili nia 'ani Dokas). Ai nai, 'ana kada ki sui guu nia ilia doo diane ki ma
ka 'adomia toaa siofaa ki.
37 Sui otofana si kada nai, nia ka matai baita lelea nia ka mae naa. Toaa nai
seeri daka taufia nonina lea sui, kera daka ngali nia 'alaa lea daka alu nia ka
tio 'ana lao kadaluma nai 'i langi.
38 Si kada na toaa manata mamana ki da rongo sa Bita 'e dao ka nii Lida,
kera daka odua ta roo waa 'ani kera uri lea daka dao siana, suli 'i Dioba 'e nii
karangia gwana 'i Lida. Keerua daru lea kau uri daru ka bae 'urii fua sa Bita,
"'Oe lea 'ali'ali fasi mai siameli wala."
39 'I seeri sa Bita ka lea kwaimani 'ua gu mai fai keerua 'ana si kada nai.
Si kada nia lea mai ka dao, kera daka talaia naa sa Bita uri kadaluma nai 'i
langi. 'Aini 'initai 'oru nai sui guu da uu kali sa Bita 'i seeri lao kadaluma nai
da angi daka faatainia 'aini maku nai ni Dokas 'e taia ki mai kada 'e mauri
'ua.

40 Sui sa Bita ka odu kera tiifau daka ruu 'ada 'i maa. 'Uri nai sui, nia ka boooruru ka foa naa lelea sui, nia ka abulo kau talea noniidoo nai ka bae 'urii, “Tobita 'ae, tatae 'amua!” Na wela keni nai 'e kwakwasia mai maana 'e suana sa Bita, nia ka sulatatae mai ka gooru naa.
41 Sa Bita 'e dau 'i 'abana ka tatae nia ka uu naa 'i langi. Sui nia ka 'ailia mai toaa manata mamana nai fainia 'aini 'oru nai ki ka saea fuada ni Dokas 'e mauri lau gwana.
42 Daka unutainia naa doo nai fua lao fera nai Dioba sui gwana. Ade uri nai, toaa nai ki da rongo doo nai daka manata mamana naa 'ana Aofia.
43 Sa Bita ka too lau siana sa Saemon 'i Dioba suli tasi kada lau. Saemon, nia waa ni saungai lana doo ki 'ana 'ungana buluka.

10

Sa Konelias falebaea uri sa Bita ka lea kau siana

1 Tii waa satana sa Konelias nia too 'i Sisaria. Sa Konelias nia ta waa baita 'ana omee* lau guu lao omea nai da saea 'ana “Omea Fera 'i 'Italii.”
2 Sa Konelias lau guu fainia 'aebara nia, kera da faabaitaa God ma daka foosi nia lao tooa kera. Ma nia waa sasi diana lau guu fua toaa siofaa ki.
3 Totoo tii fa dani, kada sato 'e kwailangainia naa ka bobola fainia oluna kada sato, nia ka suana tii fafaataia. Lao faataia nai, nia suana 'ensel God 'e lea mai dao ka bae 'urii fuana, “Wala Konelias 'ae!”
4 Sa Konelias 'e bubu tetee 'ana 'ensel nai ka mau lau gwana. Sui nia ka bae kau 'urii, “Waa kani 'ae, na tee ne 'o dooria sae lana fuaku?”
Na 'ensel nai 'e luua ka bae 'urii, “God nia suana sui naa ma ka rongo naa doo diana neki 'oe fale uri 'adomi lana toaa siofaa ki ma ka rongo naa foa laa 'oe ki. Nia nao si manata buro gu 'ani 'oe uri maana doo nai ki.
5 'O saea fua tai waa da lea naa kada nai 'ua guu uri Dioba, uri kera daka talaia mai tii waa satana sa Saemon Bita.
6 Sa Saemon Bita 'e nii luma sa Saemon suli asi. Sui ta, sa Saemon nai luma nia nai, nia ta Saemon 'e'ete lau gwana. Ni nia waa kai saungai doo ki 'ana 'ungana buluka.”
7 Burina 'ensel nai 'e lea guu sa Konelias ka 'ailia na mai ta roo waa 'ana waa nai ki da rao 'i luma nia fai ta tii waa 'ana waa ni omee nai ki nia lio suli kera, suli waa nai lau guu 'e foa walude talea God.
8 Nia ka faarongo kera naa 'ana doo nai ki sui guu da fuli nai. Sui nia ka odu kera daka lea naa uri Dioba.
9 Aia, kera da lea kau lelea bobola fainia tofungana sato 'ana ruana fa sato naa, kera daka dao karangia naa fera baita nai 'i Dioba. 'Ana si kada sato nai, sa Bita nia raa ka nia fafona luma nai nia too ai nai ka too 'ana 'i seeri 'ana foa lae.
10 Dao 'i seeri, sa Bita nia ka taa fiolo naa ma ai nai ki luma nai daka naare 'ua gwada ka nao si 'ako 'ua. 'Ana si kada nai guu, nia ka suana tii fafaataia nai.
11 Lao fafaataia nai, sa Bita 'e suana salo loo 'e 'ifi, ma na doo nai mala 'ana 'aba maku reba baita nai ma daka dau mai 'ana fai susuidoo ki ai, ka mala doo da kosolangai toli mai ai uri lao molaagali.
12 Nia ka suana kau na doo mauri ki sui naa da nii lao 'aba maku nai. Na doo neki 'ana fai'ae ki, ma na doo neki dai angofia faanoe ki, ma na saaro lolofo ki lau guu.

* **10:1** Waa baita 'e lio sulia talangee wane fono lao omee.

13 Sui sa Bita ka rongo kau na waa 'e bae mai 'urii fuana, “Wala Bita! 'O saungia doo nai ki 'oko 'anida.”
14 Sa Bita 'e luua bae laa nai ka 'urii, “Aofia 'ae, nau nao kwasi 'ania 'ua gu mai doo bilia ma ka sua ki 'urii.”
15 'Uri nai, lingee doo nai ruana ka bae 'urii fuana, “Nao 'osi sae bilia lana tasi doo ne God nia faa faalua ka falu sui naa.”
16 Olu si kada ki fatai ne da oliolia tii si doo nai gwana fua sa Bita. Ade 'uri nai lelea sui daka olitainia 'ali'ali nai uri 'i salo.
17 'I seeri sa Bita manata lana ka nanisia naa toolangai lana si fafaataia nai. Nia ade gwana 'uri nai, toa bae sa Konelias odu kera mai bae daka dao naa maa maesakae fuu daka ledi naa uri luma nia sa Saemon.
18 Ma kera daka bae na 'urii, “Ta waa satana sa Saemon Bita nia nii see?”
19 Si kada nai sa Bita 'e manata 'ua gwana suli si fafaataia nai, na Anoedoo Abu ka bae na 'urii fuana, “Saemon 'ae, tii olu waa fu da dao ma daka ledi gwada uri 'oe fuu.
20 'O tatae 'ali'ali 'oko koso fasi kau 'i saegano siada. Lea kera oli, 'oko lea na fai kera, nao 'osi manata 'oroa lau. Ni nau naa fu ku fale kera daka lea mai fuu.”
21 Sa Bita 'e koso kau dao siada ka bae 'urii, “Nau naa bae molu ledi uri nau. Tee ne molu lea mai uria?”
22 Kera luu nia daka bae 'urii, “Tii waa baita ni omee ne satana sa Konelias ne odu kameli mai. Nia waa ade lana 'o'olo ma ka foosia God. Ma na toaa nee Diu ki sui guu, kera boroi da sae'inito lau gu 'ani nia. Tii 'ensel ne saea fuana uri ka kwaiodui mai uri 'oe uri 'oko lea siana 'i luma nia uri 'oko bae fuana, ma nia ka rongo 'ana ta doo ne 'oi saea.”
23 'I seeri sa Bita ka talai kera kau 'i luma nai uri kera daka tio siana 'afa rodo nai.
Kera tio dani, sa Bita ka lea na fai kera. Tai waa 'ana toaa sa Disas ki 'i Dioba da lea kwaimani lau gu kau fai sa Bita fai kera.
24 Kera da lea kau suli roo fa sato ki lelea daka dao 'i Sisaria 'ana ruana fa sato naa. Sa Konelias ka maakwali kera gwana ma ka 'ailia mai toolana ki ma toa kwaimani nia ki siana ma kera daka koni sui naa maasia sa Bita fai kera.
25 Si kada sa Bita 'e dao uri ka ruu gu kau 'i luma, sa Konelias ka fali mai ka boooruru naa 'i maa 'aena sa Bita 'ana faa'inito lana.
26 Sa Bita ka saea fuana nia ka tatae 'ana 'i langi fasi ade lae 'uri nai. Nia ka bae 'urii fua sa Konelias, “'O tatae 'oko uu 'amua wala. Nau wane gwana ne.”
27 Sa Bita 'e bae fainia sa Konelias 'uri nai sui, daru ka ruu na kau 'i luma. Sa Bita ka suana naa konia baita nai 'i luma.
28 Ma nia ka bae na 'urii fuada, “Kamolu molu saitomana sui naa ne nia abu 'ana taki kameli toaa Diu uri ofu kwaimani lae ma ruu lae lao luma nia waa nao lau Diu. Sui ma, God ka faatai mai fuaku ka saea naa nau nao kwasi saea lau ta waa 'ana waa 'e bilia.
29 Si doo nai ne adea nau ku lea mai ma ka nao kwasi manata 'oroa guu ma kwasi noni'ela lau 'ana lea lae mai fai toa nee da lea kau uri nau. 'Uri nai, nau ku ledi kamolu fasi nai. Tee bae molu odua toa nee daka lea kau uri nau uria bae?”
30 'I seeri sa Konelias ka luu nia naa. Nia ka bae 'urii, “Olu fa sato ne sui naa 'i burina si kada nai nau ku foa 'aku 'i luma kani 'ana 3 kilok 'i saulafi. Ma si kada nau ku foa 'aku 'uri nai, nau ku tona lau gwaku 'ana waa nai ku suana fai maku sinasina nai nia ofi ai ka uu gwana 'i naofaku.
31 Na waa nai ka bae 'urii fuaku, ‘Konelias 'ae, God nia rongo naa foa laa 'oe, ma ka suai sui naa raoa diana ne 'oe ilia ki fua 'adomi lana toaa siofaa ki.

32 'O odua tai waa da lea fasi uri Dioba uri daka talaia mai tii waa satana sa
Saemon Bita. Sa Saemon Bita nia too gwana 'i luma nia waa da 'ailia lau guu
'ana sa Saemon ne kai saungainia doo ki 'ana 'ungana buluka. Luma nai sa
Saemon 'e nii gwana suli asi.'
33 'I seeri guu, nau ku 'ali'ali ku odua na kau olu waa neki uri 'oe. Ma nia 'e
diana 'asia naa ne 'oe lea mai 'oko dao naa nee wala. Aia, ni kameli sui naa
ne meli nii 'i seki 'i naofana God, uri rongo lana 'ameli na doo neki sui guu
God 'e saea fuamu uri sae lana fuameli."

Toaa nao lau Diu ki dafi rongoa guu faarongoa diane

34 'I seeri guu sa Bita nia safali ka bae naa. Nia ka bae na 'urii, "Nau kufi
saitomana 'i tari'ina doo mamane ne, God nia suana waa ki ka bobola sui
gwana, nia nao si 'ilisi wane.
35 Ma nia ka ala faafia tii gwana ne maungi nia lao tooa nia ma ka ilia si
doo ne 'o'olo, sui boroi 'ana ta kwalafaa tee ne nia ka lea mai faasia.
36 Kamolu molu saitomana si faarongoa bae God nia falea mai fua toaa nee
'Israel. Si faarongoa nai bae lea sulia aroaroa ne lea mai nunufana sa Disas
Kraes na Aofia ne 'inito 'ana doo ki sui guu.
37 Kamolu molu saitomana gwamolu na doo baita bae nia fuli mai laona
lolofaa 'i Diudia. Doo nai bae nia safali mai 'i Galilii burina bae sa Dion nia
falebaea ma ka saea toae ki dai bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki
uri daka siuabu.
38 Ma kamolu molu ka saitomana lau gu bae God nia filia sa Disas waa bae
'i Naasaret ma nia ka too 'ana Anoedoo Abu ma na tetedea. Ma kamolu molu
ka saitomana lau gu bae God nia 'adomia sa Disas ma nia ka liu kwailiu uri
ili lana doo diane ki ma gura lana toae ki sui guu bae kera too farana tetedea
Saetan.
39 Kameli ne meli suai mai doo neki sa Disas nia ilida ki lao fera ne toaa Diu
ki ma lao maefera baita 'i Durusalem. Kera da saumaelia naa sa Disas 'ana
foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo.
40 Sui ma God ka tatae nia lau gwana faasia maea 'ana oluna fa sato ma ka
faatainia ma meli ka suana.
41 Nao lau toae ki sui gwana ne kera suana. Kameli toa ne God fili kameli
uri sua lana ne meli suana. Nia fanga ma kuu kwaimani gu fai kameli burina
nia tatae fasi maea.
42 'I seeri, nia ka bae fifii mai fuameli uri meli ka faarongo talo ma meli ka
saea fua toae ki ne nia naa bae God fili nia mai uri keto lana toaa mauri ma
toaa mae ki.
43 Na brofet baki sui guu da faarongo talo ki mai suli sa Disas daka saea
tii gwana ne nia manata mamana 'ani nia, God kai manata lukea abulo ta'aa
laa nia 'i nunufana doo ne sa Disas 'e ilia."

Toaa nao lau Diu ki da todaa lau guu Anoedoo Abu

44 Si kada sa Bita kai bae 'ua gwana uri nai, na Anoedoo Abu ka sifo na
faafia toaa nai da fafurongoa si faarongoa nai.
45 'I seeri, na toaa Diu nai ki da manata mamana 'ana sa Disas ma daka lea
kwaimani mai fai sa Bita nai, kera da suana nai God nia fale mai falea nia,
ne nia fale dangatai mai 'ana Anoedoo Abu nia lau guu fua toaa ne nao lau
Diu ki, kera daka kwele lau gwada.
46 Kera daka kwele suli da rongo toaa nai 'i sara boroi 'ana ma daka bae
naa 'ana baea 'e'ete ki ma daka tangoa naa God. 'Uri nai sui, sa Bita ka ledi
'urii,

47 “Na toaa nee kera da todaa lau guu Anoedoo Abu mala bae kameli ilia
mai ne. Sui sa tii lau ne ka lui kera fasi siuabu lae?”
48 'Uri nai guu, sa Bita ka saea fuada uri kera daka siuabu naa 'ana satana
sa Disas Kraes. Sui kera daka lui faafia sa Bita ka too fasi 'ana fai kera suli ta
bara fa sato lau.

11

Sa Bita 'e faarongo sulia toaa nao lau Diu ki da manata mamana 'ana sa Disas

1 Na 'aboosol ki fainia toa manata mamana 'ana sa Disas ki lao lolofaa 'i
Diudia, kera da rongo na toaa nao lau Diu ki da ade naa sulia bae lana God.
2 'I seeri, si kada sa Bita 'e oli 'alaa kau faasia 'i Sisaria ka dao 'i Durusalem,
na toa Diu nai da manata mamana 'ana sa Disas ki nai kera daka ngatafi nia.
3 Ma daka bae 'urii, “'Oe lea 'oko ruufia na mai luma kera ki waa nao lau
Diu ki nai, ma 'oko fanga kwaimani na mai fai kera doo bae abu 'ani kolu!”
4 'Uri nai, sa Bita ka faarongo kera naa 'ana fuli lana gu mai doo ki laona
raoa nai. Ma nia ka bae 'urii fuada,
5 “Si kada nau ku too 'akua 'i Dioba ma ku foa 'akua loko nau ku suana tii
fafaataia nai. 'I laona fafaataia nai, nau ku suana doo nai mala 'ana ta 'aba
maku reba nai kera dau 'ana fai susuidoo nia ki ma daka sifolangainia na
mai siaku fasi 'i salo.
6 Nau ku lio kau laona maku nai, nau ku suana doo 'ana fai'ae ki, doo kwasi
ki, doo angoango ki ma na doo lolofo ki.
7 'I seeri, nau ku rongo lingena waa nai 'e bae 'urii mai fuaku, ‘Wala Bita,
'o tatae 'oko saungia doo neki 'oko 'anida!’
8 Sui mani nau ku bae 'urii fuana, ‘Aofia 'ae, nau 'afitai 'asia naa ku 'ani doo
neki ne, suli nau nao kwasi 'ania 'ua gu mai doo bilia ma ka sua ki 'urii.’
9 Sui nau ku rongo waa nai ka bae lau gu 'urii, ‘Nao 'osi sae bilia lana doo
ne God nia saungainia ka falu sui naa.’
10 Ma si doo nai, nau ku suai kera daka oliolia suli olu si kada ki lelea sui,
kera daka olitainia lau gwada uri 'i salo.
11 Aia, otofana guu si kada nai ku suana doo nai, na olu waa nai ki tii waa
'e odu kera mai uri nau faasia 'i Sisaria, kera daka dao naa maa luma nai ku
too ai nai.
12 'I seeri guu, na Anoedoo Abu ka saea na fuaku uri ku lea fai kera ma
ka saea nao kwasi mamaura lau 'ana lea lae fai kera. Na ono waa manata
mamana nai ki 'ana sa Disas boroi 'i Dioba, kera daka lea na fai nau lelea
meli ka dao naa luma nia sa wala nai 'e kwaiodui mai uri nau nai.
13 Si kada meli dao siana sa wala nai, nia ka faarongo kameli ne nia too ka
suana lau gu tii 'ensel 'e uu gwana laona luma kera ma ka bae fuana. Ma na
'ensel nai ka bae 'urii fuana, “'O odua fasi tai waa uri daka lea uri Dioba ma
daka talaia mai tii waa nai satana sa Saemon Bita.
14 Waa nai nia kai faarongo 'oe 'ana si faarongoa ne 'oe fai bara wela 'oe
molu kai dao tona mauria firi ai.’
15 'Uri nai, si kada nau dao ku safali bae gwaku fua sa wala nai fai 'aebara
nia, na Anoedoo Abu ka sifo na faafi kera mala lau guu bae nia sifoli kolu mai
'afa dani bae 'ana Bentikos.
16 'I seeri guu, nau ku manata toi naa si doo bae Aofia 'e saea mai fua kolu
ka 'urii bae, ‘Na kafo gwana ne sa Dion nia faasiuabua 'ana waa ki. Ma na
Anoedoo Abu 'ana ne kamolu molu kai siuabu ai.’

17 'I seeri guu, nia ka folaa naa, ne God nia falea naa falea bae 'ana Anoedoo
Abu fuada kera toaa nao lau kera toaa Diu ki, mala lau gu nia fale mai fua
kolu uri manata mamana laa kolu 'ana Aofia sa Disas Kraes. 'Uri nai guu
nau 'afitai ku suusia lau God fasi ili lana si doo nai nia dooria."
18 Kera da fafurongoa bae laa nai lelea sui, kera daka ala na faafia ma ka
nao dasi saea naa tasi doo lau sulia. Ma kera daka tangoa naa God ma daka
bae 'urii, "'Oo ma God, na toaa nao lau Diu ki boroi nia faolomai kera daka
bulasi manataa naa uri daka too lau guu 'ana mauria firi!"

Na toaa manata mamana ki lao fera 'i 'Antiok

19 Si kada nai, na toaa baki sui guu da tagalo kwailiu nunufana kwai
ilimatai laa bae nia safali 'ana saungi lana sa Stifin bae, kera da tafi lea daka
dao ki gu mai 'ana maefera nai ki 'i Fonisia, auaua 'i Saebras ma 'ana maefera
baita nai 'i 'Antiok. Ma kera daka faarongo talo naa 'ana faarongoa diana nee
fua toaa Diu ki lau gwana 'ana kula nai ki.
20 Ma sui, tai waa manata mamana ki 'ana toaa nai ki ne da too ki kau 'i
Saebras, ma 'i Saerin kera da lea daka dao lau guu 'i 'Antiok. Ma kera daka
faarongo talo naa sulia na faarongoa diana nee sulia sa Disas na Aofia, fua
toaa nai kera nao lau toaa Diu.
21 Ma na rigitaa nia God ka nii fai kera toaa manata mamana ki. Ma na
toaa 'oro mamana guu daka manata mamana lau guu ma daka abulo mai
talea Aofia.
22 Na faarongo lae sulia doo nai ki oli mai ka dao siana figua God 'i
Durusalem. Ma kera daka odua sa Baanabas ka lea kau uri 'i 'Antiok.
23 Si kada nia lea kau ka dao ma ka suana naa dongana ade dianaa nia God
fua toaa nai ki 'e tio folaa sui gwana, nia ka ele 'asia naa. Ma nia ka bae naa
'ana baea ni kwaiarei lae fuada uri kera daka uu ngasi 'ana manata mamana
laa kera ki 'ana Aofia.
24 Sa Baanabas nia ta waa ade diana lau guu. Ma nia waa na Anoedoo Abu
'e funguli nia ma na fiitooa nia ka ngado, ma ka adea toaa 'oro mamana guu
daka lea mai siana Aofia.
25 Sa Baanabas 'e too 'uri nai 'i seeri sui, nia ka lea naa uri 'i Tasis uri ka
nani uri sa Sol.
26 Nia ka lea kau lelea ka dao tona naa sa Sol, daru ka oli kwaimani na
mai uri 'i 'Antiok. Keerua daru ka too 'i seeri sulia tii fa ngali lalau. Ma sa
Baanabas fai sa Sol daru ka ofu kwaimani ki naa fainia figua nia God 'i seeri,
ma daru ka toolangaidoo na fuada. 'I seeri 'i 'Antiok naa bae kera safalia 'aili
lana toaa manata mamana ki 'ana "Toaa Kristin ki" ai.
27 Ma 'ana si kada nai lau guu, brofet faasia 'i Durusalem ki kera lea kau
daka dao 'i 'Antiok.
28 Tii waa 'ana brofet nai ki ne satana sa 'Agabas. Sa 'Agabas, na Anoedoo
Abu 'e faarongo nia ma nia ka 'aitainia tii si faarongo laa. Si faarongo laa
nai nia saea totoo na uni fioloa baita kai liu laona fera nai ki sui naa farana
'initoaa 'i Rom (Doo nai 'e fuli 'ana si kada sa Klodias nia 'inito fua fera 'i Rom).
29 'I seeri, toaa manata mamana ki kera daka kwai ala faafi naa uri fale lana
si kwai'adomia ki fua toaa manata mamana 'i Diudia ki. Kera daka saea, na
fale laa nai kai lea lau guu sulia na suadooa nia wane.
30 Kera daka ilia na si doo nai, ma daka falea na kau 'okona doo ni
kwai'adomi laa nai ki fua toa gwaungai ki fua toaa manata mamana ki 'i
Durusalem. Sa Baanabas ma sa Sol naa ne daru ngalia 'okona doo nai fuada
toa gwaungai ki.

12

Sa Herod 'e ilimatainia toaa manata mamana ki 'i Diudia

1 Otofana gwana si kada nai, sa Herod na waa gwaungai nai ka daua naa
tai toaa 'ana figua God. Ma nia ka manata toi naa kai ilimatai kera.
2 Sa Demes toolana sa Dion, sa Herod 'e saea fua waa nia ki uri daka saungi
nia, kera daka kwae nia 'ana 'ila ni firu daka saungia ka mae naa.
3 Si kada sa Herod 'e suana toaa nai Diu kera da ele sulia si doo nai nia ilia
nai, nia ka saea fua toa nia ki uri kera lea daka daua lau gu mai sa Bita. Nia
ka ilia na si doo nai 'i nonina Fafangaa nai sulia Beret bae nao Iis* ai.
4 Sa Herod ka saea na fua toa nia ki daka daua sa Bita ma daka alu nia naa
laona lookafo. Nia ka saea lau gu fuada kera daka alua toa ni omee ki 'ana
fai fikui wane ki uri daka fofolo kali nia. Ma na fai fikui wane nai ki da too
sui guu 'ana fai wane ki ai. Sa Herod 'e dooria kai ketoa sa Bita 'i maana waa
ki sui gwana 'i burina fatai kau fafangaa nai 'ana Fangatasaa.
5 Ma sa Bita ka too gwana laona lookafo nai. Ma sui boroi 'ana, na figua nia
God daka foa tetede gwada talea God fuana.

Na 'ensel 'e tafalangai nia mai sa Bita fasi laona lookafo

6 Lao fa rodo nai sui guu sa Herod ka saea kera daka talaia na mai sa Bita
uri sa Herod ka keto nia naa nai, sa Bita 'e maleu naa matangana roo waa nai
ki ni fofolo lae. Kera da kani nia 'ana roo seni ki lelea sui daka alua tai waa
ni fofolo lae ki daka uu fone mae 'ana kadabeu nai.
7 Da too 'ada 'uri nai tona boroi, na 'ensel nia God ka dao na siada ma na
kwesu nai ka laabata naa laona lookafo nai. Na 'ensel nai ka fida faatonaa
kau sa Bita ma ka bae na 'urii, "'Ali'ali, tatae fasi!" 'Ana si kada nai 'ua guu,
na seni baki daka luke daka 'asida naa 'i saegano fasi maa 'abana ki.
8 Sui, na 'ensel nai ka bae 'urii, "'O ruufia maku 'oe, 'oko kania sadol 'oe ki
'aemu." Sa Bita ka ili na sulia. Sui na 'ensel nai ka bae lau 'urii fuana, "'Oko
kokofi 'oe 'ana maku baita 'oe 'oko lea mai buriku."
9 Sa Bita ka liu na 'i burina ma ka ruu na 'i maa fasi laona lookafo bae.
'Uri nai boroi, sa Bita ka manata toi 'ana sae doo nai 'ensel nai ilia nai, na
maleubolee ma na fafaataia gwana.
10 Keerua daru ka tasa na mai faasia na roo fikui wane ni fofolo nai ki ma
daru ka dao naa maana maesakaa baita nai 'ana lookafo nai da saungainia
'ana 'aeana. Na maesakaa nai ka tala 'ifi gwana 'i tala'ana, ma keerua daru
ka ruu na kau lao labate 'i maa. Aia, si kada keerua daru 'iia gwadaru kau
kasi tala nai laona fere, na 'ensel nai 'ali'ali ka lea lau gwana faasia sa Bita.
11 'I seeri fatai sa Bita manata lana kafi folaa. Ma nia ka bae 'urii, "Iuka
wala, nau kufi saitoma diana ai nai. God gwana bae nia falea mai 'ensel nia
ka lafu nau fasi 'abana sa Herod ma toaa nee Diu ki bae. Nia lau nau mai fasi
doo baki sui guu kera manata toi ili lana ki 'ani nau bae!"
12 Si kada nai sa Bita nia saitomana gu 'uri nai, nia ka lea naa uria luma
kera ni Meri gaa bae sa Dion Maak. Toaa 'oro da koni seeri laona luma nai
'ana foa lae 'ana si kada nai.
13 Si kada sa Bita 'e lea kau dao usi mae 'ana luma nai ma ka kidikidi kau,
tii ai kafi baita ni rao nai satana ni Roda ka lea mai uri 'ifingi lana mae.
14 Nia lea mai dao 'e rongo saitomana lingena sa Bita, nia ka ele 'asia naa,
ka lae ka oli lau gwana kau uri faarongo lada ka nao si 'ifingia gu mae. Ma
na wela keni nai ka 'ai baita kau ka 'urii naa, "Sa Bita loko 'e dao naa ka nii
gwana 'i maa!"

---

* **12:3** Tii sata lau fua "Fangatasae" kera saea 'ana "Beret ne nao ta iis 'i laona."

15 Kera daka bae 'ada 'urii fuana, "'O oeaia laa 'oe nee!" Wela keni nai ka
suumainia naa bae lana lelea kera daka bae lau gu 'urii, "Na 'ensel bae kai
lio suli sa Bita gwana na."
16 Ma sa Bita too ka dau gwana 'ana kidikidi lae kau. Si kada kera da 'ifingia
na mai mae fuu ma daka suana naa sa Bita, kera daka kwele 'asia naa.
17 Nia ka karu kau faafi maada uri daka too aroaro 'ada. Nia ka faarongo
kera naa ne Arai Langi 'e tafalangai nia na mai fasi laona lookafo bae. Ma
nia ka bae 'urii, "Kamolu molu lea kau molu ka faarongoa sa Demes† fai toaa
manata mamana baki." Sa Bita nia bae 'uri nai sui, nia ka lea lau gwana uri
ta kula 'e'ete.
18 Aia, lao lookafo bae, dani 'uubongi toa fofolo nai daka ngalu baita naa
sulia si Bita 'i matangada. Ma kera daka ulafusia gwada doo ne fuli mai 'ana
sa Bita.
19 Sa Herod ka saea naa lea daka iro diana mai 'i laona lookafo bae uri sa
Bita sui daka faarongo nia. Ma ka nao dasi suana naa sa Bita. 'Uri nai sa
Herod ka didia naa toa fofolo nai lea sui nia ka saea fua toa nia ki daka saungi
tiifau 'ani kera.
Sui, sa Herod ka lea faasia lolofaa 'i Diudia, lea ka too fasi 'ana mai 'i Sisaria
suli tasi kada.

Sa Herod nia mae naa

20 Sa Herod nia ka rakesasu 'ana toaa 'i Taea ma 'i Saedon. 'I seeri, roo
maefera nai ki kera daka koni kwaimani sui daka fale mai bae lada fua sa
Herod uri lea kau daka bae kwaimani naa uri aroaroe ka tio lau matangada.
Roo fera nai ki da dooria 'uri nai, suli na fanga lana toaa kera ki kera da folia
ki kau fasi fera kera sa Herod waa 'inito nai. Toaa nai ki 'i Taea ma 'i Saedon
kera da bae fasi kau fai sa Blastas waa ne baita 'ana si raoa nia ki sa Herod,
uri nia ka 'adomi kera uri faasui lana ngata laa nai.
21 Dao naa 'afa sato nai kera da 'oloa nai guu, sa Herod ka ruufia na kau
'aini maku kwanga nia ki sui nia lea ka gooru naa laona doo ni goorua nia
waa 'inito ma ka falebaea na fuada.
22 Si kada nia kai bae ki mai, kera daka suungi baita daka bae 'urii,
"Lingena wane naa nao nai, na lingena god na 'ana ne!"
23 'I seeri, suli nia nao si tafoa satana God 'i langi, na 'ensel nia God ka
kwaea sa Herod 'ana mataie. Na mataia nai ka saungi nia lelea na wawaa
ki daka 'ani nia ka mae naa.
24 Aia, ma na bae lana God ka talofia naa lao bali lolofaa nai ma ka 'idu ka
lea naa.
25 Si kada sa Baanabas fai sa Sol keerua daru faasuia naa si raoa bae da
odu keerua mai fainia uri Durusalem, keeru daru oli naa ma daru ka talaia
na kau sa Dion Maak fai keerua.

13

Kera fale sa Baanabas fai sa Sol daru ka lea naa

1 Na figua nia God 'i 'Antiok 'e too 'ana brofet ki ma na waa ni toolangaidoo
ki da nii 'i matangada. Waa nai ki ne mala sa Baanabas, sa Simion bae da
'aili nia 'ana "Wane bulu" bae, sa Lusias waa bae fasi 'i Saerin, sa Manaen
waa bae da saare kwaimani 'ani nia fai sa Herod na waa gwaungai bae, ma
sa Sol lau guu.

† **12:17** Demes ne nia waa burina sa Disas. Ma nia na waa ulunao 'ana toaa faamamane 'i Durusalem.

2 Si kada kera da faabaitaa God ma daka abufanga, na Anoedoo Abu ka bae
'urii fuada, “Molu faabua sa Baanabas ma sa Sol fuaku, uri daru ka ilia raoa
ne nau ku 'aili keerua mai uria nee.”
3 Si kada kera da abufanga ma daka foa lelea ka sui, kera daka alu 'aba naa
faafi keerua. 'Uri nai sui, kera daka fale keerua daru ka lea naa.

Lea laa totoonao sa Sol fai na faarongoa diana bae fua fere ki

4 Na Anoedoo Abu nia talaia sa Sol ma sa Baanabas daru ka koso toli naa
fafo asi uri Silusia, lea dao seeri daru ka lea 'ana baru uri na auaua 'i Saebras.
5 Si kada keerua dao 'i Salamis na maefera baita 'ana auaua nai, keerua
daru ka faarongo talo naa 'i seeri sulia bae lana God laona beu ni ofu laa
kera toaa Diu ki. Sa Dion Maak nia ne lea kwaimani fai keerua uri 'adomi
ladaru lau guu.
6 Sui kera daka too 'i seeri Salamis, daka lea naa lao auaua nai lelea daka
sakatafa 'i Bafos. Kera daka dao tona tii waa satana sa Baadisas seeri 'i Bafos.
Waa nai nia waa Diu ma na waa ni ili akalo lae ma ka nao lau brofet mamane.
7 Nia sa Baadisas 'e rao kwaimani fai sa Segias Baulas waa ne gwaungai
'ana auaua nai, ma sa Baulas nia waa saitoma doo. Sa wala nai, nia 'e
kwaiodui mai uri sa Baanabas fai sa Sol uri daru ka lea siana, suli nia dooria
ka rongo 'ana bae lana God.
8 Sui ta sa Baadisas, ne satana lau guu sa 'Elaemas 'ana baea 'i Grik, nia 'e
nao si manata ele suli si doo nai, ka sasi 'ana uri bulasi lana manata lana waa
gwaungai nai uri ka nao si manata mamana lau 'ana sa Disas.
9 Na Anoedoo Abu 'e 'inito faafi sa Sol, ne satana lau guu sa Bol, sa Sol ka
bubu tetee naa 'ana sa 'Elaemas.
10 Ma sa Sol ka bae 'urii fua sa 'Elaemas, “'Oe na wela Saetan gwana ne, na
malimae nia doo 'o'olo ki sui guu! Na sukee sui naa ne funguli 'oe nee! Si
kada ki sui guu 'oe olitai garo 'ana doo 'o'olo God ki.
11 'I tari'ina nee, God 'e falea naa kwakwaea fuamu nai. Tara maamu kai
rodo ma kai 'afitai fuamu uri suai lae folaa lana sato suli tasi kada gwana.”
Ma si kada nai 'ua guu, maana sa 'Elaemas ka rodo ka galo naa. Nia ka nani
na uri ta waa ka dau 'i 'abana uri talai lana.
12 Si kada na waa gwaungai nai 'e suana si doo nai, nia ka manata mamana
naa 'ana sa Disas, suli nia 'e kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa keerua
sulia Aofia.

Kera nii 'i 'Antiok ai bae lao bali lolofaa 'i Bisidia

13 Sui, sa Bol ma toa nai da lea kwaimani fai nia ki nai daka lea naa lao baru
faasia 'i Bafos uri 'i Baga lao bali lolofaa 'i Bamfilia. Kera dao 'i seeri, sa Dion
Maak ka faasi kera naa ka oli lau gwana mai uri 'i Durusalem.
14 Kera daka too 'i Baga sui daka lea naa uri 'i 'Antiok ai nai lao lolofaa 'i
Bisidia. Dao 'afa dani nai Sabat, kera daka lea 'ada 'ana foa lae laona beu ni
ofu laa kera toaa Diu ki ma kera dao kau daka gooru na 'i saegano.
15 Si kada waa baita nai ki laona beu ni ofu laa nai da teemainia na teemaia
laona Taki sa Mosis ma na Kekeda laa kera Brofet ki sui daka bae 'urii,
“Toafuta fai kera, lea kamolu molu too 'ana ta baea ni kwaiarei lae fua toaa
nee, kameli dooria molu lea mai molu ka bae sulia fuada.”
16 'Uri nai guu, sa Bol ka tatae ka uu naa ka faatai kau 'ana 'abana fuada uri
daka too aroaro. Nia ka safali bae na 'urii, “Kamolu toaa Diu ki ma toaa nao
lau Diu ki ne molu nii sui guu 'i seki 'ana faabaita lana God, molu fafurongo
fasi mai ku faarongo kamolu!

17 Na Aofia ne kameli toaa Diu ki meli foosia, nia filia mai kokoo kameli ki
ka faa'oro kera daka 'oro 'asia naa 'i 'Isib na fera 'e'ete lau gwana nao lau fera
kera. Sui, God ka olitai kera lau gu mai 'ana tetedea nia faasia 'i 'Isib.
18 Bobola fainia faitaafuli fa ngali ne God ulafutai kera mai ai laona fera
kwasi bae.
19 God nia ka faafunuia mai fiu kulee wane baita ki fasi lao fera 'i Keenan,
ma ka falea gano kera ki fua toaa nia mala 'ana tasi doo nia taingainia mai
fuada.
20 Doo nai ki da fuli mai sulia faitalanga ma lima taafuli fa ngali ki. Sui
burina, God ka falea lau guu waa gwaungai ki fuada ma daka lio suli kera
lelea mai ka dao guu si kada sa Samuel nia brofet naa.
21 Ma sui lau guu, toaa Diu ki daka gania God uri ka filia ta waa 'inito 'ada.
God ka falea sa Sol 'alakwa sa Kis, waa faasia fiiwane sa Bensiman nia ka
'inito fuada suli faitaafuli fa ngali ki.
22 Sui lau guu, God ka 'idua sa Sol faasia 'initoaa nia, ka alua sa Defet ka
'inito 'i fulina. God ka bae 'urii sulia sa Defet, 'Nau ku dao toi sa Defet 'alakwa
nee sa Deesii naa ne waa suli lioku naa, ma waa uri ili lana naa doori laku.'
23 Na kwalafaa nai sa Defet gu ne sa Disas na Waa Kwai faamauri bae God
'e falea mai fua 'Israel nia lea mai faasia.
24 'I nao sui fatai sa Disas dao kafi ilia raoa nia, sa Dion bae nia faatalongai
fasi 'i nao fua toaa 'Israel uri daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera
ki uri daka siuabu.
25 Si kada na raoa sa Dion 'e lea na uri sui lana, sa Dion ka bae 'urii fua toae
ki, 'Kamolu molu manatoi sa nau naa ne waa fifilia nia bae God? Nau nao
lau nia ne. Nia 'ana ne kai dao mai buriku, ma na sadol nia ki boroi 'ana nau
nao kwasi tala'ana guu luke lada fasi 'aena.'
26 "Nau ku doori faarongo kamolu sui guu toafuta nau ki ne kamolu
kwalafaa sa 'Abraham, ma ni kamolu toaa ne nao lau toaa Diu ki ne molu
foosia God ne molu nii seki. Ni kolu naa bae God nia falea mai si baea ni
mauria bae fuakolu.
27 Toaa lao fera 'i Durusalem fainia toa gwaungai kera ki, kera nao dasi lio
saitomana guu sa Disas nia na waa ni kwai faamauri. Sui ka 'uri nai boroi
'ana, si doo ne bae lana God saea ne brofet ki da kekeda mai sulia, ma waa ki
dai teemainia 'afa Sabat ki sui gu nee, nia naa bae 'e fuli naa si kada bae kera
da saea sa Disas nia garo ma ka naofia naa mae lana.
28 Kera da saea fua sa Baelat uri ka saea toa nia ki daka saumaelia naa sa
Disas, sui boroi 'ana ka nao dasi dao toi guu tasi doo uri nia ka maelia.
29 Burina kera da ilia doo nai ki sui guu 'ani nia sulia kekeda laa nai ki mai
'i nao, kera daka lafu nia faasia 'airarafolo, daka alu nia naa laona likwafau
ni alu wane bae.
30 Sui ma, God ka tatae nia lau gwana fasi maea.
31 Ma na toaa nai da kwairooi fainia 'ita 'i Galilii lea mai ka dao 'i
Durusalem, kera daka suana gwada suli fa dani 'e 'oro. Kera toa nai naa ne
da bae naa suli nia fua toaa kolu nee 'i 'Israel nee.
32 "Kaaria miri faarongo kamolu naa 'ana faarongoa diana nee ne. Doo ne
God alangainia 'ua mai fua kokoo kia ki,
33 nia ne God ili mamana na ai tari'ina nee fuakolu wela kera ki naa. Si
doo nai ne God nia tataea lau sa Disas fasi maea nee. Kekeda lae mai sulia
lao buka Sam 'ana ruana fa nguu nia bae 'urii,
"Oe naa ne 'Alakwa nau.
'I tari'ina, nau Maa 'oe naa ne.'

34 "God nia tataea sa Disas fasi maea uri nia 'afitai ka mae lau. Aia, si bae
laa neki da bae suli si doo nai laona Kekeda Laa Abu mai da bae 'urii,
'Doo abu baki ma doo diana baki nau ku alangainia 'uana mai fua sa Defet,
'oe naa ne nau kwai faa fuamu.'
35 "Tasi kula lau guu lao Kekeda Laa Abu 'e bae 'urii suli si doo nai,
''Oe 'afitai 'oko faolomainia waa abu ni rao 'oe uri nia ka dura gwana.'
36 "Aia sa Defet, si kada nia ilia doo God dooria nia ka ilia ki lelea ka sui naa,
nia ka mae kera daka alu nia ka tio kwaimani fai koo nia ki, ma nia boroi ka
dura lau gu fai kera.
37 Ma sui sa wala bae God 'e tatae nia fasi maea, nia 'ana bae nonina nao si
dura guu.
38-39 Nia 'uri nai, si doo ne kameli faarongo kamolu toafuta nau ki ai ka
sui naa, nau ku dooria molu ka saitoma diana ai. Si doo nai 'e 'urii, God kai
manata lukea abulo ta'aa lae ki 'i nunufana mae lana sa Disas. Ma tii gwana
ne nia manata mamana 'ana mae lana sa Disas, God kai sae 'o'olo lana. Aia,
ma God nia 'afitai ka sae 'o'olo lana ta waa nunufana sasi lae gwana uri ade
lae sulia taki sa Mosis.
40 Molu suasuli kamolu, uri si doo bae brofet ki da bae mai sulia 'ana kada
'i nao ka nao si dao tomolu lau.
41 Si baea nai 'e 'urii,
'Kamolu toaa ne molu kai waelsia 'amolu doo mamane ki nee, molu suai fasi
nee.
Kamolu molu kai kwele baita 'amolu,
suli nau kwai ilia doo baita tasa ki lao fa sato neki gwana kamolu mauri 'ua
gwamolu ai nee.
Kamolu molu kai kwele ai 'afitai molu ka faamamanea,
sui boroi 'ana ta waa ka faarongo kamolu ai.' "
42 Si kada sa Bol ma sa Baanabas keerua lea gu kau faasia na beu ni ofu
laa nai, toaa nai daka saea lau gu fuadaru uri oli lae mai 'afa Sabat 'i buri uri
daru ka bae lau suli doo nai ki fuada.
43 Ma si kada nai kera faasuia naa ofu laa kera, toaa 'oro nai Diu ma toaa
nai lau gu nao lau Diu ki ma sui daka lea naa suli birangaa Diu ki, kera daka
lea na kau buri sa Bol ma sa Baanabas. Ma keerua daru ka bae fifii na 'ani
kera uri daka too sulia birangana ade dianaa God ka lelea firi.
44 Dao naa 'ana ruana fa Sabat nai 'i buri, bobola fai sae karangia toaa nai
lao maefera nai sui naa ne da koni tiifau mai uri rongo lana bae lana Aofia.
45 Si kada toaa nai Diu da suana konia baita nai, na manata lada ka ta'aa
'asia naa. Ma kera daka saea naa doo ta'ae ki sulia doo nai ki sa Bol nia bae
sulia.
46 'I seeri, sa Bol ma sa Baanabas ka nao daru si mau naa 'ana bae lae fuada.
Ma daru ka bae 'urii, "Kamolu toaa Diu ki 'ua gu bae kaaria miri safali bae
fasi mai suli bae lana God fuamolu 'i nao bae. Ma sui, uri gwana kamolu
molu ote kamolu ai ma molu ka ote kamolu 'ana mauria firi, nia ne miri ka
lea na 'aaria mai fai si baea nee fua toaa nao lau Diu ki nee.
47 Si baea God 'e saea mai fuamiri 'e 'urii,
'Nau ku alu kamolu molu ka too, ka mala 'ana ta kwesu fua toaa nao lau Diu
ki,
uri kamolu molu ka falea si baea ni mauria fua toae ki sui gwana lao
molaagali.' "
48 Si kada toaa nai kera nao lau Diu ki da rongo si baea nai, kera daka ele
'asia naa ma daka manata 'initoa 'asia naa 'ana bae lana Aofia. Ma 'i seeri, na

toaa ne God nia 'olofaorada 'ana mauria firi daka manata mamana naa 'ana God.
49 Ma na bae lana God ka talofia naa kule ki sui gwana laona bali lolofaa nai.
50 Aia, ma na toaa Diu nai ki kera daka bae suurake kera toaa nai kera nao lau Diu ki. Ma kera daka suurakeda naa 'aini wela keni nai ki da foosia God ma na toa gwaungai nai ki laona maefera baita nai uri rakesasui lana ma ilimatai lana sa Bol fai sa Baanabas. Ma kera daka tari keerua naa faasia bali lolofaa kera nai.
51 'Uri nai guu, keerua daru ka usua naa si mamago faasia 'aedaru 'i seeri, uri ka faatai fuada ne kera 'ana da tala noni'ela 'ana bae lana God lea God ka kwae kera boroi faafia. Keerua daru ili 'uri nai sui daru ka lea naa uri 'i 'Aekoniam.
52 Ma na toaa manata mamana ki daka fungu 'ana elea ma na Anoedoo Abu ka 'inito 'ani kera.

14

Daru nii 'i 'Aekoniam

1 Si kada sa Bol fai sa Baanabas daru too 'i 'Aekoniam, keerua daru lea ki laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki mala lau guu keerua 'ita daru ka ilia ki naa. Ma keerua daru ka bae noniraa fua toaa 'oro Diu ki ma toa nao lau Diu ki ma kera daka manata mamana naa 'ana sa Disas.
2 Ma sui, na toaa Diu nai ki kera nao dasi dooria guu manata mamana lae daka bae suurakena toaa nai nao lau Diu ki. Ma daka talaia lau guu toaa nai nao lau Diu ki uri manata garo lae fua toaa manata mamana ki 'ana Aofia.
3 Sa Bol fai sa Baanabas keerua daru too 'i 'Aekoniam suli si kada taa tau ma daru ka bae noniraa sulia Aofia. Na Aofia ka faatainia mamana lana baea nai keerua daru faarongo ai sulia ade dianaa nia ma ka faatai 'ana doo kwaibalatana ni kwele lae ki ai ne keerua daru fulia ki.
4 Na toaa nai ki laona maefera baita nai kera daka tolingi kera kwailiu. Ta bali kera daka 'ado fainia toaa nai Diu ki, ma ta bali daka 'ado fai 'aboosol ki.
5 'Uri nai, tai toaa Diu ki ma tai toaa ne nao lau Diu ki fai waa gwaungai kera ki, daka alu tii si manata laa daka falea naa 'afitaia fua roo 'aboosol nai ki ma daka dooria naa uri 'uifau ladaru uri saumaeli ladaru.
6 Si kada keerua roo 'aboosol nai ki daru saitomana 'uri nai, keerua daru ka tafi naa uri 'i Listra ma 'i Debii lao bali lolofaa 'i Laekonia ma tai kula ki lau gu 'i seeri.
7 Ma keerua daru ka faatalongainia naa faarongoa diana bae 'ana kula nai ki.

Daru nii 'i Listra fai Debii

8 Tii waa 'aena mae nia too 'i seeri 'i Listra. Waa nai 'aena mae ka nao si fali guu safali 'ua mai kada nia futa.
9 Nia gooru 'ana 'i saegano ka fafurongoa 'ana bae lana sa Bol. Ma sa Bol ka bubu tetee na 'ani nia ma ka saitomana naa ne nia waa manata mamana 'ana sa Disas uri gura lana 'aena nai.
10 Sa Bol ka bae baita kau fuana ka 'urii, “'O tatae 'i langi 'oko uu 'ana roo 'aemu ki!” Sa wala nai ka tatae ka uu naa, ma ka fali kwailiu naa 'i matangada.
11 Si kada konia nai da suana doo nai sa Bol 'e ilia nai, kera daka kokoo baita daka bae 'ana baea kera toaa 'i Laekonia. Ma daka bae 'urii, “Na god ki ne da liaewane ma daka sifo naa 'i seki siakolu nee!”

12 'I seeri kera daka 'ailia naa sa Baanabas 'ana sa Sius, na god kera nai. Ma
sa Bol, kera daka 'ailia 'ana sa Hemes suli nia na waa ni bae fua kera god ki.
13 Na raa'ai talea sa Sius 'e nii gwana noni fera nai. Na waa ni foa nai fua
sa Sius, nia lea ka ngalia mai buluka ki ma takana 'ai ki ka aluda naa maana
maesakaa nai 'ana fere, suli ni nia fai toaa nia da dooria dai afuafu talea roo
'aboosol nai ki.
14 Sa Baanabas fai sa Bol daru rongo ne kera ade 'uri nai, keerua daru ka
karia maku keerua ki uri faatai lana daru ote keerua 'ana ade lae 'uri nai.
Keerua daru ka 'urii,
15 "Nee rowaa, doo molu ilia uri tee nee? Kaaria wane ki gwana mala 'ani
kamolu lau gu ne. Kaaria miri lea mai seki uri faatalongai lana faarongoa
diana nee ne. Kaaria miri doori faarongo kamolu uri molu ka luka 'ana foosi
lana gwamolu oenadoe, ma molu ka foosia 'amolua God mauri nee ne. Ne
nia saungainia salo loo ma ano nee ma asi fuu ma doo 'i laona ki sui guu.
16 'Ana si kada sui na mai, God nia lukatainia toae ki sui guu daka lea 'ada
suli doori lada ki.
17 Sui ka 'uri nai boroi, nia too ka alu faatai mai 'ana doo ki uri waa ki daka
suai ma daka manata tona. Nia falea mai ute ka 'aru faasia lao salo fuamolu,
ma ka adea doo ki daka fungu 'ana fuada ki 'ana si kada 'ana unidoe ki. Nia
ka falea fange fuamolu ma ka adea molu ka ele."
18 Sui na roo 'aboosol nai ki daru ka bae boroi 'uri nai, keerua daru ka dao
toi ka 'afitai 'ua gwana uri suusi lada fasia afuafu lae tale keerua.
19 Sui lau guu, tai toaa Diu nai ki da lea mai faasia 'i 'Antiok ai bae 'ana bali
lolofaa 'i Bisidia, ma faasia 'i 'Aekoniam kera daka dao lau guu. Kera daka
bae alingana konia nai daka lea na suli bae lada, ma daka rakesasu naa 'ana
sa Bol fai sa Baanabas. Ma kera daka 'uifauna naa sa Bol ma daka taraa na
kau uri sara fasi lao fera nai. Kera lea kau lelea daka lukasi nia suli da kwaifii
sa nia mae naa.
20 Sui, si kada toaa manata mamana ki da lea mai daka uu na kalia sa Bol,
nia ka tatae lau gwana ka oli na mai fai kera uri fera. Sui tio dani guu nia fai
sa Baanabas daru ka lea naa uri Debii.

Daru oli naa uri 'i 'Antiok

21 Sa Bol fai sa Baanabas daru faarongo 'ana faarongoa diane nee lao
maefera 'i Debii, na toaa 'oro daka manata mamana 'ana sa Disas. Sui keerua
daru ka oli naa uri Listra ma 'i 'Aekoniam, ma 'i 'Antiok ai bae bali lolofaa 'i
Bisidia.
22 Keerua daru ka lea ni faangasi lana naa toaa manata mamana ki ma
daru ka bae ni are lada naa uri daka mamana 'ana fiitooe. Ma keerua daru
ka bae 'urii, "Tara kolu ka liu na mone lao 'afitaia 'oro ki sui fatai kolu kafi
ruu laona 'initoaa God."
23 Keerua daru ka filia naa waa gwaungai ki fua laona figua nia God ki sui
guu ne keerua dao siada, ma daru ka foa daru ka abufanga lea sui daru ka
fale kera sui guu fua Aofia waa ne kera manata mamana 'ani nia.
24 Sui keerua daru ka faasia bali fera 'i Bisidia, daru ka lea lau uri bali
lolofaa 'i Bamfilia.
25 Ma keerua daru ka faarongo naa 'ana faarongoa diana laona maefera 'i
Baga, sui keerua daru ka lea lau uri maefera 'i 'Atalia.
26 Dao 'i seeri, Keerua daru ka lea naa lao baru daru ka oli na mai uri 'i
'Antiok, maefera bae keerua safali lea kau faasia. Kula bae toaa manata
mamana ki da fale keerua kau ai lao ade dianaa God uri ka 'adomi keerua
fua ili lana si raoa nai keerua faasuia naa nai.

27 Ma si kada keerua dao naa 'i 'Antiok, keerua daru ka konia na mai na
figua nia God, ma daru ka faarongo kera naa 'ana doo nai ki sui guu God 'e
'adomi keerua daru ka ilia ki. Ma daru ka faarongo kera lau guu ne God nia
'adomia toaa ne nao lau Diu ki kera lau guu daka manata mamana naa.
28 Ma keerua daru ka too ka taa tau 'i seeri fainia toaa manata mamana ki.

15

Ofu laa kera toa gwaungai ki 'ana toaa God 'i Durusalem

1 Tai toaa 'i Diudia ki ne kera lea mai daka dao 'i 'Antiok, kera da toolan-
gaidoo fua toaa da manata mamana ki 'i seeri daka 'urii, "God nia 'afitai ka
faamauria waa ne nao si 'iri'unga guu sulia si birangaa nee laona taki sa
Mosis."
2 Si doo nai kera da saea nai, 'e adea sa Bol fainia sa Baanabas daru ka
olisuuu baita 'asia naa fai toaa nai. Ade 'uri nai lelea, kera daka filia naa
sa Bol fai sa Baanabas fai tai waa lau 'ana toaa manata mamana 'i 'Antiok ki
lau guu, uri kera daka lea na kau 'i Durusalem uri bae lae suli si doo nai fai
'aboosol ki ma waa gwaungai kera ki.
3 Na figua God ne da odua toa nai daka lea kau. Kera daka lea daka liu naa
'ana bali lolofaa 'i Fonisia ma 'i Samaria. Ma kera daka faarongoa lau guu
toaa nai 'i seeri ki 'ana si faarongoa sulia na toaa nao lau Diu ki ne kera da
bulasi manataa naa. Si faarongoa nai ka adea manata lana figua God ka ele
'asia naa.
4 Si kada sa Bol fai kera da dao kau 'i Durusalem, figua nia God ma na
'aboosol ki ma na waa gwaungai kera ki daka gwale kera na kau. Ma sa
Bol fai kera daka faarongo kera naa 'ana doo nai ki God 'aru todaru mai ma
keerua daru ka ilia ki mai matangana toaa nao lau Diu ki.
5 Aia 'i seeri, na toa Faarisii nai ki da manata mamana lau guu 'ana sa
Disas, kera uu daka bae 'urii, "Kera toaa nai nao lau Diu ki nai boroi, kamolu
suumai kera uri kera lau guu daka 'iri'unga ma daka ade suli taki sa Mosis
mala 'ani kolu toaa Diu ki!"
6 Na 'aboosol ki fai waa gwaungai ki kera daka koni daka baelia naa si doo
nai.
7 Kera daka baelia ka tau, lelea si kada kera da bae ka sui naa, sa Bita tatae
uu ka bae 'urii fuada, "Toaafuta nau ki 'ae, kamolu molu saitomana sui naa
ne God nia fili nau 'ua naa fasi matangamolu, uri nau lea ku faarongo talo
sulia na faarongoa diana nee fua toaa nao lau Diu ki, uri kera daka rongo
ma daka manata mamana 'ada 'ana sa Disas.
8 God waa ne nia saitomana manata lakolu wane, nia faatainia sui naa ne
nia ala faafi kera toaa nao lau Diu ki 'ana si kada bae nia faa Anoedoo Abu
nia fuada ka mala lau guu bae nia faa mai fuakolu toaa Diu ki.
9 God nia nao si liotoi ta 'e'ete laa matangana ni kolu fai ni kera, suli nia 'e
manata lukea lau guu abulo ta'aa laa kera ki 'i nunufana manata mamana
laa kera.
10 Nia 'uri nai, nao molu si faa ta'aalia lau liona God 'ana alu lana si baea
fifii neki da 'afitai 'asia naa fuada uri ili lae sulia ki. Suli na kokoo kia ki mai
ma ni kolu boroi 'ana 'i tari'ina, kolu nao kolu si bobola lau guu fainia ili lae
sulia baea fifii nai ki. Lea kamolu molu falea 'afitaia 'uri nai ki fua toaa ne da
manata mamana naa 'ana sa Disas nee, kamolu molu faarakesasua God nai.
11 Nao! Nao molu si ade lau 'uri nai. Kolu toaa Diu ki, kolu faamamanea ne
nunufana ade dianaa sa Disas na Aofia fatai ne kolu ka mauri nee. Aia ma ni
kera toaa ne nao lau Diu ki boroi, nunufana ade dianaa nai Aofia lau gu ne
kera da mauri ai nee."

12 'I seeri, na konia nai daka too aroaro daka fafurongoa naa bae lana
sa Baanabas fai sa Bol. Ma keerua daru ka faarongo kera naa 'ana doo
kwaibalatana nai ki ni kwele lae ai, nai God nia 'aru todaru 'ana ili lana ki
mai fua toaa nai nao lau Diu ki.
13 Keerua daru bae 'uri nai lelea sui sa Demes ka bae na 'urii, "Toaafuta
nau ki 'ae, molu rongo fasi ku faarongo kamolu.
14 Sa Bita nia 'e bae mai nai, nia ka bae sulia ade lana God kada nia faatainia
mai liosaua nia fua wane ki nai. God nia faatainia liosaua nia fua toaa nao
lau Diu ki ne, ma nia ka lafu kera mai ka alu kera daka too 'e'ete naa uri daka
ilia doori lana.
15 Na kekeda laa brofet ki kada 'i nao boroi da bae lau gu mai suli si doo nai
daka 'urii,
16 'God 'e bae 'urii, Nau totoo kwai taea lau beu sa Defet, bae nia 'asia naa.
Na beu nai 'e okosi naa, ma sui boroi 'ana nau kwai taea kwai faa uua lau,
17 uri toaa ne da too 'i fulina ki daka lea mai siaku.
Na toaa ne kera nao lau Diu ki, nau kwai 'aili kera mai uri kera na toaa nau
na 'ana.
God nai 'e saea si doo nai,
18 si doo nia saea ki 'ita daka rongo na mai.' "
19 'I seeri, sa Demes ka bae na 'urii, "Nau ku manata 'urii, nao kolu si faa gu
ta 'afitaia fua toaa nai nao lau Diu ki nai da lea mai sia God nai.
20 Kaa nia diana kolu kekeda gwakolu fuada, kolu ka saea kera daka too
'ada fasi 'ani lana fanga da faabaitaa 'ana nunuidoo ki. Kolu ka saea lau guu
kera daka suasuli kera 'ada faasia ooe, ma dasi 'ani lau siina doo ne da lioa
ka mae, ma dasi 'ani lau 'abu.
21 Suli si doo nai ki 'ana bae da nii lao taki sa Mosis. Suli na taki sa Mosis
'ana ne kera bae mai sulia ka talo ka tau naa 'ana maefera neki sui gwana,
ma daka teemainia 'ana Sabat ki sui guu lao beu ni ofu laa neki sui gwana."

Leta toaa gwaungai ki fua toaa nao lau Diu ki

22 'Uri nai, na 'aboosol ki fai toa gwaungai ki ma na figua nia God tiifau
kera da filia tai waa 'ani kera uri daka fale kera daka lea fai sa Bol ma sa
Baanabas uri 'Antiok. Kera daka filia sa Diudas waa nai da 'ailia lau guu 'ana
sa Baasabas ma sa Saelas, suli keerua roo waa gwaungai ki 'ana toaa manata
mamana ki.
23 Na leta nai kera kedaa daka faa kau nai nia bae 'urii:
"Kameli 'aboosol ki ma toa gwaungai ki ma kameli toaafuta kamolu ki
'ana bali nia Aofia ne meli kekeda kau. Kameli meli faa kau si baea diana
kameli fuamolu toaa nao lau Diu ki ne molu manata mamana naa 'ana sa
Disas, ne molu too 'i 'Antiok, ma 'i Siria, ma 'i Silisia.
24 Kameli meli rongo kau da saea sa tai toaa fasi 'i seki kau faasi kameli
da lea kau dao siamolu daka kaubarea manatamolu 'ana tai doo da saea ki.
Kameli nao meli si odu kera gu kau uri ili lae 'uri nai.
25 Nia ne adea meli ka kwai ala faafi ma meli ka filia naa tai waa ma meli ka
odu kera daka ngali na kau si baea nee faasi kameli fuamolu. Kameli odua
toa nee daka lea kwaimani kau fainia roo waa kwaimani diana kia baki sa
Bol fai sa Baanabas nai.
26 Keerua naa ne roo waa baki daru fale dangatai 'ana mauria keerua ki
fua faarongo talo lae sulia na Aofia kia sa Disas Kraes.
27 Sa Diudas fai sa Saelas, kameli meli fale keerua kau uri kamolu molu ka
tala rongo gu bae ladaru suli doo nai ki kameli meli kedaa kau.
28 Suli kameli meli kwai ala faafi fai na Anoedoo Abu uri nao meli si alua
lau ta 'afitaia faafi kamolu. Doo neki kamolu molu kai ade sulia ki naa ne:

29 Nao molu si 'ani fanga da faabaitaa 'ana nunuidoo ki, ma nao molu si
'ani 'abu. Nao molu si 'ani siina doo ne da lioa ka mae. Ka nao molu si ooe.
Lea kamolu nao molu si ilia naa doo nai ki, too lamolu kai diana tasa."
30 Kera daka falea toa nai daka lea naa uri 'Antiok. Kera da lea kau dao da
konia figua nia God sui daka faa na leta nai fuada.
31 Toaa nai daka teemainia naa leta nai ma si baea nai ki ka adea manata
lada ka ele 'asia naa.
32 Sa Diudas fai sa Saelas, keerua daru ka bae lau gu fuada 'ana faaele lada
ma faangado lada, suli keerua na roo brofet ki.
33-34 Sa Diudas fai sa Saelas keerua daru ka too 'i seeri suli tasi kada tau lau
lea sui, toa manata mamana nai daka fale keerua fainia aroaroa God, keerua
daru ka oli lau gwadaru mai uri Durusalem.*
35 Aia, ma sa Bol fai sa Baanabas daru ka too 'i 'Antiok suli tasi kada tau lau.
Keerua fai tai waa 'oro 'i seeri ki daka toolangaidoo ma daka faatalongainia
naa bae lana Aofia.

Si kada sa Bol fai sa Baanabas nao manata ladarua si alu tiidoe

36 Totoo tii si kada 'i buri naa, sa Bol ka bae fua sa Baanabas. Nia ka bae
'urii, "Koro oli koro dao tona fasi too lakoro baki koro faarongo kera mai 'ana
bae lana Aofia 'ana maefera baki sui guu. Koro dooria koro ka saitomana fasi
tooa kera ki 'utaa naa 'ana kada nai."
37 Ma sa Baanabas ka dooria 'asia naa sae sa Dion Maak ka lea fai keerua.
38 Aia, ma sa Bol manata lana nao si diana fua sa Dion Maak ka lea fai
keerua, suli nia oli lau gu faasi kera 'i Bamfilia, ma ka nao si lea naa fai kera
uri faasui lana raoe.
39 Ma sa Bol fainia sa Baanabas keerua daru ka olisusuu 'i malutadaru, ma
daru ka toli naa. 'Uri nai sa Baanabas ka talaia sa Maak daru ka toofolo uri
auaua 'i Saebras.
40 Aia, sa Bol ka filia 'ana sa Saelas, uri keerua daru ka lea kwaimani. Ma
toaa manata mamana ki daka fale keeru naa, burina ne kera faleda fua laona
ade dianaa nia Aofia.
41 Ma keerua daru ka lea daru ka liu naa laona bali lolofaa 'i Siria ma 'i
Silisia. Ma keerua daru ka faangadoa naa fiitooa kera toaa manata mamana
ki.

16

Timotii nia lea fai sa Bol fai sa Saelas

1 Sa Bol 'e lea ka dao 'ana maefera 'i Debii, sui nia ka tasa ka dao 'i Listra.
Tii waa manata mamana ne satana sa Timotii ne nia too 'i seeri. Gaa nia
sa Timotii na ai Diu ma na ai manata mamana lau guu. Aia, na maa nia sa
Timotii na waa 'i Grik 'ana.
2 Na bara waisaasina nai 'i Listra ma 'i 'Aekoniam 'ana bali 'ana manata
mamana lae, kera daka ele 'asia naa sulia ma daka saea nia waa birangana
diana.
3 Ma sa Bol ka 'iri'unga 'ana sa Timotii, suli 'e dooria sa Timotii ka lea
kwaimani fai nia 'ana raoe uri toaa Diu ki nao dasi mamagutainia. Na toaa
Diu nai ki kera too 'ana lolofaa nai da saitomana sui gwada ne maa sa Timotii
na waa Grik 'ana ma ka nao si 'iri'unga guu 'ana sa Timotii.
4 Si kada sa Bol fai kera da lea daka liu 'ana maefere ki, kera daka bae sulia
doo baki toa gwaungai ki ma 'aboosol ki 'i Durusalem da alu mai uri toaa nao
lau Diu ki bae da manata mamana naa daka ade sulia.

* **15:33-34** 'Oro lana kekeda laa 'ua nao dasi ladoa fees 34, "Aia sa Saelas ka manata fifii tasa fasi uri ka too gwana 'i 'Antiok."

5 Ma kera daka faangasia figua nia God ki, ma na toaa manata mamana ki
daka 'oro ka 'idu 'afa dani ki sui gwana.

Kada sa Bol nia suana fafaataia

6 Ma sa Bol fai toaa kwaimani nia ki kera lea daka liu laona bali lolofaa 'i
Frigia ma 'i Geleisia, suli na Anoedoo Abu 'e suusi kera nao dasi faarongo lau
'ana faarongoa diana nee lao bali lolofaa 'i 'Eisia.
7 Si kada kera dao ninimana bali lolofaa 'i Maesia, kera daka sasi uri sae
daka lea kau 'i Bitinia. Ma sui, na Anoedoo Abu bae sa Disas ka nao si
faolomainia.
8 'Uri nai, kera daka tasa nada faasia 'i Maesia daka lea nada uri Troas.
9 'Afa rodo nai kera da too 'i seeri, sa Bol nia suana tii fafaataia. Lao
fafaataia nai, nia suana tii waa nai fasi bali lolofaa 'i Masedonia. Waa nai
'e uu ka ai kwai amasi mai ka 'urii, "'O lea mai uri Masedonia uri 'oko 'adomi
kameli!"
10 Si kada sa Bol nia suana fafaataia nai sui, kameli meli ngali 'okodoo
kameli ki meli ka lea naa uri bali lolofaa 'i Masedonia,* suli kameli meli
saitomana God nia doori kameli uri meli ka lea meli ka faarongo lau guu
'ana faarongoa diana nee fua toaa nai ki seeri.

Ni Lidia nia manata mamana 'ana sa Disas

11 Sui kameli meli ka faasia 'i Troas meli ka tae lao baru meli faa uua selo
meli ka faafolo naa uri auaua 'i Samotres. Sui tio dani meli ka lea lau uri 'i
Niabolis.
12 Too 'i seeri meli ka lea na tala 'i tolo uri 'i Filibae, na maefera nai na
maefera baita fua lolofaa 'i Masedonia ne toaa Rom ki da saungainia daka
too ai. Kameli meli ka too seeri suli ta bara fa sato lau sui meli kafi lea lau.
13 Aia, 'ana Sabat kameli meli lea faasia 'i see, meli ka lea na uri ninimana
tii kafo nai, suli meli manatoi sae si kula kera toaa Diu ki fua foa lae 'e nii
seeri. Sui, kameli ka gooru saegano meli ka bae naa fua 'aini keni nai da
koni 'i seeri.
14 Tii ai 'ana ai nai ki da fafurongoa bae lameli 'i seeri ne ni Lidia. Nia ai
faasia maefera baita 'i Taeataera. Nia ai kai saungainia maku gogosala ni foli
lana ki ma na ai ni foosi lana God lau guu. Na God 'e 'ifingia manata lana ni
Lidia ka 'ifi uri ade lae sulia si baea nai sa Bol 'e bae sulia nai.
15 'Uri nai guu, ni nia fai bara wela nia sui guu daka siuabu tiifau naa. Ma
nia ka bae fifii na fuameli ka 'urii, "Lea sa molu faamamanea naa ne nau ku
manata mamana naa 'ana Aofia, nau ku dooria molu lea mai molu ka too 'i
luma nau." Kameli meli ka too naa 'i luma nia suli bae lana nai.

Bol fai sa Saelas da nii laona lookafo 'i Filibae

16 Tii si kada meli lea uri tii si kula ni foa laa nai, meli toda 'ana tii saari nai
anoedoo ta'aa 'e burosi nia. Gwa ai ni rao tatakwai lae nai, na anoedoo ta'aa
nai adea nia ka faarongo 'ana doo ki 'i nao sui dafi fuli ki. Na ai nai ka ngalia
malefo oro 'asia naa fua waa baita nia nai 'ana rao lae 'ana doo nai.
17 Ma na wela keni nai ka lea na buri sa Bol fai kameli ma ka kokoo baita ka
'urii, "Na toa nee, toa da rao fua God 'initoa tasa nee ne. Kera ne da faarongo
kamolu 'ana doo ne God ilia uri faamauri lamolu."
18 Nia ilia doo nai 'ana kada 'oro ki lelea sa Bol ka rongo toi ka ta'aa 'asia
naa, nia toriabulo kau ka bae 'urii fua anoedoo ta'aa nai, "'Ana satana sa
Disas Kraes, nau ku saea 'oe ruu mai faasia wela keni nee!" Si kada nai ua
guu, na anoedoo ta'aa nai ka ruu na mai 'i maa.

---

* **16:10** Sa Bol fainia waa kwaimani nia ki dao tona sa Luk 'ana faanoe 'i Troas.

19 Na waa baita ki fua saari nai kera da saitomana na raoa nai talana
anoedoo nai 'e sui naa ma ka nao dasi ngali naa tasi malefo uria, kera daka
daua sa Bol fai sa Saelas daka tara keerua na kau siana toa gwaungai ki
maana usie.
20 Kera daka talai keerua naa siana Madistret 'i Rom ki. Ma daka bae 'urii,
“Na roo waa neki, keerua roo waa Diu ki ne daru safalia firua nee laona fera
kolu nee.
21 Keerua daru toolangaidoo suli birangaa nao si lea suli taki kolu ki ne.
Suli kolu toaa Rom ki 'afitai 'asia naa kolu ka ili sulia birangaa keerua!”
22 Aia, na toaa 'oro nai da koni 'i seeri daka koni na faafi keerua sui guu.
Ma na Madistret ki daka saea fua toaa ni omee ki uri daka karia naa maku
sa Bol ma sa Saelas ki, ma kera daka nangasi keerua naa.
23 Burina kera da nangasi baita 'ani keerua, kera daka alu keerua naa
laona lookafo. Sui, kera daka saea fua waa nai fofolo suusia lookafo nai uri
ka fonoki ngasi suusi keerua.
24 Ma na waa fofolo nai nia ka rongo sulia si baea nai, nia ka talai keerua
lea ka alu keerua ua guu lao kadaluma lalo nai, sui ka silifainia 'aedaru ki
matangana aba ai nai ki daka ala ngasi faafida.

25 Aia, dao bobola fainia tofungana rodo, sa Bol fai sa Saelas keerua daru
ka foa ma daru ka nguu ni tango lana 'adarua God. Ma na toa ne da too lau
guu laona lookafo nai daka fafurongo keerua naa.
26 Da tona boroi, na anuanu baita nai ka 'igia naa lookafo nai, ma na ngado
lana luma nai boroi ka 'igi sui naa. Ma na babe ki 'ana luma nai daka 'ifi
tiifau naa. 'I seeri, na seni nai ki 'abana toaa nai ki laona lookafo nai daka
luke tiifau naa fasi 'abada ki.
27 Na waa ni fofolo nai 'e ada ka suai mae ki da 'ifi tiifau gwada, ma ka
manata toi sae na toa baki da kani faafida bae da saka tiifau naa. Nia ka lafua
mai 'ila ni firu nia nai sa kai saumaeli nia naa 'i tala'ana ai, suli 'e saitomana
na waa gwaungai nia ki dai saungi nia lea toa nai ki da tafi mamana naa.
28 Sa Bol ka ai baita ka bae 'urii, “Nao 'osi ade ta doo uri nai 'ani 'oe tala'amu!
Kameli too sui gwamelia nee!”

29 Na waa fofolo nai ka saea kau waa ki daka ngali mai kwesu fuana, sui nia
ka ruu susuala kau ma ka mau ka lelebe naa. Ma nia ka lae kau ka booruru
naa 'aena sa Bol fai sa Saelas.
30 Sui nia ka talai keerua naa uri maa ka ledi keerua naa. Ka 'urii, “Nee
wala roo waa baita neki, tee gu ne nau kwai ilia uri God ka faamauri nau?”

31 Keerua luua daru ka 'urii, “'O manata mamana 'ana sa Disas na Aofia,
uri God ka faamauri 'oe, 'oe fai bara wela 'oe sui guu.”
32 Sui keerua daru ka faarongo nia fai bara wela nia sui naa 'ana bae lana
Aofia, ma kera daka manata mamana naa.
33 'Ana si kada rodo nai 'ua guu, na waa fofolo nai ka talai keerua ka taufia
naa mae maala keerua ki 'i nonida. Sui, nia fai toaa nia ki daka 'ali'ali daka
siuabu ua guu.
34 Sui nia ka talaia sa Bol fai sa Saelas daka lea naa 'i luma nia ka sangoni
keerua naa. Ma nia fai 'aebara nia daka ele 'asia naa suli da manata mamana
'ana God.

35 Sui 'i 'uubongi naa, na Madistret nai ki 'i Rom daka faarongoa waa baita
ki 'ana omee kera daka 'urii, “Molu lea molu ka faarongoa waa ni fofolo ki uri
daka 'olosia roo waa baki uri daru ka lea 'adaru 'i maa fasi laona lookafo.”

36 'I seeri, waa ni fofolo nai ka faarongoa sa Bol ka 'urii, “Na Madistret ki
da saea mai sa Saelas fai 'oe muru lea na 'amurua fasi lao lookafo nai. Nia
uri nai, muru lea aroaro na 'amurua nai.”
37 Sui, sa Bol ka bae 'urii fua waa baita nai ki 'ana omee, “Kera nao dasi didi
kaaria guu uri sui fatai dafi saea daka nangasi kaaria 'i maana waa 'oro ki,
ma sui dafi alu kaaria laona lookafo. Ma sui kaaria roo waa 'i Rom ki lau gu
ne. 'Uri nai tama, kera 'afitai daka agwatainia gwada ifingi lamiri 'i maa 'urii
nai! Kaaria dooria fua Madistret ki daka tala lea 'ua gu mai seki daka talai
kaaria 'ada kau uri maa!”
38 Na waa baita nai ki 'ana omee daka faarongoa naa Madistret nai ki 'ana
si baea nai. Kada kera rongo ne sa Bol fai sa Saelas keerua roo waa 'i Rom ki
lau guu, kera daka mau 'asia naa.
39 Ma daka lea mai sia daru daka bae kwaimantai na fuadaru. Sui kera
daka talai keerua na mai faasia laona lookafo nai, daka bae 'urii fuadaru, “Ii
'e, muru lea na 'amuru fasi seki roo waa.”
40 Kada sa Bol fai sa Saelas daru ruu faasia lookafo, keerua daru ka lea na
luma ni Lidia. Keerua daru ka dao tona lau guu toaa manata mamana ki 'i
seeri, ma daru ka bae lau guu sulia si baea ni kwai'adomi lae ki fuada. Uri
nai sui keerua daru ka lea naa fasi seeri 'i Filibae.

17

Bol fai sa Saelas daru nii Tesalonaeka

1 'Uri nai sui, sa Bol fai sa Saelas daru lea daru ka tasa naa 'i 'Amfibolis ma
'i 'Abolonia, sui daru ka lea naa uri 'i Tesalonaeka, kula bae na beu ni ofu laa
kera toaa Diu ki 'e nii ai.
2 Dao 'i seeri, sa Bol ka lea laona beu ni ofu laa Diu ki sulia na birangaa ne
nia 'ita ka ilia naa. Ma 'ana olu fa Sabat tatalau ki, nia ka bae fainia toae ki
sulia Kekeda Laa Abu ki fuada.
3 Nia ka toolangaidoo ma ka teemainia Kekeda Laa Abu ki uri faatai lana
ne na Kraes nia ka nonifii ma ka mae na mone sui nia kafi tatae fasi maea.
Sa Bol ka bae 'urii, “Sa Disas waa ne nau ku faatalongainia fuamolu nee, nia
na Kraes bae naa ne.”
4 Ma tai waa 'ado fai sa Bol fai sa Saelas. Tai toaa 'oro lau faasia 'i Gris ne
da foosia God fai aibaita 'oro ki 'i seeri boroi daka 'ado lau guu fai sa Bol fai
sa Saelas.
5 Ma sui, toaa Diu ki kera daka kwaifii daka rakesasu ada 'ana sa Bol fai sa
Saelas, daka bae naofana konia nai ma daka konia toa nai ki da takotooa ki
gwada 'i maana usia nai daka koni kera fai toaa nai ki da rakesasu nai. Ma
kera daka rakesasu daka suungi baita naa laona fera nai ma liu daka ruufia
naa luma sa Deison uri sa Bol fai sa Saelas ade daru ka nii seeri, ma ka nao
guu.
6 Kera daka daua sa Deison fai tai waa manata mamana ki daka tara kera
na kau sia toa gwaungai ki 'ana fere ma daka suke faafi kera. Ma kera daka
akwa faafi kera daka 'urii, “Toaa neki, da ilia doo ta'aa oro ki 'asia naa lao
fera oro ki! Kera da lea lau gu mai lao maefera kolu nee nai,
7 ma sa Deison naa ne gonitai kera mai 'i luma nia. Kera sui guu kera da
'oia na taki 'ana gwaungaia kolu 'i Rom ne, suli kera da saea tii waa gwaungai
lau gu ne satana sa Disas.”
8 Ma na baea nai ki, ka falea naa suangalua lae fua na konia nai fainia toa
gwaungai ki.

9 Na toa gwaungai nai da saea fua sa Deison fai toaa manata mamana ki
daka fale malefo* fuada, sui kera daka olitainia sa Deison fai kera daka oli
lau gwada.

Bol fai sa Saelas daru nii Beria

10 'Ana kada nai ua guu nia rodo naa nai, na toaa nee kera manata mamana
ki kera daka falea naa sa Bol fai sa Saelas uri fera 'i Beria. Kada keerua dao
'i seeri, keerua daru ka lea laona beu ni ofu laa toaa Diu ki.
11 Na toaa nai 'i seeri kera da too 'ana birangaa ne diana ka talua birangaa
kera toaa 'i Tesalonaeka, suli kera dooria 'asia naa rongo lana tee nee sa Bol
nia saea. Ma 'ana kada ki sui gwana, kera teemainia na Kekeda laa Abu ki
uri kera daka saitomana mamana lana doo neki sa Bol nia saea ki.
12 Ma na toaa oro 'i Diu ki daka manata mamana, ma na keni gwaungai oro
Grik ki fai toaa oro ki lau gu 'i Grik kera daka manata mamana naa.
13 Ma sui kada nee toaa 'i Diu ki ne kera too 'i Tesalonaeka kera rongoa sa
Bol nia faarongo lau guu 'ana bae lana God 'i Beria, kera daka lea lau guu
mai 'i seeri, ma kera daka ilia toaa 'i Berea ki daka rakesasu lau guu, ma kera
daka booa tii suangalua lae 'i seeri.
14 Ma 'uri nai guu, tai toaa nee kera manata mamana ki, kera daka falea
sa Bol uri fafo asi faasia fera 'i Beria. Ma sui sa Saelas fai sa Timotii, keerua
daru ka too na 'adarua 'i Beria.
15 Ma na toa ne kera talaia sa Bol ki kera da lea fainia, lelea daka dao 'i
'Atens sui fatai kera dafi oli uri 'i Beria fainia si baea sa Bol ki fua sa Saelas
fai sa Timotii, uri keerua daru ka lea 'ali'ali siana.

Bol fai sa Saelas daru nii 'Atens

16 Ma kada sa Bol too naa 'i 'Atens maasia sa Saelas fai sa Timotii, nia ka
liodila 'asia naa, sulia nia suana nununa god susuke 'oro 'asia naa laona fera
nai 'i 'Atens.
17 Nia ne adea ma nia ka lea laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki ma ka bae
fuada fai toaa nao lau Diu ki ne kera foosia God. Ma nia ka bae lau gu maana
usia nai suli kada oro fua toa ne kera dao 'i seeri ki.
18 Ma tai toolangaidooa ki fasi Grik lau guu ne kera saea 'ana "'Ebikurian"
ma "Stoik," kera olisusuu lau gu fai sa Bol. Ma tai waa ada kera daka bae 'urii,
"Tee lau ne waa ngao ulafusidoo nee dooria ka saea nee?"
Ma tai waa 'ana toaa nai ki kera daka bae 'urii, "Sua lana uri sae nia dooria
kolu ka foosia 'akolu tai god 'e'ete ki na 'ana ne." Kera bae 'uri nai sulia sa Bol
faarongo sulia sa Disas, ma na tatae lana lau faasia maea.
19 Ma kera daka talaia sa Bol 'i naofana konia nai 'ana toaa ni bae lae sulia
doo ne kera saea 'ana "'Areobagas," kera daka bae 'urii, "Kameli dooria meli
kai saitomana toolangaidoo laa falu nee 'o bae sulia ne wala.
20 Suli doo ne kameli rongo 'oe saea nia 'e'ete lau gwana faasia doo ne meli
rongo ki mai, ma kameli ka dooria meli kai saitomana malutana."
21 (Kera bae 'uri nai, suli na toaa 'i 'Atens ki ua guu, fai toaa nee kera lea
mai daka too 'i 'Atens ki, kera dooria bae lae sulia ma na fafurongo lana doo
falu ki.)
22 Ma sa Bol ka uu 'i naofana konia baita nai 'ana toaa gwaungai ki, ma ka
bae 'urii, "Kamolu toaa nee 'i 'Atens, nau ku suana kamolu dooria 'asia naa
foosi lana god sulia birangaa 'o'olo ki.
23 Sulia kada nau ku liu laona fera kamolu nee, nau ku suana kula ni foa
kamolu ki, ma nau ku suana maana tii fuliera ne kamolu kedaa si baea 'urii,

* **17:9** Na malefo nai nia mala alangai lae ne sa Bol ma sa Saelas nao daru si sukua lau ta ngalungalua fua laona fera nai.

‘TALANA GOD NEE NAO TA WAA SI SAITOMANA.’ Ma na god nee kamolu foosia ma nao molu si saitomana nee, nia naa ne nau ku faatalongainia fuamolu nee.

24 God nai naa ne saungainia molaagali ma na doo ki sui guu 'i laona, nia naa ne 'inito fua asi ma salo, ma ka nao si too lau laona beu abu ki ne wane gwana saungainia.

25 Ma nao nia si kwai 'atoi guu uri tasi doo ne sae wane saitomana ka ilia fuana, suli nia 'ana tala'ana fale lana mauria fua toaa ki sui guu ma ka falea doo ki sui guu 'ana kwai 'atoia kera ki.

26 Ma 'ana safali laa mai, God nia saungainia guu tii waa ma faasia tii waa nai, nia ka saungainia naa toaa 'oro 'e'ete kwailiu ki, ma ka alu kera tiifau laona molaagali. 'I nao sui fatai nia ka saungainia doo ki sui guu, nia 'ana tala'ana ne filia si kada ma si kula nee kera dai too ai.

27 Nia ilia doo nai ki uri toaa ki kera daka nani uri nia, ma dafi dao tona lea kera nani talingai uri nia. Uri nai boroi 'ana God nao si too tau gu faasi kolu.

28 Ma ta waa nia bae 'urii, “Ani nia ne kolu ka mauri ma kolu ka gelo ma kolu ka too lao molaagali.’ Ma ta waa 'ana waa kekeda kamolu ki 'e saea lau guu, ‘Kolu na wela God ki lau guu.’

29 Sulia kolu na wela nia ki, nao kolu si manatoi sae God nia tasi doo gwana mala 'ana gool, ma nao silfa, ma nao ta fau. Nia nao si uria ta doo ne waa gwana ka saungainia 'ana 'abana.

30 'I nao mai, God nao si kwaea ta waa ne foosia na god susuke 'ana kada nao nia si saitomana 'ua. Ma sui tari'ina, nia saea naa fuana toaa 'ana fere ki sui gwana uri kera daka bulasi manataa faasia na abulo ta'aa laa kera ki,

31 sulia nia filia naa si kada uri nia kai kwaea na toaa ki sui guu. Na kwakwaea nia ka 'o'olo, ma nia ka filia sui naa tii waa uri fale lana kwakwaea nai. Ma nia ka faatainia sui naa na waa ni fale lana kwakwaea nai 'ana tatae lana waa nai faasia maea!”

32 Kada toaa ki kera rongo ne sa Bol nia bae sulia tatae laa faasia maea, tai toaa ada daka waelsi nia, ma kera daka 'onionga 'ani nia. Ma sui boroi 'ana, tai waa ada kera ka saea, “Kameli dooria 'oko bae lau sulia si doo nai wala.”

33 Ma sa Bol ka lea na 'ana faasia konia nai.

34 Ma tai toaa kera daka 'ado fainia, ma kera daka manata mamana. Ma tii waa ada ne satana sa Dionisias, ta waa 'ana 'aebara ni bae lae sulia doo nai. Ma tii ai lau guu satana ni Damaris, ma tai toaa lau kera daka manata mamana naa.

18

Bol fai sa Saelas daru nii Koren

1 Uri nai guu, sa Bol ka lea naa faasia 'i 'Atens, ka tasa na uria fera 'i Koren.

2 'I seeri, nia ka dao tona tii waa 'i Diu satana sa 'Akuila ne futa laona bali lolofaa 'i Bontas. Nia lea mai faasia 'i 'Italii fai 'afe nia ni Brisila, suli ne na waa 'inito satana sa Klodias 'e ilia toaa 'i Diu ki tiifau kera daka lea faasia 'i Rom. 'Uri nai, sa Bol lea ka dao siadaru.

3 Ma nia ka too ma ka rao 'ana fai kera, suli keerua daru ilia tii raoa guu 'ana saungai lana babale ki 'ana tede uri fofoli lae ai.

4 Ma nia ka bae fainia na toaa ki laona beu ni ofu lae 'ana Sabati ki, uri ka bulasia manatana toaa 'i Diu ki ma toaa 'i Grik ki lau guu.

5 Ma si kada sa Saelas fai sa Timotii keerua dao mai faasia 'i Masedonia, sa Bol ka luka na 'ana raoa nia. Ma 'ana kada ki sui guu nia ka faarongo 'ana

Faarongoa Diana nee, ma ka toolangai folaa ai fuada kera Diu ki ne sa Disas nia naa ne na Kraes.
6 Ma 'ana kada kera olisi rakesasu 'ani nia, ma kera daka saea doo ta'ae ki suli nia, nia ka faatai fuada 'ana tafusi lana lolo ki faasia maku nia ki, ma ka bae 'urii fuada, "Lea kamolu si too 'ana mauria falu faasia God, bali kamolu naa nai! Nao lau na garo laa nau. Ma 'ita tari'ina ka oli 'alaa, nau kwai lea na 'aku siana toaa nao lau Diu ki."
7 Ma nia ka lea na faasi kera, ka lea ka too naa 'i luma tii waa nai nao lau Diu ne satana sa Taetas Diastas, na waa ne nia foosia lau gu God. Na luma nia too lau guu 'i ninimana beu ni ofu laa Diu ki.
8 Ma sa Krisbas, na waa gwaungai 'ana beu ni ofu laa 'i seeri, nia ka manata mamana 'ana Aofia fainia na bara wela nia. Ma tai toaa 'oro lau guu 'i Koren, kera rongo bae lana sa Bol, ma kera daka manata mamana daka siuabu.
9 Sui lao tii fa rodo nai sa Bol ka suana tii fafaataia, ma na Aofia ka bae 'urii fuana, "Nao 'osi mau ma 'osi luka 'ana faarongo lada lae. Nao 'osi luka 'ana raoa 'oe.
10 Suli nau ku nii gwaku fai 'oe. 'Afitai ta waa ka ilia ta doo fua saketo lamu, suli na toaa nau ki da 'oro gwada lao maefera nena."
11 Uri nai, sa Bol ka too 'i seeri sulia tii fa ngali ma ono madama ki lau uri toolangai lana bae lana God fua toae ki.
12 Ma 'ana kada ne waa 'inito 'i Rom 'e alua sa Galio ka gwaungai fua bali lolofaa 'i Gris, na toaa Diu ki kera daka koni, ma kera daka daua sa Bol, ma daka ngalia fua lao koot 'i naofana sa Galio.
13 Ma kera daka kwaali nia daka 'urii, "Sa wala nee nia ilili uri talai lana toaa ki uri kera daka foosia God 'ana birangaa ne 'e'ete faasia taki kameli ki ne."
14 Ma si kada sa Bol dooria ka bae, sa Galio ka bae 'urii fua toaa Diu ki, "Lea sa kamolu toaa Diu ki molu olisusuu faafia tasi doo ne garo baita 'asia naa, tara nia manataa gwana uri nau ku fafurongoa baea kamolu.
15 Sui ma, na olisusuua kamolu nee, nia lea 'ana suli si baea ki, ma si satae doo ki, ma na taki kamolu ki tala'amolu lau gwana ne. Nia uri nai, molu tala 'olosia lau gwamolu. Suli nau nao kwasi dooria lau keto lamolu faafia doo 'uri nai ki."
16 'Uri nai nia ka saea fuada sui guu uri kera daka lea nada fasi lao beu ni koot laa nai.
17 'Ana kada nai, na toaa Grik ki daka daua sa Sostenes, na waa gwaungai 'ana beu ni ofu laa nai, ma kera daka kwae nia 'i maana beu ni koot laa nai. Ma sui, sa Galio ka nao si 'oga nia guu.

Sa Bol oli lau uri 'Antiok

18 Sa Bol ka too 'i Koren fai toaa manata mamana ki sulia tai fa dani 'oro lau. Sui nia fai sa 'Akuila fai ni Brisila daka faasia 'i Koren, kera daka faafolo lau gwada 'ana baru uri bali fera 'i Siria uri Senkria. Ma 'i nao sui fatai kera dafi faafolo faasia 'i Senkria, sa Bol nia sufi kokori 'ana ifuna uri ka faatainia tii alangaia nia ilia fua God.
19 Kada kera dao 'i 'Efesas, sa Bol ka faasia ni Brisila fai sa 'Akuila, nia ka lea laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki.
20 Sui na toaa nai ki kera daka gania uri nia ka too lau fai kera, ma sui nia ka nao si ala faafia.
21 'Uri nai nia ka lea lau gwana, nia ka bae 'urii fuada, "Lea sae na kwaidooria God fuaku, nau kwai oli lau mai siamolu." Sui nia ka faafolo naa 'ana baru faasia 'i 'Efesas.

22 Kada nia dao naa 'i Sisaria, nia ka lea lau uri 'i Durusalem, nia dao ka
fale si baea diana fua na figua nia God 'i seeri. Sui nia ka oli lau gwana uri 'i
'Antiok.
23 Ma 'i burina nia too 'i 'Antiok sulia bara fa dani sui, nia ka lea naa lelea
ka talua naa bali lolofaa 'i Geleisia ma 'i Frigia fua faangado lana na toaa da
manata mamana ki.

Sa 'Abolos

24 Si kada nai, tii waa 'i Diu satana sa 'Abolos, ne futa laona fera 'i
'Aleksandria, nia lea mai uri 'i 'Efesas. Ni nia na waa bae lana diana, ma nia
ka filo diana lau guu 'ana Kekeda laa Abu.
25 Ma nia ka saitomana lau guu na birangaa Aofia, ma nia ka bae tetede ka
faa toolangaidoo 'o'olo sulia sa Disas. Sui ta, na birangana siuabu laa bae sa
Dion nia ilia 'ana waa ki gwana ne nia saitomana.
26 Ma nia ka safali bae noniraa naa fua toae ki laona beu ni ofu laa nai. Ma
si kada ni Brisila fai sa 'Akuila keerua daru rongo nia, keerua daru ka talaia
uri luma keerua daru ka faatai diana lau 'ana faa toolangaidooa nai suli God
siana.
27 Ma sa 'Abolos ka doori lea naa uri maefera 'i Koren lao bali lolofaa 'i Gris.
Ma na toaa ne kera manata mamana ki 'i 'Efesas, kera daka kekeda kau fua
toaa 'i Koren uri daka maasia gwale lana kada nia dao kau siada. Si kada nia
dao naa siada, nia ka 'adomi diana 'asia naa 'ani kera toaa nai ki da manata
mamana ki nunufana ade dianaa God.
28 Nia ka dao tona toaa Diu ki ne kera da olisusuu fai nia, ma nia ka bae
tetedea ka talu kera sui guu, suli nia 'e faatainia na Kekeda laa Abu ki ne
faamamanea sa Disas nia na Kraes bae naa.

19

Sa Bol nii 'Efesas

1 Si kada sa 'Abolos nia too 'i Koren, sa Bol nia liu 'ana maefere ki laona bali
lolofaa 'i Geleisia ma 'i Frigia ki lelea nia ka dao 'i 'Efesas. Nia ka dao tona tai
toaa kera da manata mamana 'ana sa Disas 'i seeri.
2 Ma nia ka ledi kera ka 'urii, “Kamolu too naa 'ana na Anoedoo Abu 'ana
kada molu manata mamana ai?”
Ma kera olisi nia daka 'urii, “Kameli nee na rongo lana boroi na tee ne
Anoedoo Abu, nao meli si rongo 'ua ne.”
3 Sa Bol ka ledi kera lau ka 'urii, “Nee wala, sui na siuabu laa tee 'ana ne
kamolu siuabu ai?”
Ma kera olisi nia daka bae 'urii, “Na siuabu laa bae sa Dion bae sulia gwana
ne.”
4 Sui sa Bol ka bae lau 'urii fuada, “Sa Dion nia faasiuabua lau gwana toaa
da bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki bae. Sui boroi, sa Dion ka
saea lau guu fua toaa 'i 'Israel ki uri daka manata mamana 'ana sa Disas bae,
waa bae kai dao mai 'i burina.”
5 Ma kada kera rongo si doo nai, kera daka siuabu naa 'ana satana sa Disas
na Aofia.
6 Uri nai guu, sa Bol ka fale 'aba faafi kera ma na Anoedoo Abu ka sifoli
kera ma daka bae naa 'ana baea 'e'ete nao lau bae lada ki, ma daka bae na
sulia bae lana God.
7 Kera sui naa nai bobola fainia akwala roo waa.
8 Sa Bol ka ruu laona beu ni ofu laa nai 'i 'Efesas, ma ka bae noniraa fua
toaa ki, ma ka ilili uri bulasi lana manata lada uri daka manata 'o'olo sulia
'initoaa God. Ma nia ka ili 'uri nai sulia olu madama ki.

9 Sui boroi, tai bali 'ana toae lioda ka sadi gwana, ma kera daka aburongo
gwada nao dasi faamamane guu. Ma kera daka saea baea ta'ae ki sulia
Faarongoa Diana nee 'i maana toaa 'oro ki. Sui sa Bol ka talaia toaa manata
mamana ki kera daka lea faasi kera, ma si kada ki sui guu nia ka bae fuana
toaa nai ki laona beu ni toolangaidoo laa sa Taeranas.
10 Si doo nai kera da ilia ka lea ladoa suli roo fa ngali ki. Ma na toae ki sui
guu ne kera too laona bali lolofaa 'i 'Eisia, na Diu ki ma na toaa ne nao lau
Diu ki, kera daka rongoa bae lana Aofia.

'Alakwa sa Skifa ki

11 Ma God ka falea na tetedee baita fua sa Bol, uri nia ka fulia doo
kwaibalatana ki ma na doo ni kwele lae ki ai.
12 Na 'aba maku tu'uu ki boroi 'ana ne da suatona 'ana sa Bol ki, 'aba maku
nai ki daka adea waa ki daka 'akwaa gwada. Ma na anoedoo ta'ae ki lau guu,
kera daka ruu 'i maa faasia na waa nai ki.
13-14 Ma tai toaa Diu ki lau guu kera daka liu uri tari lana anoedoo ta'aa ki
'ana satana sa Disas na Aofia. Na fiu wela nia tii waa baita ni foa ne satana
sa Skifa ne kera da ilia si doo nai. Ma kera daka bae 'urii fua anoedoo ta'aa
nai, "Nau ku tari kamolu 'ana satana sa Disas bae sa Bol nia faarongo tatalo
mai sulia nai!"
15 Sui ma na anoedoo ta'aa nai ka luu kera ka 'urii, "Nau ku saitomana sa
Disas, ma ku saitomana lau guu sa Bol waa too 'ana tetedea sa Disas. Sui nau
ku ulafusi kamolu. Kamolu tii kera 'ana nee?"
16 Ma waa nai anoedoo ta'aa nai nii 'ani nia nai ka lofoi kera ka kwae kera
naa. Ma ka karia maku kera ki ma daka tafi dadara naa fai maale ki faasia
luma nia waa nai.
17 Si kada toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki ne da too 'i 'Efesas kera da
rongoa doo nai, kera daka mau 'asia naa, ma daka manata baita 'ana sa Disas
na Aofia.
18 Ma toaa 'oro 'ana toaa nai ki daka manata mamana ma daka lea mai
daka bae folaa, ma daka sae folaa na mae baea agwa kera ki suli arua kera
ki.
19 Ma tai toaa 'oro lau guu 'ani kera ne da ili akalo ki, kera daka ngalia lau
gu mai buka kera ki sulia raoa nai ki ma daka suungida 'i maana konia nai.
Ma daka idumia si malefo suli doo nai 'ana buka nai ki, nia ka dao toi 50,000
miga malefo* ki.
20 Sui, bae lana God ka 'ilua na manata lana toaa oro, ma kera daka manata
mamana 'ana Aofia.

Na ngalungalue lea 'i 'Efesas

21 Burina doo nai ki sui, sa Bol ka manata toi uri lea lae uri maefere ki laona
bali lolofaa 'i Masedonia ma 'i Gris ki, ma ka lea naa lelea ka dao 'i Durusalem.
Ma sa Bol ka manata 'urii, "Burina nau ku lea 'i seeri, nau dooria tara lea ku
dao lau gu mai 'i Rom."
22 Nia ka falea sa Timotii fai sa 'Erastas, roo waa kwai'adomi nia ki daru ka
lea uri 'i Masedonia, kada nia too ua kau 'i 'Efesas laona bali lolofaa 'i 'Eisia.
23 Ma si kada nai na suungaungaua ma na ngalungalua baita ka fuli 'i
'Efesas faafia na Tala falu nee.
24 Tii waa satana sa Demitrias, nia na waa kai saungainia kaa kakale
beuakalo iriroa diana ki fai kaa kakale nunuiakalo ki 'i laona 'ana nununa
akalo keni kera nai ni 'Atimis. Na raoa nai sa Demitrias nia ilia 'e adea toaa
ki ne da rao fuana daka todadoo baita 'asia naa.

* **19:19** Tii miga malefo nia na fofolia fua tii waa ni rao fua tii fa sato.

25 Ma nia ka saea kera daka kwaimani kau fai tai waa ne da ilia lau guu
kwai raoa nai nia ilia nai. Ma nia ka bae 'urii fuada, “Toa nee 'ae, kamolu
saitomana na suadooa kolu nee doo 'e lea gwana mai faasia raoa ne kolu ilia
'ana saungai lana kaala nunuidoo neki ne.
26 Kamolu molu suana ma molu ka rongo sui naa doo ne sa Bol nia ilia ki
nai. Nia saea kaala nunuidoo neki waa ki kera saungainia ki, kera nao lau na
god mamane ki ne. Aia, ma si baea nai nia ilia toaa 'oro 'i seki 'Efesas ma 'ana
maefera oro ki sui gwana laona bali lolofaa 'i 'Eisia ki lau guu ne manatada
'e lea naa suli si doo nai nia saea nai.
27 Nia uri nai, tara toaa 'oro kera dai bae tauwelaa raoa kolu nee nai. Ma
ka nao lau taifilia gwana si doo nai, tasi doo ne ta'aa lau ne na beu abu akalo
keni baita kolu nee ni 'Atimis ne kera faadalafaa naa nee ma toaa 'i 'Eisia ki
tiifau, ma lao molaagali sui naa tara kera nao dasi foosia naa nee!”

28 Kada na konia nai kera rongoa si baea nai ki, kera daka rakesasu 'asia
naa ma daka kokoo baita daka 'urii, “Ni 'Atimis na god 'i 'Efesas nia 'inito ka
tasa!”
29 Uri nai, na ngalungalue ka tatae naa laona maefera baita nai. Ma
kera daka daua naa sa Gaeas fai sa 'Aristakas, roo waa faasia bali lolofaa
'i Masedonia ki ne kera lea fai sa Bol. Kera daka tara keerua daka lae 'ali'ali
na fai keerua uri lao fulisasoa nai toae ki dai koni ai.
30 Sa Bol ka dooria kai lea 'i naofana konia nai, ma sui na toaa ne kera
manata mamana ki daka lui nia.
31 Ma tai waa gwaungai 'ana bali fera nai ki, kera kwaimani fai sa Bol, kera
daka lui nia lau guu nao si lea kau 'i seeri.
32 Ma na suungaungaua baita nai ka tatae naa matangana konia nai.
Bali 'ana toaa nai daka akwa daka saea tai doo, ma ta bali ada daka saea
lau gwada tai doo 'e'ete, aia ma, 'oro lana toaa nai sui gwana ka nao dasi
saitomana lau gwada doo nai da koni kau uria nai.
33 Ma tai toaa Diu ki kera daka usungainia kau sa 'Aleksanda uri 'i nao, daka
saea na kau doo ni ili lana ki fuana uri ka bae folaa sulia suungaungau laa
nai. Sui sa 'Aleksanda ka faatai 'aba ka kakaru kau lao maada uri daka too
aroaro ma nia ka saea tasi baea suusi nia 'i maana konia nai.
34 Ma sui si kada kera da lio saitomana nia waa Diu 'ana, kera tiifau da
kokoo baita naa suli ta roo si kada sato ki. Ma daka bae na 'urii, “Ni 'Atimis
na god kia 'i 'Efesas nia 'initoa ka tasa!”

35 Sui na waa baita 'ana maefera baita nai ka lea mai ka bae na fua toaa nai
ki uri daka too aroaro naa. Nia ka bae 'urii, “Toa nee 'i 'Efesas 'ae, na fera neki
sui guu doo da saitoma kolu sui naa ne. Ne ni kolu gwana ne kolu suasulia
beu abu nia ni 'Atimis na god 'inito nee fai maefau abu nia ne 'asia mai fasi
lao salo.
36 Nao ta waa si tofea naa si doo nai ne. Nia uri nai, nia diana 'asia naa uri
kamolu molu ka too aroaro fasi mai. Nao molu si 'ali'ali 'asia naa uri ili lana
tasi doo ua.
37 Kamolu molu talaia mai toa nee daka nii sui naa 'i seki ne, sui boroi 'ana
kera nao dasi belia guu ta doo faasia lao beu abu ki, ma nao kera dasi bae
ta'aa guu talea akalo ni keni kolu nee.
38 Ma lea sa Demitrias fai ruana nia ki da too 'ana tasi doo uri ngali lana ta
waa fainia uri lao koot, tama koot neki da 'ifi gwada ne, ma si ade laa ni ili
lana 'ana doo nai ki boroi tio gwana lau guu.
39 Lea tasi doo lau kamolu dooria molu ka ngali mai uri bae lae sulia lau,
molu ka ngali mai lao bae ofua gwaungai nee.

40 Aia, ma ni kolu 'i tari'ina nai nia bobola fainia tara daka falea naa
kwakwaea fuakolu nai, suli tee ni kolu ne kolu suungaungaua nai. Ma lea
nia uri nai, tara kolu ulafusia naa doo kolu kai saea sulia nai."
41 Burina nia saea si doo nai, nia ka saea kera daka lea ki nada.

20

'I Masedonia ma 'i Gris

1 'I burina suangalua laa nai nia aroaro naa, sa Bol ka 'ailia mai toaa
manata mamana ki siana ka falea si baea fifii ni kwaiarei lae ki fuada. Sui
nia ka bae alualu fuada sui ka lea naa uri Masedonia.
2 Kada nia lea kau uri 'i Masedonia, nia ka liu kau 'ana maefere ki sui
gwana, ka bae sulia si baea 'oro ni kwaiarei lae fuana toaa manata mamana
ki. Sui nia ka lea kau lelea ka dao naa 'ana bali lolofaa 'i Gris.
3 Nia dao ka too 'i seeri sulia olu madama ki. Kada 'e too 'i seeri sui, nia
ka kwaimaakwali lau guu uri lea lae 'ana baru uri bali lolofaa 'i Siria, nia ka
rongo alinga 'ana toaa Diu ki kera 'ole nia uri saungi lana. 'Uri nai, nia ka
manata toi naa uri oli lae mai uri ka liu 'ana bali fera nai 'i Masedonia ki.
4 Toa da lea kwaimani ki fai sa Bol ne, sa Sofata 'alakwa sa Biras faasia 'i
Beria, sa 'Aristakas fai sa Sekandas faasia maefera 'i Tesalonaeka, sa Gaeas
faasia 'i Debii, sa Tikikas fai sa Trofimas faasia bali lolofaa 'i 'Eisia, ma sa
Timotii.
5 Kera toa nai da lea kau lea daka maakwali kameli naa 'ana maefera 'i
Troas.
6 Aia, ma ni kameli meli ka faasia maefera 'i Filibae 'i burina Fafangaa bae
dasi 'ania Beret Iis nii laona, meli ka lea naa. Dao 'ana limana maedani, meli
ka toda kera naa 'i Troas. Kameli sui naa meli ka too 'i seeri sulia fiu maedani.

Dao laa 'isi nia sa Bol 'i Troas

7 'Ana Sarere 'i saulafi, kameli sui naa meli ka koni 'ana tii fanga kwaima-
nia nai. Ma sa Bol ka bae fua na toaa nai ki 'ita 'i saulafi lelea ka dao lao
tofungana rodo, sulia nia tio dani kai faasi kera naa.
8 'Ana kadabeu nai 'i langi ne meli koni ai na kwesu oro ki da nii 'i seeri.
9 Tii wela wane satana sa Iutikas nia gooru 'ana 'i maana wida sulia sa Bol
nia bae ka tau lelea sa wala nai maana ka kukulufaa ka maleu buro na 'ana,
ma nia ka 'asi nia faasia oluna kadabeu 'i langi uri 'i saegano. Kada kera
kwau nia kau daka suana nia mae naa.
10 Ma sui sa Bol ka koso 'i saegano, ka booruru ka ofia mai, sui ka bae 'urii,
"Nao kamolu si manata sala, sulia nia mauri ua gwana ne."
11 'Uri nai nia ka oli lau gwana uri kadabeu loo kera koni 'ai, ma nia ka
niia naa beret ma kera daka 'ania naa. Ma burina nia bae fai kera lelea ka
'uubongia naa, nia kafi lea.
12 Ma kera daka oli fainia waa bae 'asia bae uri beu nia, ma kera daka
manata ele 'asia naa suli ne nia mauri naa.

Sa Bol nia faasia Troas ka lea uri Militas

13 'Uri nai meli ka lea naa 'ana baru uri maefera 'i 'Asos, uri meli ka ngalia
sa Bol 'i seeri. Nia saea fuameli kai lea kau tala 'i tolo ka maasi kameli 'i seeri.
14 Kada nia toda kameli 'i 'Asos, nia ka raa na fai kameli laona baru meli ka
lea naa uri maefera 'i Mitilini.
15 Kameli meli faasia 'i seeri Mitilini meli ka lea naa lelea meli ka dao 'i Kios
'ana ruana fa sato naa. Sui tio dani, meli ka lea lelea meli dao 'i Samos. Meli
ka lea lau guu lelea 'ana faina fa sato, meli ka dao 'ana maefera 'i Militas.

16 Sa Bol nia manata toi sui naa tara nao lea si liu guu 'i 'Efesas 'ana fua nai
ade lea meli ka dora lau lao bali lolofaa nai 'i 'Eisia, suli nia dooria lea sa ka
walude gwana, meli ka dao 'ali'ali 'i Durusalem sui fatai kafi dao 'afa sato nia
Bentikos.

Bae alualua sa Bol fua toaa 'Efesas ki

17 Si kada sa Bol too 'i Militas, nia ka falebaea fua toa gwaungai ki 'ana figua
nia God 'i 'Efesas, uri kera daka lea mai siana.
18 Kada kera lea mai dao, nia ka bae 'urii fuada, "Kamolu saitomana doo
neki ku ilia ki mai fuamolu kada ku too ki mai fai kamolu 'ita kada ku dao
mai laona bali lolofaa 'i 'Eisia.
19 Nau ku ilia mai raoa fuana Aofia fainia enoenoa ma lao angia 'ana kada
'afitaia ki dao toku 'ana doo ta'aa 'oro ne toaa Diu ki da ilia 'ani nau.
20 Kamolu molu saitomana lau guu, bae nau ku noni maabe 'ana si kada
ki sui guu uri toolangai lana doo kwai'adomi ki sui gwana fuamolu 'i maana
wane sui gwana ma laona luma kamolu ki.
21 Nau ku faarongoa toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki uri kera daka bulasi
manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki ma daka oli mai sia God, uri kera daka
manata mamana 'ana sa Disas na Aofia.
22 "Ma sui tari'ina, na Anoedoo Abu nia talai nau naa uri Durusalem nai,
ma nau nao kwasi saitomana ta tee ne kai fuli fuaku 'i seeri.
23 'Ana maefere ki sui guu ne nau ku dao ki ai, na Anoedoo Abu nia saea
na 'afitaia ki dai dao toku, ma nau kwai lea laona lookafo kada ku dao 'i
Durusalem.
24 Sui boroi 'ana, nao nau kwasi manata 'oroa guu sulia doo ne kai dao toku
lelea nau ku faasuia guu raoa ne sa Disas na Aofia 'e falea fuaku. Na raoa nai
ne nau ku ilia 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee sulia kwai'ofeia
God fua toae ki sui guu.
25 "Nau ku liu 'i matangamolu tiifau fainia si baea sulia 'initoaa God. Ma
sui 'i tari'ina, nau ku saitomana kamolu tara nao molu si suaku lau.
26 Nia uri nai, nau ku faarongo folaa 'ani kamolu 'i tari'ina, nau gu ne nao
mae lana ta waa 'ani kamolu si tio gu faafi nau.
27 Suli nau nao kwasi oli kukuru faasia faarongo lamolu lae 'ana doori lana
God sui guu.
28 Kamolu toa gwaungai neki, molu suasuli diana 'ani kamolu 'i tala'amolu
ma molu ka suasuli diana 'ana toaa neki Anoedoo Abu nia fili kamolu uri
molu ka lio suli kera ki. Molu suasulia figua nia God mala waa 'e lio suli sifsif
ki, suli God nia foli usi kera 'ana 'abuna sa Disas.
29 Nau ku saitomana, buriku nau ku lea faasi kamolu, tara na toaa ta'aa
ki kera dai dao mai siamolu. Toa nai ki kera dai tagalangainia toaa manata
mamana ki ka mala 'ana giri kwasi ki ne da saungia na sifsif ki.
30 Kada ne kai dao mai ne tai wane matangamolu kera dai sukea toaa
manata mamana uri lea lae suli kera.
31 Molu ka lilio diana, ma molu ka manata toi sulia olu fa ngali ki, ma
'ana dani ma rodo, nau ku toolangaidoo siamolu, sui boroi 'ana ku liu laona
'afitaia ma na angia.
32 "Ma 'i tari'ina, nau ku fale kamolu naa fua God, uri nia ka lio suli kamolu,
ma molu ka manata tona si baea sulia kwai'ofeia nia. Suli si baea nai nia
bobola fai faangasi lamolu ma ka falea doo diana neki God nia too ai fuana
toaa nia ki tiifau.
33 Ma kamolu ka saitomana lau guu, nao nau kwasi dooria guu ta malefo,
ma nao tasi maku faasia ta waa 'amolu.

34 Ma kamolu sui guu kamolu saitomana ne nau ku tala rao 'ana roo 'aba
nau ki, uri nau ku 'adomi nau tala'aku ma toaa kwaimani nau ki kada kameli
'atonga.
35 Nau ku faatainia sui naa fuamolu 'ana rao tetede lae uri nai ne kolu ka
tala'ana kolu ka 'adomia na waa ne makeso. Molu ka manata tona si baea
bae na Aofia kia sa Disas 'e saea, 'Na waa ne nia falea doo ki, nia manata ele
ka talua na waa ne nia ngali doo.' "
36 Kada sa Bol nia bae uri nai sui, nia ka booruru ka foa na fai kera.
37 Ma kera tiifau daka angi daka ofia mai sa Bol maa ruruuda ma daka
nonoia.
38 Ma kera daka kwaimantai 'asia naa suli nia saea tara nao dasi suana lau.
Uri nai sui guu, kera daka lea na fainia uri faasi lana lao baru.

21

Sa Bol lea uri Durusalem

1 Kameli meli alualu 'ani kera lelea ka sui, meli ka tae lao baru nai meli ka
lea naa. Kameli meli toofolo kau, meli ka lea 'o'olo naa uri auaua 'i Kos. Sui
'ana ruana maedani burina, kameli lea meli ka dao 'ana auaua 'i Rodes. Sui
meli ka lea lau kau uri 'i Batara faasia 'i seeri.
2 'I seeri, kameli meli ka dao tona tii baru nai kai lea uri bali lolofaa 'i
Fonisia 'ana fera 'i Siria. Sui kameli meli ka taelia na baru nai, meli ka lea
lau.
3 Kameli meli ka liu naa 'ana lolofaa ne meli dao ai meli lio kau ma meli ka
suana auaua 'i Saebras. 'Uri nai kameli meli ka afegali bali fuu 'ana Saebras,
meli ka lea na uri 'i Siria. Kameli meli ka koso 'i sara 'ana maefera 'i Taea, si
kula ne baru nai 'e faakosoa na 'okodoo ki ai.
4 Ma 'i seeri kameli meli ka dao tona tai waa ne kera manata mamana ki,
ma kameli meli ka too fai kera suli fiu fa dani ki. Ma na Anoedoo Abu ka falea
si manata laa fuada, kera daka bae fifii 'ana sa Bol uri nao nia si lea lau uri
Durusalem.
5 Ma sui, dao naa 'ana kada kameli uri meli ka lea naa, kameli meli ka lea
naa. Ma wane ki fai 'afe kera ki, ma na wela kera ki sui guu ne kera lea fai
kameli uri 'i fafo asi. Kada kameli meli dao, kameli meli ka booruru meli ka
foa.
6 Uri nai, kameli meli ka alualu 'ani kameli kwailiu sui, kameli meli ka tae
na lao baru, ma kera daka oli na 'ada 'i fera kera ki.
7 Ni kameli meli ka lea faasia 'i Taea, lelea meli ka dao 'ana fera 'i Tolemis,
kameli meli ka suana tai toaa manata mamana ki, ma meli ka too fai kera
suli tii fa dani.
8 Ma 'ana ruana fa dani 'i burina, kameli meli ka lea lau gwameli lea meli
ka dao 'ana fera 'i Sisaria. 'I seeri, kameli meli ka too 'i luma sa Filib, na waa
'e rao 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana bae. Ma nia ta waa 'ana fiu
waa baki kera filida 'i Durusalem uri kwai'adomi lae fua toaa ne kera manata
mamana ki.
9 Sa wala nai too 'ana fai wela saarii ki, ma kera daka faarongo talo lau guu
'ana bae lana God.
10 Ma kameli meli too 'i seeri suli bara fa dani, ma tii brofet satana sa
'Agabas ka dao mai faasia 'i Diudia.
11 Nia ka lea mai siana, ma ka ngalia na straf sa Bol ni kani lana salafana,
ma ka kani faafia 'ana roo 'ae nia ki tala'ana fainia roo 'aba nia ki lau guu, sui
ka bae 'urii, "Na Anoedoo Abu 'e saea sa wala nee si straf nia nee, na Diu ki
kera dai kani 'urii lau gu 'ani nia 'i Durusalem, sui kera dai fale nia 'i 'abana
toaa nao lau Diu ki."

12 'Ana kada kameli meli rongo si doo nai, kameli fainia toaa nai ki meli ka
luia sa Bol uri nao nia si lea lau uri 'i Durusalem.
13 Ma sui nia ka luu kameli ka 'urii 'ana, “Tee ne molu angi molu ka
faaliodila nau uria nee? Nau ku kwaimaasi gwaku, nao lau fua kani laku
gwana 'i Durusalem, ma kaa uri nau ku maelia lau guu manata mamana laa
nau 'ana sa Disas na Aofia.”
14 Ma sui kameli meli si bobola naa fai tala lana manata lana sa Bol, 'uri
nai guu kameli meli ka bae naa 'amelia 'urii, “Nia diana gwana, alamatainia
doori lana God 'e fuli na 'ana.”
15 Burina si doo nai kameli meli ka too 'i seeri suli bara fa dani, sui kameli
meli ka kwaimaasi naa, ma meli ka lea naa uri 'i Durusalem.
16 Ma tai toaa manata mamana ki lau guu faasia Sisaria kera lea fai kameli,
ma kera daka talai kameli uri luma waa nai meli kai too siana, satana sa
Naason waa 'i Saebras, ne nia ta waa ne manata mamana 'ua na mai.

Sa Bol bae fainia sa Demes

17 Kada kameli meli dao naa 'i Durusalem, toaa ne kera manata mamana
ki kera daka gwale diana 'asia naa 'ani kameli.
18 'Ana ruana fa dani 'i burina, sa Bol ka lea fai kameli uri meli ka suana sa
Demes fai toaa gwaungai ki sui guu fua toaa manata mamana nai ki 'i seeri
19 Sa Bol ka bae diana tale kera, sui nia ka faarongo kera 'ana doo ne God
nia ilia ki sui guu 'ana raoa ne sa Bol ilia matangana toaa ne nao lau Diu ki.
20 Ma 'i burina kera rongo nia ka sui, kera sui guu daka tangoa God. Sui
kera daka bae 'urii fua sa Bol, “Wala Bol too lameli 'ae, 'o suana fasi nee.
Toonii wane 'oro 'ana toaa Diu ki ne kera manata mamana naa 'ana sa Disas
ma daka ade lau guu suli taki sa Mosis.
21 Kera da rongo sulia ne 'oe 'o lea 'ana maefere ki ma 'oko toolangaidoo
fua toaa Diu ne da too ki matangana toaa nao lau Diu ki ma 'oko saea fuada
uri daka lukasia na 'ada taki sa Mosis. Ma daka rongo sa 'oe saea fuada nao
kera si 'iri'unga lau 'ana wela kera ki ma ka nao dasi ili lau sulia birangaa oro
kolu toaa Diu ki.
22 Ma uri nai, tee ne kolu kai ilia? Kera toaa Diu nee tara da rongo naa ne
'oe dao 'i seki ne.
23 Aia nia uri nai, ta tee gwana kameli saea fuamu, kameli dooria oko ili
gwamu sulia. Tii fai waa ki da nii seki, ma kera dai lea uri fale lana alangaia
kera ki fua God.
24 Kameli dooria 'oe lea fai kera 'oko faafaalu kwaimani fai kera 'i maana
God lao Beukaua loko, ma 'oko foli talana faafaalu laa kera nai uri daka sufi
kokori 'ana ifuda uri faatai lana alangaia kera. 'Oe ade uri nai meli saea nai
taari toaa Diu ki daka lio saitomana, ne doo nai ki da rongo waa ki saea ki
suli 'oe nai nao si mamana guu. Ma daka saitomana lau guu ne 'oe 'o ade suli
taki sa Mosis 'ana kada ki sui guu.
25 “Ma toaa nao lau Diu ki ne da manata mamana naa nee, kameli meli
kekeda sui na kau fuada sui guu ma si baea kameli sui naa 'ana kwai ala
faafi lae naa ne: Nao kera dasi 'ania fanga da afuafu ai talea god susuke ki,
nao dasi 'ania 'abu, nao dasi 'ani siina doo da lioa ka mae, ma daka suasuli
diana 'ani kera faasia ooe lae.”
26 Sa Bol ka ala faafia si manata laa nai, ma dao 'ana ruana fa dani, nia ka
lea naa fainia fai waa nai ki daka faafaalu kwaimani naa. Sui nia ka lea lao
Beukaua nai, ka faarongoa na waa ni foa 'afa dani tee ne na fiu maedani fua
faafaalu lae kai sui ai, sui fatai kera dafi falea afuafua kera ki.

Kera daua sa Bol

27 Ma si kada fiu maedani nai ki karangi sui, tai toaa Diu ki mai faasia bali
lolofaa 'i 'Eisia, kera daka suana sa Bol lao Beukaua bae. Ma kera daka bae
naofana toaa nai ki ma kera lea daka daua naa sa Bol.
28 Ma kera daka suungi daka 'urii, “Toaa nee 'Israel! Molu 'adomi kameli
mai! Sa wala nee nia toolangaidoo fua toae ki 'ana fere ki sui guu uri kera
daka bala faafia toaa Diu ki ne, ma uri maladalafa lana taki sa Mosis ma
Beukaua nee. Ma 'i tari'ina, nia ka talaia naa toaa nee nao lau Diu ki uri lao
Beukaua nee, ma kera daka faasuaa naa kula abu nee!”
29 Kera saea si doo nai, suli da suana sa Trofimas waa 'i 'Efesas nia too fai
sa Bol 'i seeri 'i Durusalem, ma kera daka kwaifii sae sa Bol nia talaia sa wala
nai ka ruu lau guu lao Beukaua nai.

30 Ma na ngalungalua lae ka tatae lao fera 'i Durusalem sui guu, ma toaa
nai ki kera daka afururuu tiifau na mai, ma kera daka daua sa Bol, ma kera
daka taraa naa uri 'i maa faasia lao Beukaua nai. Ma 'i seeri guu na mae ki
'ana Beukaua nai kera daka fonoki naa.
31 Si kada nai toae ki ne kera dooria dai saungia sa Bol, tai waa kera da
falebaea fuana waa gwaungai 'ana omee 'i Rom, suli na ngalungalua baita
nai 'e liu lao fera 'i Durusalem.
32 Ma 'ana kada ne waa gwaungai nai nia rongo doo nai, nia ka 'ali'ali ka
lea na mai ka talaia na mai tai waa 'ana omee nia ki fainia toa gwaungai kera
ki, kera daka lea uri kula nai toae ki kera koni ai nai. Ma 'ana kada toae ki
kera da suana naa waa gwaungai nai fainia toaa ni omee nia ki, kera dafi
luka 'ana kwae lana sa Bol.
33 Kada waa gwaungai nai da dao naa, nia ka lea siana sa Bol ka daua naa.
Sui nia ka saea fuana toa nia ki uri kera daka kani nia 'ana roo seni ki. Sui
nia ka ledia toae ki ka bae 'urii, “Sa wala nee sa tii nee, ma tee ne nia ilia ka
garo?”
34 Ma toaa ki kera daka saea na baea 'oro 'e'ete kwailiu ki, waa gwaungai
nai ka ulafusia naa si doo ne kera rakesasuia sa Bol faafia. 'Uri nai nia ka
saea naa fua waa ni omee nia ki, uri kera daka ngali sa Bol, daka alu nia lao
beu toaa 'ana omee ki.
35 Aia, si kada sa Bol 'e dao 'aena lada 'ana beu nai, na toa ni omee ki daka
kwau sasala 'ani nia 'i langi, suli na ngalungalua laa nai 'e baita 'asia naa.
36 Ma na toaa Diu ki kera daka suungi kera daka 'urii, “Saungia ka mae 'ana
wala! Saungia ka mae 'ana!”

Sa Bol bae suli nia tala'ana

37 'Ana kada ne toaa ni omee ki kera kwaimaasi uri ruu lae 'i beu fai sa Bol,
nia ka bae 'urii fuana waa gwaungai nai, “Wala arai 'ae, nau ku dooria kwai
saea fasi tii si doo fuamu.”

Ma waa gwaungai nai ka ledia ka 'urii, “Nee wala, 'oe saitomana baea nee
'i Grik?
38 Lea nao, 'oe waa bae 'i 'Isib bae 'o safalia firua bae gu 'oto ne? 'Oe gu
'oto bae 'o talaia faitooni wane baki molu ka lea lao fera kwasi 'ana firua bae
kada sui na mai?”
39 Sui sa Bol ka luua ka 'urii “Nao! Nau waa Diu 'ana ne, nau ku futa 'i Tasis
maefera baita 'i Silisia. Nau ku dooria 'oe faolomainia uri nau ku bae fasi fua
toaa nee.”
40 Guu waa gwaungai nai ka faolomainia naa, ma sa Bol ka uu suli lada nai
ka faatai 'aba naa uri faa taaro lana konia nai. Si kada kera taaro naa, sa Bol
ka bae naa fuada 'ana baea toaa Diu ki ka 'urii,

22

1 “Toafuta nau ki ma kamolu maa nau ki, molu fafurongo nau fasi ne nau
ku ilitoi fasi bae lae uri 'olosi laku faasia na baea ne molu 'ui faafi nau ai.”
2 Si kada kera rongo nia bae 'ana baea toaa Diu, kera daka too aroaro sui
naa, sui sa Bol ka bae naa ka bae 'urii,
3 “Nau na waa Diu ne, ma nau ku futa 'i Tasis na maefera baita lao bali
lolofaa 'i Silisia, ma nau ku baita mai 'i Durusalem kada nau ku sukulu siana
sa Gamaliel. Ma nia ka toolangaidoo diana 'asia naa fuaku 'ana ade lae sulia
na taki ne sa Mosis falea mai fua kokoo kia ki, ma nau ku dooria lau guu ili
lana tee ki ne God nia dooria, mala lau guu ne kamolu dooria ili lana naa 'i
tari'ina.
4 Ma nau ku faanonifiia lau guu toaa ne kera manata mamana 'ana sa
Disas, ma nau ku saungida. Nau ku daua lau guu wane ki, ma keni ki, ma
nau ku aluda lao lookafo.
5 Na waa foa ni gwau bae, ma toa gwaungai kolu ki, kera saitomana doo ne
nau ku bae sulia nee nia mamana. Ma kera daka kedaa si baea fifii fua toa
gwaungai fua Diu ki 'i Damaskas, ma kera daka falea fuaku, uri nau ku ngalia
fuada. Ma kera daka faolomai nau uri kwai nani uri toaa ne kera manata
mamana 'ana sa Disas ki 'i seeri, uri kwai dau kera, ma kwai kani kera, ma
kwai oli mai fai kera uri 'i seki Durusalem, uri toa gwaungai ki kera daka
falea kwakwaea fuada.
6 “Si kada nau ku lea ma ku dao karangia naa 'i Damaskas bobola fainia
tofungana sato, tala folaa laa baita ka tala mai faasia lofona salo kakali nau.
7 Ma nau ku 'asi nau 'i saegano, ma nau ku rongo na lingee doo ka bae 'urii
fuaku, ‘Sol 'ae, Sol, tee ne adea 'oko susubutai nau?’
8 Sui nau ku bae 'urii fuana, ‘Aofia 'ae, 'oe sa tii na?’ Ma na lingee doo nai
ka luu nau ka bae 'urii, ‘Nau sa Disas waa 'i Naasaret nee 'oe susubutai nau
ne.’
9 Ma toa ne kera lea fai nau ki, kera da suana sina laa nai, ma nao kera dasi
rongo guu na lingena waa nai 'e bae fai nau.
10 Ma nau ku ledia, nau ku 'urii, ‘Aofia 'ae, tee ne nau kwai ilia?’ Ma na
Aofia ka luu nau ka bae 'urii, ‘'O tatae 'i langi, 'oko lea uri 'i Damaskas. Ma
kera da kai faarongo 'oe 'ana si doo ne nau ku dooria uri 'oko ilia.’
11 'Ana si kada nai, na maaku ka rorodoa suli na sina lana doo nai. Ma toa
ne kera lea fai nau ki, kera daka dau 'ana 'abaku, ma kera daka talai nau uri
'i Damaskas.
12 “Ma tii waa nia too 'i Damaskas satana sa 'Ananaeas, nia waa ne faabaita
God, ma ka ade sulia na taki kia Diu ki, ma toaa Diu ki sui guu ne kera too 'i
Damaskas, kera sae'inito 'asia naa 'ani nia.
13 Nia lea mai ka uu siaku, ka bae 'urii, ‘Waafuta nau sa Sol 'ae, 'oe lilio
'amua!’ Ma 'ana kada nai 'ua guu, na maaku ka lilio naa, ma nau ku suana
naa.
14 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, ‘God nia kokoo kia ki nia fili 'oe sui na mai,
uri 'oko saitomana na kwaidooria nia, ma 'oko suana Waa 'O'olo nia, ma 'oko
rongo na lingena.
15 Ma 'oe 'okoi faarongo 'ana Faarongoa Diana bae suli nia uri 'oko
faarongoa toaa ki suli si doo ne 'o suai ma 'oko rongoa ki.
16 Nee wala na tee lau ne 'oe maasia? Tatae naa, 'oko siuabu, ma 'oko foosia
Aofia, uri nia ka manata lukea 'ana abulo ta'aa laa 'oe ki.’
17 “Sui nau ku oli lau uri 'i Durusalem, ma si kada nau ku foa lao Beukaua
bae, nau ku suai na fafaataie,

18 ma nau ku suana Aofia, ma nia ka bae 'urii fuaku, "'Oe lea 'ali'ali faasia 'i
Durusalem, suli toaa nee kera nao kera dasi manata mamana 'ana bae lamu
suli nau.'
19 Ma nau ku bae 'urii, 'Aofia 'ae, kera saitomana naa bae nau ku lea lao
beu ni foa lae ki, ma nau ku daua toaa ne kera manata mamana 'ani 'oe ki,
ma nau ku nangasida lau guu.'
20 Ma 'ana kada ne waa ki kera saungia naa sa Stifin, waa bae nia faarongo
suli 'oe, nau ku nii lau guu 'i seeri, ma nau ku ala faafia si doo bae kera ilia
'ani nia, ma nau ku kwai'adomi 'ana lio lae sulia na maku kera ki.
21 Sui na Aofia ka bae 'urii fuaku, "'Oe lea, suli nau kwai fale tau 'ani 'oe
siana toaa nao lau Diu ki.' "
22 Toaa ki kera fafurongoa sa Bol lelea nia ka saea guu si doo nai sulia toaa
ne nao lau Diu ki. Ma si kada kera rongo guu si doo nai, kera daka suungi
kera daka 'urii, "Molu ngalia kau molu ka saungia! Nao nia si bobola uri ka
mauri!"
23 Kera suungi, ma kera daka kwaikaru 'ana maku kera ki 'i langi ma kera
daka taga 'ana gegeo 'ana saegano ki 'i langi, suli kera da rakesasu 'asia naa.
24 Ma waa gwaungai 'ana omee 'i Rom, nia ka saea fuana toa nia ki uri kera
daka talaia sa Bol 'i beu, ma ka saea kera daka kwae nia, uri kera daka dao
toi maana tee ne adea ma Diu ki kera daka suungi faafi nia 'uri nai.
25 Sui ma si kada kera karoa sa Bol uri kwae lana, nia ka bae 'urii fua tii
waa ni omee, "Nia bobola gwana lao taki kia 'i Rom uri molu ka kwae nau,
na waa 'i Rom ne nao molu si dao toi ua garo laa nau?"
26 Si kada nai waa baita 'ana omee nai 'e rongo si doo nai, nia ka lea siana
waa gwaungai nia, ma ka ledia ka 'urii, "Tee ne 'oe kai ilia wala? Sa wala loko
nia waa 'i Rom loko."
27 'Uri nai waa gwaungai nai ka lea siana sa Bol, ka bae 'urii, "Faarongo
nau fasi, 'uri nee ma 'oe waa 'i Rom nee?"
Sui sa Bol ka luua ka 'urii, "Iuka."
28 Ma waa gwaungai nai ka bae 'urii, "Nau waa 'i Rom lau gu ne, sui ta nau
ku foli talana 'ana malefo baita ne."
Ma sa Bol ka luua ka 'urii, "Nau ne waa 'i Rom, suli nau ku futa 'ana waa 'i
Rom."
29 Ma toaa ne kera uu karangia uri kwae lana ma ledi lana, kera daka dudu
faiburi faasia. Ma waa gwaungai nai lau guu, kada nia saitomana ne sa Bol
nia waa 'i Rom, nia ka mau, suli nia karoa 'ana 'oko ma seni ki.

Sa Bol uu 'i naofana Bae Ofua Gwaungai Diu ki

30 Sui waa gwaungai nai 'ana omee, nia dooria ka saitoma diana 'ana tee
ne toaa Diu ki kera ketoa sa Bol faafia. 'Uri nai 'ana ruana fa dani, nia ka saea
waa ni rao nia ki, uri kera daka tangasua naa 'oko ki faasia sa Bol, ma ka saea
fua waa baita ni foa ki ma na Bae Ofua Gwaungai kera uri daka ofu. Sui nia
ka talaia lau kau sa Bol, ma ka faauu nia naa 'i naofada.

23

1 Ma sa Bol ka bubu tetee naa 'ana Bae Ofua Gwaungai nai, ka bae 'urii,
"Toafuta nau ki 'i 'Israel, nau ku faabaitaa God, ma 'ana lioku sui naa, nau ku
saitomana mauri laku nia diana gwana ka lelea ka dao 'ana fa sato tari'ina."
2 Kada sa Bol nia bae 'urii, na waa foa ni gwau bae sa 'Ananaeas ka saea
fua toa ne kera uu karangia sa Bol uri kera daka fida suusia fakana.
3 Ma sa Bol ka bae 'urii fuana, "God nia kai fidali 'oe, suli 'oe 'o mala ta 'ogua
bae kera rabua kwakwaoa ai uri saufini lana bili ki. 'Oe too 'i seki lau guu uri

keto laku sulia taki sa Mosis. Ma 'oe boroi, 'oe 'osi ade guu sulia na taki nee
kada ne 'oe saea daka fidali nau!"
4 Ma toa ne kera uu karangia sa Bol, kera rongo, kera daka bae 'urii fuana,
"'Oe bae ta'aa fua waa foa ni gwau bae God nai wala!"
5 Ma sa Bol ka luuda ka 'urii, "Toafuta nau ki 'i 'Israel, kwaimanatai, nao
nau kusi saitomana ne nia waa foa ni gwau bae. Suli na Kekeda laa Abu nia
saea, 'Nao 'oe 'osi bae ta'aa fua waa gwaungai kamolu.' "
6 Ma kada sa Bol 'e suana ta bali 'ana Bae Ofua Gwaungai nai ne Sadiusii
ki, ma ta bali 'ada ne Faarisii ki, nia ka bae 'inito fuana Bae Ofua Gwaungai
nai ka 'urii, "Toafuta nau ki 'i 'Israel, nau na Faarisii lau guu, na 'alakwa nia
Faarisii. Ma sui kera daka keto nau naa, suli nau ku manata mamana ne toaa
ne kera mae ki, God kai tatae kera lau!"
7 Ma si kada nia saea si baea nai ki, na Faarisii ki ma na Sadiusii ki, kera
daka safalia olisusuu lae, ma na konia nai kera daka toli kwailiu 'ana roo
kulee wane ki.
8 Kera tolingida, suli na Sadiusii ki kera saea lea waa mae, 'afitai nia ka
mauri lau, ma daka saea nao naa ta 'ensel, ma ka nao lau guu ta anoedoo.
Ma sui na Faarisii ki kera daka manata mamana 'ana olu doo nai ki.
9 Ma kera daka akwa baita fuada kwailiu, ma tai waa toolangaidoo 'ana
taki ki ne kera Faarisii ki lau guu, kera uu, ma kera daka bae tetede 'asia naa
kera ka 'urii, "Nao kameli si dao toi ta doo ne garo 'ana sa wala nee! Sui ma
alamia na anoedoo ma nao ta 'ensel 'oto ne bae 'ani nia nee."
10 'Uri nai, na olisusuu laa baita 'asia naa ka tatae, ma waa gwaungai 'ana
omee, nia ka mau 'asia naa suli tara kera saungia sa Bol daka kwae ngisia
guu. Ma nia ka saea fua toa ni omee ki, kera daka lea siana konia nai uri
kera daka talaia sa Bol faasi kera uri lao beu toa ni omee ki.
11 Sui ka rodo na mai na Aofia ka uu fai sa Bol ka bae 'urii, "Nao 'osi mau. 'O
bae noniraa naa suli nau seki 'i Durusalem, ma 'oko ili lau gu 'uri nai 'i Rom."

Kera da baelia saungi lana sa Bol

12 Ma 'i 'uubongi tai waa 'ana Diu ki kera daka koni, ma daka baelia naa
saungi lana sa Bol. Ma kera daka kwaiagii nao kera dasi 'ani tasi fanga, ka
nao kera dasi kuufi tasi kafo, lelea ka dao 'ana si kada kera da saungia naa
sa Bol.
13 Alamia nia bobola fainia faiakwala ka sarenga ne kera saungai
kwaimani uri si manata laa nai.
14 Uri nai toaa nai ki, kera daka lea siana waa baita ni foa ki, ma toa
gwaungai kera Diu ki, kera daka bae 'urii, "Kameli bae kwaiagii nao meli
si 'ani tasi fanga lelea meli ka saungia guu sa Bol.
15 'Uri nai kamolu fainia Bae Ofua Gwaungai nee, molu ka falebaea fuana
waa gwaungai ki 'ana omee 'i Rom, uri kera ka talaia mai sa Bol siamolu.
Molu ka sukea saea kamolu doori rongo diana 'ana tai doo lau suli si baea
nai suli nia. Ma ni kameli meli ka kwaimaasi uri saumaeli lana naa kada nia
dao."
16 Ma sui 'ana si kada na kokoo sa Bol 'alakwa waiwane nia 'e rongo na tii
si manatae doo ka dao lao manatana, nia ka lea 'i beu kera toaa 'ana omee
ki, ka faarongoa sa Bol.
17 Si kada sa Bol nia rongo, nia ka 'ailia mai tii waa baita ni omee, ka bae
'urii fuana, "'Oe talaia kau wela daraa nee siana waa gwaungai 'oe, suli nia
dooria kai saea tii si doo fuana."
18 Sui waa ni omee nai ka talaia wela daraa nai siana waa gwaungai kera,
ka bae 'urii, "Waa bae nia too lao lookafo bae satana sa Bol ne saea nau ku
talaia mai wela nee siamu, suli nia dooria faarongo lamu 'ana tii si doo."

19 Na waa gwaungai nai ka dau 'ana 'abana wela daraa nai ka talaia ka taa
idu lau kau, ma si kada taifili keerua, nia ka bae 'urii, “Tee ne 'oe doori saea
fuaku?”
20 Sui wela daraa nai ka bae 'urii fuana, “Tai toa Diu, kera da bae alangai
'afitai sui naa, alamia bobongi kera dai lea mai dai gani 'oe uri 'oko talaia sa
Bol lau uri kula bae Bae Ofua Gwaungai koni ai, uri kera daka dao toi diana
lau 'ana doo baki nia ilia.
21 Sui ta nao 'osi ade sulida, suli faiakwala ka sarenga ne kera agwa maasia
uri saumaeli lana. Suli kera kwaiagii 'afitai sui naa uri nao kera dasi fanga
ma dasi kuu, lelea kera daka saungia guu sa Bol. Ma kera da kwaimaasi naa,
ma na doo ne kera maasia naa ne bae lamu.”
22 Sui waa gwaungai nai ka bae 'urii fuana wela daraa nai, “Nao 'osi
faarongo 'ana ta waa ne 'oe faarongo nau 'ana si doo nai.” Sui nia ka odua ka
lea na 'ana.

Kera talaia sa Bol sia sa Feliks waa gwaungai

23 Sui na waa gwaungai 'ana toa ni omee ki, nia ka 'ailia mai roo waa kera
baita 'i farana ki, ka bae 'urii fuadaru, “Kamuru muru kwaimaasi 'ana roo
talangee wane ni omee ki uri lea lae uri maefera 'i Sisaria, fainia fiu akwala
ki uri lea lae fafona hos ki, fai ta roo talangee wane kera dau 'ana sue ki, kera
ka kwaimaasi uri lea lae 'ana sikwana kada rodo lao rodo 'i tari'ina.
24 Molu ka alua tai hos fua sa Bol uri kai tae 'i fafona, ma molu ka fofolo
diana 'ua guu 'adomia, ma molu ka talaia siana sa Feliks waa gwaungai.”
25 'Uri nai waa gwaungai 'ana omee ka keda leta fua sa Feliks ka 'urii,
26 “Nau sa Klodias Lisias, nau ku kekeda kau fuamu 'oe waa gwaungai
ne sa Feliks. Nau ku bae fasi fai 'oe.
27 Na Diu ki kera daua naa sa wala nee, ma kera daka karangi saungia
naa. Kada nau ku dao tona nia waa 'i Rom, nau ku lea fainia toa ni omee nau
ki, kameli meli ka lau nia faasi kera.
28 Ma suli nau ku dooria kwai saitomana doo ne kera keto nia faafia, nau
ku talaia siana Bae Ofua Gwaungai nai.
29 Ma sui, nau ku dao toi nao nia si ilia guu tasi doo ne bobola fainia kera
daka saungia ma nao daka alua lao lookafo faafia. Kera keto nia gwada faafia
si doo 'ana taki kera 'i tala 'ada.
30 Nau ku rongo Diu ki kera 'olea naa fua saumaeli lana, nia ne nau ku
manata uri fale lana kau siamu. Ma nau ku faarongoa naa toa ne da keto nia
uri daka faatainia doo ne kera keto nia faafia siamu 'oe waa gwaungai.”
31 Sui waa ni omee ki kera daka ili naa suli si doo nai waa gwaungai kera
saea. Ma kera daka talaia sa Bol 'ana fa rodo nai lelea kera daka dao 'i
'Antibatris.
32 Ma 'ana ruana fa dani, waa ni omee ki ne kera lea 'ana 'aeda, kera daka
oli uri beu kera 'i Durusalem. Ma toaa ni omee ne kera lea fafona hos ki, kera
daka safali lea naa fainia sa Bol.
33 Kera talaia daka dao 'ana fera 'i Sisaria, ma kera daka falea naa leta nai
fua sa Feliks waa gwaungai, ma kera daka faasia naa sa Bol siana.
34 'Ana kada nai waa gwaungai nai nia teemainia leta nai ka sui, nia ka
ledia sa Bol uri na bali lolofaa 'i fai ne nia futa ai. Kada nia dao toi nia lea
mai faasia 'i Silisia,
35 nia ka bae 'urii, “Nau kwai rongoa kes 'oe 'ana kada toa ne kera keto 'oe
ki dai dao mai.” Sui nia ka falea toaa ni omee nia ki kera daka fofolo diana
'ua guu suusia sa Bol lao beu ni gwaro lana nai sa Herod saungainia.

24

Na Diu ki da ketoa sa Bol naofana sa Feliks

1 Burina lima maedani ki sui, sa 'Ananaeas na waa foa ni gwau bae ka lea
uri maefera 'i Sisaria fainia tai toa gwaungai kera Diu ki, fainia tii waa satana
sa Tatalas ne nia saitomana taki. Kera daka lea mai 'i naofana sa Feliks waa
gwaungai, ma kera daka ketoa sa Bol.
2 Sui kera daka 'ailia mai sa Bol, ma sa Tatalas ka safali bae naofana sa
Feliks ma nia ka 'urii, "Waa gwaungai 'ae, na kwaitalai laa 'oe 'ana liotooa
'oe adea kolu ka too 'ana aroaroa suli si kada tau. Ma ni 'oe 'oko ilia ki mai
doo 'oro diana fuameli toaa Diu ki.
3 Ma kameli sui guu meli ka ele 'asia naa suli doo nai ki, ma meli ka tango
'oe 'asia naa.
4 Ma nao nau kusi dooria guu ngali lana si kada tikwa 'oe. Nau ku gani 'oe
gwaku uri 'oko fafurongoa fasi si baea kukuru ne meli saea.
5 Kameli meli dao tona sa wala nee nia waa fua faarakesasu lana toae ki
naa ne. Nia waa fua bae naofana lae toaa Diu ki sui guu lao molaagali fua
rakesasue ne. Ma nia ta waa baita lau guu lao 'aebara ne kera sae kera 'ana,
'Toaa Naasaret ki.'
6-7 Ma nia ka ilili lau guu uri faasua lana Beukaua loko. Kada kameli meli
suana uri nai, kameli meli ka dau nia naa.*
8 Lea 'oe 'o didi nia 'i tala'amu, tara 'oe dao toi doo neki meli keto nia fainia
'i naofamu na doo mamane ki gwana ne."
9 Ma na toaa Diu neki 'i seki da 'ado lau gu fai kameli fai si doo nai, ma daka
faamamanea lau guu doo nai ki.

Sa Bol bae 'o'olo suli nia naofana sa Feliks

10 Uri nai waa gwaungai nai sa Feliks nai ka susuia kau sa Bol uri nia ka
bae. 'I seeri sa Bol ka bae na 'urii, "Nau ku saitomana 'oe 'o kwai ketoi 'i seki
ka tau na mai suli fa ngali 'oro ki. Aia, ma nau ku bae 'o'olo gu suli nau 'i
naofamu nai.
11 Lea sa 'oe 'o ledia waa ki, kera daka saea gwada ne nau taafuli maedani
ma roo maedani sarenga ki gwana ne sui kau burina bae ku lea 'ana foa lae
'i Durusalem.
12 Toa ne kera ngali nau mai fua lao koot nee, kera nao dasi dao toi guu
tasi kada ne nau ku olisusuu fai waa ki lao Beukaua loko, ma nao sae ku bae
naofana ta konia fua rakesasu lae lao beu ni ofu lae ki ma nao ta kula gwana
lao maefera baita loko 'i Durusalem.
13 Kera tara 'afitai daka faatainia guu tasi doo ne nau ku garo ai siamu uri
oko suai.
14 Nau ku faarongo mamana 'ani 'oe: Nau ku foosia God bae kokoo kameli
ki da foosia 'ana lea laa nee sulia Tala Falu nee 'ana Aofia, ma sui toa neki
da bae toku nee kera nao dasi faamamanea Tala falu nee 'ana Aofia. Nau ku
manata mamana 'ana doo neki sui guu da lea sulia taki sa Mosis ma na brofet
ki kera daka kekeda mai sulida.
15 Ma nau ku manata mamana 'ana God mala lau guu 'ani kera, ne God kai
tataea toaa ki sui guu toaa 'o'olo ma toaa ade garo ki faasia maea.
16 Uri nai, 'ana si kada ki sui guu nau ku sasi ngangata fai ili 'o'olo lae 'ana
doo ki 'i maana God ma na wane.

* **24:6-7** Tai kekeda laa ki 'ua 'i nao da ladoa fees 7, ka bae 'urii, "Kameli dooria meli kai keto nia sulia taki kameli, ma sui sa Lisias waa gwaungai fua toae ki sui, nia ne lea mai ma ka lau susuala 'ani nia faasi kameli. 'Uri nai sa Lisias ka falebaea kau uri lea ta waa nia too 'ana tasi doo ni keto lana sulia, nia ka lea mai siamu."

17 “'I burina nau ku lea faasia 'i Durusalem suli bara fa ngali, nau ku oli lau
mai 'i seki kada ku ngali mai fafalea kera toaa Diu ki 'ana malefo fuana toaa
neana 'ana Diu ki ma uri afuafu lae lau guu.
18 Ma si kada nau ku ilia si doo nai, ne kera da suaku laona Beukaua Loo
burina nau ku faasuia naa raoa 'ana faafaalu lae. Ma nao guu ta konia fai
nau 'ana si kada nai, ma ka nao guu ta ngalungalua.
19 Ma sui tai Diu faasia bali lolofaa 'i 'Eisia kera da nii seki. Nia bobola
fainia kera daka lea lau guu mai 'i naofamu, uri kera daka keto nau lea kera
saitomana tasi doo ne nau ku ilia ka garo.
20 Ma toaa neki, kera saitomana kada kera keto nau 'i naofana Bae Ofua
Gwaungai kameli, nao dasi dao toi guu tasi doo ne nau ku ilia ka garo.
21 Tii si doo gu ne nau ku saea 'i seki, alamia nia ka faarakesasua ta bali
'ada ne 'urii, ‘Kamolu keto nau 'i tari'ina, suli na manata mamana laa nau ne
waa ne kera mae ki naa, kera dai tatae lau fasi maea.’ ”
22 Sui sa Feliks, waa ne saitoma diana naa 'ana birangaa sulia na Tala Falu
nee Aofia, nia ka saea kera daka too aroaro naa. Ma nia ka bae 'urii, “Kada sa
Lisias waa gwaungai 'ana waa ni omee ki kai dao mai, nau kwai saea si doe
sulia keto laa ne molu ilia.”
23 Ma nia ka saea fua waa ni omee ne suasuli sa Bol uri kera daka lio suli
nia, ma daka alamatainia toa kwaimani nia ki saitomana kera daka maa
tona ma daka faledoo 'adomi nia.

Sa Feliks fai 'afe nia daru fafurongoa bae lana sa Bol

24 Ma burina ta bara fa dani sui, sa Feliks fainia 'afe nia ni Durusila ne
nia wela keni 'i Diu, keerua daru ka kwaiodui uri sa Bol uri keerua daru ka
fafurongo nia. Ma sa Bol ka bae sulia na manata mamana laa 'ana sa Disas
Kraes.
25 Ma sui sa Bol ka bae lau guu suli na 'o'oloa, ma ka saea ne waa ki nao dasi
ili lau suli kwaidooria ta'aa 'ana nonida ki, ma ka bae lau gu sulia fa dani ne
God kai ketoa toae ki sui guu. Ma kada keerua rongo naa doo nai ki, sa Feliks
ka mau ka bae 'urii, “'O lea namu kau. Nau kwai 'aili 'oe lau mai 'ana tasi
kada lau ne walude lau fuaku.”
26 'Ana kada nai lau guu, nia ka kwaifii sae sa Bol tara kai fale malefo fuana.
'Uri nai, 'ana kada 'oro nia ka falebaea uri nia ma ka bae kwaimani fainia ki.
27 Burina roo fa ngali ki sui, sa Bosias Festas ka lea mai ka talana sa Feliks
waa gwaungai nai. Ma sui, suli sa Feliks 'e dooria uri toaa Diu ki kera daka
ele suli nia, nia ka faasia sa Bol ka too gwana lao lookafo.

25

Sa Bol kai bae 'i naofana sa Festas

1 Ma 'ana oluna fa dani 'i burina sa Festas nia dao 'i Sisaria uri raoa nia, nia
ka lea lau gwana uri 'i Durusalem.
2 Ma na waa baita ni foa ki, ma toa gwaungai Diu ki, kera daka faarongo
'ana doo ne kera ketoa sa Bol faafia ki siana sa Festas.
3 Ma kera daka radi kali sa Festas uri nia ka falea sa Bol uri 'i Durusalem,
suli kera dooria naa uri saumaeli lana suli taale.
4 Ma sa Festas ka luu kera ka bae 'urii, “Sa Bol nia too lao lookafo 'i Sisaria.
Ma nao si tau guu sui nau kwai oli 'ali'ali lau gwaku 'i seeri.
5 Lea nia ilia ta doo ka garo, molu ka falea waa gwaungai kamolu ki uri
kera daka lea fai nau uri 'i Sisaria uri kera daka keto nia 'i seeri.”
6 Sui sa Festas ka too 'i Durusalem suli ta kwalu fa dani ma nao ta taafuli
dani lau, sui nia ka oli naa uri 'i Sisaria. Aia, tio dani sa Festas ka lea naa uri
kula nai ni kwai ketoi lae, sui ka saea kera daka talaia mai sa Bol siana.

7 Ma si kada sa Bol nia dao, na toa Diu ki ne kera lea mai faasia 'i
Durusalem, kera daka uu kalia, daka keto nia naa faafia doo 'oro ta'aa 'asia
naa ne da saea nia ilia, ma sui ka nao si mamana guu.
8 Ma sui sa Bol ka bae 'olosi nia 'ana tala'ana ka 'urii, “Nao nau kwasi ilia
guu tasi doo ta'aa ne saketoa na taki kameli Diu ki, ma na Beukaua loo, ma
nao na waa 'inito 'i Rom.”
9 Ma suli sa Festas 'e dooria na toaa Diu ki kera daka ele suli nia, nia ka ledia
sa Bol ka 'urii, “'Oe dooria 'oko lea uri 'i Durusalem, uri nau ku fafurongo 'oe
'i seeri faafi doo nai ki kera saea suli 'oe nai?”
10 Sui sa Bol ka luua ka 'urii, “Kula ni kwai ketoi lae na waa 'inito 'i Rom 'e
alua naa ne nau ku uu ai nee. 'I seki naa ne kula 'e bobola fai keto laku lae ai.
Nao nau kusi ilia guu tasi doo garo fua toaa 'i Diu ki. Ma 'oe 'o saitoma diana
sui na ai.
11 Lea nau ku 'oia naa taki ki ma ka bobola fainia oko keto nau naa uri
maea, nau kwasi gani guu uri tafi lae faasia. Sui ma baea neki kera da keto
nau fainia nao si mamana. Uri nai tama ta waa boroi nia nao si tala'ana ka
fale nau fuada nai. Uri nai, nau ku gani 'oe uri oko fale nau fuana waa 'inito
'i Rom nai, uri ka fafurongo nau.”
12 Uri nai, sa Festas ka bae kau fainia toa nai kera da gooru kwaimani 'ana
kwaiketoia nai. Sui nia ka bae 'urii fua sa Bol, “Suli 'oe gani uri lea lae siana
waa 'inito 'i Rom, nia diana gwana, 'oe kai lea siana.”

Sa Bol nia bae 'i naofana sa 'Agriba fainia ni Benis

13 Burina ta bara fa dani sui, sa 'Agriba na waa 'inito nai ma waiwane nia
ni Benis, keerua daru ka dao 'i Sisaria 'ana gwale lana sa Festas faafia raoa
nia.
14 Si kada keerua too 'i Sisaria suli bara fa dani nai ki, sa Festas ka
faarongoa sa 'Agriba 'ana si baea nai sulia sa Bol. Nia ka bae 'urii, “Tii waa
ne kera alua lao lookafo si kada ne sa Feliks nia gwaungai 'ua mai kada nau
kwasi dao 'ua.
15 Ma si kada nau ku lea kau uri 'i Durusalem, na waa baita ni foa toaa Diu
ki, ma toa gwaungai kera ki, kera daka bae 'ana baea ni keto lana, ma daka
gani nau uri nau ku keto nia uri saumaeli lana.
16 Ma sui nau ku bae 'urii fuada, ‘Nao lau na birangaa kameli toaa 'i Rom ki
ne meli kai falea kwakwaea fuana wane 'i nao sui fatai nia kafi bae suli nia
'i maana toaa ne kera keto nia.’
17 Ma si kada kera dao naa seki 'i Sisaria, nau ku 'ali'ali ku fafurongo kera
'ana kwai ketoi lae 'ana ruana fa dani, ma nau ku 'ailia mai toa ni omee ki
kera daka talaia mai waa nai.
18 'Uri nai, toaa ne kera keto nia ki kera daka uu ka nao dasi saea guu tai
doo ta'aa ne nau ku fiia sae kera dai saea.
19 Doo ne kera olisusuu na faafia ne malutana foosi lana God kera, fainia
tii waa ne satana sa Disas, ne mae naa ma sui sa Bol ka saea nia mauri lau
gwana.
20 Ma suli nao nau kwasi saitomana naku bae lae suli doo uri nai ki. Uri
nai, nau ku ledia sa Bol lea nia dooria ka lea uri 'i Durusalem uri nau ku didi
nia uri doo nai ki 'i seeri.
21 Ma sui sa Bol ka nao si ala gu faafia, ka gani 'ana uri waa 'inito 'i Rom ka
fafurongo nia lau. Uri nai, nau ku alu nia ka too lao lookafo lelea ka dao 'ana
kada ne bobola fai ni nau ku falea ka lea siana waa 'inito 'i Rom.”
22 Sui sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Festas, “Nau ku dooria lau guu rongo
lana waa nai.”
Ma sa Festas ka luua ka bae 'urii, “'I bobongi gu ne 'oe kai rongo nia.”

23 Tio dani guu sa 'Agriba fainia ni Benis keerua daru ka dao naa lao luma
baita nai, ma daru ka ruufia na mai maku lalaungia keerua ki. Ma daru ka
ruu mai lao beu nai fainia toa baita ni omee ki, ma toaa gwaungai ki 'ana
fera nai. Sui sa Festas ka bae naa uri kera daka talaia mai sa Bol.
24 Ma sa Festas ka bae 'urii, "'Agriba waa 'inito 'ae ma toaa ne molu koni
mai 'i seki tari'ina, kamolu suana waa ne satana sa Bol. Na Diu neki kera too
'i seki Sisaria ki ma na toaa Diu ne kera too 'i Durusalem ki, kera keto nia, ma
daka suungi ma daka gani nau uri kwai saungia ka mae.
25 Ma sui si kada nau ku ledia, nao nau kwasi dao toi guu ta tee ne nia ilia
ka garo uri kera daka saungia ka mae. Ma sui nia ka gani sae uri ka lea siana
waa 'inito 'i Rom. Nia ne nau ku odua kau siana 'i Rom.
26 Ma sui nao nau kwasi too guu 'ana tasi doo talingai uri ku kedaa mai
sulia garo laa sa wala nee fuana nia waa 'inito nee. Nia ne nau ku talaia mai
siamu 'i tari'ina wala 'Agriba na waa 'inito, uri molu ka 'adomi nau uri dao
lae toi ta doo mamana uri kekeda lae sulia.
27 Suli nao si diana fua nau ku fale kau ta waa ne too lao lookafo fua waa
'inito 'i Rom, lea nao nau kwasi faatai folaa guu 'ana manata laa ki ne kera
ketoa nia faafia."

26

1 Sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Bol, "Nia bobola gwana fai 'oko faarongo
kameli 'ana manata lamu." Ma sa Bol ka tagaa 'abana ka faatainia ne nia kai
bae, ma ka bae 'olosi nia 'urii,
2 "Wala 'Agriba waa 'inito 'ae, nau ku ele gwaku, suli nau ku bobola kwai
faarongo 'oe 'ana 'olosi laku 'ana si doo ne Diu ki kera keto nau faafia.
3 Nau ku ele ka tasa, suli 'oe saitoma diana 'ana birangaa kia Diu ki fainia
na olisuuu laa kia ki. Nia ne nau ku gani 'oe, uri 'oko fafurongo nau fasi
fainia maabe tau lae.
4 "Ma na Diu ki sui guu kera saitomana birangaku 'ita mai 'ana tu'uu laku.
Kera daka saitomana na birangaa nau 'i fera kani, ma burina lau guu 'i seki
'i Durusalem.
5 Ma kera daka saitomaku ka tau na mai, 'ana safali lana nau ta waa 'ana
fikui wane tai waa ne kera faangadoa na foosi lana God sulia birangaa Diu
ki. Ma kera saea na fikui wane tai waa nai 'ana Faarisii ki. Bobola fai kera
ka lea mai 'i seki uri kera daka bae 'ana faamamane lana doo nai ki, lea kera
noni maabe.
6 Ma nia ne nau ku uu naa 'i seki uri na keto laku lae, suli nau ku kwaimaasi
naa 'ana doo ne God nia safali alangainia 'ana fua kokoo kia ki.
7 Ma nia naa ne doo bae na akwala ma roo fiiwane kia neki da kwaimaasi
mai uri ngali lana, kada kera foosia God suli fa dani ma fa rodo. Wala 'Agriba,
'ana manata too ngadoa nai ne adea toaa Diu ki kera daka keto nau faafia!
8 Ma 'utaa ne ka 'afitai fuamolu toaa 'i Diu ki uri manata mamana lae 'ana
God ne nia saitomana tae lana waa mae ki?
9 "Ma 'i nao mai, nau tala'aku nau ku rao ngangata uri nau ku ilia si doo
ki sui guu ne bobola uri nau ku tagalangainia na konia ne kera manata
mamana 'ana sa Disas waa 'i Naasaret.
10 Na doo nai ne nau ku ilia 'i Durusalem. Nau ku ngalia naa tetedea faasia
na waa baita ni foa ki, ma nau ku alua toaa 'oro God ki lao lookafo. Ma si
kada da keto kera uri mae lada, nau ku ala lau guu faafia.
11 Si kada 'oro ki, nau ku liu ku nangasida lao beu ni foa lae ki, ma nau ku
ili 'uri nai uri suumai lada uri lukasi lana na manata mamana laa kera ki.
Ma suli nau ku rakesasu 'asia naa fuada, nau ku lea lau guu uri fera 'e'ete ki
sui gwana uri susubutai lada.

12 “Ma suli si doo nai, nau ku lea uri 'i Damaskas. Nau ku ngalia na leta ki
faasia na waa baita ni foa ki uri dau lana toaa ne kera manata mamana 'ana
sa Disas.
13 Wala 'Agriba, kada kameli meli lea suli tala tofungana sato, nau ku suana
tii sina laa nai tala folaa ka talua na folaa lana sato, ma nia ka tala folaa mai
faasia lao lofona salo ka lea kakali nau fainia toa ne kameli meli lea ki.
14 Ma kameli sui guu ne meli 'asi kameli 'i saegano, ma nau ku rongo tii
lingee doo 'e bae ka 'urii fuaku 'ana baea toaa Diu, ‘Sol, Sol! Tee ne 'o ilimatai
nau uria? 'Oe 'o oewanea ne 'oko firu fai nau nee.’
15 Ma nau ku bae 'urii fuana, ‘Aofia 'ae, 'oe sa tii nai?’ Ma na Aofia ka bae
'urii, ‘Nau sa Disas, waa ne 'oe faanonifiia.
16 Tatae naa. Nau ku faatai fuamu, ma nau ku fili 'oe, uri 'oko rao fuaku. Ma
'oko faarongoa waa ki lau guu 'ana si doo ne 'oe 'o suai 'ani nau ki 'i tari'ina,
ma tai doo lau ne nau kwai faatainia fuamu.
17 Nau kwai lau 'oe faasia toaa 'oe 'ua guu 'i 'Israel fai toaa nao lau Diu ki,
ma nau kwai suasuli 'oe uri nao kera dasi saungi 'oe.
18 Nau ku odu 'oe siada uri 'oko bulasi da faasia na rorodoa lae uri folaa
lae, faasia na tetedea sa Saetan talea God. Ma God kai manata lukea na abulo
ta'aa laa kera ki. Suli kera manata mamana 'ani nau, God kai alu kera toaa
nia ki fainia toaa ki sui guu ne God nia filida.’
19 “Aia, wala 'Agriba waa 'inito 'ae, nau ku ade na suli na fafaataie bae nau
ku suana faasia 'i salo.
20 Etana nau ku lea 'i Damaskas, sui 'i Durusalem ma lao fera 'i 'Israel sui
naa. Ma sui nau ku lea naa siana toaa nao lau Diu ki, uri ku faarongo kera uri
daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki ma daka oli mai sia God
uri ili lana doo diane ki ne faatainia kera da bulasi manataa mamana.
21 Ma faafia si doo nai, na Diu ki kera daka dau nau kada nau ku too lao
Beukaua nai, ma kera daka sasi uri saumaeli laku.
22 Ma sui ka lea mai ka dao 'i tari'ina, God naa ne nia 'adomi nau. Ma nau
ku faarongoa toaa ki sui guu, fua waa tu'uu ki, ma waa gwaungai ki lau guu.
Ma na doo ne nau ku saea ki, nia lau guu bae na brofet ki ma sa Mosis kera
saea kai dao mai.
23 Kera saea na waa fifilia nia God kai nonifii ma kai mae, ma nia lau guu
na waa totoonao ne kai tatae faasia maea, uri ka faarongo sulia kwesu 'ana
mauria firi fuana toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki lau guu.”
24 Ma si kada sa Bol 'e bae 'ua suli nia 'uri nai, sa Festas ka 'ai fuana ka
'urii, “Bol 'ae, 'oe oewanea lau namu ne wala! Na saitoma doo laa baita 'oe
ne faaoewane 'oe.”
25 Ma sa Bol ka luua ka 'urii, “Waa gwaungai 'ae, nao nau kusi oewanea lau
ne! Na baea nee nau ku saea ki kera mamana ma daka 'o'olo sui guu.
26 Nau ku saitomana kwai bae noniraa gwaku fua sa 'Agriba waa 'inito, suli
nia saitomana gwana doo neki. Nia ka rongo suli si doo neki sui guu ne fuli
'ana sa Disas, suli doo ne fuli 'ana sa Disas ki nao dasi fuli lau 'ana ta kula
agwa.
27 Aia, 'Agriba waa 'inito 'ae, 'uri nai 'oe 'o manata mamana 'ana baea brofet
ki? Nau ku saitomana 'oe faamamanea.”
28 Sui sa 'Agriba waa 'inito ka bae 'urii fuana sa Bol, “'Ana si kada kukuru
nai gwana 'oe kwaifii sae 'oe kai adea nau ku manata mamana naa 'ana sa
Disas na Kraes nai?”
29 Sa Bol ka luua ka 'urii, “Sui boroi 'ana si kada nai ka kukuru ma nao saka
tau, nau ku foa fuamu ma fuana toaa ki sui guu ne kera too 'i seki ma kera
daka fafurongo nau 'i tari'ina, uri molu ka mala lau guu ni nau. Toolangai

lana ne, molu kai manata mamana 'ana sa Disas Kraes. Sui ta, nau nao kusi dooria uri molu ka too lao lookafo mala lau gu 'ani nau."
30 Sui waa 'inito, ma ni Benis, fainia sa Festas waa gwaungai, ma toae ki sui guu ne kera too fai kera, kera da tatae daka lea nada.
31 Ma si kada kera lea na kau, kera daka bae 'urii fuada kwailiu, "Sa wala nee nao si ilia guu tasi doo ne bobola fua nia ka maelia ma nao kera daka alu nia lao lookafo faafia."
32 Ma sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Festas, "Sa wala nee bobola fai 'oko lukea naa, lea nao nia si gani uri lea lae siana waa 'inito 'i Rom."

27

1 Ma kera daka manata uri sae kameli meli kai toofolo naa uri 'i Rom lao bali lolofaa 'i 'Italii. Kera daka falea sa Bol fainia tai waa ne kera karoda ki, fuana sa Diulias waa gwaungai toa ni omee ki 'i Rom ne kera faasatada 'ana "Waa 'ana omea nia waa 'inito 'i Rom."
2 Sui kameli meli ka raa lao baru faasia na maefera 'i 'Adaramitiam, uri meli ka kwaimaasi uri lea lae uri fafo asi suli bali lolofaa 'i 'Eisia. Ma sa 'Aristakas, waa 'i Tesalonaeka lao bali lolofaa 'i Masedonia, ka lea lau guu fai kameli. Ma kameli lea naa faasia fera 'i Sisaria.
3 Ma fa dani burina, kameli meli ka dao naa 'ana maefera 'i Saedon. Ma sa Diulias ka ele suli sa Bol, ma ka faolomainia ka lea uri suana lana toa kwaimani nia ki uri kera daka falea si doo ki ne nia kwai 'atoi ai.
4 Sui kameli meli ka lea na faasia 'i seeri, meli ka liu naa 'i burina auaua 'i Saebras, suli na koburu nia sasaula mai 'i naofana baru.
5 Sui kameli meli ka toofolo naa laona kada asi nai karangia bali lolofaa 'i Silisia ma 'i Bamfilia ki, ma meli ka lea mai uri 'i Mira, fera baita laona bali lolofaa 'i Lisia.
6 'Uri nai, sa Diulias, waa gwaungai 'ana omee nai, ka dao tona baru faasia 'i 'Aleksandria ne kai lea uri 'i 'Italii, nia ka fale kameli lao baru nai.
7 Sui kameli meli ka lea naa suli fa dani 'oro ki, ma meli ka dao tona 'afitaia baita laona lea lae 'afa dani nai ki, sui lea mai meli ka dao bobola fainia fera 'i Kinidas. Ma nao meli si lea naa 'ana bali nai, suli na koburu 'e tae suusi kameli. Kameli meli ka afagali burina fa ngongoraa nai 'i Salmone, ma meli ka liu burina auaua 'i Krit.
8 Sui kameli meli ka usuli toli mai ma ka 'afitai tu'uu, meli ka dao laona fakali kera faasatanaa 'ana Fakali Diana, ne nao si tau guu faasia maefera 'i Lasea.
9 Fa dani 'oro ne sui gwana lao asi 'i seeri, suli kameli meli dao toi lea lae 'ana baru ka 'afitai 'asia naa. Kada nai lau guu fa dani baita kera Diu ki fua manata lukasi lana abulo ta'aa laa ki ka liu sui na 'ana, ma kada 'ana koburu ka safali naa, ma ka 'afitai na uri meli ka lea ade lea baru ka kuruu lao koburu baita nai. Nia ne, sa Bol ka bae 'urii fuada,
10 "Rowane 'ae, nau ku suana lea sa kolu faasia 'i see, nia kai 'afitai tasa fuakolu, ma na asi ka saketoa baru nee fai kolu fai doo neki laona. Ma tai waa 'akolu boroi tara daka mae lau guu."
11 Ma sui waa gwaungai 'ana toa ni omee ki ka faamamanea 'ana waa ne baita lao baru fai waa nai baru nia nai. Ma nao nia si faamamanea bae lana sa Bol.
12 Ma na fakali nai kameli meli dau ai nao si diana uri dau lae ai kada koburu ma ute. Nia ne, 'oro lana wane ki kera daka dooria 'ada lea lae lau 'i asi uri kameli meli ka dao 'i Finiks lea nia walude, uri kameli meli ka momola 'i seeri 'ana kada 'ana koburu ma ute. Suli 'i Finiks ne na fakali 'ana auaua 'i Krit nia agwa fasi na koburu 'ana kada nai.

Na ara baita 'i asi

13 Aia, 'ana si kada nai tii kasi sasaula tu'uu nia safali ka toea mai auaua
nai, toaa nai daka manata toi sae nia bobola fainia daka lea gwada. Nia ne,
kera daka lafua na gwalu lao baru, sui kera daka safali lea usuli sara naa
sulia auaua nai 'i Krit.
14 Ma nao si tau guu, na koburu baita nai da saea 'ana, “Ara” ka kwae kera
naa ne too mai fasi bali 'i tae lana sato.
15 Ma ka toea naa baru ka 'afitai naa fua 'olosi lana suli na koburu nai ma
kameli meli ka makeso naa. 'I seeri, kameli meli ka alamatainia naa baru uri
na afe ka ngalia naa faasia 'i Krit.
16 Iuka, ma kada kameli meli liu kau burina auaua 'i Kauda, kera daka sasi
uri lafu lana tigi uri lao baru ma, sui ka 'afitai.
17 Ma kera daka karo ngasi naa faafia na baru ade lea nia ka foga. Ma
kera daka faakosoa na 'aba selo baita nai kera faa uua, ma uri nai koburu
ka babalangainia naa baru nai, suli kera mau ade lea ka raa laona mai nai
karangia 'i Libia.
18 Sui na koburu ka too ka lado gwana ka baita 'asia naa ma 'ana ruana fa
dani, kera daka 'ui na 'ana tai 'okodoo ki fasi lao baru.
19 Ma dao oluna fa dani, kera daka 'ui 'ana tai doo lau 'i asi fasi lao baru.
20 Suli tai fa dani 'oro ki ne nao kameli meli si suana naa sato fai bululu.
Ma sui, na koburu ka tetede 'asia naa. Uri nai, kameli meli ka kwaifii sae sa
nao meli si mauri naa.
21 Ma sui, suli tasi kada 'e tau toaa ki nao kera dasi fanga naa, sa Bol ka
tatae ka uu 'i matangada ka bae 'urii, “Rowane 'ae, tee ne adea nao molu si
ade suli si doo bae nau ku saea fuamolu uri kolu si lea lau faasia 'i Krit? Lea
sa kamolu ade suli bae laku, nao kolu si dao toi guu ta 'afitaia ne.
22 Ma sui kada nai, nau ku saea naa fuamolu nao molu si mau! Suli tara
nao ta waa 'amolu si mae guu, taifilia na baru ne gu ne kai ta'aa naa.
23 Nau ku saitomana doo nai ki, suli lao fa rodo bae sui kau na 'ensel nia
God ne nau ku foosia ma ku rao fuana, nia dao siaku.
24 Ma nia ka bae 'urii, ‘Bol 'ae, nao 'osi mau! Suli 'oe kai uu 'i naofana waa
'inito 'i Rom. Ma God kai 'adomia toaa ne kera lea fai 'oe ki uri nao kera dasi
mae, nunufana kwai'ofeia nia fuamu.’
25 Nia ne toae ki, nao molu si mau! Suli nau ku fiitona God kai ili 'uri nai
mala nai na 'ensel nia saea fuaku.
26 Ma sui ta, na asi ne kai ngali kolu uri ta tii auaua lau.”

27 Ma na koburu ka kwae kameli naa lao asi nai suli taafuli fa rodo ma fai
fa rodo sarenga ki. Na koburu ka too saulangainia naa baru lao lolofaa 'ato
naa 'ana asi Mediterenia. Ma ka bobola naa fainia tofungana rodo, toaa ne
kera rao lao baru kera daka kwaifii sae kameli karangi dao naa 'i sara.
28 Kada kera manata 'uri nai, kera ngalia na 'oko ne kera karoa 'ana fau
kulu 'i maana, kera daka 'ui ai lao asi uri dao toi lana kula nai uri kera daka
saitomana ne nia dao karangia naa 'i sara. Ma kera daka dao toi kula nai, nia
koso lana bobola fainia roo taafuli 'abala ki. Sui nao si tau, kera daka 'ui lau
'ana 'oko nai, ma kera daka dao toi kula nai nia taafuli ma lima 'abala ki.
29 'Ana kada kera dao toi 'uri nai, kera daka mau daka lelebe ade lea na
baru nia ka raa 'i fafona ta fau. Nia ne kera daka dangalua fa gwalu ki faasia
burina baru, ma kera daka foa naa uri dani.
30 Ma 'ana si kada nai, toaa ne kera rao lao baru ki, kera dooria dai tafi naa
faasia na baru, kera daka faakosoa naa tigi lao asi, kera daka suke sae kera
lea uri kera daka 'ui lau 'ana tai gwalu faasia 'i maana baru.

31 Ma sa Bol ka bae 'urii fuana toa ni omee ki fainia waa gwaungai kera,
“Lea toa rao neki nao kera dasi too lao baru, nao molu si mauri naa.”
32 Kada toa ni omee ki kera rongo, kera daka siki muusia naa 'oko 'ana baru
faasia na tigi uri ka lea naa 'ana.
33 Kada nia karangi kai dani naa, sa Bol ka radi 'ani kera uri kera daka
fanga 'ada ma nia ka bae 'urii, “Na taafuli fa dani ma fai fa dani ki ne sui
na kau molu ka too gwamolu nao molu si 'ani gu tasi fanga.
34 Ma nau ku gani kamolu, molu fanga 'amolu uri molu ka tetede tara tasi
'afitaia boroi nao si dao too molu gu na, sui boroi 'ana koburu ne ka kwae
kolu.”
35 Burina nia saea si doo nai, sa Bol ka ngalia na beret, ma ka tangoa God 'i
matangada, sui ka niia, ma ka 'ani naa.
36 Kada kera suana uri nai, kera manata lada ka ngado ma kera dafi too
aroaro, ma kera dafi fanga.
37 Kameli roo talangee ma fiu akwala ma ono waa ki ne meli lea lao baru
nai.
38 Ma 'i burina toae ki sui guu kera da fanga daka abusu naa, kera daka 'ui
'ana 'okona wiiti ki sui guu lao asi uri sae na baru ka salasala.

Na baru 'e raa gwau mai

39 Si kada nia dani naa, toaa ne kera rao lao baru nao kera si lio saitomana
'i fai ne kera dao ai. Kera suana fakali 'ana busui one, ma kera daka manata
sae lea ka walude kera daka lea 'ana baru uri busui one nai.
40 Ma kera daka siki muusia naa gwalu ki daka lukasia na kau lao asi. Ma
si kada nai lau guu, kera daka lukea naa 'oko ne kera kani faafia 'ana fote ni
'olosi lana baru. Sui kera daka tagaa naa 'aba selo nai 'i maana baru, uri na
koburu ka toea ma ka laetainia lau baru uri 'i sara.
41 Aia, si kada kera sasi 'ua fainia si doo nai ki, na baru nia ka olo naa 'i
fafona busui one nai lao mai ma na maana baru ka raa naa 'i langi, ma na
burina baru ka foga naa 'ana nanafo.
42 Iuka, ma si kada nai, toa ni omee ki kera daka manata naa uri saungi
lana toa ne kera kani faafida ki, ade lea tai waa 'ada ka 'arongo 'i sara, ma
daka tafi.
43 Ma suli waa gwaungai 'ana toa ni omee ki nia dooria kai faamauria sa
Bol, nia ka bae ka luia nao kera dasi ilia si doo nai, ma nia ka saea kera daka
lukea, ma ka saea lau guu fuana toa ne kera saitomana 'arango lae ki kera
daka lofo lao asi, uri kera daka 'arango 'i sara 'i nao.
44 Ma bali 'ana waa kera daka 'isi kau 'i burida, nia ka saea kera daka dau
kau 'ana aba 'ai ki ne foga 'ana baru uri kera daka 'arango kau sulia. Aia,
kameli meli ili 'uri nai ne adea ma meli ka mauri, ma meli ka dao 'i sara.

28

1 Ma si kada kameli meli tara 'i sara, meli ka dao toi na auaua nai meli dao
ai nai kera 'ailia 'ana 'i Malta.
2 Toaa 'i seeri ki, kera ade diana 'asia naa fuameli. Ma si kada nai lau guu
na ute 'aru, ma ka gwagwari'olaa 'asia naa, ma kera daka 'ukunia ere, ma
daka gwale kameli sui gu kau.
3 Ma si kada sa Bol 'e konia na tafutafu nai 'ana sara 'ai ki uri alu lana lao
ere, tii fa baekwa nai ka ruu mai fasi lao tafutafu nai 'ana sara 'ai nai ki suli
na 'a'ako lana ere, ma ka 'ala ka tarutaru naa 'ana 'aba sa Bol, ma ka nao si
luka gwai.
4 Kada toaa nai ada fera nai kera suai fa baekwa nai nia dau tarutaru
gwana 'ana 'aba sa Bol, kera daka bae fuada kwailiu 'urii, “Toana fere 'ae,

sa wala nee alamia waa sauwane 'oto ne. Sui boroi 'ana nia ka mauri mai fasi lao asi nee, na akalo nee satana sa ‘Duu mae’ nao si dooria guu nia ka mauri lau.”
5 Ma sui sa Bol ka tagarangainia na baekwa nai uri lao ere, ma nao ta doo si ili nia guu.
6 Ma kera daka lilio uri 'aba sa Bol ade ka ubu, ma nao ka 'asi lukatai naa 'i saegano, ma ka mae. Sui kada kera kwaimaasi ka tau, ma nao tasi doo si ili nia, kera daka bulasia manatada kera daka 'urii, “Toa ne 'ae, nia ta god naa ne!”
7 Ma si kula nai nao si tau guu faasia si gano sa Bablias waa gwaungai 'ana auaua nai. Nia ka gwale diana 'asia naa 'ani kameli, ma kameli meli ka too fainia suli olu fa dani ki.
8 Ma si kada nai, na maa sa Bablias 'e matai 'ana 'a'ako lae, ma nia ka laetainia 'abu. Ma sa Bol ka ruu siana lao kadaluma nia, ka foa, ma ka alua 'abana faafia, ma nia ka 'akwaa naa.
9 Kada nai toae ki kera suana si doo nai, waa matai ki sui guu lao auaua nai, kera daka lea lau gu mai siana sa Bol, ma nia ka gura kera.
10 Toaa nai ki kera daka falea na doo 'oro ki fuameli. Ma kada kameli meli kwaimaasi uri lea lae lao baru, kera daka alua naa doo 'oro nai kameli meli kwai 'atoi ai ki 'ana lao lea laa kameli.

Lea lae faasia 'i Malta uri 'i Rom

11 Burina olu madama ki sui naa, kameli meli ka lea lao ta baru naa ne 'ita mai faasia 'i 'Aleksandria. Roo gwaidoo 'ana 'ai 'ana roo akalo ne kera 'ai satada 'ana sa Kasto ma sa Bolaks ne kera inia 'i maana baru nai. Na baru nai nia too lau guu 'i Malta si kada 'ana uni koburu ma ute nai.
12 Ma kameli meli ka dao 'ana fera 'i Sirakas, ma meli ka too 'i seeri suli olu fa dani.
13 Sui kameli meli ka lea naa lelea meli ka dao 'i Regiam. Sui tio dani, na koburu ka too 'alaa na mai. Tio dani lau guu, kameli meli ka lea lelea meli ka dao naa 'ana maefera 'i Buteoli.
14 Kameli meli ka dao tona tai waa ne kera manata mamana 'ana sa Disas kera too 'i seeri, ma kera daka gani kameli uri meli ka too fai kera suli ta fiu fa dani. Sui, kameli meli kafi lea uri 'i Rom 'ana tala 'i tolo.
15 Ma tai waa ne kera manata mamana kera too 'i Rom, kera rongo kameli meli dao naa, kera daka lea mai maakwali kameli 'ana roo maefera nai ki kera 'ailia 'ana “Usia 'i 'Abias” ma “Olu Luma Toaa Dao ki.” Ma kada sa Bol 'e suada, nia ka tangoa God, ma nia ka manata ele ma manata lana ka diana.

Kera dao 'i Rom

16 Kada kameli meli dao 'i Rom, kera daka faolomainia sa Bol ka too 'ana taifilia lao luma fainia tii waa ni omee uri ka fofolo suusia.
17 Kameli meli dao meli ka too naa suli olu fa dani ki, sui sa Bol ka saea mai toa gwaungai Diu ki ne kera too 'i Rom uri daka bae kwaimani. Kada kera koni mai ka sui, nia ka bae 'urii fuada, “Toafuta ki 'ae, nau kwasi ilia guu tasi doo ta'aa fuana toaa kolu ki, ma nao nau kwasi saketoa guu na birangaa kia ki ne kolu ngalia faasia na kokoo kia ki mai. Ma sui toa gwaungai Diu ki daka dau nau 'i Durusalem, ma kera daka fale nau fua toa 'i Rom ki.
18 Ma kada toa Rom ki kera ledi nau, kera daka dooria luke laku faasia lao lookafo, suli nao kera dasi dao toi guu tasi garo laa ne nau ku ilia ka bobola fainia nau ku maelia.
19 Ma sui, na toaa Diu ki 'i seki daka nao dasi faolomai nau. 'I seeri nau ku gani naa uri lea lae 'ua guu siana waa 'inito 'i Rom. Nao lau duungana nau ku too 'ana tasi doo ni kwaali lana toaa kolu faafia.

20 Nia ne, nau ku 'aili kamolu mai, uri nau ku suamolu, ma nau ku bae fai
kamolu. Suli kera karo nau 'ana seni uri maana nau ku manata mamana
'ana waa ne toaa 'i 'Israel ki kera kwaimaasi maasi nia 'ana fiitooa, nia dao
naa."
21 Sui na toaa nai ki Diu kera daka luua sa Bol daka 'urii, "Nao ta kekeda laa
si dao guu siameli suli 'oe faasia 'i Diudia, ma nao ta waa 'ana waafuta kia ki
si lea mai faasia 'i seeri fainia ta faarongo lae ma nao kera dasi saea guu tasi
doo ta'aa suli 'oe 'ana faarongoe.
22 Ma sui kameli dooria rongoa manatamu, suli kameli meli saitomana lao
fera ki sui guu kera da 'onionga 'ada sulia toaa manata mamana ne 'oe 'ado
kwaimani fai kera nee."
23 Ma kera daka 'olea naa fa dani fainia sa Bol, ma toaa 'oro ki kera daka lea
mai 'ana fa dani nai uri kula nai sa Bol nia too ai. Ma nia ka safali 'uubongi
lelea ka rorodoa, nia toolangaidoo, ma ka falea naa si baea sulia na 'initoaa
God fuada. Ma nia ka ilili uri rokisi lana manatada suli sa Disas ne waa fifilia
God ne nii lao na taki sa Mosis fainia na kekeda laa brofet ki.
24 Ma tai toaa 'ada, kera daka manata mamana suli na bae lana nai. Ma sui
tai bali 'ada nao kera dasi manata mamana.
25 'Uri nai, si kada kera lea na 'ada, kera daka olisusuu matangada kwailiu
burina naa sa Bol nia saea si baea 'isi nai, "Na Anoedoo Abu 'e bae diana 'asia
naa 'ana brofet 'Aesaea fuana kokoo kamolu ki,
26 ka bae ka 'urii,
"O lea 'oko bae fua toaa nau ki 'oko 'urii: Molu fafurongo, molu ka fafurongo,
sui ka nao molu si saitomana gu tasi doo.
Ma molu ka lilio, ma molu ka lilio, sui ka nao molu si suana gu tasi doo.
27 Suli na manatamolu nia oewanea, ma molu ka bokotaa alingamolu ki,
molu ka bokotaa maa molu ki,
ade lea molu ka suana doe ki, ma molu ka rongoa doe ki, ma na manata
lamolu ka filoa doe ki, ma molu ka abulo mai talea God ma nia ka gura
kamolu.' "✡
28-29 Sui sa Bol ka faasuia naa bae lana ka 'urii, "Nau ku dooria molu ka
saitomana ne mauria nee God fale mai, nia fale na kau fua toaa ne nao lau
Diu ki lau guu. Kera boroi kera kai fafurongoa lau guu!"
30 Ma sa Bol ka too suli roo fa ngali laulau ki 'ana luma nai nia folia 'i seeri.
Nia ka talaia mai toaa ne kera lea mai siana ki uri bae lae fainia 'i luma nai.
31 Ma nia ka rakea 'asia naa 'ana bae faatalongai lana malutana 'initoaa
God, ma toolangaidoo lae sulia sa Disas Kraes na Aofia, ma ka nao dasi luia
gu raoa nai.

✡ **28:27** 'Aesaea 6:9-10

Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Rom

Si kada sa Bol nia kedaa buka nee, nia dooria kai bae fuana konia manata mamana ne kera too 'i Rom. Nia faarongo kera ne nia dooria 'asia naa lea lae mai siada 'i Rom (1:9-15). God nia 'ailia sa Bol uri faatalongai lana Faarongoa Diana nee fua toaa nao lau Diu ki. Nia ka faasuia naa raoa nai 'ana bali tae lana sato 'ana fera 'i Rom. 'Uri nai, nia ka kwaimaakwalii naa uri lea lae lau uri bali suu lana sato 'ana fera nai 'i Rom lau guu. 'I seeri nia ka dooria sae 'afa lea laa nai ne tara nia lelea ka liu 'ana bali fera da saea 'i Sbein. Nia ka dooria 'asia naa sa ka suana guu konia manata mamana nai 'i Rom 'afa lea laa nai gwana.

Ma si kada ne sa Bol 'e kekeda nai fua konia manata mamana 'i Rom, toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki kera nao daru si too kwaimani diana. 'I seeri sa Bol ka dooria uri roo kulee wane nai ki daru ka too kwaimani diana 'ada. Laona bali buka nee 'ana Rom 1-12, sa Bol nia bae folaa sulia God 'e faamauria toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki ka bobola guu. Ne nia faamauri kera sui guu suli kera manata mamana 'ana sa Disas. Si kada God nia ala faafia toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki, nia dooria fua roo kulee wane nai ki sui guu daru ka ade diana fuadaru kwailiu 'ana too kwaimania diane.

Sa Bol nia ka dooria lau guu kai toolangaidoo fua toaa nia Kraes. Nia dooria kai toolangainia malutana kwaini tooa ne adea manata lana God ka ele. Sa Bol nia dooria kera daka bairangainia roo si doo nai ki ka tio kwaimani sui guu laona too laa ne da too daka ade sulia bae lana toaa gwaungai ki 'ana gafman, 'ana foli lana takis kera ki, ma 'ana too kwaimania diane 'i matangada kwailiu kera toaa manata mamana ki sui boroi 'ana manata lada ki ka 'e'ete kwailiu sulia fange ma fa sato abu ki.

Na 'Inifuui Baee Ki Laona Buka nee:

Sa Bol 'e bae sulia raoa nia 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee 1:1-17
Wane ki tiifau da abulo ta'aa 1:18—3:20
Manata mamana lae 'ana sa Disas 'e adea God ka falea 'o'oloe fua wane 3:21—4:25
Raoa nia Anoedoo Abu 'e adea mauria falu ka fuli mamana lao tooe 5:1—8:39
Toaa Diu ki, God fili kera ma sui daka ote kera 'ana sa Disas 9:1—11:36
Si baea sulia kwaini too laa ne adea manata lana God ka ele 12:1—15:13
Sa Bol 'e faarongo 'ana doori lana uri dao lae 'i Rom 15:14—16:27

1 Nau sa Bol na waa ne ku too na 'aku fua rao lae fua sa Disas Kraes ne ku kekeda kau. God nia 'aili nau ma ka fili nau fua raoa nee 'ana 'aboosol lae 'ana faarongo talo lae 'ana Faarongoa Diana nia nee.

2 Na Faarongoa Diana nee, God nia 'e alangainia 'uabaa na mai ma na brofet 'i nao ki daka kekeda mai sulia laona Kekeda laa Abu ki.

3-4 Na Faarongoa Diana nee, na faarongoa diana sulia sa Disas Kraes na Aofia kolu, na 'Alakwa nia God. 'Ana bali ne nia too 'ana noniidoo mala 'ani kolu wane, nia futa laona kwalafaa sa Defet waa 'inito bae 'ua guu. Sui God ka tatae nia faasia maea 'ana rigitaa Anoedoo Abu uri ka faatainia nia 'Alakwa God mamana.

5 Sa Disas Kraes nia fili kameli 'aboosol ki lao ade dianaa fua ili lana si raoa nee fuana 'ana 'adomi lana toaa nao lau Diu ki uri daka manata mamana 'ana sa Disas ma daka ade suli nia.

6 Ma ta bali 'ana toaa nai ki gu ne kamolu toaa nee 'i Rom, ne God 'aili
kamolu mai uri molu ka too na 'amolu fainia sa Disas Kraes.
7 Nau ku kekeda kau fuamolu sui guu toaa liliosaua nia God ne molu nii 'i
Rom, ne God fili kamolu uri ne kamolu toaa nia. Alu God na Maa ma na Aofia
kolu sa Disas Kraes daru falea dianaa ma na aroaroe fuamolu sui guu.

Sa Bol nia dooria kai dao 'i Rom

8 Totoonao 'i nunufana sa Disas Kraes, nau ku tangoa 'aku God nau
fuamolu sui guu suli toae ki 'ana maefera 'oro neki sui gwana da rongo kau
sulia manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas Kraes.
9 God ne nau ku rao mai fuana fai mangoku tiifau 'ana faatalongai lana
Faarongoa Diana nee sulia 'Alakwa nia, nia saitomana ne nau ku bae
mamana. Bae mamana laa nai ne ku saea nau ku manata toomolu
10 lao foa laa nau ki talea God 'ana si kada ki sui guu. Ne nau ku gania God
uri lea sa doori lana fuaku ma nia ka faa waluda lae fuaku fuaku uri dao lae
tomolu.
11 Suli nau ku dooria 'asia naa sua lamolu lae uri ku bae 'aku fai kamolu
sulia doo diana neki God nia ilia fuakolu sui guu uri ka adea kamolu molu
ka uu ngasi.
12 'Uri nai, nau ku dooria uri kolu ka 'adomi kolu kwailiu. Uri nau ku
'adomi kamolu 'ana manata mamana laa nau ma ni kamolu boroi molu ka
'adomi nau lau guu 'ana manata mamana laa kamolu ki.
13 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria uri molu ka saitoma diana 'ana si doo
ne adea nau ku dooria dao lae kau siamolu sui boroi 'ana ka 'afitai gwana
lelea mai ka dao naa nai. Nau ku dooria dao lae siamolu suli ku dooria toaa
'oro sena 'i Rom daka manata mamana lau guu 'ana sa Disas Kraes mala 'ana
toaa 'oro ne nao lau Diu ki ne kera da manata mamana sui naa.
14 Nau, na raoa ne 'oga nau tasa naa ne fua faatalongai lana faarongoa
Diana nee fua toae ki sui guu. Fua faarongo lana toaa Grik ne kera sukulu
daka saitoma doo ki naa, ma fua faarongo lana lau guu toaa nao lau Grik ne
da ulafusidoo ki 'ua.
15 Si doo nai ne adea nau ku dooria 'asia naa faatalongai lana lau guu na
Faarongoa Diana nee fuamolu toaa 'i Rom.

God nia faamauria toaa da manata mamana 'ana Faarongoa Diana nee

16 Nau nao kwasi noni susuala 'ana bae lae sulia Faarongoa Diana nee, suli
na Faarongoa Diana nee, nia ne God 'e faatainia tetedea nia ai 'ana faamauri
lana toaa neki sui guu da manata mamana. 'E safali mai 'ana toaa kameli Diu
ki ne da rongo faarongoa nee 'i nao, ma ka lea lau gu mai fua toaa ne kera
nao lau Diu ki ne da rongo naa 'i tari'ina.
17 Na Faarongoa Diana nee nia faatai folaa 'ana ade laa ne God nia ilia 'ana
fale lana 'o'oloe fuana wane ne nia manata mamana 'ana sa Disas Kraes. Ma
'i seeri, God nia ka falea 'o'oloa nia fuana wane 'i nunufana gwana manata
mamana lae taifilia. Si baea laona Kekeda Laa Abu ki 'e bae 'urii sulia, “Na
wane ne God falea 'o'oloe fuana, 'i nunufana manata mamana lae gwana ne
nia mauri ai.”✡

Rakesasua God fua toaa abulo ta'aa ki

18 God nia too mai 'i salo ka faatai folaa 'ana rakesasua nia fua toaa abulo
ta'aa ki sui guu laona molaagali, ne kera nao dasi lea sulia doori lana ma
daka ilia doo ta'aa ki sui guu. Kera da ilia doo ta'ae ki sui guu ka fai faafia
doo mamane ki sulia God.

✡ **1:17** Habakuk 2:4

19 Kera da lio saitomana gwada doo mamane ki sulia God, suli God nia alua
doo nai ki daka tio walude ki gwada.
20 Suli 'ita mai 'ana sasafali laa, wane nia suana gwana salo loo ma na
ano nee fainia doo neki God nia saungainida ki ai. Kolu mone nao kolu si
suana rigitaa nia God fai na birangaa nia. Ma sui boroi 'ana, doo nai ki God
saungainida kera faatainia rigitaa nia God ma na birangana siakolu. 'I seeri
gu ne, wane nia 'afitai ka saea nia nao si saitomana God.
21 Kera da lio saitomana gwada God, ma sui ka nao dasi dooria gu faabaita
lana ma ka nao dasi dooria gu tango lana fua fale laa nia ki fuada. 'I seeri kera
daka manata garo sulia God ma na lioda ka oewanea nao dasi saitomana doo
mamane ki.
22 Kera da bae daka saea ne kera toaa da saitoma diana 'ana God, ma sui
daka oewanea tasa laona too laa kera ki.
23 Fulingana sa kera daka foosia God mauri totoo firi nee, kera daka foosia
'ada nunuidoo saungai lana ki ne nununa gwana wane doo ne nao si mauri
si totoo firi guu, nununa saaro ki, nununa loi ki, ma nununa tai doo mauri ki
lau ne da angofia faanoe.
24 Si kada kera da ade 'uri nai, God ka ekwatai kera naa fua lea lae sulia
lioda ki ma fua ili lana doo ta'aa ki 'ani kera kwailiu 'ana nonida ki.
25 Fulingana sa kera daka foosia God ma daka ade suli nia waa ne
saungainia doo ki sui guu, kera daka ote kera 'ada 'ana faamamane lana si
doo mamane ki sulia God ma daka faamamanea na 'ada suke lae ki. Ma kera
daka foosia na 'ada doo God saungainia ki ma daka rao na 'ada fua doo nai
ki. Taifilia God 'ana ne wane kai tangoa ka lelea firi. Iuka, nia 'uri nai!
26 Si kada kera da ade 'uri nai, God nia ka ekwatai kera naa fua ili lana doo
faa noni susuala ki ne lea sulia kwaidooria kera ki 'ana noni. 'I seeri guu, na
wela keni ka lukasia tio lae fai wane, nia ka tio naa 'ana fainia keni lau guu.
27 Na wane boroi ka lukasia tio lae fai keni, nia ka tio na 'ana fainia wane
lau guu. Ma kera daka rarae naa 'ana kwaidooria nai fuada ki kwailiu. Na
wane ki daka ilia naa doo faa noni susuala ki 'uri nai 'ani kera kwailiu lelea
daka ngalia naa kwakwaea bobola fainia garoa kera nai ki.
28 Suli ne toaa nai da ote kera 'ana lio saitoma lana God, God nia ka lukatai
kera fua manata oewanea lae ma fuana ili lana doo neki nao ili lana ki naa.
29 'I seeri, na garoe ma na ta'aa lae sui naa ka funguli kera. Kera daka fungu
'ana ogolulumi lae, ma na firufirue ma na sauwane lae. Ma kera daka fungu
'ana suke lae ma na susubue, ma na ununua ta'ae sulia wane ki.
30 Kera daka unutai ta'aa 'ana wane ki ma kera daka firu fai God, ma kera
daka kwalangi kera kwailiu 'i tala'ada ki, ma kera daka kwaua satada ki 'i
tala'ada ma daka bae naunau. Kera daka too 'ana saitomadooa fua ili lana
doo ta'aa 'oro ki, ma daka ade faasia maa kera ki fai gaa kera ki.
31 Ma kera daka ade oewanea ma daka 'oia alangaia nia ki. Kera ka nao
dasi too 'ana liosaue ma ka nao dasi bae gu suli ta wane.
32 Kera da saitomana gwada si baea fifii nia God 'ana 'o'oloe ne saea toaa
da ilia doo ta'aa 'uri nai ki, nia bobola na fainia uri daka maelia. Sui boroi
'ana kera daka ilia gwada doo garo nai ki ma daka faolomainia lau guu fua
toae ki uri daka ilia doo nai ki.

2

God kai ketoa toaa 'ana molaagali

1 'I seeri, kamolu toaa ne molu ketoa wane ki faafia garoa nai ki, lea doo
molu ka keto kamolu lau gu 'i tala'amolu, suli ni kamolu boroi 'afitai molu

ka fofo 'ana tasi doo suusi kamolu suli ne kamolu boroi molu fulia lau gu garoa nai ki.
2 Suli kolu saitomana ne, God 'ana ne nia 'o'olo ma ka tala'ana keto lana toaa ne kera fulia garoe ki.
3 Doo ne adea guu, ni kamolu toaa ne molu ketoa wane ki faafia garoe ki ma sui molu ka ilia lau gwamolu doo nai ki, God tara nia kai keto kamolu lau guu, 'afitai ka nao!
4 Ma ade lea molu ka manata 'e'ete sulia abulo marabibi lana God, ne nia mamarato gwana maasi kamolu ma ka nao si kwae kamolu 'ua. Ade lea molu ka ulafusia gwamolu ne nia ade 'uri nai fuamolu uri lelea molu ka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki.
5 Ma sui, kamolu molu ka faasadia gwamolu liomolu ki ma ka nao molu si bulasia gu manata lamolu ki faasia abulo ta'aa laa kamolu ki. Nia 'uri nai, ni kamolu 'i tala'amolu 'ua guu ne molu tala konia mai rakesasua God faafi kamolu 'i tari'ina uri ka maasia 'ana Fa Sato God uri faatai lana rakesasua nia 'ana fale lana kwakwaea uri toae ki sui guu daka suana kwai ketoi laa nia 'e 'o'olo.
6 'Afa sato nai, God nia kai falea kwaiaraa fua toae ki sui guu uri maana si ilidoo lae kera ki.
7 Toaa ne da susuu ta'aa 'ana ili lana doo diane ki suli kera da dooria God kai tango kera ma kai sae'inito 'ani kera ma kera daka dooria mauria firi, God tara nia kai kwaiarangai kera 'ana mauria firi.
8 Aia, ma toaa ne kera sasibila ma daka noni'ela ki ma daka ote kera 'ana ade lae sulia doo 'o'olo ki, ma daka lea 'ada sulia garoe ki, God tara nia kai faatainia rakesasua nia fuada ma kai falea kwakwaea baita fuada.
9 Tii ne nia abulo ta'aa, tara nia kai too 'ana 'afitaia ma na manata 'abone lae. God nia kai ade 'uri nai fua toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki lau guu.
10 God tara nia kai falea 'initoae ma na taloe ma na aroaroe fua toaa ne kera ilia doo diane ki. Tara nia kai ade 'uri nai fua toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki lau guu.
11 God nia kai ade 'uri nai suli nia kai kwaea toae ki ka bobola guu ma ka nao si 'ilisia guu too tai wane ki gwana.
12 Na toaa nao lau Diu ki ne kera dasi too farana taki sa Mosis ne kera abulo ta'aa, God tara nia kai keto kera ma dai funu uri maana abulo ta'aa laa kera ki, nao lau uri maana kera 'oia taki. Aia, na toaa Diu ki ne kera da too farana taki sa Mosis ne kera abulo ta'aa, God tara nia kai keto kera uri maana kera 'oia taki.
13 Na toaa ne kera ade sulia taki, kera lau 'ana ne da 'o'olo 'i maana God, nao lau toaa ne da rongo tii bali gwada ai.
14 Na toaa nao lau Diu ki, kera nao dasi too gu farana taki, ma sui boroi 'ana si kada kera da ilia doo diane ki ne lea sulia bae lana taki, nia faatainia kera da lio saitomana 'e'ete lana 'o'oloe ma na garoe sui boroi 'ana ka nao dasi rongo 'ua bae lana taki sa Mosis.
15 'I seeri na taki nai God 'e nii na laona lioda, suli na lioda 'e faatai folaa 'ana doo 'o'olo nai. Suli si kada kera da ilia doo ta'aa ki, kera daka 'ide fainia, ma si kada kera da ilia doo diane ki kera daka ele sulia.
16 Na faarongoa diana ne nau ku bae sulia nee 'e saea 'afa sato ne nii 'ua mai, tara God nia kai alu sa Disas Kraes kai ketoa toae ki sui guu faafia birangaa ma manata lae agwa nia wane sui guu.

Na toaa Diu ki kera nao dasi ade sulia taki sa Mosis

17 Aia, ni kamolu toaa Diu ki molu saea 'amolu ne God nia ele suli kamolu
suli nia falea taki fuamolu ma molu ka bae ngalangala 'amolu sulia ne
kamolu toaa fifilia nia God.
18 Ma molu ka saea kamolu saitomana doori lana God ma na doo diana
tasa ki ne taki nia bae sulia.
19 Kamolu molu saea sa kamolu ne toaa kwaitalai fua toaa maarodo ki ne
da ulafusia God. Molu ka saea lau guu, ni kamolu ne talafana kwesu fua toaa
da nii laona rorodoa lae ma dasi saitomana God.
20 Kamolu molu saea molu too 'ana saitomadooa fono ma 'ana doo ma-
mane ki sui naa suli molu too 'ana taki. Kamolu molu ka saea ni kamolu
naa ne toaa fua toolangaidoo lae fua toaa fofonola ma toaa ulafusidoo ki.
21 Kamolu molu saitomana 'amolu toolangaidoo lae fua tai toaa 'e'ete
ki, ma sui ni kamolu mone ka nao molu si toolangaidoo gu fuamolu 'i
tala'amolu? Kamolu molu bae fua toae ki molu ka 'urii, “Abu nao molu si
beli!” Ma sui ni kamolu mone molu ka beli 'amolua?
22 Kamolu molu bae fua toae ki molu ka 'urii lau guu, “Abu nao molu si
ooe!” Ma sui ni kamolu mone molu ka ooe gwamolu? Molu ka saea lau guu
sa nia garo ta'aa 'asia naa uri foosi lana nunuidoo saungai lana gwana. Ma
sui kamolu mone lea molu ka ruufi daranini 'amolua 'ana beu abu kera ki tai
toaa uri beli lada ki.
23 Kamolu molu bae ngalangala suli kamolu 'i tala'amolu saea molu too
'ana taki, ma sui molu ka 'oia gwamolu taki bae ma ka adea toae ki nao dasi
sae'inito naa 'ana God!
24 Doo nai bae adea na Kekeda laa Abu ka bae 'urii, “Abulo ta'aa lamolu
toaa Diu ki, nia ne adea toaa nao lau Diu ki daka bae ta'aa sulia God.”
25 Kamolu toaa Diu ki lea sae molu ade sulia taki nia God, na 'iri'unga laa
ne molu ilia nia faatainia mamana lana kamolu toaa nia God. Ma lea kamolu
molu ka 'oia gwamolu taki nia God, na 'iri'unga laa nai nao si faatainia guu
ta doo mamana, ma ni kamolu boroi nao molu si saitomana lau gu God.
26 Doo ne adea guu, lea sae wane ne nao lau Diu nia ade sulia taki nia God,
tara God nia ka saea wane nai 'ana wane nia.
27 Na toaa nao lau Diu ki ne dasi 'iri'unga guu ma daka ade sulia taki nia
God, kera da kai keto kamolu 'i naofana God suli kamolu molu too 'ana taki
nia God ma molu ka 'iri'unga, ma sui molu ka ade gwamolu faasia taki nia
God doo bae molu ala faafia sui naa uri ade lae sulia.
28 Suli na wane Diu mamana, nia nao lau doo 'i sara gwana 'ana noni ma
na 'iri'unga laa mamane nia nao lau doo 'i sara gwana 'ana noni.
29 Na wane Diu mamana nia lau 'ana ne wane mangona falu naa. Ma na
'iri'unga laa mamane nia lau 'ana ne Anoedoo Abu nia ilia laona mangona
wane, nao lau 'ana sasi lae fai ade lae sulia taki nia God. God 'ana ne nia
tangoa kwaini wane 'uri nai, nao lau wane 'ana fera ne 'i ano.

3

God nia mamana

1 Lea nia 'uri nai, tee gu ne diana 'ana wane ne nia Diu ma na tee gu ne nia
diana 'ana 'iri'unga laa nai?
2 Iuka, si diana laa 'oro ki ne nii seeri. Ta diana laa naa ne kamolu toaa Diu,
kamolu naa bae God nia alu mai bae lana ki siamolu.
3 Ma sui boroi 'ana, bali 'ani kera toaa Diu ki kera nao dasi too mamana gu
sulia bae lana God. Ma sui 'uri nai, si kada kera da 'oia alangaia kera ki fua
God, God boroi nia 'oia lau gu alangaia nia ki fuada ma nao? Nao!

4 Sui boroi 'ana wane sui naa, bae lada nao si mamana, God taifili nia gu ne
bae lana 'e mamana! Na Kekeda laa Abu nia bae 'urii sulia, “God 'ae, si kada
'oe bae, toae ki sui guu da saitomana bae lamu 'e mamana 'asia naa, ma si
kada kera da keto 'oe, kera 'afitai lau daka liu.”✡
5 Ma lea sa tai waa Diu ki da bae oewanea ma daka 'urii, “Na garoa kolu ki
ne fatai folaa ai siana toae ki daka lio saitomana God nia 'o'olo. Nia 'uri nai
tara kolu bae 'utaa, lea God nia kwae kolu faafia garoa kolu ki, God nia garo!”
6 'Afitai 'asia naa! Suli God nia 'o'olo, nia ne adea nia ka bobola fai keto lana
toaa laona molaagali. Lea sae God nao nia si 'o'olo, tara nia 'afitai ka bobola
fainia ili lana si doo nai.
7 Aia, ma lea sa tai toaa Diu ki da manata oewanea ma daka bae 'urii, “God,
tara nia 'afitai ka kwae kolu faafia 'oi lana alangaia kolu ki, suli kolu garo
'uri nai ne adea ma toae ki daka lio saitomana God 'e bae mamana ma daka
tafoa satana God 'i langi! 'Uri nai, lea God 'e kwae kolu faafia garoa kolu ki,
God nia garo nai!”
8 Ma tasi baea oewanea lau gu ka 'urii, “Kolu abulo ta'aa 'akolu uri doo
diane ki ka dao mai 'i nunufana!” Tai toaa da suke daka saea nau ne ku saea
si doo nai. Na toaa nai ki, God nia kai kwae kera.

Nao ta waa si 'o'olo guu

9 Sui 'uri nai, ni kameli toaa Diu ki ne kameli toaa diane talua toaa nao lau
Diu ki? Nao 'asia naa! Suli kolu, kolu saitomana ne toaa Diu ki ma toaa nao
lau Diu ki kera da bobola guu, suli kera sui guu da too farana rigita lana abulo
ta'aa lae.
10 Si doo nai 'e mamana 'asia naa, suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, “Nao
ta wane si 'o'olo guu, nao sui guu.
11 Nao ta wane si saitomana guu God, ma nao sae ka nani gu uri nia.
12 Wane ki sui guu da abulo 'e'ete faasia God ma daka garo leaa faasi nia.
Nao ta wane si ilia gu doo diane ki, nao sui guu.✡
13 Na bae lana wane ki sui guu 'e mala 'ana ta kiluirae ne nao anomi lana
ne moko ta'aa. Kera da bae 'ana suke lae, ma na sukea kera nai nia ka mala
'ana ta funu ni maeli lana ne nii 'i ngiduda ki.✡
14 Na bae lada 'e fungu 'ana sae lana doo ni maeli lana ki fua wane ki, ma
ka fungu 'ana rakesasua ta'ae.✡
15 Kera da fali kau ka nao si tau guu uri fale lana si 'abu fuana wane 'ana
sauwane lae.
16 Kera da liu 'ana si kule, kera daka tauwelaa gu doo ki ma daka falea gu
fii lae fua toae ki.
17 Na aroaroe 'e nao guu fasi laona mauria kera ki.✡
18 Kera nao dasi mau gu 'ana God.”✡
19 Ni kolu, kolu saitomana ne doo neki sui guu God 'e saea laona taki nia,
nia saea fuana toaa Diu ki ne nia falea taki nai fuada. God nia falea taki fuada
uri ka nao ta waa si fofo lau suusi nia uri ka saea nia nao si garo guu, ma uri
ka faatainia fua toae ki sui laona molaagali ne God nia kai keto kera tiifau
faafia garoe.
20 Na wane nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana God 'i nunufana ade lae gwana sulia
taki nia God. Suli na taki nia God, nia na doo 'ana uri faatai folaa lae 'ana
abulo ta'aa lae siana wane.

God nia falea 'o'oloe fuana wane

✡ **3:4** Sam 51:4 ✡ **3:12** Sam 14:1-3 ✡ **3:13** Sam 5:9 ✡ **3:14** Sam 10:7 ✡ **3:17** 'Aesaea 59:7-8
✡ **3:18** Sam 36:1

21 Aia, ma na taala nee uri dao toi lae 'o'oloa ne lea mai faasia God, God nia
faatainia sui naa. Na kekeda lae ki laona taki nia God ma na kekeda laa kera
brofet ki da bae folaa sulia na 'o'oloa nai 'i maana God, na wane nao nia si
dao toi uri maana ade lae sulia taki nia God.
22 God nia falea 'o'oloa nai fuana wane ki sui gwana ne da manata mamana
'ana sa Disas Kraes ka bobola guu, nao ta wane si 'e'ete guu.
23 Suli wane ki sui guu da abulo ta'aa ma daka oli kukuru faasia 'initoaa
God.
24 Ma sui God ka falea 'o'oloe fuada nunufana kwai'ofeia nia fuada 'ana si
kada nia falea mai sa Disas Kraes ka oli fai kera faasia kwakwaea ne kera
naofia naa.
25 God nia falea mai sa Disas Kraes ka maelia abulo ta'aa lae kolu ki uri kolu
ka kwaimani 'ana God 'ana manata mamana lae 'ana sa Disas. God nia falea
mai Kraes 'uri nai, uri ka faatai folaa 'ana 'o'oloa nia siakolu. Ma suli ne God
nia 'o'olo, nia ka nao si rakesasu 'ali'ali 'ana fale lana kwakwaea fuana toaa
abulo ta'aa ki 'ana kada 'i nao.
26 Ma 'i tari'ina, God nia faatai folaa 'ana 'o'oloa nia 'ana si kada nia alua
kwakwaea faafia sa Disas Kraes uri maana abulo ta'aa lae kolu ki ma ka falea
'o'oloe fua wane ne nia manata mamana 'ana sa Disas.
27 Nia 'uri nai, tee gwana ne uri sa kolu ka bae ngalangala sulia nai? Nao
gu nai! Suli 'e nao si bobola guu uri kolu ka saea sa kolu 'o'olo 'i maana God
suli ne kolu ade sulia taki nia God. Suli God lau 'ana ne nia falea 'o'oloe fua
kolu si kada kolu manata mamana 'ana sa Disas.
28 Kolu kolu saitomana, God nia falea 'o'oloe fuana wane kada nia manata
mamana 'ana sa Disas. Nao lau uri maana sasi ngangata lae nia 'ana ade lae
sulia taki nia God.
29 Nia 'uri nai, God nia God kera toaa Diu ki gwana taifili kera nai ma nao,
nia God kera lau guu toaa nao lau Diu ki? Iuka, nia na God kera lau gu toaa
nao lau Diu ki!
30 God nia tii God guu! Ne nia 'e falea 'o'oloe fua toaa Diu ki ma toaa nao
lau Diu ki ka bobola guu uri nunufana sui guu manata mamana lae.
31 Nee? 'Uri nai, taki nia God na tofadoe na 'ana suli ne nia falea naa
'o'oloe fuakolu nunufana manata mamana lae nai? Nao 'asia naa! Na
toolangaidooa nee ku faatalongainia nia faatainia na taki nia God nia doo
'initoe lau guu.

4

God nia ala faafia sa 'Abraham suli nia manata mamana

1 'Uri nai, tara tee ne kolu kai saea sulia sa 'Abraham na kokoo kameli bae
toaa Diu ki nai? God nia ala faafi 'utaa 'ana sa 'Abraham bae?
2 Aia, lea sa God nia ala faafia sa 'Abraham uri maana raoa diana baki
nia ilia ki, 'i seeri sa 'Abraham tala'ana ka bae ngalangala sulia. Ma sui sa
'Abraham, nao nia si bobola fai bae ngalangala lae 'i naofana God.
3 Na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii sulia, "Sa 'Abraham nia manata mamana
'ana God, 'i seeri God ka ala faafia nia waa 'o'olo naa."✡
4 Na folifolia fuana wane ne rao, doo da faa fua wane uri maana si raoa nia
ne. Nao lau doo da fale tatakwai ai fuana, suli fofolia nai doo uri maana si
doo ne nia ilia.
5 Aia, ma God nia ala faafia wane, nao lau uri maana tasi raoa ne nia ilia.
God nia ala faafi nia lau 'ana suli nia manata mamana 'ana God waa ne
tala'ana 'olosi lana toaa abulo ta'aa ki.

✡ **4:3** Dionisis 15:6

6 Sa Defet nia bae sulia diana laa baita nai ne God nia ala faafia wane ma
ka saea nia 'o'olo naa nao lau uri maana tasi raoa ne nia ilia, nia ka bae 'urii,
7 "'E diana tasa fuana tii ne God 'e manata luke nia faasia abulo ta'aa laa
nia ki ma ka agwaa ki naa faasi nia.
8 Ma ka diana tasa fua tii ne God nao si manata toi naa tasi abulo ta'aa laa
'ana."
9 Nia 'uri nai na dianaa nai sa Defet nia bae sulia, na dianaa fuakolu gwana
toaa Diu ki ne kolu 'iri'unga nai, ma nao doo lau gu fua toaa nao lau Diu ki?
Nao! Na dianaa nai nia doo lau gu fua toaa ne nao lau Diu ki ne nao dasi
'iri'unga guu. Kolu saitomana sui naa ne Kekeda laa Abu nia bae 'urii, "Sa
'Abraham nia manata mamana 'ana God ma God ka ala faafi nia nia waa
'o'olo naa."
10 Si kada tee ne God nia ala faafia sa 'Abraham nia waa 'o'olo ai? 'I burina
bae nia 'iri'unga ka sui naa, ma nao 'i nao 'ua sui fatai nia kafi 'iri'unga? God
nia ala faafia sa 'Abraham nia waa 'o'olo 'ana si kada 'i nao 'ua sui fatai nia
kafi 'iri'unga.
11 Si mamalafooa nai 'ana 'iri'unga lae nai, sa 'Abraham nia ngalia naa 'i
burina bae nia manata mamana ma God ka falea 'o'oloe fuana. Na 'iri'unga
laa nai, nia doo uri ka faatai folaa naa 'ana 'o'oloa nai God falea fuana 'ana si
kada nao nia si 'iri'unga 'ua. 'I seeri gu ne nia ka adea sa 'Abraham na kokoo
kera toaa neki sui guu da manata mamana ki 'ana God sui boroi 'ana ka nao
dasi 'iri'unga guu. Nia tio 'uri nai, uri ka faatainia God nia falea 'o'oloe fuada
lau guu nunufana manata mamana lae.
12 Sa 'Abraham nia na kokoo kera toaa Diu ki ne da 'iri'unga lea sa kera
daka manata mamana lau guu mala 'ana sa 'Abraham nia manata mamana
'i nao sui fatai nia kafi 'iri'unga.
13 Kolu saitomana ne alangaia God fua sa 'Abraham fai kwalafaa nia sui
guu uri fale lana molaagali lalau nee fuada, nia nao lau doo uri maana ne
sa 'Abraham nia ade sulia taki nia God. Nia doo lau 'ana nunufana ne sa
'Abraham nia manata mamana 'ana God ma God ka ala faafia nia naa.
14 Ma lea sa fale laa nai God nia falea 'o'oloa nai fuana wane ai nia doo
uri maana ade lae sulia taki, lea nia 'uri nai tara na manata mamana laa nai
fainia na alangaia nai God keerua roo si doo sala ki sui gwana.
15 Suli na taki nia God nia falea kwakwaea fuana wane 'ana si kada sui guu
ne nia 'oia. Ma lea God nia nao si falea gu na taki nia fuakolu, tara kolu ka
nao kolu si too gu 'ana ta taki uri 'oi lana.
16 'I seeri, na manata mamana lae 'ana ne adea wane ka ngalia doo ne God
alangainia fuana. Na alangaia God nia fale tatakwai gwana ai fuana wane.
God nia ade 'uri nai uri ka faatainia ade diana laa nia ma uri toaa manata
mamana ki tiifau faasia kwalafaa sa 'Abraham ki, ne kera toaa Diu ki farana
taki nia God fai toaa nao lau Diu ki kera daka manata mamana mala 'ani nia.
Suli sa 'Abraham, nia na maa kera sui guu toaa da manata mamana ki.
17 Doo mamane nai, suli God nia saea fua sa 'Abraham laona Kekeda laa
Abu ka 'urii, "Nau ku fili 'oe uri 'oe naa ne maa kera toaa 'ana fere ki sui
guu." Na alangaia God nia babasia si baea nai ka mamana. Sa 'Abraham
nia manata mamana 'ana God waa ne tataea wane faasia maea ma ka falea
mauria fuana ma ka fulia doo neki nao dasi fuli 'ua gu mai ka fuli naa.
18 Sui boroi 'ana sa 'Abraham ka nao si suana 'ua tasi doo ni manata ngado
lae ai, nia manata mamana gwana 'ana alangaia God ne bae 'urii, "Toaa ne
dai futa mai 'ana kwalafaa 'oe ki dai 'oro mala 'ana bubuluna salo." 'I seeri
nia ka manata mamana ne totoo boroi nia naa ne maa kera kwalafaa 'ana
fera 'oro ki.

19 'Abraham nia nao si makeso guu 'ana manata mamana laa nia 'ana God,
sui boroi 'ana nia ka saitomana nia karangi waro naa ne nia dao naa 'ana
talanga fa ngali ki ma ni Sera boroi ka 'aba'ato gwana.
20 Na manata mamana laa nia ngasi ka too gwana, ma nia ka nao si manata
ruarua 'ana alangaia God. Na manata mamana laa nia 'e ngasi ka too gwana
ma nia ka tangoa gwana God.
21 Nia ade 'uri nai suli nia saitoma diana ai ne God nia mamana 'ana ili lana
si doo ne nia saea kai ilia.
22 Sa 'Abraham nia manata mamana ma 'i seeri God ka ala faafia nia waa
'o'olo naa.
23 Si baea nai 'e saea, “God ka ala faafia sa 'Abraham,” nia nao lau si baea
fua sa 'Abraham taifilia gwana.
24 Nia si baea uri ka lea lau gu fuakolu sui guu. Kolu toaa ne kolu manata
mamana 'ana God waa ne tataea Aofia kolu sa Disas faasia maea, God nia kai
'aili kolu 'ana toaa 'o'olo nia ki.
25 God nia falea sa Disas ka maelia abulo ta'aa laa kolu ki, sui God ka tatae
nia lau gwana faasia maea uri nia ka 'olosi kolu 'i maana 'i tala'ana.

5

Aroaroe matangana God fai kolu nunufana sa Disas Kraes

1 Doo ne adea guu, si kada kolu manata mamana 'ana sa Disas Kraes, nia ne
God ka ala faafi kolu. 'I seeri guu, kolu ka too na 'ana aroaroe 'i matangakolu
fai God 'i nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes.
2 Ma suli ne kolu manata mamana 'ana sa Disas Kraes 'uri nai, sa Disas ka
talai kolu naa siana God waa ne faatainia ade dianaa nia fuakolu ma kolu ka
nii na 'i laona 'i tari'ina. Ma 'i seeri kolu ka too naa 'ana manata ele lae suli ne
kolu manata ngado totoo kolu kai 'ado kwaimani fai nia laona 'initoaa nia.
3 Ma tasi doo diana lau gu ne adea manata lakolu ka ele ne, sui boroi 'ana
kolu ka liu laona nonifiia ki, kolu saitomana na nonifiia nai ki da adea kolu
ka susuu ta'aa.
4 Ma si kada kolu susuu ta'aa, God nia ka ala faafi kolu ma si kada nia ala
faafia kolu, kolu ka too 'ana manata ngadoa ne kolu totoo kolu kai suana guu
'initoaa nia.
5 Ma na manata ngadoa nai nia nao lau doo sala uri lea sa doo nai ka nao
si fuli ma manata lakolu ka 'asia gwana. Nia na doo lalifuu, suli God ne nia
fungulia mangokolu ki 'ana liosaua nia 'ana si kada nia falea Anoedoo Abu
fuakolu laona mauria kolu ki.
6 Suli si doo ne adea kolu ka saitomana God nia liosau 'ani kolu ne, si kada
nia 'afitai naa fuakolu uri dao toi lae mauria, 'i seeri, Kraes nia lea mai ka
mae uri kolu toaa abulo ta'aa ki. 'I seeri, nia ka mae uri kolu 'ana si kada
'o'olo ne God filia 'ua guu uri ka fuli ai.
7 Na manata kwaifaolomai lae fua mae lae uri faamauri lana ta wane 'o'olo
nia nao si waluda fua ili lana. Alamia lea sa ta wane ne nia ade diana tasa
'asia naa 'oto mone taari ta wane ka kwaifaolomai uri ka mae 'i fulingana uri
ka faamauri nia, ma sui boroi 'ana nia 'afitai.
8 Aia ma God, nia faatainia liosaua nia tiifau fuakolu 'ana si kada kolu
abulo ta'aa 'ua gwakolu 'i seeri sa Disas Kraes ka mae fulingakolu.
9 Tasi doo diana tasa lau gu ne, suli ne mae lana sa Disas nia falea naa
'o'oloe fua kolu 'i maana God, sa Disas tara nia kai faamauri kolu lau guu
faasia rakesasua God.

10 'I nao mai kolu na malimae nia ki God, ma sui nia ka olitai kolu mai siana
'i nunufana mae lana 'Alakwa nia. Ma suli ne nia 'uri nai, tara nia diana ka
tasa lau fuakolu nunufana mauri lana Kraes fuakolu.
11 Iuka, nao lau taifilia si doo nai gwana ne kolu ele sulia. Kolu ele lau guu
sulia na 'ado kwaimania kolu fai God 'i nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes
ne nia faawaludea kwaimania kolu nai fainia God.

Na maee lea mai sulia sa 'Adam ma na maurie ka lea mai sulia sa Disas Kraes

12 Na abulo ta'aa lana sa 'Adam totoonao bae nia faa ruungainia mai abulo
ta'aa lae fua laona molaagali. Ma 'i seeri na maee ka lea na mai sulia na abulo
ta'aa lae ma na maee ka nani naa burina wane ki sui guu suli kera sui guu da
abulo ta'aa.
13 'Ana kada 'i nao sui fatai God nia kafi falea taki nia fua sa Mosis, na wane
nia abulo ta'aa sui boroi ka nao si saitomana lau gwana nia garo 'ana garo
lae tee 'i maana God suli 'e nao 'ua ta taki uri wane ka 'oia.
14 Sui ka 'uri nai boroi 'ana, na toae ki sui naa 'ita mai 'ana sa 'Adam lea mai
ka dao 'ana sa Mosis, kera tiifau da maelia abulo ta'aa lae. Toaa ne nao dasi
mala 'ana sa 'Adam bae nia ade faasia si baea fifii faasia God boroi, kera da
maelia lau guu abulo ta'aa lae.

Sa 'Adam, nia talafana Kraes waa bae totoo nia kai dao kau 'i buri.
15 Ma sui ta, na fale tatakwai laa nia God 'ana sa Disas 'i nunufana ade
dianaa nia nia 'e'ete baita 'asia naa faasia na ade faasia lana sa 'Adam. Na
abulo ta'aa lae nia sa 'Adam tii waa guu nia safalia maee fuana toaa 'oro.
Ma sui boroi 'ana, na ade dianaa nia God 'ana fale tatakwai lana mai 'ana sa
Disas Kraes nia baita ma ka diana ka tasa lau fua toaa 'oro ki sui.
16 Tasi doo lau guu, na fale tatakwai laa nia God nia 'e'ete lau gwana faasia
na abulo ta'aa lae nia sa 'Adam. Suli God nia falea mai kwakwaea uri maana
ade faasia lana sa 'Adam, ma nia ka fale tatakwai 'ana mai 'ana 'o'oloe fuana
toaa abulo ta'aa ki, sui boroi 'ana kera daka ilia mai doo ta'aa 'oro.
17 Na abulo ta'aa lana sa 'Adam tii waa guu nia safalia mai maee fua toae ki
sui naa. Aia, ma si doo ne sakatafa mai nunufana tii wane nai sa Disas Kraes
ne nia baita ka tasa lau. Suli na wane ne nia ngalia ade dianaa God ma na
'o'oloa ne nia fale tatakwai ai fuana, wane nai nia 'inito fainia sa Disas Kraes.
18 Nia ne, sa 'Adam nia tii waa guu nia abulo ta'aa, God nia ka falea
kwakwaea fua toae ki sui naa uri maana. Ka 'uri nai lau guu tii si doo nai,
sa Disas nia tii waa guu nia ilia si doo diane, God nia ka falea 'o'oloe ma na
maurie fua toae ki sui guu uri maana.
19 Nunufana ade faasia lana tii waa guu na wane ki sui naa daka nii naa
laona abulo ta'aa lae. Ma 'i nunufana ade sulia lana tii waa lau guu God nia
ka falea 'o'oloe fua toae ki sui guu.
20 God nia falea mai taki nia uri toae ki sui guu daka lio saitomana kera
abulo ta'aa 'asia naa. Ma si kada na wane nia abulo ta'aa ka 'idu lau, na ade
dianaa nia God nia 'idu ka talua lau.
21 Nia ne, 'i nao 'ua mai na abulo ta'aa lae nia 'inito faafi kolu uri mae lakolu.
Ma 'i tari'ina, na ade dianaa God nia 'inito faafi kolu 'ana 'o'oloe ma kolu ka
too 'ana mauria firi 'i nunufana sa Disas Kraes na Aofia kolu.

6

Disas nia siitasa faafia rigita lana abulo ta'aa lae

1 Aia nia 'uri nai, tara kolu ka bae 'utaa sulia doo nai ki? Kolu roo na 'akolu
'ana abulo ta'aa lae ka lelea firi uri God ka roo na 'ana 'ana faatai lana ade
dianaa nia fuakolu ka lelea firi?

2 Nao 'asia naa! Suli lea ni kolu, kolu mae kolu ka faasia naa abulo ta'aa
lae, kolu 'afitai kolu ka too lau uri ili lana tasi doo sulia doori lana abulo ta'aa
lae naa.
3 Kamolu molu saitomana sui naa ne: Si kada kolu siuabu 'ana faatai lana
tiidooa lae kolu fainia sa Disas Kraes, kolu kolu faatainia naa ne kolu mae
kwaimani sui na fai nia 'ana mae lana.
4 Iuka, na siuabu lae nai nia faatainia kolu mae kwaimani ma daka saufini
kolu sui naa fainia sa Disas Kraes, uri kolu ka tatae lau guu faasia maea mala
'ana sa Disas Kraes bae God na Maa 'e tatae nia faasia maea 'ana rigitaa nia,
ma uri kolu ka too na 'akolu 'ana mauria falu mala 'ana Kraes.
5 Suli ne kolu mae kwaimani naa fainia sa Disas Kraes 'ana mae lana, God
nia kai tatae kolu lau guu faasia maea mala 'ana bae nia tataea sa Disas Kraes
faasia maea.
6 Ma 'i seeri, kolu ka saitomana naa ne na mauria bae kolu too mai ai 'i nao,
nia mae kwaimani naa fainia sa Disas Kraes 'ana 'airarafolo uri na birangaa
kwali nai 'ana abulo ta'aa lae ka funu na 'ana ma ka nao si 'inito naa fuakolu.
7 'I seeri, na wane ne nia mae naa faasia abulo ta'aa lae, nia 'afitai ka too
lau farana rigita lana abulo ta'aa lae.
8 Na mae laa nai kolu mae kwaimani ai fai sa Disas Kraes, nia ne adea kolu
ka manata ngado ai ne kolu kai mauri lau gu fai nia.
9 Kolu kolu saitomana naa sa Disas Kraes nia tatae faasia maea ma ka 'afitai
tasa uri nia ka mae lau, ma na maea ka nao si 'inito naa fuana.
10 Sa Disas Kraes nia mae gu 'ana tii si kada ma nia ka siitasa naa faafia
abulo ta'aa lae, ma 'i tari'ina nai, nia 'e mauri naa 'ana faa'inito lana God.
11 Nia 'uri nai, molu manata toi naa ne kamolu molu mae molu ka faasia
naa abulo ta'aa lae ma molu ka mauri naa 'i nunufana sa Disas Kraes uri
faa'inito lana God.
12 Nia 'uri nai, nao molu si faolomainia lau tasi kula 'i nonimolu fua abulo
ta'aa lae uri ka 'inito ai uri sae molu ka ade sulia doori lana ki.
13 Nao molu si faolomainia lau guu ta kula 'i nonimolu fua abulo ta'aa lae
fua ili lana doo ta'aa ki ai. Molu faolomai kamolu 'i tala'amolu fua God suli
nia lafu kamolu mai faasia maea uri laona mauria. Ma molu ka faolomainia
na nonimolu ki fai mauria kamolu ki tiifau fua God fua ili lana doo 'o'olo ki.
14 Nao molu si faolomainia lau abulo ta'aa lae uri ka 'inito fuamolu, suli na
taki nao si 'inito naa fuamolu. Na ade dianaa God 'ana ne nia 'inito fuamolu.

Toaa kera too farana 'o'oloa nia God

15 Tara nia 'utaa nai? Kolu dau na 'akolu 'ana abulo ta'aa lae suli ne nao
kolu si too lau farana taki, ne kolu too na 'akolu farana ade dianaa God? Nao
'asia naa!
16 Kamolu molu saitomana gwamolu ne, lea waa ne kamolu molu rao
fuana, nia waa nai naa ne 'inito fuamolu. Aia, lea na abulo ta'aa lae nia 'inito
fuamolu uri rao lae fuana, tara kamolu kai maelia. Ma lea God nia 'inito
fuamolu ma molu ka ade suli nia, tara kamolu kai too 'ana 'o'oloe.
17 Nau ku tangoa gwaku God! Suli ne kamolu toaa ne abulo ta'aa lae
nia 'inito fuamolu 'ana kada 'i nao, 'i tari'ina, kamolu molu rongoa toolan-
gaidooa mamana nee molu ka ade na sulia fainia na liomolu tiifau.
18 'I seeri, God nia ka lafu kamolu mai faasia farana rigitaa nia abulo ta'aa
lae ka alu kamolu toaa ni rao nia ki God naa fua ili lana naa doo 'o'olo ki.
19 Nau ku bae ma ku faabolatainia 'uri nai 'ana toaa rao ki fai waa
gwaungai kera ki uri ka walude fuamolu uri saitoma lana. 'Ana si kada sui
na mai, kamolu molu fale kamolu tiifau fua abulo ta'aa lae, molu ka ilia doo
ta'aa ki fuamolu kwailiu 'ana nonimolu ma molu ka ilia doo ta'aa 'oro ki lau.

Ma sui 'i tari'ina, kamolu molu ka fale kamolu tiifau naa fua God fua ili lana na doo 'o'olo ki.
20 Si kada bae kamolu molu lea sulia abulo ta'aa lae, kamolu nao molu si lea gu sulia 'o'oloe.
21 Ma ni kamolu ka nao molu si dao toi guu tasi doo diana uri maana ili lana doo nai ki molu noni susuala ki ai ma molu ka lukasida ki naa. Na doo nai ki da falea gwada maee fuamolu.
22 Sui 'i tari'ina nee, God nia lafu kamolu sui naa faasia laona rigita lana abulo ta'aa lae ma God nia ka alu kamolu naa uri rao tatakwai lae fuana. Molu ade na 'amolua sulia doori lana God uri molu ka fale kamolu fuana God uri molu ka too 'ana mauria firi.
23 Suli na abulo ta'aa lae naa ne kai falea maee. Aia ma na fale tatakwai laa nia God fuakolu lau 'ana ne na mauria firi 'i nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes.

7

Nao lau na taki nia God ne 'inito faafi kolu

1 Toaafuta nau ki 'ana sa Disas Kraes 'ae! Nau ku bae kau fuamolu toaa molu saitomana taki. Kamolu molu saitomana gwamolu ne, na taki nia dau gwana faafia wane 'ana si kada ne wane nia mauri 'ua. Lea nia mae naa, nia ka sui lau gwana.
2 Na fuli lana si doo nai nia 'urii, na keni 'afe ne arai nia mauri gwana, na taki 'e luia nia nao si 'afe lau 'aena ta waa 'e'ete. Aia, ma lea na arai nia ka mae naa, si baea fifii nai sulia araie ma 'afee ka nao si dau na faafi nia.
3 Na taki nia saea, lea na keni 'afe nia ka 'afe lau gwana 'aena ta waa 'e'ete 'ana si kada arai nia mauri gwana, nia keni 'afe nai nia 'oia naa na taki. Aia, ma lea arai nia ka mae naa, si baea fifii nai sulia araie ma 'afee ka nao si dau na faafi nia, ma na keni nai saitomana ka 'afe lau gwana ma 'i seeri nia ka nao si 'oia guu taki.
4 Toaafuta nau ki 'ae, talafana gu si doo ne fuli 'ani kamolu nai. Si kada bae sa Disas Kraes nia mae, ni kamolu boroi molu mae ka sui naa faasia na taki bae sa Mosis, ma 'i seeri nia ka nao si dau na faafi kamolu. 'I seeri guu, nia ka walude na fuamolu uri God ka 'ado kamolu kwaimani fainia ta waa 'e'ete naa. God nia 'ado kamolu naa fainia sa Disas Kraes, waa bae God tatae nia faasia maea. God nia ade 'uri nai 'ani kamolu uri molu ka sae'inito na 'amolu 'ani nia 'ana ili lana doo diane ki fuana.
5 'Ana si kada kamolu molu ade 'ua mai sulia kwaidooria ta'ae 'ana noni, na manata lamolu nia dooria 'asia naa ili lana doo ta'ae neki taki nia luia. Si kada bae molu ilia mai doo ta'aa nai ki, na abulo lamolu nai ka talai kamolu na 'ana uri laona maea totoo firi.
6 Ma sui 'i tari'ina, kamolu ne molu too sakwadoloa ma taki ka nao si dau na faafi kamolu, suli ne molu mae na 'amolu faasi nia. Ma 'i seeri, molu ka rao na 'amolu fua God ma molu ka lea na 'amolu sulia taala falu nee 'ana ade lae sulia doori lana Anoedoo Abu. Ne nao molu si 'iia naa taala kwali bae 'ana sasi lae fai ade lae sulia taki sa Mosis nia kedaa.

Na taki nia God nia faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae

7 Aia ma lea nia 'uri nai, tara nau ku saea na taki nia God ne nia ta'aa nai? Nao 'asia naa! Na taki nia God nia 'afitai ka ta'aa, suli nia ne faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae siana wane. Lea sa na taki nia God ka nao si bae gu 'urii, “Nao manata lamu si dooria lau si doo nia ta wane fuamu 'i tala'amu,” 'i seeri tara nau 'afitai ku saitomana ta'aa lana si manata lae 'uri nai.

8 Aia, ma si kada ne taki nia saea si baea fifii nai fuaku, na abulo ta'aa
lae nia ka tataea naa kwaidooria ta'aa 'e'ete 'oro fuaku laona manata laku.
Lea sa ka nao guu 'ana taki nia God, na abulo ta'aa lae 'afitai ka tataea guu
kwaidooria 'uri nai ki.
9 'Ana kada bae 'i nao, nau ku too boroi ku ulafusia lau gwaku taki nia
God. Ma sui, si kada ne nau ku saitomana naa si baea fifii nai nia 'urii, "Nao
manata lamu si dooria lau si doo nia ta wane fuamu 'i tala'amu," 'i seeri na
abulo ta'aa lae nia ka tataea naa kwaidooria ta'ae laona manata laku ma nau
ku naofia naa mae laku.
10 'I seeri nau ku liotoi lau ne, tii si baea fifii nai gwana uri faatai lana taale
uria maurie fuana wane, nia lau gwana ne faatainia ne wane nia naofia naa
mae lana.
11 'I seeri lau guu, na abulo ta'aa lae ka suke nau gwana 'i nunufana si baea
fifii nai ma ka falea lau gwana maee fuaku.
12 Sui ka 'uri nai boroi, na taki nia God nia abu ka tio gwana ma si baea fifii
'i laona ki boroi kera da abu ma daka 'o'olo diana sui gwada.
13 Aia, sui 'uri nai tee 'ana ne falea maee fuaku nai? Na taki diana nai God
'oto ne falea maee fuaku nai? Nao 'asia naa! Na abulo ta'aa lae lau 'ana nai
nia 'arutoi gwana doo diana nai ma ka falea 'ana maee fuaku nai. 'I seeri, na
taki nia God nia faatai folaa ai na abulo ta'aa lae nia doo ta'aa 'isi 'asia naa.
14 Kolu saitomana gwakolu ne taki nia God nia doo faasia Anoedoo Abu
nia God. Aia, ma ni nau gu ne na wane gwana ma na abulo ta'aa lae ka ngali
nau ma ka 'inito gwana faafi nau.
15 Nau ku ulafusia lau gwaku doo ne ku ilia, suli na doo diana neki ku doori
ilida ki, nau nao kwasi ilida ki guu. Ma sui, na doo ta'aa neki ku ote nau ilida
ki, nia ki 'ana ne ku ilida ki.
16 Suli ne nia 'uri nai, ne nau ku ilia 'aku doo neki nau ku ote nau ilida ki,
tama nia faatainia nau ku ala gwaku faafia ne taki nia God nia doo diane
gwana nai.
17 Nia 'uri nai, nau ku saitomana nao lau nau ne ku ilia doo ta'aa nai ki, na
abulo ta'aa laa nai 'e nii 'ani nau, nia 'ana ne nia ilia doo ta'aa nai ki.
18 Nau ku saitoma diana ai ne nau wane abulo ta'aa ma na diana lae ka nao
si nii guu laona noniku. Nia ne adea ma nau ku dooria boroi 'aku ili lana doo
diane ki ma ka 'afitai gwana fuaku uri ili lana ki.
19 Na doo diana neki nau ku dooria ili lana ki, nau nao kwasi ilia ki guu.
Aia, ma na doo ta'aa neki nau ku ote nau 'ana ili lana ki, nia ki 'ana ne nau
ku ilida.
20 Ma lea sa nau ku dau gwaku 'ana ili lana doo nai ki nau ku ote nau ilida
ki, tama nao lau nau ne ku ilia ki nai, na abulo ta'aa laa nai nii 'ani nau lau
'ana ne nia ilia doo nai ki.
21 'I seeri, nau ku dao toi rao lana doo nai nia 'urii; si kada nau ku dooria
ili lana doo diane ki, na doo ta'ae ki 'ana ne nau ku ilida ki.
22 Laona lioku, nau ku dooria gwaku ade lae sulia taki nia God,
23 sui ma na abulo ta'aa lae ne nii laona noniku ma nia ka kwaisuusi 'ana
doo diana nai ki ku manata toi. Ma 'i seeri na abulo ta'aa laa nai ka rao 'ani
nau ma ka suumai nau fua ili lana doo ta'ae ki.
24 'Oo kwaimanatai 'asia naa fuaku nau waa ta'aa 'urii! 'Uri nai sa tii naa
ne tara nia ka 'adomi nau uri ka nao kwasi ade lau sulia abulo ta'aa lae ne
nia talai nau naa uri mae laku?
25 'I seeri guu, nau ku tangoa 'asia naa God, suli nia falea mai sa Disas Kraes
na Aofia kolu ma ka 'adomi nau naa!

'Oe suai gu rao lana doo nai nai. Nia adea na manata laku ka dooria gwana ade lae sulia taki nia God, ma na kwaidooria ta'ae 'ana noni ka adea nau ku lea 'aku sulia abulo ta'aa lae ne 'inito 'ana 'ani nau.

8

Too lae farana rigitaa nia Anoedoo Abu

1 God nao si alua naa ta kwakwaea fuana toaa ne da tiidooa naa fainia sa Disas Kraes.
2 Nia 'uri nai, suli na Anoedoo Abu 'ana mauria nia ne falea rigitaa fuakolu laona mauria falu nunufana sa Disas Kraes. Ma 'i seeri nia ka luke kolu naa faasia rigitaa nia abulo ta'aa lae ne 'inito mai faafi kolu ma ka talai kolu uri maea.
3 Si doo ne taki nia God nia 'afitai ka ilia fuana wane, suli na kwaidooria ta'ae 'ana noni nia adea wane ka makeso faasia ili lana, nia ne God nia ilia fuana wane. Ne nia falea mai 'Alakwa nia ka luke kolu faasia na rigitaa nia abulo ta'aa lae ma na maea. God nia falea mai 'Alakwa nia ka too 'ana nonidoo mala 'ani kolu wane doo abulo ta'aa, ma 'i seeri God ka afuafu 'ana 'Alakwa nia nai ma nia ka kwaea abulo ta'aa lae.
4 God nia ade 'uri nai uri kolu ka ilia doo neki taki nia God saea fuakolu uri ili lana ki. Kolu bobola naa fai ili lana ki nai, suli ne kolu ade sulia na Anoedoo Abu ma ka nao kolu si ade na sulia kwaidooria ta'ae 'ana noni.
5 Na toaa ne da ade sulia kwaidooria ta'aa 'ana noni, kera da manata sulia faaele lana kwaidooria ta'aa nai 'ana noni. Ma na toaa ne da ade sulia doori lana Anoedoo Abu, kera da manata sulia faaele lana Anoedoo Abu.
6 Lea na wane nia manata sulia faaele lana kwaidooria ta'aa 'ana noni, wane nai nia kai dao toi maee. Ma lea na wane nia manata sulia faaele lana Anoedoo Abu, wane nai nia kai dao toi maurie ma na aroaroe.
7 Na kwaidooria ta'ae 'ana noni nia malimae 'ana God. Nia nao si ade sulia taki nia God, ma ka totoo boroi 'afitai ka rongo lau sulia.
8 Lelea wane nia ka 'ade 'ana sulia kwaidooria ta'ae 'ana noni, wane nai 'afitai 'asia naa ka adea manata lana God ka ele.
9 Aia, ma sui ni kamolu nao molu si too naa farana rigitaa nia kwaidooria ta'aa 'ana noni. Na Anoedoo Abu nia God nia nii na laona mauria kamolu ki, nia ne adea kamolu molu ka too naa farana rigitaa nia Anoedoo Abu. Na wane ne Anoedoo Abu nia Kraes* nao si nii laona mauria nia, wane nai nia nao lau wane nia sa Disas Kraes.
10 Sa Disas Kraes nia nii na laona mauria kamolu ki. Nia 'uri nai, sui boroi 'ana kamolu molu kai mae 'ana nonidoo nunufana abulo ta'aa lae, na mangomolu ki da mauri gwada, suli ne God nia 'olosi kamolu molu ka 'o'olo naa 'i maana.
11 Na Anoedoo Abu nia God waa ne tataea sa Disas Kraes faasia maea, nia ne nii laona mauria kamolu ki. Ma God waa ne tataea sa Disas Kraes faasia maea tara nia kai faamauria nonimolu ki 'ana Anoedoo Abu nia ne nii na lao mauria kamolu ki.
12 Toaafuta nau ki 'ae, nia 'uri nai, si doo ne kolu kai ilia naa ne, kolu too na 'akolu sulia kwaidooria nia Anoedoo Abu. Nao kolu si roo lau sulia kwaidooria ta'aa 'ana noni.
13 Lea kamolu ade sulia kwaidooria ta'ae 'ana noni, tara kamolu molu kai mae. Ma lea kamolu molu ka ade sulia kwaidooria nia Anoedoo Abu ne adea molu ka lukasia abulo ta'aa lae, tara kamolu kai too 'ana mauria firi.
14 Ma na toaa ne na Anoedoo God nia talai kera, kera naa ne wela nia ki God.

* **8:9** Ma nao Anoedoo Kraes.

15 Na Anoedoo Abu ne God falea fuamolu, nao nia si adea molu ka maungia
God mala 'ana ta waa ni rao gwana ne nia mamaura 'ana waa baita nia. Sui
ma na Anoedoo Abu ne nia adea kamolu na wela nia ki God naa. Nia ne
'adomi kolu ma kolu ka bae 'urii fua God, "Maa 'ae!"
16 Na Anoedoo nia God nia 'aili kolu 'ana wela nia ki God naa, ma kolu ka
faamamanea si doo nai.
17 Suli ne kolu na wela nia ki naa, nia ne adea kolu ka 'ado kwaimani fainia
Kraes uri ngali lana doo diana neki God nia taingainia fua wela nia ki sui guu.
Suli ne kolu nonifii kwaimani fainia Kraes, kolu tara kolu kai 'inito kwaimani
lau gu fainia.

Na 'initoaa ne kai dao mai

18 Sui boroi 'ana kolu ka too 'ana nonifii lae ki laona molaagali nee, nau
ku manata ngado ai na 'initoaa ne God kai falea fuakolu, nia baita ka tasa ka
talua na 'afitaia kolu ki 'i tari'ina.
19 Na doo ki sui guu ne God nia saungai kera ki, kera da kwaimaasi ka 'oga
kera 'asia naa uri suana lana si kada ne God nia kai faatai folaa 'ana wela nia
ki.
20 Na saungaia nia ki God sui guu da nii farana kwakwaea God nia alua sui
na mai. Ne kera da mae ma daka fura ki uri ka lea sulia doo God nia saea, nao
lau sulia doori lada ki. Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, kera da manata ngado
gwada
21 maasia si kada God kai lukea mae lae ma na fura lae faasia kera uri daka
too sakwadoloa na 'ada fainia wela nia ki God.
22 Kolu saitomana ne 'ita 'uabaa na mai lelea mai ka dao 'i tari'ina, doo ki
sui guu da nii laona fii lae baita mala 'ana ta fiiwela lae daka too gwada.
23 Ma tasi doo lau guu, ni kolu wela nia ki God ne kolu too 'ana Anoedoo
Abu ma ka adea kolu ka manata ngado maasia doo diana neki da nii 'ua mai,
ni kolu lau guu ne kolu kwaitainia na nonifiia nai. Ma kolu ka kwaimaasi ka
made kolu naa uri suana lana si kada nai God nia kai faatai folaa 'ani kolu
tiifau kolu wela nia ki, ma nia kai falea noniidoo falu ki fuakolu.
24 'Ita mai 'ana si kada God nia faamauri kolu ai lelea mai ka dao naa nai,
kolu too kolu ka lilio gwakolu maasia si kada doo nai da kai fuli. Doo nai ki
lea sae kolu too ki ai siakolu ka sui naa, kolu 'afitai kolu ka maasia lau ma kolu
ka manata ngado lau uria. Suli 'afitai ta wane ka manata ngado lau maasia
si doo ne nia too ai ka sui naa.
25 Si doo ne kolu nao si suai 'ua, nia ne kolu kai mamarato 'ana maasi lana.
26 Ma ka 'uri nai lau guu, na Anoedoo Abu ne nia 'adomi kolu 'ana si kada
'ana makesoa laona mauria kolu ki. Suli si kada lelea kolu ka ulafusia naa
foa laa 'utaa ne kolu kai ilia talea God, na Anoedoo Abu nia ka foa na 'ana
fuakolu 'i laona si kwai laa ne nao tasi baea si tala'ana naa.
27 Suli God waa ne nia lio saitomana tiifau liokolu ki, nia saitoma diana lau
guu 'ana si doo ne Anoedoo Abu nia faarongo ki ai, suli na Anoedoo Abu nia
ngali fulingakolu toaa nia ki God ma nia ka gania si doo ne lea sulia doori
lana God.
28 Ma ni kolu, si doo kolu saitomana ne 'urii: Doo diana neki ma doo ta'aa
neki sui guu da fuli fuakolu, God nia 'arutoi ki sui guu fuana diana lakolu
toaa ne kolu liosau 'ani nia, ne nia God 'e fili kolu sulia doori lana.
29 Sulia tau na mai, God nia fili kolu ma ka alu kolu naa uri kolu ka 'uri
sa Disas na 'alakwa nia. Uri 'i seeri, sa Disas nia ka ulunao na fuakolu kolu
toolana ki sui naa.
30 Aia, ma fuakolu toaa ne God nia fili kolu sui 'uana mai, nia 'aili kolu uri
kolu ka lea mai siana. 'I seeri, ni kolu ne nia 'aili kolu sui na mai, nia 'olosi

kolu kolu ka 'o'olo naa 'i maana. 'Uri nai guu, ni kolu ne nia 'olosi kolu naa, nia ka falea naa 'initoaa nia fuakolu.

Ta doo si tala'ana suusi lana liosaua God fuakolu

31 Si kada kolu manata sulia doo diana nai ki sui guu, kolu ka saitomana naa ne, nao ta wane si tala'ana guu siitasa lae faafi kolu, suli God nia nii naa fai kolu.
32 Suli God waa ne nao si ogani guu 'ana 'alakwa nia sa Disas ma ka fale dangatai na mai 'ani nia uri afuafu lae 'ani nia fuakolu sui guu, tara nia kai falea doo ki sui guu fuakolu 'ana ade dianaa nia, 'afitai ka nao.
33 Nao ta wane nia si tala'ana sae garo lakolu toaa ne God fili kolu naa, suli God tala'ana 'ua gu ne ala faafia ne kolu 'o'olo 'i maana.
34 Ma ka nao ta waa si tala'ana lau guu uri ka keto kolu, suli sa Disas Kraes nia mae naa fuakolu ma sui ka tatae naa faasia maea, ma 'i tari'ina nai nia ka nii naa 'i bali aolo 'ana God ma ka rao naa 'ana foa lae talea God fuakolu.
35 Nia 'uri nai, nao tasi doo si tala'ana naa kai muusia liosaua nia sa Disas Kraes fuakolu. Na ilimataia kolu ki ka nao dasi tala'ana guu, na doo ta'aa neki wane ilia fua kolu ma na fualangaa neki da toli faafi kolu ka nao dasi tala'ana guu, na uni fioloe ki ka nao dasi tala'ana guu, na siofaa lae ki boroi ka nao si tala'ana lau guu, ma nao daka saungi kolu boroi, na doo nai ki sui guu nao tasi doo si tala'ana guu muusi lana liosaua sa Disas Kraes fuakolu.
36 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, "'Ana si kada ki sui guu, kera sasi uri saungi lameli, suli kameli meli lea 'i burimu. Kameli meli mala 'ana sifsif ne kera ade akau ai fuana saungi lana."
37 Sui boroi 'ana kolu ka too laona 'afitai laa baita 'uri nai ki, kolu saitomana kolu kai siitasa, suli sa Disas Kraes nia liosau 'ani kolu.
38 Nau ku saitomana nao tasi doo si tala'ana naa muusi lana liosaua nia God fuakolu. Na liosaua nia fuakolu, ta maea ma ta mauria, ma nao ta 'ensel, ma nao ta anoedoo ta'aa, ma nao ta rigitaa lau, ma nao tasi doo 'i tari'ina, ma nao tasi doo ne nii 'ua mai,
39 ma nao tasi doo laona molaagali, ma nao tasi doo 'i salo, ma nao tasi doo 'ana doo neki God saungainia ki, na doo nai ki sui guu 'afitai naa tasi doo ai ka tala'ana muusi lana liosaua nia God fuakolu ne sakatafa faatai 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes.

9

God filia toaa Diu ki ma sui daka ote kera 'ana sa Disas

1 Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu ma ka nao kwasi suke kamolu lau suli nau ku manata mamana 'ana sa Disas Kraes. Nau ku filo diana ai suli na Anoedoo Abu 'e faatai doo lao manata laku.
2 'Ana si kada ki sui guu, nau ku liodila baita ma na mangoku ka fii 'asia naa
3 fua toaa nau ki Diu, ne kera nao dasi manata mamana 'ana sa Disas Kraes. Ade 'uri nai lelea manata laku ka toea ne, lea sa God ka kwae nau ma ka lafu nau boroi 'ana faasia Kraes uri 'i seeri nia ka faamauria mone 'ana kau toaa nau
4 'i 'Israel, ka diana gwana. Suli ku manata sulia ne ni kera 'ana bae na bara wela bae God nia sului kera mai. Ni kera 'ana bae God nia faatainia mai rara lana fuada ma ka alangai mai fuada. Ni kera 'ana bae God nia falea mai taki nia fuada ma ka falea mai beukaua bae fainia foaa bae fuada. Ni kera 'ana bae God nia falea mai alangaia 'oro bae fuada.

5 Ni kera 'ana bae na kwalafaa kera 'e too 'ana kokoo ni gwaungaia ki 'ana
kada 'i nao.* Ma ni kera 'ana bae na Kraes ne nia God, ne nia 'inito faafia doo
ki sui guu, nia lea mai faasia kwalafaa kera 'ana bali 'ana nonidoo mala kolu
wane. Tango nia totoo si sui! Iuka, nia 'uri nai.
6 Sui boroi 'ana toaa Diu ki daka ote kera 'ana Kraes, alangaia nia God nao
si 'asia naa. Suli toaa ne da futa 'ana kwalafaa 'i 'Israel, nao lau kera tiifau ne
kera toaa mamana nia God.
7 Ma na toaa ne da futa 'ana kwalafaa sa 'Abraham, nao lau kera tiifau ne
kera kwalafaa mamana sa 'Abraham. Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii
fua sa 'Abraham, "'Alakwa 'oe nee sa 'Aesak, nia 'ana ne kwalafaa 'oe kai lea
suli nia."
8 Si baea nai, nia toolangainia nao lau wela neki da futa sulia doori lana
noniidoo gwana 'ana kwalafaa sa 'Abraham ne kera wela mamana nia ki
God. Na wela neki da futa sulia na alangaia God, kera lau 'ana ne na wela
mamana nia ki God.
9 Na alangaia bae God nia saea fua sa 'Abraham nia 'urii, "Nau tara ku oli
mai siamu 'ana si kada 'uri nai lau guu 'afa ngali loo ma tara 'afe 'oe ni Sera
nia kai too 'ana tii wela wane."✡ Na wela nai gu bae sa 'Aesak.
10 Nao lau taifilia doo nai ki gwana nai. Suli na kokoo kolu ki mai sa 'Aesak
fai ni Ribeka, keerua daru too 'ana roo 'iuaofie ki.
11-12 'I nao sui fatai ni Ribeka kafi kwalafia roo 'iu nai ki, God 'e bae 'urii
fuana, "Tara na wela nee 'i nao lelea kau nia kai rao fua wela nee 'i buri."
Si doo nai, nia saea sui fatai na roo 'iu baki daru kafi futa ma daru kafi ilia
doo ki ne ka diana ma nao ka ta'aa. Si doo nai nia faatai folaa ai ne God nia
filia gwana wane sulia liona 'i tala'ana, nao lau uri maana tasi doo 'ana ilidoo
lana wane.
13 Bae lana God laona Kekeda laa Abu nia 'urii, "Sa Diakab ne nau ku filia,
ma sa 'Isoo nau ku lukasia."
14 Ma 'uri nai, tee ne kolu saea sulia nai? Kolu saea God nia nao si 'o'olo suli
ne nia filia gwana ta wela ma ta wela ka nao? Nao 'asia naa!
15 Suli God nia saea 'ua na mai fua sa Mosis ka 'urii, "Nau 'ana ne kwai filia
tii ne kwai 'ofe nia. Nau 'ana ne kwai filia tii ne kwai manatainia."
16 Doo nai ki ne adea kolu ka saitomana God nia filia wane sulia na
kwai'ofeia nia 'i tala'ana, ma ka nao lau sulia doori lana ma ilidoo lana wane.
17 Bae lana God laona Kekeda laa Abu fua waa 'inito 'i 'Isib nia bae 'urii,
"Doo ne ku alu 'oe 'oko 'inito na uria nai, uri nau ku faatainia rigitaa nau
'ana doo ku ilia ki fuamu, uri toaa 'ana fere ki sui guu daka rongoa."
18 Nia 'uri nai, God 'ana tala'ana ne nia 'ofea wane ne nia dooria 'ofe lana
ma ka faasadia liona wane ne nia dooria faasadi lana liona.

God saitomana ka kwaea wane ma ka manatainia wane

19 'I seeri 'oe 'oko ledi gu 'urii, "Uri tee ne God nia ka rakesasu lau 'ana waa
manata lana sadi, suli ne wane nia 'afitai ka suusia lau si doo ne God nia
dooria ili lana?"
20 Nau ku luu 'urii ai: Na wane doo ne God saungai kolu gwana, 'afitai kolu
ka bobola lau fai olisi lana God 'uri nai! Ni kolu na doo saungai lana ki gwana.
Na doo saungai lana gwana, nia 'afitai ka ledi 'alaa 'ana waa ne saungainia
ma ka bae 'urii, "Uri tee ne 'oko saungai 'urii aku?"
21 Na waa ni saungai lana kufidoe ki 'ana saegano fua 'arutoi lae ki 'e too
'ana rigitaa uria saungai lana kufidoo fua laungi lana 'afa dani 'initoe ki ma

* **9:5** Sa 'Abraham, sa 'Aesak, ma sa Diakab. ✡ **9:9** Dionisis 18:10

fua saungai lana kufidoo gwana fua 'ui tafu lae ki ai faasia tii si mokita gano guu.
22 Talafana lau gu ade lana God nai. Suli nia bobola fainia ka falea naa kwakwaea fua toaa abulo ta'aa ki uri ka faatainia rakesasua nia ma ka faatainia tetedea nia, ma sui ka mamarato ka tau gwana faasia kwae lana toaa nai da naofia naa kwakwaea fuada.
23 God nia mamarato ka tau 'uri nai uri ka faatainia talingai lana dianaa nia fua toaa ne nia 'ofe kera ma ka ade akau 'uana mai 'ani kera fua laona 'initoaa nia.
24 Ni kolu gwana nai toaa ne God fili kolu ki mai faasia malutana toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki.
25 Na bae lana God laona Kekeda laa Abu, sa Hosia nia kekeda sulia toaa nao lau Diu ki nia ka bae 'urii,
“Na toaa ne kera nao lau toaa nau, totoo nau kwai 'aili kera lau guu 'ana toaa nau.
Ma na toaa ne nau kwasi liosau gu mai 'ani kera, totoo nau kwai 'aili kera 'ana toaa liliosaua nau lau guu.”
26 God ka saea lau guu fua sa Hosia ka kekeda ka 'urii,
“Kamolu molu rongo mai 'i nao nau ku 'urii, ‘Kamolu nao lau toaa nau.’
Ma sui tara kera dai sae kamolu 'ana toaa nia ki naa God ne mauri firi.”✡
27 Sa 'Aesaea nia bae 'urii lau guu sulia toaa Diu ki,
“Sui boroi 'ana toaa 'Israel daka 'oro mala 'ana onena asi, ta bali tu'uu gwana 'ani kera ne God kai faamauri kera.
28 Suli nao si tau guu tara God nia kai keto 'ali'ali 'ana toae ki sui guu laona molaagali.”
29 Sa 'Aesaea nia saea 'uana na mai 'ana taue ka 'urii lau guu,
“Lea sa God tetede tasa nee nao nia si onia gu mai ta bara kokoo 'ana kokoo kolu baki, kolu kolu funu tiifau naa mala 'ana toaa 'i Sodom ma 'i Gomora.”

Na toaa Diu nao dasi manata mamana

30 Na doo nai ki da faatai folaa ai ne, toaa ne nao lau Diu ki, sui boroi 'ana kera nao dasi sasi ngangata uri daka 'o'olo 'i maana God, God nia falea 'o'oloe fuada suli kera da manata mamana.
31 Aia, ma toaa Diu ki ne kera da sasi ngangata 'ana ade lae sulia taki uri daka 'o'olo 'i maana God, kera da sasi ngangata boroi ka nao dasi bobola gu fainia uri daka dao toi.
32 Kera nao dasi bobola fainia uri daka dao toi suli kera da fiitona 'ada si raoa diana kera ki 'ana ade lae sulia taki nia God ma ka nao dasi manata mamana guu. Kera mala 'ana bae sa da lakwadora 'ana ta maefau baita sulia taale ma daka 'asi kera naa.
33 Bae lana God laona Kekeda laa Abu sulia Kraes nia 'urii,
“Molu fafurongo diana fasi, nau kwai alua tii maefau baita lao fera nee 'i Saeon ne toae ki dai lakwadora ai ma daka 'asi kera.
Ma sui boroi 'ana, wane ne manata mamana 'ana maefau nai, tara 'afitai nia ka dao toi lau ta 'ide laa faafia.”✡

10

1 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku foosia God ma ku dooria 'asia naa uri nia ka faamauria 'ana toaa Diu ki.

✡ **9:26** Hosia 2:23; 1:10 ✡ **9:33** 'Aesaea 8:14; 28:16

2 Nau ku saitomana ne kera da manata fifii 'asia naa 'ana lea lae sulia God
sui ta, na manata fifii laa kera nai ne nao si lea 'o'olo sulia taala mamana nia
God.
3 Kera da ulafusia gwada lea lae ne God faatainia sui naa uri 'olosi lana 'ana
wane ka 'o'olo 'i maana 'i tala'ana. Kera da sasi 'ada uri dao toi lae 'o'oloe 'ana
lea naa ne kera tala saungainia 'i tala 'ada. 'I seeri kera daka noni'ela 'ada
'ana taala ne God nia kwaia sui naa uri toae ki daka dao toi 'o'oloe ai.
4 Ma na taala nai 'ana sasi lae uri ade lae sulia taki nia God uri wane ka dao
toi 'o'oloe, nia ne sa Disas Kraes 'e suusia naa uri wane ka manata mamana
'ani nia ma ka too 'ana 'o'oloe 'i maana God.

God nia faamauria toae ki sui guu ne da manata mamana 'ana sa Disas

5 Na taala nai uri 'olosi lana toae ki nunufana taki nia God, sa Mosis nia
kekeda sulia ka 'urii, "Lea 'oe dooria 'oko dao toi maurie 'i nunufana ade lae
sulia taki, 'oko ade fasi sulia taki God tiifau."✡
6 Sui ta, na taala nai God 'e kwaia sui naa uri 'o'oloe 'i nunufana manata
mamana lae 'ana sa Disas Kraes, nia tio walude 'asia naa fua toae ki sui guu.
Suli God nia bae 'urii, "Nao molu si manata gu 'urii, 'Sa Disas Kraes nia nii
tau 'asia na mai 'i salo! Tii naa ne tara ka raa uri salo uri ka koso mai fainia
siakolu 'i saegano?' Nao molu si manata 'uri nai, suli sa Disas 'e sifo mai ka
too sui naa lao fera ne 'i saegano.
7 Ma ka nao molu si manata lau gu 'urii, 'Sa Disas Kraes nia nii tau 'asia naa
lao malau! Tii naa ne tara ka sifo uri lao malau uri ka ngali nia mai 'i langi
siakolu.' Nao molu si bae lau gu 'uri nai, suli sa Disas Kraes nia tatae sui naa
faasia maea."
8 Na taala nai God 'e kwaia sui naa uri 'o'oloe nunufana manata mamana
lae 'ana sa Disas nai, nia naa ne si faarongoa diana nee meli faatalongainia
nee. Suli na Kekeda laa Abu nia bae lau gu 'urii, "Na faarongoa diana nia God
'e nii karangi kamolu naa. Kamolu molu bae na sulia 'ana ngidumolu ki ma
ka nii na laona mauria kamolu ki".
9 Lea 'oe 'o bae folaa 'i maana toae ki sulia sa Disas nia Aofia 'oe naa, ma
'oko manata mamana naa ne God 'e tatae nia faasia maea, God kai faamauri
'oe.
10 Suli na wane ne nia manata mamana 'ana sa Disas laona mauria nia, nia
ne wane 'o'olo 'i maana God. Ma na wane ne nia bae folaa 'i maana toae ki
sulia sa Disas na Aofia, na wane nai ne God kai faamauri nia.
11 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, "Na toaa neki sui guu da manata
mamana 'ana Aofia, na Aofia 'afitai ka faa noni susuala kera."
12 Na kwalafaa Diu ma kwalafaa nao lau Diu ki, God nia suada ka bobola
guu. Suli nia falea guu tii Aofia fua kera sui guu. God nia fale dangatai 'ana
doo diana 'oro 'asia naa fuada suli kera da 'ai fuana uri ka 'adomi kera.
13 Na Kekeda laa Abu ka saea lau guu, "Wane ne nia 'ai fuana God, God kai
faamauri nia."✡

Toaa Diu ki ne da lukasia Kraes, nao dasi too 'ana ta fofo laa

14 Lea sa toaa Diu da tatae daka bae 'urii, "Sui 'uri nai tara wane ka 'ai 'utaa
fuana Aofia lea nia si manata mamana 'ua guu 'ani nia? Ma tara wane ka
manata mamana 'utaa 'ana Aofia lea wane si rongo 'ua guu tasi faarongo laa
suli nia? Ma tara wane ka rongo tasi faarongo laa 'utaa lea nao ta wane si
faarongo talo 'ua guu 'ana Aofia fuana?
15 Ma tara ta wane ka lea 'utaa uri faarongo talo lae, lea nao ta wane si odu
nia guu uri lea lae?"

✡ **10:5** Leftikas 18:5 ✡ **10:13** Dioel 2:32

God mone, nia falea sui na mai toaa ni faarongo lae nia ki daka lea mai.
Nia ne adea na Kekeda laa Abu ka bae 'urii, “Na toaa ne kera lea mai daka
dao fainia si faarongoa diane 'ana si kada 'o'olo 'ua gu fuai, 'e diana tasa uri
sua lada lae!”
16 Sui ta, nao lau toaa Diu ki tiifau ne kera faamamanea si Faarongoa
Diana nai. Suli sa 'Aesaea nia bae fua God ka 'urii, “Aofia 'ae, nao ta wane
si faamamanea guu na faarongoa bae meli faarongo ai.”
17 Doo ne adea guu, na manata mamana lae nia tatae mai faasia na rongo
doo lae, ma na doo ni rongo lana nai nia ne na faarongoa diana nee da
faarongo talo ai sulia Kraes.
18 Nau ku ledi 'aku 'urii: Doo mamane ne da saea sae toaa ne Diu ki kera
nao dasi rongo 'ua guu na Faarongoa Diana nee? Nao! Kera da rongo sui
naa! Suli na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii,
“Na lingena 'aini toaa ni faarongo lae nia ki God da talofia naa kule ki sui
gwana laona fera ne 'i saegano.
Ma na faarongo talo laa ne kera ilia nia liufia sui naa molaagali tiifau.”✡
19 Sui nau ku ledi lau gu 'urii: Doo mamane ne da saea toaa Diu ki nao dasi
saitomana 'ua guu si faarongoa diana nai? Nao! Kera da saitomana sui naa!
Suli sa Mosis nia kedaa bae lana God ka 'urii,
“Nau kwai sukua 'uga lae fuamolu toaa Diu ki uri molu ka 'ugalia toaa ne nao
lau Diu ki,
ma nau kwai faarakesasu kamolu uri molu ka rakesasui kera 'amolu,
suli nau ku faamauri kera toaa nao lau Diu ki ne molu saea nao dasi bobola
guu fai too lae 'ana ta fera ma daka oewanea ki gwada.”✡
20 Sa 'Aesaea nia bae folaa 'uana mai sulia toaa nao lau Diu ki ka 'urii,
“Toaa bae nao dasi sule nau gu bae lelea mai daka dao toku 'ada nai.
Ma na toaa bae nao dasi ledi gu suli nau bae lelea mai daka saitomaku 'ada
nai.”✡
21 Sui sa 'Aesaea ka bae lau gu 'urii sulia toaa Diu ki,
“Tau na mai nau ku 'aili kera uri sa daka lea mai siaku, sui boroi 'ana na
manata lada ka sadi gwana ma daka aburongo gwada.”

11

God nia faatainia kwai'ofeia nia fua toaa Diu ki

1 Sui nia 'uri nai, God nia noni'ela naa 'ana toaa nia ki Diu nai? Nao 'asia
naa! Tee ni nau nee, nau waa Diu gu nee. Nau na waa 'ana kwalafaa sa
'Abraham ma ku futa 'ua gu mai 'ana fiiwane sa Bensiman.
2 God nia nao si lukasi kera ma ka manata buro na 'ana 'ani kera toaa nia,
ne nia fili kera 'ua na mai. Kamolu molu saitomana si doo bae na Kekeda laa
Abu 'e saea sulia sa 'Ilaeja 'ana si kada bae nia 'ugalia God faafia toaa Diu ki
ma ka 'urii,
3 “God 'ae, kera saungi tiifau naa 'ana brofet 'oe baki, ma na 'aini fuliera
baki uri afuafu lae tale 'oe boroi kera okosi tiifau na ai! Ni nau taifili nau naa
ne ku mauri 'ua ma sui kera daka sasi lau guu uri saungi laku naa.”
4 'I seeri God ka luu nia ka 'urii, “Nao lau 'oe taifili 'oe ne 'o mauri 'ua uri too
lae fuaku. Nau ku dau faafia fiu tooni wane nau ki daka too gwada ka nao
dasi foosia gu sa Baal.”
5 Ma talafana lau guu ade lana God 'i tari'ina nai, ne nia dau gwana faafia
fikui wane nia ne ore 'ana kwalafaa Diu ki, ne God nia filia toaa nai suli nia
kwai'ofei fuada.

✡ **10:18** Sam 19:4 ✡ **10:19** Diutoronomii 32:21 ✡ **10:20** 'Aesaea 65:1

6 God nia filia toaa nai suli nia kwai'ofei fuada, nao lau uri maana tasi
doo diana ne kera ilida ki. Lea sa God nia ka filia 'ana wane uri maana si
doo diana neki nia ilida ki, 'i seeri tara nia 'afitai ka fili wane lau nunufana
kwai'ofeia nia.
7 Si doo nai gu ne adea toaa 'oro Diu ka nao dasi dao toi naa 'o'oloa nai
kera da nani burina. Ma 'i seeri guu, ta bali gwana 'ani kera ne God 'ana tala
fili kera, ma kera daka dao toi 'ada 'o'oloa nai. Na 'oro lada tiifau, kera da
aburongo 'ana God.
8 Na Kekeda laa Abu 'e bae mai suli kera ka 'urii,
“God nia sukua manata oewanea lae fuada, nia ka koko faafia maada ki daka
rorodoa, ma ka bokosia alingada ki daka boko lelea mai ka dao gwana
'i tari'ina.”✡
9 Sa Defet ka bae lau gu 'urii lao Kekeda laa Abu,
“Alu na fanga kwaimania ni elea kera ki 'ana fafangaa kera ki nia mala 'ana
ta 'aukwai ma ta manu'ito fuada, ne kera dai tonafia mae lada 'i laona
ki.
10 Koko faafia maada ka rorodoa ki 'ana uri ka nao dasi lio filoa tasi doo.
Alu kera fualuluga 'ada 'ana 'afitaia 'oro ma daka lae totofai 'ada farana ki ka
lelea firi.”✡
11 Aia nia 'uri nai guu, na toaa Diu ki daka 'asi kera naa suli kera nao dasi
manata mamana 'ana sa Disas. Nee wala, sui 'uri nai God nia 'afitai ka tatae
kera naa nai? Nao 'asia naa! God tara nia kai tatae kera lau gwana. Sui ta,
na abulo ta'aa lada nai nia adea God ka faamauria toaa nao lau Diu ki uri ka
adea manata lana kwalafaa toaa Diu ki kera daka dooria lau gwada uri God
ka faamauri kera.
12 Si kada toaa Diu ki da abulo ta'aa, na dianaa baita ne nia lea mai fuana
toaa ki sui guu laona molaagali. Ma suli ne kera da lukasia Kraes, God nia ka
falea dianae fuana toaa nao lau Diu ki. Aia, 'ana si kada 'oro lana toaa Diu ki
da manata mamana, na dianaa baita ka talua lau ne kai lea mai fuakolu sui
guu.

God nia faamauria toaa nao lau Diu ki

13 Aia, nau kwai bae fasi kau fuamolu kulee wane ne kera nao lau Diu ki.
Nau na waa ne ku rao 'aboosol lae fuamolu toaa ne nao lau Diu ki, nau ku
dooria kwai bae ngalangala fasi 'akua sulia raoa ne ku ilia 'i matangamolu,
uri nia ka adea
14 toaa nau ki Diu uri manata lada ka dooria lau gwana too lae 'ana doo
diana neki kamolu too ai. Nau ku dooria ade lae 'uri nai, uri lea doo nau ku
'adomia ta bali ada uri kera daka too lau guu 'ana mauri firi.
15 Si kada ne God nia lukasi kera, nia ka oli fainia mai toaa nao Diu ki ne
kera malimae mai 'ani nia, ma kera daka 'ado kwaimani lau fai nia. Ma si
kada God nia kai 'ailia lau mai ta bali 'ana toaa nia ki Diu, tara nia kai mala
'ana tatae lana wane faasia maea, ma nia kai falea dianaa baita ka tasa lau
fuana toaa nia ki sui guu.
16 Lea ta bali kumu 'ana flaoa uri saungai beret lae kera da falea sui na kau
'i nao fua God, fa kumu laulau nai sui naa, na doo nia God lau guu. Ma na 'ai
boroi ka 'uri nai lau guu. Lea na lalina 'ai nai kera da falea sui na kau 'i nao
fua God, na sarana ki 'ai nai sui naa, doo nia ki God lau guu.
17 God nia lukasia gwana bali 'ana toaa Diu ki sui boroi 'ana kera daka
mala 'ana ta 'Olif fasi lana nia. Sui nia ka ngali kamolu mai toaa nao lau
Diu ki siana mala 'ana sarana ki ta 'Olif kwasi gwana ne da ngali mai daka

✡ **11:8** 'Aesaea 29:10; Diutoronomii 29:4 ✡ **11:10** Sam 69:22,23

katangainia 'ana 'Olif nia nai. Ma 'i seeri kamolu na saradoo kwasi nai ki gwana, molu ka 'ado kwaimani naa 'ana dianaa bae God falea fua sa 'Abraham fainia kwalafaa nia mala 'ana ta totonga 'ai ne lea mai faasia kutuna ma ka lea fuana sarana ki sui naa.
18 Nia 'uri nai, nao molu si bae naunau lau fuana toaa Diu ki ne kera talafana sara 'ai da sikilia kau ka too kwaimaakwalii gwana. Ma ni kamolu molu ka manata toi ne, na sara 'ai nia nao ne faamauria kutui 'ai, na kutui 'ai lau 'ana ne nia falea maurie fuana sara 'ai.
19 Kamolu mone tara alamia molu ka bae 'urii, “God nia lukasia bali 'ana toaa Diu ki suli nia doori kameli 'ana uri meli ka too fulida.”
20 Nia mone mamana, ne kamolu molu ngali fulingada suli ne kamolu molu manata mamana ma ni kera ka nao ma God ka lukasi kera. Nia 'uri nai, molu maungia 'amolu God ma molu ka too 'amolu faasia ade naunau lae nunufana si doo nai nia ilia fuamolu.
21 Suli lea God nia falea kwakwaea fuana toaa Diu ki ma ka nao si obi gu 'ani kera, sui boroi 'ana kera talafana sarana 'ai ni fasia nia 'ua guu, ni kamolu tara nia 'afitai ka obi lau gu 'ani kamolu lea molu lukasi nia.
22 Nunufana si doo nai guu, kolu ka lio saitomana sui guu na kwai'ofeia ma na susuala lae nia God. Na susuala lae fuana toaa nai nao kera dasi manata mamana 'ani nia ma na kwai'ofei lae fuamolu lea sa molu manata mamana 'ani nia ka lelea firi. Lelea ka nao molu si manata mamana gu 'ani nia, tara nia kai lafu kamolu lau gwana mala 'ana ta sara 'ai da taba muusia.
23 Ma lea na toaa Diu ki da lukasia naa abu manata mamana laa kera, tara God kai olitai kera lau gwana mai uri fulida 'ua guu, mala 'ana sara 'Olif ne oli daka ladoa lau gwada 'ana 'Olif nia 'ua guu. God nia too 'ana rigitaa uri ili lana si doo nai.
24 Ma ni kamolu toaa ne nao lau Diu ki, kamolu nao lau sara 'Olif 'ua guu 'ana 'Olif ne God tala fasia. Suli kamolu molu lea mai faasia na 'ai kwasi, ma God ka sikili kamolu mai, ma ka katangai kamolu gwana maa sara 'ai 'ana 'ai ne nia fasia. Ma lea nia walude fua God ka katangai kamolu 'ana 'ai nai nia fasia, nia kai waluda 'asia guu fua God kai olitainia toaa Diu ki fua 'ai ne nia sikilida mai faasia.

God kai faamauria toaa Diu ki

25 Iuka toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria molu ka saitoma diana 'ana si doo ne tio agwa mai lelea God ka faatai folaa ai tari'ina. Nau ku faarongo kamolu ai 'uri nai uri nao molu si ade naunau. 'Oro lana toaa Diu ki, kera noni'ela 'ana fafurongo lana Faarongoa Diana nee. Sui ta, na abu manata mamana laa kera nai kai tio 'uri nai lelea ka dao guu 'ana si kada ne toaa nao lau Diu ki ne God 'e fili kera, kera tiifau da kai manata mamana 'ani nia.
26 'I seeri guu, God nia ka faamauria naa toaa Diu ki tiifau. Nia mala bae na Kekeda laa Abu 'e saea ka 'urii,
“Na Wane Kwaitafalangai tara nia kai lea mai faasia lao fera ne 'i Saeon, ma
nia kai ngalia abulo ta'aa lae kera toaa 'Israel faasi kera.
27 Ma na alangaia nau fuada naa ne ku saea tara nau kwai ngalia abulo ta'aa
laa kera ki faasi kera.”✡
28 Ma na toaa Diu ki ne kera noni'ela 'ana Faarongoa Diana nee, 'i seeri kera daka malimae naa 'ana God. Ma si doo nai ne tara nia kai adea kamolu toaa nao lau Diu ki molu ka rongoa na Faarongoa Diana nee. Sui ka 'uri nai boroi 'ana fua toaa Diu ki, God nia liosau gwana 'ani kera suli nia fili kera sui naa nunufana alangaia nia 'uana mai fua kokoo kera ki 'ana 'i nao.

✡ **11:27** 'Aesaea 59:20

29 Suli God nia 'afitai ka tatala 'ana manata lana sulia tii ne nia filia ma ka
sasi diana naa fuana.
30 'Ana si kada 'i nao, kamolu toaa nao lau Diu ki nao molu si ade gu sulia
manata lana God. Ma sui 'i tari'ina nee, God nia kwai'ofei naa fuamolu 'i
nunufana ne toaa Diu ki da ade faasia manata lana God.
31 Ni kera da aburongo 'ana God 'uri nai uri 'i seeri God nia ka faatainia
kwai'ofeia nia fuamolu. God nia faatainia kwai'ofeia nia fuamolu 'uri nai
uri 'i seeri nia ka faatainia lau guu kwai'ofeia nia fuada.
32 Suli God nia dau faafia toae ki sui guu laona ade faasia lae uri nia ka
faatainia kwai'ofeia nia fuada tiifau.

Tangoa God

33 'Oo, na ade dianaa nia God, ma na liotooa ma na saitomadooa nia ne
baita ka tasa! Ma ka nao ta wane si tala'ana ka saitoma lana fifili lae ma na
birangaa nia ki God.
34 Nia mala bae na Kekeda laa Abu nia saea,
"God, nao tasi doo 'ana ta wane si tio faafi nia fua duu lana, ma ka nao ta
wane si bobola fai 'adomi lana God 'ana manata lae sulia doo ki.
35 God, nao ngali langa laa nia ta wane si tio faafi nia 'ana tasi doo."
36 God nia saungainia doo ki sui guu, ma na tetedea nia ka dau suli kera
daka too fuana 'i tala'ana. Alu kolu tangoa 'akolu God ka totoo firi! Iuka nia
'uri nai.

12

Raoa ili lana ki fua God

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, na kwai'ofeia ne God nia ilia fuakolu nia baita
tasa. Nia ne adea nau ku saea fuamolu, molu fale tiifau 'ani kamolu mala
'ana ta afuafua fua God. Na afuafua nai, nia na afuafua mauri ne abu ma ka
adea manata lana God ka ele tasa. Nia ne na faabaita lae mamana ne kamolu
ilia 'ana God.
2 Nao molu si lea sulia ade lana toaa nee 'ana molaagali. Molu faolomainia
God nia ka bulasi kamolu 'ana faafaalu lana manata lamolu ki ka lea firi, uri
molu ka lio filoa doori lana God ma uri molu ka saitomana si doo ne diana
ma ka 'o'olo ne adea manata lana God ka ele.
3 Ni nau, God nia ade diana fuaku ma ka alu nau fua rao 'aboosol lae. Nia
ne adea ma nau ku bae 'urii fuamolu sui naa: Nao manata lamolu si tafo
kamolu 'i tala'amolu 'i langi. Molu manata diana suli kamolu 'ana si manata
lae ne 'o'olo, ne lea sulia na manata mamana lae ne God nia falea fuakolu.
4-5 Ni kolu, kolu 'oro ma si raoa kolu ki ka 'e'ete kwailiu sui guu. Sui
boroi 'ana, ni kolu sui guu kolu ka nii lao tii noniidoo guu laona manata
mamana laa kolu 'ana Kraes. Ma ni kolu sui guu, kolu ka too 'uri nai uri
kolu ka kwai'adomi fuakolu kwailiu. Tooa nai, nia mala 'ana nonina wane
ne dongana ki 'oro ma na rao lada ki daka 'e'ete kwailiu.
6 'I seeri ni kolu, God nia tolingi kolu 'ana fale laa 'e'ete ki kwailiu suli nia
ade diana fuakolu. Doo ne adea guu, lea na fale laa ne God nia falea fua ta
wane ne na saitomadooa uri faarongo folaa lae 'ana bae lana God, alu wane
nai nia ka ili diana na 'ana ai ka lea sulia na manata mamana laa kolu nee
'ana God.
7 Ma ta wane lau guu, lea ta fale laa ne God nia falea fuana ne na
saitomadooa uri kwai'adomi lae, alu nia ili diana na 'ana ai. Ma ta wane lau
guu, lea God 'e falea saitomadooa uri toolangaidoo lae fuana toae ki, alu nia
toolangaidoo na 'ana.

8 Ma ta wane lau, lea God nia falea na mamanaa fuana uri gwafe lana
wane ki, alu nia ili diana na 'ana ai. Ma ta wane lau guu, lea God 'e falea
saitomadooa 'ana ade diana lae fuana, alu nia ili diana na 'ana ai. Ma ta
wane lau guu, lea God 'e falea na saitomadooa uri kwaitalai lae fuana, alu
nia ili 'initoa na 'ana ai. Ma ta wane lau guu, lea God nia falea saitomadooa
'ana manatai lana wane ki fuana, alu nia ili noni maabe na 'ana ai.
9 Kamolu molu ka liosau 'ana toae ki 'ana liosaua mamane. Molu ka
mamagutainia doo ta'ae ki sui guu ma molu ka dau ngasi faafia doo diane
ki.
10 Molu ka too 'ana liosaue fuamolu kwailiu suli kamolu bara waisaasina
'ana Kraes ma molu ka sae'inito 'ani kamolu kwailiu.
11 Nao molu si noni'ela lau. Molu too 'ana manata ele lae, ma molu ka rao
'initoa fuana Aofia.
12 Molu ka manata ele 'amolu suli ne kolu manata ngado maasia doo diane
ki, ma molu ka mamarato gwamolu 'ana si kada na 'afitaie ki dao tomolu.
Nao molu si lukasia foa lae.
13 Molu fale kwai'adomi fua toaa nia ki God ne kera 'atonga ne kera dao
ki siamolu, ma molu ka lea sulia birangaa 'ana kwaisaarei lae laona tooa
kamolu ki.
14 Molu gania God uri dianae fuana toaa ne kera ilimatai kamolu ki, ma ka
nao molu si saea tasi baea ta'aa fuada.
15 Molu manata ele kwaimani fainia toaa ne kera manata ele ma molu ka
liodila kwaimani fainia toaa ne kera liodila.
16 Molu too kwaimani diana fainia toae ki sui gwana. Molu ka 'ado
kwaimani fainia toaa mala kera ki gwana ma ka nao molu si ade naunau.
Nao molu si manata toi sa kamolu ne molu saitoma doo ka talua waa ki sui.
17 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana ta'aa lae. Molu ilia doo ne toae ki da suai
ka 'o'olo.
18 Ta tee gwana ne kamolu bobola fainia molu ka ilia, nia gu ne molu kai
ilia uri molu ka too 'i laona aroaroe 'i matangamolu kwailiu.
19 Toaafuta nau ki 'ae, nao molu si duua ta'aa lae 'ana ta'aa lae. Alu doo
nai too 'ana maasia rakesasua nia God. Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“God nia saea, ‘Na duu lana ta'aa lae na doo nau 'ana. Nau kwai duua ta'aa
lae ki sui guu.’ ”✡
20 Aia, ma ni kamolu si doo ne molu kai ilia 'amolu ne 'urii, “Lea na
malimae 'oe nia fiolo mae, 'oko saare nia. Lea nia maeli kuu, 'oko falea si
kafo fuana. Suli lea 'oe ade 'uri nai fuana taari nia ka 'ide baita faafia si doo
ta'aa bae nia ilia fuamolu.”
21 Nao molu si faolomainia doo ta'ae ki uri daka linge kamolu. Kamolu 'ana
ne uri molu ka lingea doo ta'ae ki 'ana ili lana doo diane ki.

13

Ade sulia toaa naonao ki 'ana Gafman

1 Alu kamolu toae ki sui guu molu ade sulia gwaungaia 'ana gafman
kamolu ki, suli God nia falea rigitaa fuada uri daka gwaungai fuamolu. God
taifili nia naa ne falea rigitae 'i 'abana wane fua gwaungai lae.
2 Tii ne nia firu fainia na gwaungaia ki, nia firu gwana fainia God waa ne
alu toaa nai daka gwaungai. Na wane ne nia ade ta'aa 'uri nai, tara nia kai
ngalia kwakwaea uri maana.
3 Na wane ne nia ilia doo diane ki, nia ne nia nao si mau 'ana toaa gwaungai
ki. Aia, na wane ne nia ilia doo garo ki, nia ne maungia toaa gwaungai ki. Nia

✡ **12:19** Diutoronomii 32:35

'uri nai, kamolu molu dooria uri nao molu si maungia lau toaa gwaungai ki? Lea nia 'uri nai, aia, molu ilia fasi doo diane ki uri na gwaungaia ki daka sae'inito 'ani kamolu,
4 suli ni kera na toaa rao nia ki God naa fua rao kwai'adomi lae fuamolu. Lea kamolu molu ilia doo garo ki, tara kamolu molu ka mau 'ani kera nai, suli kera da too 'ana rigitaa fua fale lana kwakwaea fua wane ne nia 'e garo. Ni kera na toaa rao nia ki God uri fale lana kwakwaea fua tii ne ade garo.
5 Nia 'uri nai, kamolu molu ka ade sulia na toaa gwaungai ki 'ana gafman, suli ne kamolu molu saitomana nia 'o'olo fua ili lana, nao lau uri nunufana otona gwana kwakwaea ne kera da kai falea fuamolu.
6 Lea nia 'uri nai, molu ka folia takis kamolu ki. Na toaa da rao 'ana gafman ki, kera na toaa ni rao nia ki God fua 'adomi lana toae ki.
7 Molu falea fii ma na takis nia ki gafman, ma molu ka sae'inito 'ana toaa gwaungai ki 'ana gafman.

Molu ka rao kwai'adomi fuamolu kwailiu

8 Nao molu si alamatainia si doo kera wane ki ka tio faafi kamolu. Takofilia guu tii si doo ne tio faafi kamolu uri ili lana ne liosau lae 'ani kamolu kwailiu. Tii ne nia liosau 'ana toaa nia ki tiifau, waa nai nia waa ade sulia taki nia God.
9 Suli si baea fifii baki da bae 'urii, “Nao 'osi ooe, nao 'osi sauwane, nao 'osi beli, nao 'osi dooria si doo nia ki ta wane fuamu 'i tala'amu.” Si baea fifii nai ki fainia tai si baea fifii 'uri nai ki lau guu, kera da nii sui guu farana si baea fifii bae nia bae 'urii, “'O liosau 'ana toae ki sui guu ka mala lau gu ni 'oe ne 'o liosau 'ani 'oe tala'amu.”
10 Suli lea kamolu molu liosau 'ana ta wane tara 'afitai molu ka ilia tasi doo ta'aa fuana. Na ade lamolu sulia si baea fifii ki tiifau laona taki nia God lea lana nai.
11 Molu ade 'uri nai, suli kamolu molu saitomana naa si kada ne molu nii ai tari'ina. Ne kamolu molu ka kwaimaasi diana 'ana si kada ki sui ma ka nao molu si ade lau mala 'ana wane ne nia maleu buro. Si kada uri Kraes ka faamauri kolu ai nia kwai karangi gwana naa ka talua lau si kada bae kolu safali manata mamana ai.
12 Iuka, fa rodo 'e dao naa 'i 'ofaidani, ma na faanoe karangi kai dani naa 'afa sato bae da kai faamauri kolu ai. Nia 'uri nai, molu lukasia birangaa ta'ae ki 'ana rodo faasi kamolu ma molu ka ili 'amolu sulia birangaa diane ki 'ana dani ne nia mala 'ana ta raunga ni firu uri suusia lana ta'aa lae ki.
13 Ni kolu toaa nee 'ana dani ki naa, alu kolu abulo 'initoa na 'akolu. Nao molu si lea 'ana fafangaa neki uri kuu lae fua ooewanea ta'aa lae, nao molu si ooe, nao molu si mala 'ana giri 'e raerae, nao molu si firufiru, ma ka nao molu si 'uga.
14 Molu too mala 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes, ma ka nao molu si ade sulia kwaidooria ta'aa nia noni.

14

Toaa rafo ki naa fai toaa nao dasi rafo ki 'ua 'ana manata lada

1 Aia, molu manata kwai ala faafi 'ana toaa ne manata lada ki nao si rafo 'ua, ma ka nao molu si keto kera lau faafia 'e'ete lada ki faasi kamolu.
2 Wane ne manata mamana laa nia 'ana God 'e rafo naa, na manata lana nia saea na fange ki sui guu 'e mola sui gwana fua 'ani lana. Sui ma wane ne manata mamana laa nia nao si rafo 'ua, nia manata 'u'ufa ka 'ani gwana otona gwa tatabo ki.

3 Na wane ne nia nao si abu guu uri 'ani lana ta fanga, nao si sae garo lana
lau wane ne nia abu 'ana tai fanga ki. Ma na wane ne nia abu 'ana 'ani lana
tai fanga ki, nia boroi ka nao si ade lau gu 'uri nai fuana wane ne nao si abu
guu 'ana 'ani lana ta fanga, suli God nia ala faafi keerua sui guu.
4 Nao si diana uri kolu ka sae garo lana ta wane 'ana toaa ni rao nia ki God
lau gwana. Suli God 'ana ne baita fuada ma nia lau 'ana ne kai saea diana
lana ma nao ta'aa lana raoa kera ki. Tara raoa kera kai diana, suli Aofia ne
nia 'adomi kera fainia uri ka diana.
5 Tii kwai ade laa nai gwana ne nia ilia wane ka faa abua fa sato ka saea fa
sato nia 'ana ne abu tasa 'ana fa sato ki sui guu. Ma ta wane ka saea 'ana fa
sato ki sui guu da abu daka bobola guu. Nia 'uri nai, fua ni keerua, na wane
'ana 'i tala'ana ka tala saitoma diana 'ua guu 'ana doo ne adea nia ka faabua
fa sato nai ma ka lea 'o'olo 'ana sulia faa abu laa nai nia ilia ai.
6 Na waa ne nia faa abua tafa sato, nia ilia fua faa'inito lana Aofia. Ma na
waa ne nia nao si abu guu uri 'ani lana ta fanga, nia boroi nia ilia lau guu fua
faa'inito lana Aofia suli nia tangoa God fua fanga nai. Ma na waa ne nia abu
'ana 'ani lana tai fanga, nia ade 'uri nai lau guu fua faa'inito lana Aofia ma
nia ka tangoa God.
7 Suli kolu sui guu, nao ta wane si mauri ma nao si mae guu fuana 'i
tala'ana.
8 Na mauri lae ne kolu mauri ai, kolu mauri uri faa'inito lana Aofia, ma na
mae lae ne kolu mae ai, kolu mae lau guu uri faa'inito lana Aofia. Nia 'uri nai,
lea kolu ka mauri 'ua ma nao kolu ka mae naa boroi, kolu doo nia ki sui guu
Aofia.
9 Suli Kraes nia mae sui ka mauri lau gwana uri nia na Aofia kolu sui guu
toaa mauri ma na toaa mae naa.
10 Ma sui, ni kamolu toaa ne molu 'u'ufa ma molu ka 'ani gwamolu otona
gwa tatabo, tee ne adea molu ka ketoa toolamolu ki gwana? Aia ma kamolu
toaa ne nao molu si abu gu uri 'ani lana ta fanga, tee ne adea molu ka maa
susuala 'ana toolamolu ki gwana? Kolu sui gu ne tara kolu kai uu 'i naofana
God ma tara nia kai keto kolu.
11 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, “Na Aofia nia bae 'urii, “E mamana
tiifau naa, na toae ki sui guu kera dai booruru 'i naofaku, ma na toaa 'ana
baea 'e'ete kwailiu ki sui guu kera da kai bae folaa suli nau God.’ ”
12 Tee mone, kolu sui naa tara kolu kai unu suli kolu tala'akolu ki 'i naofana
God.

Nao molu si ketoa toolamolu ki

13 Nia 'uri nai, nao kolu si keto kolu kwailiu lau. Kolu too 'akolu faasia ili
lana tasi doo ne kai kaubarea manata mamana lae kera na toolakolu ki.
14 Nunufana tiidooa lae kolu 'ana sa Disas na Aofia, nau ku saitoma diana
ai na fange gwana taifilia nia 'afitai ka faasuaa na wane 'i naofana God. Sui
ta, lea ta wane 'e suana tasi fanga ma ka saea nia 'e sua, nia ka too 'ana faasia
'ani lana, suli lea nia 'ani gwana, nia 'e garo naa.
15 Lea ni 'oe 'o faa ta'aalia manata lana ta wane 'ana toolamu ki 'i nunufana
si fanga ne 'oe 'ani, nia faatainia 'oe nao 'osi liosau gu 'ani nia. Nia 'uri nai,
nao 'osi saketoa lau mauria nia ta wane ne Kraes nia mae uri nia 'i nunufana
gwana si fanga ne 'oe 'ani.
16 Nia 'uri nai, nao molu si ilia tasi doo ne toolamolu ki 'ana Kraes da suai
ka ta'aa 'ani kera sui boroi 'ana molu ka manata sulia ka diana gwana 'ani
kamolu ma sui ka adea toae ki daka saea doo ta'ae ki suli kamolu.

17 Suli na 'initoaa nia God laona tooa nia wane nia nao lau doo sulia fanga
lae ma na kuu lae. Nia doo lau 'ana sulia na abulo lae ne faatainia 'o'oloe ma
na aroaroe 'i matangakolu kwailiu ma na manata ele lae ne Anoedoo Abu
nia falea fuakolu.
18 Suli lea na wane nia rao fuana Kraes ma ka too 'uri nai, nia ka faaelea
God ma ka adea toae ki daka ala lau gu faafi nia.
19 Nia 'uri nai, alu kolu susuu 'akolu fainia ili lana si doo ne faatainia
aroaroe ma ka 'adomi kolu ki kwailiu uri uu ngasi lae 'ana manata mamana
laa kolu.
20 Nao molu si saketoa raoa nia God laona mauria nia ta wane uri
nunufana manata lae sulia fange gwana. Suli na fange sui guu nia mola sui
gwana fua 'ani lana lae. Sui ta, lea ta wane nia 'ania ta fanga ma ka adea
toolana ka lukasia manata mamana laa nia, 'i seeri gu ne nia garo.
21 Nia 'uri nai, si doo 'e diana gu ne molu too 'amolu faasia 'ani lana sibolo
ma nao kuufi lana waen ne kai talai garo 'ana ta wanefuta 'amolua 'ana bali
'ana manata mamana lae.
22 Ma na manata lamolu tai wane ne molu saea tai fanga nia abu fua 'ani
lana ki, alu doo 'uri nai ki nia tio 'ana matangana ni 'oe fainia God. 'E diana
tasa fuana wane ne manata lana nao si keto nia 'i tala'ana faafia si doo ne nia
manata toi ka 'o'olo gwana fuana uri ili lana.
23 Aia, ma na wane ne nia manata ruarua sulia si doo ne nia sa kai ilia, alu
nia too 'ana faasi ili lana si doo nai nia manata ruarua sulia. Suli ta tee ne
wane nia manata ruarua sulia ma ka ilia gwana, waa nai nia ilia naa garo
lae.

15

Ili lana si doo ne adea manata lana ta wane kau ka ele

1 Iuka, ni kolu toaa ne manata mamana laa kolu ki da rafo naa, nia bobola
fainia kolu ka mamarato maasia tii ne manata mamana laa nia 'e bibina 'ua
ma kolu si manata gwakolu suli kolu 'i tala'akolu ki.
2 Kolu sui guu kolu ka ilia doo ne adea manata lana toaa kolu ki daka ele,
uri kolu ka babasia na manata mamana lae kera ki.
3 Sa Disas Kraes nia nao si ilia doo ki uri faaele lana gwana manata lana 'i
tala'ana. Suli na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii, “God 'ae, na bae ta'aa laa ne kera
ilia fuamu nia toe nau lau guu.”
4 Na doo neki sui guu kera da kedaa laona Kekeda laa Abu nee, kera kedaa
mai uri ka faatainia lau guu doo ki siakolu. Uri ka falea na manata ngadoe
ma na manata diana lae fuakolu uri kolu ka mamarato 'ana maakwali lana
alangaia nia ki God fuakolu.
5 Alu God nia gwafe kamolu ma ka falea 'ana mamarato laa nai fuamolu
ma ka 'adomi kamolu 'ana uri molu ka too 'ana tiidooa lae 'i matangamolu
kwailiu mala lau guu 'ana sa Disas Kraes.
6 'I seeri tara kolu ka too 'ana tii lioewane guu ma molu ka bae guu 'ana tii
tala baea uri faa'inito lana God ne Maa sa Disas Kraes na Aofia kolu.
7 Kamolu molu ka gwale kamolu kwailiu mala bae sa Disas Kraes nia gwale
kamolu mai. Lea kamolu ade 'uri nai, tara nia kai adea toae ki da kai tangoa
God uria.
8 Nau ku saea fuamolu, sa Disas Kraes nia lea mai laona molaagali uri ka
'adomia toaa Diu ki, ma uri na alangaia God ki fuana kokoo kera ki mai daka
fuli.
9 Ma 'i seeri na toaa nao lau Diu ki tara kera daka tangoa lau guu God uria
kwai'ofeia nia. Nia ka mala doo bae na Kekeda laa Abu nia saea ka 'urii,

“Si kada nau ku too fainia toaa nao lau Diu ki, nau ku bae folaa suli 'oe, ma
ku nguu tango 'oe.”
10 Ma na Kekeda laa Abu ka bae lau gu 'urii,
“Kamolu toaa nao lau Diu ki, molu ele 'amolua fainia toaa Diu ki ne kera toaa
nia God.”
11 Ma na Kekeda laa Abu ka bae lau 'urii,
“Kamolu toaa nao lau Diu ki, ma na toae ki sui gwana molu tangoa God!”
12 Ma lao tasi Kekeda laa Abu lau guu, sa 'Aesaea nia bae 'urii,
“Tii waa faasia kwalafaa sa Deesii kai dao ma nia kai gwaungai fua toaa nao
lau Diu ki, ma ni kera dai manata mamana 'ani nia.”
13 Alu God 'ana manata ngadoe nia falea na ele laa ma na aroaroa ne baita
tasa fuamolu suli ne kamolu molu manata mamana 'ani nia uri ka adea na
manata ngadoa kamolu ka baita tasa lau 'ana tetedea nia Anoedoo Abu.

Doo ne adea ma sa Bol ka kekeda noniraa

14 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku saitoma diana ai na abulo lamolu nia diana
tasa ma molu ka saitoma doo, ma molu ka tala'ana naa toolangaidoo lae
fuamolu kwailiu.
15 Sui boroi 'ana laona kekeda laku mai fuamolu, nau kwasi mau 'ana sae
folaa lae 'ana doo ki fuamolu. Tai si doo 'ana doo nai ki nau oli ku faarongo
kamolu lau ai uri ka 'adomi kamolu. Ma 'i nunufana ade diana nia God
fuaku, nia ka fili nau
16 uri ku rao fua sa Disas Kraes 'i matangana toaa nao lau Diu ki. 'I seeri,
nau ku rao mala 'ana ta wane ni foa 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana
nia God uri na toaa nao lau Diu ki daka mala 'ana ta afuafua ne Anoedoo Abu
nia faa abua fua God ma God nia ka ala faafi kera.
17 'Ana tiidooa laa nau fainia Kraes Disas nau ku bae ngalangala sulia si
doo ne God nia ilia fuaku laona raoa nau fuana.
18 Nau nao kwasi tala'ana bae ngalangala lae sulia tasi doo 'i tala'aku. Nau
ku bae ngalangala gwaku sulia si doo ne Kraes nia ilia ka fuli laona raoa ne
ku ilia 'ana talai lana mai toaa nao lau Diu ki uri daka too sulia doori lana
God. Kera da ade 'uri nai suli da rongoa si baea ne ku faarongo kera ai ma
daka suana doo neki nau ku ilia ki,
19 suli nau ku fulia doo kwaibalatana ki ma doo ni kwele lae ki ai 'ana
rigitaa nia Anoedoo Abu nia God. Na raoa ne nau ku ilia 'ana faatalongai lana
Faarongoa Diana nee, nia safali 'i Durusalem ka leafia kule ki sui gwana lelea
ka dao 'i 'Ilirikum. Ma 'i tari'ina, nau ku faatalongainia sui naa Faarongoa
Diana nee sulia sa Disas Kraes 'ana kula nai ki.
20 Si doo ne nau ku dooria 'asia na mai 'ana kada 'oro ki ne faatalongai lana
si Faarongoa Diana nee 'ana kula neki nao dasi saitomana 'ua sa Disas Kraes
ai. Nau ku dooria ade lae 'uri nai uri nao kwasi mala lau 'ana ta wane ne nia
tolea gwana lume gwauna baefungu neki ta wane 'e'ete lau gwana nia 'elia
ki.
21 Doo bae na Kekeda laa Abu 'e bae sulia Kraes ma ka 'urii gu sulia nai,
“Toaa ne nao dasi faarongo kera 'ua 'ana tasi doo sulia sa wala nai, tara kera
da kai suana daka lio saitomana sa wala nai.”

Sa Bol kai lea naa uri 'i Rom

22 Na 'abarua laa nau 'ana faatalongai lae 'ana kula 'e'ete nai ki, nia gu ne
adea nao kwasi dao 'ali'ali kau siamolu.
23 Si kada nai, nau ku faasuia naa raoa nau 'i seki laona bali lolofaa neki.
'Ana kada 'oro sui na mai, nau ku dooria 'asia naa kwai suamolu.
24 Nau tara ku lea uri 'i Sbein ne. 'Ana lea laa nai gu ne ku manata ngado ai
tara nau kwailiu kau ma kwai too fasi 'aku siamolu suli ta kasi kada kukuru,

uri kolu ka ele kwaimani sui fatai molu kafi 'adomi nau 'ana lea laku naa uri 'i Sbein.
25 Sui fatai nau kufi tasa uri 'i Sbein, nau tara kwai lea fasi 'aku 'i Durusalem uri rao kwai'adomi lae fuana toaa nia ki God 'i seeri.
26 Doo ne adea ku lea fasi 'aku 'uri nai, suli toaa manata mamana 'i Masedonia ma 'i Gris ki ne kera da manata ele ma daka falea si malefo ni kwai'adomi lae fua 'adomi lana toaa siofaa ki matangana toaa nia ki God 'i Durusalem.
27 Si manatae wane nai si manatae wane faasi kera 'ana 'i tala'ada nai. Nia mone, na toaa nai ki daka 'adomia boroi toaa Diu ki 'i Durusalem nia ka bobola gwana nai, suli kera toaa Diu nai ki ne da tolingia Faarongoa Diana nee fua toaa nao lau Diu ki. Nia 'uri nai, nia diana fua toaa nao lau Diu ki daka tolingia lau guu na totodaa kera ki 'ana noni fua toaa Diu ki.
28 Ma si kada nau ku faasuia naa raoa nau 'ana fale lana malefo nai da konia mai, 'i seeri fatai nau oli mai kufi liu siamolu ma kufi lea naa uri 'i Sbein.
29 Nau ku saitomana si kada nau ku dao kau siamolu, tara kolu sui guu kolu kai dao toi na dianaa baita tasa faasia sa Disas Kraes suli ne nau ku dao kau siamolu.
30 Toaafuta nau ki 'ae, nunufana ade lana Aofia kolu sa Disas Kraes ma nunufana liosaua ne Anoedoo Abu 'e falea fuakolu, nau ku gani kamolu uri molu ka foa rigita mai fuaku, uri God ka 'adomi nau.
31 Molu ka foa mai uri God ka suasuli nau faasia toaa ade faasia ki 'i Diudia ade lea daka ili tasi doo ta'aa 'ani nau. Ma molu ka foa lau gu mai fuaku uri si kwai'adomia ne nau kwai ngali kau fuada 'i Durusalem ka adea manata lana toaa nia ki God 'i seeri ka ele sulia.
32 Uri lea sae manata lana God fuaku, tara nau ku faasuia si raoa nau nee sui, nau ku manata ele naa 'ana lea lae kau uri momola lae fasi 'aku siamolu.
33 Aia, alu God na waa 'ana aroaroe nia too 'ana fai kamolu sui guu. Iuka nia 'uri nai.

16

Si baea 'ana manata diana lae ki fua toaa manata mamana 'i Rom

1 Aia, nau ku faarongo kamolu kau sulia na waiwane kolu ni Fobi 'ana bali 'ana manata mamana lae, ne nia na ai rao kwai'adomi fua konia manata mamana 'i Senkria.
2 Nau ku dooria uri molu ka gwale nia kada nia dao kau siamolu, suli nia ai 'e manata mamana lau guu 'ana Aofia kolu. Molu ili 'uri nai fuana uri ka lea sulia ade laa ne toaa nia ki God da kai ilia ki. Nau ku dooria molu ka 'adomi nia lau guu 'ana kwai 'atoia nia ki, suli nia 'e 'adomi diana 'asia naa 'ana toaa 'oro ki ma ka 'adomi nau lau guu.

3 Molu ka faarongoa lau guu sa 'Akuila fai 'afe nia ni Brisila 'ana si baea ni manata diana laa nau fuadaru. Roo ai nai ki keerua roo ai ni rao kwaimani nau ki lau guu fua sa Disas Kraes.
4 Tii si kada, keerua karangia daru kai dao toi mae ladaru uri maana doo daru ilia ki mai uri 'adomi laku lae. Nau ku manata ele 'asia naa suli keerua. Nao lau taifili nau gwana ne ku manata 'uri nai, suli na konia manata mamana neki 'ana toaa nao lau Diu ki, kera sui guu da manata ele 'asia naa suli keerua.
5 Aia, nau ku falea lau gu kau si baea ni manata diana laa nau fua konia manata mamana nai da ofu kwaimani ki 'i luma keerua.

Nau ku falea lau gu kau si baea ni manata diana lae nau fuana waa kwaimani diana nau sa 'Ebenetas. Nia naa bae waa totoonao faasia bali fera 'i 'Eisia bae nia manata mamana 'ana sa Disas Kraes.
6 Sui nau ku falea lau gu si baea ni manata diana lae nau fua ni Meri, suli nia 'e rao tetede 'ana 'adomi lamolu lae.
7 Ma si baea ni manata diana lae lau guu fua sa 'Andronikas ma ni Diunias ne keerua roo ai Diu ki 'uri nau lau guu, ma daru ka too lau gu laona lookafo 'uri nau. Keerua bae daru manata mamana 'ana sa Disas Kraes 'i nao 'ani nau. Na toa 'aboosol ki da saitoma diana lau gu 'ani keerua.
8 Si baea ni manata diana laa lau guu fua waa kwaimani diana nau sa 'Abilatas, suli nia manata mamana lau guu 'ana Aofia kolu.
9 Si baea ni manata diana laa lau guu fua sa 'Abanas, ne nia wane ni rao kwaimani kolu lau gu fua sa Disas Kraes 'uri nau lau guu. Si baea ni manata diana laa lau guu fua wane ni rao kwaimani diana nau sa Stakis.
10 Si baea ni manata diana laa lau guu fua sa 'Abeles, ne nia waa abulo diana ma sa Disas Kraes ka ala faafi nia. Si baea ni manata diana laa lau guu fua sa 'Aristobalas fai bara wela nia.
11 Si baea ni manata diana laa lau guu fua sa Herodion waa 'ana toaa Diu ki 'uri nau lau guu. Si baea ni manata diana laa lau guu fua bara wela nia sa Nasisas ne kera toaa manata mamana ki lau guu.
12 Si baea ni manata diana laa lau guu fua ni Traefina ma ni Traefosa ne daru rao tetede 'asia naa fuana Aofia. Si baea ni manata diana laa lau guu fua ai kwaimani kolu ni Besis ai ni rao nia Aofia.
13 Si baea ni manata diana laa nau lau guu fua sa Rufus waa ni rao diana nia Aofia. Si baea ni manata diana laa lau guu fua gaa sa Rufus ne nia mala na 'ana ta gaa 'aku naa.
14 Si baea ni manata diana laa lau guu fua sa 'Asinkritas, sa Flegon, sa Hemes, sa Batrobas, sa Hemas, ma na toaafuta kolu ki bali 'ana manata mamana lae, ne da too fai kera.
15 Ma si baea ni manata diana laa lau guu fua sa Filologas, ma sa Diulia, sa Nerias fai waiwane nia, ma sa Olibas fainia toaa nia ki God sui guu ne da too kwaimani ki fai kera.
16 Molu ele suli kamolu kwailiu molu ka samo 'aba 'ana samo 'aba laa ne 'o'olo. Na 'aini konia manata mamana nia ki Kraes sui guu 'i seki, kera da falea kau si baea ni manata diana laa kera ki fuamolu.

Kwaifamanataia sulia tooa diane fua toaa manata mamana ki

17 Toaafuta nau ki 'ae, si doo ku saea kau fuamolu 'e 'urii; molu suasuli kamolu faasia toaa ne da safalia toli lae ki fuamolu ma daka toolangaidoo sulia doo 'e'ete ki lau gwana faasia toolangaidooa ne meli bae sulia fuamolu. Molu too tau 'amolua faasia toaa 'uri nai ki.
18 Na toaa ne da ade 'uri nai ki, kera nao dasi rao gu fuana Aofia kolu sa Disas Kraes. Kera da rao gwada sulia lioda ki 'i tala'ada. Na bae sasaore lae ne kera ilia fainia wane ki ma na kaso laa ne kera ilia fai toaa da ulafusidoo ki na doo gwana uri suke lada lae ai.
19 Aia, ma na toae ki sui guu da rongo naa ne kamolu molu ade sulia doori lana Kraes. Nau boroi ku ele 'asia naa suli kamolu. Nau ku dooria uri molu ka lio filoa si doo ne diana, ma molu ka too 'amolu faasia doo ta'ae ki.
20 Tara nao si tau guu God waa 'ana aroaroe nia kai dali ngisia tetedea nia sa Saetan uri kamolu molu ka uri faafia tetedea nia.
Alu na ade dianaa nia Aofia kolu sa Disas ka nii 'ana fai kamolu.

21 Sa Timotii wane rao kwaimani nau lau guu, nia falea lau gu kau si baea
ni manata diana laa nia fuamolu. Sa Lusias, sa Deison, ma sa Sosibate kera
toa Diu ki 'uri nau lau guu, kera falea kau si baea ni manata diana laa kera
fuamolu.
22 Nau sa Tetias waa ne ku kedaa kau bae lana nai ki sa Bol nai, nau ku falea
lau gu kau si baea ni manata diana laa nau fuamolu suli nau ta waa manata
mamana lau guu 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes.
23-24 Aia, sa Gaeas waa ne nau ku dao kwai too ngado ki siana ma na konia
manata mamana nee 'i seki da kai ofu kwaimani ki 'i luma nia, nia falea kau
si baea ni manata diana laa nia fuamolu.
Sa 'Erastas waa ne lio sulia wai malefo 'ana maefera baita nee, nia fainia
toolakolu sa Kuatas lau guu keerua daru falea kau si baea ni manata diana
laa keerua fuamolu.*

Foa laa 'isi 'ana tango lae

25 Kolu tangoa God ne nia falea tetedee fuamolu nunufana sa Disas Kraes
ne na faarongoa diana nee ku faatalongainia nia bae sulia. 'E tau na mai,
God nao si faatai folaa 'ana si faarongoa diana nee.
26 Ma sui 'i tari'ina, God nia ka faatai folaa naa 'ana si faarongoa diana nai.
Na kekeda lana 'aini brofet ki da bae sulia si faarongoa diana nai. Na God
mauri firi nee nia ka odu kameli meli ka faatalongainia faarongoa diana nai
fuana toae ki tiifau, uri kera daka manata mamana 'ana God ma daka ade
suli nia.
27 Kolu falea tango lae tiifau talea God ne nia taifili nia guu 'e liotoo ka tasa.
Kolu ka tango nia 'i nunufana sa Disas Kraes ka lelea firi. Iuka, nia 'uri nai!

* **16:23-24** Tai kekeda laa 'ua ladoa lau si baea nee, “Na kwai'ofei laa Aofia kolu sa Disas Kraes kai too fai kamolu sui guu. Iuka.”

Na Etana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Koren

'Ana oluna fa lea laa 'ana rao misinare laa nia sa Bol, nia lea dao 'i 'Efesas ka too 'i seeri sulia kasi kada tu'uu. Ma 'i seeri, nia ka kedaa tai leta ki fuana konia manata mamana 'i Korin. Sa Bol nia kedaa ta tii leta 'ana leta nai ki nia ka toolangaidoo fuana konia manata mamana nai 'i Korin uri daka too 'ana tooa ne 'o'olo 'i matangana toaa nao dasi manata mamana ki 'ana God. (Na leta nai ne kolu nao si too ai 'i tari'ina.) Toaa nai 'i Korin kera da teemainia leta nai sui kera daka too 'ana tai si doo fua ledi lana sa Bol sulia. Na ledi laa nai ki 'urii, “Nee wala? Nia diana gwana uri wane ka arai ma keni ka 'afe ma nao, 'e nao? Tasi doo lau, nia 'o'olo gwana uri kolu toaa manata mamana ki kolu ka fanga kwaimani fainia toaa kwaimani kolu ki toaa ne da 'ania fanga ne da afuafu ai talea nunuidoo ki? Si kada kolu ofu kwaimani sui guu uri faabaita lana God, tara kolu ka ili 'utaa gu ai? Ma fale laa 'utaa mone 'ana fale laa Anoedoo Abu ne nia diana fuakolu uri gani lana God uria?” Na konia manata mamana 'i Korin kera kekeda kau fua sa Bol uri ledi lana lae uria doo nai ki.

Olu waa nai ki satada ki sa Stefanas, sa Fotunatas, ma sa 'Akaikus, kera da lea mai faasia 'i Korin fainia leta bae siana sa Bol. Ma kera daka faarongoa lau guu sa Bol 'ana tai doo ta'aa tasa fuli 'i matangana konia manata mamana 'i Korin. Tai toaa manata mamana 'i Korin, kera da olisusuu 'i matangada kwailiu, ma daka bae ngalangala sulia sa tii ne faasiuabu kera ki ma ka toolangai kera ki 'ana doo God ki (3:1-23). Tai wane daka dooria daka lea sulia sa Bol, ma tai wane daka dooria lea lae sulia sa 'Abolos ma sulia tai wane 'e'ete lau guu. 'I seeri ta tii waa lau guu ka kaubarea na gaa rua nia, ma na waa kwaitalai ki fua konia nia God ka nao dasi ilia guu tasi doo sulia ade garo laa nai. Ma tasi doo lau guu, tai toaa manata mamana kera da ngalia lau guu toaa manata mamana ki 'i naofana toaa nao dasi manata mamana ki uri 'olosi lada.

Sa Bol nia kekeda lau guu fua toaa manata mamana 'i Korin, ma na leta nai kolu ka 'ailia 'ana 1 Korin. Lao bali buka 1-6, sa Bol nia kekeda sulia si doo ta'aa ne fuli matangana toaa manata mamana 'i Korin ne nia rongoa. Lao bali buka 7-16, nia ka olisia na ledi laa ne toaa Korin ki da ledi nia 'i lao leta kera nai.

Na 'inifuui doo ki lao buka ne:

Na 'afitaia 'ana kwaitolingi lae 'i matangana konia manata mamana 'i Koren 1:1—4:21
Na 'afitaia 'ana garoe lao toae 5:1-13
Na 'afitaia 'ana firufirue 6:1-8
Na 'afitaia 'ana kwaidooria garo ki 6:9-20
Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia araie ma 'afee 7:1-40
Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia nunuidoo ki 8:1—11:1
Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia foa kwaimani lae 11:2—14:40
Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia tatae lae 'ana noniiwane falu 15:1-58
Si baea ni manata diana lae ki faasia sa Bol 16:1-24

1 Na leta nee nia lea kau faasi nau sa Bol. Ne sa Disas Kraes nia 'aili nau uri rao 'aboosol lae fuana sulia liona God. Na toolakolu sa Sostenes 'ana manata mamana laa kolu, nia lau guu nia 'e nii fai nau 'i seki.

2 Kamiri miri kekeda kau fuamolu konia manata mamana ne molu nii 'ana maefera 'i Koren. God nia alu 'e'ete 'ani kamolu fuana 'i tala'ana si kada nia

alu kamolu molu ka tiidooa naa fai sa Disas Kraes ma nia ka fili kamolu fainia toaa 'ana fere ki sui guu ne kera foosia sa Disas Kraes na Aofia kolu sui guu.
3 Alu God na Maa kolu ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ka ade diana 'adaru fuamolu ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamolu.

Kolu too 'ana doo diane ki nunufana Kraes

4 Nau ku tangoa God 'afa sato ki sui guu fuamolu uria na ade dianaa ne God nia faatainia fuamolu lao tiidooa lamolu fai sa Disas Kraes.
5 God nia falea doo diana 'oro 'asia naa fuamolu nunufana sa Disas Kraes lao tiidooa laa kamolu fainia Kraes. Ne nia falea saitomadooa diana 'oro fuamolu ma ka 'adomi kamolu uri bae folaa lae suli nia.
6 Ne da faatainia 'ani kamolu ne si faarongoa nee meli faarongo kamolu ai sulia Kraes nia 'e mamana.
7 Uri 'i seeri ka nao molu si oli kukuru lau 'ana tasi doo 'ana doo diana neki God nia falea fuamolu 'ana kwaimaasi laa kamolu maasia dao lana mai Aofia kolu sa Disas Kraes.
8 Tasi doo lau, God nia kai suasuli kamolu uri molu ka tetede 'ana too lae fuana lelea ka dao 'ana susui lae, uri nia ka nao si dao toi lau tasi doo ta'aa 'ani kamolu 'afa sato nai sa Disas Kraes kai oli mai.
9 Kameli meli fiitona God nia kai ili 'uri nai fuamolu suli nia fili kamolu uri molu ka tiidooa fai 'Alakwa nia sa Disas Kraes na Aofia kolu.

Na toli lae ki 'i matangana konia manata mamana 'i Koren

10 Aia toaafuta nau ki 'ae, nau ku gani kamolu 'ana satana Aofia kolu sa Disas Kraes uri molu ka manata kwai ala faafi ma ka nao molu si toli kwailiu 'i matangamolu ki. Ma uri molu ka 'ado kwaimani ma molu ka tiidooa lao manata lamolu ma lao liomolu tiifau.
11 Nau ku bae 'uri nai, suli tai toaa faasia kwalafaa ni Kloe, kera da faarongo nau ai saea kamolu molu too 'ana olisusuu lae ki 'i matangamolu.
12 Ma tai wane 'ani kamolu kera daka bae 'urii, “Kameli toaa meli lea buri sa Bol lau 'ana ne!” Ma tai wane daka bae 'ada 'urii, “Kameli toaa meli lea buri sa 'Abolos lau 'ana ne!” Ma tai wane ki lau daka bae 'urii, “Kameli toaa meli lea buri sa Bita lau 'ana ne!” Ma tai wane lau guu daka 'urii, “Ni kameli toaa meli lea buri sa Disas Kraes 'ana ne!”
13 Nee wala, Kraes nia tolingi kwailiu mai 'ani nia 'uri nai? Nao nia si ade 'uri nai! Nao lau nau sa Bol bae ku mae usi kamolu 'ana 'airarafolo! Nao lau 'ana sataku bae kamolu molu siuabu ai!
14 Tangoa God, suli taifilia guu sa Krisbas ma sa Gaeas gwana bae nau ku faasiuabu keerua.
15 Doo ne adea guu, nao si 'o'olo uri ta wane ka saea nia siuabu 'ana sataku ma ka lea buriku.
16 (Aia, ta waa nau ku faasiuabu nia lau guu bae sa Stefanas fainia toaa nia lao luma nia tiifau. Nia naa nai, nau nao kwasi manata toi guu tai wane 'oro lau ne sae sa nau ku faasiuabu kera.)
17 Tio lana naa nai, suli sa Disas Kraes nao si fale nau mai uri faasiuabu lae. Nia fale nau lau 'ana mai uri faarongo talo lae 'ana si Faarongoa Diana nee. Nau nao kwasi bae gwaku 'ana saitomadooa 'ana fera ne 'i ano, suli nau ku dooria rigita lana mae lana Kraes 'ana 'airarafolo ka ilia toae ki daka manata mamana.

Na mae lana sa Disas nia falea mamanaa ma na liotooa nia God fuakolu

18 Toaa ne da naofia kwakwaea nia God fuada, kera da rongoa si faarongoa diana nee sulia mae lana Kraes 'ana 'airarafolo daka saea 'ana oenadoe

gwana. Aia ma ni kolu toaa ne God nia faamauri kolu ki, kolu saitomana mae lana Kraes 'ana 'airarafolo 'e faatainia tetedea baita tasa nia God.
19 Suli na bae lana God lao Kekeda laa Abu nia 'urii,
“Toaa ne kera saea da liotoo ki, nau tara ku faatai folaa ai fuada ne kera toaa
oewanea ki gwada.
Ma na toaa ne da saea da saitoma doo ki, nau tara ku faatainia fuada ne kera
toaa ulafusidoo ki gwada.”
20 Doo ne adea guu, na liotooa kera toaa liotoo ki ma na saitomadooa kera ki toaa da saitomana taki nia God ma na toaa da saitomana bae lae lao fa sato 'i tari'ina ki, kera doo tatakwai ki sui guu. Suli God nia faatai folaa ai na liotooa nia wane 'ana molaagali na oewanea lae gwana.
21 Suli 'i lao liotooa nia God, na wane 'ana molaagali nia 'afitai ka saitomana God 'ana liotooa nia molaagali. 'I seeri, God nia ka dooria kai faamauria wane 'i nunufana si faarongoa nee kameli meli faarongo talo ai sui boroi 'ana tai wane daka saea 'ana si baea oewanea gwana nee.
22 Na toaa Diu ki, kera dooria daka suana guu tai doo kwaibalatana ki ai sui fatai kera dafi faamamanea. Ma na toaa 'i Grik, kera daka doori rongoa si baea ne too sui fatai kera dafi faamamanea.
23 Ma sui ni kameli meli faarongo talo sulia sa Disas Kraes nia mae 'ana 'airarafolo. Si faarongoa nee toaa Diu ki da ote kera ai ma na toaa nao lau Diu ki daka saea rongo toi lae oewanea gwana.
24 Ma sui, fuana toaa ne God nia 'aili kera mai faasia malutana toaa Diu ma toaa nao lau Diu ki, sa Disas Kraes nia na tetedea ma na liotooa nia God naa.
25 Sui boroi 'ana toaa 'oro ki daka saea sae liotooa nia God na oewanea lae gwana ma na tetedea nia God ka tu'uu gwana, na oewanea lana God nia talua fatai liotooa nia wane. Ma na makeso lana God ka talua fatai tetedea nia wane.
26 Aia toaafuta nau ki 'ae, molu manata toi fasi too laa bae molu nii ai 'ana kada 'i nao 'ana si kada God nia 'aili kamolu mai uri manata mamana lae 'ani nia. 'I maana toae ki, too tii wane gwana 'ani kamolu bae molu liotoo ma molu ka kwaitalai ki. Ma too tii wane gwana 'ani kamolu bae molu futa 'ana waa 'initoe ki. Nao lau kamolu sui naa.
27 Ma sui, God nia ka fili kamolu mai toaa ne da sae kamolu 'ana toaa oewanea ki gwada. Uri 'i seeri God nia ka faa noni susuala kera toaa da liotoo ki. Ma nia ka fili kamolu mai toaa ne da sae kamolu 'ana toaa makeso ki 'asia guu. Uri 'i seeri God nia ka faa noni susuala kera toaa 'initoe ki.
28 Ma God nia ka fili kamolu mai toaa ne da lio faafi kamolu ki gwada ma daka sualangai kamolu ki gwada ma daka sae nao lamolu ki gwada. Uri 'i seeri God nia ka sae naofuli lana toaa ne da sae kera 'ana toaa 'initoe ki,
29 uri 'i seeri nao ta wane si bae inala lau suli nia tala'ana 'i naofana God.
30 God nia 'ado kolu fai sa Disas Kraes, ma God ka falea liotooa nia fuakolu 'ana Kraes. Ne nia tala 'olosi kolu 'i nunufana Kraes ma kolu ka 'o'olo 'i naofana. Ma nia ka luke kolu faasia abulo ta'aa lae ma ka tolingi nia 'ani kolu uri kolu na toaa nia na 'ana God nia 'ado kolu fai sa Disas Kraes.
31 Doo ne adea guu, na Kekeda laa Abu nia ka bae 'urii, “Alu wane ne nia dooria kai bae ngalangala nia bae ngalangala 'ana sulia si doo ne Aofia nia ilia sui naa.”

2

1 Toaafuta nau ki 'ae, 'ana si kada bae nau ku eta dao kau siamolu uri bae lae sulia bae lana God, nau nao kwasi bae gu mala 'ana ta wane ne nia saitomana 'asia naa bae lae uri faatai lana liotooa 'ana fera ne 'i ano.

2 Nau nao kwasi ade 'uri nai, suli ku dooria kwai bae 'aku sulia taifilia guu
sa Disas Kraes ma na mae lana 'ana 'airarafolo.
3 'Ana si kada bae nau ku dao siamolu bae, nau na wane makeso ma na
wane maugafi gwana ne ku mau ku lelebe ki guu.
4 'Ana bae laku ma na faatalongai laku fuamolu, nau nao kwasi gae kamolu
guu sulia liotooa 'ana molaagali. Na Anoedoo Abu lau 'ana bae nia faatainia
tetedea nia 'ana si kada ku faatalongai fuamolu,
5 uri 'i seeri na manata mamana laa kamolu ka uu 'ana fafona tetedea nia
God, nao lau fafona liotooa nia wane 'ana molaagali.

God nia faatainia na liotooa nia fuakolu 'ana raoa nia Anoedoo Abu

6 Fua toaa ne manata mamana laa kera ki nia ngasi naa 'ana God, kera 'ana
ne nau ku bae sulia liotooe fuada. Ma sui ta, na liotooa nai nia nao lau liotooa
nia molaagali nee, ma ka nao lau liotooa kera toaa 'inito ki lao molaagali nee
'i tari'ina ne kera da kai funu lau gwada.
7 Na liotooa ne meli bae lau 'ameli sulia ne si lio nia God uri fale lana dianaa
baita tasa nia fua toaa nia ki, ne nia too 'uana mai ai sui fatai kafi saungainia
molaagali ma sui ka nao si faatai folaa mai ai fua toae ki 'ana kada 'i nao.
8 Ma na toaa gwaungai ki lao molaagali nee kera da ulafusia si lio nai. Lea
sae kera daka saitomana, kera 'afitai daka foto faafia na Aofia diana tasa bae
'ana 'airarafolo.
9 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Si doo ne God nia ade akau ai fuana toaa ne da liosau 'ani nia, nao ta wane
si liotoi 'ua, ma si rongo saitomana 'ua, ma si manata toi 'ua.”✡
10 God nia faatainia si lioewane agwa nai fuakolu 'ana rao lana Anoedoo
Abu nia ne saitomana doo ki sui guu ma ka saitomana manata lana God.
11 Na manata lana wane 'i tala'ana 'ua guu ne saitomana si doo ne nii lao
manata lana 'i tala'ana. Nia mala lau guu ne Anoedoo Abu nia God 'i tala'ana
'ua guu ne saitomana si doo ne nii laona manata lana God.
12 Ma ni kolu toaa ne kolu manata mamana ki naa, nao kolu si manata mala
'ana toaa ta'aa neki laona molaagali. Suli na Anoedoo Abu faasia God ne nii
'ani kolu, nia ne 'adomi kolu uri kolu ka saitomana doo neki sui guu God nia
fale tatakwai gwana ai fuakolu.
13 Doo ne adea guu, kameli nao meli si toolangaidoo 'ana liotooa nia wane
gwana 'ana bae lae. Na Anoedoo Abu lau 'ana ne nia 'adomi kameli ma meli
ka toolangainia doo mamane ki sulia God fua toaa neki da too 'ana Anoedoo
Abu.
14 Na kwaini wane neki nao dasi too 'ana Anoedoo Abu, kera 'afitai daka
saitomana doo mamana ki sulia God, ne Anoedoo Abu nia faatai folaa ki ai.
Kera manata sulia doo nai ki daka ka saea 'ana doo oewanea ki gwana. Kera
nao dasi saitoma diana 'ana doo nai ki suli kera nao dasi too 'ana Anoedoo
Abu uri ka 'adomi kera uri daka saitomana.
15 Na wane ne nia too 'ana Anoedoo Abu, nia ne tala'ana kai lio saitomana
'e'ete lana doo ki sui guu, ne nao ta wane si tala'ana keto lana.
16 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Nao ta wane si bobola fai saitoma lana manata lana Aofia,
uri ka bobola fai toolangaidoo lae fuana.”
Sui, ni kolu 'ana ne kolu too 'ana Anoedoo Abu ma kolu ka saitomana
manata lana sa Disas Kraes.

✡ **2:9** 'Aesaea 64:4

3

Toaa ne da too 'ana Anoedoo Abu nao dasi tolingi kera lau

1 Toaafuta nau ki 'ae, 'ana si kada bae nau ku too mai fai kamolu, birangamolu nia mala gwana birangana toaa nee lao molaagali. Nia ne adea nao kwasi toolangaidoo fuamolu mala 'ana ne nau kwai ilia fuana toaa da too sulia liona Anoedoo Abu. Ni kamolu molu kwikwina 'ua gwamolu 'ana manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas Kraes.

2 Nia ne adea ma nau ku toolangaidoo gwaku fuamolu mala 'ana ta ai ne faa susufia 'ua gwana wela bibiu nia, ma ka nao si falea 'ua guu tasi fanga ngasi fuana, ma 'i seeri nia ka 'afitai 'ua gwana fuamolu uri saitoma lana doo baki ku toolangainia ki fuamolu. Ma 'i tari'ina boroi, kamolu nao molu si bobola 'ua gwamolu uri saitoma lana doo nai ki.

3 Suli na abulo lamolu nia mala 'ua gwana abulo lana toaa nee laona molaagali. Kamolu molu 'uga ma molu ka firufiru gwamolu 'i matangamolu ki, ma ka faatainia gwana ne kwaidooria ta'aa nee laona molaagali nia talai kamolu 'ua gwana ma molu ka 'uria gwamolu toaa ne nao dasi saitomana 'ua guu God.

4 'I seeri tai wane 'ani kamolu daka bae 'urii, “Kameli, sa Bol 'ana ne meli lea suli nia.” Ma ta bali 'amolu daka bae 'ada 'urii, “Kameli, sa 'Abolos 'ana ne meli lea suli nia.” Na bae lamolu nia faatai folaa ai na birangamolu nia mala gwana toaa nao dasi manata mamana ki 'ua.

5 Molu manata fasi sulia sa 'Abolos fai nau. Kaaria na roo wane ni rao nia ki God gwana fua 'adomi lamolu lae ne, uri molu ka manata mamana 'ana Aofia. Ma ni kaaria miri ilia gwaaria si raoa ne Aofia nia falea fuamiri uri ili lana gwana.

6 Ni nau, nau talafana gwana ta wane ni fasi doo lae laona ole. Ma sa 'Abolos, nia talafana gwana ta wane bae nia rao 'ana kiki lana kafo faafia miga doo ku fasida ki. Aia ma God 'ana ne nia wane uri fale lana mauria fuana doo fasi lana nai ki uri ka adea kera daka tagwasu.

7 Doo ne adea guu, na wane ne nia fasi doo gwana ma na wane ne nia kiki gwana 'ana si kafo 'aena doo nai ki uri daka tae, keerua sui guu nao daru si 'initoa guu. God 'ana ne nia 'initoa, suli nia 'ana ne kai falea mauria fuana doo fasi lana nai ki uri daka tagwasu.

8 Na wane ni fasi doo lae ma na wane ni kiki lae 'ana si kafo 'aena doo ki, keerua daru rao kwaimani gwadaru uri tii si doo guu. Ma God nia kai kwaiarangai keerua sui guu, nao ta wane 'adaru si ore, uri maana si bali raoa keerua ki.

9 Aia, sa 'Abolos fai nau na roo wane ni rao nia ki God gwana. Ni kamolu naa ne talafana ola nia God ne kaaria miri rao ai.

Ma ni kamolu molu ka 'uria lau guu na beu nia God.

10 Si raoa ne ku ilia, nau ku safalia mai raoa nia God 'i matangamolu nunufana ade dianaa nia God fuaku. Raoa nai nia talafana 'eli lana gwana fungu ni faangado lana beu, ma nau ku ili diana ai mala 'ana ta wane ne saitoma diana 'ana tole beu lae. Aia, ma ta wane na 'ana ne kai tolea beu gwauna fungu nai. Ma sui ta, tii gwana ne nia rao 'ana beu nai, nia ka ade diana ai.

11 Suli sa Disas Kraes taifili nia naa ne talafana fungu nai ni faangado lana beu nai.

12 Lea ta wane nia ka tole beu gwauna fungu nai ma na raoa nia ka diana mala 'ana gool ma silfa ma tai fau diana ki lau ne totoo dasi fura, ma nao ta

wane ka tole beu ma na raoa nia ka nao si diana mala gwana 'ana 'ai ma tai doo ni tole beu lae ki lau ne da kai fura 'ali'ali ki gwada;
13 tara lea dao 'afa Sato ne sa Disas Kraes nia kai didia toae ki tiifau ai, nia kai ilitona raoa nai ki 'ana ere uri ka faatainia diana lana ma ta'aa lana raoe ki. Lelea na raoa diane, na era nai 'afitai ka sarufia guu. Ma lelea na raoa ta'ae gwana, na era nai ka sarufi tiifau na ai.
14 Lelea na ere ka nao si sarufia guu na raoa nia wane, na wane nai kai ngalia kwaiaraa uria.
15 Ma lelea na ere ka sarufia naa raoa nia wane, na wane nai kai ore 'ana kwaiarae uria, sui boroi 'ana God ka faamauria wane nai. Na wane nai nia tara ka mala gwana ta wane ne ere sarufia beu nia fai 'okodoo nia tiifau ma nia gwana ka mauri.
16 Ma ni kamolu molu ka saitoma diana ai ne kamolu na beu nia naa God ma na Anoedoo Abu nia God nia ka too 'ani kamolu.
17 Doo ne adea guu, lea ta wane nia faafunuia beu nia God, God boroi nia kai faafunuia lau guu wane nai. Suli na beu nia God nia abu tataumae, ma ni kamolu naa ne na beu nia God.

Na liotooa nia God nia koni kwaimani 'ana toae ki

18 Ade ta wane manata lana ka suke nia 'i tala'ana. Lea ta wane 'amolu nia manata toi nia liotoo 'i maana wane 'ana molaagali, alu nia luka 'ana liotooa nai ma ka oewanea 'ana 'i maana wane 'ana molaagali uri nia ka liotoo 'i maana God.
19 Na doo ne wane lao molaagali saea 'ana liotooe, 'i maana God, na oewanea lae gwana. Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, “Si kada toaa liotoo ki da faatainia liotooa kera, God nia ka faatai folaa 'ana oewanea lana liotooa kera.”✡
20 Ma na Kekeda laa Abu ka bae lau gu 'urii, “Na Aofia nia saitomana gwana ne manata lana toaa liotoo ki na oenadoe gwana.”✡
21 Doo ne adea guu, nia sui lana naa uri molu ka bae faadiana kamolu nai 'ana lea lae sulia bae lana wane gwana. Suli na doo nai ki, doo kamolu ki sui guu:
22 Kameli nee, sa Bol ma sa 'Abolos ma sa Bita, kameli sui guu toa fua rao 'adomi lamolu lae. Ma na fera ne 'i saegano, ma na mauria nee ma na maea ne kai dao tookolu, ma si doo 'i tari'ina ki ma si doo ne nii ki 'ua mai, na doo nai ki boroi doo kamolu ki sui guu.
23 Ma ni kamolu na doo nia ki sa Disas Kraes, ma sa Disas Kraes na doo nia God.

4

Na 'aboosol Kraes ki

1 Nia 'uri nai, nau ku dooria uri molu ka saitomana ne kameli na waa ni rao lae ki lau gwana fua Kraes 'ana bae lae sulia si lio nia God fua toaa nia ki tiifau ne tio agwa mai ka nao dasi saitomana 'ana kada 'i nao ki.
2 Aia, si kada kera alua wane ka lio sulia tasi raoa, wane nai ka ili mamana ai.
3 Aia fuaku 'i tala'aku, lea sae ni kamolu ma nao tai wane lau gwana lao fera ne 'i ano molu ka iroa boroi raoa nau nee, nia ka nao si 'oga nau guu. Nau boroi nao kwasi tala iroa raoa nau tala'aku.

✡ **3:19** Diob 5:13 ✡ **3:20** Sam 94:11

4 Suli nau kwasi saitomana guu tasi doo ne ku ilia ka garo. Sui boroi 'ana
nau nao kwasi saea lau uri sae nau waa ku 'o'olo tiifau naa. Suli na Aofia 'ana
ne nia tala'ana sae lana doe suli nau.
5 Doo ne adea guu, nao molu si saea diana lana 'ua ma nao ta'aa lana 'ua
raoa nia ta wane 'i tari'ina suli kolu nao si dao 'ua 'ana si kada nai. Too 'akolu
lelea na Aofia ka dao guu. Tara nia ne kai faatai folaa 'ana si doo da saufinia
ki lao rorodoa lae ma nia kai alu faatai 'ana si doo ne wane agwaa ki laona
liona wane. 'Ana si kada nai fatai, na wane 'i tala'ana nia kafi rongoa si baea
tee 'ana tango lae ne God nia kai saea fuana.

6 Toaafuta nau ki 'ae, doo nai ki nau ku saea sulia sa 'Abolos fai nau nai,
nau ku saea uri molu ka saitoma diana 'ana malutana si baea bae nia 'urii,
“Nao molu si lea 'e'ete faasia si baea ne kera kedaa laona Kekeda laa Abu ki.”
Nau ku dooria uri ka nao molu si sae diana lana ta wane ma ta ruana wane
ka nao.
7 Nao molu si manata toi lau sae sa tai kamolu naa ne molu 'initoa talua
wane ki sui guu. Na doo neki sui guu molu too ai nee, God nia fale tatakwai
gwana ki ai fuamolu. Nia 'uri nai, nia nao si bobola fainia uri molu ka bae
inala, suli God gwana ne fale tatakwai 'ana doo nai ki fuamolu.

8 Kamolu molu manata oewanea suli molu manata toi sae sa molu too sui
naa 'ana doo neki sui guu molu 'atoia ki. Molu ka manata oewanea lau guu
suli ne molu manata toi sae sa kamolu toaa molu suadoo baita ki 'asia naa.
Ma molu ka manata oewanea lau guu suli molu manata toi sae sa kamolu
toaa molu 'inito na 'amolu faasi kameli toa 'aboosol ki. Aia, nau ku dooria
sae sa kamolu molu ka 'inito naa kada nai wala, uri kameli lau guu meli ka
'inito 'ameli fai kamolu.
9 Nau ku bae 'uri nai suli suai lae nia mala 'ana sae God nia fai kameli
'aboosol ki lelea meli ka nao 'isi naa. Ma daka ade naa mala 'ana toaa da
keto kera ki ma daka talai kera uri mae lada ki naa, ne da ilia 'ani kameli 'i
maana konia 'ana 'ensel ma wane sui gwana uri lio mae lameli lae naa.

10 Ni kameli, sua lameli nia oewanea faafia raoa ne meli ilia fuana Kraes,
ma ni kamolu molu ka saea molu liotoo suli molu manata mamana 'ana
Kraes. Ma ni kameli sua lameli, kameli toa makeso. Ma ni kamolu molu
ka saea kamolu toaa tetede. Ni kamolu molu saea wane ki da sae'inito 'ani
kamolu. Ma ni kameli, molu ka sae oewanea lameli.
11 Ka dao 'i tari'ina boroi 'ana, ni kameli meli fiolo mae gwameli, meli ka
maeli kuu gwameli, meli ka ofi mumuu, ma daka kwaeta'aa ki 'ani kameli
ma ka nao gwameli ta kula ni too lae ki.
12 Ni kameli meli ka rao tetede na nonimeli ka fii 'ana raoe, meli ka too
'ana si doo ki. Aia, ma 'ana si kada wane ki da bae ta'aa fuameli, kameli meli
ka gania God uri ka falea diana lae fuada. Ma 'ana si kada kera da ilimatai
kameli, kameli meli ka mamarato gwameli.
13 Ma 'ana si kada wane ki da unu ta'aa suli kameli, kameli meli ka unu
diana gwameli suli kera. Ma lea mai ka dao boroi 'i 'ana tari'ina, na wane
'oro da suameli ka mala gwana 'ana tafu moko ta'aa lao molaagali.

14 Nau nao kwasi kedaa doo neki uri faa noni susuala lamolu lae, nau ku
dooria lau 'aku uri ku 'olosi kamolu, suli kamolu molu mala 'ana wela nau ki
ne ku liosau 'ani kamolu.
15 Na wane 'oro mamana guu saitomana daka toolangaidoo fuamolu sulia
sa Disas Kraes, sui boroi 'ana na wane neki da suamolu ka mala 'ana sae ni
kera na maa kamolu ki naa, kera nao dasi 'oro guu. Suli nau ne talafana maa
kamolu naa 'ana Kraes suli ne ku faatalongainia si faarongoa diana nee ma
kamolu molu ka manata mamana ai.

16 Doo ne adea guu, nau ku gani kamolu kau uri molu ka liokwaisulii 'ani nau.
17 Nau ku odua sa Timotii ka lea kau siamolu uri molu ka ilia si doo nai. Sa Timotii nia talafana fa 'alakwa 'inomauri nau naa ma ka rao diana fua Aofia kolu. Nia ne kai 'adomi kamolu uri molu ka manata toi birangaa nau ki 'ana tiidooa lae fainia Kraes. Nau ku ade sulia na birangaa 'o'olo nai, ma ku toolangainia 'i matangana konia manata mamana ki sui guu nau ku dao siada.
18 Aia, ma tai wane 'ani kamolu kera da saea sae nau lelea nao kwasi dao ki guu siamolu, ma kera daka bae inala ki suli kera 'i tala'ada.
19 Sui boroi 'ana, lea liona Aofia fuaku, tara nao si tau guu nau kwai dao kau siamolu. Ma si kada ku dao kau, tara nau ku suai fasi toaa nai da bae inala nai ade lea kera daka too mamana guu 'ana ta tetedea. Ade sae na baea tatakwai lae gwana nai.
20 Na 'initoaa nia God nao lau na baea tatakwai gwana, nia faatainia tetedea nia God.
21 Aia nia 'uri nai, tee gu ne molu dooria? Kamolu molu dooria uri nau ku dao ma ku kwae kamolu ma nao kwai dao kau fai liosaue ma na marabibi lae.

5

Na tii waa matangana konia manata mamana 'i Koren nia fulia garoe

1 Aia, nau ku rongo da saea tii waa 'amolu nia ilia tii si doo 'e garo 'asia naa. Kera da saea na waa nai nia garoa ki lau gwana 'afe maa nia. Na kwai garoa nai 'i matangana boroi toaa ne nao dasi saitomana ki God nia abu 'ua gu mai.
2 Nia nao si bobola fainia uri sae kamolu molu ka bae noniraa gwamolu fainia si doo nai! Nia bobola fai sae kamolu molu ka kwaimantai baita ma molu ka odua sa wala nai ilia doo nai ka lea 'ana fasi matangamolu.
3-4 Sui boroi 'ana nau nao kwasi ofu fai kamolu laona ofu laa kamolu, 'ana manata laku, nau ku nii gwaku fai kamolu. Doo ne adea guu, nau ku saea ne sa wala nai nia garo naa ka bobola fainia uri molu ka falea kwakwaea fuana. 'Ana si kada kamolu molu ofu kwaimani 'ana satana sa Disas na Aofia kolu, nau boroi ku nii lau gu fai kamolu 'ana satana sa Disas na Aofia kolu.
5 Molu falea kau sa wala nai fua sa Saetan uri ka saketoa nonina uri mangona ka mauri 'afa Sato ne sa Disas na Aofia kolu nia kai oli mai.
6 Na wane ne nia ilia garoe nia nii matangamolu ma sui boroi 'ana kamolu molu ka bae inala gwamolu! Molu manata toi fasi si baea bae nia bae 'urii, “Kasi isi tu'uu boroi 'ana tara nia kai ruufia lao kumu 'ana beret lelea ta kula si ore guu.” Talafana lau guu na wane ne nia ilia garoe ma ka too gwana fai kamolu nai.
7 Nia 'uri nai, molu lafua sa wala nai fai garoa nia nai fasi matangamolu, suli nia mala 'ana tasi isi 'i matangamolu. Ni kamolu na too laa kamolu na too laa falu naa ne nao ta garo laa ai. Kraes nia mae naa fuakolu mala 'ana ta kale sifsif ne kera afuafu ai lao fafangaa nee 'ana “Fangatasae.”
8 Nia 'uri nai, alu kolu manata toi na 'akolu too laa falu nee 'ana mamana lae fua God ne mala 'ana tafa beret falu ne nao naa isi ai, ne nao lau too laa kwali bae 'ana abulo ta'aa lae bae nia mala 'ana ta isi.
9 Lao kekeda laa bae nau ku fale kau fuamolu 'i nao,* nau ku saea kau fuamolu uri nao molu si 'ado kwaimani lau fainia toaa da ooe ki.

* **5:9** Sa Bol kedaa leta nee fua toaa manata mamana ki 'i Korin, sui fatai nia kafi kedaa buka 1 Korin.

10 Nau nao kwasi saea fuamolu uri molu ka sualangainia toaa nao dasi
manata mamana ki 'ua 'ana God ma daka ooe ki, ma nao daka ogalulumi,
ma nao daka beli ki, ma nao daka foosia nunuidoo ki. Suli lea kolu too lao
molaagali nee, nia 'afitai 'asia naa uri kolu ka too 'e'ete lau faasi kera toaa
ta'ae ki.
11 Si doo bae nau ku bae lau 'aku sulia bae nia 'urii, nao molu si 'ado
kwaimani fai toaa da saea kera da manata mamana 'ana sa Disas Kraes
ma sui daka dau gwada 'ana ooe lae, ma daka ogalolome, ma daka foosia
nunuidoo ki, ma daka ununu ta'aa sulia toae ki, ma daka kuu gwaulilinge
'ana waen, ma daka beli. Na fanga kwaimani lae fai kera boroi nao molu si
ilia.
12-13 Toaa ne nao dasi manata mamana 'ana sa Disas Kraes, nao lau raoa
kolu ne uri keto lada lae. God 'ana ne nia kai keto kera. Aia ma ni kamolu, si
raoa kamolu naa ne uri keto lana ta wane lao konia manata mamana nee ne
nia ilia tasi doo ka garo 'uri nai. Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, “Molu
'idua wane ta'ae 'i sara fasi matangamolu.”✡

6

Na toa manata mamana ki da ngali kera kwailiu lao kwauto

1 Si kada ta wane 'amolu ne nia manata mamana nia olisusuu fainia ta
wane manata mamana lau guu, nia nao si too uri wane nai ka ngalia toolana
nai fua lao kwauto ne toa nao dasi manata mamana ki 'ana sa Disas Kraes da
nii ai uri daka didia. Si doo too ne, uri nia ka oli fainia fuana toa nia ki God
uri 'olosi lana si doo nai matangadaru.
2 Kamolu molu saitomana ne kamolu toaa nia ki God ne molu kai kwaea
kwauto nia molaagali. Ma lelea kamolu toaa nia ki God naa ne molu kai
kwaea kwauto nia molaagali uri nai, tama kamolu naa ne bobola fainia uri
sae molu ka kwaea kwauto ki matangamolu.
3 Bobola fainia sae kamolu molu ka saitomana gwamolu ne kolu ne
tala'ana kolu kai kwaea kwauto kera 'ensel ki. Lea nia 'uri nai tama kolu
naa ne kolu bobola fai 'olosi lana kaala doo ki lao toae.
4 Lea wane manata mamana ki da olisusuu 'i matangada ki, nia nao si
diana uri daka lea siana toa nao dasi manata mamana ki fua 'olosi lana
olisusuua kera ki.
5 Kamolu nao molu si noni susuala 'ana ngali lamolu lae ki fua lao kwauto 'i
sara? Kamolu alamia nao molu si too guu 'ana ta wane liotoo 'i matangamolu
fua 'olosi lana doo ki fuamolu toaa manata mamana ki 'oto ne?
6 Ma sui ni kamolu, si kada lea ta wane 'ani kamolu nia ngalia ta wane
manata mamana lau guu uri lao kwauto, daru ka lea na 'adarua lao kwauto
ne toa nao dasi manata mamana ki guu 'ana sa Disas Kraes kera nii ai fua
'olosi ladaru lae!
7 Si ade laa nai kamolu toaa manata mamana ki molu ngali kamolu kwailiu
lau gwamolu fua lao kwauto 'i sara, nia faatainia kamolu nao molu si too naa
sulia kwaidooria nia God. Lea sa molu ka faolomainia toolamolu ki daka ilia
boroi 'ada doo garo ki fuamolu ma daka laua boroi 'ada 'okona doo kamolu
ki nia ne diana ka talua ngali lada fua lao kwauto.
8 Aia ma ni kamolu molu ka ade ta'aa 'amolu fua too lamolu ki 'i bali 'ana
manata mamana lae ma molu ka beli kamolu kwailiu ki 'amolua.

Nao molu si ooe

✡ **5:12-13** Diutoronomii 13:5; 17:5

9 Kamolu molu saitomana sui naa ne toaa ne abulo lada ta'aa ki, kera 'afitai
naa daka too laona 'initoaa nia God. Molu ka fiia, ade lea ta wane ka suke
kamolu. Suli na toaa ne kera dau 'ana ooe lae, ma na foosi lana nunuidoo ki,
ma daka kaubarea araie fai 'afee, ma na wane neki da garo kera ki lau gwada
'i tala'ada,
10 ma na toaa bebeli ki, ma na toaa ogalulumi ki, ma na toaa da kuu
oewanea ki 'ana waen, ma na toaa da ununu ta'aa ki sulia wane ki, ma na
toaa laudoo ki, kera sui guu 'afitai ta wane 'ani kera ka ruu naa laona 'initoaa
nia God.
11 'Ana kada sui naa, na ade lana guu bali 'amolu tai wane nai. Ma sui
'i tari'ina nee, God nia manata luke kamolu ma ka faafaalu kamolu faasia
abulo ta'aa laa kamolu ki ma ka alu 'e'ete 'ani kamolu fuana 'i tala'ana, ma
ka 'olosi kamolu molu ka 'o'olo naa 'i maana. God nia ili 'uri nai 'i nunufana
Aofia kolu sa Disas Kraes ma 'ana raoa Anoedoo Abu nia God.

Molu falea naa nonimolu ki fua God

12 Nau ku rongo tai wane da bae 'urii, “Nau ku saitomana kwai ilia gwaku
doo ki sui gwana.” Nau tara ku olisi 'urii 'ani kera, “Sui boroi 'ana 'oe
saitomana 'oko ilia gwamu doo ki sui guu, nao lau si doo ki sui guu ne diana
fuamu.” Nau lau guu ku saitomana kwai ilia gwaku doo ki sui guu. Sui boroi
'ana ta, nau 'afitai ku faolomainia tasi doo uri ka 'inito 'ani nau.
13 Ma lea sae ta wane 'amolu lau guu ka bae 'urii, “Na fange doo naa fua
rakena wane, ma na rakena wane doo naa fua fange.” Nau tara ku olisi 'urii
lau gu 'ani nia, “God nia kai faasui tiifau 'ana fange fainia rakena wane.” Aia,
na noniwane na doo nia Aofia 'ana, nao lau doo fua ooe lae, ma na Aofia 'ana
ne nia 'inito fua noniwane.
14 Tasi doo lau guu, God nia kai tataea noni kolu ki faasia maea 'ana tetedea
nia mala lau gu ne nia tataea sui naa Aofia kolu faasia maea.
15 Kamolu molu saitomana sui naa, ne kolu toaa ne kolu manata mamana
ki naa, na noni kolu nia ta bali gwana 'ana nonina sa Disas Kraes. Doo ne
adea guu, nia nao si bobola uri kolu ka ngali tasi kula 'i nonina sa Disas Kraes
ma kolu ka 'adoa fai ta wela keni ooe!
16 Bobola fai sae kamolu molu ka saitomana naa, ne lea ta wane nia tio fai
ta wela keni ooe, na roo nonidaru ki da alua naa tii noniiwane guu. Suli na
Kekeda laa Abu nia bae folaa sulia ka 'urii, “Na roo noniiwane 'e'ete ki daru
alua naa tii noniiwane guu.”✡
17 Aia, ma na wane ne nia manata mamana 'ana sa Disas na Aofia, na
mauria nia fai mauria sa Disas keerua alua guu tii doo.
18 Molu too tau 'amolua faasia ooe lae. Na abulo ta'aa lae ki sui guu ne wane
kai ilia nia nao si tauwelaa guu nonina, aia ma na wane ne nia abulo ta'aa
'ana ooe lae gu ne nia tauwelaa naa nonina 'i tala'ana.
19 Bobola fai sae kamolu molu ka saitomana naa ne noni kolu nia na kula
ni too nia Anoedoo Abu nia God ne nia falea fuakolu. Uri 'i seeri, nao lau kolu
ne kolu gwaungai fua noni kolu, suli ne kolu na doo nia ki God naa.
20 Suli God nia foli kolu sui naa 'ana mae lana 'Alakwa nia. Doo ne adea
guu, na doo ki sui guu ne molu ilia 'ana nonimolu, molu ilia 'ana faa'inito
lana God.

7

Malutana araie ma 'afee

✡ **6:16** Dionisis 2:24

1 Aia, nau ku olisia fasi kau na ledi laa baki molu kekeda molu ka ledi toku mai uria. Kamolu bae molu ledi 'urii: Nia diana gwana uri wane ka too 'ana fasi tio lae fai 'afe nia?
2 Nau ku bae 'uri sulia, nia diana uri wane arai ki ma ai 'initai ki sui guu daka tio fai arai kera ki ma 'afe kera ki, suli na ooe lae ne nia baita 'asia naa 'i kada nee.
3 Nia diana fua wane arai ka tio fai 'afe nia ma na ai 'initai ka tio fai arai nia, suli nia nao si diana uri daru ka noni'ela 'ana tio kwaimani lae fai keerua kwailiu.
4 Suli na ai 'initai nia nao si 'inito 'ana nonina 'i tala'ana, na arai ne 'inito fua nonina 'afe nia. Ma na wane arai ka nao si 'inito 'ana nonina 'i tala'ana, na 'initai ne 'inito fua nonina arai nia.
5 Nao nia si diana uri daru ka lui keerua faasi keerua kwailiu. Aia, lea sae ni keerua daru ka kwai ala faafi mone uri daru ka too faasia tio kwaimani lae sulia tasi kada kukuru gwana uri daru ka foa 'initoa 'adarua, nia ka diana gwana. Sui boroi 'ana ta, 'ali'ali oli daru ka tio kwaimani lau gwadaru fasi ade lea sa Saetan nia ilitoodaru ma ka siitasa faafi keerua, suli nia walude gwana uri molu ka ade sulia kwaidooria ta'ae ki.
6 Si doo nai nau ku faolomainia fuamolu, ma sui ta nia nao lau tasi baea fifii nai.
7 Laona manata laku 'i tala'aku, lea sae na wane ki sui guu daka too 'ada mala 'ani nau ne nao 'aku ta 'afe ka diana lau guu. Sui ka 'uri nai boroi 'ana, nau ku saitomana na fale laa ne God nia falea fuakolu ki da bobola nao si sui. Suli na fale laa nia fua tai wane naa ne nia adea ka walude fuada uri daka too asasa na 'ada ki. Ma na fale laa nia fua tai wane lau guu, nia adea ka walude fuada uri daka arai ma daka 'afe 'ada ki.
8 Si kada nai nau ku bae na kau fua na 'oru ki, wane ma keni. Nia diana tasa lea sa kera ka nao dasi arai ma dasi 'afe lau ma daka too asasa gwada mala 'ani nau.
9 Sui boroi 'ana, lea kera daka dao toi ka 'afitai uri fele lae faafia kwaidooria kera ki 'ana noni, nia diana uri kera daka arai ma daka 'afe 'ada ki. Na arai lae ma na 'afe lae nia diana, suli 'e nao nia si diana uri wane ka too gwana ma na manata lana ka saungi nia gwana.
10 Aia, na wane ne nia arai naa ma na ai ne nia 'afe naa, si baea fifii nau fuana nia 'urii: Na keni 'afe naa nao nia si lukasia arai nia. Si baea fifii nai si baea fifii faasia Aofia 'ua gu nai. Nia nao lau si baea fifii nau gwana sulia lioku 'i tala'aku.
11 Lelea ta ai 'initai nia lukasia arai nia, nia ka oli 'ana mai sia arai nia uri daru ka too kwaimani lau gwadaru. Ma lelea ka nao guu, nia ka too asasa na 'ana ka nao si 'afe lau. Na wane arai lau guu nao si lukasia 'afe nia.
12 Tasi baea lau gu fuana wane ne nia manata mamana ma ka adea ai ne nao si manata mamana. Si baea nai nau gwana ne ku saea, nao lau si baea fifii ne lea 'ua gu mai faasia Aofia fuaku. Nia ne, na wane ne nia manata mamana naa 'ana sa Disas Kraes ma na 'afe nia ka dooria uri daru ka too kwaimani 'adaru sui boroi 'ana ka nao si manata mamana, nao wane nai si lukasia 'afe nia.
13 Ma na keni manata mamana naa ka 'uri nai lau guu. Nao ai nai si lukasia arai nia ne dooria uri daru ka too kwaimani 'adaru sui boroi 'ana nia ka nao si manata mamana 'ana Kraes.
14 Suli na arai ne nao si manata mamana, nia abu 'i nunufana manata mamana laa 'afe nia, ma na 'initai ne nao si manata mamana, nia abu 'i nunufana manata mamana laa arai nia. Si doo nai ne adea ma daka

saitomana wela keerua ki da abu 'i maana God. Lea nao, tara wele ki daka too gwada kera wela da sua ki.*

15 Tasi doo lau, lea ta wane 'ani kamolu nia manata mamana 'ana Kraes ma sui na 'afe nia ka nao si manata mamana, ma nia ka sasi uri lukasi lana arai nia nai, na wane manata mamana nai ka faolomainia uri ka lea 'ana. Na keni manata mamana boroi ka 'uri nai lau guu lea arai nao si manata mamana nai nia 'e sasi uri lukasi lana. 'Ana si kada 'uri nai ki, na wane ma nao ai manata mamana nai nao gu ta kani laa faafi nia 'ana ili lae 'uri nai. Suli God nia 'aili kolu mai uri kolu ka too 'ana aroaroe, nao lau 'ana firufirue.

16 Nia 'afitai uri kolu ka saitomana nai, suli ade lea sae arai ma nao 'initai manata mamana nee tara nia ka talaia arai nia ma nao 'afe nia lelea kau ma nia ka dao toi gwana maurie nai.

17 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo lau guu nia 'urii: Si kula tee bae na Aofia nia alu 'oe wane ma nao keni 'oko nii ai 'ana tooa 'oe 'ana si kada bae God nia 'aili 'oe mai 'oko manata mamana 'ani nia, 'oe nao 'osi talana lau. Si baea nai, nau ku saea fua 'aini konia manata mamana neki sui guu uri daka ade sulia.

18 Doo ne adea guu, kamolu toaa manata mamana nee, lea ta wane nia 'iri'unga sui naa, alu nia nao si sasi lau uri taga lae ai faasi nia. Ma na wane ne nao si 'iri'unga 'ua, alu nia nao si sasi lau uri 'iri'unga lae.

19 Ta wane ka 'iri'unga, ma nao ta wane ka nao si 'iri'unga boroi, nia nao si 'e'ete guu. Si doo 'inito nai 'ana ne ade lae sulia si baea fifii nia ki God.

20 Kamolu sui guu, molu too na 'amolua 'uri nai 'ana si kula ne molu nii ai 'ana safali lana manata mamana laa kamolu 'ana Aofia kolu.

21 Lelea ni 'oe na wane ni rao tatakwai lae 'ana si kada ne 'oe manata mamana, nao 'osi ilia lau doo 'oro ai 'ana sasi lae uri taga lae ai. Aia, ma lelea sa ka walude fuamu uri 'oko too nonilaa lau, 'oko too nonilaa na 'amua.

22 Na wane ni rao tatakwai lae ne Aofia 'ailia mai siana, nia na wane sakwadoloa 'i laona tiidooa laa nia fai Aofia. Ma na wane sakwadoloa ne Kraes 'ailia mai siana, nia na wane ni rao tatakwai lae fua Kraes.

23 God nia foli baita 'asia naa 'ani kamolu 'ana mae lana Kraes. Nia 'uri nai, nao molu si rao tatakwai fua ta wane 'e'ete lau.

24 Nia ne toaafuta nau ki 'ae, 'o too na 'amua 'ana tooa ne 'oe nii ai 'ana si kada God safali 'aili 'oe mai.

25 Aia, sulia si ledi laa kamolu bae sulia waa darae ki ma ai saarii ki na Aofia kolu nia nao si falea guu tasi baea fifii sulia fuaku. Sui boroi 'ana ta, nau kwai saea kau si doo ne ku saitomana sulia. Ma 'i nunufana ne Aofia nia kwai'ofei fuaku uri ili lana raoa nia, kamolu saitomana molu ka manata 'initoa 'ana si doo ne kwai saea.

26 Si doo ne ku saitomana nia 'urii: Suli ne kolu toaa manata mamana ki kolu dao toi naa 'afitaia baita 'asia naa 'i tari'ina, nia diana uri molu ka too na 'amolu mala 'ana ne molu ilia nai.

27 Wane ne nia arai naa, alu nia nao si sasi lau uri lukasi lana 'afe nia. Wane ne nia nao si arai 'ua, alu nia nao si sasi lau uri arai lae.

28 Sui boroi 'ana, lelea ta wane nia ka arai, nia nao si ilia guu tasi abulo ta'aa laa. Ma nao lelea ta keni nia ka 'afe, nia nao si ilia guu tasi abulo ta'aa laa. Ma sui ta, lea wane nia arai ma nao ai ka 'afe 'ana si kada nai, tara nia kai dao toi ka 'afitai baita fuana. Aia ma ni nau ku saea nia diana uri nao

* **7:14** Na toaa 'i Koren ki da saea lea na wane manata mamana nia adea ai nao si manata mamana, nia saitomana ka lukasia gwana 'afe nia. Ka 'uri nai boroi 'ana, sa Bol nia saea lao fees 12 ka dao 'ana fees 14, si doo nai nao si mamana. Sa Bol saea fua wane manata mamana nia saitomana ka gwafea 'afe nia fai wela nia ki uri lelea daka manata mamana.

molu si arai ma molu si 'afe 'uri nai suli ku ote nau fasi ade lea molu ka liu lao 'afitaia nai ki.
29 Aia, toaafuta nau ki 'ae, si doo ne nau ku bae mai sulia nai nia 'urii nai: Dao lana mai Aofia nia kwai karangi naa. Nia 'uri nai, lelea wane ka arai ma nao ka nao boroi si doo nai nao si 'initoa guu.
30 Lelea wane ka angi ma nao ka waela, ma nao ka suadoo uri foli lana doo 'oro ma nao ka siofaa 'ana doo ki sui gwana boroi, si doo nai ki nao dasi 'initoa guu.
31 Toaa ne manata lada nii 'ana dongana molaagali nee alu kera da ade gwada mala 'ana sae kera nao dasi too gu 'ana doo nai ki, suli kolu saitomana molaagali karangi kai sui naa.
32 Aia, nau ku dooria uri molu ka sakwadoloa 'amolua faasia manata 'abarua lae sulia dongana molaagali nee. Na wane asasa nia saitomana ka falea si kada nia fuana ili lana raoa nia Aofia ma ili lana si doo ne kai adea manata lana Aofia ka ele.
33 Aia, na wane arai nia saitomana ka manata baita 'asia naa sulia doo nia ki fua ili lana ki lao molaagali suli ne nia dooria kai faaelea manata lana 'afe nia.
34 Na manata lana saitomana ka toli fua matangana doori lana 'afe nia ma na doori lana Aofia. Na keni asasa boroi nia 'uri nai lau guu. Nia saitomana ka fale nia tiifau 'i tala'ana fua Aofia ma fua ili lana raoa nia. Ma na keni 'afe nia saitomana ka manata baita 'asia naa sulia doo nia ki fua ili lana laona molaagali suli ne nia dooria kai faaelea arai nia.
35 Nau nao kwasi saea doo nai ki uri fale lana ta 'afitaia fuamolu. Nau ku saea lau 'aku suli ku dooria uri ka 'adomi kamolu uri molu ka rao diana ma molu ka liosau 'ana Aofia. Nao lau uri lui lamolu lae fasi doo nai ki.
36 Lea ta wane nia manata toi nia ilia tasi doo nao si manataa 'ana ai da alu na faafia fuana, ma ka suai nao nia si bobola naa uri dau lae faafia kwaidooria nia, alu nia adea na 'ana wela keni nai 'uri ne nia dooria. Ma lea keerua daru ka ade keerua naa nao tasi doo si garo ai.
37 Aia, ma lea wane nia saitomana ka fele gwana faafia kwaidooria nia 'ana noni, lea nia ka nao si arai boroi ka diana gwana.
38 Na arai lae ma na 'afe lae nia doo diane. Sui boroi 'ana, na too asasa lae nia diana ka talua lau.
39 Na ai 'initai ne arai nia mauri gwana, nia nao si sakwadoloa uri 'afe lae. Lelea na arai nia ka mae naa, nia ka sakwadoloa gwana uri 'afe lae 'aena ta waa nia dooria. Sui boroi 'ana ta, wane nai ka manata mamana 'ana Aofia.
40 Na manata laku mone, lea sae nia ka nao si 'afe lau, nia ka diana 'asia naa. Nau ku manata toi lau guu ne si baea nai ku saea fuamolu nai, na Anoedoo Abu nia God ne faatainia fuaku.

8

Si baea sulia fange ne da faabaitaa 'ana nunuidoe ki

1 Aia, nau ku kekeda kau uri olisi lana si ledi laa kamolu bae sulia na fanga ne da foosia 'ana nunuidoe ki.

Nia mamana, kolu sui guu kolu saitomana doo 'oro sulia God. Ma boroi 'ana ka 'uri nai, na saitomadooe nia adea wane ka uu nia 'i tala'ana, aia ma na liosaue ne falea diana lae fuana wane.
2 Wane ne saea nia saitomana doo ki sui guu: Kaa saitomadooa nia tae ka tu'uu 'asia guu.
3 Na wane ne nia liosau 'ana God, wane nai 'ana ne God saitomana.

4 Iuka, suli na fanga ne da faabaitaa 'ana nunuidoe ki, kolu kolu saitomana
ne nunuidoo ki kera nao lau doo mauri mamane ki. Suli God taifili nia gu ne
God mamane.
5 Sui boroi 'ana tai wane daka foasia doo 'e'ete 'oro ki lao salo ma lao
molaagali ma daka saea doo nai ki na god ma na aofia kera ki naa,
6 ni kolu, kolu saitomana tii God gu ne kolu maa 'ani nia ne nia God
mamane. Nia ne saungainia doo ki sui guu ma ni kolu, kolu ka too uri ili
lana si doo nia dooria ki. Ma ni nia tii Aofia guu, ne sa Disas Kraes waa ne
God nia saungainia doo ki sui guu 'ani nia ma ka falea maurie fuakolu.
7 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, tai toaa 'ana toaa manata mamana nee kera
nao dasi lio saitomana 'ua guu ne nunuidoe ki kera nao lau doo mamane ki.
Na toaa 'uri nai ki kera da too mai lao birangaa 'ana foa satana lae nunuidoo
ki ka tau naa, ma ka adea lelea kera da 'ania siina fanga nai ki, kera daka
manata toi naa ne fanga nai fanga da kooa mai talea nunuidoo ki. 'I seeri
nia ka adea manata lada ka saea sa kera da ta'aa naa 'i maana God. Kera da
manata 'uri nai suli na manata mamana laa kera nia nao si rafo diana 'ua.
8 Si fanga ne kolu 'ani nia 'afitai ka 'idu kolu guu karangia God. Suli lea kolu
ka 'ani boroi siina fanga nai ma nao kolu si 'ani boroi, nia 'afitai ka faadiana
kolu ma nao ka faata'aali kolu 'i maana God.
9 Kamolu toaa ne molu manata toi ka nao si abu guu 'ana 'ani lana fanga
nai, nao molu si alamatainia si manata laa kamolu nai uri ka kefusia toaa ne
manata mamana laa kera ki nao si rafo 'ua.
10 Suli lea ta wane ne nia nao si rafo 'ua nia suamu 'oe 'ani gwamu fanga nai
lao beu nunuidoe ki, suli ne 'oe saitomana nao si garo guu, tara nia boroi ka
'ani lau guu fanga nai. 'I seeri, nia ka dooria naa ili lana si doo ne nia manata
toi ka garo gwana.
11 Ma 'i seeri, na toolamolu nai Kraes mae lau gu uri nia, ne nao si rafo 'ua
nai ka funu naa nunufana ade lamolu gwana sulia saitomadooa 'oe.
12 Si kada kamolu molu fulia tasi abulo ta'aa laa 'uri nai fuana toolamolu
ki ma molu ka saketoa manata lada ki, kamolu molu fulia si abulo ta'aa laa
nai 'ana Kraes lau guu.
13 Doo ne adea guu, lea si fanga ne nau kwai 'ani nia adea toolaku ka 'asi
nia lao abulo ta'aa lae, nau tara 'afitai tasa ku 'ani lau si fanga nai, uri ka nao
ta wane 'aku si 'asi nia lau lao abulo ta'aa lae nunufana abulo laku.

9

Sa Bol bobola fainia ka ilia gwana doo neki tai 'aboosol lau guu da ilia ki

1 Aia, ni nau ku sakwadoloa gwaku. Ma ni nau ta wane 'aboosol lau guu ma
ku suana lau gu mai sa Disas na Aofia kolu. Ni kamolu molu manata mamana
'ana Aofia 'i nunufana raoa nau ku ilia fuana.
2 Tai wane da tofe nau saea nau nao lau ta wane 'aboosol. Ma sui boroi 'ana,
ni kamolu 'i tala'amolu molu saitomana sui naa ne nau na wane 'aboosol.
Na manata mamana lamolu 'ana Aofia nia faatai folaa ai ne nau na 'aboosol
mamane.
3 Si kada wane ki da ngenge nau 'uri nai, nau ku olisi 'urii 'ani kera:
4 Nau ku too gwaku 'ana rigitaa uri bobola fai sa ku saea fua toae ki uri daka
falea si fange ma si kafo uri ka 'adomi nau suli ne ku toolangaidoo fuada. Ma
sui boroi 'ana, nau nao kwasi ilia gu si doo nai 'ana toae ki.
5 Nau ku too lau guu 'ana rigitaa uri ade lae mala 'ana sa Bita fainia tai ni
'aboosol ki 'ani kameli ma mala 'ana toolana ki sa Disas, ne kera arai ma daka
too 'ana 'initai manata mamana ki ne da kai liu kwaimani ki 'ana raoe. Sui

boroi 'ana nau ku too 'ana rigitaa uri ade lae uri nai, nau nao kwasi ade keni guu.
6 Kaaria sa Baanabas fai nau lau guu miri too 'ana rigitaa mala 'ana tai 'aboosol ki 'ani kameli uri sae lana fua toae ki uri daka foli kaaria uri ka nao miri si 'abarua lau 'ana nani lae uri doo 'uri nai ki. Sui boroi 'ana miri ka too 'ana rigitaa nai, kaaria miri tala rao lau gwaaria talana fanga lamiri.
7 Na wane 'ana omee ne nia rao lao omee, na omee naa ne foli talana fanga lana. Ma na wane ne nia fasia ola greib, na fuana greib nai ne tara nia kai 'ani tai doo ai. Aia ma na wane ni suasuli lana sifsif ki boroi, na susuna sifsif nai ki nia saareda ki lau gu ne tara nia kai kuufia tasi doo ai.
8 Nao lau taifilia manata lae gwana sulia doo ki 'i tala'aku ne ku bae sulia nai, na taki nia sa Mosis 'ana ne bae mai sulia si doo nai.
9 Nia ka bae 'urii, "Na buluka ne rao 'ana uri maga lana tadina wiiti ki, alu nia 'ani 'ana tai doo 'ana saena wiiti nai ki. Nao molu si kani suusia ngiduna faasia."✡ Si doo nai, God nia nao si saea uri otona buluka ki gwana.
10 Nia saea lau guu uri kameli toaa ne meli toolangaidoo ki sulia si Faarongoa Diana nee. Suli na wane ne nia fasidoo ma na wane ne nia falidoo, tara lea dao 'ana si kada aludooe nia maua, keerua sui guu daru kai 'ado kwaimani 'ana diana lana aludooe.
11 Talafana lau guu ni kameli toaa ne meli faatalongainia si Faarongoa Diana nee fuamolu mala 'ana ta wane fasi doo nai. Nia 'uri nai, nia bobola fainia uri kamolu molu ka falea na doo diane ki fuameli uri ka 'adomi kameli laona ano nee.
12 Ma lea tai wane kera toolangaidoo fuamolu ma kamolu molu ka falea doo diane ki uri 'adomi lada, tama kaaria ne bobola fainia molu ka ilia fuamiri ka tasa lau. Aia ma ni kaaria, sui boroi 'ana miri ka too 'ana rigitaa uri molu ka ilia doo nai ki fuamiri, kaaria nao miri si gani kamolu guu uri tasi doo, suli miri noni maabe gwaaria 'ana liu lae laona 'afitaie ki uri tasi doo si kwaisuusi lau 'ana toaa 'oro faasia rongo lana si Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes.
13 Kamolu molu saitomana gwamolu ne toaa ne da rao ki laona Beukaua God, na fanga nai laona Beukaua nai naa ne da 'ani, ne kera da 'ania fanga nai da afuafu ki ai.
14 Talafana lau guu si doo na Aofia nia saea sulia toaa ne kera faarongo talo sulia si Faarongoa Diana nee nai. Ne nia bobola lau gu fainia uri kera daka ngalia si kwai'adomie ki 'ana noni 'i nunufana si raoa ne kera ilia.
15 Sui boroi 'ana nau ku too 'ana rigitaa uri ili lana si doo nai, nau nao kwasi kwaalia guu ta wane uri fale lana tasi doo fuaku. Nau ku bae inala sulia ne nau nao kwasi ngalia tasi doo faasia ta wane uri maana toolangaidoo laku fua toae ki. Ma 'i tari'ina boroi, nau nao kwasi kekeda lau kau fuamolu uri molu ka fale 'aku tai doo lau. Nau lea sae ku maelia boroi 'aku fioloe ka diana gwana. Suli nau ku ote nau 'asia naa 'ana ngali lana lau tasi doo faasi kamolu ne kai adea si bae inala laa nai ma na rongo toi lae ka ta'aa lau gwana 'i buri.
16 Nau 'afitai ku bae inala sulia na faatalongai lana si Faarongoa Diana nee, suli nau nao kwasi ilia sulia doori laku 'i tala'aku, suli Aofia 'ana ne nia odu nau uria. 'I seeri, na ta'aa laa baita nia kai dao toku lea nau nao kwasi faarongo talo 'ana si Faarongoa Diana nee.
17 Lea sae nau ku faatalongainia si Faarongoa Diana nee sulia na doori laku gwana 'i tala'aku, 'uri nai tara nia ka walude gwana uri ku ngali malefo

✡ **9:9** Diutoronomii 25:4

'aku ai. Sui ma nau ne nao kwasi ili lau sulia doori laku 'i tala'aku. God nia falea si raoa nee 'i 'abaku ka dooria uri nau ku ili diana ai.
18 Aia, nia 'uri nai tee ne kwaiaraa nau uri maana si raoa nai? Na kwaiaraa nau naa ne 'urii: Nau kwai faarongoa toae ki 'ana si Faarongoa Diana nee ma kwai ili tatakwai gwaku ai fuada. Nau tara ku manata buro na 'akua 'ana doori laku 'i tala'aku ma 'ana rigitaa nau uri ngali lana ta kwai'adomia 'ana noni fuaku 'i tala'aku 'i nunufana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee.
19 Nau, nao ta wane si 'inito gu 'ani nau uri ka foli nau maana si raoa ne ku ilia, sui boroi 'ana nau ku fale nau 'i tala'aku uri rao tatakwai lae fuana toae ki sui gwana uri ku talaia mai toaa 'oro uri manata mamana lae 'ana Kraes.
20 Doo ne adea guu, si kada nau ku too fainia toaa Diu ki, nau ku ade sulia birangaa kera Diu ki uri ku talai kera mai uri daka manata mamana. Ma si kada nau ku too fai kera suli kera da too farana taki sa Mosis, nau ku ade lau gu sulia taki sa Mosis, sui boroi 'ana nau 'i tala'aku nao kwasi too naa farana taki nai sa Mosis. Nau ku ade 'uri nai uri ku talai kera mai uri daka manata mamana.
21 Si kada ku too fainia toaa nao lau Diu ki, nau ku ade lau gu 'uri nai. Ni nau ku ade sulia na birangaa kera ki ma ka nao kwasi ade lau sulia birangaa Diu ki uri 'i seeri nau ku 'adomi kera uri manata mamana lae. Nau nao kwasi saea lau sae ku aburongo 'ana taki nia God, suli nau ku ade 'aku sulia taki nia sa Disas Kraes.
22 'Ana tii si doo nai gwana, si kada nau ku too fainia toaa manata mamana laa kera ki nao si rafo 'ua, nau ku too mala 'ani kera lau guu, uri ku 'adomi kera. 'I seeri, 'ana birangaa 'oro nai ki, nau ku too mala 'ana toae ki sui gwana uri ku talai kera mai uri manata mamana lae 'ana sa Disas Kraes.
23 Nau ku ilia doo nai ki uri tara toaa 'oro daka manata mamana lau guu nunufana si Faarongoa Diana nee, ma uri ku ngalia 'aku si doo diana neki si Faarongoa Diana nee nia bae sulia ki.

'Inito faafia kwaidooria 'oe ki 'i tala'amu

24 Aia, kamolu molu saitomana ne 'ana lae kwakwaitafusi lae na toaa 'oro ne da kai kwakwaitafusi ai, ma sui boroi 'ana lelea kau ta tii wane gwana ne kai siitasa uri ngali lana kwaiarae ai. Aia, kamolu toaa manata mamana nee 'ana sa Disas Kraes, molu susuu ta'aa lau guu 'ana ade lae sulia doori lana God uri molu ka siitasa.
25 Na toaa neki sui guu fua kwakwaitafusi lae 'ana lalae laa nee 'ana noni kera da rao tetede 'ana 'olosi diana lae 'ana nonida ki 'i tala'ada uri lelea daka bobola diana fainia siitasa lae 'ana kwakwaitafusi lae. Kera da sasi gwada fainia doo uri ngali lana kwaiaraa ne nia kai funu lau gwana. Ma ni kolu toaa manata mamana nee ne kolu lalae uri kolu ka bobola diana fai ngali lana kwaiaraa ne totoo firi.
26 Doo ne adea guu, nau ku lae 'o'olo naa uria susui lana kwakwaitafusi laa nai ma ku ote nau ade lea nau ku mala 'ana ta wane ne nia kumulia gwana kwalimangaa.
27 Nau ku 'olosia diana lau gu 'ani nau 'i tala'aku, fasi ade lea nau ku faatalongainia si Faarongoa Diana nee fua toae ki lelea sui ma nau ku ore gwakua 'ana kwaiaraa nia God fuaku.

10

Nao toaa manata mamana ki dasi foosia nunuidoe ki

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, molu manata toi fasi na kokoo fau kolu baki mai
'ana kada 'i nao. Kera sui gu bae God nia talai kera 'ana si dasa bae ma ni
kera sui gu bae da ulu folosia asi bae.
2 Kera sui gu bae mala 'ana doo da siuabu ki 'ana dasa bae ma na asi bae
uri daka lea na 'ada burina sa Mosis.
3 Kera toaa bae sui guu da 'ania fanga bae
4 ma daka kuu sui guu 'ana kafo bae God nia falea fuada. Kera da kuu 'ana
kafo bae lea mai faasia lao fau lalifuu bae God nia falea fuada. Sa Disas Kraes
gwana bae na fau lalifuu bae, bae nia lea kwaimani fai kera.
5 Sui boroi 'ana God nia ka ilia doo nai ki fuada, kera daka faaliodila nia
gwada. Uri maana si doo nai kera da ilia 'ani nia, kera daka maelia naa lao
fera kwasi bae da liu 'i laona.
6 Na doo nai ki da fuli mai 'ani kera uri kolu ka suai ma kolu ka too 'akolu
faasia doori lana doo ta'ae ki mala 'ani kera.
7 Nao kolu si foosia nunuidoe ki 'uri nai ta bali ada ilia 'ana kada 'i nao nai.
Ne Kekeda laa Abu nia bae 'urii mai suli kera, “Na toaa nai da saungainia
fafangaa baite ma daka kuu baita 'ana waen ma daka wae ma daka saso
oewanea mala 'ana toaa da ulafusia God.”✡
8 Aia ma ni kolu, kolu too 'akolu faasia birangaa 'ana olodola lae mala 'ana
nai toaa 'Israel ki da ilia 'ana kada 'i nao. Suli God nia falea na kwakwaea
fuada, na 23,000 'ani kera daka mae tiifau lao tii fa sato guu.
9 Nao kolu si ilitona lau Aofia mala ne ta bali 'ani kera da ilia nai ma na
baekwa 'i tolo ki daka saumaeli kera naa.
10 Nao kolu si 'uga mala 'ani kera, suli ta bali 'ani kera da ade 'uri nai mai
ma God ka falea 'ensel fua sauwane lae ka saumaeli kera naa.
11 Na doo nai ki da fuli mai 'ana toaa nai uri kolu toae ki sui guu kolu ka lio
saitomana ne lea kolu ili lau gu 'uri nai, God manata lana kai 'asia siakolu.
Ma si baea sulia si doo nai ki da kedaa ka tio naa lao Kekeda laa Abu uri daka
kwaifamanatai ai siakolu toaa nee lao fa sato 'isi ki.
12 Alu wane ne nia manata toi saea sa manata mamana laa nia ngasi diana
gwana nia fiia ade lea nia ka 'asi nia gwana 'ana ili lana tasi doo ne ta'aa.
13 Na ilitooa neki da dao tomolu ki nao dasi 'e'ete guu faasia ilitooa neki
da dao tona toae ki sui guu. God nia mamana 'ana bae lana ma nia 'afitai ka
faolomainia ilitooe uri ka linge kamolu. Si kada na ilitooe nia dao tomolu,
God nia kai faatainia taale uri molu ka tafa sulia faasia ilitooe.
14 Doo ne adea guu toaa kwaimani nau ki 'ae, molu tafi 'amolu faasia foosi
lana nunuidoe ki.
15 Ni kamolu toaa manata nee naa, molu tala manata 'amolu sulia lea molu
ala faafia doo nai ki nau ku bae sulia nai nia mamana.
16 Aia, si kada kolu kuu 'ana titiui waen nee 'ana fanga abua nee, nia
faatainia kolu, kolu 'ado kwaimani 'ana 'abuna sa Disas Kraes. Ma si kada
kolu niia fa beret nee 'ana fanga abua nee, nia faatainia kolu, kolu 'ado
kwaimani 'ana nonina sa Disas Kraes ma kolu ka tangoa naa God uria doo
nai ki.
17 'I seeri, sui boroi 'ana kolu ka 'oro, kolu tiifau kolu 'ado kwaimani 'ana
tii fa beret guu. Kolu sui guu kolu tii nonidoe guu.
18 Aia, molu manata fasi sulia na toaa baki 'Israel 'ana si kada baki da
'ania siina afuafua baki da kooda ki lao fuliera abu bae nia gu bae 'ado kera
kwaimani 'ana foosi lana God.
19 Nau nao kwasi sae'inito guu 'ana nunuidoo ki ma na fanga ne da afuafu
ai talea nunuidoe ki, suli doo nai ki na oenadoe ki gwana.

✡ **10:7** 'Eksades 32:6

20 Si doo ne nau ku bae 'aku sulia ne, na afuafua neki toaa da ulafusia ki
God da faabaitaa 'ana nunuidoe ki nee kera falea fua anoedoo ta'ae ki ne,
nao lau fua faabaita lana God. Nau ku ote nau uri molu ka 'ado kwaimani
fai anoedoo ta'ae ki.
21 Kamolu 'afitai molu ka kuu 'ana titiu nia Aofia 'ana 'ado kwaimani lae
fai nia ma sui sae molu ka kuu lau guu 'ana titiu nia nunuidoe ki 'ana 'ado
kwaimani lae fai kera. Kamolu 'afitai molu ka 'ania Fanga Abua nia Aofia ma
sui sae molu ka 'ania lau guu fanga da faabaitaa 'ana nunuidoe ki.
22 Lea molu ade 'uri nai, kamolu molu faarakesasua naa Aofia. Kolu nao
kolu si bobola fai suusi lana kwakwaea nia God fuakolu.
23 Tai wane da bae 'urii, “Doo ki sui guu na doo ni ili lana ki sui gwana, nao
tasi doo si garo.” Aia, nau ku bae 'urii, “Doo ki sui guu na doo ni ili lana ki sui
gwana, sui ta, nao lau doo ki sui gwana ne diana fuakolu. Ma ka nao lau doo
ki sui gwana ne diana fua 'adomi lana ta wane kau.”
24 Nao 'osi manata sulia si doo ne diana gwana fuamu 'i tala'amu. 'O
manata sulia si doo ne kai diana fua ta wane kau.
25 'O 'ani gwamu si fanga ne 'o folia maa usie. Nao 'osi ledi lau sulia ade lea
manata lamu ka keto 'oe lau gwana.
26 Nao gu tasi fanga ne nia abu nao kolu si 'ani. Na Kekeda laa Abu nia
bae 'urii, “Na molaagali nee ma na dongana tiifau na doo nia ki sui gwana
Aofia.”✡
27 Lea ta wane nao si manata mamana 'ana sa Disas Kraes nia talai 'oe uri
fanga lae 'i luma nia ma 'oko lea na fainia, 'o 'ani gwamu si fanga ne nia fale
fuamu. Nao 'osi ledi lau sulia ade lea manata lamu ka keto 'oe lau gwana.
28 Aia, lea ta wane nia bae 'urii fuamu, “Na fanga da afuafu ai talea
nunuidoo ki ne kolu 'ani nee!” 'I seeri nao 'osi 'ani si fanga nai ade lea sa
wala nai ka manata toi ta doo ta'aa fuamu sulia.
29 Ni 'oe 'i tala'amu tara 'o manata toi tasi doo si ta'aa guu sulia si fanga nai
'oe 'ani. Na wane 'e'ete nai 'ana ne suamu fainia ma ka manata toi ta doo
ta'aa sulia.
Aia, tara ta wane nia ka ledi lau gu 'urii, “Lea nao ta fanga si abu gu 'ani
nau 'urii, uri tee ne si manata laa nia ta wane 'e'ete lau gwana ka suusi nau
'ana?
30 Ma lea nau ku tangoa sui naa God faafia si fanga nai ma ku 'ani diana
'aku ai, uri tee lau ne ta wane 'e'ete lau gwana ka sae ta'aa laku lau faafia si
fanga ne ku tangoa sui naa God uria?”
31 Aia, nia 'urii nai guu: Na doo neki sui guu 'oe ilia ka lea 'ana 'ani lana ta
fanga ma kuufi lana tasi kafo, 'oe 'oko ilia doo ki sui guu uri ka faatainia 'oe
sae'inito 'ana God.
32 Molu too 'ana tooa ne nao si falea ta 'afitai laa fuana toaa Diu ki, ma na
toaa nao lau Diu ki, ma na konia manata mamana nia God.
33 Molu ade mala 'ani nau, ne ku sasi uri fale lana manata ele lae fuana
toae ki sui guu 'ana doo ki sui guu. Nau nao kwasi sasi uri diana lae fuaku
'i tala'aku. Nau ku sasi uri diana lae fuana toae ki sui guu uri daka too 'ana
mauria firi.

11

1 Nia 'uri nai, molu ade sulia ade laku suli ne nau ku ade sulia ade lana
Kraes.

Abulo laa ne 'o'olo 'ana si kada ofu kwaimani lae 'ana foa lae

✡ **10:26** Sam 24:1

2 Nau ku tango kamolu uri molu manata toku 'ana si doo ki sui guu, ma uri
ne molu lea naa sulia na toolangaidoo laa bae ku ilia fuamolu.
3 Nau ku dooria uri molu ka saitomana sa Disas Kraes ne nia gwaungai fua
wela wane ki sui guu, na arai ki daka gwaungai fua 'afe kera ki, ma God ne
nia ka gwaungai fua sa Disas Kraes.
4 Doo ne adea guu, lea na wela wane nia suu faafia gwauna 'ana si kada ne
nia foa ma nao 'ana si kada nia bae sulia bae lana God 'i maana toae, tara nia
nao si sae'inito 'ana Kraes waa ne gwaungai fuana.
5 Ma na wela keni, lea nia ka nao si suu gu faafia gwauna 'ana si kada ne nia
foa ma nao ka bae sulia bae lana God 'i maana 'oroe, tara nia nao si sae'inito
'ana arai nia waa ne gwaungai fuana. Ma lea nia ka ade 'uri nai, tara suana
lana ka mala gwana ai da sufi kokori 'ana gwauna uri nonina ka susuala 'ana
ai.
6 Nia ne, lea nia ote nia guu 'ana suu lae faafia gwauna, aluda sufi kokori
'o'olo guu 'ana gwauna uri nonina ka susuala 'ana ai. Suli ne nia faa noni
susuala 'uri nai, nia diana uri na keni ka suu 'ana faafia gwauna.
7 Aia na wela wane, nao si suu lau faafia gwauna suli God saungainia sulia
nununa 'i tala'ana ma na wane ka faatai folaa 'ana diana laa nia God. Aia ma
na keni, nia ka faatai folaa 'ana diana laa nia wane.
8 Nao lau na keni bae God nia saungainia wane ai, na wane 'ana bae God
nia saungainia keni ai.
9 Ma nao lau na wane bae God nia saungainia uri ka 'adomia keni. Na keni
'ana bae God nia saungainia uri ka 'adomia wane.
10 Suli si doo nai ma suli na 'ensel ki, nia ne keni ka suu 'ana faafia gwauna
uri ka faatainia rigitaa nai nia too ai.
11 Aia, fuakolu toaa ne kolu manata mamana 'ana Aofia, na wela wane ki
fai wela keni ki da too uri kera kwailiu. Na keni uri ka 'adomia wane, ma na
wane uri ka 'adomia keni.
12 Suli na keni nia lea mai faasia wane, ma sui lau guu, na wane nia ka futa
lau gu mai faasia keni. Ma na doo ki sui guu daka lea sui gu mai faasia God.
13 Kamolu 'ana ne uri molu ka tala saea doe sulia si doo 'urii: Nia diana
gwana uri na keni ka foosia God 'i maana 'oroe ma gwauna ka tio sasaeta
gwana, ma nao 'utaa?
14 Na saungaia nia ki God mone nia faatainia na wela wane lea ifuna 'e
kulu na suana lana ka nao si diana fainia.
15 Aia ma na keni ne nia too 'ana ifu kulu, nia faatainia kwanga lana. Suli
God nia falea na ifu kulu fuana keni uri ka suu faafi gwauna.
16 Aia, lea ta wane nia dooria kai ngengea si toolangaidoo laa nai ku
ilia, si luu laa nau fuana gwana ne 'urii: Kameli, tii si birangaa nai meli
toolangainia naa nai. Ma na konia manata mamana nia ki God sui guu da
toolangaidoo sui gu 'uri nai.

Abulo laa ne 'o'olo 'ana si kada ofu kwaimani lae 'ana Fangaabue

17 Aia, na doo neki nau kwai saea 'ana kekeda laku kau fuamolu 'ana si
kada nai, nau tara nao kwasi tango kamolu guu sulia tasi doo ai. Suli na ofu
kwaimani laa kamolu ki nia falea gwana ta'aa lae fuamolu, nao gu ta dianaa.
18 Etana si doo nia 'urii: Nau ku rongo kera saea si kada kamolu konia
manata mamana nai molu kai ofu kwaimani ki, kamolu molu toli kwailiu
gwamolu 'i matangamolu ki. Nau ku faamamanea tai doo 'ana doo 'oro nai
da saea suli kamolu nia mamana.

19 Doo mamane gwana na kera saea suli kamolu, na toli laa nai tara nia ka
fuli na mone uri daka lio saitomana tii fai kera 'ani kamolu ne God nia ala
faafi kera.
20 Si kada kamolu molu ofu kwaimani ki mai uria 'ani lana Fangaabue, nao
lau na Fangaabue mamane ne molu kai 'ania ki.
21 Suli na bali 'amolu toae molu ngali fanga baita mai dao molu ka fanga
lau gwamolu, nao molu si fale guu 'ana tai wane lau. Ade 'uri nai guu ta bali
'amolu daka fiolo mae gwada, ma ta bali daka kuu lelea daka oewanea ki
naa.
22 Nao molu si ade 'uri nai 'ana Fangaabue. Kamolu molu too gwamolu
'ana luma kamolu ki tala'amolu uri fanga lae ma kuu lae ai. Ade lamolu nia
faatainia molu bala faafia konia manata mamana nia God ma molu ka falea
noni susuala lae fua toaa siofaa ki. Tee ne sae sa molu manata toi uri nau ku
saea suli kamolu nai? Molu manata toi 'amolu sae sa nau kwai tango kamolu
uri ade lamolu nai? Nia 'afitai 'asia naa!

Na Fangaabue
(Matiu 26:26-29; Maak 14:22-25; Luk 22:14-20)

23 Na toolangaidoo laa nee sulia Fangaabue ne nau ku falea fuamolu, nau
ku ngali faasia Aofia kolu. Nia lea 'urii: 'Afa rodo bae da 'oloa naa sa Disas na
Aofia kolu fua malimae nia ki ai, nia 'e ngalia beret
24 ka tangoa God faafia. Sui nia ka niia naa fa beret nai ka bae 'urii, “Na
beret nee nia talafana noniku naa fuamolu. Molu ilia si doo nee uri molu ka
manata toku.”
25 Burina kera fanga ka sui, nia ka ngalia titiui waen nai ka ade lau gu 'uri
bae nia ilia 'ana beret bae. Nia ka bae lau gu 'urii, “Na titiui waen nee nia
talafana 'abuku 'ana alangaia falu naa. Molu ilia si doo nee 'ana si kada ki
sui guu ne molu kuufia titiui waen nee uri molu ka manata toku.”✡
26 Suli si kada neki sui guu kamolu molu 'ania beret nee ma molu ka kuufia
titiu waen nee, kamolu molu faatalongainia mae lana Aofia lelea nia ka dao
guu.
27 Doo ne adea guu, lea ta wane nia ka 'ania beret nee ma nao ka kuufia
titiui waen nee Aofia, ma ka ilia 'ana si ili laa ne nao si bobola fainia, wane
nai nia abulo ta'aa naa talea nonina ma 'abuna Aofia.
28 Nia 'uri nai, na wane ka iroa fasi 'ana mauria nia 'i tala'ana sui fatai nia
kafi 'ania beret nai ma kafi kuu 'ana titiui waen nai.
29 Suli na wane ne nia 'ania beret nai ma ka kuufia titiui waen nai ma
ka nao si manata 'initoa guu 'ana nonina Aofia, wane nai nia 'abaa mai
kwakwaea fuana 'i tala'ana.
30 Si ade laa nai gu ne adea ma toaa 'oro ki 'i matangamolu daka makeso
ma daka matai, ma bali ada daka mae ki naa.
31 Lea kolu tala kelesi diana 'ana mauria kolu ki 'i tala'akolu, God ka nao si
kwae kolu guu.
32 Si kada Aofia nia kwae kolu 'i tari'ina, nia faamanatai kolu gwana uri
nia ka nao si kwae kolu lau fai toae ki sui gwana lao molaagali.
33 Doo ne adea guu toaafuta nau ki 'ae, si kada molu ofu kwaimani uri 'ani
lana Fanga Abua nee, molu ka maasia fasi toae ki daka dao sui mai.
34 Wane ne nia fiolo, nia ka fanga fasi 'ana mai luma kera sui fatai kafi lea
mai 'ana ofu kwaimani lae. Ade 'uri nai uri God ka nao si falea kwakwaea
fuamolu.

✡ **11:25** Dioromaea 31:31; 'Eksades 24:8

Si kada nau lea kau ku dao naa siamolu, nau kwafi saea lau tai doo fuamolu uri ili lana.

12

Na falea nia ki Anoedoo Abu

1 Toaafuta nau ki 'ae, sulia si ledi laa bae sulia na fafalea nia ki Anoedoo Abu, nau ku dooria uri kamolu molu ka saitoma diana 'ana malutana.
2 Aia, kamolu molu saitomana si kada bae 'i nao bae molu nii 'ua 'i sara, na nunuidoe ki gwana bae nao dasi bae ki guu uri sae lana tasi doo ki bae da talai garo 'ani kamolu.
3 Nau ku dooria uri molu ka saitomana naa, ne na Anoedoo Abu nia God lea nia talaia wane, na wane nai 'afitai ka sae ta'aa lana sa Disas. Ma tasi doo 'uri nai lau guu ne, lea na Anoedoo Abu nia God nia nao si talaia wane, na wane nai 'afitai ka saea sa Disas nia na Aofia.
4 Na Anoedoo Abu nia God nia falea na falee 'e'ete kwailiu ki, ma na fale laa nai ki da lea sui gu mai faasia tii Anoedoo Abu nai guu.
5 Na raoa neki Aofia nia dooria uri kolu ka ilia ki fuana kera 'oro ma daka 'e'ete kwailiu ki. Sui boroi 'ana, tii Aofia gu ne kolu ilia raoa nai ki sui gu fuana.
6 Kolu sui guu kolu ilia si raoa 'e'ete ki sui gwana. Ma sui boroi 'ana, tii God gwana ne nia 'arutokolu kwailiu ma ka 'adomi kolu fai raoa nai ki kolu ilida.
7 Na Anoedoo doo Abu nia faatainia tetedea nia fuakolu sui guu uri kolu ka rao 'adomi kolu kwailiu.
8 Ta wane, na Anoedoo Abu nia ka falea tetedea fuana uri sae lana si baea ne too. Ta wane, na Anoedoo Abu nia falea na tetedea fuana uri bae folaa lae sulia saitomadooe.
9 Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu nia falea na fiitooa baita tasa fuana. Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu ka falea na tetedea fuana uri gura lana wane matai ki.
10 Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu nia falea na tetedea fuana uri ili lana doo kwaibalatana ki. Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu nia ka falea tetedea fuana uri faarongo talo lae 'ana bae lana God. Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu nia ka falea tetedea fuana uri ka lio saitomana 'e'ete lana si baea faasia Anoedoo Abu nia God ma nao ta anoedoo 'e'ete lau gwana. Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu nia falea tetedea fuana uri bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki. Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu nia falea na tetedea fuana uri rokisi lana baea 'e'ete ulafusi lana ki.
11 Na tii Anoedoo Abu gwana ne nia falea fale laa nai ki sui guu fuakolu. Nia 'e falea na fale laa ki fuana wane ki sulia doori lana 'i tala'ana.

Kolu tii nonidoo guu nia too 'ana doo 'e'ete kwailiu ki

12 Na noniwane na dongana ki 'oro, ma sui boroi 'ana dongana ki noniiwane ka 'oro, kera dongana ki sui gwana tii noniiwane guu. Talafana guu ni kolu toaa ne kolu manata mamana 'ana sa Disas Kraes nai.
13 Ni kolu nee, na bali 'akolu kera toaa Diu ki, ta bali kera toaa nao lau Diu ki, ta bali lau guu kera toaa da rao ki fua mange, ma ta bali lau guu kera toaa nonilaa ki. Aia, ni kolu sui guu kolu nii 'ana tii nonidoo guu suli tii Anoedoo Abu guu nia faasiuabu kolu uri too lae 'ana tii nonidoo guu. God nia falea tii Anoedoo Abu guu fua lao mauria kolu ki sui guu.
14 Na noniiwane nia nao lau otona ta tii si kula gwana ne nii ai, nia too 'ana kula 'e'ete kwailiu ki ai.

15 Ma lea sae na 'aewane ka bae 'ana 'urii, “Suli ne nau nao lau na
'abaewane 'urii, nau nao lau ta kula 'ana noniiwane nee ne.” Na 'aewane
nai, nia ta kula lau guu 'ana noniiwane nai.
16 Ma lea sae na alinga wane ka bae 'ana 'urii, “Suli ne nau nao lau na
maaewane 'urii, nau nao lau ta kula 'ana noniiwane nee ne.” Na alinga wane
nai, nia ta kula lau guu 'ana noniiwane nai.
17 Ma lea sae ta noniiwane nia tiifau otona maaewane sui gwana, nia tara
ka rongo doo 'utaa? Ma lea sae ta noniiwane nia tiifau otona alinga wane sui
gwana, nia tara ka moko toi doo ki 'utaa?
18 Aia, God nia saungainia noniiwane ka alua dongana ki daka tio diana
sui guu 'ana noniiwane sulia doori lana 'i tala'ana.
19 Na noniiwane ne too 'ana taifilia tii si doo guu, nia nao lau na noniiwane
mamane!
20 Na noniiwane nia too 'ana kula 'e'ete 'oro ki sui. Ma sui boroi 'ana, nia
na ka tii noniiwane guu.
21 Doo nai ne adea ma na maaewane 'afitai ka bae lau 'urii fuana 'abae-
wane, “'Abaewane 'ae, nau nao kwasi doori 'oe guu!” Ma na gwaiwane boroi
'afitai ka bae lau gu 'urii fua 'aewane, “Nau nao kwasi doori 'oe guu!”
22 Ma kaa sae, tai si kula ki 'ana noniiwane ne manata lae uria ki kera kula
malania ki gwana ma ka nao dasi 'initoa ki guu, kula nai ki fatai ne lea sae
nao kolu si too ki ai tara 'afitai kolu ka mauri.
23 Ma tai kula 'ana noniiwane ne kolu manata toi sae nao dasi 'initoa ki
guu, kula nai ki fatai ne kolu kai suasuli diana 'ani kera ki. Ma tai si kula 'ana
noniiwane lau guu ne faa noni susuala uri suai lae, kolu ka ofi faafia ki.
24 Ma tai kula 'ana noniiwane ne suana lada ki 'initoa gwana, nao kolu si
sasi guu uri ofi lae faafia ki. God nia saungai 'uri nai 'ana noni kolu ki uri
kolu ka faa'initoaa kula nai ki 'i noni kolu ki ne manata lae uri kera sae sa
kula malania ki gwana.
25 Doo ne adea guu dongana ki noniiwane ka tio kwaimani diana gu nai,
suli ne kula 'e'ete nai ki sui guu da suasuli kera kwailiu.
26 Lea ta tii si kula boroi 'ana 'i noniiwane nia fii, na dongana noniiwane
sui guu daka too lau guu 'ana fii lae fainia. Ma lea daka sae'inito 'ana ta tii
si kula boroi 'ana noniiwane, na dongana noniiwane sui guu daka ele lau gu
sulia.
27 Aia, kamolu sui guu ne molu ofu kwaimani, kamolu talafana nonina sa
Disas Kraes. Ma ni 'oe ta wane 'i tala'amu, 'oe tasi kula naa 'ana dongana sui
guu nonidoo nai.
28 Tai kula 'ana kula 'e'ete 'oro nai ki God nia falea fuana konia manata
mamana nia ne 'urii: Etana gu ne toaa rao 'aboosol lae ki. Ruana gu ne toaa
rao brofet lae ki. Oluna guu toaa toolangaidoo lae. Sui guu toaa da ilia doo
kwaibalatana ki. Sui guu toaa fua gura lana wane matai ki. Sui guu toaa fua
kwai'adomi lae ki. Sui guu toaa fua talai lana figue ki. Sui guu toaa ne kera
saitomana daka bae 'ana bae laa ne nao ta wane si saitomana ki.
29 Aia 'i seeri, nao lau kolu tiifau ne kolu rao 'aboosol. Nao lau kolu tiifau
ne kolu rao brofet. Nao lau kolu tiifau ne kolu toolangaidoo. Nao lau kolu
tiifau ne kolu too 'ana tetedea uri ili lana doo kwaibalatana ki.
30 Nao lau kolu tiifau ne kolu too 'ana tetedea uri gura lana wane matai
ki. Nao lau kolu tiifau ne kolu saitomana bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana
ki. Nao lau kolu sui guu ne kolu too 'ana tetedea uri rokisi lana baea 'e'ete
ulafusi lana ki.
31 Nau ku dooria uri molu ka fiolo mae uria too lae 'ana si fale laa neki da
kai falea diana laa baite ki fua toae. Ma sui ta 'ana si kada nai, na kwaini

birangaa ne diana tasa ka talua doo ki sui, nia ne nau kwai faatainia fasi kau fuamolu.

13

Liosaue

1 Lea sae nau ku saitomana bae lae 'ana baea 'e'ete kera neki sui guu na
wane ma na 'ensel ki, sui boroi 'ana ma lea nau kwasi too guu 'ana liosaue,
na bae laku na alifeoa tatakwai gwana mala 'ana tasi bras ma nao tasi 'aba
salo ne da kii alifeo ai.
2 Ma lea sae nau ku too boroi 'ana fale laa uri faarongo talo lae 'ana bae lana
God, ma ku saitomana sui boroi 'aku si doo agwa nia ki God, ma ku too boroi
'aku 'ana saitomadooe ki tiifau, ma ku too boroi 'aku 'ana manata mamana
laa talingai ne tala'ana 'idu lana uo neki, ma lelea nau kwasi too guu 'ana
liosaue, nau doo sala gwana.
3 Ma lea nau ku fale boroi 'okodoo nau ki tiifau fuana toaa siofaa ki, ma ku
faolomai nau boroi fuana wane ki uri daka suungi nau ku mae 'ana ere, ma
lelea nau kwasi too guu 'ana liosaue, nau 'afitai ku ngalia guu ta kwaiaraa.
4 Na wane ne nia too 'ana liosaue nia mamarato maasia wane ki ma ka ade
diana fuada. Na wane ne nia too 'ana liosaue nia nao si 'uga, ka nao si tango
nia 'i tala'ana, ka nao si naunau,
5 ma ka nao si ade ta'aa fua wane ki. Ma na wane ne nia too 'ana liosaue
nia nao si susuu fai doori lana 'i tala'ana, ka nao si rakesasu 'ali'ali, ka nao si
dau faafia tasi doo ne ta wane ilia ka ta'aa fuana.
6 Na wane ne nia too 'ana liosaue, nia nao si ele sulia na garo lae, nia ele
'ana sulia na mamana lae.
7 Ma na wane nia too 'ana liosaue nia 'afitai ka tafi faasia 'afitaie ki ma
'afitai ka lukasia manata mamana lae, ma ka too 'ana manata ngado lae ka
lelea firi. Ma nia ka susuu ta'aa 'ana si kada ki sui gwana.
8 Na fale laa neki mala 'ana bae brofet lae, ma bae lae 'ana baea 'e'ete
ulafusi lana ki, ma saitoma lana doo 'afitai ki, tara lelea kau daka sui lau
gwada. Ma na liosaue nia 'afitai lelea ka sui.
9 Suli na saitomadooa kolu ma na faarongo laa ne kolu ilia 'i tari'ina 'ana
bae lana God nia kwekwe 'ua gwana.
10 Aia sui ta, si kada na diana lae tiifau naa nia dao mai, doo kwekwe neki
sui guu da kai sui.
11 'Ana si kada nau ku tu'uu, nau ku bae mala wela tu'uu, na manata laku
ma na saitoma laku 'ana doe ki nia mala 'ana wela tu'uu. Sui si kada nau ku
baita naa, nau ku lukasia birangana wela tu'uu ka tio naa.
12 Kolu boroi 'i tari'ina 'uri nai lau guu. Na saitoma lakolu 'ana doe ki nia
nao si ali'afu. Nia mala gwana ta nunuidoo ne kolu liotoi 'i laona ta reba
ironunu ma ka nao si folaa diana. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, 'ana si kada
ne kolu kai lio 'i maana Aofia, tara kolu saitoma tiifau 'ana doo ki sui guu
mala ne God nia saitoma tiifau 'ani kolu.
13 Aia na olu si doo nai ki, na manata mamana lae, na manata ngado lae,
ma na Liosaue, kera 'afitai daka sui. Ma sui ta, na liosaue ne baita ka tasa.

14

Na fale laa diana tasa 'ana fale laa nia ki Anoedoo Abu

1 Molu nani 'i burina liosaue ma molu ka sasi uria too lae 'ana fale laa nia
ki Anoedoo Abu. Ta na fale laa nai fatai ne faarongo talo lae 'ana bae lana
God.

2 Suli na wane ne nia bae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana, nia bae 'ana fai God
ma ka nao si bae lau fai wane. 'I seeri guu toae ki nao dasi saitomana doo ne
nia saea. Na Anoedoo Abu 'ana ne faabae nia uri sae lana doo agwa ki.
3 Aia, tii ne nia faarongo talo 'ana bae lana God, nia ne bae fuana toae ki
ma ka faangasi kera ki, ma ka faa noniraa kera ma ka gwafea manata lada
ki.
4 Na wane ne nia bae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, taifilia mauria nia 'i
tala'ana gwana ne nia 'adomia ka tafoa. Aia, na wane ne nia faarongo talo
'ana bae lana God, nia 'ana ne tafoa manata lana toae ki sui guu 'ana konia
manata mamana nai da rongoa.
5 Nau ku dooria uri sae kamolu sui guu molu ka bae 'ana baea 'e'ete ulafusi
lana ki. Ma sui ta, nau ku dooria ka tasa lau uri molu ka faarongo talo 'ana
bae lana God. Suli na faarongo talo lae 'ana bae lana God ne nia 'initoa tasa
ka talua na bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki. Lea ta wane nia too lau
guu uri rokisi lana doo nai wane saea ki 'ana baea 'e'ete nai ulafusi lana ki
taari nia ka diana, uri ka tafoa manata lana konia manata mamana nai sui
guu da rongoa.
6 Toaafuta nau ki 'ae, lea sae nau ku lea kau siamolu ma ku bae 'aku 'ana
baea 'e'ete ulafusi lana ki, tara nia 'afitai ka 'adomi kamolu guu. Aia, ma lea
sae nau ku bae folaa gwaku fuamolu sulia tasi doo ne God nia faatainia fuaku
ma nao ku faarongo talo 'ana bae lana God fuamolu, ma nao ku faarongo
folaa 'ana tasi doo fuamolu taari nia 'adomi diana 'ani kamolu.
7 Na tala'au boroi, lea nao dasi ufi diana ai tara 'afitai daka rongo talitona
lingeedoe ki ai.
8 Tasi doo lau guu, lea ta wane ni omee nia ufia na bungu uri laefi lana mai
omee ma sui ka nao dasi rongo talitona guu lingena bungu nai, tara 'afitai
guu toa ni omee daka koni mai.
9 Talafana lau guu ni kamolu nai. Lea kamolu molu bae 'ana baea 'e'ete
ulafusi lana ki, tara wane ki da rongo boroi ka nao dasi ilia guu ta doo ai. 'I
seeri na bae lamu ka lea gwana fua kwalimangae.
10 Na baea oro tasa ne da nii laona molaagali nee. Na baea nai ki sui guu
kera too 'ana malutana ki.
11 Aia ma lea nau ku ulafusia ta baea 'ana baea nai ki, na wane ne nia bae
fuaku 'ana baea nai tara nia ka ulafusi nau gwana ma ni nau boroi ku ulafusi
nia lau guu.
12 Kamolu boroi tara nia 'uri nai lau guu fuamolu. Aia, suli ne kamolu molu
dooria 'asia naa molu kai too 'ana fale laa nia ki Anoedoo Abu, nia diana
uri molu ka nani burina fale laa neki da tala'ana 'adomi lana konia manata
mamana nai tiifau uri daka ngado.
13 Si kada 'ana ofu kwaimani lae lea ta wane nia bae 'ana baea 'e'ete ni
ulafusia lana, alu nia foa lau guu uri God ka falea mai tetedea uri rokisi lana
si baea ne nia saea.
14 Suli si kada nau ku foa 'ana baea 'e'ete ulafusia lana, nau ku foa gwaku
lao mangoku nai. Nao kwasi saitomana guu baea neki nau ku saea ki.
15 Aia nia 'uri nai, tee ne diana uri nau ku ilia? Nia diana uri nau ku foa
lao mangoku ma ku saitomana lau guu baea neki nau ku foa ma ku saea ki.
Nguu lae boroi ka 'uri nai lau guu. Nia diana uri nau ku nguu 'i lao mangoku
ma ku saitomana lau guu doo neki nau ku nguu sulia ki.
16 Suli lea sa kamolu molu ka tangoa boroi 'amolua God lao ofu laa kamolu
ki ma sui molu ka ilia gwamolua lao mangomolu ki, tara nia kai 'afitai fuana

wane ne kera ulafusia doo neki kamolu saea ki uri daka ala faafia ma daka bae 'urii “Iuka nia 'uri nai”.
17 Ma lea na foa laa kamolu ki 'ana tango lana God 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki daka diana boroi 'ada, tara nia 'afitai ka 'adomia guu mauria nia ta wane uri ka ngasi diana.
18 Nau ku tangoa God suli ku saitomana bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki ka talu kamolu sui guu.
19 Ma sui boroi 'ana, si kada nau ku foa ki lao ofu kwaimani laa nia ta konia manata mamana, lea ta lima si baea boroi 'ana nau ku saea ma daka saitoma diana ai, nia ne diana tasa ka talua ta tii taafuli tooni si baea ne nau ku saea 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ne nao ta wane si saitomana guu tasi doo ai.
20 Aia toaafuta nau ki 'ae, nao manata lamolu si mala wela tu'uu sulia doo nai ki. Sui ta, 'ana bali uri manata lae sulia ili lana doo ta'ae ki, nia diana uri molu ka ulafusidoo gwamolu mala 'ana wela tu'uu ki. Aia, ma 'ana bali uri manata lae sulia 'aini fale laa nai ki, kamolu molu ka saitoma diana ai mala 'ana toaa da rafo ki naa.
21 Suli bae lana Aofia laona Kekeda laa Abu nia 'urii,
“Nau kwai bae fuana toaa nau 'ana baea 'e'ete ki, ma kwai falea toaa 'e'ete ki
uri faarongo lana toaa nau.
Nau tara ku ade boroi 'uri nai fuada, kera tara 'afitai daka dooria guu rongo
lae sulia bae laku.”✡
22 Doo ne adea guu, na bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki nia na fafaataia fuana toaa nao dasi manata mamana ki 'ua. Nia nao lau doo fuana toaa da manata mamana ki naa. Aia, ma na fale laa nee uri faarongo talo lae 'ana bae lana God, nia doo 'ana fua 'adomi lana toaa da manata mamana ki naa. Nia nao lau doo fuana 'adomi lana toaa dasi manata mamana ki 'ua.
23 Doo ne adea guu, lea kamolu toaa manata mamana ki naa molu ofu kwaimani uria foa lae ma molu ka bae sui guu 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, ma 'i seeri na toaa nao dasi manata mamana ki 'ua daka nii lau gu matangamolu ma ka nao dasi saitomana guu baea neki molu saea ki, kera tara daka kwaifii sae sa kamolu molu oewanea.
24 Aia, ma lea sae kamolu sui guu molu ka faarongo talo 'ana bae lana God, ma na toaa nao dasi manata mamana ki 'ua, ma nao toaa ulafusidoo ki daka nii fai kamolu, kera tara da kai lio saitomana abulo ta'aa laa kera ki ma si baea ne molu faarongo talo ai nia kai keto kera.
25 'I seeri, si doo agwa ki lao manata lada ki da kai sakatafa folaa ma ni kera da kai bulasia manata lada ki ma da kai booruru 'ana faabaita lana God ma da kai bae 'urii, “God nia nii mamana gu fai kamolu 'i seki.”

Na foa laa diane

26 Toaafuta nau ki 'ae, si kada kamolu molu ofu kwaimani ki uri foa lae, si ade lae ku dooria molu ka ilia nia 'urii: Alu ta wane nia nguulia nguu 'ana tango lana God, ta wane ka toolangaidoo fuamolu, ta wane ka faarongo talo 'ana doo neki God nia faatainia ki siana. Ma ta wane nia ka bae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, ma ta wane ka rokisia mai baea nai 'ana baea ni saitoma lana. Aia, na doo nai ki sui guu kera da ilia uri 'adomi lana toaa manata mamana ki.
27 Ma lea tai wane da kai bae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, alu ta roo wane ma nao ta olu wane gwana da kai bae, ma daka bae 'ana si kada 'e'ete kwailiu ki da fale fuada ki, ma ta wane ka rokisia lau guu baea nai ki 'ana baea saitoma lana.

✡ **14:21** 'Aesaea 28:11

28 Aia, lea nao ta wane si rokisia guu baea nai ki, kamolu nao molu si
faolomainia ta wane si bae lau 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki. Alu toaa nai
fua bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki da taaro gwada. Lea kera dooria
da kai bae, daka bae gwada fai God laona manata lada ki.
29 Tasi doo lau guu, na toaa ne da faarongo talo 'ana bae lana ki God, alu ta
roo wane ma nao ta olu wane guu da kai bae lao ofu laa kamolu. Aia molu
ka saea fuana toae ki sui uri kera daka fafurongo diana 'ana bae laa nai ki
ma daka iro diana 'ana malutana ki.
30 Aia, ma lea si kada ta wane nia faarongo talo 'ua gwana sulia bae lana
God ma ta wane lau guu 'i seeri na Aofia ka faatainia lau guu tasi doo fuana
uri sae lana, falea nia ka bae lau ma sa wala nai nia safali bae nai ka too fasi
'ana uri burina lau.
31 Ili 'uri nai ne, uri kera sui guu toaa ne da faarongo talo ki sulia bae lana
God daka too sui guu 'ana si kada uri bae lae, ne ta wane fasi sui lau ta wane.
Molu ka ade 'uri nai uri toolangaidoo laa nai ki daka kwai'adomi fuamolu
sui guu ma uri daka faangasi lamolu kwailiu.
32 Molu ka manata toi ne, na toaa neki uri faarongo talo lae 'ana bae lana
God alu kera daka fele faafia lau guu doori lada ki tala'ada uri daka fale si
kada ni bae lae ki fuada kwailiu.
33 Suli na aroaroe ne faatainia rao lana God, nao lau na falole lae.
Si baea fuana konia manata mamana neki sui guu 'ana toaa nia ki God fua
si kada ofu kwaimani lae ki 'ana foa lae nia 'urii:
34 Na keni ki daka too aroaro 'ada fasi bae lae lao ofu kwaimani lae ki suli
nia nao si bobola uri kera daka ili 'uri nai. Alu kera da ade 'ada sulia doo ki
uri ka lea sulia si doo taki nia God 'e saea.
35 Aia, ma lea kera dooria leditoi lae tasi doo, kera daka ledia arai kera ki
'i luma kera ki uria. Suli 'e faa noni susuala uri keni ki daka bae lao ofuofua
nia ki konia manata mamane.
36 Na bae lana God nao si safali mai 'ani kamolu, ma ka nao lau taifili
kamolu gwana ne bae lana God nia dao siamolu.
37 Lea wane nia manata toi nia wane fua bae lae sulia bae lana God ma nao
nia wane ne Anoedoo Abu falea falee fuana, nia tara faamamanea ne si baea
nai nau ku kedaa nai nia si baea fifii faasia Aofia.
38 Aia, ma wane ne nia nao si ade gu sulia doo nai ki, nao molu si rongo
sulia si doo ne nia saea.
39 Doo ne adea guu toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria uri si kada ki sui guu
kamolu molu ka susuu uria faarongo talo lae 'ana bae lana God ma ka nao
molu si luia lau ta wane faasia bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki.
40 Ma 'ana si kada ki sui gwana, kamolu molu ka ili diana ma molu ka ili
aoloa 'ana doo ki.

15

Tatae Lana Kraes Faasia Maea

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria kwai bae lau sulia si Faarongoa
Diana bae ku faarongo kamolu ai. Si kada bae nau ku faarongo kamolu ai
ma molu ka faamamanea ma molu ka uu ngasi 'i fafona.
2 Si Faarongoa Diana bae ku faarongo kamolu ai, nia ne molu faamamanea
ma God ka faamauri kamolu. Ma lea sae kamolu nao molu si dau ngasi
guu 'ana si faarongoa bae ku faarongo kamolu ai, na manata mamana laa
kamolu nia doo sala gwana.

3 Si doo ne da toolangainia mai siaku ne nau ku ngalia mai ku toolangainia
lau guu siamolu nia 'urii:
Kraes nia mae uri ka lafu kolu faasia abulo ta'aa laa kolu ki 'uri doo bae
Kekeda Laa Abu Ki da bae sulia.
4 Kera daka saufini nia lao kwainaia ma God ka tatae nia lau gwana faasia
maea lao oluna fa sato 'i buri mala ne Kekeda Laa Abu Ki da bae sulia.
5 Nia ka dao faatai siana sa Bita ka suana, lea sui nia ka dao faatai siana
akwala ma roo 'aboosol sarenga baki daka suana lau guu.
6 Sui nia ka dao faatai 'ana tasi kada lau guu 'i buri, na 'oro lana 500 'ana toa
kwairooi nia baki daka suana lau guu.
Toaa nai ki, na 'oro lada ki da mauri 'ua gwada laona molaagali nee 'i tari'ina
ma ta bali 'ani kera daka mae ki naa.
7 Sui nia ka dao faatai siana sa Demes ka suana lau guu, ma sui 'i burina lau
guu nia ka dao faatai fuana 'aboosol ki tiifau naa daka suana.
8 Sui 'isi dangalu naa, nia ka dao faatai siaku nau ku suana. Ne nau waa
mala 'ana ta wela futa faafolo nee gwana.
9 Suli ni nau na waa naofuli 'asia guu matangana 'aini 'aboosol ki tiifau, ne
nao si bobola uri daka 'aili nau 'ana 'aboosol suli ku ilimatainia konia manata
mamana nia God.
10 Ma sui boroi 'ana, 'i nunufana ade diana laa nia God fuaku nia ka 'aili
nau uri rao lae fuana 'i tari'ina ma na ade diana laa nia nai na gwauna ka
nao si funu. Suli nau ku rao naa fuana ma ku rao ulafu ka talua 'aini 'aboosol
ki sui guu. Ne God 'i tala'ana nia ade diana fuaku ma ka 'adomi nau fainia ili
lana raoa nia.
11 Ni kameli 'aboosol ki sui guu, meli faarongo 'ana tii si Faarongoa Diana
guu. Si Faarongoa Diana nai naa ne kamolu molu manata mamana ai nee.

Kolu kai tatae lau gwakolu faasia maea

12 Aia, kameli meli faarongo talo sulia God nia tataea Kraes faasia maea.
Ma sui tee ne adea tai wane 'i matangamolu daka saea sae tara God nao si
tataea guu toaa mae ki faasia maea?
13 Lea sae nia mamana ne tara God nao si tataea guu toaa mae ki faasia
maea, tama Kraes boroi God nia nao si tataea gu mai faasia maea.
14 Ma lea sae nia ka mamana naa ne God nia nao si tataea gu mai Kraes
faasia maea, tama na faarongo talo laa ne meli ilia nia nao si mamana guu
ma na manata mamana laa kamolu boroi nia doo sala gwana.
15 Tasi doo lau guu, lea sae God nia ka nao si tataea gu mai Kraes faasia
maea 'uri nai, na faarongo talo laa ne meli ilia ki sulia bae lana God na suke
lae ki gwana. Suli kameli meli faarongo talo ma meli ka saea God nia tataea
Kraes faasia maea ne. Ma lea sae ka mamana naa ne God nia tara nao si
tataea guu toaa mae ki faasia maea, si faarongoa nee sulia God nia tataea
mai Kraes faasia maea nia boroi nao si mamana guu.
16 Ma lea sae nia ka mamana ne God tara nao si tataea guu wane faasia
maea, 'uri nai tama God nia nao si tataea gu mai Kraes faasia maea nai.
17 Lea sae nia mamana ne God nia nao si tataea gu mai Kraes faasia maea,
na manata mamana laa kamolu nia doo sala gwana. Ma lea sae nia 'uri nai,
na kwakwaea nia God fuamolu uri maana abulo ta'aa laa kamolu ki nia naofi
kamolu 'ua gwana.
18 Ma lea sae nia ka 'uri nai, na toaa neki sui guu da manata mamana 'ana
Kraes ma daka mae ki naa, kera tara daka funu tiifau gwada.

19 Lea sae na doo diana kolu ki 'i nunufana Kraes na doo kolu ki fua si kada
kolu too gwakolu ai lao molaagali nee ma 'ana si kada nii 'ua kau ka nao naa,
'uri nai, kwaimanatai tasa fuakolu talua wane ki sui lao molaagali.
20 Sui ma na doo mamane naa ne God nia tataea sui naa Kraes faasia maea.
Kraes naa ne God tatae nia 'i totoonao uri ka faatainia ne toaa neki da mae
ki tara God nia kai tatae kera faasia maea.
21 Suli na wane tiifau lao molaagali da maelia ade lana tii wane, ne sa
'Adam. Aia, ma na wane tiifau lao molaagali kera da kai tatae faasia maea 'i
nunufana ade lana lau guu ta ruana wane, ne sa Disas Kraes.
22 Na wane tiifau naa 'ana kwalafaa nia sa 'Adam kera da kai mae. Aia, ma
na wane tiifau naa ne da 'ado kwaimani fai Kraes, God nia kai falea mauria
falu fuada.
23 Aia, na lea lana 'urii: Kraes ne God tatae nia faasia maea 'i totoonao. Ma
na toaa da manata mamana ki 'ana Kraes, tara God nia kai tatae kera faasia
maea 'ana si kada sa Disas Kraes nia kai oli mai.
24 Aia na sui lana molaagali nia kai dao 'i burina si doo nai. Ma 'ana si kada
nai sa Disas Kraes nia kai faafunui tiifau 'ana toaa 'inito ki fainia rigitaa ma
na tetedea kera ki ne kera malimae 'ani nia. Si kada nia ade 'uri nai lea sui
nia ka falea naa 'initoae fuana Maa nia God.
25 Suli Kraes nia kai 'inito lelea God ka siitasa faafia 'aini malimae nia ki
sui guu uri daka too farana rigitaa nia Kraes.
26 Na maee nia na malimae 'isi dangalu ne God kai faafunuia naa.
27 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, “Doo ki tiifau God nia alua Kraes
naa ne 'inito ai.” Si baea nai, “Doo ki tiifau naa Kraes nia 'inito ai.” Nao si
toolangainia lau God fai doo nai ki sui guu ne da nii fara rigitaa nia Kraes.
Suli God ne falea rigitae fua Kraes.
28 Ma si kada na doo ki da nii tiifau naa fara rigitaa nia Kraes na 'Alakwa
nia God, 'i seeri tara Kraes ka alu nia naa 'i tala'ana fara rigitaa nia God waa
ne alua doo ki tiifau 'i fara rigitaa nia Kraes. Ma 'i seeri, God nia ka 'inito naa
'ana doo ki tiifau.
29 Tai wane ki da siuabu fulingana toaa da mae ki naa suli da faamamanea
ne God nia kai tataea toaa mae ki faasia maea. Lea sae kera saitomana tara
God nao si tataea guu toaa mae ki faasia maea, kera 'afitai daka siuabu 'uri
nai!
30 Aia, ma ni kameli 'aboosol ki boroi si doo nai lau gu ne adea ka nao meli
si lukasia guu faatalongai lana Kraes sui boroi 'ana karangia meli kai maelia
'ana si kada ki sui gwana. Lea sae kameli meli saitomana ne God tara nia nao
si tataea guu wane faasia maea, kameli 'afitai meli ka sasi gu fai ili lana raoa
nai.
31 Toaafuta nau ki 'ae, nau nao kwasi suke kamolu guu. Nau, 'afa sato ki
sui guu ku naofia gwaku maee ai, ma si doo nai nia mamana ka mala lau
guu 'ana ele laa ne ku ilia suli kamolu suli ne molu manata mamana 'ana
Aofia kolu sa Disas Kraes.
32 Nau ku dao toi 'afitaia baita ni maeli lana ki 'i seki 'Efesas, ma lea sae
nau kwasi manata ngado guu 'ana God uri tatae lana wane faasia maea, nau
'afitai guu ku noni maabe uri liu lae lao 'afitaia nai ki. Ma lea sae God tara
nia ka nao si tataea guu wane faasia maea, nia diana 'asia naa uri kolu ka ili
na 'akolu sulia si baea bae nia 'urii,
“Kolu fanga diana ma kolu ka kuu diana 'akolu suli ne kolu kai mae
gwakolu!”
33 Nao molu si faamamanea suke laa ne da saea God nia tara nao si tataea
guu wane faasia maea. Lea kamolu molu 'ado kwaimani fai wane manata

lada garo ki, na manata garo laa kera nai ka saketoa lau guu manata diana laa kamolu.
34 Molu ade manata ma molu ka too 'amolu faasia ili lana abulo ta'aa lae. Ta bali 'ani kamolu kera da ulafusia 'ua God. Nau ku saea fuamolu 'uri nai, uri nonimolu ka susuala 'ana ai.

Kolu kai too 'ana nonidoo falu si kada God nia tatae kolu faasia maea

35 Ma sui tai wane alamia tara daka ledi 'urii, “God tara nia kai tatae 'utaa 'ana wane faasia maee nai? Ma tara na nonidoo 'uri tee ne wane kai too ai?”
36 Aia, nau tara ku luu 'urii ai: Si ledi laa garo gwana nai. Suli 'o manata fasi sulia ta fuaedoo ne 'oe fasia lao saegano. Tara na fuaedoo kwali nai 'oe fasia nia kai mae fasi 'ana sui fatai nia kafi bulao mai. Ma lea nia nao si mae guu, nia 'afitai ka tae 'ana ta doo falu.
37 Na fufuae 'ai ne 'oe fasia kau nai, ne lea sae nia fufuana wiiti ma nao sae fufuana ta doo lau gwana boroi 'ana, nia otona fuaedoe gwana. Nia nao lau na 'ai falu mamana ne kai tae mai 'ana kada 'i buri.
38 Ma sui boroi 'ana nia otona fuaedoe gwana 'uri nai, tara si kada 'ai nai nia bulao mai, God nia kai saungainia 'ana 'ai falu lau gwana sulia liona. God nia saungainia 'ai ki daka tae mai daka 'e'ete kwailiu sulia fuae 'ai 'e'ete kwailiu kera ki ka lea sulia liona 'i tala'ana.
39 Talafana lau guu nonidoo 'e'ete kwailiu neki God nia saungainia nai, ne kera nao da bobola si sui. Na wane ki, boso ki, saaro ki, sakwari ki, kera nonidoo 'e'ete ki sui gwana.
40 God nia saungainia tai nonidoo ki daka nii laona ano nee ma tai nonidoo ki daka nii lofona salo. Ma na diana tasa lana doo ki lao ano nee nia 'e'ete lau gwana faasia na diana tasa lana doo ki lao lofona salo.
41 Suli na sato nia too 'ana kwanga lana lau gwana, na madame ka too 'ana kwanga lana lau gwana. Ma na Bubulu ki na kwanga lada ka 'e'ete lau gwana.
42 Talafana lau guu si doo ne kai fuli 'ana wane ne God nia kai tataea faasia maee nai. Si kada ne wane nia mae ma daka alu nonina lao saegano, si noni nai nia kai fura. Ma si kada God tara nia tataea wane faasia maea, na wane nia kai too 'ana si noni falu ne totoo lea nao si mae naa.
43 Si kada ne wane nia mae ma daka alua nonina lao saegano, na suana lana nia ta'aa. Ma si kada God tara nia tataea wane faasia maea, wane tara nia kai tatala 'ana si noni suana lana diana tasa ma ka tetede.
44 Na noni kolu ne da alua lao saegano, nia si noni 'ana molaagali gwana. Ma si kada God tara nia tatae kolu faasia maea, kolu tara kolu kai too 'ana si noni falu ki uri too lae 'i salo. Mala lau gu ne kolu too 'ana si noni uri too lae ai lao ano nee, kolu kai too lau guu 'ana si noni uri too lae ai 'i salo.
45 Na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, “God nia saungainia wane totoonao bae, sa 'Adam, nia na wane mauri.” Aia, ma na wane 'isi nee naa, sa Disas Kraes, nia na Anoedoo lau 'ana uri fale lana maurie.
46 Too lakolu 'ana si noni falu nai nia nao si liu 'i nao 'ana too lakolu 'ana si noni 'ana ano nee. Si noni 'ana ano nee ne kolu too ai lea sui fatai ma kolu kafi too 'ana si noni falu nai 'i salo.
47 Na wane totoonao bae, sa 'Adam, God nia saungainia 'ana saegano gwana. Aia ma ruana wane nee naa, sa Disas Kraes, nia lea mai faasia 'i salo.
48 Na toaa 'ana ano nee kera da too 'ana nonidoo mala 'ana sa 'Adam waa totoonao nai God saungainia 'ana saegano. Aia, ma na toaa 'i salo ki kera da kai too 'ana nonidoo mala 'ana Kraes, waa nai faasia 'i salo.

49 'I tari'ina nee, kolu too 'ana nonidoo mala 'ana sa 'Adam bae God saungainia 'ana saegano. Aia ma totoo tasi kada, tara kolu kai too 'ana nonidoo mala 'ana Kraes faasia 'i salo.
50 Toaafuta nau ki 'ae, si doo ne ku bae sulia fuamolu nai nia 'urii, na nonidoo ne kolu too ai 'ana fasio ma 'oki nia tara 'afitai ka bobola fai lea lae lao 'initoaa nia God. Suli na nonidoo nai kai dura lau gwana ma ka nao si bobola fainia kula ne dongana 'e totoo firi.
51 Aia, molu fafurongo diana ku faarongo kamolu fasi 'ana si doo ne nao dasi saitomana gu mai 'ana kada 'i nao. Si doo nai nia 'urii: Kolu toaa ne kolu manata mamana ki, nao lau kolu tiifau ne tara kolu kai mae. Sui boroi 'ana ta, kolu sui guu kolu kai tatala.
52 Si kada na bungu 'isi nia angi naa, na tatala laa nai tara nia kai fuli 'ali'ali gwana mala 'ana wane nia mamaaru. Suli si kada na bungu nia angi naa, God nia kai tataea toaa mae ki lao ano nee uria lao mauria ne totoo firi. Ma ni kolu toaa ne kolu mauri ki gwakolu 'ana si kada nai, God nia kai talana noni kolu 'ana nonidoo falu naa.
53 Suli si noniwane nee uri mae lae, God nia kai rokisia 'ana si noniwane ne nao si mae naa.
54 'Ana si kada nai God nia rokisia si noni 'ana maea ka alua naa si noni ne totoo si mae, si baea bae na Kekeda laa Abu nia saea ka mamana naa, bae nia 'urii,
“God nia siitasa 'ana maea ka faasuia ka sui naa!✡
55 Maee 'ae, 'oe 'osi siitasa naa 'ua nai!
Wala Maee 'ae, ma 'oe 'osi falea naa liodila lae fua wane 'ua nai!”✡
56 Na doo ne saumaelia wane nia ne abulo ta'aa lae, ma na taki sa Mosis ne nia falea tetede lae fua abulo ta'aa lae.
57 Sui boroi 'ana, kolu tangoa God! Suli nunufana raoa nia Aofia kolu sa Disas Kraes, God nia faamauri kolu faasia abulo ta'aa lae ma na maee.
58 Nia ne toaafuta diana nau ki 'ae, nau ku dooria molu ka uu ngasi ma molu ka rao rigita fua Aofia kolu, suli molu saitomana na raoa kamolu fua Aofia nia nao lau doo tatakwai.

16

Na faledooa fua 'adomi lana toaa 'i Durusalem

1 Aia, sulia si ledi laa bae sulia na malefo bae molu konia fua 'adomi lana toaa nia ki God 'i Durusalem nia 'urii: Nau ku dooria uri molu ka ilia lau guu si doo ne ku saea mai fuana toaa manata mamana ki 'ana bali lolofaa loko 'i Geleisia ma kera daka ilia.
2 Ne nia 'urii, 'ana wiiki ki sui guu 'ana Sandee, na wane 'i tala'ana nia kai lafua si malefo ni fale lana faasia lao todadooa nia ka alu 'e'ete ai ka tio kwaimaasi naa. Molu ade 'uri nai uri lea nau ku dao boroi kau, nau ku ngalia na malefo nai. Suli lea nia 'uri nai, tara si kada nai nau ku dao kau ai siamolu, kamolu nao molu si sasi lau fai koni lana doo nai ki suli ne molu alu ka tio akau naa.
3 Si kada nai nau kwai dao kau ai siamolu, kamolu molu ka filia lau guu tai wane uri kera daka ngalia si fale laa kamolu nai ki uria 'i Durusalem. Nau tara ku kekeda uri Durusalem uri ku faarongoa toaa naonao ki 'ana konia manata mamana kera nai 'ana lea lana kau wane nai ki molu fili kera uri ngali lana kau si fale laa nai ki. Tara nau kwai falea leta nau nai 'i 'abana wane nai ki uri daka dau faafia 'ana si kada kera lea kau daka falea si fale laa nai ki.

✡ **15:54** 'Aesaea 25:8 ✡ **15:55** Hosia 13:14

4 Ma lea kamolu molu dooria, nau boroi tara ku lea kwaimani lau gu fai
kera uri 'i Durusalem.

Lea laa nia sa Bol

5 Nau tara kwailiu fasi kau 'i Masedonia sui fatai kwafi lea kau siamolu,
suli ne kwailiu kau 'ana lolofaa nai 'i Masedonia.
6 Si kada nau ku dao kau siamolu, nau tara kwai too fasi 'aku mai fai
kamolu sulia tasi kada gwana lelea ka dao kau burina uni gwagwaria bae
nia sui fatai nau kwafi oli mai. Ma 'ana si kada nau kwai too siamolu ai, nia
diana 'asia naa uri molu ka kwai'adomi fuaku uria lea laa nau uria si kula
ne nau kwai lea lau uria 'i buri.
7 Nau nao kwasi dooria uri ku dao ku too gwaku fai kamolu sulia si kada
kukuru 'asia guu. Nau ku dooria lea sae manata lana Aofia fuaku, nau kwai
too fasi 'aku fai kamolu sulia tasi kada taa tau tu'uu guu.
8 Sui fatai nau kwafi lea kau, nau ku too gwaku seki 'Efesas lelea burina fa
sato Bentikos sui fatai nau kwafi lea kau.
9 Suli nia waluda fuaku uri ili lana raoa baite 'i seki, sui boroi 'ana tai wane
daka malimae gwada 'ana si Faarongoa Diana nee.
10 Molu ka manata 'initoa 'ana sa Timotii 'ana si kada nia dao kau siamolu
suli nia rao lau guu fuana Aofia mala 'ani nau.
11 Nao molu si maa susuala 'ani nia. Molu kwai'adomi fuana ma molu ka
fale nia lao aroaroe ka oli mai siaku 'i seki. Nau ku maasi nia gwaku lea nia
kai dao mai fai toaafuta ki lau guu 'ana bali 'ana manata mamana lae.
12 Na toolakolu sa 'Abolos lau guu, nau ku bae fifii kau fuana uri ka talaia
tai wane 'ana toolakolu ki 'i bali nia Aofia fai uri kera daka lea kau daka dao
tomolu 'i sena. Nia 'e manata ele gwana uri lea lae kau sui ta nia tara nao si
lea 'ali'ali 'ua kau siamolu. Tara tasi kada 'ana 'e gwau fuana nia kafi lea kau.

Si baea 'isi ki

13 Aia, kamolu molu ka lilio diana ma molu ka uu ngasi 'ana faamamane
laa ne kolu lea sulia. Molu rakea ma molu ka uu ngasi.
14 Molu ka ilia doo ki sui guu 'ana faatai lana liosaue.
15 Kamolu molu saitomana sa Stefanas fai bara wela nia bae kera manata
mamana totoonao 'ani kamolu 'ana bali fera 'i Gris. Kera ne da rao rigita fua
'adomi lana toaa nia ki God. Doo ne adea guu toaafuta nau ki 'ae, nau ku
dooria
16 uri molu ka manata 'initoa 'ana ade lae sulia si baea nia kwaini wane
'uri nia ki ma na wane neki sui guu da 'adomi nia 'ana raoa nai ma daka ili
diana ai.
17 Nau ku manata ele 'asia naa sulia na dao lana mai sa Stefanas fai sa
Fotunatas ma sa 'Akaikus siaku. Suli kera dao daka too fai nau ma daka
'adomi nau 'ana doo neki lea sae kamolu molu too siaku ma molu ka ilia ki
fuaku uri 'adomi laku lae.
18 Kera da adea manata laku ka toli 'uri lau guu ne kera adea manata
lamolu ka toli. Kwaini wane 'uri nai ki nia bobola fainia uri sae'inito lae 'ani
kera.
19 Na konia manata mamana neki laona bali lolofaa nee 'i 'Eisia, kera falea
kau si baea ni manata diana laa kera ki fuamolu. Ma sa 'Akuila fai ni Brisila
ma na konia manata mamana nia Aofia ne da ofu kwaimani ki 'i luma keerua
uri foa lae ki, kera da falea lau gu kau si baea ni manata diana laa kera
fuamolu.
20 Toaafuta kolu ki sui guu 'ana Aofia 'i seki kera da falea kau si baea ni
manata diana laa kera ki fuamolu.

Molu samo 'aba 'ani kamolu kwailiu 'ana faatai lana manata diana lae 'ana liosaue.
21 Nau sa Bol ku kedaa kau si baea ni manata diana laa nau nee fuamolu 'ana 'abaku 'i tala'aku.
22 Lea ta wane nao si liosau 'ana Aofia, alu God falea 'ana kwakwaea fuana.
Nau ku dooria na Aofia kolu sa Disas ka oli na mai!
23 Alu Aofia kolu sa Disas nia faatainia 'ana ade dianaa nia fuamolu.
24 Nau ku liosau 'ani kamolu sui guu nunufana tiidooa laa kolu fai sa Disas Kraes.

Na Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Koren

Tai toaa toolangaidoo suke ki da saea sa Bol nia sukea toaa 'i Koren suli nia saea nia kai lea siada ma sui nia ka nao si dao gu siada. Nia kekeda gwana fuada ma sui ka nao si lea guu. Ma toaa toolangaidoo suke ki da saea sae nia waa si bae mamana guu. Ma ni kera daka saea sa Bol nia nao lau 'aboosol mamana sa Disas Kraes. Na toaa toolangaidoo nai ki 'i Koren kera nao lau toaa nai da safali manata mamana 'i Koren. Sa Bol nia 'aili kera 'ana, “Toaa 'i sara ki.” Si kada kolu suana safta 11:22 'ana buka nee, kolu ka saitomana ne kera na toaa Diu ki. Na toaa toolangaidoo nai da liufia lao bali fera nai sui gwana fai toolangaidoo laa nai. Ma na toae ki daka foli kera uri toolangaidoo lae ki fuada.

Na toaa toolangaidoo suke nai ki 'i Koren kera da ilia sui guu doo ki fua saketo lana rigitaa nia sa Bol 'i Koren uri toae ki daka ala faafi kera fua kwaitalai lae fua toaa 'i Koren ma daka ngali malefo 'oro 'ada uria toolangaidoo laa ne kera ilia.

Lao ruana kekeda laa nee, sa Bol nia 'olosia sukee 'oro nai ki. Ma nia ka saea doo 'oro 'asia naa sulia sa Bol, ma sulia na nonifii lae nia ki 'ana nonina, ma sulia na manata 'a'abo laa nia 'ana toaa God ki. Nia faatainia ne sa Bol nia rao noni maabe fua God 'ana mauria nia tiifau.

Na 'inifuui baea ki lao buka nee:

Rao lana sa Bol fua toaa manata mamana 'i Koren 1:1—7:16
Fale kwai'adomie fua toaa 'i Durusalem 8:1—9:15
Sa Bol na 'aboosol mamane 10:1—13:13

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia sa Disas Kraes sulia kwaidooria nia God. Nau fai toolakolu sa Timotii miri kekeda kau fuamolu konia manata mamana ne molu nii 'ana maefera baita na 'i Koren, ma fuana lau guu toaa nia ki God 'ana bali lolofaa na 'i Gris.

2 Alu Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru faatainia 'adarua ade diana laa keerua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu.

Sa Bol nia tangoa God

3 Tangoa God na Maa nia sa Disas Kraes na Aofia kolu. God na maa, nia na wane 'ana kwai'ofeia ma 'ana kwaigwafeia fua si manatae wane ki sui.

4 Nia 'adomi kolu lao nonifiia kolu ki uri kolu ka bobola fai 'adomi lana toae ki lao nonifiia kera ki suli God nia falea kwai'adomia nia fuakolu.

5 Suli ne nonifiia baki da dao tona Kraes kera dao tookolu lau guu, God nia kai falea lau guu kwai'adomia baita bae nia falea fua Kraes fuakolu 'i nunufana Kraes.

6 Sui boroi 'ana kameli meli ka nonifii 'urii, nia diana gwana suli nia 'adomi kamolu uri molu ka dao toi maurie. God nia 'adomi kameli 'ana si kada meli nii lao nonifiie ki. Ma suli ne God nia 'adomi kameli, kameli meli ka 'adomi kamolu lau guu uri molu ka rakea uri susuu ta'aa lae lao tii kwai nonifiia neki lau guu meli nii laona ki.

7 Kameli meli saitoma diana ai, si kada kamolu molu nii lao nonifii lae ki mala 'ani kameli, tara God nia kai 'adomi kamolu lau guu mala 'ana ne nia ilia fuameli.

Sa Bol nia dao toi 'afitaia baita lao bali lolofaa 'i 'Eisia ('Aks 19:23-41)

8 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria uri molu ka saitoma diana 'ana
'afitaia baita 'oro baki 'e dao toomeli lao bali lolofaa 'i 'Eisia. Na 'afitaia baki
da baita 'asia naa faafi kameli lelea kameli boroi meli ka kwaifii sae sa tara
nao meli si mauri naa.
9 Nia mamana 'asia naa, kameli meli kwaifii sae sa tara meli ka mae naa.
Ma sui na 'afitaia nai ki daka dao tomeli 'uri nai uri ka nao meli si fiitona lau
tetedea kameli tala'ameli. Kameli oli meli ka fiitona na 'ameli tetedea nia
God suli ne nia waa fua tatae lana wane faasia maea.
10 God nia 'adomi kameli mai lao 'afitaia nai ki kameli meli ka tala faasia
maea. Nia ne meli ka manata ngado 'ana God nia kai tafalangai kameli lau
guu fasi lao 'afitaia baita ni maeli lana ki
11 'ana si kada kamolu molu 'adomi kameli 'ana foa lae. God nia kai 'adomi
kameli nunufana foa laa toae ki fuameli 'ana kada 'oro ki. Ma 'i seeri toaa 'oro
kera da kai tangoa God fua kwai'adomia nia fuameli.

Bol nao si too 'ana manatae wane fua talai garo lae 'ana toaa 'i Koren *

12 Kameli meli bae noniraa suli ade lameli fua toae ki sui guu ma fuamolu
lau guu nia diana ma ka mamana. Kameli meli ade 'uri nai suli ne meli
fiitona ade dianaa nia God, nao lau liotooa nia wane gwana.
13-14 Na doo neki meli kedaa ki kau fuamolu nee nao dasi 'afitai guu
fuamolu uri saitoma lana. Ma sui 'i tari'ina nee kamolu ka nao molu si
saitoma diana 'ua 'ani kameli. Nau ku dooria uri molu ka saitoma diana 'isi
'ani kameli 'i tari'ina, uri tara lea dao 'afa sato Aofia kolu sa Disas nia oli mai,
kamolu molu ka bae noni sasala suli kameli, ma ni kameli meli ka bae noni
sasala lau guu suli kamolu.
15 Nau ku saitoma diana ai ne kamolu molu kai ele uri sua laku lae, nia ne
adea nau ku manata uri dao lae siamolu 'ana ruana lau si kada.
16 Nau ku kwanaa mai uri sae 'ana lea laa bae uri 'i Masedonia, nau tara
ku tasa ladoa fasi 'aku kau uri 'i Koren siamolu sui fatai kwafi oli 'alaa mai
uri Masedonia. Sui tara nau ku too 'i Masedonia sui ku oli toli lau gu kau
siamolu 'i Koren uri seeri molu ka 'adomi kameli 'ana lea folo lameli naa uri
bali lolofaa lobae 'i Diudia.
17 Aia, suli ne nau ku kwanaa ruana fa dao lae kau siamolu ma sui ka nao
kwasi dao 'ua kau siamolu, nia gu ne kamolu molu ka manata toi sae sa nau
waa fai bae laku gwana ma ka nao si mamana guu. Nau nao kwasi bae ata
gwaku mala 'ana wane 'ana molaagali ne saea, “Iuka, nau kwai ilia si doo
nai,” ma sui nia oli ka bae lau gwana 'urii, “Nao, tara nao kwasi ilia guu.”
18 Nau ku bae mamana mala lau guu ne God nia bae mamana.
19 Suli nau ku manata mala 'ana sa Disas Kraes na 'Alakwa nia God ne
kameli sa Saelas ma sa Timotii meli faatalongainia fuamolu. Na manata lana
sa Disas nia nao si tatala kwailiu gwana. Suli nia naa ne wane ne nia saea,
“Iuka, nau kwai ili 'uri nai,” ma nia ka ilia naa.
20 Na alangaia nia ki God sui guu da fono 'ana Kraes, ma ni kolu, kolu ka
ala na faafia 'i nunufana Kraes. Ma kolu ka tangoa God uria.
21 Ma God nia ka 'ado kameli kwaimani fai kamolu 'ana tiidooa lae fai
Kraes. Nia fili kolu
22 sui guu ma ka falea Anoedoo Abu nia fuakolu talafana maetotoo nia 'ani
kolu ma uri kolu ka saitoma diana ai God nia kai falea doo 'oro diana lau
fuakolu ne nia alangainia.

---

* **1:11** Tai malimae nia ki sa Bol, kera da saea sa Bol nia sukea toaa 'i Koren ki maana ne nia saea nia kai lea dao siada ma sui ka nao si dao. Nia ka kekeda gwana fuada doo bobola fainia sae ka lea 'ua guu siada. Ma kera daka 'urii, “Sa Bol bae lana nao si mamana guu.” Ma kera daka saea sae nia nao lau 'aboosol mamana nia sa Disas Kraes.

23 Aia, God nia saitomana gwana ne nau ku bae mamana ma ka nao kwasi
suke. Doo bae adea nao kwasi lea kau siamolu 'i Koren bae, nau ku manata
toi fasi ade lea ku dao ma ku ngatafi kamolu faafia doo baki molu ilia ki bae.
24 Kameli boroi nao meli si dooria lau guu suumai lamolu fua faamamane
lana toolangaidooa kameli. Suli kameli meli saitomana na manata mamana
laa kamolu 'ana Kraes nia rafo naa. Sui boroi 'ana kameli meli dooria lau
guu 'adomi lamolu lae uri molu ka ele.

2

1 Doo bae adea ma ka nao kwasi manata toi dao lae 'ua siamolu bae, suli
ku ote nau dao siamolu 'ana tafa dao laa lau guu uri ngatafi lamolu lae uri
faaliodila lamolu.
2 Suli lea sa ku faaliodila kamolu, tara tii kera 'ana daka faaele nau? Tara
nao naa ta wane lau lea sa nau ku faaliodila kamolu.
3 Nia bae adea ka nao kwasi lea kau ma ku kekeda gwaku kau fuamolu uri
ku 'olosia tai wane 'amolu uri 'ana si kada nau ku dao kau siamolu tara ka
nao molu si faaliodila nau lau 'ana si doo nai. Kamolu naa ne toaa uri faaele
laku lae. Nau ku saitomana lea nau ku ele, tara ni kamolu boroi molu ka ele
lau guu.
4 Si kada bae nau ku kekeda kau fuamolu bae, nau ku kekeda gwaku kau
lao liodilae ma lao angie fuamolu. Nau ku bae 'uri nai, nao lau suli ne nau ku
dooria uri molu ka liodila 'amolu sulia si doo nai. Nau ku saea lau 'aku 'uri
molu ka lio saitomana na baita lana liosaua nau fuamolu.

Na manata luke lana tii waa abulo ta'aa nai

5 Aia, si baea sulia sa wala bae nia abulo ta'aa ma ka falea liodilae fua kolu
sui gwana bae nia 'urii. Nao lau taifili nau gwana ne sa wala nai nia falea
liodilae fuaku. Ni kamolu lau guu sa wala nai nia falea liodilae fuamolu, ma
nia ka faaliodila kamolu ka talu nau lau.
6 Aia ma na kwakwaea bae 'oro lamolu molu alufaafi sa wala nai nia
bobola na fainia uri molu ka ilia 'ani nia.
7 'I tari'ina, nia diana uri molu ka oli na mai fai sa wala nai ma molu ka
gwafe nia naa fasi ade lea nia ka kwaimanatai 'asia naa ma ka lukasia lau
gwana manata mamana laa nia.
8 Nia ne nau ku bae fifii kau fuamolu, molu faatainia liosaua mamane
fuana.
9 Si doo nai lau gu bae nau ku kekeda kau fuamolu uria, suli ku dooria uri
ku lio saitomana lea sa kamolu molu ka ade sulia doo neki sui guu nau ku
saea fuamolu.
10 Lea kamolu molu manata lukea naa sa wala nai, nau boroi tara ku
manata luke nia lau guu. Nau ku manata lukea sui naa waa ne nia ilia doo
ta'ae ki fuaku. Kraes nia suai ne nau ku manata luke nia sui naa uri nau ku
'adomi kamolu.
11 Nau ku dooria kwai manata luke nia 'uri nai fasi ade lea sa Saetan ka
siitasa faafi kolu nunufana si doo nai. Suli kolu, kolu saitomana sui naa si
doo ne sa Saetan nia dooria kai ilia 'ani kolu.

Sa Bol nia manata sala sulia toaa nia ki God 'i Koren

12 Aia, si kada nau ku dao 'i Troas✡ uri faatalongai lana si Faarongoa Diana
nia Kraes, na Aofia 'e ilia ka walude fuaku ma nau ku ilia raoa nai 'i seeri.
13 Sui boroi 'ana nau ku manata sala 'asia naa suli kamolu si kada ku suana
toolakolu sa Taetas nia nao si dao. Suli nia naa ne lea doo ka faarongo nau

✡ **2:12** 'Aks 20:1

'ana doo ki suli kamolu. 'I seeri guu nau ku alualu 'ana toaa 'i Troas ki sui nau ku lea na 'akua uria 'i Masedonia uri dao tona lae sa Taetas.

Na raoa sa Bol

14 Aia, nau ku tangoa God suli 'i lao 'ado kwaimani laa kameli fai Kraes, God nia talai kameli meli ka lea faatai mai 'i naofana toae ki sui guu 'ana faatai lana siitasa laa nia. Ma God nia ka 'adomi kameli fai faatalongai lana si baea diana nee sulia Kraes 'ana fere ki sui guu. Ma si baea diana nai nia ka talofia fere ki mala 'ana ta doo moko diana.

15-16 Si kada kameli meli faarongo 'ana si faarongoa Diana nee sulia Kraes nia adea manata lana God ka ele tasa. Ma kameli meli ka faarongoa 'ana si faarongoa diana nee fua toae 'ana fere ki sui guu, ma nia ka mala 'ana ta doo moko diana tasa ne falea maurie fua toaa ne da manata mamana ki. Ma fua toaa ne da naofia kwakwaea nia God fuada, si Faarongoa Diana nee na rongo toi lae ta'aa suli nia mala 'ana doo moko ta'aa tasa ne saungi kera uri maee.

Aia, na suai lae bobola fainia sae nao ta wane si bobola gu fai faatalongai lana si Faarongoa Diana nee.

17 Ma ni kameli nao meli si mala 'ana toaa 'oro ne da faarongo 'ana bae lana God uri toda lana malefo. Kameli meli faatalongai lau 'ameli sulia si Faarongoa Diana nee suli God nia odu kameli uri ili lana. Kraes ne nia falea rigitaa nia fuameli uri meli ka saea doo mamane ki. Ma na doo neki sui guu meli ilia God nia saitomana gwana.

3

Na alangaia falu 'ana Anoedoo Abu

1 Si kada kameli meli bae 'uri nai sulia na raoa ne meli ilia, kamolu nao molu si manata lau sae sa kameli meli dooria bae ngalangala lae suli kameli 'i tala'ameli. Kameli nao meli si sasi guu uri sae tai wane daka kekeda suli kameli fuamolu, ma nao sae uri ni kamolu molu ka kekeda suli kameli fuana toae ki uri faatai folaa lae 'ani kameli toaa rao mamana nia ki God. Ade lae 'uri nai, na wane 'e'ete ki lau gwana ne kera ilia. Ni kameli nao meli si ade 'uri nai.

2 Ni kamolu naa ne talafana si kekeda laa nai uri faatai lana kameli 'aboosol mamane ki, suli ne molu manata mamana ma na toae ki sui guu daka saitomana naa.

3 Na manata mamana laa kamolu nia talafana kekeda laa ne Kraes nia kedaa ma ka falea fuameli, ne faatainia kameli 'aboosol mamane ki. Na kekeda laa nai, Kraes nia nao si kedaa lau 'ana igi. Nia kedaa 'ana Anoedoo Abu nia God mauri. Ma nia ka nao si kekeda 'i fafona ta reba fau mala bae da ilia 'ana taki nia God. Nia kekeda 'i lao mangokolu wane.

4 Kameli meli manata fifii tasa 'ana si doo nai, suli meli manata ngado ne God nia 'adomi kameli 'i nunufana Kraes.

5 Kameli nao meli si saea lau sae kameli meli bobola fai raoa nai nunufana saitomadooa kameli ki. God 'ana ne adea meli ka bobola fai rao lae fuana.

6 God nia adea meli ka bobola fai bae lae sulia alangaia falu nia. Na alangaia falu nai nia nao lau si baea keda lana baki gwana lao taki bae. Nia na raoa nia Anoedoo Abu lau 'ana lao mangona wane. Suli na taki keda lana bae nia falea gwana maee fua wane, aia ma na Anoedoo Abu 'ana ne nia falea maurie fua wane.

7 Na taki bae sa Mosis bae da kedaa mai fafona roo reba fau ki nia dao fai maee fua wane. Ma na rara tetede lana kakalia sa Mosis 'ana si kada bae nia ngali mai reba fau baki ka dao, nia adea ka 'afitai fua toaa bae 'Israel uri daka

bubungia maana sui boroi 'ana rara lana bae ka mamafungi sui naa 'ana si kada bae.
8 Aia ma 'i tari'ina, na Anoedoo Abu nia diana tasa lau talua diana lana taki suli ne Anoedoo Abu nia falea naa maurie fua wane.
9 Na alangaia kwali bae na diana lana 'e falea gwana kwakwaee ma na maee fua wane. Aia, ma na alangaia falu nee nia diana tasa lau suli nia ilia wane ka too 'o'olo 'i maana God.
10 'I tari'ina nee na alangaia bae sulia bae lana taki nia nao si diana naa, suli na alangaia falu nee nia diana ka talua lau.
11 Na alangaia bae sulia taki, bae nia kwali naa, nia dao mai fai diana laa talingai. Aia, ma na alangaia falu nee nia dao mai fai diana laa talingai ne talua lau suli nia totoo nao si kwali naa.
12 Na diana tasa lana taala falu nee ne adea kameli nao meli si mau 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee.
13 Kameli nao meli si mala lau sa Mosis bae nia suusia maana 'ana si maku bae uri toaa bae 'Israel ka nao dasi lio talitona lau maana fai rara laa bae lelea ka kwali gwana bae.
14 Na toaa bae 'Israel na lioda ki 'e sadi. Ma lelea mai ka dao boroi 'i tari'ina si kada kera daka teemainia boroi Kekeda laa Abu ki, kera ka nao dasi lio saitomana guu doo mamane. Na manata lada ki nia mala gwana sa Mosis 'ana si kada bae si maku bae nia suusia maana. Ma sui boroi 'ana, lea ta wane 'ani kera nia ka manata mamana 'ana Kraes, wane nai God kai lafua si maku nai faasia manata lana ma nia kai lio saitomana doo mamane.
15 Ma 'i tari'ina nee, si kada kera daka teemainia boroi taki nia sa Mosis, si maku nai ka suusia gwana maada ki faasia lio saitoma lana doo ne mamana.
16 Ma sui boroi 'ana, lea ta wane 'ani kera nia ka oli mai talea na Aofia, wane nai na Aofia kai lafua si maku nai faasia manata lana.
17 Na Aofia nia na Anoedoo Abu. Ma na Anoedoo Abu lea nia too 'ana mauria nia wane na wane nai ka too lau guu 'ana sakwadoloa lae.
18 Ma 'i seeri ni kolu toaa ne si maku bae nao si suusia naa maa kolu ki kolu kolu faatainia diana tasa lana Aofia. Na Anoedoo Abu nia Aofia 'e saungai kolu lelea kolu ka mala na 'akolu na Aofia 'inito kolu.

4

1 Nunufana kwai'ofeia nia God fuameli nia ka 'aili kameli naa uri faarongo talo lae 'ana si faarongoa diana nee. Aia ma ni kameli 'afitai meli ka too lau faasia ili lana.
2 Kameli nao meli si ilia doo ne da agwa ma daka faa noni susuala ki. Kameli nao meli si suke, ma ka nao meli si bulasi 'e'ete 'ana bae lana God. God naa ne nia suai kameli meli faarongo 'ana doo mamane ki uri toae ki daka faamamanea raoa kameli.
3 Lelea si Faarongoa Diana ne meli faarongo ai nee nia 'afitai uri saitoma lana, tara toaa ne da naofia naa mae lada kera 'afitai daka saitomana.
4 Suli sa Saetan waa ne 'inito faafia molaagali nee 'i tari'ina nia faarorodoa manata lada uri ka nao dasi manata mamana. Nia ne suusia maada uri ka nao dasi suana folaa lana si Faarongoa Diana nee sulia na 'initoaa nia Kraes na nununa God.
5 Nao kameli meli si faarongo suli kameli tala 'ameli. Kameli meli faarongo lau 'ameli sulia Disas Kraes na Aofia. Ma meli ka 'aili kameli 'ana toaa rao nia ki sa Disas ne nia odu kameli uri 'adomi lamolu lae.

6 'Ana si kada bae God nia saungainia doo ki, nia bae 'urii, “Alu folaa lae nia
tala folaa fua lao rorodoa lae.”✡ Nia lau gu ne falea folaa lae fua lao manata
lakolu uri kolu ka saitomana God ne 'initoa ne Kraes faatai folaa 'ani nia.
7 Na folaa laa talingai ne nia folaa fua lao nonimeli ki ne makeso, nia mala
'ana ta doo diana tasa ne God nia alua lao ta kwade doo didikwe gwana, 'uri
'i seeri na tetedea baita tasa ne meli too ai na doo nia God 'ana, ma ka nao
lau doo kameli 'i tala'ameli.
8 'Ana si kada 'oro ki kameli dao toi 'afitaia ki, sui boroi 'ana, kameli nao
meli si lukasia raoa kameli. Ma 'ana tai si kada, kameli nao meli si saitomana
tee ne kai fuli fuameli, sui boroi 'ana kameli meli ka fiitona gwameli God.
9 Ma sui boroi 'ana kameli meli ka too 'ana malimae 'oro, God nia nao si
lukasi kameli. Ma sui boroi 'ana na malimae kameli ki daka 'ui 'ani kameli 'i
saegano, kameli meli ka tatae lau gwameli 'i langi.
10-11 Iuka, nia mala 'ana ne na malimae kameli ki da saungi kameli 'afa sato
ki sui guu, suli kameli meli faatalongainia sa Disas. Na nonimeli nia 'uri nia
naa 'ana mae lana, uri toae ki daka suai mauria nia nii 'ani kameli.
12 Nia ne kameli meli ka naofia maee nunufana raoa ne meli ilia, ma ni
kamolu molu ka dao toi mauria firi 'i nunufana.
13 Na Kekeda laa Abu bae nia bae 'urii, “Suli ne nau ku manata mamana
'ana God, nia ne adea nau ku bae suli nia.”✡ Kameli meli ka faamamanea lau
guu, suli ne meli bae sulia God suli kameli meli manata mamana 'ani nia.
14 Kameli meli saitomana God nia tataea sa Disas na Aofia faasia maea.
Ma God nia kai tatae kameli lau guu faasia maea 'uria nai nia tataea sa
Disas faasia maea. Ma God nia kai ngali kameli lau guu fai kamolu uri too
kwaimani lae fai nia.
15 Kameli meli liu lao 'afitaia 'oro 'uri nai ki, uri ka 'adomi kamolu. Ma 'i
seeri, si kada toaa oro ki da dao toi liosaua nia God, tara toaa 'oro lau guu
daka tango nia ma daka faa'inito nia.
16 Suli ne nia 'uri nai, kameli 'afitai meli ka too lau faasia faatalongai lae.
'Afa sato ki sui guu nonimeli nia makeso ka sifo naa, aia ma na mangomeli
nia ka 'a'alimauria ka lelea gwana.
17 Na 'afitaia ne kameli meli liu ki laona 'i tari'ina nia kai sui. Ma suli ne
kameli meli liu lao doo nai ki, God nia kai falea na 'initoaa baita totoo firi
fuameli. Na 'initoaa ne meli kai ngalia, nia baita ka talua na 'afitaia neki
meli liu ki laona 'i tari'ina.
18 Kameli nao meli si manata lau sulia doo neki maaewane liotoi. Kameli
meli manata lau 'ameli sulia na doo neki maaewane nao si bobola fai liotoi
lae. Suli na doo neki maaewane liotoi, kera too nao si tau guu. Na doo neki
maaewane nao si bobola fai liotoi lae lau 'ana ne totoo dasi sui naa.

5

1 Kolu, kolu saitomana si kada ne kolu mae 'ana nonidoo 'ana ano nee, ne
mala 'ana ta babala ni okosi lana lau gwana, God nia kai falea nonidoo falu
fuakolu. Na nonidoo nai, God 'ua guu ne tala saungainia, nao lau wane. Ma
na nonidoo nai na nonidoo 'i salo ne nia totoo si sui.
2 Kada ne kolu too 'ana nonidoo nee 'ana molaagali nee, kolu kolu dooria
'asia naa uri too lae 'ana nonidoo falu nai God nia kai fale fuakolu faasia 'i
salo.
3 Si kada kolu too 'i salo, kolu kai too naa 'ana nonidoo falu.
4 Si kada ne kolu too 'ua lao molaagali nee, na noni kolu ki da makeso ma
daka oli toli naa nunufana 'afitaie ki. Nao kolu si dooria lau sae uri kolu ka

✡ **4:6** Dionisis 1:3 ✡ **4:13** Sam 116:10

mae 'akolu nai. Nao. Ma kaa kolu dooria uri kolu ka too 'akolu 'ana nonidoo falu nai 'i salo. Uri 'i seeri na nonidoo ne kai mae lau gwana nee ka tatala naa uri ka too 'ana nonidoo ne mauri ka lelea firi.
5 Aia, God ne nia ade akau 'ani kolu uri si doo nai ka fuli 'uri nai. God ne nia falea Anoedoo Abu ne nia na fafarangadoa nia God fuakolu uri maasi lana doo diana nai ki nii 'ua mai.
6 Doo nai ne adea kolu ka noniraa gwakolu 'ana si kada ki sui guu. Ni kolu, kolu saitomana si kada kolu too 'ua 'ana nonidoo 'ana molaagali, kolu nao kolu si too 'ua 'i salo fai Aofia kolu.
7 'I seeri kolu ka too 'ua gwakolu 'ana faamamane lana, nao lau sulia doo kolu suai 'ana maa kolu.
8 Doo ne adea guu ma kolu ka noniraa gwakolu 'ana si kada ki sui gu ma kolu ka dooria 'akolu too tau lae faasia nonidoo nee 'ana molaagali. Uri kolu ka too kwaimani 'akolu 'i fera kolu 'ua guu 'i salo fai Aofia.
9 Lea kolu ka mauri 'ua gwakolu ma nao kolu ka mae naa boroi, si doo 'initoa kolu naa ne uri ili lae sulia doori lana Aofia.
10 Ni kolu sui naa ne kolu kai uu 'i naofana Kraes ma nia kai didia raoa kolu ki sui guu. Ma nia kai falea kwaiaraa ne bobola fainia raoa neki sui guu kolu ilida ki 'i seki si kada kolu nii 'ua 'ana noni lao molaagali nee. Lea ta raoa ka diana ma nao ka ta'aa boroi, nia kai falea kwaiarae fua si raoa nai ki sui guu.*

Si baea sulia kwaimani lae lau fai God nunufana Kraes

11 Doo ne adea guu meli ka faarongo diana 'ana toae ki nai, uri daka manata mamana ai ne meli maungia Aofia. God nia saitoma diana 'ani kameli fai raoa nai, ma ni nau ku dooria molu ka saitoma diana lau guu 'ani kameli ka diana 'asia naa.
12 Kameli nao meli si sasi guu uri faadiana lameli tala'ameli 'i maa molu. Kameli meli dooria 'ameli uri molu ka tala lio saitomana 'amolu raoa ne meli ilia. Uri 'i seeri molu ka saitomana sae lana doe fua toaa neki da bae inala sulia doo suai lae ki gwana 'i sara ne diana ma ka nao lau doo fasi lao mangoewane.
13 Wane ki da saea kameli meli oewanea. Kera daka saea boroi kameli meli oewanea, God 'ana ne meli rao fuana. Ma sui lea kera daka saea kameli meli manata, nia ka mamana gwana suli meli rao tetede uri meli ka 'adomi kamolu.
14 Na liosaua nia Kraes fuakolu ne adea meli ka rao tetede nee, suli meli faamamanea Kraes nia mae fulingakolu sui guu talafana sae kolu sui guu kolu mae naa.
15 Nia mae fulingana toae ki tiifau uri toaa ne da mauri nunufana mae lana ka nao dasi too lau sulia doori lada 'i tala'ada, ma daka too na 'ada sulia doori lana Kraes waa ne mae uri kera ma God ka tatae nia lau gwana faasia maea.
16 Doo ne adea guu, na manata lakolu fua ta wane ka nao si mala lau manata lana toaa nee 'ana molaagali. Nia mamana, 'ana kada 'i nao kolu manata lau gu 'uri nai fua wane ki, suli kolu manata garo sulia Kraes ma kolu ka saea nia waa tatakwai gwana. Ma sui 'i tari'ina, kolu saitomana naa nia nao lau ta waa tatakwai gwana.
17 Na wane ne nia tiidooa fai Kraes, nia wane falu naa. Na tooa kwali nia wane nai ka sui naa, ma na mauria falu naa ne nia too ai.
18 Doo nai ki sui guu, God 'ana ne ilia. Nia oli fai kolu faasia malimae lae 'ani nia kolu ka kwaimani lau fai nia 'i nunufana Kraes. Ma si raoa nai 'ana

* **5:10** Sa Bol toolangaidoo lau guu 'uri nai 'ana 1 Koren 3:13.

olitai lana mai wane uri kwaimani lae lau fai God nia falea naa 'i 'abameli uri meli ka ilia.
19 God nia manata lukea abulo ta'aa laa kera wane ki ma ka oli mai fai kera uri kwaimani lae lau fainia 'i nunufana Kraes. Ma nia ka falea si raoa nai fuameli uri faatalongai lana si baea sulia God ne nia olitainia mai toae ki uri kwaimani lae lau fainia.
20 Doo nai gu ne adea ma kameli na toaa fua bae lae sulia bae lana ki Kraes naa nee. Ma 'ana si kada kameli meli bae sulia, nia talafana sae God tala'ana nia tala bae 'ana. Aia, ma 'i nunufana Kraes, kameli meli bae fifii 'ani kamolu uri molu ka faolomainia God nia ka talana 'ana mauria kamolu ki faasia na malimae lae 'ani nia, uri oli molu ka kwaimani lau fainia.
21 Kraes waa bae nao si ilia naa tasi abulo ta'aa lae, God 'e kwae nia faafia abulo ta'aa laa kolu ki, uri 'i nunufana Kraes, God ka saungai kolu kolu ka 'o'oloa 'i naofana.

6

1 Suli ne kameli meli rao kwaimani fai God, kameli meli bae fifii kau 'ani kamolu uri nao molu si ngali tatakwai lau 'ana ade dianaa nia God fuamolu.
2 God nia bae 'urii lao Kekeda laa Abu ki,
"'Ana si kada nau 'ua guu uri faatai lana ade dianaa nau fuamolu, nau ku
rongoa foa laa kamolu ki.
Ma 'afa sato nau 'ua guu uri faamauri lamolu lae, nau ku 'adomi kamolu."✡
Rongoa fasi nau ku faarongo kamolu: Si kada naa uri ngali lana ade dianaa nia God fuamolu ne. Ma fa sato nia naa God uri faamauri lamolu ne.
3 Kameli meli too 'ana tooa ne nao meli si ilia tasi doo ne ka faa ta'aalia manata lana ta wane. Meli ili uri nai uri ka nao dasi saea tasi doo ne ta'aa sulia raoa ne meli ilia.
4 Aia ma 'ana si kada ki sui guu kameli meli ili diana 'ana si raoa nee uri abulo lameli ka faatainia ne kameli na toaa rao nia ki God. Nia ne adea meli ka mamarato gwameli fai toaa ne da falea 'afitaia 'oro neki fuameli.
5 Ma ni kera daka kwae kameli ki, ma daka alu kameli ki lao lookafo ma daka tatae rakesasu tiifau uri kameli ki. Kameli meli rao 'angasi, ka nao meli si maleu diana ma meli ka fiolo mae ki gwameli.
6 Kameli meli ka faatainia gwameli ne kameli toaa rao nia ki God 'ana ade 'o'olo lameli ki, 'ana saitomadooa ne meli too ai, 'ana mamarato lae ma 'ana ade diana lae ne meli faatainia fua wane ki. Ma 'ana Anoedoo Abu ne meli too ai ma 'ana liosaua mamane ne meli faatainia.
7 Kameli meli bae 'initoa sulia toolangaidooa mamana nee ma na tetedea nia God ka nii fai kameli. Ma na abulo 'o'olo lameli ka mala 'ana ta 'ila ni firu fai ta talo ni foda lae fuameli.
8 Tai wane ki da manata 'initoa 'ani kameli, ma tai wane ki ka nao guu. Tai wane ki daka tango kameli, ma tai wane ki daka ununu ta'aa gwada suli kameli. Sui boroi 'ana meli ka bae mamana, tai wane ki daka saea kameli toa suke ki gwana.
9 Wane ki nao dasi dooria lio saitoma lameli sui boroi 'ana kameli wane 'oro ki da saitoma meli. Kameli meli naofia maee 'ana kada 'oro ki ma sui boroi 'ana meli ka mauri 'ua gwameli. Kera daka kwaeta'aa 'ani kameli ma sui boroi 'ana ka nao dasi saumaeli kameli guu.
10 Kera daka sasi uri faaliodila lameli, sui boroi 'ana kameli meli ka ele gwameli 'afa sato ki sui guu. Meli ka neana gwameli lao molaagali, ma sui boroi 'ana kameli ne meli 'adomia toaa 'oro ma daka suadoo 'ana suadooa

✡ **6:2** 'Aesaea 49:8

faasia 'i salo. Meli ka oli kukuru 'ana doo 'oro lao molaagali nee, sui boroi
'ana kameli meli ka too 'ana doo diane ki sui guu faasia 'i salo.
11 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae ne molu nii 'i Koren, kameli meli bae
folaa sulia 'afitaia kameli ki siamolu ma ka nao meli si saufinia manata
lameli faasi kamolu.
12 Na liosaua kameli fuamolu nao si oli kukuru. Kamolu gu ne liosaua
kamolu fuameli nia oli kukuru.
13 Si baea nau fuamolu mala 'ana wela nau ki naa nia 'urii: Nau ku dooria
kolu ilia ka bobola guu. Ne molu liosau baita 'ani kameli mala lau guu ne
meli liosau baita 'ani kamolu.

Kolu na beukaua nia God

14 Aia, nao molu si 'ado kwaimani fai toaa nao dasi manata mamana ki, suli
wane ne nia too 'o'olo ma na wane nia nao si too 'o'olo keeru 'e'ete kwailiu.
Ma na folaa lae 'afitai ka 'ado fai rorodoa lae.
15 Sa Disas Kraes fai sa Saetan, 'afitai daru ka alu tii manata laa. Ma na
wane manata mamana 'ana sa Disas Kraes ma na wane ne nao si dooria
manata mamana boroi 'afitai daru ka bobola lau guu.
16 Beukaua nia God, nao si diana uri daka foosia nunuidoo ki lau guu 'i
seeri. Ma ni kolu toaa manata mamana ki, kolu mala 'ana beukaua God. Suli
God nia bae 'urii,
“Nau kwai too fai toaa nau ki.
Ma kwai liu kwailiu 'i matangada.
Ni nau ne God kera, ma ni kera na toaa nau.”✡
17 Aofia ka bae lau gu 'urii,
“Molu lea mai faasia toaa nao dasi manata mamana ki, ma molu ka too 'e'ete
faasi kera.
Nao molu si ilia doo ta'ae ki, ma 'i seeri nau kwai ala faafi kamolu.✡
18 Lea kamolu molu ade 'uri nai, nau na Maa mamana kamolu, ma ni kamolu
na wela mamana nau ki naa.
Nau, na Aofia rigita tasa ne ku saea si doo nai.”✡

7

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, doo nai ki ne God nia alangainia mai
fuakolu. Nia 'uri nai, kolu faafaalu kolu 'akolu tala'akolu faasia na ta'aa lae
ne adea noni kolu ma mauria kolu ki ka bilia. Ma kolu ka too 'o'olo tiifau na
'akolu uri sae'inito lae 'ana God.

Sa Bol nia ele sulia si faarongoa sa Taetas nia dao fainia

2 Aia, kameli meli dooria 'asia naa uri molu ka gwale kameli, suli kameli
nao meli si ade ta'aa guu fua ta wane, ma ka nao meli si tauwelaa guu ta
wane, ma ka nao meli si sukea guu ta wane.
3 Si doo nai nau ku saea nai, nau nao kwasi ngatafi kamolu lau nai. Suli nau
ku faarongo kamolu sui naa ne kameli meli liosau 'asia naa 'ani kamolu. Lea
meli ka mauri 'ua gwameli ma nao meli ka mae naa boroi na too kwaimania
kolu nia 'afitai ka sui.
4 Na manata ngadoa nau ma na ele laa nau suli kamolu nia baita 'asia naa.
Sui boroi 'ana kameli meli ka liu lao 'afitaia 'oro ki, nau nao kwasi mau. Nau
ku ele gwakua.
5 Ma si kada meli dao 'i Masedonia,✡ kameli nao naa ta momola laa. Kameli
meli dao toi 'afitaia 'oro, suli na malimae kameli ki da olisusuu fai kameli ma
meli ka manata 'a'abo lau guu suli kamolu.

✡ **6:16** Leftikas 26:12; 'Isikel 37:27 ✡ **6:17** 'Aesaea 52:11 ✡ **6:18** 2 Samiol 7:14 ✡ **7:5** 2 Koren 2:13

6 Aia ma sui God ne kai falea ele lae fua toaa liodila, nia ka falea ele lae
fuameli nunufana dao lana sa Taetas siameli.
7 Na dao lana sa Taetas siameli ne adea meli ka ele. Ma meli ka ele lau
guu sulia si baea ne nia dao fainia ma ka saea kamolu molu adea manata
lana ka diana. Ma nia ka faarongo kameli lau guu ne kamolu molu dooria
'asia naa uri ku lea kau siamolu. Nia ka faarongo kameli lau guu ne kamolu
molu kwaimanatai 'asia naa fuaku suli 'afitai laa ne molu falea fuaku. Nia ka
faarongo kameli lau guu ne kamolu molu liosau mamana 'ani nau. Kameli
meli ka ele 'asia naa sulia doo nai ki.

8 Sui boroi 'ana molu ka kwaimanatai sulia na kekeda laa bae ku ilia
kau, nau ku manata sulia nia diana gwana bae nau ku ilia kau. 'Ana safali
lana 'ana si kada ku saitomana kamolu molu kwaimanatai, nau boroi ku
kwaimanatai uria na kekeda laa bae ku ilia kau. Ma sui boroi 'ana, na liodila
laa nai doo fua si kada kukuru gwana.
9 'I tari'ina nau ku ele gwakua, sui ta nau nao kwasi ele lau suli ne molu
kwaimanatai. Nau ku ele lau 'aku suli ne kamolu molu kwaimanatai ma
molu ka bulasi manataa. God ne nia 'adomi kamolu lao liodila laa nai ma
nia ka adea kekeda laa bae ka nao si tauwela kamolu lau.
10 Lea God nia faaliodilaa ta wane, nia kai kwai'adomi fuana uri ka bulasi
manataa faasia abulo ta'aa laa nia uri God ka faamauri nia. Nia ne diana
tasa, ma ni kolu kolu ka ele sulia. Sui ta, lea wane nia ka liodila boroi
ma ka nao si bulasi manataa guu faasia abulo ta'aa laa nia, nia kai maelia
kwaimanataia nai.

11 Nau ku dooria uri molu ka suana 'amolu si doo diana ne kwaimantai laa
nai God nia falea 'e ilia fuamolu. Tee nia ne adea molu ka dooria 'asia naa
faatai folaa lae 'ana ade 'o'olo lamolu. Ma nia ne adea molu ka rakesasu 'ana
garoe 'uri nai ku ngatafi kamolu faafia nai. Ma ka adea molu ka dooria 'asia
naa sua laku lau, ma ka adea molu ka dooria 'asia naa ili 'o'olo lae 'ana doo
ki. Nia ne adea molu ka manata tetede uri fale lana kwakwaea fua sa wala
nai 'e ilia abulo ta'aa laa nai. Ade laa nai molu ilia nia faatainia kamolu ote
kamolu 'ana 'ado lae fai sa wala nai 'ana si doo ta'aa nai nia ilia.

12 Nia gu ne adea nau ku kekeda boroi kau fuamolu ma ka nao kwasi
kekeda lau fua na wane ne nia fulia garoe, ma ka nao lau guu fua wane
ne da fulia garoe fuana. Nau ku kekeda lau 'aku kau fuamolu uri molu ka
faatainia liosaua kamolu fuameli. God ne nia lio saitomana liosaua kamolu
nai fuameli nia doo mamane.
13 Si doo nai nia adea kameli meli ka ele 'asia naa.

Nao lau otona si doo nai ki gwana ne adea meli ka ele 'asia naa. Kameli
meli ele tasa lau guu suli meli rongo sa Taetas nia ele 'asia naa sulia doo diana
neki molu ilida ki fuana.
14 Nau ku faarongoa sa Taetas 'i nao 'ana birangaa diana ne molu too ai. Ma
si doo nai nia mamana, suli si kada sa Taetas nia dao siamolu, kamolu molu
faatainia naa mamana lana si doo nai meli saea suli kamolu nai. Kamolu
molu faatai folaa 'ana tango laa ne meli ilia suli kamolu ma sa Taetas ka
rongoa, nia mamana.
15 Si doo nai ne adea liosaua nia fuamolu ka baita 'asia naa, suli nia manata
toi na roosulidoo laa ne molu ilia 'ana doo neki nia saea fuamolu. Nia liosau
'ani kamolu suli nia manata toi si kada nai molu gwale nia ma molu ka
sae'inito 'asia naa 'ani nia.
16 Nau boroi ku ele 'asia naa sulia si doo nai, ma ku fiitomolu 'ana si doo ki
sui guu.

8

Na kwai'adomie fua toaa manata mamana ki

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria uri molu ka saitomana si doo ne
God nia 'adomia konia manata mamana neki 'ana bali lolofaa 'i Masedonia
ma daka ilia nunufana ade diana laa nia.
2 Sui boroi 'ana kera daka liu lao 'afitaia baita ki 'ana ilitooe, kera daka ele
gwada. Ma sui boroi 'ana kera daka siofaa 'asia guu, kera daka falea gwada
doo 'oro ki 'asia naa fua 'adomi lana toae ki.
3 Nau ku faamamane kera suli da falea doo ki ka bobola lau guu fai
suadooa kera ki, ma 'ana kada 'oro ki lelea ka talua gwana suadooa kera ki.
Kera da ilidoo 'uri nai sulia doori lada gwana 'i tala'ada.
4 Kera daka radui kameli lau guu uri sae daka kwai'adomi 'ada fai kameli
fua toaa manata mamana ki lao bali lolofaa 'i Diudia.
5 Kameli meli tona lau gwameli ne meli suai kera da ade 'uri nai. Kera da
ade 'uri nai suli da safali fale kera fasi 'ada fua Aofia 'i nao lea sui dafi ilia si
doo ne kameli meli dooria suli kera da ade sulia doori lana God.
6 Sa Taetas ne nia safalia mai si raoa nai 'i Koren 'ana koni malefo lae fua
'adomi lana toaa 'i Diudia. Nia ne adea meli ka bae fifii fuana uri ka rao
'initoa 'ana si raoa nai uri ka 'adomi kamolu ma molu ka faasui diana ai.
7 Kamolu, na manata mamana laa kamolu nia baita ma molu ka saitoma
diana naa 'ana bae lae, ma na saitomadooa kamolu ki ka 'idu naa, ma molu
ka manata totongai naa uri ili lana doo diane ki ma na liosaua kamolu
fuameli boroi ka baita lau guu. Nia 'uri nai, nau ku dooria uri molu ka 'idu
baita lau 'ana ade diana laa kamolu 'ana fale lana kwai'adomi laa nai fua
toaa 'i Diudia.
8 Aia, si baea nai, nia nao lau tasi baea uri suumai lamolu lae fua ili lana
si doo nai. Nau ku saea lau 'aku 'uri nai uri molu ka 'ali'ali lau guu fai si fale
kwai'adomi laa kamolu mala 'ana toaa ne da 'ali'ali fai si fale kwai'adomi laa
kera. Ma 'i seeri nia ka faatainia baita lana liosaua ne kamolu too ai.
9 Kamolu molu saitomana Aofia kolu sa Disas Kraes na liosaua nia fuakolu
'e baita tasa. Sui boroi 'ana nia ka 'inito mai 'i salo, nia fale nia 'i tala'ana uri
neana lae, nia lea mai ka too 'ana noni uri ka 'adomi kolu. Ma suli ne nia 'e
neana, nia ne adea kolu ka 'inito.
10 Aia, nau ku manata toi nia diana uri molu ka faa 'isia naa si malefo bae
molu safali konia mai 'afa ngali bae sui kau bae. Kamolu naa bae konia
manata mamana totoonao bae molu safali manata toi koni malefo lae uri
'adomi lana toaa nai 'i Diudia.
11 Nia 'uri nai, nia diana uri molu ka uu ngasi lelea molu ka faasuia guu
si raoa nai. Nia ka diana lau guu uri na kwaidooria kamolu 'ana 'isi lana si
raoa nai ka mala lau guu 'ana si kada bae molu safalia mai ai. Ma uri molu
ka falea naa ta fita si malefo ne molu bobola naa uri fale lana.
12 Suli lea molu kwaifaolomai naa uri fale lana kau si kwai'adomia nai, God
nia ka ele sulia si doo nai. Suli nia dooria uri molu ka falea si doo ne molu
too ai, nao lau si doo ne nao molu si too ai.
13-14 Na manata laku nao si dooria lau guu uri molu ka 'adomia 'amolu toaa
nai da nii lao 'afitaie ki ma ni kamolu molu ka ulafu gwamolu. Nia diana tasa
uri molu ka 'adomia toaa siofaa ki, suli ne kamolu molu too 'ana doo ki ka
bobola fai ili lana. Ma 'ana si kada nii 'ua kau, lea kamolu molu nii lao 'afitai
lae ma kera daka too 'ana doo ki, kera tara daka 'adomi kamolu lau guu. Lea
kamolu molu ade 'uri nai, tara kamolu molu ilia doo ki ka bobola sui guu fua
kwai 'atoia kera toae ki sui guu.
15 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,

“Na wane ne nia konia doo ki ka 'oro, nia nao si too 'ana doo ki si talua lau
kwai 'atoia nia ki.
Ma na wane ne nia konia doo ki ka nao si 'oro, nia ka nao si oli kukuru lau
guu 'ana doo ki.”

Sa Taetas fai ta roo waa lau da ngali kwai'adomie uria Koren

16 Kameli meli tangoa 'asia naa God suli ne nia falea si manatae wane fifii
nai fua sa Taetas uri ka 'adomi kamolu mala lau guu ne kameli too ai.
17 Suli si kada kameli meli ledi nia uri ka kwai'adomi fuameli 'ana si raoa
nai, nia ka ele 'asia naa uria ili lana suli nia 'ua guu tala dooria 'adomi lameli
lae.
18 Kameli meli falea lau gu kau tii wane 'ana toolaku ki fainia. Sa wala nai,
nia waa toaa manata mamana ki sui guu da manata 'initoa 'ani nia, suli nia
'e rao tetede 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee.
19 Na toaa manata mamana neki da fili nia uri nia ka lea ki fai kameli uri
koni lana malefo bae fua toaa manata mamana 'i Diudia. Na toaa 'oro daka
tangoa Aofia faafia si raoa nai. Raoa nai ka faatainia lau guu ne kameli meli
dooria 'asia naa 'adomi lana toaa manata mamana neki da siofaa.
20 Kameli meli sua diana 'asia naa sulia si malefo nai fasi ade lea ta wane
ka saea tasi doo ta'aa suli kameli.
21 Suli ni kameli meli dooria uri meli ka ilia si doo ne 'o'olo 'i maana God
ma 'i maana toae ki lau guu.
22 Kameli meli falea kau ta ruana waa lau guu 'ana toolakolu ki uri ka lea
kau fai roo waa neki nai. 'Ana si kada 'oro ki, kameli meli suana sa wala
nai nia noni maabe 'asia naa 'ana kwai'adomi lae. Ma 'i tari'ina, nia manata
ngado 'ani kamolu ma ka dooria 'asia naa 'adomi lamolu lae.
23 Sa Taetas naa ne rao kwaimani fai nau uri 'adomi lamolu lae. Aia,
na roo toolakolu nai ki daru lea kwaimani kau fainia nai, na roo waa na
konia manata mamana neki da fale keerua ki kau ma na raoa keerua ki ka
faa'initoaa sa Disas Kraes.
24 Nia diana uri molu ka faatainia liosaua kamolu fuada, uri toaa manata
mamana ki sui guu, daka saitoma diana 'ana tango laa ne meli ilia 'ani
kamolu nia doo mamane.

9

Kwai'adomia fua toaa manata mamana 'i Durusalem

1 Aia, nau lea sae nao kwasi kekeda boroi kau fuamolu sulia na kwai'adomi
laa ne kolu konia uri fale lana fua toaa manata mamana da siofaa ki 'i Diudia,
nia ka diana gwana. Suli nau ku saitomana gwaku kamolu ne molu safalia
mai koni lana malefo nai.
2 Nau ku lio saitomana gwaku ne kamolu molu manata totongai 'ana
kwai'adomi lae 'uri nai. Ma ni nau ne ku bae inala sulia ade diana lamolu
nai 'i maana toaa neki lao lolofaa 'i Masedonia ma ku bae 'urii, “Na toaafuta
kolu ki lao bali lolofaa 'i Gris mone kera da safali 'ua naa 'afa ngali bae daka
konia si malefo fua fale lana uri kwai'adomi lae.” Si kada toaa 'i Masedonia
ki da rongoa si doo nai nau ku saea, na 'oro lana wane 'ani kera daka dooria
lau guu fale kwai'adomi lae.
3 Aia, nau ku bae inala kau suli kamolu fua toaa 'i Masedonia ne molu safali
konia si malefo nai. Nia ne nau ku odua kau toolakolu neki daka lea na kau
siamolu uri daka 'adomi kamolu uri molu ka fale 'isi 'ana si malefo nai fasi
ade lea na bae inala laa nai ku ilia suli kamolu ka nao si mamana guu.
4 Ma lea sae nao molu si ade akau ma tai wane manata mamana 'i
Masedonia daka lea kau fai nau si kada ku lea kau siamolu, ma kera daka

suana ne nao molu si ade akau guu 'ana malefo kamolu, kameli tara meli ka 'ide sulia na manata ngadoa kameli 'ani kamolu. Ma ni kamolu boroi tara molu ka 'ide 'asia naa.
5 Doo nai ne adea nau ku manata toi ka diana uri fale lana kau toolakolu nai ki uri daka lea kau siamolu 'i nao uri daka 'adomi kamolu 'ana ade akau lae 'ana si malefo bae molu alangainia bae. Uri 'i seeri na fale laa kamolu nai ka kwaimaakwali naa, ma uri si fale laa nai ka lea 'ana sulia doori lamolu 'i tala 'amolu. Nao lau si doo ne ta wane lau gwana nia suumainia fuamolu uri ili lana lae.
6 Aia, nao molu si manata buro 'ana si doo bae na tarifula lae nia saea: Lea na aludooa kolu nia tu'uu gwana, na koni dooa kolu boroi ka tu'uu lau guu. Ma lea na aludooa kolu nia baita, na koni dooa kolu boroi ka baita lau guu.
7 Doo ne adea guu, toae ki sui guu daka fale 'ana fale laa ne lea mai fasi lao mangoda ki. Nia nao si diana uri daka fale ogoni, ma nao daka fale 'ana fale laa suumai lana. Suli God nia ele sulia wane ne manata lana ele uri fale lae.
8 God nia bobola fai fale lana doo diana 'oro fuamolu lelea ka talua lau guu kwai 'atoia kamolu ki, uri 'ana si kada ki sui guu molu ka too 'ana doo neki sui guu molu 'atoia, ma molu ka too 'ana tai doo ki lau uri 'adomi lana lau tai wane.
9 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,
“Kera da fale dangatai fua toaa siofaa ki, nia ne God ka nao si manata buro
'ana fale lae 'ada.”
10 God ne nia falea na miga doo uri fasi lana fua waa fasidoo ma ka falea fanga ni 'ani lana. Nia kai falea si doo ki fuamolu kai 'oro ka 'idu lau uri molu ka fale ka 'idu lau fua toaa siofaa ki.
11 'Ana si kada ki sui guu God nia kai ilia molu ka too 'ana doo 'oro uri molu ka bobola fai 'adomi lana 'ana wane ki. Ma toaa 'oro kera da kai tangoa God fua kwai'adomi laa ne molu falea ne meli kai ngalia ma meli kai falea fuada.
12 Si doo ne kamolu molu falea, nia kai 'adomia na toaa nia ki God, ma nia ka ilia toaa 'oro ki lau guu kera daka tangoa God.
13 Kamolu molu kai faa'initoaa God 'ana fale laa baita kamolu ki. Na fale laa baita kamolu ki fuada kai faatainia ne kamolu molu ade sulia si Faarongoa Diana nia Kraes.
14 Ma kera da kai foa fuamolu 'ana liosaue suli na liosaua nia God nia faatai fuada 'ani kamolu.
15 Alu kolu tangoa God uri Wela nia. Suli nia naa ne fale laa diana tasa 'asia na ne God nia falea fuakolu. Nao tasi baea si bobola fai 'inifita lana fale laa nai.

10

Bol nia firu tetede suusia rigitaa Aofia falea fuana suli wane ki bala faafi nia

1 Aia, ni nau sa Bol ku bae fifii kau fuamolu 'ana marabibi lae ma na abulo tu'uu lae mala 'ana Kraes. Wane ki da saea nau ku bae noniraa gwaku sulia doo ki 'ana kekeda lae 'ana si kada ku nii tau faasi kamolu, ma daka saea nau ku maugafi 'ana bae lae 'ana si kada ku nii siamolu.
2 Nau ku gani kamolu kau uri molu ka 'olosia abulo lamolu ki uri si kada ku dao kau siamolu, nau ka nao kwasi ngatafia lau bali 'amolu ne da saea kameli meli lea gwameli sulia birangana toaa 'ana molaagali.
3 Nia mone mamana, kolu nii 'ua lao molaagali. Sui boroi 'ana ta, kameli nao meli si firu fai malimae kameli ki 'ana birangaa kera toaa lao molaagali.
4 Suli na raunga neki meli firu ki ai nao lau raunga nia ki wane 'ana molaagali. Na raunga kameli ki God lau 'ana ne falea fuameli uri meli ka

ogea 'ana labu ne malimae kameli ki da 'adu ai. Ma ni kameli meli kai siitasa faafia manatae wane 'ana olisusuue ki,
5 ma meli kai ogea toolangaidooa suke ki ne toaa ngao ki da alua uri suusi lana toae ki faasia saitomana lana God. Ma ni kameli meli kai siitasa faafia si manatae wane garo nai ki, uri meli ka suumai kera uri daka ade sulia bae lana Kraes.
6 Ma 'ana si kada kamolu molu faatainia ne molu ade sulia bae lameli ki, kameli meli ka kwaimaakwali uri fale lana kwakwaee fua tii 'amolu ne nia nao si ade suli kameli.
7 Bobola fainia sae kamolu molu ka saitomana doo neki da fuli 'i matangamolu. Ta wane 'amolu ne nia ka manata toi sae nia na wane rao nia Kraes, diana fua wane nai ka saitomana lau guu ne kameli toaa rao mamana nia ki Kraes.
8 Suli Aofia nia falea rigitae fuameli uri talai lamolu lae. Ma nia ka odu kameli fua 'adomi lamolu lae, ma ka nao lau uri tauwela lamolu lae. Nau ku bae naunau suli nau suli na rigitaa nia Aofia ne nia falea fuameli. Sui boroi 'ana ka 'uri nai, nau kwasi 'ide guu.
9 Nao nau kwasi dooria uri molu ka manata toi sae sa nau ku faamau kamolu 'ana kekeda laa neki ku ilia fuamolu,
10 suli tai wane da bae 'urii, “Na kekeda laa nia ki sa Bol ne nia rigita. Ma sui 'ana si kada nia too kwaimani fai kolu, nia maugafi gwana ma ka nao si saitomana guu bae lae.”
11 Aia, na wane ne nia saea si doo nai, nia diana fua nia ka saitoma diana ai ne si doo ne kameli meli kai ilia 'ana si kada meli dao kau siamolu tara nao si 'e'ete guu faasia si doo ne meli kekeda ma meli ka saea ki kau fuamolu lao kekeda laa kameli ki.
12 Kameli nao meli si dooria uri meli ka faabolatai kameli fai toa rao bae da tala tafo kera 'i tala 'ada, doo nao dasi bobola gu fainia!
13 Ma ni kameli nee, nao meli si tafo kameli guu fai ta tetedea ne nao meli si too ai. Kameli meli, tafo kameli lau 'ameli suli raoa ne God nia fili kameli fua ili lana, ma ni kamolu lau guu ne tai wane 'ana raoa nai.
14 Nao kameli meli si garo 'ana si kada meli saea ne kameli meli too 'ana rigitaa faafi kamolu, suli kameli naa ne toa totoonao ne meli dao fai si Faarongoa Diana nia Kraes siamolu.
15 Kameli nao meli si saea sae meli too 'ana rigitae faafia raoa ne tai wane 'e'ete lau gwana da ilia lao maefera neki God nia nao si odu kameli uria ki. Ma ni kamolu tai wane ne God nia odu kameli mai siamolu, ne meli dooria manata mamana laa kamolu uri ka baita ma ka tetede lau. Ma ni kameli meli ka dooria lau guu ili lana si raoa baita ka tasa 'i matangamolu.
16 Ma 'i burina ne kameli meli rao lau fai kamolu, tara kameli meli kai liufia tai maefera ki lau guu uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee. Ma kameli meli si dooria meli ka saea sae kameli meli too 'ana rigitae faafia raoa ne tai wane 'e'ete ki lau gwana da ilia 'ana maefera ne God nia odu kera uria.
17 Sulia na Kekeda laa Abu nia bae ka saea, “Lea ta wane nia dooria kai bae inala, alu nia bae inala 'ana sulia si doo ne God nia ilia.”
18 Aia, na wane ne nia bae inala suli nia 'i tala'ana, nia nao si too 'ana 'initoa lae. Wane ne God ala faafia, nia lau 'ana ne wane 'initoa mamane.

11

Toaa suke ki da saea kera 'aboosol mamane ki

1 Sui boroi 'ana ku manata toi nia nao si bobola fai wane ka bae suli nia 'i
tala'ana, nau ku dooria molu mamarato fasi 'amolu nau ku bae fasi suli nau
'i tala'aku.
2 Nau ku manata 'u'ufa suli kamolu, mala lau gu ne God nia manata
'u'ufa suli kamolu. Suli kamolu molu mala 'ana ta keni saarii laulau bae ku
alufaafia maasia dao lana mai Kraes. Aia, na saari ne da alufaafia fua 'afe
lae, nia ka too tii bali faasia wane 'e'ete ki sui gwana.
3 Doo ne adea ku manata 'u'ufa suli kamolu, suli ade lea molu ka manata
mamana 'ana toolangaidooa tai wane ki ma na liosaua kamolu fua Kraes ka
tagalo mala 'ana bae ni 'Ifi nia faamamanea sukea nia baekwa bae.
4 Nau ku manata 'u'ufa 'ani kamolu lau guu suli ade lea 'ali'ali molu ka
faamamanea gwamolu ta toolangaidooa ne 'e'ete faasia toolangaidooa bae
meli bae sulia. Ade sae lea nia lea kau siamolu ma nia ka faarongo 'e'ete sulia
sa Disas fuamolu ma molu ka faamamanea lau gwamolu. Ma ade lea molu
ka ngalia na 'amolu ta anoedoo 'e'ete lau gwana faasia na Anoedoo Abu bae
molu ngali 'ana si kada bae meli faarongo kamolu.

5 Aia, toaa ne kera da lea kau siamolu ki ma daka saea kera na 'aboosol
talingai ki, nau kwasi manata toi guu sae sa kera da 'initoa ka talu nau.
6 Sui boroi 'ana nau nao kwasi saitomana bae diana lae, nau ku saitomana
doo 'oro ki 'ana Faarongoa Diana nee. Kamolu molu saitomana gwamolu si
doo nai suli kameli meli toolangaidoo fuamolu 'ana si kada 'oro ki.

7 'Ana si kada nau ku faarongo 'ana si Faarongoa Diana nia God fuamolu,
nau nao kwasi gani kamolu guu uri ta fofolia ma nao ta tii si miga malefo
boroi ka nao guu. Ma si kada ku too siamolu, nau ku faatu'uu nau 'i tala'aku
uri kamolu 'ana molu ka 'initoa. Nia 'utaa, kamolu kwaifii sae sa nau ku ade
'uri nai nau ku abulo ta'aa nai?
8 'Ana si kada nau ku toolangaidoo fuamolu, na konia manata mamana
'ana fera 'e'ete ki 'ana ne da fale kwai'adomie ki fuaku ma nia ka 'uri 'ana bae
sae nau ku laua mai doo kera ki tai konia manata mamana 'ana fera 'e'ete ki
uri 'i seeri nau ku 'adomi kamolu ai.
9 Ma 'ana si kada ku too fai kamolu, lea nau ku kwai 'atoi boroi uria tasi
malefo, nau nao kwasi gani kamolu gu uria. Na toolakolu neki kera lea mai
faasia 'i Masedonia kera ne da falea doo neki sui guu nau ku kwai 'atoi uria.
Nau nao kwasi gani kamolu gu mai uria tasi doo, ma tara 'afitai ku gani
kamolu lau uria tasi doo.
10 Ma ni nau 'afitai ku lukasia bae inala laa nai ku ilia, suli ne tara nao kwasi
ngalia guu tasi malefo siana ta wane 'ani kamolu 'ana bali lolofaa 'i Gris sui
guu. Si doo nai nia mamana mala 'ana bae lana Kraes ne nia mamana.
11 Alamia kamolu manata lamolu saea sa nau kwasi liosau gu 'ani kamolu
suli ne nao kwasi gani kamolu guu uri tasi malefo. Sui ma God nia saitomana
gwana ne nau ku liosau 'asia naa 'ani kamolu.

12 Si doo nai nau ku ilia nai nau tara kwai ilia 'ua gwaku ka lea 'alaa uri
ka aefaraa toa susuke nai da saea kameli meli bobola sui gwameli 'ana raoa
neki meli ilia ki fuamolu.
13 Kera da sae kera 'ana 'aboosol ki, ma sui boroi 'ana kera nao lau 'aboosol
mamana nia ki Kraes. Kera da rao susuke gwada uri molu ka sae kera 'ana
'aboosol ki.
14 Nau nao kwasi tona guu 'ana si doo nai, suli sa Saetan boroi nia
saitomana ka tatala gwana uri ka lio mala 'ana ta 'ensel 'ana folaa lae.

15 Ma lea toaa nai ki sa Saetan daka ilia boroi tai doo uri sua lada ka
mala 'ana toaa rao nia ki God, nao kolu si tona gu sulia. Kera da kai ngalia
kwakwaea baita ne bobola fai abulo ta'aa laa kera ki.

Sa Bol nia bae naunau sulia 'afitaia neki dao tona

16-17 Sui boroi 'ana nau nao kwasi dooria bae inala lae, 'i tari'ina nau kwai
bae inala suli nau 'i tala'aku. Si kada nau ku bae 'uri nai suli nau 'i tala'aku,
tai wane 'ani kamolu daka saea sa nau ku bae mala 'ana waa oewanea ma ka
nao kwasi bae lau sulia tee ne Aofia nia saea. Sui boroi 'ana molu ka manata
'uri nai, molu fafurongo fasi sulia si doo ne nau ku saea.
18 Na wane nai ki kera da bae inala suli kera 'i tala'ada ma ni kamolu molu
ka ade suli kera. Aia nia 'uri nai, kamolu sui guu molu fafurongoa lau guu si
doo ne nau ku saea fuamolu sulia nau 'i tala'aku.
19 Ni kamolu molu sae sa molu saitoma doo tasa, ma sui molu ka rongo
noni maabe 'ana bae lana toa oewanea ki.
20 Kamolu molu alamatainia gwamolu fua kera daka 'inito faafi kamolu,
ma daka ngalia si doo kamolu ki ma daka suke kamolu ki gwada, ma daka
bae inala suli kera tala 'ada, ma daka faa 'ide kamolu ma daka fida usi maa
molu.
21 Kameli nao meli si ade 'uri nai 'ani kamolu, ma sui 'utaa ne molu ka sae
sa kameli meli garo?

Na toa ne da sae sa kera tai 'aboosol 'initoa ki, kera da bae inala suli kera
'i tala 'ada. Ma nau lau guu ku bae inala suli nau 'i tala'aku ka mala 'ani kera
sui boroi 'ana nia nao si diana fua bae lae 'uri nai.
22 Aia, kera da saea kera toaa Diu ki. Ma ni nau waa Diu lau guu. Kera daka
saea kera kwalafaa nia 'Israel na kwalafaa sa 'Abraham. Ma ni nau waa 'ana
kwalafaa nia 'Israel ma 'ana kwalafaa sa 'Abraham.
23 (Nau kwasi dooria bae inala lae suli nau 'i tala'aku 'urii.) Kera saea kera
toaa rao nia ki Kraes. Ma sui nau naa ne wane rao diana nia Kraes talu kera.
Suli nau ku rao tetede ka talu kera, ma na wane ki daka alu nau lao lookafo
'ana si kada 'oro ka talu kera, ma daka kwae nau 'ana si kada 'oro ki ka talu
kera, ma karangi kwai mae 'ana si kada 'oro ki talu kera.
24 Lima si kada ki na waa gwaungai Diu ki da kwae nau 'ana olu taafuli fa
kwae laa ma sikwa fa kwae laa.
25 Ma olu si kada ki na waa gwaungai ki 'i Rom daka nangasi nau 'ana
nanangadoe. Ma 'ana tii si kada, tai wane da sasi uri saungi laku 'ana 'uifau
laku lae. 'Ana olu si kada 'e'ete ki tii baru nai ku lea 'i laona nia kuruu fai nau.
Ma 'ana tii si kada 'ana olu si kada nai ki, nau ku too lao asi sulia tii fa rodo
ma tii fa sato.
26 Ma 'ana lea laa 'oro nau ki, nau ku dao toi 'afitai laa 'oro 'ana kafo igwe
ki, ma 'ana wane bebeli ki. Na toaa nau ki Diu fai toaa 'i sara ki daka malimae
'ani nau. Ma nau ku dao toi 'afitai lae ki lao maefera baite ki, lao bali lolofaa
kwasi ki, ma lao asi lau guu. Ma tai si kada na wane ki da suke nau gwada
daka saea kera toaa manata mamana ki 'ana sa Disas ma daka falea lau guu
na 'afitaia baite ki fuaku.
27 Nau ku rao tetede 'asia naa, ma tai fa rodo nao kwasi maleu guu. Ma tai
si kada nau nao kwasi too 'ana tasi fanga ma ka nao tasi kafo ni kuu. Ma tai
si kada nau ku gwagwari suli ku oli kukuru 'asia naa 'ana si maku.
28 Nao lau na doo nai ki gwana nai, suli 'ana fa sato ki sui guu nau ku too
'ana 'afitai lae suli ku manata toi 'asia naa konia manata mamana neki sui
guu.

29 Ma lea ta wane manata mamana nia dao toi 'afitai lae 'ana ilitooa baita
ki, nau ku toomatafana lau guu 'afitaia nai ki ma ku manata tona lau guu.
Ma lea nia ka ilia tasi doo ne ta'aa, nau ku manata toi ka 'ako lao maaku.
30 Nau lea sa ku bae inala, tara na makesoa nau ki gwana ne ku bae inala
sulia.
31 God na Maa nia Aofia kolu sa Disas, ne da tango nia ka lelea firi, nia
saitomana gwana ne nau nao kwasi suke kamolu.
32 'Ana si kada ku too 'i Damaskas, na waa ne sa 'Aretas waa 'inito nai 'e alua
ka lio sulia maefera nai, 'e alua wane ni omee ki daka fofolo 'ana maetafaa
ki uri daka dau nau.
33 Ma sui toa ku too fai kera ki daka taungi nau lao tii kukudu baita nai daka
faakoso nau sulia kula kwakwada 'ana labu nai uri 'i saegano ma 'i seeri nau
ku tafa na faasi kera.*

12

Na fafaataia God nia faatainia ki fua sa Bol

1 Wane ki gwana ne da suumainia bae inala lae fuaku suli nau 'i tala'aku sui
boroi 'ana ka nao si falea guu ta doo diana fuaku. Aia, nau kwai bae gwaku
sulia doo neki Aofia nia faatainia ki fuaku ma nau ku liotoi ki.
2 Na taafuli fa ngali ma fai fa ngali ne sui naa, God nia ngali nau uri kula
nai nia too ai 'i salo. (Aia, nau ku ulafusia alamia na noniku lau gu 'oto ne
dao 'i seeri, ma nao God gwana 'oto ne faatainia doo nai ki fuaku. Taifilia
God gwana ne nia saitomana.)
3-4 Aia, nau ku saea lau kau nai, nau ku saitomana God nia ngali nau lea ku
dao 'i salo. (Ma nau kwasi saitomana alamia noniku ka dao lau guu 'i seeri
'oto mone, ma nao God gwana ne faatainia fuaku, suli taifilia God gwana ne
nia saitomana.) Aia, ma 'ana si kada nai ku nii 'i salo, nau ku rongoa doo ni
kwele lae ki ai ma ka 'afitai uri sae lana 'ana ta baea lao molaagali nee.
5 Na doo nai ku suai nai nia bobola uri nau ku bae inala suli nau fainia,
ma sui nau nao kwasi ade 'uri nai. Suli nau ku bobola fainia kwai bae inala
gwaku sulia na makesoa nau ki.
6 Ma lea sae nau ku dooria bae inala lae, tara nau bobola fainia ku ilia
gwaku, suli na doo mamane ki gwana ne lea doo kwai bae sulia. Ma sui boroi
'ana, nau nao kwasi dooria bae inala lae suli nau 'i tala'aku. Suli nao kwasi
dooria toae ki daka sae'inito 'ani nau ka talua doo neki da rongoa ma daka
suai nau ku saea ki ma ku ilia ki.
7 Aia, God nia faolomainia na matai lae fuaku uri ka nao kwasi bae inala
sulia doo diana 'oro neki ku suai ki 'i salo. Matai laa nee sa Saetan ne nia ilia
uri ka tauwela nau, uri ka nao kwasi naunau lau.
8 Na olu si kada ki ne nau ku foa ma ku amasia Aofia uri nia ka lafua mataie
faasi nau.
9 Ma sui nia olisi nau ka bae 'urii, “Na ade dianaa nau naa ne fuamu,
nao naa ta doo lau. Ma na tetedea nau nia sakatafa faatai 'ana si kada 'oe
makeso.” Doo nai gu ne adea ma nau kwai ele tasa sulia na makesoa nau ki,
uri 'i seeri na tetedea nia Kraes ka nii 'ana fai nau.
10 Nau ku ele gwakua sulia na 'afitaia neki da dao toku uri maana ne ku
rao fua Kraes. Ma ku ele gwakua lea kera daka bae ta'aa boroi 'ada suli nau
ma nao daka susubutai nau boroi 'ada. Suli lea nau ku makeso boroi, Kraes
naa ne kai faatetede nau.

Sa Bol nia manata 'u'ufa sulia toaa 'i Koren

* **11:33** Suana nunuidoo 'ana 'Aks 9:25.

11 Aia, nau ku ade mala 'ana ta wane oewanea ma ku bae inala suli nau
'i tala'aku, sui ta kamolu ne molu ilia nau ku ade 'uri nai. Bobola fainia sae
kamolu molu ka tango nau gwamolu. Nau, kera saea nau ku naofuli guu,
sui boroi 'ana ta toa bae da sae kera 'ana 'aboosol talingai ki kera 'afitai daka
'initoa talu nau.
12 'Ana si kada nau ku rao 'i matangamolu 'ana susuu ta'aa lae lao 'afitaie
ki, God nia ilia doo kwaibalatana 'oro ki 'ana raoa nau. Doo nai ki da fuli ka
faatainia nau na 'aboosol mamane.
13 Si doo neki nau ku ilia ki fuamolu, nia mala 'ana doo neki ku ilia fua
konia manata mamana neki sui guu. Tii si doo ne 'e'ete naa ne: Nau nao
kwasi gani gu tasi malefo siamolu fua 'adomi laku. Kamolu molu saea nau
ku ilia doo ta'ae ki fuamolu 'uri nai, aia nau nao kwasi kwaimanatai lau ne 'i
tari'ina uri molu ka manata luke nau.

14 'I tari'ina, nau ku ade akau naa uri ku dao tomolu lau 'ana oluna naa si
kada. Ma nia ka mala lau guu 'i nao, nau nao kwasi gania ta malefo faasi
kamolu. Suli nao kwasi dooria guu na malefo kamolu ki. Si doo ku dooria
lau 'aku ne uri molu ka ele si kada nau dao kau. Ne ku mala 'ana ta wane ni
maa lae fuamolu, suli ku 'adomi kamolu uri manata mamana lae 'ana Kraes.
Nia nao si bobola uri wele ki daka falea malefo fua maa kera. Nia diana fua
maa kera wele ki nia ka fale si malefo fua wela nia ki.
15 Ma lea nau ku faa kau si doo nau ki sui guu fai ni nau 'i tala'aku lau
guu fua 'adomi lamolu lae, nau ku ele gwakua. Nia 'utaa, nia diana gwana
uri molu ka liosau tu'uu gwamolu 'ani nau, suli ne nau ku liosau baita 'ani
kamolu?

16 Aia, kamolu molu saitomana ne nau nao kwasi gania gu mai tasi malefo
faasi kamolu. Ma sui boroi 'ana na malimae nau ki daka bae 'ada 'urii, “Sa
Bol nia waa too 'ana si manatae wane agwa uri suke lamolu lae na!”
17 Nau ku suke 'utaa 'ani kamolu? Ni kamolu molu saitomana gwamolu ne
si baea nai da saea suli nau nai nia nao si mamana. Ma na toa bae nau ku
odu kera kau siamolu bae kera nao dasi suke kamolu guu uri ngali lana si
malefo kamolu ki faasi kamolu.
18 Nau ku gania sa Taetas uri nia ka lea kau siamolu, ma ku falea lau gu
kau ta tii wanefuta 'akolu 'i bali 'ana manata mamana lae uri ka lea kau
fainia. Ma ni kamolu molu saitoma diana 'ana sa Taetas nia nao si 'ingosi
kamolu guu uri tasi malefo. Ma ni kamolu molu ka saitomana sa Taetas fai
nau, kaaria miri ilia doo 'o'olo ki ne bobola ma ka 'o'olo sui guu.

19 Alamia kamolu molu manata toi sae sa kameli meli bae 'uri nai uri
suusi lameli lae 'i tala'ameli. Nau nao kwasi manata 'uri nai. Suli God nia
saitomana gwana si doo ne meli saea ki nia lea gwana sulia si doo ne Kraes
nia dooria meli kai saea ki. Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, si doo ki sui guu
ne meli ilia, kameli meli ilia 'ana 'adomi lamolu lae.
20 Nau ku manata 'u'ufa ade lea nau ku lea kau ma ku suana na abulo laa
kamolu ki daka 'e'ete faasia si doo ne ku dooria. Ma lea nia 'uri nai, tara nau
kwai kwae kamolu faafia ma nia kai adea ka nao molu si ele sulia. Nau ku
manata 'u'ufa lau guu ade lea tai wane 'i seeri daka olisusuu ma daka 'uga,
ma daka rakesasu, ma daka manata 'asia, ma daka bae ta'aa, ma daka unutai
ta'aa 'ana wane ki, ma daka ngao, ma na birangaa kera ki ka nao si 'o'olo.
21 Ma nau ku manata 'u'ufa ade lea nau ku lea lau kau siamolu ma na ade
lamolu nai ka faa noni susuala nau 'i maana God. Ma nau kwai angisia 'oro
lamolu, suli ne da ilia doo ta'ae ki ma ka nao dasi bulasi manataa faasia ade
kaubare laa kera ki.

13

Bol nia kwanaa oluna fa lea laa nia uri maefera 'i Koren

1 Aia, nau tara kwai lea kau siamolu 'ana oluna lau si kada. Na Kekeda Laa
Abu nia saea, “Molu fafurongoa fasi bae lana ta roo wane ma nao ta olu wane
faamamane ki sulia si doe sui fatai molu kafi sae mamana lana uri fale lana
ta kwakwaea fua wane.”
2 'Ana ruana fa dao laa bae nau ku dao kau siamolu bae, nau ku saea sui
naa fua tai wane ki 'ani kamolu bae da abulo ta'aa. Ma 'i tari'ina boroi, nau
ku kekeda kau ku saea lau gu fua toaa nai ki ma fuamolu sui gwana ne lea
nau ku dao na kau siamolu ma ku suana ta wane ka ilia gwana abulo ta'aa
lae, nau 'afitai ku obi guu 'ani nia 'ana fale lana kwakwaea fuana.
3 Uri 'i seeri ka faatainia Kraes 'ana ne saea nau ku bae fuamolu, nao lau
nau 'i tala'aku. Ma Kraes nia nao si makeso 'ana ili lana doo ki fuamolu. Nia
kai faatainia lau 'ana tetedea nia fuamolu.
4 Sui boroi 'ana Kraes nia waa makeso gwana 'ana si kada kera foto faafia
'ana 'airarafolo, nia mauri lau gwana 'i tari'ina faasia maea 'ana tetedea nia
God. Ma ni kameli boroi meli makeso lau guu mala 'ana Kraes 'ana si kada
bae nia mae, ma sui boroi 'ana tara kamolu molu kai lio saitomana ne kameli
meli mauri kwaimani lau guu fai Kraes 'ana tetedea nia God.
5 Nia 'uri nai, molu manata diana sulia mauria kamolu ki uri molu ka
saitomana na abulo lamolu nia 'e bobola fainia toaa ne da manata mamana
ki 'ana Kraes ma nao 'e nao. Kamolu molu saitomana Disas Kraes nia too lao
mauria kamolu ki ma nao 'e nao guu? Ma lea nia nao si too guu lao mauria
kamolu ki, na manata mamana laa kamolu nia nao si mamana gu nai.
6 Nau ku dooria uri molu ka saitomana ne manata mamana laa kameli nia
mamana.
7 Ni kameli meli foosia God uri ka 'adomi kamolu uri molu ka too faasia ili
lana doo ta'ae ki. Ma ni kameli nao meli si foa 'uri nai uri molu ka sae diana
lana lau raoa kameli. Kameli meli foa 'uri nai lau 'ameli uri molu ka ilia doo
'o'olo ki, sui boroi 'ana tai wane daka manata toi sae sa raoa kameli nia doo
sala gwana.
8 Suli kameli meli lea naa sulia na toolangaidooa mamana nee ma ka 'afitai
uri meli ka uu suusia lau.
9 Kameli meli ele gwameli lea sae kameli meli makeso ma ni kamolu 'ana
molu ka tetede. Kameli meli foa uri God ka 'adomi kamolu uri kamolu sui
guu molu ka 'olosia abulo lamolu ki.
10 Doo nai ki gu ne adea nau ku kekeda kau fuamolu 'ana kada ne ku too tau
kau faasi kamolu. Nau ku ade 'uri nai uri 'ana si kada ku dao kau siamolu,
nau nao kwasi ngatafi kamolu lau 'ana rigitaa ne Aofia nia falea fuaku. Aofia
nia falea rigitaa nai fuaku uri 'adomi lamolu, nao lau uri tauwela lamolu lae.

Na baea 'isi ki naa

11 Aia toaafuta nau ki 'ae, si doo nai ki ku saea na kau fuamolu nai. Molu
talana birangaa kamolu ki ma molu ka rongo diana 'ana doo nai ki ku kekeda
kau sulida ki fuamolu nai. Molu too 'ana tii manatae wane, ma molu ka
too 'ana aroaroe 'i matangamolu kwailiu. Alu God 'ana liosaue ka falea 'ana
aroaroe fuamolu ma ka too 'ana fai kamolu.
12 Aia, molu ka faatainia ele laa kamolu fuamolu kwailiu 'ana samo 'aba
laa ne abu.
Na toaa God ki sui guu 'i seki, kera da falea kau si baea diana kera 'ana
manata diana lae fuamolu.
13 Alu na Aofia kolu sa Disas Kraes nia ade diana 'ana fuamolu, ma God ka
liosau 'ana 'ani kamolu ma na Anoedoo Abu ka too 'ana fai kamolu tiifau.

Na Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Geleisia

Na leta nee, sa Bol nia kedaa fua konia manata mamana ki lao lolofaa 'i Geleisia. Sa Bol ne rao mai fai kera 'i nao, ma sui 'ana si kada ne nia kekeda nee, nia too tau mai faasi kera 'ana ta bali fera 'e'ete lau gwana. Kekeda laa ne nia ilia nee, nia ilia suli ne nao si tau guu burina nia faasi kera, kera safali daka lea 'e'ete naa sulia tai toolangaidooa 'e'ete ki lau gwana. Na toolangaidooa nai ki da ruu mai matangana konia manata mamana nai ki 'i Geleisia daka suumainia fua figue ki uri daka ade sulia taki nia toaa Diu. Na toolangaidooa nai sulia taki 'e suumai kera fua 'iri'unga lae 'ana wela wane ki ma fua daka ade sulia taki sa Mosis uri daka 'o'olo 'i maana God. Na toaa nai ki da bae sulia toolangaidooa nai da saea na 'iri'unga lae 'ana wela wane ki, nia na mamalafooa uri faatai folaa lae 'ana toaa mamana nia ki God. Sui sa Bol, nia ka bae sulia na manata mamana lae 'ana sa Disas, nia lau 'ana ne adea wane ka 'o'olo 'i maana God. Aia, na mamalafooa uri faatai folaa lae 'ana toaa mamana nia ki God, nia lau 'ana ne Anoedoo Abu ma na too aoloa lae. Kolu ka manata mamana 'ana Kraes uri kolu ka 'o'olo 'i maana God. God nia lio 'o'olo lakolu 'i nunufana manata mamana laa kolu 'ana Kraes, nao lau 'i nunufana ade lae sulia taki. Lea sa ta wane 'i tala'ana ka susuu fai ade lae sulia taki uri ka dao toi 'o'oloe, tara nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana God.

'Inifuui baee ki lao buka nee:

Sa Bol 'e falea fasi si baea ni manata ele lae 1:1-11
Sa Bol 'e bae sulia nia 'aboosol mamane 1:11—2:21
Wane nia 'o'olo 'i maana God nunufana manata mamana lae 'ana Kraes 3:1—4:31
Kwaitalai lana Anoedoo Abu 'e faatai folaa 'ana wane manata mamana 5:1—6:18

1-2 Nau sa Bol ku kekeda kau fuamolu konia manata mamana baki lao lolofaa 'i Geleisia. Ni nau fai toolakolu ki sui guu 'ana Kraes ne meli too 'i seki ne meli kekeda kau. Nau na 'aboosol, ne nao lau toae ma nao ta wane gwana nia fili nau. Sa Disas Kraes ma God na Maa waa bae 'e tataea sa Disas faasia maea lau 'ana ne daru fili nau.

3 Alu Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ade diana 'adarua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu ka lelea firi.

4 Sa Disas Kraes nia 'e fale nia 'i tala'ana ka maelia abulo ta'aa laa kolu ki sui guu, uri ka lafu kolu faasia doo ta'aa neki sui guu lao molaagali. Na mae lana 'e lea sulia doori lana Maa kolu God.

5 Alu kolu faa'initoaa 'akolu God ka totoo firi. Iuka nia 'uri nai!

Tii faarongoa Diana guu

6 Nau ku kwele 'asia naa 'ani kamolu, suli nao si tau guu molu ka lukasia na God, waa bae nia fili kamolu mai 'i nunufana ade dianaa nia Kraes. Ma 'i tari'ina nai kamolu molu lea na 'amolua sulia ta faarongoa 'e'ete naa,

7 ne nao lau faarongoa diana 'o'olo bae sulia Kraes. Nee rowaa! Wane ki 'ua ne da faagaro kamolu ma molu ka lea 'e'ete naa faasia na Faarongoa Diana bae sulia Kraes nai!

8 Molu rongo diana fasi ai ku faarongo kamolu; lea ta wane 'ani kameli 'aboosol ki boroi 'ana, ma nao ta 'ensel faasia 'i salo boroi 'ana, lea nia ka bae sulia ta faarongoa lau ne 'e'ete faasia na faarongoa diana bae meli bae sulia fuamolu, alu God nia falea 'ana kwakwaea totoo firi fua wane nai.

9 Nau ku saea lau kau fuamolu, lea ta wane nia ka bae sulia ta faarongoa
diana lau ne 'e'ete faasia na faarongoa diana bae molu manata mamana ai
ka sui naa, alu God nia falea 'ana kwakwaea totoo firi fua wane nai.
10 Nau nao kwasi bae 'uri nai uri sa ta wane ma nao God boroi 'ana ka tango
nau 'ana faafia si doo nai. Ma nau nao kwasi bae 'uri nai uri ka adea manata
lana ta wane ka diana 'ana sulia. Nao dodoloa! Lea sa nau ku susuu gwaku
uri sa wane ki daka tango nau 'ada, nau 'afitai ku rao fua Kraes 'urii.

Bol nia saea sa Disas lau 'ana ne fili nia fua 'aboosol lae

11 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae! Nau ku faarongo kamolu kau, na Faarongoa
Diana ne ku bae sulia nee, nia nao lau doo ne ta wane gwana 'e saungainia
ne.
12 Nau nao kwasi ngali mai sia ta wane, ma ka nao lau wane gwana ne nia
toolangainia siaku. Sa Disas Kraes lau 'ana ne nia faatai folaa ai fuaku.
13 Kamolu sui guu molu rongo sulia too laa bae ku too ai 'ana kada 'i nao
'ana foosi lana God mala 'ana ne toaa nau ki Diu da ilia 'i tari'ina. Kamolu
molu rongo sulia bae nau ku ilimatai ta'aa 'asia naa 'ana konia manata
mamana nia God ma ku sasi uria taga lae 'ani kera.
14 Si kada ne nau kwafi baita mai, nau ne ku lea 'o'olo sulia birangana foosi
lana God ma na birangaa kameli toaa Diu ki 'ita mai 'ana kokoo bora kameli
ki ka lea mai. Ne ku ili 'o'olo sulida ka talua 'oro lana sui guu toaa nau ki Diu
'ana uni wane nau.
15 Ma sui boroi 'ana, 'i nunufana ade diana laa nia God fuaku, nia fili nau
'uana mai 'ana si kada nao kwasi futa 'ua, ma ka 'aili nau mai siana 'i tari'ina
uri ili lana raoa nia.
16 Ma God ka faatai folaa 'ana 'Alakwa nia sa Disas fuaku uri ku faatalon-
gainia Faarongoa Diana nee suli nia sa Disas fua toaa ne nao lau Diu ki. 'I
burina ne God nia faatai folaa 'ana 'Alakwa nia fuaku, nau nao kwasi lea gu
sia ta wane uri toolangaidoo lae fuaku.
17 'Ana kada nai lau guu, nau nao kwasi lea guu 'i Durusalem sia 'aboosol
baki da safali rao 'i nao 'ani nau. Nau ku lea 'aku uria bali lolofaa 'i 'Arabia,
lea sui ku oli lau gwaku mai uria 'i Damaskas.
18 Ma nau ku too gwaku 'i Damaskas lea ka dao 'ana olu fa ngali ki, lea
sui fatai nau kwafi lea 'i Durusalem sia sa Bita. Nau dao ku too fai sa Bita
'i Durusalem sulia tii taafuli fa sato ma lima fa sato ki.
19 Sa Demes bae saasina Aofia kolu, nia ne nau ku bae lau gu fainia 'i seeri,
ma nau nao kwasi suana guu tai 'aboosol ki lau.
20 Na doo nai ki nau ku kekeda kau ma ku faarongo kamolu ai nai, nau nao
kwasi suke kamolu ai. God nia saitomana ne nau ku bae mamana.
21 Aia nau ku too 'uri nai 'i Durusalem lelea sui, nau ku lea naa uria bali
lolofaa 'i Siria ma 'i Silisia.
22 Aia 'ana si kada nau ku dao kau lao lolofaa 'i Diudia, na toaa manata
mamana ki 'ana Kraes lao bali fera nai kera nao dasi saitomaku guu.
23 Kera da rongoa gwada ununu lae ki suli nau ne 'urii, “Na waa bae 'e
ilimatai kolu 'ana kada sui naa, nia faarongo talo naa sulia si faarongoa
diana bae nia nani uria faafunui lana toaa baki da manata mamana ai!”
24 'I seeri, kera toaa nai daka tangoa naa God sulia si doo nai ku ilia.

2

Toa kwaitalai ki 'i Durusalem da faamamanea toolangaidooa sa Bol

1 Burina tii taafuli fa ngali ma fai fa ngali sarenga ki, nau ku oli lau uria 'i
Durusalem ma ku talaia sa Baanabas ka lea kwaimani fai nau. Kaaria miri
ka talaia sa Taetas ka lea lau gu fai kaaria.
2 Nau ku lea uria 'i Durusalem 'uri nai suli God nia faatainia fuaku uri ku
lea, uri ku bae kwaimani fai toaa kwaitalai ki lao ofu kwaimani laa kera
lau gwana 'i tala'ada. Nau dao ku bae folaa gu siada sulia na Faarongoa
Diana ne ku faatalongainia fua toaa nao lau Diu ki. Nau ku faarongo kera
toaa kwaitalai nai ki uri daka liotoi mamana lana, fasi ade lea nao dasi
faamamanea ma na rao ulafua nai ku sasi fai nia na doo gwana fua mange.
3 Sa Taetas waa nai nia lea kwaimani fai nau, nia waa Grik 'ana, nao lau
waa Diu. Sui boroi 'ana, nao kera dasi suumainia guu uria ka 'iri'unga.
4 Kameli meli baelia guu si doo nai suli ne tai wane da ruu agwa mai 'i
matangameli ma daka suke ki gwada saea sa kera na toolameli ki lau guu
'ana Kraes. Ma sui na kwaini toaa nai da lea lau 'ada mai uri tauwela lana too
sakwadoloa laa ne kolu too ai nunufana Disas Kraes. Kera ne da suumainia
wane ki fua ade lae sulia taki sa Mosis.
5 Kera da ade boroi 'ada 'uri nai, kameli 'afitai guu ka 'oga kameli uri ade
lae suli kera, suli meli ote kameli uri daka tauwelaa si doo mamana ne si
Faarongoa Diana nee molu manata mamana ai 'e ilia naa lao mauria kamolu
ki.
6 Na toa kwaitalai ki 'ana konia manata mamana 'i Durusalem nao dasi
saea guu tasi doo lau ne 'e'ete faasia toolangaidooa ne ku bae sulia. (Sui boroi
'ana, nau nao kwasi manata 'abarua suli kera ne ta bali 'ani kera da manata
toi sae sa kera wane baite ki. God taifili nia 'ana ne uri ka saea tii ne nia wane
baite.)
7 'I seeri, toa kwaitalai nai ki daka tala lio saitomana 'ada ne God 'e falea
si raoa nai fuaku uri faarongo talo lae sulia si faarongoa diana nee fua toaa
nao lau Diu ki, ma ka 'uria lau gu bae nia ilia fua sa Bita ma ka faarongo talo
mai 'ana si faarongoa diana nee lau guu fua toaa Diu ki.
8 Suli God wane ne nia falea rao 'aboosol lae fua sa Bita uri 'adomi lana
toaa Diu ki, nia lau gu ne falea rao 'aboosol lae fuaku uri 'adomi lana toaa
nao lau Diu ki.
9 Sa Demes, sa Bita ma sa Dion, toa ne figue lio saitomana kera toa da daua
konia manata mamane, kera da lio saitomana ne God nia falea si raoa baita
nee fuaku. 'I seeri, kera daka samo 'aba 'ani kaaria sa Baanabas 'ana faatai
lana alu tii manataa lae fai kaaria 'ana raoa nai 'i matangamolu toaa nao lau
Diu ki, ma ni kera 'ana rao lae matangana toaa Diu ki.
10 Kera daka saea fuamiri uri miri ka 'adomia toaa siofaa ki lao konia
manata mamana nai 'i Durusalem. Si doo nai, nau 'i tala'aku lau guu ku
dooria 'asia naa ili lana.

Sa Bol nia ngatafi sa Bita

11 Aia si kada sa Bita lea mai ka dao 'i 'Antiok, nau ku ngatafi nia ku bae lao
maana, suli nia 'e ilia si doo 'e nao si too
12 'ana si kada sa Demes nia falea mai wane ki faasia 'i Durusalem lea mai
daka dao 'i 'Antiok siameli. Na toolangaidooa kera toaa nai ne, lea wane nia
nao si 'iri'unga, nia nao 'ua wane mamana nia Kraes. Aia, si kada toaa nai
dasi dao 'ua siameli, sa Bita nia fanga dolala gwana fai toaa nao lau Diu ki.
Sui, 'ana si kada sa Bita nia suana toaa nai kera dao guu, sa Bita ka nao si
fanga dolala naa fai toaa nao lau Diu ki,* suli 'e mau lau gwana 'ana toaa

* **2:12** Diu ki kera ade sulia taki sa Mosis, ne nao kera dasi fanga kwaimani fai toaa nao lau Diu ki. Kera manata toi kera da kai sua 'ana si kada kera samo toi ma nao daka 'ania fanga kera toaa nao lau Diu ki. Leftikas 11; 'Aks 11.

kani Diu ki ne da manata mamana 'ana 'iri'unga lae.
13 Na toaa kani Diu ki ne da manata mamana naa 'ana Kraes kera lau guu
da nii 'i 'Antiok. Ma si kada kera da suana sa Bita nia ili 'uri nai, kera daka
mau 'ana sa Bita ma ni kera boroi ka nao dasi fanga dolala naa fai toaa nao
lau Diu ki. Sa Baanabas boroi nia ka lea lau gu suli kera.
14 'I seeri guu, nau ku suana kera da ilia si doo 'e nao si too, suli da abulo
'e'ete naa faasia malutana si Faarongoa Diana nee. Si kada nau ku suana
sa Bita nia ilia si doo nai ka garo 'uri nai, nau ku ngatafi nia naa 'i naofana
toaa manata mamana nai tiifau. Nau ku bae 'urii fuana, “Ni 'oe waa 'i Diu
boroi ne nao 'osi abutainia naa na birangaa kolu toaa Diu ki si kada 'oe 'ani
gwamu fanga ne toaa Diu ki da abu ai. Nia 'uri nai, nia garo 'asia naa uri 'oko
suumainia toaa ne nao lau toaa uri oli daka ade lau sulia birangaa kolu toaa
Diu ki!”

Na wane Diu ma wane nao lau Diu keerua daru mauri sui guu 'ana manata mamana lae

15 Ni kameli toaa Diu ne meli futa lao kwalafaa nai, kameli nao lau toaa 'i
sara ne nao dasi ade gu sulia taki sa Mosis.
16 Kameli meli saitomana na wane nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana God 'ana
ade lae sulia taki nai. Na manata mamana lae 'ana sa Disas Kraes lau 'ana
ne adea wane ka 'o'olo 'i maana God. Nia ne adea kameli meli ka manata
mamana 'ana sa Disas Kraes uri meli ka 'o'olo 'i maana God, fasi ade meli ka
sasi ngangata gwameli fua mange 'ana ade lae sulia taki. Suli na ade lae sulia
taki, nia 'afitai ka ilia ta wane ka 'o'olo 'i maana God.
17 Si kada ne ta bali 'ani kameli meli lukasia taki ma meli ka manata
mamana na 'ameli 'ana Kraes uri meli ka 'o'olo 'i maana God, toaa kameli
ki Diu daka saea meli abulo ta'aa suli meli lukasia naa taki. Aia nia 'uri nai,
nia faatainia Kraes nia waa fua talai lana wane ki fua lao abulo ta'aa lae 'ana
'oi lana taki? Nao, nia nao si 'uri nai!
18 Suli lea sae nau oli mai ma ku safali falu lau 'ana ade lae sulia taki doo
bae ku taga sui na ai, 'i seeri gu ne nia kai faatainia nau ku abulo ta'aa naa
suli ku 'oia bae lana taki.
19 'Ana si kada nau ku susuu fai ade lae sulia taki, na taki nia ka saumaeli
nau suli nao kwasi bobola fai ade lae sulia. 'I seeri, si kada nau ku mae naa
nau ku too sakwadoloa naa faasia taki, uri ku too naku fua God.
20 Nau ku mae naa fai Kraes 'ana 'airarafolo. 'I tari'ina nee nao lau nau ne
ku too nee, Kraes lau 'ana ne too 'ani nau. Na tooa ne ku too ai 'ana noni, nau
ku too naku 'ana manata mamana lae 'ana 'Alakwa God, waa ne liosau 'ani
nau ma ka mae uri ka faamauri nau.
21 Nau 'afitai naa lelea ku lukasia ade dianaa nia God. Suli lea sa wane ka
bobola gwana fai 'o'olo lae 'i maana God 'ana ade lae sulia taki, na mae lana
Kraes nia doo gwana fua mange.

3

Na ade lae sulia taki ma na manata mamana lae 'ana Kraes

1 Kamolu toaa 'i Geleisia molu oewanea tasa! Tii ne lubasi kamolu ma
molu ka lea na 'amolu sulia toolangaidooa 'e'ete nai? Nau ku faatai folaa
sui naa 'ana malutana mae lana sa Disas Kraes 'ana 'airarafolo!
2 Molu faarongo nau fasi 'ana tii si doo 'urii: 'Uri bae, God nia falea
Anoedoo Abu nia fuamolu suli molu ade sulia taki sa Mosis bae, ma nao
suli bae molu rongo si Faarongoa Diana bae sulia sa Disas Kraes ma molu
ka manata mamana ai?

3 Kamolu tae molu ka oewanea 'asia naa! Kamolu molu safalia sui naa tooa
falu nee 'ana tetedea nia Anoedoo Abu. Sui 'i tari'ina, kamolu molu ka sasi
naa uri 'isi lana lae 'ana tetede nia wane.
4 Kamolu molu liu mai lao 'afitaia baita 'oro baki uri maana manata
mamana laa kamolu 'ana sa Disas. Lea sa ta doo fua mange gwana bae
kamolu molu ka susuu ta'aa gwamolu 'uri nai fainia?
5 God nia falea Anoedoo Abu nia fuamolu ma ka ilia doo kwaibalatana ni
kwele lae ki ai 'i matangamolu suli ne kamolu molu adea sulia taki, ma nao
suli ne molu manata mamana 'ana si faarongoa diana bae molu rongoa sulia
sa Disas Kraes?
6 Molu manata fasi sulia sa 'Abraham waa bae Kekeda laa Abu 'e bae 'urii
suli nia "Nia manata mamana 'ana God, nia ne God ka saea nia wane 'o'olo."
7 Nia 'uri nai, kamolu molu ka saitoma diana ai ne, toaa ne da manata
mamana 'ana God, kera lau 'ana ne kwalafaa mamana sa 'Abraham.*
8 Na Kekeda laa Abu nia lio nununa mai ne totoo God nia kai saea toaa
nao lau Diu ki kera toaa 'o'olo, suli kera da kai manata mamana 'ani nia. 'I
seeri na kekeda laa Abu ka bae folaa mai sulia si Faarongoa diana nai fua sa
'Abraham 'ana taue ka bae 'urii, "Nau totoo kwai falea diana lae fua toae ki
sui guu 'ani 'oe."
9 Doo ne adea guu, toaa ne da manata mamana 'ana Kraes, God kai falea
diana lae fuada ka mala lau guu bae nia ilia fua sa 'Abraham suli 'e manata
mamana 'ana God.
10 Toaa ne da fiitona ade lae sulia taki 'e falea 'o'oloe fuada, kera da naofia
kwakwaea nia God fuada. Suli na Kekeda laa Abu 'e bae mai 'urii, "Na wane
ne nao si ade tiifau sulia doo neki taki nia saea, nia naofia kwakwaea God
fuana."✡
11 Nia tio folaa sui naa nai, ne 'afitai ta wane ka 'o'olo 'i maana God 'ana ade
lae sulia taki. Suli na Kekeda laa Abu nia bae lau gu mai 'urii, "Na wane ne
nia 'o'olo 'i maana God suli nia manata mamana 'ana God, nia ne nia mauri
mamana."✡
12 Na malutana ade lae sulia taki nia 'e'ete lau gwana faasia malutana
manata mamana lae 'ana God. Si baea sulia nia 'urii, "Na wane nia ade tiifau
sulia bae lana taki taari nia ka mauri mamana."✡
13 Na kwakwaea ne taki 'e falea fua wane 'oia taki, nia ne Kraes 'e lafu kolu
faasia ma ka alu 'ana faafi nia. Suli na Kekeda laa Abu 'e bae mai 'urii sulia,
"Lea ta wane nia mae 'ana 'airarafolo, nia maelia kwakwaea God fuana."✡
14 Kraes nia maelia kwakwaea God ma ka olitai kolu mai uri na diana laa
bae God nia falea fua sa 'Abraham ka lea lau guu fua toaa nao lau Diu ki suli
da manata mamana 'ana Kraes Disas. Uri 'i seeri, kolu sui guu kolu ka too
'ana Anoedoo Abu bae God 'e alangainia mai.

Na alangaia God fai na taki

15 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae, nau kwai faabolatainia si doo nai sulia si ade
laa kolu saitomana sui naa lao tooa kolu ki. Lea ta roo wane daru alaofu
ngasi naa faafia tasi doo 'i matangadaru, nia 'afitai naa fua ta wane 'ani
keerua ka talana lau 'i tala'ana. Talafana lau guu alangaia nia God fua sa
'Abraham ma fua wela nia nai.
16 God nia alangai fua sa 'Abraham ma fua wela nia. Na Kekeda laa Abu nai
nao si saea lau, "Na wela 'oe ki," uri ka toolangainia wane 'oro ki. Nia bae lau
'ana 'urii, "Na wela 'oe," ne toolangainia tii wane guu, ma na wane nai naa
ne Kraes.

---

* **3:7** Wela sa 'Abraham toolangainia 'ana tii 'ana toaa God ki. ✡ **3:10** Diutoronomii 27:14 ✡ **3:11** Habakuk 2:4 ✡ **3:12** Leftikas 18:5 ✡ **3:13** Diutoronomii 21:23

17 Malutana si baea nai ku saea nai nia 'urii: God nia alangai sui naa fua
sa 'Abraham ka ngasi naa. Lelea mai God nia ka falea taki fua toaa nia 'ana
faitalanga ma olu taafuli fa ngali ki sui naa 'i burina alangaia nai boroi, na
taki 'afitai ka talana naa tasi doo 'ana alangaia nai God fua sa 'Abraham.
18 Aia, lea sa God nia ka falea doo diane ki fuakolu suli ne kolu ade sulia
bae lana taki, nia ka nao si falea naa fuakolu sulia alangaia nia. Sui ma God
nia fale tatakwai 'ana diana lae fua sa 'Abraham sulia alangaia nia fuana.
19 Uri tee ne God ka falea mai taki? God nia falea mai taki burina alangaia
nia, uri ka faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae lelea ka dao 'ana si kada na waa
bae God alangainia kai futa lao kwalafaa sa 'Abraham nia ka dao ai. Na taki
nai, na 'ensel ki da falea 'i 'abana sa Mosis ka ngali mai ka falea fua toae ki.
20 Aia, ma si kada God nia alangai fua sa 'Abraham, nia nao si kwai 'atoi
naa 'ana ta wane uri ngali lana mai bae lana, suli nia tala ilia naa si doo nai
'i tala'ana.

'Aengana God ka falea mai taki

21 Aia nia 'uri nai, nia toolangainia taki sa Mosis nia malimae 'ana Alangaia
nia ki God nai? Nao! Nia nao si 'uri nai! Suli lea sa na taki ka falea naa maurie
fuakolu, 'i seeri tara na toae ki kera daka 'o'olo naa 'i maana God 'ana ade lae
sulia taki.
22 Ma na Kekeda laa Abu nia saea na abulo ta'aa lae nia dau faafia wane sui
guu ma na doo ki sui guu ka nao dasi tala'ana naa ade sulia taki. Nia ne adea
God ka alangainia mauria firi fua wane ne manata mamana 'ana sa Disas
Kraes.
23 Si kada sui fatai kafi dao 'ana si kada fua manata mamana lae 'ana sa
Disas Kraes, na taki 'e suasuli kolu Diu ki lelea mai ka dao 'ana si kada God
nia faatainia lea laa falu fua manata mamana laa nai 'ana Kraes.
24 'I seeri na taki ka suasuli kolu lelea mai Kraes ka dao. Si kada Kraes nia
dao naa, kolu kolu ka 'o'olo naa 'i maana God 'ana manata mamana lae 'ana
Kraes.
25 Na taki nia nao si suasuli kolu naa, suli 'i tari'ina, kolu kolu too na 'akolu
'ana manata mamana lae 'ana Kraes.

Toaa da manata mamana 'ana sa Disas kera wela nia ki God naa

26 Kamolu sui guu kamolu wela nia ki God naa, suli molu manata mamana
'ana Kraes Disas.
27 Kamolu sui guu molu siuabu sui naa 'ana 'ado kwaimanie fai Kraes, ma
'i seeri na mauria kamolu ki ka mala naa 'ana Kraes.
28 'I seeri ka nao si 'e'ete guu fua toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki. Ka nao
si 'e'ete guu fua wane ki ma keni ki, ka nao si 'e'ete gu fua toaa rao tatakwai
ki ma toaa too sakwadoloa ki. Kamolu sui guu, kamolu tiidoe naa lao 'ado
kwaimani laa kamolu fai Kraes Disas.
29 Kamolu sui guu kamolu kwalafaa nia sa 'Abraham naa ne molu ngalia
lau guu doo diana neki God alangainia mai fua sa 'Abraham, suli ne kamolu
toaa nia Kraes naa.

4

1 Doo nai ku bae sulia mai sulia wela ne totoo nia kai ngalia 'okodoo ne maa
nia totoo ai nia 'urii: Si kada na wela nai nia tu'uu 'ua, sui boroi 'ana totoo
nia kai ngalia 'okodoo nai faasia 'abana maa nia, na suana lana wela nai nao
si 'e'ete guu faasia ta wane rao tatakwai.
2 Ma 'ana si kada nai wela nai tu'uu 'ua, tai wane lau gwana ne da lio suli
nia ma na doo nia ki fuana lelea ka dao 'ana si kada ne maa nia 'olea fuana
uri ka tala too 'ana doo nia ki tala'ana.

3 Kolu toaa Diu ki 'ana si kada bae kolu 'uri 'ua gwakolu wela tu'uu ki
talafakolu lau gu nai suli nao kolu si manata mamana 'ua 'ana Kraes. Ma kolu
ka too gwakolu farana taki 'ana molaagali ki mala 'ana wane rao tatakwai ki
ne nao dasi sakwadoloa.
4 Sui boroi 'ana kolu ka too mai 'uri nai, lelea mai dao 'ana si kada bae God
nia 'olea naa fua doo ki ka fuli ai, God nia ka falea na mai 'Alakwa nia. Na
'Alakwa nia ka lea mai ka futa 'ana keni lao ano nee ma ka lea na sulia bae
lana taki
5 uri ka olitai kolu mai toaa taki 'e dau faafi kolu uri kolu ka maa 'ana God.
6 'I seeri God nia ka falea Anoedoo Abu 'Alakwa nia ka too 'ani kolu suli
kolu wela nia ki God naa. Na Anoedoo Abu nai, nia ka faabae kolu kolu ka
bae 'urii, "'Oo Maa 'ae!"
7 Nia ne adea ma ni kamolu na wela 'inomauri nia ki God naa 'i tari'ina,
ne kamolu nao lau toaa rao tatakwai ki. Ma nia ne adea God ka falea naa
doo diana neki sui guu nia 'olofaorana mai 'ana wela nia ki fuamolu, suli ne
kamolu wela 'inomauri nia ki naa.

Bol nia manata 'abarua sulia toaa 'i Geleisia

8 'Ana si kada bae nao molu si saitomana 'ua God mamane, na doo 'e'ete
baki kera nao lau god mamane ki, kera bae da 'inito 'ana mauria kamolu ki.
9 Ma sui 'i tari'ina nee, kamolu molu saitomana naa God mamane, ne sae
lea nau ku alu 'o'olo ai, God ne nia saitomamolu naa. Ma sui tee ne adea molu
ka oliburi lau uria lea lae sulia taki ki 'ana molaagali? Kamolu dooria oliburi
lae uri molu ka rao ulafu 'amolu fuada nee?
10 Nau ku rongo na kau bae kamolu molu faa abua naa tai fa sato ki ma tai
fa madame ki, ma tai fa ngali ki ma tai si kada ki.
11 Doo nai nia adea nau ku manata 'a'abo 'asia naa suli kamolu, suli na raoa
bae ku ilia mai fuamolu nia funu gwana.
12 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae! Nau ku amasi kamolu kau uri molu ka
lukasia 'amolu lea lae sulia taki sa Mosis mala lau guu 'ani nau ne ku lukasia
naa. Nau ku lukasia lea lae sulia taki mala lau gu bae molu too mai fasi lea
lae sulia taki 'i nao.
Kamolu nao molu si ilia tasi doo si garo fuaku.
13 Ma ni kamolu molu ka saitomana gwamolu bae, si kada nau ku safalia
mai bae lae sulia si Faarongoa Diana nee fuamolu, na mataie bae nia saungi
nau ma ka falea si kada fuaku uri ku faatalongainia fuamolu.
14 Ma sui boroi 'ana mataia bae ka ade nau ka falea lau 'afitaia baita
fuamolu, kamolu nao molu si manata ta'aa guu fuaku ma ka nao molu si ote
kamolu gu 'ani nau. Suli kamolu naa bae molu talai nau ma molu ka suasuli
diana 'asia naa 'ani nau mala 'ana ta 'ensel ne God fale nia mai siamolu ma
nao sa Disas Kraes 'i tala'ana 'e dao siamolu.
15 Na manata ele laa kamolu fuaku 'ana kada sui naa 'e baita. Na ele laa nai
molu too ai nia adea lea sae falakesaona maa molu ki boroi kamolu bobola
fainia lafua molu ka faa ki gwamolu fuaku 'ana 'adomi laku. Sui ma 'i tari'ina
nai, na ele laa nai molu too ai fuaku 'e nii na 'i fai?
16 Kamolu 'uri sae molu malimae na 'ani nau 'i tari'ina suli ne ku faarongo
kamolu 'ana doo mamane ki!
17 Na toaa nai ki da sasi ngangata uri lafu lamolu lae kau 'i bali kera, kera
nao dasi ilia guu uri tasi doo diana. Kera dooria gwada uri daka talai 'e'ete
'ani kamolu faasi kameli, uri molu ka lea 'amolu suli kera.
18 Lea sa ta wane ka sasi ngangata uri kamolu uria tasi doo diana mone
ka diana gwana. Ma lea ka 'uri nai, nia ka ilia ka lelea firi naa, nao lau 'ana
otona gwana si kada ne nau ku too fai kamolu.

19 Wela nau ki 'ana Kraes 'ae, na manata laku nia fii nau 'asia naa uri
kamolu ka 'uria guu ta keni fiiwela, ma na fii laa nai ku too ai nia 'afitai ka
sui. Nia kai tio 'ani nau lelea ka dao gu 'afa sato ne molu manata mamana
'ana Kraes taifili nia naa.
20 'I tari'ina nau ku dooria 'asia naa sa kolu ka too kwaimani guu 'ana tii si
kula uri ka nao kwasi bae susuala lau 'urii fuamolu! Nau ku manata 'abarua
'asia naa suli kamolu ma ku ulafusia naa tee ne kwai sae lau fuamolu!

Ni Hega fai ni Sera

21 Nau ku doori ledi kamolu uri tii si doo. Kamolu toaa ne molu dooria
taki ka 'inito 'ani kamolu, kamolu molu saitoma diana 'ana si doo ne taki nia
saea?
22 Na Kekeda laa Abu nia bae sulia sa 'Abraham nia too 'ana roo wela wane
ki. Ta wane satana sa 'Ismael ne futa 'ani Hega gwa ai rao tatakwai nia sa
'Abraham gwana. Ma ta wane satana sa 'Aesak ne futa 'ani Sera na 'afe nia
sa 'Abraham, na ai too sakwadoloa.
23 Na wane nai 'e futa 'ana keni rao tatakwai nai, nia futa gwana mala 'ana
wele ki sui gwana. Aia ma ta ruana wane nai 'e futa 'ana keni too sakwadoloa
nai suli God 'e alangainia fua sa 'Abraham.
24 Na roo wela keni nai ki, keerua talafana roo alangaia 'e'ete nia ki God.
Ni Hega, nia talafana alangaia nia God 'ana taki bae nia falea fuada gwauna
toloa 'i Saenae, ma na bara wela ni Hega ki sui guu kera wela fua rao ulafue
fua mange. Nia toolangainia toaa da lea sulia taki, kera toaa fua rao ulafue
farana taki.
25 Ni Hega, nia talafana fa toloa bae 'i Saenae lao fera 'i 'Arabia kula bae
God falea taki ai. Nia fai kwalafaa nia lao fera 'i Durusalem, kera da lea 'ua
gwada sulia taki.
26 Aia ma ni Sera, nia talafana 'ana Durusalem ai loo 'i salo lo 'e too
sakwadoloa. Nia na gaa kolu toaa ne kolu manata mamana 'ana sa Disas.
27 Sa 'Aesaea nia bae mai sulia si doo nai lao Kekeda laa Abu ka 'urii, "'Oo,
kamolu ote keni 'aba'ato nee nao molu si tala'ana naa kwala wela lae ma
molu ka ulafusia naa fiiwela lae, molu ele molu ka suungi baita! Suli totoo
na keni 'aba'ato neki arai kera ki da lukasi kera naa da kai welaa ma na wela
kera ki da kai 'oro tasa ka talua lau 'ana wela kera ki keni neki arai kera ki
too kwaimani ki gwada fai kera ki."✡
28 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae, kamolu na wela nia ki God naa suli molu
futa sulia alangaia nia God mala 'ana sa 'Aesak.
29 Sa 'Ismael wela bae nia futa mala 'ana wele ki sui gwana, nia 'e
ilimatainia sa 'Aesak na wela bae 'e futa sulia rao lana Anoedoo Abu. 'I
tari'ina boroi nia 'uri nai lau guu, ne toaa da rao tatakwai ki farana taki da
susubutai kolu lau guu.
30 Aia, ma tee bae Kekeda laa Abu nia saea? Nia bae 'urii, "Taria wela keni
rao tatakwai nee 'i sara fai 'alakwa nia. Suli na wela nia keni rao tatakwai
nee 'afitai ka 'ado 'ana doo diana neki wela nia keni too sakwadoloa nee kai
ngalia faasi 'abana maa keerua."
31 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae! Ade lana guu ne kolu na wela nia ki na
keni too sakwadoloa bae nai, ma kolu ka nao lau wela nia ki na keni rao
tatakwai bae.

5

Kraes 'e lube kolu uri kolu ka too sakwadoloa

✡ **4:27** 'Aesaea 54:1

1 Kraes nia lube kolu uri kolu ka too sakwadoloa naa. Nia 'uri nai, molu uu
ngasi naa 'ana sakwadoloa laa nai. Nao oli molu si rao ulafu lau farana taki.
2 Molu fafurongo diana fasi mai. Nau sa Bol ku sae folaa ai fuamolu, lea
kamolu molu oli 'amolu uria na 'iri'unga lae uri ka adea molu ka 'o'olo 'i
maana God, kamolu molu ore naa 'ana Kraes.
3 Tasi doo ku bae folaa lau ai fuamolu sulia 'iri'unga lae nia 'urii: Lea
kamolu molu ade sulia taki ma molu ka ilia naa si doo nai, molu ka ili diana
tiifau naa sulia dongana taki tasi doo si ore.
4 Ma 'oe ta wane ne 'oe lea naa sulia taki uri sae 'oko 'o'olo 'i maana God,
'oe 'idu 'oe naa 'i sara faasia Kraes ma 'oko asi 'oe naa faasia lao ade diana laa
God.
5 Aia, ma na Anoedoo Abu nia adea kolu ka saitoma diana ai ne God nia ala
faafi kolu ne kolu 'o'olo naa 'ana manata mamana laa kolu 'ana Kraes.
6 Suli lao too kwaimania kolu 'ana Kraes Disas, lea wane ka 'iri'unga ma
nao ka nao si 'iri'unga boroi, nia nao gu tasi doo 'initoa ai. Si doo 'initoa
nai 'ana ne kolu manata mamana 'ana Kraes ma ka faatainia 'ana liosaue
fuakolu kwailiu.
7 Na manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas nia lea diana 'asia na mai
'i nao. Ma sui 'i tari'ina nee, tii ne kaubare kamolu lau faasia ade lae sulia
toolangaidooa mamana bae?
8 Nao lau God ne nia kaubare kamolu 'uri nai, suli nia bae 'e fili kamolu
mai uri manata mamana lae 'ana Kraes!
9 'I tari'ina nee, kasi toolangaidooa garo nai nia safali tu'uu gwana 'i
matangamolu ma ka rao lelea ka saketoa naa manata mamana laa kamolu
ki tiifau mala 'ana tasi isi tu'uu ne rao lelea ka 'etengaa tiifau lao kumu 'ana
flaoa fua beret.
10 Nau ku saitomana nia 'afitai uri molu ka faamamanea toolangaidooa
garo nai, suli kolu kolu tiidooa naa fai Kraes 'ana manata mamana lae. Aia
ma tii ne nia talai garo 'ani kamolu, God kai falea kwakwaee fua wane nai.
11 Toaafuta nau ki 'ae! Nau nao kwasi faatalongai naa sulia 'iri'unga lae
sui boroi 'ana tai wane daka saea nau ku ilia si doo nai. Lea sa nau ku
toolangaidoo 'ua gwaku 'uri nai, toaa nau Diu ki 'afitai daka ilimatai nau 'uri
ne da ilia 'ani nau 'i tari'ina. Ma sui kera da rakesasui nau 'i tari'ina, suli ku
faatalongainia mae lana Kraes 'ana 'airarafolo uri faamauri lana toae ki sui.
12 Toaa nai ki da suumai kamolu fua 'iri'unga laa nai ma daka kwaifii sae
doo nai ne God kai ala faafia wane fainia, bobola fainia sae lea doo daka 'iri
latoda lau guu.
13 Ma ni kamolu toaafuta nau ki 'ana Kraes, God nia 'aili kamolu sui na mai
uri molu ka too sakwadoloa faasia taki sa Mosis. Ta, 'ana si kada ne molu too
sakwadoloa naa, nao molu si manata toi sae sa kamolu molu sakwadoloa
naa uri molu ka lea 'amolu sulia doori lamolu 'ana tooe fua noni. Na too
sakwadoloa laa nai doo lau 'ana uria kwai'adomie 'ana liosaue fuamolu ki
kwailiu.
14 Suli tii si baea fifii ne nia dau faafia bae lana ki taki sa Mosis sui naa nia
bae 'urii, "'O liosau 'ana ta wane kau ka mala lau guu ne 'o liosau 'ani 'oe 'i
tala'amu."
15 Aia, ma lea kamolu molu ka dau gwamolu 'ana kwaisaungi lae 'i
matangamolu kwailiu ma molu ka faa ta'aalia gwamolu manata lamolu
ki kwailiu, kamolu molu ka fiia ade lea molu ka faafunuia lau gwamolu
toolamolu ki.

Na doori lana Anoedoo Abu ma na doori lana tooe fua noni

16 Nau, si doo ku saea fuamolu 'e 'urii: Molu ade sulia manata lana
Anoedoo Abu uri ka nao molu si ade sulia kwaidooria ta'aa kamolu 'ana tooe
fua noni.
17 Suli na kwaidooria kamolu 'ana tooe fua noni nia 'e'ete lau gwana faasia
kwaidooria nia Anoedoo Abu, ma na kwaidooria nia Anoedoo Abu ka 'e'ete
lau gwana faasia kwaidooria kamolu 'ana tooe fua noni. Na roo doo nai ki
'afitai daru ka kwaimani. Suli ne roo doo nai ki 'afitai daru ka kwaimani 'uri
nai lao mauria nia wane, nia 'e ilia wane 'afitai ka sakwadoloa naa fua ili
lana si doo diana ne nia dooria ili lana.
18 Ma sui ta, lea kamolu molu faolomainia Anoedoo Abu ka talai kamolu,
na taki sa Mosis 'e nao si gwaungai naa 'ani kamolu.

19 Na doo neki na kwaidooria ta'aa nia noni 'e talaia wane uri ili lana ki
da tio folaa ki naa: Na ooe, ma tai garoa 'e'ete kwailiu ki lau guu matangana
wane fai keni.
20 Na foa satana lae nunuidoe ki lau guu, na aru lae ma ili akalo lae ki. Na
malimae lae ma na firufiru lae lau guu, na ununu ta'aa lae sulia wane ki, na
'uga lae, na rakesasu 'ali'ali lae, na sasibila lae, na olisusuu lae, na tagabola
kwailiu lae 'ana tooe,
21 ma na 'uga lae. Na kuufi lana doo faa gwaulilinge ki, na saso oraoraa lae
ma na wae oewanea lae fainia kuu lae ki, ma na ili lana doo garo 'oro 'uri nai
ki lau. Nia ne ku faarongo kamolu lau kau mala bae ku saea sui naa, wane
ne nia ilia doo nai ki, nia 'afitai ka ruu lao 'initoaa God.
22 Ma na doo neki Anoedoo Abu 'e falea fua wane lau 'ana ne liosaue, na
manata ele lae, na aroaroe, na mamarato tau lae, na sasi diana lae, na diana
lae, na mamana lae,
23 na abulo marabibi lae, ma na sua diana lae sulia doori lana ki wane 'i
tala'ana faasia ta'aa lae. Na doo diana nai ki sui guu 'afitai ta taki ka uu suusia
ta wane fasi ili lana ki.
24 Na toaa ne da too ki naa fua Kraes Disas, kera da foto faafia naa tooe fua
noni fai kwaidooria nia ki 'ana 'airarafolo.
25 Kolu lea naa sulia liona Anoedoo Abu suli nia falea naa mauria falu
fuakolu.
26 Alu nao kolu si too lau 'ana naunau lae, ka nao kolu si sukua doo ta'ae ki,
ma ka nao kolu si 'uga lau.

6

Kolu rao kwai'adomi fuakolu kwailiu

1 Toaafuta nau ki 'ae, lea ta wane 'amolu 'e ilia tasi doo ka garo, kamolu
toaa ne Anoedoo Abu 'e 'inito 'ani kamolu, molu ka olitainia mai wane nai
faasia lao garo laa nia. Molu ka bae sarafaia fua wane nai ma molu ka fiia
ade lea ta wane 'amolu ka ilia lau guu tasi doo garo mala 'ana ne nia ilia.
2 Molu ka 'adomia wane ne nia nii lao 'afitaie. Si kada molu ade 'uri nai,
nia ka faatainia kamolu molu ade sulia na toolangaidooa ne Kraes nia falea
mai fuakolu.
3 Lea ta wane nia saea nia wane 'initoe ma sui ka nao si 'adomia gu kau
ta wane, nia faaoewane nia gwana 'i tala'ana ma ka nao lau wane fua bae
mamana lae.
4 Na wane ka tala kelesi diana lau gwana 'ana abulo lana 'i tala'ana. Lea
nia saitomana abulo lana 'e diana gwana, nia ka ele 'ana sulia. Ma sui boroi
'ana ta, nia ka nao si faabolatainia lau 'i tala'ana fai wane ki.
5 Suli na wane ka tala suasuli diana lau gwana sulia abulo lana 'i tala'ana.

6 Toaa ne kera toolangainia ki bae lana God fuamolu, nia bobola uri molu
ka tolingia doo diana neki molu too ai molu ka fale 'ada.
7 Nao manata lamolu si suke kamolu guu uri saufini lana tasi doo faasia
God. Suli si doo ne wane nia ilia ka diana ma nao ka ta'aa, nia kai dao toi lau
guu si doo uri maana. Nia mala 'ana ta 'ai ne wane fasia, totoo na 'ai nai lau
gu ne nia kai fufusia fufuana.
8 Lea wane 'e ili sulia doori lana tooe fua noni, nia kai funu uri maana. Aia,
ma lea wane ka ilia doori lana Anoedoo Abu, nia ka too 'ana mauria firi nia
Anoedoo Abu.
9 Nao kolu si noni'ela faasia ili lana doo diane ki. Suli lea nao kolu si luka
'ana ili lana doo diane ki lelea ka dao 'ana si kada God nia 'oloa, kolu tara
kolu ka ngalia doo diane ki uri maana.
10 Nia 'uri nai, alu nao kolu si noni'ela 'ana ili lana doo diane ki fua wane
ki 'i tari'ina. Ma kolu ka ilia doo diana nai ki fua toaa nai ki fatai ne kera
toolakolu neki da manata mamana lau guu 'ana Kraes.

Si baea 'isi ki

11 Molu liotoi 'amolu mae kekeda laa baita nai ki ku kedaa kau 'ana leta
nee 'ana 'abaku 'i tala'aku nai.
12 Tai wane 'i sena ki kera da dooria gwada uri faaele lana manata lana tai
toaa Diu ki lau guu. Nia ne adea kera daka suumainia 'iri'unga lae fuamolu.
Kera da ili 'uri nai suli da mau ade lea kera da faarongo talo sulia mae lana
Kraes 'ana 'airarafolo ma wane ki daka ilimatai kera fainia.
13 Na toaa neki da 'iri'unga ki naa, kera nao dasi ade gu sulia taki sa Mosis.
Ma sui boroi 'ana nao dasi ade sulia taki, kera daka dooria gwada uri molu
ka 'iri'unga, suli kera dooria uri daka bae inala 'ada 'i maana toaa Diu ki suli
si doo nai da ilia 'ani kamolu.
14 Aia, fuaku 'i tala'aku, nau kwai bae inala 'akua sulia si doo ne Aofia kolu
sa Disas Kraes nia ilia 'ana 'airarafolo. Suli 'i nunufana Kraes, nau ku suana
dongana molaagali ne toaa nao dasi manata mamana ki da suai ka diana 'ani
kera ka nao si diana naa 'ani nau. Ma ni kera boroi da suana doo neki nau ku
manata mamana ma ku suai ka diana 'ani nau ka nao si diana lau guu 'ani
kera.
15 Aia, lea wane ka 'iri'unga ma nao ka nao si 'iri'unga boroi, si doo nai nao
si 'initoa guu. Si doo ne 'initoa 'ana ne fua wane ka too 'ana mauria falu 'ana
Anoedoo Abu.
16 Alu God nia falea 'ana aroaroe ma na kwai'ofeie fua tii ne nia lea sulia si
baea fifii nai. Ma na toaa ne da ili 'uri nai ki, kera ne toaa mamana nia God.
17 Si baea 'isi nau naa fuamolu nia 'urii: Nao ta wane si sukua lau ta 'afitaia
fuaku, suli nau 'ana bae ku ngali maala uri maana ne nau wane ni rao nia
Kraes.
18 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae, alu Aofia kolu sa Disas Kraes nia ade diana 'ana
fuamolu sui guu. Iuka nia 'uri nai.

Na Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I 'Efesas

'Efesas, nia na maefera baita 'ana bali lolofaa 'i 'Eisia. 'Eisia, nia ta brofens 'ana brofens nia ki gafman 'i Rom. 'I tari'ina, ta bali 'ana brofens nai kera da 'ailia naa 'ana Tekii. Sa Bol nia safalia na konia manata mamana nai 'i 'Efesas lao ruana ma oluna si kada nia lea uri faarongo talo lae sulia si Faarongoa Diana bae (suana 'Aks 18:19-21 ma 19:1-41). Nia lio 'ana mala sae sa Bol naa ne nia kedaa buka nee 'ana si kada bae lau guu nia too laona lookafo 'i Rom.

Na buka nee, sa Bol nia kedaa uri ka 'adomia toaa nia ki God uri kera daka saitoma diana 'ana kwai'ofeia nia God 'e diana tasa. Ma uri kera daka saitoma diana 'ana manata lana God uri faamauri lana toae ki sui guu ne 'ita ka too naa. Na buka nee nia too 'ana roo bali buka ki. Lao bali buka totoonao (Safta 1-3), sa Bol nia kekeda ka toolangaidoo sulia ne raoa nia God nia ali'afu nunufana Kraes ma Kraes lau guu ka gwaungai 'ana doo ki sui guu. Bali buka nai ka faatainia lau guu, ne God nia faamauria toaa Diu ki ma na toaa nao lau Diu ki 'i nunufana Kraes. 'I seeri, God ka 'adoa roo kulee wane ki 'ana tii kulee wane guu 'ana tiidooa lae fainia Kraes. 'I seeri, toaa nia God nia lea mai faasia roo kulee wane nai ki sui guu.

Aia, laona ruana ta bali buka 'ana buka nee (safta 4-6) sa Bol nia ka bae folaa sulia malutana tiidooa lana toaa nia ki God. Sui nia ka saea lau guu uri lea na toaa nia ki God kera da too aoloa 'ada 'ana kada ki sui guu, nia ka adea kera daka too 'ana tiidooa lae 'i matangada kwailiu. Sui nia ka saea lau gu fuada ne firu laa kera, kera da firu fainia sa Saetan.

Na 'Inifuui baea ki laona buka nee:

God nia faamauria toaa Diu ma na toaa nao lau Diu ki sui nia ka 'ado kera daka alu tiidoe 1:1—3:21
Toaa manata mamana ki da tiidooa naa fainia Kraes 4:1—6:24

1 Nau sa Bol waa bae God fili nau sulia liona 'i tala'ana uri rao 'aboosol lae
fuana Kraes Disas. Nau ne ku kekeda kau fuamolu toaa nia ki God 'i 'Efesas
ne molu mamana fuana Kraes Disas.
2 Alu ade dianaa ma na aroaroa nia Maa kolu God ma Aofia kolu sa Disas
Kraes 'e nii 'ana fai kamolu.

Doo diana nia ki God fuakolu laona tiidooa laa kolu fainia Kraes

3 Kolu tangoa God na Maa nia Aofia kolu sa Disas Kraes, suli nia falea doo
diana 'i salo ki fuakolu sui guu uri ka 'adomi kolu 'i laona tiidooa laa kolu
fainia Kraes.
4 'Uabaa na mai sui fatai God kafi saungainia molaagali, God nia fili kolu
nunufana Kraes uri kolu ka too tii bali fuana ma uri ka nao tasi doo si garo
'ani kolu. Nunufana ne God nia liosau 'ani kolu,
5 nia ka fili kolu 'uabaa na mai 'i nunufana sa Disas Kraes uri nia ka 'aili
kolu na wela nia ki na 'ana. Nia ili 'uri nai sulia manata lana 'i tala'ana ma
nia ka ele 'asia naa sulia.
6 Kolu tangoa God uria na ade dianaa baita tasa nia. God nia fale tatakwai
'ana ade dianaa nai fuakolu nunufana 'Alakwa liliosaua nia.
7 Na ade dianaa nia God fuakolu nia 'e baita tasa. Suli ne nia falea mai
'Alakwa nia ka mae ma ka foli usi kolu ma ka oli fai kolu mai siana, ma 'i
seeri nia ka manata lukea abulo ta'aa laa kolu ki.
8 Nia faatainia dianaa baita nai fuakolu fainia liotooa ma na saitomadooa
nia 'i tala'ana.

9 Ma si manata laa ne nia nao si faatainia mai siana toaa 'ana kada 'i nao ki,
nia ka faatainia naa siakolu 'i tari'ina. Ne God nia manata toi 'uana mai uri
totoo boroi nia kai fulia si doo 'ana rao lana Kraes, ma God nia kai manata
ele 'asia naa sulia.
10 Manata lana God nia dooria uri totoo nia dao 'ana si kada nia 'oloa, nia
kai koni kwaimani 'ana doo neki sui guu nia saungainia ki laona salo ma
laona molaagali, uri Kraes nia ka gwaungai fuada sui naa.
11 Na doo neki sui guu God nia ilia ki nia ilia sulia manata lana ma doori
lana 'i tala'ana. 'I seeri nia ka fili kameli toaa Diu ki sulia manata lana 'i
nunufana Kraes uri ni kameli toaa nia ki na 'ana.
12 Nia fili kameli toaa Diu ki 'uri nai uri meli ka manata mamana 'ana Kraes
'i totoonao 'ani kolu, ma meli ka tafoa satana God ne baita ka tasa.
13 Nia ka dooria lau guu uri ni kamolu toaa ne nao lau toaa Diu ki, ne molu
rongoa lau guu si faarongoa mamana diana nee sulia mauria ne God nia
falea fuamolu, uri kamolu lau guu molu ka manata mamana 'ana Kraes. Ma
si kada kamolu molu manata mamana 'ana Kraes, God nia ka falea Anoedoo
Abu fuamolu uri ka faatainia ne kamolu toaa nia ki naa. Na Anoedoo Abu
nai, God nia alangainia 'ua naa uri totoo God nia kai falea mai.
14 Ma na Anoedoo Abu nai nia na fafarangadoa nia God fuakolu uri maasi
lana doo diana neki nii 'ua mai. Talafana si doo diana ne God nia alua ka tio
siakolu uri ka too fai kolu lelea ka dao 'ana si kada ne God nia kai lafu kolu
faasia ta'aa lae ki sui. Kolu tafoa 'akolu satana God ne baita ka tasa.

Foa laa nia sa Bol fua konia manata mamana 'i 'Efesas

15 Doo ne adea guu, nau 'ita 'ua mai 'ana si kada ku safali rongo kau sulia na
manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas na Aofia kolu ma sulia na liosaua
kamolu fua toaa nia ki God 'ana fere ki sui guu,
16 nau nao kwasi lukasia tango lana God fuamolu laona foa laa nau ki.
17 Nau ku gania God nia sa Disas Kraes na Aofia kolu, na Maa diana tasa
nee uri nia ka falea Anoedoo Abu 'ana liotooa fuamolu uri ka faatai folaa
'ana God siamolu uri molu ka saitoma diana 'ani nia.
18 Nau ku foa uri God ka 'adomi kamolu uri molu ka lio saitomana doo
diana tasa neki God nia alangainia kai falea fuamolu ki suli ne kamolu na
toaa nia ki God.
19 Ma uri molu ka lio saitomana tetedea baita tasa nia God ne kai rao laona
mangona toaa manata mamana ki. Na tetedea nai bae God
20 nia tataea 'ana sa Disas Kraes faasia maea ma ka alu nia 'i bali 'aba aolo
nia 'ana 'initoaa 'i salo.
21 Sa Disas Kraes nia 'inito ka talua na 'ensel ki, ma na anoedoo ta'ae ki, ma
na rigitaa nia Kraes ka talua rigitaa ki sui 'ana kada salo nee ma 'ana kada
salo ne nii 'ua mai.
22 God nia alua Kraes ka gwaungai 'ana doo ki tiifau 'ana rigitaa nia ma
uri ka gwaungai 'ana doo ki tiifau fua diana lana konia manata mamana nia
God.
23 Aia, na konia manata mamana nia God ne na nonina Kraes naa, ne Kraes
nia 'e fungulia mala ne nia fungulia doo ki tiifau.

2

God nia faamauri kolu 'i nunufana Kraes

1 'Ana kada 'i nao, kamolu na toaa mae ki gwana laona ade faasia lae ma
na abulo ta'aa laa kamolu ki.

2 Kamolu molu ka lea gwamolu sulia birangaa ta'aa nee laona molaagali
ma molu ka ade gwamolu sulia sa Saetan waa ne 'inito 'ana anoedoo ta'ae ki
ma ka talaia toaa ade faasia nee 'i tari'ina.
3 'I nao mai kada kolu si manata mamana 'ua, ni kolu sui guu kolu bobola
sui gwakolu 'ana too lae sulia doori lana nonidoo ma na ade lae sulia
kwaidooria ta'aa kolu ki. Ma na manata lakolu ka adea kolu sui naa kolu
ka naofia naa kwakwaea nia God fuakolu.
4 Ma sui God ka kwai'ofei tasa fuakolu nunufana liosaua baita nia fuakolu,
5 nia ka faamauri kolu fainia Kraes. Nia ade 'uri nai fuakolu 'ana si kada
kolu nii 'ua gwakolu laona maea 'i nunufana ade faasia lakolu. God nia ka
faamauri kolu lau 'i nunufana ade dianaa nia.
6 'I laona tiidooa laa kolu fainia sa Disas Kraes, God nia tatae kolu fainia
Kraes faasia maea uri kolu ka gooru kwaimani fai nia 'i langi 'ana 'initoa lae
fai nia.
7 God nia ade 'uri nai 'ani kolu uri 'ana si kada loki nii 'ua mai nia ka
faatainia ade dianaa baita tasa nia fuana toae ki sui 'i nunufana raoa ne sa
Disas Kraes nia ilia.
8 Suli ne God nia ade diana tasa fuamolu, nia ka faamauri kamolu si kada
kamolu molu manata mamana 'ani nia. Nao lau nunufana tasi raoa ne molu
ilia 'i tala'amolu. Na mauria falu nai, na fale tatakwai laa nia God lau gwana
fuamolu.
9 Nia ne adea 'afitai ta waa ka bae naunau lau sulia mauria falu nee, suli
God nao si falea lau mai uri maana tasi raoa ne kolu ilia.
10 Ni kolu na saungaia nia ki God ne nia saungai kolu 'i nunufana sa Disas
Kraes, uri kolu ka ilia raoa diana neki nia fili kolu 'ua na mai uria.

Too kwaimanie ma na tiidooa lae nunufana Kraes

11 Nia 'uri nai, kamolu toaa ne nao lau Diu ki molu manata fasi suli kamolu
'ana kada 'i nao. Toaa Diu ki da sae kamolu 'ana “Toaa nao lau toaa nia God”
suli nao molu si 'iri'unga, ma ni kera daka sae kera 'ana “Toaa nia God” suli
kera da 'iri'unga.
12 'Ana kada 'i nao, kamolu molu nii tau faasia Kraes, molu ka too 'i sara
faasia matangana toaa fifilia nia God 'i 'Israel, molu ka ore 'ana dianaa bae
God nia alangainia fuana toaa nia, ma molu ka too boroi laona molaagali nee
ka nao molu si saitomana guu God ma ka nao molu si manata ngado guu uri
tasi doo siana.
13 Sui boroi 'ana molu ka too tau faasia God 'ana kada 'i nao, 'i tari'ina nee
'i nunufana tiidooa laa kamolu fainia sa Disas Kraes, God nia 'idu kamolu na
mai karangi nia 'i nunufana Kraes nia mae ma na 'abuna ka igwa.
14 Kraes nia falea aroaroe fuakolu sui nia ka 'ado kolu sui naa, ne kameli
toaa Diu ki fai kamolu toaa nao lau Diu ki, ma 'i seeri ni kolu tiidoe naa. Ma
Kraes nia ka okosia naa 'ogua bae tolingi kolu toaa Diu ki ma na toaa nao lau
Diu ki.
15 Sulia Kraes nia lafua naa taki nia God fainia si baea fifii 'i laona ki sui naa
uri kolu roo kulee wane neki kolu ka alua guu tii kulee wane laona tiidooa
laa kolu fainia Kraes. 'Uri nai, Kraes nia ka ilia kolu ka too kwaimani naa.
16 Aia, 'ana mae lana Kraes 'ana 'airarafolo, nia lafua naa malimaea bae
'i matangana toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki. Ma 'ana mae lana lau guu,
nia ka ofua naa roo kulee wane ki uri kolu ka alua guu tii kulee wane ma ka
olitai kolu siana God.
17 Nia ne, Kraes ka sifo mai laona fera ne 'i ano, ma ka faatalongainia na
Faarongoa Diana nee sulia aroaroe fuamolu toaa nao lau Diu ki ne molu
too tau faasia God 'ana kada 'i nao ma ni kameli lau guu Diu ki ne meli too
karangi nia.

18 Uri 'i nunufana si doo nai Kraes nia ilia, kameli toaa Diu ki fai kamolu
toaa nao lau Diu ki kolu saitomana kolu ka lea kwaimani na mai siana God
na Maa 'ana tii Anoedoo Abu guu.
19 Nunufana si doo nai, kamolu toaa nao lau Diu ki nao molu si 'e'ete guu
faasi kameli toaa Diu ki. Ma 'i tari'ina nee, kamolu na toaa God ki naa fai
kameli, ma God nia Maa kolu sui naa.
20 Kolu toaa manata mamana ki, kolu mala 'ana ta luma ne God nia
saungainia 'i fafona fau. Sa Disas Kraes ne nia fau nai ma na toa 'aboosol
nia ki fai na brofet ki kera na baefungu ki 'ana luma nai.
21 Ma ni kolu naa ne tai doo 'ana doo ne God nia saungainia 'ana luma nai.
Ma Kraes naa ne tolea luma nai lelea nia ka faasuia luma abu fua foosi lana
God.
22 Ma ni kamolu toaa ne nao lau Diu ki kamolu sui naa kamolu bali 'ana
luma nia God naa, ne God nia too 'i laona 'ana Anoedoo Abu nia.

3

Manata lana God fua toaa nao lau Diu ki

1 Nau sa Bol, ku too 'i laona lookafo suli nau ku faatalongai sulia na
Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes fuamolu kamolu toaa nao lau Diu
ki.
2 Nau ku saitomana, kamolu molu rongo sui naa sulia God ne nia fili nau
nunufana kwai'ofeia nia, uri nau ku rao fua 'adomi lamolu lae.
3 'Uri bae nau ku safali kekeda sui na mai sulia, God nia faatainia manata
lana fuaku. Na manata lana nai nao nia si faatai folaa ai fua waa baki 'ana
kada 'i nao.
4 Ma lea sa molu teemai diana 'ana kekeda laa nee, tara kamolu molu kai
lio saitomana ne nau ku saitomana doo 'oro sulia Kraes
5 ne God nao si faatai folaa ai fua waa ki 'ana kada 'i nao. Ma sui 'i tari'ina
nee, 'i nunufana raoa nia Anoedoo Abu, God nia faatainia naa manata lana
fuana toa 'aboosol abu nia ki ma na brofet abu nia ki.
6 Ma si manata laa nai nia 'urii: Kamolu toaa ne nao lau Diu ki, ne molu
manata mamana sulia si Faarongoa Diana nee, God nia falea dianaa nia
fuamolu lau guu fainia toaa Diu ki. Kolu too kwaimani 'ana tii 'aebara guu,
ma kolu ka ngalia doo ki tiifau ne God nia alangainia mai nunufana sa Disas
Kraes.
7 God nia fili nau laona liosaua ma na rigitaa nia nau waa ni rao nia, uri
nau ku faarongo 'ana si Faarongoa Diana nee.
8 Nau waa tae ku nao 'isi gu ne matangana toaa manata mamana nee tiifau.
Ma sui God nia ka faatainia ade dianaa nia fuaku, nia ka falea si raoa nee
fuaku 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee sulia doo diana tasa ki
'asia naa ne Kraes kai falea fuamolu toaa nao lau Diu ki.
9 God ne saungainia doo ki sui guu, nia nao si faatai folaa mai 'ana si
manata laa nai fua waa ki 'ana kada 'i nao. Sui tari'ina, nia ka odu nau uri
faatai folaa lae 'ana si manata laa nia nai fua toae ki sui guu.
10 Uri seeri 'i tari'ina, God nia ka konia mai toae ki faasia toaa Diu ki ma
toaa nao lau Diu ki kera daka ofu kwaimani 'ana tii konia manata mamana
guu. Uri God ka ilia konia manata mamana nai ka faatai folaa 'ana liotooa
talingai nia fuana 'ensel gwaungai ki ma na doo naonao ki 'ana mamangaa.
11 God nia ilia si doo nai sulia si manata laa nia 'ita ka manata toi na mai.
Ne nia ilia 'i nunufana sa Disas Kraes na Aofia kolu.
12 Kolu, kolu manata mamana 'ana Kraes, nia ka adea kolu ka noniraa ma
ka nao kolu si mau 'ana dao lae siana God.

13 Doo ne adea guu, nau ku gani kamolu uri nao molu si liodila lau sulia na
nonifiia nau neki fuamolu. Suli nau ku nonifii uri ka 'adomi kamolu.

Na liosaua nia Kraes fuakolu

14 'I seeri guu, nau ku booruru naa 'ana foa lae talea God na Maa,
15 ne nia saungainia doo ki sui guu laona salo ma laona molaagali.
16 Ma nau ku amasia naa God waa ne too 'ana totodaa baita tasa 'ana
dianae sui naa, uri nia ka faatetedea mauria kamolu ki 'ana rao lana
Anoedoo Abu.
17 Uri Kraes lea mai ka too na 'ana laona mangomolu suli molu manata
mamana. Ma suli ne kamolu molu uu ngasi laona liosaua nia God fuamolu,
18 nau ku gania God uri ka 'adomi kamolu fainia toaa nia ki God sui guu,
uri molu ka saitoma diana 'ana reba lana, ma tikwa lana ma fane lana ma
sifo lana na liosaua nia God.
19 Ma uri molu ka filo diana 'ana liosaua nai Kraes ne nia 'afitai uri ta wane
ka saitoma tiifau ai. Ma uri molu ka fungu 'alamaa 'ana birangana God.
20 Alu kolu tango nia 'akolu suli na tetedea nia 'e rao laona mauria kolu ki.
Nia ka ilia doo 'oro diana tasa ne baita ka talua lau ta tee boroi 'ana ne kolu
manata toi ma nao ta tee boroi 'ana ne kolu gania siana.
21 Tangoa God ka lelea firi totoo si sui, 'ana sa Disas Kraes ma 'ana konia
manata mamana nia. Iuka nia 'uri nai.

4

Kolu tiidoe naa 'ana nonina Kraes

1 Nau waa ne ku nii na laona lookafo uri maana ku rao fuana Aofia, ku
doori bae tetede 'urii fuamolu: Molu too 'ana tooa ne bobola fainia doo ne
God nia 'aili kamolu mai uria.
2 Ne molu faatu'uu kamolu ki 'i tala 'amolu ma molu ka abulo marabibi.
Molu too mamarato ma molu ka sasaore kamolu kwailiu laona liosaue.
3 Molu rao ngangata 'ana sua diana lae sulia na tiidooa laa ne Anoedoo Abu
nia falea sui naa fuamolu nee, ne adea molu ka too kwaimani 'ana aroaroe.
4 Kolu toaa manata mamana nee, kolu nii gu laona tii nonidoo. Kolu ka
'ado gu 'ana tii Anoedoo Abu uri talai lakolu. God nia ka 'aili kolu mai uria
tii mauria firi guu uri kolu ka manata ngado ai.
5 Kolu ka too gu fua tii Aofia, ne sa Disas. Tii manata mamana laa gu ne
kolu dau faafia, ne kolu manata mamana 'ana Kraes. Tii siuabu laa gu ne
kolu siuabu ai.
6 Tii God gu ne kolu too fuana ma kolu sui guu kolu ka Maa 'ani nia. Nia
baita fuakolu sui guu, ka rao 'ani kolu sui guu ma ka too laona mauria kolu
ki sui guu.
7 Ma sui, Kraes nia ka falea fale laa 'e'ete kwailiu ki fuakolu ki suli nia ade
diana fuakolu.
8 Na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Kada nia lea naa uri 'i langi, nia talaia toaa 'oro fainia ne nia siitasa faafi
kera ki.
Ma nia ka falea naa falea ki fua toaa nia ki.”✡
9 Aia, ma tee nai na malutana si baea nai, “Nia 'e lea naa uri 'i langi”
'e toolangainia nai? Nia toolangainia sa Disas Kraes nia sifo mai laona
molaagali nee.

✡ **4:8** Sam 68:18

10 'I seeri sa Disas Kraes nia sifo mai laona molaagali nee, nia lau gu ne oli
ka raa 'alaa uri laona salo loo fafona kule ki sui naa uri nia ka nii 'ana kule
ki sui guu.
11 Ma sa Disas Kraes lau gu ne nia falea mai na fale laa diane ki. Na fale laa
nai ki, tai wane na 'aboosol ki, ma tai wane na brofet ki. Ma tai wane, kera
toaa uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee. Ma tai wane lau, na bastoo
ki ma tai wane lau kera toa toolangaidoo ki.
12 Kraes nia ade 'uri nai uri ka adea kolu toaa nia ki God kolu ka tala'ana
rao kwai'adomi lae, uri ka 'adomia nonina Kraes ka rafo diana.
13 Uri lelea kolu ka alu tiidoe 'ana manata mamana lakolu ma 'ana saitoma
diana lakolu 'ana 'Alakwa nia God. Uri lelea birangakolu ka 'uria tiifau naa
birangana sa Disas Kraes.
14 Uri ka nao kolu si mala lau wela tu'uu ki ma kolu si mala gwakolu ta
baru ne koburu sakolangainia ma nanafo ka kwaefeoa kwailiu gwana. Uri
ka nao kolu si faamamanea lau toolangaidooa 'e'ete ki ne toaa susuke ki da
bae sulia.
15 Ma kaa, uri kolu ka bae lau 'akolu sulia doo mamane ki 'ana liosaue ma
kolu ka 'idu lau 'ana lea lae sulia birangana Kraes 'ana doo ki sui guu, nia
wane gwaungai kolu.
16 Kraes nia 'ado kwaimani 'ani kolu toaa 'e'ete kwailiu ki sui gwana 'ana
tii nonidoo guu ne nia gwaungai ai. Ma si kada kolu ilia si raoa 'e'ete kwailiu
kolu nai ki, na nonidoo nai nia ka baita 'idu ka lea naa laona liosaue.

Na mauria falu nunufana Kraes

17 Nia 'uri nai, 'ana rigitaa nia Aofia, nau ku bae fifii 'urii fuamolu; nao
molu si lea lau sulia birangaa ta'aa kera toaa nee nao dasi saitomana God,
ne kera manata ooewanea.
18 Na manata lada 'e rorodoa ma daka lea 'e'ete faasia mauria falu ne God
nia falea fuakolu, suli kera da faasadia lioda ki ma daka ulafusidoo.
19 Kera nao dasi 'ide guu faafia doo garo ki ma daka lea gwada sulia
kwaidooria ta'aa kera ki, ma daka rao fifii na 'ada 'ana ili lana kwalukaela
'ana doo ta'ae ki.
20 Aia ni kamolu, si kada bae wane ki da faarongo kamolu sulia sa Disas
Kraes bae, kera nao dasi toolangainia tooa ta'ae 'uri nai siamolu.
21 Kera da faarongo kamolu 'ana doo mamane ki sulia sa Disas Kraes, ma
daka toolangainia lau gu fuamolu na mamana laa lea mai faasia sa Disas.
22 Ma daka saea lau guu uri molu ka lukasia 'amolu birangaa ta'aa kamolu
ki 'ana kada 'i nao. Na doo kwali nai bae nia talai garo mai 'ani kamolu ma
ka kaubare kamolu mai uri lea lae sulia kwaidooria ta'aa kamolu ne suke
kamolu gwana mai.
23 Ma daka saea lau guu uri molu ka alamatainia God uri nia ka faa faalua
mauria kamolu ki ma na manata lamolu ki.
24 Ma daka saea lau gu fuamolu ne God nia saungai falu naa 'ani kamolu
uri molu ka lea naa sulia birangaa falu ne nia 'o'olo ma ka abu ma ka
mamana.
25 Doo ne adea guu, molu lukasia suke lae ka tio 'ana, molu ka bae mamana
naa fuamolu kwailiu, suli ni kolu na nonina naa sa Disas Kraes.
26 Si kada wane nia rakesasu, alu nia too 'ana fasi ili lana tasi doo ne ta'aa.
Ma ka nao si alamatainia uri rakesasua nia ka tio gwana lelea sato ka suu gu
faafia.
27 Nao lelea molu si falea lau tasi kada fua sa Saetan uri ili lana doori lana.

28 Tii ne kai beli, alu nia too 'ana fasi beli lae. Alu nia rao tetede ma ka ilia
doo diane ki 'ana 'abana uri ka saitomana 'adomi lana lau guu toaa da siofaa
ki.
29 Molu ka too faasia na baea ta'aa ki. Molu saea 'amolu si baea kwai'adomi
uri ka faadianaa manata lana ta wane ne nia 'e rongoa.
30 Nao molu si faaliodilaa na Anoedoo Abu nia God, suli na Anoedoo Abu
nia na mamalafooa ne faatai folaa 'ani toaa mamana nia ki God maasia fa
sato ne nia kai faamauria toae ki sui guu.
31 Molu lafua si manata laa ta'ae ki sui guu faasi kamolu. Nao molu si
rakesasu ma molu si rake ngengeela fuamolu kwailiu, ma ka nao molu si
saea tasi doo ne kai faa ta'aalia manata lana ta wane, ma ka nao molu si
unutai ta'aa 'ana ta wane ma molu si firufiru.
32 Molu ade diana fuamolu kwailiu ma molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu.
Ma molu ka manata luke kamolu kwailiu mala 'ana ne God nia manata luke
kamolu tiifau nunufana sa Disas Kraes.

5

Kolu too laona folaa lae

1 Doo ne adea guu, kamolu bara wela liliosaua nia God molu lio suli nia,
2 ma molu ka too 'ana liosaue fuana toae ki uria ne Kraes nia liosau 'ani
kolu ma ka fale nia 'i tala'ana uri faamauri lakolu. Nia na afuafua talea God,
ne God nia ala faafia.
3 Aia ma ni kamolu, molu ka too 'amolu faasia ooe ma na abulo laa bilia ki
sui gwana, ma faasia ogalulumi lae. Na doo 'uri nai ki nao dasi bobola fainia
lao tooa kamolu ki ne kamolu toaa nia ki God.
4 Na bae ta'aa lae ma na bae oewanea lae ma na 'onionga ta'aa lae ma na
doo 'uri nai ki sui guu nao si diana uri molu ka ilia. Si doo bobola fainia molu
ka ilia 'amolu ne tango lana God.
5 Si doo mamane nau ku saea fuamolu nia 'urii, tii ne nia ooe ma abulo
lana ka bilia, ma ka ogolulumi suli ne ogalulumi lae nia mala lau guu foosi
lana nunuidoo ki, wane nai 'afitai ka ruu laona 'initoaa nia sa Disas Kraes fai
God.
6 Nao molu si alamatainia ta wane ka suke kamolu ma ka bae 'ana 'urii,
“Ooe lae ma ogolulumi lae ma doo 'uri nai ki nao si garo guu!” God nia kai
kwaea toaa ade faasia ki uri maana kera ilia doo garo nai ki.
7 Nia 'uri nai, nao molu si 'ado kwaimani fainia toaa nai ki 'ana ili lana doo
garo ki.
8 'Ana kada sui naa, kamolu molu too laona rorodoa lae, ma sui 'i tari'ina
kamolu molu too naa laona folaa lae 'ana tiidooa laa kamolu fainia Aofia.
Nia 'uri nai, molu too na 'amolu 'ana tooa ne bobola fai kamolu toaa molu
fali laona folaa lae.
9 Suli lea kamolu molu too laona folaa lae, 'i seeri na doo 'o'olo ki ma na
doo mamane ki daka fuli laona mauria kamolu ki.
10 Molu ade diana 'ua guu 'ana lio saitoma lana si doo ne kai faadianaa
manata lana Aofia.
11 Nao molu si 'ado kwaimani fai toaa 'ana rorodoa lae 'ana ili lana doo
ta'ae ki. Si doo bobola fainia uri molu ka ilia 'amolu ne molu faatai folaa
'ana garo laa kera ki.
12 Na bae lae boroi 'ana sulia doo nai ki da ili agwa ai nia 'e faa noni susuala.
13 Aia, si kada na kwesu nia tala folaa fuada, kera tara da lio saitomana ne
abulo lada ki nia garo,

14 suli na kwesu ne nia faatai folaa 'ana doo nai ki kera ilia ki. Doo ne adea
si baea bae ka 'urii nai,
“Kamolu toaa molu maleu liu ma molu ka mae naa, molu ada naa!
Molu tatae faasia maea, Kraes nia kai tala folaa faafi kamolu!”
15 Doo ne adea guu, molu too molu ka suasuli diana 'ana tooa kamolu ki.
Molu ka too manataa, nao molu si too oewanea.
16 Molu ka ilia doo diane ki, suli fa sato neki fa sato ta'ae ki.
17 Nia 'uri nai, nao molu si too oewanea gwamolu. Molu manata, uri molu
ka saitoma diana 'ana doori lana Aofia.
18 Nao molu si dau gwamolu 'ana oewanea laa nee 'ana kuufi lana waen,
ne nia dau gwana 'ana faata'aali lamolu lae. Molu alamatainia Anoedoo Abu
nia 'inito naa 'ani kamolu.
19 'Ana si kada molu ofu kwaimani ki, molu ka nguulia Sam ki, ma nguu ni
faabaita lae ma tango lae ki. Ma molu ka nguu 'ana nguu laa ne kwaifalaloi
faasia laona mangomolu tiifau talea Aofia.
20 Uri molu ka tangoa Maa kamolu God 'ana satana sa Disas Kraes na Aofia
kolu ka lelea firi fua doo ki sui guu.

Si baea sulia na tooa nia bara waiwelana

21 Ma uri kamolu sui guu molu ka ade sulia bae lamolu ki kwailiu suli
kamolu molu maungia Kraes 'ana faa'inito lana.
22 Kamolu keni 'afe ki, molu ka ade sulia na arai kamolu ki talafana molu
ade sulia Aofia kolu.
23 Suli na arai, nia na gwaungaia ne too 'ana rigitaa uri ka saea si doo ne 'afe
nia kai ilia, mala lau guu Kraes nia na gwaungaia ne too 'ana rigitaa uri ka
saea si doo ne konia manata mamana nia kai ilia. Kraes nia too uri faamauri
lana konia manata mamana nia.
24 Na konia manata mamana nia Kraes nia too gwana uri ade lae sulia bae
lana Kraes. Na keni 'afe lau guu nia too gwana uri ade lae sulia bae lana arai
nia 'ana doo ki sui guu.
25 Kamolu arai ki, molu ka liosau 'ana 'afe kamolu ki, mala 'ana Kraes nia
liosau 'ana konia manata mamana nia ma ka fale nia 'i tala'ana ka mae uri
faamauri lana.
26 Kraes nia ade 'uri nai uri konia manata mamana nia ka abu ma ka
sakwadoloa faasia ta'aa lae 'ana siuabu lae ma 'ana bae lana.
27 Uri 'i seeri suana lana ka diana tasa 'ana si kada Kraes kai talaia kau
siana mala 'ana ta keni fungao dao uri lana ne nao tasi doo si garo 'ani nia.
Ne nia 'o'olo ma ka diana tasa 'i maana God.
28 Kamolu toa arai ki molu ka ade lau gu 'uri nai. Sui molu ka liosau 'ana
'afe kamolu ki ka mala lau guu ne kamolu liosau 'ana nonimolu 'i tala'amolu.
Na wane ne nia liosau 'ana 'afe nia, nia ne 'e saitomana liosau lae 'ani nia 'i
tala'ana.
29 Na wane ki sui guu nao ta waa si ote nia 'ana nonina 'i tala'ana. Doo da
ilia 'ada ai ne kera saarea ma daka suasulia nonida ki 'i tala'ada, mala lau
guu sa Disas Kraes nia ilia fua konia manata mamana nia.
30 Ma kolu na toaa ne kolu manata mamana 'ani nia, ni kolu ne talafana
nonina sa Disas Kraes.
31 Suli na Kekeda lae Abu nia bae 'urii, “Na wane ka faasia gaa nia fai maa
nia, uri nia ka arai. Aia, na wane nai fai na keni nai, keerua tii nonidoo naa.”
32 Si baea nai nia 'afitai uri saitoma diana lae ai, ma sui boroi 'ana, nau ku
bae 'aku sulia sa Disas Kraes fai na konia manata mamana nia.
33 Ma na Kekeda laa Abu ka faatainia lau guu si doo sulia wane arai ki fai
na keni 'afe ki nia ka bae 'urii: Na waa ne 'o arai naa, 'oko liosau 'ana 'afe 'oe,

mala lau gu ne 'oe liosau 'ani 'oe tala'amu. Ma na keni kwasitoole ne 'o 'afe naa, 'oko sae'inito 'ana arai 'oe.

6

Si baea sulia roo maakwaina ki fainia wela keerua ki

1 Kamolu wele ki, molu ade sulia bae lana maa kamolu fai gaa kamolu ki
'ana too lamolu fuana Aofia, suli ade lae 'uri nai nia 'o'olo.
2 Si baea fifii totoonao nia God fainia alangaia nia 'e bae 'urii, "'O manata
'initoa 'ana maa 'oe fai gaa 'oe,
3 uri 'oko too diana ma na mauri lamu ka tikwa laona molaagali."
4 Aia, kamolu maa fai gaa ki, nao molu si faarakesasua wela kamolu ki.
Aia, ma si doo ne bobola fainia uri molu ka ilia 'amolu ne molu toolangaidoo
siada ma molu ka faamanatai kera 'ana birangana Aofia.

Si baea fuana waa rao tatakwai ki fai na waa naonao kera ki

5 Aia, ma kamolu toaa rao tatakwai ki molu ade sulia bae lana waa naonao
kamolu ki laona ano nee ma molu ka manata maungi kera. Molu ade sulia
bae lada ma molu ka ili mamana ai talafana sae kamolu rao gwamolu fuana
sa Disas Kraes.
6 Molu rao 'ana faadiana lana manata lada 'ana si kada ki sui guu, lea kera
daka bubungi kamolu ma nao ka nao boroi. Molu ade sulia bae lada 'ana si
kada ki sui guu mala 'ana doo ne God nia dooria 'ua gu fuamolu uri ili lana
'ana mangomolu 'ua guu fua sa Disas Kraes.
7 Molu ka rao 'ana manata ele lae suli nia talafana sae kamolu rao gwamolu
fuana God, nao lau fuana wane 'ana fera ne 'i ano.
8 Kolu saitomana ne Aofia nia kai kwaiarangai kolu tiifau uri maana si raoa
neki sui guu kolu ilia ki, lea sae kolu ka rao tatakwai ma nao ka nao boroi.
9 Aia, ni kamolu toaa ne molu too 'ana waa rao tatakwai lae ki, molu ade
diana lau guu fuada. Nao molu si sasi ni saungi lada lae lau, suli ni kera fai
ni kamolu sui guu molu too guu 'ana tii wane gwaungai fuamolu ne nii mai
salo, ne nia nao si kwai maa'ilisi guu 'ana ta wane.

Kolu toaa ni omee

10 Aia, si baea 'isi nau naa fuamolu ne, molu ngalia tetedea kamolu faasia
na tetedea baita tasa nia Aofia kolu.
11 Molu dau 'ana raunga ni firu neki sui guu God nia falea fuamolu, uri
molu ka siitasa 'ana sa Saetan kada nia ili tomolu.
12 Na firua ne kolu firu ai, nao kolu si firu lau fainia wane gwana mala 'ani
kolu. Kolu firu fainia tetedea nia sa Saetan. Ne kolu firu fai anoedoo ta'aa ki,
ma fai na gwaungaia kera ki ne kera 'inito 'ana rorodoa lae laona molaagali
nee.
13 Nia 'uri nai, molu dau 'ana raunga ni firu neki tiifau ne God nia falea
fuamolu, uri si kada 'ana firu lae fai malimae 'e dao mai kamolu molu ka
bobola fai siitasa lae faafi nia. Ma 'ana si kada 'ana firu lae 'e sui, kamolu
molu ka uu ngasi 'ua gwamolu.
14 Nia 'uri nai molu uu ngado diana 'ana mamana lae ne mala 'ana ta 'ue
gwaro lana 'i salafamolu. Ma molu ka too 'ana 'o'oloe ne mala 'ana ta ruruu
ne molu ruufia uri suusi lana maa ruruu molu.
15 Ma molu ka too 'ana ade akau lae 'ana si kada ki sui guu uri faarongo
talo lae sulia si Faarongoa Diana nee 'ana aroaroe. Na ade akau laa nai nia
mala 'ana tai tae butu ne molu ruufia 'i 'aemolu ki.

16 Ma molu ka too 'ana manata mamana lae 'ana God, ne mala 'ana ta talo
ni foda lae ma kwaemaeli lana simo kwekwesu nia ki sa Saetan ne nia basi
kamolu ai.
17 Ma na kwaifamauria nia God fuamolu nia mala 'ana ta kefi ne molu
ngalia molu ka ruufia 'i gwaumolu. Ma na bae lana God, ne nia mala 'ana
'ila ni firu ne Anoedoo Abu nia fale fuakolu.
18 Ma molu ka foa tetede 'ana si kada ki sui guu 'ana rigitaa nia Anoedoo
Abu fuamolu. Molu ka gania kwai'adomia ki faasia God fuana toaa nia ki ma
molu ka lilio diana.
19 Molu ka foa lau gu fuaku uri si kada nau ku bae, God nia ka adea bae laku
ka 'o'olo, ma uri nao kwasi mau lau 'ana bae lae sulia si Faarongoa Diane nee
ne faatai folaa 'ana manata lana mai God ne 'ita ka tio agwa na mai.
20 Sa Disas Kraes nia fili nau uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee,
ma ni nau ku nii naa laona lookafo uri maana si raoa nai. Molu ka foa lau gu
uri nau ku bae noniraa sulia si Faarongoa Diane nee sulia doori lana God.

Si baea ni manata diana laa 'isi ki

21 Sa Tikikas, na wanefuta diana kolu ma na waa rao mamana nia Aofia,
nia kai faarongo kamolu sulia tooa nau 'uri molu ka saitomana doo neki sui
guu da fuli fuaku 'i seki.
22 Nia ne adea ma nau ku odu nia kau siamolu, uri nia ka unu sulia too
lameli, ma uri nia ka faatetede kamolu lau guu.
23 Alu God na Maa ma sa Disas Kraes na Aofia kolu daru falea 'adarua
aroaroe fuamolu, ma daru ka 'adomi kamolu 'adaru uri molu ka too 'ana
liosaue 'i matangamolu ma 'ana manata mamana lae 'ani nia.
24 Alu God nia ade diana 'ana fuamolu sui guu ne molu liosau 'ana Aofia
kolu sa Disas Kraes 'ana liosaua ne totoo si sui.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Filibae

Filibae nia na maefera baita 'ana bali lolofaa 'i Masedonia, ne kera da 'ailia naa 'ana 'i Gris 'i tari'ina.

'Aks 16 nia bae sulia si kada sa Bol nia safalia konia manata mamana nai laona maefera baita 'i Filibae. Na leta nee fua konia manata mamana nee 'i Filibae nee, sa Bol nia kedaa 'ana si kada nia nii naa laona lookafo 'i Rom. Na bae lana sa Bol laona buka nee, nia saea nia dooria kai tango kera suli da kwai'adomi fuana 'ana bali 'ana si malefo kera ki. Sa Bol ka faarongo kera lau guu nia dooria kera daka too 'ana kwaimanie fuada kwailiu ma 'ana faatu'uu lamolu lae mala 'ana sa Disas. Sa Bol nia ka saea lau gu fuada uri daka gwalua manata lada ka ngado 'ana God, sui boroi 'ana daka dao toi 'afitaia 'oro ki mala 'ani nia sa Bol. Nia ka saea lau gu fuada uri nao kera dasi lea lau sulia toa ne da toolangaidoo garo ki ne kera lea mai faasia matangana toaa Diu ki. Ne kera saea fuana toae ki sui guu uri daka ade sulia taki nia God 'ana 'iri'unga lae taari uri God ka ala faafi kera. Sui ma, sa Bol nia saea sui naa fuada ne manata mamana lae 'ana ade dianaa baita ne God nia faatainia mai, nia lau 'ana ne uri kolu ka ilia. Na manata mamana laa ne kolu ilia 'ana sa Disas, nia lau 'ana ne adea ma kolu ka saitoma diana ai ne kolu tiidooa naa fainia Kraes ma kolu ka 'o'olo naa 'i maana God. Doo ne adea guu, nia nao si 'o'olo uri kolu ka sasi ngangata lau 'i tala 'akolu uri ade lae sulia birangaa nai toaa Diu ki.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Na too laa nia sa Bol 'ana mauria nia 1:1-26
Liokwaisulii lae sulia mauria nia Kraes 1:27—2:18
Si baea sulia toaa kwaimani sa Bol ki 2:19-30
Na manata laa ne nia adea wane ka 'o'olo 'i maana God 3:1—4:9
Si baea ni tango lae ki 4:10-23

1 Nau sa Bol fai sa Timotii kaaria roo waa ni rao nia ki sa Disas Kraes ki.
Kaaria miri kekeda kau fuamolu toaa nia ki God sui guu ne molu tiidooa naa
fainia sa Disas Kraes ne kamolu nii 'i Filibae, ma fuana lau guu toa kwaitalai
kamolu ki ma na toa rao kwai'adomi kamolu ki lau guu.
2 Alu God na Maa ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ka ade diana
'adarua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu.

Foa laa nia sa Bol

3 'Ana si kada ki sui gu ne nau ku manata toomolu ai, nau ku tangoa tasa
God nau fuamolu.
4 Ma 'ana si kada ne nau ku foa fuamolu ki, nau ku foa 'ana ele lae baita
laona mangoku,
5 suli ku manata toi na fale kwai'adomi laa ne molu ilia ki mai fuaku fua
ili lana raoa nee 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee. Ne molu fale
kwai'adomi fuaku 'ita 'uana mai 'ana si kada molu safali manata mamana ai
ma ka lea mai lelea ka dao 'i tari'ina.
6 Si doo ne adea manata laku ka ngado ne, God ne nia safalia si raoa diana
nai 'ana mauria kamolu ki, tara nia kai ilia raoa nai lelea ka sui diana guu
'ana fa sato ne sa Disas Kraes kai dao ai.
7 Nia bobola naa uri nau ku manata 'uri nai suli kamolu suli nau ku liosau
'ani kamolu ma suli ne kamolu molu fale kwai'adomi fuaku fua raoa ne God
nia 'ofe nau ai ma ka falea fuaku. Nao lau 'ana otona gwana si kada ne nau

ku bae fifii mai 'ana firu lae suusia ma faatai folaa lae 'ana mamana lana si Faarongoa Diane nee ai ne kamolu molu kwai'adomi fuaku ai. Kamolu molu kwai'adomi fuaku 'ana si kada nee lau guu nau ku nii naa laona lookafo ai.
8 Nau ku manata toomolu 'asia naa suli na liosaua nau fuamolu nia baita mala 'ana liosaua nia sa Disas Kraes. God nia liotoi gwana ne si doo nai nau ku saea nai nia 'e mamana.
9 Nau ku foosia God uri nia ka adea liosaua kamolu ka baita ka 'idu lau, uri na saitomadooa kamolu ma na manata lae wane manataa ne nii 'ani kamolu uri ka 'idu ka lea tau lau uri molu ka saitomana 'e'ete lana si doo ne diana ma si doo ne ta'aa.
10 Uri 'i seeri, kamolu molu ka saitoma diana 'ana fili lana si doo diane, ma uri mauria kamolu ki ka sakwadoloa faasia ta'aa lae lelea ka dao 'afa sato sa Disas Kraes kai dao ai.
11 Nau ku foa lau guu uri sa Disas Kraes nia ka 'adomi kamolu uri molu ka ilia doo diana 'oro, uri si kada toae ki sui guu da suai, kera daka tafoa God 'i langi 'ana tango lana satana.

Na mauria mamane

12 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria uri molu ka saitomana, ne 'afitaia ne nau ku nii na 'i laona nee, nia ne adea ma si Faarongoa Diana nee ka talo.
13 Suli na wane ni omee neki kera da fofolo 'i seki laona beu baita nee ma tai toaa 'e'ete 'oro lau 'i seki, kera boroi da saitomana naa ne da alu nau laona lookafo nee uri maana nau ku rao fuana sa Disas Kraes.
14 Na too laa ne nau ku ilia laona lookafo nee nia adea toaa 'oro manata mamana ki 'ana Aofia 'i seki kera daka noniraa ma ka nao dasi mau naa 'ana bae lae sulia bae lana God.
15-17 Ta bali 'ani kera, nia mamana, kera da bae sulia sa Disas Kraes fainia si manata laa ni 'uga lae ma na kwaifanei lae. Kera da dooria sae kera 'ana daka faatalongai sulia sa Disas Kraes uri toae ki daka manata 'initoa 'ani kera, ma sae ka nao lau ni nau. Kera da ade 'uri nai, uri fale lana liodila lae ma na 'afitaia fuaku 'ana si kada nee nau ku nii laona lookafo. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, tai wane kera daka faatalongai gwada sulia sa Disas Kraes fainia si lioewane diane. Ne kera da faatalongai fainia liosaua kera fuaku suli da lio saitomana ne God nia fili nau uri firu lae suusia si Faarongoa Diana nee.
18 Sui boroi 'ana tai wane daka faatalongai fainia si manata lae wane ta'aa, tii si doo 'initoa nai naa ne si Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes nia talo naa. Nia 'uri nai, nau ku ele gwakua sulia si doo nai.
Ma na ele laa nau nai tara nia nao si sui,
19 suli ne nau ku saitomana na nunufana na foa laa kamolu ma na kwai'adomia nia Anoedoo Abu nia sa Disas Kraes fuaku, tara God nia kai tafalangai nau gwana faasia 'afitaia nee.
20 Nau ku dooria 'asia naa ma ku manata ngado 'ana God ne tara nau nao kwasi ilia tasi doo ne kai falea ta 'ide laa fuaku 'i maana. Na manata noniraa laa nai ku ilia mai nia 'afitai ka sui. Nia tio gwana 'ana tii tio laa nai uri lea nau ku mauri 'ua gwaku ma nao ku mae naa boroi, na mauria nau nia ka adea toae ki sui guu daka tafoa 'ada satana Kraes 'i langi.
21 Na mauria nia wane laona ano nee, nia doo uri tee? Fuaku 'i tala'aku, na mauria nee nia doo uri nau ku too ai sulia doori lana Kraes. Aia ma na mae lae, nia diana ka tasa fatai uri too kwaimani lae naa fainia Kraes.
22 Roo si doo nai ki sui guu daru diana sui gwadaru 'ani nau ma ka adea nau ku ulafusia gwaku tee ne tara nau kwai filia. Suli na mauri lae, nau ku dooria sa kwai mauri fasi 'aku uri ku rao 'ua fuana Kraes uri tai doo diana lau ka fuli.

23 Ma sui na mae lae nia ka diana tasa lau fuaku, ne nau ku dooria naa uri
lea ku too kwaimani na 'akua fainia Kraes. Nau ku dooria sui gwaku roo si
doo nai ki.
24 Sui ma ni kamolu lau gu ne nau ku manata toi nia diana uri nau ku too
fasi 'akua uri 'adomi lamolu lae.
25 Si doo nai gu ne adea ma manata laku ka ngado gwana uri tara nau kwai
too 'ua gwakua fai kamolu uri 'adomi lamolu lae. Uri nia ka adea manata
mamana laa kamolu ka ngasi ka 'idu lau ma na manata lamolu ka ele sulia.
26 Uri 'i seeri, si kada ne tara nau oli kau ku dao siamolu, nia ka adea molu
ka tafoa satana Disas Kraes 'i langi ka 'idu lau.
27 Aia, si doo ne 'initoa ka tasa 'ana doo ki sui naa fuamolu ne 'urii, molu
abulo 'ana abuloa ne 'o'olo ka lea sulia si doo ne Faarongoa Diana nee sulia
Kraes nia saea. Molu ade 'uri nai laona tooa kamolu ki, uri lea nau ku oli kau
ku dao siamolu ma nao ku too gwaku 'i seki boroi 'ana, tara nau ku rongo
gwaku kau sulia birangaa diana nai molu too ai 'i matangamolu. Seeri tara
nia ka faatainia ne kamolu molu 'ado kwaimani 'ana tii si lio 'ana uu ngasi lae
uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee uri toae ki sui guu daka rongoa
ma daka manata mamana 'ana God.
28 Nao molu si maungia malimae kamolu ki. Si rakea laa ne kamolu too ai
nia kai faatai folaa ai fuada, ne God nia kai falea kwakwaea fuada ma nia 'i
tala'ana kai falea mauria firi fuamolu.
29 God nia fili kamolu sui naa, sui ta nao lau uri otona gwana manata
mamana lae 'ana Kraes. Nia fili kamolu uri molu ka nonifii lau gu fai nia.
30 Suli kamolu molu suana mai nau ku nonifii lelea mai 'i tari'ina boroi nau
ku nonifii 'ua gwaku. Aia ma sui 'i tari'ina nai, kamolu boroi molu ka nonifii
naa mala 'ani nau.

2

Liokwaisulii sulia birangaa nia Kraes

1 Nau ku saitomana na tiidooa laa kamolu fainia Kraes nia kwaiboongi
fuamolu kwailiu. Na liosaua nia ka falea kwaigwafei lae fuamolu kwailiu.
Ni kamolu molu ka 'ado kwaimani 'ana Anoedoo Abu. Ma molu kwai'ofei
fuamolu kwailiu ma molu ka suamolu ka diana kwailiu lau guu.
2 Doo ne adea guu, nau ku dooria 'asia naa uri kamolu molu ka too 'ana tii
lioewane, molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu ma molu ka rao kwaimani.
Lea kamolu molu ade 'uri nai, tara na manata ele laa nau ka ali'afu naa
siamolu.
3 Nao ta wane 'osi susuu gwamu fai 'oe 'i tala'amu 'ana ili lana doo ki, ma
ka nao 'osi sasi uri sae wane ki daka tango 'oe guu. 'O sifolangai 'oe 'i saegano
'ana manata lamu ma 'oko sae'inito 'ana ta waa 'e'ete 'ana kau ka talu 'oe.
4 Nao 'osi 'ii uria diana lae fuamu 'i tala'amu. 'O 'ii lau guu uria na diana
lae fuana ta wane 'e'ete kau.
5 Na manata lamolu ki ka mala 'ana si manata laa ne sa Disas Kraes nia too
ai.
6 Kraes, sui boroi 'ana nia God 'ua guu, nia nao si manata guu uri dau ngasi
lae faafia 'initoa laa nia.
7 Nia lukasi tiifau na 'initoa laa nia nai ka tio, nia lea mai ka futa mala wane
'ana noniidoo laona fera ne 'i saegano. Ma nia ka mala gwana ta waa
ni rao tatakwai lae.
8 Nia ka tala sifolangainia 'i saegano 'ana ade lae sulia liona God, lelea 'ana
mae lae boroi 'ana 'airarafolo nia ilia.

9 Uri maana si doo nai, God ka faa'inito nia tasa ma ka falea satae doo 'inito
tasa fuana ne talua satae doo ki sui.
10 Uri na doo mauri ki 'i salo ma na doo mauri ki ma na doo mae ki naa laona
ano nee, kera daka booruru 'i maa 'aena sa Disas 'ana faabaita lana.
11 Ma kera sui naa daka sae faatai ai ne sa Disas Kraes nia na Aofia. Ma si
kada nia fuli 'uri nai, nia ka tafoa satana God na Maa 'i langi.

Faatai folaa 'ana birangaa diane fua toaa laona ano nee

12 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae! 'Ana si kada bae kolu too kwaimani
'ua, kamolu molu ade sulia bae laku. Aia, 'i tari'ina nia 'initoa ka tasa lau
uri molu ka ade sulia bae laku 'ana si kada ne nao kwasi too naa fai kamolu.
Molu maungia God ma molu ka rao fifii 'ana too lae mala 'ana toaa nia.
13 Suli God ne nia rao laona mangomolu ma ka 'adomi kamolu uri molu ka
dooria ade lae suli nia ma uri molu ka ilia doori lana.
14 'Ana ilidoo laa kamolu ki sui guu, nao molu si 'uga ma molu si firufiru,
15 uri molu ka 'o'olo ma ta wane ka nao si dao toi tasi doo ne garo 'ani
kamolu. Sui boroi 'ana molu ka too matangana toaa ade garo nee sui naa
laona molaagali, kamolu molu ka too 'amolua mala 'ana bara wela nia God
ne molu mala 'ana ta kwesu ne saru folaa diana laona molaagali rorodoa nee
16 'ana faarongo talo lae sulia si baea ni mauria nee fuana toae ki sui. Lea
kamolu ade 'uri nai, nau tara ku noni sasala sulia ka tasa 'ana fa Sato ne sa
Disas Kraes kai dao mai, suli na raoa nai ku ulafutainia 'i matangamolu na
gwauna nao si funu.
17 Na manata mamana laa kamolu ma na raoa kamolu fuana God nia mala
'ana afuafua ne molu falea fuana. Nau boroi, na mae laku nia mala lau guu
'ana ta afuafua ne ku falea fuana God. Nia 'uri nai, nau ku manata ele gwaku
fai kamolu.
18 Nau ku dooria uri kamolu boroi molu ka manata ele lau gu fai nau 'uri
nai.

Sa Timotii ma sa 'Ibafroditas

19 Lea sa Aofia kolu sa Disas ka ala gwana faafia, nau ku manata ngado ai
tara ku odua sa Timotii lea kau ka dao fasi mai siamolu. Uri lea nia oli mai
dao seki siaku ka faarongo nau sulia too lamolu mai sena, uri ka faaelea 'ana
manata laku.
20 Nau nao kwasi dao toi ta wane lau ne nia 'uria sa Timotii, ne nia kai
manata kwaifa'ogai uri 'adomi lamolu lae 'ana tooa kamolu ki uri ka diana.
21 Na wane ki sui gwana kera da manata sulia doori lada ki gwana 'i
tala'ada, ma ka nao dasi manata gu sulia doori lana sa Disas Kraes.
22 Aia ma ni kamolu molu saitomana sa Timotii nia 'ana ne ilia doo diane
ki ne faatainia nia waa diane. Doo ne adea ka 'uri nai, suli nia rao kwaimani
fai nau 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee mala 'ana ta wela ne
rao kwaimani fai maa nia.
23 Nia 'uri nai, lea nau ku saitomana naa ta tee ne tara dai ilia 'ani nau 'i
seki, tara nau kwai odu 'ali'ali gwaku kau 'ani nia simolu.
24 Ma na manata ngado laa nau 'ana Aofia, tara nao si tau guu sui nau 'i
tala'aku kwai dao gwaku kau siamolu.
25 'Ana si kada nai lau guu, sa 'Ibafroditas na toolakolu bae 'ana bali 'ana
manata mamana lae, nia ne ku manata toi sae kwai odua ka oli na kau
siamolu. Nia 'e rao kwaimani mai fai nau ma miri ka susuu ta'aa kwaimani
mai fai raoa nee mala 'ana ta roo waa ni omee ki uri suasuli diana lae sulia
si Faarongoa Diana nee.

26 Nau ku dooria kwai odua ka oli na kau siamolu suli nia dooria 'asia naa
uri ka suamolu tiifau, ma nia ka too ka manata tomolu 'asia naa suli molu
rongo mai bae nia matai.
27 Doo mamane bae, nia matai karangi kai mae. Sui boroi 'ana God 'e 'ofe
nia ma ka 'adomi nia ka 'akwaa naa, ma ka diana lau guu ne God nia liliua
kau liodila laa baita nai faasi nau ne lea sae nia ka mae naa. Lea sa God nao
si faamauri nia, tara na liodila lae ki daka koni sui na 'ada faafi nau. Nau
boroi, God nia 'ofe nau lau guu.
28 Doo ne adea guu, nau ku dooria 'asia naa uri ku olitainia kau sa wala
nee siamolu nai. Nau ku saitomana tara kamolu molu kai ele tasa 'ana si
kada molu suana nia dao kau siamolu, suli ne nia mauri 'ua gwana. Ma ni
nau boroi tara manata laku suli kamolu kafi laa.
29 Molu ka gwale nia fainia ele laa diane suli kamolu molu tiidooa fainia
Aofia, ma molu ka faatainia manata 'initoa laa ne bobola fainia kwaini wane
'uri nai ki.
30 Sa wala nee nia waa 'e falea mai mangona fua ili lana raoa nia Kraes ma
ka nao si mangosia maee. Nia sali maelia naa si raoa bae nia ilia 'ana 'adomi
laku lae, bae nia ngali fulingamolu suli kamolu molu too tau ma ka 'afitai
fuamolu uri ili lana si doo nai fuaku.

3

Na 'o'oloa mamane

1 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo lau, molu manata ele 'amolua sulia na tiidooa
laa kamolu fainia Aofia. Si doo bae ku kekeda ku saea sui naa fuamolu, nia
diana uri nau ku saea lau fuamolu uri ka adea manata mamana laa kamolu
ka ngasi diana ade lea wane ki daka talai garo 'ani kamolu.
2 Kamolu molu ka fiia toa ta'aa* nee ne kera dooria talai garo lae 'ani
kamolu ne kera ilia doo ta'ae ki ne da toolangaidoo daka saea sa kolu ka ade
gu sulia birangaa bae 'ana 'iri'unga lae sui fatai God kafi ala faafi kolu.
3 Ma sui ni kolu 'ana ne kolu toaa mamana† nia ki God, nao lau ni kera. Suli
na Anoedoo Abu nia 'adomi kolu 'ana faabaita lana God, ma kolu ka manata
ele nunufana raoa ne Disas Kraes nia ilia fuakolu, ma ka nao kolu si fiitoi lau
'iri'unga laa nai uri ka adea kolu na toaa nia ki God.
4 Sui boroi 'ana nau ku ade sulia na birangaa nai ki, nau nao kwasi fiitoi
guu doo nai ki. Ma lea sae ta wane manata toi sae sa nia wane nia God suli
ne nia ade sulia birangaa nai 'ana 'iri'unga lae, nau naa ne ku talu nia 'ana
ade lae sulia birangaa nai ki.
5 Nau, da 'iri'unga 'ani nau 'ana kwaluna maedani nau burina ku futa. Nau,
na wela 'i Diu 'ua guu ne ku futa 'i fulina sa Bensiman. Nau, na ade laku sulia
birangaa kani Diu ki nia 'o'olo tiifau, suli nau ta Faarisii lau guu.
6 Nau, ku manata 'initoa 'asia naa 'ana birangaa kani toaa Diu ki 'ana si
kada ki sui guu lelea nia ka adea nau ku falea nonifiia baita 'asia naa fuana
konia manata mamana nee. Ma ni nau, ku ade sulia taki lelea mai nao kwasi
'oia ta tii si doo ai.
7 'Ana si kada sui naa, nau ku manata toi sae doo nai ki na doo 'initoe ki
'asia naa. Ma sui 'i tari'ina, si kada ku faabolatainia doo nai ki fainia si doo
ne Kraes nia ilia fuaku, doo nai ki sui guu na oenadoe gwana.

---

* **3:2** Toa ta'aa, si baea nai da saea 'ana giri laona baea Grik ma tai ni translesen lau guu, nia toolangainia toaa da nii sara ki fasi farana Alangaia nia God. † **3:3** Toaa mamana nia ki God, farana Alangaia Kwali, na 'iri'unga lae na mae uri ruu lae mai laona tooa nia God. Aia, 'i farana Alangaia Falu naa, Kraes nia na mae uri ruu lae mai laona tooa nia God.

8 Tee mone, doo nai ki sui guu nau ku ilida ki mai 'ana kada 'i nao, kera oenadoe ki sui guu. Si doo ne 'initoa ka tasa lau 'ana ne, na saitoma diana tasa lae 'ana Aofia nau sa Disas Kraes. Ma na diana lana Kraes laona mauria nau ne adea ma nau ku luka 'ana doo nai ki tiifau mala 'ana tai tafu faamamagu ki naa. Nau ku luka 'ana doo nai ki tiifau uri nau ku tala'ana 'ado kwaimani lae fainia Kraes
9 ma tiidooa lae fai nia. 'I tari'ina nai, nau nao kwasi sasi lau uri 'o'oloa nau 'i tala'aku gwana uri maana ne nau ku ade sulia na taki nia God. God 'ana 'i tala'ana ne falea 'o'oloe fuaku si kada nau ku manata mamana 'ana Kraes. Suli na taala nia God fua fale lana 'o'oloe fuana wane 'e nii 'ana manata mamana lae 'ana Kraes.
10 Nau, si doo 'initoa ne ku dooria tasa 'aku ne saitoma diana lae 'ana Kraes, dao toi diana lae 'ana tetedea bae tatae nia faasia maea, nonifii kwaimani lae fai nia ma ade lae mala bae nia ilia 'ana si kada nia mae.
11 Uri 'i seeri nau tara ku manata ngado maasia tatae lae faasia maea.

12 Nau nao kwasi saea lau ne ni nau ku saitomana sui naa doo ki, ma nao sae nau ku 'o'olo tiifau naa. Ma sui ta, si doo ne nau ku ilia ne nau ku susuu ta'aa naa uri lelea nau ku too guu 'ana 'o'oloa tiifau nai mala 'ana sa Disas Kraes ne nia 'aili nau mai uria 'i nao.
13 Toaafuta nau ki 'ae, nia nai. Na doo nai ki nau nao kwasi dao 'ua ai. Ma sui ta, tii si doo ne ku ilia naa ne, nao kwasi 'abarua lau 'ana doo sui ki naa, ma ku susuu ta'aa na 'akua uri too lae 'ana doo ne nao kwasi too 'ua ai.
14 Nau ku susuu ta'aa uri ku faasuia na lalae lae ne ku ilia uri ku lea na 'akua uri fera 'i langi, bae God nia 'aili nau mai uri ka kwaiarangai nau ai suli ne nau ku manata mamana 'ana sa Disas Kraes.
15 Alu ni kolu sui guu toaa ne kolu rafo naa 'ana manata mamana laa kolu ki kolu manata sui guu 'uri nai. Lea tai wane 'amolu nao dasi ala faafia si doo nai, God 'ana ne tara nia kai faatai folaa ai siamolu lea molu manata garo sulia.
16 Sui boroi 'ana, na doo 'o'olo ne kolu lea mai sulia lelea mai ka dao 'i tari'ina, kolu dau ngasi ai nao kolu si lukasia.
17 Toafuta nau ki 'ae, molu lio suli ade laku ma molu ka lio lau gu sulia ade lana ta tii ne nia abulo sulia birangaa diana ne meli faatainia fuamolu.
18 Na toaa 'oro ne kera saea da manata mamana 'ana sa Disas Kraes, na abulo lada 'e faatainia kera da malimae 'ana si Faarongoa Diana nee sulia mae lana sa Disas Kraes 'ana 'airarafolo. Si doo nai, nau ku faarongo kamolu ai 'ana kada 'oro ki sui naa. 'I tari'ina boroi 'ana nau ku faarongo kamolu lau guu 'ana tii si doo nai gwana, ma ku saea na lioku ka dila 'asia naa fainia.
19 Suli kera toaa nai da lea naa uria laona kula 'ana funu lae. Toaa nai, doori lana noni gwana ne 'inito 'ani kera. Kera da bae noniraa 'ada sulia doo kwaifaa'idei ma daka manata gwada sulia dongana gwana ano nee.
20 Aia ma ni kolu nee, na fera mamana kolu 'e nii mai 'i salo. 'I tari'ina, kolu kwaimaasi kolu ka liomaetala naa maasia dao lana mai tii Wane Kwai Faamauri nai. Ne nia na Aofia kolu sa Disas Kraes waa ne kai lea mai faasia 'i salo.
21 Nia tara kai falea noniidoo diana tasa ki mala 'ana nonina 'i tala'ana fuakolu ne nao dasi makeso uri mae lae, uri ka talana nonidoo makeso kolu neki fua mae lae gwana nee. Nia tara kai ilia si doo nai 'ana rigitaa ne nia too ai uri totoo kai gwaungai fua doo ki sui guu.

4

1 Toaafuta nau ki 'ae. Molu uu ngasi 'amolua 'ana manata mamana laa

kamolu 'ana Aofia kolu. Nau ku liosau 'ani kamolu ma ku dooria 'asia naa uri kwai suamolu lau. Kamolu molu adea manata laku ka ele 'asia naa ma molu ka mala 'ana ta kwaiaraa ne ku ngalia uri maana raoa ne ku ilia 'ani kamolu.

Too sulia birangaa 'ana aroaroe

2 'Oe ni Iudia fainia 'oe ni Sintikii, nau ku bae fifii kau fuamuru uri muru ka too 'amurua faasia olisusuu ta'aa lae, suli kamuru na roo waisaasina ki gwana 'ana manata mamana laa kamuru 'ana Aofia.

3 Ma ni 'oe sa Sisigas lau guu ne 'oe waa rao kwaimani mamane naa, nau ku dooria uri 'oko 'adomia fasi roo ai nai ki. Keerua ne daru rao tetede mai fai nau ma fainia sa Kelaiman ma tai toaa lau 'ana 'adomi laku uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee. Kera sui guu, God nia kedaa sui naa satada ki laona buka 'ana mauria.

4 Manata ele ka lelea firi 'ana tiidooa laa kamolu fainia Aofia. Nau ku saea lau kau, manata ele!

5 Faatainia abulo marabibi lae fua toae ki sui guu uri daka suai, suli na Aofia nia karangi dao naa.

6 Nao molu si manata 'abarua lau sulia tasi doo. Molu foa molu ka gania doo neki sui guu molu kwai 'atoi ai ma molu ka tangoa God fua doo neki nia ilida ki.

7 'I seeri tara na aroaroa nia God ne baita tasa ka talua saitomadooa nia wane, nia kai suusia manata isifufuli lae faasia laona mangomolu ma laona manata lamolu ki 'ana tiidooa laa kamolu fainia Kraes Disas.

8 Toaafuta nau ki 'ae, si baea 'isi nau naa fuamolu nia 'urii. Manata lamolu ka lea 'ana sulia si doo ne mamana, ma si doo ne 'initoa, ma si doo ne 'o'olo, ma si doo ne sakwadoloa faasia ta'aa lae, ma si doo ne diana.

9 Molu ka ade 'amolu sulia toolangaidooa ne ku toolangainia mai fuamolu. Molu ilia doo neki molu rongo nau ku saea ki mai ma na doo neki nau ku ilia ki mai. 'I seeri na God nee 'ana aroaroe tara nia kai nii fai kamolu ka lelea firi.

Bol nia tangoa konia manata mamana 'i Filibae uri kwai'adomia kera ki fuana

10 'I laona tiidooa laa nau fainia Aofia, na manata laku nia ele tasa uri ku suana ne kamolu molu fale kwai'adomi fuaku. Nau ku saitomana 'ana kada 'oro ki kamolu molu dooria molu kai 'adomi nau, ma sui ka nao molu si too 'ana tasi kada uri faatai lana liosaua kamolu fuaku.

11 Nau nao kwasi bae lau 'uri nai suli ne nau ku oli kukuru naa 'ana doo ki. Nao. Suli nau ku liu mai laona 'atonga lae ki lelea nau ku saitoma diana na ai, ma na manata laku ka toli gwana sulia ta tee gwana ne nau ku too ai.

12 'Ana si kada ki, nau ku siofaa, ma 'ana tai si kada ki lau guu, nau ku too 'ana doo 'oro. Ma nau ku too gwaku 'ana manatae wane toli 'ana si kada ki sui guu, sui boroi 'ana si kada 'ana fanga abusu lae ma nao 'ana si kada 'ana fiolo mae lae, ma 'ana si kada nau ku too 'ana doo 'oro ki ma nao 'ana si kada nao kwasi too 'ana tai doo 'oro.

13 Nau ku bobola gwaku fainia ili lana doo nai ki sui guu, suli sa Disas Kraes nia faatetede nau.

14 Ma na kwai'adomia ne kamolu molu falea fuaku 'ana si kada nau ku too 'ana 'afitai lae, nia diana tasa lau guu.

15 'Ana si kada bae nau ku safali faarongo kamolu 'ana si faarongoa diana nee ma sui nau ku faasia 'i Masedonia ma ku lea naa uri tai kula ki lau, kamolu gwana taifili kamolu na konia manata mamana 'i Filibae gwana bae molu kwai'adomi fuaku, nao naa tai toaa lau.

16 'Ana si kada bae boroi nau ku nii 'i Tesalonaeka, ni kamolu lau gu bae
molu fale si kwai'adomi lae ki fuaku 'ana ta roo si kada.
17 Si doo nai ku saea nai, nau nao kwasi saea lau suli ne nau ku doori gwaku
ngali lana doo ki siamolu ka lelea firi. Nau ku dooria lau 'aku uri sae na
kwaiaraa kamolu faasia God ka baita 'ana uri maana ade diana laa kamolu.
18 Suli ni nau 'ana si kada nai, ku too gwaku 'ana doo neki sui guu nau ku
kwai 'atoi ai suli kamolu molu fale 'aku. Ma nau ku too 'ana doo nai ki lelea
ka talua naa si kwai 'atoia nau ki. Nau kwasi oli kukuru guu 'ana tasi doo
'ana doo ni kwai 'atoi lae ki uria, suli ne sa 'Ibafroditas nia dao ka fale naa
doo baki sui guu kamolu molu faa nia ka ngali mai fuaku. Fale kwai'adomi
laa nai molu ilia, nia mala 'ana ta afuafua ne moko diana 'ana God ma nia ka
ele sulia.
19 God ne ku rao fuana nia kai falea doo neki sui guu kamolu kwai 'atoi
ai faasia na suadooa baita diana nia. Ma nia kai falea doo nai ki fuakolu 'i
nunufana sa Disas Kraes.
20 Alu kolu sui guu kolu tafoa satana God na Maa kolu ka lelea firi! Iuka
nia 'uri nai.

Baea 'isi ki

21 Nau ku falea kau si baea ni manata diana laa nau fuamolu tiifau toaa
nia ki God ne molu tiidooa naa fainia sa Disas Kraes. Na toaafuta kolu ki nee
kameli meli too ki kau 'i seki, kera tiifau da falea lau guu si baea ni manata
diana laa kera fuamolu.
22 Na toaa nia ki God sui guu 'i Rom da falea kau si baea ni manata diana
laa kera fuamolu. Ma ka tasa 'asia naa ne si baea ni manata diana laa ne lea
kau faasia toaa nee da nii luma sa Sisa waa baita nee 'ana fera nee.
23 Alu na Aofia kolu sa Disas Kraes nia ka ade diana 'ana fuamolu tiifau.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Kolose

Kolose, nia ta maefera baita lau guu 'ana bali lolofaa 'i 'Eisia. Too 'i 'Efesas ka lea kau bali tae lana sato uria maefera nai, nia 160 kilomita. Alamia sa Bol 'i tala'ana nao lea si dao guu 'i Kolose. Sui ta, si kada nia too 'ua 'i 'Efesas ne nia falea tai waa ni rao nia ki fua lea daka faarongo 'ana si Faarongoa Diana nee 'ana maefera nai. Si kada sa Bol nia kedaa buka nee, nia too laona lookafo 'i Rom.

Tai toolangaidooa garo ne ruu mai matangana konia manata mamana nai 'i Kolose. Bali 'ana toaa toolangaidoo garo ki kera na toaa Gris ne da saea fua kristin ki uri kera daka foosia 'ensel ma anoedoo ne too 'ana tetedea ki. Ma ta bali 'ana toolangaidoo suke, kera waa Diu ne saea waa ki tiifau kera daka roo na mone 'ana birangaa sa Mosis ma na 'iri'unga lae, ma fua faa abu lana fanga 'oro faasia Kristin ki fua 'ani lana lae.

Iuka sa Bol ka kekeda fuada ka bae suusia toolangaidoo 'uri nai ki. Nia saea ne sa Kraes ne saungainia doo ki tiifau 'ana molaagali nee, ma sulia raoa sa Kraes lau 'ada ne God ka faolomainia waa 'ana molaagali ki daka lea mai siana. Ka 'uri nai, lea kolu manata mamana 'ana Kraes, Ni nia gwana ne tii kula ne God faamauri kolu ai.

'Inifuui baee ki lao buka ne:

Mauria mamane ma raoa sa Kraes 1:1—2:19
Mauria falu, kada kolu manata mamana 'ana Kraes 2:20—4:18

Sa Bol bae kwaifamanatai diana fua toaa manata mamana ki 'i Kolose

1 Nau sa Bol, na 'aboosol nia sa Disas Kraes sulia doori lana God, fainia
waafuta kia sa Timotii, kaaria miri kekeda kau fuamolu.
2 Kaaria bae diana kau fuamolu toaa God ki ne molu nii 'i Kolose. Ni
kamolu bara waisaasina kaaria ki, suli molu uu ngasi 'ana manata mamana
lae 'ana sa Disas Kraes.
Alu God na Maa kolu nia kwai'ofei 'ana fuamolu ma ka falea 'ana aroaroe
fuamolu.

Foa laa 'ana tango lae

3 'Ana si kada ki sui guu ne kaaria miri foa fuamolu, kaaria miri tangoa
God na Maa nia sa Disas Kraes na Aofia kolu fuamolu.
4 Kaaria miri tangoa God, suli kaaria miri rongoa ne molu manata ma-
mana naa 'ana sa Disas Kraes ma sulia na liosaua kamolu fua toaa God ki
sui guu.
5 Aia, 'ana si kada kamolu safali rongo si baea mamana ne kera saea sulia
Faarongoa Diana nee, kamolu molu ka manata mamana ai, ma molu ka
liosau 'ana toae ki, suli kamolu molu too kwaimaasi maasia na doo diana
neki God 'e taingainia fuamolu 'i salo.
6 Na Faarongoa Diana nai ka tagalo fua toaa 'oro ki 'ana kula 'e'ete ki sui
laona molaagali, ma ka adea toaa 'oro ki daka ilia doo diane ki. Na doo nai
ne fuli 'i matangamolu 'ana si kada ne molu safali rongoa Faarongoa Diane
nee ma molu ka saitomana liosaua God.
7 Sa 'Ebafras, na waa bae nia faarongo kamolu 'ana Faarongoa Diane nee,
nia na waa kwaimani diana kameli 'asia naa. Nia na waa rao diana fua sa
Disas Kraes fai kaaria, ma nia ka rao diana 'i matangamolu lau guu.

8 Sa 'Ebafras ne faarongo kaaria sulia liosaua kamolu fua toaa ne kera manata mamana ki. Anoedoo Abu nia falea naa liosaua nai fuamolu.
9 'Ita 'ana si kada kaaria miri rongo suli kamolu 'uri nai, kaaria miri ka 'abarua 'ana foa lae uri God ka faatainia si doo ne nia dooria molu kai ilia ki, ma na Anoedoo Abu ka 'adomi kamolu uri molu ka manata 'o'olo ma molu ka filoa kwaidooria nia ki.
10 Kaaria miri foa 'uri nai, uri na tooa kamolu ka lea sulia doori lana Aofia, ma ka faadiana nia, ma molu ka bobola uri ili lana raoa diana 'e'ete ki sui gwana, ma uri molu ka saitomana God 'e diana 'asia naa.
11 Nau ku gania God uri nia ka faatetede kamolu 'ana tetedea baita nia, uri molu ka bobola uri ngangata lae 'ana tasi doo boroi 'ana fainia mamarato lae. Ma molu ka ele,
12 ma molu ka tangoa God na maa kolu ne nia adea molu ka bobola uri tango lana fua doo neki nia taingainia ki 'i salo fua toaa nia ki.
13 God lafu kolu naa faasia na 'initoaa 'ana rorodoa lae ne sa Saetan 'inito ai, ma God nia ka talai kolu 'i laona 'initoaa 'Alakwa nia ne nia liosau 'ani nia.
14 Ma na 'Alakwa nia ka manata lukea naa abulo ta'aa laa kolu ki ma ka olitai kolu faasia sa Saetan.

Kraes nia baita tasa

15 Kraes nia lea mai kolu ka suana naa. Nia na nununa naa God, God ne 'afitai kolu ka suana 'ana maa kolu. Ma Kraes naa ne gwaungai 'ana doo neki sui guu God nia saungainida ki.
16 Sa Disas Kraes nia rao kwaimani fai God 'ana si kada nia saungainia doo ki sui gu 'i salo ma 'i ano, ma na doo ki sui guu ne kolu suai, ma doo ki sui guu ne nao kolu si suai, ma na anoedoo ki ne da rigita ma daka gwaungai ma daka 'inito. 'Ana sa Disas Kraes, God nia saungainia doo ki sui guu, ma God ka saungai kera fua sa Disas Kraes.
17 Kraes nia safali too 'ua naa sui fatai na doo ki sui guu, ma na doo ki sui guu ka too diana sulia nia gwaungai faafida.
18 Sa Disas Kraes naa ne gwaiwane fua nonina. Ma na toaa ne kera manata mamana 'ani nia, kera naa ne nonina, ma nia ka falea mauria fuada. Nia na waa totoonao ne God tatae nia faasia maea, uri nia ka talingai ka tasa faafia na doo ki sui guu.
19 Sa Disas nia usulia sui naa God, suli nia ne doori lana God.
20 Ma 'ana sa Disas, God nia olitainia na doo ki sui gu mai 'i ano ma 'i salo fuana. God ka saungainia na aroaroe naa 'ana mae lana sa Disas 'ana 'airarafolo.
21 'Ana si kada 'i nao, kamolu too tau faasia God ma molu ka malimae lau guu 'ani nia nunufana abulo ta'aa lae ma na manata laa garo ki ne kamolu ilia.
22 Sui boroi 'ana, 'i tari'ina suli ne Kraes nia liaewane ma ka mae, God nia ka saungainia aroaroe fai kamolu. God nia ade 'uri nai uri molu ka sakwadoloa fasi ta'aa lae, ma ka nao ta wane si sae kamolu faafi tasi doo ta'aa 'ana si kada God nia talai kamolu mai 'i naofana.
23 Nia kai 'uri nai, lea kamolu molu ngasi 'ana manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas Kraes, molu ka uu ngasi 'ana fiitooa kamolu ki 'ana doo ne kamolu rongoa sulia Faarongoa Diana nee. Na Faarongoa Diana nai ne kera bae sulia sui naa fua toaa 'oro laona molaagali. Aia, nau sa Bol lau guu ne ta wane ni rao 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee.

Raoa sa Bol fua toaa manata mamana ki

24 'I tari'ina, nau ku ele sulia ku nonifii na 'akua fua 'adomi lamolu lae. Laona noniku, nau ku nonifii mala 'ana Kraes bae nia nonifii. Na nonifiia nee nau ku nonifii ai uria na konia manata mamana ne na nonina Kraes.
25 God ne fili nau fua rao lae fua toaa manata mamana ki. Na raoa nau naa ne toolangai lana sui guu na bae lana God fuamolu.
26 Si kada 'i nao, God nao si faatai folaa 'ana si Faarongoa nee. Sui boroi ma 'i tari'ina nee, nia faatai folaa na ai fua toaa nia ki.
27 God nia manata ele ka faatainia fuakolu toaa nia ki, ne si Faarongoa nai nia doo fua toaa nao lau Diu ki lau guu. Ma si Faarongoa nai ne sa Disas Kraes nii naa 'ani kolu. Ma suli nia 'uri nai, kolu saitomana kolu kai 'inito fai God.
28 'Uri nai, kaaria miri ka faatalongai sulia sa Disas Kraes fua toae ki sui guu. Kaaria miri toolangaidoo 'ana toae ki sui guu sulia Kraes, ma miri ka ili 'uri nai uri kera daka lea suli nia. Kaaria miri ade 'uri nai 'ana liotooa ne kaaria miri too ai. Kaaria miri ade 'uri nai uri miri ka talaia toae ki sui guu sia God, ne kera toaa manata lada 'e ngado 'ana sa Disas Kraes.
29 Nau ku rao rigita ma ku sasi ngangata 'ana tetedea baita ne sa Disas Kraes falea fuaku, uri nau ku ilia raoa neki.

2

1 Nau ku dooria molu ka saitomana ne nau ku rao rigita fuamolu, ma fua waa ki ne kera too 'ana maefera fere 'i Laodesia lau guu ma fua sa tii ne nao si suaku 'ua.
2 Nau ku rao 'uri nai suli nau ku dooria uri molu ka too 'ana rakea lae, ma uri molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu, ma molu ka saitoma tiifau 'ana faarongoa nee sulia sa Disas Kraes ne God nao si faatai folaa mai ai 'i nao.
3 Suli sa Disas Kraes ne nia bobola fai fale lana saitomadooa ma liotooa mamane fua wane.
4 Malutana kekeda laa nau fuamolu nia 'urii: Kamolu nao molu si faamamanea toolangaidooa susuke ne tai wane da bae sulia, sui boroi 'ana baea nai ki rongo lada ka diana.
5 Sui boroi 'ana nau ku nii tau faasi kamolu, nau ku manata toomolu gwaku sulia fa sato ki sui guu. Ma nau ku ele 'asia naa faafia ne ku saitomana manata mamana laa kamolu 'e ngado 'ana sa Disas Kraes.

Mauria falu sulia sa Disas Kraes

6 Aia, suli ne kamolu molu manata mamana tiifau naa 'ana sa Disas Kraes na Aofia kamolu, na abulo lamolu ka faatainia lau guu ne molu tiidooa fainia.
7 Molu ka dau ngasi na ai mala 'ana ta 'ai bae lalifuu lao saegano ma ka uu ngasi. Ma molu ka saungainia mauri lamolu fafona doo neki tiifau nia saea fuamolu, uri manata mamana laa kamolu ka ngasi 'ani nia, mala 'ana ne da toolangainia sui naa fuamolu. Ma molu ka tangoa God.
8 Ma molu ka fii kamolu ade lea ta wane ka suke kamolu 'ana toolangaidooa ne nao si mamana. Toolangaidooa 'uri nai nia lea mai faasia wane gwana, ma ka lea mai faasia birangaa ne wane ki tala saungainia ki gwada ma na anoedoo ta'ae ki lao mamangaa. Nao dasi lea lau mai faasia sa Disas Kraes.
9 God tiifau naa ne nii 'ana sa Disas Kraes 'ana nonidoe mala 'ani kolu.
10 Ma kamolu, God nia falea tiifau 'ana mauria mamana fuamolu 'ana tiidooa laa kamolu fai sa Disas Kraes. Sa Disas Kraes nia 'inito faafia anoedoo kwaitalai ki, ma tetedea ki tiifau.

11 Aia, sa Disas Kraes nia siki muusi tiifau naa 'ana manata laa garo neki
da suumai kamolu fua ta'aa lae, mala 'ana 'iri'unga laa ne 'iria si 'unge faasia
si noni.
12 Suli 'ana si kada kamolu molu siuabu, nia mala 'ana da ano faafi kamolu
naa lao kilu mala bae da ilia 'ana sa Disas Kraes. Ma 'ana siuabu lae lau guu,
kamolu molu tatae faasia maee fai sa Disas Kraes suli molu manata mamana
'ana tetedea God ne tataea Kraes faasia maee.
13 Kamolu molu mae naa, suli molu abulo ta'aa, ma ni kamolu nao lau toaa
nia ki God. Ma sui God ka faolomainia sa Disas Kraes ka faamauri kamolu
'ana si kada nia manata lukea na ta'aa laa kamolu ki tiifau. Ma 'i tari'ina nee,
God 'e falea naa mauria falu fuamolu, mala 'ana bae nia tataea sa Disas Kraes
faasia maea. Ma God ka manata lukea naa ta'aa laa kolu ki tiifau.
14 Nia ka usu tiifau naa 'ana ta'aa laa kolu ki faasia lao 'aba beba ne da
kedaa ta'aa laa kolu ki 'i laona. Nia ka lafuda tiifau, ma nia ka foto faafida
'ana 'airarafolo fai sa Disas Kraes.
15 Ma 'ana mae lana sa Disas Kraes 'ana 'airarafolo, nia ka siitasa faafia
anoedoo ta'ae ki ma ka lafua tetedea kera ki tiifau. Ma nia ka faa 'ide kera 'i
maana toae ki tiifau.
16 Kamolu nao molu si fafurongo sulia ta wane ne 'e bae sulia ta fanga ne
molu 'ani, ma nao ta doo ni kuufi lana ne molu kuufia, ma sulia lau guu
fa sato ne molu faa abua, ma fa sato ne molu faabaitaa sulia fa sato 'ana
madama falu ki, ma sulia fa sato 'ana Sabat.
17 Suli birangaa 'uri nai ki da mala gwada 'ana nunuidoo ne 'e dao mai 'i
nao 'ana doo mamane. Na doo mamana nai ne sa Disas Kraes.
18 Nao molu si faolomainia ta wane ka faagaro kamolu 'ana toolangaidooa
garo ki, suli kamolu molu too 'ana kwaiaraa ne God dooria ka falea fuamolu.
Nao molu si liokwaisulii 'ana wane ne aroaro susuke ki, ma daka faa'initoaa
na 'ensel ki. Kera da bae naunau sulia fafaataie ki. Ma sui ta doo nai ki sua
lada ki oewanea tiifau.
19 Ma na wane 'uri nai ki kera da afoda faasia sa Disas Kraes ne nia tiidooa
fai kera 'i nao. Sa Disas Kraes ne wane gwaungai fua toaa ne da manata
mamana ki 'ani nia, mala 'ana gwaiwane ne nia 'inito 'ana noniwane. Ma
kolu ne kolu mala 'ana noniwane nai ma God ka falea maurie fuakolu ma
ka faatetede kolu, ma ka dau ofu faafi kolu uri kolu ka bulao mai 'ana tii
noniwane sulia doori lana God.

Mauria falu fai sa Kraes

20 'Ana si kada sa Disas Kraes nia mae naa, kamolu boroi mala 'ana molu
mae lau gu fainia. Ma nia ka luke kamolu naa faasia birangaa ne wane ki
saungainia 'i tala'ada. Aia, 'utaa ne birangaa kamolu ka lea 'ua gwana sulia
birangaa ne wane ki da saungainia ki gwada 'i tala'ada? 'Utaa ne molu ka
ade sulia birangaa ne da bae 'urii sulia ki,
21 "Nao 'osi samo toi doo loko, ma ka nao 'osi 'ani fanga loko."
22 Birangaa nai ki da bae gwada sulia doo ne 'e funu lau gwana burina
wane 'ania sui naa. Wane gwana ne saungainia toolangaidoo nai ki.
23 Birangaa nai ki rongo lae sulida 'e diana suli da sakatafa mai faasia wane
liotoo ki. Kera da suumai kamolu uri foosi lana 'ensel ki, ma na aroaroa
susuke gwana, ma uri faafii lana gwana noni. Sui ma birangaa nai ki dasi
bobola guu fua 'adomi lana wane uri ka luke faasia kwaidooria ta'ae ki 'ana
noni.

3

1 'Ana si kada God 'e tataea sa Disas Kraes faasi maea uria lao maurie,
nia 'e ade 'uri nai lau guu uri ka falea lau guu maurie fuakolu fainia Kraes.

Nunufana si doo nai, kamolu molu ka manata sulia si doo 'i salo ki kula ne sa Disas Kraes 'e too ai 'ana 'initoaa 'i bali aolo nia God.
2 Molu ka manata sulia si doo 'i salo ki, ma ka nao lau sulia si doo ki laona fera nee 'i saegano gwana.
3 Si kada Kraes nia mae, kamolu boroi molu mae naa lau guu ma na mauria mamana kamolu ka agwa naa fainia Kraes ne nia rabi fai God.
4 Sa Disas Kraes naa ne gwaufutona mauria mamana kamolu. Ma 'ana si kada nia kai dao faatai mai 'i seki, mauria mamana kamolu lau guu kai faatai fainia ma molu kai 'inito kwaimani fainia.

Mauria kwali ma mauria falu

5 Nunufana si doo nai, molu saumaeli tiifau naa 'ana doori doo ta'aa laa kamolu ki 'ana noni maabe fua ade garo lae, ma na abulo ta'aa lae, ma na kwaidooria ta'ae ki, ma na ogalulume lae (suli ogalulume lae nia mala lau guu na foosi lana god 'e'ete).
6 Na abulo ta'aa lae 'uri nai ki, God kai falea kwakwaea fua toaa nao dasi ade sulia ki.
7 'Ana si kada 'i nao, sui fatai kamolu kafi manata mamana 'ana sa Disas, kamolu dooria 'amolu lea lae sulia kwaidooria ta'aa nai ki.
8 Ma sui 'i tari'ina nee, kamolu kai tangasua fasi mauria kamolu na abulo ta'aa laa nai ki: rakesasua, ma na noni'ela lae, ma na baea ta'ae ki, ma na bae susuala lae ki.
9 Ma nao molu si suke kamolu kwailiu, sulia kamolu molu lukasi tiifau naa 'ana birangaa 'ana mauria nai 'i nao,
10 ma molu ka too naa 'ana mauria falu ne God saungainia. Suli nia faafaalu kamolu 'afa dani ki sui guu uri na mauria kamolu ki daka usuli nia, ma molu ka saitoma diana 'ani nia.
11 Ma suli ne God faafaalu kolu, ka nao ta 'e'ete laa 'i matangana toaa Diu ki, ma toaa nao lau Diu ki, na toaa 'iri'unga faatai fai toaa dasi 'iri'unga faatai ki. Nao ta 'e'ete laa 'i matangakolu fai toaa ulafusidoo neki nao dasi saitomana baea 'i Grik, mala 'ana toaa 'i Sitian ki. Ma ka nao ta 'e'ete laa 'i matangana toaa rao tatakwai, ma toaa 'inito ki. Sa Disas Kraes gu ne nia 'initoa, ma nia ka too lao mauri lana toae ki sui guu ne kera too 'ana mauria falu nee faasi nia.
12 Kamolu toaa nia ki God, ne nia 'e liosau 'ani kamolu ma ka fili kamolu uri kamolu na toaa nia ki naa, molu manatainia toae ki, ma molu ka ade diana, ma molu ka faatu'uu kamolu 'i tala'amolu, ma molu ka too aroaro, ma molu ka too marabibi.
13 Ma nao molu si lautaki 'ali'ali fuamolu kwailiu. Ma lea ta wane 'e ilia tasi doo ta'aa fuamolu, molu ka manata luke nia. Molu ka manata luke kamolu kwailiu mala lau guu ne Aofia nia manata lukea naa garoa kamolu ki.
14 Ma ka tasa lau 'ana doo nai ki sui guu, molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu uri molu ka too 'ana tiidooa laa diane.
15 Na aroaroa ne sa Disas Kraes falea mai nia ka talai kamolu 'ana si doo ki sui guu ne molu ilia. Suli God nia saungai kamolu uri molu ka 'ado kwaimani 'ana tii nonidoo, ma uri molu ka too 'ana aroaroa nai. Molu ka tangoa God 'ana si kada ki sui guu.
16 Molu ka faolomainia si baea diana nia ki sa Disas Kraes ka too ma ka fungu 'i lao mauria kamolu ki. Molu ka toolangaidoo fuamolu kwailiu 'ana bae lana ki sa Disas. Molu ka ade 'uri nai 'ana liotooa ne molu too ai. Molu ka nguulia Sam ki ma na nguu abu ki. Molu ka sili sulia God 'ana tango lana.

17 Ma doo ki sui guu ne molu ilia ki ma molu ka saea ki, molu ilia ka bobola fai toaa sa Disas na Aofia ki 'ua guu. Molu ka tangoa God na Maa 'ana satana sa Disas Kraes.

Abulo laa diane

18 Aia, na keni neki molu 'afe ki naa molu ka ade sulia arai kamolu ki, suli na birangaa nai fua toaa da manata mamana 'ana Kraes ki daka lea sulia.

19 Toa nee molu arai ki, molu ka liosau 'ana 'afe kamolu ki, ma molu ka mamarato fai kera.

20 Wele ki, molu ka ade sulia maa fainia gaa kamolu ki 'ana si kada ki sui guu, suli nia ne si doo God nia ele sulia.

21 Ma na maa ki fainia gaa ki, nao molu si bae faarakesasua wela kamolu ki, ade lea kera dasi dooria rongo lae suli kamolu.

22 Ma kamolu toaa rao tatakwai ki, molu ka ade sulia na waa da baita fuamolu ki. Nao lau 'ana si kada ne kera da bubungi kamolu gwada uri kera daka faamamanea raoa kamolu ki. Molu sasi uri raoa diane uri faabaita laa kamolu 'ana Aofia.

23 Na raoe ki sui gwana ne kamolu ilia, molu ka ilia 'ana tetedea kamolu tiifau, mala 'ua guu kamolu rao fuana Aofia, nao lau fuana wane gwana.

24 Molu ka manata toi si doo 'urii: Aofia nia kai falea kwaiaraa ne nia alangainia 'ua naa fua toaa nia ki. Ma sa Disas Kraes ne na wane baita ne molu rao fuana.

25 Ma tii ne nia rao 'ana garo lae, nia kai ngalia lau guu kwakwaea fua garo lae. Suli God nao si 'ilisi wane 'ana kwai ketoi laa nia.

4

1 Kamolu toaa baite ki molu ka suasuli diana 'ana toaa rao tatakwai kamolu ki 'ana birangaa ne 'o'olo ma ka bobola fai kera. Molu manata toi fasi ne tii wane baita kamolu nia too mai salo.

2 Si kada kamolu foa, molu ka too ni lilio lae, ma molu ka too 'ana tango lana God.

3 'Ana si kada ki sui guu ne molu foa ai, foa lau gu fuamiri uri God ka adea ka walude fuamiri uri faatalongai lae sulia Kraes ne God nao si faatai folaa ai 'i nao mai. Aia, nau ku too lao lookafo 'ana si kada nai suli ku faatalongai 'ana bae lana God.

4 Aia, molu ka foa uri ka walude fuaku uri nau ku faatalongainia bae lana Kraes ka folaa.

5 Molu ka too 'ana liotooa sulia toaa ne nao dasi manata mamana ki 'ua 'ana Kraes. 'Ana si kada ki sui guu, molu ka faatainia fuada ne too lamolu nia 'o'olo.

6 Ma si kada kamolu bae fai kera, na bae lamolu ka tio folaa ma ka diana. Ma molu ka saitomana luu 'o'olo lae 'ana ledi laa kera ki toae ki sui guu.

Baea diana 'isi ki naa

7 Sa Tikikas nia ta waafuta liosau 'akolu, ma ka rao diana fua sa Disas, ma nia ta waa rao kwaimani lau gu fai nau 'ana raoa Aofia kolu. Nia kai unu suli nau siamolu.

8 Nau ku odu nia kau siamolu, uri nia ka faaele kamolu 'ana bae lana suli kameli.

9 Sa 'Onesimas nia kai lea lau gu kau fai sa Tikikas. Sa 'Onesimas na wanefuta diana kolu nai nia na wane rao noni maabe, ma ta wane lau gu mai 'ana konia kamolu. Kolu ele suli nia. Keerua daru kai faarongo 'ana doo ki sui guu ne fuli kau 'i seki.

10 Sa 'Aristakas ne too 'uana 'i seki fai nau lao lookafo, nia falea kau si baea
diana nia fuamolu, ma sa Maak boroi ka uri nai lau guu, na dii nia bae sa
Baanabas ka 'uri nai lau guu. (Nau ku fale kau si baea nau fuamolu sulia sa
Maak uri molu ka gwale nia lea nia dao kau siamolu 'ana ta kada.)
11 Ma sa Diosua bae kera 'ailia lau guu 'ana sa Diastas ka fale lau gu kau
si baea diana nia fuamolu. Na olu waa Diu nai ki, da rao kwaimani fai nau
fua 'initoaa God, suli nao ta wane Diu lau si rao gu fai nau. Na olu waa nai ki
gwana ne da 'adomi diana 'ani nau.
12 Sa 'Ebafras ka falea lau gu kau si baea diana nia fuamolu. Nia ta waa
'ana konia kamolu ma na waa rao sa Disas Kraes lau guu. Nia foa fuamolu
sulia si kada ki sui guu ka gania God uri molu ka uu ngasi, ma molu ka ngasi
'ana manata mamana laa kamolu 'ana ade lae sulia doori lana God.
13 Nau tala'aku, ku saitoma diana 'ani nia ne rao ngangata uri 'adomi
lamolu lae fai toaa ne da too lao maefera 'i Laodesia ma 'i Herabolis.
14 Ma sa Luk na dokta kolu fai sa Dimas, keerua daru falea lau gu kau si
baea diana keerua fuamolu.
15 Molu ka falea lau guu si baea diana kameli fua bara waisaasina kolu ki
ne da too 'i Laodesia ma fua ni Nimfa fai toaa manata mamana ne da ofu
kwaimani ki 'i luma nia.
16 Burina ne molu teemainia leta ne ku kedaa kau fuamolu ka sui, molu ka
falea fua konia 'i Laodesia uri daka teemainia lau guu. Ma molu ka teemainia
lau guu na leta bae ku kedaa kau fua konia 'i Laodesia.
17 Molu ka faarongoa sa 'Akibas ka faasuia naa raoa ne Aofia falea nia ka
ilia.
18 Aia, 'ana 'abaku 'i tala'aku nau ku kedaa si baea diana nee fuamolu. Nao
molu si manata buro lau gu 'ani nau ne ku nii lao lookafo.
Nau ku foa uri God ka ade diana fuamolu 'ana liosau lae.

Kekeda Laa Totoonao Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Tesalonaeka

Tesalonaeka nia maefera lao bali lolofaa 'i Masedonia. Sa Bol ne nia lea ka dao 'i Tesalonaeka ka faarongoa toaa nai 'ana maefera baita nai 'ana Faarongoa Diana nee. Na toaa 'oro ne nao lau toaa Diu ki, kera daka manata mamana ma daka lea naa sulia toolangaidooa sa Bol nia toolangainia fuada. Ma sui nao si tau guu, tai toaa Diu ki daka manata ta'aa fua sa Bol, suli na toaa 'oro ki 'asia naa da fafurongo ma daka lea sulia si baea diana nai sa Bol nia bae sulia. 'Uri nai guu kera daka odua naa sa Bol uri ka lea na 'ana faasia maefera nai. 'I seeri, nia ka lea naa uri maefera satana 'i Beria ('Aks 17:1-15).

Tai toaa 'i Tesalonaeka ki lau guu daka lukasia naa raoa kera ki, suli da kwaifii 'ada sa na Aofia nia kai dao 'ali'ali gwana mai. Tai toaa lau daka manata 'abarua 'asia naa, sulia toaa kwaimani kera ki dai mae gwada 'i nao sui fatai dao lana mai sa Disas kafi fuli. 'Uri nai, lao buka nee sa Bol nia bae 'ana 'olosi lana manata laa kera nai ki sulia dao lana mai Kraes. Sa Bol ka saea 'ana fuada uri kera daka rao 'abarua 'ada 'ana raoa naisata 'ani kera ki fai si lioewane 'ana aroaroe, lelea ka dao 'ana si kada Kraes nia dao.

Na 'inifuui baee ki laona buka nee:

Sa Bol nia tangoa toaa 'i Tesalonaeka faafia manata mamana laa kera ma raoa diana kera ki 1:1—3:13
Toolangaidooa sulia na abulo laa ne faaelea God 4:1-12
Toolangaidooa sulia dao lana mai sa Disas Kraes 4:13—5:11
Toolangaidooa 'isi 5:12-28

1 Nau sa Bol ma sa Saelas ma sa Timotii ne meli kekeda kau fuamolu konia manata mamana ne molu tiidooa naa fai Maa kolu God ma fai na Aofia kolu sa Disas Kraes, ne molu nii 'i Tesalonaeka.

God ka ade diana ma ka falea 'ana aroaroa nia fuamolu sui.

Na manata mamana laa kera toaa 'i Tesalonaeka

2 'Ana si kada ki sui gwana ne meli foa ki fuamolu, kameli meli tangoa God fuamolu sui guu.

3 Lao foa laa kameli ki 'i naofana God ne kolu maa 'ani nia, kameli meli manata toi na raoa diana ne molu ilia nunufana manata mamana laa kamolu. Kameli meli ka manata toi lau guu na rao nonifii laa kamolu 'i nunufana liosaua ma na manata ngado laa kamolu maasia dao lana mai na Aofia kolu sa Disas Kraes.

4 Toaafuta 'ae, kamolu toaa ne God nia liosau 'ani kamolu, kameli meli saitomana ne God nia fili kamolu naa fuana 'i tala'ana.

5 Suli si kada kameli meli safali faarongo kamolu 'ana Faarongoa Diana nee, kameli nao meli si bae 'ana baea tatakwai gwana. Na rigitaa nia Anoedoo Abu 'ana bae meli bae ai fuamolu. Ma meli ka faatainia lau gu ne kameli meli faamamanea tiifau, ne na Faarongoa Diana nee nia doo mamane. Kamolu molu saitomana gwamolu bae meli faatainia birangaa diane tiifau fuamolu 'ana si kada bae meli too fai kamolu uri 'adomi lamolu lae.

6 Kamolu molu ade lau gu sulia birangaa ne meli faatainia mai siamolu, ne nia birangaa nia Aofia 'ua guu. Kamolu molu ngalia si baea nee meli faatalongainia ma molu ka ele sulia suli na Anoedoo Abu nia falea ele lae fuamolu sui boroi 'ana daka falea 'afitaia ki fuamolu uri maana ne molu manata mamana 'ana Kraes.

7 Si doo nai molu ilia nai ne adea molu ka faatainia birangaa diana nai fua
toaa manata mamana nena sui guu 'i Masedonia ma 'i Gris uri kera daka lea
lau gu sulia.
8 Suli ni kamolu 'i sena ne faarongoa diana nee sulia Aofia 'e talo kau faasi
kamolu ma ka lea fua kule ki sui gwana, nao lau otona gwana lao bali lolofaa
'i Masedonia ma 'i Gris. Na ununua sulia manata mamana laa kamolu 'ana
Aofia 'e talofia fere ki sui guu lea ka nao meli si faarongo kera boroi, kera da
rongo ka sui naa.
9 Na toae ki sui gwana da unu talongainia ne kamolu molu ele sulia dao
lameli kau siamolu. Ma kera daka unu lau gu sulia ne kamolu molu lukasia
naa akalo 'e'ete baki molu foosida 'i nao, ma molu ka foosia naa God mamana
nee nia mauri firi.
10 Ma kamolu ne molu ka maasia naa dao lana sa Disas 'Alakwa nia God
faasi fera 'i salo. Nia tataea sa Disas faasia maea ma sa Disas ne nia faamauri
kolu faasia kwakwaea baita ne God nia kai falea mai.

2

Na raoa sa Bol 'i Tesalonaeka
('Aks 17:1-9)

1 Toaafuta nau ki 'ae, kamolu molu saitomana lea laa kameli kau uri lao
maefera kamolu nia nao si tatakwaia.
2 Kamolu saitomana na doo ta'aa neki da saea suli kameli, ma daka
susubutai kameli laona maefera 'i Filibae✡ sui fatai meli kafi lea kau uri
maefera kamolu bae. Ma sui boroi 'ana waa 'oro ki lao fera kamolu daka sasi
uri suusi lameli, God nia 'adomi kameli ka nao meli si mau guu 'ana faarongo
lamolu 'ana Faarongoa Diana ne nia lea mai faasia God.
3 Na faatalongaia ne meli ilia, nia nao si sakatafa mai faasia tasi manata
lae wane garo ma nao tasi kwaidooria ta'aa, ma ka nao meli si sukea guu ta
waa.
4 God nia ala faafi kameli uri faatalongai lae sulia bae lana. Ma nia ka
fiitomeli uri faatalongai lana Faarongoa Diana nee. 'I seeri ni kameli nao
meli si sasi lau uri faadiana lana manata lana wane gwana, meli faaelea lau
'ameli manata lana God.
5 Kamolu molu saitomana lau guu si baea ne meli bae sulia 'i matangamolu
nia nao lau si baea fua gae lamolu lae. Doo baki meli bae sulia ki, kameli nao
meli si ilia 'ana agwa lana ta kwaidooria 'ameli uri malefo. God naa ne suai
ne kameli nao meli si suke kamolu guu.
6 Nao kameli meli si sasi guu uri sa kamolu ma nao sa ta tii gwana ka tango
kameli 'ana.
7 Ni kameli na 'aboosol nia ki Kraes bobola fainia sa meli ka odu kamolu
gwameli uri ili lana doo ki fuameli, ma sui ka nao meli si ilia guu si doo nai
si kada meli too fai kamolu. Kameli meli abulo sasaore gwameli fai kamolu
mala 'ana ta gaa ne sua diana suli wela nia ki.
8 Kameli meli liosau 'asia naa 'ani kamolu ma meli ka noni maabe 'uri
faatalongai lana Faarongoa Diana nia God fuamolu. Kameli meli noni
maabe gwameli uri maeli lana si ade laa ne kai 'adomi kamolu, suli meli
manata 'initoa 'ani kamolu.
9 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli saitomana kamolu molu manata toi
gwamolu na rao tetede laa baki meli ilia ki 'i matangamolu. Si kada bae meli
faarongo kamolu 'ana Faarongoa Diana nia God, kameli meli rao tetede 'ana

✡ **2:2** 'Aks 16:19

sato ma rodo uri meli ka dao toi si fanga meli kai 'ani, uri ka nao meli si falea ta 'afitai laa fuamolu.
10 Kamolu molu saitomana ma God boroi ka saitomana ne si doo nai nia mamana, ne si kada bae meli too mai fai kamolu, na abulo lameli nia 'o'olo ma ka too ma ka adea ta waa 'amolu 'afitai ka saea lau tasi doo suli kameli.
11 Kamolu molu saitomana sui naa ne doo neki meli ilia fuamolu wane ki sui guu, nia mala 'ana ade lana sa ta maa ne nia ilia fua wela nia naa.
12 Suli meli bae kwaiarei fuamolu, ma meli ka gwafe kamolu, ma meli ka bae fifii fuamolu uri molu ka too 'ana tooa ne bobola fainia toaa nia ki God, ne 'aili kamolu mai uri lao 'initoaa diana nia.
13 Aia, ma ni kameli meli ka tangoa lau gu God fuamolu 'ana si kada ki sui guu suli ne kamolu molu lio saitomana bae lana God ne meli bae sulia fuamolu 'I seeri, kamolu molu ka faamamanea naa suli molu lio saitomana nia nao lau bae lameli wane gwana, nia na bae lana God 'ana ne rao laona manata lamolu ma ka adea molu ka manata mamana naa 'ana God.
14 Toaafuta nau ki 'ae, na toaa kamolu ki 'ua gu ne da falea 'afitaia fuamolu, burina ne molu lea sulia lea laa nee lau guu konia manata mamana ki 'i Diudia kera lea sulia. Ade laa nai toaa Diu ki da ilia fua konia manata mamana nai ki 'ana sa Disas Kraes, nia lau gu nai da ilia 'ani kamolu nai.
15 Aia, na toaa Diu nai ki bae da saumaelia na brofet ki 'ana kada 'i nao, daka saumaelia lau guu sa Disas na Aofia. Ma daka tari kameli lau guu. Na abulo lada 'e faarakesasua God ma daka malimae 'ana wane sui gwana.
16 Kera da sasi uri suusi lameli lae faasia ade lea meli ka faatalongai fuamolu toaa nao lau Diu ma God ka faamauri kamolu. Si ade laa ne kera ilia nai nia konia sui naa ta'aa lae ki fuada, ma 'i seeri na kwakwaea God nia tio na faafi kera.

Sa Bol 'e dooria kai lea lau uri Tesalonaeka

17 Toaafuta nau ki 'ae, si kada bae na malimae kameli ki da tari kameli faasi kamolu suli si kada kukuru bae, kameli nao meli si manata buro gu 'ani kamolu. Ma na lio meli ka dila 'asia naa suli nao meli si too kwaimani na fai kamolu. Sui kameli meli ka susuu ta'aa 'uri sua lamolu lae lau 'ana tasi kada.
18 Aia, kameli meli dooria uri meli ka oli lau kau siamolu 'i Tesalonaeka nai. Ma nau sa Bol, ne ku sasi 'uri lea lae lau kau siamolu 'ana si kada 'oro ki, ma sui, sa Saetan ka suusi kameli gwana faasia lea lae kau.
19 Si doo ne adea meli ka dooria 'asia naa lea lae kau nia 'urii; suli si doo ne uri ka falea manata ngado lae fuameli ma na ele lae fuameli 'ana ngali lana ta kwaiaraa faasia sa Disas 'ana dao lana mai, nia naa ne ni kamolu. Suli ne kamolu molu ala faafia sa Disas nunufana kameli meli bae suli nia fuamolu.
20 Iuka, ni kamolu naa ne meli bae naunau ma meli ka ele suli kamolu!

3

1 Kameli meli manata tomolu 'asia naa 'uri nai lelea ka nao meli si dooria ka too gwana 'uri nai, meli ka saea nia diana 'asia naa uri kaaria sa Saelas miri ka too gwaaria kau 'i seki 'Atens,
2 ma miri ka fale sa Timotii nia ka lea kau siamolu,✡ suli nia na toolakolu ma na waa ni rao God lau guu fai kaaria 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes. Kaaria miri fale nia kau uri nia ka tatae kamolu lau ma ka faatetedea lau manata mamana laa kamolu ki
3 uri nao ta wane 'ani kamolu si tona ma si lea 'e'ete lau faasia toolangaidooa mamana nee 'ana si kada nai laona 'afitaia nai ki. Aia, kamolu molu

✡ **3:2** 'Aks 17:15

saitomana gwamolu bae kolu toaa ne kolu manata mamana ki kolu kai dao toi 'afitaia ki.
4 Kameli meli faarongo kamolu firi gwameli 'ana si doo nai 'ana kada bae meli too mai fai kamolu bae, ne kolu kai liu laona ilimataia. Aia, ma na ilimataia nai boroi nia bae 'e fuli naa molu ka saitomana gwamolu bae.✡
5 Nau ku manata toi na 'afitaia nai 'e dao tomolu nai ma ku manata tomolu 'asia naa ne ku falea sa Timotii ka lea kau bae uri ka lio saitomana kula ne manata mamana laa kamolu nii ai. Nau ku manata 'a'abo ade lea sa Saetan ka ili tomolu ma ka siitasa faafi kamolu nai, ma na raoa diana baki meli ulafutainia mai daka funu gwada.
6 Aia, sa Timotii ne too mai siamolu oli mai ka dao naa nee, ma nia kafi dao guu. Nia ununu diana suli kamolu ma ka saea na manata mamana laa kamolu 'ana God, ma na liosaua kamolu fuamolu kwailiu da ngasi gwada. Ma nia ka faarongo lau guu sulia na manata ele laa kamolu suli kameli, ma ka saea molu dooria lau guu sua lameli lae, mala lau gu 'ani kameli fuamolu.
7 Toaafuta nau ki 'ae, maana si faarongoa nai, sui boroi 'ana kameli meli ka nonifii ma na 'afitai lae baita ka dao tomeli, kameli meli ele 'asia naa suli kamolu ma sulia na manata mamana laa kamolu.
8 'I seeri ne manata lameli kafi diana tasa, suli ne meli rongoa na manata mamana laa kamolu 'ana Aofia nia ngasi ka totoo gwana.
9 Kameli meli ka tangoa 'asia naa God kolu, suli kamolu molu uu ngasi gwamolu. Si kada meli foa, kameli meli ka ele 'asia naa suli kamolu.
10 Kameli meli foa ngangata 'ana dani ma rodo uri God ka kwaia taale ka walude fuameli uri sua lamolu lae lau uri meli ka babasia manata mamana laa kamolu ki, uri ka ngasi diana lau.
11 Kameli meli ka foa uri God na Maa ma na Aofia kolu sa Disas ka kwaia taale ka walude fuameli uri meli ka dao kau siamolu.
12 Kameli meli foa lau guu uri na Aofia ka ilia na liosaua kamolu fuamolu kwailiu ma fua toae ki sui guu ka baita mala lau guu liosaua kameli fuamolu.
13 Kameli meli ka foa lau guu uri nia ka babasia na mauria kamolu ki, ma molu ka too diana tiifau ma molu ka 'o'olo 'i maana God na Maa, 'ana si kada ne sa Disas na Aofia kai dao mai ma kai ofu kwaimani fai toaa abu nia ki sui guu.

4

Na tooa ne adea manata lana God ka ele

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli toa ne meli too 'ana rigitaa nia Aofia kolu sa Disas, tasi doo lau ne meli dooria 'asia naa uri molu ka ilia nia 'urii; molu too na sulia tooa ne meli toolangainia mai fuamolu bae uri molu ka faaelea manata lana God. Kamolu mone molu too naa sulia sui ta, nia diana uri molu ka ilia ka 'idu lau.
2 Kamolu molu saitomana toolangaidooa bae meli bae sulia fuamolu bae nia 'ita mai faasia sa Disas na Aofia.
3 God nia dooria na abulo lamolu ka 'o'olo tiifau, ma molu ka too faasia na kaubaree.
4 Nia bobola fainia molu ka sua diana sulia nonimolu, ma molu ka too sulia birangaa ne diana ma ka 'o'olo.
5 Ma ka nao molu si lea lau sulia na kwaidooria ta'ae 'ana noniidoo, mala 'ana waa ne ulafusia God.

✡ **3:4** 'Aks 17:15

6 'Uri nai, nao molu si tauwelaa na bara waisaasina laa kamolu 'ana Kraes
'ana ooe lana 'afe ta waa, suli na Aofia kai falea kwakwaea fua tii kera ne
da abulo ta'aa 'uri nai. Ma ni kameli nee, meli toolangaidoo folaa sui naa
fuamolu sulia birangaa nai ma meli ka bae fifii na ai fuamolu.
7 Suli God nia fili kolu uri na abulo lakolu ka 'o'olo, nao lau fua garoe.
8 'I seeri guu, lea sa tii boroi 'ana nia 'e aburongo 'ana toolangaidoo laa nai,
nia nao si aburongo lau 'ana wane gwana, nia aburongo lau guu 'ana God
waa ne falea sui naa Anoedoo Abu nia fuamolu.
9 Aia, na birangana liosaue 'i matangamolu toaa ne molu manata mamana
ki naa, nia nao si bobola lau uri nau ku kekeda kau fuamolu ma ku
toolangainia lau fuamolu, suli God nia toolangaidoo naa fuamolu uri liosau
lae 'ani kamolu kwailiu.
10 Kameli meli saitomana ne molu liosau 'ana toaa manata mamana ki sui
guu ne molu too ki 'i sena lao bali lolofaa 'i Masedonia. Sui boroi 'ana, kameli
meli dooria lau guu uri kamolu toaafuta nau ki, molu ka faatainia liosaua nai
ka 'idu lau.
11 Ma molu ka sasi ngangata uri too aroaro lae, ma 'oe wane 'oko bae lau
gwamu sulia tooa 'oe. Nao 'osi roo 'ana bae tona lae tooa ta wane kau. Molu
ka rao ngangata uri molu ka too 'ana fange ma doo 'oro neki molu 'atoia ki.
Birangaa nai sui guu, kameli meli saea sui naa fuamolu.
12 Ma lea kamolu molu ade sulia doo nai ki, na toaa ne nao dasi manata
mamana ki 'ua, kera dai sae'inito 'ani kamolu, ma ni kamolu lau guu ka nao
molu si boosuli lau 'ana ta wane kau uri 'adomi lamolu lae 'ana doo ki.

Dao lana mai na Aofia

13 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria uri ni kamolu molu ka saitoma
diana 'ana doo ne kai fuli 'ana toaa ne kera mae ki naa, uri na manata lamolu
ka nao si isifufuli lau mala 'ana toaa ne kera dasi faamamanea tatae laa
faasia maea.
14 Ni kolu, kolu faamamanea ne sa Disas nia mae sui ka tatae lau gwana
faasia maea. Kolu, kolu ka faamamanea lau guu ne toaa ne kera da manata
mamana ma daka mae, God nia kai tatae kera lau guu faasia maea ma nia
kai olitai kera lau gu mai uri dao kwaimani lae mai fainia Kraes.
15 Aia, na doo ne kameli meli toolangainia siamolu nee, na bae lana Aofia
ne. Doo nai nia 'urii: Kolu toaa ne kolu mauri 'ua gwakolu 'ana si kada Aofia
kai dao mai ai, nao kolu si tatae lau 'i nao 'ana toaa nai ki da mae naa.
16 'Ana si kada na Aofia nia kai dao mai na fuli lana 'e 'urii: Sa Disas na Aofia
nia kai suungi baita tasa, sui na 'ensel gwaungai nai ka suungi baita lau guu
'i burina, sui na bungu nia God ka angi naa. 'Uri nai sui fatai na Aofia kafi sifo
mai faasia 'i salo. 'Ana si kada nai, toaa ne kera manata mamana mai 'ana sa
Disas Kraes ma daka mae naa, kera ne dai tatae fasi kau 'i nao.
17 'Uri nai sui fatai, ni kolu toaa ne kolu mauri 'ua gwakolu ki 'ana si kada
nai Aofia kai dao mai, nia kafi lofotai kolu kau siada 'i laona dasa loki ma
kolu ka kwaitodai naa fainia Aofia 'i lofona salo. Ma kolu kai too na 'akolu
fainia Aofia totoo si sui.
18 Nia 'uri nai, molu bae sulia si baea nai ki ku faarongo kamolu ai nai 'ana
gwafe lamolu ki kwailiu 'i matangamolu.

5

Nao ta wane si saitomana si kada na Aofia nia kai dao

1 Toaafuta nau ki 'ae, bobola fainia sae nao meli si kekeda na kau fuamolu
sulia doo baki mala 'ana fa sato ma si kada ne doo ki dai fuli ai.

2 Suli tee kamolu molu saitomana sui naa, ne fa sato nia Aofia kai dao mai
ai nia kai fuli mala 'ana dao lana mai waa bebeli lao rodo 'ana si kada ne
wane ki nao dasi fiia lau gwada.
3 Nia kai fuli 'ana si kada nai ne toae ki da saea na doo ki sui guu 'e diana ma
ka aroaro gwana. Ma 'i seeri da tona boroi na funu lae ka dao na faafi kera
mala ta keni fiiwela naa uri faafuta lae. Ma kera 'afitai daka tafi lau faasia.
4 Ma sui ni kamolu toaafuta nau ki, kamolu nao lau toaa molu too lao
rorodoa lae mala 'ana toaa dasi manata mamana ki na, uri sae fa sato nai
sa Disas kai dao ai ka faatona kamolu mala 'ana dao lana waa bebeli.
5 Kamolu sui guu kamolu toaa 'ana folaa lae ma wela ki sui guu 'ana dani.
Kolu nao kolu si too naa laona rorodoe 'ana ta'aa lae.
6 Nia 'uri nai, nao kolu si maleu lau mala 'ana toaa ne da ade 'uri nai nee.
Kolu too 'akolu mala 'ana ta waa ne ada ma ka suasulia mauria nia ma ka too
manata.
7 Lao rodo 'ana ne dai maleu ai, ma lao rodo lau gu ne dai kuu ai uri waa
ki daka oewanea.
8 Aia ma ni kolu toaa ne 'ana dani nee, kolu ka suasulia mauria kolu ki, ma
kolu ka too 'ana manata mamana lae ma na liosaua ne fifini faafi kolu mala
'ana ta dafi baita ne suusia maa fa 'adoe 'ana wane, ma na manata ngado lae
'ana sa Disas ne nia faamauri kolu, ne mala 'ana ta kefi ngasi.
9 God nao si fili kolu mai fua fale lana kwakwaea fuakolu, nia fili kolu lau
'ana fua faamauri lakolu nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes.
10 Sa Disas ne mae naa uri faamauri lakolu, uri sui boroi 'ana kolu ka mauri
'ua gwakolu ma nao kolu ka mae naa 'ana si kada 'ana dao lana mai tara kolu
ka too kwaimani fai nia.
11 Kamolu molu saitomana sui naa doo nai ki. Aia, nia 'uri nai molu
kwaiarei 'ani kamolu kwailiu ma molu ka kwai'adomi 'ani kamolu kwailiu
uri molu ka ngado 'ana manata mamana laa kamolu.

Si baea 'isi ki naa

12 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria uri molu ka sae'inito 'ana toaa
ne Aofia filida ki daka rao tetede 'ana talai lamolu lae ma toolangaidoo lae
fuamolu ki.
13 Molu sae'inito ada ma molu ka liosau ada uri maana raoa ne kera ilia ki.
Ma molu ka too kwaimani lao aroaroe.
14 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria lau guu uri molu ka
kwaifamanatai fua toaa noni'ela ki. Molu ka gwafea toaa ne da liodila ki,
ma molu ka 'adomia toaa da makeso ki ma molu ka too marabibi fai toae ki
sui guu.
15 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana ta'aa lae. Molu susuu 'amolu uri ili lana
doo diane ki fuamolu kwailiu ma ili lana fua toae ki sui guu.
16 Molu ka too 'ana ele lae ka lelea firi.
17 Nao molu si luka 'ana foa lae ka lelea firi.
18 Ma molu ka tangoa God 'ana si kada ki sui, suli si doo nai ne God nia
dooria fua molu ka ili 'uri nai suli kamolu molu tiidooa naa fainia sa Disas
Kraes.
19 Nao molu si uu suusia raoa nia Anoedoo Abu,
20 ma nao molu si bala faafia bae lana God ne waa God bae sulia.
21 Molu ka ilitoi fasi bae lae ki sui guu ne da saea 'ana bae lana God, uri lea
na baea ne diana, molu ka lea sulia.
22 Ma molu ka too tau faasia na baea ta'ae ki sui gwana.
23 Alu God waa 'ana aroaroe nia rao 'ana laona mauria kamolu ki tiifau uri
na mangomolu tiifau, ma na manata lamolu tiifau ma na nonimolu tiifau ka

tio 'o'olo diana 'ana lelea ka dao 'ana si kada na Aofia kolu sa Disas Kraes kai dao mai.
24 Ma God waa ne 'aili kamolu mai siana, ne saea doe 'afitai ka 'asia naa, nia ne tara nia ili mamana 'ana si doo nai fuamolu.
25 Toaafuta nau ki 'ae, molu ka foa lau guu fuameli.
26 Molu ka samo 'aba 'ana samo 'aba laa ne 'o'olo ne faatainia liosaue.
27 Nau ku bae fifii fuamolu 'i naofana Aofia uri molu ka teemainia na kekeda laa nee fua toaa manata mamana baki sui guu.
28 Na ade dianaa Aofia kolu sa Disas Kraes ka too fai kamolu.

Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Tesalonaeka

Nia nao si tau guu 'i burina sa Bol nia kedaa buka totoonao fua Kristin ki 'i Tesalonaeka, nia ka kedaa lau gu buka nee. Na doo baita ne sa Bol bae sulia ne nia bae uri suusi lana toolangaidooa ne waa ki da saea na Kraes nia dao sui naa. 'Uri nai, sa Bol ka bae folaa ka saea si doo nai nao si mamana. Nia saea, sui fatai Kraes kafi dao, na toaa ta'aa nia sa Saetan dai dao faatai.

Sa Bol ka saea fua Kristin ki, kera daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera ki 'ana kada ilitooe ki dao toda. Ma kera daka 'abarua 'ada 'ana rao ngangata lae, uri daka too 'ana fange fuada 'i tala'ada mala 'ana sa Bol fai roo waa kwaimani nia ki da ilia. Ma kera daka 'abarua 'ada 'ana raoa diane ki.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Toolangaidooa sulia dao lana mai Kraes 1:1—2:17

Toolangaidooa sulia raoa Kristin ki fua ili lana 3:1-18

1 Kameli sa Saelas fainia sa Timotii ma nau sa Bol lau guu, meli kekeda kau fuamolu konia manata mamana 'i Tesalonaeka ne kamolu toaa nia ki Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes.

2 God na Maa ma sa Disas Kraes na Aofia daru ka ade diana 'adaru fuamolu ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamolu.

God kai ketoa toae ki 'ana si kada sa Disas Kraes kai dao

3 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli kai tangoa na mone 'ameli God fuamolu ka lelea firi, suli na manata mamana laa kamolu 'ana God ma na liosaua kamolu fuamolu kwailiu 'e talingaia naa.

4 Si doo nai ne adea, kameli meli ka bae ngalangala 'asia naa 'i naofana konia manata mamana nia ki God sulia na susuu ta'aa laa kamolu 'ana manata mamana lae, sui boroi 'ana molu ka dao toi 'afitaia 'oro ki uri ilitoo lamolu lae.

5 Na susuu ta'aa laa kamolu nai laona 'afitaia ki nia faatainia ne God nia waa 'e ketoa toae ki sui guu 'ana 'o'oloe, ma na 'afitaia nai ki lau gu ne adea molu ka bobola fainia too lae laona 'initoaa God ne kera ilimatai kamolu faafia.

6 Ma God nia kai falea lau guu nonifiia fua toaa ne kera falea nonifiia fuamolu, suli ne nia ketoa wane 'ana 'o'oloe.

7 Ma nia kai ngalia nonifiia ki faasi kameli lau guu. Nia kai ili 'uri nai 'ana si kada ne Aofia kolu sa Disas kai dao faatai mai faasia 'i salo fainia 'aini 'ensel mamana nia ki

8 'i laona meakwesu. Ma na toaa ne kera nao dasi saitomana God ma dasi manata mamana 'ana Faarongoa Diana nee sulia Aofia kolu sa Disas, nia kai falea kwakwaea fuada 'ana si kada nai.

9 Na Aofia kolu nia kai falea kwakwaea ma na funu laa ne totoo si sui fuana toaa nai, ne nia kai alu kera 'i sara faasia laona 'initoaa ma lao rigitaa baita nia.

10 Na doo nai ki dai fuli 'ana si kada ne Aofia kai oli mai. Nia kai oli mai laona molaagali nee uri toaa nia ki ne da manata mamana 'ani nia, ma kera dai tango nia ma dai sae'inito tasa 'ani nia. Ma molu ka ade lau guu 'uri nai, suli molu manata mamana 'ana faarongoa nee kameli faarongo kamolu ai.

11 Nia ne adea meli ka foa fuamolu 'ana si kada ki sui guu, uri God ka ilia uri molu ka bobola fainia mauria ne nia fili kamolu uria. Ma meli ka foa lau

gu uri nia ka 'adomi kamolu uri molu ka tetede uri ili lana doo diane ki ne molu manata toi ki, suli molu manata mamana 'ana sa Disas.
12 Kameli meli ka foa lau gu 'uri nai uri molu ka tafoa satana Aofia kolu sa Disas, ma nia ka tafo kamolu lau guu. Na doo nai ki dai fuli sulia na ade dianaa God kolu ma sa Disas Kraes na Aofia.

2

Na Waa Ta'aa bae

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria molu ka saitoma diana 'ana malutana oli lana lau mai Aofia kolu sa Disas Kraes fai na koni kwaimani lakolu kau siana.
2 Kameli meli dooria uri nao molu si manata sala lau ma uri molu si mau lea molu rongo ta waa nia saea fa Sato nia Aofia uri oli lae mai ai nia dao sui naa. Nao molu si faamamanea na bae laa 'uri nai, sui boroi 'ana daka saea si baea nai 'e lea kau faasi kameli 'ana si kada meli bae sulia bae lana God, ma nao daka saea ni kameli ne meli kedaa kau bae laa nai.
3 Nao molu si faamamanea bae lana waa da suke 'uri nai ki. Suli fa sato nai sa Disas nia kai dao ai, nia 'afitai ka fuli 'i nao 'ana roo si doo. Etana si doo ne, na toaa 'oro kera dai firu fai God. Ma ruana si doo ne, na Waa Ta'aa bae sa Saetan nia kai sakatafa faatai, ma sui boroi 'ana, God tara kai alu nia laona kwakwaea.
4 Na Waa Ta'aa nai, tara nia kai tatae ma kai suusia doo neki sui guu waa ki da faabaitaa daka saea naa 'ana God kera ki. Ma tara nia lea kai too na 'ana laona Beu Abu God ma ka saea na 'ana taifili nia naa ne God.
5 Kamolu nao molu si manata toi gu bae nau ku saea sui na mai doo nai ki fuamolu 'ana si kada bae nau ku too 'ua mai fai kamolu.
6 Nia 'uri nai, ni kamolu molu saitomana gwamolu doo ne dau faafia 'ua Waa Ta'aa bae nai, uri lelea nia ka sakatafa faatai mai 'ana si kada God 'olea 'ua gu fuana.
7 Suli na rigitaa ta'aa nai nia rao agwa gwana 'i tari'ina. Ma nia tara ka tio agwa gwana 'uri nai lelea ka dao 'ana tii si kada waa ne dau faafia nai nia kai 'idu faasia.
8 'I seeri fatai, na Waa Ta'aa bae nia kafi sakatafa faatai mai. Ma sui, sa Disas na Aofia nia kai 'ufu lofotainia ma kai faafunuia Waa Ta'aa nai 'ana rigitaa nia ma 'ana rara lana dao lana mai.
9 Aia, na dao faatai lana mai na Waa Ta'aa nai nia kai rao 'ana rigitaa sa Saetan, ma nia kai ilia doo kwaibalatana 'oro ki sui gwana uri ka sukea toae ki.
10 Nia kai suke 'ana suke laa 'e'ete 'oro ki sui gwana. Ma kai sukea naa toaa ne da naofia naa funu lae, suli da noni'ela 'ana Faarongoa mamane, na doo nai lea sa kera faamamanea ma God ka faamauri kera.
11 Ma uri maana ne kera da noni'ela 'ana Faarongoa mamane, God kai lukasi kera naa fua faamamane lana sukea nia ki sui naa Waa Ta'aa nai.
12 Doo ne adea guu, toaa neki sui guu nao dasi faamamanea faarongoa mamane ma daka noni sasala 'ada sulia ta'aa lae, kera da naofia sui naa kwakwaea God.

God nia fili kamolu uria maurie

13 Toaafuta liliosaua nau ki 'ae, kameli meli tangoa firi Aofia ne nia liosau 'ani kamolu, suli God nia fili kamolu sui naa 'ana sasafali laa uri ka faamauri kamolu. Nia faamauri kamolu 'ana si kada bae kamolu molu faamamanea faarongoa mamane ma na Anoedoo Abu ka 'olosi kamolu 'ana tetede laa nia uri molu ka too 'ana 'o'oloe.

14 'Ana si kada bae molu faamamanea si Faarongoa Diana nee meli faat-
alongainia fuamolu bae, God nia 'aili kamolu mai uri ka faamauri kamolu.
Nia faamauri kamolu uri molu ka 'ado kwaimani fainia Aofia kolu sa Disas
Kraes 'ana 'initoaa nia.
15 Doo ne adea gu nai toaafuta liliosaua nau kera, molu uu ngasi naa
'ana manata mamana laa kamolu ki, ma molu ka dau ngasi faafia na
toolangaidooa mamana bae meli bae sulia fuamolu ma meli ka kedaa kau
fuamolu.
16-17 Alu na Aofia kolu sa Disas Kraes 'i tala'ana ma God na Maa kolu ne da
liosau 'ani kolu ma daka falea manata ele lae fuakolu ma na manata ngado
lae maasia doo diane ki sui guu; Alu kera da falea 'ada ele laa nai fua laona
mangomolu ma daka faatetede kamolu 'ada fua sae lana ma ili lana doo
diane ki sui guu.

3

Kwai'adomie 'ana foa lae

1 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo lau nau ku dooria kwai saea kau fuamolu
nai. Molu foa mai fuameli uri na faatalongai laa ne meli ilia 'ana bae lana
Aofia ka dao 'ali'ali 'ana tai si kula 'oro lau uri toae ki daka manata 'initoa ai
ma daka faamamanea mala lau gu ne molu ilia.
2 Molu ka foa lau guu uri God ka sua diana suli kameli faasia waa ta'ae ki.
Suli toaa 'oro kera nao dasi faamamanea na Faarongoa nia Aofia.
3 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, na Aofia nia 'e mamana fua bae lana, ma nia kai
falea tetedea fuamolu ma kai sua diana suli kamolu faasia sa Saetan.
4 Ma ni kameli meli manata ngado 'ana Aofia ne nia kai 'adomi kamolu uri
molu ka ade sulia doo neki meli bae fifii ai fuamolu uri ili lana ki.
5 Alu na Aofia kolu nia 'adomi kamolu 'ana uri molu ka saitoma diana 'ana
liosaua God ma na susuu ta'aa lae laona 'afitaia ki mala 'ana Kraes.

Kolu ka rao

6 Toaafuta nau ki 'ae, nunufana rigitaa nee na Aofia kia sa Disas Kraes nia
falea fuameli, kameli meli bae fifii fuamolu 'urii: Molu too tau 'amolu faasia
toaa da noni'ela ki ne kera da aburongo 'ana doo nai ki meli toolangainia ki
fuamolu ki.
7 Kamolu molu saitomana sui naa ne bobola fai sae molu ka ade lau gu
sulia na doo neki meli ilida ki. 'Ana si kada bae meli too mai fai kamolu,
kameli nao meli si noni'ela 'ana rao lae.
8 Ni kameli nao meli si 'ani tatakwai guu 'ana si fanga ta wane. Kameli
meli folia sui guu doo neki meli 'arutoi ki. 'Ana sato ma rodo, kameli meli
rao tetede uri ka nao si 'afitai lau fuamolu 'ana sua lae suli kameli.
9 Kameli meli rao 'uri nai, sui boroi 'ana meli ka too 'ana rigitaa Aofia fua
ngali tatakwai lae 'ana fange faasi kamolu. Kameli meli ade 'uri nai, uri molu
ka ili sulia na birangameli 'ana rao lae.
10 Ma si kada bae meli too fai kamolu, na toolangaidooa kameli fuamolu
nia 'urii bae, “Lea ta waa 'amolu nia ta waa noni'ela, nao molu si fale si fange
fuana.”
11 Kameli meli kekeda 'uri nai, suli kameli meli rongo kau tai waa 'amolu
'i sena da noni'ela 'ana rao lae ma daka liu tatakwai gwada fua bae toi lae na
raoa kera tai waa ki.
12 'Ana rigitaa nia Aofia sa Disas Kraes, kameli meli bae fifii kau fuada ma
meli suumai kera uri kera daka too 'o'olo ma daka rao uri daka too 'ana doo
ki.

13 Toaafuta fai kera 'ae, kamolu lau guu, nao molu si noni'ela 'ana ili lana
doo diane ki.
14 Lea ta waa 'amolu nia si ade gu sulia tee ki ne kameli meli saea kau laona
kekeda laa nee, molu ka lio saitomada, ma ka nao molu si 'ado kwaimani fai
kera uri kera daka 'ide 'ada.
15 Ma sui ta, nao molu si suada lau mala 'ana malimae kamolu ki. Molu bae
kwai'adomi fuada, suli kera na toolamolu ki 'i bali 'ana manata mamana lae.

Si baea 'isi ki

16 Alu na Aofia kolu na waa 'ana aroaroe ka falea 'ana aroaroe fuamolu
'ana si kada ki sui guu, ma ka too 'ana fai kamolu.
17 Nau sa Bol ne ku tala kedaa kau si baea nee 'ana manata diana lae
fuamolu 'ana 'abaku 'i tala'aku. 'Ana kekeda laa nau ki sui guu, na kekeda
laku naa ne.
18 Alu sa Disas Kraes na Aofia kolu nia ade diana 'ana fuamolu sui guu.

Na kekeda Laa Totoonao Sa Bol Fua Sa Timotii

Sa Timotii nia waa fasi maefera baita 'i Listra ('Aks 16:1). Nia, waa kwaimani nia sa Bol ne keerua daru kai lea kwaimani ki 'ana kula nai sa Bol lea ki ai uri faarongo talo lae sulia Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes. Sa Bol 'e kedaa buka nee 'ana si kada nia lea uri Masedonia ma ka faasia sa Timotii uri ka too 'i 'Efesas. Sa Bol 'e kekeda fua sa Timotii ka faarongoa uri ka too 'i 'Efesas ka fofolo diana suusia tai toolangaidooa garo ne ruu mai matangana konia manata mamana 'i seeri 'ana si kada nai. Na toa toolangaidoo garo nai ki da luia tai kwaini fanga ki nia abu dasi 'anida, ma kera daka saea lau guu ne arai lae fai 'afe lae nia nao si diana ma daka saea lau tai doo 'oro lau. Nia ka faarongoa lau guu 'ana si ade laa diane fua toaa nia ki Kraes uri ili lae sulia, 'ana si kada kera 'ana ofu lae ki 'ana faabaita lana God. Ma nia ka faarongoa lau guu sa Timotii 'ana birangaa ne tala'ana toaa nia ki God dai faatainia lao tooa kera ki.

Sa Timotii nia toolangaidoo fua toaa da kwaitalai ki fua toaa nia ki Kraes sui gwana. Ma nia ka kedaa lau guu si baea 'oro ni kwai'adomi lae ki fua sa Timotii uri ka 'adomi nia 'ana raoa nia.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Toolangaidoo lae sulia figua God ma toa rao ki 1:1—3:16
Toolangaidoo lae sulia raoa nia sa Timotii 4:1—6:21

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia Kraes Disas ne. God na waa kwai faamauri
kolu ma Kraes Disas ne kolu manata ngado 'ani nia daru falea si baea fifii
fuaku uri ili lana raoa nee 'ana 'aboosol lae.
2 Nau ku kekeda kau fuamu Timotii, suli 'oe talafana 'alakwa mamana
tiifau nau naa 'ana bali 'ana manata mamana lae 'ana Kraes. Maa kia
God fainia Kraes Disas na Aofia kia daru ka ade diana fuamu, ma daru ka
kwai'ofei 'ani 'oe ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamu.

Sa Bol saea sa Timotii ka firu suusia toolangaidooa garo ki

3 'Ana si kada bae ku faasi 'oe uri ku lea mai Masedonia, nau ku bae fifii mai
fuamu. Nau ku dooria 'oko too ngado 'amua 'i 'Efesas uri 'oko saea fua tai toaa
'i sena ki kera daka too 'ada faasia faarongo talo lae sulia toolangaidooa garo
ki fua toae ki.
4 'Oko saea lau gu fuada kera daka too 'ada faasia roo lae gwada 'ana unu
lae sulia ununua ma talisibaraa nao si mamana ki guu. Doo nai ki ne adea
toae ki daka olisusuu gwada faafia doo nao si mamana ki ma ka nao si 'adomi
kera guu uri ili lae sulia manata lana God ma manata mamana lae 'ani nia.
5 Aia ma na bae fifii laa ne 'oe ilia fua toae ki, nia doo uri ka 'adomi kera
lau 'ana uri daka liosau mamana 'ani kera kwailiu. Liosaua nai ne sakatafa
mai faasia si ruruidoo ne sakwadoloa fasi ta'aa lae, si lioewane ne diana ma
na fiitooa mamane 'ana God.
6 Tai toaa da lea 'e'ete naa faasia doo nai ki ma daka dau na 'ada 'ana
olisusuu ta'aa lae fai toae ki fua mange.
7 Kera da dooria gwada toolangaidoo lae sulia taki bae sa Mosis fua toae ki
ma daka bae kwaifanei gwada sulia doo nai ki fua figue ki, ma sui ni kera 'i
tala'ada daka ulafusia lau gwada malutana doo nai ki da bae sulia fua toae.
8 Kolu kolu saitomana, na taki nia doo diane gwana lelea wane nia
toolangai 'o'olo ai.
9 Ma kolu ka saitomana lau guu, na taki nai 'e nao lau doo fua toaa da 'o'olo
ki naa. Nia doo lau 'ana uri faatai lana 'o'oloe fua toaa da ilia doo garo ki.

Na doo lau 'ana fua toaa ne nao dasi too gu farana taki lao tooa kera ki ma daka ade faasia ki. Ma na doo lau 'ana fua toaa abulo ta'aa ne da sua ma ka nao dasi too tii bali fua God, ma doo lau 'ana fua toaa sauwane ma na toaa da saungia maa kera ki fai gaa kera ki.
10 Ma doo lau 'ana fua toaa ooe ki, ne da ooe kera kwailiu kera wane ki, ma daka ooe kera kwailiu kera keni ki. Na doo lau 'ana fua toaa ne da lauwane daka faafoli ki ai, ma toaa suke ma na toaa da alangai sui daka 'oia lau gwada alangaia kera ki. Na doo lau 'ana fua toaa ne da toolangaidoo ma ka lea 'e'ete faasia toolangaidooa 'o'olo ki, ma tai doo 'oro ki lau ne lea 'e'ete faasia toolangaidooa 'o'olo nee.
11 Toolangaidooa 'o'olo nai nia lea 'ua gu sulia Faarongoa Diana tasa ne lea mai fasi God ne diana tasa. Na Faarongoa Diana nai ne God nia alu 'i 'abaku uri faarongo talo lae ai fua toae ki.

Kraes Disas nia lea mai fua faamauri lana toaa abulo ta'aa ki

12 Nau ku tangoa 'asia naa Kraes Disas na Aofia kia suli nia fiitoku ma ka alua raoa nia 'i 'abaku,
13 sui boroi 'ana ni nau ku ilimatainia mai ma ku firu mai fai nia ma ku sae ta'aa lana mai. Na Aofia kolu nia 'ofe nau suli nau ku ilia doo nai ki laona ulafusidooe 'ana si kada nao kwasi manata mamana 'ua 'ani nia.
14 Na ade dianaa nia Aofia fuaku 'e baita tasa ma ka adea nau ku manata mamana 'ana sa Disas Kraes ma ku liosau 'ani nia.
15 Si baea mamane uri faamamane lana tiifau naa ne nia 'urii, “Kraes Disas nia lea mai lao molaagali uri faamauri lana toaa abulo ta'aa ki.” Ma ni nau naa ne ku abulo ta'aa ka tasa 'ana wane sui guu.
16 God nia 'ofe nau uri Disas Kraes ka 'arutoku 'ana faatai lana ne God nia mamarato tasa maasia toaa abulo ta'aa 'asia ki naa 'ana faamauri lada nunufana manata mamana laa kera 'ani nia mala ne nia ilia fuaku nau waa abulo ta'aa tasa.
17 Na God ne mauri ma ka 'inito totoo firi, ne wane 'afitai ka suana 'ana maana, alua toae ki sui guu da faabaita nia 'ada, ne nia taifili nia guu ne nia God. Alu kera faabaita nia 'ada ma daka tango nia firi 'ada totoo si sui. Iuka, nia 'uri nai.
18-19 Aia ni 'oe 'alakwa nau sa Timotii, doo nai ki nau ku tooa ki siamu nai, na doo uri 'oko ade sulia ki ma ka 'adomi 'oe uri 'oko firu laona firua diana nee kolu firu ai suusia toolangaidooa suke ki. Ma doo uri ka 'adomi 'oe 'oko uu ngasi 'ana manata mamana laa 'oe 'ana God ma 'oko too 'ana si manata laa ne 'o'olo. Doo nai ki nau ku saea nai da lea 'ua guu sulia si baea na Anoedoo Abu nia bae mai 'ana toaa gwaungai ki ma ka saea sui ki naa suli 'oe.✡
Tai toaa, kera da lukasia naa doo 'o'olo nai ki da saitomana ma ka nao dasi manata mamana naa 'ana Kraes.
20 Ta roo waa 'ani kera ne sa Haemenas fai sa 'Aleksanda. Roo waa nai ki, nau ku faolomai keerua naa fua sa Saetan uri daru ka saitomana 'adarua doo ne keerua ilia nia garo ma uri daru ka too 'adaru faasia sae lana doo garo sulia God.

2

Na ofuofua kwaimani ma foa kwaimania kera toaa manata mamana ki

1 Aia si doo fifii nau ku dooria gu 'oko ilia ne, 'o saea fua toaa manata mamana ki uri daka foosia God ma daka tango nia ma daka gani nia uri ka 'adomia toae ki sui guu.

✡ **1:18-19** 1 Timotii 4:14

2 Molu foa mai fua toaa gwaungai ki fai tii gwana ne nia 'inito 'ana doo
ki, uri kolu ka too 'ana tooa ne aroaro ma ka gwagwatani ma uri kolu ka
faa'initoaa God 'ana ade laa ne 'o'olo.
3 Na foa laa 'uri nai nia diana ma ka faaelea manata lana God waa ne
faamauri kia.
4 Ade 'uri nai, suli God nia dooria fua toae ki sui guu daka saitomana doo
mamane ki sulia Kraes ma daka too 'ana mauria firi.
5 Suli tii God gu ne nia God mamane, ma tii waa taifilia gu ne nia olitainia
mai toae sia God. Waa nai naa ne sa Disas Kraes.
6 Sa Disas nia fale nia 'i tala'ana uri ka foli usia toae ki sui guu faasia
kwakwaee. Bae laa nai, God nia faatainia sui naa fuana toae ki sui guu 'ana
si kada nia 'oloa fuai.
7 Si doo nai ne adea God ka fili nau uri nau na waa ni faarongo talo lae ma
toolangaidoo lae fua toaa nao lau Diu ki sulia si faarongoa mamane sulia sa
Disas Kraes. Nau nao kwasi suke. Doo mamane ne ku saea.

Na toolangaidooa fua ofu kwaimani lae

8 'Ana kule ki sui guu, nau ku dooria fua wela wane ki daka tafoa 'abada
'ana foa lae fainia na tooa ne nia too tii bali fua God ma ka nao rakesasue ma
firue ai.
9 Ma na keni ki lau guu daka ofi 'ana ofi laa ne suana lana 'e 'initoa ma ka
manataa 'ana maku ne saufini diana 'ana nonida. Nao dasi bilingi diana 'ana
ifuda ki gwana, ma nao saingi lada gwana 'ana kokome 'ana gool ma karango
iriroa diane ki ma 'ana si laungi liu baita tasa ki ne kai 'ilua wane fua garoe.
10 Ma kaa da laungi kera 'ada 'ana ili lana doo diane ki uri ka faatainia ni
kera keni da manata mamana ki 'ana God.
11 Ma na keni ka too aroaro ma ka abulo marabibi 'ana fafurongo lana
toolangaidooe ki.
12 Nau nao kwasi faolomainia kau keni ki uri daka toolangaidoo ma daka
'inito nada faafia wela wane ki. Alu kera da too aroaro 'ada.
13 Doo ne adea ka 'uri nai, suli sa 'Adam bae God nia safali saungainia 'i nao
sui fatai ni 'Ifi.
14 Ma nao lau sa 'Adam bae Saetan suke nia bae. Ni 'Ifi lau 'ana bae Saetan
suke nia ma ka abulo ta'aa suli nia ade faasia si baea fifii nia God.
15 Sui boroi 'ana God nia faamauria keni ki 'ana kwala wela lae lea kera da
manata mamana 'ana Kraes ma daka too 'ana liosaue ma daka too tii bali fua
God.

3

Toolangaidooa fua toaa rao God

1 Si baea mamane bae nia 'urii, “Lea ta waa nia dooria kai ilia si raoa nee
'ana kwaitalai lae fua konia manata mamana, waa nai 'e dooria si raoa 'initoe
nai.”
2 Aia, ma na waa kwaitalai nai fua konia manata mamana, na abulo lana
ka nao si faa noni susuala lau, ma ka too 'ana tii 'afe guu ma ka mamana
fuana 'afe nia, ma ka suasulia mauria nia, ma ka manataa, ma na abulo lana
ka 'initoa, ma ka kwaisangoni, ma ka bobola fainia toolangai lana bae lana
God sia toae ki.
3 Ma nia ka nao si kuu oewanea lau 'ana waen uri faaoewane lana 'i
tala'ana. Nia ka too marabibi, ma ka nao si too lau 'ana olisusuue fainia toae
ma na doori firu lae gwana. Na waa nai ka nao si tola lau suli malefo.
4 Ma nia ka saitomana 'olosi lana 'afe nia fai wela nia ki ma ka toolangaidoo
fuada kera daka ade suli nia ma daka sae'inito 'ani nia.

5 Suli lea na waa 'e nao si tala'ana guu sua lae sulia na bara wele nia fai 'afe
nia, tara nia ka suasuli 'utaa 'ana konia manata mamana nee?
6 Na waa ne nia rafo naa 'ana manata mamana lae ne nia bobola fainia kai
kwaitalai. Na waa ne nia nao si rafo 'ua lao manata mamana laa nia, tara nia
kai uu nia 'i tala'ana mala 'ana sa Saetan ma God kai kwae nia lau guu.
7 Na waa nai fua kwaitalai lae, nia lau guu na waa ne toaa 'i sara ki boroi
da sae'inito lau gu 'ani nia ma ka nao dasi saea tasi doo ne ta'aa suli nia. Lea
nia 'uri nai taari waa nai ka nao si 'asi nia lao 'aukwai nia sa Saetan.

Toaa rao kwai'adomi ki matangana konia manata mamana

8 Na waa neki fua rao kwai'adomi lae fua konia manata mamana, kera
daka abulo manataa ma daka bae mamana, ma ka nao dasi kuu oewanea
lau 'ana waen doo ne kai faagwauoe kera, ma nao dasi tola lau suli malefo.
9 Na waa nai ki kera waa manata lada ki ngado 'ua guu 'ana toolangaidooa
ne God nia faatainia fuakolu, ma na manata lada ka nao si ruarua lau.
10 Sui fatai kera dafi ilia tasi raoa, na toaa manata mamana ki daka ilitoda
fasi 'ada uri ka faatai folaa ai ne abulo lada 'e 'o'olo naa suli doo ki. 'Uri nai
sui fatai kera dafi alu kera 'ana si raoa nai.
11 Ma na 'afe kera ki boroi na abulo lada ka manataa lau guu. Na ai nai ki
ne nao dasi unutainia ta waa ma ta ai kau. Ma kera daka sua diana sulia tooa
kera ki 'i tala'ada, ma daka mamana 'ana ili lana doo ki sui guu.
12 Na waa ni rao kwai'adomi nai ki fua toaa manata mamana ki, kera waa
neki da too 'ana tii 'afe ki guu ma daka mamana fua 'afe kera ki. Ma daka
saitomana 'olosi lana 'afe kera ki fai wela kera ki.
13 Na wane ne nia rao kwai'adomi diana fua toaa God, tara toae ki dai
sae'inito 'ani nia, ma 'i seeri nia kai too 'ana noniraa lae uri bae lae sulia na
manata mamana laa nia 'ana sa Disas Kraes.

Si manata laa ne adea sa Bol ka kedaa leta nee

14 Nau ku manata toi tara nao si tau guu nau kwai dao kau siamu, sui ta ku
doori kekeda na 'aku kau fuamu uri ku toolangainia tai si doo ki fuamu
15 suli ade lea ma nau ku dora 'ua gwaku kau. Lea nau ku dora 'ua gwaku
kau, nau ku kekeda kau fuamu nee uri 'oko saitomana si ade laa ne kolu kai
ilia 'i laona too kwaimani laa kolu, ne kolu wela nia ki God. Ni kolu nee, kolu
na konia manata mamana nia God mauri firi nee naa ne. Na figua nai ne nia
faangadoa na toolangaidooa mamana nia God ma ka mala 'ana ta baefungu
ni faangado lana lume.
16 Si doo mamana ma ka baita tasa ne God nia faatai folaa ai fuakolu 'i
tari'ina sulia na faamamane laa ne kolu nii na 'i laona nia 'uri:
“Kraes nia lea mai ka lia 'ana wane,
Na Anoedoo Abu ka faatainia 'o'olo lana,
Na 'ensel ki daka tala suana naa,
Wane ka faarongo na suli nia matangana toaa 'e'ete 'oro,
Na toae laona molaagali daka manata mamana na 'ani nia,
Ma God ka ngali nia ka oli 'alaa na fainia uri laona 'initoaa 'i salo.”

4

Na waa da toolangaidoo garo ki

1 Na Anoedoo Abu nia bae folaa ka saea naa ne 'afa dani 'isi ki tara tai toaa
kera dai lukasia manata mamana laa kera ma dai lea na 'ada sulia bae lana
ma na toolangaidooa nia anoedoo suke ki ne lea mai faasia anoedoo ta'ae ki.
2 Na toolangaidooa nai ki da lea mai faasia toaa da suke ki gwada 'ana doo
diane ki ma ka nao dasi lio saitomana gu garo laa kera ki 'i tala'ada.

3 Na waa suke nai ki kera da toolangaidoo daka luia arai lae ma 'afe lae
fasia wane ma keni ma daka luia lau guu tai fanga fasia 'ani lana lae nia abu.
Ma sui fanga nai ki, na fanga God nia saungainida ki mai fua toaa manata
mamana ki uri daka tango nia fuai lea sui daka 'ania ki gwada.
4 Na doo neki God nia saungainida mai da diana sui guu, ma kolu 'afitai
kolu ka ote kolu ai lea kolu tangoa God fuai sui kolu ka 'ani gwakolu,
5 suli God nia sae diana lana naa si fanga nai 'i nunufana bae lana ma 'i
nunufana foa lae.

Na waa rao diana nia sa Disas Kraes

6 Timotii 'ae, lea 'oe 'o bae sulia toolangaidooa neki fua toaafuta kia ki 'ana
bali 'ana manata mamana lae, nia kai faatainia ni 'oe na waa 'o fafurongoa
ma 'oko ade sulia na toolangaidooa mamana nee sulia manata mamana lae
'ana God ne 'oe lea mai sulia ka dao naa nai. Ma 'i seeri nia ka faatainia naa
ni 'oe na waa rao diana nia sa Disas Kraes.
7 Nao 'osi roo gwamu 'ana olisusuu lae sulia 'atona ununua nao si mamana
ki ne nao si lea sulia manata lana God. 'O susuu 'amu fai ili lana si doo ne God
nia dooria.
8-9 'Oe saitomana gwamu bae waa ki da bae 'urii, “Ili lana si doo ne kai
faatetedea noniwane 'i tari'ina ne nia diana!” Si doo nai 'e mamana ma sui
ta, si doo 'e diana tasa ka talua kula nai ne fua waa ka susuu fainia ili lana si
doo ne God nia dooria, suli tara nia 'adomia wane lao tooa nia 'i tari'ina ma
ka 'adomi nia lau guu fua lao tooa nia 'ana kada nii 'ua kau. Si baea nai nia
si baea mamana 'asia naa ma si baea uri faamamane lana.
10 Nia ne adea kolu ka rao fifii ma kolu ka sasi ngangata naa, suli na manata
ngado laa kolu 'e nii 'ana God mauri nee. God nia waa fua faamauri lana toae
ki sui guu ne da manata mamana 'ani nia.
11 'O toolangainia doo nai ki 'ana toae ma 'oko bae fifii 'ani kera uri daka
ade ki sulia.
12 Nao 'osi faolomainia toae ki uri daka saea 'oe nao 'osi tala'ana kwaitalai
lae suli ne 'oe waa 'ofi baita gwamu. 'O too 'ana tooa diane uri na toaa manata
mamana ki daka lio rongokwaisulii 'ani 'oe 'ana bae lamu, na ade lamu, na
liosaua 'oe, na manata mamana laa 'oe ma na tooa 'oe ne nia 'uri tasi doo 'e
sasaolia, uri 'i seeri kera daka ilia lau guu.
13 'Oko teemainia kekeda laa abu ki fuana toae ki ma 'oko falebaea sulia
malutana faarongoa diana nee fuada ma 'oko toolangaidoo fuada. 'O ade
'uri nai fuada lelea nau ku dao gu kau siamolu.
14 Nao 'osi lukasia lau falea 'oe ne Anoedoo Abu faasui na fuamu 'ana si
kada ne toaa gwaungai ki da fale 'aba faafi 'oe ma daka bae 'ana bae brofet
lae faafi 'oe.
15 'O ilia doo nai ki ma 'oko fale 'oe naa fua ili lana kwaini raoa nai uri toae
ki sui guu daka suai na raoa 'oe nai nia lea diana naa.
16 'Oko sua diana sulia abulo lamu ma na toolangaidooa ne 'oe ilia. 'O ili
'uri nai uri God ka faamauri 'oe ma na toaa ne da fafurongoa bae lamu.

5

Toolangaidooa sulia 'adomi lana gwa 'oru ki

1 Waa ne waro, 'o bae fuana 'oko gwafe nia mala 'ani nia na maa 'oe naa,
nao 'osi ngatafia lau. Toa dafi baita ki, 'oko suada mala 'ani kera na too lamu
ki naa.

2 Na keni 'initai ki, 'oko suada mala 'ani kera na gaa 'oe ki naa. Ma na keni saarii ki, 'oko suada mala 'ani kera na waiwane 'oe ki naa, ma na manata lamu fuada ka sasaolia tiifau.

3 'O sua diana sulia na ai ne nia 'oru ka inomae muu.

4 Aia, ma lea nia ka 'oru boroi ma nia ka too gwana 'ana wela nia ki ma nao kokoo nia ki, saea fuana wela nai ki uri daka sua diana fasi 'ada sulia gaa kera, uri ka duua ade diana laa nia fuada mai. 'I seeri nia ka faatainia manata mamana laa kera 'ana God, suli si doo nai ne God nia ele 'asia na sulia.

5 Molu sua diana sulia gwa 'oru ne nia inomae muu ma ka nao tai waafuta 'ana ma sui nia ka manata ngado 'ana God. Ma nia ka ngasi 'ana foa laa nia 'ana gani lana God uri kwai'adomie ki 'ana si kada ki sui guu.

6 Aia, ma gwa 'oru ne nia lea gwana sulia doori lana 'i tala'ana, alu nao nia si ngalia lau na kwai'adomia bae. Ni nia na mangoedoo mae gwana, sui boroi 'ana nia ka mauri 'ua gwana 'ana noni.

7 'O bae fifii fua toaa manata mamana ki uri daka ade sulia na toolangaidooa nai, uri kera sui guu ka nao dasi too lau 'ana tasi doo faa noni susuala suli kera.

8 Tii ne nao si sua diana sulia toaafuta nia ki ma na 'aebara nia 'ua guu 'i luma nia, nia lukasia naa toolangaidooa nia Kraes, nia 'e ta'aa ka talua fatai wane ne nao si manata mamana 'ua 'ana Kraes.

9 Ma gwa 'oru ne nao si dao 'ua guu 'ana ono taafuli fa ngali ki ma ka nao si mamana gu mai fuana arai nia, nao 'osi alu kwaimani lau 'ani nia fai 'aini 'oru ni 'adomi lada ki lae.

10 Filia 'amu gwa 'oru nai ne toae ki da saitomana mai fai si raoa diana 'urii ki: Nia sua diana mai sulia wela nia ki, ka sasi diana ka kwaisangoni mai, ka enoeno ma ka kwai'adomi mai fua toaa manata mamana ki, ka kwai'adomi mai fuana toaa lao 'afitaie ki ma ka fale nia fuana ili lana tai raoa 'oro diana ki lau.

11 Ma gwa 'oruai diana neki gwana nao dasi waro 'ua, nao 'osi fili kera 'ua, suli si kada na kwaidooria kera 'ana noni nia 'inito faafia na bae alangai laa kera ki 'ana raoa nia Kraes, tara kera dai 'afe lau gwada ki.

12 Ma lea nia 'uri nai tara nia ka garo, suli kera da 'oia lau gwada alangaia kera ki mai fua sa Disas Kraes.

13 Lea 'oe fili kera 'ua gwamu fai gwa 'oru waro ki naa, tara kera dai too 'ana noni'ela lae ma na maa luma lae fua ununue. Lea 'uri nai, tara kera dai bae lelea dai saea doo nao sae lana ki sulia wane ki.

14 Nia ne nau ku manata toi nia diana fua gwa 'oruai welawelaa ki daka 'afe ada uri daka welaa, ma daka 'abarua 'ana luma kera ki uri malimae kolu ki ka nao dasi too lau 'ana tasi doo ta'aa ni sae lakolu lae fainia.

15 Ku bae 'uri nai, suli tai gwa 'oru kera da lea 'e'ete naa ma daka lea na 'ada burina sa Saetan.

16 Aia, ma lea ta keni ne manata mamana 'ana sa Disas Kraes 'e too 'ana tai aifuta 'ana ne kera 'oru naa, nia ka sua diana suli kera uri ka nao si falea ta rao 'abarua laa fua konia manata mamana. 'I seeri, na konia manata mamana ka sua 'ana sulia gwa 'oru neki da inomae muu ma daka waro naa.

Na toolangaidooa sulia toaa kwaitalai ki

17 Na toaa kwaitalai neki da rao diana fua konia manata mamana, nia bobola fainia molu ka sae'inito 'ani kera 'ana foli diana lae 'ani kera. Toaa nai ki fatai ne da rao rigita 'ana faatalongai lae, ma na toolangaidoo lae sulia na Faarongoa Diana nee.

18 Na Kekeda laa Abu 'e bae mai sulia si doo nai ka bae 'urii, “Si kada na
buluka nia rao 'ana talisi lana fufungina wiiti, nao totoo dasi kani faafia
ngiduna.” Ma tasi baea ka bae lau gu 'urii, “Na waa ni rao, nia bobola 'ua
gu fainia daka usi nia.”
19 Tasi doo lau, nao 'osi faasifoa gwamu ta wane kwaitalai fasi raoa nia
sulia bae lana mamalana gwana wane. Lelea ta roo waa ma nao ta olu waa
naa kera sui guu da faatainia mai si doo nai nia mamana, 'oko ngatafi nia na
faafia.
20 Aia, ma lelea nia ka abulo ta'aa 'ua gwana, 'oko ngatafi folaa 'ani kera
'i naofana figue tiifau, uri na figua nai ka too boroi daka maungia ili lana si
doo ta'aa nai.
21 Nau ku bae fifii na fuamu 'i naofana God fai sa Disas Kraes, ma 'i naofana
'aini 'ensel fifilia nia ki God, uri 'oe 'oko ade sulia si baea fifii neki 'ana ilidoo
lamu fua wane ki ka bobola guu, ma ka nao 'osi 'ilisi wane lau.
22 Ma ka nao 'osi 'ali'ali fai fale 'aba lae fafona ta waa fua ili raoa lae, ma ka
nao 'osi rao kwaimani fai ta wane ne nia ilia 'ana si doo ne garo! 'O suasuli
diana 'ani 'oe 'i tala'amu uri tooa 'oe ka sakwadoloa fasi ta'aa lae.
23 Aia, nao 'osi kuufia gwamu otona si kafo tatakwai. 'O kuufia lau gu kasi
waen tu'uu fainia uri ka 'adomia rakemu nai ka diana, suli 'oe ne 'o matai
odeode ki 'uri nai.
24 Tai wane ki, na abulo ta'aa laa kera ki da tio faatai naa ma daka naofia
naa kwakwaea uria ki. Ma tai waa ki lau, totoo tasi kada 'i buri fatai na abulo
ta'aa laa kera ki dafi sakatafa faatai.
25 Na raoa diana neki tai waa ki da ilia ki da tio faatai ki lau gu 'uri nai. Ma
lea tai raoa diana ne tai waa ki da ilia ki daka tio agwa boroi 'ana kada ne 'i
tari'ina, totoo tasi kada kera dai sakatafa faatai guu.

6

1 Aia, na toaa manata mamana neki sui guu ne da rao tatakwai gwada, saea
fuada kera daka sae'inito 'ana waa baita kera ki. Da ade 'uri nai uri ka nao
ta waa si saea lau tasi doo ta'aa sulia satana God ma sulia na toolangaidooa
ne kolu lea sulia nee.
2 Na waa rao tatakwai ne waa baita nia 'e manata mamana naa 'ana sa
Disas Kraes, nao manata laa nia si 'urii, “Na waa baita nau nia manata
mamana lau guu 'ana Kraes ma kaaria na roo waisaasina ki gwana, nia 'uri
nai nau kwasi sae'inito boroi 'aku 'ani nia 'ana rao diana lae fuana.” Na
manatae wane nao si diana nai! Si kada uri nai naa ne sae kera dafi rao
diana tasa fatai fuana waa 'inito kera ki, suli ne kera da falea naa si raoa
kwai'adomi fua toa manata mamana nai naa, ne God nia liosau 'ani kera.

Na toolangaidooa nao si mamana ma na suadooa mamane

Toolangainia doo nai ki siana toae ki ma 'oko bae fifii 'ani kera uri daka
ade ki sulia.
3 Tii ne nia toolangaidoo ka lea 'e'ete faasia toolangaidooa nai ma ka lea
'e'ete faasia si baea mamana diana baki na Aofia kolu sa Disas Kraes 'e saea,
ma ka toolangaidoo ka lea 'e'ete faasia birangana tooa ne lea sulia doori lana
God,
4 waa nai, nia uu nia gwana 'i tala'ana ma na waa ulafusidoo gwana. Na
waa nai, nia dooria 'asia naa olisusuu lae fai waa ki 'ana 'ini lae sulia si baea
ki. Ma 'i seeri nia ka tataea 'uga lae ma na ngata lae ma na kwaimuusie, ma
na manata kwaifiia ta'ae ki 'i matangana toae.

5 Waa nai, nia waa fua safali lana tooa ta'ae fua toae, suli na manata lana
'e garo ka nao si saitomana guu doo mamane ki. Nia 'e manata toi 'ana sa na
raoe fua God na doo nia gwana fua toda lana 'ana malefo.
6 Sui ma, na totodaa mamana nai 'ana ne, na too lae sulia manata lana God
ma na ele lae sulia ta tee gwana ne wane too sui na ai.
7 Suli ni kolu, si kada kolu dao laona molaagali, nao kolu si ngali gu mai
tasi doo fai kolu! Ma si kada ne kolu faasia molaagali boroi, 'afitai kolu ka
ngali lau gu tasi doo fai kolu!
8 Doo ne adea guu, lea kolu too 'ana si fange ma si maku fua 'adomi lakolu,
nia diana 'asia naa, alu manata lakolu 'e toli na 'ana fainia.
9 Suli bali 'ana toae, kera da dooria 'asia naa todadoo baita lae ma ka adea
kera daka 'asi kera naa laona ilitooa fua ili lana doo garo ki uri toda lana
malefo. 'I seeri, kera daka 'asi kera naa laona 'aukwai nai ma daka ilia naa
doo 'oro oewanea ne garo ne adea mauria kera ki ka funu naa.
10 Doo ne adea ka 'uri nai, suli na liosau lae 'ana malefo, nia ne lalina
birangaa ta'ae ki sui naa. Ta bali 'ana toaa bae, kera da liosau 'ana malefo
ka adea kera daka lea 'e'ete naa faasia manata mamana laa kera bae 'ana
God, ma 'i seeri nia ka falea naa liodilaa 'oro fuada lao mauria kera ki.

Sa Bol nia kwaifamantai fua sa Timotii

11 Timotii 'ae, ni 'oe na waa God naa 'oko too tau 'amua fasi doo nai ki
sui guu. 'O nani 'amua burina 'o'oloe, na too lae sulia manata lana God, na
manata mamana lae, ma na liosaue. Na manata lamu ka ngado 'ana God lao
'afitaie ki, ma 'oko marabibi.
12 'O rao talingai 'amua 'ana dongana tooa nee 'ana manata mamana lae
'ana God. Ma 'oko dau ngasi 'amua faafia mauria firi ne God nia 'aili 'oe mai
uria nee 'ana si kada bae 'o bae folaa sulia manata mamana laa 'oe fua toaa
'oro ki daka fafurongoa mai.
13 Nau ku kwaali 'oe tari'ina 'i naofana God ne falea maurie fua doo ki sui,
ma 'i naofana sa Disas Kraes waa bae 'e uu 'i naofana sa Bontias Baelat ma
ka bae mamana suli nia 'i tala'ana;
14 'O ade sulia si baea fifii nee tiifau lelea na Aofia kolu sa Disas Kraes ka
dao guu.
15 Dao lana mai na Aofia kolu, tara nia kai fuli 'ana si kada ne God nia
gwalua 'ua gu mai fuai. God nia diana tasa ma ka 'inito fua doo ki sui guu. Ni
nia na waa 'inito kera waa 'inito ki sui guu ma na Aofia kera aofia ki sui naa.
16 Taifili nia gu ne nia na God mauri totoo firi. Ne too laona dadani talau
ne 'afitai naa wane ka 'idu karangia. Ne wane nao si suana 'ua mai ma ka
totoo boroi 'afitai ka suana lau 'ana maana. Na 'initoae ma na rigitae na doo
nia God naa totoo firi! Iuka, nia mamana.
17 'O saea fua toaa ne kera todadoo baita laona molaagali nee, fua nao
manata lada si uu kera 'i tala'ada ma dasi fiitona totodaa baita kera ne kai
sui 'ali'ali gwana. Saea fuada uri kera daka fiitona God, suli nia 'e faa mai
doo ki sui guu fuakolu uri ka faaelea manata lakolu.
18 'O saea kera da ilia doo diane ki uri na mauria kera ki ka fungu 'ana sasi
diana lae fua toae ki.
19 Ade lae 'uri nai nia 'e mala 'ana taingaia baita ne tio 'ana maasia si kada
ne nii 'ua mai, uri daka too 'ana mauria ne mamana.
20 Timotii 'ae, 'o sua diana sulia doo ne God nia faa naa 'abamu uri sua
lae sulia. 'O too tii bali 'amua faasia tala baea ne nao si faa'initoaa God fai na
olisusuua garo ki, ne waa 'oro da ilia ma sui daka saea 'ada 'ana saitomadooe
mone.

21 Ta bali 'ana toae kera da faamamanea naa bae garoa nai, ma daka lea
'e'ete naa faasia na manata mamana laa mamana nee 'ana sa Disas Kraes.
Aia, God ka ade diana 'ana fuamu.

Na Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Sa Timotii

Sa Bol nia too laona lookafo 'i Rom 'ana si kada nia kedaa buka nee. Si baea 'oro ne sa Bol nia saea ki fua sa Timotii 'i laona buka nee, nia saea uri ka 'adomi nia uri nia ka uu ngasi 'ana faarongo talo lae 'ana Faarongoa Diana nee. Nia dooria sa Timotii ka toolangainia na toolangaidooa ne 'o'olo sulia malutana Alangaia Falu nee. Nia ka saea fua sa Timotii ka ilia 'ana raoa naisata 'ani nia, sui boroi 'ana tai toaa daka dooria suusi lana faasia. Nia ka dooria lau guu fua sa Timotii ka manata sulia mauri lana nia sa Bol, uri nia ka ilia lau guu doo diana nai ki 'e suai 'ana mauri lana ma 'ana toolangaidoo laa diana ne sa Bol 'e ilia.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Si baea diane ki fua sa Timotii 1:1-18
Na 'afitaia ne sa Timotii naofia 2:1-13
Na waa ni rao ne God ala faafia 2:14-26
Fa sato 'i nao ki sui sa Disas ka dao 3:1-9
Kwaifamantaia 'isi sa Bol ki fua sa Timotii 3:10—4:22

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia sa Disas Kraes, ne God nia fili nau sulia doori
lana 'i tala'ana uri faarongo talo lae sulia mauria firi ne nia alangainia mai
uri kolu ka too ai 'i nunufana sa Disas Kraes.
2 Nau ne ku kekeda kau fuamu nai Timotii, 'oe na wela liosaua nau 'i bali
'ana manata mamana laa nee.
Na ade dianaa, na kwai'ofeia ma na aroaroa nia maa kia God fai Aofia kia
sa Disas Kraes ka too 'ana fai 'oe.

Na tango lae ma na kwaiarei lae

3 Nau ku tangoa God ne ku rao fuana 'ana si manata lae wane folaa mala
'ana kokoo nau ki mai. Nau ku tango nia 'ana si kada ku manata tomu lao
foa laa nau ki lelea firi 'ana sato ma rodo.
4 Nau ku dooria 'asia naa uri kwai suamu lau, suli ku manata toi na angi
laa bae 'oe ilia fuaku 'ana si kada bae koro toli ma koro ka faasi koro kwailiu
naa bae. Ku manata toi ne tara koro kai kwaitodai lau, 'i seeri na manata
laku ka ele 'asia naa sulia.
5 Nau ku manata toi lau guu na manata mamana laa ne 'oe ilia 'e mamana.
Tii kwaini manata mamana laa bae koko 'oe ni Lois nia too lau gu ai ne 'oe
too lau gu ai nai. Gaa 'oe ni Iunisi ne saari ni Lois, nia boroi 'e too lau guu
'ana tii kwai manata mamana laa nai gwana.
6 Nia ne nau ku saea lau kau fuamu, 'o taea lau falea bae God faa fuamu
'ana si kada bae ku fale 'aba faafi 'oe ma ka nii na 'ani 'oe.
7 'O ade 'uri nai, suli Anoedoo Abu ne God nia falea mai nia nao si falea
lau mau lae ma noni susuala lae fuakolu. Nia na Anoedoo Abu fua fale lana
rigitae ma liosaue lau 'ana fuakolu ma uri sua diana lae sulia abulo lakolu
ki.
8 Nia ne, 'oe nao 'osi noni susuala lau 'ana bae folaa lae sulia Aofia kolu, ma
'osi noni susuala lau suli ne nau ku too laona lookafo 'urii maana ku rao fua
sa Disas Kraes. Manatamu ele gwana uri liu lae lao 'afitaie ki laona tetedea
God fuamu uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee fai nau.
9 God 'e faamauri kolu sui naa ma ka fili kolu sui naa uri kolu ka too tii bali
fuana 'i tala'ana. Nia nao si faamauri kolu lau uri maana raoa neki kolu ilia
ki. Nia faamauri kolu ma ka fili kolu lau 'ana sulia doori lana 'ua guu fai na
ade dianaa nia. 'Ana sasafali laa 'ua mai, God nia dooria totoo kai faatainia
ade dianaa nia fuakolu 'ana si kada nia falea mai Kraes Disas.

10 Ma sui 'i tari'ina, God nia ka faatainia naa ade dianaa nia nai fuakolu
'ana dao lana mai na Waa Kwai faamauri kolu sa Disas Kraes. Sa Disas nia
faafunuia naa tetede lana maea, ma ka falea naa mauria ne adea wane totoo
si mae lau. Ma sa Disas ka faatainia mauria nai 'i laona Faarongoa Diana nee.
11 God nia fili nau uri faarongo talo lae 'ana si faarongoa diana nai, ma uri
rao 'aboosol lae ma toolangaidoo lae sulia.
12 Si doo nai gu ne adea ma nau ku nonifii 'ana too lae laona lookafo 'i
tari'ina. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, nau nao kwasi noni susuala guu 'ana
too lae laona lookafo faafia faatalongai lae sulia sa Disas. Nia 'uri nai, suli
nau ku saitoma diana ai, sa Disas waa ne ku manata mamana 'ani nia nee, 'e
bobola na fainia uri ka sua diana sulia na toolangaidooa ne nia alua 'i 'abaku,
ma ku saitomana lau guu ne tara nia kai suasuli diana gwana ai lelea ka dao
gu 'afa sato ne nia kai oli mai.
13 'O toolangaidoo fasi fua toae ki sulia na toolangaidooa 'o'olo nai 'oe 'o
rongoa kau siaku nai. Ma 'oko ilia 'i lao manata mamana lae 'ana God fai na
liosaua ne kolu too ai suli kolu tiidooa fainia Kraes Disas.
14 Ma suli ne rigitaa nia Anoedoo Abu 'e nii na 'ani kolu, nia 'uri nai, 'o sua
diana sulia na toolangaidooa mamana nai God nia alua naa 'i 'abamu.
15 'Oe 'o saitomana gwamu bae toaa 'oro 'asia naa lao bali lolofaa 'i 'Eisia
da abulo 'e'ete naa faasi nau, ma ta roo waa 'ani kera ne sa Figelus ma sa
Hemogenes.
16 Na Aofia ka 'ofea 'ana sa 'Onesiforas fai 'aebara nia, suli nia 'e adea
manata laku ka ele 'ana si kada 'oro ki ma ka nao si noni susuala 'ani nau
sui boroi 'ana ku nii laona lookafo.
17 Suli si kada nia lea mai ka dao 'i Rom, nia ka nani talingai 'i buriku lelea
ka dao toku.
18 Na Aofia ka manatai nia 'ana lelea ka dao 'afa Sato bae nia kai oli mai.
'Oe 'o saitomana gwamu na kwai'adomia 'oro bae nia ilia fuaku lao maefera
'i 'Efesas.

2

Na 'afitaia ne sa Timotii naofia

1 'O 'alakwa nau 'ae, alu God nia faatetede 'oe nunufana ade dianaa God ne
'oe dao toi lao manata mamana laa 'oe 'ana sa Disas Kraes.
2 Aia, ma na doo neki 'o rongo nau ku bae sulia fua toaa 'oro neki nee, 'o
ngalida 'oko aluda 'i 'abana toa ne 'oe saitoma diana ki 'ani kera, ne kera dai
toolangainia fua tai toaa ki lau guu.
3 'O 'ado kwaimani 'ana nonifiie, suli ni 'oe na waa diana ni firu lae laona
omee nia Kraes Disas.
4 Na waa ni firu lae ne nia dooria kai rao diana 'ana uri ka adea manata
lana waa ne gwaungai fuana uri ka ele nee, nia 'afitai ka 'abarua lau 'ana si
raoa 'i sara ki mai.
5 Na waa ne nia dooria kai ngalia 'ana ta kwaiaraa uri gwauna lalaea nia,
nia 'afitai ka lae 'e'ete gwana faasia birangana lalaea nai nia nii laona.
6 Ma na waa ni rao lae 'ana ole, ne nia rao noni maabe, nia ne bobola fainia
daka tolingi nia fasi 'i nao 'ana fuana aludooe.
7 'O manata fasi sulia si doo nai ku saea nai, suli na Aofia nia kai faaliotoo
'oe uri 'oko saitomana doo nai ki.
8 'O manata 'amua sulia sa Disas Kraes, nia waa 'ana kwalafaa sa Defet, ne
God tatae nia faasia maea 'uri bae nau ku faatalongainia laona Faarongoa
Diana nee.

9 Na faarongoa diana nai gu ne nau ku nonifii ma kera daka karo nau na
faafia 'i tari'ina mala 'ana bae ta waa 'oia taki. Sui boroi 'ana, na bae lana
God nia 'afitai uri kera daka karo faafia.
10 Nia ne adea nau ku noni maabe gwaku uri nonifii lae, uri ka diana fua
toaa ne God fili kera ki lau guu uri ngali lana maurie nunufana Kraes Disas,
ma uri too lae laona 'initoaa 'i salo.
11 Si baea mamane bae nia 'urii,
“Lea kolu mae sui naa fai Kraes Disas, tara kolu kai mauri lau gu fainia.
12 Lea kolu noni maabe 'ana nonifii lae fainia, tara kolu kai 'inito lau gu
fainia.
Ma lea kolu tofe nia, tara nia kai tofe kolu lau guu.
13 Sui boroi 'ana lea kolu si mamana fua ili lae sulia doori lana, tara nia ka ilia
gwana si doo nia saea kai ilia fuakolu, suli nia 'afitai ka lio ekwatainia
bae lana 'i tala'ana.”

Na waa rao ne God ala faafia

14 'O faarongo kera 'ana doo nai ki ka lelea firi. Ma 'oko bae fifii 'ani kera
'i naofana God uri nao kera dasi olisusuu gwada faafia 'atona baee ki. Na ili
lae 'uri nai 'e nao si falea guu ta diana laa, ma ka tauwelaa gwana toaa ne
kera da noni maabe uri fafurongo lana doo ki.
15 'Oe wane ni rao lae, 'oko susuu ta'aa uri 'oko abulo 'ana abuloa ne God
nia ala faafi 'oe fainia ma ka nao nonimu si susuala fainia 'i naofana. 'Oko
toolangai 'o'olo 'ana toolangaidooa 'o'olo nee fuana toae ki.
16 'Oko too tau 'amua faasia 'atona baea ne nao si diana, suli nia talai 'e'ete
'ana toae ki faasia God.
17 Na kwaini baea uri nai tara nia fali ka lea sui gwana fuana toae ki gwana
mala 'ana ta saru baita ne sarufia wane ma ka 'idu ka lea guu. Ta roo waa 'ana
toa ne da liu fai kwaini baea uri nai ne sa Haemenas ma sa Filitas.
18 Keerua daru toolangaidoo ka lea 'e'ete naa faasia toolangaidooa 'o'olo
bae. Keerua daru tauwelaa sui naa manata mamana laa kera bali 'ana toae,
suli keerua daru saea na tatae laa bae faasia maea fua toae ki sui guu nia fuli
sui naa.
19 Aia nia ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa nia ki God kera daka uu ngado
gwada mala 'ana bae ta fau lalifuu. Si kekeda laa 'i fafona fau nai nia bae
'urii, “Aofia nia lio saitomana gwana toaa nia,” ma ka bae lau gu 'urii, “Wane
ne nia bae faatai sulia saea nia lea burina Aofia, nia ka abulo 'e'ete 'ana faasia
garoe.”
20 Na luma baite, nao lau otona gwana doo ni raodoo neki da saungainia
ki 'ana gool, ma 'ana silfa uri ka too 'ua guu maasia fa dani baite ki ne da nii
laona. Tai doo ne da saungainia ki gwada 'ana 'ai ma 'ana saegano, uri daka
'arutoi 'ana fa dani ki sui gwana, kera boroi da nii lau guu 'i laona luma nai.
21 Waa ne nia faafaalu nia 'i tala'ana faasia doo garo ki, nia 'e mala 'ana doo
ni fanga laa nai 'e tio maasia fa dani baite. Waa nai nia faa abu nia 'i tala'ana
ma ka kwaimaasi gwana maasia ili lana raoa diane ki fua waa gwaungai nia.
22 'O too tau 'amua faasia na kwaidooria ta'aa kera waa dafi baita ki. Ma
'oko nani burina tooa ne 'o'olo, na fiitoo lana sa Disas, na liosau lae ma na
too laa ne aroaro fai toae ki. 'Oko ili kwaimani 'ana doo nai ki fainia toaa da
foosia ki Aofia fai si lioewane ne sakwadoloa fasi ta'aa lae.
23 Ma 'oko too tau 'amua faasia na olisusuu oewanea lae ki, suli 'o saito-
mana ne doo nai ki tara da safalia firue.

24 Ma na wane ne nia rao fuana Aofia, nao nia si firufiru lau. Nia ka ade
diana fua toae ki sui guu, ma ka saitomana ka toolangaidoo laona marabibi
lae.
25 Nia ka marabibi fua toaa da tatae rakesasu ki uri nia 'ana si kada 'e
faatainia garo laa kera ki. Nia ka manata ngado 'ana God uri ka bulasia
manata lada ki uri daka oli mai uri saitomadooa mamane.
26 'I seeri kera dai oli mai dai manata lau, uri daka tafi na 'ada faasia
'aukwai nia nai sa Saetan ne nia karo faafi kera ai ma daka ade sulia doori
lana.

3

Lao fa sato 'isi ki

1 Si doo 'urii ne 'oe 'oko manata toi: Na doo ta'ae ki dai fuli naa 'ana fa sato
'isi ki.*
2 Na toae ki dai manata gwada suli kera 'i tala'ada, da liosau nada 'ana
malefo, da uu kera ki nada 'i tala'ada, da naunau, ma dai ununu ta'aa sulia
wane ki. Kera daka ade faasia bae lana maa kera ki fai gaa kera ki, tara nao
dasi sae diana lana naa tasi doo diana ne ta waa ka ilia fuada, ma daka sae
ta'aa lana naa doo nia ki God.
3 Kera daka ade ta'aa fua wane ki, nao dasi kwaimanatai guu fua taa wane,
daka suke gwada faafia wane ki, daka dooria gwada firue, daka mala naa
'ana doo kwasi ki, ma daka ote kera naa 'ana doo diane ki.
4 Ma kera daka 'olea naa mae lana waa ki, nao dasi manata diana guu
sulia ili lana doo ki, daka manata naunau tasa naa, daka liosau nada 'ana
kwaidooria 'ana noni, ma God ka nao naa.
5 Ni kera toaa nai ki da ade lau guu mala 'ana toaa manata mamana ki 'ana
God, ma sui ta kera ne nao dasi faolomainia guu rigitaa God uri ka ilia tatala
lae laona mauria kera ki. 'Oe 'oko too tau 'amua faasia kwai toaa 'uri nai ki.
6 Kera lea doo daka ruufia nada lume ki fainia toolangaidooa garo kera ki,
ma daka saitomana 'asia naa talai garo lae 'ana keni neki manata lada nao
si rafo uri kera daka faasi na 'ada doo mamane ki. Ma 'i seeri na garoa kera
keni nai ki ka faamakeso kera naa, ma na kwaidooria ta'aa 'oro ka suu na
faafi kera.
7 Ma 'i seeri, kera daka fafurongoa toolangaidooa garo nai ki ka lelea firi
gwana lelea nao dasi saitomana gu doo mamanae ki.
8 Na toaa toolangaidoo garo nai ki, da firu fainia toolangaidooa mamane.
Na toaa nai, na manata lada nao si rao 'o'olo ma na manata mamana laa kera
nai nia nao lau guu doo mamane. Kera da ade mala 'ana sa Dianes fai sa
Dambres† bae daru ngatafia sa Mosis.
9 Ma sui ta, tara nia 'afitai fua toaa nai ki uri daka faagaroa toaa 'oro ki, suli
toae ki sui guu da suana sui naa oewanea lada, mala 'ana doo nai nia fuli fua
sa Dianes fai sa Dambres.

Sa Bol nia bae totongai fua sa Timotii

10 Nia 'uri nai boroi 'ana, ni 'oe ne 'o saitoma diana 'ana toolangaidooa nee
ku bae sulia. Ma 'oko saitoma diana 'ana birangaku, ma na doo neki nau ku
dooria laona mauria nau uri ili lana ki, ma na manata mamana laa nau, ma
na mamarato laa nau, ma na liosaua nau, ma na susuu ta'aa laa nau,

---

* **3:1** *fa sato 'isi ki:* Si kada safali mai burina sa Disas tatae faasia maea lea ka dao 'ana kada nia oli mai kai dao lau. † **3:8** *sa Dianes ma sa Dambres:* Satana na roo waa bae 'i 'Isib ki bae keerua firu fainia sa Mosis kada nia dooria kai talaia toaa 'i 'Israel ki faasia 'i 'Isib. Kada sa Mosis 'ui 'ania fa kubau nia, keeru boroi 'ui lau guu 'ania fa kubau keeru ki ka alua na fa loi ki.

11 ma na ilimataia nau ki ma na nonifii laa nau ki, mala 'ana doo ta'aa baki
kera ilia 'ani nau laona maefera 'i 'Antiok fai 'Aekoniam ma 'i Listra. Sui ka
'uri nai boroi 'ana, Aofia nia ka 'adomi nau ma ka nao kwasi mae guu.
12 Nia mamana 'asia naa, waa ne dooria kai too 'o'olo laona mauria nia 'ana
tiidooa laa nia fai sa Disas Kraes, tara dai ilimatainia.
13 Na toaa ta'ae ki ma na toaa toolangaidoo suke ki kera dai ta'aa kai tasa,
ma kera dai talai garo 'ana toae ki ma 'ani kera lau guu 'i tala'ada.
14 Aia ma ni 'oe, 'o dau ngasi faafia doo mamana neki 'oe 'o faamamanea
ki naa. 'Oe 'o saitoma diana gwamu 'ana si doo mamana nai ki, suli 'oe 'o
saitomana gwamu ne kameli ne meli toolangaidoo fuamu.
15 'Oko manata toi bae 'ita 'ua mai 'ana si kada 'oe tu'uu ka lea mai, 'oe
'o saitomana na Kekeda laa Abu ki da faatainia ade laa ne God nia ilia 'ana
faamauri lamu 'ana si kada 'oe manata mamana 'ana Kraes Disas.
16 Na kekeda laa abu neki sui guu God nia falea mai, ma daka diana fua
toolangaidoo lae, ma fua ngatafi lana waa da garo ki, ma fua 'olosi lana doo
garo ki, ma fua faatai lana 'o'oloe,
17 uri ka adea na wane ni rao nia God ka bobola diana uri ili lana raoa diane
ki sui guu.

4

1 Nau ku bae totongai fuamu 'i naofana God ma naofana Kraes Disas waa
ne nia kai ketoa toaa mauri ki ma na toaa mae ki kera sui guu, ma waa ne
nia kai oli mai uri ka 'inito lao molaagali.
2 'O bae 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee ma 'oko kwaimaasi
uri ili lae 'uri nai lao si kada ki sui gwana. Si kada 'o toolangaidoo, 'oko ilia
fai si manata lae wane 'ana mamarato lae, ma 'oko 'olosia manata laa garo
ki, ma 'oko ngatafia toaa da ilia doo garo ki, ma 'oko area toae ki fua ili lana
doo diane ki.
3 'O ili 'uri nai, suli si kada fua toae ki daka nao dasi dooria lau fafurongo
lana toolangaidooa mamane nia kai dao mai. Kera da dooria na 'ada nani
lae burina kwaidooria kera ki tala'ada, ma daka konia na 'ada mai toa 'oro
ni toolangaidoo ki ne dai bae sulia doo kera dooria rongo lana ki.
4 Ma kera dai abulo 'e'ete na 'ada faasia fafurongo lana doo mamane ki, ma
daka fafurongoa na 'ada ununua nao si mamana ki.
5 Aia ma ni 'oe, 'oko fii 'oe 'i tala'amu 'ana si kada ki sui guu ma 'oko susuu
ta'aa 'amua fai raoa 'oe, sui boroi 'ana ka 'afitai. 'O ilia 'amua raoa 'oe nee
'ana faatalongai lae sulia si Faarongoa diana nee, ma 'oko ilia lau guu raoe
ki sui gwana ne God alua 'i 'abamu.
6 Aia ma ni nau, nia dao naa 'ana si kada fua daka saumaeli nau naa uri
'abuku ka igwa* mala 'ana ta afuafua da falea naa.
7 Nau ku faasuia naa raoe baki sui guu ne God alu 'i 'abaku. Nau ku mala
naa 'ana ta wane ne nia lalae lelea ka faasuia naa lalae laa nia. Nau ku sua
diana mai sulia na faamamane laa kolu nii laona nee.
8 'I tari'ina, na kwaiaraa nau uri maana 'o'oloa ne nau ku too mai laona
nia kwaimaasi naa maasi nau. Na Aofia waa ne kwai ketoi 'ana 'o'oloe, nia
kai kwaiarangai nau 'afa dani nia kai dao. Nao lau taifili nau ne nia kai
kwaiarangai nau. Nia kai ilia fua toae ki sui guu ne da manata ele uri suai
lae dao lana mai.

Si faarongo laa faasia sa Bol

9 'O sasi ngangata uri 'oko dao 'ali'ali mai siaku.

---

* **4:6** Namba ki 28:7 Afuafua lae 'ana doo ni kuufi lana.

10 Suli sa Dimas nia faasi nau naa ka lea na 'ana 'i Tesalonaeka, suli nia
'e liosau na 'ana 'ana fera ne 'i saegano. Sa Kresens ka lea na 'ana uri bali
lolofaa 'i Geleisia, ma sa Taetas ka lea na 'ana uri bali lolofaa 'i Dalmatia.
11 Sa Luk taifili nia naa ne too siaku nee. 'O odua sa Maak muru ka lea mai,
suli nia ne bobola fainia 'adomi laku fai raoa nee.
12 Nau ku fale sa Tikikas ka lea naa uri 'i 'Efesas.
13 Si kada 'oe lea mai, 'oko ngali mai maku tikwa nau bae ku faasia mai
siana sa Karafas 'i Troas. Ma 'oko ngali lau gu mai buka† nau baki. Ta, na
buka diana baki da saungainia 'ana 'ungana sifsif ne ku dooria ki 'asia naa.
14 Sa 'Aleksanda waa ne saungainia doo ki 'ana si salo ki, nia faanonifii nau
'asia naa. Na Aofia 'ana ne kai duua maana doo nai ki nia ilida.
15 'O sua diana 'amua suli 'oe faasi nia, suli nia ne waa 'e firu suusia si
faarongoa ne kolu faarongo talo ai.
16 Si kada kera da safali keto nau ai, nao ta waa si 'adomi nau guu. Na
lukatai laku lae 'ana ne toae ki sui guu da ilia 'ani nau. Alu God nia manata
luke kera 'ana uri maana si doo nai.
17 'Uri nai boroi 'ana, Aofia nia ka too gwana fai nau uri faatetede laku uri
nau ku tala'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee fua toaa 'oro ne nao
lau Diu ki uri daka rongoa. Ma na Aofia nia ka faamauri nau gwana faasia
toaa ta'aa ki ne da mala 'ana ta Laeon uri saungi laku lae.
18 Na Aofia nia kai tafalangai nau faasia doo ta'ae sui guu, ma kai ngali
nau uri laona 'initoaa nia 'i salo. Na taloe na doo nia naa lelea firi totoo si
sui! Iuka, nia 'uri nai.

Si baea 'isi ki naa 'ana manata diana lae

19 Nau ku falea kau si baea 'ana manata diana lae fuana sa 'Akuila fai 'afe
nia ni Brisila, ma fuana 'aebara nia sa 'Onesiforas.
20 Sa 'Erastas nia too na mai 'i Koren, ma sa Trofimas lau guu nia matai nau
ku faasi nia na mai 'i Militas.
21 'O sasi ngangata 'oko lea na mai uri 'oko dao 'i seki sui fatai kafi dao lao
uni koburu gwagwari'olaa bae.
Sa Iubulus, sa Budens, sa Laenas, ma ni Klodia fai toaafuta manata
mamana ki sui guu 'ana sa Disas Kraes ne da nii seki, kera falea lau guu kau
si baea kera 'ana manata diana lae fuamu.
22 Na Aofia kolu ka too fai mauria 'oe, ma na ade dianaa God ka too fai
kamolu sui guu.

† **4:13** Na 'eerebeba ki.

Na Kekeda laa Sa Bol Fua Sa Taetas

Sa Taetas nia waa 'i Grik ne nia saitoma diana lau guu 'ana sa Disas Kraes. Nia ka safali lea kwaimani fai sa Bol 'ana maefere ki uri faarongo talo lae 'ana Faarongoa Diana nee. Keerua daru ade 'uri nai lelea sa Bol ka fale nia ka lea ki naa 'i tala'ana suli nia waa kwaitalai diana fua konia manata mamana ki. Sa Bol nia kedaa buka nee fua sa Taetas, 'ana si kada sa Taetas lea ka nii lao fa auaua 'i Krit. Nia too ka kwaitalai naa fua konia manata mamana nai seeri 'i Krit.

Sa Bol nia faarongoa kau sa Taetas uri ka lio filoa na birangana toaa nai da dooria 'asia naa kwaitalai lae fua konia manata mamana nai 'i seeri. Sa Bol nia dooria uri sa Taetas ka saitoma diana ai ne toaa God nao dasi olisuuu ma dasi firufiru lau. Si doo fua kera daka ilia 'ada ne liosau lae 'ani kera kwailiu.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Baea 'ana manata diana laa fainia foa laa fua sa Taetas 1:1-4
Toolangaidooa fua toaa kwaitalai ki fua konia manata mamana nai 1:5-16
Toolangaidooa fua konia manata mamana nai 2:1—3:11
Baea 'isi ki 'ana manata dianaa faasia sa Bol 3:12-15

1 Taetas 'ae, nau sa Bol gwana ne. Nau na waa rao God ma na 'aboosol nia
sa Disas Kraes. God, nia 'aili nau mai uri 'adomi lana toaa fifilia nia ki God uri
ka 'idua lau manata mamana laa kera, ma uri nau ku bae sulia toolangaidooa
mamana ne adea wane ka too sulia manata lana God
2 ma ka adea wane ka manata ngado uri too lae 'ana mauria ne God
alangainia 'uana mai 'ana sasafali laa. Ma God nia 'afitai ka suke ai.
3 God nia falea bae lana ka tio faatai fua toae ki 'ana si kada nia 'oloa fuai.
'I seeri, si baea nai God ka sakatafa faatai naa 'i laona faatalongai laa ne nau
ku ilia suli ne nia waa kwai faamauri kolu nia odu nau fuai.
4 Taetas 'ae, nau ku kekeda kau fuamu nai, suli 'oe talafana 'alakwa
mamana nau naa 'i bali 'ana toolangaidooa mamane ne koro 'ado kwaimani
ai.

Na ade dianaa ma na aroaroa Maa kolu God ma Kraes Disas waa ni kwai faamauri kolu ka too 'ana fai 'oe.

Na toa kwaitalai ki fua konia manata mamana

5 Nau ku faasi 'oe mai laona auaua 'i Krit, uri 'oko faasuia mai si raoa baki
nao koro si faasuia 'ua bae. Ma ku dooria uri 'oko filia toa kwaitalai ki fua
talai lana konia manata mamana ki 'ana maefere baki sui guu mala 'ana bae
ku saea uri 'oko ilia bae. 'Oko manata toi bae nau ku bae 'urii fuamu:
6 Na waa ne kwaitalai, nia ka too 'ana tooa ne aoloa. Nia ka too 'ana tii 'afe
guu ma ka mamana fua 'afe nia. Na wela nia ki kera daka manata mamana
lau guu 'ana sa Disas Kraes, nao dasi falea lau mauria kera ki fua ta'aa lae,
ma ka nao dasi ngengea lau bae lana maa kera fai gaa kera ki.
7 Nia 'uri nai, suli na waa kwaitalai nia ka too 'ana tooa ne aoloa, suli nia ne
suasulia raoa God. Nia ka nao si abulo siniula ma ka nao si rakesasu 'ali'ali.
Nia ka nao si kuu oewanea 'ana waen fua oewanea lae, ka nao si too firufiru
lau, ma ka nao si ogalulumi 'ana malefo.
8 Nia ka kwaisaarei, ka noni maabe 'ana ili lana doo diane ki ma ka too
manataa. Nia ka too manataa, ka ade 'o'olo ma ka fale nia 'i tala'ana fua God,
ma ka suasulia mauria nia.
9 Nia waa nai ka dau ngasi na mone 'ana toolangaidooa mamana ne meli
bae sulia fua toae ki. Nia 'uri nai taari waa nai ka bobola fainia sae lana

ta doo ne 'adomia ta wane uri lea lae sulia toolangaidooa mamane. Ma nia 'uri nai taari daka bobola fainia 'olosi lana toaa ne da sae garo lana toolangaidooa mamana nai.

Na waa toolangaidoo garo ki 'i Krit

10 Nau ku bae 'uri nai suli na toaa 'oro da ote kera ade sulia toolangaidooa mamane ma daka bae 'ada sulia doo nao si mamana ki uri suke lana gwada toae ki. Ta na toa nai ki ne toaa Diu neki da manata mamana naa ma sui daka dau ngasi 'ua 'ana birangaa 'ana 'iri'unga lae.
11 'O bae sulia si doo uri 'oko faa taaro kera ai, suli kera da toolangaidoo sulia toolangaidooa garo ki. Kera da tauwelaa tooe ki ma ka adea kera daka abulo 'e'ete na faasia toolangaidooa sulia sa Disas. Kera ade gwada 'uri nai uri ngali lana si malefo faasia toae ki.
12 Ma ta tii waa 'ana brofet kera ki 'ua guu 'i Krit, nia 'e bae 'urii, “Kolu toaa 'i Krit, kolu suke 'asia naa ka lelea firi gwana, ma birangakolu ka ta'aa 'asia naa mala 'ana doo kwasi ki. Kolu ka noni'ela 'asia naa ma kolu ka fangaoe.”
13 Aia, si baea nai 'e mamana 'asia naa. Doo ne adea guu, 'o ngatafi diana 'ani kera, uri kera daka manata 'o'olo sulia toolangaidooa mamane,
14 ma uri kera nao dasi faamamanea lau ununua 'ana suke lae ne lea mai faasia toaa Diu ki, ma ka lea mai faasia si baea fifii kera ki toaa da noni'ela 'ana toolangaidooa mamana.
15 Kolu toaa ne manata lakolu sasaolia naa, kolu saitomana ne si doo ki sui guu da sasaolia gwada. Aia, ma toaa ne lioda bilia ki 'ua suli nao kera dasi manata mamana 'ana sa Disas Kraes kera suana doo ki bilia sui gwana, suli na manatada 'e nao si sasaolia ma ka nao si 'o'olo.
16 Kera saea sa kera saitomana God, ma sui daka ilia gwada doo ta'ae ki ne faatainia nao kera dasi saitomana gu God. Ma na manatada ki ka ta'aa 'asia naa ka nao dasi ade sulia bae lana God, ma nao dasi bobola gu uri ili lana tasi doo diana.

2

Na toolangaidoo laa mamana

1 Ma ni 'oe sa Timotii, 'o toolangaidoo 'amua sulia malutana toolangaidooa mamana nee.
2 'O bae fifii fuana waa waro ki uri ka nao dasi ade sulia kwaidooria ta'aa kera ki, ma uri daka ade 'initoa, ma uri daka sua diana sulia mauria kera ki, ma uri daka lea too sulia toolangaidooa mamana nee, ma uri daka too 'ana liosaue, ma uri daka susuu ta'aa lao 'afitaia ki.
3 Ma 'oko bae fifii lau guu 'uri nai fua keni waro ki uri daka sae'inito 'ana God laona tooa kera ki, ma uri daka too 'ada faasia ununue, ma uri daka too 'ada faasia kuu oewanea lae 'ana waen fua oewanea lae. Ma uri daka toolangaidoo sulia doo diane ki,
4 uri daka toolangaidoo fua keni fungao kera ki uri daka liosau 'ana arai kera ki ma wela kera ki.
5 Ma uri daka suasulia mauria kera ki, ma uri daka ade diana, ma uri daka 'abarua 'ana dongana luma kera ki, ma daka ade sulia bae lana arai kera ki. Lea kera da too aoloa 'uri nai, nia ka adea nao ta waa si saea lau tasi doo ne ta'aa sulia bae lana God.
6 'Oko bae fifii lau gu 'uri nai fua waa dafi arai ki uri daka suasuli diana sulia mauria kera ki.
7 Ma ni 'oe sa Taetas, 'oko ilia doo diane ki 'ana si kada ki sui guu, uri waa ki daka liokwaisulii sulia raoa diana 'oe ki ma daka lea sulia. Ma 'ana si kada ne

'oe toolangaidoo ki, 'oko faatainia na manatae wane sasaolia, ma na manata 'initoa lae.
8 Na bae lamu ka 'o'olo 'ana si kada 'o toolangaidoo uri ta waa si bae buri 'ani 'oe, ma uri 'oko faa nonisusualaa malimae 'oe ki, suli ne nao dasi dao toi lau tasi doo ne garo 'ani kolu.
9 Na waa ni rao tatakwai ki, kera daka ade 'ada sulia na waa baita kera ki ma daka faaele kera 'ada 'ana abulo lada ki, ma ka nao dasi olisia lau bae lana waa baita kera ki
10 ma dasi belia tasi doo 'ana 'okodoo waa baita kera ki. Saea kera da abulo aoloa uri na waa baita kera ki daka faamamane kera. Ma uri waa ki sui guu daka suana ade diana lada ki ma daka dooria mai toolangaidooa mamana nee sulia God waa ne faamauri kolu.
11 'Oko toolangaidoo fuada kera tiifau daka too 'o'olo, uri maana ne God nia faatainia na dianaa nia 'ana si kada nia faatainia taale uri mauria firi fua wane ki sui gwana.
12 Ma nia ka toolangainia fuakolu na malutana luka faiburi lae 'ana abulo ta'aa lae ma na kwaidooria ta'aa ki laona molaagali. Ma ka adea kolu ka sua diana suli kolu, 'ana too 'o'olo lae ma na ili lana doo ne God dooria ki 'ana kada ne kolu too 'ua laona molaagali.
13 Kolu ka ilia doo nai ki 'ana si kada kolu too kwaimaasi maasia fa sato ne sa Disas Kraes nia kai dao mai ai 'i laona kwanga laa nia. Ni nia na God ne 'inito ka tasa ne faamauri kolu.
14 Nia ka fale nia 'i tala'ana fua faamauri lakolu, uri nia ka lafu kolu faasia na ta'aa lae ki sui guu ma ka faafaalu kolu, uri kolu ka too mamana na 'akolu fuana 'i tala'ana fai na kwaidooria uri ili lana doo diane ki.
15 'O toolangainia doo nai ki fuana toaa 'i Krit uri daka ilia, ma 'oko bae fifii ma 'oko faangado kera. Nao 'osi alamatainia toaa manata mamana ki uri daka bae 'urii, “Nao kolu si ade boroi 'akolu sulia toolangaidooa sa Taetas.”

3

Na birangaa 'o'olo ki

1 'O saea lau guu fuana toaa nena uri daka too 'i farana si baea nia waa baita kera ki 'ana gafman, ma uri daka noni maabe 'ana ili lana doo diane ki 'ana kada ki sui guu,
2 ma too kwaimani lae laona enoenoe fainia toae sui gwana ma ka nao dasi unutai ta'aa lau 'ana ta wane.
3 'Ana kada 'i nao mai, kolu oewanea ma kolu ka ade faasia ma na waa ki daka suke kolu daka faagaro kolu ki gwada. 'I seeri na kwaidooria ta'aa 'e'ete kwailiu kolu ki daka 'inito faafi kolu. 'Ana kada 'i nao, na toaa kolu ki manata lada fungu 'ana rakesasue ma si lio ni doori lana si doo ta waa kau, ma kolu ka malimae 'ani kolu kwailiu.
4 Ma sui God na waa ne faamauri kolu nia ka faatainia ade dianaa nia ma liosaua nia fuakolu.
5 Nia ka nao si faamauri kolu lau uri maana tasi doo diana ne kolu ilia fuana. Nia faamauri kolu gwana 'i nunufana kwai'ofeia nia fuakolu. 'Ana rigitaa nia Anoedoo Abu, God nia faafaalu kolu ka adea kolu ka futa faalu lau ma kolu ka too 'ana mauria falu.
6 God nia fale dangatai mai 'ana Anoedoo Abu nia fuakolu 'i nunufana sa Disas Kraes waa ne faamauri kolu.
7 'I seeri, God ka 'olosi kolu sulia na kwai'ofeia nia fuakolu, ma kolu ka saitoma diana ai ne kolu kai too 'ana mauria firi ne kolu kwaimaakwalii maasia.

8 Si baea mamane nai.
Nau ku dooria 'oko bae fifii sulia doo mamana nai ki, uri na toaa neki da manata mamana 'ana God, daka sasi ngangata uri ili lana raoa diane ki. Suli doo 'uri nai ki ne diana ma ka kwai'adomi fua toae ki sui gwana.
9 Sui ta 'oe 'oko too 'amua faasia olisusuu oewanea lae, ma na isufutae ki ma na olisusuu lae ki gwana faafia malutana taki bae sa Mosis. Suli na doo nai ki, doo tatakwai ki gwana, ne nao dasi 'adomia guu ta wane.
10 'Oe 'oko ngatafia wane ne nia safalia toli lae 'i matangana toaa manata mamana ki. Ma lea burina 'oe ngatafia 'ana roo si kada ki boroi, ma nia ka nao si too gu faasia, 'oko lukasi nia.
11 'Oe saitomana sui naa waa 'uri nai nia waa ta'ae, ma na abulo ta'aa laa nia ki da faatainia ne nia 'e garo naa.

Na baea 'isi ki

12 Nau kwai odua kau sa 'Atemas ma nao sa Tikikas siamu. Sui fatai nia kafi dao tomu, 'o ilili fasi uri lea lae mai siaku 'i Nikobolis. Suli nau ku manata uri too lae 'i seeri 'ana kada 'ana uni koburu, suli asi nia koburua.
13 Ma si kada sa Senas, na waa bae 'ana taki ma sa 'Abolos keeru ade akau fua lea lae mai, 'oko kwai'adomi mai fuadaru 'ana doo ki sui guu ne keeru dooria fua lea laa keerua ade lea daru ka oli kukuru 'ana tasi doo.
14 Tasi ade laa naa fua toaa kolu ki daka ilia nai, 'ana ili lana doo diane ki fua 'adomi lana toaa ne doo ki 'afitai fuada. Lea 'uri nai taari toaa manata mamana ki kera nao dasi too tatakwai gwada.
15 Na toae neki sui guu kera too fai nau, kera falea kau si baea 'ana manata diana laa kera fuamu. Ma 'oko falea lau guu si baea 'ana manata diana laa kameli fua toaa manata mamana ki ne kera saitoma meli mai.
God ka ade diana 'ana fuamolu sui.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Sa Filimon

Sa Filimon nia waa faasia maefera baita 'i Kolose ma nia ta waa manata mamana lau guu 'ana sa Disas. Nia lio 'ana mala sa Bol nia kedaa buka nee fua sa Filimon 'ana tii si kada bae gwana nia kekeda lau guu fua toaa 'i Kolose. Sa Bol nia too laona lookafo 'i Rom ka kedaa buka nee.

Aia, sa Bol nia bae sulia sa 'Onesimas na waa rao tatakwai nai 'e rao fua sa Filimon. Sa 'Onesimas 'e rao lelea nia ka tafi faasia waa baita nia sa Filimon. Aia, sa 'Onesimas ka lea lelea ka dao 'i Rom siana sa Bol 'ana si kada nia too gwana laona lookafo. Sa 'Onesimas ka too 'i seeri sia sa Bol nao si tau guu nia ka manata mamana naa 'ana Aofia. 'I seeri sa Bol nia ka kekeda naa fua sa Filimon. Sui, nia ka olitainia sa 'Onesimas ka oli lau gwana siana waa baita nia sa Filimon. Sa Bol ka gania sa Filimon uri ka manata lukea 'ana sa 'Onesimas ma ka manata luke nia 'ana fai si doo nai nia ilia. 'Ana baea 'i Grik, satae doo ne sa 'Onesimas nia toolangainia “Waa Rao Kwai'adomi.”

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Si baea ki 'ana manata diana laa fua sa Filimon 1-3
Si baea sulia sa 'Onesimas fua sa Filimon 4-22
Si baea 'isi 'ana manata diana laa ma si foa lae 23-25

1 Nau sa Bol waa ne ku dele faafia raoa sa Kraes Disas fai toolakolu sa Timotii 'ana bali 'ana manata mamana laa nee. Kaaria miri kekeda kau fuamu 'oe sa Filimon, suli 'oe waa ni rao kwaimani kaaria
2 ma fua waiwane kolu ni 'Afia lau guu ma fai sa 'Akibas waa ne mala 'ana ta waa ni omee ne 'ado kwaimani fai kolu uri sua diana lae sulia si faarongoa diana nee ma fua konia manata mamana nai dai ofu kwaimani ki 'i luma 'oe.
3 Na ade dianaa ma na aroaroa Maa kolu God ma sa Disas Kraes na Aofia kolu ka too 'ana fai kamolu.

Na liosaua ma na manata mamana laa sa Filimon

4 Filimon 'ae, 'ana si kada ki sui guu nau ku foa ki fuamu, nau ku tangoa 'asia naa God uri 'oe.
5 Ku tango nia, suli ku rongo 'oe 'o manata mamana naa 'ana sa Disas na Aofia ma 'oko liosau 'ana toaa nia ki God sui guu.
6 Nau ku foa kau fuamu uri na manata mamana laa ne kolu 'ado kwaimani ai ka adea 'oko saitoma diana lau 'ana doo diana neki sui guu kolu too ai laona tiidooa laa kolu fainia Kraes.
7 Wanefuta 'ae, nau ku too 'ana ele laa ma na noni sasala laa baita 'asia naa suli na liosaua ne 'oe ilia fua toaa God ma ka adea manata lana toaa God ka ele lau guu!

Na gani lae uri 'adomi lana sa 'Onesimas

8-9 Aia, sui boroi 'ana nau ku too 'ana rigitaa baita faasia Kraes uri odu lamu uri ili lana si doo ne bobola fainia 'oko ilia, nau ku dooria lau 'aku gani lamu 'i nunufana liosaua ne koro nii laona. Nia ne nau sa Bol waa ne ku waro naa ma ku nii na lao lookafo faafia raoa bae sa Disas Kraes,
10 nau ku gani 'oe kau waa nau uri 'oko manata lukea sa 'Onesimas waa ni rao 'oe. Sa 'Onesimas nia na 'alakwa nau naa ne, suli ku 'adomi nia ka manata mamana si kada ne ku too 'i seki laona lookafo.
11 'I nao, sa 'Onesimas nia tafi faasi 'oe ka nao si ilia na tasi doo fuamu bae, ma sui 'i tari'ina nia na waa kwai'adomi koro naa.
12 Sui boroi 'ana nau ku liosau 'asia naa 'ani nia, nau ku fale nia ka oli lau gwana kau siamu.

13 Nau ku dooria gwaku dau lae faafi nia uri ka too 'ana siaku ma ka
ngali fulingamu 'ana rao kwai'adomi lae fuaku, 'ana si kada ne ku too laona
lookafo nee uri maana ku faatalongainia si faarongoa diana nee.
14 Ma sui ta, suli ne nao kwasi rongo 'oe uri ala lae faafia, nau nao kwasi
dooria lau guu ili lana tasi doo 'i tala'aku. Nau ku ili 'uri nai suli ku dooria uri
'oko tala ilia 'amua raoa diane ki sulia liomu 'i tala'amu, ma ka nao ta wane
si suumainia lau fuamu.
15 Suli si doo ne adea sa 'Onesimas lea mai ka too 'e'ete kau faasi 'oe sulia
si kada kukuru nai, alamia nia 'oto ne uri lea nia oli kau siamu nia ka totoo
firi na 'ana fai 'oe.
16 Ma na too laa nai fai 'oe, tara nia kai talua lau too lae mala 'ana waa ni
rao tatakwai laa 'oe gwana, suli nia na waafuta diana kolu naa. Nau ku ele
'asia naa suli nia ma ku saitomana tara 'oe 'o ele suli nia ka talu nau lau 'i
tari'ina ka oli 'alaa, suli nia na waa diane naa bali 'ana noni ma bali Aofia.
17 Nia 'uri nai, 'o gwalea sa 'Onesimas uri luma 'oe ka diana ka mala lau gu
ne 'oe ilia 'ani nau suli ne 'oe manata toi nau waa koro rao kwaimani.
18 Lea nia ka ngali tasi doo 'amu ma ka nao si duua gu fuamu, 'oko kwaali
nau ai uri nau ku duua fuamu.
19 Nau sa Bol ne ku kekeda kau fuamu 'ana 'abaku 'i tala'aku nee ku bae
kau 'urii, “Nau kwai duu kau fuamu.” (Sui boroi 'ana, ade 'oko manata buro
'ana falelanga laa nau bae tio faafi 'oe, suli nau bae ku 'adomi 'oe 'oko ngalia
mauria firi.)
20 Nia ne toolaku 'ae, nau ku dooria 'asia naa 'oko ili 'uri nai fua sa 'Onesi-
mas laona tiidooa laa kolu fainia Aofia. Nau ku dooria 'oko faainomauri nau
fasi 'uri nai 'ana bali 'ana tiidooa laa kolu fai Kraes!
21 Si kada nai boroi 'ana nau ku kekeda kau nai, nau ku manata ngado na
kau 'ana ade sulia laa 'oe, ma ku manata ngado ai ne tara 'oe ilia si doo ne kai
talua lau si doo nai ku gania kau nai.
22 Nau ku dooria lau guu uri 'oko ade akau 'ana tasi kula ni too 'ana ta luma
'i sena fuaku, suli nau ku manata ngado ne God nia kai luua foa laa kamolu
ki 'ana olitai laku kau siamolu fasi laona lookafo.

Si baea 'isi ki

23 Sa 'Ebafras ne nia dele kwaimani lau gu fai nau laona lookafo nee 'i seki
maana rao lae fuana Kraes Disas, nia falea kau si bae ni manata diana laa
nia fuamu.
24 Sa Maak, ma sa 'Aristakas, ma sa Dimas, ma sa Luk, ne kera waa rao
kwaimani nau ki, kera faa lau gu kau si baea 'ana manata diana laa kera
fuamu.
25 Na Aofia kolu sa Disas Kraes ka ade diana 'ana fuamolu sui.

Hibrus
Na Kekeda Laa Fua Toaa Diu ki

Toaa ne kera nao dasi Kristin da saea doo ta'aa 'oro 'asia naa sulia toaa Kristin ki. Si doo nai nia adea toaa kristin ki da too toi ka nao si diana 'ani kera ma karangi 'asia naa da kai lukasia manata mamana laa kera 'ana Kraes. Kera manata toi lau gwada oli lae uria lea lae sulia birangaa kera Diu ki. Na wane ne nia kekeda fua toaa kristin nai, nia saea fuada uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera. Nia bae 'urii fuada, “Sa Disas Kraes naa ne nia faatai folaa 'ana God fuakolu.” Ma 'ana si kada bae nia liu lao nonifiia baita bae, nia ka uu ngasi gwana. Nia 'initoa ka talua brofet ki sui 'ana kada 'i nao, ma ni nia na 'Alakwa nia God mamauri firi. Nia 'initoa ka talua 'ensel ki sui guu ma ka talua lau guu sa Mosis. Doo ne adea lea doo na kristin ki daka uu ngasi 'ada lao manata mamana laa kera nai 'ani nia, ma ka nao dasi oliburi lau uria birangaa kera bae Diu ki.

God nia saea sui naa, sa Disas na waa foa ni gwau ne nia totoo firi ma ka 'initoa ka talua waa ni foa ki sui guu 'ana kada 'i nao. Na raoa nia sa Disas, na waa foa ni gwau nai, nia tala'ana faamauri lana toae ki uri daka sakwadoloa faasia ta'aa lae ma na maee. Na afuafua baki 'ana kada 'i nao na nununa ki gwana raoa sa Disas nia ilia ki. Na wane ne kedaa buka nee, nia saea fua Kristin ki uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera ka lelea firi mala waa baita baki 'ana kada 'i nao. Nia saea fuada uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera sui boroi 'ana kera daka dao 'ana si kada toae ki da maa susuala 'ani kera uri maana manata mamana laa kera nai.

Na 'inifuui baee ki lao buka nee:

Sa Disas nia 'initoa ka talua 'ensel ki 1:1—2:18
Sa Disas nia 'initoa ka talua sa Mosis ma sa Diosua 3:1—4:13
Sa Disas nia waa foa ni gwau Mamane 4:14—7:28
Alangaia nia sa Disas nia 'initoa tasa 8:1—9:22
Afuafua nia sa Disas nia 'initoa tasa 9:23—10:18
Uu ngasi 'ana manata mamana lae 10:19-30
Toaa manata mamana ki 'ana God 'ana kada 'i nao 11:1-40
Liokwaisulii 'ana mauria nia sa Disas 12:1—13:19
Si baea 'isi ki 13:20-25

God nia bae fuakolu 'ana 'Alakwa nia

1 'I nao mai God nia bae 'ana brofet ki fua kokoo bora kolu ki 'ana kada 'oro ki, ma 'ana doo 'e'ete 'oro ki.
2 Sui 'afa sato 'isi neki 'i tari'ina naa nia bae lau 'ana fuakolu 'ana 'Alakwa nia. God nia fulia doo ki sui guu 'ana rao lana 'Alakwa nia ma ka filia 'Alakwa nia uri totoo nia kai too 'ana doo nai ki sui guu.
3 Sa Disas 'Alakwa nia God 'e faatai folaa 'ana 'initoa lana God, suli keerua sui guu daru bobola guu. Ma na 'Alakwa nia ka dau ngasi 'ana doo ki sui guu 'ana bae lana uri doo ki sui guu ka nao dasi sui. Ma 'i burina ne 'Alakwa nia 'e kwaia taale fua faafaalu lana wane faasia abulo ta'aa lae ki sui guu lelea ka sui, nia ka oli naa uria 'i salo ma ka 'inito naa 'i bali aolo nia God ne baita ka tasa.

'Alakwa nia God nia 'initoa tasa

4 Na 'Alakwa nia God nia 'initoa ka talua 'ensel ki tiifau, suli na satae doo ne God falea fuana 'e 'initoa ka talua sui guu satae doo neki 'ensel ki too ai.
5 Suli God nia bae 'urii fuana,

“'I tari'ina nau ku bae folaa ai, ni 'oe na 'Alakwa nau, ma ni nau na Maa 'oe.”✡
Ma God ka bae lau gu 'urii sulia 'Alakwa nia nai,
“Nia kai Maa 'ani nau, ma ni nau kwai Wela 'ani nia.”✡
Aia, ma God nia 'afitai ka bae 'uri nai fua ta 'ensel 'ana 'ensel nia ki.
6 'Ana si kada God nia karangi kai falea na mai 'Alakwa nia fua lao molaagali, nia bae suli nia ka 'urii,
“Alu 'ensel nau ki sui guu da faabaitaa nia 'ada.”✡
7 Si kada God nia bae ma ka fuutona 'ensel ki, nia ka bae 'urii,
“Na 'ensel nau ki da rao fuaku mala 'ana sasaule ki ma na meakwesu ki.”✡
8 Aia ma God 'e bae fua 'Alakwa nia, ka bae 'urii,
“'O God 'ae! Na 'initoaa 'oe na 'initoaa totoo firi
ma na 'initoaa 'ana 'o'oloe.
9 'Oe 'o liosau 'ana 'o'oloe ma 'oko mamagutainia garoe.
Nia ne nau God 'oe ku fili 'oe ma ku ele suli 'oe ka talua wane kwaimani 'oe ki sui guu.”✡
10 God nia ka bae lau gu 'urii fua 'Alakwa nia,
“'O Aofia 'ae, 'ana sasafalie mai, 'oe 'o saungainia molaagali ma na dongana mamangaa loo daka too.
11 Na doo nai ki tara kera totoo da kai funu gwada. Aia ma ni 'oe 'afitai totoo 'oko funu.
Doo nai ki da mala 'ana tasi 'aba maku ne totoo kai fura gwana.
12 Tara 'oe 'oko lukumia doo nai ki mala 'ana ta wane nia lukumia ta maku ne kwali naa.
Ma tara 'oe 'oko talana doo nai ki mala 'ana ta maku ne nao si diana naa daka talana.
Aia ma ni 'oe 'oko mauri ka totoo firi, 'afitai totoo 'oko tatala.”✡
13 Aia, ma God nia ka bae lau gu 'urii fua 'Alakwa nia nai,
“'O too 'amua 'i bali aolo nau kula 'ana 'initoae lelea ka dao 'ana si kada kwai alua 'oko 'inito naa 'ana malimae 'oe ki.”✡
God nia 'afitai ka bae 'uri nai fua ta 'ensel.
14 Na 'ensel ki sui guu na anoedoe ki gwana uri rao lae fua God. God nia alu kera uri daka rao uri 'adomi lana toaa neki God nia faamauri kera.

2

Si bae ni mauria faasia sa Disas nia 'initoa ka talua taki sa Mosis

1 Nia 'uri nai, kolu ka rongo diana 'ana toolangaidooa mamana nai kolu rongoa sulia 'Alakwa nia God, uri ka nao kolu si lea 'e'ete lau faasia.
2 Na bae lana taki boroi doo bae 'ensel ki da faarongo ai bae nia nao si diana uri ta wane ka ade faasia gwana. Ma na toaa baki da ade faasia bae lana taki lau guu, God nia falea kwakwaea fuada uri maana.
3 Aia ma ni kolu, lea kolu ka lio ekwatainia si baea ni mauria nee fatai, tara 'afitai naa kolu ka tala faasia kwakwaea nia God fuakolu. Na Aofia nia faarongo talo mai totoonao sulia si baea ni mauria nee, lea sui toaa baki da rongoa mai faasi nia daka faatai folaa lau guu 'ana mamana lana siakolu.
4 God lau guu nia faatai folaa 'ana mamana lana si baea ni mauria nee 'ana si kada nia faatainia fafaataie ki ma ka ilia doo ni kwele lae ki ai daka suai. Ma 'ana si kada nia faatainia doo kwaibalatana 'e'ete kwailiu ki, ma 'ana si kada na Anoedoo Abu 'e falea fafalea 'e'ete kwailiu ki fua wane ki sulia doori lana God.

✡ **1:5** Sam 2:7 ✡ **1:5** 2 Samiol 7:14 ✡ **1:6** Diutoronomii 32:43 ✡ **1:7** Sam 104:4 ✡ **1:9** Sam 45:6-7 ✡ **1:12** Sam 102:25-27 ✡ **1:13** Sam 110:1

Sa Disas nia talai kolu uria na 'initoaa 'i salo

5 Kolu, kolu saitomana ne 'ensel ki, God nao si fili kera uri daka 'inito 'ana
molaagali falu ne meli bae sulia nai ne kai dao mai.
6 Suli si baea lao Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Wala God 'ae! Na wane, na doo malania nee gwana ma sui 'oko manata
'initoa 'ana wane!
'Utaa ne 'oko manata 'abarua 'ana wane?
7 Ma sulia kasi kada kukuru gwana, 'oe 'oko alua wane ka too gwana farana
rigitaa kera 'ensel ki.
Ma sui lau guu, 'oe 'oko falea naa dianae ma na 'initoae fua wane.
8 Nia ne 'oe alu nia ka 'inito naa 'ana doo ki sui guu.”✡

Si kada God nia saea nia alua ka 'inito 'ana doo ki sui guu, nia toolangainia
God nia alu wane uri ka 'inito 'ana doo ki sui guu ne God nia saungainida ki.
'I tari'ina nee, kolu kolu suana wane nia nao si 'inito 'ua 'ana doo ki sui guu.
9 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, kolu kolu saitomana sa Disas naa ne 'inito. Ne
God 'e ilia nia ka liaewane ma ka too farana rigitaa kera 'ensel ki sulia kasi
kada kukuru gwana uri 'i seeri 'i nunufana liosaua nia God, sa Disas ka mae
uri faamauri lana toae ki sui. Ma 'i seeri, God nia faa'initoaa sa Disas suli ne
nia nonifii ma ka mae.
10 God nia saungainia doo ki sui guu ma ka dau faafia doo ki sui guu. Ma
nia ka falea mai sa Disas ka nonifii ma ka mae, ma 'ana nonifii lana sa Disas
ne God nia ka faa ali'afua sa Disas waa ne faamauri kolu. God nia ilia si doo
nai uri ka adea toaa 'oro ki sui daka maa 'ana God ma daka 'inito lau gu fai
nia. Raoa nia God 'e 'o'olo tiifau.
11 Sa Disas nia faa faalua toae ki faasia abulo ta'aa laa kera ki. Doo ne adea,
sa Disas fai kera sui guu da Maa gu 'ana tii wane. Nia ne adea sa Disas ka
noniraa uri 'aili lada 'ana toolana ki.
12 Sa Disas nia bae 'urii fua God,
“Nau kwai faarongoa toolaku ki ma kwai tango 'oe 'i naofada 'ana kada kera
da ofu kwaimani.”✡
13 Nia ka bae lau gu 'urii,
“Nau kwai manata ngado 'ani 'oe God.”✡
Sui nia ka bae lau gu 'urii,
“Nau ku too kwaimani 'i seki fai wela neki God nia faleda ki fuaku.”✡
14 Ni kolu wela nai ki kolu too 'ana nonidoo. Nia ne adea nia sa Disas lea
mai ka too lau guu 'ana nonidoo mala 'ani kolu uri nia ka mae ma na mae
lana ka faafunuia sa Saetan waa ne too 'ana rigitaa 'ana maee.
15 Si kada sa Disas nia ade 'uri nai, nia ka oli mai fai toaa ne Saetan nia 'inito
'ani kera ki 'ana faamau lada lae 'ana maee.
16 Kolu kolu saitomana, ne nao lau 'ensel ki ne sa Disas nia 'adomi kera 'uri
nai. Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii sulia,
“Na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham lau 'ana ne nia 'e 'adomi kera.”✡
17 Doo nai ne adea nia ka liaewane ma ka mala 'ani kolu tiifau naa toolana
ki uri nia ka foa ni gwau fuakolu 'ana kwai'ofeia ma ka kwai'adomi fuakolu
ka lelea firi 'i naofana God. Nia ka afuafu 'ani nia 'i tala'ana talea God uri God
ka manata lukea abulo ta'aa laa kera toae ki sui.
18 Ma suli ne sa Disas nia liu sui na mai lao nonifiie 'ana si kada Saetan 'e
ilitona, nia ne adea sa Disas ka bobola fai 'adomi lana toaa neki sa Saetan 'e
ilitoda ki lau guu.

✡ **2:8** Sam 8:4-6 ✡ **2:12** Sam 22:22 ✡ **2:13** 'Aesaea 8:17 ✡ **2:13** 'Aesaea 8:18 ✡ **2:16** 'Aesaea 41:8,9

3

Sa Disas nia 'initoa ka talua sa Mosis

1 Kamolu toaafuta nau ki ne God 'i salo nia fili kamolu lau guu, molu
manata fasi sulia sa Disas wane ne kolu saea 'ana waa foa ni gwau kolu ma
na wane ne God 'e fale nia mai.
2 Sa Disas 'e mamana fai ade lana sulia liona God waa ne fili nia ka mala
lau guu sa Mosis kada bae nia mamana fai ade lae sulia liona God 'ana 'adomi
lana toaa nia ki God sui guu.
3 Ma sui ta sa Disas, nia ne 'initoa ka talua sa Mosis. Nia ne mala 'ana ta
wane ne tolea lume ma daka tangoa satana ka talua luma nai nia tolea.
4 Na lume ki sui guu, na wane ne toleda. Aia ma na doo ki sui guu, God ne
nia saungainida.
5 Sa Mosis na wane rao nia God, nia 'e mamana fai ade lae sulia liona God
'ana faarongo lana toaa nia ki God 'ana doo God kai saea ki fuada 'ana si kada
kera nao dasi dao 'ua ai.
6 Aia, ma Kraes na 'Alakwa nia God, nia 'ana ne mamana 'ana raoa nia fua
'inito lae fua toaa nia ki God tiifau. Ma ni kolu gu ne toaa nia ki God, lea sa
kolu ka uu ngasi 'ana manata mamana laa kolu ma kolu ka manata ngado
uri ngali lana doo diana neki God nia alangainia.

Na momola lae nia tio gwana fua toaa nia ki God

7 Na Anoedoo Abu nia bae 'urii,
“Molu fafurongo diana 'ana God ne nia bae fuamolu 'i tari'ina.
8 Nao molu si faasadia manata lamolu ki mala 'ana kokoo bora kamolu baki
'ana kada 'i nao, bae da ilitona God 'ana aburongo lae 'ani nia lao fera kwasi
bae.”
9 God nia bae 'urii suli kera,
“Kera daka suana boroi 'ada doo kwaibalatana 'oro baki ku ilida ki sulia
faitaafuli fa ngali baki, kera daka dau gwada 'ana ili lae toku.
10 Nia rakesasu 'asia naa 'ani kera ma ka bae 'urii, ‘Kera da aburongo 'asia
naa 'ani nau ma daka ote kera 'ana saitoma lana doori laku.’
11 Aia, 'i seeri nau ku tofe suusi kera lao rakesasua nau ku bae 'urii, ‘Kamolu
dodoloa lau molu ka ruu lao fera ni momola laa nau wala.’ ”✡
12 Toaafuta nau ki 'ae, doo ne adea guu ma nau ku dooria molu ka fiia 'i
tala'amolu nai. Uri ka nao ta wane 'amolua si too lau 'ana tasi manata laa
ta'aa mala 'ani kera. Ma uri ka nao ta wane 'ani kamolu si abu faamamane
lau 'ana sa Disas Kraes ma nao ka lukasia gwana God mamauri firi nee.
13 Doo ne adea ma ku dooria molu ka kwai'adomi 'amolu fuamolu kwailiu
'i tari'ina nai, 'ana si kada ne Kekeda laa Abu nia saea “‘I tari'ina.” Lea nao
molu si ade 'uri nai, tara na abulo ta'aa lae nia ka sukea bali 'amolua ma kera
daka faasadia gwada manata lada.
14 Kolu, kolu manata ngado 'ana Kraes 'ana si kada kolu safali manata
mamana ai. Ma lelea sa kolu ka dau ngasi ai lelea ka dao 'ana si kada 'isi, 'i
seeri tara kolu ka 'ado kwaimani fai Kraes 'ana doo neki God nia alangainia.
15 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“‘Ana si kada kamolu molu rongoa bae lana God 'i tari'ina, nao molu si
faasadia manata lamolu mala 'ana kokoo bora kamolu ki bae da ote
kera 'ana God.”✡
16 Tii fai kera bae da rongoa bae lana God ma sui daka ote kera 'ani nia bae?
Kera sui guu toaa Diu baki sa Mosis nia talaida mai faasia fera 'i 'Isib bae.

✡ **3:11** Sam 95:7-11 ✡ **3:15** Sam 95:7-8

17 Tii fai kera bae God nia rakesasu 'ani kera sulia faitaafuli fa ngali baki
bae? Kera sui guu toaa baki da abulo ta'aa ma daka mae lao fera kwasi bae
gu bae.
18 Ma tii fai kera bae God nia tofe suusi kera uri ka nao dasi ruu lao fera ni
momola laa nia? Kera sui guu toaa baki da ade faasia doori lana God bae.
19 Ni kolu, kolu saitomana kera 'afitai naa daka ruu lao fera ni momola laa
nai, suli kera nao dasi manata mamana 'ana God.

4

1 Na alangaia God fua wane uri ruu lae lao fera ni momola laa nia 'e tio 'ua
gwana. Ma ni kolu, kolu ka fiia ade lea ta wane ka tala gwana faasia ruu lae
lao momola laa nai.
2 Suli si faarongoa diana nai sulia momola lae, kolu kolu rongoa sui naa
mala lau guu ne kokoo bora kolu ki da rongoa boroi sui ka nao si 'adomi kera
guu suli dasi manata mamana gu ai 'ana si kada kera da rongoa.
3 Aia ma ni kolu toaa ne kolu manata mamana naa, kolu ne kolu tala'ana
ruu lae lao momola laa nai. Ma toaa ne nao dasi manata mamana ki, God nia
bae 'urii suli kera,
“Nau ku tofe suusi kera lao rakesasua nau ku 'urii, ‘Kera tara dodoloa daka
ruu lao momola laa nai ku kwaimaasi ai fuada.’ ”✡
God nia bae 'uri nai, sui boroi 'ana nia ka kwaimaakwalii sui naa 'ana
si kula ni momola lae ma ka faasuia naa raoa nia 'ana saungainia lana
molaagali.
4 Na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii sulia fiuna fa sato 'ana wiiki, “Dao 'ana
fiuna fa sato, God nia ka momola faasia raoa nia ki sui guu.”
5 Si baea lao Kekeda laa Abu ka bae lau gu 'urii sulia, “Kera tara dodoloa
daka ruu lao si kula ni momola laa ne ku kwaimaasi ai fuada.”
6 Na toaa baki da rongoa mai si faarongoa diana bae, kera nao dasi ruu gu
mai lao momola laa nai suli nao dasi manata mamana. Nia ne adea kolu ka
saitomana 'i tari'ina tai toaa 'e'ete ki naa ne God kai faolomai kera uri ruu lae
lao momola laa nai.
7 Doo nai ne adea ma God ka alua fa sato 'e'ete naa fua wane uri ka ruu lao
momola laa nai ai. Fa sato nai, God nia 'ailia 'ana, “Fa sato 'i tari'ina.” Aia,
lelea mai ka tau naa 'i burina toaa bae nao dasi manata mamana bae, God
nia ka faabaea sa Defet ka bae sulia fa sato nai. 'I seeri, sa Defet ka saea si
baea bae da saea sui naa bae. Si baea bae 'urii,
“'Afa sato 'i tari'ina, lea kamolu molu rongoa bae lana God, nao molu si
faasadia manata lamolu.”✡
8 Sa Diosua nia nao si falea guu ta momola laa fua toaa 'Israel. Nia ne God
ka faabaea sa Defet ma ka bae sulia momola laa nai 'ana tasi kada 'e'ete naa
'i buri.
9 Ma nia ne adea kolu ka saitomana na momola lae tio 'ua gwana fua toaa
nia ki God. Na momola laa nai nia mala 'ana momola laa bae God nia ilia
'ana fiuna fa sato.
10 Tii ne nia ruu lao momola laa nia God, wane nai nia momola naa faasia
raoa nia ki 'i tala'ana sui guu mala 'ana God nia momola faasia raoa nia ki.
11 Doo ne adea guu, kolu kolu ka sasi ngangata uri kolu ka ruu lao momola
laa nai, fasi ade lea ta wane 'ani kolu ka tala gwana faasia ruu lae lao momola
laa nai mala 'ana toaa baki 'i nao. Kera nao dasi manata mamana, ma ka nao
dasi ruu naa lao momola laa nai.
12 Bae lana God nia mala 'ana ta doo mauri ma ka ilia doe ki. Nia 'ala diana
ka talua ta 'ila ni firu ne 'ala roo bali, suli nia furi diana ka liu lao tofungana

✡ **4:3** Sam 95:11 ✡ **4:7** Sam 95:7,8

manatae wane ma na mangoewane. Nia faatai folaa sui guu 'ana doo diane
ki ma doo ta'ae ki lao manatae wane ma lao kwaidooria nia wane.
13 'Afitai ta wane ka tala'ana saufini lana tasi doo faasi God. Doo ki sui naa
da kai tio folaa 'i naofana God ne totoo kolu sui guu kolu kai ununu siana.

Sa Disas nia waa foa ni gwau

14 Doo ne adea kolu ka dau ngasi guu 'ana manata mamana laa ne kolu bae
sulia fua toae ki nai. Suli kolu, kolu too naa 'ana waa foa ni gwau ne nia tala
lea 'i salo ma ka tala bae gu suli kolu 'i naofana God. Nia gu ne sa Disas na
'Alakwa nia God.
15 Sa Disas waa foa ni gwau ne kolu too ai, nia saitoma tiifau 'ana makesoa
kolu ki sui guu. Nia saitomana 'asia naa 'adomi lakolu lae suli nia liu lao
ilitooe ki sui guu mala 'ani kolu, ma sui nia ka siitasa sui guu. Nia ka nao si
ilia tasi abulo ta'aa laa.
16 Nia 'uri nai, nao kolu si mau 'ana lea lae mai sia God ne 'inito ma ka
ade diana fuakolu. Lea 'akolu mai siana uri nia ka kwai'ofei fuakolu ma ka
'adomi kolu 'ana si kada kolu dao toi 'afitaie ki.

5

1 Si kada kera da filia ta wane uri ka foa ni gwau, kera da fili nia fasi
matangana figua nia 'ua guu uria ka falea fale lae ki ma ka afuafu talea God
fua toaa nia ki uri God ka manata lukea abulo ta'aa laa kera ki.
2 Na waa foa ni gwau nai, nia boroi nia wane doo makeso gwana. Nia ne
adea nia ka abulo marabibi fua toaa ulafusidoo ki ma toaa da lea garo ki.
3 Ma nia lau gu ne adea nia ka falea afuafue ki talea God fua abulo ta'aa laa
nia 'i tala'ana fai abulo ta'aa laa kera ki toae lau guu.
4 Na raoa nia waa foa ni gwau 'afitai ta wane tatae ka ilia gwana 'i tala'ana
uri ka 'initoa 'ana ai. God 'ana ne ka 'ailia wane fua ili lana raoa nai, mala
bae nia 'ailia sa 'Aaron fua raoa nai.
5 Talafana lau guu sa Disas Kraes nai. Nia nao si fili nia 'i tala'ana uri ka foa
ni gwau uri ka 'inito 'ana ai. Nao. God lau 'ana ne fili nia fua raoa nai, suli
God nia bae 'urii fuana,
"'Alakwa nau 'ae, 'i tari'ina nau ku faarongo folaa ai, ni 'oe na 'Alakwa nau
ma ni nau na Maa 'oe."✡
6 God nia ka bae lau gu lao ta bali Kekeda laa Abu ka 'urii,
"'Oe na waa ni foa totoo firi 'ana 'aefoaa nia sa Melkesidek."✡
7 Aia, ma si kada sa Disas nia too 'ua lao molaagali, nia foa rigita ka angi
ma si kafo ka ruruu 'i maana talea God waa ne saitomana ka faamauri nia
faasia maea. Sa Disas ka faatu'uu nia 'i tala'ana ma ka sae'inito 'ana God. Ma
God ka rongoa foa laa nia.
8 Sui boroi 'ana nia na 'Alakwa God, nia liu lau guu lao 'afitaie ki. Ma na
'afitaia nai ki ne adea nia ka saitomana ade sulia lae.
9 Ma na 'afitaia nai ki ne adea sa Disas waa foa ni gwau nai ka ali'afu. Nia
ne mauria firi 'e lea mai faasi nia fua toaa neki sui guu da ade suli nia.
10 Ma ni nia ne God 'e fili nia mai uri ka foa ni gwau 'ana 'aefoaa sa
Melkesidek.*

Na kwaifamanataie uri dau ngasi lae 'ana manata mamana lae

11 Ma ni kameli meli dooria meli kai bae sulia tai doo 'oro lau fuamolu. Ma
sui ka 'afitai, suli kamolu molu fofonoa ma ka nao molu si saitoma 'ali'ali 'ana
doo ki.

✡ **5:5** Sam 2:7 ✡ **5:6** Sam 110:4 * **5:10** Sa Melkesidek suana Dionesis 14:17-24.

12 Kamolu molu manata mamana mai 'ana sa Disas ka tau naa, ma ka
bobola fainia sae molu ka toolangaidoo naa fua toae ki 'i tari'ina ma sui
ka nao guu. Kamolu nee molu kwai 'atoi 'ua gwamolu uria ta wane fua
toolangai lana lau doo nai ki fuamolu. Nia talafana gwana sae na susu 'ua
gwana ne bobola fai kamolu. Na toolangaidooa totoonao baki 'ana bae lana
God boroi 'ana, kamolu nao molu si saitoma diana 'ua gu ai mala 'ana bae
kamolu nao molu si bobola 'ua fai fanga ngasi ki.
13 Na wane ne nia susu 'ua gwana, nia wela tu'uu 'ua gwana, ma nia ka nao
si saitomana 'ua guu doo 'o'olo ki.
14 Aia, ma na wane ne nia 'ania fanga ngasi ki, nia waa baite naa ma ka
saitomana naa doo neki diana ma doo neki ta'aa.

6

1 Doo ne adea guu, kolu ka 'idu kolu ka lea lau faasia toolangaidooa
totoonao baki sulia Kraes nai. Ma kolu ka lea lau uri lelea kolu ka rafo diana
'ana manata mamana laa kolu 'ani nia. Nia diana uri kolu ka 'idu lau faasia
toolangaidooa totoonao baki gwana sulia bulasi manataa lae faasia ade laa
neki da kai talai kolu uria maee ma na manata mamana lae 'ana God.
2 Ma kolu si redua gwakolu toolangaidooa sulia birangana siuabu lae ma
na alu 'aba lae faafia wane ki. Ma sulia toolangaidooa sulia tatae lae faasia
maea ma na kwakwaea totoo firi ne God kai falea fua toaa ade faasia ki.
3 Lea sae manata lana God, si doo tara kolu kai ilia ne kolu kai rafo 'ana
manata mamana laa kolu 'ana Kraes.
4 Na toaa manata mamana ki, lea kera da lukasia naa manata mamana laa
kera, nia 'afitai 'asia naa uri daka ili ta doo 'ani kera uri daka bulasi manataa
lau. Suli kera da totoo na mai lao folaa laa nia God, ma daka ngali toi na mai
fale laa bae God 'e falea mai, ma daka dao toi lau gu mai rao lana Anoedoo
Abu lao mauria kera ki,
5 ma daka dao toi na mai diana lana bae lana God, ma daka suana sui naa
rao lana rigitaa ki 'ana molaagali falu.
6 Ma sui boroi 'ana kera daka 'uri nai, kera daka lukasia gwada manata
mamana laa kera 'ana God. Nia 'afitai 'asia naa uri daka ili ta doo 'ani kera
uri oli daka bulasi manataa lau. Si ade laa nai kera ilia nia talafana sae kera
oli daka foto faafia lau 'Alakwa nia God 'ana 'airarafolo, ma daka faa noni
susuala lau 'ani nia 'i maana toae.
7 Aia, na toae ki da mala 'ana saegano ne ute 'arungia 'ana si kada 'oro. Ne
ta wane nia fasia ta 'ai ni 'ani lana ai ma ka bulao 'i seeri. God ne falea dianae
fua lao si saegano nai.
8 Ma lea na 'ai 'e'ete ki ma nao na lalano kwasi ki gwana da bulao 'i seeri,
si saegano nai ka too gwana fua mange ma God kai falea kwakwaea fua si
saegano nai ma na ere kai sarufia.
9 Aia, toaa kwaimani nau ki 'ae, sui boroi 'ana meli ka bae 'uri nai fuamolu,
kameli meli saitomana manata mamana laa kamolu nia tetede gwana ma
ka nao si sui, suli kamolu molu too naa 'ana mauria falu ne God nia falea
fuamolu.
10 God nia 'o'olo ka totoo firi ma ka nao si manata buro 'ana raoa diana ne
molu ilia ki, ma ka nao lelea si manata buro 'ana liosaua ne molu faatainia
'ana kada molu 'adomia toaa nia ki mai 'i nao ma 'i tari'ina lau guu.
11 Lio meli naa ne uri kamolu sui guu molu ka liosau 'ana toae ki, lelea ka
dao 'ana fa sato 'isi, uri molu ka ngalia doo neki sui guu molu lio kwaimaasi
maasia fasi 'i salo.

12 Ma ni kameli nao meli si dooria uri molu ka noni'ela. Molu liokwaisulii
'ana toaa neki da ngalia doo neki God nia alangainia fuada suli kera da
manata mamana ki 'ani nia ma daka too 'ana mamarato lae.

Na alangaia nia God

13 Aia, molu manata fasi 'amolu sulia sa 'Abraham. 'Ana si kada bae God
nia alangai fuana, nia faangasia na alangaia nia 'ana satana 'i tala'ana, suli
nao lau ne nia baita ka talua God uri faangasi lana alangaia nai.
14 Ma God ka bae 'urii,
“Nia mamana 'asia naa, nau kwai faadiana 'oe, ma nau kwai ilia kwalafaa
'oe da kai 'oro.”✡
15 Ma sa 'Abraham nia 'e mamarato gwana lelea nia ka ngalia guu doo ne
God alangainia ki.
16 Si kada ta wane nia tofe abu, nia faangasia tofe laa nia 'ana satana doo
ne 'initoa ka talu nia. Ma lea nia 'uri nai, wane ki sui guu daka manata fifii
'ana doo ne nia saea.
17 God nia dooria na toaa ne da kai ngalia doo neki nia alangainia fuada
uri daka saitoma diana ai ne nia kai ilia guu doo ne nia manata toi, 'afitai ka
nao ma 'i seeri nia ka tofe abu.
18 Roo si doo ki ne nao si tatala naa. Etana si doo, na alangaia nia God. Ma
ruana si doo, na faangasi lana alangaia nia 'ana satana 'i tala'ana. Uri maana
roo si doo nai ki, kolu ka saitomana ne God nia 'afitai ka suke.
'I seeri, ni kolu toaa ne kolu tafi mai sia God uri kolu ka agwa 'i nunufana
ma kolu ka maasia alangaia nia ki, kolu ka too 'ana manata ngadoa ne baita
tasa.
19 Aia, na manata ngadoa kolu 'ana God nia adea manata lakolu ka ngado
ma ka lau mala 'ana ta gwalu ne daua baru ka ngado. Nia ne ruu ka dao mai
lao lalo abu nia God.
20 Si kula nai bae sa Disas waa foa ni gwau totoo firi bae 'ana 'aefoaa nia sa
Melkesidek✡nia ruu ka dao ai 'i totoonao 'ani kolu uri ka 'adomi kolu.

7

Sa Melkesidek nia 'initoa ka talua fiiwane sa Lifae

1 Sa Melkesidek nia waa 'inito 'ana maefera 'i Salem ma na waa ni foa talea
God na gwautasaliu. 'Ana tii si kada, sa 'Abraham nia oli mai uri fera kera
faasia firua nai nia ilia fai toaa 'inito nai ki ma ka siitasa 'ani kera. 'I seeri, sa
Melkesidek ka toda nia sulia taale ka falea dianae fuana.
2 Ma sa 'Abraham ka falea tangafulu 'ana 'okona doo nai ki nia ngalida ki
mai 'ana firua nai fuana.
Na satae doo nai sa Melkesidek, nia toolangainia, “Na wane 'inito 'ana
'o'oloe.” Ma ni nia lau guu na wane 'inito 'ana maefera 'i Salem ne toolan-
gainia, “Na wane 'inito 'ana aroaroe.”
3 Kolu nao kolu si saitomana sa tii ne maa nia sa Melkesidek, ma nao tii ne
gaa nia, ma ka nao kolu si saitomana na talisibaraa suli nia. Ma ni kolu ka
nao kolu si saitomana lau guu tasi ununua sulia si kada ne nia futa ai ma si
kada ne nia mae ai. Nia 'uri nai, sa Melkesidek nia mala 'ana Wela nia God
suli ne nia na wane ni foa totoo firi.
4 Molu manata toi fasi 'amolu na 'initoa tasa lana sa Melkesidek! Sa
'Abraham na kokoo talingai kolu bae boroi 'e falea tangafulu 'ana 'okona doo
'e ngalia mai 'ana omea nai ki fuana.

✡ **6:14** Dionisis 22:16,17 ✡ **6:20** Sam 110:4

5 Aia, na waa ni foa ki 'ana fiiwane sa Lifae bae taki 'e saea fuada uri
daka ngalia tangafulu ki faasia toaa Diu ki, sui boroi 'ana kera toolada ki lau
gwada 'ana kwalafaa sa 'Abraham.
6 Aia, ma sa Melkesidek nia nao lau ta waa faasia fiiwane sa Lifae. Ma
sui boroi 'ana sa 'Abraham ka falea tangafulu 'ana 'okona doo nia ki fua sa
Melkesidek ma nia ka falea dianae fua sa 'Abraham. Ma sui sa 'Abraham 'ana
bae God alangai mai fuana.
7 Na wane ne nia falea dianae, nia 'inito ka talua wane ne nia ngalia dianae.
8 Na wane ni foa ki kera toa faasia fiiwane sa Lifae ma na toa fua ngali lana
tangafulu 'ana doo ki sui guu. Sui boroi 'ana, kera da kai mae lau gwada. Aia,
sa Melkesidek nia 'e ngalia na tangafulu 'ana 'okona doo sa 'Abraham, ma
kolu ka saitomana na Kekeda laa Abu nia saea sa Melkesidek nia mauri 'ua
gwana.
9 Na fiiwane sa Lifae, na fiiwane naa uri ngali lana tangafulu 'ana doo ki
faasia toae ki. Ma sui 'i tari'ina nai, kolu tala'ana kolu ka saea ne kera da falea
lau guu na tangafulu kera fua sa Melkesidek 'ana si kada nai sa 'Abraham nia
falea tangafulu fuana.
10 Nia 'uri nai suli fiiwane sa Lifae nia futa gwana 'i burina sa 'Abraham
waa ne falea tangafulu nai fua sa Melkesidek.
11 Na 'aefoaa bae 'ana fiiwane sa Lifae naa bae God nia falea mai taki fua
toaa 'Israel sulia. Aia, lea sae 'aefoaa nai 'ana fiiwane sa Lifae nia ka 'o'olo
tiifau naa 'ana ili lana raoa nia fua God, tara 'afitai God ka falea lau mai ta
waa ni foa falu ne kai foa 'ana 'aefoaa nia sa Melkesidek, ma ka nao lau 'ana
'aefoaa nia sa 'Aaron 'ana fiiwane nia sa Lifae.
12 Aia, si kada na 'aefoae 'e tatala naa, na taki nai 'e lea kwaimani fainia
boroi nia ka tatala lau guu.
13 Aia, sa Disas na Aofia ne da kekeda mai suli nia nai, nia nao lau waa 'ana
fiiwane sa Lifae. Ma na fiiwane nia sa Disas boroi, nao ta waa ai si foa gu
mai.
14 Na tio folaa lana si doo nai nia 'urii, sa Disas ne nia futa 'ana fiiwane sa
Diuda. Aia, ma sa Mosis boroi nia nao si bae gu mai sulia ta wane ni foa fasi
lao fiiwane nai.

Sa Disas nia foa 'ana 'aefoaa sa Melkesidek

15 Aia ma ni kolu, kolu saitomana si doo nai nia folaa diana 'asia naa, suli ne
tii wane ni foa 'e'ete naa ne sakatafa lau mai, ne nia mala 'ana sa Melkesidek.
16 Waa ni foa falu nai nia nao lau ta waa 'ana fiiwane kera waa ni foa ki 'ua
guu sulia bae lana taki. Nia na waa ni foa lau 'ana sulia tetedea nia mauria
firi.
17 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,
“'Oe na waa ni foa totoo firi 'ana 'aefoaa sa Melkesidek.”✡
18 Kolu, kolu saitomana sui naa na taki bae sulia waa ni foa, God nia talana
sui naa suli 'e makeso ma ka nao si bobola fai 'adomi lana wane.
19 Suli na taki nai 'e 'afitai 'asia naa ka 'olosia doo ki tiifau. 'I tari'ina nee,
God nia safalia naa tii si doo diana tasa lau ne kolu ka manata ngado ai, ne
adea kolu ka 'idu karangia mai God.
20 Ma si doo falu nai nia diana ka tasa lau, suli God nia tofe abu 'ana si kada
nia faa foaa sa Disas. 'Ana si kada kera da faa foaa waa ni foa ki 'ana fiiwane
sa Lifae, God nao si tofe abu guu 'uri nai.
21 Aia, sa Disas 'ana ne God 'e faafoa nia ma ka tofe abu, suli na Kekeda laa
Abu nia bae 'urii,
“God nia tofe abu naa, ma nia 'afitai ka talana lau manata lana.

✡ **7:17** Sam 110:4

''Oe na waa ni foa totoo firi.' "✡
22 Na tofe abu laa nai God 'e ilia, nia lau 'ana ne faatainia alangaia nee 'i
nunufana sa Disas 'e diana ka tasa 'ana alangaia bae 'i nunufana taki.
23 Tasi doo lau ne faatainia diana tasa lana alangaia falu nee ne, na 'aefoaa
bae 'ana fiiwane sa Lifae nia too 'ana waa ni foa 'oro ki suli da mae ki ma
daka talada ki ka lelea gwana.
24 Aia foaa ne sa Disas nia ilia, 'e 'afitai ka tatala lau suli sa Disas nia totoo
firi.
25 Ma nia ne adea ma sa Disas ka tala'ana faamauri lana tiifau toaa ne da
lea mai sia God 'i nunufana. Suli sa Disas nia 'e mauri ka totoo firi uri ka bae
suli kera 'i naofana God.
26 Na doo nai ki ne adea sa Disas nia na waa foa ni gwau ne bobola diana
'asia naa fai kolu. Suli ne nia 'e abu ka tasa ma ka nao tasi doo garo 'ani nia,
ma ka nao tasi doo ta'aa si tauwela nia. God 'e lafu nia faasia matangana toaa
abulo ta'aa ki, ma ka alu nia ka too na mai 'i salo.
27 Sa Disas nao si abulo ta'aa mala 'ana waa foa ni gwau baki 'ana kada 'i
nao, bae da falea lau guu afuafua kera ki 'afa sato ki sui guu fua abulo ta'aa
laa kera ki sui fatai dafi ngali mai afuafue ki fua abulo ta'aa laa kera toae ki.
Sa Disas nia falea mauria nia mala 'ana ta afuafua fua abulo ta'aa lae sui naa,
ma fua si kada ki sui naa.
28 Si kada kera da filia wane ki sulia taki sa Mosis uri daka foa, kera wane
doo makeso ki gwana. Ma sui totoo ka tau naa 'i buri, God nia kafi filia
'Alakwa nia uri ka foa ni gwau ma kafi tofe abu, suli nia na waa 'o'olo tiifau
ma ka totoo firi.

8

Sa Disas waa foa ni gwau fua 'adomi lakolu lae

1 Aia, na malutana doo nai meli bae sulia fuamolu nai nia 'urii nai: Ni kolu
ne kolu too 'ana waa foa ni gwau diana tasa ne nia too 'i bali aolo 'ana God si
kula 'ana 'initoae 'i salo.
2 Ne nia ili raoa 'i seeri lao raa'ai mamana nai lao lalo abu 'i salo. Si kula
nai Aofia 'e tala saungainia ma ka nao lau wane gwana ne saungainia.
3 Na waa foa ni gwau ki sui guu da falea falee ki ma na afuafue ki talea God.
Doo nai ne adea Kraes lau guu na waa foa ni gwau kolu nai ka too lau guu
'ana afuafue uri fale lana.
4 Aia, ma lea sae Kraes ka too gwana kau lao ano nee, nia tara ka nao si
bobola guu uri nia ka foa suli ne kolu, kolu too sui naa 'ana waa ni foa 'oro ki
uri fale lana afuafue ki mala 'ana doo ne taki 'e saea.
5 Si kula ne waa ni foa neki da rao 'i laona 'ana ano nee, nia na nununa
gwana na lalo abu mamana nai 'e nii 'i salo. Si bae nai, God nia faarongoa
sui na mai sa Mosis ai 'ana si kada bae nia kwaimaakwali naa uri saungai
lana raa'ai nia God. God nia bae 'urii,
"'O saungainia doo neki sui guu ka lea 'o'olo sulia doo bae ku faatainia fuamu
gwau uo loko."✡
6 'I tari'ina nee, na raoa ne sa Disas waa ni foa nee nia ilia, 'e diana ka tasa
'ana doo ne waa ni foa neki lao ano nee da ilia. Suli na alangaia ne sa Disas
nia rao sulia lau guu 'e diana tasa 'ana alangaia bae 'i nao. Na alangaia falu
nee nia 'initoa tasa, suli 'e rao fafona alangaia rigita nia ki God.
7 Lea sae na alangaia totoonao bae ka nao tasi doo si garo ai, tara ka nao
dasi sasi guu uri saungai lana ta alangaia falu lau.

✡ **7:21** Sam 110:4 ✡ **8:5** 'Eksades 25:40

8 Aia, ma God ne nia suana toaa nia ki nao dasi ade guu sulia alangaia
totoonao nai, ma nia ka bae 'urii,
“Nau Aofia ku bae 'urii; 'ana si kada nii 'ua mai tara nau kwai alangai falu
uri faamauri lana toaa nau 'Israel.
9 Na alangaia falu nai, tara nia nao si mala 'ana alangaia totoonao bae ku ilia
fua kokoo bora kera ki 'ana si kada ku talai kera faasia fera 'i 'Isib.
Kera toaa nai, nao dasi too guu sulia malutana alangaia nai.
Uri maana si doo nai, nau ku faiburi 'ani kera.
10 Na alangaia falu nai kwai ilia uria faamauri lana kwalafaa 'i 'Israel nia
'urii:
Nau kwai alua taki nau ka too lao manata lada ki, ma kwai kedaa ka nii lao
mangoda ki.
Tara nau God kera naa uri foosi lana, ma ni kera toaa nau naa.
11 Tara na wane 'i tala'ana nao si sasi lau uri ta wane ka toolangaidoo suli
nau fuana.
Suli 'ana si kada nai, kera sui guu, 'ita 'ana wane 'initoe ki lea ka dao 'ana
wane malania ki, kera da kai tala saitomaku gwada.
12 Ma ni nau kwai manata lukea ade ta'aa laa kera ki, ma kwai manata buro
'ana abulo ta'aa laa kera ki.”✡
13 Aia, si baea nai God nia saea nai, 'e ilia na alangaia totoonao bae ka kwali
naa. 'I seeri guu, na alangaia kwali nai ka fura naa uri nao'ana lae.

9

Na foae lao ano nee ma 'i salo

1 Aia na alangaia totoonao bae 'i matangana God fai toaa nia ki 'Israel, 'e
too 'ana si baea fifii ki sulia malutana foaa ne kera da kai foosi nia ai. Nia ka
bae lau gu sulia malutana Raa'ai Abu bae.
2 Na Raa'ai Abu nai kera da saungainia 'ana roo kadabeu ki. Etana kadabeu
kera da 'ailia 'ana “Kadabeu abu.” Bae kera da alua tii doo ni faa goorungai
lana kwesu 'i gwauna ka uu 'i laona. Na gwegwele fua alu lana beret fale
lana baki fua God ka nii lau guu 'i seeri.
3 Kera daka tarungainia tii reba maku baita nai ka liu folo suusia lao
tofungana beu nai. Ma na kadabeu nai daka 'ailia 'ana “Kadabeu abu tasa.”
4 Kera daka saungainia tii fuliera 'ana gool fua afuafu lae ai lao kadabeu
nai. Ma na fuliera nai, na fuliera fua suungi lana doo moko diane ki ai. Kera
daka saungainia tii kisi baita nai da ulia nonina ki tiifau 'ana gool ka nii lau
gu 'i seeri. Na kisi baita nai, nia na kisi 'ana alaofue. Aia, na titiu nai da
saungainia 'ana gool, ma na fanga bae da 'ailia 'ana “Mana” ka nii laona,
ne nii lao kisi baita nai. Na kubau bae sa 'Aaron bae suana lana 'e 'uria ta
takadoo nao si afuraga 'ua, nia lau gu ne nii lao kisi baita nai. Ma na roo si
reba fau baki God nia kedaa alangaia nia ai bae ka nii lau gu 'i laona.
5 Aia, kera da saungainia nunui 'ensel ki daka alu fafona kisi baita nai uri
ka faatainia God 'e nii seeri. Na 'ensel nai ki da too 'ana kukubada ki ne da
tegwara otofana maedoo nai uri bilaki lana kisi baita nai. Na maedoo nai
na kula fua manata luke lana abulo ta'aa lae. Aia, ma ni kolu 'afitai kolu ka
toolangaidoo naa sulia doo nai ki tiifau 'i tari'ina.
6 Ma si kada kera da saungainia doo nai ki sui guu lelea ka sui naa, na waa
ni foa ki kera daka ruu lao kadabeu abu totoonao bae 'afa sato ki sui guu uri
daka ilia raoa kera 'i seeri.

✡ **8:12** Dioromaea 31:31-34

7 Aia, na ruana kadabeu abu bae da 'ailia 'ana “Kadabeu abu tasa,” taifilia waa foa ni gwau gu ne kai ruu 'i laona ma 'ana tii si kada guu laona fa ngali. Ma si kada nia ruu kau, nia ka ngalia na mone 'abu ne ka ruu kau fainia uri fale lana uria 'olosi lana abulo ta'aa laa nia ki 'i tala'ana ma na abulo ta'aa laa ne toae ki da ilia lao ulafusidooe.
8 Aia, Na Anoedoo Abu nia faatainia fuakolu 'ana doo nai ki, ne si kada ne raa'ai kwali nai nia tio 'ua gwana kolu 'afitai kolu ka ruu lao kadabeu abu tasa nai.
9 Si doo nai 'e faatainia ne kolu 'i tari'ina, na fale lana falee ki ma na afuafue ki 'ana noni fua God 'e 'afitai ka tala'ana faafaalu lana manatae wane.
10 Suli na baea fifii ki sulia doo nai ki, da bae sulia fange ma si kafo uri faafaalu lae gwana 'ana noni. Na doo nai ki sulia bali 'ana noni gwana, doo 'e too gwana 'uri nai maasia si kada God nia talana sui naa 'ana 'okodoo falu.
11 Aia, ma Kraes nia na waa foa ni gwau kolu 'i tari'ina ne nia ngalia mai doo diane ki. Ma nia ka rao lao Raa'ai Abu 'i salo, ne nao lau wane 'ana molaagali nia saungainia, ne 'e diana ma ka 'initoa tasa.
12 Ma sa Disas Kraes nia ruu 'ana tii si kada guu lao “Kadabeu abu tasa liu” nai nii mai 'i salo, ma nia nao oli si ruu lau 'i laona 'ana ruana si kada. Ma 'ana si kada nia ruu 'i laona, nia nao si ngalia lau kau 'abuna nanigot ki ma na buluka ki uri afuafu lae ai. Nia ruu lau 'ana uri ka falea 'abuna 'i tala'ana fua afuafu lae ai, ma 'i seeri nia ka ilia ka walude fuakolu uri too lae 'ana mauria firi.
13 Suli si doo ne taki 'e faatainia, lea ta wane boroi 'ana nia nao si sasaolia 'i maana God, na waa ni foa nia faafaalu nia 'ana tagarangai lana 'abuna nanigot ma buluka, fue faasia kale buluka.
14 Aia, ma lea nia walude gwana fua ka faafaalu gwana 'ana 'abuna buluka ma na nanigot ki, 'i seeri nia tasa lau ne lea sa nia ka falu nunufana 'abuna sa Disas Kraes. Ma 'ana 'adomi lana Anoedoo Abu totoo firi, sa Disas Kraes nia afuafu 'ana nonina 'i tala'ana talea God, ma nia ka nao si too 'ana tasi garo laa. Ma sulia ne 'abuna, nia faa faalua mauri lakolu sui guu uri kolu ka rao fua God mauri mamana. Ma ka nao kolu si ilia lau tasi doo ne kai talai kolu uri lao maea.

Na 'abu nia faatainia God nia ala faafia alangaia nia

15 Ma suli ne nia 'uri nai, sa Disas Kraes naa ne wane gwaungai 'ana alangaia falu uri toaa ne God 'aili kera mai daka ngalia mauria firi ne God nia alangainia. Nia walude gwana fua God nia ka ade 'uri nai, nunufana mae lana sa Disas Kraes. Ma nunufana mae lana sa Disas Kraes, God nia ngalia naa ta'aa laa kera toaa ne da ilia 'ana si kada na alangaia totoonao nia gwaungai 'ua fuada.
16 Aia, molu manata fasi sulia na wane ne nia kedaa tasi 'aba doo ne faatainia lea nia mae tara tii ne kai ngalia totodaa nia ki. 'Ana si kada ne wane nai 'e kedaa 'aba doo nai 'e mae naa, nia 'initoa uri daka faatainia mamana lana ne nia mae naa sui fatai na wane nai da bae sulia lao 'aba doo nai nia kafi ngalia totodaa nai ki.
17 Ma lea wane nai kedaa 'aba doo nai ka mauri 'ua gwana, na doo nai nia kedaa nia 'afitai ka fuli. Ma lea nia ka mae fatai, na doo nai nia kedaa ki kafi fuli.
18 Doo ne adea guu na alangaia totoonao bae God nia dao mamana si kada kera tagarangainia 'abu bae.
19 Nia 'uri nai, sa Mosis nia toolangaidoo fua toaa 'i nao ki sulia doo baki sui guu na taki bae fifii uri ili lana, sui nia ka ngalia 'abu faasia na buluka ki

ma na nanigot ki, nia ka dolalia 'ana kafo. Sui nia ka lolomainia si ifu sifsif
'a'abua nai da kania maana si 'ai nai da 'ailia 'ana “Hisob.” Sui nia ka tangasia
'ana fafona buka nai da kedaa taki nai ki ai, sui nia ka tangasia lau guu faafia
toae ki.
20 Ma sa Mosis nia ka bae 'urii, “Na 'abu nee nia faatainia alangaia ne God
nia odu kamolu fua ade lae sulia nia 'e mamana naa.”
21 Nia ka ade lau gu 'uri nai 'ana raa'ai abu nai da saungainia 'ana maku
ma na 'okona doo nai ki sui guu fua rao lae 'ana afuafue ki talea God.
22 Na doo mamane taki nia saea ne, 'oro lana doo ki sui guu daka faa faalua
'ana 'abu. Ma lea nao dasi saungia ta doo mauri uri 'abuna ka igwa, God nia
'afitai ka manata lukea abulo ta'aa lae.

Afuafu laa nia sa Disas Kraes nia ngalia abulo ta'aa lae ki

23 'Okona doo nai ni rao lae 'ana afuafu lae talea God lao ano nee na
nununa ki gwana doo mamana neki nii mai 'i salo. Nia ne adea daka faa
faaluda na mone 'ana 'abu. Na doo mamana nai ki 'i salo da kwai 'atoi 'ana
afuafua ne diana tasa ka talua lau afuafua nai ki.
24 Suli 'ana si kada sa Disas Kraes 'e falea na afuafua nia talea God, nia nao
si ruu lao Raa'ai 'i seki lao ano nee ne wane ki da saungainia ka mala gwana
nununa Raa'ai mamana nai 'i salo. Nia lea uria 'i salo, ma 'i seeri nia ka too
fai God fua 'adomi lakolu lae.
25 Ma 'afa ngali ki sui guu, na waa foa ni gwau kera toaa Diu ki, nia ruu
lao “Kadabeu abu tasa” 'ana Beu Abu nia God seki 'i ano, 'ana tii si kada lao
tii fa ngali uri fale lana afuafua 'ana 'abuna doo mauri 'e'ete ki. Aia, ma sa
Disas Kraes nia nao si ruu 'ana si kada 'oro ki fua fale lana afuafua 'ani nia 'i
tala'ana.
26 Suli lea nia 'uri nai, 'ita mai 'ana safali lana saungai lana molaagali, nia
nonifii firi gwana 'ana kada 'oro ki. Sui boroi 'ana 'ana si kada 'isi neki, nia lea
mai 'ana tii si kada gwana uri nia ka ngalia ta'aa lae ki 'ana fale lana afuafua
'ana nonina 'i tala'ana. Ma nia ka nao si ade naa 'uri nai lau.
27 Aia, toaa lao molaagali nee, da mae 'ana tii si kada guu, sui burina God
ka keto kera naa.
28 Ma sa Disas Kraes nia ka mae 'ana tii si kada guu uri afuafu lae uria ngali
lana ta'aa laa kera toaa 'oro ki. Ma nia kai oli lau mai uria 'i ano, nao lau uri
ngali lana lau ta'aa laa kera wane ki. Nia kai oli lau 'ana mai uria faamauri
lana toaa ne da kwaimaasi maasi nia ki.

10

1 Na taki sa Mosis na nununa gwana doo mamana diana tasa neki sa Disas
nia ilida ki fuakolu. Na taki bae nia saea, kera da falea afuafue ki ka lelea firi
gwana 'afa ngali ki sui guu. Ma na afuafue ki daka 'afitai uri ili lana ta wane
'ana toaa baki da faabaitaa God uri ka 'o'olo tiifau 'i maana God.
2 Lea sae na afuafua baki daka faa faalua sui naa mauria kera ki toaa da
foa ki, tara kera 'afitai daka oliolia lau na afuafua nai ki, suli da saitomana
God nia manata lukea naa abulo ta'aa laa kera ki tiifau. Ma ni kera ka nao
dasi manata liodila lau sulia abulo ta'aa laa kera ki.
3 Sui ma 'afa ngali ki sui guu, na afuafua kera ki da adea daka manata toi
lau abulo ta'aa laa kera ki.
4 Suli nia 'afitai uri 'abuna buluka ma na nanigot ki daka ngalia abulo ta'aa
lae.
5 Doo ne adea guu, si kada sa Disas Kraes kai lea mai lao molaagali, nia bae
'urii fua God,
“'Oe nao 'osi dooria guu na afuafue ma na fale laa neki da ngalida ki mai
siamu. Na noniidoe lau 'ana ne 'oe ade akau ai fuaku.

6 'Oe nao 'osi manata ele guu sulia na afuafua neki uri suungi tiifau lae ai tale
'oe ma na afuafua neki uri manata luke lana abulo ta'aa lae ki.
7 Nia ne nau ku bae 'urii, ‘God 'ae, nau ne ku dao naa uri ili lana doori lamu
'uri doo bae da kekeda mai sulia lao Kekeda laa Abu ki.’ ”✡
8 'I totoonao, Kraes nia bae 'urii fua God, “God 'ae! 'Oe nao 'osi dooria guu na afuafua neki uri suungi tiifau lae ai tale 'oe ma ka nao 'osi manata ele gu sulia afuafua neki uri manata luke lana abulo ta'aa lae ki.” Nia 'e bae 'uri nai sui boroi 'ana taki sa Mosis ka saea fua toae uri daka ngali mai afuafua nai ki.
9 Sui, sa Disas nia ka bae 'urii fua God, “God 'ae! Nau ku dao naa uri ili lana doori lamu.” Si baea nai 'e faatainia God nia faasuia naa 'aini afuafua baki 'ana ade lae sulia taki ma ka talana sui naa 'ana afuafua nia sa Disas Kraes.
10 Ma uri maana ne sa Disas Kraes nia ade sulia doori lana God, God nia ka ngalia naa abulo ta'aa laa kolu ki ma ka faafaalu kolu naa. Tii fa afuafu laa nai sa Disas Kraes nia ilia 'ani nia 'i tala'ana 'ana tii si kada guu, nia oli nao si ilia lau 'ana ruana si kada.
11 Waa ni foa kera Diu ki da ruu lao lalo abu bae 'afa sato ki sui guu uri fale lana afuafue ki 'ana si kada 'oro ki. Sui boroi 'ana na afuafua nai ki nao dasi bobola guu fai ngali lana abulo ta'aa laa kera toae ki.
12 Aia ma sa Disas Kraes, nia falea afuafua nia 'ana tii si kada guu fua ngali lana abulo ta'aa lae ki tiifau. Nia ilia si doo nai lea sui nia lea ka nii naa 'i bali aolo 'ana God suli si raoa nia 'ana afuafu lae 'e sui naa.
13 Sa Disas Kraes nia too gwana 'i seeri 'i tari'ina, ne nia maasia gwana si kada God kai siitasa 'ana malimae nia ki ma ka alu nia Kraes ka 'inito 'ani kera.
14 Aia, 'ana tii afuafua nai gwana Kraes ka 'olosi diana tiifau naa 'ana toaa ne God nia 'aili kera mai daka too ki fuana.
15 Na Anoedoo Abu nia bae lau gu sulia si doo nai ka 'urii,
16 “Lao fa sato ne kai dao mai, nau na Aofia kwai faarongo kera 'ana tii
alangaia falu uri faamauri lada lae ne nia 'urii;
Nau kwai alua taki nau lao manata lada, ma kwai kedaa lao mauria kera ki.”✡
17 Na Anoedoo Abu nia ka bae lau gu 'urii,
“Nau kwai manata buro 'ana abulo ta'aa laa kera ki ma na ade faasia laa kera
'ana taki.”✡
18 Si kada God nia manata lukea naa abulo ta'aa lae ki, na afuafu lae fua abulo ta'aa lae nia 'e sui naa.

Molu dau ngasi 'ana manata mamana laa kamolu 'ana God

19 Toaafuta nau ki 'ae, doo ne adea guu na mae lana sa Disas ka falea noniraa lae fuakolu uri dao lae siana lao Kadabeu Abu tasa nia nai.
20 Sa Disas nia kwaia tala falu fuakolu uri dao lae sia God, ne nia afuafu 'ana nonina, uri kolu ka too 'ana mauria firi fai Kraes.
21 Kolu, kolu too naa 'ana tii waa foa ni gwau diana tasa ne 'inito 'ana toaa nia ki God.
22 Doo ne adea guu, alu kolu lea mai sia God 'ana foa laa mamane ma 'ana manata mamana laa ne ngado suli ne kolu saitomana God nia faafaalu kolu sui naa 'i nunufana Kraes. Ma kolu ka siuabu sui naa uri faatai lana God nia faafaalu kolu naa.
23 Kolu, kolu faarongoa toae ki ne kolu manata ngado 'ana God. Alu kolu dau ngasi 'ana manata mamana lae maasia doo baki God 'e alangainia fuakolu, suli nia kai ili mamana 'ana doo nia saea.

✡ **10:7** Sam 40:6-8 ✡ **10:16** Dioromaea 31:33 ✡ **10:17** Dioromaea 31:34

24 Alu kolu manata toi 'akolu ili lana doo diane ki fuakolu kwailiu uri kolu
ka faatainia liosaue fuakolu kwailiu uri kolu ka ilia doo diane ki.
25 Nao kolu si lio ekwatainia ofu kwaimani laa kolu, mala 'ana tai wane ki
da ilia. Kolu ofu kwaimani 'akolu uri kolu ka kwaiboongi fuakolu kwailiu,
suli kolu saitomana fa sato uri dao lana mai Aofia 'e kwai karangi naa.
26 Lea kolu abulo ta'aa ka lelea gwana burina ne kolu lio saitomana sui naa
toolangaidooa mamana nee, 'i seeri nia nao naa ta afuafua lau uri ngali lana
abulo ta'aa laa kolu ki.
27 Ma lea ta wane ka ade 'uri nai, nia ka maungia 'ana kwakwaea baita ma
na era sasaru ne God kai falea mai uri sarufi lana malimae nia ki.
28 'Ana kada 'i nao, wane ne ade faasia taki sa Mosis, ta roo wane ma nao
ta olu wane daka faamamanea naa, na wane nai daka saungia naa ma 'afitai
daka obi lau 'ani nia.
29 Ma lea nia 'uri nai 'ana taki sa Mosis, na wane ne ote nia 'ana 'Alakwa
God 'i tari'ina, nia kai ngalia kwakwaea ne baita tasa fatai. Suli na abulo
lana wane nai nia faatainia nia manata toi sae sa 'Alakwa nia God nao si
'initoa guu ma na mae lana Kraes nunufana alangaia falu nee fuana nia
oedoe gwana. Aia, na wane nai nia ka bae ta'aalia lau guu na Anoedoo Abu
nee 'ana ade dianae.
30 Suli kolu saitomana God nia bae 'urii, “Na duu mae lae doo nau, suli nau
ne kwai falea kwakwaea fua toae ki uri maana abulo ta'aa lae.” Kekeda laa
Abu ka bae lau gu 'urii, “Na Aofia nia kai ketoa toaa nia ki.”
31 Si kada na God mauri nee nia ketoa wane, nia doo talingai ni mau lae ai.
32 Nao molu si manata buro 'ana susuu ta'aa laa bae molu ilia lao 'afitaia
'oro baki molu liu mai 'i laona ki 'ana si kada bae molu safali dao toi kwesu
nia Kraes.
33 Bae wane ki da ilimatai kamolu ma daka bae ta'aa fuamolu 'i maana
'oroe ki. Ma tai si kada kamolu molu ka 'adomia lau gu toaa baki da liu lau
guu lao ilimataie ki mala 'ani kamolu.
34 Ma 'ana tai si kada ki, kamolu molu ka 'adomi toaa manata mamana ki
ne da too lao lookafo, ma molu ka manatai kera lau guu. Ma molu ka ele
gwamolu 'ana si kada wane ki da ngalia 'okona doo kamolu ki ni totoda faasi
kamolu, suli molu saitomana molu kai too 'ana totodaa diana tasa totoo firi
'i salo.
35 Doo ne adea ma ni kamolu ka nao molu si mau lau nai, suli na kwaiaraa
talingai ne God nia kai falea fuamolu.
36 Molu susuu ta'aa uri molu ka lea sulia doori lana God, uri molu ka ngalia
doo neki nia alangainia fuamolu.
37 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Tara nao si tau guu na wane ne nia lea mai nia kai dao naa, ma 'afitai nia ka
dora lau mai.
38 Tii ne nia wane 'o'olo nau, alu nia too 'ana manata mamana lae.
Aia, ma lea nia ka mau ma ka oliburi lau, nau 'afitai ku ele suli nia.”✡
39 Nia ka 'uri nai boroi 'ana, kolu nao lau toaa oliburi ki ne, uri kolu ka
naofia kwakwaee uri maana. Kolu toaa kolu manata mamana 'ana God lau
'ana ne, ma nia ka faamauri kolu naa.

11

Manata mamana lae 'ana God ne nia mamana 'ana alangaia nia

1 Na manata mamana lae, nia ne wane nia manata ngado 'ana si doo ne nia
maasia 'ua kau, ma ka faamamanea si doo ne nia nao si suai guu 'ana maana.

✡ **10:38** Habakuk 2:3-4

2 Aia, na toaa baki 'ana kada 'i nao, God nia ala faafi kera suli da manata mamana 'ani nia.
3 'Ana manata mamana lae 'ana God ne kolu ka saitomana ne nia bae gwana fua doo ki sui guu daka fuli. Nia ne adea kolu ka saitomana doo neki kolu suai 'ana maa kolu da lea ki mai faasia si doo nao suai lae 'ana maa kolu.
4 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa 'Ebol ka falea afuafua diane talua afuafua sa Kein fua God. 'Ana si kada nai God nia ala faafia afuafua nia sa 'Ebol, God nia saea sa 'Ebol nia wane 'o'olo suli nia manata mamana 'ana God. Na manata mamana laa nai 'ana God ka adea si doo nai 'e fuli fua sa 'Ebol nai 'e tio tari naa uri wane ki daka manata toi ka lelea firi sui boroi 'ana sa 'Ebol ka mae 'ua ki naa.
5 'Ana manata mamana lae 'ana God ne nia ka ngali mamauri gwana 'ana sa 'Enok uria 'i salo ma ka nao si mae guu. Nia totoo ka nao'ana gwana fasi matangana toae lao molaagali, suli God 'e manata ele suli nia sui fatai kafi ngali nia uria 'i salo.
6 Lea wane nao si manata mamana 'ana God, nia 'afitai ka ilia manata lana God ka ele. Wane ne lea mai sia God, wane nai ka manata mamana ne God 'ita ka too naa ma ka kwaiarangainia toaa da nani 'initoa 'i burina.
7 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa Noa ka manata 'initoa 'ana bae lana God 'ana taue sulia doo totoo da kai fuli ki, ma 'i seeri nia ka saungainia baru baita bae uri faamauri lana bara wela nia. 'Ana manata mamana laa nia sa Noa 'ana God nia faatai folaa ai ne toaa bae lao molaagali da garo. Ma suli ne nia manata mamana, God ka saea nia waa 'o'olo.
8 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa 'Abraham lau guu ka ade sulia bae lana God 'ana si kada God 'e odu nia uri lea lae fasi maefera nia uria ta fera 'e'ete naa ne God 'e alangainia fuana. Sa 'Abraham ka faasia fera nia, sui boroi 'ana ka nao si saitomana 'i fai gu ne nia lea uria.
9 Si kada nia dao 'ana fera nai God 'e alangainia fuana, nia ka too sala gwana 'ana babale ki. Sa 'Aesak ma kokoo nia sa Diakab, keerua daru saitomana alangainia nia God fua sa 'Abraham nia doo fuadaru lau guu, ma ni keerua boroi daru ka too sala lau guu mala 'ana sa 'Abraham.
10 Sa 'Abraham nia too gwana 'uri nai, suli nia maasia 'ana fera diana totoo firi nia 'i salo ne God 'e tala saungainia.
11 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa 'Abraham lelea ka welaa, sui boroi 'ana nia ka waro ta'aa naa ma 'afe nia ni Sera ka 'aba'ato. Keerua daru welaa suli daru manata mamana 'ana God nia kai mamana fua alangaia nia.
12 Sa 'Abraham, sui boroi 'ana ka waro ma ka sali mae naa, na kwalafaa nia ki da 'oro daka 'uria bubuluna salo ma onena asi ne nao dasi bobola fai idumi lana.
13 Aia toaa nai ki, kera da too 'ana manata mamana lae 'ana God lelea ka dao boroi 'i mae lada ki, kera nao dasi ngali tiifau 'ua gu 'ana doo baki sui guu God 'e alangainia fuada. Kera da suana kau doo nai ki nii tau ma daka maimaia gwada kau. Kera daka bae folaa sulida 'i naofana toae ki daka saea ne kera toaa 'e'ete 'ana fera 'e'ete naa, suli 'i salo 'ana ne fera mamana kera.
14 Na toaa nai ki da bae 'uri nai, kera da faatai folaa ai da kwaimaasi naa maasia fera mamana kera.
15 Sa 'Abraham fai toaa bae da faasia mai maefera kera, lea sae daka manata toi 'ada maefera kera nai gwana, kera saitomana daka oli gwada uria, ma sui kera nao dasi ade 'uri nai.
16 Kera da maasia lau 'ada na fera diana tasa nai 'i salo. Nia ne adea God ka manata ele gwana suli kera 'ana si kada kera saea nia God kera, suli nia 'e ade akau 'ana fera kera 'i salo uri too lae ai.

17 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa 'Abraham ka kwaifaolomai uri afuafu lae 'ana 'alakwa nia sa 'Aesak 'ana si kada bae God 'e ilitona manata mamana laa nia. Sa 'Abraham waa nai God 'e alangai fuana, nia kwaifaolomai uri ka afuafu 'ana tii fa 'alakwa 'autania nia nai
18 sui boroi 'ana God ka bae 'urii fua sa 'Abraham, "Sa 'Aesak ne nia kai lado gwauna kwalafaa 'oe."
19 Sa 'Abraham nia manata toi ne, lea sae sa 'Aesak nia ka mae boroi tara God ka tatae nia gwana faasia maea. Ma 'i seeri, nia talafana bae sae God nia tataea lau gwana sa 'Aesak faasia maea.
20 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa 'Aesak ka falea dianae fua sa Diakab fai sa 'Isoo na roo 'alakwa nia ki ma ka faarongo keerua 'ana doo totoo kai fuli ki fuadaru 'ana kada nii 'ua.
21 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa Diakab, 'ana si kada nia tio naa uri mae lana, ma ka falea dianae fua 'alakwa nia sa Diosef. Ma nia ka uu ororo sulia fa kubau nia, ma ka foosia God.
22 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa Diosef, 'ana si kada nia tio naa maasia mae lana, ma nia ka saea totoo toaa 'Israel kera da kai lea faasia fera 'i 'Isib, ma ka saea lau guu lea kera da lea naa, kera daka ngalia lau guu 'okina ki fai kera.
23 'Ana manata mamana lae 'ana God ne na maa nia fai gaa nia sa Mosis daru ka agwa nia sulia olu madama ki burina nia futa, suli daru saitomana wela nai nia wela 'initoe. Ma keerua ka nao daru si maungia guu si baea fifii nia waa 'inito 'i 'Isib uri saungi lana kala wela wane Diu ki tiifau ne dafi futa ki.
24 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa Mosis ka ote nia uri daka sae nia 'ana wela saarea nia gwana saari nia sa Fero.
25 Sa Mosis nia dooria kai nonifii 'ana fai toaa nia ki God, ma ka ote nia 'ana ele lae sulia abulo ta'aa lae doo 'e tio si tau guu.
26 Nia 'e manata toi ka diana uri daka ilimatainia faafia Kraes suli 'e diana ka talua suadooa baita ne nia 'e too ai 'i 'Isib, suli nia maasia gwana doo neki God kai falea fuana 'ana si kada nii 'ua.
27 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa Mosis ka lea faasia fera 'i 'Isib, ma ka nao si maungia guu rakesasua nia waa 'inito 'i 'Isib. Sa Mosis nia susuu ta'aa ka lea gwana suli 'e mala bae sae nia suana naa God ne nao dasi suana 'ana maaewane.
28 'Ana manata mamana lae 'ana God ne sa Mosis ka saea fua toaa 'Israel kera daka daua Fangatasaa bae, ma daka kanoa mae ki 'ana luma kera ki 'ana 'abuna kale sifsif, uri 'ensel nia God ka tasa faasi kera uri ka nao si saungia ulunao kera ki.
29 'Ana manata mamana lae 'ana God ne toaa 'Israel daka tala'ana ulu folosi lana Asi 'A'abue bae. Suli God nia faagwaua asi bae uri daka ulufolo mala kera lea gwada fafo saegano lalanga. Ma 'ana si kada toaa 'i 'Isib da tari kera kau, nia olitainia asi bae ka fungu lau gwana faafida ma kera daka kuu daka mae tiifau.
30 Na manata mamana lae 'ana God ne toaa bae 'Israel da ilia si kada kera dao 'ana maefera baita bae 'i Diorikoo. Bae kera da kalikalia labu bae sulia fiu fa sato baki lea dao 'i fiuna ma God ka okosia labu nai.
31 'Ana manata mamana lae 'ana God ne wela keni kaubare bae, ni Reehab, bae nia too lao maefera nai 'i Diorikoo, nia ka 'adomia roo waa baki da uraia maefera nai, ma 'i seeri ka nao dasi saungi nia fai toaa ade faasia bae sui guu lao fera 'i Diorikoo.
32 Aia nau ku bae mai sulia si doo nai ka dao fasi 'ana 'uri nai, suli nao kwasi too naa 'ana tasi kada uri ku bae sulia manata mamana laa kera tai wane 'oro

lau mala 'ana sa Gidion, sa Barak, sa Samson, sa Defta, sa Defet, sa Samuel, ma na brofet ki lau guu.
33 Suli na manata mamana lae 'ana God nia adea, tai wane 'ani kera da firu daka siitasa 'ana omee 'ana maefera baite ki. Tai wane 'ani kera daka ilia doo 'o'olo ki, tai wane daka ngalia naa doo neki God nia alangainia. Ma tai wane daka too kwaimani boroi fai laeon ki ka nao dasi saungi kera guu.
34 Tai wane 'ani kera lau guu da manata mamana 'ana God, na era saru baite ki nao dasi sarufida guu. Ma tai wane 'ani kera, na malimae kera ki nao dasi bobola fai saumaeli lada. Tai wane 'ani kera, sui boroi 'ana daka makeso, God ka faatetede kera lau gwana. Sui, tai wane 'ani kera daka rigita 'ana omee daka taria omee oro 'ana fera 'e'ete ki.
35 Ma tai wela keni 'ana kada 'i nao mai da manata mamana 'ana God, na wela kera ki ne mae naa boroi sui daka mauri lau gwada.
Aia, ma tai wane lau guu da manata mamana 'ana God 'ana kada 'i nao, da kwae kera uri maee. Sui nao dasi dooria guu tafi lae faasia nonifiia nai, suli da saitoma diana ai kera da kai tatae faasia maea uri too lae 'ana mauria diana tasa.
36 Tai wane 'ani kera, da 'onionga 'ani kera ki ma daka nangasi kera ki. Ma tai wane 'ani kera daka kani kera ki 'ana seni ma daka alu kera lao lookafo.
37 Tai wane 'ani kera lau guu, daka 'uifauda lelea daka mae. Ma tai wane lau guu daka folafita kera 'ana roo si doo ki. Ma tai wane 'ani kera daka saungi kera 'ana 'ila ni omee ki, nunufana manata mamana laa kera 'ana God. Ma tai wane 'ani kera, da ofi 'ana 'ungana sifsif ma nanigot ki suli da siofaa 'asia naa. Na malimae kera ki daka saketo kera ma daka ilimatai kera.
38 Ma na toaa lao molaagali nee kera nao dasi tala'ana naa too kwaimani lae fai toaa 'o'olo nai. Kera daka liu sala gwada lao fera kwasi ki, ma sulia uo ki. Daka too gwada 'ana faalume ki ma 'ana kilu lao saegano ki.
39 God nia ka ele 'asia naa sulia toaa nai ki 'i nunufana manata mamana laa kera, sui boroi 'ana kera nao dasi ngalia tiifau 'ua 'ana doo nai ki sui guu God nia alangainia fuada.
40 God nia manata toi mai si doo ne diana tasa lau nia kai fuli fuakolu. Nia 'e dooria uri toaa nai ki daka too maasi kolu, uri 'ana si kada kera da 'ado kwaimani fai kolu, ni kera fai kolu sui guu kolu kafi ngali doo nai ki nia alangainia mai.

12

God nia Maa kolu

1 Aia, na toaa manata mamana nai ki 'ana God da 'oro mamana guu, ma nia ka 'uri bae sae kera da too kwaimani gwada fai kolu ma daka bubungi kolu gwada 'i tari'ina. Doo ne adea guu, alu kolu lukasia 'akolu doo 'oro ne kwaisuusi 'ani kolu ma na abulo ta'aa laa ne rarau ngasi 'ani kolu, ma alu kolu lae 'initoa 'ana lalae laa nee uri lelea kolu ka faasuia 'ana kula ne da alua fuakolu.
2 Ma si kada kolu lae 'ana lalae laa nee, na maa kolu ka 'alea 'ua guu sa Disas waa ne safalia ma ka faafonosia manata mamana laa kolu 'ana God. Nia 'e fale nia 'i tala'ana ka mae 'ana 'airarafolo. Ma nia ka nao si bae gu sulia 'ide laa nai 'ana mae lae 'uri nai, suli nia manata toi 'ana elea baita ne nii mai buri. 'I tari'ina nee nia nii naa 'i bali aolo 'ana God, si kula 'ana 'initoae.
3 Molu manata toi doo ta'aa 'oro baki toa ta'aa baki da ilia 'ana sa Disas, uri ka nao molu si kakasa lau ma molu si lukasia lau manata mamana laa kamolu.

4 Kamolu molu susuu ta'aa 'ana firu lae fai abulo ta'aa lae, sui boroi 'ana
nao ta wane 'ani kamolu si maelia 'ua guu si doo nai.
5 Nao molu si manata buro 'ana si baea ni manata diana laa bae God nia
saea fuamolu wela nia ki, bae nia 'urii,
"Wela nau 'ae, nao 'osi bala faafia na kwai faamanatai laa nia Aofia fuamu.
Ma ka nao manata lamu si dudu 'ana si kada nia ngatafi 'oe.
6 Suli na Aofia nia 'e faamanatainia toaa ne nia liosau 'ani kera.
Ma ka kwaea toaa ne nia ala faafi kera daka maa 'ani nia."✡
7 Molu ka uu ngasi 'ana si kada God nia faolomainia 'afitaie ki daka dao
tomolu 'ana faamanatai lamolu lae, suli nia faatainia God 'e 'abarua 'ani
kamolu wela nia ki naa.
8 God nia waa 'e faamanatainia wela nia ki ma lea nia nao si faamanatai
'oe, tama 'oe nao lau wela mamana nia nai.
9 Tasi doo lau guu, kolu sui guu kolu too 'ana maa kolu ki lao molaagali nee,
ne kera da faamanatai kolu ma kolu ka sae'inito 'ani kera. Na Maa kolu 'i salo
ne nia 'initoa tasa uri kolu ka faolomainia ka faamanatai kolu uri kolu ka too
'ana mauria firi.
10 Aia, na maa kolu ki lao molaagali nee da faamanatai kolu sulia na
birangaa ne diana fuakolu, sulia si kada tu'uu gwana. Aia ma God nia
faamanatai kolu uri nia ka 'adomi kolu, ma ka faamanatai kolu uri kolu ka
too 'o'olo lau guu mala 'ani nia.
11 Ma 'ana si kada da faamanatai kolu, manata lakolu ka ta'aa suli 'e fii kolu.
Ma sui boroi 'ana 'i burina 'ana ne kolu saitomana kolu kai too 'ana aroaroe
ai suli na abulo lakolu 'e 'o'olo.

Na toolangaidooa fua 'adomi lana toaa manata mamana ki

12 Nia 'uri nai, molu dau ngasi ma molu ka uu ngasi naa 'ana manata
mamana laa kamolu 'ana God.
13 Molu fali 'o'olo sulia tala 'ana 'o'oloe uri toaa ne da angasi ma daka
makeso ki, na manata mamana laa kera ki ka ngasi ma ka nao dasi lukasia
lau.
14 Molu nani 'initoa burina too lae 'ana aroaroe na abulo aoloa lae fai wane
ki sui gwana. Lea mauria kolu ki nao si 'o'olo, nia ka 'afitai uri kolu ka suana
Aofia.
15 Molu ka lilio diana uri nao ta wane 'ani kamolu si tala faasia ade dianaa
nia God. Ma ka nao molu si faolomainia ta wane uri ka tauwelaa manata
mamana laa kamolu ki, mala 'ana ta 'ai ne fufuana 'e bubulo ma ka buloa
toaa 'oro ki.
16 Molu ka lilio diana fasi ade lea ta wane ka kaubare lao fere, ma nao
ka nao si manata 'initoa 'ana God mala 'ana sa 'Isoo. Sa 'Isoo nia foli 'ana
mamanaa nia ulunao uria kasi fanga nia 'ani 'ana tii fa fanga laa guu.
17 Ni kolu kolu saitomana, 'i burina bae sa 'Isoo nia ade 'uri nai, nia kafi
dooria lau uri maa nia ka falea mamanae fuana. Ma sui boroi 'ana nia ka
gwafea maa nia 'ana angie, maa nia ka ote nia naa, ma ka fale 'ana fua
toolana, suli 'e 'afitai naa fua olitai lana doo nai ki nia foli tiifau sui na ai.
18 Na lea laa ne kolu lea mai sia God ai 'i tari'ina nee, nia nao si 'uria lea
laa bae toaa 'Israel ki da lea ai 'ana kada 'i nao. Bae kera da lea kau daka dao
'aena toloa bae da suai 'ana maada ma daka samo toi 'ana 'abada ki. Suli 'i
seeri 'aena toloa bae 'i Saenae na ere nia saru ai, ma ka rorodoa, ma koburu
ka too tetede ai.

✡ **12:6** Diob 5:17; Brofeb ki 3:11,12

19 Ma kera daka rongoa lingena bungu nia angi baita ma daka rongoa
lingena God ma daka mau 'asia naa, ma daka dooria uri nia ka nao si bae
lau.
20 Kera da mau 'asia naa 'ana bae lana God bae nia 'urii, “Lea ta doo mala
'ana ta sifsif ma nao ta buluka boroi 'ana nia suatoi nonina toloa nee, molu
ka 'uifauna ka mae naa.”✡
21 Doo nai bae kera suai nia kwai faamaui 'asia naa ma sa Mosis boroi ka
bae 'urii, “Nau ku mau ku lelebe guu.”✡
22 Ma 'i tari'ina nee, kolu dao naa 'i Saeon, na maefera 'i Durusalem ne nii
'i salo, na fera nia God mamauri nee 'ua guu. 'Ana si kula ne konia baita 'ana
molee 'ensel ki da nii ai.
23 Kolu ofu kwaimani mai fai konia manata mamana nia ulunao nia God,
ne satada ki da kedaa 'i salo. Ma kolu ka dao naa sia God ne nia kai didia toae
ki tiifau. Ma kolu ka dao naa sia mangona toaa diana neki God nia 'olosi kera
ki mai.
24 Ma kolu ka dao naa sia sa Disas waa bae nia saungainia alangaia falu nee
'i matangakolu fai God. Bae 'abuna 'e igwa uri kolu ma ka falea doo diane ki
fuakolu talua 'abuna sa 'Ebol bae nao si falea guu ta doo diana.
25 Nia 'uri nai, molu ade sulia na bae lana God, suli na toaa bae da ote kera
'ana ade lae sulia God 'aena toloa bae 'i Saenae, kera da ngalia naa kwakwaea
baita uria. Lea kamolu molu ote kamolu 'ana wane ne nia bae mai fuakolu
faasia 'i salo, tara kamolu molu kai ngalia lau guu na kwakwaea baita uria.
26 'Ana si kada bae 'i nao, na lingena God 'e 'igia molaagali nee. Ma sui 'i
tari'ina nee, nia 'e alangai ka bae 'urii, “Tii si kada lau, tara nau kwai 'igia
molaagali nee ma doo loki lao salo.”✡
27 Si baea nai, “Tii si kada lau” nia toolangainia God nia kai lafua doo 'igi'igi
neki nia saungainia, ma uri ka talada 'ana doo nao si 'igi'igi ki uri daka tio
ngado 'i fulida.
28 Doo ne adea guu, ni kolu toaa ne kolu too lao 'initoaa nao si igigi nee,
kolu ka tangoa God ma kolu ka faabaita nia.
29 Suli God kolu nee, nia na era sasaru.

13

Birangaa ne faadianaa manata lana God

1 Molu liosau 'ani kamolu kwailiu toaa ne molu bara waisaasina 'ana
Kraes.
2 Nao molu si manata buro 'ana kwaisaarei lae 'ana toaa dao ki mai. Suli
tai wane kera da ilia mai kada 'i nao ma daka saarea 'ensel ki ma daka saea
sa na wane ki gwana.✡
3 Aia, nao molu si manata buro lau guu 'ana toaa da too ki lao lookafo. Molu
'abarua diana 'ani kera ka mala gwana ne molu too kwaimani fai kera lao
lookafo. Ma molu ka 'adomia lau guu toaa da too 'ana 'afitaie ki ma molu ka
ade mala 'ana ne sae kamolu molu too kwaimani lau guu fai kera lao 'afitaie
ki.
4 Aia, nia diana uri wane sui guu daka sae'inito 'ana arai lae ma 'afe lae,
ma na waa arai ki fai ai 'afe ki daka too mamana fuada ki. Suli God nia kai
kwaea tii ne nia kaubare.
5 Aia, nao molu si liosau 'ana malefo. Molu manata ele gwamolu sulia si
doo ne molu too ki ai. Suli God nia saea, “Nau nao kwasi faasi kamolu ma
kwasi lukasi kamolu.”

✡ **12:20** 'Eksades 19:12-13 ✡ **12:21** Diutoronomii 9:19 ✡ **12:26** Hagae 2:6 ✡ **13:2** Dionisis 18:1-8; 19:1-3

6 Doo ne adea guu, kolu noniraa 'ana bae lae 'urii, “Na Aofia, nia na waa
kwai'adomi nau. Nau nao kwasi maungia guu tasi doo ne ta wane ka ilia
'ani nau.”
7 Nao molu si manata buro 'ana toaa gwaungai kamolu baki da toolan-
gainia mai bae lana God fuamolu. Molu ka manata toi na birangaa diana
kera baki ma na mae laa bae da mae ki ai. Molu liokwaisulii 'ana manata
mamana laa kera 'ana God.
8 Sa Disas Kraes nia 'afitai ka tatala. Nia 'e bobola gwana 'i rooki 'i tari'ina
ma 'ana si kada ki sui guu ka lelea firi.
9 Nao molu si lea sulia toolangaidooa ne kai talai 'e'ete 'ani kamolu. Alu
God nia faatetede kamolu 'ana ade dianaa nia fuamolu 'ana mauria kamolu
ki, nao lau uri maana ne molu dau sulia taki 'ana fanga lae ki. Doo 'uri nai ki
'afitai daka falea kwai'adomie fuamolu 'ana mauria kamolu ki toaa ne molu
'anida ki.
10 Kolu ne kolu too 'ana fuliera ne toaa da rao sulia birangana taki Diu ki,
kera 'afitai daka too 'ana ta rigitaa uri ngali lana tasi doo diana 'i nunufana
afuafua nia Kraes.
11 Na waa foa ni gwau nai 'e ngalia 'abuna doo mala sifsif ma nao buluka,
ka lea fainia lao kadabeu abu tasa bae. Aia, ma na sifsif ma nao na buluka
nai da ngalia daka suungia 'i sara fasi lao fere.
12 Ma nia ne adea ma sa Disas boroi ka mae lau guu 'i sara fasi lao maefera 'i
Durusalem, uri ka faa faalua toae ki faasia abulo ta'aa laa kera ki 'ana 'abuna
'i tala'ana.
13 Doo ne adea guu, alu kolu lea lau guu 'i sara 'ana maefera 'i Durusalem
uri daka faa 'ide kolu 'ada mala 'ana bae da ilia 'ana sa Disas.
14 Suli lao molaagali nee, nao kolu si too guu 'ana ta fera ne totoo ladoa.
Kolu kolu too kwaimaasi gwakolu maasia na fera ne kai dao mai.
15 Doo ne adea guu, alu kolu tangoa God 'ana si kada ki sui guu. Na tango
laa nai, nia na afuafua kolu talea God suli sa Disas ne kolu saea nia na Aofia
kolu.
16 Nao molu si manata buro 'ana ade dianae ma na kwai'adomie fuamolu
kwailiu. Suli na abulo lae 'uri nai, nia na afuafua ne God 'e ele sulia.
17 Molu ade sulia toa kwaitalai kamolu ki. Kera da suasulia mangomolu
ki, ma totoo da kai unu sulia raoa kera ki fua God. Ma lea kamolu molu ade
sulia bae lada ki, kera daka ele 'asia naa uri ili lana raoa kera ki. Ma lea ka
nao molu si ade gu suli kera, kera da kai kwaimanatai 'ana raoa kera ki, ma
ka 'afitai uri daka 'adomi kamolu.
18 Molu ka 'abarua 'ana foa lae fuameli. Kameli meli saitomana nao guu
tasi doo ta'aa 'ana abulo lameli, suli meli susuu uri ili lana doo diane ki 'ana
kada ki sui.
19 Ma nau ku gani kamolu kau, uri molu ka foa fuaku, uri God ka olitai
'ali'ali mai 'ani nau siamolu.

Na foa lae

20 God 'ana aroaroe, bae nia 'e tataea Aofia kolu sa Disas faasia maea, ma
sa Disas waa ne sua diana 'asia naa sulia toaa nia ki mala 'ana ta wane ni folo
lae kalia sifsif ki. Ma sa Disas bae nia mae ma na 'abuna ka igwa uri faangasi
lana alangaia falu nia God fuakolu ne totoo si sui.
21 Alua God nai 'ana aroaroe, nia falea 'ana doo neki sui guu uri molu ka
too ki ai uria ili lana doori lana. Ma alu sa Disas Kraes nia ka 'adomi kamolu
'ana uri molu ka ilia doo neki faaelea manata lana God. Kolu falea tango laa
kolu ki sui guu fua sa Disas Kraes ka lelea firi! Iuka nia 'uri nai.

Si baea 'isi ki

22 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku amasi kamolu uri molu ka fafurongo noni
maabe sulia si baea kwai'adomi nai ki fuamolu, suli na kekeda laa nau nee
nao si tikwa guu.
23 Nau ku dooria kwai faarongo kamolu sulia wanefuta kolu sa Timotii nia
ruu na mai 'i maa fasi lao lookafo. Lea nia dao 'ali'ali gwana mai 'i seki, nau
ku talaia kau fai nau 'ana si kada ku lea kau uri dao tomolu lae.
24 Molu ka falea kau si baea ni manata diana laa kameli fua toaa kwaitalai
kamolu ki sui guu, ma fua toaa nia ki God sui guu ne da too fai kamolu 'i sena.
Na toaafuta kolu ki 'i 'Italii, kera da falea lau gu kau si baea ni manata diana
laa kera ki fuamolu.
25 Alu God nia ka ade diana 'ana fuamolu sui guu.

Kekeda Laa Faasia Sa Demes

Sa Demes ai nee, na wane 'oro ki da manata toi sa nia toolana gwana sa Disas ne nia lea mai ka gwaungai naa 'ana toaa nia ki Kraes 'i Durusalem. Si kada 'i burina naa ne toaa Diu ki 'i Durusalem da falea sa Stifin daka saumaeli nia naa, toaa 'oro nia ki Kraes kera daka tafi lea daka too na 'ada 'ana si kula 'e'ete kwailiu ki laona molaagali. ('Aks 7:54—8:4) Sa Demes nia ka too gwana 'i Durusalem suli nia nao si tafi guu. Bae lana sa Demes laona leta nee, nia bae sulia doo 'oro ki ne diana fua toaa nia ki Kraes uri daka ilia ki. Tii si doo baita ne sa Demes nia kekeda sulia fuana toaa manata mamana ki ne, nia saea fuada uri kera daka manata mamana 'ana God ma daka faatainia lau guu manata mamana laa kera nia doo mamane 'ana ili lana doori lana God. Toaa manata mamana ki, na too lae sulia kwaini manata laa ta'aa laona molaagali ka nao dasi ilia lau. Kera daka too 'ada sulia liotooa God faasia 'i salo.

Na 'Inifuui baea ki laona buka nee:

Bali 'ana manata mamana lae 'ana God 1:1-18
Bali 'ana ili lana doo diane ki 1:19—2:26
Bali 'ana bae lana wane 'i tala'ana 3:1-18
Kwaidooria nia molaagali 4:1—5:6
Doo sa Demes sae 'isi ki ai uri ili lana ki 5:7-20

1 Nau sa Demes waa rao God ma sa Disas Kraes Arai langi. Si baea diana
nau ki kau fuamolu toaa God ki sui guu, ne molu too tagabola kwailiu lao
molaagali.

Molu uu ngasi kada molu dao toi ilitooa fua ili lana si doo garo

2 Toaafuta diana nau ki 'ae, si kada kamolu molu liu laona ilitooa 'oro 'e'ete
kwailiu ki, molu ka manata ele gwamolu suli na dianae 'e nii ai.
3 Suli kamolu molu saitomana ne, si kada kamolu molu liu laona 'afitaia ki
uri ilitona lana manata mamana laa kamolu ki, nia adea manata mamana
laa kamolu ki ka ngado diana.
4 Nia 'uri nai, alu na ngado laa nai uri ka bulao ka 'idu lau, uri lelea nia ka
fono ma ka nao tasi doo si kwekwe ai.
5 Aia, lea kamolu nao molu si too gu 'ana liotooe uri liu lae laona ilitooe ki
molu ka gania God uria. Suli God nia sasi diana 'asia naa uri fale lana mai
liotooa nai, ma 'afitai nia ka maa susuala fua wane ne gani nia.
6 Aia, lea wane ka gania God, wane nai ka manata mamana 'ana God ma na
manata ruarua lae ka nao lau. Suli lea na wane nia manata ruarua gwana,
nia mala 'ana nanafo fuu na koburu 'e toe kwailiu ai.
7-8 Na kwaini wane 'uri nai ki, kera da too 'ana roo si lio ma ka nao dasi
ngado 'ana ili lana tii si doo. Nia 'uri nai, tara God nia 'afitai ka falea tasi doo
'ana doo neki da gani nia uria ki.
9 Alu toaa siofaa ki ne da manata mamana, kera saitomana daka noni
sasala 'ada 'ana God, ne God nia sae'inito 'ani kera.
10 Ma na toaa suadoo ki boroi kera daka noni sasala lau gu sulia God, ne
nia faasifolangai kera 'i saegano. Kera tara da too ka nao si tau guu sui daka
mae lau gwada mala 'ana ta takadoo.
11 Si kada na sato nia tae mai ka 'ako'ako 'asia naa, na takadoo nai tara nia
'ali'ali ka kuku ma ka afururuu lau gwana. 'I seeri, na kwanga lana boroi ka
sui lau gwana. Talafana guu na wane suadoo nai, ne tara nia kai mae gwana
'ana si kada nia sasi ngangata fai rao lae uri malefo nia 'i tala'ana.

Ilitooa uri abulo ta'aa lae nao si lea mai faasia God

12 'E diana tasa fua wane ne nia susuu ta'aa laona 'afitaia ne ilitona. Suli si kada wane nia uu ngasi gwana sui boroi 'ana ilitooa nai ka dao tona, tara God kai kwaiarangainia wane nai 'ana mauria firi ne nia alangainia sui naa fuana toaa ne da liosau 'ani nia.
13 Lea ta ilitooa uri abulo ta'aa lae nia dao tona wane, wane ka nao si bae lau 'urii, "'O ma God gwana ne ilitoku nee!" God, nia 'afitai ka falea ilitooa uri abulo ta'aa lae fuana ta wane. Ma nia ka 'afitai lau guu uri sa ta wane ka ilitona God uri abulo ta'aa lae.
14 Na kwaidooria ta'aa nia wane 'ana ne nia ilitona ma ka talai nia uri abulo ta'aa lae.
15 Na kwaidooria ta'aa nai, tara lelea nia ka baita naa, nia ka faafutaa abulo ta'aa lae. Ma na abulo ta'aa lae, tara lelea nia baita ka rafo naa, nia ka falea maee fuana wane.
16 Toaafuta diana nau ki 'ae, ade ta wane ka suke kamolu 'ana si doo nai.
17 Suli taifilia guu doo diane ki ne da kai lea mai fuakolu faasia Maa kolu God 'i salo. Nia ne saungainia na doo tala folaa ki laona salo. God nia 'afitai 'asia naa ka talana lau birangaa nia. Nia 'afitai ka tatala mala 'ana doo nai ki nia saungainida laona salo ma daka tala folaa 'ana tai si kada ma 'ana tai si kada ka nao dasi tala folaa.
18 God nia fili kolu uri kolu ka futa 'ani nia si kada ne kolu manata mamana 'ana si baea mamana nia ne nia falea fuakolu. God nia sua kolu ka diana tasa talua doo neki sui guu nia saungainia ki.

Molu fafurongoa ma molu ka ade sulia bae lana God

19 Toaafuta diana nau ki 'ae, nau ku dooria molu saitoma diana fasi 'ana tii si doo. Si doo nai nia 'urii: Molu 'ali'ali uri fafurongo lae, nao molu si 'ali'ali uri bae lae ma ka nao molu si 'ali'ali uri rakesasu lae.
20 Na rakesasua nia wane nia 'afitai ka adea wane ka ilia si doo 'o'olo ne God nia dooria.
21 Nia 'uri nai, molu luka 'ana doo bilia ki ma na doo ta'ae ki sui guu faasia laona tooa kamolu ki. Molu ka faatu'uu kamolu 'ana fafurongo lana bae lana God bae nia falea ka nii laona mauria kamolu ki mala 'ana ta fufuae 'ai fasi lana, ne nia too 'ana tetedea uri ka faamauri kamolu.
22 Ade manata lamolu ka suke kamolu uri rongo tii bali lae gwamolu 'ana bae lana God sui ka sui lau gwana. Molu ili 'amolu sulia si doo ne nia saea.
23 Suli wane ne nia fafurongo tii bali gwana 'ana bae lana God ma ka nao si ade sulia, nia mala 'ana wane nia lio ngado 'ana maana laona ironunu
24 ka suana bilia lana ma sui ka lea kau ka manata buro lau gwana ai.
25 Aia, ma tii gwana ne nia lio ngado laona taki nia God ma ka ade sulia taki diana nai tiifau ne kai falea sakwadoloa lae fuana wane, ma ka nao si manata buro, tara God kai falea dianae fuana wane 'ana doo neki sui guu nia ilida ki.
26 Tii gwana ne nia saea nia abu fua God ma sui ka nao si sua gu sulia bae lana 'i tala'ana, nia wane manata lana suke nia gwana 'ana abu lae fua God.
27 Na abu laa ne nia mamana ma ka sasaolia 'i naofana Maa kolu God nia ne; sua diana lae sulia wela inomae ki ma gwa 'oru ki ne kera siofaa ma daka ulafu. Ma na suasuli lana wane 'i tala'ana faasia doo garo ki laona molaagali ade daka saketoa tooa diana nia.

2

Nao molu si kwai maa'ilisi

1 Toaafuta diana nau ki 'ae, kamolu nai, kamolu toaa molu manata
mamana ki naa 'ana Aofia diana tasa kolu sa Disas Kraes. Nia 'uri nai, nao
molu si kwai maa'ilisi 'i matangamolu kwailiu fafona gwana si doo 'i sara ki
gwana 'ana wane.
2-3 Nia 'urii nai, lea sa ta roo wane daru dao mai 'i matangamolu lao
ofu kwaimani laa kamolu, ta, ta wane nia ka suadoo ma ka saingia mai fa
kokome 'ana gool ma ka ofi mai 'ana si maku kwanga 'asia ki naa, ma ta
ruana wane nia wane siofaa gwana ne ofi mai 'ana fufura maku bilia ta'aa
ki gwana. Aia, sa nia 'uri nai guu ta molu lio 'amolu kau uri wane suadoo nai
molu ka bae 'urii fuana, “Lea mai gooru diana 'amu seki 'i langi.” Ma molu
ka bae gwamolu 'urii fua wane siofaa nai, “'Oe uu gwamu 'uri nai, lea nao
'oko gooru 'amu fuusee saegano.”
4 Lea kamolu ade 'uri nai molu garo naa nai, suli kamolu molu efaa na
wane ki 'uri nai sulia liomolu ne ta'aa.
5 Nia ne toaafuta nau ki 'ae, molu rongo fasi mai. God nia filia toaa ne da
siofaa lao molaagali nee uri na manata mamana laa kera 'ani nia ka baita
ma uri kera dai too 'ana 'initoaa ne nia ade akau ai fua toaa da liosau ki 'ani
nia.
6 Ma sui ni kamolu molu ka mala siofaa 'amolu 'ana toaa siofaa ki. Aia, ma
na toaa suadoo neki gu ne dai falea 'afitaia ki fuamolu nee ma da kai tara
kamolu kau uri keto lamolu lae ki nee!
7 Ma ni kera gu ne kera dau 'ana tauwela lana satae doo diana nia sa Disas
Kraes waa ne naisata 'ani kamolu!
8 Lea sae kamolu molu ka ade 'amolu sulia na taki 'initoa nia Aofia ne saea,
“Molu liosau 'ana toae ki tiifau ka mala lau guu ne molu liosau 'ani kamolu
'i tala'amolu.” 'I seeri nia ka diana 'asia naa.
9 Ma lelea kamolu molu 'ilisi wane 'i matangana toae ki ka lea gwana sulia
bubungi lamolu 'ana bali 'i sara 'ana wane, 'i seeri kamolu molu 'oia taki nia
God. Na taki, nia ne faatainia kamolu molu garo.
10 Tii ne nia ade sulia si baea fifii neki sui guu 'i laona taki nia God ma ka
'oia ta tii si baea fifii gwana 'i laona, nia 'oia taki nia God tiifau naa.
11 Suli God waa ne bae 'urii, “Nao molu si ooe.” Nia lau gu ne bae 'urii, “Nao
molu si sauwane.” Lea waa nao si ooe, ma sui nia ka sauwane 'ana, nia 'oia
naa taki nia God tiifau.
12 God nia kai keto kamolu sulia taki ne nia kai falea sakwadoloa lae fuana
wane faasia abulo ta'aa lae. Nia 'uri nai, molu suasuli diana 'ana bae lamolu
ma na ade lamolu ki.
13 Suli si kada God nia falea naa kwakwaea fua toae ki sui, nia 'afitai ka obi
lau 'ana ta wane ne nao si obi guu 'ana wane ki. Aia ma wane ne nia obi 'ana
wane ki, nia 'ana ne God kai obi 'ani nia 'ana si kada nia falea kwakwaea fua
toae ki sui.

Raoa diane ki ne faatainia manata mamana lae 'ana God

14 Toaafuta nau 'ae, nao si diana fua ta waa ka saea nia manata mamana
'ana God, ma sui ka nao si ilia guu tasi doo diana uri ka faatainia manata
mamana laa nia. Na manata mamana laa 'uri nai nia 'afitai ka faamauri nia.
15 Lea ta waafuta ma nao ta aifuta 'amolu nia ka nao si too guu 'ana tasi
maku ma nao tasi fanga,
16 ma molu ka bae gwamolu 'urii fuana, “Nao 'osi manata 'abarua lau, waa
nau. 'O lea kau 'oko ofi diana ma 'oko fanga diana 'amua.” Ma sui ka nao
molu si faa gu tasi doo fuana uri ka 'adomi nia. 'I seeri nia nao si diana nai.

17 Doo ne adea guu, tii ne nia saea nia manata mamana 'ana God ma sui ka
nao si ilia gu tasi doo diana, na manata mamana laa nai nao lau doo mamane.
18 Ma lea sae ta waa ka bae 'urii, “Tai wane naa ne fua manata mamana lae
'ana God, ma tai wane fua ili lana doo diane ki.” Si doo ku saea sulia 'e 'urii;
na manata mamana laa ne nao si too 'ana ili lana doo diane ki fainia, 'e nao
lau na manata mamana laa mamane 'ana God. Suli na manata mamana laa
mamane 'ana God 'e saka faatai mai 'ana si kada wane ilia doo diane ki.
19 Nia diana 'asia naa ne kamolu molu faamamanea God nia tii God guu.
Ma sui ta, na anoedoo ta'ae ki boroi kera da faamamanea lau guu si doo nai
ma ka adea kera boroi daka mau daka lebelebe gu sulia.
20 Nao molu si oewanea! Nau ku faatainia fuamolu, lea ta waa saea nia
manata mamana 'ana God, ma sui ka nao si ilia gu doo diane ki fainia, na
manata mamana laa nai nia sala gwana.
21 Kamolu molu saitomana ne kolu toaa kolu futa 'ana kwalafaa sa 'Abra-
ham. God nia saea sa 'Abraham nia wane 'o'olo suli nia ilia doo diane ki.
Nunufana nia alua 'alakwa nia laona fuliera 'ana afuafu lae talea God ma
God ka saea nia wane 'o'olo.
22 Kamolu liotoi nia folaa gwana nai, sa 'Abraham nia manata mamana
'ana God ma nia ka ilia lau gu doo diane ki. Na doo diana nai ki ne faafonosia
na manata mamana laa nia 'ana God.
23 Ma 'i seeri guu, si doo bae na Kekeda laa Abu 'e saea bae nia mamana,
bae nia 'urii, “Sa 'Abraham nia manata mamana 'ana God ma God ka sae nia
'ana wane 'o'olo.” Ma 'i seeri kera daka sae nia 'ana wane kwaimani nia God.
24 Kamolu liotoi nai, si kada na wane 'e ilia si doo diane, nia ne God ka sae
nia 'ana wane 'o'olo. Nao lau 'ana manata mamana lae tii bali gwana.
25 Ma tii si doo nai gwana 'e fuli lau guu fua ni Reehab na keni olodola bae
boroi 'ana. God 'e sae 'o'olo lana ni Reehab suli nia suasulia roo waa baki
da lea kau daru ka uraia maefera bae, sui nia ka saea keerua daru ka lea na
'adaru 'ana ta tala 'e'ete naa.
26 Nia nai, lea na noniidoo nee ka nao ta mangoedoo 'i laona, nia na doo
mae gwana. Talafana lau guu na manata mamana lae nai. Lea ta waa saea
nia 'e manata mamana 'ana God, ma sui ka nao si ilia guu tasi doo diana, na
manata mamana laa nia 'e nao si mamana guu.

3

Waa toolangaidoo ki daka suasulia bae lada

1 Toaafuta nau ki 'ae, nia nao si diana fua 'oro lamolu ki daka dooria sui
gwada toolangaidoo lae. Suli nia 'urii, ni kameli toaa ni toolangaidoo nee ne
tara God nia keto kameli ma nia 'afitai ka marabibi lau fai kameli.
2 Kolu sui guu ne kolu garo 'ana doo 'oro ki.
Suli lelea na wane nia saitomana sua diana lae sulia bae lana 'i tala'ana,
wane nai ne nia 'o'olo ma ka fono ma ka saitomana suasuli lana mauria nia
tiifau.
3 Na hos, lea ta wane nia dooria uri hos nai ka ade suli nia, tara nia ka alua
kasi kakai salo tu'uu nai lao ngiduna sui tara nia ka lilikwailiu gwana 'ana
hos lalau nai uri lea lae uri si kula ne wane nai nia doori lea uria. 4 Ma kasi
reba 'ai tu'uu 'i burina baru fua lilikwailiu lae ai boroi nia 'uri nai lau guu.
Lea na baru ka baita ma na koburu baite ka toea boroi 'ana, kasi reba 'ai
tu'uu nai gwana ne waa baita 'ana baru nia lilikwailiu 'ana baru nai uri ka
lea sulia doori lana.
5-6 Talafana gu bae lana wane 'ana meaewane nai. Suli meaewane nia si
doo tu'uu gwana 'i nonina wane, sui boroi nia saitomana ka bae ngalangala
sulia na doo baite ki 'asia naa.

Na meaewane, nia rao lau guu mala 'ana ere. Si era tu'uu boroi 'ana tara nia saitomana ka saru lelea ka sarufi tiifau gwana 'ana ta gano talingai. Na bae lana wane 'ana meaewane wane nia fungu 'ana doo ta'aa 'oro 'asia naa. Nia si doo tu'uu gwana ne nii laona nonimu, ma sui boroi 'ana nia saitomana ka falea mauria 'oe tiifau fua laona ere. Suli na doo ta'aa neki sui naa wane ki da saea, nia safali mai 'ana sa Saetan, ma ka tauwelaa mauri lana wane.

7 Na wane saitomana ka faamanatainia gwana doo kwasi ne da 'a'ale ki, mala 'ana saaro ki, ma doo 'a'ale ki, ma sakwari ki.

8 Aia, ma ta wane ne nao si too 'ana ta tetedea fua faamanatai lana bae lana 'i tala'ana. Suli na bae lana wane nia fungu 'ana doo bubulo ki 'asia naa fua saungi lana wane, ma ta wane 'afitai ka suasuli bae lana 'i tala'ana.

9 'Ana tii meaewane gwana, ne kolu tangoa 'ana Aofia ma na Maa kolu ma sui kolu ka bae ta'aa lau gu ai fua toaa ne God saungai kera ki suli nia 'i tala'ana.

10 Na baea diane ki ma na baea ta'ae ki daru ka lea sui gu mai faasia tii meaewane guu. Toaafuta nau ki 'ae, si doo ta'ae nai.

11 Na kafo fai na asi 'afitai daru ka igwa sui gu mai fasi lao tii mae busu guu.

12 Nia 'afitai uri kafo gwagwaria ni kuufi lana ma na asi daru ka igwa mai faasia tii mae busu guu. Ma na 'ai ne na fig, nia 'afitai ka fungu 'ana fufuana 'olif. Ma na 'oko ne na greib, nia 'afitai ka fungu 'ana fufuana fig.

Na birangana liotooa mamane

13 Lea ta wane 'amolu nia saea nia too 'ana liotooa mamane ma ka saea nia saitomana doori lana God, waa nai ka faatainia 'ana abulo 'o'olo lana, ma 'ana ili lana doo diane ki ma 'ana marabibi lae ne dongana 'ua guu liotooa nai.

14 Aia, ma lea na 'uga lae ma na sasibila lae ka baita gwana lao tooa kamolu ki, nao molu si faadiana kamolu guu 'i tala'amolu. Ma ka nao molu si suke lau sae sa molu liotoo doo ne nao si mamana guu.

15 Na liotooa 'uri nai nia nao si lea mai faasia God 'i salo. Doo 'e lea gwana mai faasia wane ki laona molaagali ma sa Saetan.

16 Suli lea na mangona wane nia fungu 'ana 'uga lae ma sasibila lae, na falole lae ka nii seeri, ma na wane ka ilia doo ta'ae ki sui naa.

17 Aia, ma na wane ne nia too 'ana liotooa ne 'ita mai faasia God, nia ne sakwadoloa faasia ta'aa lae ma ka too 'ana aroaroe, ma na marabibi lae, ma ka noni maabe uri fafurongo lae, ma na kwai'ofei lae ma ka ilia doo diana ki fuana wane ki. Ma ka nao si kwai maa'ilisi ma si kwaisukei.

18 Toaa ne da bae sulia aroaroe fua laona toae ki kera da fasia nia kai fungu ma na fufuana naa ne 'o'oloe ne kera da kai fufusia.

4

Nao molu si liokwaisulii 'ana dongana molaagali

1 Aia, tee ne adea molu ka olisusuu ma molu ka firufiru ka lelea firi? Tee nia naa ne doori doo laa nee fuamolu 'i tala'amolu gwana ne nia firu fainia si manata laa diana ne molu too ai.

2 Kamolu molu dooria 'asia naa too lae 'ana doo 'oro ki ma ka nao molu si too gwai. Doo nai ne adea molu ka dooria sauwane lae. Ma 'ana si kada nao molu si ngalia si doo ne molu dooria 'asia ki naa, kamolu molu ka safalia naa olisusuu lae, ma molu ka firu ki na 'amolu. Kamolu molu saitomana, si doo ne adea ma molu si too 'ana doo ne molu dooria ki, suli nao molu si gania guu siana God.

3 Ma si kada kamolu molu gania God ma ka nao molu si ngalia guu doo ne
molu gania, suli na manatamolu nia ta'aa. Ne molu dooria gwamolu doo nai
ki fua fale lana elelea 'ana noni fuamolu 'i tala 'amolu ki.
4 Ma molu ka faasia God mala 'ana ta 'initai ne faasia arai nia. Lea kamolu
molu 'ado kwaimani fainia ta'aa lae laona molaagali, nia faatainia kamolu
malimae nia ki God. Lea ta waa 'e dooria lea lae sulia manata laa laona
molaagali, nia 'afitai ka lea sulia manata lana God.
5 Kamolu molu saitomana naa na Kekeda laa Abu ne 'e 'urii, "God nia
suasuli diana 'asia naa 'ana Mangoedoo ne nia alua laona mauria kolu ki."*
Si kada God nia bae 'uri nai nao nia si bae tatakwai gwana.
6 Ma na liosaua God fuakolu nia baita tasa. Nia ne Kekeda laa Abu ki daka
bae 'urii, "God nia ote nia 'ana wane ne naunau, ma nia ka 'ofea wane ne
abulo marabibi."
7 Doo ne adea guu, molu marabibi 'i tala 'amolu ma molu ka ilia si doo ne
God nia saea. Molu ka firu suusia sa Saetan uri nia ka tafi faasi kamolu.
8 Molu 'idu karangia God uri nia ka 'idu karangi kamolu. Molu faa faalua
mauria kamolu ki, molu ka lukasia doo ta'aa 'oro neki molu ilia ki, ma ka nao
molu si manata ruarua lau sulia God.
9 Nao molu si waela waela'idi ma molu si noni sasala lau. Molu
kwaimanatai ma molu ka angi 'ana angi laa ne baita tasa.
10 Molu abulo marabibi 'i maana Aofia uri nia ka faa'inito kamolu.

Nao molu si bae ta'aa fua ta wane ne nia manata mamana lau guu

11 Toaafuta nau ka 'ae, molu too 'amolu fasi bae ta'aa lae fuamolu kwailiu.
Lea ta wane nia bae ta'aa fuana ma nao ka ketoa tii ne nia manata mamana
lau guu 'ana Kraes, wane nai nia bae ta'aa sulia ma ka ketoa lau guu taki nia
God. Kamolu 'i tala 'amolu ade molu ka mala lau guu 'ana toaa fua keto lana
taki nia God. Ma si kada kamolu molu ade 'uri nai, kamolu nao lau toaa uri
ade lae sulia taki nia God. Suli kamolu toaa uri keto lana gwana taki nia God.
12 God taifili nia naa ne nia falea mai taki ma ka too 'ana rigitaa uri keto
lana wane sulia taki nai. Doo ne adea guu, 'oe nao 'osi too gu 'ana ta rigitaa
uri keto lana toolamu ne nia manata mamana lau guu.

Na kwaifamanataia ki fua toaa suadoo

13 Aia, kamolu tai wane molu bae 'urii ne, "'I tari'ina ma nao 'i bobongi,
tara meli lea 'ameli 'ana tii maefera baita. Tara meli kai too mai seeri sulia
ta tii fa ngali uri meli ka ili raoa 'ameli ki uri toda lana tai malefo 'oro lau."
14 Aia nau ku saea fuamolu, nao ta wane 'amolu si saitomana guu si doo ne
kai dao mai 'i bobongi. Suli kolu, kolu mala gwakolu si sasu ne da suai sui ka
nao'ana 'ali'ali gwana.
15 Bobola fainia sae si doo molu saea ne 'urii, "Lea manata lana God, tara
kolu ka ilia doo ne kolu manata toi ki."
16 Ma sui kamolu ne bae lamolu ka faadiana kamolu 'asia naa nee. Ade laa
ne molu ilia nai, nia garo 'asia naa.
17 Doo ne adea guu, tii ne nia nao si ilia si doo diane ne nia saitomana
gwana, wane nai nia abulo ta'aa naa.

5

1 Ma kamolu toaa ne molu suadoo ki, bobola fainia sae sa 'i tari'ina kamolu
molu ka liodila ma molu ka angi baita ma molu isisigwau guu. Suli na 'afitai
lae ne kai dao tomolu nia baita ka tasa.

---

* **4:5** *'Ana ta ruana alu laa ai nia bae 'urii:* Mauria doo ne God nia alua 'ani kolu, nia too 'ana doori doo laa ne ka rigita uri doori lana doo 'oro 'e'ete ki.

2 Suli na suadooa kamolu ki da kai fura tiifau. Na maku kamolu ki 'aide ki
da kai furia.
3 Ma na malefo kamolu ki da kai fura tiifau. Aia, God nia kai suana suadooa
kamolu ki ma nia kai kwae kamolu 'ana ere, suli kamolu molu 'etea suadooa
kamolu ki laona fa sato 'isi neki.
4 Molu manata fasi sulia na angia kera toaa ni rao ki ne da rao laona ola
kamolu ki. Kera angi suli ne kamolu molu lui faafia na fofolia kera ki 'ana
kada ki sui guu. Ma God kolu ne nia rigita ka tasa, nia rongo sui naa angi
lada ki toaa ni rao nai.
5 'I tari'ina, kamolu molu too 'ana doo diana 'oro tasa ma molu ka noni
sasala 'asia naa sulia. Sui boroi 'ana ma kamolu molu mala 'ana ta buluka
da faakobua, uri ka bobola fai fa dani da kai saungia ai.
6 Kamolu molu ketoa ma molu ka saungia sui naa toaa 'o'olo ki, sui boroi
'ana nao kera dasi firu gu fai kamolu.

Molu susuu ta'aa laona nonifii lae ki

7 Toaafuta nau ki 'ae, molu mamarato 'amolu lelea ka dao guu 'asi kada na
Aofia nia kai dao. Molu manata fasi sulia na wane ne nia rao 'ana ole si kada
nia mamarato ka tau maasia suana lana fufuana ta doo ne nia fasia. Ne nia
mamarato 'ana maasi lana uni ute ki uri 'arungi lana fasidooa nia lelea ka
sui fatai nia kafi dao 'ana si kada 'ana koni doo lae.
8 Molu mamarato ma molu ka uu ngasi lau guu, suli oli lana mai Aofia nia
kwai karangi naa.
9 Toaafuta nau ki 'ae, nao molu si 'ugali kamolu kwailiu uri God ka nao
si keto kamolu lau guu. Suli God nia ade akau sui naa fua keto lana toae ki
tiifau.
10 Toaafuta nau ki 'ae, molu manata fasi sulia brofet baki 'i nao, bae kera
da bae 'ana satana God. Toae ki da ilia doo ta'aa 'oro ki fuada sui boroi 'ana
kera daka susuu ta'aa gwada. Ma kamolu boroi, molu kai ade lau gu mala
'ani kera.
11 Kolu ne kolu saitomana, ne nia diana tasa fuada suli kera da susuu ta'aa.
Kamolu molu rongo sui naa sulia na susuu ta'aa laa nia bae sa Diob fainia si
doo bae God nia ilia fuana. Na doo ta'aa 'oro ki 'asia naa bae da dao tona sa
Diob, sui boroi 'ana ma nia ka manata mamana gwana 'ana God. God nia ka
manatainia ma ka kwai'ofei gwana 'ani nia, suli God nia waa fua kwai'ofei
lae fuana wane, ma ka dooria 'asia naa 'adomi lana toae ki.
12 Toaafuta nau ki 'ae, si doo baita uri molu ka saitomana nia 'urii, nao
molu si bae alafuu 'urii, “Mamana mai 'i langi,” ma nao sae molu ka 'urii,
“Mamana mai 'ana molaagali nee.” Lea sae kamolu molu saitomana si doe
nia mamana, molu ka bae gwamolu 'urii, “Nia mamana.” Ma lea nia nao si
mamana, molu ka bae lau gu 'urii, “Nia nao si mamana.” Ma lea nao molu si
ade 'uri nai, tara kamolu naofia kwakwaea.

Foaa 'ana manata mamana lae nia too 'ana mamanae

13 Ma lea ta wane 'amolu nia too 'ana tasi 'afitaia, alu nia foosia God. Ma
lea ta wane nia ka ele 'asia naa, alu nia ka nguu 'ana tango lana God.
14 Ma lea ta wane 'amolu nia ka matai, alu nia ka 'ailia mai toa naonao ki
'ana konia manata mamana nia God uri daka foa faafi nia ma daka gwaia
'ana satana Aofia.
15 God nia kai guraa waa matai nai suli kera foa faafi nia lao manata
mamana lae. Ma lea nia ka ilia tasi abulo ta'aa lae, tara God kai manata luke
nia.
16 Doo ne adea guu, molu ka fuulangainia abulo ta'aa lae kamolu ki
fuamolu kwailiu ma molu ka foa fuamolu kwailiu uri molu ka 'akwaa.

Na foa laa nia wane ne nia 'o'olo, nia too 'ana mamanae.
17 Brofet 'Ilaeja, nia na wane gwana 'uri kolu lau guu, ma nia ka foa
totongai uri God ka suusia ute. Ma na ute ka nao si 'aru sulia olu fa ngali
ki fainia ono madama ki.
18 Sui, nia ka foa lau uri God ka falea mai ute ka 'aru lau gwana. Uta nai
ka 'aru lau gwana lelea doo ki tiifau fafona ano nee daka mauri ma na 'ai ki
daka fungu lau gwada.

Olitainia mai wane ne lea garo faasia God

19 Toaafuta nau ki 'ae, lea ta wane 'amolu nia lea garo faasia toolangaidooa
mamana nee, ma ta wane 'amolu ka olitainia mai wane nai, nia ka diana 'asia
naa.
20 Nia diana uri molu ka saitomana ne, tii ne nia olitainia mai ta wane
faasia lea garo laa nia, nia faamauria wane nai faasia maea ma faasia abulo
ta'aa laa 'oro nia ki ne God kai manata lukea.

Na Kekeda laa Totoonao Sa Bita

Sa Bita na 'aboosol bae sa Disas ne kedaa buka nee. Bae nia waa kwaitalai 'ana konia manata mamana ki, ma ka too lau guu lao fera baita bae 'i Rom sulia kasi kada kukuru.

Nia kedaa buka nee uri ka 'adomia toae ki uri daka uu ngasi 'ana si kada 'afitaie ki dao toda suli ne kera toaa nia ki Kraes. Nia dooria uri manata lada ka ngasi diana 'ana faamamane lana si Faarongoa Diana nee sulia Kraes. Nia ka dooria uri kera daka uu ngasi ma daka ele gwada uria liu lae lao nonifiie ki ma na 'afitaie ki ne dao toda nunufana kera da kwaimani 'ana sa Disas waa bae nonifii baita mai fuada. Na 'afitaia baita neki kera dao toi ki na doo uri ka ilitona manata mamana laa kera 'ana Kraes. Ma lea kera daka uu ngasi, tara God nia kai kwaiarangai kera 'ana mauria firi 'ana si kada sa Disas Kraes nia oli mai.

Na 'inifuui baee ki lao buka nee

Na mauria diana ne Kristin nia too ai 1:1—2:10
Na abulo laa ne kristin kai too ai 'ana si kada 'ana 'afitaie ki 2:11—4:19
Bae lana sa Bita fua toaa kwaitalai ki 5:1-14

1 Kekeda laa faasia nau sa Bita na 'aboosol sa Disas Kraes.

Nau ku kekeda kau fuamolu toaa bae God nia fili kamolu naa, bae molu too lao molaagali mala 'ana toaa 'e'ete ki lau gwana suli ne fera mamana kamolu 'e nii mai 'i salo. Kamolu molu too tagabola sui gwamolu lao lolofaa nai ki 'i Bontas, 'i Geleisia, 'i Kabadosia, 'i 'Eisia, ma 'i Bitinia.

2 God na Maa 'e saitomamolu ma ka fili kamolu 'ua naa. Na Anoedoo Abu lau guu ka efa kamolu molu ka too 'e'ete naa fua ade lae sulia doori lana God ma fua faafaalu lae 'ana 'abuna sa Disas Kraes.

Alu God nia ade diana 'ana fuamolu ma ka falea 'ana aroaroa nia fuamolu ka totoo firi.

Na manata ngadoe 'ana mauria firi

3 Kolu tangoa God ne Maa nia Aofia kolu sa Disas Kraes! God nia 'ofe kolu ka tasa ma ka falea mauria falu fuakolu 'i nunufana tatae lana sa Disas Kraes faasia maea. 'I seeri kolu kolu ka too 'ana manata ngadoe 'ana kwaimaasi lae maasia ngali lana

4 doo diana 'oro ne God nia taingainia maasi kolu toaa nia ki lao fera 'i salo. Na doo nai ki 'afitai naa lelea daka kwali ma nao daka fura ma nao daka funu.

5 God nia fofolo suusi kamolu 'ana tetedea baita nia suli molu manata mamana 'ani nia, ma nia kai fofolo suusi kamolu lelea ka dao 'afa sato 'isi. 'I seeri nia kai faamauri kamolu 'uri ne nia 'ita ka manata toi naa ili lana fuamolu.

6 Molu ele 'amolu sulia si doo nai sui boroi 'ana molu ka kwaimanatai 'ana si kada tu'uu nee suli na 'afitaia 'oro neki molu liu 'i laona ki.

7 Na 'afitaia nai ki da kai faatainia manata mamana laa kamolu nia doo mamane. Na manata mamana laa kamolu nia mala 'ana gool ne da suungia 'ana ere uri ka sasaolia diana. Ma God nia dooria na manata mamana laa kamolu ka talua lau gool ne totoo kai funu lau gwana, aia manata mamana laa kamolu ka nao si sui. Ma God nia kai bae diana suli kamolu, ma kai faa'inito kamolu, ma ka sae'inito tasa 'ani kamolu 'afa Sato sa Disas Kraes nia kai dao ai.

8 Kamolu molu liosau 'ana Aofia sui boroi 'ana ka nao molu si suana 'ua, ma molu ka manata mamana lau gu 'ani nia sui boroi 'ana ka nao molu si

suana guu 'i tari'ina. Nia 'uri nai, molu ele 'amolua 'ana ele laa baita ne ta baea boroi nao si tala'ana unu lae sulia ai.
9 Molu ele 'uri nai, suli God nia faamauri kamolu. Na mauria firi nai, nia na kwaiaraa ne molu ngalia uria maana manata mamana laa kamolu 'ani nia.
10 Na mauria firi nai God nia falea fuamolu nai, na brofet baki da bae mai sulia doo diana nai 'ana kada 'i nao, kera da nani burina ma daka dooria 'asia naa saitoma diana lae ai.
11 Sulia na Anoedoo nia sa Disas Kraes nia too na 'ani kera, ma ka faatainia ne Kraes nia kai nonifii sui fatai nia kafi 'inito. Ma daka sasi uria dao toi lae si kada tee ne Kraes nia kai dao, ma na tee ne kai fuli 'ana si kada nia dao mai.
12 Ma God nia ka faatainia fua brofet nai ki na doo nai ki nao dasi fuli 'ua 'ana si kada kera too ai lao molaagali. Nia kai fuli lau 'ana 'i buri 'ana si kada ne kamolu molu too ai. Kera da bae sulia doo neki molu ka rongoa 'ana si kada tai wane da faatalongai sulia si Faarongoa Diana nee. Na Anoedoo Abu ne God nia falea mai faasia 'i salo, nia naa ne kai ilia toaa nai uri daka faatalongai 'ana rigitaa nia. Na 'ensel ki boroi da dooria lau guu daka saitoma diana 'ana mauria firi diana tasa nai.

Na tooa ne aoloa

13 Molu lilio diana, ma molu ka manata 'o'olo. Molu ka manata too suli ne God nia kai 'ofe kamolu 'ana si kada sa Disas Kraes kai dao mai.
14 Molu ka ade suli God, ma ka nao molu si lea lau sulia kwaidooria bae molu too ai 'ana si kada bae nao molu si saitomana 'ua si Faarongoa Diana nee.
15 Molu abulo aoloa 'ana doo ki sui guu suli God ne nia fili kamolu nia aoloa.
16 Suli lao Kekeda laa Abu God nia bae 'urii, “Molu abulo aoloa molu ka abu, suli nau ku aoloa ma ku abu.”
17 Ma ni kamolu molu saea God 'ana “Maa” 'ana si kada molu foa. Ma molu ka manata lau guu toi ne nia kai ketoa toae ki sui guu faafia doo neki kera da ilia ki, ma nao nia si 'ilisi wane. Nia ne adea, molu ka sae'inito 'ani nia 'ana si kada ne molu too mala 'ana toaa 'e'ete lau gwana lao molaagali nee.
18 Kamolu molu saitomana sui naa, God nia foli ka olitai kamolu 'ana doo baita tasa, uri nia kai luke kamolu faasia abulo laa tatakwai ki mai faasia kokoo kamolu ki. God nia ka foli olitai kamolu 'ana na doo ne talua silfa ma nao gool.
19 God nia foli olitai kamolu 'ana mae lana sa Disas Kraes ne mala 'ana ta kale sifsif ne diana tiifau fua afuafu lae ai.
20 God nia filia mai Kraes 'ua naa 'i nao 'ana saungai lana molaagali. Ma 'i tari'ina, lao fa sato 'isi neki naa, sa Disas Kraes nia dao na mai uri ka faamauri kamolu.
21 Na rao lana sa Disas Kraes, nia ne adea molu ka manata mamana 'ana God ne tatae nia faasia maea ma ka faa'inito nia, uri manata mamana laa kamolu ma na manata ngadoa kamolu ka rautoo 'ana God.
22 Ni kamolu molu ade sulia naa toolangaidooa mamane, ma molu ka tagisi kamolu 'i tala'amolu faasia abulo laa ta'aa kamolu ki, nia ne molu ka liosau mamana 'ani kamolu kwailiu toaa ne molu manata mamana ki. Suli ne nia 'uri nai, ne molu ka faatetedea liosaue fuamolu kwailiu.
23 Kamolu molu futa falu naa, ta nao molu si futa lau sulia kwalafaa ne kai funu lau gwana. Kamolu molu futa 'ana kwalafaa nia God ne mauri firi, ma molu ka futa 'i nunufana ade lae sulia si bae ne totoo si sui.
24 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,

“Kolu wane kolu mala gwakolu na lalano ma na 'initoa lakolu ka mala gwana
takana lalano nai suai lae diana tasa.
Si kada na lalano nia kuku, na takana boroi ka 'asia lau guu.
25 Aia, na bae lana God nia totoo nao si sui.”✡
Ma si baea nai gu ne si Faarongoa Diana nee da faarongo kamolu ai nee.

2

1 Suli kamolu ne molu futa faalu naa, kamolu molu ka taga naa 'ana doo ta'ae ki sui guu faasi kamolu. Ne nao molu si kwaisukei lau, ma molu si 'uga, ma ka nao molu si saea lau doo ta'ae ki sulia wane ki.
2 'Ana si kada ki sui guu, molu ka susuu uria bae lana God mala 'ana ta wela bibiu ne nia ilia uri susu lae 'ana gaa nia. Molu ade 'uri nai uri na too lamolu ka diana ma ka 'idu ka lea 'alaa lao mauria firi ne molu too ai nee.
3 Molu ka ade 'uri nai lau guu suli ne kamolu molu saitoma diana 'ana Aofia nia ade diana tasa fuamolu.

Kolu na konia abu nia God

4 Molu lea mai sia sa Disas waa ne nia mauri ka lelea firi. Sa Disas nia talafana maefau 'ana maurie. Wane ki da ote kera 'ani nia, sui boroi 'ana ta nia ne God filia suli nia 'e diana tasa.
5 Kamolu talafana naa maefau mauri ki, suli ne molu faolomainia God ka saungainia beu nia 'ani kamolu. Ma ni kamolu lau guu na toaa ni foa nia ki sui guu, ma molu ka falea afuafue ki talea God ne nia ele sulia 'i nunufana sa Disas Kraes.
6 Suli bae lana God lao Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Molu liotoi 'amolua! Nau kwai filia tii wane ma kwai alu nia kai too lao
maefera 'i Saeon* mala 'ana ta maefau ne ku alu.
Na wane nai, na wane diana tasa mala bae ta maefau diana tasa 'ana faangilo
lana beu.
Tii ne nia manata mamana 'ana wane nai, nia 'afitai ka manata 'asia fuana.”✡
7 Na toaa ne kamolu molu manata mamana ki, na maefau nai nia maefau diana tasa kamolu. Aia, ma na toaa ne nao dasi manata mamana ki,
“Na maefau nai toaa saungai beu ki da ekwatainia nai nia naa ne maefau
'initoa nai 'ana faangilo lana beu.”✡
8 Ma na Kekeda laa Abu ka bae sulia maefau nai ka bae lau gu 'urii,
“Toae ki da kai lakwadora 'ana maefau nai ma da kai 'asi kera.”✡
Kera lakwadora 'ani nia suli nao dasi ade sulia si faarongoa ne da rongoa faasia God, ma daka lakwadora suli God ne nia saea si doo nai kai fuli fuada.
9 Aia ma ni kamolu, kamolu na toaa God nia fili kamolu ki sui naa. Ne kamolu toaa ni foa nia ki naa na Aofia, ma na toaa nia ki God. Suli ne kamolu toaa nia ki naa, kamolu molu ka faarongo talo naa 'ana doo diana neki sui guu nia ilida ki. God nia fili kamolu ma ka 'aili kamolu mai faasia lao rorodoa lae uri molu ka ruu mai lao folaa diana laa nia.
10 'Ana si kada sui naa, kamolu nao lau toaa nia ki God ma ka nao molu si saitomana guu kwai'ofei laa nia. Ma sui 'i tari'ina, God nia kwai'ofei fuamolu ma ni kamolu na toaa nia ki naa.

Toaa rao nia ki God

11 Liliosaua nau ki 'ae, 'ana si kada ne molu too 'ua lao molaagali nee, kamolu molu too sala ki gwamolu suli na fera mamana kamolu 'e nii mai

---

✡ **1:25** 'Aesaea 40:6-8 * **2:6** *Saeon:* Satana gwa labusua bae na beukaua 'i Durusalem nia nii gwauna. Satae doo da 'ailia lau guu 'ana fera 'i Durusalem ma na toaa 'i Durusalem. 'I seki, si satae doo nee nia fuutoi toaa manata mamana ki 'ana Kraes. ✡ **2:6** 'Aesaea 28:16 ✡ **2:7** Sam 118:22 ✡ **2:8** 'Aesaea 8:14-15

'i salo. Nia ne adea nau ku bae fifii fuamolu ma ku dooria uri molu ka bulasi manataa faasia kwaidooria ta'ae 'ana noni. Suli na kwaidooria ta'aa nai ki da firu fai mauria falu ne kamolu too ai.
12 Molu ka too 'ana tooa diane 'i matangana toaa ne nao dasi manata mamana. Uri lea kera daka sae garo lamolu boroi 'ada, si kada kera da suana doo diana neki molu ilida, kera daka tangoa God uria 'ana fa Sato ne nia kai dao ai.
13 Kamolu toaa nia ki Aofia naa nai. Nia 'uri nai, molu ade sulia toaa ne da 'inito fuamolu lao molaagali nee mala 'ana Waa 'inito nee 'i Rom ne nia 'inito tasa,
14 ma wane tee ne nia filia uri fale lana kwakwaea fua tii kera ne da ilidoo garo, ma fua tango lana tii ne abulo lana 'e diana.
15 Suli God nia dooria molu ka ilia doo diane ki uri molu ka faataaroa baea tatakwai kera ki toaa oewanea ki ne da olisusuu fai kamolu.
16 Molu too naa mala 'ana toaa da sakwadoloa ki. Ma ka nao molu si kwaifii lau sae sa nia diana gwana uri molu ka abulo ta'aa 'amolu suli ne kamolu toaa sakwadoloa ki gwana. Molu too naa mala 'ana toaa da rao ki fua God.
17 Molu ka sae'inito 'ana toae ki sui gwana, molu ka liosau 'ana toaa manata mamana ki, molu ka sae'inito 'ana God, ma molu ka sae'inito 'ana waa 'inito tasa 'i Rom lau guu.

Toaa rao tatakwai ki

18 Kamolu toaa rao tatakwai ki, molu ade suli bae lana waa baita kamolu ki ma molu ka sae'inito 'ani kera. Molu ade 'uri nai fua waa neki sui guu da 'inito fuamolu, ta nao lau fua taifilia gwana waa neki da 'ofe kamolu. Molu ilia lau guu fua toaa ne da susuala ki fuamolu.
19 Suli God nia kai faadiana kamolu lea molu dao toi nonifii lae uri maana molu ilia doori lana, ma ka nao lau uri maana ili lana tasi doo ta'aa.
20 Lea da malasiofa kamolu faafia si doo ne molu ilia ka ta'aa, 'afitai molu ka ngalia kwaiarae uria. Aia, ma lea kamolu molu nonifii maana ne molu ilia doo ne 'o'olo, God nia kai faadiana kamolu uri maana.
21 God nia 'aili kamolu mai uri nonifii lae 'uri nai. Suli sa Disas Kraes 'i tala'ana, nia nonifii uri ka faamauri kamolu ma uri ka alua naa faatai lana fuamolu uri molu ka ilia suli ne nia too ai.
22 Sa Disas nao si ilia tasi doo si ta'aa, ma ka nao si suke 'ana tasi doo.
23 Si kada bae da tangasi nia 'ana si baea ta'ae ki sui gwana, nia nao si olisi kera guu 'ana tasi baea ta'aa. Ma si kada bae nia nonifii, nia nao si saea tasi doo uri faamau lada lae. Nia 'e lukasi nia gwana 'i 'abana God waa ne kai keto 'ana 'o'oloe.
24 Ma sa Disas Kraes 'i tala'ana nia ngalia naa abulo ta'aa laa kolu ki 'ana nonina 'i tala'ana 'ana mae lana 'ana 'airarafolo uri kolu ka faasia abulo ta'aa laa kolu ki ma kolu ka too 'ana birangaa 'o'olo. Nia ka gura kolu naa 'ana nonifii lana.
25 'Ana si kada bae sui naa, kamolu molu mala 'ana sifsif neki da garo leaa faasia wane ni fofolo kera. Ma sui 'i tari'ina kamolu molu ka oli na mai siana wane ne lio sulia mangomolu ki, ne sa Disas Kraes.

3

Keni 'afe ki

1 Kamolu keni 'afe ki boroi molu ka ade lau gu 'uri nai. Ne molu ka ade lau guu sulia arai kamolu ki, uri lea tai wane 'ani kera nao dasi manata mamana 'ana bae lana God, ka nao molu si bae boroi sulia fuada, kera daka manata mamana lau guu 'i nunufana ade diana lana 'afe kera ki ni kamolu.

2 'I seeri kera daka manata mamana suli ne da suana kamolu molu
sae'inito 'ana God ma na abulo lamolu ka 'o'olo.
3 Aia, ni kamolu keni ki, nao molu si sasi uri kwanga laa kamolu ne lea mai
faasia bulasi ifu laa kamolu ki, ma nao na saingi lana doo waasinasina ki, ma
nao lau ofi lae 'ana maku diane ki ne liu lada ki baita tasa.
4 Si doo nai lau 'ana ne, na kwanga lamolu ka nii 'ana birangaa diana
kamolu ki ne da sakatafa mai faasia lao mangomolu ki. Ne si birangaa 'ana
gere lana toae ma si baea 'ana aroaroe, suli si abulo laa 'uri nai lau 'ana ne
God nia dooria. Ma na dianaa 'uri nai, 'oko waro boroi 'afitai lelea nia ka
ta'aa lau.
5 Na keni 'initoe ki 'ana kada 'i nao ne kera manata mamana 'ana God ade
lada ne kera daka kwanga ne kera ade sulia arai kera ki.
6 Ma ta ai ade 'uri nai gu ne ni Sera. Nia ade sulia sa 'Abraham ma ka 'ailia
sa 'Abraham 'ana waa baita fuana. Ma ni kamolu lau guu, lea molu ilia doo
'o'olo ki ma ka nao molu si alamatainia ta wane ka faamau kamolu faasia,
kera daka 'aili kamolu 'ana saari nia ki ni Sera.

Arai ki

7 Kamolu waa arai ki molu ka ade 'initoa lau gu 'uri nai. Ne molu too
kwaimani lau guu fai 'afe kamolu ki ma molu ka lio saitomana ne kera
nao dasi tetede mala 'ani kamolu. 'I seeri molu ka ade diana fuada. Molu
ka sae'inito 'ani kera suli God nia falea mauria falu fuada mala lau guu ni
kamolu. Molu ka ilia si doo diana nai uri ka nao tasi doo si suusia foa laa
kamolu ki.

Molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu

8 Aia, nau ku too 'ua 'ana tai doo ki uri sae lana fuamolu. Molu alu tii si
lio, molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu mala 'ana bara waisaasina ki, molu
ka manatai kamolu kwailiu ma molu ka faatu'uu kamolu 'i matangamolu
kwailiu.
9 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana ta'aa lae. Lea wane ki da saea doo ta'ae ki
fuamolu, nao molu si duua lau 'ana sae lana doo ta'ae ki fuada. Oli molu ka
duua 'amolu 'ana sae lana doo diane ki fuada. Molu ade 'uri nai, suli God nia
'aili kamolu mai ma nia kai falea lau guu doo diane ki fuamolu.
10 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,
"Tii gwana ne nia dooria mauri lana lao molaagali nee kai diana ma kai ele,
nia diana fua wane nai ka nao si bae ta'aa ma si suke.
11 Ma nia ka abulo 'e'ete faasia ili lana doo ta'ae ki, ma na abulo lana ka diana.
Ma nia ka sasi ngangata uri too lae 'ana aroaroe.
12 Suli God nia kai suasulia toaa too lada 'o'olo, ma kai gwalinge uria foa laa
kera ki.
Aia ma toaa ne ade lada ki ta'aa, nia ka uu suusi kera."✡

Nonifii lae uri maana ade 'o'olo lae

13 'Afitai ta wane ka dooria ili lana tasi doo ta'aa 'ani 'oe lea 'oe susuu fai ili
lana doo diane ki fuana.
14 Sui boroi 'ana lea kamolu molu nonifii uri maana ne molu ilia doo 'o'olo
ki, God ne kai falea dianae fuamolu uri maana. Nao molu si maungia ta wane
ma ka nao molu si manata 'u'ufa.
15 Molu sae'inito 'amolu 'ana Kraes na Aofia lao mangomolu ki. Ma 'ana
si kada ki sui guu molu ka ade akau maasia luu lana ta wane ne nia kai ledi
kamolu uri faarongo lae 'ana malutana manata mamana laa kamolu 'ana

✡ **3:12** Sam 34:12-16

Kraes. Ma si kada molu bae sulia manata mamana laa kamolu fuada, molu ka bae marabibi fuada ma molu ka sae'inito 'ani kera.
16 Molu ka suasuli diana 'ani kamolu fasi ili lana si doo ne garo, uri lea tai wane daka saea tai doo ta'aa sulia tooa diana kamolu 'ana lea lamolu burina Kraes, kera daka 'ide 'ada sulia si doo ne kera da saea.
17 Nia diana uri molu ka nonifii uri maana ade lae sulia doori lana God. Na nonifii lae uri maana abulo diana laa kamolu nia diana ka talua lea sae kamolu molu ka nonifii uri maana abulo ta'aa laa kamolu ki.
18 Kraes nia nonifii ka mae 'ana tii si kada guu uri ngali lana abulo ta'aa lae ki sui naa. Nia 'afitai oli ruana ka mae lau. Nia wane 'o'olo nia mae uri toaa abulo ta'aa uri ka talai kamolu siana God. Kera da saungi nia bali 'ana noniidoo nia ka mae naa 'ana 'airarafolo, sui God ka faamauri nia 'ana Anoedoo Abu.
19 Ma 'ana Anoedoo Abu, Kraes nia ka lea siana mangoedoo ki lao lookafo ma ka faarongo kera ne nia siitasa naa.
20 Na mangoedoo nai ki na mangona toaa da mae 'ua naa otofana si kada sa Noa 'e saungainia baru baita bae. Kera nao dasi ade sulia God, sui boroi 'ana nia ka marabibi gwana fai kera lelea sa Noa ka faasuia saungai lana baru baita bae. Si kada na baru bae nia sui naa, na kwalu ai gu ne da lea 'i laona ma na kafo bae ka faamauri kera faasia kwakwaea nia God fua wane ki.
21 Na kafo bae, nia mala 'ana faatai lana siuabu lae ne nia saitomana kai faamauri kamolu 'i tari'ina. Siuabu laa nai nao lau uri faafaalu lana nonimolu 'ana kafo, nia na siuabu laa 'e faatainia kamolu gania God uri nia ka ngalia ta'aa laa kamolu ki ma ka faa faalua mauria kamolu ki. Siuabu laa nai ka faamauri kamolu nunufana tatae lana sa Disas Kraes.
22 Sa Disas nia oli naa uri 'i salo ma ka nii naa 'i bali aolo nia God. Ma God ka alu nia ka gwaungai naa fua 'ensel ki, ma fua rigitae ki sui naa 'i salo.

4

Na mauria falu

1 Kamolu molu saitomana, sa Disas Kraes nia nonifii 'ana si kada bae nia too lao molaagali. Nia 'uri nai, kamolu lau guu molu ka kwaimaakwalii gwamolu uria nonifii lae. Suli na wane ne nia nonifii 'uri nai ne nia sui faasia abulo ta'aa lae.
2 Nia ne, safali 'i tari'ina ka oli 'alaa, kamolu molu malimae naa 'ana kwaidooria ta'aa kamolu ki ma molu ka ade na 'amolu sulia na kwaidooria nia God.
3 'Ana si kada sui naa, abuloa kamolu ki nia mala 'ana toaa ukita ki. 'I tari'ina nee, kamolu molu faolomainia na 'amolu mauria kamolu ki fua ooe lae ma kwaidooria ta'ae ki, ma kuu lilinge lae, ma fua fafangaa ta'ae ki. Ma God nia ka rakesasu lau guu 'ani kamolu sulia molu foosia na nunuidoo saungai lana ki.
4 Ma 'i tari'ina nee, toaa ukita ki da kwele suli ne nao molu si 'ado naa fai kera 'ana doo ta'aa neki da ilida ki. Nia ne adea daka saea baea ta'ae ki suli kamolu.
5 Aia, ma God nia liongai kera ne totoo 'ana tafa sato uri kera da kai bae sulia na doo neki sui guu da ilia. God nia ade akau, naa fua keto lana toaa mauri ma na toaa da mae ki naa.
6 Si doo nai ne adea wane ki daka faarongo 'ana si Faarongoa Diana nee fua toaa neki da mae ki naa. 'Ana si kada kera mauri 'ua, toae ki da keto kera, ma sui boroi 'ana, 'i tari'ina na mangoda ki mauri naa fai God.

Rao 'o'olo 'ana fale laa nia ki God

7 Nia karangi kai dao naa 'ana sui lana doo ki sui guu. Doo ne adea guu,
molu manata diana ma molu ka suasuli diana 'ani kamolu 'i tala'amolu uri
molu ka tala'ana foa lae.
8 Si doo 'initoa tasa nai naa ne molu liosau mamana 'ani kamolu kwailiu.
Suli lea na liosaua kamolu nia 'uri nai, nia ka walude gwana fua manata luke
lana tasi doo ta'aa boroi 'ana ne ta wane ka ilia fuamolu.
9 Molu kwaisaarei ma molu ka ilia 'ana ele lae.
10 God nia falea si fale laa 'e'ete kwailiu ki fuamolu 'i nunufana ade diana
laa nia. Nia 'uri nai, kamolu sui guu wane ki 'i tala'ada molu ka ili raoa 'ana
si fale laa 'e'ete nai ki ma molu ka sua diana sulida ki 'ana rao kwai'adomi
lae 'i matangamolu kwailiu.
11 Tii 'amolu ne God 'e falea saitomadooe fuana uri faatalongai lae, alu
nia faatalongainia bae lana God. Ma tii 'amolu ne God 'e falea saitomadooe
fuana uri kwai'adomi lae, alu nia kwai'adomi 'ana tetedea ne God falea
fuana. Ade 'uri nai uri si kada wane ki da suana doo nai ki molu ilida ki,
kera daka tangoa God suli sa Disas Kraes. Alu na 'initoae ma na tetedee na
doo nia naa sa Disas Kraes ka lelea firi. Iuka nia 'uri nai.

Nonifiie uri maana too lae fua God

12 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, nao molu si tona 'ana ilitooa ne dao
tomolu. Suli toaa ne da manata mamana ki 'ana sa Disas Kraes, kera
saitomana daka liu lao 'afitaia 'oro ki.
13 Molu manata ele 'amolua suli ne molu 'ado fai sa Disas Kraes 'ana nonifii
laa nia uri molu ka ele molu ka noni sasala 'ana si kada nia kai dao mai fai
'initoaa kwanga nia.
14 Lea da 'oitomolu faafia satana Kraes ne talo fai kamolu, nia 'oilakea
fuamolu suli 'e faatainia na Anoedoo Abu nia God 'ana 'initoae 'e nii fai
kamolu.
15 Lea sae kamolu molu ka nonifii boroi 'amolu, nao molu si nonifii lau uri
maana ne molu sauwane, ma nao molu ka beli, ma nao molu ka ilia doo ta'aa
'e'ete 'oro, ma nao molu ka liu kwailiu uri saketo lana si doo kera ki tai wane.
16 Aia, ma lea sae kamolu molu ka nonifii uri maana ne molu manata
mamana 'ana Kraes, nao molu si 'ide lau fainia. Kaa molu tangoa 'amolu
God suli ne satana Kraes nia talo fai kamolu.
17 Si kada fua safali lana kwakwaea kai dao mai. Ma God nia kai ketoa fasi
'ana toaa nia ki totoonao. Ma lea nia kai ketoa fasi 'ana toaa nia ki, nia kai
babasia na kwakwaea nia 'ana si kada nia kai faasuia kwakwaea nia 'ana
toaa neki nao dasi manata mamana 'ana si Faarongoa Diana nia.
18 Suli ne Kekeda laa Abu nia bae sulia si kada God kai ketoa toaa neki nia
ka 'urii,
“Lelea nia 'afitai fua toaa 'o'olo ki uri daka mauri, nia 'afitai ka tasa lau fua
toaa ta'aa ne nao dasi manata mamana ki 'ana God.”✡
19 Doo ne adea guu, lea kamolu molu nonifii uri maana ili lana doori lana
God fuamolu, molu ka alua mauria kamolu ki lao 'abana God waa ne saungai
kamolu, suli nia kai suasuli kamolu. Ma molu ka 'abarua 'amolu 'ana ili lana
doo diane ki.

5

Si baea fua toaa kwaitalai ki

1 Aia, nau ku bae fuamolu toaa kwaitalai ki fua konia manata mamana na
'i sena. Nau ta wane kwaitalai lau guu ne ku suana sui naa nonifii lana Kraes

✡ **4:18** Brofeb ki 11:31

ma kwai 'inito fainia 'ana si kada nia oli mai. Doo ne adea guu, nau ku gani kamolu
2 uri molu ka lio diana sulia toaa ne da manata mamana ki. God nia aluda 'i 'abamolu. Molu lio diana suli kera mala 'ana wane lio sulia sifsif ki. God nia dooria uri molu ka noni maabe 'ana ili lana raoa nai, ma ka nao lau suli ne molu manata toi sae God nia suumai kamolu fuai. Nia diana uri molu ka lio suli kera suli ne kamolu molu dooria 'adomi lada, ma ka nao lau suli ne da foli kamolu uri maana.
3 Ma ka nao molu si oroia toaa neki God nia aluda lao 'abamolu, molu ka talai kera 'i burimolu uri ili lana raoa diane ki.
4 Ma lea kamolu molu lio suli kera 'uri nai, sa Disas ne mala 'ana gwaungai kera toaa ni lio lae sulia sifsif, ma nia kai falea kwaiaraa 'inito ne diana lelea firi fuamolu, 'ana si kada nia kai oli mai.
5 Ma ka 'uri nai lau gu fuamolu toaa dafi baita ki, molu ka ade sulia toaa baite ki. Ma ni kamolu sui guu molu manata mamana, molu ka faatu'uu kamolu uri molu ka kwai'adomi fuamolu kwailiu. Suli na Kekeda laa Abu bae nia bae 'urii,
“God nia kai tatae susuala fua toaa da naunau ki, ma nia kai 'ofea toaa da marabibi ki.”✡
6 Doo ne adea guu, molu marabibi ma molu ka ade sulia God ne nia rigita ka tasa, uri nia ka faa'inito kamolu 'ana si kada nia 'olea.
7 Ma molu ka alua na manata 'abarua laa kamolu ki sui guu 'i 'abana, suli nia suasuli kamolu.
8 Molu ka lilio diana, sulia sa Saetan, na malimae kamolu, nia liu kwailiu gwana uri mala 'ana ta doo mauri kwasi ne saitomana 'ani lana toaa ki. Suli sa Saetan nia dooria 'asia naa tauwela lamolu lae.
9 Molu uu ngasi 'ana manata mamana laa kamolu, ma molu ka firu suusia sa Saetan, suli kamolu molu saitomana ne toaa manata mamana ki 'ana fera 'oro neki lao molaagali, kera da nonifii lau guu 'uri kamolu.
10 Ma 'i burina ne kamolu molu nonifii sulia si kada kukuru, God nia kai faafaalu kamolu, ma kai faatetede kamolu uria na manata mamana laa kamolu ka nao si sui. God nia 'aili kamolu mai uri molu ka too fai Kraes ma molu ka 'inito fainia totoo firi.
11 Ma nia ka too 'ana tetedea baita ne totoo firi! Iuka nia 'uri nai.

Si doo 'isi ki 'ana manata diana lae

12 Sa Saelas waa ne 'adomi nau 'ana keda lana kekeda laa kukuru nee, nia na toolakolu, suli nia manata mamana 'ana Kraes. Ma nau ku saitomana na raoa sa Saelas, nia diana tiifau. Ma si doo ne adea ku falea na kekeda laa ne fuamolu ne uri ka faangasi kamolu ma ku bae sulia kwai'ofei laa mamana nia God. Aia, molu uu ngasi lao liosaua nai.
13 Toaa ne da manata mamana lao fera 'i Babilon*, kera da falea bae diana laa kera fuamolu. God ne fili kera, mala lau guu nia fili kamolu. Ma sa Maak nia falea lau guu kau si baea diana nia fuamolu. Nia mala 'ana wela mamana nau.
14 Ma 'ana si kada kamolu molu suamolu kwailiu, molu ka faatainia liosaua kamolu fuamolu kwailiu.
Nau ku foa fuamolu sui guu toaa nia ki Kraes, uri molu ka too 'ana aroaroe.

✡ **5:5** Brofeb ki 3:34 * **5:13** Na satana maefera bae da ngalia toaa 'Israel daka too ai sulia fa ngali 'oro baki. 'I seki alamia da 'ai 'ana si satae doo nee 'ana si kada kera fuutoi maefera 'i Rom. Alamia daka 'ai lau gu ai 'ana ta maefera gwana ne toaa manata mamana ki da too ai ma daka too gwada mala toaa 'e'ete lau gwana.

Na Ruana Kekeda Laa Faasia Sa Bita

Si doo baita ne sa Bita nia manata 'abarua 'asia naa sulia ne nia dooria uri Kristin ki daka uu suusia toolangaidooa garo ki. Nia ka saea fuada uri daka dau ngasi 'ana faarongo talo lae sulia God ma sa Disas Kraes. Ne kera da bae sulia si baea mamana ne da rongoa faasia toaa baki da tala suana guu sa Disas ma daka tala rongoa guu toolangaidooa nia.

Sa Bita nia manata 'abarua sulia toolangaidooa garo ne saea Kraes nia 'afitai ka oli lau mai. Sa Bita nia ka saea ne, Kraes mone nia nao si oli 'ua mai. Ma sui ta, nia nao si oli 'ua mai suli God nia dooria uri nao ta wane si funu. God nia dooria uri toae ki sui guu daka lukasia birangaa ta'aa kera ki ma daka oli mai sia God.

Na 'Inifuui Baea ki Lao Buka Nee:

God nia fili kolu uri too lae sulia birangaa nia 1:1-21
Si baea sulia toolangaidooa garo ki 2:1-22
Si baea sulia oli lana mai Kraes 3:1-18

1 Nau sa Saemon Bita wane ni rao ma na 'aboosol nia sa Disas Kraes
ne ku kekeda kau fuamolu. Sa Disas Kraes nia na God kolu ma na Wane
Kwai faamauri kolu. Nia 'adomi kamolu lao 'o'oloa nia ma molu ka manata
mamana 'ani nia mala lau guu 'ani kameli.
2 Alu God nia ade diana baita tasa 'ana fuamolu ma ka falea 'ana aroaroa
baita tasa nia fuamolu ka lelea firi 'i lao saitoma diana laa kamolu 'ana God
ma na Aofia kolu sa Disas.

God nia 'aili kolu mai ma ka fili kolu

3 God nia fale tiifau naa 'ana doo ki fuakolu 'ana tetedea nia, uri ka 'adomi
kolu uri kolu ka too diana fuana. Nia fale tiifau 'ana doo nai ki fuakolu suli
ne kolu lea mai kolu ka saitoma diana 'ani nia. Nia 'aili kolu mai uri kolu ka
'ado fainia lao taloa nia.
4 'I seeri guu, nia ka falea doo diana tasa neki nia alangainia fuakolu uri
birangakolu ka diana mala lau guu birangana God ma kolu ka lau faasia
birangaa ta'aa nee lao molaagali ne saitomana ka saketo kolu.
5 Ma suli ne God nia falea naa doo nai ki fuamolu, molu sasi ngangata uri
manata mamana laa kamolu ka ngasi. Ma molu ka ilia lau guu doo neki:
Molu abulo 'o'olo, molu ka saitoma diana 'ana God,
6 molu ka suasuli diana 'ana mauria kamolu ki 'i tala'amolu, molu ka
lalifuu lao 'afitaie ki, molu ka liokwaisulii 'ana birangana God,
7 molu ka too 'ana kwaimania ni bara waisaasina lae ma molu ka liosau
'ani kamolu kwailiu.
8 Na doo diana nai ki lea kamolu molu too ki ai ka baita ma ka 'oro lao tooa
kamolu ki, kamolu molu ka ilia doo diana 'oro ma na raoa kamolu ki gwauna
ki 'ana saitoma lamolu 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes.
9 Ma tii gwana ne nao si too 'ana birangaa nai ki nia na wane maarodo
gwana ne nia nao si manata toi naa bae God manata lukea sui naa abulo
ta'aa laa nia ki.
10 Doo ne adea guu toaafuta nau ki 'ae, molu rao tetede 'ana ili lana doo
neki kai faatainia kamolu toaa God nia fili kamolu ma ka 'aili kamolu mai
siana. Molu ade 'uri nai taari ka nao molu si 'asi kamolu,
11 ma God ka 'aili kamolu uri lao 'initoaa nia Aofia kolu sa Disas Kraes waa
ne faamauri kolu. Na 'initoaa nai nia totoo firi.

12 Sui boroi 'ana molu ka saitomana sui naa doo nai ki, ma molu ka manata
mamana naa 'ana toolangaidooa mamana ne molu rongoa, nia diana uri ku
toolangaidoo lau fuamolu 'ana si kada ki sui.
13 Suli si kada ku mauri 'ua lao molaagali nee, ku manata toi nia diana uri
ku saea doo neki fuamolu uri nao molu si manata buro ai.
14 Suli ku saitomana nao si tau naa nau kwai mae lea na Aofia sa Disas
Kraes nia 'ai folaa mai fuaku.
15 Ma suli ne nia 'uri nai, molu rao tetede uri molu si manata buro 'ana doo
neki ku toolangainia fuamolu 'i burina ne nau ku mae.

Sa Bita nia suana rara lana sa Disas na Kraes

16 Aia, ma si doo ne kameli meli toolangainia sulia dao lana mai na Aofia
kolu sa Disas Kraes 'ana tetedea baita, nia nao lau na ununua tai wane kera
booa gwada ki. Suli kameli tala 'ameli meli suana 'ua guu 'initoae ma na rara
lana.
17 Suli kameli meli too fai nia mai 'ana si kada God na Maa nia falea na
'initoae fuana. Ma kameli meli ka rongo lingena God ne rigita ne nia liu ka
bae 'urii fuana, “Na wela nau nee, ne nau ku liosau tasa 'ani nia, ma ku ele
tasa suli nia.”
18 Kameli 'i tala'ameli meli ka rongo lingena God faasia 'i salo, 'ana si kada
meli too fai nia sa Disas 'i gwauna fa uo abu bae.✡
19 Ma uri maana si doo nai ne kameli meli ka faamamanea ka ngasi naa ne
bae lana brofet ki sulia Kraes nia mamana. Nia diana uri molu ka manata
mamana lau guu 'ani nia, suli na bae lana brofet nai ki nia mala 'ana ta kwesu
ne tala folaa lao rorodoa lae, lelea nia dao 'afa sato ne Kraes kai sakatafa
faatai lau mai, ne tala lana kai laabata fua lao manata lamolu.
20 Doo baita ka tasa naa ne: Kamolu molu kai saitoma diana ai ne nao tasi
doo ne brofet ki da kekeda sulia lao Kekeda laa Abu ki ne ka fuli gwana mai
fuada 'i tala'ada,
21 ma nao sae uri maana gwana ne kera dooria da kai bae sulia. Uri maana
si baea brofet ki nao lau faasia manata lana wane gwana, nia lea 'ana mai
faasia God. Suli na Anoedoo Abu nia talaia brofet ki mai 'i nao uri daka saea
bae lana God.

2

Toaa da toolangaidoo garo

1 'Ana kada 'i nao 'i 'Israel, na wane susuke ki kera dao daka saea kera
brofet nia ki God. Ma tai wane lau guu kera da kai dao mai matangamolu,
ma da kai toolangaidoo fuamolu sulia sukee ki. Na toolangaidooa kera ki kai
tauwelaa manata mamana lana bali 'ana toae. Toa nai ki da kai toolangaidoo
lau guu sulia sa Disas waa ne mae uri faamauri lada ma daka saea nia nao
lau na Aofia mamane. Ma uri maana si doo nai, nao si tau tara God nia kai
falea kwakwaee fuada.
2 Sui ka 'uri nai boroi 'ana, toaa 'oro ki kera da kai lea sulia abulo ta'aa laa
kera ki. Ma sulia doo neki da ilia ka ta'aa, tai wane kera da kai bae tauwelaa
toolangaidooa mamana nee.
3 Wane toolangaidoo susuke nai ki, kera da kai ngalia malefo 'ana baea
suke kera ki ne da suke kamolu ai. Kera da ade 'uri nai, suli da ogalolome.
Aia, lea mai ka tau naa God nia suana doo ki ne kera ilia, ma nia ka
kwaimaasi uri keto lada ma tauwela lada.

✡ **1:18** Matiu 17:1; Maak 9:2; Luk 9:28

4 Suli na 'ensel ki ne da abulo ta'aa, ma God ka faa kwakwaea fuada, ma
nia ka aluda lao kula fua kwakwaee, ma ka kani faafida 'ana seni ki ma daka
too 'ua gwada 'i seeri lao rorodoa lae. Kera kwaimaasi maasia fa sato 'ana
kwakwaea.
5 Nia 'uri nai lau guu fua toaa neki lao molaagali bae da too mai, suli na
abulo laa kera ki ta'aa tasa ma ka nao kera dasi faabaitaa God. God nia saungi
kera 'ana kafo baita tasa. Taifilia sa Noa gu ne God faamauri nia fai ta fiu ai
ki lau. God nia faamauri kera, suli sa Noa nia toolangaidoo sulia abulo laa
ne 'o'olo.
6 Iuka, God nia ka falea lau guu na kwakwaee fua toaa 'i Sodom fai 'i
Gomora. Nia saungi kera 'ana ere uri ka faatainia fua toae ki sui guu si doo
nai kai fuli fua toaa ne da aburongo 'ani nia ki.
7 God nia faamauria sa Lot, suli sa Lot nia wane 'o'olo, ma ka nao si dooria
abulo laa ta'aa kera toaa ne da aburongo ki 'ana taki God.
8 Ma sa Lot ne nia 'o'olo, nia too fai kera, ma ka suada, ma daka rongo kera
sulia fa sato ki sui guu, liona ka isifufuli tasa sulia abulo ta'aa lada.
9 Doo ne adea guu, Aofia nia ka saitomana 'adomi lana toaa ne da manata
mamana ki 'ani nia, uri 'afitaie ka nao si tauwela kera. Ma nia ka saitomana
ka faa lau guu kwakwaea fua toaa ta'ae ki, lelea ka dao 'afa sato fua
kwakwaea mamane.
10 Ma nia ka faa kwakwaea ne baita ka tasa fua toaa ne da ade sulia
kwaidooria ta'aa kera ki 'ana noni, ma daka ote kera 'ana gwaungai lana God.

Toaa neki ku bae suli kera ne da toolangaidoo sulia sukee ki, kera da bae
inala ma daka noniraa tasa. Ma ka nao dasi manata baita guu 'ana Anoedoo
'inito 'i salo, ma 'abarua 'ana bae buri lae lau guu 'ani kera.
11 Aia, na 'ensel ki kera da too 'ana tetedea baita talua toaa toolangaidoo
susuke nai ki. Sui ma 'ensel nai ki kera nao dasi bae tauwelaa guu na
anoedoo 'inito ki 'i salo 'ana 'onionga lae 'ani kera 'i maana Aofia.
12 Toaa toolangaidoo susuke neki nao dasi manata gu sulia doo neki da ilia
ki. Nia 'uri nai, kera mala 'ana doo mauri kwasi ki ne da bobola fai dau lada
ma fua saungi lada. Suli ne toaa nai ki, bae 'onionga sulia doo neki nao dasi
saitomana ki. 'Uri nai, God nia kai saungi kera mala 'ana doo mauri kwasi
ki.
13 Ma uri maana nonifii laa ne kera da ilia 'ana toae, God nia kai duua lau
guu 'ana nonifii lae. Na toaa toolangaidoo susuke neki, fanga lada baita, ma
kuu lada, ma ka nao dasi suasulia mauria kera ki faasia fanga lae lao sato ki.
Kamolu nee, molu kai 'ide tasa 'ana si kada da kai fanga fai kamolu lao konia
kamolu ki, suli abulo lada nia ta'aa ka tasa, ma daka saitomana kera da kai
suke 'ana kada ki sui guu.
14 Si kada kera da suana keni ki, kera daka dooria garo lada. Nao kera
dasi momola gu faasia abulo ta'aa lae. Ma daka talaia naa toaa ne manata
mamana laa kera ki makeso lao abulo ta'aa lae. Ma daka dooria 'asia naa
ogalolome lae. Ma uri maana doo nai ki, God nia kai faa kwakwaee fuada.
15 Kera da lea 'e'ete faasia tala 'o'olo, ma daka lea 'ada sulia birangaa ta'aa
bae sa Balam na 'alakwa sa Bioa. Uri maana ne sa Balam✡ nia dooria 'asia
naa malefo nia ne nia kai ngalia 'ana ili lana doo ta'ae ki.
16 Nia ne God ka ilia dongki nia ka ngatafi nia 'ana lingeedoe mala 'ana
wane. Ma si kada sa Balam na brofet nia rongoa ne dongki nia 'e bae 'uri
nai, nia ka faasia naa abulo oewanea laa nia nai.

✡ **2:15** Namba ki 22:18; 24:13; 25:1-3; 31:16

17 Aia, toaa ne da toolangaidoo sulia sukee, kera da mala gwana ta mae
busu bae nao ta kafo 'i laona ma ka gwau lelengea gwana. Ma mala lau guu
'ana gwa salo bae na koburu nia saulia ute ka nao si 'aru. Nia ne adea ma
God ka ade akau 'ana lookafo rorodoe fuada.
18 Kera da tafoda 'i tala 'ada bae lada ka oewanea gwana. Ma tai wane ne
kera daka abulo 'e'ete naa, ma safali talana naa abulo lada ki, ma ka nao dasi
abulo ta'aa fai toaa garo ki. Toaa ne da toolangaidoo sulia sukee, kera da
faagaroa lau guu toaa nai ki 'ana kwaidooria ta'ae ki 'ana noni.
19 Suli na wane toolangaidoo nai ki, kera da bae 'urii fuada, “Kameli meli
bae alangai fuamolu ne molu ka sakwadoloa uri molu ka ilia 'amolu ta doo
boroi 'ana ne kamolu dooria ili lana ki.” Boroi ma toaa toolangaidoo nai ki
tala 'ada nao kera si sakwadoloa. Kera na toaa rao tatakwai fua birangaa
ta'aa kera ki ne tauwela kera. Sulia kwaidooria ta'aa kera ki gwaungai
faafida, ma kera nao si too faasia fuli doo garoa.
20 'Ana kada 'i nao na wane toolangaidoo susuke nai ki da saitomana Aofia
kolu sa Disas Kraes ne nia faamauri kolu, ma daka abulo 'e'ete faasia garoe
ki lao molaagali ne tauwela kera. Ma sui daka oliburi lau gwada uria ili lana
garoa kera baki 'i nao, uri na ta'aa lae ka 'inito faafi kera. Ma 'i tari'ina kera
da ta'aa ka talua lau si kada bae nao dasi saitomana 'ua sa Disas Kraes.
21 Nia taa diana gwana fuada lea sa nao dasi dao toi 'ua tala uria 'o'oloe. Ma
sui nia ta'aa ka tasa naa fuada suli ne kera dao toi taala uria 'o'oloe, ma sui
daka oliburi lau faasia. Ma nao kera dasi ade sulia toolangaidooa sa Disas ne
God falea na mai fuada.
22 Kera da faatai mamana lana naa si baea bae nia 'urii, “Na giri nia oli ka
'ani lau gwana doo neki nia moatainia.” Ma tasi baea lau ka 'urii, “Na boso
da taufia nonina ka falu naa, nia oli ka kakano lau gwana 'ana mamago.”

3

Dao lana mai Aofia

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, ruana si kada ku kekeda na kau fuamolu
ne. Doo ne adea ku kedaa lau kau kekeda laa nee fuamolu suli ku dooria oli
kwai toolangaidoo lau fuamolu sulia doo nai ki, ade lea ma molu ka manata
garo sulia.
2 Nau ku dooria uri molu ka manata toi si baea kera bae brofet abu
baki 'i nao fai na toolangaidooa nia Aofia kolu ne faamauri kolu. Na toa
'aboosol baki bae da faatalongainia fuamolu, daka saea na toolangaidooa
nai fuamolu.
3 Iuka, si doo baita ne ku dooria uri molu ka saitomana ne 'ana fa sato 'isi
ki tara tai wane kera da kai lea mai, ma na kwaidooria ta'aa kera ki 'ana noni
kai talai kera. Ma da kai bae 'onionga 'urii fuamolu,
4 “Na Kraes bae nii na fai nai? Sulia nia safali bae mai sulia nia kai oli lau
mai uri lao molaagali, ma sui ka nao si dao 'ua. Na wane kwaitalai kolu ki
kera da mae naa. Ma lelea ka dao 'i tari'ina, nao tasi doo si tatala guu, ma ka
'ita mai 'ana safali lana molaagali lea mai ka dao 'i tari'ina, na doo ki sui guu
da bobola gwada.”
5 Aia, toaa ne kera da bae ki 'uri nai, kera dooria da kai manata buro
'ana God ne saungainia salo fai molaagali 'ana bae lana. Nia saungainia
molaagali 'ana kafo, ma nia ka ilia molaagali ka tatae mai faasia kafo.
6 Ma na kafo lau guu ne God nia tagalangainia molaagali nee ai ma ka too
'i nao.

7 Aia, ma na bae lana God lau guu ne nia adea molaagali nee ka too ngado maasia si kada nia kai tagalongai kera 'ana ere. 'Afa sato nai, God nia kai ketoa wane ki ne nao dasi manata mamana 'ani nia, ma ka tagalongai kera.
8 Aia, toaa kwaimani diana nau ki 'ae, nao molu si manata buro 'ana si baea bae nia 'urii, tii fa sato nia mala tii tooni fa ngali ki 'i maana God, ma tii tooni fa ngali ki nia mala lau gwana tii fa sato 'i maana God.
9 Doo ne adea guu na Aofia nia nao si dora guu uri ka faatai mamana lae 'ana bae lana sulia oli lana mai, sui boroi 'ana tai wane kera da kwaifii sae sa nia dora gwana. Aofia nia mamarato tasa fai kamolu ma ka nao si dooria ta wane ka funu. Nia dooria 'asia naa toae ki sui guu daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki.
10 Ma 'afa sato ne Aofia nia kai oli mai, nia kai dao mala 'ana ta wane bebeli, suli toae ki da kai tona ai. Ma 'afa sato nai, kera da kai rongoa lingee doo baita, ma na salo loo kai sui. God nia kai faafunuia doo ki sui guu lao salo 'ana ere. Na molaagali ma na doo ki sui gwana da kai nao'ada.
11 Ma suli ne God nia kai faafunuia doo nai ki 'uri nai, molu manata diana sulia birangaa kamolu ki. Na abulo laa kai 'o'olo, ma molu ka ade sulia doori lana God.
12 Ma ni kamolu molu ka too kwaimaasi maasia fa sato nai God nia kai ketoa wane ki ai, ma molu ka susuu uri fa sato nai ka dao 'ali'ali mai. 'Ana fa sato nai, God nia kai tagabola 'ana mamangaa ma na doo loki sui guu ai 'ana ere.
13 Aia, ma kolu lilio maasia molaagali falu ma na salo falu bae God nia alangainia. Toae ki sui guu 'i seeri, kera da kai ade sulia God.
14 Iuka, toaa kwaimani nau ki 'ae, si kada molu too kwaimaasi 'ua gwamolu maasia fa sato nai, molu ka ade rabutai 'ana 'olosi lana abuloa kamolu ki, uri God ka nao si ade susuala fuamolu faafia tasi doo, ma molu ka too kwaimani fai nia.
15 Nao molu si manata buro 'ana si doo nai. Nia ne adea Aofia ka mamarato fai kamolu, suli nia dooria uri molu ka bulasi manataa uri nia ka faamauri kamolu. Aia, si doo nai lau gu bae wanefuta kolu sa Bol nia kekeda fuamolu sulia. God ne faa liotooe fua sa Bol uri nia ka kekeda 'uri nai.
16 'Ana kekeda laa sa Bol ki sui guu, nia toolangaidoo sulia doo nai ki. Tai doo ne sa Bol toolangaidoo sulia ki, nia 'afitai uri saitoma diana lae ai. Toaa ne nao dasi saitoma doo ma na manata mamana laa kera ka nao si ngasi, kera da rokisi 'e'ete 'ana si doo ne sa Bol nia saea ki, ma toolangaidooa kera sulia sukee nia mala lau guu bae da ilia 'ana tai bali 'ana Kekeda laa Abu. Ma uri maana ne da ade 'uri nai, God nia kai faa kwakwaee fuada.
17 Iuka toaa kwaimani nau ki 'ae, kamolu molu saitomana sui naa doo nai ki. Nia ne, molu lilio diana fasi ade lea molu ka faamamanea sukee ne toaa ta'ae ki da toolangaidoo sulia ma na manata mamana laa kamolu ka 'asia.
18 Molu ka ade rabutai 'ana ngado lae 'ana ngali lana liosaua nia Aofia kolu sa Disas Kraes ne faamauri kolu, uri molu ka saitoma diana 'ani nia. Alu kolu tango nia 'i tari'ina ma ka lelea firi! Iuka nia 'uri nai.

Na Kekeda Laa Totoonao Nia Sa Dion

Sa Dion na 'aboosol bae ne kedaa buka nee. Nia ta waa lau guu 'ana toa kwairooi baki sa Disas. Nia naa bae kedaa buka bae da 'ailia 'ana Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Dion. Laona buka nee naa, nia saea fua toaa manata mamana ki uri kera daka uu ngasi 'i bali nia God, ma daka fiia toolangaidooa garo ne da fuli ki. 'Ana kada nai, tai waa da sukea toae ki daka saea sa Disas, kada nia lea mai, nia nao lau na waa mamane mala 'ani kolu. Nia na anoedooe gwana. Nia ne sa Dion ka saea fua toaa manata mamana ki kera daka fiia toolangaidooa garo 'uri nai ki. Sa Dion, nia dooria fua toaa manata mamana ki daka ade sulia toolangaidooa nia sa Disas Kraes bae na 'aboosol ki 'ita daka bae na mai sulia. Na 'aboosol baki, kera tala suana gu mai sa Disas 'ana maada kada nia too 'ua lao fera ne 'i saegano. Nia ne adea kera daka bobola fainia toolangaidoo lae suli nia fua toae ki.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Sa Disas Si Baea ni Mauria 1:1-10
Si baea fifii sulia liosaue 2:1-17
Na Malimae nia sa Disas Kraes 2:18-29
Na liosaue 'i malutana toaa manata mamana ki 3:1-24
Na toaa toolangaidoo garo ki 4:1-6
God nia faatainia fua toaa manata mamana ki kera daka liosau 'ani kera kwailiu 4:7-21
Siitasa lae faafia molaagali 'ana fiitoo lana sa Disas 5:1-21

Disas si baea ni mauria

1 Nau ku kekeda kau fuamolu 'ana bae lae sulia si Baea ne nia falea mauria. Na Kraes, ni nia si Baea ne nia falea mauria. Nia 'e too 'uana mai 'ana sasafali laa. Kameli, meli tala rongo guu nia 'e bae, meli ka tala suana guu 'ana maa meli, meli ka bubungi nia guu ma meli ka tala dau tona guu nonina 'ana 'abameli.

2 Na Mauria nai nia 'e liaewane ka sakatafa faatai mai, kameli meli ka suana guu. Nia ne meli ka bae 'ana faamamane lana, ma meli ka faarongo talo suli nia fuamolu, ne nia na mauria totoo firi. Nia 'ita ka too kwaimani naa fai Maa nia, ma sui ka sakatafa faatai mai siameli.

3 Kameli, meli suana ma meli ka rongo guu nia bae, nia ne meli ka faarongo talo suli nia fuamolu, uri kamolu molu ka 'ado kwaimani fai kameli, ma kolu ka 'ado kwaimani fainia sa Disas Kraes fai Maa nia.

4 Kameli meli kekeda kau fuamolu 'ana bae lae sulia si doo nai uri ka adea manata lakolu ka too 'ana ele laa ne fono.

God nia na folaa lae fala'ate naa

5 Ma si faarongoa ne kameli meli rongoa mai faasia na 'Alakwa God ma meli ka faarongo kamolu ai 'e 'urii: God na birangana na folaa lae fala'ate naa ka nao lau ta rorodoa laa 'ani nia.

6 Doo ne adea guu, lea kolu saea kolu 'ado kwaimani fai God, ma sui kolu ka nii gwakolu lao rorodoa lae, kolu suke gwakolu, ma na abulo lakolu 'e dodoloa ka lea guu sulia mamana lae.

7 Aia, ma lea sa kolu ka fali 'i laona folaa lae mala 'ana God ne nii laona folaa lae, 'i seeri kolu 'ado kwaimani matangakolu ma na 'abuna* sa Disas 'Alakwa God ka faa faalua mauria kolu ki faasia abulo ta'aa lae ki sui guu.
8 Ma lea kolu saea nao kolu si too naa 'ana ta abulo ta'aa lae, kolu suke kolu lau gwakolu 'i tala'akolu, ma na mamana lae ka nao si nii gu 'ani kolu.
9 Aia, ma lea kolu fuulangainia abulo ta'aa laa kolu ki fua God, nia kai manata luke kolu fasi abulo ta'aa laa kolu ki, ma kai faafaalu kolu faasia abulo ta'aa lae ki sui guu, suli nia 'e mamana 'ana alangaia nia ki ma na ade lana ka 'o'olo tiifau.
10 Ma lea kolu saea nao kolu si ilia gu ta abulo ta'aa laa, kolu saea God nia waa suke gwana ma bae lana ka nao si nii gu lao mauria kolu ki.

2

Kraes nia ngalia abulo ta'aa laa kia ki

1 Wela nau ki 'ae, nau ku kekeda kau sulia doo neki fuamolu uri nao molu si abulo ta'aa. Sui boroi 'ana, lea ta waa ka abulo ta'aa, 'i seeri kolu too naa 'ana sa Disas Kraes fai kolu nia waa 'o'olo. Nia naa ne kai bae fai Maa nia 'i fulingakolu.
2 Ma nia naa ne na afuafua uri ngali lana abulo ta'aa laa kolu ki. Ma nao lau taifilia abulo ta'aa laa kolu ki gwana, na abulo ta'aa laa kera ki toaa lao molaagali sui guu.
3 Ma lea kolu ade sulia si baea fifii nia ki God, nia ne kolu ka saitomana kolu saitomana mamana God.
4 Tii ne nia bae 'urii, “Nau ku saitomana God!” Ma sui ka ade gwana faasia si baea fifii nia ki God, nia waa fua suke lae gwana ne nao mamana lae si nii gu 'ani nia.
5 Aia, na waa ne nia ade sulia bae lana God, nia lau 'ana ne liosaua nia fua God 'e ali'afu mamana. Lea kolu tiidooa fai God, si doo uri kolu ka saitomana mamana lana ai nia 'urii:
6 Waa ne saea nia tiidooa fai God, na ade lana ka 'uria lau guu ade lana mai sa Disas.

Si baea fifii sulia liosaue

7 Toaa kwaimani nau ki 'ae, si baea fifii ne nau ku kedaa kau fuamolu, nia nao lau tasi baea fifii falu. Nia si bae fifii bae gwana kamolu rongoa sui naa, 'ita mai 'ana si kada kamolu safali manata mamana ai ne. Si baea fifii 'ua nee, nia naa ne si faarongoa bae molu rongoa sui naa bae nia saea, molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu.
8 Ma sui boroi 'ana, nia si baea fifii falu lau gu nai, suli na abulo lana sa Disas fai abulo lamolu lau guu da faatainia mamana lana si baea fifii nai, suli ne rorodoa lae 'e sui ma na kwesu mamana nai ka tala folaa naa.
9 Tii ne nia saea nia lea sulia kwesu folaa nai, ma sui boroi ka dau gwana 'ana too ta'aa lae fai toolana, nia 'e too 'ua gwana lao rorodoa lae.
10 Ma tii ne nia liosau 'ana toolana, nia 'ana ne too lao folaa lae ma ka nao tasi doo 'ani nia uri talai garo lae 'ani nia.
11 Aia, ma waa ne nia too ta'aa fai toolana, nia 'e too gwana lao rorodoa lae ma ka galo gwana. Nia 'e ulafusia lau gwana 'i fai ne nia lea uria, suli na rorodoa lae 'e rodo suusia maana.

Nao molu si liosau 'ana molaagali

* **1:7** Na 'abuna Disas 'e toolangainia mae lana Disas.

12-14 Wela diana nau ki 'ae, nau ku kekeda kau fuamolu suli God nia manata
lukea abulo ta'aa laa kamolu ki nunufana sa Disas ma molu ka saitomana
naa na Maa. Kamolu toa molu kafi baita ki, nau ku kekeda kau fuamolu, suli
kamolu molu tetede ma molu ka ade sulia bae lana God ma ka adea molu ka
siitasa naa faafia waa ta'aa bae. Kamolu waa ni maa lae ki, nau ku kekeda
kau fuamolu suli molu saitomana naa sa Disas bae nia too 'uana mai 'ana
sasafali laa.
15 Nao molu si liosau 'ana tooa ta'aa nee laona molaagali ma na doo ta'aa
neki da ilia 'i laona ki. Lea ta waa 'amolu nia liosau 'ana tooa nai laona
molaagali, tara nia nao si liosau naa 'ana Maa.
16 Suli, na doo ta'aa nai ki sui guu laona molaagali ne wane suai ma ka
dooria fai na manata lae wane ne fane, kera sui guu nao dasi lea mai faasia
na Maa. Doo nai ki sui gu da lea lau 'ada mai faasia lao molaagali.
17 Na tooa ta'aa nai laona molaagali fai na kwaidooria ta'aa nai 'i laona ki
sui guu kera dai funu. Aia, ma na waa ne nia ili sulia doori lana God, nia lau
'ana ne kai too 'ana mauria firi.

Na Malimae nia sa Disas Kraes ki

18 Wela nau ki 'ae, 'isi lana molaagali 'e kwai karangi naa! Ma kamolu molu
rongoa sui naa da saea na waa ne malimae 'ana Kraes nia kai dao mai. Aia 'i
tari'ina, na malimae 'oro nia ki Kraes kera dao sui naa. Ma si doo nai gu ne
adea kolu ka saitomana na 'isi lana molaagali nia kwai karangi naa.
19 Na malimae nia nai ki Kraes kera da lea naa faasi kolu suli kera nao lau
toaa mamana fai kolu ki. Lea sa kera toaa mamane fai kolu, kera tara daka
too gwada fai kolu ma ka nao dasi lea gu faasi kolu. Ma sui na lea lada nai
faasi kolu nia faatainia naa ni kera sui guu nao lau toaa kolu.
20 Aia, ma ni kamolu, Kraes ne nia abu nia falea naa Anoedoo Abu fuamolu,
uri kamolu sui guu molu ka saitomana mamana lae.
21 Nau nao kwasi kekeda kau fuamolu suli kamolu molu ulafusia baea
mamane. Nau ku kekeda lau 'aku kau fuamolu suli kamolu molu saitomana
naa si baea mamane, ma molu ka saitomana naa ne suke lae nia nao si lea
mai faasia na doo mamane.
22 Ma sa tii ne na waa susuke? Waa ne nia saea sa Disas nia nao lau Waa
Fifilia nia God*, nia na malimae sa Disas Kraes, suli nia tofea God na Maa fai
'Alakwa nia lau guu.
23 Ma tii ne nia tofea 'Alakwa God, nia tofea lau guu Maa nia. Ma tii gwana
ne nia bae folaa sulia 'Alakwa God, nia kwaimani fai God na Maa.
24 Na faarongoa ne molu rongoa 'uana mai, molu ka taingainia 'i liomolu.
Ma lea nia tio rarau 'i liomolu, kamolu molu 'ado kwaimani naa fai Kraes fai
Maa nia 'afa sato ki sui.
25 Ma 'i seeri kolu sui guu kolu ka too naa 'ana mauria firi bae God nia
alangainia mai fuakolu.
26 Nau ku kekeda kau fuamolu 'ana bae lae sulia doo nai ki, uri molu ka lio
saitomana toaa neki da sasi uri talai garo lae 'ani kamolu.
27 Sui ma, ni kamolu, na Anoedoo Abu ne Kraes nia faa mai fuamolu 'e nii
na fai kamolu. 'Uri nai, kamolu nao molu si nani gu uri waa kai toolangaidoo
fuamolu, suli na Anoedoo Abu nia 'e toolangainia naa doo ki sui guu fuamolu
ma nia doo mamane ka nao lau ta suke laa. Molu too ngado na 'amolu fai
Kraes mala ne Anoedoo Abu nia toolangainia fuamolu.

Kolu na wela God ki naa

* **2:22** Na Kraes.

28 Wela nau ki 'ae, molu too kwaimani fainia Kraes uri 'e dao kada nia oli mai, kolu nao kolu si mau ma kolu si agwa lau faasi nia 'afa Dani nai.
29 Kamolu molu saitomana naa ne God nia 'o'olo. Nia 'uri nai, molu ka saitomana lau guu ne tii ne nia ilia doo 'o'olo ki, nia naa ne futa 'ana God.

3

1 Molu manata fasi 'amolu sulia na liosaua God na Maa fuakolu! Na liosaua nia fuakolu 'e baita 'asia naa, ma ka sae kolu naa 'ana wela nia ki ma si doo nai ka mamana naa. Toaa ki laona molaagali kera nao dasi saitomana gu ne kolu wela God ki naa, suli kera ne nao dasi saitomana gu God.
2 Toaa kwaimani nau ki 'ae, kolu wela nia God ki naa nai, ma si tatala laa ne nia kai ilia 'ani kolu 'ana kada nii 'ua kau gu ne nao kolu si saitomana 'ua. Ma sui boroi 'ana, kolu saitomana ne 'ana kada Kraes kai oli mai, tara kolu kai 'uri nia lau guu sulia kolu kai tala suana 'ua guu nia waa nai.
3 Ma na toae ki sui guu ne da kwaimaasi maasi nia, kera ade akau 'ani kera tala'ada ma too lada ka sasaolia diana, mala 'ua guu Kraes ne nia too lana sasaolia diana.
4 Tii gwana ne nia abulo ta'aa, waa nai nia 'oia taki God, sulia na abulo ta'aa lae nia na 'oi lana taki God.
5 Sui ma kamolu molu saitomana ne Kraes nia lea mai lao molaagali uri ngali lana abulo ta'aa laa kolu ki, ma nia ka nao si too 'ana ta abulo ta'aa laa 'ani nia.
6 Waa ne too kwaimani fai Kraes 'afitai ka ilia abulo ta'aa lae ka lelea gwana. Ma waa ne nia abulo ta'aa ka lelea gwana, nia na waa nao si suana 'ua gu Kraes ma ka nao si saitomana 'ua guu.
7 Wela nau ki 'ae, nao molu si faamamanea ta waa ne doori talai garo lae 'ani kamolu. Tii ne nia ilia doo 'o'olo ki, nia waa 'o'olo 'i maana God naa mala lau guu 'ana Kraes nia waa 'o'olo.
8 Ma tii ne nia abulo ta'aa ka lelea gwana, nia na wela nia Saetan gwana. Suli Saetan nia na waa abulo ta'aa 'ita 'ua mai 'ana safali lana molaagali. Aia, ma 'Alakwa God 'e lea mai uri faafunui lana raoa nia ki sa Saetan.
9 Ma na wela nia ki God sui guu kera 'afitai daka ilia abulo ta'aa lae ka lelea gwana, suli na mauria nia God 'e nii 'ani kera. Kera ka nao dasi abulo ta'aa si lelea gwana, suli ni kera na wela da futa 'ana God ki naa.
10 Aia, ma si doo ne kai faatainia 'e'ete lana wela God ki ma wela nia Saetan ki nia 'urii: Tii ne nia nao si ilia doo 'o'olo ki, nia nao lau wela nia God. Ma waa ne nao si liosau 'ana toolana, nia lau guu 'e nao lau wela God.

Liosau 'ani kamolu kwailiu

11 Si baea nai molu rongoa mai 'ana safali lana bae laku fuamolu, nia 'urii nai: Kolu ka liosau 'ani kolu kwailiu.
12 Nao kolu si ade lau mala bae sa Kein, bae sa Saetan 'e uuli nia ka saungia saasina sa 'Ebol ka mae naa. Sa Kein 'e saungia saasina faafia tee bae? Suli nia sa Kein 'e ilia doo garo ki, ma saasina sa 'Ebol ka ilia doo 'o'olo ki.✡
13 Toaafuta kera 'ae, nia 'uri nai, nao molu si kwele guu lea toaa lao molaagali ki da susubutai kamolu.
14 Aia, si doo ne adea kolu ka saitomana kolu tala naa faasia maea ma kolu ka too naa 'ana mauria firi nia ne na liosau lae 'ana toolakolu ki. Tii ne nia nao si liosau 'ana toolana ki, nia too 'ua gwana farana rigitaa maea.
15 Ma tii ne nia too ta'aa fai toolana ki, nia na waa sauwane. Si doo molu ka saitoma diana ai ne 'urii: Na waa sauwane nia nao si too 'ana mauria firi.

✡ **3:12** Dionisis 4:1-16

16 Aia, si doo ne adea kolu ka saitomana liosaue, nia ne mae lana sa Disas
Kraes fuakolu. Ni kolu lau guu, kolu ka fale kolu 'i tala'akolu uri 'adomi lana
toolakolu ki.
17 Tii ne nia too 'ana doo kwai'adomi ki 'ana noni ma ka suana toolana ka
'atonga gwana 'ana doo nai ki, ma sui ka nao si 'adomi nia guu, nia 'afitai ka
bae mamana lea nia saea nia liosau 'ana God.
18 Wela nau ki 'ae, nao kolu si liosau gwakolu 'ana baea tatakwai 'i ngidu
kolu ki gwana. Kolu faatainia liosaue 'ana ili lana doo ki ma 'ana mamana
lae.
19 Liosaua nai taari 'e faatainia kolu too 'ana mamana lae. Ma na liosaua
nai taari 'e adea ka nao kolu si manata 'u'ufa 'i naofana God.
20 Lea na manata lakolu 'e kwae kolu, kolu saitomana manata lana God nia
baita ka talua manata lakolu, ma nia ka saitomana doo ki sui.
21 Toaa kwaimani nau ki 'ae, lea manata lakolu nao si 'u'ufa, nia ne kolu ka
noniraa 'i naofana God
22 ma kolu ka ngalia doo ne kolu gania siana God, suli kolu ade sulia si baea
fifii nia ki ma kolu ka ilia doo ne nia dooria.
23 Aia, ma si baea fifii nia gu ne nia saea uri kolu ka, manata mamana 'ana
sa Disas Kraes 'Alakwa God, ma kolu ka liosau 'ani kolu kwailiu mala bae sa
Disas nia falea si baea fifii fuameli sulia.
24 Na toaa ne kera ade sulia si baea fifii nia ki, kera ne da 'ado kwaimani
fai God ma nia ka 'ado kwaimani fai kera. Ma kolu saitomana God nia 'ado
kwaimani fai kolu suli nia falea Anoedoo Abu fuakolu.

4

Anoedoo mamane ma anoedoo susuke

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, nao molu si faamamanea bae lana wane
sui gwana ne da saea kera too 'ana Anoedoo Abu. Molu ilitoda ki sui guu uri
molu ka dao toi kera da too mamana guu 'ana Anoedoo Abu God ma nao ka
nao guu. Molu ade 'uri nai, suli na brofet susuke 'oro ki da lea sui na kau
laona molaagali.
2 Aia, si doo ne faatainia 'e'ete lana waa ne too 'ana Anoedoo Abu God
fai waa ne nao, ne 'urii: Waa ne nia saea sa Disas Kraes nia lea mai ma ka
liaewane, waa nai ne nia too 'ana Anoedoo nia God.
3 Ma waa ne nia tofea si doo nai sulia sa Disas, waa nai 'e nao si too 'ana
anoedoo ne lea mai faasia God. Na anoedoo ne nia too ai 'e lea mai faasia na
malimae nia sa Disas Kraes. Kamolu molu rongo naa bae nia kai dao mai,
ma sui nia 'e nii naa laona molaagali.
4 Kamolu wela nau ki, kamolu ne toaa nia God ma molu ka siitasa naa
faafia brofet susuke nai ki, suli na Anoedoo Abu God ne too 'ani kamolu 'e
tetede tasa ka talua sa Saetan ne nii 'ana toaa ta'aa nee laona molaagali.
5 Ma na brofet susuke nai ki, kera toaa fasi molaagali ma daka bae lau gu
sulia si manata lae wane 'ana molaagali ma na wane 'ana molaagali ki lau
gu daka ade suli kera.
6 Ma ni kolu toaa nia God ki 'ana ne. Nia 'uri nai, waa ne nia saitomana
God, nia 'ana ne roo suli kolu. Ma tii ne nia nao lau waa God, nia 'afitai ka
roo suli kolu. Si doo nai gu ne adea kolu ka saitomana 'e'ete lana Anoedoo
Abu mamane ma na anoedoo susuke.

God nia na liosaue

7 Toaa kwaimani nau ki 'ae, kolu ka liosau 'ani kolu kwailiu, suli na liosaue
nia lea mai faasia God. Ma tii ne faatainia liosaue, nia futa 'ana God ma ka
saitomana God.

8 Ma tii ne nao si faatainia liosaue, nia nao si saitomana God, suli God gwana ne liosaue.
9 Ma God, faatai lana 'ana liosaue fuakolu nia 'urii: God nia falea mai tii fa 'Alakwa 'autania nia fua laona molaagali, uri kolu ka mauri 'i nunufana.
10 Aia, na liosaua mamana nee nia 'urii: Kolu nao ne kolu liosau 'ana God 'i nao, God 'ana ne liosau 'ani kolu 'i nao, ma ka falea mai tii fa 'Alakwa 'autania nia mala 'ana afuafua* uri ngali lana abulo ta'aa laa kolu ki.
11 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, God nia liosau 'asia naa 'ani kolu nai. Nia 'uri nai, kolu ka faatainia lau guu liosaue fuakolu kwailiu.
12 God ne ta waa nao si suana 'ua. Ma sui lea kolu faatainia liosaue fuakolu kwailiu, God nia tiidooa fai kolu, ma na liosaua nia 'ani kolu ka fono.
13 Ni kolu saitomana kolu 'ado kwaimani fai God ma nia ka 'ado kwaimani fai kolu, suli ne nia falea Anoedoo Abu nia fuakolu.
14 Ma ni kameli meli suana ne God na Maa nia falea mai 'Alakwa nia uri faamauri lana toaa ki sui lao molaagali, ma meli bae folaa sulia si doo nai fua toae ki sui.
15 Tii ne nia bae folaa ka saea sa Disas nia 'Alakwa God, waa nai nia too kwaimani fai God, ma God ka too kwaimani lau guu fai nia.
16 Ma ni kolu saitomana ma kolu ka faamamanea liosaua ne God nia faatainia fuakolu.
God, nia gwana ne liosaue. Tii ne nia too 'ana liosaue, waa nai ne nia tiidooa fai God ma God ka tiidooa fai nia.
17 Lea sa kolu liosau mamana 'ana toae ki, na mauria kolu ki lao molaagali nia mala lau guu na mauria sa Disas Kraes. Lea nia 'uri nai, kolu 'afitai kolu ka mau 'afa dani 'ana kwai ketoi lae.
18 Tii ne nia too 'ana liosaue, nia 'afitai ka mau. Aia, ma na liosaua ne nia 'e fono nia ne taga 'ana maungi lana kwakwaea God. Ma sui, tii ne nao si faatainia liosaue, nia ne kai mau, suli nia maungia kwakwaea nia God. Tii ne nia mau 'ana God 'uri nai, nia faatainia liosaua nia nao si fono.
19 Kolu liosau 'ana God suli nia liosau 'ani kolu 'i nao.
20 Lea ta waa nia saea nia liosau 'ana God ma sui ka too ta'aa gwana fai toolana, nia waa ni suke lae gwana. Nia 'uri nai, suli lea waa nao si liosau guu 'ana toolana ne nia suana, nia 'afitai 'asia naa ka liosau 'ana God ne nia nao si suana guu.
21 Ma na baea fifii ne God falea fuakolu nia 'urii: Tii ne nia liosau 'ana God, nia ka liosau lau guu 'ana toolana.

5

Fiitona sa Disas 'Alakwa God

1 Tii ne nia faamamanea sa Disas na Kraes, na Waa Fifilia nia God, nia ne futa 'ana God. Ma tii ne nia liosau 'ana Maa, nia liosau lau guu 'ana wela nia.
2 Aia, kolu saitomana kolu liosau 'ana wela nia ki God, suli kolu liosau 'ana God ma kolu ka ade sulia si baea fifii nia ki.
3 Ma lea kolu liosau 'ana God, kolu ka ade sulia si baea fifii nia ki. Si baea fifii nia ki nao dasi 'afitai guu uri ade lae sulia ki,
4 suli na wela God ki sui guu da siitasa faafia molaagali. Ma kolu siitasa faafia 'ana manata mamana laa kolu 'ana sa Disas.
5 Taifilia guu waa ne nia faamamanea sa Disas nia wela God ne nia siitasa faafia molaagali ta'aa nee.

* **4:10** Afuafua uri God ka ngalia ma ka manata lukea abulo ta'aa laa kolu ki ma ka kwaimani fai kolu.

Si baea sulia mae lana sa Disas fuakolu

6 Sa Disas Kraes bae nia dao mai fai si kafo 'ana siuabu lae ma si 'abu 'ana
mae lana. Nao nia si dao mai fai si kafo gwana taifilia. Nia dao mai fai si kafo
ma si 'abu lau guu. Na Anoedoo Abu lau guu nia bae folaa sulia, suli nia bae
mamana.
7 Na olu doo neki da faatai folaa 'ana sa Disas fuakolu ne 'urii:
8 Na Anoedoo Abu, si kafo, ma si 'abu. Ma na olu doo nai ki, kera da
faatainia guu tii si doo.
9 Na bae lana wane gwana boroi kolu kai faamamanea. Na bae lana God
ne nia rigita ka tasa 'ana bae lana wane ma nia ka bae mamana sui naa sulia
'Alakwa nia.
10 Tii ne nia manata mamana 'ana 'Alakwa God, nia manata mamana 'ana
bae lana God sulia 'Alakwa nia. Ma tii ne nao si faamamanea bae lana God,
nia saea God 'e suke gwana, suli nia nao si faamamanea bae lana God sulia
'Alakwa nia.
11 Aia, si baea mamana nee sulia 'Alakwa God nia 'urii: God nia falea sui
naa mauri firi fuakolu, ma na mauria firi nai 'e lea mai faasia 'Alakwa God.
12 Tii ne nia too 'ana 'Alakwa God, nia too 'ana maurie firi. Ma tii ne nia nao
si too 'ana 'Alakwa God, nia nao si too 'ana mauria firi.

Na mauria firi

13 Nau ku kedaa kau doo nai ki fuamolu toaa ne molu manata mamana
'ana 'Alakwa God, uri molu ka saitomana ne molu too naa 'ana mauria firi.
14 Ma kolu saitoma diana ai ne God nia rongoa foa laa kolu ki si kada kolu
gani nia uri doo ne lea suli doori lana.
15 Nia rongo kolu 'ana kada ki sui guu ne kolu gani nia. Nia 'uri nai, doo ne
kolu gani nia uria, kolu saitomana tara kolu kai ngali gu faasi nia.
16 Lea ta waa nia suana toolana 'e ilia gwana ta abulo ta'aa laa ne nao lau
doo ni maeli lana, nia ka foa fuana uri God ka faamauri nia. Nau ku bae sulia
na toaa ne abulo ta'aa laa kera ki nia nao gu doo ni maeli lana nai. Sui ma ta
abulo ta'aa laa lau guu, nia na doo ni maeli lana naa. Nau nao kwasi saea lau
uri molu ka foosia God fua kwaidoo 'uri nai.
17 Na doo ki sui guu ne kolu ilia ka ta'aa nia na abulo ta'aa lae sui guu. Ma
tai abulo ta'aa laa, kera nao lau abulo ta'aa laa ni maeli lana ki.
18 Kolu saitomana naa ne wela God ki 'afitai daka abulo ta'aa ka lelea
gwana, suli sa Disas 'Alakwa God sua diana suli kera ma sa Saetan waa ta'aa
bae 'afitai ka ilia ta doo ta'aa 'ani kera.
19 Aia, kolu saitomana naa ne kolu toaa God ki, ma sa Saetan waa ta'aa bae
'ana ne nia 'inito faafia toaa lao molaagali.
20 Ma kolu ka saitomana lau guu ne 'Alakwa God 'e lea mai ka falea naa
saitomadooe fuakolu uri kolu ka saitomana God mamana nee, ma kolu ka
tiidooa fai sa Disas Kraes 'Alakwa nia. Nia naa ne God mamane ma nia naa
ne mauria firi.
21 Wela nau ki 'ae, molu suasuli kamolu faasia na faabaita lana god 'e'ete
ki.

Na Ruana Kekeda Laa Nia Sa Dion

Dion na 'aboosol bae ne kedaa buka nee. Nia kedaa 'ana si kada nai toae ki da ilimatainia toaa manata mamana ki. Doo nai ne adea ma sa Dion ka nao si dooria keda lana satana toaa manata mamana ki lao kekeda laa nee. Suli ade lea ta waa ta'aa ka ngalia satada ki ma ka ilimatai kera. Nia 'uri nai, sa Dion ka saea gwana nia kekeda fua tii 'initai nai God filia fai wela nia ki. Kada nia saea gwana 'initai nai fai wela nia ki, nia toolangainia gwana konia manata mamana nai. Ma sa Dion ka saea nia gwana 'ana waa gwaungai 'ana konia manata mamana nai.

Sa Dion 'e kwaifamantai fua toaa Kristin ki faasia waa toolangaidoo susuke ki ne da saea sa Disas na Waa Fifilia bae nia koso mai ka nao si too 'ana ta noniidoo.

1 Nau na waa gwaungai 'ana konia manata mamana nee ne ku kekeda kau fuamu 'oe ai bae God fili 'oe naa. Nau ku liosau mamana 'ani 'oe fai wela 'oe ki. Nao lau taifili nau ne ku ade 'uri nai. Na toaa nee sui guu ne kera filoa na toolangaidooa mamane, kera liosau lau gu 'ani kamolu.

2 Kameli meli liosau 'ani kamolu suli kolu sui guu kolu faamamanea si baea mamana nee ne too fai kolu totoo si sui.

3 Na ade dianaa, na kwai'ofeia ma na aroaroa nia God na Maa, ma sa Disas Kraes na 'Alakwa nia, ka too 'ana fai kolu laona mamana lae ma na liosaue.

Na mamana lae ma na liosaue

4 Nau ku manata ele 'asia naa suli nau ku dao tona tai wela 'ana wela 'oe ki da ade gwada sulia na toolangaidooa mamana bae 'uri doo bae na Maa 'e bae fifii ai fuakolu.

5 Ai kwaimani nau 'ae, nau ku saea kau fuamu fai wela 'oe ki, molu liosau 'ani kolu kwailiu. Baea fifii nai nao lau ta doo falu gwana nai ku kedaa kau fuamolu nai, na baea fifii bae 'ita ka too naa nai, bae kolu rongo 'uana mai 'ita si kada kolu safali manata mamana mai ai.

6 Na birangana liosaue 'e 'urii: Kolu ade sulia si baea fifii God ki. Si baea fifii nai bae kamolu rongo 'uana mai 'ita kada bae kamolu safali manata mamana mai ai, bae nia saea molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu.

7 Na waa susuke 'oro ki da nii sui naa laona molaagali. Ni kera ne waa neki da saea sa Disas Kraes nia lea mai ka nao si too gu 'ana ta noniidoo mala 'ani kia wane. Ma na waa 'uri nai ki kera na waa susuke ki ma na Malimae nia sa Disas Kraes ki nai.

8 Molu ka fiia ade lea daka suke kamolu ma na kwaiaraa neki molu rao uria ki ka funu gwana. Molu ka dau ngasi 'amolua uri molu ka ngalia na kwaiaraa fono kamolu ki.

9 Tii ne nia bulasi 'e'ete 'ana toolangaidooa nia bae Kraes, waa nai nao si too gu 'ana God. Ma tii ne nia faamamanea 'ua toolangaidooa mamana bae, nia 'ana ne too 'ana na Maa fai na 'Alakwa nia.

10 Nia 'uri nai, lea ta waa 'e dao siamolu uri toolangaidoo lae ma ka ngalia mai ta toolangaidooa 'e'ete, nao molu si 'ailia uri luma kamolu ki, ma ka nao molu si 'adomia lau 'ana tasi doo boroi 'ana.

11 Suli lea ta waa 'e 'adomia 'ana tasi doo boroi 'ana, waa nai nia 'ado kwaimani na fainia 'ana doo ta'aa nai ki nia ilida ki.

Si baea 'isi ki

12 Nau ku too 'ana doo 'oro ki uri sae lana fuamolu, ma sui ta nau nao kwasi
dooria keda lada ki gwana. Nau ku manata toi tara kwai dao tomolu 'ua guu
uri kolu ka tala bae kwaimani 'akolu, uri manata lakolu ka ele tasa.
13 Na bara wela nia aifuta 'oe 'i seki kau ne God fili nia lau guu, kera da faa
lau gu kau si baea kera 'ana manata dianaa fuamolu.

Na Oluna Kekeda Laa Nia Sa Dion

Sa Dion nia kedaa buka nee fua tii waa gwaungai 'ana konia manata mamana nee, satana sa Gaeas. Sa Dion nia tangoa sa Gaeas, suli nia 'e suasuli diana 'ana toaa ni toolangaidoo lae ki sulia faarongoa diana nee ne kera dao walude 'i seeri. Sa Dion ka kwaifamantai fua sa Gaeas uri ka kwaimani 'ana toaa ne nao dasi dooria guu roo lae sulia kwaifamantaia ki faasia sa Dion.

1 Nau waa gwaungai 'ana konia manata mamana nee, ne ku kekeda kau fuamu Gaeas 'oe waa kwaimani nau ne ku liosau mamana 'ani 'oe.
2 Waa diana nau 'ae, nau ku foa kau fuamu uri too lamu ka liu'akwaa 'ana ma na doo ki sui guu ka walude 'ana fuamu, mala lau gu ne mangomu 'e liu'akwaa.
3 Nau ku manata ele 'asia naa suli tai waafuta ki 'ana bali 'ana manata mamana lae da dao siaku daka unu sulia ne 'oe dau ngasi gwamu 'ana toolangaidooa mamana bae.
4 Si kada nau ku rongo kau na wela nau ki da roo 'ua gwada sulia toolangaidooa mamana nai, nau tae ku ele 'asia naa sulia.

Sa Gaeas nia 'adomia toaa da faatoolangai ki.

5 Waa nau Gaeas 'ae, na mamana lae naa nai 'oe faatainia kada 'o 'adomia toaa manata mamana nai da dao kau daka liu kwailiu matangana toae 'ana toolangaidoo lae, sui boroi 'ana ka nao 'osi saitoma diana 'ani kera.
6 Kera da faarongoa lau guu konia manata mamana nee 'i seki 'ana liosaua nai 'oe faatainia nai. Nia diana 'asia naa 'oe 'o 'adomi kera fasi kau 'ana lea laa kera, uri ka lea sulia ade laa ne God manata lana 'e ele sulia.
7 'Oe 'o 'adomi kera 'ana lea lada fai raoa Kraes ma kera ka nao dasi ngali guu tasi kwai'adomi laa faasia toaa dasi manata mamana ki.
8 Aia, ma ni kolu toaa manata mamana ki kolu kai faatainia ade diana lae fuada 'ana 'adomi lada fai raoa kera, uri kolu ka rao kwaimani fai kera 'ana toolangaidooa mamana nee.

Sa Diotrefes nao si ade gu sulia bae lana sa Dion

9 Nau ku kekeda sui na kau 'ana tii si kada fua konia manata mamana nena, ma sui sa Diotrefes waa nee dooria talai lamolu lae, ka nao si doori rongo gu sulia na doo ku saea ki kau.
10 Lea sa nau ku dao kau siamolu tara nau kwai bae fai kamolu sui guu sulia doo ta'aa nai ki nia ilia, ma na ununua ta'aa nia ilia ki suli kamolu. Nia nao si ili gwana 'uri nai ma ka sui nana, tee nia ote nia lau guu uri gwale lana toaafuta ki. Toaa ne da dooria gwale lana mai toaafuta nai ki boroi, nia lui kera lau guu fasi ili lae uri nai fuada ma ka alu kera lau gu 'i sara fasi lao konia manata mamana nee.

Sa Dion dooria daka 'adomia sa Demitrias

11 Waa nau Gaeas 'ae, nao 'osi liokwaisulii lau 'uri ili lana doo ta'aa ki, 'o liokwaisulii 'amua 'uri ili lana doo diane ki. Tii ne nia ilia doo diane ki, nia 'ana ne waa God. Ma tii ne nia ilia doo ta'aa ki, nia ulafusia God.
12 Toaa ki sui guu da saea doo diane ki sulia sa Demitrias, ma birangaa diana nia ki boroi da tala faamamanea lau guu si doo nai suli nia. Nia ne adea meli ka tango nia lau guu ma meli ka dooria 'oko saitomana lau guu si doo nai meli saea 'e mamana.

Baee 'isi ki

13 Nau ku too 'ana doo 'oro ki ni sae lana fuamu, ma sui ta nau nao kwasi
dooria keda lada ki gwana.
14 Nau ku manata toi tara nao si tau guu nau kwai suamu gwaku, uri koro
ka tala bae 'akoro.
15 Na aroaroa nia God ka too 'ana fai 'oe.
Na toaa kwaimani 'oe ki sui gu 'i seki, kera lau guu da faa kau si baea kera
'ana manata dianaa fuamu. 'Oko faarongoa lau guu toaa kwaimani kameli ki
sena 'ana si baea kameli 'ana manata dianaa ma 'oko 'ai satada sui gu fainia.

Na Kekeda Laa Nia Sa Diud

Sa Diud toolana sa Disas ne nia kedaa leta kukuru nee. Sa Diud nia dooria faamanatai lana toaa manata mamana ki daka fiia toaa toolangaidoo susuke ki. Nia saea kera toaa ta'ae, ma God kai kwae kera. Toaa Kristin ki nao dasi rongokwaisulii 'ana toolangaidooa kera ma nao 'ana birangaa kera ki.

1 Nau sa Diud na wane rao sa Disas Kraes ma ni nau toolana sa Demes. Nau ku kekeda kau fuamolu toaa ne God na Maa nia fili kamolu ma ka liosau 'ani kamolu, ma sa Disas Kraes ka lio suli kamolu.
2 Alu God nia kwai'ofei fuamolu ma ka falea 'ana aroaroa ma na liosaua nia fuamolu.

Toaa toolangaidoo suke ki

3 Toaafuta diana nau ki 'ae, 'ana kada sui naa nau ku dooria 'asia naa kekeda lae kau fuamolu sulia faamauri laa ne God faamauri kolu ai. Ma sui 'i tari'ina nau ku dooria kwai kekeda sulia tasi doo 'e'ete lau gwana fuamolu. Ma ni nau ku dooria kwai bae fifii uri molu ka uu ngasi suusia na toaa ne da sasi uria bulasi 'e'ete lae 'ana toolangaidooa mamana nee God nia falea fuakolu toaa nia ki. God nia fale dangatai 'ana toolangaidoo lae fua si kada ki sui guu, ma nao nia si dooria ta wane ka talana toolangaidooa mamana nai.
4 Nau ku saea si doo nai suli tai wane ne nao dasi manata mamana 'ana God, kera da lea mai, daka kwaimani fai kamolu. Ma daka saea kera manata mamana, ma sui kera daka talana toolangaidooa mamane sulia liosaua nia God, uri ka ilia na ooe lae ka lio mala 'ana sae nia doo diane gwana. Ma nao kera dasi manata mamana 'ana sa Disas Kraes. Nia taifilia naa ne wane gwaungai kolu ma na Aofia kolu. Aia, na Kekeda laa Abu nia bae 'uana mai sulia kwakwaea kera toaa 'uri nai ki.

God nia kwaea toaa abulo ta'aa

5 Na doo ne nau ku bae sulia, kamolu sui guu molu saitomana sui naa. Sui boroi 'ana, nau ku saea lau kau fuamolu uri nao molu si manata buro ai. 'Ana si kada 'ua, God nia 'adomia toaa nia ki uri daka tafi faasia fera 'i 'Isib. Ma 'i burina ne kera da lea faasia 'i 'Isib, God nia ka saungia ta bali 'ani kera toaa nia ki ne nao dasi manata mamana 'ani nia.
6 Molu ka manata sulia na 'ensel ki 'i salo 'ana si kada 'ua. Ta bali 'ani kera da dooria da kai 'inito talua doo neki God nia falea fuada, 'i seeri kera daka lea faasia kula ni too laa mamana kera. Uri maana kera ade 'uri nai, God ka alu kera lao lookafo rorodoa. Ma nia ka kani faafida 'ana seni ne 'afitai ka fura. Ma ni kera daka too 'uri nai maasia fa Sato ne kai dao mai uri God ka falea kwakwaea fuada.
7 Molu ka manata lau guu sulia na toaa baki da too lao maefera baki 'i Sodom ma 'i Gomora, ma 'ana maefera kakalida ki. Kera mala lau guu na 'ensel baki, suli da too lau guu 'ana ooe lae ma na too lada ka ta'aa 'asia naa. Wela wane ki 'i seeri da ooe fai keni ki ma daka ooe lau guu fai kera wela wane ki lau gwana 'i tala'ada. Ma uri maana si doo nai, God ka falea kwakwaea 'ana ere totoo firi fuada. Doo nai nia mala 'ana kwai faamauri laa nia God fua toae ki sui guu uri si kada ne kai lea mai, ne nia kai falea na kwakwaea 'uri nai.
8 Talafana lau guu toaa ne da toolangaidoo susuke 'i matangamolu ki nai. Kera da ilia naa doo ta'ae ki 'ana nonida, ma daka saea kera ade sulia naa

tee ne kera suai 'ana maleubolea kera ki. Ma ni kera daka ote kera 'ada 'ana
'inito laa nia God, ma daka bae burongotoli 'ana 'ensel 'initoe ki 'i salo.
9 Ma sa Maekol na 'ensel baita bae boroi, nia nao si ilia guu tasi doo 'uri nai.
Sui 'ana si kada sa Mosis nia mae, sa Maekol ma sa Saetan daru ka olisusuu
uri sae tii 'ani keerua ne kai ngalia noni sa Mosis. Ma sa Maekol boroi ka nao
si noniraa guu fua bae burongotoli lae 'ana sa Saetan. Nia bae gwana 'urii,
“God nia kai ngatafi 'oe.”
10 Aia, ma na toaa ne da toolangaidoo susuke ki, kera da saea doo ta'ae ki
'asia naa sulia si doo ne nao dasi saitomana ki. Kera da mala gwada 'ana doo
kwasi ki ne nao dasi manata. Suli toaa nai ki da ilia gwada doo neki nonida
dooria ne kai tagalongai kera ki.
11 Kwaimanatai fuada, suli God nia kai falea kwakwaea baita fuada suli
kera da ade ta'aa mala 'ana sa Kein. Ma ni kera daka mala lau guu 'ana sa
Balam✡ bae nia ilia gwana si doo ne nia saitomana kai todaa malefo ai. Ma
ni kera daka mala lau guu 'ana sa Kora✡ bae nia tatae suusia doori lana God,
ma God nia kai faafunuida lau guu mala 'ana sa Kora.
12 Toaa toolangaidoo suke nai ki, kera da kwaimani fai kamolu 'i tari'ina
molu ka koni 'ana fanga kwaimani lae, ma kera dasi 'ide guu 'ana suumai
lada tala 'ada fua fanga lae. Ma sui boroi 'ana nao kera dasi 'ide, kamolu 'ana
ne diana fua molu ka 'ide faafia 'ana si kada kera ofu kwaimani fai kamolu.
Suli kera dalafa gwada, mala 'ana ta gwa dasa ne nao si falea ta uta, koburu
ka 'ufu lofotai nia. Ma daka mala lau guu 'ana 'ai ki ne nao dasi fungu 'ana si
kada uri fungu lae, sulia kera da 'ako tiifau naa, ma daka taba tiifau ai.
13 Toaa nai ki, da ilia doo ta'ae ni 'ide lae faafia, daka mala 'ana nanafo
baita ki da konia ngingisu bilia oro 'i sulia one. Ma uri maana toolangaidooa
suke kera nai ki, kera daka mala lau guu na bubulu ne da 'idu faasia fulida
ki mamana. Ma God nia ade akau sui naa 'ana si kula rorodoa ni too lae ai
fuada totoo si sui.
14 Ma sa 'Enok bae fiuna unita wane 'ita 'ana sa 'Adam, nia saea mai si doo
sulia toaa toolangaidoo susuke nai ki ka bae 'urii, “Aofia nia kai lea mai fai
molee 'ensel abu nia ki,
15 uri ka ketoa toae ki sui guu. Ma ni nia kai falea kwakwaea fua toae ki
sui guu ne nao dasi manata mamana 'ani nia, ma faafia doo ta'aa neki da ilia
ma uri maana bae ta'aa laa kera talea God.”
16 Na toaa nai ki da ununu ta'aa ma daka 'ugalia toae ki. Ma daka ade
gwada sulia kwaidooria ta'aa kera ki tala'ada. Ma daka tango kera 'i tala 'ada,
ma daka bae alingana toae ki uri ngali lana doo neki kera too ki ai faasi kera.
17 Ma sui boroi 'ana toaa kwaimani diana nau ki 'ae, molu manata toi si
baea bae toa 'aboosol nia ki Aofia kolu sa Disas Kraes kera da saea fuamolu.
18 Kera da bae 'urii fuamolu, “'Ana si kada ne kai dao mai 'ana fa sato 'isi
ki, tai wane kera 'onionga 'ani kamolu kera da kai dao mai. Ma ni kera da kai
ade gwada sulia na doori lada ki 'i tala 'ada, ne kera da 'onionga 'ana God.”
19 Na toaa neki da sukua tagabola kwailiu lae fua konia manata mamane.
Nao kera dasi too 'ana Anoedoo Abu, ma daka lea gwada sulia kwaidooria
ta'aa kera ki tala 'ada.
20 Ma ni kamolu na toaa kwaimani nau ki, molu ka rao ngangata 'ana
'adomi lamolu kwailiu uri molu ka rigita lao toolangaidooa nia God ne nia
falea fuamolu. Ma molu ka foa 'ana rigitaa nia Anoedoo Abu.

✡ **1:11** Namba ki 22:18; 24:13; 25:1-3; 31:16 ✡ **1:11** Namba ki 16:1-35; 26:9,10

21 Molu ka too molu ka saitomana ne God nia liosau 'ani kamolu. Ma molu
ka too kwaimaakwalii maasia Aofia kolu sa Disas Kraes ne nia falea mauria
firi fuamolu nunufana ne nia 'ofe kamolu.
22 Ma na toaa ne manata mamana laa kera ki nao si rautoo, kamolu molu
ka liosau 'ani kera.
23 Ma molu ka 'adomia ta bali 'ana toae lau guu 'ana lau lada uri nao kera
si lea uri kula 'ana kwakwaea lao ere. Ma ta bali 'ana toae lau guu, molu ka
kwai'ofei fuada, ma molu ka mau lau guu ade lea molu ka ade ta'aa lau guu
mala 'ani kera. Molu ka mamagutainia ade ta'aa laa kera ki ne da ilia ka lea
sulia kwaidooria ta'aa kera ki.

Foa 'ana tango lae

24 Tangoa tasa God ne nia tala'ana suasuli diana lae 'ani kamolu faasia
abulo ta'aa lae uri molu ka too 'o'olo fai nia 'ana ele lae 'i tari'ina ma ka lea
'alaa lelea nia ka ngali kamolu molu ka too fai nia lao 'initoaa diana nia.
25 Tangoa tasa God ne nia faamauri kolu 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes.
Mala 'ana kada 'i nao, ma 'i tari'ina, ma 'ana si kada nia kai dao mai ma totoo
nao si sui, God nia too 'ana 'initoaa, rigitaa, mamanaa, ma na tetedea! Iuka
nia 'uri nai.

Refelesin
Na Fafaataia Ki Fua Sa Dion

Sa Dion na waa kwairooi sa Disas, nia ne kedaa buka nee. Nia kedaa otofana si kada nai waa 'inito baita 'i Rom ma tai toa baita ki lau, da falea nonifii lae ki fua toaa manata mamana ki 'ana sa Disas Kraes. Nia 'e mala lau guu 'ana doo da ilia mai 'ana sa Disas na waa 'initoa kera. Sa Disas 'e dooria 'asia naa 'adomi lana toaa manata mamana nai ki uri fiitooa kera 'ani nia oli ka ngado lau. 'I seeri, sa Disas nia ka safali faatainia naa doo nai ki fua sa Dion uri ka adea fiitooa kera toaa manata mamana ki ka ngado lau.

Sa Disas 'e faatainia nunuidoo 'oro ki fuana sa Dion ne bae sulia 'afitaia kera toaa manata mamana ki 'ana si kada nai, ma ka bae lau gu sulia si doo totoo kai fuli ki 'ana si kada sa Disas kai oli mai ai. Si manata laa talingai laona buka nee 'e 'urii: God taifilia guu 'e too 'ana rigitaa ki sui, ma ka dau faafia doo ki sui, ma ka bobola fai sua lae sulia toaa nia. Nia kai siitasa faafia malimae nia ki sui guu 'ana si kada nii 'ua kau, ma sa Saetan boroi totoo God kai faafunui nia naa. 'Ana si kada nai lau guu, God nia kai 'ai uri toaa nia ki uri lea daka too kwaimani na fai nia totoo firi. Nia 'uri nai, toaa manata mamana ki daka ngado 'ada 'ani nia 'ana kada 'afitaia ki dao toda.

Na 'inifuui ununue ki laona buka nee:

Kekeda lae 'e lea fuana konia manata mamana 1:1—3:22
Doo ni goorua nia God 'ana 'initoaa 4:1—5:14
Na fiu doo mauri ki 6:1—8:5
Fiu bungu ki ma 'ensel ki 8:6—11:19
Sa Saetan 'e firu fainia konia manata mamana 12:1—14:20
Na fiu 'ensel ki ma na fiu kwakwaea 'isi ki 15:1—16:21
God 'e faafunuia naa fera 'i Babilon 17:1—19:21
God 'e 'inito naa 'i salo ma laona molaagali 20:1—22:21

1 Na buka nee 'e unu sulia fafaataia sa Disas Kraes 'e faatainia ki. God 'e saea fua sa Disas Kraes uri ka faatainia doo karangi dai fuli ki mai uri toaa rao nia ki God daka saitomana. Sa Disas Kraes 'e saea fua 'ensel ka faatainia doo nai ki sia sa Dion waa rao nia.
2 Sa Dion nia unu sulia doo nai ki sui guu nia suai ki mai. Na ununua nai nia lea sulia bae lana God ma na mamana laa ne sa Disas Kraes 'e faatainia.
3 'I seeri, nia diana tasa fua waa ne teemai baita 'ana bae brofet laa nee, ma ka gonitainia doo neki da kedaa 'i laona ki, suli si kada uri doo nai ki daka fuli ai nia kwai karangi naa.

Si baea fua konia manata mamana ki

4-5 Nau sa Dion ku kekeda kau fuamolu na fiu konia manata mamana nia ki 'ana fiu maefera neki lao bali lolofaa 'i 'Eisia. Nau ku foa uri God fainia fiu anoedoo nia ki kalia doo ni goorua nia 'ana 'initoaa ma sa Disas Kraes daka falea 'ada dianae ma na aroaroe fuamolu. God nia too 'uana mai, ka too gwana 'i tari'ina, ma kai too gwana ka nii 'ua kau. Sa Disas Kraes 'e faatai doo mamana sulia God ma sa Disas nia na waa totoonao ne God tatae nia faasia maea. Sa Disas, nia 'e 'inito 'ana waa 'inito ki sui lao ano nee.
6 Nia 'e faa'inito kolu ma ka faafoa kolu, uri kolu ka rao fua God na Maa. Na taloe ma na rigitae doo nia 'ana totoo firi! Iuka, 'e mamana.
7 Suana fasi, tara nia kai lea mai fafona barobaro loki, ma na toae ki sui naa dai suana. Na waa baki da labua 'ana sue ki boroi tara kera dai suana

lau guu. Ma toae ki sui guu laona molaagali dai angi 'ana liodilaa baita, suli kera da suana. Iuka, 'e mamana.
8 Ma God na Aofia ka bae 'urii, “Ni nau na safali lana ma sui lana doo ki sui, na 'Alfaa ma na 'Omega. Nau ku too ladoa, ku too 'uana mai sui doo ki dafi fuli, ma ku too gwaku ka nii 'ua kau totoo si sui, ma na rigitaa nau ka talua doo ki sui.”

Na fafaataia sulia sa Disas

9 Ni nau sa Dion ne, na toolamolu ma na waa kwaimani kamolu, suli ku manata mamana lau guu 'ana sa Disas. Nau, kera da ilimatai nau lau guu mala 'ani kamolu 'i nunufana sa Disas na waa 'inito kia ma sui ku mamarato lau guu 'i farana ilimataia mala 'ani kamolu. Nau ne kera dau nau ma daka alu nau naa laona auaua nee 'i Batamos, suli ku faatalongainia bae lana God ma na doo neki sa Disas 'e faatainia.
10 Lao fa sato bae ni foosi lana Aofia, na Anoedoo Abu nia faatainia doo ki fuaku. 'I seeri nau ku rongo tii lingee doo baita nai mala 'ana angi lana bungu, ne bae mai 'i buriku.
11 Nia ka bae 'urii, “'O kedaa fasi doo neki 'oe suai lao ta buka, sui 'oko faa kau fuana fiu konia manata mamana ki ne da nii 'ana maefera nai ki, 'i 'Efesas, 'i Simaena, 'i Bagamam, 'i Taeataera, 'i Sadis, 'i Filadelfia, ma 'i Laodesia.”
12 Ma si kada ku abulo uri suana lana tii ne bae fuaku nai, nau ku suana fiu baedoo nai ki da saungainia 'ana gool uri faa goorungai lana kwesu ki 'i gwauda.
13 Ma nau ku suana kau doo nai mala 'ana 'Alakwa Nia Wane 'i matangana fiu baedoo nai ki, ma nia ka ruufia maku nai tikwa lea ka dao gu fafo 'aena ki ma nia ka alua saas nai 'ana gool 'i maa ruruuna.
14 Ma na ifuna ka kwakwaoa 'asia naa mala faufau, ma na maana ki ka mala 'ana ta meakwesu baita.
15 Aia, ma na 'aena ki suana lana ka mala 'ana si barasi ne da naarea lao ere ka meekirioa. Ma na lingena, na rongo lana ka mala 'ana kuruu lana tataa baita neki.
16 Ma nia ka dau faafia fiu fa bubulu ki lao lofo 'aba aolo nia. Aia, na 'ila ni firu 'e 'ala roo bali nai ka sakatafa mai fasi lao ngiduna. Aia, ma na maana sui guu ka sinasina mai mala 'ana sato 'e tala mai.
17 Ma si kada ku suai 'uri nai, nau ku 'asi nau fafo maaku 'i saegano maa 'aena ku mala 'ana ta waa ne mae naa. Ma sui nia ka alua 'aba aolo nia faafi nau, ka bae 'urii, “Nao 'osi mau lau. Ni nau na sasafali laa ma na susui laa 'ana doo ki sui.
18 Ni nau na waa mauri, suli nau ku mae naa ma sui tari'ina nau ku mauri firi ka totoo kwasi mae lau. Ma ni nau ne ku 'inito faafia maea ma ku 'inito faafia kula ne toaa ki sui kera mae lea daka too ai.
19 'O kedaa doo nai ki 'o suai nai. Doo nai ki ne da fuli naa nai ma doo totoo dai fuli ki lau gu mai.
20 Aia, si manata laa ne tio agwa mai 'i nao sulia na fiu fa bubulu nai 'oe suai nau ku dau faafida lao lofo 'aba aolo nau, ma na fiu baedoo baki da saungainida 'ana gool nia 'urii nai, na fiu fa bubulu nai ki kera na fiu 'ensel neki da suasulia naa konia manata mamana ki nai. Aia, na fiu baedoo nai ki kera da saungainida 'ana gool nai, kera na fiu konia manata mamana ki 'ana fiu maefere ki.”

2

Sa Disas 'e bae fua konia manata mamana nai 'i 'Efesas

1 Na waa nai ka bae na 'urii fuaku, “'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne
nia lio sulia konia manata mamana lao maefera 'i 'Efesas 'oko 'urii, ‘Nau na
waa bae ku dau faafia na fiu fa bubulu baki lao lofo 'aba aolo nau ma ku liu
matangana fiu baedoo baki 'ana gool ne.
2 Nau ku saitomana doo ne molu ilia ki, ma nau ku saitomana rao rigita laa
kamolu fainia na mamarato laa kamolu ki. Ma ku saitomana kamolu molu
ote kamolu 'ana toaa ade ta'aa ki, ma molu ka ilitona na toaa ne da saea kera
na 'aboosol ki ma sui daka suke gwada ma molu ka saitomana ne kera suke
gwada.
3 Kamolu molu mamarato, ma molu ka nonifii suli nau ma ka nao molu si
makeso 'ana manata mamana laa kamolu.
4 Aia, tii si doo ne nau ku ngenge kamolu fainia ne kamolu nao molu si
liosau naa 'ani nau mala bae molu ilia mai 'i nao.
5 Molu manata toi fasi 'i nao mai na liosaua kamolu 'ani nau 'e baita, ma
sui molu ka 'asi kamolu na faasia. Molu bulasi manataa faasia na abulo ta'aa
laa kamolu ki, molu ka ilia lau doo diana baki molu ilia mai 'i nao. Lea nao
molu si bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki, tara nau ku lea mai
siamolu ma ku lafua na baedoo 'i satamolu fasi 'i fulina.
6 Aia, tii si doo diana ne kamolu ilia ma nau ku dooria ne: Kamolu molu
ote kamolu 'ana abulo ta'aa laa kera 'aebara nee Nikolaetan ki, mala ne nau
ku ote nau lau gu ai.
7 'Uri nai, ni tii ne too 'ana alingana, nia ka fafurongoa tee nee Anoedoo
Abu 'e saea fuana figua nia God. Lea 'uri nai, tii gwana ne siitasa, tara nau
ku faolomainia uri nia ka 'ania 'ana fuana 'ai ni mauria ne uu 'ana kula God
'e nii ai.’ ”

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Simaena

8 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, “'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia
na konia manata mamana lao maefera 'i Simaena 'oko bae 'urii, ‘Ni nau na
safali lana ma sui lana doo ki sui, bae nau ku mae naa ma sui nau ku mauri
lau.
9 Nau ku saitomana na 'afitaia kamolu ki, ma ku saitomana kamolu molu
'atongadooa. Ma sui boroi 'ana, 'i bali 'ana manata mamana lae, kamolu na
toaa suadoo. Ma nau ku saitomana lau guu na toae ki da saea doo ta'aa ki
suli kamolu. Ma kera daka saea kera 'ana ne toaa Diu ki, ma sui kera nao lau
toaa mamana Diu ki. Kera toaa Saetan 'ana!
10 Nao molu si maungia nonifiia ne molu naofia. Suli Saetan tara kai ilitoo
molu ma nia kai alua bali 'amolua lao lookafo, ma ni kamolu molu kai liu
lao 'afitaia ki sulia tii taafuli fa dani. Molu mamana 'ana manata mamana
laa kamolu 'ani nau, sui boroi 'ana lelea molu ka maelia, 'i burina tara nau
ku faa na 'eeregwaua 'ana mauria firi fuamolu.
11 'Uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga, nia ka rongoa doo ne Anoedoo Abu
'e saea fua konia manata mamana neki. Ni tii gwana ne siitasa, tara nao nia
si dao tona naa ta nonifiia ne na ruana fa mae laa naa.’ ”

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Bagamam

12 Sui nia ka bae lau gu 'urii, “'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia
konia manata mamana lao maefera 'i Bagamam 'oko saea, ‘Ni nau na waa
bae ku too 'ana 'ila ni firu bae 'ala roo bali ne.
13 Ni nau ku saitomana si kula kamolu nii ai, ne nia na fulifulia nia sa
Saetan lau guu ne nia too ai ka 'inito. Sui ma kamolu molu ka mamana
gwamolu fuaku, sui boroi 'ana daka saungia sa 'Antibas 'ana si kula nai sa
Saetan 'e too ai. Sa 'Antibas nia waa 'e rao diana 'ana faarongo talo lae suli
nau.

14 Aia, ta bara si doo 'ana ade lamolu ne nau ku 'eesi kamolu fainia. Ta bali
'amolu ne da lea sulia na toolangaidoo garo laa bae sa Balam 'ua, bae nia 'e
toolangaidoo fua sa Balak uri talai garo lae 'ana toaa 'Israel uri ili lana doo
garo ki 'ana 'ani lana fanga bae da afuafu ai talea nunuidoo ki ma na ooe lae.
15 Si doo nai gu ne ta bali 'amolu da ilia lau guu 'ana lea lae sulia
toolangaidoo garo kera 'aebara nee Nikolaetan ki.
16 Nia 'uri nai, molu bulasi manataa naa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki!
Lea nao, tara nau 'ali'ali ku dao faafi kamolu ku firu fainia toaa nai 'ana 'ila
ni firu bae sakatafa mai faasia ngiduku.
17 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga, ka fafurongoa si doo ne
Anoedoo Abu 'e saea fua konia manata mamana. Ma tii gwana ne nia siitasa
'ana 'afitaia ki, tara nau kwai faa bali 'ana fanga saufini bae da 'ailia 'ana
mana fuana. Ma tara nau ku faa lau guu na fau kwakwaoa da kedaa satae
doo falu 'i fafona fuana. Doo nai, taifilia guu waa ne ngalia ne saitomana, ta
waa 'e'ete lau ka nao naa.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Taeataera

18 Nia ka bae lau gu 'urii fuaku, "'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio
sulia na konia manata mamana lao maefera 'i Taeataera 'oko saea, 'Ni nau
na 'Alakwa nia God. Na maaku 'e mala 'ana ta meakwesu baita, ma na 'aeku
ki daka mala 'ana barasi ne meekirioa.
19 Nau ku saitomana doo neki molu ilia ki ma ku saitomana na liosaua
kamolu, na fiitooa kamolu, na raoa kamolu ma na susuu ta'aa laa kamolu
lao 'afitaia ki. Ma nau ku saitomana lau guu na ilidoo laa kamolu 'ana si kada
nai 'e baita ka talua lau si kada bae 'i nao.
20 Aia, si doo ne nau ku ngenge kamolu fainia ne: Kamolu molu faolo-
mainia wela keni nee satana ni Diosbel nee ka toolangaidoo fuamolu.✡ Nia
'e saea God ne fale nia mai uri bae lae. Sui nia doo 'e suke gwana nai. Nia
'e toolangainia birangaa 'ana ooe lae ma na 'ani lana fanga ne da afuafu ai
talea nunuidoo ki fua toaa ni rao nau.
21 Aia, ni nau ku falea naa si kada fuana wela keni nee uri ka bulasi
manataa faasia oea nia, ma sui nia ka nao si dooria gu bulasi manataa lae.
22 Nia 'uri nai, tara nau kwai 'ui 'ani nia lao ifitai 'ana nonifiia ne nia fai tii
kera ne da ooe fainia dai nonifii baita 'i laona. Aia, nau tara ku ilia si doo nai
lea nao kera dasi bulasi manataa faasia na birangaa ta'aa kera nai.
23 Ma nau tara kwai saungia lau guu na toa kwairooi nia ki, uri na konia
manata mamana ki daka saitomana ni nau na waa ku saitomana manatana
toaa ki sui fai na kwaidooria kera ki. Ma tara nau kwai duua doo ki fua toae
ki sui guu; doo diana ki ma doo ta'aa ki.
24 Aia, ma ta bali 'amolu na molu too 'i Taeataera nao molu si lea lau sulia
na toolangaidoo laa ta'aa nee, ma nao molu si faolomai kera lau uri daka
toolangaidoo fuamolu 'ana doo neki da saea 'ana doo agwa sa Saetan ki. Nia
ne, nau lau guu nao kwasi falea ta 'afitaia lau fuamolu.
25 Ma tii si doo gu ne, molu dau ngasi faafia si doo ne molu too na ai lelea
ka dao guu si kada nau ku dao.
26 Aia, ma tii gwana ne nia siitasa ma ka mamana 'ana ade lae sulia doori
laku lelea ka dao 'ana 'isi lana, tara nau kwai alua nia ka 'inito
27 mala lau gu ne Maa nau 'e alu nau ku 'inito. Ma tara kera dai too 'ana
rigitaa uri 'inito lae fua maefera ki, ma nao ta waa uri ka bobola fai ngenge
lada.
28 Ma tara nau kwai falea lau guu fa kwakwali 'ofaidani fuada.

✡ **2:20** 1 King ki 18:19

29 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga, nia ka rongoa doo ne na
Anoedoo Abu 'e saea fua konia manata mamana neki.' "

3

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Sadis

1 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio
sulia na konia manata mamana lao maefera 'i Sadis, 'oko bae 'urii, 'Ni nau
na waa ne ku dau 'ana fiu anoedoo God ki ma na fiu fa bubulu ki. Nau ku
saitomana doo neki kamolu ilia. Aia, na toae ki da saea kamolu toaa molu
manata mamana, sui ma na ade lamolu 'e faatainia ne kamolu nao molu si
ade gu suli nau.

2 Kamolu molu mala toaa da maleu. Molu ada, uri molu ka faa rigitaa na
manata mamana laa kamolu 'ani nau, suli nia karangi mae naa. Suli nau ku
dao toi na ade lamolu 'e nao si 'o'olo 'i maana God nau.

3 Nao molu si manata buro 'ana tee ki bae da toolangainia fuamolu 'i nao,
ma molu ka ade sulia doo nai ki. Molu ka bulasi manata faasia na abulo ta'aa
laa kamolu ki. Suli lea nao molu si ili si doo nai, tara nau ku dao siamolu mala
ta waa bebeli 'ana si kada nao molu si fiia guu nau kwai dao mai ai.

4 Aia, ta kaa bali 'amolu ne kera nii Sadis kera da suasulia maku kera ki ka
falu 'ua gwana. Tara kera dai lea fai nau ma dai ruufia maku kwakwaoa ki,
suli kera da tala'ana.

5 Lea 'uri nai, tii gwana ne nia siitasa, tara nia kai lea fai nau ma kai ruufia
na maku kwakwaoa, ma na satana tara nau nao kwasi lafua fasi lao buka ni
mauria. Tara nau kwai saea kera naa ne toaa nau 'i naofana Maa nau ma na
'ensel nia ki.

6 'Uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga, ka rongoa doo ne Anoedoo Abu 'e
saea fua konia manata mamana neki.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Filadelfia

7 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia
figua nia God lao maefera 'i Filadelfia, 'oko saea, 'Ni nau na waa ku abu ma
ku bae mamana. Nau ne ku too 'ana kii bae sa Defet nia waa 'inito 'e too ai
'ana kada 'i nao. Ma si kada ku 'ifingia na mae, 'e 'afitai ta waa ka bilakia lau.
Ma si kada nau ku bilakia na mae, 'e 'afitai ta waa ka 'ifingia lau.

8 Nau ku saitomana doo neki molu ilia ma ku saitomana ne sui boroi 'ana
nao molu si tetede 'asia guu kamolu molu lea suli bae laku ka nao molu si
tofea guu sataku. Aia, nau ku 'ifingia naa mae fuamolu uri molu ka ruu mai,
ma nia 'afitai naa uri ta waa ka bilakia lau.

9 Aia, ma na toaa ne kera saea kera toaa Diu ki, ma sui kera daka suke
gwada suli kera toaa sa Saetan 'ana, nau tara ku ilia kera daka faa'inito
kamolu uri daka saitomana ne nau ku liosau 'ani kamolu.

10 Maana ne kamolu ade sulia na taki nau 'ana too mamarato lae, tara
nau kwai suasuli kamolu 'ana si kada na 'afitaia kai dao lao molaagali uri
ka ilitona toae ki sui.

11 Nao si tau guu nau kwai dao mai. Molu dau ngasi 'ana doo ki ne molu
too ai, ade lea ta waa ka ngali lau gwana kwaiaraa kamolu ki.

12 Lea 'uri nai, tii gwana ne nia siitasa, tara nau kwai alu nia 'ana baefungu
'ana Beu Abu God nau, ma nia tara nao si 'idu na faasia. Ma nau tara kwai
kedaa lau gu satana God nau 'ani nia fai satana fera baita nia God nau, na
Durusalem falu ne tara kai sifo mai faasia God 'i salo. Ma tara nau kwai
kedaa lau guu na sata falu nau 'ana waa nai.

13 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga, nia ka rongoa doo ne Anoedoo
Abu 'e saea fua konia manata mamana.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Laodesia

14 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku, “'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio
sulia figua nia God lao maefera 'i Laodesia, 'oko saea, ‘Ni nau na waa bae da
'aili nau 'ana Iuka. Ni nau nao kwasi momola 'ana faatalongai lana bae laa
mamana ki sulia God. Ma ni nau lau guu ne ku saungai kwaimani 'ana doo
ki sui guu fainia God.
15 Nau ku saitomana doo neki kamolu ilia, ma ku saitomana lau guu ni
kamolu molu mala 'ana si kafo ne nao si gwagwari ma ka nao si 'ako'ako
lau guu. Ma ni nau ku dooria molu ka kwaimani fai nau, ma ka nao molu si
malimae lau 'ani nau.
16 Aia, ma suli nao molu si gwagwari guu ma ka nao molu si 'ako'ako gu
'uri nai, tara nau kwai ngisutai kamolu fasi lao ngiduku.
17 Aia, kamolu molu saea molu totoda molu ka suadoo ma ka nao molu
si oli kukuru naa 'ana tasi doo. Ma sui, ka nao molu si saitomana guu ne
kamolu molu siofaa 'ana fiitooe ma molu ka mala na toaa maada rodo ki fai
toaa da too dadara ki.
18 Nia ne, nau ku saea fuamolu lea doo molu ka folia gool ne da suungia
'ana ere ma ka falu naa, uri molu ka suadoo mamana. Molu ka folia lau guu
na maku kwakwaoa ki, fasi ade lea molu ka 'ide sulia ne molu too dadara.
Ma molu ka folia lau guu na gwai ki uri usu lana 'ana maa molu ki uri molu
ka lilio.
19 Toaa ne nau ku liosau 'ani kera, lea da ilia doo garo ki, nau ku kwae kera
faafia. Lea nia 'uri nai, molu bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu
ki molu ka ilia doo diane ki.
20 Molu suai fasi, nau ku uu buri mae 'ana lume ku kidikidi naa. Lea ta
waa 'e rongo nau ma ka 'ifi uri nau, nau tara ku ruu kau siana ma ku fanga
kwaimani fainia.
21 Lea 'uri nai, tii gwana ne siitasa, tara nau kwai faolomainia uri gooru
kwaimani lae fai nau si kada ku gooru 'ana doo ni goorua nau 'ana 'initoaa,
suli nau ku siitasa naa ma ku gooru na fai Maa nau 'ana si kula ni goorua nia
'ana 'initoaa.
22 Lea uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga, nia ka rongoa doo ne na
Anoedoo Abu 'e saea fua konia manata mamana neki.’ ”

4

Na doo ni goorua 'ana 'initoaa 'i salo

1 Sui nau ku lilio lau, ku suana tii mae 'e 'ifi 'i salo. Ma na lingee doo bae
nau ku rongo 'e bae mai fuaku 'i nao, nia ka bae lau gu 'urii, “'O raa mai 'i
seki, uri nau ku faatainia fuamu na doo neki tara dai dao mai 'i buri.”
2 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, na Anoedoo Abu ka talai nau naa, ma nau ku
nii naku 'i salo. Ma nau ku suana doo ni goorua 'ana 'initoaa ma tii waa nai
ka gooru laona.
3 Ma na suana lana nia 'e sinasina mala 'ana fau nai ki da 'ailia 'ana diosbaa
ma na kamelian. Ma na fula'aro ka lolo kakalia na doo ni goorua nai 'ana
'initoaa. Aia, na fula'aro nai na suana lana 'e mala 'ana fau sinasina da 'ailia
'ana 'emarol.
4 Ma kalikalia sa wala nai 'e gooru lao doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, roo
akwala ma fai doo ni goorua ki 'ana 'initoaa ne da nii seeri. Ma roo akwala
ma fai waa baita nai ki kera da gooru 'i laona doo ni goorua nai ki ma daka
ofi 'ana maku kwakwaoe ki, ma na 'eeregwaua 'ana gool ki ne nii gwauda.

5 Ma na binabina nai ka bina mai ma na lingee doo baita ki mala kukurue ka kuruu mai faasia na doo nai ki ni goorua 'ana 'initoaa. Ma na fiu kwesu nai ki daka tala 'i seeri 'i naofana doo ni goorua 'ana 'initoaa nai. Ma na fiu kwesu nai ki kera na fiu mangoedoo nia God ki.
6 Ma 'i naofana lau guu na doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, tii doo nai mala 'ana asi 'ana gilasi nai 'e folaa 'asia naa ka nii lau guu 'i seeri.

Ma na fai doo mauri nai ki da too 'ana maaedoo 'oro kakalia nonida ki tiifau, nii kalikalia lau guu doo ni goorua nai 'ana 'initoaa.
7 Na etana doo mauri 'e lio mala laeon. Ruana doo ka lio mala buluka. Na oluna doo, na suana lana 'e lio mala 'ana wane. Ma na faina doo suana lana ka mala 'ana nooabu 'e lolofo.
8 Na fai doo mauri nai ki da too sui guu 'ana ono kukubadoo ki, ma na maaedoo 'oro ki da nii nonida, 'i maada ma 'i farana kukubada ki. Ma kera daka nguu 'afa sato ma fa rodo totoo si sui. Kera da nguu daka 'urii, “Abu, abu ka abu, God na Aofia ne rigita ka tasa. Nia 'e too 'uana mai, ka too gwana 'i tari'ina, ma ka too gwana ka nii 'ua kau totoo si sui.”
9 Si kada na fai doo mauri nai ki da nguulia na nguu 'ana faa'inito lana ma faabaita lana ma tango lana waa totoo firi nai 'e gooru 'i laona doo ni goorua 'ana 'initoaa nai,
10 na roo akwala ma fai waa baita baki daka booruru naa 'i maa 'aena waa totoo firi nai laona doo ni goorua 'ana 'initoaa. Ma kera daka alua na 'eeregwaua kera ki saegano 'i 'aena doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma daka bae 'urii,
11 “'Oe na Aofia kameli ma na God kameli 'o tala'ana ngali lana taloe ma na 'initoae ma na rigitae, suli ni 'oe 'o saungainia doo ki sui guu sulia doori lamu 'i tala'amu ma 'oko alu kera doo mamane ki daka too.”

5

Na 'eerebeba

1 Sui nau ku suana tii 'eerebeba nai da keda roo bali ai, ma daka lago faafia 'ana fiu fa lago laa ki. Ma na waa nai 'e gooru laona doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ka dau 'ana 'eerebeba nai lao 'aba aolo nia.
2 Ma nau ku suana tii 'ensel rigita tasa nai 'e bae baita ka 'urii, “Ni tii ne 'o'olo ka tala'ana 'egwe lana 'eerebeba nee?”
3 Sui, ka nao dasi dao tona ta waa lao salo ma nao lao ano nee ma nao 'i farana ano nee uri sa nia ka bobola fainia 'egwe lana 'eerebeba nai uri ka suana doo ne nii laona.
4 Ma nau ku angi baita 'asia naa, suli nao dasi dao tona naa ta waa uri ka tala'ana 'egwe lana 'eerebeba nai uri ka lio 'i laona.
5 Ma sui, tii waa 'ana toa gwaungai nai ka bae ka 'urii fuaku, “Nao 'osi angi lau. Lio 'oko suana fasi na Laeon nee 'ana kwalafaa sa Defet ma sa Diuda. Nia 'e siitasa naa, ma nia ne bobola fainia 'egwe lana fiu fa lago laa neki 'ana 'eerebeba nee.”
6 Sui nau ku suana tii kale Sifsif nai 'e uu gwana 'i matangana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma na faidoo mauri nai ki ma na toa gwaungai nai nii gwada kakali nia. Ma nau ku suana lau guu na mae maala nai ki da kwaea 'ana sifsif nai 'i nao. Na Sifsif nai 'e too 'ana fiu konoedoo ki ma na fiu maaedoo ki. Na fiu maaedoo nai ki, kera na fiu anoedoo God ki ne nia fale kera mai fua lao ano nee sui naa.
7 Ma na kale Sifsif nai 'e dao ka rao na uria na 'eerebeba bae faasia bali 'aba aolo nia waa nai 'e gooru lao doo ni goorua nai 'ana 'initoaa.

8 Ma si kada nia 'e rao uri 'eerebeba nai ka dau nai, na faidoo mauri baki
ma na roo akwala ma fai waa baita baki daka booruru naa 'i saegano maa
'aena kale Sifsif nai. Ma kera sui gu da dau 'ana doo nai ki da 'ailia 'ana hab
doo fua kii lana ki. Ma kera daka dau 'ana titiu nai ki da saungainia 'ana gool.
Titiu nai ki da fungu 'ana doo moko diana nai fua suungi lana ki. Na sasuna
doo moko diana nai, nia na foa laa kera toaa manata mamana 'ana Kraes.
9 'I seeri, na toaa nai kalikalia doo ni goorua nai 'ana 'initoaa daka nguulia
tii fa nguu falu. Kera nguu daka bae 'urii, “Ni 'oe 'o bobola fainia 'egwe lana
'eerebeba nee ma na lafu lana lago laa neki ai. Suli da saungi 'oe 'oko mae
naa, ma na mae lamu ka foli usia toae ki sui 'ana kulee wane 'e'ete ki sui ma
baea 'e'ete ki sui ma na fera 'e'ete ki sui uri daka manata mamana 'ana God.
10 Ni 'oe 'o aluda 'ana 'initoae ma na toaa ni foa ki 'ana rao lae fuana God
kia. Ma kera tara daka 'inito laona molaagali.”
11 Ma ni nau ku lilio lau, ma ku rongo na nguu lana 'ensel 'oro ki. Ni kera
da 'oro 'asia naa, na toonidoo 'oro ki ma na moleedoo 'oro ki. Da uu kalikalia
na doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ma na faidoo mauri baki ma na waa baita
baki.
12 Ni kera da nguu baita daka 'urii, “Na kale Sifsif ne da saumaelia nee, 'e
tala'ana ngali lana mamanae na suadooe na liotooe na rigitae na gwaungaie
ma na 'initoaa ma na tango lae!”
13 Sui nau ku rongo lau guu na doo mauri ki sui guu fasi 'i salo ma lao ano
nee ma fasi farana ano nee ma 'i laona asi, kera sui da nguu daka 'urii, “Na
dianae ma na taloe ma na 'initoae ma na rigitae ne totoo firi totoo sui, na
doo nia waa ne gooru laona doo ni goorua 'ana 'initoaa ma doo nia kale Sifsif
nee.”
14 Ma na faidoo mauri nai ki daka luua daka 'urii, “Iuka.” Ma na toa baita
nai ki daka booruru 'i saegano daka faabaita nia naa.

6

Na 'egwe lana lago laa nai ki

1 Sui nau ku suana na kale Sifsif bae ka 'egwea naa etana lago laa 'ana fiu
lago laa baki. Ma nau ku rongo tii doo 'ana fai doo mauri baki ka bae 'ana
lingee doo nai 'e mala 'ana kukurue ka 'urii, “'O lea mai!”
2 Ma nau ku lio kau ku suana tii hos kwakwaoa nai. Ma na waa nai 'e taelia
mai, 'e dau 'ana tii taumae. Ma kera daka faa na 'eeregwaue fuana, ma nia
fa ramo nai ka lea naa uri siitasa lae.
3 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea naa ruana lago laa. Ma nau ku rongo na
ruana doo mauri ka bae mai 'urii, “'O lea mai!”
4 Ma tii hos 'a'abua nai ka sakatafa na mai. Ma na waa nai 'e gooru 'i fafona,
kera daka faa tii 'ila ni firu fuana ma nia ka too 'ana rigitaa uri ka lafua
aroaroe fasi lao molaagali, uri daka saumaeli kera kwailiu 'ada.
5 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea naa oluna lago laa. Ma nau ku rongo na
oluna doo mauri ka bae 'urii, “'O lea mai!” Ma ku lio kau, ku suana tii hos
bulu nai. Ma na waa nai 'e gooru 'i fafona, 'e dau 'ana tii doo ni 'olotoo lae.
6 Sui nau ku rongo tii lingee doo 'e talo mai fasi 'i matangana fai doo mauri
nai ki ka bae 'urii, “Kera da folia naa fange 'ana si malefo 'e baita! Nao 'osi
saketoa na gwai ma na waen!”
7 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea naa faina lago laa. Ma nau ku rongo na
lingena faina doo mauri ka bae 'urii, “'O lea mai!”
8 Ma ni nau ku lio kau ku suana tii hos rafurafua nai, ma na satana waa
nai 'e gooru 'i fafona na Maee, ma na Fera 'ana Maee lau guu ka 'isi karangi

gwana 'i burina. Ma kera daka falea rigitae fuadaru uri daru ka 'inito faafia faina bali 'ana molaagali uri keerua daru ka saumaelia toae ki 'ana firue, 'ana fioloe 'ana mataie ma 'ana doo kwasi ki laona molaagali.

9 Ma si kada na kale Sifsif nai 'e 'egwea na limana lago laa, nau ku suai na anoana toaa nai da saungida suli kera da bae sulia Bae lana God ma na Faarongoa Diana nee. Kera da uu gwada 'i farana fuliera nai ni afuafu lae.

10 Ma kera da suungi baita daka 'urii, “Aofia ne 'o tetede ka talua doo ki sui guu, ni 'oe 'o abu ma 'oko mamana. Kada tee fatai 'ofi ketoa toaa nee laona ano nee ma 'ofi duua mae lameli ai?”

11 'I seeri nia ka faa maku kwakwaoa tikwa ki fuada kera sui guu daka ruufia ki. Sui, nia ka saea fuada kera daka too tu'uu fasi lelea daka saungia lau guu toaa rao kwaimani kera ki ma na toolada ki, sui fatai God kafi duua mae lada ki.

12 Sui ku suana na kale Sifsif bae ka 'egwea onona lago laa, ma na anuanu baita nai ka 'igi naa. Ma na sato ka rorodoa mala 'ana ta maku boboraa, ma na madame ka 'a'abua mala 'ana si 'abu.

13 Ma na bubulu ki daka 'asi kera na mai lao molaagali mala 'ana fufuana 'ai ki da 'asia faasia gwau 'ai ki kada koburu baita 'e geloda.

14 Ma na mamangaa ka mala 'ana 'e'eredoe da lukumia. Ma fa toloa ki ma fa auaua ki sui guu daka 'idu na fasi fulida ki.

15 Sui na waa 'inito ki ma waa gwaungai ki, ma na waa gwaungai kera waa ni omee ki, ma na waa suadoo ki ma na waa rigita ki, ma na toae ki sui guu ne da rao tatakwai, ma na toaa sakwadoloa ki, daka mau daka agwa laona falume ki ma 'i farana fau ki gwauna toloe ki.

16 Ma kera daka 'ai fuana toloe ki ma na fau ki daka 'urii, “Molu 'asi kamolu mai faafi kameli ma molu ka saufini kameli faasia maana waa ne gooru lao doo ni goorua 'ana 'initoaa. Ma molu ka saufini kameli faasia na rakesasua nia kale Sifsif nee.

17 Suli fa dani baite 'ana rakesasua keerua 'e dao naa, ma ka nao ta waa si bobola na fai uu lae suusia.”

7

Na 144,000 ne kera toaa nia ki God

1 Sui nau ku suana fai 'ensel ki da uu 'ana fai susuifera neki 'ana molaagali, ma kera daka liliua fai koburu neki lao molaagali, uri nao dasi toea lau molaagali. 'Uri nai, kera ka nao dasi toea na asi ma nao ta 'ai boroi.

2 Ma nau ku suana tii 'ensel lau ka tae mai faasia 'i tae lana sato, ma nia ka ngalia mai na mamalafooa nia God mauri nee. Ma ka 'ai baita na mai fuana fai 'ensel nai ki God 'e falea sui naa rigitaa fuada uri saketo lana molaagali fai asi.

3 Ma nia ka bae 'urii, “Nao molu si saketoa 'ua na molaagali fai asi ma 'ai ki, too 'ada lelea kolu ka alua na mamalafooa nia God 'i maadarana toaa ni rao nia ki ka sui fatai.”

4 Ma kera daka faarongo nau 'ana 'oro lana toaa nai da alua na mamalafooa nia God 'i maadarada. Kera 'ada: tii talanga faiakwala ma faitoonii wane, ma kera daka lea mai faasia na akwala ma roo fiiwane baki 'ana toaa 'Israel.

5 Fiiwane sa Diuda, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Ruben, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Gad, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.

6 Fiiwane sa 'Asa, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
Fiiwane sa Naftalii, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
Fiiwane sa Manase, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
7 Fiiwane sa Simion, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
Fiiwane sa Lifae, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
Fiiwane sa 'Isikaa, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
8 Fiiwane sa Sebulun, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
Fiiwane sa Diosef, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
Fiiwane sa Bensiman, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.
9 Sui nau ku lilio kau ku suana lau tii konia baita nai nao si bobola naa fai idumi lana. Na konia nai, na konia 'ana toae ki mai faasia na fiiwane ki sui naa ma na fere ki sui naa ma na baee 'e'ete ki sui naa. Kera da uu 'i naofana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ma 'i naofana kale Sifsif nai. Kera da ruufia mai na maku kwakwaoa tikwa ki ma daka dau 'ana ulina doo mala 'ana ulina niu ki.
10 Ma kera daka suungi baita daka 'urii, “God kolu ne gooru laona doo ni goorua nia 'ana 'initoae ma na Kale Sifsif nee daru ka faamauri kolu!”
11 Ma na 'ensel ki sui guu daka uu kalikalia naa doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ma na waa baita nai ki fainia lau guu na faidoo mauri nai ki. Ma kera daka booruru 'i saegano naofana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma daka faabaitaa God
12 daka bae 'urii, “Iuka! Na tango lae ma na dianae ma na liotooe ma na 'initoae ma na taloe ma na rigitae ma na tetedee, na doo nia God kolu nee totoo si sui! Iuka nia mamana!”
13 Ma tii waa 'ana waa baita nai ki nia ledi nau ka 'urii, “Tii fai kera nai da ofi 'ana maku kwakwaoa nai ki nai, ma kera toaa da lea ki mai fasi fai nai?”
14 Ma nau ku luua ku 'urii, “Nau ku ulafusia lau gwaku. Ni 'oe naa ne 'o saitomana.”
Ma nia ka bae 'urii fuaku, “Na toaa nai kera da liu mai laona ilimataia baita nai, ma kera daka lau gwada. Kera da taufia maku kera ki ka falu ka kwakwaoa naa 'ana 'abuna Kale Sifsif.
15 Nia ne daka uu 'i naofana doo ni goorua nia God, ma daka rao fuana laona Beu Abu nia 'ana dani ma rodo. Ma God ne nia gooru laona doo ni goorua nia 'ana 'initoaa ma ka suasuli kera.
16 Ma kera 'afitai lau daka fiolo mae ma nao daka maeli kuu, ma nao ta sato 'ako'ako ka satofi kera lau.
17 Nia 'uri nai, suli na Kale Sifsif nee 'e too laona doo ni goorua 'ana 'initoaa, ka suasuli kera. Ma nia ka talai kera naa uri busu mauri ki 'ana kafo ni mauria. Ma God ka usua naa si kafo ni angia faasia maada.”

8

Si kada da 'egwea naa fiuna mamalafooa

1 Si kada na Kale Sifsif nai 'e 'egwea naa fiuna mamalafooa bae, lao fera 'i salo 'e dau aroaro ka nao naa ta baea suli bobola fainia tii si kada sato*.
2 Sui nau ku suana kau fiu 'ensel nai ki da faa bungu ki fuada, kera da uu naa 'i naofana God.
3 Ma tii 'ensel nai nia dau 'ana titiu nai 'ana gool fua suungi lana totongana 'ai moko diana ki 'i laona, 'e dao ka uu naa siana fuliera nai fua afuafu lae. Ma daka faa doo moko diana 'oro ni suungi lana ki fuana uri nia ka ofua fai foa laa kera toaa God ki sui 'i fafona fuliera nai 'ana gool. Na fuliera nai 'e nii gwana naofana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa.

* **8:1** Tii bali 'aoa.

4 Na sasuna doo moko diana nai 'e raa 'i langi fainia foa laa kera toaa nia
God, ka raa kau fasi lao 'abana 'ensel nai 'e uu gwana 'i naofana God.
5 Sui na 'ensel nai ka ngalia na titiu nai da faafungua 'ana neneo saru fasi
era nai lao fuliera ni afuafua nai ka tagafaa na mai fua lao molaagali. 'I seeri,
na kwakwange ka binalu ma ka dee, ma na anuanu ka 'igi 'ua guu.

Kada bungu ki angi

6 Sui na fiu 'ensel nai ki daka kwaimaasi naa uri ufi lana fiu bungu nai ki
da dau ai.
7 Na etana 'ensel ka ufia naa bungu. Ma na lagabuu nai ka 'aru na mai
'ana migana 'aes ki. Ma na ere nai dolola fai 'abu ka ruruuna mai fafona
molaagali. Ma ka sarufia naa oluna bali 'ana molaagali ma na 'ai ki ma na
lalano ki sui gu 'i laona.
8 Sui ruana 'ensel ka ufia na bungu, ma tii doo nai mala 'ana ta gwa toloa
baita 'e saru, ma daka 'ui mai ai lao asi. Ma oluna bali 'ana asi ka bulasi 'ana
'abu.
9 Ma oluna bali 'ana doo mauri ki lao asi daka mae, ma oluna bali 'ana baru
ki daka funu.
10 Sui na oluna 'ensel ka ufia naa bungu, ma tii fa bubulu baita 'e mala 'ana
ta kwesu, ka 'asia na mai faasia lao mamangaa ma ka too faafia oluna bali
'ana kafo baite ki fai si busu tu'uu ki.
11 Aia, na satana bubulu nai na “Doo 'Afae”. Ma bali 'ana kafo ki da oli daka
'afae lau, ma na toaa 'oro ki daka mae 'ana kuufi lana kafo nai ki suli da 'afae
naa.
12 Sui na faina 'ensel ka ufia naa bungu, ma oluna bali 'ana sato ma na
madame ma na bubulu ki daka mae. Ma oluna bali 'ana folaa lae ka nao'ana
naa. Ma oluna bali 'ana fa sato ki ka nao dasi dani kaaroa ma oluna bali 'ana
fa rodo ki daka 'uri nai lau guu.
13 Sui nau ku lilio lau kau, ku suana tii nooabu 'e lofo ka liu lao mamangaa
ka 'ai baita ka 'urii, “Na ta'aa lae, na ta'aa lae! Tara kai ta'aa 'asia naa fua toae
ki sui ne da too lao molaagali, 'ana si kada na olu 'ensel neki dai dao ki mai
dai ufia bungu ki ma na lilingea lada ka talo mai.”

9

1 Sui na limana 'ensel ka ufia naa bungu, ma nau ku suana fa bubulu nai 'e
'asia mai lao molaagali, ma kera daka falea naa kii 'ana kilu liu ne nao 'ana
ta boro fua fa bubulu nai.
2 Sui fa bubulu nai ka 'ifingia naa kilu liu nai, ma na sasu ka sakatafa mai
faasia ma ka tae mai mala sasuna ta era baita. Ma na sato ma lao mamangaa
ka rorodoa tiifau 'ana sasu nai 'e sakatafa mai fasi laona kilu liu nai.
3 Sui na siko 'oro ki daka sakatafa mai faasia na sasu nai, ma daka lea mai
lao molaagali, ma daka ngalia na rigitaa mala 'ana rigita lana fafari ki.
4 Ma daka saea fua siko nai ki nao dasi saketoa lalano ki, ma nao ta 'ai ma
nao ta tii si doo 'ana doo neki da tae fafona saegano. Aia, ma na toaa ne nao
dasi too 'ana mamalafooa God 'i maadarada, kera 'ana ne siko nai ki dai falea
nonifiia fuada.
5 Ma nao dasi faolomainia 'ua na siko nai ki uri daka saumaelia toaa nai
ki, ma daka faolomainia 'ada fua daka falea gwada nonifiia fuada sulia lima
madama ki. Si kada na siko nai ki 'ale kera, na fii lana 'e mala 'ana si kada
fafari 'e 'alea wane ma ka fii.

6 Ma sulia lima fa madama nai ki, na toaa nai ki tara daka sasi uri mae lae,
ma ka nao dasi mae guu. Daka dooria mae lae, ma na maea ka tafi gwana
faasi kera.
7 Na siko nai ki, na suana lada 'e mala 'ana hos neki da ade akau 'ani kera
uri waa ki daka lea fafoda 'ana omee. Ma na maada ki ka lio mala maana
wane, ma kera daka saingia doo ki mala 'ana 'eeregwaua 'ana gool 'i gwauda.
8 Ma na ifuda ka baita mala 'ana ifuna keni ki, ma na lifoda ki ka mala 'ana
lifona laeon.
9 Ma daka kania na reba salo ki 'i maa ruruuda. Ma na lingena kukubada
ki ka mala 'ana lingena hos 'oro ki kada kera taraa trela ki daka liu laona
omee. 10 Kikiida ne lea na fafari ki, ma kera too 'ana konadoo fua susui lana
wane ki. Ma kikiida ne fua faafii lana toaa ki sulia lima madama ki.
11 Ma waa 'inito kera nia na 'ensel nai 'e 'inito 'ana kilu liu nai, ma na satana
'ana bae laa kera toaa Diu ki ne sa 'Abadon, ma 'ana bae laa kera toaa Grik sa
'Abolion. Ma si sata nai ki da toolangainia "Na waa ni faafunui doo."
12 Si ta'aa laa 'i nao gu nai 'e sui naa nai, ma ta roo si ta'aa laa ka nii ua mai.

Na onona bungu

13 Na onona 'ensel ka ufia naa bungu, ma ni nau ku rongo tii si lingee doo 'e
talo mai faasia na fai susuidoo ki 'ana si fuliera ni afuafua nai da saungainia
'ana gool ka nii 'i naofana God.
14 Ma na lingee doo nai ka bae 'urii fuana onona 'ensel nai 'e dau 'ana
bungu nai, "'O lukea na fai 'ensel baki da kani faafida 'i ninimana kafo baita
'i Iufretes."
15 Ma nia ka lukea na fai 'ensel nai ki da ade akau 'ani kera 'i seeri uri si
kada nai, uri daka saumaelia ta oluna bali 'ana toae ki.
16 Ma ni nau ku rongo alinga 'ana fita wane 'ana omee kera ki na da tae 'i
fafona hos: 'e dao 'ana roo talanga molee wane.*
17 Ma lao fafaataia nai fuaku, nau ku suana hos ki, fai wane ki ne da tae
fafoda da saingia na reba doo ki maa ruruuda. Na reba doo nai ki da 'a'abua
mala si ere, ma daka boboraa mala si fau ne da 'ailia 'ana safaea ma ka
kokoaa. Ma na gwauna hos ki daka mala 'ana gwauna laeon ki. Aia, na ere
ma na sasu fai na salfa ne 'e sakatafa mai faasia na fakada.
18 Ma na ta'aa laa nai ki ka saumaelia na oluna bali 'ana toaa ki lao
molaagali, 'ana na si ere ma na sasu ma na salfa na 'e sakatafa mai faasia
na fakada.
19 Suli na rigita lana hos nai ki 'e nia 'ana fakada ma na kikiida. Na kikiida
ki da mala 'ana kikiina baekwe neki da too 'ana gwauda ki, ma daka falea
nonifiia fua toaa ki 'ana kikiida.
20 Ma na toaa ki ne da ore ma na ta'aa laa nai ki nao si saumaeli kera guu,
kera nao dasi bulasi manata guu faasia na nunuidoo neki kera da saungainia
'i tala'ada. Sulia nao dasi too faasia na foosi lana anoedoo ta'aa ki, ma na
nunuidoo ki ne da saungainida 'ana gool ma na silfa ma na brons ma na fau
ma na 'ai. Ma na doo nai ki, 'e nao dasi bobola fai liofilo lae ma nao rongofilo
lae ma nao fali lae.
21 Ma ka nao dasi bulasi manataa guu faasia na sauwane lae ma na rao lae
fuana anoedoo ta'aa ki ma na ooe lae ma na beli lae.

10

Na 'ensel fai na 'eerebeba tu'uu

* **9:16** 200,000,000

1 Sui nau ku suana ta 'ensel tetede lau guu ka sifo na mai fasi 'i salo. Nia 'e ofi mai 'ana barobaro ma na fula'aro ka lolo kalia gwauna, ma na maana ka mala 'ana sato. Na roo 'aena ki suana lada ka mala 'ana roo lagwao ere ki.
2 Nia 'e dau 'ana 'e'ere beba tu'uu nai ma na 'e'ere beba nai 'e luke sui naa. Na 'ensel nai 'e uu 'ana bali 'ae aolo nia lao asi ma na bali 'ae mauli nia ka uu fafo saegano.
3 Ma nia ka akwa baita mala 'ana laeon 'e maole. Ma burina nia 'ai 'uri nai, na kukurue ka dee 'ana fiu si kada ki 'ana olisi lana mai.
4 Ma si kada na kukurua nai 'e dee 'uri nai sui, nau ku kwaimaasi naa uri sa kwai kedaa doo nai ki nia saea. Ma 'i seeri, nau ku rongo tii lingee doo nai 'e bae mai faasia 'i salo ka 'urii, “Nao 'osi saea lau ma 'osi kedaa lau doo nai ki fua ta waa.”
5 Sui na 'ensel nai ku suana 'e uu fafona asi ma fafo saegano nai, ka tafoa na bali 'aba aolo nia 'i langi.
6 Ma nia ka alafuu abu 'ana satana God ne totoo firi ne saungainia salo loo fai doo 'i laona ki sui guu, ma ka saungainia molaagali fai doo 'i laona ki sui guu, ma ka saungainia asi fai doo 'i laona ki sui guu. Ma nia ka bae 'urii, “God nia 'afitai ka mamatakere lau.
7 Si kada na fiuna 'ensel 'e ufia bungu, si doo ne God nia manata toi ka tio agwa mai nia kai sakatafa faatai naa. Nia kai fuli guu 'uri bae nia faatainia siana toaa ni rao nia baki na brofet baki.”
8 Sui na lingee doo bae ku safali rongo kau 'i nao 'e bae mai fuaku faasia 'i salo bae ka bae lau 'urii, “'O lea kau, 'oko ngalia na 'eerebeba luke loko 'i 'abana 'ensel loko 'e uu fafona asi ma saegano loko.”
9 Ma nau ku lea ku gania naa 'ensel nai uri 'eerebeba tu'uu nai. Ma nia ka bae 'urii fuaku, “Ngali kau 'oko 'ani. Nia tara kai mamasia lao ngidumu mala 'ana wewedue, ma sui tara nia ka 'afaea lau guu lao rakemu.”
10 'I seeri nau lea ku ngalia naa 'e'ere beba tu'uu nai fasi lao 'abana 'ensel nai ku 'ani naa. Na 'anitoi lae ka mamasia naa lao ngiduku mala 'ana wewedue. Ma sui, si kada ku okomia kau, nia ka 'afaea naa lao rakeku.
11 Sui daka bae 'urii fuaku, “'O faatalongainia gwamu si doo God 'e saea kai fuli fua toaa 'oro ki ma fera 'oro ki ma bae laa 'oro ki ma na waa 'inito 'oro ki.”

11

Na roo waa bae faamamane ki

1 Sui daka falea tii saga 'ai ni 'olotoo lae fuaku daka bae 'urii, “'O lea 'oko 'olotona fasi na Beu Abu God fai na fuliere ni afuafu lae 'ana saga 'ai nai, sui 'oko idumia fasi toaa da foa 'i seeri ki.
2 Nao 'osi 'olotona lau lao boboe 'i maa, suli kera da falea naa fua toaa nao lau toaa Diu ki. Tara kera dai lea mai dai too ma daka 'inito faafia maefera baita abu nai sulia faitaafuli madama ma roo madama sarenga ki.
3 Ma tara nau kwai falea na roo waa bae faamamane nau ki uri keerua daru ka ofi 'ana mumui maku ta'ae ki uri faatai lana kwaimanatai lae. Ma keerua daru ka faatalongainia faarongoa nia God sulia tii tooni roo talanga ma ono taafuli dani.”
4 Ma na roo waa manata mamana nai ki keerua na roo 'ai da 'ailia 'ana 'olif ki, ma na roo baedoo fua kwesu ki ne da uu 'i naofana God na Aofia ne 'inito fua molaagali.

5 Ma lea ta waa ka sasi uri saungi ladaru, na ere nia kai sakatafa mai faasia
fakadaru uri faafunui lana malimae keerua ki. Nia 'uri nai, tii gwana ne
dooria saungi ladaru, nia kai maelia.
6 Keerua daru too 'ana rigitaa fua bokosi lana lao mamangaa loo, uri ute
ka nao si 'aru sulia si kada keerua daru faatalongainia bae lana God sulia.
Ma keerua daru ka too lau guu 'ana rigitaa fua kwae lana busu lana kafo ki
uri daka lia 'ana 'abu. Ma keerua daru ka too lau guu 'ana rigitaa fua kwae
lana molaagali 'ana ta'aa laa 'oro 'ana si kada keerua dooria ki.
7 Ma si kada keerua faasuia naa faatalongai lae sulia faarongoa nai, na doo
kwasi nai kai ruu mai 'i maa fasi lao kilu liu bae, tara nia kai firu fai keerua
lelea ka siitasa faafi keerua, ka saungi keerua daru ka mae naa.
8 Si kada keerua mae, na nonidaru ki tara dai tio gwada sulia tala baite ki
'ana maefera bae da foto faafia na Aofia keerua ai 'i fafona 'airarafolo. Ma
na toaa nai 'ana maefera baita nai birangada 'e ta'aa ka ilingia 'i Sodom ma
'i 'Isib.
9 Na toaa ki faasia fera ki sui ma na fiiwane ki sui ma na bae laa 'e'ete ki
sui, liu too daka bubungia gwada nonidaru sulia olu fa sato fai tii kada sato,
ma nao dasi faolomainia guu uri saufini ladaru.
10 Ma na toaa ki lao molaagali daka ele sulia na mae ladarua. Ma daka noni
sasala 'ana fale lana falea ki fuada kwailiu suli na roo brofet nai ki keerua
daru falea fii laa baita 'asia naa fua toaa neki lao molaagali.
11 Sui, 'i burina olu fa sato ma tii kada sato nai 'e sui, God ka fale si mango
'ana mauria fuadaru ma keerua daru ka mauri lau gwadaru tatae daru ka
uu 'ana 'aedaru ki. Ma na toaa ki sui kera da suadaru daka mau 'asia naa.
12 Sui keerua daru ka rongo tii lingee doo baita 'e talo mai faasia 'i salo ka
bae 'urii fuadaru, "Muru lea mai seki 'i salo." Ma na malimae keerua ki daka
bubu gwada 'ana si kada keerua lea naa 'i laona si barobaro uri 'i salo.
13 'Ana si kada nai 'ua guu, na anuanu baita ka 'igi ma na tangafuluna bali
'ana fera baita nai ka funu tiifau. Ma fiu toonii wane ne da mae 'ana anuanu
nai. Ma na toaa ne da mauri 'ua, daka mau 'asia naa, ma daka tangoa lau guu
God 'i salo.
14 Aia, na ruana ta'aa laa 'e sui 'i seeri, ma na oluna ta'aa laa nia kai dao
'ali'ali lau gu mai.

Na fiuna bungu

15 Sui na fiuna 'ensel ka ufia naa bungu. Ma na lingee doo baita ki 'i salo
daka bae 'urii, "Na 'initoaa lao molaagali 'e lia ma ka alua naa 'initoaa nia
God kia fainia Kraes na Waa Fifilia nia. Ma God nia kai 'inito totoo si sui."
16 Ma na roo akwala ma fai waa baita nai ki daka gooru naa laona doo ni
goorua kera ki 'ana 'initoaa 'i naofana God. Sui kera daka booruru 'i saegano
daka faabaitaa nia,
17 daka bae 'urii, "'Oo God na Aofia ne 'o rigita ka tasa, ne 'o too 'uana mai
ma 'oko too gwamu 'i tari'ina; kameli meli tango 'oe suli 'o too 'ana rigitaa
baita ma 'oko safali 'inito naa.
18 Ma 'i seeri toaa 'i ukita ki daka rakesasu 'asia naa, ma ni 'oe 'oko rakesasu
lau guu. Ma sui tari'ina, nia dao naa 'ana kada fua keto lana toaa mae ki, ma
fua kwaiarangai lana toaa rao 'oe ki na brofet ki ma na toaa 'oe ki ne da foosi
'oe, na waa baite ki ma kaala wane ki lau guu. Ma si kada nai lau guu si kada
naa uri faafunui lana toaa neki da faafunuia toaa laona molaagali."
19 Sui na Beu Abu God 'i salo ka 'ifi, ma daka suana naa bakos nai na
alangaia God 'e nii 'i laona. Sui na kwakwange ka binabina mai, ma na

kukurue ka dee ma na lingee doo baita ki ka talo mai, ma na anuanu ka 'igi, ma na ute 'ana 'aes ka 'aru.

12

Na wela keni ma na baekwa baita nai

1 Sui tii mamalafooa baita ni kwele lae ai ka sakatafa faatai mai lao mamangaa loo. Tii wela keni nai 'e ofi 'ana sato ma ka uu fafo madame ma na 'eeregwaua nia nai 'e too 'ana akwala ma roo fa bubulu ki ai.

2 Nia 'e iana, ma ka maasia naa kwalafi lana wela nia nai. Ma nia ka fiiwela naa uri faafuta lae ma ka adea nia ka angi baita 'asia naa.

3 Sui tii mamalafooa ka faatai lau mai lao lofona salo. Tii baekwe 'a'abua baita nai 'e too 'ana fiu gwaidoo ki ma na fiu 'eeregwaua ki ma tii taafuli konadoo ki.

4 Aia, nia ka taga 'ana oluna bali 'ana 'okona bubulu ki lao salo 'ana kikiina, ma ka 'ui 'ani kera mai lao molaagali. Ma na baekwa nai ka uu 'i naofana wela keni nai 'e karangi faafuta nai, uri ka 'ani 'ana na wela nia nai si kada nia 'e faafutaa.

5 Ma nia ka faafutaa naa fa wela wane nai tara nia kai 'inito fua fere ki sui 'ana rigitaa nia. Sui kera daka laua wela nai daka ngalia nada siana God uri lao doo ni goorua nia 'ana 'initoaa.

6 Aia, ma na wela keni nai ka tafi nana uri laona fera kwasi uri si kula nai God 'e ade akau ai fuana uri daka suasuli nia ai sulia tii tooni ma roo talanga ma ono taafuli dani.

7 Sui na firue ka safali naa 'i salo. Sa Maekol fai na 'ensel nia ki daka firu fainia na baekwa nai, ma na baekwa nai fainia 'ensel nia ki daka firu fainia.

8 Ma sui, na baekwa nai ka nao si siitasa guu, ma God ka nao si faolomai kera uri too lae 'i salo.

9 Ma kera daka 'ui naa 'ana baekwa baita nai faasia 'i salo. Ma na baekwa nai faasia kada 'ua, ne da 'ailia 'ana Akalo ta'ae ma Saetan, nia 'e talai garo 'ana toae ki 'i laona molaagali tiifau.✡ Kera daka 'ui 'ani nia mai fainia 'ensel nia ki sui guu fua laona molaagali.

10 Sui nau ku rongo tii lingee doo baita 'i salo ka bae lau 'urii, “God nia faamauria sui naa toaa nia ma ka faatainia naa rigitaa nia, ne nia na waa 'inito. Aia, ma na Waa Fifilia nia God 'e faatainia naa mamanaa nia. Suli sa Saetan waa nai 'e uu 'i naofana God kia ka ununu ta'aa sulia toaafuta kia ki 'ana dani ma rodo, kera da 'ui na 'ani nia fasi 'i salo.

11 Na toafuta kia ki kera da siitasa faafi nia 'ana 'abuna Kale Sifsif ma na bae lana God ne kera da faatalongainia ma daka susuu ni maea fainia.

12 Kamolu toaa ne molu too 'i salo molu ele 'amolua! Suli tara nia kai ta'aa 'asia naa fuana fera 'i saegano ma na asi, sulia sa Saetan 'e sifo na kau siada. Ma nia ka rakesasu 'asia naa suli nia 'e saitomana si kada nia 'e kukuru naa.”

13 Ma si kada na baekwa nai 'e saitomana da 'ui 'ani nia uri lao molaagali, nia ka taria naa wela keni bae 'e kwalafia na wela wane bae.

14 Sui, God ka falea na roo kukubadoo baita ki mala 'ana kukubana nooabu uri ka lofo uri na kula da ade akau ai fuana 'i laona fera kwasi. 'I seeri ne kera da suasuli nia ma daka fofolo suusi nia faasia na baekwa nai sulia olu fa ngali ma ono madama ki, ade lea daka saungi nia.

15 Sui na baekwa nai ka moatainia mai na kafo baita nai uri ka igwaa wela keni nai.

16 Sui, na saegano ka 'adomia wela keni nai, ka afunga ka okomia na kafo busu nai faasi nia.

✡ **12:9** Dionisis 3:15

17 Sui na baekwa nai ka rakesasuia wela keni nai, ka lea ka firu fainia
kwalafaa nia ki sui guu ne kera da ade sulia na taki God fai toolangaidoo
mamana laa sa Disas.
18 Ma na baekwa nai ka dao naa 'i asi, ma ka uu nana lao one suli asi.

13

Na roo doo kwasi ki

1 Sui nau ku suana lau tii doo kwasi nai 'e sakatafa mai faasia lao asi. Na
doo nai 'e too 'ana tii taafuli konadoo ki ma na fiu gwaidoo ki fainia tii taafuli
'eeregwaua 'i gwauda. Ma na satae doo 'ana bae tataga lae ki talea God, kera
kedaa 'i gwauda ki.
2 Aia, na doo kwasi nai na suana lae nonina 'e mala 'ana nonina doo da
saea 'ana lebat, ma na 'aena ki ka lio mala 'ana 'aena doo da saea 'ana bea,
ma na fakana ka lio mala 'ana fakana laeon. Ma na baekwa bae ka faa na kau
na tetedea nia 'i tala'ana, na doo ni goorua nia 'ana 'initoaa, ma na rigitaa nia
fua doo kwasi nai.
3 Sui nau ku suana tii mae maala ni maeli lana nai 'ana ta tii gwaidoo 'ana
fiu gwaidoo baki 'ana doo kwasi bae, ma sui na mae maala nai ka maafo naa.
Ma na toae ki sui lao molaagali daka kwele 'asia naa 'ana doo kwasi nai, ma
daka lea na 'ada 'i burina.
4 Ma na toae ki daka faabaitaa naa baekwa nai, suli nia 'e falea rigitaa nia
fuana doo kwasi nai. Ma kera daka faabaitaa lau guu na doo kwasi nai daka
'urii, “Nao ta waa lau si 'uria naa doo kwasi nee, ma ka nao ta waa si bobola
na fainia firu lae fainia.”
5 Ma God ka faolomainia fua doo kwasi nai uri ka uu nia 'ana 'i tala'ana ma
ka bae tataga talea God. Ma God ka faolomainia uri ka 'inito sulia faitaafuli
madama ma roo madama sarenga ki.
6 Ma nia ka bae tataga fua God ma fua satana God. Ma fua fera God ni too
lae 'i salo ma na toaa da too 'i salo boroi na doo kwasi nai ka bae tataga sui
gu fuada.
7 Ma God ka faolomainia lau guu uri firu lae fainia toaa nia God ki ma
uri siitasa lae faafi kera. Ma nia ka 'inito naa fua fiiwane ki sui guu ma na
maefere ki sui guu, ma na baea 'e'ete ki sui guu.
8 Ma na toae ki sui guu kera daka faabaitaa naa doo kwasi nai. Toaa nai ki
ne God nao si kedaa gu mai satada laona buka 'ana mauria firi 'ana si kada
God nao si saungainia 'ua doo ki. Na buka nai, na buka nia Kale Sifsif bae da
saungia ka mae naa 'i nao.
9 Aia kamolu toaa neki molu too 'ana alinga ki, molu rongo.
10 Ni tii kera ne God 'e filida uri tara daka dau kera, tara daka dau kera naa.
Ma ni tii kera ne God 'e filida uri tara daka saumaelida 'ana 'ile ni firu, tara
daka saumaelida 'ana 'ila ni firu. Aia, ni kamolu na toaa nia ki God 'e nao
molu si manata sala, suli nia naa ne si kada kamolu uri molu ka susuu ta'aa
fai na manata mamana laa kamolu ki.
11 Sui nau ku suana ta doo kwasi na 'ana 'e sakatafa mai fasi lao saegano.
Nia 'e too 'ana roo konadoo ki mala 'ana ta Kale sifsif, sui ma lingena ka mala
'ana ta baekwa baita.
12 Nia 'e ngalia rigitaa nia doo kwasi bae 'i nao ka rao ai 'ana suumai lana
toae ki lao molaagali uri faabaita lana doo kwasi bae 'i nao bae maala baita
nia 'e maafo naa.
13 Ma na ruana doo kwasi nai ka ilia naa doo kwaibalatana ki. Ma nia
ka ilia ere ka 'asia mai faasia lao salo fua lao molaagali 'ana kada toae ki
bubungia gwada.

14 Ma nia ka talai garo 'ana toae ki sui guu lao molaagali 'ana doo
kwaibalatana ni kwele lae ki ai ne God 'e faolomainia fuana uri ka ilia. Nia
'e ilia doo nai ki sulia doori lana doo kwasi bae 'i nao. Ma nia ka saea fuada
uri daka saungainia nunuidoo ni foosi lana 'ana doo kwasi bae 'i nao, bae da
kwae maala mai 'ani nia 'ana 'ile sui ka mauri gwana bae.
15 Ma God ka faolomainia lau guu na ruana doo kwasi nai uri nia ka falea
mauria fuana nunuidoo nai, uri ka bae ma ka saea daka saumaelia toaa nai
ki sui guu nai nao dasi foosi nia.
16 Ma nia ka suumainia naa fua toaa nai ki sui guu, ne 'ita 'ana toaa 'initoe
ki lea ka dao 'ana toaa mala kera ki, toaa suadoo ki lea ka dao 'ana toaa
siofaa ki, toaa da sakwadoloa ki lea ka dao 'ana toaa dasi sakwadoloa ki, uri
kera daka kedaa na mamalafooa nia nai 'i maa 'aba aolo kera ki ma nao 'i
madarada ki.
17 Uri waa ne nao nia si too 'ana mamalafooa nai, nia nao si usi tasi doo ma
si faafoli 'ana tasi doo. Na mamalafooa nai naa ne na satana doo kwasi nai
'ua guu, ma nao naba da filia fua satana doo nai.
18 Nia 'uri nai, molu ka filodoo uri molu ka saitomana malutana doo nai.
Waa ne nia manataa taari nia saitomana malutana naba nia doo kwasi nai,
suli na naba nai nia na satana wane nai. Ma na naba nai ne: Ono talanga
ono taafuli ma ono doo.*

14

Na Kale Sifsif bae fai na 144,000 ne kera toaa nia ki God

1 Sui nau ku lio kau, ku suana lau na Kale Sifsif bae nia uu 'ana gwauna
toloa 'i Saeon fai toaa nai 'ada tii talanga faiakwala ma faitooni 'ana wane,
ma daka kedaa sui naa satana Kale Sifsif nai fai satana Maa nia 'i maadarada.
2 Sui, nau ku rongo tii lingee doo nai faasia 'i salo 'e mala 'ana kuruu lana
tataa baita ki, ma ka mala lau guu 'ana kuruu baita lana kukurue. Na lingee
doo nai rongo lana ka mala lau guu 'ana lingena doo ni kii lana da saea 'ana
hab, 'ana si kada kera kii kwaimani 'ana doo 'oro ki.
3 Ma na toaa nai daka nguulia tii fa nguu falu 'i seeri naofana doo ni goorua
nai 'ana 'initoaa, ma 'i naofana fai doo mauri nai ki ma na toa gwaungai
nai ki. Ma ta waa 'e'ete lau nia 'afitai ka saitomana nguuli lana fa nguu nai,
taifilia guu toaa nai: tii talanga faiakwala ma faitooni wane nai Kraes 'e foli
usi kera faasia lao molaagali nai ne kera saitomana fa nguu nai.

4 Ni kera nai, kera toaa da too lalau mai nao dasi tio kwaimani fai keni,*
suli da suasulia mauria kera ki ka sasaolia diana. Ma ni kera daka lea nada
burina Kale Sifsif nai uri nia ka talai kera naa suli doori lana. God 'e usi kera
sui na faasia molaagali, uri ni kera na toaa totoonao nia God ma na Kale Sifsif
mala 'ana tasi fanga totoonao da safali ngalia fasi lao aludooe.
5 Kera nao dasi suke 'ana tasi doo 'ana bae lada, ma ka nao tasi doo si garo
'ani kera.

Na olu 'ensel ki

6 Sui nau ku suana tii 'ensel nai 'e lofo ka liu lao tofungana mamangaa fai
na Faarongoa Diana totoo firi, uri faatalongai lana fua toaa lao molaagali,
fua fiiwane ki sui guu ma na bae laa 'e'ete ki sui guu ma na fere ki sui guu.
7 Ma nia ka bae baita ka 'urii, "Molu faabaitaa God, molu ka tango nia! Suli
si kada nia fua keto lana toae ki sui guu 'e dao naa. Molu faabaita nia, suli
nia saungainia salo ma molaagali ma asi ma na kafo busu ki!"

* **13:18** Naba nai na 666. * **14:4** Suli nao dasi faasuaa mauria kera ki 'ana foosi lana ta god 'e'ete lau.

8 Sui ruana 'ensel ka lea lau gu mai burina dao ka bae 'urii, "'E funu naa!
Na fera baita 'i Babilon 'e funu naa, suli nia 'e faakuufia toae ki 'ana waen nia
'ana kwaidooria ta'ae ki 'ana noni."
9 Sui, oluna 'ensel ka lea lau gu mai burina roo 'ensel nai ki. Nia ka bae baita
ka 'urii, "Lea ta waa 'e faabaitaa na doo kwasi nee ma ka too 'ana nununa ma
na mamalafooa nia 'i maadarana ma nao 'i maa 'abana,
10 waa nai tara kai naofia rakesasua nia God ma na kwakwaea baita faasia
God. Waa nai tara kai nonifii lau guu laona era sasaru nai 'ana doo da saea
'ana salfa 'i naofana 'ensel abu ki ma 'i naofana Kale Sifsif.
11 Ma na sasuna era nai 'ana nonifiia kai sasula 'ana rodo ma dani ka lelea
firi nao si sui. Ma ka nao ta momola laa fasi nonifii lae 'ana dani ma rodo fua
tii kera ne da faabaitaa na doo kwasi nai ma na nununa ma daka too 'ana
mamalafooa 'ana satana."
12 Nia 'uri nai, nia diana fua toaa God ki ne da ade sulia baea fifii nia ki ma
daka mamana fua sa Disas, kera daka noni maabe ma daka susuu ta'aa naa,
sui boroi 'ana ka 'afitai fuada.
13 Sui lau guu, nau ku rongo na lingee doo nai faasia 'i salo ka bae 'urii, "'O
kedaa doo 'urii ki: 'E diana tasa fua toaa neki 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa kera
da maelia 'ada raoa nia Aofia!"
Ma na Anoedoo Abu 'e luua ka 'urii, "Iuka, nia mamana. Tara kera dai ele,
suli kera dai momola naa fasi rao ulafu laa kera ki. Ma na raoa diana kera ki
dai lea kwaimani lau gu fai kera."

Na molaagali 'e mala 'ana raku 'e maua

14 Sui nau ku lio lau kau, ku suana barobaro kwakwaoa nai. Ma na doo nai
'e gooru 'i fafona barobaro nai suana lana 'e mala 'ana 'Alakwa nia Wane, ma
nia ka too 'ana 'eeregwaua 'ana gool 'i gwauna ma ka dau 'ana tii 'ila 'ala nai.
15 Ma tii 'ensel lau guu ka sakatafa mai faasia na Beu Abu God, ma ka 'ai baita
ka bae 'urii fuana waa nai 'e gooru fafona barobaro nai, "Ngalia 'ila 'oe lea
'oko falia doo da maua ki naa, suli molaagali 'e mala 'ana ta raku 'e maua naa
ma ka dao naa 'ana si kada uri fali lana!"
16 'I seeri, na waa nai 'e gooru fafona barobaro nai ka kwae 'ana 'ila nia
laona molaagali ka falia doo ki ka koni doo naa.
17 Sui, tii 'ensel lau ka sakatafa mai faasia na Beukaua God 'i salo. Na 'ensel
nai ka dau lau guu 'ana tii 'ila 'ala nai.
18 Ma ta tii 'ensel lau ne lio sulia era nai 'ana fuliere ka 'ai baita fua 'ensel
nai fafona barobaro fai 'ila nai ka 'urii, "'O sikilia lau guu fufungi greib ki lao
molaagali 'ana 'ila 'oe, suli fufungi greib nai ki da maua naa!"
19 Ma na 'ensel nai ka kwae 'ana 'ila nia fafona molaagali ka falia naa
fufungina greib nai ki, ma ka ngali ka dingaluda naa laona kwade doo fua
ngilo lana waen ai. Kwade doo nai, nia talafana kwakaea baita nia God fua
toae ki sui.
20 Kera daka ngiloa naa fufungina doo nai laona kwade doo nai fua ngilo
lana greib nai 'e nii kau 'i sara faasia lao fera baita nai. Ma na 'abu naa ka
igwa mai faasia lao kwade doo nai fua ngilo waen lae. Ma na doo nai ka igwa
ka lea sulia roo talanga sikwa taafuli ma ono kilomita ki ma na sifo lana ka
bobola fai ta roo fa mita.

15

Na fiu 'ensel ki ma na fiu kwakwaea ki

1 Sui nau ku suana lau tii mamalafooa baita ni kwele lae ai lao salo: Nau
ku suana fiu 'ensel nai ki fainia fiu kwakwaea 'isi ki. Kera na doo 'isi ki, suli
kada si doo nai ki da fuli, God nia ka fonosia naa rakesasua nia.
2 Sui nau ku suana tii doo nai mala 'ana asi nai 'e lio mala gilasi ma na
ere. Ma ku suana lau guu na toaa nai ki da siitasa faafia na doo kwasi nai
fai nununa ma faafia na naba nai da filia fua satana bae. Toaa nai kera uu
ninimana asi nai ma daka dau 'ana hab nai ki God 'e faa fuada uri kii lana.
3 Ma kera daka nguulia fa nguu nia sa Mosis waa ni rao nia God, ma fa nguu
nia na Kale Sifsif bae, daka 'urii, "God na Aofia ne 'o rigita ka tasa, 'oe 'o fulia
na doo baita ni kwele lae ki ai. 'Oe 'o 'inito 'ana fere ki sui, ma na ade lamu 'e
'o'olo ma ka mamana.
4 'Oo Aofia 'ae, na toaa ki sui tara kera dai faa'inito 'oe ma dai tafoa satamu
'i langi, suli 'oe taifili 'oe 'o abu. Fere ki sui dai lea mai dai foosi 'oe, suli kera
da suai naa doo 'o'olo neki 'oe ilia ki."
5 Sui, nau ku lio kau ku suana Beu Abu God 'i salo, ma ku suana kadabeu
abu tataumae bae nia ka 'ifi naa.
6 Ma na fiu 'ensel ki daka sakatafa mai faasia na Beu Abu God fainia na fiu
kwakwaea nai ki. Na 'ensel nai ki da ofi 'ana maku falu kwakwaoa ki ne da
sinasina ma daka saingia reba doo nai ki 'ana gool 'i maa ruruuda.
7 Sui ta tii doo 'ana faidoo mauri baki ka faa fiu titiu ki 'ana gool fua fiu
'ensel baki. Na titiu nai ki da fungu 'ana kwakwaea God ne mauri firi.
8 Ma na sasu faasia 'initoaa God ma na rigitaa nia ka 'ogaa lao Beu Abu God,
ma ka 'afitai fua ta waa ka ruu kau lao Beu Abu nai lelea ka dao fatai 'ana si
kada na fiu kwakwaea baki fiu 'ensel baki da ngali mai da fono fatai.

16

Na fiu titiudoo 'ana kwakwaea ki

1 Sui nau ku rongo tii lingee doo baita 'e talo mai faasia na Beu Abu God, ma
ka bae 'urii fuana fiu 'ensel nai ki, "Molu lea, molu ka kistainia na fiu titiudoo
ki 'ana kwakwaea God fua fafona molaagali."
2 Na etana 'ensel lea ka kistainia naa titiui doo nia fafona molaagali. Ma 'i
seeri na mae maala ta'aa ki ne da fii baita 'asia naa daka sarufia naa toaa nai
da too 'ana mamalafooa nia na doo kwasi bae ma daka faabaitaa na nununa.
3 Sui na ruana 'ensel ka kistainia naa titiudoo nia laona asi. 'I seeri na asi
ka bulasi naa 'ana 'abu mala 'ana ta waa 'e mae naa, ma na doo mauri ki sui
guu laona asi daka mae tiifau naa.
4 Sui na oluna 'ensel ka kistainia na titiui doo nia lao kafo baite ki ma lao
mae busu ki, ma daka bulasi daka alu naa 'abu.
5 Sui nau ku rongo na 'ensel nai 'e baita fua kafo ki ka bae 'urii, "'Oe na Waa
abu, 'o too ladoa ma 'oko too 'uana mai. 'Oe ne 'o ketoa wane 'ana 'o'oloe.
6 Suli na toaa da saumaelia brofet 'oe ki ma toaa 'oe ki, 'oe 'o falea sui naa si
'abu fuada uri daka kuufia. Si kwakwaea nai 'e bobola na fai kera uri maana
abulo lada."
7 Sui ni nau ku rongo tii lingee doo faasia fuliera ni afuafu lae ka bae 'urii,
"'Oe na Aofia ne 'o rigita ka tasa, 'oe 'o ketoa wane 'ana mamana lae ma 'ana
'o'oloe!"
8 Sui na faina 'ensel ka kistainia naa na titiui doo nia fafona sato, ma God
ka faolomainia naa sato uri ka balubalu ma ka sarufia naa toae ki.
9 Na balubalu laa nai ka sarufia naa toae ki ma kera daka bae ta'aa naa
talea satana God ne nia baita fua kwakwaea nai ki. Ma kera daka ote kera
'ana bulasi manataa lae faasia abulo ta'aa laa kera ki, ma daka ote kera lau
guu 'ana tango lana 'initoaa nia God.

10 Sui na limana 'ensel ka kistainia naa titiui doo nia fafona doo ni goorua
'ana 'initoaa nia na doo kwasi bae, 'i seeri na 'initoaa nia ka rorodoa naa. Ma
na toae ki daka 'ala faafia meada ki suli da nii lao fii laa baita.
11 Ma kera daka bae ta'aa talea God 'i salo maana nonifiia kera ki ma na
maala nai ki sarufi kera ki. Ma sui nao dasi bulasi manataa guu faasia na
birangaa ta'aa kera ki.
12 Sui na onona 'ensel ka kistainia naa na titiudoo nia fua laona kafo baita
nai da 'ailia 'ana Iufretes. Ma na kafo nai ka gwau lelengea naa ma ka kwaia
taale fuana waa 'inito ki faasia bali tae lana sato.
13 Sui nau ku suana kau olu anoedoo ta'aa nai ki kera sakatafa mai faasia
fakana baekwa bae ma faasia fakana doo kwasi bae ma faasia na brofet suke
nai.
14 Na anoedoo ta'aa nai ki, na anoedoo nia akalo ta'aa ni ili lana doo
kwaibalatana ki. Na olu anoedoo ta'aa nai ki da lea mai siana waa 'inito ki
laona molaagali sui guu, uri daka koni 'ana omee uri firu lae fai God ne rigita
tasa, 'afa dani nia kai ketoa toae ki sui.
15-16 Sui na olu anoedoo ta'aa nai ki daka konia naa waa 'inito ki 'ana tii si
kula kera 'ailia 'ana bae laa kera toaa Diu ki "'Amagedon".
Ma sa Disas ka bae 'urii, "Kamolu rongo, tara nau ku dao mai 'ana tii si
kada ne nao molu si saitomana, mala 'ana ta waa bebeli! 'E diana tasa fua tii
ne nia too adada ma ka kani diana 'ana si maku nia, uri ka nao si tona si 'ide
lau suli 'e too dadara matangana 'oroe!"
17 Sui na fiuna 'ensel ka kistainia naa titiudoo nia lao mamangaa loo. Ma tii
lingee doo baita ka talo mai faasia lao doo ni goorua 'ana 'initoaa nai laona
Beu Abu God, ka bae 'urii, "Nia sui naa!"
18 Sui na kwakwange ka binabina baita ma na lingee doo baita ki daka talo
naa. Na kukurue ka dee naa, ma na anuanu baita ka 'igi naa. Na anuanu nai
'e ta'aa ka tasa ta anuanu si 'uria 'ua 'ita mai kada God saungainia wane ka
alu lao ano nee.
19 Ma na fera baita nai 'i Babilon ka maga 'ana olu bali doo ki, ma na
maefera baita ki sui 'ana fere ki sui guu daka atoli. God 'e manata tona
fera baita 'i Babilon ma ka falea titiu waen 'ana rakesasua nia fuai, uri daka
kuufia.
20 Ma na auaua ki sui daka nao'ada, ma na toloe ki sui daka nao'ada lau
guu.
21 Ma na uta baita nai 'ana 'aes faasia lao mamangaa ka 'arungia na mai
toae ki. Ma na toae ki daka bae ta'aa talea God maana si doo nai, suli na
kwakwaea nai 'e ta'aa ka tasa.

17

Na keni olodola

1 Sui tii 'ensel 'ana fiu 'ensel baki da dau 'ana fiu titiui doo baki ka lea na
mai siaku, ka bae 'urii, "'O lea mai, uri tara nau ku faatainia na kwakwaea
tara God kai falea fua maefera baita nai 'e too karangia kafo 'oro ki, ne nia 'e
mala 'ana ta keni olodola.
2 Na waa 'inito ki sui guu lao molaagali ne da ooe fainia wela keni nai, ma
na toae ki sui guu lao molaagali ne da kuufia waen nia nai 'ana ooe lae ma
daka oewanea."
3 Sui na Anoedoo Abu ka talai nau, ma na 'ensel ka ngali nau uri lao fera
kwasi. Ma ni nau ku suana tii wela keni seeri 'e gooru 'i fafona tii doo kwasi
too 'ana fai'ae ma ka 'a'abua nai da kedaa sata ta'aa ki sui guu 'i nonina. Na
doo kwasi nai too 'ana fai'ae 'e too 'ana fiu gwaidoo ki ma taafuli konadoo ki
ai.

4 Ma na wela keni nai ka ofi 'ana maku gogosala nai ma daka laungi nia
'ana lalaungia 'ana gool ma na doo iroiroa ki liu lada baita. Ma nia ka dau
'ana tii titiu 'ana gool, ma ka fungu 'ana oea nia ki.
5 Ma si kekeda laa nai da kedaa 'i maadarana 'e 'urii: “Na fera baita
'i Babilon, na gaa kera naa toaa ta'aa ki sui guu lao molaagali.” Ma na
toolangainia kekeda laa nai daka saufinia.
6 Ma nau ku suana wela keni nai nia mala 'ana ta ai kuu ka oeaia 'ana
'abuna toaa nia God ki ne nia saumaelida suli kera da manata mamana 'ana
sa Disas.
Si kada nau ku suana, nau ku kwele 'asia naa.
7 Ma na 'ensel nai ka bae 'urii fuaku, “Tee ne 'o kwele ai? Ni nau kwai
'inifitaa kau malutana wela keni nai ma na doo kwasi nai nia gooru 'i fafona,
nai 'e too 'ana fiu gwaidoo ki ma na taafuli konadoo ki ai.
8 Na doo kwasi nai 'o suana nai nia 'e mauri mai 'i nao, ma sui ka mae naa.
Ma sui, nia kai raa lau gwana mai 'i maa fasi laona kilu liu bae, uri ka lea na
mai uri mae lana naa. Ma na toaa nai ki lao molaagali nai nao dasi kedaa
satada laona buka 'ana mauria 'i nao sui fatai dafi saungainia molaagali,
kera tara dai kwele si kada kera suana doo kwasi nai. Suli nia doo 'e mauri
mai 'i nao ma sui ka mae naa, ma sui tara totoo nia kai dao lau gwana mai.
9 “'O manata diana 'ana liotooa sulia si doo nai: Na fiu gwaidoo nai ki na
fiu labusua ki ne wela keni nai 'e gooru 'i gwauna ki. Ma ni kera lau guu kera
na waa 'inito kera ki.
10 Na lima waa 'ada da mae naa, tii waa ka 'inito 'ua, ma ta tii waa ka nao
si dao 'ua mai. Ma si kada nia dao mai, nia tara kai 'inito gu sulia si kada
kukuru.
11 Ma na doo kwasi nai 'e mauri mai 'i nao nai, ni nia na kwaluna waa 'inito
kera. Nia ta waa 'ana fiu waa 'inito nai ki lau guu, ma nia tara kai lea na uri
mae lana.
12 “Ma na taafuli konadoo nai ki 'o suada nai na taafuli waa 'inito ne nao
dasi 'inito ki 'ua. Ma tara kera dai falea na rigitaa fuada uri daka 'inito
kwaimani fainia na doo kwasi nai sulia tii kada sato.
13 Ma na taafuli waa 'inito nai ki, kera dai rao gwada uri daka falea rigita
laa kera ki ma na baita lae kera ki fuana doo kwasi nai.
14 Ma tara kera dai firu fainia na Kale Sifsif bae. Aia, na Kale Sifsif nai fainia
na toaa fifilia nia ki ne da roo suli nia, tara kera da kai siitasa. Suli nia na
Aofia 'ana aofia ki sui ma na Waa 'inito 'ana waa 'inito ki sui.”
15 Ma na 'ensel ka bae lau 'urii fuaku, “Na kafo nai ki 'o suana wela keni
olodola nai 'e gooru karangida nai, kera na toae ki ma na konie ki ma na fera
baite ki ma na bae laa 'e'ete 'oro ki.
16 Na doo kwasi ma na taafuli konadoo nai ki 'o suai ki nai, tara da kai
susubutainia na ai olodola nai. Ma tara daka laua 'okodoo nia ki sui guu faasi
nia, ma nia kai too dadara naa. Ma kera tara dai 'ani nia, ma dai 'ui 'ani nia
lao ere ka sarufia.
17 Suli God 'e alua naa manata laa nai laona lioda, uri daka ilia si doo ki ne
nia 'e dooria. Tara daka alua tii si manata laa 'ana fale lana rigitaa kera 'ana
'initoae fua doo kwasi nai, uri ka 'inito ai lea ka dao 'ana si kada ne bae lana
God tara kai fuli mamana.
18 “Ma na wela keni nai 'o suana nai, nia na maefera baita nai 'e 'inito fua
waa 'inito ki sui guu laona molaagali nai.”

18

Na funu lana 'i Babilon

1 'I burina, ni nau ku suana tii 'ensel lau 'e sifo mai faasia 'i salo. Ma nia ka
too 'ana rigitaa baita, ma na rara lana ka tala fua lao molaagali sui.
2 Ma nia ka 'ai baita ka 'urii, "Nia 'e funu naa! Na fera baita bae 'i Babilon 'e
funu naa! Nia 'e lia naa 'ana maefera kera anoedoo ta'aa ki. Ma na anoedoo
ta'aa ki ma na saaro ta'aa ki naa da too 'i laona.
3 Suli na fera baita ki sui guu da kuufia na waen 'ana oea ta'aa nia. Na waa
'inito ki lao molaagali da ooe fainia, ma waa rao malefo ki da too 'ana suadoo
laa baita 'ana doo 'oro ki ne ni nia 'e too ai."
4 Sui nau ku rongo tii lingee doo lau faasia 'i salo ka bae 'urii, "Toaa nau ki
'ae, molu lea mai faasia fera nena! Ade lea molu ka 'ado kwaimani fainia 'ana
ade ta'aa laa nia ki, ma ade lea molu ka 'ado kwaimani fainia 'ana kwakwaea
nia ki.
5 Suli na ade ta'aa laa nia ki 'e fane 'i langi ka dao naa lao salo ma God ka
manata toi gwana ade ta'aa laa nia ki.
6 Alu God 'e duua 'ana doo ta'aa baki fera 'i Babilon 'e ilia fua toae ki, ma
alu nia duu langa fuana ka fafonaa lau uri maana doo ta'aa baki nia ilia fua
toaa God ki. Na titiui doo 'afae ne nia faa fua toae ki, alu God nia olitainia
fuana ka 'idu lau 'i fafona 'ana ruana si kada.
7 Alua God 'e falea na nonifii lae ma na liodilae ka bobola lau guu fainia
'initoaa ma na tooa diana ne nia 'e ngali fuana 'i tala'ana. Suli nia bae 'urii
fuana 'i tala'ana suli dani, 'Nau ku too naku 'ana 'inito lae. Nau nao lau ta ai
'oruaia! Ma nau 'afitai ku liodila lau.'
8 Uri maana ne nia bae 'uri nai, tafa dani God na Aofia kai kwae nia 'ana
mataia ma na angia 'ana liodilae ma na fioloe. Ma ere tara kai sarufi nia, suli
God na Aofia ne rigita ka tasa kai kwae nia naa."
9 Ma na waa 'inito ki faasia lao molaagali ne da ooe fainia ma daka 'ado
'ana tooa diana nia, tara kera da angisia fera nai kada kera da suana sasuna
era nai 'e suu na faafia.
10 Ma kera daka uu tau lau gwada suli da mau ade lea daka nonifii mala
'ani nia. Ma kera daka bae 'urii, "'E ta'aa 'asia naa fuamu nai Babilon, na fera
baita ma fera 'initoa bae! 'Oe 'o funu gwamu 'ana si kada kukuru 'asia guu!"
11 Aia, ma na toaa rao malefo ki lao molaagali da angi daka liodila uri nia,
suli 'e nao naa ta waa uri ka folia na 'okona doo kera ki.
12 Suli 'e nao naa ta waa uri ka folia na gool kera ki ma na silfa kera ki, ma
na fau sinasina kera ki, ma na doo liu lana baita ki, ma na maku 'a'abua ki
ne liu lada baita ki, ma na 'ai ki ne liu lada baita, ma si barasi liu lada baita
ki, ma si salo ma si mabol ki,
13 ma na fanga diane ki, ma na doo moko diana ki ne liu lada baita. Ma ka
nao naa ta wane uri kai folia waen kera ki, ma na gwai kera ki, ma na doo
kera ki uri saungai lana beret, ma na buluka kera ki, ma na sifsif kera ki, ma
na hos kera ki, ma na doo ki ne hos ki dai taraa, ma na waa rao tatakwai ki.
14 Ma na waa rao malefo ki, kera daka bae 'urii fuana maefera nai 'i
Babilon, "Na doo diana ki sui guu na 'o doori too ai tara kai nao na faasi 'oe.
Ma na suadooa 'oe ki sui ma na doo sinasina 'oe ki dai nao'ada ki lau guu, ma
ka 'afitai 'oko suai ki lau."
15 Ma na waa rao malefo ki ne da todadoo 'ani nia, tara kera dai uu tau
gwada suli da mau ade lea kera daka ngalia lau guu na nonifii laa nia. Ma
kera tara daka angi 'ana liodila lae.
16 Ma tara kera dai angi daka bae 'urii, "'E ta'aa 'asia naa nai, suli na fera
baita nee naa bae da ofi 'ana maku diana baki liu lada baita ki, ma ka laungi
'ana doo sinasina baki liu lada baita ki.
17 Ma si kada kukuru nai gwana na totodaa nia ka sui lau gwana."

Na waa baita ki sui guu 'ana baru ki ma na toaa ki sui guu ne da lea 'ana baru ma na toaa ne da rao lao baru ki, ma na toaa neki sui guu da rao lao asi, kera sui guu dai uu tau na 'ada faasi nia.

18 Ma kera angi si kada da suana sasuna ere ne 'e sarufia, kera daka 'urii, "'Ita 'uana na mai 'ana safali lae, 'e nao naa ta fera ne baita ka mala lau na fera baita nee!"

19 Ma kera daka kanoa gwauda 'ana fue, ma daka angi ma daka liodila daka bae 'urii, "Ta'aa 'asia naa fuana fera baita nee. Na toaa ki sui guu ne kera da too 'ana baru ki nia faatotoda kera 'ana totodaa nia, ma sui 'ana si kada kukuru gwana doo nia ki sui guu ka sui gwana faasia nia."

20 Aia, kamolu toaa loki 'i salo molu noni sasala 'amolu, suli nia 'e funu naa. Ma na toaa God ki ma na 'aboosol ki ma na brofet ki, molu ele 'amolua, suli God 'e kwae nia naa faafia si doo ta'aa baki nia 'e ilida ki mai 'ani kamolu.

21 Sui tii 'ensel rigita nai ka kwaua tii fau baita nai ka 'ui ai lao asi, ka bae 'urii, "Nia naa nai 'ui laa nai tara dai ilia 'ani 'oe fera baita nee 'i Babilon nai, uri ta waa nao si suamu lau.

22 Ma ka 'afitai lau daka rongoa lingena hab ki ne daka kiia lao fera nai, ma na suukwadi ki ma na bungu ki 'afitai lau daka rongoa faasi 'oe. Ma ka 'afitai naa ta wane ni rao ka too lau 'ani 'oe. Ma na lingena raoe ki ma na rao fanga lae ki 'afitai daka rongo lau faasi 'oe. 23 Ma ka 'afitai ta kwesu ka tala lau faasi 'oe. Ma ka 'afitai daka rongo lau lingena ta fungao ma nao ta keni fungao faasi 'oe. 'I nao mai, na waa rao ki 'ana todadoo lae kera na waa baita ki lao molaagali, sui tari'ina ka nao naa. Ni 'oe 'o sukea waa ki 'ana maeakalo 'oe ki 'oko talai garo 'ana toae ki sui guu lao molaagali."

24 God 'e falea naa kwakwaea fuana fera 'i Babilon, suli nia 'e saumaelia na brofet ki ma na toaa God ki ma tai toaa 'oro ki lau nia saungida.

19

1 Sui 'i burina si doo nai, nau ku rongoa kau suungi laa nai faasia 'i salo, nai rongo lana 'e mala 'ana suungi lana konia baita tasa. Kera suungi daka bae 'urii, "Kolu tangoa God, nia faamauri kolu! Na 'initoae ma na mamanae na doo nia God kolu naa!

2 Nia 'e ketoa wane 'ana mamana lae ma na 'o'oloe. Nia 'e falea naa kwakwaea fua keni baita olodola bae 'e tauwelaa toae ki lao molaagali 'ana oea nia. Ma nia ka falea lau guu kwakwaea fuana, suli nia 'e saumaelia mai toaa ni rao nia ki God."

3 Ma kera daka suungi lau daka 'urii, "Kolu tangoa God! Na sasuna era bae 'e sarufia maefera baita bae 'e raa 'i langi suli dani totoo firi."

4 Ma na roo akwala ma fai waa baita nai ki ma na faidoo mauri nai ki, kera daka booruru naa 'i saegano daka faabaitaa God, ne nia gooru laona doo ni goorua nia 'ana 'initoaa. Ma daka bae 'urii, "Iuka! Kolu tangoa God!"

5 Sui si lingee doo nai ka talo mai faasia lao doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ka bae 'urii, "Na toaa neki sui guu ne molu manata 'initoa 'ana God, toaa baite ki ma toaa mala kera ki ma waa ni rao nia ki God, molu tangoa God kia!"

6 Sui nau ku rongo lau guu na doo nai mala 'ana lingena ta konia baita ma ka wawaligi mala 'ana kuruu lana tataa 'ana ta kafo baita, ma ka kuruu baita mala 'ana ta kukurua. Ma nau ku rongo daka bae 'urii, "Tangoa God, suli God na Aofia kia ne rigita ka tasa nia 'inito naa!

7 Kolu ele 'asia naa, ma kolu ka tangoa na 'initoaa nia! Suli 'e dao naa 'ana si kada uri faa arai lana na Kale Sifsif, ma na keni fungao nia ka laungi ka kwaimaasi naa maasi nia.

8 Ma God ka falea na maku falu ma ka sinasina nai fua keni fungao nai uri
ofi lae ai." (Aia, na malutai lana maku nai naa ne doo diana neki toaa God ki
da ilida ki.)
9 Sui na 'ensel nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O kedaa si doo nai: 'E diana
tasa fuana toaa neki God 'e 'ailida uri fanga kwaimani lae 'ana fafangaa 'ana
faalua nia Kale Sifsif." Ma na 'ensel nai ka bae lau 'urii, "Si baea neki si baea
mamana nia God ki naa!"✡
10 Nau ku rongo doo nai ki sui, nau ku boooruru naa 'i maa 'aena 'ensel nai
'ana foosi lana. Sui, nia ka bae 'urii fuaku, "Nao 'osi ade lau 'uri nai! Suli nau
na waa ni rao God lau gwana mala 'ani 'oe fai toolamu ki, ne kera toaa da
manata mamana 'ana mamana laa ne sa Disas faatainia. Aia, 'o faabaitaa
'amua God!"
Suli na mamana laa ne sa Disas 'e faatainia nia ne 'e falea na saitomadooe
fuana brofet ki.

Na waa nai 'e tae fafona hos kwakwaoa nai

11 Sui nau ku suana 'i salo 'e 'ifi, ma ku suana tii hos kwakwaoa. Ma na waa
nai 'e lea mai fafona hos nai, da 'ailia 'ana sa Rao Diana ma sa Mamana. Nia
kwai ketoi 'ana 'o'oloe.
12 Na maana 'e mala 'ana meakwesu ne meekirioa, ma ka alua 'eeregwaua
'oro ki 'i gwauna. Ma nia ka too 'ana si sata nai da kedaa 'i nonina, sui taifili
nia gu ne saitomana satae doo nai.
13 Aia, na maku tikwa nia nai 'e fungu 'ana 'abu. Aia, na satana 'e 'urii, "Bae
lana God."
14 Ma na omee 'i salo ki kera daka lea na 'i burina. Ma kera daka ofi
'ana maku dolodoloa kwakwaoa falu ki, ma daka lea mai fainia 'ana hos
kwakwaoa ki.
15 Ma tii 'ila 'ala 'asia naa ka sakatafa mai fasi ngiduna ma tara nia ka siitasa
faafia na fera baite ki 'ana 'ila nai. Ma nia tara kai 'inito fuada 'ana rigitaa
baita nia, ma nia kai ngiloa waen 'ana kula ni ngilo waen lae 'ana rakesasua
nia God ne rigita ka tasa.
16 Si sata ne da kedaa suli maku tikwa nia fai suli 'aena 'e 'urii, "Na Waa
'inito kera waa 'inito ki, ma na Aofia kera aofia ki."
17 Sui nau ku suana tii 'ensel ka uu laona sato. Ma nia ka 'ai baita fua na
saaro ki ne da lofo lao mamangaa, ka 'urii, "Molu lea mai, molu koni 'ana
fafangaa baita nia God.
18 Molu lea mai, molu ka 'ania nonina aofia ki ma na waa 'inito ki 'ana omee
fai waa ni omee ki fai hos ki fainia na waa da lea 'ana hos ki ma na toae ki
sui guu, na toaa rao tatakwai ki ma na toaa sakwadoloa ki ma na toaa baite
ki ma na toaa mala kera ki."
19 Sui nau ku suana lau na doo kwasi bae ma na waa 'inito ki lao molaagali
fai omee kera ki, kera da koni mai uri firu lae fainia waa nai 'e lea mai fafona
hos kwakwaoa nai fai na omee nia nai.
20 Ma waa nai ka daua naa na doo kwasi bae fainia brofet suke nai 'e ilia
doo ni kwele lae ki ai. (Na doo kwaibalatana nai ki ne talai garo 'ana toaa
da too 'ana mamalafooa nia doo kwasi bae ma na toaa da faabaitaa nununa
ki.) Ma na doo kwasi nai fainia na brofet susuke nai, kera daka 'ui mauri 'ani
keerua uri laona asi 'ana ere ne saru 'ana salfa.
21 Ma na omee keerua ki, waa bae lea mai fafona hos kwakwaoa bae nia
ka saumaelida naa 'ana 'ila bae sakatafa mai fasi ngiduna. Ma na saaro ki
daka lea mai, daka 'ani naa fasiona nonida ki.

✡ **19:9** 'Aesaea 26:6-9

20

Na tii tooni fa ngali

1 Sui nau ku suana lau guu tii 'ensel 'e sifo mai faasia 'i salo ma ka dau 'ana
tii seni baita nai fai na kii 'ana kilu liu bae nao 'ana ta boro.
2 Ma nia ka daua naa baekwa bae, ne tii baekwa baita bae gwana 'i nao ne
sa Saetan, ne waa baita kera na anoedoo ta'aa ki, ma ka karo faafi nia sulia
tii tooni fa ngali.
3 Ma na 'ensel nai ka 'ui 'ani nia 'i laona kilu liu nai nao 'ana ta boro, ma ka
fonoki suusia, uri ka nao si faaoewanea lau toae ki, lelea na tii tooni fa ngali
nai ki daka sui guu. Aia, 'i burina si kada nai, tara daka lukea lau gwada sulia
si kada kukuru.
4 Sui nau ku suana doo ni goorua ki 'ana 'initoae ma na toaa ki ne da gooru
'i fafoda ki. God 'e falea na rigitaa fuada uri kwai ketoi lae. Ma nau ku suana
lau guu na anoana toae ki ne da saumaelida suli kera da faatalongainia na
mamana laa ne sa Disas faatainia ma na bae lana God. Suli kera nao dasi
faabaitaa guu na doo kwasi bae ma na nununa, ma ka nao dasi ngalia guu
na mamalafooa nia na doo kwasi nai 'i maadarada ki ma nao 'i maa 'abada
ki. Nia ne, kera daka mauri lau ma daka 'inito mala 'ana aofia ki fai Kraes
sulia tii tooni fa ngali ki.
5 Etana tataea faasia maea naa nai. (Aia, ma bali 'ana toaa ki ne da mae ki,
kera nao dasi tatae gu fasi maea lelea na tii tooni fa ngali nai ki ka sui.)
6 Na toaa neki da tatae faasia maea 'ana tataea totoonao, ni kera daka ele
'asia naa ma daka too 'ana dianaa. Suli na ruana maea 'e nao si too 'ana rigita
faafi kera. Ma ni kera tara daka lia 'ana toaa ni foa nia God ma Kraes, ma ni
kera dai 'inito fai Kraes sulia tii tooni fa ngali.

Na siitasa laa faafia sa Saetan

7 'I burina tooni fa ngali nai 'e sui, tara kera daka lukea naa sa Saetan faasia
lao lookafo.
8 Ma tara nia kai lea uri suke lana toae ki 'ana fere ki sui lao molaagali. Nia
naa ne kula kera waa nai ki da 'ailida 'ana sa Gog fai sa Magog. Sa Saetan
tara kai koni kera mai uri firu lae, ma kera tara daka 'oro 'asia naa mala 'ana
migana one sulia asi.
9 Ni kera daka tagalo lao molaagali tiifau, ma daka tobia si kula ne toaa
God ki da nii ai fai na fera baita 'i Durusalem ne God 'e liosau ai. Sui na era
nai ka sifo mai faasia 'i salo ka faafunui tiifau 'ani kera.
10 Sui sa Saetan na waa ne suke kera nai, God ka 'ui 'ani nia laona asi 'ana
ere 'ana salfa, si kula bae God 'e 'ui 'ania lau guu na doo kwasi bae fai na
brofet suke bae laona 'i nao. Ma tara daka too 'ana nonifii lae sulia sato ma
rodo totoo firi.

Na keto laa 'isi

11 Sui nau ku suana tii doo kwakwaoa ni goorua baita 'ana 'initoae. Ma nau
ku suana lau guu na waa nai 'e gooru 'i fafona. Na molaagali ma na salo daka
tafi faasi nia, ma nao ta waa si suana naa molaagali ma na salo.
12 Sui nau ku suana lau guu na toaa mae ki sui guu, na toaa 'initoe ki ma
toaa mala kera ki, da uu 'i naofana doo nai ni goorua 'ana 'initoae. Ma God
ka fuea naa buka nai ki. Ma ka fuea naa ta buka lau, na buka nai 'e too 'ana
satana toaa ne tara daka mauri. Ma God ka ketoa naa toaa mae ki sulia si doo
ki ne da ilida ki, ka lea na sulia doo da kedaa ki 'i laona buka nai ki.

13 Sui, na toae ki ne da mae laona asi daka mauri lau, ma na toae ki ne da
nii laona saegano ma 'ana fera kera toaa mae ki daka mauri lau. Ma God ka
ketoa naa toae ki sui guu faafia si doo ki sui guu ne da ilida ki mai.
14 Sui God ka 'ui 'ana maea fai na fera kera toaa mae 'i laona asi 'ana ere.
('I seeri, na asi nai 'ana ere nia na ruana maea naa.)
15 Ma wane ne satana nao si nii laona buka 'ana mauria, God kai 'ui 'ani
nia lau guu laona asi nai 'ana ere.

21

Na salo falu ma na molaagali falu

1 Sui nau ku suana salo falu naa fainia molaagali falu naa. Na salo bae 'i
nao ma na molaagali bae 'i nao daru sui naa, ma na asi ka nao 'ana naa.
2 Ma nau ku suana fera baita abu nai, na Durusalem falu 'e sifo na mai
faasia God 'i salo. Ma daka ade akau 'ani nia mala 'ana ta keni fungao ne da
laungia sui naa uri toda lana arai nia.
3 Ma nau ku rongo tii lingee doo baita 'e bae mai faasia na doo ni goorua
nai 'ana 'initoaa ka 'urii, "Si kula ni too nia God 'e nii na siana toaa nia ki. Ma
tara nia kai too na fai kera ma ni kera na toaa nia ki naa. Ma God 'i tala'ana
tara kai too fai kera ma ni nia na God kera naa.
4 Ma nia tara kai usua naa si kafo 'ana angia fasi maada ki. Na maea ma na
liodila lae ma na angie fai nonifiie tara kai sui naa, suli na doo baki 'i nao da
sui naa."
5 Sui na waa nai 'e gooru laona doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ka bae 'urii,
"Si kada nai, nau ku faa faalua naa doo ki sui guu!" Ma ni nia ka bae lau gu
'urii fuaku, "'O kedaa si doo nai ki, suli si baea nai ki kera mamana ma si baea
ni manata ngado lae ki ai."
6 Ma ni nia ka bae lau 'urii, "Si doo nai ki da sui naa! Ni nau na 'Alfaa ma
na 'Omega, na sasafali lana ma na susui lana doo ki sui. Ma tii ne nia maeli
kuu, nau tara ku fale nia ka kuu 'ana si kafo ni mauria ne nia nao si usia lau.
7 Ma tii ne nia siitasa, si doo ne nia tara kai too ai ne 'urii: Ni nau na God
nia ma ni nia na 'alakwa nau.
8 Aia, na toaa neki da mau daka tafi, ma toaa da oli daka malimae lau 'ani
nau, ma toaa da ilia doo ta'aa ki, ma toaa sauwane ki, ma toaa da ooe ki, ma
toaa aruaru ki, ma toaa da faabaitaa nunuidoo saungai lana ki, ma toaa da
suke ki, si kula fuada sui naa ne laona asi nai 'ana era nai 'ana salfa. Ma nia
na ruana naa maea nai."

Na Durusalem falu

9 Ma tii 'ensel 'ana fiu 'ensel baki da dau 'ana fiu titiudoo baki 'ana
kwakwaea 'isi ki, 'e lea mai siaku, ka bae 'urii, "'O lea mai, ni nau kwai
faatainia na keni fungao bae fuamu, na 'afe nia Kale Sifsif bae."
10 Ma na Anoedoo Abu ka funguli nau ka ngali nau uri gwauna tii fa toloa
nai 'e fane 'asia naa 'i langi. Ma nia ka faatainia maefera abu nai 'i Durusalem
ne sifo mai faasia God 'i salo,
11 ma ka waasinasina 'asia naa 'ana rara lana God. Na fera baita nai 'e
sinasina 'asia naa mala 'ana si fau liu lana baita nai da saea 'ana diosbaa ma
ka folaa lelea ka sasaolia mala 'ana doo da saea 'ana kristol.
12 Ma na fera baita nai 'e too 'ana labu baita nai kalikalia ne fane 'i langi, ma
tii taafuli maesakaa ma roo maesakaa sarenga ki ma na tii taafuli 'ensel ma
roo 'ensel sarenga ki ne da fofolo suusia na maesakaa nai ki. Ma na satana
taafuli fiiwane ma roo fiiwane sarenga baki 'i 'Israel ne da kedaa sulia na
maesakaa nai ki.

13 Na faibali labu nai ki sui guu 'ana fera nai, tii bali nia too 'ana olu maesakaa ki. Na olu maesakaa 'i bali tae lana sato, ta olu maesakaa 'i bali suu lana sato, ta olu maesakaa 'i bali 'alaa, ma ta olu maesakaa lau guu 'i bali toli.
14 Na labu nai kalia na fera baita nai da 'uia 'i fafona tii taafuli si fau ma roo si fau sarenga ki. Aia, na satana taafuli 'aboosol ma na roo 'aboosol sarenga nia baki na Kale Sifsif bae ne da kedaa 'i fafona fau nai ki.
15 Ma na 'ensel nai 'e bae fai nau nia dau 'ana tii saga doo ni 'olotoo lae ne da saungainia 'ana gool, uri 'olotoo lana fera baita nai ma na maesakaa nai ki ma 'ana labu nai.
16 Na tikwa lana fai reba lana daru bobola sui guu. Na 'ensel nai 'e 'olotona fera baita nai 'ana saga doo nai, ka dao tona na tikwa lana ma na reba lana ma na fane lana 'i langi 'e bobola ka sui gwana, 'ana roo tooni ma roo talanga kilomita ki sui guu.
17 Na 'ensel nai ka 'olotona lau guu na labu nai ma ka dao toi 'e dao 'ana ono taafuli ma lima mita 'ana fane lana 'i langi.
18 Na labu nai da saungainia 'ana fau da 'ailia 'ana diosbaa, ma na fera baita nai da saungainia 'ana gool ne 'e folaa mala gilasi.
19 Aia, ma na maefau ni faangado lana ki 'ana labu nai 'ana fera baita nai, da laungia 'ana fau ne liu lada baita ki sui guu. Na etana maefau ni faangado lae da 'ailia 'ana diosbaa. Na ruana maefau daka 'ailia 'ana safaea. Na oluna maefau daka 'ailia 'ana aget. Na faina maefau daka 'ailia 'ana 'emarol.
20 Na limana maefau daka 'ailia 'ana oniks. Na onona maefau daka 'ailia 'ana kamelian. Na fiuna maefau daka 'ailia 'ana kaats ne nia kokoaa. Na kwaluna maefau daka 'ailia 'ana beril. Na sikwana maefau daka 'ailia 'ana tobas. Na tangafuluna maefau daka 'ailia 'ana kalkedoni. Na tii maefau sarenga daka 'ailia 'ana turukois. Ma na ruana maefau sarenga daka 'ailia 'ana 'ametis.
21 Ma na taafuli maesakaa ma roo maesakaa sarenga nai ki daka saungainia 'ana tii taafuli ma roo maefau liu lada baita ki da 'ailida 'ana beril, tii fa beril 'ua guu 'ana tii maesakaa. Ma nia ka tala ki laona fera baita nai da saungainia 'ana gool ne saitomana daka lio kwadangia gwada mala gilasi.
22 Nau nao kwasi suana gu ta Beu Abu God laona fera baita nai. Suli na Beu Abu nai naa ne God na Aofia ne rigita ka tasa ma na Kale Sifsif nai.
23 Na maefera baita nai, 'e nao dasi dooria naa na sato ma nao madame uri ka tala fuai. Suli na rara lana God naa ne talafia ma na Kale Sifsif nai naa ne kwesu fuai.
24 Na toae ki lao molaagali tara daka bobola fai fali lae sulia na rara lana nai, ma na waa 'inito ki tara kera daka ngalia mai na totodaa kera ki uri laona.
25 Ma na maesakaa ki 'ana fera baita nai tara daka 'ifi ka totoo talau ma ka nao dasi fonokia naa, suli 'e nao si rodo naa 'i seeri.
26 Ma kera daka ngalia mai na kwanga laa kera ma na totodaa kera maefere ki sui guu laona molaagali fua laona maefera baita nai.
27 Aia, ka nao tasi doo ne bilia ma nao ta wane ne ilia tasi doo ni 'ide lae faafia ma nao ta wane ne suke tara ka ruu laona maefera baita nai. Taifilia guu na toaa neki da kedaa na satada ki laona buka 'ana mauria nia Kale Sifsif nai ne tara dai ruu laona maefera baita nai.

22

Na kafo 'ana maurie

1 Na 'ensel nai ka faatainia lau guu fuaku na kafo baita nai 'ana mauria,
nai 'e sasaolia mala 'ana ta gilasi ne busu mai faasia na doo ni goorua nia
God 'ana 'initoaa ma na Kale Sifsif,
2 ma ka igwa ka liu lao tofungana tala baita nai laona maefera baita nai.
Ma na 'ai nai 'ana mauria ka uu 'i roo ninima ki 'ana kafo nai. Ma daka fungu
'ana taafuli fa fungu laa ma roo fa fungu laa sarenga lao tii fa ngali. Ne nia
fungu 'ana tii si kada lao fa madame ki sui guu, ma daka ngalia 'abana ki uri
gura lana toae ki 'ana maefere ki sui guu.
3 Aia, ma ta doo 'ana doo neki God nao si dooria 'afitai naa ka too laona fera
baita nai. Ma na doo ni goorua nia God 'ana 'initoaa ma na Kale Sifsif ka nii
seeri laona fera baita nai, ma na wane ni rao nia ki daka faabaita nia naa.
4 Ma kera daka suana maana God fai na satana nai da kedaa 'i madarada
ki.
5 Tara ka nao si rodo naa 'i seeri, ma ka nao dasi dooria naa ta kwesu lau
ma nao na tala lana sato, suli God na Aofia naa ne tala folaa fuada, ma kera
daka 'inito nada ka lelea firi.

Na dao lana mai sa Disas

6 Sui na 'ensel ka bae lau 'urii fuaku, "Si baea neki da mamana naa ma si
baea ni manata ngado lae ki ai naa. God ne nia Aofia 'e falea mai Anoedoo
nia fua brofet ki, ma ka falea mai na 'ensel nia uri faatai lana fua toaa ni rao
nia ki na doo karangi dai fuli ki."
7 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Suana fasi, nau kwai dao 'ali'ali na mai. 'E diana
tasa fua toaa ne da ade sulia kekeda laa abu ki laona buka nee!"
8 Ni nau sa Dion ne ku rongo ma ku suana doo nai ki sui guu. Ma si kada
nau ku rongo ma ku suana si doo nai ki, nau ku booruru 'i maa 'aena 'ensel
nai 'e faatainia doo nai ki fuaku ku faabaita nia naa.
9 Sui, ni nia ka bae 'urii fuaku, "Nao 'osi ade lau 'uri nai! Ni nau na waa ni
rao nia God lau gwana mala 'ani 'oe fai toolamu na brofet ki ne, ma na toae ki
sui guu ne da ade sulia baea neki laona buka nee. 'O faabaitaa 'amua God!"
10 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku, "Nao 'osi agwatainia kekeda laa God ki
laona buka nee. Suli 'e karangi kai dao naa 'ana kada uri na doo nai ki kai
fuli.
11 'Uri nai ni tii ne nia ilia doo garo ki, alu nia ilia na 'ana. Ma tii ne nia ilia
doo 'o'olo ki, alu nia ilia na 'ana. Ma waa ne nia ilia doo sua ki, alu nia ilia na
'ana. Ma waa ne nia ilia doo abu ki, alu nia ilia na 'ana."
12 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau kwai dao 'ali'ali mai. Nau kwai ngalia
mai na kwaiaraa nau uri duu lana doo ki sui guu ne toae da ilia; doo diana
ki ma doo ta'ae ki.
13 Ni nau na 'Alfaa ma na 'Omega, na sasafali lana ma na susui lana doo ki
sui."
14 'E diana tasa fuana toaa ki ne da taufia maku kera ki ka falu, uri daka
bobola fai 'ani lana fufuana 'ai 'ana mauria ma ruu lae 'ana maesakae ki 'ana
maefera baita nai.
15 Aia, na toaa ne da ilia doo ni 'ide lae ki ai, ma na toaa aruaru ki, ma na
toaa ooe ki, ma na toaa sauwane ki, ma na toaa da faabaitaa na nunuidoo
ki, ma na toaa da suke ma daka ilia doo susuke ki, kera dai too 'i sara faasia
laona fera baita nai.
16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "Ni nau sa Disas ne ku odua kau na 'ensel nau
uri ka faatalongainia si doo nai ki fuamolu konia manata mamana bae. Ni
nau waa 'ana kwalafaa sa Defet na waa 'inito, ni nau fa kwakwali 'i 'ofaidani
ne rara lana 'e folaa ka tasa."

17 Ma na Anoedoo Abu fainia na keni fungao nai, keerua daru ka bae na
'urii fua sa Disas, "'O lea na mai!"
Aia, ma tii gwana ne nia rongo si doo nai, alu nia bae lau gu 'urii, "'O lea
mai!"
Ma 'uri nai, tii gwana ne maeli kuu uri si kafo 'ana mauria, 'oe lea mai uri
'oko ngali 'amua si kafo ni mauria ne nao 'osi usia lau.
18 Ni nau sa Dion ku bae fifii fuana toae ki sui guu ne da rongo bae lana God
ki 'i laona buka nee. Lea ta waa nia fonea lau mai tasi doo fainia, God nia kai
fonea lau gu mai kwakwaea neki da bae sulida laona buka nee fuana.
19 Ma lea ta waa nia lafua tasi doo faasia na bae lana God ki laona buka
nee, God nia kai 'idua lau guu waa nai uri sara faasia 'ani lana fuana 'ai 'ana
mauria, ma faasia si kula 'i satana lao fera baita abu nee da bae sulia laona
buka nee.
20 Disas, na waa ne nia bae mamana sulia doo nai ki nia bae 'urii, "Iuka nia
mamana! Ni nau kwai dao 'ali'ali na mai!"
Iuka, Disas na Aofia, 'o lea na mai!
21 Na dianaa nia sa Disas na Aofia ka too fai kamolu sui. Iuka nia mamana.

Diksinari

Na buka 'ana malutana tai si mae baea ki lao Alangaia Falu

Aba fau 'initoe (Cornerstone)

Na toaa Diu ki da tole luma 'ana fau. Si kada kera da safali tolea lume, tii aba fau baita ne da safali alua fasi ka tio ngado 'i saegano 'ana lado lana roo susui 'ogu ki 'ana lume. Kera alu 'uri nai sui, kera daka tolea naa 'ogue 'ana lume 'ana fau 'oro ki. Na aba fau baita nai ne nia boongia lume ka uu ngado.

Abufanga lae (Fasting)

Na birangaa nai, toaa Diu ki kera da abufanga ki 'ana faabaita lana God. Si kada sa Disas nia too lao molaagali, na toae ki da abufanga 'ana tai si kada ki lao fa ngali. Na kekeda laa sa Sakaraea 8:19, nia bae sulia toae ki da abufanga 'ana fai si kada ki lao tii fa ngali. Na Faarisii ki daka abufanga ki 'ana roo fa dani lao tii fa wiiki.

Tai si kada ki, na wane ki da abufanga 'ana faatai lana liodilaa kera ki lao mauria kera ki. Ma tai si kada ki, kera daka abufanga lau guu uria nani lae uri dao toi lae si doo ne God nia dooria uri daka ilia. Kera da faamamanea ne, na abufanga lae ne ilia God ka rongo diana 'ana foa laa kera ki ('Aesaea 58).

Alangaie (Covenant)

Si baea nee na alangai ne fuli 'i matangana ta roo wane ma nao ta roo ofuofui wane ki. 'Ana baea Pijin, kera da 'ailia alangaie 'ana “kontrak.”

Anoedoo ta'ae (Evil spirit)

Na faamamane laa kera toaa Diu ki, kera da saea na anoedoo ta'ae ki na wane ni faarongo ki ma wane ni rao nia ki sa Saetan. 'I seeri kera daka saea na anoedoo ta'ae ki da too 'ana rigita lae fua saketo lana toae ki.

'Aboosol (Apostle)

Na wane ne da odua uria faarongo talo lae 'ana si Faarongoe. Sa Disas nia filia tii akwala ma roo wane sarenga ki uria daka faatalongainia si Faarongoa Diana nia God. Si kada sa Disas nia oli naa uria 'i salo, nia ka odua toaa nai ki uria daka faatalongainia naa si Faarongoa Diana nai.

'Akilas (Archelaus)

Na satana waa nai 'e futa 'ana sa Herod Baite. Sa 'Akilas nia 'inito fua bali fera 'i Diudia ma na bali fera 'i Idumia. Nia 'e 'inito 'ana si kada sa Disas nia futa ka tu'uu ai. Sa 'Akilas nia 'e 'initoa safali 'afa ngali 4 B.C. lelea mai ka dao 'ana A.D. 6 (Matiu 2:22).

'Alakwa nia Wane (Son of Man)

Si satae doo nee, sa Disas 'i tala 'ana 'e tala 'aili nia ai. Si satae doo nee da 'ai mai ai lao buka nia Daniel. Na buka nia Daniel 'e faatainia si satae doo nai, si satae doo fua wane ne God 'e falea rigitae ma na 'initoae fuana. Suana Luk 22:69, fai Daniel 7:13-14.

Baea fifii nia ki sa Mosis (Laws of Mosis)

Na Diu ki da 'ailia lima buka neki, Dionesis, 'Eksades, Leftikas, Namba ki, ma Diutoronomii 'ana “Buka 'ana Baea fifii ki.” Na buka nai ki na buka totoonao ki lao Alangaia nee 'i nao.

Balam (Balaam)

Na satana tii brofet nai lao fera 'i Midia 'ana kada 'i nao. Sa Balam 'e dooria ngali malefo lae siana malimae kera ki toaa 'Israel 'ana si kada malimae nai ki da saea fuana uria ka agia toaa 'Israel 'ana doo ta'ae ki. Suana lau guu Namba ki 22:4-35.

Bali aolo nia wane 'initoe (Right side of an important man)

Na birangaa kera ki toaa Diu, lea kera da alu ta wane ka nii 'i bali aolo nia ta wane 'initoa, si doo nai 'e faatainia kera da faa'initoaa sa wala nai 'i bali aolo nia wane 'initoe ma daka falea rigitae fuana uri ka 'inito kwaimani lau guu fai wane 'initoa nai.

Baru (Boat)

Na baru nai ki doo fua dee lae kera ki lao 'osi 'i Galilii 'ana kada ki sui gwana. Na kwaini baru 'uri nai ki na suana lana lae mala guu 'ana iole ni taeli lana lao asi, sui ta nia baita ka talua lau iola. Kera da too 'ana selo baite ki, ma daka baita bobola fai wane 'oro ki fua lea lae 'i laona.

Belsibul (Beelzeboul)

Na satae doo nai, Belsibul, da 'ailia lau guu 'ana sa Saetan, ma ka toolangainia nia wane baite 'ana maefera 'initoe.

Beret (Bread)

'I nao mai, na beret na fanga 'initoa kera toaa 'Israel 'ana si kada ki sui. Sui ta, na beret nai 'e nao dasi saungainia si baita lau mala 'ana beret 'oro ne kolu too ki ai 'i tari'ina. Na beret kera nai da saungainia ka rebarebaa ma ka alialia.

Beret abu (Holy bread)

Na beret abu nai, na wane ni foa ki da foosia God ma daka falea fua God. Ma sui 'i burina, otona wane ni foa ki gwana ne 'e mola fua kera daka 'ani.

Beukaua God (Temple)

Beukaua nai God 'e nii 'i Durusalem. 'Ana baea Ingglis, kera da 'ailia 'ana "Temple." Beukaua nai, nia too 'ana kula fua ngali lana kau afuafue ki uria ma fua foosi lana God ai. Na wane ni foa ki ne da rao 'i laona.

Na beukaua nai, nia na 'abira beu 'ana beu 'e'ete ki ma na kadabeu 'e'ete ki ne da lado kwaimani lao lalo nai sui naa. Ma na lalo nai tiifau ka toli 'ana kada lalo 'e'ete ki 'i laona. Na kada lalo baita ai fua toae ki sui gwana daka koni ai, ma ta kada lalo ai fua otona toaa Diu ki gwana. Lao kada lalo baita nai ne sa Disas 'e toolangaidoo ki ai fua toae ki 'ana kada 'oro.

Beu ni ofu (Synagogue)

Kwaini beu nai da 'ailia 'ana "synagogue" 'ana baea kera Ingglis nai, 'e nii sui guu 'ana maefera kera ki toaa Diu ki. Na beu nai, na beu kera fua foosi lana God ma teemai lana taki sa Mosis. Beu nai, nia nao si too 'ana ta fuliera ni afuafu lae ai uri daka kooa ta afuafu laa 'i seeri. Na beu nai, na beu kera lau guu fua toolangaidoo lae sulia taki sa Mosis fua toa dafi baita ki. Kera daka ofu kwaimani ki lau guu 'i seeri uria bae lae sulia doo ki fua lao maefera kera.

Bontias Baelat (Pontius Pilate)

Nia na wane baita faasia 'i Rom. Nia 'e 'initoa fua bali lolofaa 'i Diudia 'ana kada sa Disas 'e liu ka faarongo talo ki 'ana si Faarongoa Diana God. Nia 'e safali 'inito 'ana fa ngali A.D. 26 lea ka dao 'ana A.D. 36.

Brofet (Prophet)

Na wane God filia uria faatalongai lana bae lana fua toaa ki.

Dongki (Donkey)

Na dongki na suana lana 'e mala 'ana ta hos, sui ma ka nao si baita 'asia guu.

Doo moko diane (Incense)

Kera da 'ailia 'ana baea Ingglis 'ana "incense." Doo nai da saungainia 'ana totongana tii 'ai. Si kada totongana 'ai nai 'e lalanga ma ka sadi, kera daka diu magaa ka afuloloa uria suungi lana ka sasula ma ka moko diana. Wane ni foa ki da dolaa lau fai tai doo moko diana ma daka suungia ka

moko diana 'ana si kada 'ana foa lae. Si kada kera da suungia ka sasula ma ka moko diana, nia talafana ne afuafua kera 'e moko diana ka raa 'alaa 'i naofana God.

Doo ni 'eregwau (Crown)

Na doo ni 'eregwau lae nai, kera da alu 'i gwauna wane da faa'initoaa.

Disas (Jesus)

Na satana naa sa Disas. Kera 'aili nia lau guu 'ana sa Diosua. Na satae doo nai sa Disas 'ana baea 'i Baeguu ma sa "Jesus" 'ana baea Ingglis, nia 'e lea mai faasia baea Grik ne da 'aili nia 'ana sa "Iesus". Si satae doo nai 'e toolangainia "Wane fua faa sakwadoloa lana toae ki sui."

Diu (Jew)

Na wane ne nia futa 'ana kwalafaa sa 'Abraham, kera da 'aili nia 'ana wane Diu. Ma na toaa neki da futa 'ana kwalafaa sa 'Abraham, daka 'aili kera 'ana toaa Diu ki.

Diudia (Judea)

Na satana ta bali lolofaa 'ana fera 'i 'Israel tai si kada daka 'ailia 'ana bali 'i gwauna fera 'i 'Israel.

Durusalem (Jerusalem)

Na satana maefera baita kera bae toaa Diu ki. Na Beukaua God 'e nii 'i seeri.

'Eisia (Asia)

Na satana bali lolofaa nai 'e nii farana 'initoaa 'i Rom. 'Eisia nia nii karangia bali lolofaa 'i Gris.

Faarisii (Pharisee)

Na Faarisii ki na toa 'ana tii fikutai wane nai 'ana toaa Diu ki. Kera da manata tafo kera ma daka sae sa kera da ilia raoa diane ki fua God suli kera da lea 'o'olo sulia taki sa Mosis fai na taki kera ki 'i Diu lau guu. Kera da faamamanea ne wane nia mae, nia kai tatae faasia maea.

Fa Dani 'ana 'ado kwaimani lana wane fai God (Day of Atonement)

Lao fa ngali ki sui guu lao tooa kera toaa Diu lea nia dao 'ana fa dani nai, na waa foa ni gwau kera ka ruu lao kadabeu abu tasa bae 'ana Beukaua God, ma na wane foa ni gwau nai ka tangasia fafona kisi abu nai 'i seeri 'ana 'abuna buluka. Nia ade 'uri nai uri God ka manata lukea abulo ta'aa laa kera ki toae. Suana Leftikas 16:29-34 ma 23:26-32.

Fa Dani 'ana babale ki (Feast of Tabernacles)

Fa dani nai, toaa Diu da ofu kwaimani ai 'ana manata toi lae si kada bae kokoo bora kera ki da lea mai sulia burina bae kera faasia 'i 'Isib ma daka lea mai uria 'i Keenan. 'Ana si kada nai, kera nao dasi too 'ana tai luma diana. Kera da liu kwailiu gwada lao fera kwasi bae sulia faitaafuli fa ngali ki. 'Ana fa dani 'ana ofu kwaimania nai, na toae ki da faasia luma kera ki daka lea daka too lao kasi babala nai ki da tolea gwada 'ana ululu 'ana sarana 'ai ki. Kera daka foa lau guu ma daka falea lau guu afuafua kera ki 'afa dani nai.

Fa dani 'ana Fangatasae (Passover Feast)

Na satana fa dani 'initoa kera toaa Diu 'ana ofu kwaimanie 'ana manata toi lae si kada bae God nia saea fua kokoo bora kera ki mai 'i nao uria daka lea na faasia fera bae 'i 'Isib. 'Afa rodo bae kera faasia 'Isib ai, God nia falea tii 'ensel ka lea na mai uri saumaeli lana wela wane ulunao kera ki toaa 'i 'Isib. Aia, ma God nia 'e saea sui na mai fua toaa 'i 'Israel uria na bara wela ki sui guu fai maa kera fai gaa kera 'ana lume, kera daka saungia tii kale sifsif daka 'ani tiifau ai 'i luma kera lao fa rodo nai. Ma God ka saea fuada uri daka kanoa gwauna mae 'ana luma kera 'ana 'abuna sifsif nai, uri si kada na 'ensel nia liu mai uri saumaeli lana wela wane ulunao ki, nia 'e

suana 'abu nai nia ka tasa 'ana faasia luma nai ma ka nao si saumaelia lau wela wane ulunao 'i luma nai.

Uri 'i seeri, na 'ensel nai ka saumaelia gwana otona wela wane ulunao kera ki toaa 'i 'Isib. 'Ana ofu kwaimania kera toaa Diu ki naa 'ana manata toi lae si kada nai, kera da foa 'ana tii si foa noni sasala lae talea God 'ana faatai lana kera da ele 'asia naa ne God nia ade diana ki fuada 'ana si kada 'e faa tafalangai kera naa faasia fera 'i 'Isib.

'Ana fiuna fa dani 'i burina ofu laa nai 'ana fangatasae nai, toaa Diu ki daka ofu kwaimani lau mai 'ana tii ofu laa 'ana beret nai nao ta iis 'i laona. Na ofu kwaimania laa nai kera da ilia 'ana manata toi lae beret nai nao ta iis ai. Ma kera daka ofu kwaimani 'uri nai 'ana manata toi lae si kada bae kokoo kera ki da nii mai lao fera kwasi bae ma ka nao ta iis uri dola lana fai beret kera.

Fa dani 'ana momola lae (Sabbath day)

Fa dani nai, na Diu ki da faa abua. Fa dani nai gwana ne da 'ailia 'ana fa dani Sabat. Kera nao dasi ilia tasi raoa 'afa dani nai, suli kera da suasulia 'asia naa fa dani ni momola lae nai. Fa dani ni momola lae, nia safali 'ana 6 kiloko 'i saulafi 'ana Faraedee, lelea ka sui 'ana 6 kiloko 'i saulafi 'ana Sarere.

Fa dani 'isi (Last day)

Safali 'ana si kada bae sa Disas nia dao mai lao molaagali ai ma ka lelea ka dao 'ana si kada ne nia oli mai ruana kai dao lau lao molaagali, kera da 'ailia 'afa dani 'isi, fa sato 'isi, ma si kada 'isi.

Fa dani nia Bentikos (Pentecost)

'Ana baea 'i Grik, bentikos nia toolangainia lima taafuli (50) dani fono ki 'i burina Fangatasae bae nia toli. Nia ne adea daka 'ailia fa dani nai 'ana fa dani nia Bentikos. Kera da faa'initoaa fa dani nai nia ka liu lau guu 'i otofana si kada na wiiti 'e maua ai ma daka falia naa fungina doe ki.

Fa dani nia Beukaua God (Hanukkah)

Fa dani nai, kera toae ki da 'ailia lau guu 'ana fa dani 'ana kwesu, suli da faasarua kwesu 'oro ka saru folaa lao beukaua nia God. Fa dani nai fa dani nia beukaua nia God. Kera da ofu kwaimani 'afa dani nai 'ana manata toi lae fa ngali nai 'ana 164 B.C. si kada kera da faa faalua ma daka faa abua lau Beukaua nia God suli tii wane baita 'i Grik nia faasuaa mai Beukaua nia God.

Fera kwasi (Wilderness)

Na satae doo nai, kera da 'ailia 'ana bali fera gwau ma ka kwasi nai. Bali fera nai nao tai 'ai ma ka nao ta kafo si nii ai. Ma ka nao lau guu ta wane ma ta maefera ai. Na one lalanga tiifau ma na otona fau ki gwana ne nii lao bali lolofaa nai.

Fig (Fig)

Na 'ai nai nia baita mala 'ana ta mago ma na sarana ka kulu toli lau guu mala 'ana mago. Na fufuana fig, 'ani lana 'e mamasia ma na toae ki daka dau 'ana 'ani lana firi.

Filib (Philip)

Na wane nai, na 'alakwa nia sa Herod Baite. Nia ne 'inito fua bali fera 'i 'Iturea ma Trakonaetis. Fa ngali nai ki nia 'inito sulia ne safali 'ana 4 B.C. lea mai ka sui 'ana A.D. 34 (Luk 3:1).

Fuliere ni afuafue (Altar)

Kula nai suana lana mala 'ana ta tefolo ma ka uu mai lao Beukaua nia bae God 'i Durusalem. Na wane ni foa ki da ngali kau fale laa kera toae ki

daka alua 'i fafona fuliera ni afuafu laa nai uria naare lana 'ana foosi lana God.

Furo (Leprosy)

Na furo, nia saungia toaa 'oro ki lao fera 'i 'Israel ma tai kula ki lau lelea daka maelia 'ana si kada sa Disas nia too lao molaagali. Na toaa Diu ki, na toolangaidooa kera 'e saea tii ne nia too 'ana mataia ta'aa nai 'ani nia, na wane nai 'e bilia ma ka nao si mola uria ruu lae lao beukaua nia God. Na wane 'uri nai, daka 'idua ka too 'i sara fasi lao fere ma ka nao si too karangia toaa ne nao dasi too ki 'ana mataia nai.

Galilii (Galilee)

Na satana ta bali lolofaa 'ana lolofaa baki 'ana fera kera toaa Diu ki 'i 'Israel. Sa Herod 'Antibas ne nia lio sulia bali lolofaa nai 'ana si kada bae sa Disas nia too lao molaagali. Bali lolofaa 'i Galilii 'e nii 'ana bali gwauna fera 'i 'Israel, ma na 'osi bae 'i Galilii ka nii lau guu lao bali lolofaa nai.

Genesaret (Gennesaret)

Na satana tii maefera nai 'e nii karangia 'osi 'i Galilii.

Greib (Grape)

Na satana tii 'oko ni fasi lana nai kai fungu 'ana fuaedoo ni 'ani lana ki. Toaa 'i 'Israel da fasia ola baite ki 'ana 'oko nai. Na fufuana 'oko nai, kera dai ludainia ki lao kwaitao baita garu lana nai ki fua dali ngisi lana fua ongi lana suluna. Na suluna fufuana 'oko nai ne da 'ailia 'ana waen, ne kera kuufia 'ana fafangaa baite ki fua fale lana ele lae fuada.

Grik (Greek)

Na satana baea kera toaa 'ana fera 'i Gris.

Herod Baite (Herod the Great)

Na waa nai nia 'inito fua toaa 'i 'Israel 'ana si kada bae sa Disas nia futa ai. Sa Herod bae 'e odua toa ni firu nia ki fua saumaeli lana kale wela wane tu'uu ki bae. Fa ngali ne nia 'inito ki mai sulia ne safali 'ana 40 B.C. lea mai ka dao 'ana 4 B.C. Na Beukaua God 'e fura ka ta'aa naa, nia ka saungai falu lau 'ana Beukaua nia bae God.

Si kada sa Herod baite nia mae naa, na olu wela wane nia ki sa 'Akilas, sa Herod 'Antibas ma sa Filib ne da 'inito lau talana (Matiu 2).

Herod 'Agriba totoonao (Herod Agrippa)

Nia waa 'e futa 'ana sa 'Aristobalas, ma nia na kokoo sa Herod Baita bae. Herod 'Agriba totoonao nai bae 'e saea fua toa nia ki daka saumaelia sa Demes na 'aboosol, ma ka saea lau guu daka alua sa Bita 'i lao lookafo (Suana 'Aks 12). 'Afa ngali A.D. 37, nia 'e 'inito fua bali lolofaa 'i 'Iturea fai 'i Trakonaetis. Dao 'afa ngali A.D. 39, nia ka 'inito lau guu fua bali lolofaa baki 'i Galilii fai 'i Berea. Nia 'e 'inito 'afa ngali A.D. 41 lea ka dao 'ana A.D. 44. Nia ka 'inito lau guu fua bali lolofaa 'i Diudia. Ma 'ana olu fa ngali 'isi nia ki 'ana mauria nia naa, nia ka 'inito fua toaa 'Israel tiifau naa.

Ruana Herod 'Agriba (Herod Agrippa the Second)

Sa wala nai, nia na 'alakwa sa Herod 'Agriba totoonao bae. Nia ne 'inito fua bali lolofaa nai ki 'i 'Abilini fai 'i Trakonaetis. 'Aks 25 'e bae sulia si kada nia 'e suana sa Bol. Fa ngali nia 'inito ki sulia ne safali 'ana A.D. 53 lea mai ka dao 'ana A.D. 70.

Herod 'Antibas (Herod Antipas)

Sa wala nai, nia na 'alakwa nia sa Herod Baita bae. Sa Herod 'Antibas, nia 'e 'inito fua bali lolofaa 'i Galilii fai 'i Berea. Nia gu bae 'e saea fua toa nia ki daka saumaelia sa Dion wane faasiuabu bae. Nia 'e adea fasi tii wela keni sui ka lukasia lau gwana, ka adea naa 'afe sa Filib na toolana ne daru futa sui guu 'ana sa Herod baite. Sa 'Antibas gu bae sa Baelat 'e odua sa Disas ka lea fasi kau siana lea sui daka saungia sa Disas ka mae naa. Fa

ngali sa 'Antibas nia 'inito ki sulia 'i seeri ne safali 'ana 4 B.C. lea ka dao 'ana A.D. 39 (Matiu 14; Luk 23).

Hibru (Hebrew)

Na satana baea kera toaa Diu ki.

'Imanuel (Immanuel)

Na satae doo nai kera 'ailia 'ana sa Disas, 'e toolangainia "God 'e nii fai kolu."

'Iri'unga (Circumcise)

Si baea da 'ailia ai 'ana baea Pijin ne "kate," ma 'ana baea Ingglis "circumcise." 'Ana birangaa kera toaa Diu ki, na wela wane ki da futa mai daka too sulia fiu maedani, dao 'ana kwaluna maedani, kera daka 'iria si 'unga loko 'e suu faafia kaa lasuna wele ma daka fale sata fuana. Si doo nai, na kokoo bora kera sa 'Abraham ne safali ilia mai uri ka faatainia nia sa 'Abraham 'e ade sulia alangaia God fuana. Na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham daka ade sulia si birangaa nai uri ka faatainia ni kera toaa nia ki God.

'Israel (Israel)

Na satana fera kera toaa Diu ki. Sa Disas nia too lao fera 'i 'Israel.

Kamel (Camel)

Na doo mauri nai nia too 'ana fai'ae ki ma suana lana ka mala 'ana hos. Na luana 'e tikwa ma na sulina ka buu. Na kamel lea nia ka nao si kuu boroi sulia ta roo fa sato, nia ka nao si maeli kuu guu. Doo nai ne adea nia ka bobola 'asia naa fai raoe 'ana kula ne kafo 'afitai ai. Na ifuna kamel nia bobola fainia saungai maku lae ai, sui ta maku ai 'e gaga'ai 'asia naa. Na kwaini maku 'uri nai ki, na brofet ki gwana ne da kai ofi ai.

Kabaneam (Capernaum)

Na satana tii maefera nai 'e nii sulia 'osi Galilii. 'Ana si kada sa Disas 'e too lao bali lolofaa 'i Galilii, nia 'e faatalongaidoo fua toaa nai ma ka guraa toaa matai ki, ma ka taria anoedoo ta'ae ki faasia toaa 'ana maefera nai 'ana si kada 'oro.

Kekeda laa Abu ki (Scripture)

Na kekeda laa 'ana bae lana ki God ne toaa Diu ki da teemainia 'ana si kada ki sui. Na kekeda laa nai ki da koni kera lau guu mala 'ana kekeda laa neki 'ana Alangaia Kwali (Old Testament) ne kolu too ai 'i tari'ina. Ne na kwaini kekeda laa da alu ka tio totoonao ki, kera da 'ailida 'ana kekeda laa ki 'ana Taki sa Mosis. Na kwaini kekeda laa 'i burida ki daka 'ailida 'ana kekeda laa ki 'ana Toolangaidooe ki, ma na oluna kwaini kekeda laa daka 'ailida 'ana Sam ki (Nguu ki). Suai Luk 24:44.

Kraes (Christ)

Na satae doo nai da 'ailia 'ana wane ne da filia ma daka 'iki 'ana waiwai lao gwauna 'ana faatai lana kera da fili 'initoa 'ani nia uria ka 'inito. Na satae doo nai "Kraes" na satae doo 'ana baea 'i Grik. Ma 'ana baea Hibru, kera da 'ailia 'ana "Mesaea." Na roo satae doo nai ki sui guu da toolangainia na wane God 'e filia uri ka faamauria toaa nia ki God. Na toaa manata mamana ki da faamamanea ne na "Mesaea" fai na "Kraes" na satana ki sa Disas.

Kula fua nonifiie (Hell)

'Ana baea Ingglis, si kula 'ana nonifiie, kera da 'ailia 'ana "hell."

Likwafau (Cave)

'Ana kada 'i nao mai, na toaa 'i 'Israel da alu wane mae lao likwafau da garua 'ana ruruifau ki. Na likwafau 'uri nai ki, da garua laona ka baita lelea daka saungainia kula fua egwalangai lana wane mae ka tio ai. Kera

da saungainia ka baita ki lau lelea ta bara wane mae boroi daka tio gwada lao tii likwafau.

Lume (House)

Na luma kera ki toaa Diu, kera da saungainia 'ana fau. Ma na 'oro lana luma nai ki da tu'uu gwada. Na wane todadoo baita ki lau gwana ne da too 'ana luma baite ki ne ka too 'ana kadaluma 'oro ki ai. Na luma nai ki da saungainia, na fafona ki neneba foloa gwana. Ma kera daka saungainia lata ka raa 'alaa sulia 'ogu 'i maa fua daka lea sulia uria 'i fafona lume. 'I saulafia gwagwaria ki, kera daka too ni gogoni laa ki 'ada ma daka momola ki 'ada 'i fafo lume ki.

Mana (Manna)

Na satana kwaini beret nai God 'e falea fua toaa nia ki 'Israel uri 'ani lana 'ana si kada kera da liu mai lao fera kwasi bae.

Mastad (Mustard)

Na satana kaa kale 'ai tu'uu fasi lana nai lao ole ki, nai 'e too 'ana miga doo tu'uu ki 'asia guu. Sui si kada nia tae, nia ka baita lelea suana lana ka 'uria guu ta kafa 'ai. Migana doo nai, kera da didia daka alu dolaa fai fange ki uri ka ragufa ma na 'ani lana ka 'iri'iri.

Mesaea (Messiah)

Uri 'oko saitoma diana 'ana malutana si mae baea nee, liotoi lau guu si mae baea nee “Kraes.” Roo satae doo nai ki sui guu, keerua na satae doo ki fua tii wane gwana. Na satae doo ne “Mesaea” ka lea mai faasia baea Hibru, ma na satae doo ne “Kraes” ka lea mai faasia baea Grik.

Nanigot (Goat)

Na doo nai suana lana mala lau guu sifsif, ma ka too lau guu 'ana roo konadoo ki 'i gwauna.

Naad (Nard)

Na satana 'ai moko diana nai. Na wane ki 'ana fera nai ki da guusia 'abana 'ai nai fua alu lana lao waiwai ki uri ka moko diana. Na foli lana, nia liu lana baita 'asia naa.

Nau Naa Ne (I Am)

Na satana God. God nia tala sae folaa 'ana si satae doo nai fua sa Mosis 'ana kada bae sa Mosis nia suana era bae 'e saru sulia kafa 'ai bae, ma sui ka nao si sarufia guu. Suana fasi 'Eksades 3. Ma 'ana kada sa Disas lau guu nia bae 'urii ki, “Nau Naa Ne,” nia faatai folaa ai, sa Disas nia God nai gwana.

Ofu kwaimani laa toa gwaungai Diu ki (Sanhedrin)

Na ofu kwaimani laa toa gwaungai Diu ki, na Ingglis Baebol 'e 'ailia 'ana “Sanhedrin.” Toa nai ne da bae sulia abulo lana ki ma na tooa kera ki toaa 'i 'Israel 'ana 'olosi lana garo lae ki ma daka ketoa toaa neki da aburongo 'ana taki. Si kada toaa Diu ki da too farana 'initoaa 'i Rom, na ofuofua nai toa gwaungai ki kera nao dasi too 'ana ta rigitaa uri fale lana kwakwaee fua ta wane ne nia garo.

'Olif (Olive tree)

Na satana 'ai nai 'e nii 'i 'Israel. 'Ana kada 'i nao mai, na toae ki da todaa malefo 'oro 'ana usi lae 'ana fufuana 'ai nai da 'ailia 'ana 'olif nai. 'Ana tai si kada kera daka ngalia fuaedoe ki uria tii si kula nai da filia uria ngilo lana suluna ai fua ka alua gwai. Na kafo gwai nai kera da ilia 'ana si raoa 'e'ete oro ki. Ne kera da naarea 'ana fange ki lao kufi 'aitao nai ki 'ana salo. Ma kera daka saungainia ka saru ma ka kwesu folaa lau guu fuada lao luma kera ki. Na gwai nai kera daka guraa lau guu 'ana mae maale ki 'i nonida ki.

Raa'ai nia God (Tabernacle)
: Na toaa Diu da foasia fasi mai God lao raa'ai lelea mai tau naa kera dafi saungainia Beukaua God 'i Durusalem. Suana lau guu 'Eksades 26.

Rom (Rome)
: Na maefera baita 'ana fera 'i 'Italii. Maefera baita 'i Rom ne too 'ana 'initoaa baita ne 'inito fua bali fera 'e'ete 'oro ki, ma ka 'inito lau guu fua fera 'i 'Israel. Na 'initoaa 'i Rom 'e rigita tasa 'ana kada sa Disas 'e too lao molaagali

Sadiusii ki (Sadducees)
: Ta ofuofui wane lau guu. Kera toa nao dasi faamamanea ne lea wane mae naa ma nia ka tatae lau faasia maea. Kera nao dasi faamamanea lau guu ne 'ensel ki ma na anoedoo ta'ae ki kera doo mamane ki.

Saetan (Satan)
: Satana wane 'inito kera anoedoo ta'ae ki.

Salfa (Sulphur)
: Na one kokoaa ma ka waasinasina nai na saru lana 'e 'ako'ako ma ka moko ta'aa 'asia naa.

Samaria (Samaria)
: Na satana tii maefera baita nai. Ma na satana lau guu tii bali lolofaa nai. Na maefera baita nai 'e nii malutana roo bali lolofaa nai ki 'i Galilii ma 'i Diudia. Na toaa 'i Samaria, kera toaa da futa dolala mai faasia kwalafaa Diu ki ma kwalafaa nao lau Diu. Na toaa Diu ne da futa 'ana otona kwalafaa Diu nao dasi 'ado kwaimani fai toaa 'i Samaria suli kera na kwalafaa 'e dolala.

Sifsif (Sheep)
: Na manusaarea 'initoa kera toaa Diu ki fua fale lana 'ana afuafua kera ki talea God ma na doo ni 'ani lana kera lau guu. Na ifuna sifsif ne da saungainia 'ana maku ni ofi lae. Na sifsif 'e nao si firufiru ma ka nao si 'a'ale. Nia na doo ni sua diana lae sulia. Lelea sa na sifsif ka saitoma diana 'ana ta wane, na wane nai ka lea boroi 'ana uria 'i fai, nia ka lea gwana 'i burina wane nai.

Wane baita ni foa (Chief priest)
: Na wane baita ni foa ki da lio sulia Beukaua God 'i Durusalem. Kera da lio lau guu sulia na malefo nia Beukaua God.

Wane foa ni gwau (High priest)
: Na wane foa ni gwau, nia ne gwaungai fua toa ni foa ki sui naa. Nia lau gu ne gwaungai fua ofuofua kera toa ni foa ki ma na wane gwaungai ki 'ana toaa 'Israel.

Wane ni foa (Priest)
: Wane ni foa ki, kera da futa 'ua guu 'ana fiiwane sa 'Aaron na wane ni foa. Na raoa nia wane ni foa ne foosi lana God fua toae ki ma na ili lana raoe ki lao beukaua nia God. Wane ni foa ki da ilia raoa baita nai ki lao Beukaua God 'i Durusalem 'ana afuafu lae ma na foosi lana God.

Wane fua koni lana malefo 'ana takis (Tax collector)
: 'Ana si kada sa Disas nia too lao molaagali, na wane 'inito 'i Rom nia 'inito fua toaa Diu ki. Na wane 'inito nai 'i Rom, nia filia wane ki fua koni malefo lae 'ana takis faasia toae ki. Wane ni koni malefo nai ki da too lao maefera baita ki uria koni malefo lae faasia toae ki. Na Diu ki da suana wane koni malefo nai ki 'ana takis ka ta'aa.

Wane gwaungai tasa liu 'ana Rom (Caesar)
: 'Ana baea 'i Grik, na wane ne da 'ailia 'ana “Caesar” nia wane gwaungai sui naa 'ana fera 'i Rom ma 'ana tai fera 'e'ete ki lau. Nia 'e too gwana 'ana maefera baita 'i Rom ma ka alua wane ki daka lio sulia toaa 'e'ete ki ne nia

'inito fuada ma daka too farana rigitaa nia. Si kada sa Disas nia baita mai ai, sa Herod 'Antibas ne wane gwaungai nai 'i Rom 'e alua ka lio sulia bali lolofaa 'i Galilii, ma ka alua sa Baelat ka lio sulia bali lolofaa 'i Diudia.

Wane kwairooi (Disciple)

Si mae baea nai da saea 'ana wane ne nia rongokwaisulii 'ana toolangaidooa nia ta wane ma ka kwairooi 'ani nia. Na baebol 'e faatainia toae ki da lea sulia toolangaidooa sa Disas ma daka kwairooi 'ani nia. 'Ana baea Ingglis, si mae baea kera da 'ailia ai ne "disciple."

Wane toolangaidoo (Teacher)

Si kada na toaa kwairooi nia ki sa Disas da 'aili nia 'ana wane toolangaidoo, kera da suana sa Disas ka 'initoa lau guu mala 'ana arai baita kera ki ni toolangaidoo lae 'ana taki. Kera da 'ailia waa 'uri nai ki na "Rabae" ki, suli ne kera wane nai ki fua toolangai lana taki ma si baea ni kwaifamanatai lae ki naa.

Wane toolangaidoo lae 'ana taki ki (Scribe)

Na wane nai, nia wane fua 'inifita lana ma toolangai lana taki nia ki God fua toaa Diu.

Wane rao tatakwai (Slave)

'Ana baea Ingglis, da 'ailia wane rao tatakwai 'ana "slave." Na wane, ma nao na keni rao tatakwai ki, da rao fua wane 'inito kera ki ka nao dasi ngalia guu ta fofolia fua maana raoa kera ki. Ma ni kera 'afitai daka sakwadoloa fua ili lana tasi raoa sulia manata lada 'i tala'ada. Kera da ilia guu otona si raoa ne wane baita kera ki saea fuada.

Lea sa ta wane ka dooria kai faa sakwadoloa ta wane ma nao ta keni ne rao tatakwai 'uri nai, na wane nai ka folia naa wane rao tatakwai nai 'ana malefo faasia wane 'inito nia.

Wewedue (Honey)

'Ana baea Ingglis, kera da 'ailia doo nai 'ana "honey." Na doo totofi lana mamasia diana.

Wiiti (Wheat)

Na doo nai suana lana gwagwaona sa kai mala 'ana gwagwaona rais, ma daka fasia na ola baite ki ai. Nia fungu 'ana fufungi doe ki ai ma daka saungainia flaoa ai fua beret. Na flaoa nai ne kolu saungainia lau guu beret ai 'i tari'ina.